

193

HISTORIA INSIGNIUM ILLUSTRIUM SEU OPERIS HERALDICI PARS SPECIALIS.

Pt. I

Continens

Delineationem insignium plerorumque Regum, Ducum, Principum, Comitum & Baronum in cultiori Europa, cum explicatione singularum tesserarum, & multis ad familiarum decora titulos atque jura spectantibus, nec non tabulis æneis scuta galeasq; in opere explicata obtutui exponentibus & Indicibus necessariis.

Autore

PHILIPPO JACOBO SPENERO D.

FRANCOFURTI AD MOENUM,
Sumptibus Johannis Davidis Zunneri,
Typis JOHANNIS THEODORICI FRIDGENII.
Anno M DC LXXX.

193

SERENISSIMO
PRINCIPI ET DOMINO
DOMINO
JOHANNI GEORGIO
DUCI SAXONIÆ, JULIACI,
CLIVIÆ ET MONTIUM,
LANDGRAVIO THURINGIÆ,
MARCHIONI MISNIÆ,
COMITI PRINCIPI HENNEBERGÆ,
COMITI MARCÆ ET RAVENSBERGÆ,
DOMINO RAVENSTEINII, &c.
S. ROM. CÆSAR. MAJEST.
CAMPIMARESCHALLO LOCUMT.
ET CHILIARCHÆ,
PRINCIPI ET DOMINO MEO
CLEMENTISSIMO,
OMNEM COELESTEM BENEDICTIONEM
A
DEO OPTIMO MAXIMO
ET
QUICQUID CELSAM FORTUNAM ORNAT
ET REGIMEN FELIX REDDERE POTEST
PIE ADPRECOR.

Serenissime Princeps,

Princeps & Domine Clementissime.

ILlustre argumentum est, quod præsens opus tractat, Illustrium nominum & non uno sublimitatis gradu Celsorum stirpium illustres tesseras, commentario Historico illustrare. Tale vero [illegible] quod inter pleraque reliqua maxim[illegible] [illegible] dignum [illegible] cui [illegible] quærere non necesse habebam, quando Vestra, Princeps Inclyte, in me meaque studia propensio [illegible] ad hoc [illegible] ut Baronum Historiæ [illegible] jam dudum talem demonstravit; Neque enim unus elapsus est annus, ex quo Clementissimum in me meosque animum experior, multis utique documentis sæpius demonstratum.

Suscipies ergo, Princeps non majorum magis & [illegible] fortunæ gloria quam propriæ virtutis [illegible] Celsissime, serena fronte & æquo animo librum, qui non sua arte nec autoris dignitate sed argumen-

Serenisſime Princeps,

Princeps & Domine Clementiſſime.

ILluſtre argumentum eſt, quod præſens opus tractat, Illuſtrium nimirum & non uno ſublimitatis gradu Celſarum ſtirpium illuſtres teſſeræ, commentario Hiſtorico illuſtratæ. Tale vero alii, quam quod inter pleraque reliqua multum emineret, nomini inſcribere, cæteris minus dignum videbatur; unde Princeps quærendus fuit, cui ſacrarem Principum iſta decora. Sed illum diu quærere non neceſſe habebam, quando V. eſtra, Princeps Inclute, in me meaque ſtudia propenſio ultro ad hoc me invitare apparebat, ut Patronum Hiſtoriæ huic meæ exorarem, qui in autorem ſe jam dudum talem demonſtravit; Neque enim unus elapſus eſt annus, ex quo Clementisſimum in me meosque animum experior, multis utique documentis ſæpius demonſtratum.

Suſcipies ergò, Princeps non majorum magis & ſublimioris fortunæ gloria quam propriæ virtutis luce Serenisſime, ſerena fronte & æquo animo librum, qui non ſua arte nec autoris dignitate ſed argumen-

gumenti circa tot decora & aliarum & veſtræ glorioſiſſimæ ſtirpis, cui cæteræ pleræque, uti quæque nobilisſima eſt, ita propiori conſanguinitatis aut affinitatis vinculo connectuntur, occupati nobilitate aditum facilem ſibi promittit, & ſi qua Magni Principis, quod facile fieri poteſt, protectione egeat, Tuam impertiri non dedignaberis. Ita me ſperare jubet Veſter in literas & quibuscunque publica commoda juvari queunt ſtudia amor, ſi etiam ab illo favore receſſero, quem tamen erga me ſæpius monſtratum grata veneratione recolo.

Non aliud ſupereſt, (quando eorum, quorum animos de multorum & integrarum provinciarum ſalute curæ ſemper occupant, otio prolixiori ſermone abuti haudquaquam decet) quam ut votorum, quibus quotidie veſtra Benignisſimo in cælis Patri commendare ſoleo, huc adſcribam ſummam: ut immenſa ejus bonitas, cui tantum univerſa Domus veſtra Auguſta, & in ea Ipſe, fulgidum ejus ſidus, jam debetis, non deſinat quotidie beneficia ſua in Vos, Te, Princeps optime, Conjugem inclutam, liberos in ſpem futuri ævi adoleſcentes florentisſimos, agnatos avorum gloria dignos, augere, & quæ hominis, quæ Patris, quæ Mariti, quæ Principis, quæ Chriſtiani vota ſunt vel eſſe poſſunt aut debent, in Vobis ubertim implere. Benedicat DOMINUS veſtro regimini, ut & Eccleſia floreat, & ditiones pace atq; omnium rerum abundantia fruantur, & juſtitia pariter ac ſubditorum obſequium nec non miniſtrorum fides publicæ feli-

citatis tam inſtrumenta quam teſtimonia longe lateque agnoſcantur, & ad poſteros celebrentur; atque adeo à majoribus accepta decora, à quibus tot laudatisſima exempla etiam poſt plurium ſeculorũ lapſum hoc ævum noſtrum illuſtrant, cum innumeris divinæ beneficæ gratiæ documentis in longam poſteritatem porro propagentur. Inprimis vero qui Veſtram Domum ſub initium vindicatæ ex Romanis tenebris Evangelicæ lucis hujus radiis primùm illuminavit, eamq; in ſancta ejus confesſione hactenus conſervavit, promiſſa majorum pietati nunc etiam divite menſura impleat, nec patiatur unquam in Vobis exempla deeſſe, quibus omnes alii Eccleſiæ noſtræ cives ad ſequelam conſtantiæ dignæque Evangelio vitæ æterna veſtra gloria invitentur. Ita temporis & æternitatis Dominus bene Vobis eſſe jubeat hoc in tempore pro gratioſa ſua voluntate diutisſimè, ut aliquando in æternitate ſit optimè, & cum deſinent, quę in hoc ſeculo Vobis aliisque variorum inſignium fulſerant ſymbolica decora, æterna ejus, qui eſt Leo de Juda, aquila ſuos ſuper alis portans, gallina pullos ad ſe recipiens, lilium amœnisſimum, roſa fragrantisſima, murus firmisſimus, faſtigium & ſolum fulcrum ſanctę ſtructurę & omne illud quicquid quocũq; ſymbolo hic deſignari potuit, gloria illuſtremini, tot Soles unius Solis radiis æternum radiaturi. Scribeb. Francof. ad Mœn. cIↄ. Iↄc. LXXX. ipſa ſeptimana, qua Salvatoris ſui vulnera, paſſiones & mortem Eccleſia pie meditatur, cujus meriti gratia noſtra etiam vota Patri æterno grata reddat & exauditionem impetret. Ita voveo

Sereniſſ. V. Celſitud.

ad pia vota & obſequia humillima

devotisſimus ſubjectisſimus

PHILIPPUS JACOBUS SPENERUS D.

Lectori Benevolo Salutem!

DUodecimus jam volvitur annus, ex quo edito Commentario de Saxonicis insignibus integri operis de insignibus spem feceram, addita etiam universi illius σκιαγραφία. Nec defuturus eram fidei publicè datæ, si penes me staret, de otio meo disponere, vel ei plures horas tribuere, quas si non omnes saltem pene omnes officium publicum, quo per DEI gratiam fungor, sibi postulat. Verum quando in hoc negligere, quæ ejus ratio requirit, non licebat, & subinde alia quæ agenda incumbebant partem horarum à muniis pastoralibus vacuarum sibi vindicabant, tot annorum mora hactenus intercessit. Ubi sæpe plurium mensium spatio nec ista fugitivo oculo intueri permissum fuit, nedum ut continuò incumberem. Accessit hoc etiam, quòd ubi manus admovere cœperam longè majoris molis rem deprehendi, quàm prius perspicere poteram, & plura adhuc deesse, quam in apparatu jam meo haberem. Hæc & promissum factum simul pensitanti non alia expeditior ratio visa est, quam si partem eorum ederem, quæ luci parata jam essent, reliquis in aliud tempus rejectis. Cùm verò duæ partes omnino sint operis totius, quarum prior generalis θεωρία insignium rationes exponet, & regulas, cujus ἰχνογραφίαν dicto de Saxonicis insignibus commentario inserui, posterior specialis historiam exponit tesserarum, quibus Europæ cultioris magnates & proceres gloriantur: Ab hac initium facere visum est; partim quod hujus argumenti expectatione plures teneri, & ea historica plurium studia historica juvari nossem, partim quòd in ea faciliùs impressionis fieri posset initium, quando nullum ab altero dependet caput, cum in generali parte ægre ullum ante omnia conscripta capita prælo commendari posset. Itaque partem hanc specialem primùm luci expono publicæ, vel saltem libros ejus tres priores, quibus maxima pars Illustrium continetur insignium: Partem generalem & quartum hujus specialis partis librum, quo παραλειπόμενα, ea nimirum insignia, in quibus explicandis non sufficit supellex mea, nec ab iis quorum sunt illa decora in tempore necessaria communicata sunt, repræsentabuntur, in aliud tempus, cum DEUS vitam & valetudinem prorogabit, otiumq; aliquod largietur rejiciens.

Porrò de pluribus in antecessum monendus est Lector. Primò me hic recensere Imperatoris, Regum, Electorum, Ducum, Principum, Comitum & Baronum insignia: quod verò attinet equestrem nobilitatem nulla exempla adduxi eorum, qui non saltem Baronum vel Dy-

nastarum illustrium titulo incluti essent. Nullo id reliquæ nobilitatis contemtu fit, in qua plures familias reperiri scio & profiteor, antiquitate & nobilitate pluribus novis Comitibus vel Baronibus æquales vel etiam superiores; sed quia opus nimiæ molis futurum erat, si quis illas familias singulis capitibus explicare conaretur: tum paucissimæ sunt quarum in manibus meis hærent genealogiæ, quarum tamen notitiam explicatio illa & methodus quam mihi sumsi exigit. Unde hanc mihi ipse ut dicerem legem necesse fuit, ut intra Baronum ordinem subsisterem. Quod equestres stirpes attinet, earum decora in parte generali, & quidem potissimum capite V. enumerabuntur, in quo figuræ quæ in scutis occurrere possunt recensentur, atque ita illa insignia, quævis ad figuram suam, referendi occasio erit commodissima. Si quis verò istorum etiam historicam & plenam deductionem publicè edere debeat, eum longè locupletiori apparatu instructum esse necesse est.

Secundum illud est, quod inter familias istis dignitatibus illustres nullum selectum fecerim, novæ an antiquæ sint, & ista axiomata sua à longa annorum serie repetant, vel recentius virtute aut quocunq; modo acquisiverint: & quod Germanicas nostras attinet, inter Imperii proceres vel ordines numerentur, an è censu illo exemti sint. Ita etiam Illustrissimæ stirpes ægre ferre nequeunt, hîc lateri ipsarum eas junctas, quæ origine æquales non sunt, quas tamen Supremorũ Capitum, Imperatorum aut Regum suprema potestas titulis æquavit. Neq; ego ille sum, cui hoc competat, ut arbitrium interponam inter ipsas, aut invidiam vel odium exinde resultaturum sustinere valeam.

Eadem causa est III. quod ordo dignitatis nullus servatus est: quemcunque enim elegissem, citra aliorum injuriam aut invidiam id facere non poteram. Itaque Alphabeticus placuit, in quo nemo indignari potest seriei literarum à non uno millenario annorum usitatæ. Quando verò tres libri hîc continentur, in primum retuli, quorum pleniorem jam cognitionem habebam, & maturiùs acceperam quæ me scire necesse erat. Proximus liber locum dedit illis, qui post istos sua subministrarunt, vel diligentia mea interim invenit quæ illustrandis illis necessaria erant. In tertium referri necesse fuit, quæ diutius expectavi, & ad finem jam properantibus operis allata fuêre. Unde nulla honoris prærogativa est in ordine librorum, cum in omnibus compareant ex supremis principibus aliqui, & alii sortis imparis, quod ipsa αὐτοψία docet. Novi fuisse Viros Nobilissimos, qui optassent saltem illum dignitatis ordinem servatum esse, qualis in Sibmachero fuit, ut Reges una serie, post hos Electores, tum Principes, inde Comites, demum Barones enumerarentur. Nec diffiteor, id longè futurum fuisse elegantius. Verumenimvero hâc methodo nec operis fieri potuisset initium, nisi jam supremornm illorum capitum tesseris satis explicatis, ut deinde ad reliquos pararetur transitus: jam verò in regiis etiam δάγμασιν erant, in quibus hærebam: unde non alia ratione maturari opus potuit, quam si nullus ordo esset. Prætereà non satis cavere offensas aliquarum familiarum potuissem ob rationem non unam.

Ex

Ex omnibus ergo difficultatibus non aliter me extricare poteram, quã ſi nullus vel Nationum vel dignitatum ſed ſolus alphabeticus ordo ſervaretur, quo modo cum vel aliquis numerus tantum paratus fuit inſignium, mox imprimendi initium fieri, & hactenus ſemper continuari opera potuit. Quidquid verò confuſionis ita commiſſum videri poteſt, omne illud index qui triplex adjectus eſt in ordinem rediget.

Quartum quod obſervandum duco illud eſt, in familiis Germanicis Joannis Sibmacheri à Paulo Furſtio continuatum opus Armoriale (Wapenbuch) fundamenti loco ſubſtratum & à me ſervatum eſſe, niſi ubi aliunde de iſtius erroribus cognovi, atque adeo illud correxi. Si vero in aliis erraverunt viri iſti, de quibus certiora non edoctus ſum, non alia fide quam ipſorum nitor. Sunt autem ab ipſis familiis longè maxima pars mihi ſubminiſtrata vel aliunde à me conquiſita, in quibus vel de Sibmacherianis confirmatus ſum, vel rectius edoctus.

V. Genealogicam notitiam plerunque præmittere ſtudui, quia illa non parum ſcutarias teſſeras illuſtrat: quibus verò uſus ſim autoribus in ſingulis ferè memoratur, & lector unde hauſerim vel qua fide tradam eruditur.

VI. Quamplurima ab iis quorũ ſymbola tracto mihi communicata ſunt, quæ fide ipſorum nituntur: de qua tamen ego non reſponderim. Non diffiteor enim ad me miſſa ex locis illuſtribus, de quorum veritate plurimum mihi dubium eſt, (uti ſcio tabulariorum in antiquioribus chartis majorem ſæpe eſſe inopiam, quam quis credat, ob varia ſuperioris ætatis bella, & tum antiquis horum monumentorum ſervandorum curam defuiſſe, ſæpe etiam modernorũ induſtriã hac in parte laborare: imo aliquoties de quibusdam moniti quidam falſi ſunt ſua παροράματα in ſtudio plerisque ignoto. Alii quæ communicaſſent ita exprimi volebant, quibus refragari non licuit. Inprimis autem veterum traditionum valde mihi ſuſpecta fides eſt. Ita cum Q. Curtio Rufo dicam 9, 1, 34. *Equidem plura transſcribo quàm credo: nam nec adfirmare ſuſtineo, de quibus dubito: nec ſubducere quæ accepi.* Quæ ſemel monuiſſe ſufficiat.

VII. Quod ad tabulas æri inciſas attinet, hæ quoque ordine deſtituuntur, imo ille turbatior eſt quàm ipſorum capitum, unde reperies in prioribus tabulis quędam ſcuta, quorum illo loco explicationem inſerere cogitaveram, ſed cum eo ventum eſſet, ob defectum adhuc neceſſariorum ſubſidiorum in poſteriores libros rejicere ſum coactus; verum illi ἀταξίᾳ parata ex indice eſt medela. Cæterum ſculptæ ſunt Gallico more punctulis aut lineolis vel tranſverſis, vel perpendicularibus vel diagonalibus vel cancellatis expreſſa tinctura metallorum vel colorum, qualia ſcutula ſub finem in extrema tabula repræſentabuntur, illis inſervientia, quibus exotica illa conſuetudo nondum nota eſt, quia hactenus noſtri literis initialibus colorum ſolebant indicia facere. Ubi verò minutiores ſunt figuræ, quam ut lineolis illis ſatis diſtingui colores potuerint, ad explicationem typis expreſſam recurrere neceſſe erit. Galeas omnes deauratas exhibui, quando ille vulgatus jam illuſtrium

mos est, de cujus antiquitate aut de jure, ut & aliis, quæ multi sibi arrogant, hic non disputo. Quod numerum attinet clathrorum in galeis, nulla distinctio observata est. Quamvis enim apud Gallos leges aliquæ à fecialibus propositæ & receptæ legantur, nostris tamen discrimen ullum in his observatum esse nullibi vidi.

VIII. Quod attinet jura familiarum, vel titulos quibus sua dominia & ditiones acquisiverint, aut sibi deberi prætendant, secutus sum, vel ea quæ communicata sunt ab ipsismet illustribus, vel quæ in aliis scriptoribus Historiarũ, genealogiarũ, aut juris publici extiterunt, aut peculiaribus scriptis publice proposita sunt. Ea plerumque in compendiũ redegi, pro hujus operis ratione. Qua in re protestor, nullius me partis agere advocatum, sed tantũ Historicè referre, quæ in controversia fuerint, & ultro citroq; sint disputata. Meum verò non est tantas componere lites, vel pro altera parte pronunciare, unde cum comparare potui, utriusq; partis vel juxta posita vel diversis partibus locata fundamenta expressi, uti ex illis quæ acceperam didici. Nec hoc opus est, ex quo quisquam pro se alleget, & jus suum ita corroborari vel cum contraria tradidi infirmari credat: cũ privatus homo nec ejus autoritatis sim vel opus meum esse velim, ut quisquã exinde aliquid in sui juris compendiũ trahat, aut trahi patiatur. Scribo inprimis historiarum studiosis, ut his aliquam de isto argumento capiant notitiam, non plenam neq; decisivam cognitionem hic quærant, sed istam duntaxat, quæ eorum conditioni convenit; imò potius tantum manuductionem præbeo, à qua deinceps, ubi de illis rebus accuratiora & certiora illos discere necesse fuerit, ad alios ire illos jubeo, qui ampliores propinent crateres, cum hic de prægustu agatur. Si qua argumenta unius partis non ea vi vel ἀκριβείᾳ expressi, quam ea optaret, non studio id factum est, sed quod aliter non constitit, cum paratus fuissem, subministrata fideliter exprimere, vel si quid in his etiam desideretur quarto libro lubens inserere. Neminem enim offendere est animus, & si quis se, quod haud opinor, offensum credat, rectiora edoctus ita satisfacere paratus sum, ut sequenti operi inseram. Multò minus novas contentiones & bella fovere studeo, pacis tam amans quàm Martis si quisquam alius osor, adeo ut in universa nostra Europa potius omnes prætensiones extinctas mallem, & quemvis suis tantum tranquillè frui longè satius censerem, quàm ullius hominis sanguine quoscunque etiam non injustos titulos redimi. Ita qui innoxio modo circa ista argumenta me versari credo, nemini quicunq; ille sit, noxam facere cupio, atq; ita rem ab omnibus æqui amantibus susceptum iri confido. Imò hac causa viris aliquibus illustribus, adeoque inclutis ad Comitia legatis pagellarum impressarum majorem partem in tempore transmisi, qui, si quid in illis correctione egeret, maturè moneri optarem, & monitus obsequuturus essem.

IX. Phrasi ob nomina propria sæpe usus sum barbara: quamvis enim multò maxima pars nominum propriorum ad Latinarum vocum

affi-

affinitatem potuisset traduci (quod semel iterumq; factum est) prævidi tamen exinde orituram obscuritatem, de qua in aliis multi queruntur, ita servare voces non Latinas & in constructione etiam e.g. Comes de &c. cum vulgo loqui quam ex Latio arcessens voces minus intelligi malui.

X. Quædam, quæ errata erant & inter relegendum observavi, indici primo inseri, prout etiam quasdam additiones, quę à quibusdam viris illustribus hactenus missæ erant.

XI. Sunt adhuc in manibus non pauca insignia illustrium, in quibus describendis jam laboravi, sed in pluribus non mihi ipsi satisfacere possum, & spes adhuc fuit, aliunde, quæ doceri opto, impetrandi: alia plane me adhuc latent, vel licet scuta adsint, galearum ornatus deest, quem tamen methodus mea æque requirit. Hæc omnia quarto reservo libro, eosq; rogatos volo, quorum interest, ut ea intra semestre ad me mittere dignentur, ut deinceps operi posthac prodituro inseri queant. Sereniss. Famil. Wirtenbergiæ insignia in hoc opere non comparent, quod his ipsis demũ diebus, cum jam inserendi facultas non esset, ad me transmissa sint documenta varia, multa cum industria Serenissimi mandato, inprimis ab Excellentissimo D. Joh. Ulrico Pregizero Professore Illustris Tubingensis Collegii Celeberrimo, post perlustratum ferè universum Ducatum collecta & concinnata: Ex quibus quæ hujus nostri instituti sunt excerpta sequentem librum ornabunt, eaq; enarrabo, quæ familiæ Inclutæ decora & mea in illam observantia postulant.

XII. Mentionem etiam faciendam eorum, qui nostra studia juverunt, ipsa jubet gratitudo: porro eorum prætereo nomina, ne prolixior sim, qui suorum Dominorũ, quibus inserviunt, scuta vel quæ ad explicationem eorum faciunt, transmisere, ex quibus aliquos hinc inde expressi. De universo autem opere & mea industria potissimum meriti sunt Perillustris Baro Hohbergius Wolfgangus Helmhardus, cujus familiæ caput 42. libri II. sacratum est, & qui avi sui cura congestam & à se auctam notitiam pleratumq; Illustrium familiarum, quæ Austriam ornant, indefessa in me juvando industria suppeditavit: Illustris Gebhardus ab Alvensleben Serenifs. Administratori Magdeburgico à consiliis intimis, qui in historiarum & familiarum non nostri solum imperii, sed reliquæ Europæ, cognitione neminem, credo, habet superiorem, ego vero mea qualiacunquę studia in hisce ab ipso plurimum promota ingenuè confiteor, cui etiam magna pars additionum & emendationum debetur, quas indici primo insertas monui: Magnificus ICtus Antonius Schott, Serenifs. Electoris Saxonici Consiliarius, & ad Comitia Ratisponensia legatus, cujus & affinitate glorior (quando vitrici mei sorore ipse natus est) & promtissimam voluntatem multo meo commodo expertus sum, cum à reliquis Nobilissimis & Excellentissimis legatis, qui Comitiorum causa Ratisponæ agunt, quamplurima obtinuerit, quæ ipsorum Principes concernerent, & chartas nostras illis lustrandas obtulerit, & Amplissimus Joannes Moth Reg. Maj. Dan. Secretarius, qui non solum Regiæ familiæ decora, sed & quamplurima regni illius illustres proceres concernentia communicavit, quæ cum nondum pro methodo nostri instituti elaborari potuissent, maxima ex parte sequenti libro reservantur. Horũ beneficiũ, quod præ aliis in juvando instituto fuerint benigni & seduli, merito publicè etiam commendandum fuit, ut Lector sciret, cui ista debeat.

XIII. Quod

XIII. Quod indices concernit, tres adornati sunt; primus exhibet familias, quarum insignia integris capitibus vel partibus plenè explicantur, & Tabulis æneis exprimuntur: Secundus tradit nomina familiarum, regnorum, principatuum, comitatuum, dominiorum, quorum tesseræ repræsentantur & explicantur, vel in areolis majorum illorum scutorum, indice priori exhibitorum, vel incidenter in tractatione illorum. In tertio leguntur nomina dominiorum vel ditionum aut arcium & locorum, quorum mentio fit in titulis vel tractatione ipsa, utpote quod locum præbeant habitationis certis proceribus, vel ab illis lineæ denominentur, vel quod aut quo jure ad aliquas familias delata sint, vel quocunq; demum modo illorum mentionem ita in textu facere necesse fuit, ut è lectoris re visum sit, nomen in indice etiam legi.

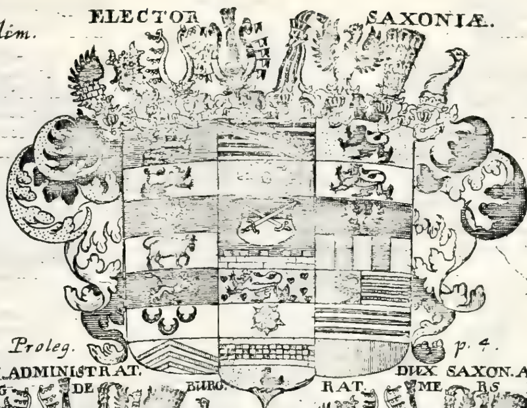
XIV. Cum absque Serenissimæ familiæ Saxonicæ insignibus opus hoc prodire non debuerit, integrum denuo commentarium ante hos duodecim annos editum huic operi inserere seu potius præmittere sub nomine Prolegomenorum visum est, ut tamen tractatio eadem forma prodiret, qua tum prodiit, nisi quod quædam emendata & aucta sunt: Licet si ad modum reliquorum in omnibus debuisset adornari, plurima adhuc à methodo nostra nonnihil abludentia mutari & contrahi necesse fuisset, sed malui ita relinquere, uti prius conceptus fuit, & eum toti operi præfigere.

Sed hîc terminus esto præfaminis: precor DEUM, ut illa etiam opera nostra aliquorum bono, inprimis eorum commodo serviat, qui historicis studiis incumbunt, & aliquando publicis adhibendi consiliis atq; negotiis, de hoc etiam argumento & decoribus familiarum illustrium plura scire necesse habent, quæ multa investigatione hinc inde conquirere hactenus opus fuit, cum ista opera effectum sperem, ut hic collecta reperientes plurimo labore posthac supersedere possint. In id enim mihi laborandum, & impigra industria olim congesta nunc verò in ordinem redacta, publicæ luci exponenda credidi, ut alii partem horarum his alioqui non sine fastidio impendendarum reliquis suis curis & studiis lucrifacere possent. DEUS familias istas, quas in Christiano orbe multa hactenus gloria cumulavit, pro gratiosa sua voluntate porro conservet atq; augeat: inprimis verò proceres sua gratia tales præstet, qui non tam titulorũ fastu, insignium horum, si absq; virtute sint, vana ambitione, & potentiæ amplitudine glorientur, sed omnes, quibus hanc etiam benedictionis temporalis partem DOMINUS Dominantium indulsit, non proprio fruendam sed sub beneficiario jure administrandam, ita demandata potestate in timore Supremi sui DOMINI utantur, ut appareat eos credere, quod non sui honoris causâ vivant, & propriæ gloriæ cum aliorum plerumq; injuria amplificandæ studeant, verum omnia cœlo accepta, familiarum illustrẽ splendorem & ἐξοχὴν, dignitatem præ reliquis mortalibus concessam, potestatem in regna, principatus & ampliores angustioresve terras & subditos suos, in celebrationem gloriosissimi nominis divini, (in quam omnes ipsorum gloriæ radii, inde etiam venientes, reflecti debent) inprimis in sanctissimi Evangelii Christiani dignitatem atq; illã decentis sanctimoniæ sua autoritate & exemplo curandam promotionem, & subjectorum, quibus corpore & animo bene esse debet, salutem ea fide & studio conferant, uti olim justissimo judici de administratione sua reddituri sunt rationem. Ita non leonum tantum fortitudinem, defendendis ab injuria subditis necessariam, & alia in ipso seculo prædicari solitas virtutes excolendas sibi meminerint, sed istas etiam, quibus in seculo parum est pretii, ast ab omnibus, qui CHRISTUM profitentur & ejus nomine regnant, æque exiguntur, fidem, pietatem, temperantiam, castitatem, justitiam, mansuetudinem, humilitatem, clementiam: atque hac ratione futurum est, ut cum appropinquet dies, quo abolebit REX REGUM, solus regno & imperio dignus, omnem principatum & omnem potestatem & virtutem (πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν 1. Cor. 15, 24.) ipsi non confundantur, sed loco horum radiorum cum tempore deficientium, quibus hic fulserant, æterna luce circumfusi in communionem gloriæ veniant ejus, qui eos suo sanguine emit, & non terrenæ tantum dignitati sed æque ac alios, si unica in meritum ejus fide oblata recipiant, æternæ saluti destinavit.

PROLEG.

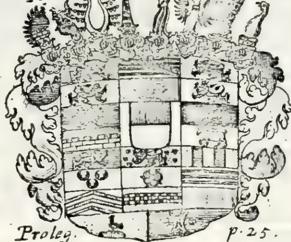
Tab. Prælim.

ELECTOR SAXONIÆ.

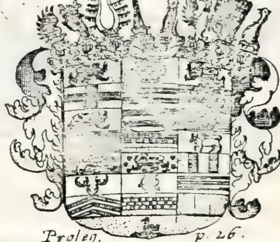
Proleg. *p. 4.*

DUX SAXON. ADMINISTRAT. MAGDEBURG.

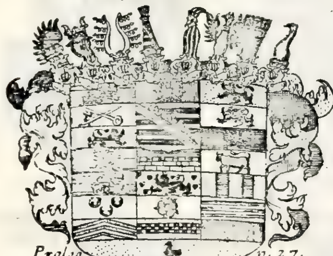
Proleg. *p. 25.*

DUX SAXON. ADMINISTRAT. MERSBURG.

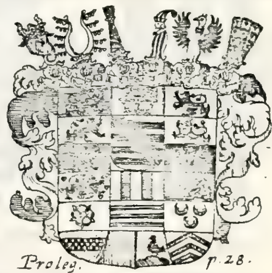
Proleg. *p. 26.*

DUX SAXON. ADMINISTR. NAUMBURG.

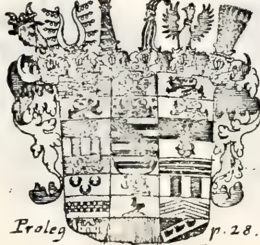
Proleg. *p. 27.*

DUC. SAXONIÆ LIN. ERNESTINÆ.

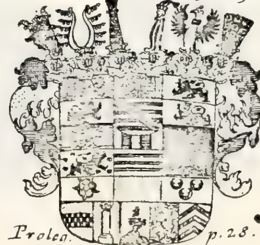
Proleg. *p. 28.*

DUC. SAXONIÆ.
(*Lin. Isenac. ex Sayn.*)

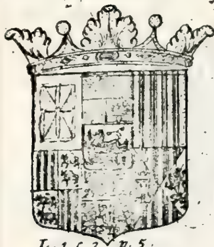
Proleg *p. 28.*

DUX SAXONIÆ.
(*dux Frider. Lin. Goth.*)

Proleg. *p. 28.*

DOM. ALBRETANA REG. NAVARRÆ.

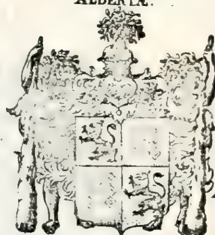
L. 1. c. 2. p. 5.

REX ANGLIÆ S. MAGNÆ BRITANNIÆ.

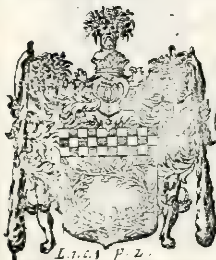
L. 1. c. 3. p. 9.

DUX DE LUYNES. FAM. ALBERTÆ.

L. 1. c. 1. p. 1.

DUX DE CHAUNES. FAM. ALBERTÆ.

L. 1. c. 1. p. 2.

PRINC. ARENBERGÆ.

L. 1. c. 4. p. 23.

DUX SAXON. INFERIORIS. EX FAMIL. ASCANIA.

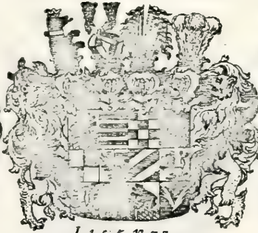
L. 1. c. 5. p. 25.

PRINC. ANHALTINI. FAM. ASCANIÆ.

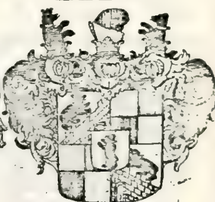
L. 1. c. 5. p. 33.

PRINC. ANHALTINI EX ASCANIIS. LINEÆ SERVESTANÆ.

L. 1. c. 5. p. 38.

COM. DE BERINGEN. EX ANHALTINIS.

L. 1. c. 5. p. 38.

DUX MUTINÆ S. MODENÆ. FAMIL. ATESTINÆ.

L. 1. c. 6. p. 39.

MARCH. PESCARIÆ ET VASTI FAM. AVALOS.

L. 1. c. 7. p. 41.

DUX DAUMONT.

L. 1. c. 8. p. 41.

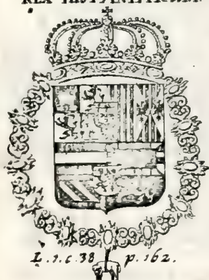
IMPERATOR AUGUSTUS.

DOM. AUSTRIACA.

L. 1. c. 9. p. 43. 46.

REX HISPANIARUM.

L. 1. c. 38. p. 162.

IMPERATOR AUG.

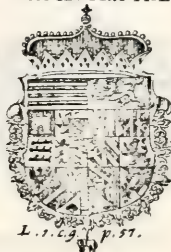
L. 1. c. 9. p. 56.

In Caroli V. Sigillo impositum aquilæ Imperialis pectori scutum.

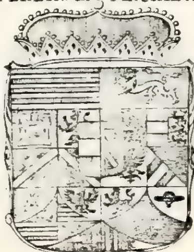
L. 1. c. 38. p. 182.

ARCHID. AUSTRIÆ.

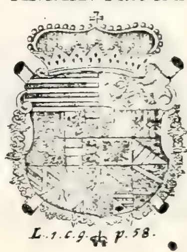
L. 1. c. 9. p. 57.

FERDIN. III. ARCHIDUX.

L. 1. c. 9. p. 57.

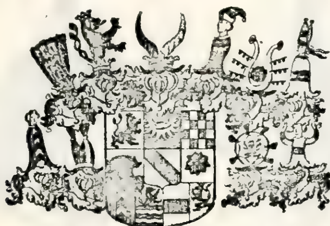
ARCHID. AUSTRIÆ.

L. 1. c. 9. p. 58.

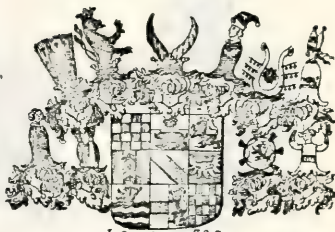
Martinus Hailler sculpsit Francofurt.

MARCH. BADENS. LIN. DURLAC.

L. 2. c. 4. p. 380.

MARCH. BADENS.

L. 2. c. 4. p. 385.

DUX S. ANIANI. FAM. BEAUVILLIERS.

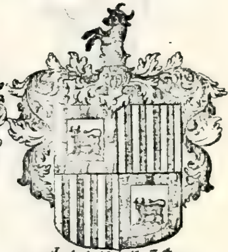
L. 1. c. 10. p. 68.

C. BENTHEIMI ET TECKLENBURGI.

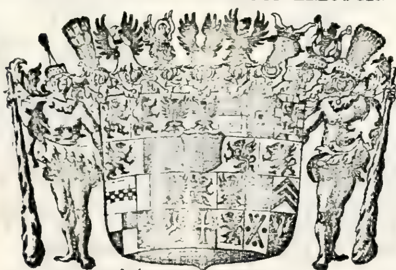
L. 1. c. 11. p. 70.

BORGIÆ DUCES GANDIÆ.

L. 1. c. 12. p. 74.

MARCHIO BRANDEBURG. ELECTOR.

L. 1. c. 13. p. 75.

MARCHION. BRANDEBURG. LIN. FRANCONICÆ.

L. 1. c. 13. p. 95.

DUC. BRUNSVICI ET LUNÆBURGI.

M. Haller sc. L. 2. c. 9. p. 397.

DUC. BRUNSV. ET LUNÆBURG. LIN. CELLENS.

L. 2. c. 9. p. 407.

COM. ET MARESCAL. GUEBRIANI FAM. BUDES.

L. 1. c. 14. p. 98.

TAB. IV.

COM. A CASTEL.

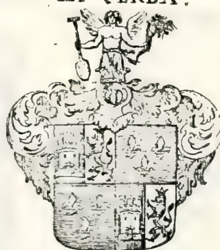
L. 2. C. 12 p. 413.

REX CASTILLÆ.

L. 1. C. 38 p. 162.

DUC. MEDINÆ CELI FAM. LA CERDA.

L. 1. C. 15. p. 99.

DUX DE CHOISEUL.

L. 1. C. 16. p. 100.

ARCHIEPISC. ET ELECT. COLON.

L. 3. C. 8. p. 589.

COLUMNII DUC. PALIANI.

L. 1. C. 17. p. 101.

COM. ET BARON. DE CONCIN.

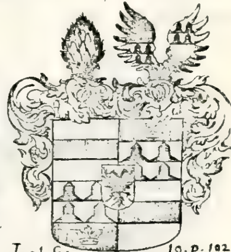
L. 1. C. 18. p. 101.

DUC. DE LESDIGUIERES FAM. CREQUI.

L. 2. C. 16. p. 422.

COM. A CRONBERG.

L. 1. C. 19. p. 102.

DUC. DE HAVRAY ET DE CROY.

L. 3. C. 10. p. 598.

DUC. UTICÆ. FAM. CRUSSOL.

L. 1. C. 20. p. 105.

DUC. ALBUQUERQUII FAM. CUEVÆ.

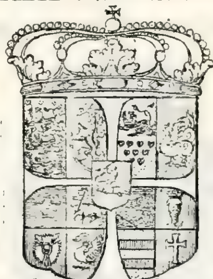
L. 2. C. 17. p. 428.

DUX HOLSATIÆ.

L.3.c.12.p.614.

REX DAN. ET NORVEG.

L.3.c.12. p.602.

COM. OLDENBURGI.

L.3.c.12.p.615.

COM. ET DOM. IN DHAUN.

L.3.c.13.p.617.

COM. ET BARON DE DIETRICHSTEIN.

L.2.c.21.p.432.

BURGGRAV. DE DHONA.

L.2.c.20.p.430.

BARON AB ECK.

L.3.c.41.p.732.

EGMOND. PRINC. DE GAUER.

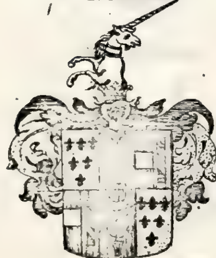
L.1.c.21.p.106.

COM. AB ERPACH.

L.2.c.23.p.437.

FARNESII DUC. PARMÆ ET PLACENT.

L.1.c.22.p.107.

BAR. FLECKENSTEIN. LINEÆ DACHSTUL.

L.1.c.23.p.108.

BAR. FLECKENSTEIN.

L.1.c.23.p.109.

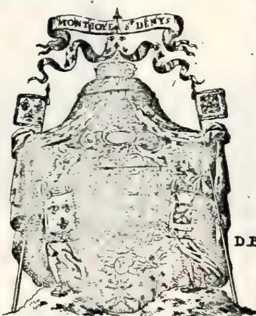
TAB. VI.

PRINCIPES SANGUINIS REX FRANCIÆ. PRINCIPES SANGUINIS.

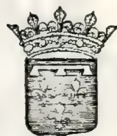
DELFINUS. DUX AURELIANI.

L. I. C. 24. p. 117.

L. I. C. 24. p. 110. seq.

L. I. C. 24. p. 118.

D. ANDIN. D. BORBONI, NUNC PRINC. CONDÆ

p. 118

p. 118

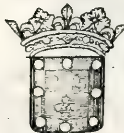
PRINC. DE CONTY. D. BITURIGUM. D. ALENSON. D. VINDOCIN.

p. 118

p. 118

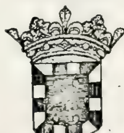

p. 118

p. 119

D. BURGUNDIÆ. C. EBUROVICI. D. ENGOLISMU. C. ARTESIÆ.

p. 119

p. 118

p. 118

p. 118

D. MONTPENSERII. C. SVESSIONUM. D. LONGÆVILLÆ. D. VEROMANDUUS

p. 118

p. 118

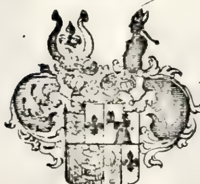

p. 118

p. 119

COM. FUGGER. COM. FUGGER. BAR. GAYMANN.

L. I. 25. p. 127

L. I. C. 25. p. 128

L. I. C. 26. p. 129

COM. DE GEYERSBERG.

L. 1. c. 27. p. 129.

GIRON. D. OSSUNÆ.

L. 1. c. 28. p. 129.

GONZAGÆ.

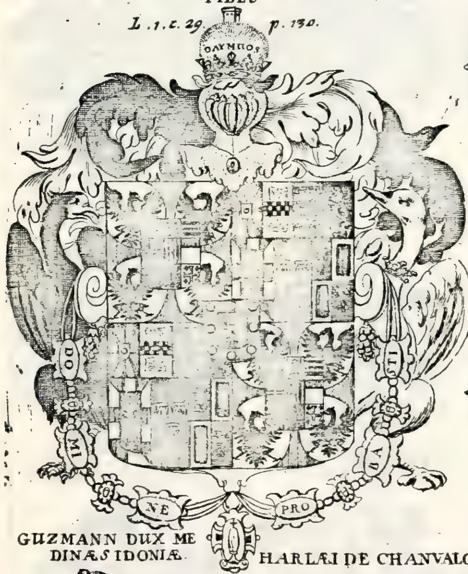

L. 1. c. 29. p. 140.

GONZAGÆ. D. MANTUÆ.

FIDES

L. 1. c. 29. p. 130.

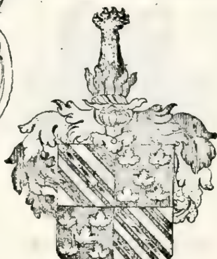

DUX GRAMMONT.

L. 1. c. 30. p. 140.

GUEVARÆ COM. OGNATÆ.

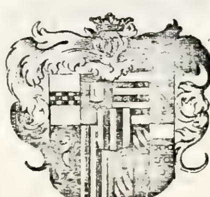
L. 1. c. 31. p. 142.

GUZMANN DUX MEDINÆ SIDONIÆ.

L. 1. c. 32. p. 142.

HARLÆI DE CHANVALON.

L. 1. c. 33. p. 143.

COM. HARRACH.

L. 1. c. 34. p. 145

COM: DE HOFKIRCH. | BAR: HOFMANN. | COM: ET BAR: DE HOHENFELD.

TAB. IIX

L. 1. C. 39. p. 205

L. 1. C. 40. p. 206.

L. 1. C. 41. p. 206.

COM: DE HOHENLOHE. | COM: DE HOYOS. | COM: DE KIENBURG.

L. 1. C. 42. p. 207.

L. 1. C. 43. p. 209.

L. 1. C. 44. p. 209.

COM: KHUN DE BELASY. | BURGGRAV. DE KIRCHBERG. | COM: DE KOLLONITSCH

L. 1. C. 45. p. 210.

L. 1. C. 46. p. 210.

L. 1. C. 47. p. 212.

COM: DE KUEFSTEIN. | COM: DE LAMBERG. | BAR: DE LAMBERG.

L. 1. C. 48. p. 212.

L. 1. C. 49. 214

L. 1. C. 49. p. 213.

TAB. IX.

LANDGRAV DE LEUCHTENBERG.

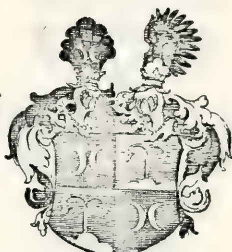
L. 1. C. 50. p. 214.

DUX DE VENTADOUR DOM. DE LEVIS.

L. 1. C. 51. p. 215.

BAR. LEYSSER.

L. 1. C. 52. p. 216.

DOM ET PINC. DE LIMPURG.

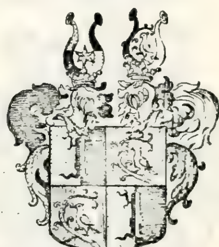
L. 1. C. 53. p. 217.

COM. LIPPIÆ.

L. 1. C. 54. p. 220.

BARON LŒBL.

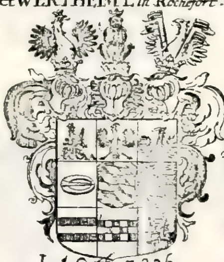
L. 1. C. 55. p. 223.

COM. DE LOEWENSTEIN et WERTHEIM L. in Virnenburg.

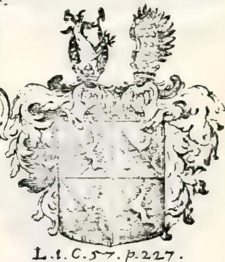
L. 1. C. 56. p. 224. 226.

COM. DE LOEWENSTEIN et WERTHEIM L. in Rochefort.

L. 1. C. 56. p. 226.

COM. DE LOSENSTEIN.

L. 1. C. 57. p. 227.

DUX LOTHARINGIÆ.

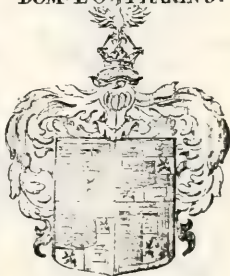
L. 1. C. 58. p. 229.

DUX ELLEBOVII DOM. LOTHARING.

L. 1. C. 58. p. 237.

PRINCEPS HARCURIÆ. DOM. LOTHARING.

L. 1. C. 58. p. 237.

TAB X.

COM·DE MANDERSCHEID
Lin. Sleden.

L.1.C.59.p.242.

COM·DE MANDERSCHEID
Lin. Gerolstein.

L.1.C.59.p.245.

COM·DE MANDERSCHEID
Lin. Blanckenheim.

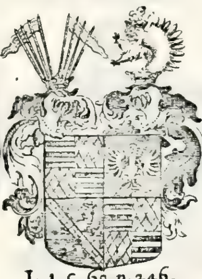
L.1.C.59.p.245.

COM·DE MANDERSCHEID
Lin. Blanckenheim.

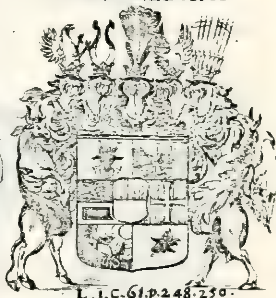
L.1.C.59.p.245.

COM·DE MANSFELD.

L.1.C.60.p.246.

DUC·MECKELBURGI.

L.1.C.61.p.248.250.

M·DUX HETRURIÆ S.FLORENTIÆ·DOM·MEDICEÆ.

L.1.C.62. p.251.

DUC·DEL INFANTADGO.
DOM·MENDOZIÆ.

L.1.C.63. p.253.

COM.CORUNNIÆ.DOM.
MENDOZIÆ.

L.C.63. p.254.

M·DE CANNETE DOM.
MENDOZIÆ.

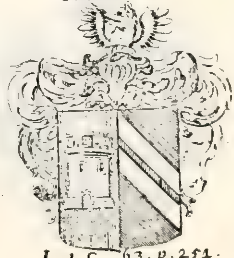
L.1.C.63. p.254.

M.DE LA BALA SICILIANA.
DOM MENDOZ.

L.1.C.63. p.254.

COM·DE PRIEGO.DOM.
MENDOZIÆ.

L.1.C.63.p.254.

TAB. XI.

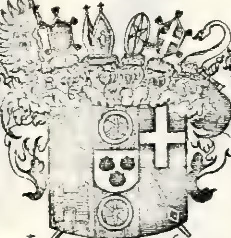
ELECT. MOGUNTINUS. (Dn. Ioh. Philippi ex Schanborn.)

ELECT. MOGUNT. (Dn. Loth. Frider. ex Metternich.)

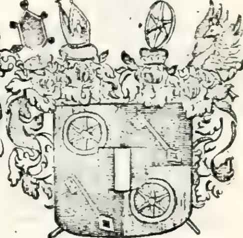
ELECT. MOGUNT. Dn. Dam. Hartard ex Leyanis.

L.1.c.64. p.256.

L.1.c.64. p.262.

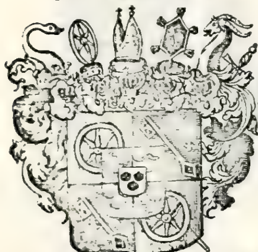

L.1.c.64. p.263.

ELECT. MOGUNT. Dn. Caroli Henrici ex Baron Metternich.

MONTMORENCII.

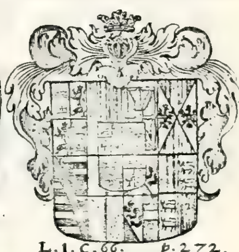
NOGARET D. ESPERNON.

L.3.c.47.p.

L.1.c.65.p.269.

L.1.c.66. p.272.

PRINC. ET C. ŒTINGÆ.

OSORII MARCH. ASTORGÆ.

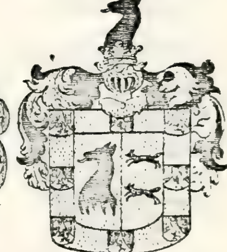
OSORII COM. DE ALTAMIRA.

L.1.c.67. p.274.

L.1.c.68.p.277.

L.1.c.68.p.277.

PACHECI DUC. ESCALONÆ.

PICI D. MIRANDULÆ.

PONTII DUC. DE ARCOS.

L.1.c.69. p.277.

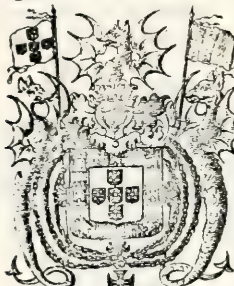

L.1.c.70. p.279.

L.2.c.71. p.280.

REX PORTUGALLIÆ. DUC. BRAGANTIÆ. POTIERII DUC. DE TRESMES

L. 1. c. 72. p. 281.
COM. DE PROMNIZ.

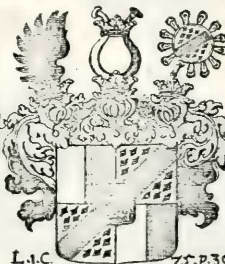
L. 1. c. 72. p. 283.
COM. DE RANTZAV.

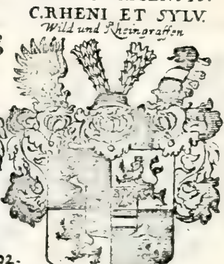
L. 1. c. 73. p. 297.
PRINC. SALMENSIS.
C. RHENI ET SYLV.
Wild und Rheingraffen

L. 1. c. 74. p. 299.
ROCHECHOVART DUC. DE MORTEMAR.

L. 1. c. 75. p. 302.
DUX DE LA ROCHEFOUCAUD.

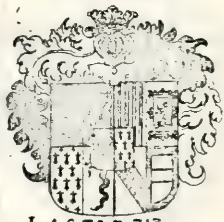
L. 1. c. 76. p. 306.
DE ROHAN DUX DE MONTBASON.

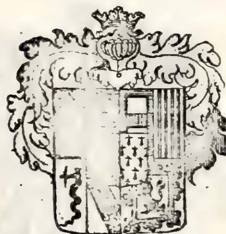
L. 1. c. 77. p. 308.
DUX. DE ROHAN.

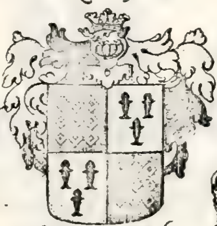
L. 1. c. 78. p. 310.
DUX DE ROHAN.
ex Cabotys.

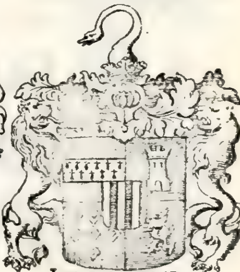
L. 1. c. 79. p. 313.
MARCH. DE ROSMADEC.

L. 1. c. 79. p. 315.

L. 1. c. 79. p. 316.

L. 1. c. 80. p. 317.

Tab. XIII.

COM. ET DOM. RUTHENI S. REUSSEN DE PLAUEN.

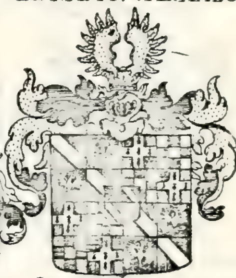
L. 1. C. 8. p. 328

BURGGR AV. MISNIÆ EX RUTHENIS.

L. 1. C. 81. p. 321. 322

DE RYE M. VARAMBON.

L. 1. C. 82. p. 322.

DUX SABAUDIÆ.

L. 1. C. 83. p. 328.

COM. DE SALM IN LOTHARING.

L. 1. C. 84. p. 342. 344.

COM. DE SALM IN NEUBURG.

L. 1. C. 84. p. 344.

COM. DE SALM IN REIFFERSCHEID.

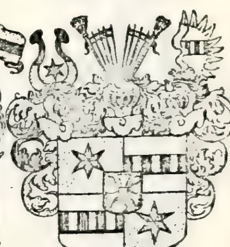
L. 1. C. 84. p. 345.

DUX DE S. SIMON.

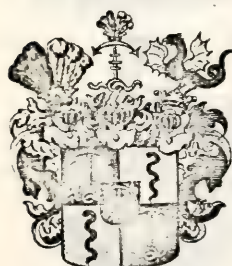
L. 1. C. 85. p. 346.

PRINC. ET COM. DE SCHAUENBURG.

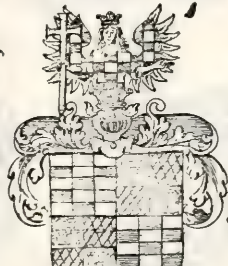
L. 1. C. 86. p. 347.

BAR. DE STUBENBERG.

L. 1. C. 87. p. 349.

DE TOLEDO DUX ALBÆ.

L. 1. C. 88. p. 351.

COM. DE TRAUTSON.

L. 1. C. 89. p. 352.

TAB. XIV

TREMOLL·DUX DE THOUARS.

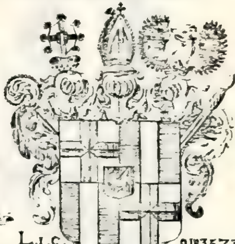
L.1.C.90.p.353.

TREMOLL·DUX DE NOIR-MONSTIER

L.1.C.90.p.356.

ARCHIEPISC·ET ELECT. TREVIR
(Dom. Car. Casp. ex Leyanis

L.1.C. 91.p.357.360

ARCHIEPIS·ET ELECT. TREVIR.
Dn Joh. Hugo ex Orsbeck.

L.1.C.91.p.360

DOM DE TSCHERNEMBL.

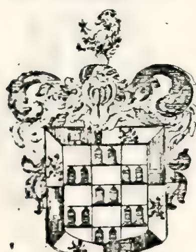
L.1.C.92.p.361

TURRII DUC BULLIONII.

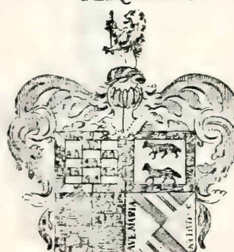
L.1.C.93.p.361

DE VELASCO DUX DE FRIAS.

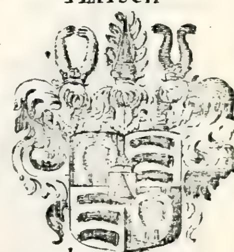
L.1.C.95.p.372

DE VELASCO DUX DE MAQUEDA.

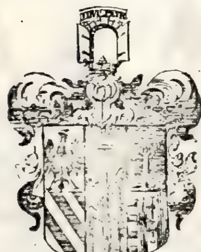
L.1.C.95.p.372

BAR.VINTLER DE PLATSCH

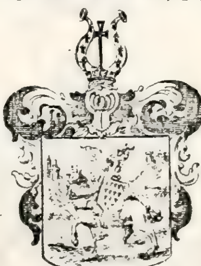
L.1.C.96.373.

DUX URBINI

L.1.C.98.p.375.

DOM·DE VOLCKERSTORF.

L.1.C.97.p.375.

COM DE WIED.

L.1.C.99.p.376.

Joh. Linck Kupferstecher

TAB XV.

COM·AB ALTHANN.

L. 2. C. 1. p. 377.

DUX DE ARPAION.

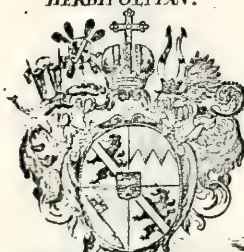
L. 2. C. 2. p. 378.

BAR. DE ASPAN.

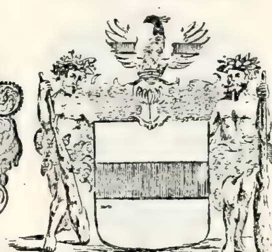
L. 2. C. 3. p. 379.

EPISC·BAMBERG. ET HERBIPOLITAN.

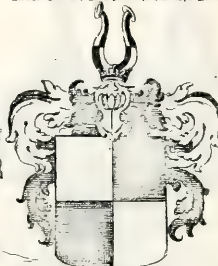
L. 2. C. 5. p. 387.

BETHUNII DUCES DE SULLY ET DE BETHUNE.

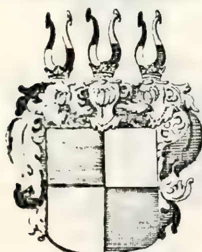
L. 2. C. 6. p. 391.

BAR·DE BEMELBERG.

L. 2. C. 7. p. 394.

BAR·DE BOYNEBURG

L. 2. C. 7. p. 394.

DOM·ET COM·DE BREDERODE.

L. 2. C. 8. p. 395.

DUC. BRUNSVICI ET LUNABURGI

L. 2. C. 9. p. 397.

DUX DE BURNONVILLE.

L. 2. C. 10. p. 410.

DU CAMBOUT DUX DE COESLIN.

L. 2. C. 11. p. 412. H. inck sculpebat.

DE COSSE, DUX DE BRISSAC

L. 2. C. 15. p. 421.

Tab. XVI.

BAR. DE CLAM.

L. 1. C. 13. p. 414

DE CORDUBA DUX DE FERIA.

L. 2. C. 14. p. 417. 420

DE CORDUBA DUC DE CARDONA ET DE SEGORB.

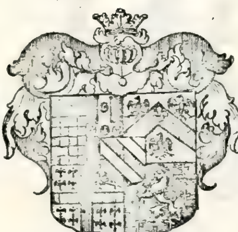
L. 2. C. 14. p. 419. 420

DE CUEVA DUX DE ALBUQUERQUE.

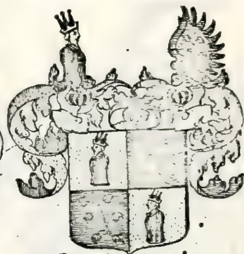
L. 2 C 17 p. 428

DAUVET C. DE MARESTS.

L. 2. C. 18. p. 429

BAR. DE DEGENBERG.

L. 2. C. 19. p. 430

DORIÆ PRINC. MELPHIT.

L. 2. C. 22. p. 436

DUX DESTREES.

L. 2. C. 24. p. 442

DE FOIX DUX DE RENDAN.

L. 2. C. 25. p 443

DE FRAUENBERG C. DE HAG.

L. 2 C 26 p. 446

BAR. DE FRAUENBERG.

L. 2. C. 26. 447

BAR. DE FRAUN=HOFEN.

L. 2. C. 27. p. 448

Tab. XVII.

BAR. DE FREUNDSBERG.

L. z. C. 28. p. 448

BAR. DE GERA.

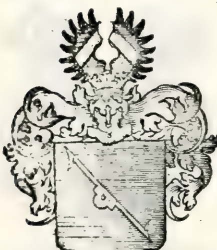
L. z. C. 29. p. 449

BAR. GIENGER.

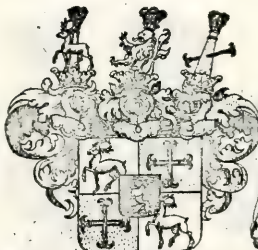
L. z. C. 30. p. 450

BAR. DE GILEIS.

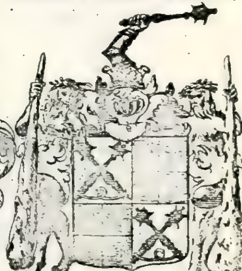
L. z. C. 31. p. 451

COM. DE GLEICHEN.

L. z. C. 32. p. 451

GONDY DUX DE RETZ.

L. z. C. 33. p. 453

DE GORREVOD DUX DE PONT DE VAUX.

L. z. C. 34. p. 454

BAR. ET COM. DE GRAVENECK.

L. z. C. 35. p. 455

BAR. DE GREYSSEN.

L. z. C. 36. p. 456

GRIMALDI PRINC. DE MONACO.

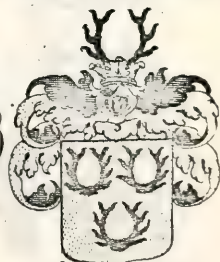
L. z. C. 37. p. 457

BAR. DE GUMPENBERG.

L. z. C. 38. p. 459

COM. DE GUTENSTEIN.

L. z. C. 39. p. 459

Tab. XIIX.

BAR. HAGER AB ALENTSTEIG.

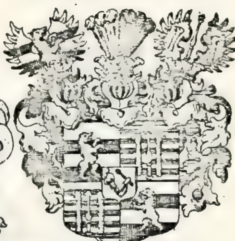
L. 2. c. 40. p. 460

COM HANOVIÆ.

L. 2. c. 41. p. 460

BAR. AB HAYM.

L. 2. c. 42. p. 464

COM. AB HOHBERG.

L. 2. c. 43. p. 465

BAR. AB HOHBERG.

L. 2. c. 43. p. 467

HOSPITALII DUC. DE VITRY.

L. 2. c. 44. p. 467

BAR. ILSUNG.

L. 2. c. 45. p. 468

DUC. IULIACI, CLIVIÆ ET MONTIUM.

L. 2. c. 46. p. 469

COM. ET BARON KHEVENHULLER.

L. 2. c. 47. p. 473

COM. DE KŒNIGSECK.

L. c. 48. p. 475

LALANI COM. DE HOCHSTRATEN.

L. 2. c. 49. p. 482

LANNOII PRINC. SULMONÆ.

L. 2. c. 50. p. 483

Tab. xix.

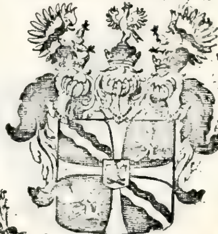
C.DE LIMBURG *in Styrum.* | DE MATIGNON C.DE THORIGNY. | DE MEYCHSLRAIN C.DE HOHENWALDECK.

L.z.C.51.p.485

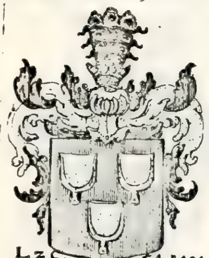

L.z.C.52.p.492

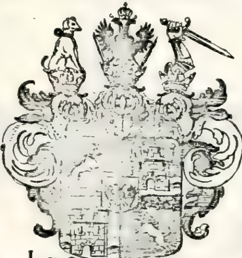

L.z.C.53.p.493

C.DE MEGGAW | C.ET B.DE MOLLART. | C.DE MONFORT

L.z.C. 54.p.494.

L.z.C. 55.494.

L.z.C.56. p.495

COM·DE TÜBINGEN | COM·DE NELLENBURG. | BAR·DE NEUHAUS

L.z.C. 56.p.497.

L.z.C. 57.p.498

L.z.C.59. p.500

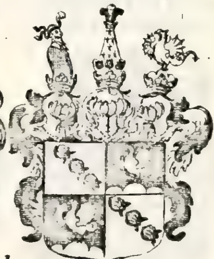
BAR·DE NEUHAUS IN CARSTIA | BAR·DE NEUHAUS IN GREIFFENFELS. | BAR·DE NEYDECK.

L.z.C.59.p.500

L.z.C.59. p.501

L.z.C.60. p.501

P. Linck sculp.

Tab. XX.

DE NEUFVILLE DUX DE VILLEROY.

L. 2. C. 58. p. 499.

DUX DE NOAILLES.

L. 2. 61. p. 502

BAR. AB ŒDT.

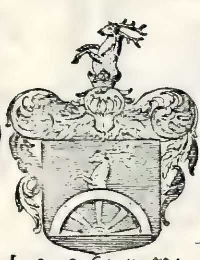
L. 2. C. 62. p. 502.

COM. AB OPPERSDORF.

L. 2. C. 63. p. 503.

COM. DE PALFY.

L. 2. C. 64. p. 504

PLESSIS DUX DE LIENCOURT S. DE LA ROCHE GUYON.

L. 2. C. 65. p. 504

PLESSII D. DE RICHELIEU.

L. 2. C. 66. p. 505

DEVIGNEROD DE PONT COURLAI DUC. D' AIGUILLON.

L. 2. C. 66. p. 505

COM. ET BARON DE POETTING.

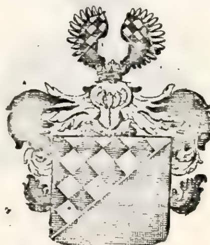
L. 2. C. 67. p. 506

BAR. DE PRAG.

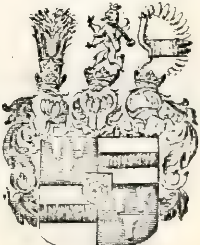
L. 2. C. 68. p. 506

BAR. DE PROESING

L. 2. C. 69. p. 507.

COM. ET BARON DE PUCHELM.

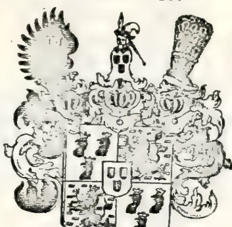
L. 2. C. 70. p. 507.

BAR. DE RAPPACH.

L. 2. C. 71. p. 508

COM. ET DOM. DE RAPPOLSTEIN.

L. 2. C. 72. p. 509.

BAR. DE REDERN.

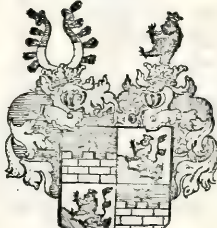
L. 2. C. 73. p. 515.

BAR. DE RŒDERN.

L. 2. C. 73. p. 515.

COM. ET BAR. DE ROGGENDORF.

L. 2. C. 74. p. 515.

COM. DE ROTTAL.

L. 2. C. 75. p. 516.

ROUXEL C. DE GRANCEY.

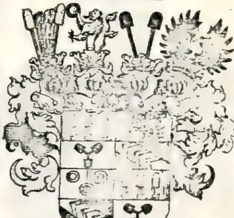
L. 2. C. 76. p. 517.

DE S. MAURE DUX DE MONTAUSIER.

L. 2. C. 77. p. 517.

BAR. ET COM. SAUER DE KOSIACH.

L. 2. C. 78. p. 520.

COM. DE SCHALLENBERG.

L. 2. C. 79. 521.

DOM. DE SCHERFENBERG.

L. 2. C. 80. p. 522.

BAR. SCHIFER.

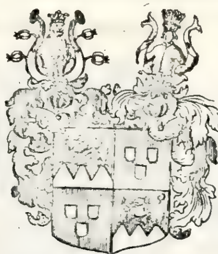
L. 2. C. 81. p. 524.

SCHNEIDBECK DN. DE SCHŒNKIRCHEN.

L. 2. C. 82. p. 524.

BAR. DE SCHŒNBORN.

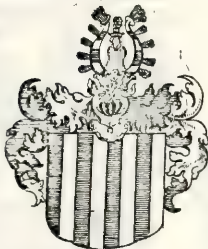
L. 2. C. 83. p. 525.

BAR. DE SCHRATTENBACH.

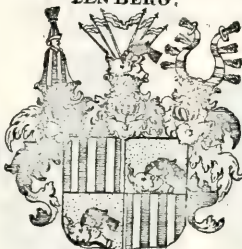
L. 2. C. 84. p. 526.

PRINC. DE SCHWARTZENBERG.

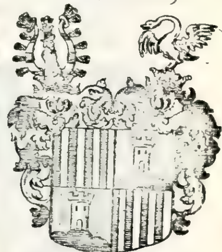
L. 2. C. 85. p. 528.

COM. DE SCHWARTZENBERG.

L. 2. C. 85. p. 528.

COM. DE SCHWARTZENBERG (*alteralinea*)

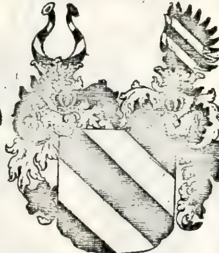
L. 2. C. 85. p. 527.

BAR. DE SAINSHEIM

L. 2. C. 85. p. 529.

BAR. SEEMANN.

L. 2. C. 86. p. 529.

DUX DE LA FERTE SENNETERRE.

L. 2. C. 87. p. 530.

SENNETERRE M. DE CHASTEAVNEUF.

L. 2. C. 87. p. 530.

COM. DE SINTZENDORF IN REINECK.

L. 2. C. 88. p. 530.

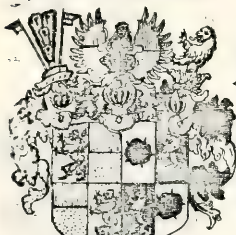
COM. DE SINTZENDORF. IN NEUBURG.

L. 2. C. 88. p. 531.

Tab. XXIII.

COM. DE SOLMS.

L. 2. c. 89. p. 532.

BAR. DE SONDERNDORF.

L. 2. c. 90. p. 534.

COM. DE SPRINTZENSTEIN.

L. 2. c. 91. p. 535.

COM. DE STAHRENBERG.

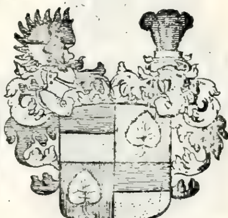
L. 2. c. 92. p. 536.

BAR. STEGER DE LADENDORF

L. 2. c. 93. p. 537.

BAR. STREIN DE SCHWARZENAU.

L. 2. c. 94. p. 537.

REX SVECIÆ

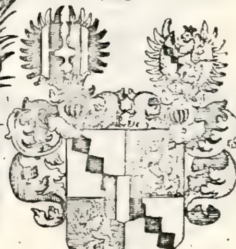
L. 2. c. 95. p. 540.

BAR. TEUFFEL.

L. 2. c. 96. p. 546.

BAR. DE TEUFFENBACH.

L. 2. c. 97. p. 547.

TAB. XXIV.

COM. ET. BAR. DE THAN HAVSEN.

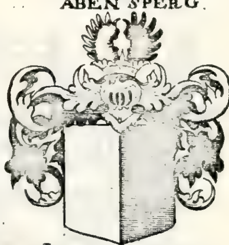
L. 2. C. 99. p. 548.

BAR. THANRÆDL

L. 2. C. 98. p. 547.

COM. IN TRAVN. ET ABEN SPERG.

L. 2. C. 100. p. 548.

COM. DE TRAVT MANS DORF

L. 2. C. 101. p. 549.

TVRRIANI. S. COM. DE THVRN

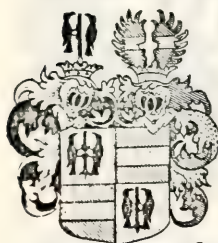
L. 2. C. 102. p. 551.

VNGNAD. COM. DE WEISSENWOLF

L. 2. C. 103. p. 555.

COM. ET. BAR. DE VOLCKRAH

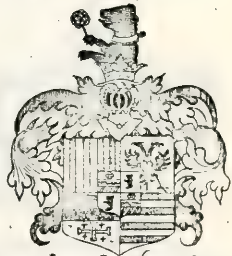
L. 2. C. 104. p. 556.

COM. ET. BAR DE VRSEN BECK.

L. 2. C. 105. p. 557.

VRSINI. DVC BRACCIANI.

L. 2. C. 106. p. 557.

PRINC. DE. ROSENBERG

L. 2. C. 106. p. 558.

COM. DE. ROSENBERG

L. 2. C. 106. p. 559.

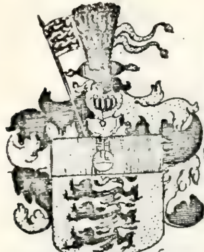
COM DE WALLEN STEIN

L. 2. C. 108. p. 564.

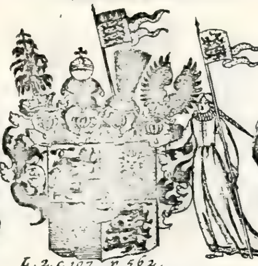
Tab XXV.

TRUCHSESS. DE WALDPURG.

L. 2. c. 107. p. 560.

C. TRUCHSESSII DE WALDPURG.

L. 2. c. 107. p. 562.

PINCERNÆ DE WINTERSTETEN.

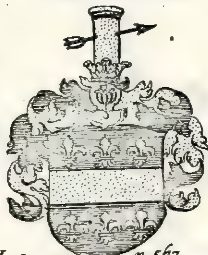
L. 2. c. 107. p. 564.

BAR. DE WELTZ.

L. 2. c. 109. p. 567.

C. DE WIRBM.

L. 2. c. 110. p. 567.

C. ET BAR. DE WINDISCHGRÆZ.

L. 2. c. 111. p. 568.

C. DE WOLCKENSTEIN.

L. 2. c. 112. p. 569.

BAR. WURMPBAND.

L. 2. c. 113. p. 570.

C. DE ZANIS.

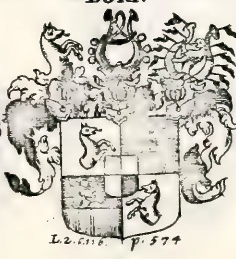
L. 2. c. 114. p. 571.

DOMINI A ZELCKING.

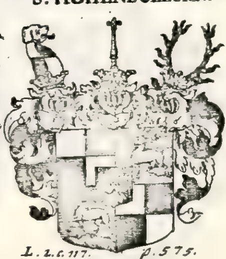
L. 2. c. 115. p. 573.

C. ET BAR. DE ZINZENDORF.

L. 2. c. 116. p. 574.

PRINC. DE ZOLLERN S. HOHENZOLLERN.

L. 2. c. 117. p. 575.

Tab. XXVI.

C. ASPERMONTII.

L. 3. c. 1. p. 577.

C. ASPERMONT LINDEN ET RECKHEIM.

L. 3. c. 1. p. 578.

C. DE BARBY.

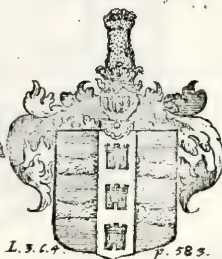
L. 3. c. 2. p. 580.

EX BRABANTINIS C. DE WITTHEM.

L. 3. c. 3. p. 582.

DE BRANCAS DUX DE VILLARS.

L. 3. c. 4. p. 583.

C. DE BRANDIS.

L. 3. c. 5. p. 584.

EPISC. BRIXIENSIS.

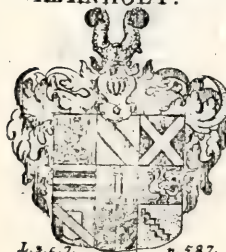
L. 3. c. 6. p. 585.

ARCHIEPISCOPUS ET ELECT. COLON.

L. 3. c. 8. p. 589.

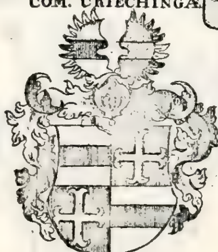

BRONCHORST COM. AB ANHOLT.

L. 3. c. 7. p. 587.

COM. CRIECHINGÆ.

L. 3. c. 9. p. 596.

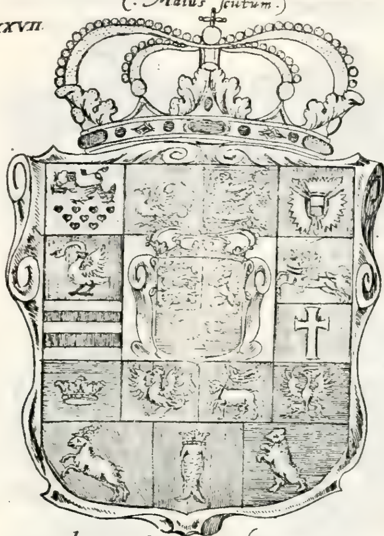
EPISCOP. CURIENSIS.

L. 3. c. 11. p. 600.

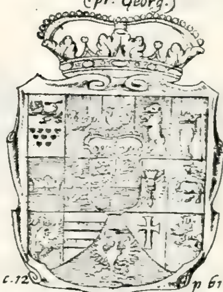
REX DANIÆ ET NORVEGIÆ.
(*Maius scutum.*)

T.XXVII.

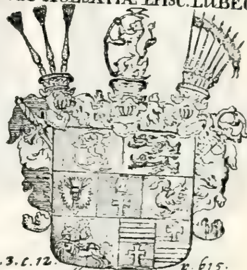
L. 3. c. 12. p. 613.

PRINC. DANIÆ ET NORVEG.
(*pr. Georg.*)

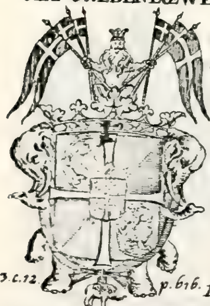
L. 3. c. 12. p. 614.

DUX HOLSATIÆ EPISC. LUBEC.

L. 3. c. 12. p. 615.

C. DE GULDENLŒWE.

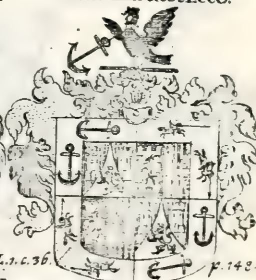
L. 3. c. 12. p. 616.

C. DE ALDENBURG.

L. 3. c. 12. p. 616.

HENRIQUEZ DUX DE MEDINA DE RIOSECCO.

L. 1. c. 36. p. 148.

HENRIQUEZ D. DE ALCALA.

L. 1. c. 36. p. 148.

C. DE HERBERSTEIN.

L. 1. c. 37. p. 149.

C. DE HELFENSTEIN.

L. 1. c. 35. p. 146.

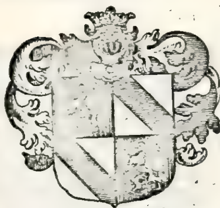
Tab. XXIIX.

BAR. DOTZI.

L.3.c.14. p.619.

DE DURFORT DUX. DE DURAS.

L.3.c.15. p.619.

COM. AB EMS S. HOHEN EMS.

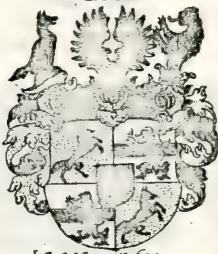
L.3.c.16 p.619.

D'ESTAMPES M. DE MAUNY ET DE VALENÇAY.

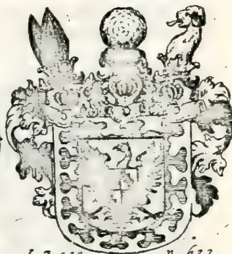
L.3.c.17. p.620.

C. FUCHS DE FUCHSBERG.

L.3.c.18. p.621.

PRINC. ET COM. DE FURSTENBERG.

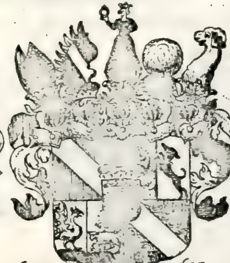
L.3.c.19 p.622.

EX FURSTENBERG EPISC. ARGENT.

L.3.c.19. p.626.

EX FURSTENBERG EPISC. ARGENT.

L.3.c.19 p.627.

DE LA GRANGE M. D'ARQUIEN.

L.3.c.20. p.628.

BAR. GREIFFENCLAU DE VOLLRATHS.

L.3.c.21. p.630.

COM. AB HARDECK.

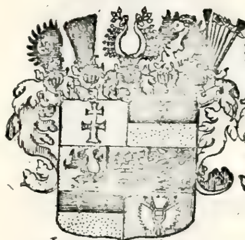
L.3.c.22. p.631.

C. AB HARDECK.

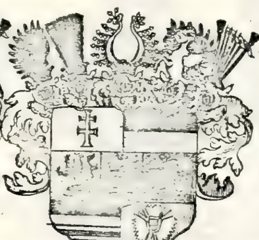
L.3.c.22 p.632.

LANDGRAV. HASSIÆ LIN. CASSELL.

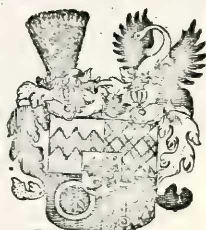
L. 3. c. 23. p. 634.

LANDGRAV. HASSIÆ LIN. DARMSTATT.

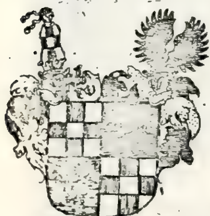
L. 3. c. 23. p. 638

C. DE MANDERSCHEID. IN KAYL.

L. 1. c. 59. p. 245.

C. DE MŒRSBERG.

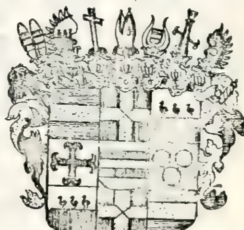
L. 3. c. 24. p. 641.

EPISC. MONASTERIENSIS.

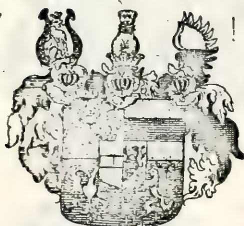
L. 3. c. 25. p. 642.

EPISC. PADERBORN, ET. MONASTERIENS.

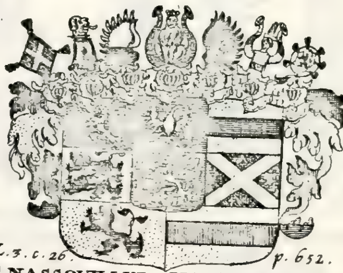
L. 3. c. 25. p. 648.

C. NASSOVIÆ. LIN. SARÆPONT.

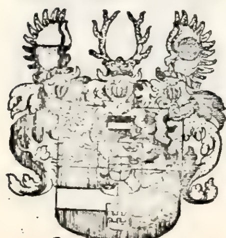
L. 3. c. 26. p. 652.

C. NASSOVIÆ. LIN. SARÆPONT.

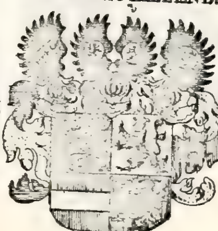
L. 3. c. 26. p. 652.

PRINC. ARAUSION EX NASSOV.

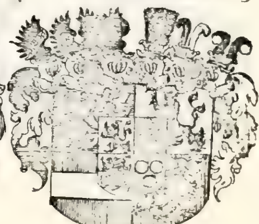
L. 3. c. 26. p. 657.

PRINC. NASSOVII LIN. IN SIGEN ET DILLENBURG

L. 3. c. 26. p. 656.

PRINC. NASSOV. LIN. SIGENS. (Princ. Wilh. Mauric)

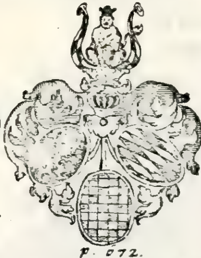
L. 3. c. 26. p. 664.

ELECTOR PALATINUS RHENI.

L. 3. c. 27. p. 666. 668.

C. PALAT. RHENI LINEÆ SIMMERENSIS.

p. 672.

C. PALAT. RHENI LINEÆ NEOBURG. ET SULTZBACENSIS.

p. 673.

C. PALAT. RHENI LINEÆ BIPONTINÆ.

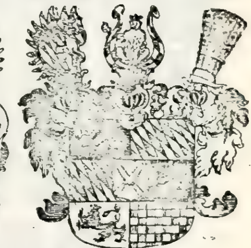
p. 675

C. PALAT. RHENI LIN. SPANHEIM PRIORIS.

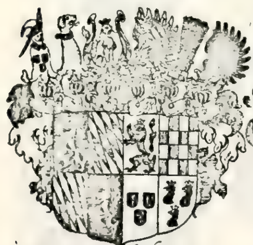
p. 676.

ABBAT. QUEDLINBURG EX C. PALAT. SPANHEIM.

p. 677

C. PALAT. RHEN. LINEÆ SPANHEIM. (Duc. Christiani)

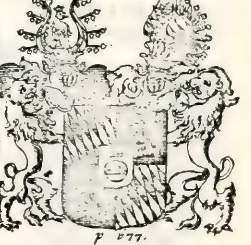
p. 676.

C. PALAT. RHENI LIN. VELDENT. ET EX SPANHEIM Duc. Joannis Caroli.

p. 677.

ELECTOR ET DUX BAVARIÆ.

p. 677.

DUCES BAVARIÆ.

p. 679.

EPISC. FRISING. ET RATISPON EX D. BAVAR.

p. 679.

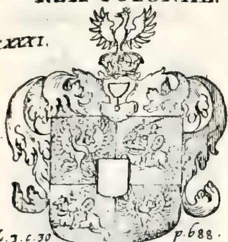
C. DE WARTENBERG.

p. 680.

T. XXXI.

REX POLONIÆ.

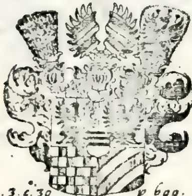
L.3.c.30 p.688.

DUC. LIGNICII ET BRIEGÆ.

L.3.c 30 p.699.

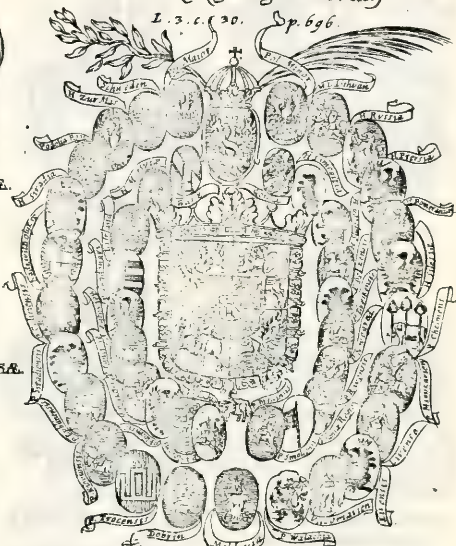
DUC. MONSTERBERG ET ŒLSÆ.

L.3.c.30 p 699.

REX POLONIÆ.
(Regis Sigismundi III.)

L.3.c.30. p.696.

MARESCHALL DE PAPPENHEIM.

L.3 c.28 p.681.

C. DE RECHBERG ET ROTENLŒWEN.

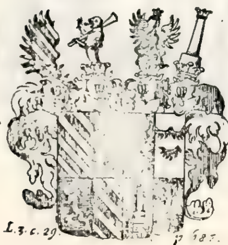
L.3.c.28. p.684

BAR. DE POLHEIM.
(Lin. Wartenburg.)

L.3.c.29. p 686.

BAR. DE POLHEIM.

L.3.c.29. p 683.

C. DE SAYN.

L.3.c.32. p.703.

C. DE SAYN ET WITGENSTEIN.

L.3.c.32 p.705.

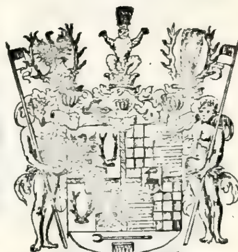
BAR. RAUBER. DN. DE SCHŒNBURG. C. DE SCHWARTZENBURG.

L.3.c.31 p.701.

L.3.c.33. p.707.

L.3.c.34 p.707.

C. DE SULTZ. DN. DE TAUTENBER. C. DE TAXIS.

L.3.c.35. p.711.

L.3.c.36. p.713.

L.3.c.37 p.713.

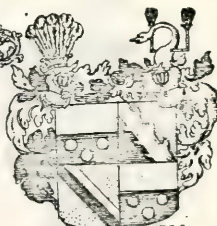
EPISC. TRIDENTINUS. EPISC. AUGUSTAN DE FREYBERG BAR. DE IUSTINGEN.

L.1.c.38 p.717.

L.1.c.40 p.729.

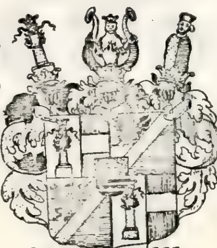

L.1.c.40 p.732.

EPISC. EICH STATT. C. DE KIELMANSECK. BAR DE KIELMANSECK.

L.3.c.42 p.733.

L.3.c.44. p.737.

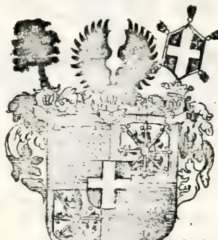
L.3.c.44. p.738.

BAR. DE GRUNTHAL.
T. XXXIII.

L. 3. c. 43. p. 735.

C. DE LEININGEN ET DAGSBURG.

L. 3. c. 45. p. 739.

C. DE METTERNICH IN WINNABERG.

L. 3. c. 40. p. 741.

ELECT. ARCHIEPISCOP. MOGUNTINUS
(dom. Anshelmi Francisci ex Ingelheim.)

L. 3. c. 47. p. 743.

C. ORTENBURG VET. PROSAPIÆ.

L. 3. c. 48. p. 746.

C. ORTENBURG CARINTH
(Ex Salamancidis.)

L. 3. c. 48. p. 758.

C. ORTENBURG IN CARINTH
(ex Widmannis)

L. 3. c. 43. p. 758.

PRINC. OSTFRISIÆ. S.
Fris. Orientalis.

L. 3. c. 49. p. 760. 762.

C. OSTFRISIÆ ET RIETBERG.

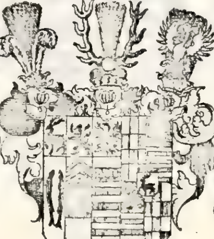
L. 3. c. 49. p. 762.

BAR. DE RECKE
(von der Recke.

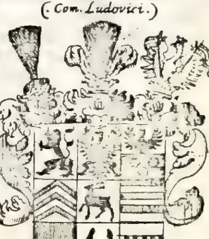
L. 3. c. 50. p. 764.

C. DE STOLBERG.

L. 3. c. 51. p. 771.

C. DE STOLBERG.
(Com. Ludovici.)

L. 3. c. 51. p. 765.

T.XXXIV

C. WALDECCIÆ. *Lin. Culenburg.*

L. 3. c. 39. p. 719.

C. DE WOLFSTEIN.

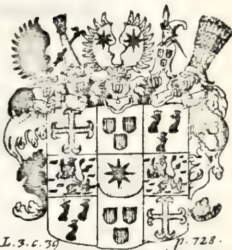
C. WALDECCIÆ. *Lin Wildung*

L. 3. c. 39. p. 728.

C. DE YSENBURG ET BUD.

C. WALDECCIÆ. *eiusd. lineæ*

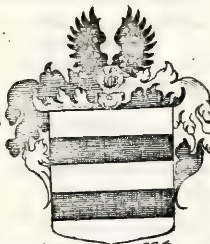

L. 3. c. 39. p. 728.

C. DE YSENBURG ET BUD. *Lin. Kelsterbacens.*

L. 3. c. 52. p. 773.

L. 3. c. 53. p. 774.

L. 3. c. 53. p. 775.

MODUS DESIGNANDI COLORES ET TINCTURAS.

Argentum. d'argent.	*Aurum. d'or.*	*Rubeus color. de gueules.*	*Cæruleus. d'azur.*	*Niger. de sable.*	*Viridis. de sinople.*	*Vellus hermionicum. de hermines*	*Vellus varium. de vares.*
							
weiß od. Silber.	Gold od. gelb.	Roth.	Blaü od. lasür farb.	Schwartz.	Grün.	Hermelin Futter.	Eisenhütlein.

SECTIONES SCUTORUM

Transverse sectum. coupé.	*Bipertitum party.*	*Diagonali dextra linea sectum. tranche*	*Diagonali sinistra sectum taille*	*Tripertitum. tiercé en pal.*	*Bis sectum. tiercé en fasce.*	*Bis diagonaliter sectum tiercé en bande ou barre*
						
Zwerch gespalten.	Nach der länge getheilt.	Schreg rechts getheilt.	Schreg lincks getheilt.	Zweymahl nach der länge getheilt.	Zweymahl zwerch gespalten.	Zweymahl Schreg getheilt.

Quadripertitum escartelé.	*Indecussim quadripertitum escartelé en sautoir*
	
Gevierdt oder Quartiert.	Schreg gevierdt od. Quartiert

PROLEGOMENA

Continentia

Commentarium Historicum in insignia Serenissimæ Domus Saxonicæ 1668. editum, & jam in nonnullis emendatum atque auctum.

ARGUMENTUM

PROOEMIUM.

Cap. I.

De Scuto. Sect. I. Scutum Electorale.

Sectio II. Aliorum Ducum Saxoniæ scuta.

14. Ve-

CAP. II.

De Apice vel timbro & galeis.

PROOEMIUM.

DE natura vel jure insignium gentilitiorum generatim agere, alienum ab hoc loco, & ad partem primam hujus operis spectat, quam Deo volente proxime publicæ luci exponemus. Hic vero, ut disciplinæ hujus, quam nostris majori ex parte ignotam justa methodo tradere constitui, aliquis prægustus exstaret, specimen solum Heraldicæ tractationis exhibere, &, quod inprimis ad rem visum est, huic fini in *Saxonicæ Serenissimæ* familiæ emblemate juxta fecialium scita considerando occupari decrevimus. Hoc tamen omninò prænotandum est, omne illud, quod Heraldica scientia in insignibus explicare solet, ad duo fere capita, *scutum & apicem*, quorum utrique tamen suæ sunt appendices, referri: unde nobis etiam in duobus illa Saxonicorum armorum decora lustranda fuerint.

§. 2. Porro unum, antequam rem ipsam aggredior, præmonere necesse est, videlicet non probare nos *mysteria*, quæ plerumque è signis aut coloribus elicere vulgò volunt, nullibi quam in poëmatibus ferenda. Vel si quis illa omnino nolit improbare, utatur per me suo sensu; mihi stat animus eorum in hac meditatione non facere mentionem. Sit ergo Leo Symbolum magnanimitatis heroicæ, bellici roboris, clementiæ erga subditos & devictos, gratitudinis, prudentiæ, principatus; Aquila victoriæ, celsitudinis, perspicaciæ &c. Bos roboris, utilitatis, castimoniæ, temperantiæ, modestiæ, justitiæ, tolerantiæ, laboris, fortitudinis, &c. Rosa refectionis, liberalitatis, status florentis, gaudii, spei; pali & cantherii sustentationis publicæ, &c. & liberum sit cuique, suis delectari allusionibus, dum mihi etiam fraudi non sit, de illis, quibus non capior, tacuisse; neque necessitas imponatur, ea tradendi, quæ extra eos usus, ubi lusibus ingenii patere campus debet, non probo. Alioqui si quid solidi in illis rebus quæratur, male de ista Heraldica seu insignium arte mereri videntur, qui illa vanitate non se tantum, sed ipsam disciplinam, nullo hujus vitio comperto, apud alios risui exposuere. In eos certè omninò quadrant, quæ Doctiss. *David Blondell. Geneal. Franc.* T. *2. p. 164.* in universam scutariam scientiam dicere apparet. *Nec ipsis*, inquit, *aliisque per totam Europam regibus defuere Mysteriorum inventores, qui ubique scientiam, quam Heraldicam vocant, aggestis quotidie de re arbitraria, & per se nihili, placitis tradiderunt, & aliis ad colendum obtulerunt.* Et p. 263. *Quomodocunque de leonibus & aquilis, de aurei, coccinei, cærulei coloris excellentia philosophari libeat, omnia in incerto esse, ipsisque principum & magnatum compugnantibus factis (dum sua quisq; voluntati obsequitur, & symbola*

symbola symbolis mutat, & paronomastica ex occasione tantum sumta, aliis quibuscunque præfert) scutariæ artis nova & ludrica placita concuti, &c. Ante Blondellum, etiam de Germaniæ historia bene meritus *Marquard. Freherus Orig. Palat. P. 1. cap. 13.* ita ait: *in causas colorum, naturam & præstantiam atque inde deductos significatus subtilius inquirere ob veterum circa illos superstitionem frustra sit.* Confert Celeb. *Ioh. Limn. Iur. Publ. addit. T.IV. ad 2. 7. p. 241. Cl. Franc. Menestr. verit. art. du blas. cap. 8. p. 88.* ubi omnem eam inquisitionem non inutilem tantum, sed & ab arte Heraldica alienam esse, & solis poëtis dignam decernit.

§. 3. Porrò alii quoque suspicioni eundum est obviam. Erunt fortè, qui insignia hæc minoris splendoris aut dignitatis esse existimabunt, quod pauciores laterculi figuras, quas *honorabiles (pieces honorables)* appellare solent feciales seu heraldi, ferant: videlicet tantum quinque: cum reliqui animalium aut alioqui naturalium rerum imagines contineant. Sed noverit ille, quisquis ita sentit, regulam, qua nobiliora insignia censent, quæ signis istis imaginariis, ab arte aut natura nihil trahentibus, abundant, ipsa praxi universali Regum & supremorum principum refelli. Conf. præfat. *Menestr. verit. art. du blas. c. 18. p. 332.* Si enim Imperatoris, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ, Scotiæ, Daniæ, Sueciæ, Poloniæ, Portogalliæ Regum scuta intuearis, nulla harum honorabilium figura occurrit. Cum his ergo Serenissimorum nostrorum Principum insignia damnari aut vilipendi oporteret. Potius hæc oriri posset conjectura, *honorabiles* illas figuras, nomen adeptas esse, non quod solum illa præcipua honoris monumenta sint, sed ne solis his linearum ductibus alius omnem honorem abjudicare auderet: unde etiam nomine illis vindicandus ipse fuit.

CAP. I.

DE SCUTO.

A *Scuto*, quod apud *Ioh. Limn. Iur. publ. 6, 6. 47.* non ineleganter tabulæ, quæ gladio scribendis recipiendisve fortitudinis (adde, avitorum dominiorum) notis idonea sit, comparatur, nobis nunc initium faciendum est: in cujus figura determinanda, tantum non ad superstitionem usque Galli curiosi sunt, non etiam Germani, quibus haud semper eadem figura placuit. Illis præcipue probatur, quæ, cum superius quadratum pingere institueris, inferioribus angulis ad rotunditatem leviter flexis in cuspidem desinit. Nostri elegantiæ causa latera & summitatem non minus opere sculptorio condecorant, ut à scuti figura longius abeatur. Id genus *Cartouches* apud Gallos audit, & nescio qua causa vulgò civitatibus tantum & Italis Principibus attribuatur, certè nostris proceribus æque in pretio est.

Porro in Scuto (quod apud Saxones nostros nunquam inclinato, *escu couché*, sed semper recto situ vidisse memini) sectionis modus præcipue observandus est. Hic autem non omnibus Saxonicis Principibus idem servatur. Quamvis enim Germanis nostris subdistinguendi lineas & personas unius stirpis, per varias additiones vel diminutiones, modi, qui Galliæ familiares sunt, & *brisures* dicuntur, (vide aliquando hoc de argumento nostram artem Heraldicam. L. 1. c. 8.) haud æque in usu sint; non tamen impedit, etiam fratrum, nedum agnatorum scuta ita inter se differre, ut laterculos plures numero paucioresve vel diversos contineant; prout vel personæ vel lineæ aliqua dignitas, principatus aut prætensio peculiares sunt. In Saxonica gente, quæ ex Misniæ Marchionibus prodiit, duo hodie præcipui rami sunt, quos *Ernestus* & *Albertus* Friderici Placidi filii sub finem seculi decimi quinti ex se produxerunt. Cum in Ernesti posteritate initio Electoralis dignitas fuisset, ea dein ad *Albertinam* domum translata est. Unde nunc *Electoralis* ramus in 4. fratribus, quorum quivis aliam scuti divisionem vel peculiares areolas servant, subsistens: *Ernestinus* autem quondam etiam *Altenburgicum*, & *Coburgium*, nunc *Vinariensem*, cujus surculi *Isenacensis* & *Ienensis*, & *Gothanum* palmites complectens, totam hanc Celeberrimam gentem constituunt. Ut vero ordine procedamus, primum Electorale scutum lustrare necesse erit: dein quæ cum aliis fratrum aut gentilium clypeis communia vel diversa sint, adjungere constituimus.

SECTIO I.
SCUTUM ELECTORALE.

HOc scutum, ut præter *Pauli Fürst.* Wapenb. P.3. p.4. monetæ & sigilla docent, bis ad perpendiculum, septies transversim sectum est, imposita media parmula. Gallus diceret, *parti de deux traits, coupé de sept, & un écusson sur le tout.* Nostri: **zwenmal der länge nach getheilt/ und 7. mahl nach der breite gespalten.** Itaque areolas 22. inque illis varias ditionum, jurium & dignitatum figuras complectitur: more nostri seculi. Nam olim eundem in usu non fuisse, ut ob præcipua dominia inferentur schemata peculiaria, exempla varia docent. Sed sola non est *Saxonica domus,* quæ receptam illa consignandi consuetudinem servat; majori certè jure, quam cum apud exteros sæpè familiarum, quæ quocunque modo affinitate se contingere credunt, stemmata sub nomine, *escus d'alliances,* suis δείγμασιν inserunt. Observatio alia est *Limnæi Jur. publ. Tom.5. addit. ad 5, 15. p.455.* non contemnenda, quod & hæc & aliæ Serenissimæ familiæ plures, multoties in insignibus eas exprimant ditiones, quarum titulum negligunt: quod ex consuetudine quam ratione certâ repetere ille mavult.

§. 2. Sed tempus est, ut singulos laterculos examinemus: in quibus summi ordinis primus *cæruleus leonem ex argento & minio fasciis transversis variegatum* (**mit roth- und weissen strichen in die quer zertheilet**/ seu *d'azur au lyon burellé d'argent & de gueules*) exhibet. Leoni *coronam auream* imponunt communiter, ac ita etiam *Petrus Albinus* **Meißn. Landchr.** *tit.15. p.192.* In monetis (conf. *Ioh. Iacob. Luckii Syllog. Numism. p.105.* & alibi) corona hæc non ubique conspicua est, & omnino omittitur in *Fürst.* **Wapenb.** P.3. p.6. quod malo dicere, ἀβλεψίᾳ sculptoris factum, quam ut in dubium coronam ipsam revocarem. Hujus etiam metalli linguam & falculas, si quid conjicere licet, esse suspicor, ex eo quod ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ coronæ, non verò ipsius figuræ, colorem illa imitari amant. Porrò ipsa *Leonis,* qui inter quadrupedes princeps ferri solet, figura, etiamsi regia non ilico nota, (ut adversus *Chiffletium,* superius allegatus *Blondell. Geneal. Franc.* T.2. p.353. ostendit) sed ejus usus paulatim ita communis factus sit, ut in proverbium abierit, *si tu n' as point d' armes, prens le lyon.* (*Menestr. verit. art. du blas. c.17. p.315.*) dignum tamen magnis proceribus δεῖγμα est, & semper ex præcipuis signis æstimatum. Conf. *Sam. Bochart. Geogr. Sacr.* P.1. L.4. c.12. De distinguendo hoc Leone ab altero Hassiaco (Quem vide in Sibmach. **Wapenb.** P.1. p.8.) alii non parum laborant. Nisi nostro leoni coronam vindicassemus, ejus defectus luculentam differentiam poneret. Primus è Germanis, qui insignium excolere historiam studuit, cum laude nominandus, *Theod. Hæping. de jur. insign. c.6. p.5.* §.*10. m.2. n.797.* quæstionem tractat, sed etiamsi n.799. diversitatem affirmet, ejus tamen modum non explicat: nisi quod *Sebastiano Münstero Cosmographo* subscribit, dicenti, **wie sie dann einen gleichen Schild führen/ außgenommen/ daß die rothen Strich im Löwen versetzet seyn.** Luculentius discrimen, me judice, esset, si ex communi sententia Hassiacus Leo decem transversis tæniis exaretur. Quamvis enim ad hunc modum etiam Thuringicum pingat, & describat de insignibus præclarè meritus Cl. C. *Oronce Finé, Cogn. de Brianville, in jeu d' armoir. p.138. burellé d' argent & de gueules de 10. pieces:* atque iisdem terminis ante eum scutariæ artis cæteroqui peritissimus *Ioh. Iac. Chifflet, insi. gentil. Equ. A. V. 96. p.60.* domesticis tamen testibus Albino & **Sachs in Kayserchr.** P.3. p.176. qui quaternas fascias nostro inductas tantum memorant, fidem adhibere malo (vid. infra L.3. c.23. n.11. p.638) Sed & quod hic leonem in *lævam obversum* (*contourné*) observat, rectius non notasset. Neque enim id leoni huic perpetuum, sed areæ situs ex more Germaniæ in causa est. Quamvis videlicet regula Gallis universalis sit: (quæ apud *Menestr. abregé Methodiq. des arm. p.58.* duodecima est.) Ut animalia ad dextram convertantur, nostræ tamen gentis consuetudine aliud introductum est, ut elegantiæ causa introrsum, quæ in dextro scuti latere pinguntur, animalia spectent, nulla situs illius peculiari ratione. Quod *Menestr. in verit. art. du Blas. c.10. p.122.* exprimit. *Les Allemands pour donner une plus belle forme à leurs écussons les mettent souvent contournez dans leur écartelures pour affronter les quartiers.* Non possum non notare hac occasione defectum non contemnendum libri nostri armorialis **Wapenbuch**/ quod post *Sibmacherum* superioribus annis *Paulus Fürst* Norimbergæ edidit: cum ne-

scio qua persuasione, ut elegantior sit species, inprimis in prima & secunda parte, distincta inter se insignia ad eundem modum, ratione figurarum & galearum invicem obverterunt, ut prima & secunda, quarta & quinta, obliquo situ, altera alteram respicerent parmæ, solum medium scutum & galea situ pingerentur adverso. Quod si exteri intueantur, præter alias suspiciones sequiores, quas de familiis (quibus fors primam & quartam stationem obtulit) concipere possunt, saltem causam aliquam subesse, & eam solicite indagandam, credent. Certè si pictores inde scutum aliquod nobile excerpere volunt, animalia suo situi restituere debent, nisi eundem, quem in libro figuræ tenent, situm servantes non semel errare, & inscitiæ notam apud exteros contrahere, aut certe his crucem figere malint.

§. 3. Hic Leo *Thuringiam*, Franconiæ, Hassiæ, Brunsvicensis agri, Magdeburgicæ diœcæseos, Anhaltini Principatus, Misniæ atque Voitlandiæ limitibus inclusam, nemine contradicente, designat. Quamvis de eo, an Ludovico Barbato Conradus Salicus, an Ludovico III. Lotharius II. Imperatores eum concesserint? apud *Albin. Misn. Chr. Tit. 15. p. 192.* disputari videam. Nos hic de Thuringorum vetusta gente, ejus origine & regimine multa recensere supersedemus: eum, qui de his plura scire desiderat, ad annales & Chronica Thuringiæ, quæ authoribus *Zacharia Rivandro, Ioh. Becherero, Frid. Schmidlino, Ioh. Binhardo,* exstant, remittentes. Pauca nobis sufficient. Thuringos suo subdidit sceptro, juxta *Chron. Ioh. Tilii A. C. 495.* Francorum Rex Clodovæus, cum prius proprios reges illi habuissent. Quod vel ex eo liquet, quod Childericus R. Francorum, cum suorum incurrisset odium, apud Thuringos tantisper refugium habuit, donec ope fidi sui Winomari seu Videmari reduceretur in regnum. vid. *P. Aemil.* L. 1. p. 5. Mansit provincia in potestate Caroli M. posterorum (unde forte, qui huic Imp. lilia attribuunt, in quibus strenuè pugnat *Ioh. Ferrand. epinic. pro lil. 6.* lilia arcessent, quæ Thuringiæ sub Francorum potestate constitutæ asserunt, & Erfordiæ adhuc conspici testantur) & in hujus nepotibus Ludovicus Germanicus dictus cum reliquis Transrhenanis eam obtinuit. Demum *Ludovicus* cogn. *Barbatus* ex ejusdem Caroli M. prosapia oriundus, Caroli, qui Dux Lotharingiæ ab Hugone Capeto regno Franciæ exclusus, hactenus masculam summi illius Imperatoris progeniem clausisse credebatur, filius (quod probatum dedit adv. *Chiffletium, Eruditissimus Blondell. Genealog. Fr. Plen. assert. T. 2. p. 33. 34. seqq.* & ob hoc, si quid argumentum adversarii Chiffletii efficeret, omne illud commodo Hassorum & nostrorum Misniorum s. Saxonum cessurum credidit. d. l. p. 280.) novam Principum hujus ditionis orsus est seriem. Cum enim infortunio paterno oppressus, in Germania perfugium quæsivisset, juxta diligentis. *P. Lang. Chr. Citiz. ad ann. 1025.* à *Bardone* Archiepiscopo Moguntino Vicedominus Thuringiæ constitutus est. Cui titulo post hæc *Conradus Imp.* proprio beneficio ipsius *Thuringiæ & Hassiæ* dominium adjecit. Sed & uxoris *Cæciliæ Sangerhusanæ* dos agri non contemnendum modum complectebatur. Ab hoc reliqua principum progenies descendit, postquam in nepote *Ludovico III. Ludovici Saltatoris* filio accessisset *Landgravii* s. Comitis provincialis dignitas. Cum enim eousque peculiares *Marchiones Thuringiæ* fuissent, quorum seriem recenset *P. Albinus Chr. Misn.* p. 410. 411. Lotharius Imp. ad quem ab uxore hæc ditio, suo ex Hedvige filia genero, præfato Ludovico III. cum titulum &, quod aliquibus videtur, hanc tesseram concessit. Post patrem filius *Ludovicus IV. Ferreus* & nepotes *Ludovicus V.* Mitis atque *Hermannus* præfuere Thuringis. Hermanno successere filii *Ludovicus VI.* qui Sanctus cognominatur, & *Hermannum* genuit, veneno ab anu Bertha Seburgensi 1241. interemtum, atque *Henricus*, cogn. *Raspo*. Hic à factione Papæ Imperatoris titulo mactatus, & Friderico II. oppositus est: Sed 1247. 16. Febr. ex vulnere ad Ulmam accepto decedens Caroli M. posteros mares terminavit. Hoc mortuo controversiæ factus locus: cum hinc Henricus Illustris M. Misniæ, *Theodorico* comite Weissenfelsio ac *Iuditha seu Iutha* Thuringica Henrici & Ludovici sorore natus, illinc *Sophia* Ludovici filia successionem sibi arrogarent. Cum Sophiæ agnationis nomen prodesset, pro Theodorico, præterquam quod olim Witikindeæ stirpi hæc ditio paruerat, sexus fuit, atque ab Imp. Friderico II. juxta *Albin. Chr. Misn. Tit. 15. p. 191. ex Monacho Pirn.* concessa erat 1227. *exspectativa*. Quibus titulis procerum voluntas accessit, principem vicinum & amicum ad gubernacula vocantium. Interim *Sophia* Brabantina pro filio Henrico

puero *Hassiam*, adjuta aliquorum ex Ordinibus favore, occupat, & in sua verba sacramento adstringit. Nec tamen lis ita sopita est: verum, cum certum Imperio caput non esset, cujus judicio causa dirimeretur, 1255. in bellum utrinque prorupere. Vario illud Marte gestum est, ut tamen ad extremum Sophiæ causa, capto Alberto Brunsvicensi, auxiliari Principe, inferior videretur. Profuit hoc, ut tandem pax inter partes contendentes fieret, qua arces ad Werram lytro quidem Alberti Misnici concessæ, Sophiæ cederent, & ita Hassia atque Thuringia diversos inciperent habere dominos. Conf. *Fabric. Saxon. L. 2. ad ann. 1258. seqq.* Quinimo occasio etiam hac contentione data est arctiori inter utramque domum Misnicam & Hassiacam unioni: quæ ab aliis quidem ipsa *Confraternitas* creditur, postea potius 1373. inita: à *Limneo* autem *Iur. publ.* 4, 8. 161. ostenditur, fuisse confœderatio, Erbvertrag non Erbvereinigung. Conf. eundem *Tom. IV. addit. ad h. l. p. 621.* & T. 5. p. 302. ut & Celeberr. *Bened. Carpzov. Disp. de pacto Confrat. Saxon. Hess.* Ea Confraternitas hodie quoque durat, ut seu planè eundem seu non multum diversum leonem in utroque scuto comparere, mirum esse non debeat. Quamvis autem post tot secula & factam transactionem supervacaneum plane sit, Henrici agere advocatum, ejusque juri exponendo insudare, sufficit tamen notasse, quod illud regulæ incumbat, quam in causa non dissimili doctissimus historicus *Ioh. Caramuel à Lobkovvitz in Phil. prud. R. Lusit. demonst. L. 5. disp. 8. p. 417.* non ponit tantum, sed multis JCtorum auctoritatibus, quas excerpere vel huc adscribere non necesse duco, statuminat, quod Agnata non debeat Cognato præponi, si uterque in eodem gradu exsistat. Aliud axioma feudalium doctorum adv. Sophiam militabat, cum semel exclusam fœminam (contigit id Sophiæ, cum patruus Henricus principatum susciperet) semper exclusam manere vulgo asserere solent. Verum antiquos tumulos refodere, aut quæ decertata sunt redordiri bella, (nam Sophia etiam speciosis ac validis argumentis non destituebatur) nulla nos necessitas cogit.

§. 4. Diu nos Thuringicus leo tenuit: huic alterum *Misnicum* addamus, qui opponitur in laterculo primi ordinis tertio vel sinistro *aureo*, & *niger* (quo colore tantum in Syria reperiri eos nonnemo author est) *linguam & falculas coccineas* erecto situ protendit. (*d'or au Lyon de sable, armé, & lampassé de gueules.*) Neque de figura amplius quid addere necesse est. Symbolum esse *Misniæ*, quam hinc Thuringia & Saxonia, illinc Lusatia & Bohemia includunt, modo diximus. Qui hujus incolas veteres scire avet, is *Albinum* accedat oportet, fuse materiam pertractantem: cùm post Hermunduros Mysorum populum agnoscit, qui à Sorabis Venedica vel Sarmatica gente diu oppressi, ope Francorum demum jugum excusserint, atque aucti colonis Saxonicis fines pristinos recuperaverint. Institutus in ea Marchionatus (Qua de dignitate conf. eundem *Albin. Chr. Tit. 9.*) hodienum durat, & ipso hoc emblemate (aliud enim *Burggraviatus Misnici*, qui diu & usque ad Henrici VII. mortem 1572. penes Illustrissimam Dominorum *Ruthenorum* s. *Reussiorum de Plavia* familiam fuit, quinimo nunc quoque investiturâ Cæsareâ illis Dominis dari solitâ comprehenditur, signum notatur in Wapenb. P. 2. p. 13. videlicet, in aureâ parmâ niger decussis. conf. inf. L. 1. c. 81. n. 14. p. 422.) in scuto nostro indicatur. Fuit illa dignitas, antiquam si traditionem non dedignamur, penes Witikindeos, ut tamen non una semper linea illâ gauderet. Vide sæpius memoratum *Albinum* p. 403. ubi à Friderici Wethinensis filio Brunone orsus, posteros (in quibus *Eccardus* regnum Germaniæ affectavit) recenset. Cum vero in Eccardo II. 1046. al. 1068. desiisset mascula progenies, ob sororem *Mathildem* uxorem *Theodorici M. Landspergensis*, linea agnata, duplici jure hereditatem crevit. Sed in ea etiam, cum *Dedonis Lusati*, qui Eccardo avunculo successit, filius *Henricus* (patrimonii adversus Vratislaum Bohemum, Henrici IV. dono nixum, defensor) & nepos *Henricus* ramum finirent, iterum ad patrueles successio delata est. *Conradus* enim Thimonis filius, Theodorici nepos, primus ex illis fuit, qui Misniam suæ lineæ illatam in posteros, absque iterata translatione, propagavit, sub quibus hodiè quoque Misnia est. Vid. Genealogos in nostris præcipuos *Hieron. Henning. Theatr. Geneal. T. 3. P. 2. p. 11. 12. 13. El. Reusner. Basilic. Genealog. P. 3. p. 269 seqq. Nicol. Rittersh. in tab. Misn. March.*

§. 5. Media inter Thuringicum & Misnicum Leones area *octo* (aliis decem) *transversis aureis & nigris taniis* (alii *stratoria ligna*, minus exar-

ex artis modo loquentes, vocant, alii trabes) exarata conspicitur, *serto viridi rutaceo* (unde etiam Gallorum *Crancelin*, à nostro Kräntzlein) seu mitella toti superinducto, (*fascé ou ourelé d'or & de sable au crancelin de sinople brochant sur le tout.* M. Gilb. de Varenn. vocat *bande fleuronnée seu demie couronne de rue perie en bande.*) Originem figuræ huius post *Cranzium* & alios allegatos *Hæping. de jur. insign.* c.6.p.5. m.5.n.710. p.345. illam prodit: Fuisse Bernhardo filio Ottonis Ascanii, insignia paterna, quæ *Ballenstedium* Comitatum (unde cum trabes has *Ioh. Pomarius* Sächs. und Niedersf. Chron. p.161. ballen vocet, insignibus æquivocis hæc adnumerabuntur.) notabant (*Conf. Sibmach.* Wapenb. P.2.p.22.) aureis & atris fasciis variegata. Cum vero post Henricum Leonem exautoratum, cujus posteri Sereniss. Duces Brunsvicenses memoriam veteris dignitatis equo Saxonico galeæ imposito adhuc servant, 1181. Fridericus Barbarossa Imperator ipsi Ducatum Saxoniæ contulisset, ipsum orasse, ut aliquo à fratribus suis discrimine arma Ducatus insignirentur: Tum Fridericum, ut erat coronatus per æstum, rutaceam coronam ex obliquo supplicantis Clypeo injecisse. Conf. aliam sed minus probabilem occasionem recensitam à memorato *Hæping. num.712. & Limn. Iur. publ. Tom. V. addit. ad 5,15. p.454.* Ex eo & hoc apparet, scutum illud primo in *Ascania* fuisse familia, & ex hac cum dignitate Electorali transiisse in nostram. Unde mirari subit, qui factum, ut Serenissimi Duces *Sabaudiæ* ob originam, quam affectant (argumenta vide, sed si verum fateri velis, valdè infirma *apud Samuelem Guichenon in Hist. Geneal. Sabaud.*) Witikindeam, sertum istud rutaceum suis inseruerint Symbolis, cum si maxime à magno illo principe Saxoniæ illos descendere detur, ipsi tamen parmula hæc non competat. Idem de *Montisferratensibus* & aliis, qui à Witikindo derivari amant, dictum esto. Quod vero fascias nigras & aureas concernit, eas etiam familia Marchionum de *Ceva*, quæ ab Alramo Saxone, æque ac Montferratenses & Saluzzii, derivari amat, & postea Marchiones *de Petra Catella*, ac Duces de *Telesa* in regno Neap. dedit, gestat: quod in memoriam originis fieri haud absurde dixeris. Cum vero postea Genuæ familiæ ad pauciores reductæ aliis aggregandæ essent, hæc Grimaldiis jungi voluit, & assumto nomine *Grimaldorum* rhombos avitis fasciis junxit. vid. *Philib. Campanile dell. arm. p.208.209.*

§. 6. Unde vero fiat, ut nobilis familia *de Maschvviz* (*vid. Sibmach.* Wapenb. *P.1 p.154.*) eundem fere clypeum gerat, causam non assequor. Res equidem vulgata est, figuram insignium aliquam à Principe ex propriis insignibus depromtam Clienti concedi, atque ita favoris singularis & gratiæ dari monumentum: (Qua de re in nostra arte Heraldica, agetur P.1.c.2.) Unde illa in Galliis liliorum frequentia, quibus illustriores exornant scuta, & apud nos aquilæ integræ aut partes earum, Cæsareæ gratiæ munera: insolens tamen (eo excepto casu, quo familia exstincta est, quo refero, insigne Suevicum integrum nunc ab Illustrissimis Dapiferis Waldpurgiis gestari vid. *Sibmach.* Wapenb. P.1.p.19.) integrum concedi scutum, vel quod in eo principale est sine nota. Gerunt *Albretani* scutum Gallicum, sed quadrantibus rubeis interpositis: alii liliorum aut situm, aut numerum, aut colorem mutant; si vel aliquid Principalium emblematum obtinuerint, sibi impense gratulari. Unde si donum Saxonicum suspiceris sertum rutaceum *VVegelebiorum* ap. *Sibmach. P.1.p.150.* fasciæ obductum, res difficultate caret, quæ in hoc tamen exemplo superest. Si verò quid dicendum, & extra suspicionem erroris Chalcographus ponendus est (fidem enim non semel in his decoxit, cum dextri sinistrive lateris nullam differentiam habuit) differentia in scuto (de galeis nobis sermo non est) in eo poni potest, quod sertum à dextra ad sinistram vergit apud Principes, in Maschvviziorum scuto, inverso situ: præterea quæ fasciæ his atræ sunt tres, eæ in Ducali parma quatuor sunt. Quod ultimum saperet modum distinguendi (*brisures*) eum, cum quid ex pleno scuto omittitur, qui hinc inde exempla habet. Vide aliquando præfatæ nostræ artis Heraldicæ P.1. cap.8. Eadem quæ de Maschvviziis, etiam de *Neuenbruniis* dicta puta. Vid. Wapenb. P.2.p.96.

§. 7. Ex enarratis in propatulo est, *Saxoniam* ipsam nunc notari, cum ei significandæ scutum Bernhardus acceperit Cæsaris dono. Cæterum Saxonum natio olim amplissimè habitavit. Singulas ætates, quibus aut prolati aut contracti sunt termini, enumerare longius esset. Sufficit quod Witikindi, à quo nostri, tempore ea latissima fuit, & ex eadem hac familia suos habuit principes. Cum vero ex his Henricus Auceps

ceps & post hunc filius Otto I. imperio admoti essent: hic de imperio alias optimè, de familia sua non æquè bene est meritus. *Saxoniam* enim (aliis tamen, quam nunc, terminis comprehensam) quam agnatis dare poterat, his præteritis *Hermanno Bilingio à Stubekshorn* concessit, virtutem cognitam sanguinis affectui antehabens, imperator solius Imperii studiosus. Ab eo descendere posteri ad *Magnum* usque abnepotem & *Ottonis Ascanii* atque *Henrici Nigri* è *Guelfis* socerum. Ex his cùm *Lotharius Supplinburgius*, qui postea etiam imperavit, aliquandiu post Magni mortem Ducatum tenuisset, primus Henrici ex Wulfildi Saxonica filius, & Lotharii gener, *Henricus Superbus*, alioqui Bavariæ Dux, à socero avitam dignitatem nactus ad filium transmisit *Henricum Leonem*. Hunc à Frider. Barbar. exauctoratum, & Ottonis supradicti nepotem Bernhardum Ducatu donatum esse §.5. dixi. Ita penes *Ascanios* Saxonia per plura lustra; Nec tamen possessio ditionis, quæ olim Witikindeæ genti dicata fuerat, quoad ab hac exulabat, stabilis esse potuit. Unde cum 1422. *Albertus* ultimus Ascaniæ directæ lineæ Elector in vivis esse desiisset, à *Sigismundo Imperatore* virtute sua *Fridericus Bellicosus* M. Misniæ, olim à suis fortunæ & temporum injuria ablatum, sed *Electorali* axiomate interea ornatum, Ducatum, atque ita cum fœnore, recepit. Non diffitemur, conquestum esse Alberti agnatum *Ericum* de hac Cæsaris gratia, quod agnati præteriri non possent: eandemque causam Sereniss. *Duces Saxoniæ & Angriæ*, (quos *Lauenburgicos* solent vocare) ipso hoc seculo, publicata per *Danielem Mithovium* juris sui, quod in Saxoniam habere credunt, deductione renovasse. Sed (quamvis nostram controversiam facere nolimus) Seren. Misnico-Saxonica Domus tot Imperatorum investituris, non interrupta serie concessis, communique Imperii, eos Saxoniæ veros Duces agnoscentis, consensu tuta, necesse non habet, veteribus titulis, jus suum, quod ipso annorum lapsu extra dubium poni potuit, tueri (conf. tamen si placet, præter *Albin. T.16. p.209. seqq.* inprimis Diligentiss. *Frider. Hortleder de Caus. Bell. Germ, L.4. c.23.* ubi multa ex *Spalatino, Limnæum Iur. publ. 3, 10. 2. seqq.*) Et nuper 1671. *Confraternitate* inita cum Serenissimo Saxoniæ & Angriæ Duce, huic gladiorum scuto inserendorum jus concessum est. vid. infra L.1.c.5.n.9.p.32. Sub finem de insignibus *Saxoniæ veteribus* dicendum aliquid esset, sed inter fabulosa & vera difficulter discernes, si quæ auctores produnt de illis, legas. Sufficiat recensuisse; si quis illis capiatur. Ita ergo apud *Theod. Hæping. de jur. insign. c.6. P.5.* §.3. *p.341.* antiquissima describuntur Saxonum insignia, quod scutum cæruleum inferna parte exhibuerit Leonem & draconem, superiori aquilam volantem: Vel, speciatim *Bodonis* R. Saxonum, leonem rutilum in aurea area & serpentem aureum volantem, inferiori scuti parte argentea cum 3. rutilis orbibus, quos triplex cytisus texerit. (Conf. Diligentissimi *Gabr. Buccelin. Geneal. Germ. notit. T.1. P.3. p.58.* ubi ex leone primæ areæ aliquam Bodonis, à quo Saxonica gens prosata, & Francorum cognationem non improbabiliter conjiciendam putat) *Witikindi* majoribus & ipsimet quoque equum, forte in memoriam *Hengisti* celebris ex illis ducis, nigrum adscribunt, quem tamen baptisatus in candidum mutaverit, atque ad posteros transmiserit. *conf. Hæping. c.2. §.10. n.1016. & c.8. §.1. m.5. n.108. & seqq.* Nunc equus ille effrenis Westphaliæ notandæ à Coloniensi præsule, & origini Saxonicæ indicandæ à Sabaudis retinetur (vid. infra L.1.c.83.n.7. & L.3.c.8.n.4.) An verò in solo purpureo vel rubeo salire debeat? disputant *Le Laboureur* & *Menestrier*. Vide hujus *L'art du blas. justif. c.3. p.60.* Eundem equum adhuc in Ducum Brunsvicensium galea ferocire, dixi L.2.cap.9.n.9.

§. 8. Ita primi ordinis tres areolæ explicatæ sunt: nunc ad secundum ordinem transimus, in quo inter duos leones media *rubet, scutulo argenteo in corde impresso, carbunculo radiato aureo nodato, liliato & Smaragdo in medio instructo in totam aream protenso: de gueules à un écusson d'argent en coeur au rais d'escarboucle pommeté & fleuronné d'or, allumé de sinople, brochant sur le tout.* Phrasi *Chiffletii Insign. Eq. A.V. n 47.* usus sum in hoc quadrante describendo. Alii octo sceptra liliata in crucem & decussim trajecta volunt: (acht gelbe lilien stäb) vel rotam liliis ornatam. *Steph. Pighius in Herc. Prodicio.* ita enunciat: *Clypeus purpurei est coloris, inque ejus umbone medio pyropus rotundus (carbunculum appellant feciales nunc temporis) Solis globum referens, & octo radiis aureis trisulcis fulgens.* Hieroglyphicum id esse vult *Aelii Gracilis*, qui stirpis, quam *Aeliam* s. *Heliam* à Sole nuncupatam ajunt, originem ita designare constituerit. Sed qui fabulam de

Helia

Helia, ejusque correctionem de Ælio agnoscere nolunt, hi neque interpretationem istam agnoscent. Est alias illa figura in aliis quoque scutis non insolita. Non jam dicam de insignibus *Navarrenis*, de quibus ut alias disputant eruditi, ita communior multorum sententia, radium carbuncularem fatetur. Propius ad hanc figuram accedunt, vel ipsam referunt parmulæ *Schænbergiorum* apud *Sibmach.* Wapenb. P.1.p.31. & 121. (qui tamen ipsi ex Cliviis derivari amant.) *Greiffenclaviorum*.p.123. *Dagsburgiorum P.2.p.7.* (ex quo subdistinctioni, *pour brisure*, adhibitam figuram dixeris, qua Dagsburgii à Liechtenbergicis discernerentur) Com. zu der Marck. p.18. (nisi vitium ibi suspicari velimus, cum difficulter de Marcanis illa figura ostendi possit.) *Burggraviorum de Strasburg*. p.133. Plures ipse lector curiosus colligere potest.

§. 9. *Cliviam*, qui principatus prope divergia Rheni, Geldria, Juliacensi ducatu & Montano, Coloniensi Diœcesi, atque Westphalia includitur, notari isto emblemate, dubio vacat. Hic verò Comitatus, in quorum antiquitus potestate fuerit, ab aliis malo peti: cum vix fidem mereantur, quæ vulgata traditione de *Elia Gralio* ab Imp. Theodosio 717. in comitem investito ferunt. Conf. fabellam à *Limn. jur. publ. 5.19.1.* enarratam, & ibid. n.2. quâ ratione *Pighius* eam ad verum revocare conetur. Ex aliis nonnulla ipse occasione Brandeburgicorum insignium retuli L.1.c.13.n.8. Undecunque verò dicamus vetustiorem Comitum familiam fuisse, certum est, eam in Ottone, Theodorico & Joanne fratribus, seculo decimo quarto defecisse. Cum verò plures essent, qui in ditiones vacuas immitti peterent, *Pervveisii, Arculei, Marcani.* Tandem Imperiali Caroli IV. beneficio Adolphus Marcanus, Theodorici præfati ex filia Margareta nepos, & pridem Archiepiscopus Coloniensis Comitatu potitus est, ac ad filium transmisit, in cujus gratiam Imperator Sigismundus 1417. *ducali* dignitate Cliviam donavit. Duravit mascula progenies Adolphi, donec ea 1586. in Jacobo Duce Nivernio apud Gallos, inter Germanos vero 1609. in Joanne Wilhelmo Duce deficeret. Sed antequam hoc fieret, Serenissimæ *Saxonicæ* familiæ jus principatus illatum est. Res paucis ita habet. *Ioannes III. Dux Clivensis* & Maria Ducissa Juliacensis ac Bergensis filiam *Sibyllam Ioanni Friderico D. Saxoniæ*, qui dein Elector fuit, & Magnanimi titulo ad posteritatem illustris est, desponderunt. Pactis verò dotalibus, 1526. 8. Aug. initis, & ab Imp. Carolo V. 13. Maji 1544. confirmatis statuerunt, ut si Joannes & Maria nullos masculos heredes relinquerent, & hi iterum nullos heredes, ut principatus ad Sibyllam & posteros deferrentur. Ita sc. Cliviæ suæ gentis masculis quidem prospicere voluere parentes, si verò illos deficere contingeret, Sibyllæ jus aliarum filiarum titulis potius esse constituerunt. Exstitit conditio, cum Wilhelmus Sibyllæ frater, filium quidem Joh. Wilhelmum, hic verò 1609. moriens nullum relinqueret. Obvertunt quidem alii Saxonicæ causæ adversarii, in posteriori casu *masculinitatis* notam non addi: Saxones vero existimant, ipsam materiam subjectam (agitur enim de feudo Imperii Masculino) docere, eam ex priori membro repetendam: quod & confirmatio Cæsarea clarè testetur & Clivensium reversales. Sed & eo sensu à Saxonibus pacta accepta esse, cum alioqui vix spes fuisset conditionis, quæ substitutioni posita, aliquando futuræ. Itaque, quod fundatum credidit, juri suo non defuit Serenissima Saxonica domus, sed Joh. Wilhelmo exstincto, quæ sibi debita, quibusvis modis conata est asserere. Imo 1610. 27. Jun. *Rudolphus II. Christiano II. Electori*, & reliquis agnatis, investituram contulit, & per Electorem Trevirensem, Landgr. Hassiæ & alios admissionem eorum ursit. Cum postea Rex Galliæ & Respublica Batavorum partes suas interposituri viderentur, iterum Saxones per legatum Wolffgangum Comitem Mansfeldiæ, ne alienis Imperii negotiis se ingererent, rogarunt. Quin & ipsi hereditatis competitores ex parte justitiam causæ visi sunt agnoscere: ut 1611. Serenissimus Elector *Brandeburgicus Iuterbocensibus* pactis Saxones in trientem ditionum recepturus fuerit, nisi Sereniss. Palatinus Neoburgicus suum negasset consensum. Ita cum duæ partes, Brandenburgicus & Palatinus, postea ditiones inter se partirentur, Saxonici juris non habita quidem est ratio, belli etiam turbis persecutio difficilior facta: Verum enim verò nec spes nec animus à Saxonibus abjecta, recipiendi ejus, quod jure sibi deberi persuasi sunt, unde *tituli* & *insignium* retentione hunc animum testantur: tantò magis, quia tractatibus Irenicis *Osnabrugensibus* art. 4, §. ult. ut controversia ordinario processu coram Cæsarea Majestate vel amicabili compositione vel alio legitimo

gitimo modo sine mora dirimatur, constituatur, adeoque salva prior relicta est prætensio. Consulat qui volet, publica monumenta, imprimis Sächsische deduction, Sächsische Apologi. Conf. etiam *Ioannis Strauch. Dissert. exoter. 10. p. 277. seqq. Klock. Consil. P. 1. consil. 7. n. 240. seqq.*

§. 10. Clivium emblema medium hinc & inde singuli leones stipant. Ex quibus, quià dextris est, ac ita secundi ordinis primam *aream auream* occupat, *corpore niger, dentes ac falculas argenteas, linguam rubeam* protendens (*D'Or au lyon de sable, denté & armé d'argent, lampassé de gueules.*) Si fides habenda est *Chiffletio Insign. Gentil. Eq. A.V. num. 58.* Nam *Brianvillius in jeu d'armoir. p. 49.* leonem nigrum Juliacensem armatum, linguatum & coronatum cocco perhibet: sed coronam ei non deberi, saltem ex Sibmach. Wapenb. P. 2. p. 4. probari potest. Ortum hujus leonis *Heping. de Iur. insign. cap. 5. num. 34.* à Bullionea ducit expeditione, in qua Belgii proceres leones sumserint: ita enim in *Iacobi Meyeri annalibus Flandr.* legimus *L. 6. Alii, quod propius vero sit, concordi assensu à principibus Belgarum parantibus ire in Syriam expeditionem variorum colorum leones assumtos esse volunt.* Unde postea, cum de *Belgio* in regnum erigendo ageretur, nomen *regni Leonum* ei destinatum fuisse perhibent. Nostro hoc Leone, quod jam dixi, *Iuliacensis* Principatus notatur; inter Leodienses, Limburgios, Lucenburgios, Trevirenses, Colonienses, & Clivios medius. Præfatus *Brianvillius* f. *Oronce Finé in jeu d'armoir. p. 138.* & in ipso folio, Saxonicum scutum præferente, *Geldriam* pro Juliaco substituit: unde in leonis & soli coloribus diversum à nobis statuit. At παρόραμα viri de his literis benemeriti, sed extranei, veniam apud omnes æquos æstimatores facile reperiet. Cæterum peculiares olim *Comites Iuliacensi* præfuere ditioni, (vide quæ notavi L. 1. c. 13. n. 3.) quibus sub Ludovico Bavaro Imper. 1329. *Marchionum*, dein Anno 1356. à Carolo IV. *Ducum* nomen inditum est. Porrò eadem familia seculo decimoquarto *Montanâ* seu *Bergensi* ditione aucta est, filia Ottonis Ravenspurgii & Margaretæ Montanæ heredis Margareta Gerhardo Com. Juliacensi elocata. Ita ditiones unitæ visæ sunt, verum deinceps denuo separatæ, cum Gerhardus vivo patre moreretur, & suis tantum Montanum à conjuge ducatum relinqueret, Juliacensi penes fratrem Wilhelmum remanente. Sed linea Wilhelmi prima in *Reinoldo* 1423. defecit, paulo ante accessione Geldriæ aucta. Unde cum agnati Bergenses Gerardo fati *Iuliaci* hereditatem sibi vendicassent, *Geldriam* tamen è manibus Egmondanorum extorquere non potuere. Continuati iterum sunt in Montano ramo Juliacenses usque ad *Wilhelmum* utriusque Ducatus dominum, qui morte sua deductioni masculæ terminum imposuit, atque ita, si certos titulos spectes, Saxonibus nostris successionem reliquit.

u. 11. A principio rem repetere necesse est, ut pateat, quo jure hæc area in scuto Saxonico retineatur: sed paucis & pro instituti nostri ratione, in compendium contrahendo ea, quæ citati §. 9. libri fusius tractant. *Fridericus III.* Imp. 1483. 26. Jun. *Alberto Duci Saxoniæ* ob merita contulit privilegium, si contingeret *Wilhelmi D. Iuliaci & Montium principatus* morte, aut alias, Imperio vacuefieri: ut ipse succederet. Quod confirmavit *Maximilianus* Rex Romanorum 1486. 1. Sept. pro *Ernesto* & *Alberto*, ut si Wilhelmus sine herede masculo feudali exstingueretur, immediatè deferrentur ditiones ad Saxones Duces. Iterum confirmavit idem, jam Augustus, 1495. & post eum hucusque universi Imperatores communiter omnia domus privilegia. Jus autem dandi exspectativas ad Cæsarem spectare, & successores teneri promisso, communiter perhibetur: & hæc obligatio eò major videri potest, quia privilegium *præmii* loco ob merita in Imperatorem & Austriacam domum datum est, ut in contractum abeat, neque tanquam simplex aut libera gratia haberi possit. Cum ergo 1511: Wilhelmo non nisi filia superfuerit, lege Imperii, ipso Wilhelmo, cum filiæ habilitationem ex Imperiali gratia quæsivit, confitente, successionis feudalis incapax, exstitit conditio. Atque ita utile dominium principatuum ipso jure, cum dominium lege ac ita etiam contractu principis sine traditione transferri queat, ad se devolutum Saxonica domus arguit. Quo trahunt verba concepta Maximiliani: Zu stund und ohne mittel / ietzt als dann / und dann als ietzt. Unde licet postea Clivius apprehenderit possessionem, se tamen præferendos fuisse ob prius factam concessionem ajunt, & variis modis conservationi juris sui hactenus studuerunt Saxones. Si

præ-

præscriptio obtendatur, excipiunt, hanc non currere potuisse adversus posteros, qui hactenus agere non potuerint, sed restare successoribus utilem rei vindicationem: si inprimis addatur bellorum Gallicorum consideratio, ob quæ Imperatores, ne Clivicensis cum Rege Galliæ fœdus iniret, timentes, causam Saxonum negligere sint coacti. Si verò *investituræ* Cliviis concessæ objiciantur, suam causam lædi non censent: causantes, eas per sub & obreptionem impetratas, clausula, *quod fiant salvo jure tertii*, subintelligendâ, & *Carolum* V. 1521. literis ultro fassum esse, quod salvum cuique suum jus servarit. Verum & investituræ de rebus injustè possessis nullarum ex se virium esse, excipiunt: Sed fuse ista omnia ab aliis tractata sunt. De novo jure à Sibylla Clivia allato, & de iis, quæ postea acta sunt, repetita volo, quæ §. 8. & 9. dixi.

§. 12. Addimus Juliacensi leoni alium, qui in nostro scuto secundi ordinis sinistram aream *argenteam ipse rubens* occupat; Ejus *falculæ* & *corona cærulea, cauda verò bifida & in decussim trajecta est* (*d'argent au lyon de gueules, couronné & armé d'azur, à la queue fourchüe passée en sautoir*) Coronam quod Wapenb. P.1.p.3. in Saxonico scuto, nec non pag.6. in Juliacensi, tum etiam P.2.p.4. omittit, vitium esse credo typi. Certe P.1.p.3. in scuto Brandeburgico, p.4. in Neoburgico, ac P.3.p.4. diserte illa notatur. Alicubi legi eam ferream esse. Porro quam originem Juliacensi §.10. eam *Hæpingius* ibidem huic quoque leoni attribuit, qui *Bergensi* vel *Montano* principatui, majori ex parte Clivia, Coloniensi & Monasteriensi aliisque Westphaliæ ditionibus cincto, notando servit. Diversum iterum *Brianvillius* sentit l.c. cum Juliacensem leonem huc locat, quem è regione hujus contemplati sumus. Porrò juncta olim Montium regio cum Altenacensi vel Marcana, in Cliviæ gentis, ut creditur, ramis hæsit. In hac inter duos fratres plerumque duo comitatus divisi, imprimis verò cum Adolphus Tertius *Engelbertum* & *Eberhardum* haberet filios, 1147. illa distributio facta, ut hic *Marcam* retineret, ille Montes. Diversa fratrum fuere fata. Eberhardi posteri, multis aucti incrementis, Clivia & demum Juliacensi, ac ipsa Montana successione, ad patrum usque memoriam, & seculi hujus principium, duravere, ut §. 9. vidimus, demùm 1609. extincti. Engelberti ramus citò defecit, & filiæ heredis matrimonio hereditatem ad Ravenspurgios, mox *Juliacenses* transmisit. Damno familiæ hoc factum diceres, nisi post unum alterumve seculum, quibus à Marcanis exulavit patrimonialis comitatus, idem ad Marcano-Clivios ducali axiomate & Juliacensi accessione amplior, matrimonio Mariæ & Joannis III. Cliviæ Ducis singulari felicitate rediisset. Quod sine injuria causæ suæ illata fieri potuisse nostri Saxones negant, & cum prætensione hanc quoque aream inter symbola sua servant.

§. 13. Alia nos nunc parmula vocat, quæ nobis tertii ordinis prima *cærulea aquilam expansam auream, corona insignem* præfert (*d'azur à l'aigle couronné d'or.*) *Coronam* aliquando omissam videre licet, potius tamen incuria sculptorum, quam quod studio factum credam. Symbolum hoc (non *Thuringiæ*, ut fere *Oronce Finé in jeu d'Armoir. p.138.* sed) constanti aliorum suffragio *Palatinatus Saxoniæ* est. Dissentit tamen *Chifflet. insign. Eq. A. V. num.96. & Anhaltinum* Principatum explicat: sed malè, cum nec ipsi Anhaltini apud *Sibmach.* Wapenb. P.1.p.8. aquilam talem deferant. Conf. ex Dressero *Theod. Hæping. de jur. insign. cap.6. P.5. m.7. num.718. pag. 347.* in quo tamen illud vix feras, quod Palatinatum in *Burggraviatum Magdeburgicum* dein abiisse credit. num.721. In colore hujus aquilæ differentes sententias reperio apud *Ioh. Pomar.* Sächs. und Niedersächs. Chronic. pag. 161. Nam refert, in vetustis libris Heraldicis se reperisse Palatinatus Saxoniæ scutum viride aquilam μονοκέφαλον nigram comprehendens; eosdem colores ex Sebast. Munstero allegat, sed ut aquila dimidia medium parmulæ occupet, altera parte fasciis atris & aureis repleta. Facit tamen etiam nostræ sententiæ mentionem. Sed primus modus in regulam fecialium impingit, colorem colori inscribens. Quod ex Munstero allegatur, rectius Burggraviatui Magdeburgico, si colorem mutare liceat, adscribetur.

§. 14. Ipsa dignitas *Palatinatus*, & quæ ad eum spectent, haud usque adeo nota: inprimis si hunc à Thuringico Palatinatu distinguere necesse est. In literis

investituræ à Sigismundo, Friderico I. Electori Saxoniæ concessæ, *apud Albin. Chr. Misn. Tit. 16. p. 212.* ex Crusio, illa verba lego, inter ea, quæ conceduntur feudo Imperiali, Und auch sonsten mit der Pfaltz Hauß und Stadt Allstedten/und der Graffschafft zu Brene/etc. Non de nihilo ille scrupulus est, quem ob hoc Albinus p. 215. & 217. movet, cum *Allstedium* illud Palatinatui Thuringiæ adscribendum sit, qui pridem Misnicæ familiæ accreverat, qui fiat, ut hic tanquam novi feudi fiat mentio? sed non displicet conjectura, quando subjungit, olim eundem Palatinatum fuisse, qui, cum postea familia aucta diversos dedisset ramos, in duos discerptus ad distinctas venerit familias. Certum enim est, alterum, qui speciatim Saxonicus vocatur, in Ascania stirpe hæsisse. Unde nunc quoque Saxo-Lauenburgici (quod l. 1. c. 5. n. 5. vidimus) in secundo laterculo aquilam hanc deferunt, in *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 5. Ad Ascaniam gentem quî venerit, variant nonnihil sententiæ. Aliorum opinio est, doti dedisse cum comitatu *Brenæ* Palatinatum hunc Rudolphum I. Imperatorem, cum Albertus Elector Saxoniæ Agneten ipsius filiam duceret: unde rythmi apud sæpius memoratum Albinum.

König Rudolff die Pfaltz mir gab/
Die Graffschafft Brene mit aller hab
Zu seiner Tochter/Frau Agneten/
Daß ich die Chur mocht baß vertreten.

Ab his discedunt (nisi cumulatos titulos dicere malis) qui Rudolpho I. Electori ab amita Elisabetha, Conradi ultimi comitis Brenensis vidua, obtigisse hæc axiomata existimant. Si verò ex his comitatui *Brenæ* adhæsisse dicas Palatinatus nomen, nondum liquet, quando illud primo ortum, aut cui ab initio concessum? Cum Brenenses Comites, à quibus ad Ascanios-Saxones delapsum narravimus, è Wethino-Misnica gente oriundi fuerint, in qua alioquin alterius Palatinatus Saxonici non invenimus mentionem, nisi quod *Fridericus* Theodorici Landsbergii frater, Palatinus Saxoniæ nuncupatur, & ejus posteri à Brenensibus distincti, ejusdem tituli heredes leguntur. Sed minus illud ad scopum nostrum facit, nam istum Palatinatum Saxonicum, qui à Friderici progenie possessus est, proprie Thuringiæ Palatinatum fuisse, postea apparebit. Manet ergo adhuc in obscuro, quando ad *Brenenses* dignitas delata sit. Si quid conjecturis dandum, cogitetur, an non probabile sit, si dicamus Ridaco M. Misniæ & Com. Mersburgio, aut patri ejus Brunoni, quod minus mihi probabile, Palatinatus dignitatem primum collatam esse. Unde cum Ridaci filius Carolus paterna successione pulsus esset, & ejus loco patruelis Eckardus suffectus: hujus fratres (Conf. *Albin. Tit. 20. pag. 113.*) Esico, Bio & Bernhardus, comites Merseburgenses appellantur: & primo Merseburgum, quæ inter civitates Palatinas præcipua fere est, Allstedium atque Dornburgum attribuuntur. Omnes hi improles, si Bionem excipias, qui filiam Juditham s. Gutham genuit, uxorem Theodorici C. Wethinensis. Ita Mersburgensis successio ad Dedonem à matre venit: huic cum duo essent filii, Theodoricus & Fridericus, uterq; à Palatinatu in partes tracto participare potuit: Et autumo huic Allstedium cessisse, quem solum in titulo gessit, & ad posteros transmisit, forte quod præter istam partem nihil obtigisset; Inde Mersburgicam partem, cum ejusdem Palatinatus dignitate, & forte aliquo superstite in Allstedium jure, si fratri Theodorico M. Landsbergio, qui tamen in titulo mentionem non fecit, cessisse dicamus, jam evidens erit, quomodo continua serie per Thiemonem & Conradum ad hujus filios Fridericum & Dedonem delabi Palatinatus iste quiverit. In his enim eorumque prosapia titulus *Brenensis* comitatus viguit, donec post Conradum II. Dedonis nepotem, uterque, videlicet cum Brenensi Palatinus, ad Saxonicam Ascaniorum gentem transferretur. Ex qua tamen, quæ vices humanæ vitæ sunt, quasi postliminio cum Electoratu ad Misnicam domum in Friderico I. quod audivimus, feliciter rediit. De more, quo olim frequens fuit, ut diversæ lineæ eandem figuram colore mutato gestarent, infra aliquid dicam, & suo tempore nostræ Heraldicæ Artis Parte Gen. c. 8. Is verò

rò

iò non parum illustrare potest, quæ hic dixi. Si conjectura debilis videbitur alicui, sciat in re obscura nullam, nisi quæ improbabilis est, quod de mea lector judicet, facile rejici: Saltem quæ aliis conceditur, mihi non negata erit libertas. Quamvis speciatim hic me à temeritate Albini, qui obscure hæc vestigia sua conjectura superius proposita præmonstravit, exemplo excusare valeam: sed nec ulli pro veris, in quibus ipse adhuc titubo, obtrudere in animo habeam. Si tamen illa omnino non placet conjectura, *Magdeburgo* ut Palatinatus additus credatur, veluti de Ottone narrant, quod in ea urbe hoc tribunal constituerit, non admodum repugnabo, modo distincta à Burggraviatu maneat dignitas. Sed qui de Altedio supra motus est scrupulus, non ita solvetur. Audiamus vero etiam *Ioannem Pomarium* in der Sächsischen und Nieder-Sächsischen Chronick. pag. 160. in hunc modum loquentem: Kayser Otto der Ander (*ita & P. Bert. Rer. Germ. Com. L 2. cap. 11. pag. 306.* huic Imp. adscribit institutionem Palatinatus, sed Ottonem III. vocat *Heping. l. c. 718.*) hat das Pfaltz-Gericht den Sachsen zu einer sonderlichen Freyheit geordnet und bestättiget/ (adde ex prioribus auff daß sie sich in ihren sachen nicht alsbald von einem Urtheil an den Kayser dorfften beruffen) und das Pfaltzgraffthum gegen Schartau über die Elbe/ dahin etwa das alte Hertzogthum Sachsen auß Westphalen von Carolo M. gelegt gewest/ verordnet/ daselbst hat das Hertzogthum Sachsen gestanden/ von Caroli M. Zeiten biß auff die Zeit Ottonis deß Ersten/ welcher das Hertzogthum Sachsen Hertzog Herman auff Lüneburg gelegt/ und ist das alte Hertzogthum Schartau dem andern Bischoff zu Magdeburg/ Giselarius genannt/ von wegen deß Stiffts gegeben Anno C. 932. davon berühret auch die Glossa Weichbild. art. 16. Et pag. 161. Im Lande zu Sachsen sind von den alten Sächsischen Käysern fünff Städte verordnet/ welche man die Pfaltz-Städte genennet: darinn haben die Römische Kayser oder Könige/ wann sie in das Hertzogthum zu Sachsen kommen/ Ihre Kayserliche und Königliche Höfe und Reichs-Täge gehalten/ Als nemlich Mörßburg/ Gruna/ (de hac urbe, quæ olim Soraborum metropolis, vide *Albin. Misn. Chron. Tit. 8. p. 95.*) Warla (das ist/ Goßlar) Wallenhausen/ Altstatt. Iterum p. ead. auß dem Sächsischen Recht. L. 3. art. 62. cit. Brotuffo. Da sagt die Glossa, daß das Hertzogthum zu Sachsen heißt die Pfaltz/ darum daß Kayser Carolus das Hertzogthum zu Sachsen auff Schartau/ und Otto der Ander das Pfaltzgraffthum darnach auch auff Schartau gelegt/ dann sein Vatter Kayser Otto der Erste/ hatte das Hertzogthum von Schartau auff Lüneburg versetzet/ und darum ist ein jeder Chur-Fürst zu Sachsen allewegen ein Pfaltz-Grafe zu Sachsen. Huic si adhibeamus fidem, res expedita videretur; nisi obstaret diserta Altstedii mentio, conjunctio Com. Brenæ, & quod utrumque prius in Misnica gente aliquando fuerit, quàm Electoratus accederet. Sed quid juvat in re obscura, nec aliis quam iis, qui tabularia penitius inspiciendi facultatem habent, extricabili pluribus occupari?

§. 15. Nisi illa conjectura omnem ulterius suspicandi licentiam prodegisse, lector me credat, aliam huc conjiciam. Sed quid impedit doctiorum resolutioni, illud dubium, ex quo me expedire nequeo, exponere? Legimus im Schwaben-Spiegel *L. 1. cap. 19.* apud *Limn. jur. publ. 4, 4, 53.* In Teutschen Landen hat jedes Land seinen Pfaltz-Grafen/ Sachsen hat einen/ Bäyern hat einen/ Francken hat einen/ Schwaben hat einen. *Addit Limn. Inter quos Suevicus s. Rhenanus & Saxonicus erant superiores, qui sub se alios inferiores Palatinos habebant. Et Rhenano quidem Suevicus, Bavaricus & Franconicus subjecti erant.* (Ad quæ ut ἐν παρόδῳ quædam addam, Suevicum Palatinatum cum Ducibus exstinctum facilè quis existimet: Bavaricum cum Rhenano jungi, in proclivi erat, cum Palatinis Bavariæ ex Wittelspachia gente initio ducatus Bavariæ, dein Rhenanus Palatinatus obtigerit, qui priorem absorpsit. Demum Franconicum ipsum reor, qui alias nunc Rhenanus: non semel enim Duces Franconiæ leguntur, qui Comites Palatini ad Rhenum fuere.) Uni ergo *Saxonico Rhenanus* Palatina-

tus jam aliquot seculis opponitur. Hinc suboriri potest ea dubitatio: annon sicuti ex constitutione A.B. Caroli IV. num. 5. Comiti Palatino vicariatus Imperii *ratione Principatus seu Comitatus Palatini Privilegii* (an *Privilegio* legendum, vide *Limn. addit. T.5. ad 3. 11. pag. 218.*) debetur in partibus Rheni & Sueviæ & in jure Franconico; ita pariter Vicariatus, qui Serenissimo Electori, in illis locis, ubi Saxonica jura servantur, proprius est, speciatim ratione hujus etiam Palatinatus Saxonici ei adserendus sit? licet eadem specificatio in textu non addat r, sed nudè dicatur, *Illustrem Ducem Saxoniæ seu Imperii Archimareschallum.* Sed meum non est, quidquam hic definire: etsi verba apud *Melch. Goldast. ab Haimensfeld. præfat.* P. 1. der Reichssatzungen/ argumento servire quirent: Der Sächsischen hohen Reichspfaltz sind unterworffen gewest/ nicht allein die Sächsische Land- und Fürstenthum ꝛc. Viderint & respondeant doctiores.

§. 16. In tertii ordinis sinistro alveo (Medium, qui alioquin ordine octavus esse debet, sub finem reservamus.) *nigro* nostræ *aquilæ*, alia itidem *aurea* objicitur (*de sable à l'aigle d'or.*) Coronam Aquilæ nec *Albinus Tit. 15. pag. 193. & 423.* nec *Sibmach.* Wapenb. *P. 1. pag. 3. & 5. num. 2.* nec *Paul. Fürst.* Wapenb. *P. 3. pag. 4.* addunt. Videre tamen talem licet in chartulis insignium Gallicis, & in ead. P. 1. p. 5. *Sibmach. num. 1.* cum Augusti Electoris repræsentat scutum; quod errore factum, forte quis diceret. Iste jam *Palatinatus Thuringiæ* est, quamvis non minus sub Palatinatus Saxonici nomine sæpè indigitetur. *Conf. Albin. Tit. 15. pag. 193.* Ratio ex superioribus haud difficlter peti potest. Fuit verò Palatinatus hic in ramo Witikindeo, qui à Friderico Dedonis filio ductus ad Fridericum 4. vel 5. duravit. Eos alias comites Gotesecios seu de *Goissig* vel *Gosseck* dictos ex *Fabric. urb. Misn. annal. 1178.* colligere est. Ubi ille in Sophiam Henrici Wethinensis & dein Hermanni Landgr. Thuringiæ uxorem terminaverat, hic ab Imperatore Frider. Barbarossa 1182. Palatinatum nactus est. Interjiciunt tamen alii vel Henricum Leonem Saxoniæ Ducem & Palatinum, vel Comites *Winzenburgios*, Wipertum ac Hermannum (quos *P. Bertium Comm. rer. Germ. L. 2. cap. 11. pag. 307.* nescio in quos *Wurceburgenses* comites transformasse miror) vel *Sommerseburgenses* comites, vel saltem post hos Hermanni fratrem Ludovicum V. (inter Landgravios III.) 1178. (ita *Albin. d. l. pag. 192.*) dignitate hac gavisos. Nec verò diu extra Witikindeum sanguinem, apud illos nata, dignitas hærere poterat, itaque singulari divina providentia, eodem titulo cum Thuringia (de quo supra §. 3.) Palatinatus ad Misnicos nostros delapsus est, & nunc quoque non ultimum decus scuti Saxonici constituit.

§. 17. Duæ nunc areolæ sequuntur, videlicet in quarta serie prima & secunda, quas principio hujus seculi nondum vidisses; unde nec *Sibmach. P. 1.* eas exprimit, sed *Paul. Fürst. P. 3. p. 4.* In earum priori *argentea bos rubeus ventre albicante*, & quidem ut *Albin. Tit. 15. p. 190.* perhibet (picturæ enim non respondent) currens pingitur. (*d'argent au bœuf de gueules.*) Caruerat, quod occupavi dicere, ab aliquot seculis Witikindea familia istâ gemmulâ, quæ olim scuta plurium ex sanguine linearum exornaverat, sed postliminio ad antiquos dominos patrimonium rediit. *Lusatiam*, quæ etiam olim à Misnis *Marchiæ orientalis* nomine sæpè appellata, notari, quivis primo conspectu intelligit, cumque ea duplex sit, *inferiorem* superiori, Silesia, media Marchia, Saxonia & Misnia inclusam. Ex Witikindeo semine primus *Christianus*, Diethmari Wethinensis filius, ab Ottone I. perhibetur præfectus Lusatiæ Marchiæ, quæ adversus Vinidos & Sarmatas constituta fuerat. Successere ordine continuo posteri ad *Ottonem* 1031. defunctum: Inde agnatus ex Wethinensibus *Dedo*, & post hunc *Henricus* filius atque *Henricus* nepos; qui 1126. lineam clausit. Cum post hos ex *Groicensibus* Comitibus *Wipertus* & *Henricus* III. (è quorum progenie dein *Leisnicenses* Burggravii prodiere, & ex his *Ranzovii* hodie in Holsatia superant. vid. *Eliæ Reusn. auctar. Basilic. geneal. pag. 64.*) præfuissent ditioni, tertia vice successio ad Witikindeos devoluta est, quia *Conrado* M. Misniæ Lotharius II. Imperator. & uxor Rixa, Conradi consanguinea, auxilio fuerunt, ei recuperandæ. Inde ex hujus progenie præfuisse lego *Dietericum*, *Ottonem* & *Dedonem* Conradi, *Conradum* II. Dedonis, atque *Theodoricum* Ottonis filios. Quorum unus & alter etiam pretio Marchiam suæ genti iterum vindicare coacti sunt.

Post

Post hos iterum serie continua *Henricus illustris*, *Theodoricus Sapiens*, *Fridericus Teut*, & hujus testamento patrueles *Diczmannus* atque *Fridericus Admorsus* Lusatiis imperarunt. Hic ultimus fuit eorum Princeps: nam ejus tempore (quia à duobus Imperatoribus Adolpho & Alberto exagitatus tantum non undique obruebatur, nisi fortitudo singularis divina benedictione non destituta saluti fuisset.) Marchio Brandeburgicus *Waldemarus*, occasione utendum ratus, familiæ Lusatiam extorsit. Ita penes Ascanio-Brandenburgios regio permansit, donec masculis eorum deficientibus *Bohemi* ad se traherent. Sed qui sub cura Witikindeorum non pœnitendam vitam senserat, hos ad antiquos pastores multo cum gaudio reducendus fuit. Factum hoc est, cum *Ioh. Georgio I.* Electori Saxoniæ Imperator Augustus Ferdinandus II. ob fideliter præstitam in motibus Bohemicis operam & 72. tonnas (ut loqui vulgo amant) auri, quas imperator privato nomine debebat Electori, (vid. *Martin. Zeiler. Contin. itin. Germ. cap. 23. pag. 306.*) *Lusatiam utramque* feudo concederet, ad posteros transmittendam. Vid. *Pac. Pragensis*, 1635. sub fin. §. Was der Röm. Kayserl. Majest.

§. 18. Sed *superiorem Lusatiam* ab *inferiori* dividere non convenit: Unde proxime sequitur alveolus *cæruleus*, in quo, si P. *Fürstn* Wapenb. P. 3. p. 4. & *Dressero. Isag. Histor. P. 5. p. 174.* fidem adhibeas, *aureus*, si verò Brianvillio *jeu d' Armoir. p. 138.* *argenteus murus, nigro opere cæmentario distinctus, in pinnas* assurgit. (*d' azur au pan de muraille crenelé, d'or ou d' argent, massonnéde sable.*) Videre hunc laterculum licet apud *Albin.* p. 441. in scuto *Wiperti Groicensis*, herois celeberrimi, ubi ultimæ seriei dextrum latus occupat. Sed idem quoque *Budissinæ*, quæ superioris Lusatiæ caput est, ex dote conjugis Juditæ, & munere soceri Vratislai Bohemiæ Regis, dominus & muri hoc emblemate donatus erat. Conf. *Dress. l. c. de Budissina.* Cæterum cum initio utraque Lusatia eosdem habuisset Principes: Sub *Dedone* 1068. vel sub *Henrico* I. 1086. *superior* à Bohemis occupata, atque ita Witikindeo stemmati erepta est, ut, qui deinceps secuti sunt, Lusatiæ Marchiones, solam inferiorem possederint. Donec eo modo, qui §. proximo explicatur, utraque Saxonicæ domui restitueretur.

§. 19. Jam visui se offert tertia hujus ordinis parmula, quæ *auro* tincta *duobus palis cæruleis* distinguitur. (*d'or à deux pals d' azur.*) Nescio quid in mente fuerit *Chiffletio in Insign. Eq. A. V. n. 96.* cum *Mechelburg* notari in margine comminiscitur: cum tamen nec aliquod in illum principatum jus unquam Albertus Saxo, cujus ibi describitur scutum, sibi attribuerit, nec in Megapolitanorum insignibus apud *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 7. umbra ulla hujus appareat symboli. Unde nulla dubitatio superest, quin illis adjiciamus calculum, qui *Landsbergiam* marchiam notari testantur) Cui minus recte fascias alternas nigras & aureas attribuit *Ioh. Pomar.* Sächs. und Nieder-Sächs. Chron. p. 161. Hanc Marchiæ à Carolo M. inter Salam & Albim adv. Sorabos institutæ originem debere, sententia est *Albin. Chr. Misn. T. 9. p. 106.* Sita vero erat nostra *Landsberga* (cui ὁμώνυμα alia oppida & arces, *Landsberga* Novæ Marchiæ ad Wartam, *Landsperga* Palatinatus, rami alicujus Bipontini aliquandiu sedes, *Landsberga* in superiori Bavaria, *Hohenlandsperg* dominium Schvvendiorum in Alsatia, & in eadem *Landsperg arx*, unde nobilis familia de Landsperg denominatur) in *Osterlandiæ*, quam & Libonothiam & Ositiam dicere solent, inferiori parte. Vetus id patrimonium credo Witikindeorum & Wethinensium (in quibus peculiariter *Theodoricus* Thimonis pater Landsbergii Marchionis titulo celebris est) fuisse, & quod *Albinus Tit. 15. pag. 188.* notat, frequenter ab illis possessam esse, qui Lusatiam tenebant. Non tamen cum Lusatia iterum amissa est, sed potius constanti obsequio in ipsis pene ruderibus Landsberga nunc quoque, mutato Marchiæ (ita in diplomate Caroli IV. dato 1373. apud *Limn. jur. publ. 4. 8. 161.* legitur, Landgraven in Thüringen/ Marggraven zu Meissen/ in dem Osterlande und zu Landsberg/ Graven zu Orlamünde/ und Herren deß Lands zu Plessen) titulo in *nobilis Domini* nomen, Principes à priscis temporibus suos veneratur. Unum adhuc noto, antequam abeam: *Lipsiæ* urbi, non minus Academiæ splendore, quam nundinarum frequentia claræ, insignia, qualia visuntur in *Sibmach.* Wapenbuch P. 1. pag. 221. ab *Ottone divite* Marchione Misniæ data, ex Misnicis, & Landsbergicis symbolis composita esse. vid. *Dress. Isag. hist. P. 5. de Lipsia. pag. 357.* unde in priori

parte

parte Misnicus leo ungulas explicat, in altera pali cærulei fulgent. De quibus insignibus ita canit apud *Hepingium de jur. Insign. c. 6. P. 7. n. 1112.* *Ioh. Forsterus* celeberrimus Leucoridis Theologus.

Solis ut & Cœli color omnes ante colores
Pulchrior, atque Leo fortior ante feras.
Sic quoque tu, Philyre, reliquas Misneidos urbes,
Antevolas famæ nobilitate Tuæ.
Te Leo de Iuda clypeo tueatur Olympi,
Confirmetque tuas perpete pace trabes.

De cætero non illud rarum est, ut fidarum urbium signa suorum armorum decoribus ornent Principes: quinimo ipsum hoc potestatis in eas à Principum parte argumentum creditur. Argumenta non longe quærenda sunt, sed pro uno exemplo innumera ex *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 220. colliget, cui volupe erit. Nos etiam inferius hac de re quædam annotabimus.

§. 20. Succedit in medio quinti ordinis *aurea* area *rubeis corculis* (vel ut loqui amat *Albinus. T. 15. p. 187.* rosarum foliis) strata, in qua salit *leo Misniæ niger* coronatus (*d'or semé de cœurs de gueules, au Lion de sable, couronné, armé & lampassé de gueules ou d'argent.*) Ejus situm obversum *Chiffletius d. l.* notat, sed, quia in primo palo hanc aream ipse describit, frustra notat, si quæ §. 4. de more Germaniæ diximus, observes. Miror tamen, qui fiat, quod eundem situm *Furst.* Wapenb. *P. 3. p. 4.* exprimat in area media, qua antrorsum leo respicere debebat. Contradicunt verò Fürstio aliæ picturæ & monetæ. Notat idem coronam, linguam & falculas argento tinctas. *Albinus T. 15. p. 199.* coronam (cujus non semel videas oblivisci sculptores) miniatam perhibet, quod etiam de unguibus & lingua credo, quia hujusmodi illa in Misnico. Cum verò idem *Chiffletius* leonem hunc Symbolum *Saxoniæ antiquæ* explicat, næ graviter impingit. Si enim ad fabulosam usque antiquitatem ascendere lubeat apud *Heping. de jur. insign.* c. 6. P. 5. §. 3. p. 381. nihil tamen, quod errori faveat, inde exsculpetur. Witikindi ætati qui insignia attribuunt, equum effrenem adducunt, qui nunc quoque origini testandæ in Serenissimorum Brunsvicensium Principum galea servatur, ut §. 7. dixi. Ex quo Henrico Leoni usitatam equi figuram fuisse colligas. Ascanios quod concernit, eadem illis Saxoniæ tessera, quæ nostris, atque ita nullibi ejusmodi leo inter corda exsiliens. Sed vidit Vir Doctissimus, in scuto Brunsvicensi aream Lüneburgicam, quæ in tali campo leonem præfert: hic vero azureo colore infectus est, noster nigro. Quæ colorum differentia apud feciales, non leve discrimen habetur. Rectius ergo *Orlamundanus* vel *Vinariensis* comitatus illo hieroglyphico intelligitur. Hic in Thuringiâ latè patebat olim, à familia peculiari, penes quam diu Marchionatus Thuringiæ (*vid. Albin. p. 4. 10.*) hæsit, possessus. Ex hac familia *Elisabetha ab Arnshag* vel *Arnsheim* (ita enim ramus stirpis appellabatur) cum nupsisset *Friderico Forti*, quem etiam *admorsum* dicunt, ei pars comitatus, in qua *Neustatt, Iena*, nunc Academiæ celebritate

Montibus excelsis celsior ipsa suis,

& *Cala* numerabantur, allatus est: Reliqua penes Comites adhuc manebant, donec *Fridericus gravis Hermannum C. Orlamundensem*, quod ab eo 1342. Erfordiæ immodestis dicteriis publice lacessitus fuerat, ob hoc bello petitum, intra quadriennium omnibus ditionibus exueret, sed postea ipsa *Orlamunda* excepta, ad dies vitæ duntaxat usumfructum redderet. Ita hic etiam tractus amplissimus familiæ accrevit, & titulus confirmatus est. Vinariæ civitati *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 221. similem parmam adscribit, nisi quod loco auri argentea est. Quod non necessariò παρόραμα habendum Chalcographi, sed ex eadem ratione fieri potuit, qua alias nonnunquam distinctionis causa metalla aut colores mutari consuevere.

§. 21. Latus leonis dextrum in laterculo *cæruleo* alius *leo superiori corporis parte aureus, inferiore argenteus* claudit. (*d'azur au lyon coupé d'or & d'argent.*) Nec enim chartulis Gallicis fidem adhibeo, quæ leonem tantum argenteum agnoscunt. Conf. *Albinus T. 15. p. 187.* Modus ita diversis coloribus distinguendi animalia in materia insignium non infrequens est. Non jam allegabo leonem Thuringicum, quem non una fascia distinctum §. 2. consideravimus: cum quo conferri possunt gryphi, qui pro *Vandalia* & *Stargardia* principatu gestantur in insignibus Pomeraniæ *Sibmach.* Wapenb.

P. 1. p. 7.

P.1. p.7. & nunc Brandenburgicis. p.3. & 5. Ita P.1. p.164. *Schombergiorum* leo non dissimili sectione ex rubro & viridi, ac p.184. *Heringiorum* ex nigro & rubeo constat coloribus. Nota etiam est *Monsterbergensium* aquila perpendiculari linea diversos colores separante divisa. Ut jam de illis non dicam, cum figuræ ad modum divisi scuti alternantibus coloribus pinguntur. Cujus moris præter mille alia in leonibus duo exempla nobis exhibet Wapenb. P.2. p.9. in Com. *Hall.* & *VVasserburg*. In explicando Symbolo non diu hærere necesse est: quamvis enim *Chifflet d.l.* nescio quale nomen *VVedefind.* margini adscribat, forte Witekindum intelligens, quod ipsum quoq; mõstrosum foret: nostris tamen constat, *terram Pleisnensem* seu *Pleisensem*, quæ Osterlandiæ pars est, & ab aliis minus solicite cum tota Ostlandia confunditur, notari. Nomen à *Pleissa* fluvio impositum esse, vix dubium habet. De distinctione à reliqua Misnia alii viderint. Cæterum hunc comitatum à Comite *Rabodo* Imp. Fridericus Barbarossa emisse perhibetur, una cum *Leisnik* & *Coldiz*. vid. *Albin. T.15. p.196.* Sed Imperatoris nepos, ipse etiam Imperator *Fridericus II.* suæ Filiæ *Margaretæ*, quæ in conjugio *Alberti degeneris A.* Misniæ infeliciter vixit, dotalem eum esse voluit. Versu *Fabricius vol.2. rer. Misn. p.35.* hoc complexus est.

Cæsaream thalamis pepulit virtute puellam
Illustrem, cui dos Pleissena terra fuit.

Tanto majori jure Pleisnenses, dominos suos Fridericum & Dicemannum, Margaretæ filios, bellis periculosissimis ita juverunt, & illum à Waldemaro Marchione Brandenburgio captum hostis manibus eripuerunt, ut fortitudinis non minus quam fidei præ aliis eorundem Marchionum subditis insigne reportarent encomium.

§. 22. Monet nos mentio *Margaretæ*, ut alterius etiam hereditatis meminerimus, ad quam nostri, si in tempora meliora incidissent, aspirare poterant. Infelici sententia Caroli Andegavensis in Conradinum Conradi IV. Imp. filium, regnum Neapolitanum armis petentem, sed acie à se victum, ultimus in eo *Suevorum* masculorum sanguis carnificis gladio effusus est Anno 1268. Non alius tum propinquior Conradini (qui Fridericum Castellanum, patris sobrinum, sed postea sine prole exstinctum in pegmate ferali heredem dixit. Conf. *Blondell. geneal. Fr. plen. assert. p.16.2.*) consanguineus superfuit, quam ex hac, quæ sola amita inter sorores liberos habuit, *Margareta* Misnici Marchiones: Digni certè qui succederent. Sed *Sueviam*, quamvis non semel fœminino titulo aliis quondam datam, tanquam feudum Imperio apertum, vindicavit Cæsar, & magna ex parte invasere vicini, ut in plura frusta insignis Ducatus dissiliret. *Neapolitanum* vero & *Siciliæ regnum*, quod Constantia Margaretæ avia Suevis intulerat, & à quo haud dubie sexus alter excludi non potuit, hinc Andegavenses, illinc Arragonii cruentis & diuturnis bellis suæ ambitionis voluere toti Europæ esse theatrum. Interim Misnici Marchiones, Pleisnenses suos ex tam opulenta hereditate, testimonium augustæ affinitatis & originis retinere contenti, à jure suo prosequendo abstinere, quam ancipiti martis aleæ omnes fortunas subjicere maluere. Quæ ipsa causa paulo ante avum *Henricum illustrem* impulerat, ne uxoris Constantiæ Austriacæ & liberorum, in vindicando *Austriæ Ducatu*, jura, quibus populi consensus & suffragium accesserat, majori nixu persequeretur, se suaque ambiguo martis judicio subjecturus. Ut jam taceam, quod infelicissima inter prædictum Albertum patrem & filios dissidia, quæ funeribus hac ipsa fere tempestate implevere ditiones, non permisissent, tanti momenti molimina, etiam justa, suscipere.

§. 23. Sequitur nunc tertia hujus ordinis areola, *Magdeburgico Burggraviatui* dicata, quæ ex summo bipertita priori parte rubea, aquilam dimidiam argenteam, (sunt qui auream pingunt, alii ut ap. *Sibmach.* Wapenb. 2. p.7. rubeam in argenteo solo) aurea corona exornatam, in posteriori argentea, quatuor (sunt qui 3. solum admittunt) coccineas fascias ostendit. (*parti au premier de gueules à une moitié dextre d'un aigle d'argent, au 2. d'argent à 4. fasces de gueules.* *Burggravios* hos prolixè recenset Cyr. Spangenb. Adelsp. P.1. L.10. c.20. p.318. quod Carolus M. condito castro sive burgo constituerit Burggravios, qui etiam *Comites ad Albim* dicti, & vicinis præfuerint Vinidis, atque advocati fuerint Archiepiscopatus Magdeburgici. Nominat vero *Fridericum* 926. sed potiùs ejus fratrem Geronem 930. primum fuisse Burggravium, qui dein Marchio Brandenburgicus 939. decesserit. Hinc filium *Geronem* vocat, ex gratia Augustæ

Edithæ Burggraviũ: posteà Lusatiæ, demum Brandenburgensem & Soltvvedelensem Marchionem 965. extinctum. Inde ab Ottone M. Burggravium constitutum memorat *Hermannum de Stubeckeshorn*, cui successit filius *Lutherus*. Post hunc *Luthardus* sive *Lutherus* C. *de VValbeck* (alii *Waldecciæ* familiæ hanc lineam inserunt, vide L.3.c.39.) prope Helmstad, maritum sororis Henrici II. Cui successerit filius *Fridericus* & nepos *Conradus*, huic frater uterinus *Meinfridus*, qui 1079. contra Henricum IV. prælio cecidit. Post hunc Burggravius fuit Comes *Dietericus de Plotzke* Conradi superioris ex Mechtilde gener, & isti ex filia Irmgardi gener *Vdo* M. Brandenburgicus. Tum Udoni 1087. filius *Vdo*, & nepos *Henricus*, qui 1102. mortuus *Henricum* habuit successorem. Hoc vero sine heredibus extincto, Burggraviatum nactus est *Hermannus* Comes de Plozke, & 1117. mortuus est. Ei suffectus *VVipertus M. Lusatiæ* mortuus 1123. & patris successor Henricus 1136. Cum vero Archiepiscopus esset *Conradus Nob. Dominus de Querfurt* ab Imperatore fratri *Burchardo Burggraviatum hereditarium* impetravit (conf. etiam *Henning. Theatr. Geneal. T.3.P.2.p.104.* Hunc ergo secuti *Burchardus* 2. 1167. & nepos *Burchardus* 3. qui in comitatu Friderici Barbarossæ Antiochiæ 1189. decessit. Successit v. ei *Gebhardus*, huic Burchardi 3. filius *Burchardus IV.* Comes Hardecciæ & Querfurti, maritus Sophiæ Mansfeldiæ: isti frater *Burchardus* 5. ad annum 1249. huic iterum prioris filius *Burchardus* 6. N. Dom. de Querfurt, C. Mansfeldiæ, & Hardecciæ, qui comitatum Mansfeldiæ 1264. emit, & 1270. obiit relictis filiis Burchardo 7. qui initio Burggravius, dein 1275. fratri Gebhardo Querfortium & Burggraviatum cessit, servatâ sibi Mansfeldiâ. In literis circa 1290. illo usus est titulo: *Burchardus Dei gratia quondam Burggravius de Magdeburg dictus de Roseborch. Gebhardus* autem frater 1284. mortuus est. Post hunc Burggraviatum ad *Saxones Ascanios* delatum oportet: & *Rudolphus* Saxo 1290. in titulis suis hunc etiam gessit. Et in veteri scripto legitur 1294. Conf. *Matth. Dresser. Isag. histor.* P.4.p.109. *Albertus* 3. eum pro 900. vel 3000. vel ut alii 9000. marcis tradidit civibus, qui eum *Ecclesiæ* tradiderunt, sed ne invitis civibus officium relinquerent. Inde *Otto Archiepiscopus* se etiam Burggravium dixit. Anno 1320. *Gebhardus Nob. Dn. de Querfurt* Burggravium Magdeburgium se dixit. 1340. *Bertholdus Comes de Hardeck*, & post eum filius *Ioannes* eodem usi titulo: huic cum filia dicitur Rudolphus El. Saxoniæ Burggraviatũ dedisse, eâ conditione, ut si ex conjugio mares non extarent, hic ad Saxones relaberetur: quæ etiam conditio impleta. Unde hoc etiam feudum à Sigismundo Imp. Friderico Bellicoso, diplomate 1425. Budæ dato apud *Albin.* T.16.p.212. concessum est (verba ita habent: Mit der Burggraffschafft und Graffen-Gedinge zu Magdeburg und Hall/ und mit allen seinen Herrlichkeiten und Würden/ Ehren/ Rechten/ Mannen/ Mannschafften/ Lehen/ Lehenschafften/ Eigen/ Eigenschafften/ Pfanden/ und Pfandschafften/ die zu dem Hertzogthumb zu Sachsen von Alters gehören/) & postea investituræ eundem titulum repetierunt. Uti vero supra dicto Joanni C. Hardeccio Wolffg. *Laz. Reip. Rom. L.12. S.7.c.5.* filios dat, fortè ex alia uxore, *Ioannem* & *Bertholdum*, quorum illo *Ioannes III.* hoc *Michaël* natus est: hi omnes etiam nec non *Burchardus* Comes Hardeccius judex aulicus Caroli IV. 1366. titulo illi usi sunt. (vid. quæ alibi de his Hardecciis differimus L.3.c.22.) 1538. Elector *Ioh. Fridericus* Magnanimus Burggraviatum numerato pretio reluit. Cum vero sæpius ea de re iterum disceptaretur, certo modo 1577. vel 1579. Augustus renunciavit, titulo tamen servato, atque præfecturis, quibus ille adhæret, *Gommern, Ranis, Elbenavv, & Gottavv.* vide *Ioh. Limn. jur. publ.* 3,10, 17. *Matth. Dresser. Isag. histor. P.4.p.125.* & inprimis *Frid. Hortled. de Caus. Bell. Germ. L.5.c.28.* Nunc quoque, licet in ducatum converso Archiepiscopatu & Serenissimæ Domui Brandenburgicæ concesso, vid. *Instrum. pac. Osnabrug. art.11.* Electoralis Saxoniæ domus titulus perstat.

§. 24. Figura, quam *rubeam* ter repetitam proximus, nempe sextæ seriei primus, laterculus *argenteus* refert, difficiliorem habet explicationem, dissentientibus aliorum inter se sententiis. *Chifflet. l.c. tria parta cornuum scarabæi* vocat. Ob hoc in eum graviorem stringit censuram, & ejus in heraldica arte peritiam elevat Jesuita *Ioh. Ferrand. epinic. pro Lil. p.108.* quod indignioris insecti pictura commaculare sustinuerit illustre scutum, & quod scarabæo affinxerit cornua, quæ extremitates vaginarum dicenda erant. Ita enim *bouteroles* interpretantur (vid. *Cl. Franc. Menestr. verit. du*

blas.

blas. c. 11. p. 130. bouterole est le bout d' un fourreau de cimeterre.) Verum non ita ignobilis scarabæus est, ut non ejus imago alicubi in pretio sit. Certe illius figura impressa apparet coronæ navali; quod hieroglyphicum esset fortitudinis navalis. vid. *Paschal.* de Coron. Sed & figura à cornibus his non multum abludit, ut videre est ex illis, quæ in scuto Austriacorum nobilium, die Schrötel / apud *Sibmach.* Wapenb. *P. 1. p.* 41. visuntur. Ea enim cornua scarabæi esse, non dubium, si nominis allusionem consideres. Si verò cornua scarabæi non sunt, utpote quod nec ipse in me recipio, saltem nec Ferrandus ille acutius vidit, (quamvis in eadem sententia sit *Oronce Finé de Brianville jeu d' Armoir. p. 139. tit. Angrie. & præfat. Menestr. abbreg. method. des armoir. p.* 89.) quam Chifletius, si Germanos consulas, quorum utique hic in scuto Germanico explicando, major quam exterorum autoritas haberi debet. *Theodorus Heping. de jur. Insign. c. 2. §. 10. n.* 1003. *dimidiatos Circulos angulares* vocat. An hoc ex *Albino?* qui post *Cranzium, Spalatinum & Brotuffium. T. 15. p.* 190. describit, drey rothe halbe Circkel / inwendig mit weiß gewinckelt / als läg ein Seeblat / oder wie es andere beschreiben / drey weisse Seeblätter darauff (confer. figur. Engern in *Sibmach.* Wapenb. *P. 2. p.* 4.) alibi T. 16. p. 218. drey rothe Hertzen / auff welchen drey weisse Kleeblätter ligen. Unde est, quod Wapenb. P. 1. p. 3. omissis, quæ imponenda pro symbolo Angrivariæ viderentur, trifoliis sola pinguntur corda. (Conf. apud *Heping. de Insign. c. 6. P. 1. §. 2. n.* 42. epigramma Merslæi in Coloniensia insignia) Sic & *nymphææ folia* erunt, qui suspicabuntur, non tantum de eo, quod in figura album est, sed & quod coccineum. Inter omnes nulli Germanorum in mentem veniunt vaginarum extremitates.

§. 25. De interpretatione jam non minus est controversia. *Ioh. Iacob. Chifflet.* interpreatur *Angriam* vel *Angrivariam.* Nec dubium est illam figuram ita pingi & dari Angriæ apud *Sibmach.* Wapenb. P. 2. p. 4. Tum Serenissimi Duces Saxoniæ Lauenburgici, qui Angrivariæ titulum gerunt, P. 1. p. 5. hoc emblema gestant. Idem de Coloniensi dicerem, eadem ex ratione, si corda parum alterare liceret. Ita difficultas non esset, nisi constaret, Misnicam nostram Saxonum stirpem *Angrivariæ* nec præfuisse unquam, nec jus in eam aliquod sibi asseruisse. Si dicas, adjecta esse, quæ olim ducatui Saxoniæ cohæserint, quamvis nunc separata ac aliorsum delata sint: aut Witikindi, qui Angris quoque præfuit, originem notari (ex qua ratione cum Westphaliæ laterculo illam parmulam Angriæ scuto suo inserunt Serenissimi Sabaudi) non satisfiet: neque enim Westphaliæ equus ascitus est nostris, quod meliori jure fieri potuisset, si vetera symbola intueri luberet. Frustra ergo potiori omisso, secundarium sibi vindicassent. Alii difficultati, cur eandem figuram *Tecklenburgii* gestent. (Conf. *Sibmach.* Wapenb. *P. 2. p.* 19. & *Hamelm.* apud *Heping. de jur. Insign. c. 6. P. 5. m. 4, n. 708. p.* 344.) nos non immiscemus. Idem *Heping. de jur. Insign. c. 2.* §. 10. *n.* 1003. post Cranzium *Orientalibus Saxonibus* seu *Ostphalis* eam tesseram propriam notat, cum Westphalis equus Witikindi placuisset. Sed contradicit Cranzio *Albinus T. 16. p.* 218. & Angriæ notam eripi non patitur. Certior sententia est, quæ comitatum ~~*Brenæ*~~ (quem vitiosè *Sibmach.* Wapenb. P. 2. *p.* 22. *Bremen* vocat, nec in indice correctus est error) indigitat. Huic illud ab antiquo insigne, & nunc quoque inter vexilla feudalia illo titulo legitur parma hæc. Si quid tamen Angriæ aut Witikindo dandum fuisset, & statuendum quod Angrivariæ tessera huic coæva exstiterit (quod nunquam mihi persuadeo) dici poterat, ex una parte Ringelhemios comites avi sui insigne sibi appropriasse, ditione etiam amissa, ut ex eo Ringelhemio comitatui attributum sit : ex altera parte simili motiva illud suæ attribuisse Brenæ. Certè, non insolens alibi est, ut, quod alii primo inditum fuerat insigne, alteri dein impositum conspiciatur. Ita urticam à Schauenburgicis Comitibus initio usurpatam fuisse, conjectura est *Spangenbergii* apud *Danckwerth. in Holsat. L. 3. c. 2. p.* 182. quam non minus probabilem ipsâ Danckwerthianâ, figuram provinciæ respici opinante, autumo. Videlicet commutasse illo insigni leonem suum cæruleum Adolfum I. Comitem, postquam condita in monte Nettelberg seu Nesselberg, arce Schauenburg, titulum assumsisset novi comitatus, gratia Conradi II. Imp. Dein verò idem emblema Holsatiæ datum, postquam ea ex Schauenburgicis comitibus cæpit habere dominos, sed & servatum, cum Domino-

rum familia mutata eſt. Ita Arragoniæ inſignia cæpere conſtituere pali, quos comes Barcinonenſis ſibi proprios primum attulit, cum Petronellam heredem Arragoniæ duceret. Nec aliter novum ſymbolum accrevit Burgundiæ, cum Philippus Audax Joannis regis filius ſcutum liliatum margine variegato à regia parma diſtinctum, & ſuæ lineæ deſignandæ proprium, ducatui adferret: quod nunc etiam una cum veteri uſurpatur in ipſa Auſtriaca gente. Ut nihil dicam de Neapolitano regno, cui non alia ſunt inſignia, quam quæ Andegavenſis regnatricis domus familiaria fuere, dein adhibita regno, etiam poſtquam Andegavenſibus exſtinctis ratio ceſſaret. Sed certior uſus conjecturis nos ſuperſedere facit. Ut ergo è diverticulo in viam redeamus, fuit *Brena* penes Wethinenſes, donec pari ratione cum Palatinatu Saxoniæ (de quo §.14. audivimus) per Eliſabetham Saxonicam Conradi ultimi, (qui tamen revera non fuit ultimus.) Brenenſis viduam ad Aſcanios delaberetur, ſed cum Electoratu modo præmemorato ad antiquos dominos rediret. Hanc eandem *Brenam* potius, quam ex vulgari errore *Angriam*, in ſcuto Saxonum Aſcaniorum notari me docuit Excell. *Ioh. Henricus Hofmannus.* vid. L.1.c.5.n.6.7. Antequam hinc abeam, Sebachiorum apud *Sibmach.* Wapenb. *P.*1.*p.*150. parma notanda, quæ cum Brenenſibus idem emblema ſervat. De ratione viderint alii.

§. 26. Jam in *argenteo* ſolo *roſa rubea, auro gemmata & viridibus interfoliis ornata,* medium ſitum in ſexta ſerie occupat. *(d' or à la roſe de gueules, boutonnée d' or)* Nec in figura multum eſt difficultatis: Circa interpretationem aliquid. *Chiffletius* dicto loco *Angleriam* eſſe vult, ſed unde hoc ſomnium, non aſſequor. Unicam Angleriam novi, in Lombardia ad Verbani lacus initium, Borromæorum patrimonium, & olim Mediolanenſium Vicecomitum, ex quibus primum Heriprandum filium Facii de Angleria conſtituunt, patriam. Quid vero hæc ad Saxones? Potius in propatulo eſt notari, non Pleiſſenſem Comitatum, quod quis ex *Albino.p.* 424. crederet, niſi inter typothetæ paroramata illud etiam notatum eſſet, ſed *Comitatum vel Burggraviatum Aldenburgicum.* Hic etiam pars eſt Oſterlandiæ, una cum Pleiſſnenſi ditione, quam tamen cum hoc comitatu male confundunt. Ita etiam non probat illos *Albinus Tit.* 14. *p.*183. qui à Margareta Suevica obtigiſſe dotalem hanc ſucceſſionem Alberto exiſtimant: quod ut de Pleiſſenſibus intelligere mavult, ita Tit.15. p.193.194. vix benè diſcernit, an aliquid hujus ſimul in dote Margaretæ fuerit, cum autorum non omnino conſtans ſit ſententia, *Confer. Limnæus Iuris publici. Addit. Tom.*5. ad.5.15. p 455. De civitate *Aldenburg* conſtat, eam imperialem fuiſſe, & cum *Cygnea* ſeu *Zuicavia* atque *Chemnicio* à Friderico Admorſo bello, quod gerebat cum Imperatoribus, ereptam, atque ab Imperio avulſam eſſe. Viciſſim Comites aut Burggravii, quibus ab Altenburgo titulus erat, diu poſt hæc tempora adhuc ſuperfuere.

§. 27. Nunc proximæ ex ſiniſtro latere nos vocant *tres cæruleæ faſciæ argenteæ* areæ inductæ *(d' argent à 3. faſces d' azur,* drey blaue Streiff / wie man in Handzwehlen wircket / im weiſſen Feld.) Quæ Eiſenbergium (an Iſenbergium, Vide de fabuloſa derivatione ab Iside Dea, *Albinum. Tit.*11.*p.* 154.) Comitatum in Oſterlandia ſitum deſignant. Vide *Albinum Tit.* 15,*p.*203. ubi ex Monacho Pirnenſi allegat, eum 1395. à *Withemo* Marchione comparatum; exiſtimat tamen diutius jam in poteſtate familiæ ditionem fuiſſe. Porro cum *Eiſenburgiorum* ſeu *Iſenburgiorum* comitum, qui nunc quoque in duos ramos diviſi in *Wetteravia* florent, inſignia, apud *Sibmach.* Wapenb. 1.*p.*15.17 itidem ſolis faſciis conſtent, quarum alteræ in argenteo ſolo coccineæ, alteræ in aureo atræ, aliæ iterum nigræ in argento ducuntur: Viderint genealogiarum conditores, an forte hi in Oſterlandia Eiſenbergii ejuſdem cum hodiernis proſapiæ fuerint. Nec enim inſolens in antiquitate fuit, ut diſtinctionis cauſa unius familiæ rami cum eaſdem figuras in ſcuto ſervarent, colores inverterent aut variarent. Exempla petis? Cape iſta: in Gallia Grolei Delphinatus & Breſſiæ, à communi origine derivati, cum ſcuta in crucem & decuſſim ſecta geſtent, ea ſola metalli variatione diſtincta ſunt: quæ enim his aureæ cuſpides, illis argenteæ conſpiciuntur. In Belgio vix alius modus diſtinguendi lineas juniores, quod *briſer* ſeu imminuere & frangere arma vocant Galli, olim fuit, quam hæc mutatio. Reliqui enim modi, ut ponticuli

ticuli vel similes figuræ adderentur, à Burgundis eo illati, ut ex *Christophoro de Butkens* memorat *Menestr. L'art du blason iustifié. c.* 11. *p.* 283. 284. 285. Ita apud eundem. *in veru. art du blas. c.* 19. *p.* 352. exemplum unius Arschotani comitis exhibetur, qui cum 5. filios haberet, solus ex his primus in paterna insignia, quibus tria nigra lilia in aureo solo repræsentabantur, successit, secundus argentea in rubeo, tertius in argento rubea, quartus in argento nigra, ultimus in minio aurea, sed & post hos ex nepotibus aliquis rubea in aureo alveo gestarunt. De Germanis confer. *Hapingius de jure insign. c.* 9. *n.* 484. *& c.* 13. *n.* 42. *seqq.* Exempla frequentissima sunt. Hanoicorum & Eppsteinensium, quos aliqui ex uno fonte ortos produnt; Solmensium & Nassoviorum, quorum communem ortum ipse Nassovicæ Genealogiæ conditor *Textor* & Solmensis genealogus *Albertus Otto Bilgen*, non diffitentur; Rappolsteiniorum & Weinspergiorum, si communi traditioni adhibemus fidem. Sic & Spanheimiorum lineæ, altera tessellas aureas & cærulæas, altera argenteas & rubeas gestant. Cont. *Sibmacher.* Wapenb. P. 2. p. 12. Adde duplices Boyneburgios. *Sibmacher.* Wapenb. P. 1. p. 136. Dernbachios. p. 140. Pariter traditione prisca, forte tamen fabulosa, sex fratres, totidem familias Montfortiam vel Rotentahniam, Werdenbergiam, Reinecciam, Schellenbergiam, Tubingensem, & Herrenbergiam sevisse dicuntur: unde illis eandem figuram, videlicet vexillum Ecclesiasticum quadratum & trifariam pinnatum adscribunt, ut tamen color discrimen faceret, qui primi vexillo in argento rubeus, secundi in rubeo argenteus, tertii in albo niger, quarti in atro candens, quinti in auro coccineus, sexti in rubeo aureus perhibetur. Verum illud etiam non infrequens fuit, ut juniores alicujus familiæ filii, cum alibi locorum fortunarum suarum sedem constituissent, hoc etiam loco arcem aliquam, nomine antiqui gentilitii castri insignirent, quæ memoriam originis servaret. Ita quamvis in Principatu etiam Brunsuicensi castrum Eberstein reperiatur, hoc tamen in memoriam Suevici illius conditum fatebuntur omnes illi, qui ex vetustissimorum Suevicorum Ebersteiniorum posteris deducunt Ebersteinios Brunsvicenses. Ita cum Merania castrum ad Athesin in Tirolensi agro sit aliud tamen in Voigtlandia etiam ab eadem familia, quæ illius titulum gestabat, conditum extat. Adde exempla *Graveneccia*, quam cognominem arci gentilitiæ in inferiori Austria Ulricus Graveneccius condidit, & *Waldsee*, duarum arcium in utraque Austria, quæ eundem conditorem dominum alterius Waldsee in Suevia agnoscunt, &c. Sed cum conjiciendi mihi sumo libertatem, nihil definio. Interim apud *Limn. jur. publ. addit.* 4. *ad* 5, 15, *p.* 934. lego: *Duces Saxoniæ, præter Electoralem familiam, ab Imp. Rud.* 2. *ejusque in Imperio successoribus obtinuisse jus successionis in Comitatum Isenburgicum* (de quo Wetteraviæ comitatu paulo antea dixi) auff alle Erledigungs-Fälle. Huic vero exspectativæ ipsam tesseram ego aptare nolim, utpote quæ ante Rudolphum in nostris scutis.

§. 28. Nunc iterum medio loco septimi ordinis pars aliqua successionis Cliviæ occurrit, cum *Marcanum* Comitatum in campo *aureo fascia transversa triplici ductu tessellata albo & rubro coloribus* notat. (*d'or à la fasce eschiquetée d'argent & de gueules de* 3. *traits.*) Antiquum in scutis tessellarum harum usum apud Germanos ex *Phil. Cluvery* de rebus patriæ meritissimi *Germ. antiq. c.* 16. colligere licet. Conf. sagula virgata (ῥαβδωτὰ & πλινθία) Gallorum apud Nobilissimos & gente & literis *Welserum Rer. Boicarum L.* 1. *pag.* 15. 16. *Freherum, & Hapingium de jure insign. c.* 6. *P.* 5. *num.* 680. Ipsum comitatum Lupia, Monasteriensi Episcopatu, Clivia, Montibus & Westphaliæ Ducatu terminatum, multisque egregiis civitatibus illustrem, quod concernit, à castro *Altena* olim nomen ei inditum reperio, primumque Adolphum, ex Altenacensibus quintum, qui 1249. mortuus est, Marcæ titulum sumsisse apud *Henning. Theatr. Geneal. T.* 3. *P.* 2. *p.* 367. De familia multa cumulare non est necesse, quæ ipsa est, quam supra §. 9. Cliviæ auctam ditione, & §. 12. Montanum etiam principatum tenuisse diximus. Quæ jura Saxonum nostrorum sint in comitatum hunc, ex superioribus repetendum est. Cæterum eum in celebri illa post Johannis Wilhelmi 1608. exstincti mortem hereditatis controversia, peculiariter ad se spectare contendebant ultimi agnati, ex eadem gente, priusquam

Marca Clivio comitatu cresceret, originem suam ducentes, in Gallia Marcani Malleporii, in Germania Marcani Lumæi, ab aliis tamen prætendentibus, qui possessionem præripuerant, exclusi. Cæterum cum *Sibmach.* Wapenb. P.2. p.17. Marcanum scutum sub nomine von der Marck / prodit, junioris lineæ (forte Lumeæ) illud fuisse existimo, leonem autem capiti scuti distinctionis gratia (*brisure*) adjectum, quod exemplis in Gallia & Belgio non caret.

§. 29. Ultima ex Juliacensibus areolis *Ravenspergia* est, quæ, à dextris Marcanæ fasciæ, *argentea tres cantherios* coccineos defert. (*d' argent à 3. chevrons de gueules.*) vid. *Sibmach.* Wapenb. *P.2. p.14.* Idem emblema in Eppsteinio clypeo conspicitur, an vero ex eo de identitate familiæ arguere liceat, videritnt alii. Conf. §. 27. Porro habuit hic Ravenspergius Comitatus, præfecturis Ravenspergia, Limborgia, Sparenbergia & Vlothoviana constans, suos comites peculiares, qui in ultimo Ottone defecere, hereditate per hujus filiam Margaretam, vel potius ejus occasione peculiari gratia Cæsaris, ad Juliacenses transmissa. Ex eo cum reliquis Juliacensibus ditionibus eadem fata fuere hujus comitatus: Unde nunc quoque in ejus juxta cum Marca & Clivia possessione Serenissimus Elector Brandenburgicus est. De jure nostrorum in eum eadem dici possunt, quæ supra de Juliacensibus memorata sunt §.10. Antequam hinc abeam, aliorum etiam *Ravenspurgiorum* Comitum facienda est mentio, qui alias *Altorfenses* dicti, olim in Sueviæ parte Algoja admodum inclaruere, Guelforum primorum satores, sed nunc præter civitatem cognominem, quæ Imperialis est & sua libertate fruitur, vix memoria Comitatus superest.

§. 30. Qui proxime sequitur alveolus hoc in reliquis eximium habet, quod *solo colore miniato* constat, sine alia figura. (*de gueules plain.*) Equidem apud veteres scuta *pura*, hoc est unius coloris, gestata fuisse, dubio vacat. Candida scuta *Plutarch. in Mario*, Cimbris tribuit: eadem ex veteribus *Alex. ab Alex. Dier. gen. L.6. c.22.* de Carthaginensibus, russata autem de Græcis allegat. Postea quoque ab adolescentibus aut juvenibus gestata volunt, qui nullis adhuc gestis propria meruissent. Hæc à nostris Wartschild (Galli *tables d' attente* nuncupant, vid. *Menestr. verit. art. du blas. c.4. p.36.*) appellata lego. Quo illud referres, *Virgil. 9. Æneid.*

Parmaque inglorius alba.

An vero scutum ejusmodi purum insignium rationem habere possit, disceptatur. Qui affirmant, ipsum scutum conformatione sua locum figuræ alioquin inscribendæ occupare existimant. Ut adeo excusentur exempla Bandinelliorum in Tuscia & Menesiorum in Hispania, qui aurea tessera se jactant. *Menestr. l.c.* & in *abreg. Method. p.21.* sed & in nostris hinc inde quadrantes puros reperire licet. Ita in Cronbergiis apud *Sibmach.* P.1. *p.*124. quartus, in Boymundiis. p.99. quadrantis secundi primus & quartus, in Erthaliis p.104. secundus & tertius alveoli vacant. Ut alia non cumulem. De significatione nostræ areolæ apud *Albin. Chr. Misn. p.422.* lego notari der Regalien oder die Blutfahn? Rubeum colorem esse Majestatis colorem, sanguine claris tantum deberi, fortitudinis bellicæ insigne, & ob hoc à Principibus in bello usurpatum, juxta illud *Virgil. 3. Georg.*

Tyrio conspectus in Ostro.

legimus *apud Hæping. de jur. insign. P.9. §.2. m.2. n.469.* & seq. p.653. Cum vero *regalia* notari dicimus, exciperet quis, alios etiam principes sua regalia gestare, absque hoc tamen emblemate. Verum Electorales familias, nam & Brandenburgici alveolum similem servant, & olim Palatini, antequam Sphæram cruciferam (orbem vocant) à Carolo V. acciperet Fridericus II. *Conf. Dan. Pare. hist. Palat. p.271. Casp. Lerch. à Dirmst.* 2. Grundf. *n.75. p.96.* tertiam parmulam solo cocco tingebant, hoc eximio decore insigniri dicerem, nisi etiam in Pomeranorum apud *Sibmach. P.1. p.7.* armis cuspis hujumodi appareret. Cum ergo ratio non parum intricata sit, doctiorum relinquo decisioni & ἐπέχω.

§. 31. In cuspide scuti non ignobilis pars incrementorum Saxonicorum continetur. Exhibet illa in *aureo* laterculo *nigram Gallinam*, quæ *crista & paleis rubeis* (ita enunciat *Chifflet. E. A. V. insign.* 11. quod Gallus *Cresté & Barbé*, Germanus

mit

mit rothen Kamm und Bärtlein exprimit) prædita, *viridi* (aliqui rubeum volunt) *colliculo tricipiti* insistit. (*d' or à une poule de sable, crestée & barbée de gueules, sur une colline à 3. coupeaux de sinople*) Porrò monticuli talis frequentissimus Germanis est usus, exteris minus frequens. Figuram illam Sinis etiam montis esse indicium ex Martinio refert amicus noster de sacris & profanis literis bene merens *Theoph. Spizelius de re liter. Sinens. 5. p. 76.* Ipsam quod concernit originem hujus insignis, forte à gallina, quæ cum condenda arx esset, reperta fuerit, deducti, vide conjecturam apud *Spangenberg.* Henneberg. Chronic. *L. 1. c. 3. p. 31.* Aliquam variationem situs Gallinæ idem ostendit. L. 2. c. 16. de C. Poppone 12. de quo ita: brauchte in seinem Insigel eine einzelen fliegende Henne/mit auffgethanen Flügeln/dergleichen doch seiner Vorfahren noch Nachkommen keiner gethan.

§. 32. Sunt ex Gallis aliqui huic generi insignium, quod *Parlantes* vocant, nostri Redende oder Nam-Wapen (uti *Harsdœrfferus* in Gesprächsp.) *Philip. Campanile dell' armi. c. 9. p. 14.* naturalia & materialia, alii latini suâ aut græcâ voce, paronomastica vel æquivoca, infestiores. Aliqui omnia ea rusticis & plebe quam nobilitate digniora existimant: qui moderatius loqui volunt, saltem quæ bis loquuntur, hoc est duplicem allusionem habent, nigro notant commate. Sed sine idoneo fundamento, & non absque injuria innumerarum familiarum, quæ his delectantur, usque adeo, ut parum abest pleraque omnia antiquorum δείγματα hujusmodi fuisse dicere liceat. *Conf. Casp. Lerch. à Dirmstein. P. 1.* Reichs Ritterlich Herkommen 2. Grundsatz/ *summ. Marg. 68. Hæping. de jur. insign. c. 5. n. 39.* (ubi *Freherum* citat) *Limnæ. Iur. publ. 6, 6, 17. Blondell. Geneal. Franc. T. 2. p. 363.* Inprimis Heraldicæ artis peritissimus *Claud. Fr. Menestrier in verit. art. du blas. p. 440.* recipit, in majori, quod de arte molitur, opere, integram secundam partem in hoc argumento insumere, ut æquivoca insignia defendat ratione, authoritae, praxi antiqua, exemplis supremorum Principum, Civitatum, communitatum, familiarum Galliæ, Hispaniæ, Italiæ, Germaniæ, Poloniæ, Angliæ conf. eund. c. 20. p. 382. ubi ad originem multorum insignium investigandam, sæpè notitiam obsoletorum etiam vocabulorum esse necessariam credit. *Italos* certe propemodum omnes damnare necesse fuerit, si æquivoca damnes. Sed fortè restricta aliorum sententia, quæ sola duplici ὁμωνυμίᾳ insignia scuta rejicit, non caret fundamento? Ego verò carere, omnino dico, & idoneum quo adversarius convincatur, exemplum hanc Hennebergensium (quos de *Monticoc seu Montacoc apud Spangenberg. L. 2. c. 19.* originis, quæ Gallica est *mont à coq*, seu *mont du coq*, ignarum, antiquæ literæ dixere) gallinam propono. De horum enim insignium & familiæ prisca nobilitate dubium vix esse potest. Unde in argumento, quod ex placito veterum unice pendet, sufficiens hujus autoritas exempli haberi debet. Sed ne uno tibicine sententia fulciri videatur, alia adducam exempla, quibus & thesin & primum illud nostrum simul firmemus. Si Sibmacheri librum evolvas, ubique occurrunt. p. 18. *Ochsenhusanus* abbas bovem è domo prodeuntem. p. 16. *Lævensteinii* comites insistentem rupi leonem. p. 32. *Sternbergii* innixam tricipiti colli stellam gestant. Vide etiam insignia Baronis de *Auersperg*, nobilium *Raumschussel, Reithmor, Vhrmul, Rabenstein, Hornstein, Sternfels, Kannenberg, Horneck, Berenfels, Stocker*, (quasi Stockaer) *VVolfurt, Eisenberger*, &c. suis singula paginis, ut jam de civitatum scutis, in quibus vix aliud frequentius reperias, nihil dicam.

§. 33. Cæterum *Hennebergicum* principatum notari, ex prioribus jam intelligitur. Hujus verò ad Saxones nostros delati, duplex, pro diversitate partium, titulus est. Res ita habet: seculo tertio decimo fratres duo Popponis XIII. Com. Hennebergici filii vivebant, Henricus VIII. & Hermannus II. Inter hos illa partitio, ut Henneberga & Sleusinga illi, huic Coburgum cederet, instituta est, vide *Spangenberg. Chron. Henneberg. l. 2. c. 30. p. 115.* Primum ita *Coburgum* à reliquo corpore divulsum, nondum tamen à gente, quod tum demum factum est, cum filius Hermanni Poppo XIII. 1291. moriens sorori Juthæ seu Guthæ testamento 22. arces & oppida, atque ita omnem fere Coburgensem districtum relinqueret. Nupserat Jutha Ottoni longo, ex Ascaniis Marchioni Brandenburgico, atque ita Hennebergici patrimonii parte Ascanii aucti sunt. In his Ottonis & Juthæ filius Hermannus ditiones tenuit, & per Waltherum Com. Barbiensem rexit, vid. cit. *Chron.* L. 2. c. 32. 33.

Sed

Sed solis 22. añis exulavit prima hac vice ab Hennebergiis Coburgũ, quia Hermañi filia Guta seu Brigitta 1314. Henrico XII. Henneb. nupta postliminio omnia reduxit. vid. L.5.c.9. Brevis tamen usura, nam paulo post *Catharina* illis parentibus nata, cum *Friderico Landgr. Thuringiæ* ex Misnica gente genito nupsisset, Coburgica denuo attulit. Historiam conjugii non sine difficultate contracti legas licet apud sæpius memoratum *Spangenberg d. Chron.* L.5.c.9.11. & 13. Ita Misnicæ stirpi ea non ignobilem Franconiæ partem, ob quam olim Hermannus Brandenburgicus apud *cit. auth.* L.2.c.33. *Dominum Franconiæ se* dixerat, intulit Catharina, & ad posteros, qui Serenissimam Saxonicam gentem hodiè constituunt, transmisit. Quod *Petrus Albinus Chr. Misn.* L.1. *Tit.15.p.*200. refert: Man sagt von Churfürst Friderich dem Dritten/ so offt er seine Ahnen habe mahlen lassen/ habe er zu Lucasen Cranachen dem ältern gesagt: Er sol ihm ja die Henne fleissig mahlen / denn sie hab den Fürsten zu Sachsen ein gut Ey gelegt: Ex eo Gallina inserta insignibus. Sed plures adhuc Hennebergensium ditiones fata pia nostris destinabant. Cum enim princeps *Georgius Ernestus* 1583. vitam & totam masculam Hennebergensium progeniem clausisset, successio Saxones è potiori parte cum Hassis vocavit, qua hodienum familia fruitur. *Conf. Thuan.* L.79. *Histor. p.m.*893.

§. 34. Sola ut consideretur superest, quæ scuto medio honoratissimo situ inter tertii ordinis aquilas incumbit, & *Electorale axioma* notat, parmula. Hæc superiori parte atro, inferiori argenteo colore pingitur, inque ea duo gladii rubentes in decussim trajecti conspiciuntur. *(coupé de sable sur argent, à 2. espées de gueules croisées en sautoir.)* De significatione adducit *P. Albinus. Chron. Misn. T.16.p.*435. veteres rythmos.

Zwey Schwerdt das Marschalck-Ampt bedeuten/
Die Wendischen Heyden auszureuten.

Limnæus tamen *in jur. publ.* 3,10,29. credit eorum uno Electorale munus designari, altero fortassis tesseram. Id verò necessarium non crederem, sed juxta rythmi illius tenorem una utriusque de *Marescalli* (de nomine vide quæ collegit idem *Limn. Not. regn. Franc.* 2,27.) munere interpretatio esse potest. Nam & *Marescallis Pappenheimiis*, qui non Electoris sed Marescalli propriè vicarii sunt, duplex ensis significationem habet muneris. vid. *Sibmach.* Wapenb. P.1.*p.*19. Nec mirum sit hoc Symbolo, Marescalli vel Protospatarii, titulo à Constantinopolitanis mutuo petito, dignitatem notari, cum in *A.B.c.*22. diserte allegetur, *Dux Saxoniæ imperialem seu regalem ensem deferens, & Imperatorem seu regem immediatè præcedens.* vid. ad h.l. *Limn. obs.*3. ubi etiam *gladiatores imperii* illos, qui bajularent gladium, dictos, & olim à Wenceslao duce Lucenburgio & Brabantino jus hoc Saxonicum in dubium vocatum videbis. In Franciæ regno *Marescallorum* quidem, ex quo eorum omnis cura ad militiam translata est, insigne *scipio* esse cæpit, militaris imperii documentum. (Quamvis securim militarem eis tribuat *Loyseau* apud *Limn. Not. regn. Franc.* 2,27.) *Conestabilis* tamen, qui ipse in militia primas tenet, & *Magnus hipparchus* seu scutarius ad utrumque latus scuti gentilitii (qui mos Gallorum est, ut dignitatis emblemata scuto non inscribantur sed adjiciantur) gladios adponunt, sed ille evaginatum & è manu armata porrectum, iste in vagina, quæ à cingulo pendet, reconditum. Conf. *Nicol. Besogne in Estat de la Franc an.* 1665. *T.*1. *P.*1.*c.*4.*p.*115.117. *& T.*2.*p.*1.*c.*1.*p.*3. Cum his verò duobus aliquam affinitatem Electoris nostri munus habet. Præterea mos ille figuras officiorum indices, (hoc solo discrimine, quod extra scutum pinguntur) decussatim collocandi, iisdem Gallis est frequentissimus, quemque in dicto libello ubique deprehendere licet. Illo situ Marescalli militares scipiones T.2.p.11. Cancellarius sceptra, p.63. anchoras Admiralis p.55. & ex Vulsonii Colomberii inventione, (quam tamen praxis secuta non est) M. Magister scipiones coronatos. p.28. Cubicularius claves. p.60. incisor cum cultro furcillam p.44. ceremoniarum Magister baculos serico nigro involutos. p.250. bipennes hospitiorum designator p.233. in decussim trajicere debent. Simili ratione editio anni 1657. p.156. magno Palatii præposito secures cum fascibus, consularibus non dissimiles, adscribit. Ad eundem fere modum, quo Archiepiscopi & plerique Episcopi, spiritualis & temporalis suæ jurisdictionis indicio, cum pedo Episcopali gladium in crucis Andreanæ situm post scutum disponunt.

§. 35.

§. 35. Sumtum verò est illud symbolum, cum ipsa dignitate, quæ in nostra Serenissima gente primum *Sigismundi Imperatoris* gratia 1423. die Epiphan. Posonii *Friderico Bellicoso*, heroi inter paucos, collata, atq; ab hoc in posteritatem hucusque propagata est. De origine Electorum in universum, quæstionem decantatissimam, sed difficillimam, movere nostrum non est: sed qui ampliores sitiunt crateres, alios adeant oportet. Nec minus qui alteram, quo jure præteritis ultimò defuncti prioris familiæ agnatis Imperator Misnicæ domui honorem hunc conferre potuerit? pernosse velit, alios consulat.

SECTIO II.

SCVTA RELIQVORVM SAXONIÆ DUCUM QVI HODIE SUPERANT, VEL PROXIMO SÆCULO VIXERE.

§. 1. ITa singulas Electoralis scuti areolas lustravimus. Reliquorum familiæ Principum insignia eadem cura evolvere necessitas nulla exigit, ne eadem semper repetere cogamur, sed sufficit notasse, in quibus ab Electorali differant.

§. 2. Quod ergo insignia Serenissimi Ducis *Augusti Administratoris Magdeburgensis* concernit: In paucis illa differunt à scuto jam explicato. Totus ordo primus, ut in Electorali clypeo *Thuringiam, Saxoniam*, ac *Misniam*; secundus, *Iuliacum, Cliviam* & *Montes*; tertius verò duas aquilas, *Palatinatus utriusq;* indices, continent, in hisce repetuntur. Similiter *Brenensia, Aldenburgica, Eisenbergica, Ravensbergia, Marcana, regalium* atque *Hennebergica* Symbola, utrobique eodem situ sextam & septimam seriem atque cuspidem complent. In quinto ordine loco Magdeburgici Burggraviatus, Electori peculiaris, leonibus *Pleissensi* & *Orlamundensi* apponuntur *Landsbergii* pali è quarta Electoralis διαθέσεως statione huc extrusi. Præcipuum discrimen est, quod parmulæ enses Archimarescallatus indicia deferentis loco in hoc scuto alia comparet, non tertiæ tamen seriei, sed & quartæ (in qua hinc à dextris *murus*, illinc *bos Lusatiæ* emblemata ex latere adstant) mediam regionem complens. Hæc parma simplicissima est, utpote unica tantum lineola transversim secta, quæ *superioris partis minium, ab inferioris argento* distinguit. *(coupé de gueules sur argent)* Iisdem utuntur coloribus & sectionis modo (si *Sibmach.* fides est) Poppelii de Lobcovviz, Part. 1. pag. 32. inter Suevos Brezii, & Herteri de Herteneck. p. 113. in Hassia Lerbachii. p. 138. in civitatibus Undervvalden. p. 222. Adeò non insolens est, pluribus eadem sine variatione competere symbola, quod aliis etiam exemplis probari potest.

§. 3. Significatio hujus laterculi longè quærenda non est, cum facilè quivis intelligat *Magdeburgensem Archiepiscopatum* notari. Hunc (vid. *Matt. Dresser. Isag. hist. p. 4. pag. 96. & seq.* Ann. 968. Otto I. Cæsar, antea ab Episcopo Halberstadiensi Bernardo, quo minus id prius faceret, impeditus, instituit, & Adelbertum Archiepisc. præfecit. Accessit dein Nortberti, quem 13. numerant, meritis titulus *Primatis Germaniæ*. Primùm verò in hac diœcesi concessione *Alberti Brandenburg.* præsulis, 1539. lumini Evangelii datus est locus: cum jam prius 1524. per B. Luther. & Nicol. Amsdorffium illud civitati fuisset illatum. Successit Alberto *Ioannes Albertus* agnatus, sub quo grave inter Canonicos & civitatem dissidium exarsit, ob quod hæc proscriptionem & obsidium sustinere coacta est, sed sustinuit constantissimè. Inde *Fridericus & Sigismundus* ex eadem Brandenburgia familia germani tiaram gessere, hic etiam controversias, quę urbi cum collegio intercedebant 1564. composuit, & Evangelicum præconium templo cathedrali inferre cæpit. Non minus de sede hac, orthodoxiæ promotione (vid. *Thuan. L. 38 p. 431.*) & controversiarum reliquarum exstirpatione meritus est priorum ex fratre nepos *Ioachimus Fridericus*, Administrator, quem ob ductam uxorem sede dejicere moliebatur Pius Papa, sed Maximilianus II. Imperator (verbis *Thuan. L. 47. pag. 801.*) re in longum extracta, vota & intempestivas Pontificis preces elusit. Mota tamen fuit non semel Joach. Friderico lis in comitiis 1576. & 1582. ab adversariis de dignitate & sessionis suffragiive jure; imo hanc causam *Limn. Iur. Publ. 9. 2. 198.* allegat omissæ in Camera revisionis, cum ad eam status Romanæ Religioni addicti Primatem hunc admittere recusarent. A patre in filium *Christianum VVilhelmum* 1598. derivata est di-

gnitas. Demum cùm Christian. Wilhelmus ob belli Danici societatem ab Imperatore proscriptus esset, Canonici Serenissimum Ducem *Augustum* Electoris filium postularunt. Imperator collegio electione novi præsulis interdixit, & filio suo ab Urbano Octavo Papa mitram conferri obtinuit (conf. *Adolph. Brachel. Hist. L. 3. p. 143.*) In *pace Prag.* §. Das Ertzstifft Magdeburg/ꝛc. Archiepiscopatus hic Augusto ad dies vitæ concessus, idemq; in *pace Osnabr. n.* 11. constitutum, exspectativa verò Ducatus Sereniss. Electorali domui Brandenburgicæ (unde in hujus insignibus eadem hæc area conspicitur apud *Furst.* Wap. *P. 3. p. 4.* ut in nostro L. 1. c. 13.) addicta est. Quæ conditiones huic concessioni adjectæ sint, ex ipso allegato instrumento publico quivis facile leget.

§. 4. Ab annis non adeò multis una areola auctus est iste clypeus, quæ in scuti pede quadræ Hennebergicæ adjicitur, videlicet *cærulea* inscriptis *duobus mullis barbatis aversis auratis* vel ex naturali colore nonnihil ad flavum inclinantibus. Hoc symbolo designatur comitatus *Barbiensis*, quem 1659. extincto marium ultimo Augusto Ludovico Augustus Dux Saxoniæ crevit, atque eo suam parmam ornavit. Porro in moneta piscibus quatuor rosas adjectas vidi, quod si ita sit, *Rosenbergiam* dynastiam, Barbiensium Comitum etiam patrimonium, sed ex Magdeburgico feudo, notari crediderim. Nam in Comitum istorum scuto apud Sibmach. Wapenb. I. p. 16. primam & quartam aream rubras singulæ ornant argenteæ rosæ auro gemmatæ, fortè nunc compendio cum piscibus in unum laterculum compactæ.

§. 5. Tertius beati Johannis Georgii I. Elect. filius Serenissimus Dux *Christianus Administrator Episcopatus Merseburgici* illam dispositionem servat, quantum ex picturis observare licuit; ut toti scuto parmula Saxonica media incumbat. Primam lineā *Juliacense*, *Clivense* & *Montanum* symbola complent, in secundo ordine crux *Merseburgi* & *Thuringiæ* leo, in tertio *Misniæ* leo & *Palatinatus Saxoniæ* index aquila, à dextris & sinistris *Saxonicum* medium ἀσπίδιον stipant. In quarta serie *Palatinatus Thuringiæ*, muri & bos *Lusatiæ* comparent: Reliquam partem inferiorem, nullo mutato, communem cum fratre *Augusto* servat, excepto quod modo de Barbiensi accessione diximus.

§. 6. Nullam in hoc scuto figuram reperies, quæ non in Electorali scuto explicata esset, si solam secundi ordinis aream primam, *auream* nempe *atra cruce* insignem, quæ etiam à Bilandiis in Rhenana provincia servatur, *Sibmacher. in* Wapenb. Part. 1. p. 132. excipias. (*d'or à la croix de sable.*) Hac *Merseburgensis* Episcopatus notatur. Eum institutioni Caroli M. *Ioh. Pomarius* Sächsisch und Nieder-Sächsisch Chron. p. 52. adscribit, sed *Matth. Dresser. Isag. Histor. Part. 4. p. 236*, illum tantum autorem collegiatæ Ecclesiæ canonicorum facit, Henrico Aucupi incrementa, & demum Episcopatus constitutionem Ottoni I. tribuens. Primus Episcopus *Boso* in conversione Slavorum Soraborum diligens 970. vivis excessit. Successor *Giselarius*, promotus ad Archi-Episcopatum Magdeburgicum, ita attenuavit Episcopatum, ut subjectus Halberstadiensi Præsuli in *Abbatiam* mutaretur, sed 1005. facta est ab Henrico II. restitutio in integrum. Quartus Episcopus *Dietmarus* chronico edito memoriam sui ad posteritatem propagavit. Post multos alios *Nicolaus Lubecensis*, Electoris Saxoniæ Cancellarius & Episcopus Merseburgensis, Cancellarius & conservator jurium atque privilegiorum Universitatis Lipsiensis constitutus est. Demum post *Sigismundum à Lindenau* à Capitulo electus est Administrator diœceseos in civilibus 1544. *Augustus* Dux Saxoniæ, qui *Georgium Principem Anhaltinum*, Theologorum nostrorum illustrissimum, *in spiritualibus coadjutorem* adscivit: hic verò nullum fidelis pastoris munus prætermisit, & pluribus concionibus atque scriptis, quæ dein integro volumine 1570. Latinè & nostra lingua 1610. edita sunt, Ecclesiæ prodesse studuit. Cùm verò deinceps *Michael Heldingus* Belga, pridem suffraganeus Moguntinus & Episcopus titularis *Sidonius* à Collegio intercessione Caroli V. 1550. postulatus esset Episcopus: præfatus Georgius Princeps Anhaltinus, certa protestatione veritatis causæ cavit (vid. scripta Georgii Princ. Anhaltini Edit. German. pag. 839.) Hic Michael inter autores interreligionis 1548. ac 1557. in Colloquio Wormatiensi suæ partis defensor fuit: In Tridentino Concilio assedit, in Cameræ Imperialis judicio præsedit, & Episcopatum usque 1561. retinuit. Post eum 1561. administratio *Alexandro*, 1566. *Augusto*, 1586. *Christiano*, & 1592. *Ioh.*

Geor-

Georgio Saxoniæ Electorib. & Ducibus demandata est. Nunc eandem, cujus hic insignia tractamus, hujus filius Serenissimus Dux *Christianus* tenet: Confer de hoc Episcopatu *Frid. Hortled. de caus. Bell. Germ.* 1,5,11. *p.* 1295. 1299.

§. 7. Nunc ordo requirit, ut clypeum Serenissimi Ducis *Mauritii* lustremus. Sed in hoc quoque non multum differentiæ reperiemus. Prima laterculorum series *Thuringiam, Cliviam* & *Misniam*, secunda *Citicensis* seu *Naumburgici* Episcopatus insigne, & (nisi pictor erravit) leonem *Montanum*, tertia *Iuliacensem* Montano alias præponendum ac *Palatinatus Thuringiæ symbolum*, quarta *Palatinatuum Saxoniæ* & *Lusatiæ* notas, quinta *Pleissensem*, *Orlamundanum* & *Landsbergium* δείγματα, repræsentant; sexta, septima & cuspis cum prioribus consentiunt.

§. 8. Sola nos, quo minus pergamus, detinet area secundi ordinis prima, quæ si picturam communicatam inspicio, *superiori parte rubet, inferius argento fulget*, si verò *Sibmach.* Wapenb. *Part.* 1. *pag.* 11. fidem adhibeo, tota *coccinea* est. Quocunque verò colore sit, in decussim trajectos *clavem* & *gladium* (si capulum aureum excipias) *argenteos* exhibet. Hieroglyphicum figuræ non difficulter capies. Clavis Ecclesiasticæ potestatis etiam Biblica phrasi symbolum est. *Conf. Celeb. Salom. Glass. Philol. sacr. Lib.* 5. *Tr.* 1. *c.* 12. *p.* 1328. (392.) Unde qui universalis Ecclesiæ audire vult Episcopus, Papa Romanus, autoritatis suæ indicium duplici clave aurea & argentea facere solet. Quam duplicem clavem non ad palatum Romanorum, David *Pareus ad Apocal.* 9, 1. ita interpretatus est. *A Christo primus Ecclesiæ Romanæ Episcopus acceperat clavem regni cælorum, hoc est, potestatem ligandi & solvendi conscientias secundum Legem & Evangelium Dei: sed contra hanc clavem Satan Papæ dedit clavem abyssi: qua clavem Christi transfixit. Hinc duæ claves decussatæ in Pontificis insignibus cernuntur.* Verum Episcopis etiam non infrequens hæc figura est. Conf. Insignia *Bremensia. Sibmach.* Wapenb. *Part.* 1. *p.* 9. *Wormatiensia*, *ibid. Mindensia p.* 10. *Brandenburgica p.* 11. In Abbatibus *S. Haimerani & Petershusæ p.* 13. Uti verò spiritualis autoritatis illud testimonium fuit, ita gladius adjectus temporalem jurisdictionem notat, quæ jam diu est, quod penes *Episcopos in Germania* fuit. Eos à Ludovico Pio principali dignitate auctos, sunt qui perhibent: alii à Carolo M. jam tale quid tributum arbitrantur. *Conf. Klock.* 1. *consil.* 14. *num.* 74. *seq. consil.* 15. *n.* 84. *seq.* Unde mos fluxit, ut una cum pedo pastorali gladium post scutum (& quod mireris, loco ante pedum potiori) collocare Archiepiscopi & Episcopi nostri magna ex parte soleant. Vide Wapenb. Part 1. pag. 3. & 9. In *Gallia* idem obtinet circa Episcopos, qui temporale dominium obtinent, sed hi à latere collocant gladium. *Vid. Cl. Franc. Menestrier. verit. art du blas. c.* 13. *p.* 170. & 14. *p.* 187. & *apolog. contra Labourerium.* 10. *p.* 246. & seq. Quod ergo alii exterius adhibito ense notare volunt, quidni pariter eâdem figurâ parmulæ inserta notari dixerim? Nam præter hoc exemplum *Menestr. d. l. pag.* 252. notat Episcopum *Podiensem* in Gallia, in Anglia *Londinensem*, *Vintoniensem* & *Oxoniensem*, quorum insignia gladiis armantur.

§. 9. Cæterum ex his haud obscurè colligitur, quid notari hac area velim: videlicet Episcopatum *Citicensem*, vel quo nunc nomine nuncupatur *Naumburgensem*. Toties allegatus *Petrus Albinus Chr. Misn. Lib.* 1. *Tit.* 32. *pag.* 283. Citicæ ad Elsterum, quæ à Carolo M. (cui tamen *Pomarius* Sächs. und Nieder-Sächsische Chronic. p. 52. ipsum Episcopatum acceptum fert) aut filiis collegio Canonicorum regularium ornata fuerat, memorat Episcopalem dignitatem ab Ottone I. Imperatore (cui ex *Theodor. de Niem* rerum nostrarum peritissimus *Christoph. Lehman in Chron. Spir. Lib.* 4. *cap.* 3. *p.* 275. attribuit, quod pene omnibus cathedralibus Ecclesiis una cum Dominiis temporalibus propria insignia perpetuo deputaverit) Soraborum Venedorum saluti invigilante, collatam esse, ut metropoli Magdeburgicæ subesset; cùm verò non nisi tres Episcopi ordine, *Hugo*, *Fridericus* & *Hugo* 2. præfuissent, 982. à Miescone Venedico seu Vandalico Principe Episcopatus devastatus, occasioq; data est, sub Hildeberto, eum transferendi *Naumburgum*, seu Noviburgum ad Salam. Translationem Conradus II. Imperator 1027. ob hoc ipsum aliquibus habitus fundator, & Joannes Pontifex confirmarunt. Quadragesimum in Antistitum ordine numerant *Philippum Palatinum*, Philippi Ingenui Electoris filium, qui Frisingensi quoque Episcopatui præfuit. Huic *Iulium* ex generosa *Pflugiorum* prosapia (cujus nomen subscriptum legimus in comitio-

rum Auguſtanorum 1548. & 1555. receſſibus) ſubjungit ultimum Albinus. Hujus verò electioni, ſuo jure contradixit Elector, & ex Nobilitate Miſnica alium Theologum Wittebergenſem *Nicolaum Amsdorffium*, ejus loco ſubſtituit, qui inaugurante B. Luthero dignitatem ſuſcepit. Conf. *Iohan. Sleidanus Lib.* 14.*pag.* 395. & apologia Megalandri noſtri *Lutheri Tom. Ienenſ.* 8. vel *Altenburg* 8.*fol.* 1. *& ſeqq.* Porro Julius ab Electore non admiſſus in Cæſarea aula exulavit, donec 1547. armis in dignitatem reſtitueretur. Hinc formulæ Interimiſticæ 1548. cum aliis autor, & 1557. Wormatienſis colloquii præſes fuit, ſed eo 1564. mortuo, poſtquam vera Religio introducta fuiſſet, ad Sereniſſimam Domum Saxonicam certa ratione diœceſis adminiſtratio, Collegio conſentiente, devoluta, ac per *Auguſtum* Electorem, *Chriſtianum* Electorem, & *Auguſtum* Ducem (quos recenſet, dignus qui legatur Matthæus *Dreſſerus Iſagog.* Hiſtor. Part. 4. pag. 254. 256.) geſta eſt. Eam nunc obtinet Sereniſſimus Dux *Mauritius.*

§. 10. Ita vidimus ſcuta Electoralis lineæ. Quod reliquos Sereniſſimos Principes hujus familiæ ex Erneſto prognatos concernit, omnibus non multum diverſa ſymbolorum ſcutariorum diſpoſitio ſervatur. Ut videlicet primi ordinis valvuli inter *Thuringicum* & *Miſnicum* ſymbola *Clivium* contineant. Hinc *Iuliacenſis* ac *Montanus*, atque ſub illis duæ aquilæ *Palatina* (inter quas aliquando Thuringici Palatinatus indicem à dextris, pictoris vitio, an ſtudio? collocatam vidi) *Saxonicum* ſcutum reliquis incubans ſtipant. In quarta ſerie palos *Landsbergios Orlamundenſis* atque *Pleiſſenſis* leones reſpiciunt, ſub his *Eiſenbergium* Comitatum *Aldenburgum* ac *Brena* comitantur vel cingunt. Tandem in cuſpide ſcuti quadrifariam ſecta *Marcana* faſcia, & *Ravensbergii* cantherii, areolam *purpuream* regalium notam, atque *Hennebergicam* gallinam includunt.

§. 11. Quam modo expreſſimus diſpoſitionem ſervarunt Sereniſſimi Duces Fratres *Ioannes Erneſtus, Adolphus Wilhelmus, Ioannes Georgius* & *Bernardus*, quibus Vinariæ, Iſenaci & Jenæ ſedes fuit, niſi quod quatuor illas pedis areolas in duas regiones partirentur, quarum ſuperior regalium quadram Marca & Ravensberga incluſam, ima cuſpis Hennebergam referret. Quod verò Sereniſſimi Ducis *Ioannis Georgii* in priſcam ſpem avorum ſuccreſcentem florentiſſimam ſobolem concernit, materni juris cauſa, ſcutum novis auctum eſt areolis. Unde illud ſcutum ſeptem transverſis lineis in octo regiones ſecatur. Supremam ornant teſſeræ inter *Thuringicam* & *Miſnicam Clivia*, ſecundam inter *Iuliacenſem* & *Montanam Orlamundana*, in tertia hinc *Palatinatus Saxoniæ*, iſthinc *Palatinatus Thuringiæ*, in quarto hinc *Landsberga*, *iſthinc Altenburgum*, in quinta à dextris *Pleiſſia*, à læva *Eiſenberga* ſtipant majus medium ſcutum Saxonicum. Sexta regio *Brenenſi* & *Witgenſteinio* ſymbolo interjicit medium *Saynenſe*, ſeptima *Marcano* & *Ravensbergio Hennebergium*; in pede ſcuti *regalium quadram* comitantur *Homburgia* & *Freisburgia* dynaſtia.

§. 12. Videmus in hoc ſcuto quatuor laterculos novos *Saynenſem, Witgenſteinium, Homburgium* atque *Freisburgium.* Hi Sereniſſimis fratribus *Friderico Auguſto, Ioanni Georgio* & *Ioanni Wilhelmo* competunt jure Sereniſſ. matris, quæ eſt *Ioanna Saynio-Witgenſteinia* filia Illuſtriſſimi quondam *Erneſti*, qui Witgenſteinius à patre Comes, materno jure etiam Saynenſem Comitatum habuit, & ad filias transmiſit, licet fratres alia matre nati, filias excludere fruſtrà laborarint. De qua re diximus Lib. 3. cap. 32. num. 4. 5. ſeq. Porrò teſſeræ illæ ſunt *Saynia*, in rubea parma leopardus erectus ſeu leo facie adverſa aureus (ein auffgerichter gelber Leopard / oder Löw mit beyden Augen vor ſich ſehend). *Witgenſteinia* nigri duo pali argento inducti: *Homburgia* caſtrum duarum turrium cum media porta & muro illas jungente ex argento in minio: *Freisburgia*, in pelta nigra baltheo diagonali ſiniſtro argenteo inſcripta tria capita aprugna nigra.

§. 13. Inter Gothanos Sereniſſimus Dux *Fridericus*, præter columnam Romhildenſem, de qua §. 18. dicemus, parenti ipſius glorioſæ memoriæ etiam uſitatam, ſuperiori anno novam areolam inſeruit, clypeo in ſex regiones diſtributo, ex quibus prima *Cliviam, Thuringia* & *Miſnia* cinctam, etiam exhibet, in ſecunda cingunt medium ſcutum *Saxonicum*, *Iuliacenſis* & *Montanus* leones, in tertia *Landsbergios* palos, utrius-

utriusque *Palatinatus* aquilæ, quartam ornant præter Eisenbergam leones *Orlamundanus* & *Pleissensis*, proximam constituunt interposita areola *regalium Altenburgum* & *Brena*. In pede autem scuti vel sextâ serie quinque omninò laterculi conjunguntur. In illis medius est *Hennebergica* gallina insignis, extremi *Marcana* fascia & Ravenspergensibus cantheriis: sed gallinæ proxima sunt à dextris *columna Romhildensis*, à læva leo. Hoc novo & in prioribus scutis non comparente laterculo designatur *Thonnensis* Dynastia, quam princeps à *Christiano Ludovico C. Waldeccio* emit. Quomodo ea ex Gleichiorum patrimonio ad Waldeccios delata, & gratia Saxonicorum ducum, feudi dominorum collata sit, L.3.c.39.n.10. vidimus. Ex eo vero apparet, areolam cæruleo, leonem argento tingendum esse: quam tesseram à comitibus suis Gleichiis istud Dominium accepit.

§.14. Ita vidimus Principum, qui ex Serenissima familia nunc quoque vivunt, scuta. Verum operæ pretium non dubito hinc etiam exspectandum, si quædam defunctorum insignia repræsentemus. Non jam ad manus sunt omnia: unde supplere, cui lubet, defectus hujus tractationis poterit. Initium mihi esto à seculo superiori. Eo incipiente in vivis erant *Fridericus* & *Ioannes*, unus post alterum Septemvir, horumque patruus *Albertus*. Illorum insignia (prout SS. Bibliorum editioni Vinariensi præmittuntur) ita habent, ut duæ lineæ ad perpendiculum, & tres transversæ clypeum secent. In primo ordine leones *Thuringius* & *Misnicus*, *Saxonicum* emblema utrinque stipant, in secundo peculiarem *Electoratus* parmulam *Palatinatus duplex* aquila cingit, cuspidem *Brenensia*, *Landsbergia* & *Aldenburgica* hieroglypica occupant, in tertia serie inter *Orlamundanum* seu Vinariensem & *Pleissensem* leones media area est, quam non bene dignosco, an pura, quod vellem, sit, an ex duobus coloribus composita, quod typus (sed vix cum ratione) innuere videretur. In monetis aliquibus *Ioannes* Elector quatuor parmulas circa effigiem suam collocari jussit, *Electoralem*, *Saxonicam*, *Thuringicam* & *Misnicam*. Patruus horum *Albertus* Equitum aurei velleris ordini adscriptus alia usus est dispositione, quam exhibet *Chifflet. Insign. Eque. A. V. n.* 96. In ea superiores tres areolas *Thuringia*, *Landsberga* & *Misnia*, proximam ducatus *Saxoniæ* duplici *Palatinatu* circundatus, tertiam *Vinaria* & *Pleissa* (medium *Saxoniæ* scutulum adhuc complet) ultimam hinc *Brena*, illinc *Aldenburgum* sibi vindicant, areola media, argento & minio perpendiculariter secta. Hoc hieroglyphicum ultimum non magis quam Chiffletius capio, neque alibi in Saxonicis clypeis conspicitur. Quod enim *Halberstatensis* Episcopatus in *Sibmach.* Wapenb. P.1.p.10. Julbacensis comitatus P.2.p.11. & ob id *Starhenbergiorum* Baronum primus laterculus P.1.p.33. *Rogkenhausius* com. P.3. p.27. & nobiles de *Aurach*. P.1.p.94. Wanglin. P.1. p.147. *Betvvingen* P.3. p.182. & forte alii hanc sectionem scuti ostendunt, nihil hoc ad Saxones nostros. An forte dicemus, deceptum imperitioris pictoris manu aut ætate corruptæ picturæ Chiffletium, laterculo *coccineo*, quem in Electorali scuto lustravimus, nequicquam argentum addidisse? Judicent de hoc alii.

§. 15. Exstinctis istis filii successere, in Electoratu Joanni *Ioannes Fridericus*, Alberto *Georgius* & *Henricus*. *Ioannes Fridericus* ita disponebat scutum, ut *Saxoniam*, *Thuring.* & *Misniam* primus ordo; *Palatinatum* utrumque cum medio scuto *Electorali*, secundus; tertius *Vinariam*, *Landsbergam* & *Pleissam*; quartus *Altenburgum*, *Burggrav. Magdeburgicum* & *Brenam* designarent. Cuspidis eadem species (in Bibl. Vinariens.) apparet, quæ in parentis octavo laterculo notata fuit. Nec hic certiora de illa statuere possum. Cæterum cum præfatus *Ioan. Fridericus*, princeps pietate & magnitudine animi nemini secundus, Electoratu dejectus esset: invenio controversiam ei cum Mauritio & Augusto intercessisse, ob usum *ensium* Electoralis notæ; sed composita illa & usus tituli ac illius emblematis ei permissus est. vid. *Iacob. August. Thuan. L.* 13. *Hist. pag.* 612. *Henrici insignia Ioann. Iacob. Luck. syll. numism. pag.* 94. repræsentat, ut caput scuti *Misnica*, *Thuringica* & *Landsbergia* occupent, medium *Saxonica* trabes & sertum inter *Palatinatus Saxonici* aquilam ac leonem *Vinariensem*, tum rosa *Aldenburgia* inter *Pleissensem* leonem ac *Palatinatus Thuringici* avem, expleant, & cuspis complectatur *Brenense* emblema. Quæ utrinque addit spatia vacua sculptoris imperitiæ adscribere mallem, quam causam rimari. Eandem dispositionem à fratre *Georgio* usurpatam vix dubito,

nam & alias eadem uterq; frater scutula in monetis effigiei suæ addi curaverant, nempe Saxonicum, Thuringicum, Misnicum, δεύτερον, & Palatinatus aquilam complexa.

§. 16. Jam Henrici filii *Mauritius* & *Augustus* haud dubie paternis insignibus successere, additis postea electoralibus symbolis. Circa Augustum hoc unum notare lubet. Insignia, quæ à *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 5. n. 1. referuntur, non alii quam ipsi deberi. In illis Aquilam *Saxonici Palatinatus* indicem leones *Thuringicus* & *Misnicus*, in tertio ordine *Landsbergicos* palos *Brenense* signum & *altera aquila*, mox *rosam* areola *purpurea* & *fascia Eisenbergica*, cingunt, gallinâ *Hennebergicâ* in cuspidem collocatâ: in secunda serie inter leones *Orlamundensem* seu *Vinariensem* & *Pleissensem* parma reliquis incubat, quæ ad perpendiculum secta, dextrâ sui parte trabes & sertum, sinistra crucem nigram auro impressam refert. Uti verò Saxoniam hieroglyphico priori notari nemini dubium esse potest, ita altero *Merseburgum* designari non magis ambigo: hacque ipsa ratione Augusto scutum vindico, qui à Mersburgensibus 1544. Administrator electus est. In altera linea Joanne Friderico *Ioannes Fridericus* & *Ioannes Wilhelmus* geniti sunt. Hi ex paterno scuto ante omnia *electorale* & *Magdeburgici Burggraviatus* emblemata omittere coacti sunt. In reliquis non eandem utrique διατύπωσιν placuisse invenio. *Ioh. Friderici* clypeum depingit ex moneta *Ioh. Iacob. Luck. Syll. Numism. p.* 224. ut si tres palos dicas, primus *Misniam*, *Palatinatum Thuringiæ*, *Vinariam* seu *Orlamundam*, tertius *Palatinatum Saxoniæ*, *Aldenburgum* & *Pleissam*, *Medius* una areola ob cuspidem auctior *Thuringiam*, *Saxoniam*, *Brenam* ac *Landsbergam* designet. Aliter *Iohan. Guilelmi* clypeum disponunt pagellæ Bibliis Vinariensibus præfixæ, ut primo palo *Palatinatus Saxoniæ*, *Orlamundensis* seu *Vinariens.* & *Brenensis* comitatus, *ac regalium* index areola pura, secundo *Thuringia*, *Saxonia*, *Landsberga* & *Aldenburgum*, tertio *Misnia*, *Pleissa*, *Palatinatus Thuringiæ*, atque *Eisenberga* conspiciantur. Eadem dispositio dein filio hujus *Ioanni* attribuitur, nisi quod cuspidi *Henneberga* adjicitur.

§. 17. Plura clypeo adjecta sunt, cum hoc seculo ineunte Juliaco-Clivensis prætensio insereretur. Tum in hanc formam redactum est *Electorale* scutum, priusquam Lusatia accederet, ut in monetis, si in sex ordines transversis 5. lineis secaretur, primus *Thuringiam*, *Saxoniam*, *Misniam*, secundus *Iuliacum*, *Cliviam*, *Montes*, tertius *parmulam electoralem* inter *aquilas duas Palatinas*, quartus *Orlamundam*, *Landsbergam*, *Pleissam*, penultimus *Aldenburgum*, *Magdeburg. Burggrav. Brenam*, ultimus *Marcam*, *regalia*, *Henneberg.* & *Ravenspergam* continerent. Parum differt pictura *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 3. cui hic plenam fidem attribuerem. In hac enim 5. superiores ordines eodem cum monetis modo repræsentantur, sextus Marcam, Eisenbergam, & Ravenspergam designat. Hisce cuspis subjicitur in Hennebergicum & regalium hieroglyphicum divisus. Alteri lineæ (ex Vinar. Bibl. edit.) ista probata est dispositio: Quam §. 10. descripsi, tanquam nunc etiam ab illis usurpari solitam. In qua primus & tertius palus idem est, qui antea in Electoralibus armis, in solo medio palo differentia reperitur.

§. 18. Non longe hinc abit scutum, quod *Sibmach. P.* 1. *p.* 5. loco secundo exhibet, & haud dubie *Ioannis Friderici* junioris filiis proprium fuit. In eo superiores quinque ordines nihil differunt à Vinariensi, quod modo consideravimus. Solus pes scuti aliter habet. Cum enim illud una serie quatuor areas exhibeat, hoc tres tantum, ad priorum modum esse patitur, in extrema vero cuspidis parte alias duas subjicit. Illæ sunt purpura regalium, fascia Marcana, & Cantherii Ravensbergii. Harũ sinistra gallinam Hennebergicam defert, dextra *rubens, argenteam auro tamen coronatam columnam* exhibet. *Rombildensem* ditionem ex Hennebergicis denotari, *Sibmach. P.* 2. *p.* 6. docere potest. Hujus verò significationis apud *Spangenbergium*, diligentem Hennebergicarum rerum scriptorem, nullibi mentionem invenio; Potius apud eundem Lib. 4. c. 23. p. 159. reperio, Antonium Columnium Italum de agnatione Hennebergiis persuasisse, adeò ut hi à Friderico III. Imperatore circa 1416. (quod & Pius II. Papa confirmavit) Columniorum illam in area rubea argenteam columnam coronatam peculiari privilegio insignibus suis addi peterent & obtinerent. Idem tamen ostendit Lib. 1. c. 3. olim quoque huic genti, antequam Hennebergicum nomen adscivissent, columnam fuisse in usu. Cæterum Romhilda exstincto Bertholdo XIX. Principe Hennebergico lineæ Aschensis ad Mansfeldios, ab his permutationis jure ad Saxones devenit (vid. *Spangenb. Chron.* 5, 26.)

In

In Serenissimi Ducis *Ernesti* sigillo, quod hoc emblema, nisi me oculi fefellere, notaverim, superius dixi.

§. 19. Unius me adhuc admonet Hennebergicorum symbolorum evolutio; videlicet ut observetur, cum præcipuum symbolum videlicet gallina (ut vidimus S. 1. n. 31.) & hic Romhildense emblema, Hennebergiæ successionis pars, à Saxonibus ascitum sit, alterum tamen aureum laterculum, qui apud eundem *Sibmach. P. 2. p. 6.* in secundo Hennebergico scuto ex tessellis argenteis & rubeis prominentem nigram aquilam bicipitem defert, nunquam assumtum esse. Illo enim emblemate *Burggraviatus Herbipolitanus* notabatur apud *Spangenberg. L. 1. c. 7.* unde aliqui etiam, quibus cum Herbipolitano antistite lites aut aliam ob causam eo abstinuere. vid. L. 2. c. 26. p. 103. L. 3. c. 6. p. 134. Resumsit vero Henricus XIII. L. 5. c. 17. p. 203. Unde ad finem usque familiæ ejus usus duravit.

§. 20. Et hæc etiam de variationibus, quas mihi videre contigit, insignium Saxonicorum dixisse sufficiat. Omnes me expressisse, nec ipse credo, sed non visas omittenti nemo jure succensebit.

CAPUT II.
DE APICE VEL TIMBRO ET GALEIS.

§. 1. ITa priori instituti nostri parte, scuti contemplatione, defuncti sumus: jam acrostolium seu apex, quem *timbrum* vel *cimerium* nuncupare solent, & inprimis *galeæ* nobis spectandæ sunt: quamvis nonnunquam hæ absint, eorumque locum *mitra Electoralis* muris pontici vellere farta, quod oræ reductæ monstrant, scuto imposita sustineat. De galeis vero & coronis generatim ut agamus, non patitur ratio propositi, cum tractationi generali artis heraldicæ hæc etiam materia servanda sit. Paucissima tamen, nec nisi necessaria, prænotare cogimur. Ut cum observat *Casp. Lerch. à Dirmstein de ord. equestr.* Grundvester n. 4 p. 64. Daß vor deme Fürsten und Hertzoge mit keinem Helm gleich ein Rittersmann auffgezogen / sondern wie in Käysers Heinrichs Thurnier Ordnung zulesen / blosses Haubts unter einer Kron und Krantz. Nihilominus si qua hæc lex fuit, eam non perpetuam aut non extra torneamenta in usu fuisse oportet. Nunc enim non galea tantum, sed & pro more nostræ gentis, cui major quam exteris cassidum cura, uni sæpè, ut hic fit, scuto plures incumbunt. In collegio Equitum Aurei velleris galeas plures non admissas esse, perhibet sæpe memoratus *Ioh. Iacob. Chifflet. monit. ad lect. tract. de insign. gentil. E. A. V.* A filio vero *Iulio Chifflet. brev. histor. Eq. A. V. c. 8. p. 23.* discimus, ex quo Philippus 2. Lusitaniam subjugaverit, eum Galeas Castellanam, Aragonicam & recens partam Portugallensem imposuisse scuto, atque aliis proceribus binas concessisse: Sed ut inclinatæ & obversæ respicerent se invicem. Multa enim in hoc juxta fecialium scita differentia est, qui *recta* facie aut *lusca* (den Durchschnitt nach / *en pourfil.*) galeam collocare debeat: quorum illud solis summis principibus deberi ajunt. Sed & de numero craticularum, vel cancellorum tantum non superstitiose disputant, quæ in usum publicum nunquam admissa sunt. Videatur è Gallis *M. Vulson. de la Colomb. scienc. Heroiq. c. 35. p. 384. seq.* ex Italis *Philibert. Campanile dell' armi. c. 11.* Nostris hominibus, si solum discrimen galearum apertarum Thurnierhelm / & clausarum, Stechhelm / (quarum hæ non per clathros, sed minuta foramina lucem admittunt, & olim nonnunquam à Magnis etiam Principibus promiscuè usurpatæ sunt, consuetudine à nostris moribus abhorrente. vid. *Limn. Iur. publ. addit. Tom. V. ad 6, 6. p. 60. Theod. Hoping. de jur. Insign. c. 9. n.* 515.) excipias, nec clathrorum certa lex est, nec situs. Certe in *Sibmach.* Wapenb. *P. 1. & 2.* perpetuo, quibus fors medium in pagina locum obtulit, cassides rectas, quibus primum & quartum in lævam, secundum & quintum in dextram conversum situm attribui videmus. Sed tam non exinde aliquam illorum ἐξοχὴν colligas velim, quam non de istis male ob eam Chalcographi dispositionem senties; quamvis alioqui situs galeæ ad lævam nothos arguat, juxta præscriptum disciplinæ, cujus multa statuta, vel non suscepimus, vel servare neglexímus. Conf. supra c. 1. S. 1. §. 2. Econtra in continuatione *Pauli Furstii P. 3. & 4.* universi fere, communi cum maximis & summis Principibus axiomate, adversas galeas gerunt, quod haud dubiè exteris crucem figit. Ubi plures autem cassides scuto incumbunt, ut

in his Sereniſſimorum Saxonum inſignibus fit, ea perpetua eſt conſuetudo (neque hic pictorum culpa eſt) ut media adverſa ſit, & eam ex utraque parte reſpiciant cæteræ, vel ubi numerus æqualis, ut media pars in lævam, reliqua in dextram eodem fine reſpiciant. Unde de ſitu nihil amplius notare neceſſe eſt. Porro eas auro pingi, non ambigo: hoc enim non alias modò ſummis Principibus ſolemne eſt, verum etiam apud *Chifflet.* qui Equitum aurei velleris ordini aſcribuntur, tali metallo omnes ornant capitis tegumenta.

§. 2. Ordine nunc ſingulas intueamur. A dextra parte prima aurata, quales & reliquæ, phaleris aureis & cyaneis (regulam *Vulſonii*, quod metallum interiorem, color exteriorem partem tingere debeat, nobis conſtanter receptam eſſe, non ſcio) contecta, coronam gerit; ex qua ala (vel potius jugum alarum, ut tamen altera poſt alteram lateat) prominet, cyano ſuperius infecta, inferiori autem parte auro picta, ut pinnæ, quales in laterculo *Luſatiæ ſuperioris* apparebant, muri diſtinctioni ſerviant. (Alibi murum cum pinnis ſuis mediæ alæ inſertum vidi, ut color, quo alæ tinctæ ſunt, non minus infra quam ſupra murum conſpiciatur.) Hoc ipſum indicio eſt, cui areæ caſſis reſpondeat, ac ita quam dignitatem ſignificet. Neque multa cumulo. Cum inprimis ex frequentiſſimis acroſtoliis alæ in inſignibus appareant. Ex antiquitate apud *Plutarchum* Cimbrorum alatas criſtas ad hanc figuram aliquo modo reduci exiſtimo. Cum vero Coronam dixi, eam vulgaris formæ eſſe intelligo: ita enim apud noſtros in more eſt, qui curioſam non ſequuntur diligentiam Gallorum, qua illi non regias tantum ab aliis, verum etiam Ducum, Principum, Marchionum, Comitum, Baronum &c. coronas inter ſe diſtinctas volunt. Vide citatum *Vulſon. de la Colomb. cap.* 37. *Fr. Meneſtr. verit. art. du blaſon.* 13. *p.* 157. *Carol. Paſcal. de Coronis.* 9. *cap.* 22. & præfat. Wapenb. *Sibmach.* P. 2. n. 73. 74. 75. 76. (ubi tamen, ut & in pictura ipſa, non unus error deprehendi poteſt) Noſtris, ut præoccupavi dicere, una eſt ordinaria coronarum forma, quæ apud autores ubique reperitur.

§. 3. Ex Secunda galea laciniæ hinc minio, inde auro tinctæ dependent. Acroſtolium conſtat taurino ſeu bubalo capite rubeo, quod argenteis cornibus, oculis (ſecus quam *Chifflet. inſ. eq. A. V. n.* 47. auro cornutum & oculatum prodit) & qui per nares trajicitur, annulo ornatum, atque aurea Corona florea, circulo ſcutariæ faſciæ laterculi Marcani concolori, redimitum eſt. *Cliviam* illo capite notari certum eſt, circulo vero coronæ, *Marcam*. Si antiquitatem reſpiciamus, jam olim memorante *Diodor. Sicul. L.* 2. Reges Ægyptiorum leonis, tauri aut Draconis caput, Principatus inſigne geſtare ſunt ſoliti: An verò hoc ab illis ad Græcos, inde ad Romanos, tum Celtas tranſierit, diſputat, nec Stevvechii conjecturam admittit, ſed Celtis ſuos in hac quoque re mores ex ipſa gentium diſperſione arceſſit, de Patria meritiſſimus *Philippus Cluver. Germ. antiq. L. I. c.* 44. omninò legendus. Alioqui *Steph. Pigh.* de quo ſupra c. 1. *S.* 1. §. 8. hujus etiam hieroglyphicon ad *Solem* refert, ad cujus naturam, ut reliqua ſigna Zodiaci, ita in primis taurus referatur. Sed & Rhenus, qui bicornis, ut alii plerique apud antiquos fluvii, pingitur, & cujus inferior tractus circa ipſa fere divergia domui huic continua ſucceſſione paruit, cauſam potuit dare. Conf. *Limn. Iur. publ.* 5, 10, 3.

§. 4. Tertia galea, quam vittæ cæruleæ altera parte argento exornatæ tegunt, coronam geſtat, ex quo prominent duo cornua argentea (*C. Oronce Fine. p.* 140. *trompes* vocat, quod notaret proboſcides elephanti) recurvis atque apertis extremitatibus, quas & cornuum latera quini vel quaterni utrinque bacilli foliati ornant. vid. *Sibmach.* Wapenb. P. 2. p. 6. Porro antiquiſſimus in galeis *cornuum* uſus eſt, ut adeo nonnunquam horum vocabulo univerſus apex intelligatur. vid. *Heping. de jur. inſig. cap.* 9. §. 4. *n.* 581. Ita Pyrrhum cornua hircina geſtaſſe memorant, quod & de Philippo Macedone prodit *Livius*. Conf. de more illo antiquitatis promum condum *Lipſium de milit. Rom. L.* 3. Amplius Gallorum galeis *Diodorus* cornua, tum avium aut quadrupedum formas aptat. vid. etiam ſupra allegatum *Cluver. d. l.* De ſymbolo roboris & eminentiæ ſplendoriſque videri poſſunt varia variorum. Conf. 1. *Reg.* 22, 11. *Celeberr. D. Glaſſ. Philol. Sacr.* L. 5. tr. 1. c. 8. p. 1168. (168.) & c. 11. p. 1267. (p. 307. 308) Unde noſtri, quibus non infrequens uſus in galea cornuum, ſarcaſmos exterorum merito rident. *Limn. Iur. publ.* 6. 6, 95. & *T. addit. V. p.* 61. *Heping. de jur. inſign. c.* 9. *n.* 32. *ſeq.* *Foliorum*, quæ ex bacillis adhærent cornibus, ornamenta noſtris etiam ſæpe ſunt uſitata.

vid.

vid. *Bavariæ* Duc. *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 4. *Eberstein* Com. p. 14. *Freundsberg.* Baron. p. 25. ita sine bacillis *Noschwiz* p. 66. Sed & aliis decoribus illa cornua alibi exornari videmus: ut foliis quercinis, ita *Geymann.* p. 36. vel rotis, ut *Gasiruck* p. 49. *Rosenau.* p. 104. vel pennis pavoninis, e. g. *Schwartzenberg.* Com. p. 15. *Roggendorff.* Baron. p. 21 *Baumgarten* Bar. p. 24. 40. *Wolckenstein.* Bar. p. 26. *Sindersdorff.* Bar. (ubi utrinque pennæ illæ, & in altera galea bacilli liliati cornua circumsistunt) p. 31. *Græmlich.* p. 42. *Sinzendorff.* p. 92. vel struthionicis, *Starzhausen* p. 84. *Pronner.* p. 98. *Liechtenstein.* p. 100. *Grosen.* p. 104. vel globulis, ut *Etzing.* p. 21. vel vexillis, ut *Terzka.* p. 32. *Artsletter.* p. 37. *Rotwiz.* p. 67. ut &, de quo paulo post, Saxoniæ Dux, vel annulis, ut *Auer.* pag. 35. vel clavis, ut *Kirchberg.* p. 35. vel stellis, ut *Heinspach.* p. 93. &c. quæ omnia ideo cumulavi, ne nimis insolens videatur, è cornibus folia suspendere. Unicum superest, ut hac galea *Thuringiam* notari observetur, de qua quantum satis fuit, c. 1. S. 1. §. 2. & 3. diximus.

§. 5. Offert se proxima aureis atq; nigris laciniis circumfusa galea, & super ea corona, ex qua pileus turbinatus fasciis aureis (fallit literula W. album colorem designans apud *Furst.* Wapenb. 3. p. 4.) & nigris sertoque transverso, symbolis Saxonicis, exaratus, desuper verò corona iterum aurea atq; pavoninis orbibus fastigiatus eminet. Hac specie comparet in Saxoniæ Ducum reliquorum διατυπώσει: Elector enim pileum hunc inter cornua ex nigro (*Oronce Finé de Brianville in jeu d'armoir. pag.* 140. cæruleum substituit) & argento variegata, atque eorundem colorum (juxta eundem *Brianvill.* argenteis & rubeis) vexillis propendentibus utrinq; quinis ornata, locat (*P. Furst. l. c.*) Interpretatio hujus additamenti ex officio Electorio *Mareschalli* petenda est, more nostris recepto, ut in galea etiam munerum tesseræ conspiciantur; à quo Galli omnino abeunt, eas non nisi juxta aut pone scutum admittentes. De figura apicis nostri, quem modo descripsi, & pileum appellavi, non desunt, qui diversa sentiant, & columnam esse velint. Vide sententiam *Laboureri* apud *Menestr. L'art du blason justif. c. 8. p.* 198. 199. qui tamen demonstrat, pileos esse turbinatos; consuetudine olim apud Græcos, nunc Turcas recepta. Exempla ex armoriali nostro hujus generis pileorum adferre, quæ innumera sunt, supersedemus. Si tamen hic noster *Menestrier. l. c. p.* 199. nullas omnino columnas in apicibus admittat, quia nec gigas Hercules capite eas gestaverit, nostræ nobilitatis non uno exemplo refelli posset: vide *Boaenhausen* & *Campen* apud *Sibmach.* Wapenb. *P.* 1. *p.* 197. & alibi rationem refellunt alia exempla, nam quamvis nec portari turres, rupes aut montes, videamus: horum tamen figuris fastigiatas videmus galeas, *Lævvensteiniorum* Wapenb. 1. *p.* 16. *Saynensium. p.* 17. *Thurnensium* seu *Turrianorum p.* 18. *Lynariensium p.* 18. *Meichselreiniorum pag.* 19. *Hohenwarthiorum p.* 35. aliorum alibi. Porro Saxonicæ areæ hanc respondere cassidē, dicere anticipavi: unde eodem titulo, quo reliqua Saxoniæ symbola, gestant eam Lauenburgici atque Sabaudi. Quin apud aliquos (vid. Wapenb. 1. p. 5.) Brunsvicenses: quod propterea fieri dixeris, quia horum quoq; majores olim Saxoniæ imperarunt. Sed rectius sentiunt, qui eorum pileum turbinatum sine fasciis & serto Saxonicis pingunt, quo ipso à nostro pileo distinctissimus est, quod vidimus L. 2. c. 9 n. 9. Ita pileum simpliciter rubeum pingit *C. Oronce Finé de Brianville jeu d'armoir. p.* 153. Certe nondum hæc insignia Saxonibus tum fuisse, cum Henricus Leo Ducatu Saxoniæ ab Imperatore exueretur, ex illis constare posset, quæ C. 1. S. 1. §. 5. allata sunt.

§. 6. Transimus ad quintam galeam, in qua herma virilis eminet, acuminato pileo tectus. Vestis æque ac pileus in palorum modum tæniis alternis argenteis & rubeis distinguuntur. Ora pilei reducta non minus argento fulget, & pilei apex pennâ pavoninâ ornatur. Hæc ex fide armorialis nostri *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 3. 5. & P. 2. p. 6. cui ut assentiar, frequens repetitio facit: alioqui non nego, Brianvillii in *jeu d'armoir p.* 140. opinionem non displicuisse, quæ vestem ex cocco & auro constituit: hoc enim metallum, quam argenteum rectius respondet Misnicæ areolæ: sed & sic de rubeo superesset quæstio, si convenientiam exigamus cum parmula, in qua aurea leo non rubeus, sed ater salit. Quamvis ergo non negem, plerumq; apicis fastigiarium coronamentum tincturas cum area easdem habere, exemplis tamen etiam non paucis doceor, contrarium fieri posse. Taceo quod caudæ pavoninæ, quod acrostolium admodum frequens esse deinde dicam, peculiari colore præditæ, difficulter imitari possint scutarios colores. In Ducum Brunsuicensium apice (vid. Wapenb. Part. 2. p. 5.)

præter pileum turbinatum, vel columnam, equus albus inter argenteas falces, pavoninis pennis exterius decoratas, salit. Cùm tamen scutaria schemata, Brunsvicense, leopardi in rubeo solo gradientes aurei, & Luneburgicum, in auro leo cæruleus, alios requisivissent colores. In Wirtenbergicis armis (p. 7.) quæ prima est galea, areæ aureæ cornua cervina nigra deferenti respondens, cornu venatorium, auro quidem ligatum & armillatum, at non quod crederes, nigrum, verum rubeum sustinet. Sic & *Sibmach.* Wapenb. *P. 5. & 7.* galeam Brandenburgicæ aquilæ scutariæ rubeæ in argenteo solo expansæ impositam, jugo alarum nigro (rubrum alias suspicaremur) ornat, illas autem corculis & semicirculis trifoliatis non argenteis sed aureis aspergit. Paucis exemplis addere plura liceret, si operæ pretium foret, ista cumulare. Hæc ipsa tamen alii conjecturæ apud me faciunt locum, ut existimem (nisi qui antiquiora lustrarunt monumenta, rem aliter habere forte repererint) galeam hanc à majoribus gestatam, tum quoque cum *VVethini* Comites essent: Horum enim leo, quia rubeus in argenteo laterculo erigitur apud *Albin. Tit. 15. p.* 187. quod fastigiarium apicis ornamentum sui coloris habuerit, facilè ut credam adducor; etiam cum autoritate aliorum destituor. Ubi ergo *Misniæ Marchionatus* obtigit, eo seculo, quo plures areas in scuto deferre nondum moris erat, Wethinensis leo Misnico locum cedere debuit. Quid jam absurdi, si dicamus, ne Wethinia symbola omnino abdicata videri possent, retentum apicem veterem, aut saltem Misnicum coloribus veteribus alteratum? Hoc non alienum à Germaniæ consuetudine esse, exempla superius posita evincunt: cum quæ Brunsvicensis galea dicitur, potius Saxonica esset, & quæ Wirtenbergicæ parmæ respondet, Uracensis. conf. de hoc *Walz* Wirtenberg. Stam- und Namensquell/ P. 1. c. 10. p. 59. & *Crus. Annal. Suev.* P. 3 L. 1. c. 7. Ita nihil impedit, ut Wethinensis galea cum Misnica parma coalescat. Lacinias quod concernit, quæ utrinque defluunt, iterum regula scuti aureas & nigras vellet, galeæ instructus albas & coccineas; quales etiam pingi video. Nisi quod Wapenb. 2. p. 6. ex altero latere literulâ g. etiam auri mentionem fieri observo: quod si non erroneum est, haud dubito, nigrum etiam colorem auro sociandum, ut hinc quidem phaleræ aureæ & atræ, illinc argenteæ & miniatæ dependeant.

§. 7. Sexta galea, quæ *Iuliacensis* est, (& in aliquibus picturis, coronata apparet) incertam figuram fere habet, sculpentium vitio, in quo unum certum est, alicujus animalis, cujuscunque tandem, προτομὴν esse. Aquilæ exsurgenti & expandenti alas, haud dissimilis est pictura, quæ apud *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p 3. occurrit, sed aures, quæ clarius exprimuntur, in galea Brandenburgensi c. p. 3. Palatino-Neoburgica p. 4. Saxo-Vinariensi p. 5. Juliacensi p. 6. & P. 2. p. 4. potius gryphem referunt: Talis enim auribus ejusmodi pro more pingi solet. Verumtamen, si hanc figuram concipimus, pedes anteriores oportet omissos. Ita avis species in picturis Bibl. Vinariens. præmissis retinetur: & vidi ab ipsis Principibus linearum Altenburgicæ & Vinariensis hunc morem in picturis insignium servatum esse. Si verò *Furstii* Wapenb. P. 3. p. 4. consulamus, galea inter Brandenburgicas tertia *canis* speciem refert, ut tamen facili ductu ad avem priorem reduceretur. In aliis autem picturis & sigillis ita expressa est, quæ ex galea eminet, canis indagatoris vel molossi, (quod genus Bracken appellant) propendentibus auribus figura, ut de mente sculpentis dubitatio esse nequeat. Et ex hoc, opinor, hausit *Oronce Finé de Brianville jeu d'Armoir. p.* 140. ubi describit: *Vn chien naissant d'argent au colier eschiqueté sans jambes de devant & à leur places deux ailes d'azur.* In eo tamen differt, quod chalcographo, & quas vidi picturis, animal, aureo, alæ & armillæ nigro sunt colore. Quod ultimum denuo aliquis ex P. 2. p. 4. corrigendum putaret, cum numella minio tingitur. Si mihi, quid probabilius videatur, liberum sit profiteri, gryphem nascentem aureum dicerem, sed pedibus destitutum, cujus rostrum, lingua & armilla rubeum colorem, alæ nigrum agnoscunt. Laciniæ utrimque circumfusæ haud dubiè aureæ & furvæ sunt. Si verò omnino canem alatum agnoscere sit necesse, ut in recentioribus picturis ac monetis inprimis ab *Electorali* linea constanter exprimi observo, saltem exemplo res non caret. Nam & Scaligeri Veronenses canis προτομὴν coronatam & alatam galeæ imposuerunt (vid. *Henning. Theatr. Geneal. T. IV.* P. 1. p. 1111.) Et quis chimericas acrostoliorum figuras recensere omnes posset, vel auderet rejicere? (de illis aliquando agemus Art. Heraldicæ P. 1. c. 6.)

§. 8.

§. 8. Ejusdem successionis est proxima galea, quæ inter phaleras argenteas & coccineas, coronam aut eam cauda pavonina versicoloribus, ut natura fert, pennis radiante, fastigiatam pro Principatu *Bergensi* vel *Montano* sustinet. Pennas galeæ affigere in more vetustissimo fuit, unde πτερωτὸς στέφανος & πτερωτοὶ λόφοι, pennis erectis (ad consuetudinem hodiernorum Turcarum) puniceis, quod nobiliorum insigne, aut, quod viliorum, nigris, vel etiam candidis, constantes. Conf. *Lips. de milit. Rom. Lib. 3. dial. 5.* Inprimis verò eo magis pavoninæ placuerunt pennæ, quo pulchriori specie inter omne genus volucrum pavo se ostentat. Ita *Claudiani paneg. in 6. consul. Honor. v. 575.* verba intelligunt, qui ita: *Quod picturatas Galea Iunonia cristas ornet avis.* Licet *Aldrovand. apud Hæping. de Iur. insign. c. 9. §. 4. m. 8. s. 2. n. 602.* struthiocamelum, Lazio contradicens, intelligere malit. Sic & in *panegyr. Maximin. & Constant Imp. dicto* verba, galeam auro gemmisq; radiantem, & *pennis pulcherrimæ avis* eminentem, de pavoninis intelligit *Paschal. L. 10. de Coron. c. 13.* Unde *Lips. d. l.* Regum vel Principum propriam illam regiam avem fuisse credit. Conf. diligentissimum Gallorum *Andr. du Chesne hist. Geneal. de la mais. de Montmorency L. 1. c. 9. p. 29.* Id quod à moribus nostris & seculorum proximorum omnino abludit, uti non solùm *Blondell.* contra adversarium in *Geneal. Franc. assert. p. 356.* ostendit, sed & evolutio libri armorialis mille exempla, ubi plumea corolla cauda pavonina constat, suppeditare potest. Adde id quod juxta *Hæping. de jur. insig. c. 5. n. 29. & c. 9. §. 4. m. 8. sect. 2. n. 604.* hic apex nota præfecti, vel œconomi, ubi ex *Binhardi Chron. Thuring.* Das Kloster Homburg bey Langensaltza gelegen hatte Vögte/welche ihm lang treulich und wol vorstunden/darumb belehnten sie die Kloster-Herren mit dem Dorff Saltza/und wurden dieselben so reich/ daß sie ein Schloß darinn baueten/und die Dreyburg/weilen der Brüder drey waren, nenneten/ und haben in ihrem Wapen ein roht Widder-Horn/und auff dem Helm einen Pfauenschwantz geführet/ zu Urkund/daß sie zuvor/ehe sie zu solchen Ehren kommen/Vögte und Schaffner gewesen waren. Nihil tamen ita honori pennarum illarum detractum est, unde Illustrissimæ familiæ ut plurimum tali apice delectatæ sunt: Post illas etiam aliæ nobiles in communionem ornamenti admissi. De Habsburgica familia res nota est. Exemplum verò illud post acres & diuturnas cum Helvetiis contentiones atque bella hujus familiæ, adeo pennas ipsas exosas genti isti reddidit, ut de vita periclitatus fuisset, qui in eorum ditione ausus esset gestare in capite ejusmodi pennam: tanquam hostilis illa ubique tessera foret, quam toties fulgere in hostium hereditariorum cristis conspexerant. vid. *Georg. Horn. orb. polit. c. 4. n. 2. §. 3.*

§. 9. Qui circa ultimam cassidem volitant panniculi, auro & minio picti sunt. Imponitur illis mitra ducalis rubea, cujus vellere muris pontici fartæ ora reducta candido colore & nigris maculis ornata est. Eminet supra illam cum collo exsurgens caput aquilæ argenteum, cujus, si liceat, linguam & rostrum cocco tingerem. Notari *inferiorem Lusatiam* ex ordine arearum colligere in proclivi est. Alibi tamen apud *Albinum p. 444.* in Henrici M. Lusatiæ prima galea ipsum bovem scutarium anteriori corporis parte è galea coronata prominentem conspicio: quod nobis non officit, cùm non rarò factum sit olim, ut galeæ, eodem manente scuto, mutarentur.

§. 10. Ex his galeis, primâ & ultimâ, nempe Lusaticis, demtis, reliquæ omnes Saxonicæ Serenissimæ familiæ universis Principibus comunes sunt, & eodem situ retinentur, ut adeo quod in scuto necessarium fuit, hic non opus sit, plura de galearum differentia huc transferre. Id verò facilè quivis observabit, præter Lusaticas, tres alias quoque cassides hoc seculo adjectas esse; eas nempe quæ Juliacum, Cliviam & Montes notant. Unde superiori seculo & hujus principio nonnisi tres galeæ scutis, Electorali pariter & Ducalibus, imponi consuevere.

§. 11. Sed dices: nondum omnibus latereulis suæ respondent galeæ. Neq; verò illud necesse est, nec spatium ferret. Si verò quę singulis attribuendæ essent, cognoscendi cupido aliquem teneat: hujus etiam curiositati satisfacere studebimus. *Palatinatus Saxonici* scuto si imponatur cassis, huic insistit aquila scutaria coronata, & haud dubiè phaleræ cyaneæ & aureæ utrinq; defluere debent. *Thuringici Palatinatus* apex pari cornuum ex aurea corona prominentium constat: laciniis haud dubiè scuti imitantibus tincturas: quod de *Landsbergia* casside similiter dictum esto, quæ coronam impositam habet: supra quam pileus turbinatus lineisq; ad scutariorum palorum modum ductis variegatus aliâ impositâ coronâ & pavoninis pennis superbit. Quod *Magdeburgensem Burggraviatum* concernit; ejus galea coronata est, & pro acrostolio cornibus (qualis solet in nostratium galeis figura esse) repandis utitur. Cornua ea tæniis ex scuto depromtis distinguuntur, & laciniæ ejusdem tincturæ circa galeam volitant. Ita Saxonici pictores repræsentant apicem: aliter Wapenb. P. 2. p. 7. In hoc enim jugum alarum fasciis scutariis pictum loco coronæ & cornuum cassidem tegit.

§. 12. Ad *Hennebergicum* comitatum transimus; In hujus apice muliebris herma rubro vestitus, sed brachiis destitutus, coronam, atque ultra hanc pileum rubrum turbinatum & aliâ corollâ ac pavoninis pennis fastigiatum gestat: crinibus contortis inque nodum collectis. Si fides nostro Wapenb. P. 1. p. 6. habenda est, ipsa galea coronata esse debet; ut hac ratione in eodem acrostolio triplex corona observaretur. Lacinias item argento & minio tingit. Quod miror: nam analogia aureas & atras visa fuisset requirere. Sed §. 6. jam præoccupavi dicere, quod non perpetuum illud sit. Si Romhildensibus insignibus imponeretur hæc cassis, facilior explicatio foret, sed allegatâ pag. 2. alteri etiam scuto Hennebergico (ubi

Rom-

Romhildensis columna non comparet,) imponitur eadem figura. Vicissim si, quas ex cuspidibus Franconiæ ducum derivat *Spangenberg. Chron.* 1. c. 7. tessellas argenteas & coccineas, è quibus aquila imperialis coronata exsurgit in Hennebergensium primo ac quarto laterculo, respicias, denuo videbitur solutum esse dubium. Sed unde alteri Romhildensi scuto galea isti areolæ debita? An dicemus: vetustis Hennebergicis columnam Romhildens. ut superius ex Spangenb. audivimus, in usu fuisse, cum vasallis Franconicis Francon. colores placerent? & antiquioris emblematis memoriam in laciniis atq; apice, cum scutaria figura mutaretur, servatam esse? Certe exempla similia & alibi occurrunt & talia superius notavimus.

§. 13. Nunc *Orlamundanæ* & *Brenensi* areæ (neque enim de ullo ordine hic soliciti erimus.) quis apex debeatur, videndum est. Et quidem Saxonici sculptores galeam utramque pileo latiori, cujus ora reducitur, tegunt; nec minus ex utroque pileo duo prominent bacilli, hac cum differentia, ut Orlamundanos singulos binæ pennæ pavoninæ, altera supra alteram, totos quasi occultare videantur; Brenensibus in extremo culmine eædem pennæ impositæ conspiciantur. De coloribus nihil certi dicere possum. A sculptura Saxonum ipsorum in diversum abit Wapenb. P. 2. p. 22. cum Brenensibus (*Bremen* quod legitur typothetæ παρόραμα est) jugũ alarum, quarum altera fere post alteram, scutaria figura exornatam, lateat, imponit. Ab eodem phaleræ minio & argento pinguntur. *Pleissensis* cassis coronata, inter duo cornua erumpentem leonem ostentat: *Eisenbergia* hermam, cujus tortili diademate caput revincitur, fascia extrema volitante, sustinet. *Aldenburgica* rosam scutariam repetit, ac eam superius & ex utroque latere singulis pavoninarum pennarum fasciculis exornat. Verum omnium horum & inprimis laciniarum colores exprimere non valeo, neque ex ingenio fingere sustineo.

§. 14. Juliaco-Clivensis successionis partes sunt comitatus *Marcanus* & *Ravensbergius*, unde principatuum galeæ, hisce debitas absorpserunt: Nam etiam Juliacensis & Clivensis duces olim eas omiserunt apud *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 6. imo ne Marcæ in acrostolio mentio nulla fieret, tessellas in corona capitis bubalini Clivensis exprimere, quam peculiarem apicem assumere maluerunt. Nec tamen ob hoc comitatibus hisce olim sua non fuisse peculiaria ornamenta dicendum est. Marcanæ enim tessellatæ fasciæ galea coronam auream, sed circulo ex argento & minio tessellato instructam, & huic impositum jugum alarum complicatum deterens debebatur, ut est in Wapenb. P. 2. p. 17. Ravenspergicis vero cantheriis imponenda est galea coronata, & rubro turbinato pileo, ex quo utrinque terna vexilla, scuti cantherios repetentia, prodeunt, fastigiata. Utrique galeæ phaleræ argento & cocco infectæ adjiciuntur.

§. 15. Demum ne ulla area suo apice destitueretur, puro laterculo, quem *regalium* notam esse volunt, galeam imponunt, corona insignem & expanso alarum jugo.

§. 16. Scuta & galeas ita vidimus. Jam nisi imperfectam tractationẽ relinquere constitutum sit, ut de *telamonibus*, *symbolo*, *militari tessera* & aliis verba faceremus, scutariæ artis præscripta exigerent: nec invitus mori morem gererem, nisi in his præcipue meæ supellectilis angustiam fateri necesse esset. Tum nostris non æque atque exteris illa in usu fuisse, & plerasque Illustrissimas familias istis destitui, res ipsa loquitur. Hoc unicum non omittendum duco, quod in Serenissimi Ducis Johannis Georgii lineæ Vinariensis sigillo observaverim, telamones adjectos esse, viros sylvestres duos, quorum quivis per galeam extremam sui lateris prospectat, ac manibus vexillum gestat.

§. 17. Superesset, ut variorum etiam dominiorum aliarumq; ditionum, quæ vel adhucdum sub Serenissimæ familiæ potestate sunt, vel aliquando fuere, tesseras hic exhiberem, & historia illustrarem, uti & *Albinus* hic præivit, & ab aliis quoque in eam rem nonnulla subministrata sunt (in quibus inprimis Magnifici Antecessoris Jenensis *Nicolai Christophori Lynckeri* JCti benevolentiam prædicare gratitudo jubet) verum quando ab Amplissimo *Weckio* Electoralis tabularii custode & scrutatore diligentissimo insignium Saxonicorum plenam deductionem parari intellexi, meritò manum abstineo, & digniori opus relinquo, qui subsidiis longè uberioribus, authenticis documentis & patriæ historiæ plena cognitione instructus, & de lectoris industria & de domus Serenissimæ decoribus melius merebitur.

§. 18. Voto concludam: ut DEO TER OPTIMO TER MAXIMO benedicente, donec erunt qui regant & regantur homines, Serenissima Familia, in qua tantum reipublicæ, Ecclesiæ situm est, vigere, augeri & hisce atque aliis honorum insignibus gloriari, nunquam desinat. Imo, DOMINE, (Ps. 61.) *Dies super dies principum adjicias, annos eorum usque in diem generationis & generationis. Permaneant in æternum in conspectu DEI: misericordiam & veritatem præpara, quæ custodiant eos. Sic Psalmum dicemus nomini Tuo in seculum seculi, ut reddamus vota nostra de die in diem. Amen.*

LIBER I.

Cap. I.

Fam. Alberta, Duces de Luynes & de Chaunes.

§. I.

INcluta *Albertorum* familia, quæ raro exemplo tres fratres germanos Duces habuit, ad *Iacobum Alberti* refertur, qui ad Ludovicum Sanctum Regem Claromontium Arvenorum venit, ut pro *Napoleone* patre, quem Florentini ditionibus suis *Montecarelli* atque *Cerbayæ* depulerant, auxilium obtineret, ibidemque sedem fixit: Eo natus est *Iacobus Dominus de Mont, arnat & Gaissac*, pater *Guidonis* atq; *Stephani*, ex quibus hic Episcopus Claromontanus 1352. Avenione Pontifex electus est, sumto nomine *Innocentii* VI. atque sedem decennio obtinuit. Guidone vero natus est *Galterius* d'Albert, Dn. de Mont, hoc Petrus & *Hugo*, Dn. *de Thor*, qui ad patruum magnum Pontificem abiit, pater deinceps *Raimundi*, avus *Thomæ* Dn. de Bousargues, Ballivi & gubernatoris Vivaresii atque Valentini pagi, qui ex *Paulina Capella* reliquit *Ioannem* Dn. de Bousargues, cujus neptes in domos Lussan & Crezé elocatæ sunt, atque *Hugonem* dominum de Sagries, genitorem ex Catharina de Malingré *Iacobi*, cui uxor Dulcia de Satras, Dominium de Mornas attulit, & *Leonem* peperit, prælio ad Cerisoles casum, patrem ex Joanna de Segur *Honorati* Dn. de Luines (quod à matre habuit) Brantes, Mornas & Cadenet, qui communis duarum linearum pater est, genitis *Carolo Duce de Luynes*, qui Conestabilis Franciæ fuit, *Honorato Duce de Chaunes*, Marescallo Franciæ & *Leone Duce Lucenburgio* ab uxore Carola de Lucenburg-Piney, cujus filius & filia Ecclesiasticam vitam sectati sunt: reliqui duo, quod diximus, duos ramos ex se dedere, diversis etiam utentes symbolis. Familia. Lineæ.

§. 2. Carolus D. de Luynes, quem Conestabilem diximus, genuit ex Maria Rohanea *Ludovicum Carolum* iterum *Ducem de Luynes*, qui præter filias ex secundo matrimonio Annæ Rohaneæ susceptas, ex primo thoro Ludovicæ Mariæ Seguieriæ heredis Marchionum d'O & Comitum de Sorel, & filias genuit & *Carolum Honoratum Ducem de Cheuvreuse*, Joannæ Mariæ Colbertiæ, filiæ Joannis Baptistæ Colberti M. de Seignelay, qui ærarium regni, omnes ejus structuras, opificia, commercia Indica, & consilia prudentia exquisita, fide in regem insigni & dexteritate mirabili moderatur, maritum, patrem *Caroli Edoardi C. de Monteforti*. Dux de Luynes & de Cheuvreuse.

§. 3. Scutum hujus Ducis quadripertitum est; prima & quarta quadra aurea leonem rubeum coronatum deferente, quod est familiare gentis *Albertæ* σῆμα; secunda & tertia areola rubea novenas maculas aureas *Rohaneas* repræsentante. Laterculi hujus jus est ex matre Maria de Rohan. Scutum. Rohan.

§. 4. Galeæ coronatæ apex imponitur caput viri sylvestris colore naturali pictum, laciniis dependentibus aureis & rubeis. Telamones vero adstant viri duo sylvestres. Galea.

§. 5. Titulis pater utitur: *d'Albert, Dux de Luynes, Par Franciæ, Marchio d'Albert, C. de Tours, Baro de Rochecorbon & Samblançay.* Axioma Ducale de *Maille-Luynes* accessit 1619. & eodem anno adhuc confirmatum est. Tituli.

§. 6. Filii tituli illi sunt: *Marchio d'Albert, Dux de Cheuvreuse, C. de Montfort, Baro de Chars, Dn. de Marigny, Mareuil. &c.* Quod *Caprusium* s. *Cheuvreuse* attinet, *Ducatus* dignitas collata est à Francisco I. 1545. & confirmata ab Henrico II. 1555. augendis Lotharingiorum Guisiorum prærogativis: accessit etiam gratia Ludovici XIII. *Pariatus* honor 1612. confirmatus à Curia 1627. Inprimis vero eo titulo usus est *Claudius Lotharingus*, Henrici D. Guisiæ filius, Caroli frater. Porro Claudius hic, qui 1657. decessit, ex Maria Rohanea vidua Conestabilis de Luynes tres susceperat filias, ex qui- Tituli filii. Cheuvreuse.

bus non nisi *Henrica* superest, Abbatissa de Jouare, quæ adeo hujus Caroli Honorati amita est. Huic vero Rex 1667. Ducatus Caprusii dignitatem confirmavit, ut ea fruatur juxta primam erectionem anni 1555. cui gratiæ Regis suam autoritatem addidit curia anno sequenti.

Dux de Chaunes. §. 7. Alter ramus est *Ducum de Chaunes* ab *Honorato Marescallo* Caroli Conestabilis fratre: Hoc & *Carola d' Ailly* illustrissimæ gentis herede nati sunt *Henricus Ludovicus* & *Carolus d' Albert dicti d' Ailly, Duces de Chaunes*, quorum ille non nisi filiam Duci Rendano nuptam sed 1665. extinctam, successionem autem fratri *Carolo* reliquit, qui Regis legatus in aula Romana fuit, & nunc Dux est.

Scutum. §. 8. Hujus aliud plane δεῖγμα est, quam patruelis Ducis Luynii, nempe scutum *rubeum ornatum duobus ramis argenteis loti* (alisier, credo ob allusionem nominis Ailly) *in ferti modum dispositis, cephaloscutario argenteis & cælestinis tessellis triplici ductu* repleto. Apex vero idem est, quem Luyniis dedimus.

Familia Alliaca s. d'Ailly. §. 9. Hæc tessera una cum nomine *d' Ailly* assumta est ex conditione matrimonii *Carolæ Alliacæ* & *Honorati d' Albert*. Porro familia illa, cujus Carola heres fuit, ex ditissimis, illustrissimis & vetustissimis *Picardiæ* fuit, quam Celeberrimus Historicus *Andreas du Chesne Hist. Geneal. de la mais. de Chastillon. L.9.c.19.* refert ad Robertum Dn. d' Ailly Boubers, quo vero etiam aliquem antiquiorem Robertum d' Ailly allegat, qui sub Henrico I. & Philippo I. vixerit. Isti vero *Roberto*, à quo *Chesneus* incipit, pater fuit *Hugo*, avus *Ioannes*, proavus *Rudolphus*, qui 1181. vixit. Roberto prædicto nati Hugo Dn. de Rume, *Petri Cardinalis de Alliaco*, qui 1425. mortuus, pater, Rudolphus Archidiaconus Cameracensis, & continuator stirpis *Robertus Dn. d' Ailly*: hoc ex priori conjuge Dn. de Breuc in Flandria natus *Robertus*, pater *Catharinæ* heredis dominiorum d' Ailly, de Boubers & de Fontaine sur Somme, quæ Ogerio Dn. Anglurio, & dein Joanni Dn. de Fosseux nupsit, & ista bona attulit: ex altera vero conjuge *Margareta de Piqueny* s. *Piquigny*, Dna de Piqueny & vicedomina Ambiani, nati inter alios *Colardus* cogn. Paganus, dominorum de Sains, Beaudegnies & Herboval sator, *Matthæus* cogn. Sarrasin, cubicularius Caroli VI. Seneschallus Bononiæ & Ballivius Pontivii, à quo Domini de Arennes, & ab ejus nepote Sarrazin, Sarrazinii in Artesia, atque his major *Balduinus* vicedominus Ambiani, Dn. de Piqueny (cogn. le Bauiois) Consiliarius & cubicularius Caroli VI. regis, atque ex numero duodecim equitum, qui regi dati moderatores ob valetudinem afflictam, qui demum 1415. prælio ad Azincourt cecidit, maritus *Ioannæ* filiæ & heredis *Valeriani de Raineval C. de Falckenberg*, Dn. de Raineval & de Pierrepont. His natus est *Rudolphus* d' Ailly, Dn. de Picqueny, de Raineval, de Varennes, vicedominus Ambiani, qui mortuus 1468. ex Jacobe Bethunia præter alios reliquit *Iacoben* Joannis Burgundi Ducis Brabantiæ & Lucenburgi uxorem, quæ ei præter reliquam dotem pecuniariam attulit Englemonstier, Vive & Pont Rouard in Flandria, *Antonium* rami Dominorum de Varennes autorem, atque *Ioannem* Vicedominum Ambianensem Dn. de Piqueny, extinctum 1492. Eo & Jolanda Burgunda natus est *Carolus*, maritus Philippæ de Crevecæur, pater *Antonii*, qui Francisco adversus Carolum V. fideliter serviit, & filios ex Margareta de Melun suscepit Franciscum, Ludovicum prælio Sandionysiano cæsum 1567. atque *Carolum*, dominum de Seigneville, Fonville &c, qui eodem prælio cum fratre cecidit, genitor ex Francisca Warty *Philiberti Emanuelis*, Vicedomini Ambiani, domini de Piqueny & de Raineval, qui masculorum ultimus 1618. decessit, pater præter filios in juventute mortuos *Carolæ* heredis, quæ Honorato d' Albert Dn. de Cadenet nupsit, qui dein Dux de Chaunes fuit.

Carola heres.

Tituli. §. 10. Titulus est: *d' Albert dictus d' Ailly, Dux de Chaunes, Par Franciæ, vicedominus Ambiani, Baro de Piqueny & de Briotz, Dn. de Magny, de la Broye, Flixcourt, Vinacourt. &c.* Ex his titulis Vicedominatus Ambiani, & Baronia de Piqueny, nec non ipsum Chaunes est à Carola Alliaca, cujus mater Ludovica d' Ongnies f. Caroli Com. de Chaulnes, doti hunc etiam comitatum marito attulit. Accessit vero dignitas ducatus & Pariatus regio beneficio 1621. cum comitatus titulus 1563. concessus fuisset.

Cap. II.

Cap. II.

Domus Albretana, ex qua Reges Navarræ.

§. I.

EX illustrissimis Franciæ stirpibus haud dubie est *Albretana*, quam & *Labretanam* dicunt, de *Labret*, vel *Albret*. De hoc vico *Fourn Geogr. orb. Not. P. 1. L. 6. cap. 35. p. 321. Ad pontem Baultacum delabitur in Garumnam Cironis fluviolus, qui nascitur prope Lebreti vicum, unde Lebretinis principibus inditum nomen Albretum, quibusdam dictum Leporetum, quod abundet leporibus, utpote situm in Lapurdensibus syrtibus. Amaveni nomen familiæ gentilitium, jam ab anno millesimo quingentesimo* (volebat dicere quinquagesimo,) *quo vivebat Amavenus Lebretius. Ex horum progenie Ioannes Lebretius duxit uxorem Catharinam Fuxiam Navarræ reginam, tandemque Ioanna Navarræ regina Bearni & Lebreti domina nupsit Antonio Borbonio, ex quibus ortus Henricus IV. Franciæ & Navarræ rex. In gratiam autem Ioannæ reginæ vicum Lebreti nunc Albreti in ducatum evexit Henricus II. habuitque juridicas sedes quatuor* Neyras, Tartas, Castelgeloux & Castelmoron, *partemque Condomii & Arminiaci.* Albret s. Lebret

§. 2. Hanc stirpem Celeberrimi scriptores *Sammarthani*, *Blondellus*, *Iustellus*, *Olhagaray*, *Othenartus*, *Anselmus*, hinc inde illustrarunt. Primus cujus mentionem vidi fieri, est *Amaneus*, quem Fournier etiam allegat circa 1050, ex posteris vetustorum *Bigorrensium* comitum creditus descendere; eo *Amaneus* 2. natus est, qui 1096. expeditioni Hierosolymitanæ interfuit, & filium habuit *Amaneum* 3. 1130. nepotem, vel ex *Arnoldo* pronepotem *Bernardum*, Mariæ de Cominges maritum. Hoc *Amaneus* 4. natus est, Dn. Albreti, & ex Almodia filia Guilelmi Taillefertii Comitis Engolismensis pater *Amanei* 5. 1220. mariti Assalidæ s. Saridæ filiæ Didaci vicecomitis de Tartas. His parentibus nati *Bernardus* & *Amaneus* 6, quo & Mattha f. Petri de Bourdeaux geniti *Bernardus* 2. pater *Isabellæ Dn. Albretanæ*, quæ dynastiam marito *Bernardo 6. Comiti Armeniacensi* attulit, sed sine liberis mortua est, & *Amaneus* 7. Vicecomes de Tartas, & post mortem neptis Albreti Dominus. Hic ex Rosa filia Guitardi Domini de Bourg reliquit *Guidonem* s. *Guitardum*, *Arnoldum* (cujus filius Amaneus patruum Guidonem habuit heredem) *Berardum* Dn. Riuntii (cujus filius *Arnoldus* ex fratribus solus Gallos secutus est, cum reliqui Anglis adhærerent, unde solus etiam heres mansit, atque ἄπαις mortuus est, *Amaneus* autem Dominus *Vertullii* fuit, maritus Mabiliæ heredis Arnoldi d'Escoussan, Domini de Longoyran) & *Bernardum* Cognomento *Ezium*, maritum Mattha Armeniacensis, quem tamen alii, omittunt Hoc geniti *Bernardus* Dn. de S. Basile 1379. pater *Francisci* ἀτέκνου, & *Arnoldus Amaneus* Dn. Albretanus, quem Carolus V. rex Franciæ à partibus Anglicis abstraxit, & fidelissimum suarum partium dein propugnatorem expertus est. Is 1401. decessit, pater ex Margareta filia ducis Borbonii *Caroli* Domini Albretani, *Conestabilis Franciæ*, qui Carolo VI. regi unice charus fuit, ut hic ipsi à Rege Aragonio sororem ejus peteret: sed obtigit matrimonio *Maria heres Dn. de Sully*, vidua Guidonis Dn. Tremollii. (Hic 1399. caput dicebatur tredecim equitum à viridi scuto candida virgine ornato dictorum. Vulson. de l'escu vert à la Donne blanche.) Porro cecidit Carolus 1415. prælio ad Azincourt, una cum genero Carolo Dn. de Montagu & de Marcoussis: Filios habuit *Guilelmum Dominum de Orval*, qui ad Rouvroy prælio cecidit, & *Carolum Dn. Albreti* Deductio familiæ.

breti Comitem Droci s. Druidarum, hic ex Anna Armeniacensi suscepit *Mariam* Caroli Burgundi C. Nivernii & *Isabellam* s. *Ioannam* Arti ducis Britanniæ conjuges, qui per eam factus est Droci Comes, *Ludovicum* episcopum Airæ inde Cardinalem, qui obiit 1465. *Carolum Dn. de S. Basile*, & duorum ramorum auctores *Ioannem* atque *Arnoldum Amaneum*. Ille *Vicecomes de Tartas* fuit, & ante patrem mortuus est, pater ex Catharina Rohanea *Alani Magni Comitis de Dreux*, in cujus matrimonio vixit Francisca filia & heres Wilhelmi de Britannia s. de Brosse Vicecom. Lemovicum C. Petricorii. His parentibus geniti *Anna Dom. de Avesnes*, uxor Caroli Croii Cimacensis principis (unde in ejus lineæ scutum areola Albretana illata est) *Isabella* uxor Joannis Foxii C. Candalæ & *Carola* uxor Cæsaris Borgiæ D. Valentini: tum *Petrus* Com. Petricoriorum & *Ioannes* Dn. Albreti, & uxorio jure *Rex Navarræ*, qui jam regno pulsus 1516. decessit. Illo & *Catharina Foxia regina Navarræ* geniti *Andreas Phœbus* princeps Vianæ, *Ioannes Martinus Bonaventura*, *Carolus* princeps Navarræ, qui in expeditione Neapolitana 1527. periit, & *Henricus Rex*, cujus tamen regnum detinuere Castellani, unde illo & Margareta Valesia Regis Francisci I. sorore nata est *Ioanna*, princeps ultra sexum prudens & animosa, Pontificiarum superstitionum hostis acerrima; quæ regni Navarreni jus marito Antonio Borbonio attulit, & dein filio Henrico IV. reliquit, lineæ suæ ultima. Ast *Arnoldus Amaneus* Caroli II. filius secundus lineam alteram *Orvalliam* dedit, pater *Gabrielis Dn. de l'Esparre* & *Ioannis* Dn. d'Orval Comitis de Retel, qui ab uxore *Carola* filia Joannis Burgundi prætensionem in Nivernium & Retelium obtinuit; sed filia *Maria* Carolo Clivio C. Nivernensi nupsit, ut lites dirimerentur domus Clivensis & Albretanæ.

Regis Navarræ.

Linea de Orval.

Domini & Com de Miossens

§. 3. Præter istos Joannes pinguis Albretanus, vicecomes Tartassius, vel fratrem vel filium per naturam habuit *Ægidium Dom. de Castelmoron*, qui ex Anna Aquillonia s. d'Aiguillon ex principibus Tarraconis descendente *Stephanum Arnaldum* genuit patrem ex Francisca Bearnensi Domina de Miossens *Ioannis Albretani B. de Miossens*, quem Henricus Albretanus Rex Navarræ locumtenentem generalem creavit. Huic uxor fuit Susanna ex Borboniis Petri Baronis de Bullet filia, cujus curæ Henricus IV. dein Franciæ rex educandus commissus est. Hos parentes habuit *Henricus* Albretanus Baro de Miossens maritus Antoniæ Pontiæ Comitis de Marennes Antonio Domino de Pons natæ. Hi genuere *Apollinem* Ecclesiasticæ vitæ dicatum, atque *Henricum* Dominum de Miossens & de Pons Comitem de Marennes, qui præter *Franciscum Amaneum* Comitem de Miossens 1672. occisum suscepit *Cæsarem Phœbum* Comitem de Miossens Marescallum Franciæ, 1653. scipione donatum, atque *Franciscum Alexandrum* Dominum de Pons Comitem de Miossens: ille è conjuge Magdalena filia Gabrielis de Guenegaud Domini de Guenegaud ærario sacro præfecti filia *Mariam Franciscam*, hic ex Anna Poussart du Vigean de Fors, quæ vidua dein Armando Joanni du Plessis de Vignerod Duci de Richelieu nupsit, *Carolum Amaneum* suscepit, qui patrueles 1662. connubio juncti sunt.

Scutum purum rubeum

Donum liliorum Francicorum.

§. 4. Quod attinet insignia, vetustis Albretanis datur scutum, *solo minio* tinctum. Eo designari ajunt ex antiquis Navarræ regibus descensum, in quibus auctori Garsiæ de Ximenes, antequam ex visione aureum clypeum quercu viridi, cui immineret crux rubea globulis extrema munita, insignitum susciperet, tale scutum coccineum à majoribus in usu fuerit. Ita *P. Paillot La vr. & Parf. sc.* des arm. voce Armes p. 46. tradit: *Les Comtes d'Albret descendus de cette maison Royale, retindrent l'escu seul de gueules simplement jusques à Charles d'Albret Comte de Dreux Seigneur de Silly & de Craon Conneſtable de France, lequel par benefice de Charles VI. porta & les siens apres luy escartelé au premier & quatrieme semé de France, & aux deux & trois de gueules. Comites Albretani, qui ex hac regia domo descenderunt, retinuere solum clypeum mero cocco tinctum, usque ad Carolum Albretum Comitem Drocensem Dominum Sulliaci & Credonii Franciæ Conestabilem, qui beneficio Caroli VI. parmam ascivit, & ad posteros transmisit, quadripertitam, cujus prima & extrema areola cœlestina liliis aureis Francicis consereretur, secunda vero & tertia tota ruberet.* Alibi voce *Table d'Attente* p. 617. Arnaldo Amaneo hoc tribuit: *Armand Armajeu Seigneur d'Albret portoit d'Albret, qui est de gueules, il espousa en l'an* MCCCLXIIX. *sous Charles V. Marguerite de Bourbon fille de Pierre premier du nom Duc de Bourbon, & en faveur de cette alliance Charles VI. luy permit d'escarteler ses armes au quartier d'hon-*

d'honneur de l'escu de France. L'escu simplement de gueules de cet Armanieu, se voit parmy les alliances de Bourbon, & l'escartelage entre les armes des Connestables sous le nom de Charles d'Albret Comte de Dreux Seigneur de Sully & de Craon Connestable de France, qui portoit semé de France, escartelé de gueules. Quod ita sonat: *Armandus* (Alias *Arnaldus* vocari solet) *Amaneus Dn. Albretanus utebatur tessera Albretana, hoc est mero minio: duxit ille anno 1368. sub Carolo V. Margaretam Borboniam filiam Petri I. Ducis Borbonii, & favore bujus fœderis conjugalis Carolus VI. ei permisit propriæ tesseræ quadripertitim loco honoratiori miscere Francicum symbolum. Scutum merum coccineum hujus Armanei inter affinitates Borbonias visitur: quadripertitus autem clypeus in indiculo Conestabilium sub nomine Caroli Albretani Comitis Drocensis Domini Sulliaci & Credonii Conestabilis Franciæ, qui utebatur clypeo consito Francicis liliis cum quadris duabus interpositis rubeis.* Differentia interutramque traditionem forte ita conciliatur, ut Amanei conjugium causam dederit, sed axiomate primus gavisus sit Carolus.

§. 5. An insignium nomine veniant talia scuta uno colore tantum tin&cta disputatur: de qua re P. 1. seu generali c. 1. n. 21. egimus, nec hic repetere necessum est. Scuta uno colore infecta.

§. 6. Cum matrimonio Joannis Albretani & Catharinæ Foxiæ *regnum Navarrenum* in hanc familiam delaberetur, non una accessione scutum ornatum est. Ita vidi *Henrico* regi & ejus filiæ istud tribui scutum apud *Paillot La vr. & parf. sc. des arm.* voce *Pennon* p. 529. & *Varenn. R. d'arm.* p. 137. quod transverse sectum superius tres complecteretur regiones, quarum prima rubea continet carbunculum, quem vocant, linearem, clausum & sphærulis distinctum aureum, designando *Navarreno* regno; secunda quadripertitim exhibet Francica lilia, cum quadris rubeis, *Albretanam* tesseram: tertia aurea quatuor exaratur palis rubeis *Aragoniorum.* Inferior scuti pars quatuor areolas complectitur, quarum prima quadripertim *Foxia* & *Bearnensia* symbola ostentat, quorum illa constant tribus palis rubeis in auro, hæc in eodem metallo binis vaccis rubeis, quarum tintinnabula & cornua cærulea sunt: secunda regio iterum in quadras secta, priorem & extremam aureas singulis leonibus coccineis, reliquas duas rubeas leopardis singulis aureis, falculis & lingua cæruleis, ornat, quorũ illud δεῖγμα est *Armeniacensium*, hoc *Ruthenorum* s. *Rhodensium.* Tertius laterculus est *Eburovicius* (d'Evreux) videlicet cæruleus liliis aureis sparsus, inducto baltheo dextro segmentis argenteis & rubeis composito: Quartus & extremus in decussim secatur, ut superiorem & inferiorem regionem auream ornent pali *Aragonii* rubei, latera vero vel aquilæ *Siculæ*, vel potius hinc in rubeo *castellum*, *Castiliæ* hieroglyphicum, isthinc in argento *leo Legionensis* rubeus. Toti demum imponebatur media *aurea* parmula, impressis *duobus leonibus gradientibus rubeis*, quorum falculæ & linguæ *cæruleæ* essent. Huic scuto imponebatur *corona* regia, eo quidem tempore nondum clausa, utpote qui modus coronarum deinceps demum invaluit. Scutum R. Navarr. ex hac gente.

§. 7. Ut singularum areolarum jura rectius intelligamus, non abs re fuerit, huc adscribere majores *Henrici regis*, qui Henrici IV. Francorum regis gloriosi avus fuit. Henrici Regis tabula progonologica.

- Henricus Albretanus R. Navarræ † 1555.
  - Joannes Albretanus Rex Navarræ † 1516.
    - Alanus Magnus Dn. de Albret Com. de Dreux.
      - Joanes Dn. Albreti Vice Com. de Tartas.
        - Carolus III. Dn. de Albr. C. de Dreux.
          - Carolus Dn. de Albret, C. de Dreux.
          - Maria f. Ludovici Dn. de Sully.
        - Anna de Armignac.
          - Bernardus Comes de Armignac.
          - Bona f. Joannis de Francia Duc. de Berry.
      - Catharina de Rohan.
        - Alanus vicec. de Rohan.
          - Alanus vicecomes de Rohan.
          - Beatrix f. Oliverii Cliſſon Com. de Porhoet.
        - Margareta Britannica.
          - Joannes Dux Britanniæ.
          - Joanna f. Caroli II. Reg. Navarræ.
    - Franciſca de Blois f. Britannia Vic. de Limoges. † 1488.
      - Guilelmus de Blois f. Brit. vic. de Limoges.
        - Joannes de Blois f. de Brit. Vice de Limoges.
          - Carolus de Blois f. de Chaſtillon. D. Britanniæ.
          - Joanna f. Guidon. de Britannia, C. Penthieuriæ.
        - Margarita Cliſſon.
          - Oliverius Cliſſon, C. de Porhoet Coneſt. Franciæ.
          - Catharina f. Guid. Dn. de Laval.
      - Iſabella de la Tour.
        - Bertrandus de la Tour C. Arv. & Bon.
          - Bertrandus Dn. de la Tour.
          - Maria f. Godofredi Bonon. Dn. de Montgaſcon.
        - Jacobea du Peſchin.
          - Ludovicus Dn. du Peſchin.
          - Yſeul f. Guidonis de Sully Dn. de Voulor.
  - Catharina de Foix regina Navarræ † 1517.
    - Gaſto de Foix pr. de Bearn. † 1470.
      - Gaſto C. de Foix pr. de Bearn. † 1472.
        - Joannes C. de Foix pr. de Bearn.
          - Archibaldus Dn. de Greilly.
          - Iſabella de Foix f. Rogerii Bern. Vic. de Caſtelbon.
        - Joanna de Albret.
          - Carolus Dn. de Albret. C. de Dreux.
          - Maria f. Ludovici Dn. de Sully.
      - Leonora reg. Navar. † 1478.
        - Joannes Rex Aragon. & Nav. † 1479.
          - Ferdinandus Rex Aragoniæ & Siciliæ † 1418.
          - Leonora f. Sancii Com. de Albuquerque.
        - Blanca reg. Navarræ † 1441.
          - Carolus III. Rex Navarræ. † 1425.
          - Leonora f. Henrici R. Caſtiliæ. † 1416.
    - Magdalena de Francia † 1486.
      - Carol. VII. R. Franciæ 1461.
        - Carolus VI. Rex Franciæ † 1422.
          - Carolus V. Rex Franciæ. † 1380.
          - Joanna f. Petri Duc. Borbonii † 1377.
        - Eliſabetha Bavarica. † 1435.
          - Stephanus dux Bavariæ † 1413.
          - Thadea f. Barnabonis Vicec. Mediolani.
      - Maria Andina † 1463.
        - Ludovicus Andinus R. Siciliæ † 1417.
          - Ludovicus Andinus Rex Siciliæ. † 1385.
          - Maria f. Caroli de Blois. D. Britanniæ. 1404.
        - Jolantha Aragonia 1442.
          - Joannes Rex Aragoniæ † 1395.
          - Jolantha f. Roberti D. Barrenſis.

Navarra. Domus Eburovicenſis.

§. 8. Ex his de rationibus laterculorum judicium haud adeo difficile eſt. *Navarrenum* δεῖγμα primum eſt, quod Henricus à matre habuit *Catharina Foxia*, hæc iterum à ſua avia *Leonora* Aragonia ad quam jus delatum erat à matre *Blanca* Caroli III. ex Eburovicenſibus Navarræ regis ultimi filia; quod etiam indicat jus *Eburovicenſis* ſymboli: nam Caroli illius avus Philippus, cui ab uxore regnum Navarrenum obtigit, filius fuerat Ludovici de Francia Comitis Eburovicenſis, qui illo diſcerniculo regium ſcutum diſtinxit, pro more gentis regiæ.

Foxia. Bearnum.

§. 9. *Foxiam* areolam itidem à matre Henricus habuit, utpote ei gentilem, ſeu potius ab ejus abavia *Iſabella Foxia*, quæ Arcibaldum de Greilly maritum habuit, aſcitum; Nam per eam

nomen

nomen & arma Foxia ad istam stirpem ex Lemanni lacus vicinia in Aquitaniam delatam pervenerunt: & quidem *Bearnensi* symbolo aucta, cum jam pridem duo illa coaluissent.

§. 10. *Aragonici* pali sunt à *Leonora* regina Catharinæ avia, quæ gente *Aragonia* fuit, patremque *Ioannem* regem habuit, *Ferdinandi* Regis Aragoniæ electi filium, cujus mater *Leonora* Aragoniæ & Siciliæ regis fuerat filia, & occasio Aragonici sceptri in Domum Castellanam transferendi. Porro iidem Aragonici pali reperiuntur in extrema areola, lateribus *Castellanum* castrum & *Legionensem* leonem referentibus. Cæterum hoc symbolo *Ioannes Rex Navarræ* ipsus usus est, uti vidi ejus imagini veteri additum scutum bipertitum, anteriori parte constante quadrifaria sectione ex Navarrenis & Eburoviciis tesseris, posteriori hanc tesseram deferente, quam proin præ altera illa Sicula præeligendam non dubito. Addo in transitu, adjectum qui scutum custodiret telamonis loco *caprum* in illa pictura. Porro explicatio δειγμάτων non difficilis est, nam gente Joannes ex Legionis & Castiliæ regibus fuit, patrem vero Aragoniæ regem habuit, quod ipse etiam regnum administravit. Aragonia, Castilia Legio. Scutum Ioannis Regis.

§. 11. Vidimus etiam *Armeniacensem* laterculum in scuto nostro: Porro Armeniacensium origo est ex *Sancii Ducis Vasconiæ* ac *Regis Navarræ*, ex priscis reg bus, filio *Garsia curvo* cognominato Comite Vasconiæ, qui præter *Sanctum Ducem Vasconiæ* reliquorum Ducum & Comitum Burdigalensium satorem atque *Arnoldum C. Astaracensem*, à quo reliqui Astaracenses (d'Estrac) nec non Pardiacenses descendunt, genuit *Guilelmum* Comitem *Fidentiaci*. Hoc nati *Otto*, à quo reliqui Comites Fidentiaci seu de *Fezensaguet* derivantur, & *Bernardus* cognomento *luscus Comes Armeniacensis*, pater *Geraldi*, avus *Bernardi II.* proavus *Geraldi* II. Hic genuit *Bernardum* III. patrem *Geraldi* III. qui ex Fidentiacis uxorem habuit, unde filius *Bernardus Comes Armeniaci & Fidentiaci* fuit, genitor *Geraldi* IV. *Arnoldi Bernardi, Petri Geraldi*, qui ordine comites fuere, nec non *Rogerii* Vicecomitis Fidentiaci: *Geraldus* Bernardum reliquerat, qui patruis successit, sed huic Rogerii filius *Geraldus* V. excluso ejus sororio *Arnoldo Ottone vicec. de Lemaigne:* Geraldus genuit *Gastonem & Bernardum* VI. ab illo descendunt vicecomites Fidentiaci in quartam generationem, sed successit illis *Bernardus* VII. *Armeniacensis.* Porro *Bernardus* VI. *Armeniacensis* uxores habuit *Isabellam filiam & heredem Bernardi Ezii, Dn. de Albret*, & dein *Cæciliam* filiam *Henrici* II. *C. de Rhodes* s. *Rutheni* heredem (quæ ratio leopardi leonibus in scuto juncti) Bernardo & Cæcilia natus est *Ioannes C. Armeniacensis*, hoc *Ioannes* II. Comes, cogn. *Crassus*, pater *Ioannis* III. & *Bernardi* VII. qui neptes ex fratre à successione exclusit, & agnatos Fidentiacos in carcere ad mortem usque detinuit, dein successor. Hic pater fuit Joannis IV. genitoris *Ioannis* V. & *Caroli* atque *Mariæ Ludovico Duci Alensonio* nuptæ, (ad quam domum hac ex causa bona Armeniacorum delata) *Bernardi C. de Pardiac* (quo Jacobus D. de Nemours natus, pater Joannis & Ludovici, in quibus mascula progenies defecit) nec non *Anna*, quam vidimus Carolo II. Dn. Albretano nuptam fuisse. Huic itaque notando conjugio illa servit area. Com. Armeniacenses. Deductio.

§. 12. Superest *Bigerronum* leones exhibens parmula media. Bigerronum Comites descendunt à quodam *Lupo* Comite, cujus filius *Donatus* Lupi, sub Ludovico pio Bigerrones rexit. Ejus trinepos fuit *Bertrandus* Comes 1036. qui genuit *Gisbergam* vel *Gerbergam* vel *Ermesindam*, Ramiri Regis Aragoniæ uxorem, & *Bernardum*, cujus hereditatem filia attulit marito *Centullo* IV. *Vicecomiti Bearnensi*, genuitque *Bernardum & Centullum* comites, quorum hic *Beatricem* reliquit, nuptam *Petro Vicecomiti Martiani*, à quo genitus *Centullus II. Comes*, ab hoc autem *Stephania*, à qua maritus *Bernardus III. C. Convenarum* s. *de Cominges* comitatum nactus ad filiam transmisit *Petronellam*, quæ denuo nupta *Gastoni VI. Vicecom. de Bearn* titulum genti intulit, sed nullam ex eo sustulit prolem, unde heredem habuit nepotem ex filia Ælide è tertio marito susceptа *Esquibatum*, qui sororem Lauram uxorem Raymundi VI. vicecom. Turennii heredem instituit, sed comitatus reginæ adjudicatus est. Porro leones hos Bigerronum ob originis testimonium vid. num. 2. gestari opinor, unde etiam potiori loco sunt. Bigerrones.

§. 13. Ad ramum *Orvallium* pergimus, cui usitatum fuit *discerniculum*, videlicet quadris duabus scuti rubeis, utpote antiquo Albretano symbolo, circumdato limbo Ramus Orvallius.

striato

Cõtroversia cum Cliviis. striato argenteo. His ab *Helena*, *Maria* & *Carola* Joannis Albretani Orvallii filiabus alios laterculos additos suspicor, ob matrem *Carolam* filiam Joannis Burgundi C. Retelii & Nivernensis. Cum enim Clivii ex *Maria* illa Albretana descendentes usi sint laterculis (ut infra c.29. videbimus) *Clivio, Marcano, Artesio, Brabantino, Burgundico, Retelano, & Alensonio*; Albretanis ipsis præter avitam tesseram, etiam Artesiam, Brabantinam, Burgundicam & Retelanam à matre Carola convenire credo, & ob hoc usurpatas etiam opinor. Et quidem *Carola* hæc Joannis Burgundi quod diximus filia natu minor erat, cum major *Elisabetha* Joannis Ducis Cliviæ uxor fuisset, ast Carola, quod Clivii extranei essent, eos à successione arcere voluit. Demum Cõpositio. controversia sublata matrimonio est Mariæ Albretanæ atq; Caroli Clivii.

Com. de Mieffens. §. 14. Linea de *Mioßens*, quæ superest, apud Sammarth. L'est. de la Fr. p.355. pleno utitur scuto Albretano, haud dubie quia rami omnes reliqui defecere. Ei autem imponit *galeam* coronatam, cui olea naturali figura picta insistit; *Laciniæ* verò sunt ex auro, minio & cyano. *Telamones* pinguntur duo leones aurei cubantes & capita tecti galeis argenteis, quibus insistunt duæ aquilæ nigræ, clypeum rostris apprehendentes.

Tituli Dnn. Albret. Titulus Sire. §. 15. Quod titulos concernit, antiquus est *Dominorum* de *Lebreto seu Albreto*. Et quidem utebantur titulo: *Sire d' Albret*, uti *P. Anseaume Palais de l'honn. p.316.* constanter eo utitur. Porro sciendum, quamvis ille sit titulus, quo solus Rex compellari solet, in ob vocandi casu, superioribus tamen seculis proceribus etiam aliis fuisse attributum. conf. Limn. Notit. R. Franc. 2, 6. p.396. 441. ubi ex *Steph. Pasquier* illa adducit: *La forme que nous observons en cecy, soit en parlant, soit en escrivant au Roy, est de mettre seulement le mot de Sire. Nos ancestres n'en userent pas tousjours ainsy, par une Regle stable & infaillible. je voy quelques anciennes familles en France, qui affecterent, que le mot de Sire tomba particulierement sur elles, comme le Sire de Pons & le Sire de Montmorency, & specialement le Seigneur de Coussy, quand il estoit en essence: Car il portoit en sa devise;* je ne suis Roy, ny Prince aussy, je suis de Sire le Coucy. *Forma quam hac in re observamus, s. scribentes regi sive eidem loquentes hæc est, ut solum nomen Sire exprimamus. Majores autem nostri hoc non ita præcise semper observarunt. Deprehendo nonnullas familias Franciæ affectasse hoc nomen, atq; voluisse illud sibi peculiare fieri, ut Sire de Pons, sive de Montmorancy, & præcipuè Dominus de Coucy, quando erat in vigore. Habebat enim pro symbolo: Non sum rex nec etiam princeps. sed Sire de Coussi. Sed longè plures familiæ erant.* De *Gravilleis* ita *Varenn. R. d'arm.* P.3. p.440. quod etiam nomine *Sire* utantur: *Pour ce que l'on a voulu se persvader qu'il y avoit Sire à Graville premier que Roy en France, & que ce nom leur avoit esté donné par Iules Cesar.* Sed hisce commentis opus non est, cum potius plures ex illustrioribus familiis prisco tempore eodem titulo sint gavisæ, ut observasse memini in *actis contra Bonifac. IIX. Pontif. p.62.* Porro Ducalis Dignitas. deinceps 1556. Albreto dignitas *Ducatus* accessit, honori Joannæ reginæ. Verum filio ad coronam Francicam successione vocato ducatus ei unitus est. Iterum vero idem 1652. cum Baroniâ Durance & aliis locis *Bullioniæ* domui est concessus, pro Sedano & Raucourio, & quidẽ ut à tempore primæ erectionis illo fruerentur axiomate ducali. Unde nunc quoq; hoc nomen in titulis Ducis Bullionii legitur, ejusq; filius secundogenitus Emanuel Theodosius peculiariter eo fruitur.

Com. de Dreux. §. 16. In titulis etiam Comitatum *Drocensem* sive *Druidum* reperio. Hic comitatus in familia regia hæsit, concessus Roberto Ludovici Crassi filio, ex cujus posteris orti sunt Duces Britanniæ: porro Petronella & Margareta de Thouars, hæredibus Simonis de Thouars C. de Dreux, transferentibus jus suum in Carolum V. ille coronæ redunitus est. Inde beneficio regis ad Albretanos delatum oportet: ast Caroli II. filia Joanna eum dotalem attulit Arto Duci Britanniæ.

Mieffens. Pons. §. 17. Modernæ lineæ tituli illi sunt: Marescalli: *Dominus* (*Sire*) *de Pons*, Supremus dominus (Souverain) de Bedailles, princ. de Mortagne, *Comes de Mioßens:* nepotes ejus: *Comes de Mioßens, Baro Baroniarum de* Coarase, *Gerdretz, supremus dominus (Souverain) de Bedeilles:* aliquando additum vidi elogium *Com. de Marennes:* quod ut & *Pons* est ab Antonia Pontia f. Antonii Dn. de Pons, Henrici Albretani uxore. *Mioßens* verò attulit Stephano Arnaldo marito Francisca de Bearn Dn. de Mioßens. Reliquorum rationes explicare nescio.

CAPUT III.

Angliæ s. Magnæ Britanniæ Reges.

ARGUMENTUM.

1. *Britannicæ insulæ. Magna Britannia.*
2. *Vetera δείγματα.*
3. 4. *Hodierna dispositio.*
5. *Lilia Francica unde? Prætensio Edoardi III. à matre.*
6. *Ex captivitate Joannis Regis.*
7. *A Catharina Valesia.*
8. *Cur ante Angliam Francica lilia?*
9. *Anglica area. Color rubeus.*
10. *Leopardi an leones?*
11. *Origo ex Uptono.*
12. *Ex Chesneo, Hœpingio, Spelmanno.*
13. *Anglia. Suæ potestatis. Lucius Rex. Sub Romanis. Vortigernus. Anglosaxones. Heptarchia. Egbertus Rex. Familiæ. Saxonica, Danica, Normannica, Andegavensis, Tideria, Scotica.*
14. *Scotica areola.*
15. *Origo. Vetera Symbola.*
16. *Limbus & flores ex amicitia Gallica.*
17. *Scotia.*
18. *Regum successio.*
19. *Stuartorum gentile symbolum.*
20. *Hovvardis concessus ex parte leo Scoticus.*
21. *Hibernicus laterculus. Chelyos origo.*
22. *Hiberniæ regimen.*
23. *Galeæ. Anglica. Scotica.*
24. *Corona clausa.*
25. *Aliqui jus negant, sed injuria.*
26. *Prætensio Pontificis in Angliam & Hiberniam. Ex vectigali imposito. Ex Joannis subjectione. Ex Henrici II. concessione. Ex Sixti V. ausu. Ex Hibernorum confessione & regni collatione. Fundamenta Anglica.*
27. *Scotica corona.*
28. *Anglica liliata.*
29. *Telamones.*
30. *Symbolum.*
31. *Ordo periscelidis.*
32. *Equites Balnei.*
33. *Ordo S. Andreæ s. Cardui.*
34. *Rosarium.*
35. *Papilio regius.*
36. *Titulus. Magna Britannia.*
37. *Defensor fidei.*
38. *Scutum Duc. Eboracensis.*
39. *Ducis Richmondiæ.*
40. *Vetustiora discernicula.*
41. *Regiorum per naturam filiorum discernicula.*
42. *Honorariæ concessiones.*
43. *Cromvvellii vel Reipubl. Anglicæ sigillum.*

§. I.

BRitannicæ insulæ, naturæ gaudentis opus, Fortunatarum æmulæ numero plures sunt; magnitudine tamen duæ reliquas superant, quarum major *Angliam & Scotiam* complectitur, minor *Hiberniæ* nomine venit. Has omnes titulo *Magnæ Britanniæ* post unionem seculi hujus principio factam unus sceptro suo rex regit, cujus nunc clypeum considerare ordo nos jubet. *Britannicæ insulæ. Magna Britannia.*

§. II. Ut de veteribus δείγμασι quædam addamus. *Nic. Vptonus* scriptor Britannicus *de milit. offic.* p. 127. *Bruto* primo tribuit *leonem gradientem rubeum in solo aureo:* inde *Belino* & successoribus 3. *in cæruleo aureas coronas.* Post hos *Vter Pendragonem* (quod magnum corpus & longum cum capite parvo ad similitudinem draconis habuit, p. 206.) *duos dracones virides rubeis coronis ornatos tergis obversis in scuto aureo: Arturum* autem filium *in viridi solo crucem argenteam & in superiori angulo dextro imaginem* Θεοτόκου *filium in sinu gestantis*, usurpasse refert. *Cadvvalladro* tribuit *crucem patentem seu pedatam figitivam (fiché) auream in solo azorio*, hoc est, cyaneo. Dehinc *Egberto* dat *crucem auream floridam (fleuronnée) in campo cæruleo:* Mox *Svenoni* Dano 3. *coronas aureas* (quarum altera alteri imminet) *in clypeo rubenti:* Ab *Edoardo* ait cruci floridæ additas 5. *merulos aureos* ἄποδας, eo mysterio quia spoliatus antea per Danos *Edoardus sine terra* vocabatur. *Gvilhelmo Conquestori* relinquit Normanniæ *pardos. Stephano* autem *Blesensi* refert gestata *in solo rubeo* 3. *leonum gradientium, quibus pro capitibus fuerint singuli sagittarii retro conversi*, monstrosa specie, corpora. Demum subjicit, *Henricum tres leones aureos peditantes in scuto rubeo* assumsisse. Hæc ille, penes quem autorem fides esto: si tamen ullam merentur de temporibus istis, quo insignium illa consvetudo nondum fuit, traditiones vel commenta. Quas hic aviculas Edoardo, *Egberto* tribuit *Hieron. Henning. Theatr. geneal. T. 4. Mon. IV. P. ult. p. 87.* sed crucem minio, scutum argento tingit. Non minus *Le Laboureur* (ap. *Menestr. L'art du blason justif.* p. 367.) *une croix pattée d'argent cantonnée de 4. colombes.* Verumenimverò ridet adversarium *P. Menestrier*, commento deceptum; & ex *Henrico Spelmanno* (qui plus judicii quam antecessorum quisquam ad hoc argumentum attulisse apparet) *Aspilog.* pag. 41. ostendit, *Vetera δείγματα.*

ostendit, errorem ex numis ortum esse. Habent enim isti inter aves 4. bacillos totidem, se invicem instar crucis dissecantes: alites autem videntur non apodes sed antipodes: addit. *nusquam locorum Edvvardi avum referentium (si omnem antiquitatem, templa, castra, monumenta, rudera perlustraveris) reperiri credo, neque arma ista, nec armorum quidpiam. Certe ejus tempestatis reliquiæ ne simplicis scuti (quam unquam viderim etiam data opera) effigiem admittunt.* Sunt alii etiam, qui *leonem cum rosa* tribuunt ap. *Theod. Haping. de Iur. insign.* c.6. P.3. §.2. p.308. An exinde suspicio, quia rosæ albæ & rubræ factiones *Eboracensium* & *Lancastrensium* non uno seculo Angliam exercuere?

Hodierna dispositio. §. III. Ad illud scutum me converto, quod in usu hodie est, cujus etiam explicatio ea, quæ de antiquioribus adhuc scire operæ pretium fuerit, includet. Utitur ergo *Augustus Magnæ Britanniæ rex* clypeo *quadripertito*, quadris *prima & extrema Francica lilia & Anglicos leopardos, secunda Scoticum leonem, tertia Hibernicam chelyn referentibus.* Vidi tamen (ita *Sibmach.* Wapenb. P.1. p.2.) ubi Scoticum δεῖγμα secundum & tertium alveolum constituebat, Francico-Anglicis symbolis in primam, Hibernia in extremam aream repositis.

§. IV. Primo laterculo *Francica & Anglica* δείγματα inserta sunt sectione nova quadrifida, ut quadrantis hujus prima & quarta area *cærulea liliis ternis aureis*, reliquæ duæ *rubentes tribus leopardis aureis*, quorum *lingua* & *protensi ungues cæruleo* colore tinguntur, insignitæ conspiciantur.

Lilia Francica unde? Prætensio Edoardi III. à matre. §. V. Liliis *Franciam* notari in aprico est. Cæterum hæc à *Polydoro Virgilio Guilhelmo Conquestori* contra fidem historiæ dari & refert & refellit *Spelmann. aspilog.* p. 42. Primus enim *Edoardus III.* hisce floribus suum exornavit clypeum. Sed Historia & juris ratio disertius explicanda sunt. In *Carolo IV.* cui *pulchro* cognomen, linea Regũ Franciæ ex Capetino sanguine prior defecerat, Angliæ verò Rex sorore hujus Isabella natus, si fœminina successio valeret, ad successionẽ vocabatur. Exclusit autem hunc à reginę viduæ, cujus partus expectãdus erat & custodia & deinceps successione *Philippus, Valesius* à comitatu quem ante sceptrum rexit nuncupatus, extinctorum trium ultimorũ regum patruelis, atq; ita agnatus proximus. Jus allegatũ *Salicæ legis*, quod tres regni status congregati confirmarunt, Roberto Atrebatũ comite & regis pariter agnato strenue jus masculorum propugnante, Episcopo Bellovacensi autem ex Matth. *6,28. Lilia non nere* coram multitudine, quę divina voce convinci videbatur, asserente, & non parum ad causæ successum conferente. Inde factum ut Edoardus jure cederet suo, atque 1329. Ambiani Philippo de *Aquitaniæ* ac *Pontivensi* comitatu diceret sacramentum tanquam vasallus. Restabat adhuc Eridos pomum, arces Pensacensi motu sub Carolo IV. à Philippi patre Carolo ademtæ, quas Edoardus restitui poscebat. Dehinc repetita prior de regno prætensio, quam ætate adhuc minor & à matre persvasus valide non potuerit abdicare: tum quia Philippus ipse Ambianensi non steterit conventione: inprimis cum accederet *Robertus Atrebatensis*, à rege jam offensus, & Valesio regnum uti dederit ita auferre posse jactitans, adeoq; repetendi juris sui Edoardo novus instigator. Hic Ludovicum Bavarum, Imperatorem, præter Brabantinum & Geldrum duces, in partes asciscit suas, atque Flandros adversus comitem ipsis gravem adjuvat. Hinc aperto bello Philippum 1338. aggreditur, à Ludovico etiam *imperii Vicarius* creatus, ut Germanos hortari pro autoritate posset. Stetere exercitus ex adverso sed à pugna temperatum. Reversus in Flandriam Edoardus, *Flandrorum & Brabantinorum* svasu (conf. *Chifflet. Lumin. Salic.* 9.) nomen & insignia Francica sumsit, ut cum Flandria Francorum regem superiorem agnosceret, non alium hi quam dominum sequi dicerentur. Hæc liliorum, & quidem quomodo à Francis regibus eo tempore gestari solebant sine numero, donec demum ternarius ab istis determinatus, his quoq; servatus est, in insignibus istis origo: Nec ab eo tempore omissa sunt, etiamsi non solum belli varia fortuna fuerit, sed & transactiones plures intercesserint. De quibus historiæ Francicæ & Anglicæ consulendæ erunt.

Ex captivitate Joannis Regis. §. VI. Novum jus pro liliis his allegat *Nic. Uptonus de milit. offic.* p.110.111. cum primo titulo, quod Isabella mater Edoardi III. heres regni fuerit, alterum addit: *Iura volunt, quod captus in justo bello fiat servus capientis. Est textus Inst. de I. N.G. & C. in §. jus autem gentiũ. Vbi dicitur, bella etenim orta sunt, & captivitates secutæ, inde & servitutes, quæ sunt juri naturali contrariæ. sed verum est quod XIX. Sept. A. D. MCCCXLVII. Dom. Edvvardus Princeps & primogenitus præfati Edvvardi III. R. Angliæ in bello de Poyters Regẽ Francorum Ioannẽ cepit, & postea ipsum captivum in Angliam cum magno triumpho & honore perduxit.*

Bene

Bene ergo licebat præfato Edvvardo & heredibus suis arma sui captivi deferre postea & portare. De eodem postea quoque agit p.132.145. & argumentum hoc ulterius urget: de quo alii cogitent.

§. VII. Novum jus post hæc acquisitum Anglis, Burgundorum & Aurelianensium factionibus Franciam misere scindentibus. *Catharina* enim Caroli VI. Franciæ Regis filia 1420. *Henrico V. Angliæ* regi illa lege nupsit, ut, excluso ob cædem Joannis Burgundiæ Ducis procuratam Delfino, ipse & liberi post socerum regnum Franciæ haberent, interea rector esset. Mortuo patre & Henrico V. Carolus VII. ægre servavit regnum avitum, cum initio intra Bituriges imperium ejus & hostium armis & suorum odio concluderetur. Henricus autem VI. Henrico & Catharina natus Lutetiæ etiam solenniter Rex Franciæ inauguratus est (*conf. Chifflet. vindic. Hisp. c.7. & Lum. Salic. 9.*) Vicit demum Caroli fortuna, ut inprimis Joannæ Darciæ, quæ puellæ Aurelianensis nomine celebris est, & Joannis Aurelianensis nothi fortitudine regnum universum subigeret, Normannia etiam & Aquitania vetustis possessoribus Anglis extorta. Ex eo servata quidem in insignibus lilia, nec tamen quod sciam illo nomine quicquam in Franciæ regnum tentatum est. A Catharina Valesia.

§. VIII. De eo porro disquirunt, cur potiori ante domesticos leones lilia Francica loco Anglia ostentet. Responsum *Henr. Spelmanni* Aspilog. p. 45. quam alterius ascribere malo: ita ille, *Edvvardus III. regni Francici clypeum, cujus materno jure heres salutatur, Angliaco immiscuit, concessa huic quadra in scuto potiori: quia ut quidam volunt, leones nostros ad ducatum alias pertinuisse ferebantur, lilia semper ad regnum. Sed Edvvardo antiquius aliud fuisse non est dubium. Nam Raymundus Barcinoniæ comes, qui priori avo Petronillam Aragoniæ filiam & heredem duxerat, comitatus sui insignia (quæ hujusque Aragoniæ regno addicuntur) loco primo detulit: uxoria vero illa regia in secundo. Edvvardus igitur morem gessisse videtur occasioni; Franciamque ingrediens regem se Franciæ sic apertius indicasse. Quin & Belgas quorum ope maxime nitebatur inclinatiores sibi reddidisse sedatique animi. Belgæ enim in fidem regum Franciæ juramento stringebantur. Anglum verò sequi viderentur, si leones stationem primam in signis militaribus occuparent. Signa enim & vexilla ejus esse dicimus, cujus prima sunt in illis symbola. Quod & in comitiis Parlamentariis Edvvardi III. decimo quarto nonnihil hæsitationis attulit.* Conf. de liliis his *Hæping. de Jur.* in s. c. 6. P. 3. cl. 3. §. 3. n. 495. seq. Cur ante Angliam Francica lilia?

§. IX. De liliis satis: quadrantis primi & quarti areola secunda & tertia *cocco tingitur, & tres defert leopardos aureos, lingua & falculis cæruleis.* De scuti colore ita philosophatur *Ioannes de Bado aureo.* p.10. *Rex Angliæ portat colorem rubium, quia per colorem rubium repræsentatur ignis. Et Anglici dicuntur quasi Inglici vel igne electi.* Condonemus has seculo ineptias. Anglica area. Color rubeus.

§. X. De nomine ferarum item disputatum videmus. P. 1. c. 5. differentia *leonum & leopardorum* in re heraldica illa notata, quod horum adversa pinguntur ora, utroque extante oculo, istorum non nisi unus oculus conspicitur: præterea gradientes hos repræsentari, istos salientes moris est. Hæc si sanciatur regula *leopardos* esse, quos Anglica regia parma defert, indubium fuerit. Succenset vero illis qui ita loquuntur *Vptonus* de milit. offic. L. 4. p.125. *Cave in declaratione sive armorum discretione quid de leone & ejus conditionibus sis dicturus, multi tamen dubitant pro eo, quod quidem M. Honorius Bonecti in libro suo quem nominavit arborem bellorum, quem quidem librum ipse compilavit in Galliæ sermone, ad honorem Karoli VI. in IV. parte libri prædicti in cap. XXXIX. affirmavit, Dominum nostrum supremum regem Angliæ, debere omnino portare pardos in suis armis & non leones, quia salva pace sua in illo nequiter erravit, ut sequitur. Nam nobilis ille poeta Architremus, scribens de Bruto, qui primo, ut dicitur regnum Angliæ occupavit, ut Dominus terræ, portavit pro armis suis unum leonem rubium peditantem in campo aureo, ut metrice dictus poëta scripsit:* Leopardi an leones?

Reptat in umbone leo flammeus igneus aurum.

ut hic leo flammeus & igneus, h.e. rubius reptat, i.e. pedibus transit in umbone vel scuto aureo. Et Gallicè il port d'or un leone passant de gevvles. Paulo post de Rege Richardo illud allegat, *Parvum scutum tenuere leonum.*

Ex quo postea colligit: *ex prædictis versibus bene patet, quod præfatus Ricardus portavit leones & non leopardos.* Verumenimvero, quis poetam ad illam ἀκρίβειαν phraseos

Heraldicæ adstrinxerit? Certè *Matthæus Paris* scriptor non exiguæ autoritatis in Henrico III. diserte vocat leopardos, & ait: *Misit Imperator* (sc. Fridericus II.) *Regi Anglorum 3. leopardos in signum regalis clypei, in quo tres leopardi transeuntes firmantur.* Ita picturæ Uptono additæ leopardos non leones capitis situ referunt.

Origo ex Uptono. §. XI. Originem hujus δείγματος indagare non facilius est quam plerorumq; aliorum symbolorum. Si ab *Vptono* ad fabulosa tempora nos duci patiamur, *Brutum* ille allegat p. 126. cum *leone rubeo peditante in parma aurea,* quem primogenitus *Locrinus* ad posteros transmiserit, datis filio secundo *Albanacto* cum Albania *leone rubeo rapaci in scuto aureo,* & tertiogenito *Cambro duobus leonibus rubeis, qui facies ad terga verterent, in solo argenteo.* Sed historiarum gnaros ægre ad hæc credenda induxeris. Dein de *VVilhelmo Conquestore* illa memorat p. 129. *Pro armis suis portavit duos leopardos aureos in campo rubeo. Quæ etiam arma portavit filius suus Robertus Curtos primogenitus, & filius suus Wilhelmus Rufus qui successit patri in regno Angliæ coronatus. Quo quidem Wilhelmo Rufo mortuo sibi successit Henricus I. frater ejus qui eadem arma paterna portavit. Quidam tamen dicunt quod Wilhelmus Conquestor, adepto regno Angliæ, apposuisset armis suis tertium leopardum, de qua appositione nihil cautum invenio.* Inde p. 130. ab *Henrico Andegavensi* derivat modernos tres leones aureos peditantes in campo rubio. Addit: *Et scias ulterius quod opinio illorum qui dixerunt quod dicti Reges Angliæ portaverunt tres leopardos in campo rubio, addentes quod duo leopardi pro ducatu Normanniæ & tertius apponitur in scuto pro ducatu Acquitaniæ, est omnino reprobata, quia iste Henricus filius Galfridi Plantagenet & Mathildis Imperatricis post divortium celebratum inter Lodovvicum regem Francorum & Alianoram filiam Ducis Acquitaniæ duxit eandem: quæ fuit dicti heres ducis Acquitaniæ patris sui, & sic hic crevit primo titulus quem habet rex Angliæ ad ducatum Acquitaniæ. Quarè dico quod illi erraverunt qui dixerunt, quod Wilhelmus Conquestor apposuit tertium leopardum in armis suis, ratione ipsius ducatus Acquitaniæ, quia ipse nullum titulum habuit ibi, sed iste Henricus secundus.* P. 132. dum *Ricardi* mentionem fecisset, subjicit: *Quod pater ejus Henricus secundus primo leones in Angliam duci fecit, & eos habuit suo dominio subjectos: quorum catulos ipse multoties solebat acriter verberare in præsentia suorum trium filiorum: qui de facto eidem patri suo rebelles erant.*

Ex Chesneo. §. XII. Ista Uptonus. Non desunt alii (ut *du Chesne* ap. *Limn. Iur. publ. addit.* T. IV. ad 6, 6. p. 99.) qui *Guilelmo Conquestori* primum tres illos leopardos assignant, cum prius insula nullis uteretur propriis: alii duos tantùm cum *Vptono* Guilelmo relinquunt, tertiũ ab Aquitanica hærede arcessunt. **Hepingio.** Apud *Hæping.* legitur, *Richardo* quinq; aureos leopardos esse gestatos, quorum duos scuto detractos Henrico Brunsvicensium Duci concesserit. Forte hic etiam tutius *Spelmannum* sequemur. **Spelmanno.** Hic *Aspilog.* p. 40. ista habet: *Munsterus refert Belgicos principes annum circiter Domini* 1177. *hoc est, ætate Henrici II. R. Angl. novam expeditionem parantes in Syriam, leonum gestamina suscepisse. Et reges Angliæ Henricum vel Richardum idem tum fecisse persvasum habeo, cum & in eandem militiam conscripti essent crucis candidati, & leonina gestatio nusquam antea apud reges Angliæ sit reperta.* Inde p. 45. *Richardus I. ad sacrum bellum se accingens, omnium primus clypeum habet insignem, ac si id decoris, quod in ea militia usitatius esset, propter populorum confusiones, ap. Anglos prius non claruisset. Sed leone tum ille solitario & erecto non gradario. Sigillo autem suo s. per naufragium Cyprium s. per captivitatem Austriacam, in aliena potestate, ut suis utar verbis, constituto, novum curat conficiendum, quod etiam, ne falsariis locus esset, à priore discreparet. Illic demum, nec antiquius usquam tres leones vidimus.* Adducit p. p. p. 46. *Wilelmi Britonis Armoricani* versum de *Richardo* adhuc, vivo patre, Pictaviæ comite:

rictus agnosco leonum
Illius in clypeo.

Ad quam autoritatem non uno respondet modo. Subjicit: *Illud quoque innuere videtur Richardum inter Angliæ reges primum usum fuisse leonino gestamine, quod ei præcæteris cognomen inderetur* cor leonis *à pictura clypei* (*ni vana conjectura*) *derivatum. Nam è clypeis & armaturis nomina sæpe acceperunt tum antiqui tum recentiores. Glaucus Minois filius ab ansa clypei, quam Græci λαβὴν vocant,* Labicus *dictus est, unde Virgil.*

Picti scuta Labici.

Itaque cum de gente sua testimonium quæreretur, ostendit, inquit Servius, scutum militare

militare à quo ipse Labicus *dictus est, & ex eo populi. Nam & populi nomina sui ita alias consecuti sunt. Sic à galearum sylis Sylæ. Et Richardi ævo etiam hoc in usu. Nam & sui ipsius familiæ à planta genestæ qua usa est in apice galearum, ut in sigillo suo novo videas,* Plantagenistæ *nomen relinquebatur, &c.*

§. XIII. *Angliam* speciatim illo gestamine exprimi jam memoravimus, & ex omnibus quæ jam allata sunt patere potest. Eam *Magnæ Britanniæ* partem, quæ hoc nomine venit, olim Britonibus suis habitata, non tam Regem quam regulos plures habuisse aut libertate gavisa fuisse videtur. Quos reges assignant à *Bruto* Æneæ ex Lavinia nepote, qui cum patrem Sylvium anno mundi 2856. in venatione inscius jaculo transfixisset, in hanc venerit insulam, eique de suo indiderit nomen, ex documentis vel autoribus, qui fidem facere idonei sint, probari posse, valde mihi dubium. Septuagesimus tertius inter eos numeratur *Lucius*, quem à *Fugatio* & *Damiano* Roma ab *Eleutherio* episcopo missis An. Chr. 177. conversum atque baptisatum, & deinceps *Bavariæ Apostolum* factum memorant. Post hæc inter se discordes Principes *Romanis* occasionem fecerunt tota fere potiundi insula, quam ad 257. annos retinuerunt. Unde *Severum, Constantium* & alios Augustos in Regum Britannorum indice legere licet. Resumtus demum adversus Romanos animus, & *Vortigernus rex*, quem octuagesimum sextum numerant, contra Romanos, Scotos & Pictos *Anglo-Saxones* Chersoneso Cimbrica evocavit. Hi *Hengisto* & *Horso* Ducibus in insulam delati re feliciter gesta, demum sua agere cæperunt, versis in eos armis, quorum auxilio venerant. Ab his Anglis *Angliæ* nomen. Cæterum in septem *Northumbriæ, Cantii, Eastangliæ, Merciæ, Eastsexiæ, Sussexiæ* & *Westsexiæ*, regna cum divisa esset, semper tamen *Beda* teste unus fuit, quem reliqui ut supremum dominum agnoscerent: adeoque illa *Monarchia ambulatoria* modo penes hunc modo illum populum fuit. Demum *Egbertus* ex Saxonibus occidentalibus s. *Westsexiis* pleraque regna heptarchiæ destruxit, & proprium *Anglicum regnum* constituit, unde ab eo regum principium commode numeratur. Cæterum non una ex isto tempore familia thronum occupavit, sed illas numeramus. 1. *Saxonicam*, quæ in *Edmundo* (cogn. *Ferreum latus*) 1016. à suis cæso, seu potius 1065. in *Edoardo confessore*, qui ab exilio revocatus, Danos expulit, & regnum patrium legibus exornavit, defecit. 2. *Danicam*, ex qua inter Edmundum & Edoardum modo dictum tres, Canutus M. Haraldus & Canutus durus regnarunt. 3. *Normannicam* à *Guilelmo Conquestore* D. Normanniæ, quem Edoardus hæredem dixerat: quæ in nepte Guilelmi *Mathilde* 1154. defecit. 4. *Andegavensem* s. *Plantagenestarum*. Ex hac primus regnavit *Henricus II.* Mathildis filius. Ultimus occubuit *Richardus* III. 1485. 5. *Tideriam*, ab *Owveno Theodoro* s. *Tiderio*, Nobili Wallo, qui Catharinam Valesiam Henrici V. Regis viduam ducere ausus capite luit, ortam. Hujus enim ex filio Edmundo C. Richmondiæ nepos *Henricus VII.* 1486. rex proclamatus est, & successores habuit Henricum IIX. filium, hocque natos Edoardum VI. Mariam atque *Elisabetham* meritis suis celeberrimam reginam, quæ istam etiam stirpem morte sua 1602. clausit. 6. *Scoticam* s. *Stuartinam*, quæ nunc quoque feliciter sceptrum gerit Anglis & Scotis commune.

Anglia. Suæ potestatis. Lucius Rex. Sub Romanis. Vortigernus. Anglosaxones. Heptarchia. Egbertus Rex. Familiæ. Saxonica, Danica, Normannica. Andegavensis, Tideria. Scotica.

§. XIV. Ad secundum quadrantem transire nunc necessitas exigit: *Hic aureus leonem rubeum lingua & falculis cæruleis interno limbulo geminato coccineo utrinque liliato conclusum defert.* Verba fere sunt *Chifflet. insign. Eq. A. V.* n. 165. Alii ita enunciant: *Leo rubeus crectus aurea facie descriptus, cauda tergum ut fere mos est, dum sese ad pugnam incitat, verberans, eoque generosam iracundiam significans, prætexta cærulea duplici tractu rubeo contrapositis liliis consita, stamine in aureo.* Boeth. I. Hist. Scot. Galli enunciant limbulum istum internum *trescheur fleuronné & contrefleuronné* (de hac figura lege *Le Labour. Orig.* n. 130.) Inde Anglis suum *tressure.*

Scotica areola:

§. XV. Originem hujus *leonis Nic. Vptonus de milit. offic.* p. 126. tribuit *Bruto* insulæ occupatori, qui secundo filio leonem rapacem rubeum in solo aureo tribuerit. Forte magis ex vero historiæ *Henr. Spelmannus aspilog.* p. 40. quærit originem in expeditionibus Syriacis, quibus alii etiam leones sibi sumsere principes. Olim vero *Andreana cruce* (quam vocant) usos esse reges, & hanc bello contra Pictos apparuisse, autor est *Boeth. Hist. Scot.* 10. Qui etiam insignia L. 2. refert, ensem nudum ancipiti acie, sceptrum & coronam militarem, quæ tamen potius alia dignitatis regiæ ornamenta quam vera insignia crediderim.

Origo. Vetera symbola.

 §. XVI.

Limbus & flores ex amicitia Gallica.

§. XVI. Quod ad *limbum & flores*, quibus ille exornatus, attinet: traditio habet, *Achajum* Regem Scotiæ, qui primus fœdus cum Carolo M. cui frater Guilelmus militabat, percusserit, ab isto quatuor accepisse lilia. Quam traditionem nuperius adhuc suscepit *Ferrand. Epinic. pro lil. 2. p. 27. & seqq. Fournier. Geogr. orb. not. L. 5. c. 7. p. 203. Spelmannus*, cujus judicio plurimum tribuo, *aspilog.* p. 106. admittit lilia in memoriam antiquissimi fœderis assumta esse: quod vero Achaio ipsi insertio tribuatur, ita eloquitur: *Fama est, ni imponit mihi Scotorum βυκανιστης Buchananus*, &c. Unde magis illi errant, qui plane *Fergusio* tribuunt. Et quid dicemus, si demonstratum fuerit, quod alibi factum, Caroli M. imo & Hugonis Capeti seculo recentiora esse Francorum *lilia*? Hoc certe argumentum, & quod ævo Carolino ille mos gentilitiorum insignium vel aliquid eorum in testimonium amicitiæ concedendi ignotus fuerit, traditioni valide contradicit: & forte validius quam illa *Laboureri* ratio (in add. ad *orig. des arm.* p. 8. 9.) quod Caroli ætate Scotis Franci non eguerint, & illi eo tempore contemtiores ac barbarorum instar habiti fuerint. Primam amicitiam hic concedit cum Alexandro R. à S. Ludovico pactam 1248. Unde isti primo limbum simplicem tribuit, postquam priores post Malcolmum semper usi fuerint leone solo. Addit repetita inter Carolum V. Franciæ & Robertum Scotiæ reges amicitia 1371. limbum duplicatum & ornatum esse. Quod iterum alii Carolo VI. tribuere malunt. In eo tamen omnes consentire videmus, *amicitiæ Gallicæ* originem debere illos flores

Scotia.

§. XVII. *Scotiam* illo symbolo notari, quæ Magnæ Britanniæ pars septentrionalis est, ex memoratis jam liquet: unde non nisi postquam Elisabethæ morte Jacobus Rex Scotiæ ad solium Anglicanum evectus est, Anglicis δείγμασιν hoc adjunctum est, quod prius solum in propria parma splendebat.

Regum successio.

§. XVIII. Reges Scotiæ hic enumerare nihil attinet; inprimis ad tempora fabulosa ascendere integrum nobis non est. Ab *Achaio*, cum quo Carolum M. qui ab eo accitis *Ioanne, Rabano & Alcuino* Scotis, viris præclaræ eruditionis, prima fundamenta Parisiensis Academiæ jecit, fœdus primum percussum ajunt, series regum satis certa est: Et quidem familia illius duravit usque ad *Alexandrum III.* in quo directa masculorum series defecit 1286. Post hunc ad sceptrum vocati, *Ioannes Balliolus* (s. de *Bailleul.*) maritus Donagillæ Galvaiæ, cujus avus David C. Huntingdonius Guilelmi regis frater fuerat; (sed Joannes qui Edoardi Angli auxilio regnum obtinuerat, quod ei sacramentum dixisset, iterum pulsus, & Scotia ab Anglis aliquandiu misere afflicta est) & *Robertus Brussius*, novæ familiæ autor, cujus avia Isabella præfati Davidis quoque filia fuerat. Hic regnum ab Anglis recuperatum ad filium Davidem deinceps transmisit, in quo iterum terminata stirps, & successio delata ad *Stuarteam* domum, ex qua Waltherus Stuartus regni Seneschallus uxorem Davidis hujus regis sororem Mariam in thoro habebat. Porro ipsa Stuartorum gens ex Achaji supradicti posteris fuit, à *Ferquharte* Kenethi III. Regis filio atque Malcolmi II. item regis fratre. Hic enim princeps Loquuhabriæ pronepotem habuit Waltherum, qui constitutus *Stuartus* hoc est *Magnus Seneschallus* Scotiæ ab officio familiæ nomen fecit. Hujus trinepos Jacobus regens Scotiæ Waltherum genuit, Davidis Brussii regis sororium. Hoc & Maria natus est Robertus II. primus ex Stuartis rex: Ex quo deinceps reliqui Reges. Directa horum linea defecit in *Maria*, quam capite truncari fecit Elisabetha Angliæ Regina 1587. Successit vero altera linea *Darnleorum* s. *Lenoxiorum*, ab Alexandro Stuarto Roberti II. Regis fratre prosata. Ex hac enim Henricus Dux Rothesaijæ in regium Mariæ thalamum adscitus ex ea *Iacobum* genuit Scotiæ, & cum Elisabethæ successit totius Magnæ Britanniæ regem, moderni regis Caroli II. qui feliciter imperat, avum.

Stuartorum gentile symbolum.

§. XIX. *Stuartorum* gentile quod concernit scutum, illud legi *aureum inducta fascia tessellata tessellis cæruleis & argenteis.* Porro cum aliis gentibus fere in usu sit familiare [illegible] regiis scutis inserere, quod Daniæ, Sveciæ, Poloniæ exempla docent: Stuartorum tamen hanc fasciam regiæ parmæ nunquam inductam vidi: unde morem eum Britannis receptum non esse colligitur. Porrò ad hanc familiam præter Duces *Richemondiæ* spectant Comites in Scotia *de Murray, de Gallovvay, de Carrike, de Traquhair, Barones d' Innermeth, d' Ochiltry, de Blanctyre,* & in Hibernia *Barones de Castelstuard.* His omnibus gentilis est fascia illa, sed non uno addito discerniculo, & aliis quadris.

Hovvard.

§. XX. Cæterum *Cambdeno* autore Henricus IIX. *Thomæ Hovvardo Norfolciæ* à se

à ſe creato *Duci*, quod Jacobum IV. Scotiæ regem ad Floddon viciſſet atque occidiſſet, conceſſit, ut Hovvardi in baltheo familiaris clypei argenteo ſcutum aureum geſtarent, cum dimidiato leone rubeo ſagitta ore transfixo inter duplicem liliatum limbum, cujus aliquid ſimile nunc etiam apparet in Ducis illius nec non Com. Norvvichii inſignibus, ubi balthei Hovvardici argentei, quem in rubea area hinc & inde ternæ cruces brachiatæ atque ſpiculatæ aureæ comitantur, capiti viſitur additum ſcutulum, quod intra limbum leonis imaginem defert, cujus tamen colorem non ſatis dignoſco. Dixeris opima quod retulerit ſpolia, regium etiam ſcutum levi mutatione ei conceſſum eſſe. conf. de eo more victorum arma aſſumendi P. 1. c. 2. Pariter video in C. Guilfordii (fam. Mainlandiæ.) ſcuto aureo inter limbum floridum rubeum repræſentari leonem Scoticum ſed membris diſſectis. Rationem non capio. dis conceſſus ex parte leo Scoticus.

§. XXI. Ultima nos quadra vocat *rubea* (aliis quod vitio factum credo, cærulea.) in quâ *chelys aurea* pingitur. Hoc ſymbolo *Hibernia*, quam & *parvam Britanniam* & *Iernen* vocant, notatur. Hujus notam *Chaſſan. catal. glor. mundi*. P. 2. conſ. 38. *leonem argenteum in parma rubea* olim fuiſſe dicit: ſed *Varenn. R. d' Arm.* P. 3. p. 311. *regem in clypeo nigro inſidentem throno, cruribus decuſſatim junctis, & dextra ſceptrum præferentem ex auro.* Aliter *Aldrovand.* ap. *Hœping. Iur. inſign.* C. 6. P. 3. cl. 3. p. 312. cum talia inſignia tribuit, quæ ex altera parte *aurea brachium gladio armatum, ex altera argentea aquilam dimidiam referat.* Sed de his penes autores fides eſto. *Chelys* videtur in de originem traxiſſe: quia hoc cum inſtrumento muſico *Davidem* regem pingere ſolenne eſt, quod quidam regulus Hiberniæ *David* in nominis gratiam figuram aſſumſerit, quam nec poſteri mutare dignum judicarunt. Neſcio vero quid in mente fuerit, *Cyr. Spangenbergio.* Adelſp. P. 2. L. 12. c. 33. p. 315. b. quod nova inſignia *Hibernici regni* ita deſcribit: **Der gewapnete blaue arm mit bloſſem ſchwerdt in rothem/ beneben einem halben ſchwartzen gekröhnten adler in gelbem feld/ iſt das neue wapen deß Königreichs Irrland.** Quod tamen cum eo convenit, quod modo ex Aldrovando de veteri ſymbolo retulimus. Hibernicus laterculus. Chelyos origo.

§. XXII. Cæterum *Hibernia* ſuos olim indigenas regulos habuit, quibus inter ſe diſſidentibus à *Dermitio* Langiniæ rege auxilio vocatus *Henricus II.* 1172. inſulam ſibi ſubjecit, & obtinuit, ut ordines ſignatis chartis in eum dominium transferrent. Unde *Dominorum Hiberniæ* titulo uſi ſunt, qui Angliæ reges ſucceſſere. Demum Henrico IIX. regis titulum inſulæ ordines detulere, quem etiam in gratiam Mariæ reginæ 1555. Pontifex Romanus confirmavit. Hiberniæ regimen.

§. XXIII. Explicato ſcuto jam galeas imponamus. *Anglica* inſtruitur *petaſo demiſſo coccineo (un chappeau plat.) ora reducta hermionica, aurea corona impoſita*: uti deſcribit *Ioh. Iac. Chifflet. Eq. A. V.* n. 63. Ex *Scotica* autem caſſide *leo* erumpit *ſcutario ſimilis ſtrictum enſem auro inſtructum dextra prætendens ap.* eundem Chiffl. n. 165. *Limn. Iur. publ.* 6, 6. 85. addit *leonem ſedentem, altero pede enſem, altero vexillum crucis Andreanæ geſtare, addita leoni epigraphe, in defens*, hoc eſt in defenſionem. Nec non quod leo *vallari corona* ſit redimitus. De qua mox aliquid dicemus. Galeæ. Anglica, Scotica.

§. XXIV. Porro regiis clypeis rarius galeas imponi conſpicimus, ſed frequentius teguntur *coronis*. Ita hoc quoque ſcutum *regia corona* tegitur, & quidem pro more regum clauſa, cujus circulo 4. lilii flores & totidem cruciculæ ad Melitenſium formam inſiſtunt, & ſemicirculis ſuperius clauduntur, impoſito ut pleriſque ſolenne in ſummitate globulo ſimili crucicula faſtigiato. Videre quidem eſt, ubi *Henricus IIX.* & *Edoardus* aperta uſi corona, non quod aliis regibus inferiores eſſent, ſed quia ſuperiori ſeculo non ita invaluerat clauſarum conſvetudo. Corona clauſa.

§. XXV. Legimus tamen regibus controverſiam de eo jure motam, ſed injuria. Ita *Lud. Guyon* T. 2. diverſ. leçons. L. 3. c. 26. p. 615. referente *Limn. Iur. publ. add.* T. IV. ad 6, 6. p. 106. *Angliæ regem quod attinet, ille multis retro ab annis clauſa corona uſus fuit, tanquam Rex Galliæ imaginative, & Rex Angliæ ſine ſuperiori. Hoc tamen Pontifices Romani oppugnarunt, & vaſallum ſuum eſſe affirmarunt. Henricus IIX. poſtquam Pontifex repudium, quod dederat conjugi ſuæ legitimæ quo ad alia vota tranſire poſſet, approbare recuſaſſet, noluit amplius vaſallus vel tributarius Apoſtolicæ ſedis dici aut eſſe, ac ſe caput Eccleſiæ Anglicanæ conſtituit, regnumque ſuum à Deo & gladio dependere profeſſus, coronam aſſumſit clauſam, in quo ſucceſſores ſuos ſibi ſimiles habuit. Cum anno* 1554. *Philippus filius Caroli V. Imper. Mariam reginam Angliæ in uxorem duceret, & in ipſa nuptiarum* Aliqui jus negant, ſed injuria.

rum festivitate coronam clausam capite gereret, Pontifex id ægre tulit, cum regnum Neapolitanum & Siciliæ ab Ecclesia feudi nomine possideret. Verum Philippus se ornamento hoc usum dicebat, non propter regna quæ ab aliis teneret, sed propter illa quæ à nullo dependerent.

Prætensio Pontificis in Angliam & Hiberniam.

§. XXVI. Locus hic est, ut excutiamus, quæ *Pontificis* sunt inanes in *Angliam* & *Hiberniam* prætensiones.

Fundamenta Curiæ Romanæ quinque sunt.

Ex vectigali imposito.

I. *Vectigal regno impositum; initio à Centvvino nono VVestsexiæ rege: qui Petro numum vectigalem, Romam profectus, promisit.* Hujus tamen etiam *Polydorus Vergilius* mentionem nullam facit.

Inas undecimus rex Westsexiæ Gregorio III. Pontifice regnum iterum sedi Romanæ tributarium fecit, 740. jussa quaque domo pendere annuum numum seu denarium Petro. vid. *Polyd. Verg.* L.4. *hist. Angl.* p.118. qui addit. *Omnis Anglia hoc tempore istud vectigal pietatis & religionis causa, Romano Pontifici pendit, domesticatim collatum, & numi illi argentei vocantur vulgo denarii divi Petri, quos Pontificius quæstor, quem non inscienter collectorem nuncupant, exigit. Nos hanc olim quæsturam aliquot per annos gessimus, ejusque muneris obeundi causa primum in Angliam venimus.* Imitatione hujus factum putat idem Verg. L.4. p.99. quod anno 775. *Offa* rex Merciorum Romam petendæ delictorum veniæ Hadriano I. regnum vectigale fecerit, etiam imposito in singulas domos *argenteo denario.*

Ex iis qui Angliæ jam imperabant secundus *Edelvvolfus* monastico voto, ut rex fieret, à Leone IV. solutus, vel ut à Normannis tutus posthac esset, iterum singulas familias numo argenteo in singulos annos ad festum B. Petri & Pauli, aut ad summum, ad Petri vinc. obligavit Papæ. 847. vid. *Polyd. Verg.* L.5. p.127. qui reliqua regni, quæ Egbertus pater adjunxerat, hac ratione obstricta Pontifici, memorat.

Solutum quoque id tributum, donec Henricus VIII. 1534. aboleret. *Thuan.* L.1. p.49. *Sleid.* L.9. p.239. Inter alias leges Henrici VIII. abrogatas à Maria, *Thuan.* L.13. p.611. Sleid. L.25. p.817. 818. hanc fuisse dubitarem, quia bona Ecclesiastica à Maria reddita non sunt. Si vero etiam abrogatam diceres, saltem Mariæ acta 1559. ab Elisabetha iterum universa rejecta. Thuan. L.22. p.1006. His vero ab Anglis merito obvertitur.

1. Quod census non inducat superioritatem. Unde *Vergil.* ipse collector Pontificius, dicit *religionis & devotionis*, non vero subjectionis causa factum esse. Imo in antiquissimis Anglorum monumentis refertur: *Inam* hanc destinasse pecuniam tanquam *eleemosynam*, impendendam sustentationi *Anglorum pauperum* Romæ commorantium: unde in aliqua epistola Regis *Edoardi* dicitur *Eleemosyna regis*, alibi *regis larga benignitas.* Sic & Bulla extat *Greg.* Papæ, pro accipienda ea pecunia, quæ tributi non meminit. Vid. *Meteran.* Niederl. Histor. L.13. p.553. Nec diffiteri potest, scholam Anglorum commodo à regibus erectam Romæ, licet ad hoc destinatum vectigal illud non dicat, *Polyd. Vergil.* L.5. p.128.

2. Henricus IIX. abolere jure potuit: inprimis vero subsequentes reges, religione mutata.

Ex Joannis subjectione.

II. *Ioannes Rex* cum Pontifice *Innocentio III.* quod ab hoc creatum Archiep. Cantuariensem Steph. Langtonum admittere nollet, litem habebat, & ab eo 1208. excommunicatus est. Ob quod cum Ecclesiasticos initio durius tractasset, tandem regis Galliæ, ob nepotem proprium Arturum Britannum occisum, armis pressus succubuit, & coronam 1212. in manus Papæ cum regnis *Angliæ* & *Hiberniæ* resignavit: imposito illi 700, huic 300. marcarum tributo. Ita jactat Romana curia: sed habent quo se tueantur Angli.

1. Testimonium authenticum de tali homagio Joannis adferri nequit. Quod ex tabulario Pontif. allegatur, suspectum est. *Polyd. Vergil.* L.15. p.357. author Pontificis, cujus quæstor in Anglia fuerat, studiosus, *famam* tantum allegat, referentem, quod Joannes diadematis Pandulfo legato Romano traditi, & ab eo accepti, memoriam perpetuare cupiens, ea lege se Innocentii fecerit beneficiarium, ut reges deinceps à Pontifice duntaxat Romano jura regni consequerentur. Cæterum has reconciliationis leges, qui secuti sunt reges minime servarunt, neque annales Anglici de ejusmodi deditione

ditione loquuntur. Sic & *Th. Morus* ſemper tenuit, Romanos non poſſe hoc probare inſtrumento idoneo.

2. Joannes quæ fecit, neceſſitate fecit, undique preſſus & conſilii inops. Et ipſe poſtea ap. *Polyd. Verg.* p. 361. clamat, *ſibi impoſitum eſſe, atque iccirco non vult conventis ſtare.*

3. Poſteros non reſpiciebant pœnæ Joanni impoſitæ. Ita *Vergil.* d. l. p. 358. diſerte: *Quare illa omnia onera Ioanni tantummodo qui deliquiſſet impoſita, non item ſucceſſoribus ſuſtinenda fuiſſe, ſatis conſtat.*

4. Sine ſtatuum conſenſu Joannes onus regno imponere non potuiſſet. Unde cum ſub Edoardo III. Cancellarius retuliſſet, Papam Angliæ regem tam de homagio quam de tributo pro Anglia & Hibernia præſtando, quibus Joannes ſe & ſucceſſores obſtrinxerit, in jus vocaturum, ſententiæ rogatæ, & Epiſcopi ac Eccleſiaſtici ſeorſim, alibi proceres & plebs deliberarunt. Una omnium ſententia, Joannem contra juramentum in inauguratione præſtitum non potuiſſe ſine Parlamenti conſenſu hæc pacta inire: & ſi Papa hoc urgeret, ad opponendas vires ſe paratos oſtenderunt. apud *Cambd. Britan.* p. 405.

5. In fine diplomatis Joannes addit reſervationem: *ſalvis nobis & hæredibus noſtris juſtitiis, libertatibus & regalibus noſtris. Cambd. Brit.* p. 405.

III. Jam ante Joannem pater ejus *Henricus II.* refertur, cum ſe purgaſſet à Thomæ Cantuarienſis ab exilio nuper revocati cæde (quæ injuſſu ejus ſed occaſione probri, ex quo ſui animum infeſtum judicabant, & juſſum interpretabantur, patrata erat) paſſus eſſe, lege ſanciri, ut ipſe & Henricus filius ſic regnum Angliæ obtinerent, ut nemo poſt illorum mortem regis nomen ferre intelligeretur, niſi quem Rom. Pontifex deſignaſſet. *Polyd. Vergil.* L. 13. p. 286. *Cambd. Brit.* p. 404. 405. Ex Henrici II. conceſſione.

Verum huic etiam prætenſo juri reſpondet ipſe Vergil. l. c. his verbis: *hujuſce rei annales Anglici neque meminerunt, nec reges qui ſecuti ſunt, obſervantes fuerunt.*

IV. Eadem fiducia poſtea 1588. Sixtus V. Pontifex Eliſabetham non tantum excommunicavit, ſed & regno illo (*tanquam ſedis Rom. beneficiario* ex Inæ, Henrici II. & Joannis pactis) donavit *Philippum II. R. Hiſp.* ap. *Thuan.* L. 89. p. 379. 381. Bullam recitat *Meteran.* Niederländ. Hiſt. P. 1. L. 13. p. 617. ſeq. Verum Pontifici in aliena regna nullum jus ἀλλοτριοεπισκοπία, quam uſurpat, præbere poteſt, apud æquos rerum æſtimatores. Ex Sixti V. auſu.

V. Alius ſpecialis in *Hiberniam* titulus eſt. Nam Hiberni ap. *Polyd. Vergil.* L. 13. p. 287. Henrico II. inſulæ dominium affectanti reſpondent, niſi autoritate Pontificis, cui poſt Chriſtianam religionem acceptam ſe ac omnia ſua dedidiſſent, id fieri non poſſe, & ob hoc alium quam Pontificem dominum non habere jactant. Idq; dicit Vergilius, etiam ſuo tempore jactaſſe. Unde Henricus ab Alexandro III. proprium quærente commodum obtinuerit, ejus dono Hiberniam jungi Angliæ. Sic ap. *Thuan.* L. 46. p. 782. à Pontificiis allegatur *Hadrianus* Papa, qui Hiberniæ regnum donaverit Anglis. Addi poteſt, quod Hiberniæ regis titulum autoritate ſua probarit in Maria 1555. cum ea per legatos obedientiam deferret, Paulus V. ap. *Cambd. Brit.* p. 405. Verum enimvero potior titulus Henrico ab eo, quod inſulam inteſtinis diſſidiis turbatam in poteſtatem accepit. Quod vero ap. *Cambd. Britann.* p. 404. tranſlationem dominii Hibernici, ab ordinibus in Henricum factam *Urbanus* Papa bulla probarit, & in confirmationis argumentum, coronam de pavoninis pennis auro contextam miſerit, nihil juri Anglico derogat. Unde & Henricus IIX. propria & comitiorum Dublin. 1541. voluntate *regium* pro domini titulum aſſumſit. *Iac. VVaræ de Hibern.* c. 4. p. 26. Ex Hibernorum confeſſione & regni collatione.

Univerſim iſta etiam opponuntur ab Anglis.

I. Quod Reformata religio nullum agnoſcit viſibile Eccleſiæ caput, unde multo minus ſacerdotem aliquem regum principem.

II. Regnum Anglicum armis Anglorum fundatum, legitima ſucceſſione, & abſque Pontificis interventu ad hodiernos reges devenit. Allegatur etiam epiſtola Eleutherii Papæ ad Lucium R. Britann. qua eum dicat, *vicarium Dei in regno ſuo.*

III. A Joannis tempore ad Eliſabetham uſque plurium ſeculorum lapſu, etiam præſcriptio firmata eſſet.

IV. Tam non ſubjecti Angli reges Pontifici, ut etiam *Epiſcoporum conſtituendorum* poteſtate gaviſi ſint. Ita *Henricus I.* eo jure uſus. Conf. querentem *Polyd. Vergil.*

L. 11. p. 237. Licet tum Pontifex mutationem obtinuerit. ibid. Sed ex illis, quæ de *Edoardo III.* leguntur ap. eund. L. 19. p. 506. 507. 508. successores eadem potestate usos colligitur, etiam ringente Pontifice.

Demum classe Hispanica 1588. quæ ut executioni sententiam Pontificiam mandaret, vela dederat, disjectâ, conatus Romæ irritus fuit. Hactenus quoque hujus consilia & prætensiones nauci fecere Angli, & regni sui ἀνυπευθυνίαν strenuè tutati sunt. Sic & in Hiberniam quæ 1580. tentaverat Pontifex ap. *Thuan.* L. 70. p. 569. in irritum cecidere. Nec felicius successere, quæ 1641. iidem Hiberni Pontificii contra Anglos ausi erant. Sed & jam pridem dedidicere, ipsi, qui Pontificem in religionis causa agnoscunt, Magnates ferre, ut in temporalia eorum iste jus aliquod jactet.

Scotica corona. §. XXVII. Quod *Scoticam coronam* attinet: ajunt hanc *vallarem* olim fuisse à *Feritharo* rege assumtam, quod Pictos vallo militari expugnato vicerit. Vid. *Varenn. R. d'arm.* P. 4. p. 549. Inde refert *Hæping. de Iur. insf.* c. 11. §. 3. n. 78. quod Carolus M. amicitiæ signo Scoticæ coronæ vallari, 4. *lilia aurea quatuor cum crucibus*, (quam figuram nunc quoque usurpari §. 24. diximus) liliis tamen paulo eminentioribus adjecerit: quod etiam apud *D. T. V. Y. Estats, Emp. & princ. du Monde.* p. 1457. legere est, nec non ap. *Varenn. R. d'arm.* P. 4. p. 527. qui etiam clausam eam ad modum imperialis coronæ perhibet. His etiam regibus ab Anglis usum coronæ clausæ in dubium revocatum eique contradictum memorat allegatus *Guyon.* l. c. quod vasallos suos Scotos dicerent. Fides sit penes autorem.

Anglica liliata. §. XXVIII. Anglicorum quoq; regum coronæ sæpius liliatæ in sigillis & monumentis conspiciuntur, cum necdum titulus accessisset Franciæ. Verum etiam olim Pindarus Neme. od. 7. lilia coronis junxit. vid. *Spelmann. Aspilog.* p. 38.

Telamones. §. XXIX. Quæ circumstant insignia, nunc consideranda sunt. Huc *telamones* spectant sive *Atlantes*: cui officio Anglia adhibet altera parte *leopardum coronatum* ob insignium figuram: altero latere *draconem*, ob ordinem periscelidis Georgio, à quo confossum draconem ajunt, sacrum. *Menestr. verit. art. du blas.* c. 14. p. 172. Aliquando etiam *canem vestigatorem*, quo genere Anglia excellit, additum lego ap. *Limn. Iur. publ.* 6, 6, 102. *Scoti* vero *leonem coronatum & monocerotem* conjungunt, vel *duobus* etiam *monocerotibus* arma stipant. Quod antiquis Scotiæ regibus dat *Varenn.* R. d'arm. P. 4. p. 605. Cæterum leonem videas gestare vexillum rosa impressum, monocerotem, cujus collo corona inseritur ex qua catena pendet, aliud vexillum cum cardui figura: cujus ratio ex ordine, de quo §. 33.

Symbolum. §. XXX. Symbolum huc quoque spectat, cujus instar esse puto, quod ascribere insignibus reges solent: *Dieu & mon droict.* Deus & jus meum. Sed & eodem retulerim, quod §. 23. apici Scotico ascriptum diximus, *in defens.*

Ordo periscelidis. §. XXXI. Ordines quod concernit, celeberrimus est *periscelidis s. garterii.* Unde regium scutum cingi videas periscelide cærulea cum fibula aurea, & solenni inscriptione: *Hony soit qui mal y pense.* De ordine hoc diximus P. 1. c. 7. n. 25. Juvat tamen huc etiam transferre, quæ luculentissimus Ordin. Equitum scriptor *Aubertus Miraus* tradit orig. ord. Eq. L. 2. c. 2. *Eduardus III.* eo nomine Rex Angliæ instituit *Garterium* ordinem; cui tantus deinde accessit honor, ut maximos quosque Reges non pœnituerit in id venire collegium. Sunt numero sex & viginti *Garterii* Equites (sic enim appellantur) & alius in alterius demortui locum, suffragiis reliquorum, cooptatur. Horum autem princeps eques Rex Anglus habetur: utuntur pallio cæruleo, crus sinistrum paululum infra genu, corrigia fibulata, gemmis auroque ornata, cincti: à qua quidem corrigia nomen ordini inditum constat, quod *Garter* lingua Anglica, ligaculum, significet, quo mulieres tibiarum tegumenta sibi ligant. Ornatur autem ista corrigia ejusmodi titulo, Gallicis verbis inscripto, *Hony soit qui mal y pense*, id est, Vituperetur seu confundatur, qui malum cogitat. Ordo vero est *S. Georgio*, ut bellatorum præsidi, dicatus. Quare Equites quotannis diem illi sacrum multis ceremoniis celebrant, in templo ad Vindesorium castrum: quo loco ejus collegii sedes est, opiparoque convivio diem illum festum agunt. Quapropter Rex *Eduardus* ibidem instituit celebre sacerdotum collegium, qui res curarent divinas. Habent isti Equites certas leges, quibus id in primis est constitutum, ut mutuo se juvent, defendantque, ac bellando numquam in turpem sese dent fugam.

Habent

Habent inſuper apparitores miniſtros, quos *Haraldos* dicunt: quorum præfectus appellatur *Rex armorum.* Ii belli ac pacis nuncii, Ducibus, Comitibuſque à Rege creatis inſignia aptant, atque eorum funera curant. De cauſa autem inſtituendi ordinis omnino ambigitur: fama tamen apud vulgus etiam nunc tenet, *Eduardum* aliquando è terra collegiſſe Reginæ ſeu amicæ ligamen tibiale, quod forte reſolutum, ut uſu ſolet venire, deciderat: & nonnullis heroibus id videntibus, ac jocoſe cavillantibus, dixiſſe, brevi futurum, ut ejuſmodi cingulo etiam ab ipſis ſummus haberetur honor: atque non multo poſt iſtiuſmodi ordinem inſtituiſſe, eumque addidiſſe titulum, quo teſtaretur, ipſos heroes contra quam erat, de ſe judicium feciſſe. Hæc in vulgo eſt fama. Atqui ſcriptores Anglici verecunde ſuperſtitioſi, forte timentes ne imminutæ majeſtatis regiæ crimen ſubirent, ſi tale quid ut minus inſigne prodidiſſent, maluerunt id tacitum relinquere: perinde quaſi nunquam alias viſum fuiſſet, rem ab initio à parva ſordidaque origine ortam, magno poſt incremento, dignitateque auctam. Ecquid deformius deſpicatiuſve apud multos olim populos habitum eſt, quam raſus vertex, qui nunc unicum eſt ſacri profanique capitis diſcrimen? An Aruales fratres, quos Romulus creavit, eo in honore à principio fuere, qualem poſtea obtinuerunt? uti nos utrumque in noſtro de rerum inventoribus opere docuimus. Quid, quod Cenſura, magiſtratus olim apud Romanos, ab initio, teſte Livio, à primoribus omnino ſpreta eſt? at non longo poſt tempore omnis Urbis ordo ſub ejus ditione fuit: atque id genus exempla ſexcenta ſunt. Proinde origo vera *Garterii* ordinis non erat prætereunda ſilentio, etiamſi profecta eſſet ab amore: quo nihil eſſe nobilius, vult Ovidius canens, *Nobilitas ſub amore jacet.* Quo circa famam vulgi de iſtiuſmodi inſtituti cauſa non omnino vanam dixerim. *Eduardus* item, cum *D. Georgium* ſuæ militiæ præſidem optaſſet, poſtea ipſi armato, & equo inſidenti, appinxit ſcutum album, rubra cruce perinſigne: dedit & militibus ſuis ſaga alba, utrimque binis *crucibus* pariter *rubris* munita, quæ ipſi ſuper armaturam induerent: ut non minus decorum, quam magnificum eſſet, videre Anglicanas legiones armatas inſtar orientis Solis procul albeſcere, micare, fulgere; cum aliarum nationum milites velut gregarii veſtitus colore minime internoſcantur. Sic fere Polydorus Vergilius hiſtor. Anglicanæ lib.19.

Hæc itaque vulgi eſt opinio, longa traditione veluti per manus accepta, equeſtre iſtud collegium ſuam debere originem faſciolæ heroidis *Salberinæ*, caſu è tibia delapſæ, protinuſque à Rege *Eduardo* peramante collectæ. Pro qua quidem facere videtur & titulus ipſe equeſtri faſciolæ inſcriptus, *Hony ſoit qui mal y penſe.*

Cæterum Guilielmus Camdenus, à faſciola ſeu periſcelide Regis *Eduardi*, in prælii, quod feliciter ceſſerat, teſſeram data, equeſtri huic collegio *Garterii* nomen inditum fuiſſe exiſtimat: *Inter Bibrocos*, inquit, *floret Vvindſore, Saxonice Vvyndleſora. Situm certe amæniorem ſedes regia vix habere poſſit. Clementer enim ex edito colle, jucundiſſimo in orbem fruitur proſpectu. A fronte vallem deſpectat longe lateque procurrentem, aruis diſtinctam, pratis viridantem, nemoribus hinc inde veſtitam, & placidiſſimo Tamiſi irriguam. A tergo colles paſſim exſurgunt, nec aſperi, nec prealti, ſaltibus coronati, & venationi à natura ipſa quaſi dicati. Hac loci amœnitate pellecti reges, ſæpiſſime huc ſeceſſerunt: & hic ad Galliam vincendam natus eſt* Eduardus III. *Rex potentiſſimus, qui hoc caſtrum quaſi urbis æmulum foſſis & propugnaculis ex quadrato ſaxo munitiſſimum de integro conſtruxit, ſtatimque debellato Gallo, ac Scoto,* Joannem *Regem Galliæ, &* Davidem *Scotiæ, in hoc captivos uno eodemque tempore tenuit. Dividitur hoc caſtrum in duas areas: interior, quæ ad ortum, ſpectat aulam regiam, quæ ædificiorum deſcriptione nihil illuſtrius, nihil eſt ſplendidius. Ad cujus Borealem partem, quæ flumen deſpectat,* Eliſabetha *Regina*, Henrici VIII. *filia, ſubdiale ambulacrum adjecit longe amœniſſimum. Exterior area in ipſo primo ingreſſu templum habet Auguſtiſſimum,* B. Mariæ *virgini, &* S. Georgio *Cappadoci ab* Eduardo III. *conſecratum; ſed ad eam, quæ nunc cernitur, magnificentiam ab* Eduardo IV. *perductum. Hic* Eduardus III. *ut militarem virtutem honoribus, præmiis, atque ſplendore decoraret, nobiliſſimam conſcripſit Equitum auratorum ſocietatem, quos ob periſcelidem ſuam, in prælii quod feliciter geſſit, teſſeram datam,* Gatterii *ſive* Periſcelidis *Equites nominavit: qui cærulea periſcelide aureis litteris Gallice inſcripta:* Hony ſoit qui mal y penſe, *ſiniſtram tibiam ſubſtringunt. Alii tamen hujus ordinis inventionem multo antiquiorem faciunt, & ad Regem* Richardum I. *referunt,* Eduardumque *tantum reduxiſſe credunt. In ipſo*

In deſcriptione Britanniæ.

1350.

In ipso enim institutionis libro, quem Guil. Dethicus *principalis armorum Rex, Garterii nomine insignis, omnium, quæ ad honorem spectant, studiosissimus, mihi ostendit, sic legitur.* Richardo, cum contra Turcas & Agarenos, versus Cyprum & Aconem moveret, longiorisque moræ pertæsus esset, dum mira solicitudine traheretur obsidio, tandem illabente, per *D. Georgii*, ut opinatum est, interventum, spiritu, venit in mentem, ut quorundam electorum militum cruribus coriaceum subfibulum, quale ad manus tunc solum habebat, induceret: quo futuræ gloriæ memores ex condicto si vincerent, ad rem fortiter ac strenue gerendam expergefierent, ad Romanorum instar, apud quos illa coronarum varietas, quibus variis de causis donati sunt & insigniti milites; ut his velut irrita mentis excussa vecordia, virtus animi fortitudoque pectoris fervidior exsurgeret atque exsiliret. *Cæterum in hanc societatem potentissimi quique orbis Christiani Principes cooptari, instar maximi honoris duxerunt: & jam à prima institutione, in hunc ordinem, qui è* XXVI. *Equitibus constat, Reges adscripti fuerunt plus minus* XX. *præter Angliæ Reges, qui ejusdem præsides habentur: ut Duces, & alios maximi nominis taceam. A sinistra templi, ædes sunt Decani & præbendariorum sive Canonicorum* XII. *A dextra, est quasi prytaneum, in quo aluntur emeritis stipendiis provectiori ætate milites duodecim, honestiore loco nati, qui quotidie rubra toga ad talos demissa vestiti, cui lacerna purpurea inducitur, sacris interesse tenentur, precibusque pro Equitibus apud Deum intercedere. Inter utramque aream intereminet moles, cui arx rotunda imponitur: juxta quam alia arx edita surgit Vvinchestertovuer, ab Episcopo Vvintoniensi Vvichamo, quem* Eduardus III. *operi præfecit, appellata.* Hucusque Miræus.

Alii ordinem Garterià Richardo I. Rege institutum volunt.

1431.

§. XXXII. Alius ordo est *equitum Balnei*: de quo audiamus *Francisc. Menenium delic. Ord. Equestrium.* sub tit. *Equites Balnei in Anglia.* qui ita: De militibus, sive Equitibus Balnei, nihil antiquius mihi legenti hactenus occurrit; quam in usu fuisse apud veteres Francos; & Henricum IV. Angliæ Regem, ea die qua inauguratus est in arce Londinensi, quadraginta sex armigeros, qui præcedente nocte vigilassent, & balneo usi essent, Equites creasse, singulis tunicas virides ad talos demissas, cum manicis strictis & *Minuveria* pellitas donasse: eosque gestasse ad humerum sinistrum duplicem funiculum ex albo serico cum * torulis dependentibus. Hi superiori seculo ex flore nobilitatis, qui nondum gradum Equestrem accepissent, seligi in Regum & Reginarum inauguratione & nuptiis solebant: Aliquando etiam cum eorum filii in Principes Walliæ vel Duces investirentur, aut militari baltheo cingerentur, plurimis adhibitis ceremoniis. Qui ad hunc ordinem suscipiendum à Rege evocantur (nec hanc rem exquisite persequar) pridie quam creantur, heremiticam vestem cineritiam, cum cucullo, pileolo lineo, & ocreas induti, sacra devoti accedunt, ut militiam suam quasi Deo inprimis militaturi, auspicentur, una cænant, singulisque ministrant duo armigeri, & puer assecla. A cœna in cubiculum se recipiunt, ubi paratur singulis lectulus cum velariis rubris armisque suis gentilitiis affixis, & juxta vas balneatorium, linteis opertum, in quo cum se Deo commendaverint se abluunt; ut deinceps corpore animoque mundo esse admoneantur. Postridie postremo bene mane, instrumentorum musicorum sono excitantur, easdemque vestes induunt. Tunc Angliæ Constabularius, Marescallus & alii, quos Rex constituit, eos accedunt, nominatim suo ordine evocant, & jusjurandum proponunt: scilicet, ut Deum ante omnia colant, Ecclesiam defendant, Regem honorent, ejus jura propugnent, viduas, virgines, orphanos tueantur, & injuriam, quantum poterunt, propulsent. Hæc cum tactis Evangeliis juraverint, ad sacra matutina Regiis musicis & Heraldis præeuntibus deducuntur, atque ab iisdem in cubicula reducuntur, ubi heremiticas vestes exuti, chlamydem holosericam rutilo Martis fulgore relucentem, & galerum candidum, candidis plumis super pileum lineum induunt, chirothecas candido funiculo chlamydis colligant. Equos sella & ephippiis scorteis nigris albo interstinctis, & cruce fronti præfixa instructos, conscendunt. Ante singulos suus assecla Eques gestat gladium capulo inaurato, ad quem dependent aurata calcaria, utrimque armigeri obequitant. Hac pompa tubis ante clangentibus ad aulam regiam itur, ubi cum ad Regis præsentiam à duobus senioribus Militibus deducuntur, Regis Camerario assecla baltheum cum gladio dependenti tradit. Ille summa cum reverentia Regi, qui Militem transversum eo cingit, jubetque duos seniores Equites calcaria imponere, qui olim creandi militis genua, bene precantes, osculari soliti. Jamque milites creati, olim

Equites Balnei.

Regiæ

Regiæ mensæ fercula inferebant, inde omnes una prandent, ad idem mensæ latus assidentes, sub uno cujusque clypeo gentilitio affixo. Ad preces vespertinas sacellum adeunt, gladios ad altare offerunt, datoque pretio redimunt. Redeuntes vero primarius Regis coquus ostenso cultro, ut se probos & fideles præstent milites, admonet, alioquin se calcaria ignominiose abscissurum. Die autem Coronationis in pompa suo loco Regem comitantur gladio accincti, calcaribus inducti, chlamyde cærulea Jovis scil. equi colore amicti, & nodo ex albo serico in formam crucis efformato, cum capitio ad humerum sinistrum. Ita fere Guilielmus Camdenus in descriptione Britanniæ. Hujus autem instituti Equites pro tessera solent tres aureas coronas in orbicello aureo expressas, addita hac circumscriptione, *Tria in unum*, laciniæque ex bisso Tyrii coloris appensas, præferre. Operæ pretium etiam est legere apud *Ed. Bissæum NN. ad Nic. Upton.* p. 20. 21. seq. totam seriem ceremoniarum, quibus equites isti creari soliti, una cum figuris æneis. Insignia Equitum Balnei.

§. XXXIII. In Scotia usus fuit ordinis *S. Andreæ s. Cardui*, de quo item diximus P. 1. c. 7. n. 43. Et Jacobus rex torqui ordinum periscelidis carduos quoque inseruit, ut ita jungeret duorum regnorum ordines. Ordo S. Andreæ s. Cardui.

§. XXXIV. Huc etiam spectat, quod sub finem regni Henricus VII. & principio sui Henricus VIII. soliti circumdare scuto rosarium *rosis candidis & rubeis* compositum: forte quod duæ factiones, quæ Angliam diu misere afflixerant, sublatæ, vel in uno illo rege coaluissent. Rosarium.

§. XXXV. His regiis insignibus *papilionem regium* (de quo P. 1. c. 7. n. 63.) imponit *Sammarth. L' Estat de l' Anglet.* L. 1. c. 1. p. 270. Et quidem cocco illum tingit, ac leopardis aureis conserit, interiora autem vellere muris pontici munit. Papilio regius.

§. XXXVI. Superest Regius titulus, qui ita formari solet: *Rex Magnæ Britanniæ, Franciæ & Hiberniæ, defensor fidei. Magnæ Britanniæ* nomen Angliam & Scotiam compendio exhibet. Illud qua ratione introductum sit 1604. ita enunciat Augustus Historicus *Thuanus.* L. 131. p. 971. 972. Unione potentissimorum regnorum tantopere deprædicata hoc agebat Jacobus, ut abolitis Anglorum & Scotorum nominibus vetus Britanniæ magnæ nomen in usum revocaretur. Contradicebant initio Angli, his fere rationibus, hujusmodi mutationes non temere fieri debere, *nisi aut urgente necessitate, aut manifesta utilitate suadente: atqui nihil urgere,* nullum ex eo emolumentum ostendi: *uniones regnorum aut matrimoniis aut per victorias, aut sanguinis confusione fieri:* novi regni institutione, alterius antiquioris memoriam dissolvi & extingui, ea re magnas incommoditates ac confusiones in negotiis, in comitiis convocandis, in sigillis, munerum publicorum distinctione, legibus ac constitutionibus sanciendis, libertatibus, privilegiis, curiis, quæ in regio comitatu sunt, actis publicis, privatorum contractibus consecuturas: & siquidem contingat, ut Rex, quod absit, sine liberis decedat, aut liberi ejus sine prole deficiant, illa unione & regnorum confusione futurum, ut paterni nominis hæredes in Angliæ regno sibi jus arrogent, exclusis legitimis Anglici nominis hæredibus, quod esset iniquissimum: *præterea prærogativam cum aliis regibus hac unione extingui, & de jure illo contendentibus inde materiam disceptandi præberi: nomen* Anglicanum à tot seculis, & nunc maxime percelebre, *Britannico etsi olim illustri, sed jam obsoleto mutari periculosum videri. Anglicanum nomen Scoto semper olim sine controversia praivisse, nunc confusione facta & Britannico assumpto antiquari.* Id populis summe displiciturum; *qui antiquo nomine gaudent, & ominosum ducunt, abolita prisci temporis memoria per novas agnominationes præpostera ambitione majorum gloriam obscurari.* Hæc non citra altercationem tunc agitata: ad extremum Regis auctoritas tenuit, ut *magnæ Britanniæ nomen* reciperetur, & unio regnorum unius nominis appellatione sanciretur, neque deinceps necesse esset, in finibus præsidia alere, aut novis munitionibus ad hostium incursiones arcendas limitem firmare. Cusi in eam rem numi aurei & argentei cum inscriptionibus: QUÆ DEUS CONJUNXIT, NEMO SEPARET. TUEATUR UNITA DEUS. Angeloti & cusi cum hac inscriptione, FACIAM EOS IN GENTEM UNAM: & aliud numi aurei genus, quod hæc verba celata habebat, HENRICUS ROSAS. REGNA JACOBUS. Titulus. Magnæ Britanniæ.

Defensor fidei. §. XXXVII. *Defensoris fidei* titulus Henrico VIII. attributus est à Leone X. Pontifice, præmio stricti in *Lutherum* calami. *Sleid.* L. 3. p. 69. *Thuan.* L. 1. p. 48. Eum non Henricus solum retinuit, etiam postquam Pontificis autoritatem in regno suo sustulerat, verum & posteri, qui aliam à Pontifice fidem amplectuntur & defendunt. Huic titulo cruciculas coronæ in Melitensium figuram effigiatas adscribit *Sammarth. L'est. de l'Angl.* L. 1. c. 1. p. 270.

Scut. Duc. Eboracensis. §. XXXVIII. Regiorum insignium descriptione absoluta superest, ut eorum videamus insignia, qui eodem sanguine prognati easdem parmas gestant vel gestarunt. Sereniss. Dux *Eboracensis* regis frater eadem plane dispositione armorum utitur, nisi quod discriminis gratia fasciolam trifidam argenteam, cujus singulis segmentis dependentibus tres orbes coccinei imprimuntur, scuto inducit. Hos tamen orbes nesciunt chartulæ lusoriæ armis Anglicis ornatæ, quæ Parisiis nuper prodiere. In Scotia huic regis fratri, *Albaniæ* Ducis titulo ibi insignito, alium clypeum assignat *Sammath. L'est at de L'Angl.* L. 2. c. 1. p. 334. videlicet Scotico symbolo insignem impressa fasciola trifida, totidem parmulis insignita, quarum prior coccinea 3. leones argenteos, altera aurea decussim rubeum, tertia ejusdem metalli fasciam Stuartinam continent. Scuto imponitur corona aperta alternis cruciculis & liliis ornata.

Duc. Richmondiæ. §. XXXIX. *Richmondiæ Duci* Sammarthanus c. 2. p. 274. illum clypeum tribuit, qui quadripertitus, primo & quarto laterculo Francica lilia, sed limbo circumdato coccineo, cui 8. fibulæ aureæ impressæ conspiciuntur: secundo & tertio alveolo aureo, striato rubeo limbo cincto, fasciam tessellis argenteis & cæruleis variegatam continet. Toti alia parmula incumbit argentea inscripto decussi striato rubeo, cui comites eodem colore quatuor rosæ. Francica lilia & limbum areolæ primæ, non satis capio. Alterum δᾶγμα Stuartorum est, adeoque duci gentile. Limbum discernendi gratia assumtum reor, à Joanne Stuarto C. Bellomontii, qui Matthæi Stuarti frater & Henrici, quo & Maria regina Jacobus natus est, patruus, hos Richemondios prosevit. Media parmula Lenoxium symbolum defert. Lego vero Isabellam heredem Duncani Lenoxiæ comitis, nupsisse Alexandro Stuarto C. Bucanii, quibus genitus est Duncamus, & hoc filia Lilias, quæ hereditatem attulit agnato & marito Alano Stuarto Domino Darnleo. In hujus posteris hæsit idem titulus; Et quidem Carolus Henrici Regis frater eodem usus, post quem tamen ad istam lineam, quæ Matthæi fratre Joanne prosata est, & nunc illud δᾶγμα gerit, transiit. Idem Richmondiæ Dux sit, necne, cujus insignia prædictæ chartulæ exhibent, sub nomine *Fitz Stuart*, non satis assequor. Huic verò illæ tribuunt integrum scutum regium, circumdato limbo ex quadris rubeis atque argenteis, quarum argenteæ singulæ singulas rosas rubeas continent.

Vetustiora discernicula. §. XL. In Plantagenetarum regia stirpe frequentia discernicula videre est: quarum aliqua hic enumerabimus: Ed. Bisseus N. N. in *Henr. Spelm. aspilog.* p. 98. ita memorat: *Ante tempora Edvardi lambella tricuspide moris fuit proximos heredes denotare; sed rex ille omnibus suis filiis cum lambella (facta tamen aliqua in lambellis differentia) insignia gestare permisit, excepto solummodo Duce Gloverniæ, qui suam tesseram cum limbo gestavit.* Speciatim *Edoardo Walliæ* principi Varenn. tribuit lambellam s. fasciolam trifidam argenteam capiti contiguam. In ejusdem insignibus lego fuisse pileum cum cristis, quem Franciæ rex Joannes cum caperetur in tentorio reliquerit. *Humbertus Dux Glocestriæ*, quod audivimus, loco lambellæ limbo usus argenteo. *Edoardus D. Eboracensis*, qua Anglo-Francicum scutum ornaret fasciola trifida argentea usus est, aureis segmento 3. nigris annulis inscriptis: *Thomas Lancastrius Dux Clarentiæ* simili fasciola sed quinque segmentorum. *Georgius D. Clarentiæ* fasciola trifida: *Elthanus C. Cornubiæ* limbo cæruleo: *Thomas de Beaufort C. Dorsetiæ* limbo ex segmentis cæruleis & argenteis composito.

Regiorum per naturam filiorum discernicula. §. XLI. Qui natura regem patrem habent, in ludo illo chartarum his discerniculis regium clypeum frangunt. *Dux Monmonthius* (cogn. *Scot*) argenteo bacillo sinistro (ut tamen toti alia parmula incumbat aurea cum baltheo dextro cæruleo inscriptis inter duas stellas luna argentea) *Dux Southamptonius* (*Fitzroy*) bacillo hermionico sinistro, angulos non contingente, *Dux Grafftonius* (*Fitzroy*) iterum bacillo angulos non contingente sinistro, sed quadris argenteis & cyaneis composito, *Comes Northumbriæ* (*Fitzroy*) simili bacillo ab extremis retracto, quadris hermionicis atque cæruleis composito, *C. Plymuthius* (*Fitz-Charles*) bacillo istius mensuræ, sed ex vario vellere.

§. XLII.

§. XLII. In familia *Somerſetia* video *Marchionem Vigornienſem* ſ. *Vorceſtrienſem* uti ſcuto ex liliis Francicis atque leopardis Anglicis quadripertito, quæ teſſera regum Angliæ ante Jacobum fuit, limbo adſcripto qui particulis argenteis & cæruleis componitur. Rationem repetendam puto à Joanne Henrici IV. regis fratre Edoardi III. nepote, qui comes Somerſeti fuit, cujus filius Edmundus, & nepos Henricus Duces Somerſeti, hic 1464. mortuus filium habuit naturalem Carolum, quem Henricus VIII. 1514. comitem Vigornienſem creavit: Aquo hic haud dubie deſcendit. Forte ex eadem ratione *Dux Somerſetius fam. Seymuria* aliis gentilitiis aureis in quadris rubeis addit aliam, itidem bis repetitam, in qua aurea latera hinc & inde ternis liliis cæruleis ornata ſtipant trigonum ex angulis ſuperioribus in pedem areæ effigiatum rubeum cum leopardis Anglicis. Pariter ex fam. *Mannourſia* obſervavi *Comitem Rutlandiæ* gentilitiæ parmæ aureæ duabus faſciis cæruleis inſignitæ attexere caput quadrifidum, in cujus area 1. & 4. cærulea duo lilia, 2. & 3. rubea leopardus aureus viſuntur. Forte ex eo, quod Thomam Mannourſium Henricus VIII. 1525. creavit Comitem Rutlandiæ, quam prius Domus regia Plantagenetarum poſſederat. Vid. *S. Marth. Eſtat de L' Angl.* c. 5. p. 291. *Honorariæ communicationes.*

§. XLIII. Antequam claudamus argumentum, occurrit ap. *Meneſtr. verit. art. du blaſon* ad p. 432. typus ſcuti regia ornati corona, cum ſubſcriptione *Cromwel*; verum an Oliverii Cromwelli tyranni, qui Magnæ Britanniæ regis parricidio ſibi obnoxiæ aliquamdiu imperavit, an Reipublicæ, quæ tum ſpecioſo libertatis nomine vocabatur, inſignia illa fuerint, non ſatis diſcerno. Cum vero primam & quartam aream crux, reliquas duas decuſſis occupent, dixerim tyrannum eo reſpexiſſe, quod inſignia antiqua Angliæ perhibeantur cruce, Scotiæ decuſſi ſeu Andreana cruce conſtitiſſe. Abolitis ergo ſymbolis, quæ proximis monarchis placuerant, aſcita ex vetuſtate illa videntur. Sed pluribus iſtis immorari, & infelicia tempora in memoriam revocare nihil attinet. *Cromwelli vel Reipubl. Angliæ ſigillum.*

CAPUT IV.

ARENBERGAE PRINCEPS.

SUMMARIA.

1. *Scutum princ. Arenbergæ.*
2. *Arenberga. Marca.*
3. *Lignesia familia. Barbanſon dynaſt.*
4. *Galea.*
5. *Dux Arenbergius & Areſcotanus.*
6. *Princeps Cimacenſis.*
7. *Progenitores Annæ Crojæ Cimacenſis.*
8. *Barbanſonius princeps.*
9. *Tituli.*

§. I.

Illuſtriſſimi *Caroli Principis Arenbergici* inſignia fuiſſe reor, quæ Wapenb. P. 1. p. 8. Sibmacherus exhibet. Scutum illud quadrifidum. 1. & 4. areola *rubea* continet *tres meſpili flores* (ita Chifflet vocat inſign. Eq. A. V. n. 272. Conf. *Gelen. de Col. Agr. magn.* L. 2. ſ. 33. p. 196.) *πεντάφυλλα aureos*: ſecunda vero & 3. *aurea faſciam ex argento & cocco teſſellatam.* *Scutum princ. Arenbergæ.*

§. II. Prius illud florum geſtamen *Arenbergam* notat, quam dynaſtiam *Mechtildis* (al. Urſula) *Ioannis Arenbergii* Domini filia *Engelberto comiti Marcano* 1298. nupta genti Marcanæ intulit: unde natus *Eberhardus* pridem Canonicus Colonienſis & Leodienſis novum ramum ex Maria Loſſenſi protevit. Succeſſere ei filii Joannes & poſt hunc Eberhardus, hoc nati inter alios Joannes & Ludovicus Dom. de Rochefort, à quo *Domini Novicaſtri & Herbimontii.* Joannes autem, penes quem *Arenberga* fuerat, præter Robertum Sedanenſium ac Bullioniorum, & Gulielmum Lumæorum (*Lumain*) ex quibus demum comites Marcæ & Sleidæ, ſatores, genuit Eberhardum, Roberti patrem, alterius Roberti avum, Arenbergæ Dominos: hoc Robertus III. natus eſt, qui ἄπαις extinctus eſt 1544. & *Margareta*, quæ *Ioanni Ligneſio Barbanſonio* nupſit, & comitatum illum attulit, cui deinceps *principalis dignitas* acceſſit: qua nunc quoque poſteri (circulo inferiori Rhenano adſcripti) fulgent. Porro Joannes ille & Margareta parentes fuere Caroli, cujus explicamus ſcutum. Unde ratio etiam con- *Arenberga. Marca.*

ſtat faſciæ

ſtat faſciæ teſſellatæ, quæ teſſera eſt *Marcani* comitatus, à matre Marcana Arenbergii rami ſui ultima. Gelen. de magn. Col. Agripp. ait: *Sunt Arbergici hereditarii officiati ac ſcutati pocillatores vel pincernæ electoratus Colonienſis, armorumq; & ſtemmatis vetuſtas omnem hominum antecedit recordationem.*

Ligneſia familia. Barbanſon dynaſt.

§. III. Toti incumbit alia parmula denuo quadripertita: Quæ Joannis Margaretæ mariti fuerat apud *Chifflet. Inſ. A. V. Eq.* n. 206. In cujus laterculo 1. & 4. *aureo baltheus rubeus*, in 2. & 3. *argenteo 3. leunculi rubei auro coronati & falcati*, conſpiciuntur. Baltheus ille *Ligneſiæ* antiquiſſimæ familiæ ſignum eſt gentile. Ex ea quidam *Faſtreus de Ligne* ſ. *de Linea* legitur 1047. Primogenitorum linea ſuperat in principe Ligneii, Ambliſiæ & Imperii, M. Rubæſii Claudio Lamorallo. Ex eadem verò ortus erat etiam Joannes præfatus, qui Margaretam Marcanam Arenbergiam uxorem meruit, & 1568. prælio cecidit. Tres leunculi *Barbanſoniam* dynaſtiam deſignant, quam majores Joannis jam obtinuerant.

Galeæ.

§. IV. Scuto inſiſtunt 3. caſſides coronatæ, quarum prima duo cornua ſuſtinet, primum argenteis & rubeis teſſellis, alterum auro picta: media caudam pavoninam, extrema ſepimentum ex palis acuminatis aureis & rubeis (in deſcriptione Sibmacheri, ſchindlen/eine umb die andere gelb und weiß.) Primam *Marcano* comitatui attribuo, alteram *Arenbergæ*, tertiam *Ligneſiæ* genti attribuerem, niſi Chifflet. alium huic daret apicem. n. 78. conchylium marinum hians, argenteum minio prætextum, orbiculari figura typi ſcutarii impreſſum, qui etiam lacinias circumfundit nigras foliis populneis aureis ſparſas, minio reflexas. In noſtro autem armoriali, primæ galeæ & ultimæ rubeæ & aureæ, mediæ argenteæ & coccineæ adduntur.

Dux Arenbergius & Areſcotanus.

§. V. Scutum hoc fuit Caroli principis Arenbergii. Ex eo duæ deſcendunt lineæ *Arenbergia* & *Cimacenſis*. Ex illa Philippo Franciſco Caroli ex Philippo nepoti *Arenbergiæ* & *Areſcoti* Duci eadem inſignia tribuit *Sammarth. L'eſtat de L'Eſp.* pag. 39. Moderno vero principi vidi placuiſſe ſcutum ſimplicius, ſolis Arenbergiis floribus inſigne: quod ſtipabant hinc leo, iſthinc gryphus: quam contractionem compendii cauſa tantum aliquando uſurpari, an reliquas areolas omnino abdicatas, non ſatis diſcerno.

Princeps Cimacenſis.

§. VI. In *Cimacenſi* autem linea *Alexandro* Caroli filio Chifflet. n. 355. illud ſcutum tribuit, ut 1. & 4. quadra argentea tres faſcias coccineas referat, quod *Crojorum* ſ. *Croviacorum* eſt: ſecunda & tertia novâ quaternariâ diviſione coloribus cæruleo, in quo lilia Francica bis repetuntur, & rubeo tingatur, *Albretanæ* genti deſignandæ; medio hujus laterculi impoſita parmula *Britannica*, muris pontici vellere obducta. Majoris demum ſcuti medio incumbit ſcutulum *Arenbergium* floribus inſigne. Hujus galeæ coronatæ idem caudam pavoninam imponit, & lacinias dextras aureas, ſiniſtras argenteas facit, utrinque minio reflexas.

Progenitores Annæ Crojæ Cimacenſis.

§. VII. Ut hujus ſcuti ratio pateat, Annæ Crojæ Cimacenſis heredis majores hic recenſendi ſunt

Anna Croja heres Cimacenſis	Carolus Crojus princeps Cimacenſis	Philippus Crojus Comes Cimacenſis.
		Walpurgis Comitiſſa Mærſiæ.
	Ludovica Albretana Dom. de Aveſnes.	Alanus Magnus, Dominus Albreti.
		Franciſca f. Guilelmi de Britannia, Vicecom. de Limoges.

Cæterum *Anna* hæc *Cimaci & Avenarum* heres nupſit agnato *Philippo Crojo Duci Arſchotano*, ex eo alterius Philippi mater, & avia *Annæ*, quæ memorato *Carolo Ligneſio Arenbergio* principi nupſit, & tum Philippi Areſcotani Ducis, tum Alexandri Cimacenſis principis mater fuit.

Barbanſonius princeps.

§. VIII. Carolus fratrem habuit *Robertum Barbanſonium* principem, patrem Alberti, cujus iſtud ſcutum deſcribit Chiffl. n. 376. quod nonniſi ſitu à priori, quod patruo ejus Carolo conſvetum fuit, differt. Nam ſcutum majus 1. & 4. quadrante *Ligneſia* & *Barbanſonia* ſymbola quadripertitim exhibet, 2. & 3. *Marcanam* faſciam refert, medio imponitur *Arenbergium* δῆγμα.

Tituli.

§. IX. Titulus Ducis Arſchotani ille: *Dux Arenbergæ & Arſcoti, dux & princeps imperii, grandis Hiſpaniæ, dux Croviaci* ſ. *Crojæ, princeps Porceani & Robequæ, M. Moncorneti, Bellomontii, Senneghemi & Lalani, B. Sevenbergæ, Anghiani, primus Par Hannoniæ, Dominus Novicaſtri, Landrecii, Aveſnarum, Quieurainæ, Caumontii & Beuragii.*

Ducalem

Ducalem dignitatem tota familia beneficio Ferdinandi III. 1644. debet. *Arescoti, Croja, Porciani, Moncorneti, Bellomontii, Sennegemi, Landrecii, Avesnarum, Quieurainæ*, titulos ab Annæ Croviacæ & Caroli conjugio derivo (unde de illis alibi, ubi Croiam familiam lustrabimus) *Lalani* comitatus jus ab Isabella Barlemontia Philippi secunda conjuge: *Robequam* à prima ejus conjuge Hippolyta Anna *Melunia*, si licet, derivarim. *Sevenbergam* à Joannis Lignesii materna avia Maria s. Magdalena Sevenbergia filia Arenti Dn. de Sevenberg. *Novicastri* titulum ex Arenbergiis esse credo.

Caput V.

Ascania Familia. Duces Saxoniæ & Angriæ atq. Principes Anhaltini.

SUMMARIA.

1. *Ascania familia.*
2. *Dux Saxoniæ & Angriæ.*
3. *Scutum. Saxoniæ symbolum.*
4. *Electores & Duces ex Ascaniis.*
5. *Palatinatus Saxoniæ.*
6. *Cornua Scarabæi vulgo Angriæ nota.*
7. *Sententia impugnata, & tessera Brenensi comitatui asserta.*
8. *Galea.*
9. *Gladii Archimarescallatus insigne.*
10. *Titulus. Angriæ s. Angrivariæ Domini.*
11. *Veterum Electorum & Ducum scuta.*
12. *Anhaltinus ramus & symbolum.*
13. *Brandeburgicus electoratus olim in familia.*
14. *Veterum Beringensium s. Ursinorum tessera.*
15. *Ballenstett.*
16. *Ascanius comitatus. Ad Halberstadienses quomodo devenit.*
17. *VValdersee.*
18. *VVarnsdorf.*
19. *Mulingensis Com.*
20. *Regalia.*
21. *Bernburg.*
22. *Galea.*
23. *Vetera insignia.*
24. *Quando modernus typus assumtus.*
25. *Servestanæ lineæ additamenta.*
26. *Jeverana dynastia.*
27. *Kniphusium.*
28. *VValter-Nienburg.*
29. *Galea Jeverensis.*
30. *Telamones.*
31. *Titulus.*
32. *Com. Beringensis.*
33. *Scutum.*
34. *Galea.*

§. I.

SErenissima Ascania familia, sive ortus antiquitatem, sive ditionum, quibus ab antiquo imperavit, amplitudinem, sive virorum, quos produxit, & virtutum atque gestorum decora spectes, plurimis, quas fortuna ei æquavit, superior, vix ulli concedit. Ut pluribus originem ejus & totam deductionem, alioqui satis notam, hic non inseramus, duo hodie ejus rami superant, Saxonicus & Anhaltinus. De utroque seorsim agendum est. *Ascania familia.*

§. II. Saxonicum quod concernit, in uno ille mare jam consistit Serenissimo Duce Julio Francisco, ex quo longam adhuc progeniem Germaniæ exoptant omnes, quibus cordi est, ut antiquarum stirpium nulla exarescat. *Dux Saxoniæ & Angriæ.*

§. III. Quo familia clypeo utatur, in *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 5. videre est: & nunc explicabimus. Quadripertitus quatuor areolas exhibet, quarum prima & quarta auro tinctæ idem symbolon continent, videlicet quinas (vel secundum alios quaternas) fascias atras inducto diagonali situ serto rutaceo viridi. Hoc ducatus Saxoniæ symbolon ab aliquot seculis esse, dubium non est, (unde aliorum de Palatinatu Saxoniæ probare nequeo conjecturam) & nunc quoque in Serenissimæ Electoralis & Ducalis familiæ, in qua Misniæ avito patrimonio ille etiam ducatus beneficio Sigismundi Imperatoris accessit, clypeis hoc δῆγμα principem, si electorale symbolon excipias, locum obtinet. Uti in Comm. de insign. Sax. S. 1. §. 5. p. 7. memoravimus. Porro ejus origo ex Ascania gente quod sit, dubio caret. Occasionem vero, qua adscitum sit sertum rutaceum, non eandem omnes adferunt. Merito exploduntur, qui ad fabellam provocant, quod Bernardus Dux Saxoniæ ex Ascaniis primus in memoriam virginis, quam mercatoris filiam Venetiis adamaverat, sed ob conditionem imparem ducere nequibat, serti rutacei discedenti ab ea porrecti imaginem parmæ inseruerit. V. Albin. Sächs. Stammb. p. 208. 209. Communior traditio habet, ab Imperatore Friderico Barbarossa, cum Saxoniam exauctorato Henrico Leone Bernardo Ascanio contulisset, *Scutum. Saxoniæ symbolum*

petenti diſcerniculum à fratrum clypeo qui Ballenſtadias ab antiquo faſcias uſurpabant, hanc corollam rutaceam conceſſam, aut quod narrant, cum Auguſtus ſerto tali ob æſtum caput redimiſſet, ab ipſomet capiti detractum & in rogantis parmam obliquo ſitu projectum eſſe. Alberto Bernardi filio gratiam hanc ab Imperatore Friderico I. factam prodit Erneſt. Brotuffus Anhalt. Chron. L. 4. p. 64. b. & paſſim. Sed non tantum contradicentes habet Crantzium, Spalatinum, Fabricium & qui hos autores ſequuntur, Bernardo iſthoc adſcribentes; verum, quod tamen Brotuffo inſolens non eſt, ipſa ſe refellit abſurditate ſua. Cum enim Fridericus I. Auguſtus vita exceſſerit 1189. vel ad ſummum 1190. Albertus necdum in vivis fuit, matre ejus Juta nonniſi 1191. à Bernardo ducta. Qui ergo fieri potuit, ut donum hoc concederet, & ab altero acciperet, quorum alter poſt alterius exceſſum vitalem lucem primum hauſit?

Electores & Duces ex Aſcaniis §. IV. Ex quo vero primum hoc δῆγμα Saxoniæ, quæ prius ſaliente equo candido uſa erat, quem adhuc in Sereniſſ. Brunſvicenſium ab Henrico Leone deſcendentium galea ferocire videmus, appropriari cepit, nullo alio deinceps mutatum, ſed eadem ſignificatione, quod jam dicere cepimus, etiam à Sereniſſima Miſnica gente, cum in ducatum ſuccederet, ſervatum eſt: reſtricta tamen, quæ prius amplior, cum equo inſigniretur, ditiones propriis deinceps ſymbolis notatas continuerat, Saxoniæ regione. Cum enim prius ab Albi ad Rhenum pateret Saxoniæ nomen, ad Bernardum non niſi circa Albim & Salam ducatus cum nomine conceſſus eſt, ſed qui nunc Brunſvicenſium atque Lünæburgenſium ducatus vocantur, penes Guelficam familiam manſere, aliæ ditiones ad alios delapſæ ſunt, & nomen mutarunt. Cæterum à Bernardo illo deſcenderunt duæ inprimis lineæ: quarum altera Electoralem dignitatem geſſit, usque ad Albertum, qui 1422. fatis conceſſit: quo defuncto Sigiſmundus præteritis agnatis Friderico Miſniæ Marchioni optime de ſe & imperio merito electoratum & ducatum contulit: Altera profata à Joanne Alberti I. Electoris fratre, ditiones inferioris Saxoniæ, quas à Lauenburgo Lauenburgicas appellare ſolent, & præter memoriam antiqui decoris, etiam illarum ratione, utpote Saxoniæ parte, Saxoniæ ſymbolum retinuit & adhuc retinet.

Palatinatus Saxoniæ. §. V. Altera area cærulea coronatam aquilam auream exhibet. Ad Weſtfalica ſymbola eam ſpectare, colligas ex *Sibmach.* Wapenb. P. 2. p. 4. ubi Weſtfalo-Angrio ſcuto inſeritur hic laterculus. Quam conjecturam aliis etiam modernis placere intellexi. Eſt vero ipſiſſimum hoc δῆγμα Palatinatus Saxoniæ apud P. Albin. Meißn. Land-Chronic. tit. 16. pag. 218. der ſimpel gantz güldene Adler ſtehet im blauen feld mit einer güldenen cron auff dem haupt. Unde nunc etiam in ducalibus clypeis modernorum Saxoniæ Electorum & Ducum hujus areæ uſus. Vide quæ de hoc argumento diximus in Comm. de inſ. Saxon. S. 1. §. 13. 14. Neque enim eſt quod hic addamus.

Cornua Scarabæi vulgo Angriæ nota. §. VI. Area tertia argentea tria paria cornuum ſcarabæi rubea continet: alii folia marina ſ. nymphæ vocant. Alii credunt corda 3. impoſitis foliis. Alibi de inſign. Saxon. S. 1. §. 24. pag. 24. obſervavimus, Johan. Ferrandum, ut Chiffletium qui cornua ſcarabæi volebat caſtigaret, extremitates vaginarum finxiſſe: bouteroles (Ita Varrenn R. d'arm. à 3. Bouts de fourreaux d'Eſpees, qu'on nomme autrement bouteroles) Brotuff. Chron. Anhalt. L. 4. c. 2. pag. 66. ita enunciat, drey rothe halbe winckel / inwendig gewinckelt / oder mit winckeln/wie drey ſeeblätter/im weiſſen feld. Quod idem exiſtimat eſſe ſymbolum, cum Brenenſi, ſed rationem, unde obtigerit huic comitatui, ſe neſcire fatetur. Angrivariam notari plerisque creditur, cujus jus ad familiam hanc delatum, cum Henrico Leone exauctorato ſucceſſio ab Imperatore conferretur Bernhardo. Sed Colonienſis Elector poſſeſſionem adivit, & nunc quoque cum ſymbolo, mutatis tamen foliis in corda, retinet. Sententiæ princeps videtur Cranz. L. 9. Saxon. c. 19. qui ita: Vetera orientalis Saxoniæ arma fuiſſe tres ſemicirculos cum aliquantis intus angulis circulorum rubeis. Hunc ſecuti plerique alii, conf. Hæping. de jur. inſign. c. 6. P. 5. num. 703. A communi ſententia receſſit Petr. Albin. Sächſ. Stammb. pag. 298. 299. qui iſta: Dieſes Wapen iſt bißher von Cranzio, und allen denen / ſo ihm gefolget/

(unter

(unter welchen ich auch anfänglich eine zeitlang gewesen/) für das Engerische Wapen gehalten worden. In welchem respect es auch die Hertzogen zu Sachsen deß vierdten Geschlechts auß dem Anhaltischen Stamm geführet. Ich hab aber auß alten verzeichnüssen so viel nachrichtung / und seynd andere mehr nachmahls neben mir dieser meynung worden/ und noch/ daß es eygentlich auff die alte Fürstliche Graffschafft Ringelheim zuziehen/welche noch in der Heydenschafft an deß Witikindi M. Voráltern gestorben. Soll dieser Graffschafft Stamm-Schloß nachmahl zum Closter seyn gemacht worden. Vocat: drey gewickelte (forte gewinckelte) Circkel.

§. VII. Brotuffi de Brenensi symbolo conjecturam, cujus rationem ille non reddere poterat, confirmat Nobiliss. *Iohan. Henricus Hofmannus* Brunsvicensis Sereniss. domus Archivarius, atque ita rem demonstrat, ut de Angrivaria opinio doctioribus valde reddatur dubia: Universam vero deductionem ex MSC. nihil mutatam lectoris bono huc inserere non gravabor. Ita ille, postquam retulisset Cranzii conjecturam: Wann aber die alten annoch verhandene Original-monumenta, sonderlich/was bey Hertzogen Henrici Leonis exauctoration und translation derer von ihme vormahls beherrscheter Hertzogthümer Westphalen und Engern/ in Schrifften ergangen/ in etwas genauer beschauet und erwogen werden/ will sich nicht finden/ daß diesem asserto allerdings sicher zutrauen sey. Dann ob wol auß der jenigen Bull/ welche Käyser Friederich I. Ertzbischoffen Philippo zu Cölln über den halben theil obbenannter Hertzogthümer ertheilet/ so viel zuersehen/ daß der Käyser den Ertzbischoff und die Kirche zu Cölln mit dem vexillo imperiali beliehen; So wird dannoch deß darinnen enthaltenen Wapens nicht im geringsten gedacht / und wird auch nicht leicht einig altes Sigillum Archiepiscoporum Coloniensium, (dann von den neuen will man solches nicht sagen/) worinn die diese Westphäl- und Engerischen stücke angehende Wapen zu sehen / anzutreffen seyn; sondern es ist fast wahrscheinlich/ nachdem man ungefehr superiori seculo das Cöllnische Wapen zu erweitern angefangen/ daß man sich krafft deß allgemeinen / aber noch zur zeit ungewissen ruffs / daß nemlich die Schröterhörner deß Hertzogthums Engern Wapen seyen / dann auch nach dem Exempel derer Hertzogen zu Nieder-Sachsen/ als welchen die andere Halbscheid der Hertzogthümer Westphalen und Engern / bey deß Henrici Leonis ächtung / conferiret / und sie der gemeinen opinion nach / deßhalber die Schröterhörner im Wapen führeten / dergleichen ins Cöllnische Wapen zu setzen / sich berechtiget zu seyn bedüncken lassen. Wobey es dann / weil man bißhero in dergleichen antiquitäten eben so genau nicht inquiriret / also verblieben. Wie dann auch die ignorantz der Coloniensium darauß erscheinet / daß sie die drey vermeynten Engerischen zeichen vor Hertzen angesehen/ und dieselbe noch jetzo also im Schilde mahlen. Die führung deß Pferdes aber ist allerdings unstreitig und recht/ und wäre Sachsen-Lauenburg eben wol darzu befugt / wann es in die possession der Westphälischen stücke kommen wäre. Daran es aber/ außgenommen etliche geringe vasallagia, biß jetzo ermangelt. Unterdessen aber ist mehr dann gewiß / daß in deß Henrici Leonis nachgebliebenen und annoch in originali vorhandenen vielfältigen monumentis von diesen Schröter-hörnern als einem Westphälischen Wapen nicht das geringste vestigium anzutreffen. Wie dann auch bekannt / daß / nachdem Bernhardus Ballenstedius vom Käyser Friderico Barbarossa mit dem Ducatu Saxoniæ investiret worden / zugleich mit dessen angebohrnen Wapen eine solche änderung vorgangen / daß nemlich Cæsar auß einer sonderlichen bewegnüß/ einen Rautenkrantz zwerch über die ligna stratoria Ballenstedensia gezogen / und dieselbe von der zeit an zu deß neuen Hertzogen und seiner Descendenten Wapen verordnet; Welches dann auch dieselbe nach anzeige ihrer Sigillorum, biß auff den Rudolphum Primum einig und allein und ohne zusatz anderer Wapen/vielweniger dieser Schröter-hörner / also geführet. Nachdem aber Rudolfus Habspur-

Sententia impugnata, & tessera Brenensi comitatui asserta.

Videatur omnino hæc bulla quæ habetur apud Ægid. Gelen. de magnitud. Colon. lib. 1. Syntagm. 7. p. 73. & seq.

Habspurgius seiner Tochter Sohn Rudolphum I. Saxonem mit der Pfaltz zu Sachsen und der darzu geschlagener Grafschafft Brene providiret: Hat man auch die solchen stücken angehörige Wapen / nemlich wegen Pfaltz den gelben Adler im blauen / und wegen Brena die Schröterhörner dem bißherigen Nieder-Sächsischen Wapen beygefüget / dabey sie dann so lange geruhig verblieben / biß mit der zeit deßwegen zwischen Ober- und Nieder-Sachsen ein nicht geringer streit entstande: Allermassen solches nachgesetzter auß dem 8. Capitel deß ersten Theils mein[er] Fürstl. Braunschw. Lüneburg. Ehren-Kleinots / genommener bericht in [i]hrerm besagen kan. §. II. partis I. cap. 8. Wie nun ferners dieses Wapen (nemlich die Schröterhörner) auf die im Ostlande und der Marck zu Landesberg an der Saal bey Hall gestandene Grafschafft und Grafen zu Brena (derer Stamm-reihe hernach folgen wird /) gerathen: davon ist zumahlen keine / hergegen aber / auff was masse solches mit der zeit in die Chur- und Sächsischen Schilde beydes Ballenstett- als Butsetz- oder Meißnischen Geschlechts kommen / gute nachricht vorhanden. Dann so viel das Sachsen-Ballenstättische Geschlecht betrifft / meldet davon der Chur-Sächsische Historicus Petrus Albinus also: Das Wapen der Grafschafft Brena in Ostland / ist von der ältesten Herrschafften einer deß hochlöbl. Witekindischen Stammes und Hauses zu Sachsen / darauff am ersten abgetheilet worden Fürst Gero, Thimonis Marggrafen zu Landsberg Bruder / Dieterichen deß andern Sohn; welches Geren Söhne / als sie ohne Erben abgangen / Marggraf Conrad zu Meissen diese Grafschafft seinem Sohn Friederichen zugetheilet / der auch so wol nachmahls Grafen Deden zu Rochlitz Erben und Nachkommen / dieselbe eine zeitlang besessen. Nachmahls als Otto der letzte auß Graf Dedonis linea verstorben / hat desselben Mutter Frau Elisabeth diese Grafschafft und anders / ihres brudern Sohn Hertzog Rudolphen dem ersten zu Sachsen geschencket / welcher gestalt / als Käyser Rudolph seiner Tochter Sohn für andern gerne geliehen / solcher titul auch an die Hertzoge und Churfürsten zu Sachsen auß dem Anhaltischen Stamme kommen. Und anderswo: Es hat Alberti II. deß Geschlechts von Anhalt / Churfürst zu Sachsen Sohn Rudolphus I. die Grafschafft Brena in seinem titul sonderlich geführet / von welcher man sonst schreibet / daß sie durch genanten Käyser / (Rudolphum I. von Habspurg /) von welches tochter dieser Rudolphus Churfürst gebohren war / zur Chur-Sachsen seye geschlagen worden / und auß der ursachen / daß Elisabeth von Brena / welche Conradi deß letzten (ist aber / wie Albinus vorhin selbst gestehet / nicht der letzte /) Grafen Gemahl gewesen / solche Grafschafft ihrem vettern Rudolpho übergeben im jahr 1290. Daß also die Grafschafft Brene auffs neue wieder an diesen (Meißnischen) Stamm kommen / dennach sie von den söhnen Conradii Pii oder Magni, Marggrafen / etc. war abgetheilet worden. Und abermahl: Es ist zuvor gesaget worden / daß eben dieser Käyser Rudolff die Pfaltz Sachsen samt der Grafschafft Brene zur Chur-Sachsen geschlagen. Und schreibet Fabricius auß einem Diplomate von der Grafschafft Brene insonderheit / daß Churfürst Rudolph der erste / dessen jetzt gedacht / von seiner Baasen / oder Vatters schwester / Frauen Elisabeth / welche den letzten Grafen zu Brene Conradum gehabt / ererbet und bekommen / mit bewilligung Käyser Rudolphs / dessen brieff darüber zu Erfurt gegeben im 1290. jahr / den 29. Junii, wiewol man sonsten auch schreibet / sein Vatter Albertus habe die Pfaltz-Sachsen / samt der Grafschafft Brene / von gedachtem Käyser zur Mitgifft bekommen / darzu dann sein titul / so er im 1292. jahr geführet: Comes de Bren, Burggravius Magdeburgensis, und die alten Reimen stimmen:

Petr. Albinus im Sächs. Stammb. p. 230. 231.

Idem in der Meißnischen Chronic. tit. XV. p. 193.

Idem eod. tit. XVI. p. 216.

Georg. Fabric origg. Saxon. lib. 5. p. 554.

König Rudolff die Pfaltz mir gab /
Die Grafschafft Bren mit aller haab /
Zu seiner tochter Frau Agneten /
Daß ich die Chur mocht baß vertreten /
Dieweil er hatte deß Reiches macht / etc.

Aber hierüber hab ich sonsten noch kein Diploma gesehen / dagegen die jetzo angezogenen von Rudolpho vorhanden seyn. So weit Albinus. Wie sich dann auch

auch findet/ daß Churfürsten Rudolphi I. sohn Rudolphus II. anno 1369. in einem brieffe / in welchem er Hern Gebharden zu Querfurt die Burg Alstät verkaufft und zu Lehen gegeben/ sich eines gleichmässigen tituls gebrauchet: Rudolfus Dux Saxoniæ, Angariæ & Westphaliæ, Palatinus comes Saxoniæ, COMES IN BRENE, S. R. I. Archimarscallus. Nachdem aber Churfürst Albertus III. der letzte dieses Stammes von Anhalt anno 1422. ohne kinder verstorben/ und Käyser Sigismundus in eben diesem jahr/ die Chur und das Ober-Hertzogthum Sachsen/(ungeachtet Hertzogen Erichs III. söhne/Ericus IV. und Bernhardus, als Hertzogen zu Sachsen/und mit dem verstorbenen eines stammes und namens/auch dessen nachgesipte Vettern/sich umb die erbfolge anmelderen/) Friderico Bellicoso, oder dem streitbahren/ Landgrafen in Thüringen / und Marggrafen in Meissen/zur belohnung seiner dem Käyser im Hussitischen krieg erwiesenen getreuen dienste/ zugesprochen und erblich verliehen: Ist auch zugleich die Grafschafft Brene und deroselben zugehöriges Schild und Wapen dadurch auff die jetzigen Churfürsten zu Sachsen / Butsetzischen Geschlechts / laut nachfolgenden außzugs/ deß in anno 1425. am tage Petri advincula zu Ofen darüber ertheilten Käyserlichen Lehen-brieffes / gebracht worden. Wir Sigmund/ von GOttes gnaden Römischer König/ zu allen zeiten Mehrer deß Reichs / und zu Ungarn/ zu Böhmen/ Dalmatien/ Croatien/ rc. König/ haben/ als wir in unser Königl. Majestät zu Ofen gezieret sassen/ mit wolbedachtem muth / gutem rath/ unser und deß Reichs Fürsten/ Geistlichen und Weltlichen / Grafen / Herren/ Edlen und Getreuen / den Hochgebohrnen Friederichen zu Sachsen / deß Heil. Röm. Reichs Ertzmarschall / Landgrafen in Thüringen und Marggrafen zu Meissen / unserem lieben Ohmen und Churfürsten zu dem Chur-Fürstenthum deß Hertzogthums Sachsen/ welches an uns/ als Römischen König/ und das Heil. Reich/ mit samt Grafen / Herren / Rittern/ Knechten/ Landen/ Leuten/ und jeglichen seinen zugehörungen / recht und redelichen gefallen ist/ gewürdiget/ und mit Fahnen / Panieren und Schild angeweiset / und ihn auch darzu geschickt / und ihm also im namen der Heiligen Dreyfaltigkeit das vorgenannte Churfürstenthum und Hertzogthum zu Sachsen / mit samt der Chur und Ertzmarschall-amt darzu gehörend/und auch sonsten mit der Pfaltz/ Hauß und Stadt Altsteden / und der Grafschafft zu Brene / mit der Burggrafschafft und Grafengedinge zu Magdeburg und Hall / und mit allen seinen Herrlichkeiten/ Würden/ Ehren/ rc. mit solcher Zierheit/alsdann sich gebühret/ auff diesen tag/als dieser brieff gegeben ist/verliehen. Die fürbaß mehr ihm und seinen Erben und Erbes Erben Manns-geschlecht von uns und von dem Reich zu lehen zuhaben/ zu halten und geniessen/ als den Churfürsten und Churfürstenthums und Hertzogthumbs mit der Pfaltz und Ertzmarschalck-ambt/ und auch der Graffschafft zu Brene/ Burggraffschafft und Gravending zu Magdeburg und Halle/Lehenrecht und herkommen seyn. Geben zu Ofen / nach Christus geburt/ vierzehenhundert Jahr/ und darnach in dem fünff und zwanzigsten Jahr/ am S. Peters-tag ad vincula, unserer Reiche deß Ungarischen in dem 39. deß Römischen in dem 15. und deß Böhmischen in dem sechsten Jahren.

Edictum Ulmæ publicatum. ann. 1434. apud Goldastum constit. Imp. T. 3. p. 441.

Apud Petr. Albin. tit. XVI. Chronic. Misn. p. 212. & seq.

R. Henricus Fye.

Ad mandatum domni Regis Johannes Episcopus Zagabriens. Cancellar.

Ob nun wol diese versetzung der Chur-Sachsen samt der Graffschafft Brene von dem Ballenstettischen uff das Butsetzische Hauß also vorgangen: So hat sich dannoch Hertzog Johannes IV. Bernhardi II. Sohn / so wenig deß tituls und würde deß Hertzogthums Saxen / und Ertzmarschalck-amts / als der Graffschafft Brena und Pfaltz Saxen/samt darzu gehöriger Wapen begeben/ sich derselben einen weg wie den andern angemasset/ und wegen seiner andern oder Lauenburgischen Lande/ keine neue lehnbrieffe/von dem Kayser annehmen wollen. Worauff aber dieses erfolget / daß Kayser Friederich der III. solch Hertzogen Johannis vornehmen/ nicht alleine für unkräfftig und nichtig erkant/

sondern auch demselben den gebrauch obbedeuteter lehen/Wapen und Titul bey Kayserlicher und deß Reichs schwerer ungnade und einer pön von 200. Marck lötiges goldes/ vestiglich verbotten/ solches allen Churfürsten und Ständen/ durch ein offentlich außschreiben kundt gemachet/und denenselben ebenermassen bey straff anbefohlen/ mehrbemeltem Hertzogen Johanni,im fall sich derselbe der/ Säx-und Brenischen Wapen und Titul ferner zugebrauchen unterstehen solte/ so viel an ihnen/ einhalt zuthun/ durch die ihrige die angeschlagene Wapen abreissen zu lassen/ ihn vor keinen Churfürsten/ Ertzmarschall und Graffen zu Brene zu halten/ noch also zu schreiben/ sondern seine briefe/ darinnen solche Titul und Wapen begriffen/ zurück zu geben/und nicht anzunehmen: alles mehrern inhalts vorermelten Kayserlichen Cassatorii und Inhibitionis, welche im fall es begehrt wird/wol communicirt werden können. Wie aber Hertzog Johannes anno 1507. mit tode abgangen/ und ihme sein Sohn Hertzog Magnus in der regierung gefolget: Hat sich derselbe deß Chur-Tituls und Wapens zu erst abgethan/ auch neue lehen-briefe/ jedoch mit dieser verwahrung/ daß nemlich der stillestand/ oder daß er nicht nach der alten weise mit der Chur und anderen stücken belehnet/ ihme und männiglich ins künfftige an seinen Rechten unschädlich fallen solte/ angenommen: welche verwahrung dann auch/ in allen lehenbriefen/ derer in der Regierung ihm nachgefolgter Hertzogen wiederholet. Deß Brenischen Wapens aber/ hat er sich auß der ins gemein vor wahr gehaltenen/ aber annoch unbegründeten ursach nicht begeben können noch wollen/ weil dasselbe der Graffschafft Brene nicht allein/ sondern vielmehr dem Hertzogthum Engern/ oder denen an der Weeser belegenen/ seinen Vorfahren hiebevor zugestandenen Westphälischen Landen angehörig gewesen seyn solte. Und dahero ist dasselbe/ in dem man auff dessen grund oder ungrunde nicht weiters geforschet/ nachgehends in dem Fürstl. Sachsen-Lauenburgischen Wapen-Schilde biß auff den heutigen tag unangefochten gelassen und verblieben.

Stamm-Reihe
Der
Uhralten Graffen zu Brene.

THIDERICUS Comes, egregiæ libertatis vir, tempore Ottonis Cæs. Appendix Chronici Montis Sereni p.201. Chronicon ipsum p.39. Gem. Mechtildis Marggraffen Echards zu Meissen Tochter/ Chron. montis Sereni. Georgius Fabricius Origg. Saxon. lib.5. pag.518.

GERO Gräf zu Brena und Camburg/ Tiderici vierter Sohn. Gem. Bertha, Gräffin zu Gretz. Andreas Hoppenrodius im Stamm-Buch p.23. oder N. Comitis Wipperensis Tochter und Popponis Gr. zu Weimar witwe. H. Henninges. und G. Fabricius lib.5. pag. 529.

Dieterich Graff zu Brene. 1079. Fabric. l.5. pag. 530.

Wilhelm Graff zu Camburg ibid.

Günther Bischoff zu Zeitz starb 1093.

Weil diese drey Brüder ohne männliche erben abgangen: ist die Graffschafft Brene an G. Geronis brudern Sohn/ Marckgraffen Conradum gefallen. Ita omnes.

THIMO Graff zu Wittin. Chron. montis Sereni p 103. Marggrav zu Landesberg. starb anno 1091. Gem. IDA Hertzog Otten an der Weser in Saxen Tochter. Fabricius lib. 5. p. 535.

CONRADUS, locuples, magnus und pius, dieses nahmens der erste/ Marckgraff zu Meissen und Lusats/ꝛc. Besihe Fabricium in origg. Saxon. lib. V. p. 537. Chron. montis Sereni p. 5. 14 17. 28. starb a. 1156. nonis Febr. nach dem er kurtz zuvor in dem von ihme erbauetem Closter uf dem Petersberge/ bey Halle ein Münch worden/ da er auch begraben. Gem. Lucardis Alberti Svvevi nobilissimi Tochter. stirbt a. 1140. am tage Gervasii. Monum. Lauterbergense.

FRIDE-

FRIDERICUS Illustris Comes in Brene, und Vicedominus deß Ertzbischofflichen Hofes zu Magdeburg / starb a. 1186. die Innocentium, wie Monumentum Lauterbergense, alwo er begraben / bezeuget. Gem. Hedwig / Hertzogen Dipoldi zu Böheim Tochter / welche a. 1201. das Closter zu Brene gestifftet, da sie auch begraben. Stirbt a. 1210. den 19. Februarii.

OTTO Graff zu Bren hat seiner mutter das Closter Brene mit stifften helffen / und ist alda begraben / a. 1203. starb 13. Decembris. besiehe Fabricium in orig. Saxon. l. 5. p. 553.

SOPHIA Aebtissin zu Quedlinburg Chronicon Montis Sereni a. 1224. p. 166.

FRIDERICUS der Jünger. G. zu Brene / nimta. 1221. am tage Galli kurtz vor seinem ende in der stadt Ptolomais den tempel-orden an. Gem. 1. Juditha, Gr. Fridrichs zu Ziegenhain Tochter / welche a. 1220. gestorben / und zu Brene begraben. 2. Agnes Marckgräffin zu Brandenburg. Fabricius lib. 5. p. 551.

1. OTTO Graff zu Brene.

1. FRIDERICUS oder TIDERICUS Graf zu Brene.

2. HENRICUS Canonicus Magdeburgensis 1264.

TIDERICUS, war ein Tempelherr.

ALBERTUS, Gem. N. 1278. Fabricius citato loco.

CONRADUS Graff zu Brena, schencket a. 1269. 17. Kal. Decem. Præceptori und Fratribus Domus militiæ templi Hierosolymitani das jus patronatus der Kirchen zu Wettin / welches Ertzb. Conrad zu Magdeburg in beysein G. Sifrids zu Anhalt so fort bestattiget. G. Elisabetha Alberti I. Hertzogen zu Sachsen Tochter.

Fr. HENRICUS de ordine Fratrum Minorum, germanus Conradi, wird von seinem bruder a. 1269. bey ermelter übergabe deß juris Patronatus zu Wettin / als zeuge benamet.

OTTO Graff zu Brene / hat / als letzter seines Geschlechts / die Stadt und Schlösser Wittin / Salzemunde / und andere statliche in denen zu besagtem Witin / XVIII. Kal. Decembris, anno M. CC. LXXXVIII. darüber errichteten documenten benante ligende gründe / im fall er keine echte leibes-Erben hinterlassen würde / dem Ertzstifft Magdeburg freywillig auffgetragen / und ewig zu besitzen geschencket. Auch laut Ertzbischoff Burcharden lehnbuchs von hochbesagtem Ertzstifft nachbenamte stück und güter zu lehe getragen: Hæc sunt bona, quæ Comes Otto de Bren tenuit à Domino Archiepiscopo Magdeburgensi in terminis Lusatiæ, villam Arnoldeshagen, Trebus, Montem, quem ædificaverat quondam Marchio Conradus Misnensis, Lobene, Svvinitz, Jezzant, Kloden, Prettyn cum mirica, villam Zvvet. Et alibi: Beltz, Czane, Wesenburg, Werbene & Gummer. In seinem auß rotem wachs bestehendem Sigillo, siehet man einen Ritter auff einem allenthalben mit niederhangenden decken behangenem pferde / welcher in der rechten hand eine bunte fahne / an dem lincken arm aber ein schild führet / worin obbeschriebene drey zeichen / hertzen oder vermeynte schröterhörner / enthalten. Auff dem haubthelm stehet ein creutz / an dessen enden rosen zusehen. An deß Ritters seite aber siehet man einen andern helm / allein mit über sich gehenden püffels-hörnern / deren jedwedes aufwerts mit fünff renn-fahnen besetzet: und lautet deß Sigilli umbschrifft also:

† SIGILUM. OTTONIS. DEI GRATIA COMITIS. DE BREN.

Summa, ut illis consulatur, qui nostri idiomatis ignari sunt, eò redit, notari illa tesseraComitatum *Brenensem*, in Saxonico scuto, Misnicæ familiæ, nunc quoque insignem. Hic enim cum initio patrimonium fuisset Witikindeæ gentis, vel dono Elisabethæ, viduæ Comitis Brenensis, quæ Rudolphi ducis amita fuit, vel gratia Imperatoris Rudolphi, qui eam dotem filiæ constituerit, ad familiam Ascaniam, & quidem ex ea Electores Saxoniæ delatus, parsque solennis tum tituli fuit. Unde cum Ducalis & Electoralis dignitas linea Ascania terminata ad Misnios transferretur autoritate Sigilmundi Imperatoris, Brenensis etiam comitatus cum insignibus ad illos transiit. Ex Ascaniis vero agnati duces hanc translationem juri suo iniquam arbitrati, jus & insignia annisi sunt retinere. Sed cessit demum tessera scutaria atque titulo Electoratus Magnus: servatis his cornibus scarabæi, quæ illo seculo ex Cranzii conjectura Angriæ non Brenæ deberi opinio erat. Quo eodem errore Colonienses in suum etiam scutum symbolun, & hoc quidem in corda mutatum, transtulere. Hæc Celeberrimi viri sententia est, cui quod opponam non habeo.

§. VIII.

Galeæ. §. VIII. Galeæ huic ſcuto tres incumbunt, quarum media coronata pileum turbinatum, inſignibus Saxonicis pictum, coronatum ac pennis pavoninis faſtigiatum ſuſtinet, *Saxoniæ* notandæ: dextra tegitur pileolo lato rubeo, cujus ora reducta argento fulget, & duobus bacillis coronatis & pileolo impoſitis ſinguli faſciculi pennarum pavonini immiſſi conſpiciuntur pro *Angrivaria*, ſi communi ſententiæ locus eſt. Siniſtram itidem coronatam aquila aurea coronata premit, *Saxoniæ* ut *Palatinatus* notetur. Laciniæ mediæ caſſidis auro & atro, prioris argento & rubeo, poſterioris meliori metallo & cæruleo coloribus tinguntur.

Gladii Archimareſcallatus inſigne. §. IX. Modernus Sereniſſimus Dux Julius Franciſcus, cum tres illas avitas ſervet caſſides, in ſcuto nonnihil mutavit: ultima areola ſ. quarta (in qua repetitum Saxonicum huculque δόγμα apparebat) ex atro colore & argento tranſverſum ſecta, decuſſatim inſcriptis duobus enſibus ſanguineis: quod ſymbolon Archimareſcallorum imperii, & hæc penes electores dignitas eſt. Cæterum ex quo Sigiſmundus dignitatem iſtam ad Miſnios transtulerat, Aſcanii initio contradicebant, & titulum, inſignia & jura ſibi ſervare annitebantur: ſed fruſtra fuerunt, & Magnus dux primus electorali titulo abſtinuit. Nondum tamen dimiſſa juris perſecutio, & ab aliquot Imperatoribus diplomata obtenta, quibus mandatum Megapolitanis, ut documenta de hac cauſa examinarent. Imo noſtra memoria per *Dan. Mithovium* Sereniſſima gens de novo jus ſuum publice propugnavit, ſcripto vulgato: Kurtzer hiſtoriſcher bericht / wie die Hochlöbliche Vorfahren / jetziger noch lebender Hertzogen von Sachſen / Engern und Weſtpfahlen / umb die Sächſiſche Churgerechtigkeit kommen / und ſie ſelber darvon abgehalten worden. Demum 1671. confraternitate cum Sereniſſima electorali domo inita, veteri prætenſioni novum hoc ex pacto jus ſucceſſit, & areola clypeo inſerta eſt.

Titulus. Angriæ ſ. Angrivariæ domini. §. X. Titulus vulgo habet: *Duces Saxoniæ, Angriæ & Weſtphaliæ &c. Angriæ* nomen ei inſertum meretur, ut huc transferam, quæ vir diligentiſſimus L. *Henr. Hamelmannus*, de famil. & tit. emort. L. 1. p. 27. & ſeq. notavit circa eos, qui Angriæ dominati ſunt. *Chronicon Colonienſe refert in Ducatu Engern eſſe metropolin urbem Suſatenſem, ſed Franciſcus Irenicus ſcribit Oſnabrugum, urbem quam cenſet olim à Bructeris ædificatam, eſſe ſitam in Angrivaria. Quod videtur veriſimile: ideo duplex eſt Engariæ ducatus. Ut verò Mindæ habuit arcem Wedekindus, & adhuc è regione arcis,* deß Hauſes zum Berge / *in ditione Mindenſi extat arx Wedekindi dicta* die Wedekesburg / *ita quoque Oſnaburgi gubernator fuit Wedekindus, & extant adhuc non procul ab urbe reliquiæ ad modum exiguæ, ubi arcem habuit Wedekindus propè Cænobium Rulle in monte,* da noch der Name iſt / die Wedekindesburg / *imò potius loci iſtius nomen, ut dixi, facit hoc nobis veriſimile, nam dicitur* die Wedekindesburg. *Sic quoque eſt in templo pagi Belm (quod volunt Bethlehem dici) baptizatus cum uxore Gena, quæ eſt etiam ibi ſepulta: Et extat adhuc ibi baptiſterium Wedekindo egregium à Wedekindo ibi extructum: Primaria autem arx Wedekindi fuit Enger, unum miliare ab Hervordia & quatuor milliaria ab Oſnabruga diſtans, Hodie ibi eſt ampla parochia cum aliquot pagis ſolummodo dicta Enger. Cùm Henricus Leo (qui meritò eſt omnibus potentiſſimis Regibus, Electoribus magnificentiſſimis & Principibus excellentiſſimis exemplar, ne in ſua confidant potentia, neque ferociant vel ſe extollant) pelleretur à poſſeſſione & titulo Weſtphaliæ & Engariæ, pervenit in poſſeſſionem iſtius arcis & urbis & dominii Comes Lippiæ, qui ſtetit à partibus Henrici Leonis, ea de cauſa quod Lippienſi domino ademerat multa bona, pagos, item arcem* die Hauſtadt / *Eruete, & alia circa urbem Lippiam dominia, Colonienſis Epiſcopus, & deinde Monaſterienſis arcem Saſſenborgk, quam olim à Lothario rege conſecuti fuerant Lippienſes domini, ideò recepit in recompenſationem Comes Lippiæ Enger dominium ab Henrico Leone Duce: nam erat arx munita & ad eum pertinuit caſtrum Buſtede, quod ante centenos aliquot annos nobilibus* die Nagels *dictis Comites de Lippia oppignoraverant: Cùm verò Simon Comes de Lippia multum damni daret Oſnaburgenſi ditioni, propterea quod diceret oppidulum Melle, & pagum Reimeslage pertinere ad dominium in Engeren, eſt tandem interceptus ab Epiſcopo Oſnaburgenſi Ludovico Comite in Ravensberg & ad quinquennium detentus Oſnaburgi in vinculis, quibus nomen dederunt* der Buck / *& demum datis obſidibus eſt ita liberatus, ut deſtrueret caſtrum Engern, & deinde pagum Engern & reliqua ad illum pertinentia bona oppignoraret Brunoni Comiti in Ravensberg, Epiſcopi fratri. Ita hactenus Enger parochia cum multis pagis Ravensburgico Comitatui oppignorata eſt, quod dominium*

minimum modò repetit Simon Comes Lippiensis. Cum verò turbatus esset à suis regionibus per Fridericum I. Cæsarem Henricus Leo, est titulo Westphaliæ & Angrivariæ vel Engern investitus Coloniensis Præsul in Gilhausen: Nam supra Susatum in Surlandia montosa sita est arx Eresburgum quasi Engersburg, & hanc possedisse Wedekindum & ejus posteros constat, & illam arcem atque oppidum modo dictum Merseburg adhuc obtinet Coloniensis Episcopus, ideo verisimile est, & superiorem & inferiorem Angrivariæ vel in Engern ducatum fuisse, & superioris Angrivariæ ducatum cum multis oppidis & arcibus certissimè obtinet Coloniensis Præsul, & extenditur per Surlandiam usque ad Comitatum in Nassau ab una parte, & ab altera usque ad Hessiam, & Comitatum Waldeck, & circa amplum Comitatum de Marca & Diœcesin Padenbornensem & superiorem Comitatum Lippiæ: Circa flumen Lupiam multa & plurima ad Ducatum Engariæ & Westphaliæ pertinentia possidet Coloniensis Elector. Sed vi traxit illum Ducatum ad se Coloniensis Elector, qui in transactione adjudicatus erat Principi Bernhardo, ex quo originem ducunt Principes & Duces inferioris Saxoniæ qui dicuntur de Levvenberg, & propterea isti adhuc retinent titulum Westphaliæ & Angrivariæ: Gobelinus Persona expresse sic scribit in suo Cosmodromio: Anno D. 1180. in conventu Principum apud Gilhausen celebrato per sententiam Principum Duci Saxoniæ Henrico Leoni ducatus suus abjudicatur, & partes istius ducatus quæ erant in Coloniensi & Padenbornensi Diœcesib. ultra Visurgim (versus Rhenum) dantur Philippo Coloniensi Archiepiscopo & Bernhardo Comiti de Anhlod filio Marchionis Alberti. Hic est ille Bernhardus unde, ut dixi, originem trahunt Duces Saxoniæ inferioris: Interim cum semel totum Ducatum invaserat Coloniensis eum planè obtinuit, & exclusit Principes Saxonicos ut legitimos hæredes: Verùm hodie ut Principes inferioris Saxoniæ: ita & Episcopi Colonienses titulum ducatus Westphaliæ & Angrivariæ retinent. Est adhuc aliud dominium vel Comitatus Engeren, qui titulus planè evanuit Nam ultimus Comes regni Angariæ de Oisten (isto titulo) Bernhardus & ejus uxor Christina simul baptisati sunt, & in loco & oppido Hamelen ibi ex suis bonis fundaverunt Collegium, quod ibi adhuc est in oppido Hamelen, ubi est etiam ille Bernhardus in Collegio sepultus, sicut & Wedekindus in Enger, ubi etiam ille Collegium fundavit, quod est nunc translatum in novum oppidum Hervordiense: Et hic consideranda mirabilis mutatio in hoc Ducatu est.

§. XI. Quod veteres attinet. Apud Brotuffum Electorum qui ex hac familia Saxoniam tenuere insignia ita pinguntur, ut quadripertita primo loco enses marescallatus δᾶγμα contineant, altero Saxonicas trabes & rutaceum sertum, tertio aquilam Palatinam, quarto Angriæ ut vulgo creditur insigne. Ducum autem parma hoc situ exhibetur, ut primam aream occupet Saxoniæ, quartam ...... duas reliquas bis repetitum Angrivariæ δᾶγμα, sed & Ensibus posthac etiam usi sunt, quod jus sibi in Electoratum superesse contenderent: de quo §. 7. 9. *Veterum Electorum & ducum scuta.*

§. XII. Jam Anhaltinum clypeum intueamur, quem Sibmach. Wapenb. P. 1. p. 8. exhibet, & ante eum passim Brotuffus. Is duabus perpendicularibus & totidem transversis lineis in novem quadras dispescitur, ut tamen mediæ locum parmula occupet peculiaris. Ut à medio scutulo ordiamur, illud ad perpendiculum bipertitum est: prior pars argentea dimidiam aquilam rubeam continet, altera aurea Saxonicas fascias nigras & sertum rutaceum. Hoc Anhaltini principatus proprium esse emblema ex Brotuffo disco: qui ita Anh. Chron. L. 4. c. 1. p. 65. a. b. Es gab ihm auch der Kayser und dem Fürstenthum deß Hartzes zu Anhalt/ ein neu Wapen/ daß ist ein zeichen ihres heerschildes/ nemlich er nahm einen halben Märckischen roten Adeler/ setzte den forn in ein halb Wapen deß schildes/ und nahm darnach ein halb Wapen der fünff schwartzen balcken mit dem rauten krantze/ satzte es in das ander theil deß schildes mit dieser bedeutunge/ dieweil das neue Fürstenthum wäre Anhalt genandt/ und Brandenburg und Sachsen bedeuteten durchs neue Wapen ein Anhaltisch Fürstenthum/ so solten sich das Marggraffthum zu Brandenburg/ das Hertzogthum zu Sachsen/ und Fürstenthum zu Anhalt aneinander halten/ und untereinander schützen/ denn sie wären eins Fürstlichen geblütes und geschlechtes. Daß aber das Märckische Wapen zu förderst gesetzt wird/ und das Sächsische mit dem Rautenkrantz nach/ist die ursache/daß das Märckische Wapen bey ihrem Geschlechte älter ist/ denn das Sächsische/mit dem Rautenkrantz. Denn Kayser Heinrich der Erst/als er die Wendische Lande bekrieget/ jenseit der Elben/ und die Marck zu *Anhaltinus ramus & symbolum.*

Brandenburg zu einer marck deß Röm. Reichs geordnet/ hat er ihr einen Röm. Adler mit einem halben monden zum Wapen gegeben/ und ist der Adler roth/ zu bedeuten/ daß es viel blut vergiessen gekostet/ eher dieselbige Wendische mark dem Röm. Reiche und Christlichen glauben unterthänig und gehorsam gemacht. Der halbe monat bedeut das abnemen/ daß die Wenden/ ob sie gleich den Christlichen glauben angenommen/ so seynd sie doch unbeständig geblieben/ haben wieder abgewonnen/ ihren rechten Gott und Schöpffer offtmahls verlassen und verläugnet. Solches ist in etlichen Sächsischen Annalibus zu befinden. Ex his & prioribus Brotuffi verbis intelligimus, Henrico Bernardi I. ex Ascaniis Ducis Saxoniæ filio alteri ab Imperatore (& quidem Friderico I. ut paulo ante dixerat) scutum hoc concessum esse, cum prius eum, quem subtristiorem viderat, principem creasset Anhaltinum, donatis præter avitas possessiones nonnullis civitatibus & ditionibus, quas è Ducatu Saxoniæ & Marchionatu Brandenburgico decerpserat, ut ille etiam, qui Electores patrem, patruum & fratrem haberet, dignum gente decus tueri posset; Quicquid vero de hac traditione sit, id certe falsum est, à Friderico I. hoc fieri potuisse: is enim, quod §.3. monui, vivis antea excesserat, quam Bernardus Alberti & Henrici parens conjugem duxerat vel liberos genuerat. Alium ergo quærere Imperatorem oportet, si fides esse debeat relationi. De eo minus dubitaverim, Anhaltinas ditiones ἀπόσπασμα esse Saxoniæ atq; Marchiæ, atq; adeo symbolon hoc ex utriusque symbolis compositum non solum memoriam servare, in Serenissima hac gente uno tempore duos Electoratus viguisse, sed etiam notare principatum, quem Electoralis familiæ ramus iste teneret.

Brandeburgicus Electoratus olim in familia.

§. XIII. In memoriam revocat hoc δεῖγμα Electoratus duos in gente fuisse: quorum tamen possessione deinceps ea excidit. De Saxonico supra diximus. Quod Brandeburgicum attinet: Perhibetur ex stirpe hac primus fuisse, qui Marchiam veterem s. Saltvvedelanam tenuerit Ernestus; s. simplex id beneficium Henrici II. Imperatoris fuerit, Ejus etiam aliquod matris intercesserit, quam Annam Marchionissam vocant. Ejus vero filio Esico VI. lego Primislaum R. Henetorum eandem iterum eripuisse. Non minus Alberto Esici IV. fratri eandem ab eodem Imperatore commissam invenio (vid. Brotuff. Chron. Anhalt. L.1. c.21. p.23. qui uti ubique hic etiam satis confusè omnia tractat.) Exin Otto cogn. Magnus memoratur eam dote accepisse, cum uxorem duceret Helicam filiam Magni Ducis Saxoniæ, qui Primislao Heneto eam extorserat bello. Qui Ottoni patri successit Albertus Ursus legitur de Marchia veteri investitus esse 1140. à Conrado III. Imperatore: dein ab eodem accepisse Marchiam integram cum Electorali dignitate: Ita Brotuff. Chr. Anh. L.2. c.1. p.28. b. Cum vero idem postea memoret, etiam à Primislao Heneto Albertum hunc compatrem suum hæredem omnium ditionum Henetarum atque Brandenburgicarum esse institutum: demum Electoratum, cum Conradus Plæzkensis elector, qui in Landsberg habitaverat, vivis excessisset, Albertum nactum, deque eo 1130. ab Imp. Lothario in comitiis Quedlinburgicis investitum esse: nescio titulos hos cumulatos dicam, an sibi non constare Brotuffum? in primis cum paulo post 1152. eadem investitura à Friderico I. facta esse dicatur. Quicquid vero horum sit, constat in Alberti hujus ex filio Ottone posteris duobus fere seculis hæsisse Marchiam & electoratum, donec Joannes V. marium ultimus vita excederet. Hujus morte ad duces Saxoniæ & Anhaltinos delabi videbatur successio. Sed præteriit hos, qui tum imperium moderabatur, filiis dives Ludovicus, & filium sibi cognominem electorem atque Marchionem creavit. Causas allegat Brotuff. Chr. Anhalt. L.3. c.1. p.54. b.55. a. quod Rudolphus Elector Saxonicus suffragio suo non Ludovicum sed Fridericum solio admovere quondam conatus fuisset: sed & à Ludovico, quem tres Pontifices proscripsissent, & quem adeo Augustum non agnoscerent, tam ipse quam Anhaltini agnati investituram petere neglexerant : unde illis præteritis Ludovicus Bavarus (senior, non alter cui Romano cognomentum fuit, qui error est Brotuffi) feudum à parente nactus adversarium quendam habuit, quem Waldemarum ex Ascaniis Saxones & Anhaltini ferebant, reducem ab exilio, in quod quondam abivisset, alii molitorem esse perhibebant, sed Waldemaro per omnia specie similem. Inde armis diu actum, donec Ludovicus Romanus, cui senior frater Electoratum interim concesserat, Pseudo-Waldemarum expelleret, & Marchiam denuo in potestatem reduceret. Vicissim Rudolphus Saxo & Anhaltini apud Pontificem de Imperatore & quam credebant injuria sibi illata conquesti, vi quoque ditionem subigere conati, frustra tamen fuere.

Post

Post Ludovicos duos frater Otto eundem rexit, sed demum Carolo IV. Augusto, qui prius Rudolphum Saxoniæ ducem, Albertum atque Woldemarum Anhaltinos de Marchia literis investiverat, vendidit: Hujus beneficio eam tenuit filius Wenceslaus, & eo ad Imperiali solium promoto Sigismundus frater. Iste quam modo Jodoco patrueli, iterum Wilhelmo Misnio oppignoraverat, Marchiam ad extremum cum electorali axiomate Friderico Burggravio Norimbergico contulit: in cujus posteris nunc etiam feliciter hæret, neque ex eo tempore Ascanii, quibus eam ob causam 60000. aur. numerati, horum possessionem turbare conati sunt, suis contenti ditionibus (ut est apud Brotuff. L.6.c.10.p.97.b.) Memoriam tamen hujus etiam regionis & dignitatis ipsum Anhaltinum hoc insigne servare potest.

§. XIV. Quæ inter quadras scuti primum locum obtinet argento pingitur, & repræsentat ursum nigrum corona aurea (quo metallo etiam collare, **Halßband**/tingitur, collo inditum) redimitum, rubentem linguam protendentem, & super muro miniato, quater pinnato, & obliquo situ in laterculi lævum latus ascendente gradientem. In muro illo conspicere etiam est portam auratam, ferramentis nigris. Brotuff. **Anhalt.** Chron. L.1.c.7.p.13.b. ita enunciat: **Ein schwartzer Behr mit einem gülden Halßband/ und einer gülden kronen/ im weissen felde. Der Behr gehet auff vier rothen zinnen/ auff einer mauren/ ein thür darinnen. Daß ist der Herren Behringer oder Behren altvätterliches Wopen von dem Hartze geweßt.** Hos etiam memorat fuisse ex 12. dynastis veterum Saxonum, qui genti imperare & ex suo ordine cum belli necessitas ingrueret regem legere consueverunt. Cæterum quamvis, quæ de priscis illis *Ursinis* s. *Beringis* Brotuffius ex traditione refert, vix ulli persvaserit, qui illorum seculorum historiam callet. Quis enim concedat imperio adeo jam declinante circa 650. Constantem Augustum & Senatum Romanum tantum in meditullio Germaniæ potestatis habuisse, ut Aribertum Vicarium Imperii Saxonibus & Vinidis, ultra Hercyniæ montes & sylvas præficerent, & hos dicto haberent obedientes? cum ne tum quidem, quando imperium maxime floreret, tantum Romanis potestatis fuerit. Hoc ipsum tamen quod laterculum hunc Serenissima familia reliquis præponit, argumento esse potest, familiam hoc avitum *δἄγμα* suum agnoscere, quod reliquis præferunt: licet certa provincia eo non denotetur. Quod aliqui exprimere solent, notari Ursinorum gentem, in eundem sensum accipiendum, nimirum notari originem ipsis cum Ursinis communem, non quod nostri ab Ursinis Italis, quibus ursus ille non est in usu.

Veterum Beringensium s. Ursinorum tessera.

§. XV. Qui proximus huic laterculus est aureus quinque fascias nigras defert. *Ballenstett* hoc symbolo notari notum est. Rationem symboli à nomine etiam derivat Brotuff. **Anhalt.** Chron. L.1.c.6.p.12.b. **Allhie soll man wissen/ daß anfänglichen die Herren die Behren oder Behringe genandt/ haben auff dem alten schloß Ballenstedt am Hartze gelegen/ ihren hoff gehalten/ und ist zu Ballenstedt vor alten jahren ein blockhauß gewesen/ Balckenstedt genandt/ und hernach darauß ein starck schloß gebauet worden. Daher hat das Wapen der fünff schwartzen balcken im gülden felde seinen ursprung.** Joannes Pomar. **Sächs. und Niedersächs. Chr.** p. 61. trabes has **ballen** vocat. An dialecto aliqua corrupta, pro **Balcken?** Ita ratio nominis constaret evidentior. Porro **Ballenstedt**/ dynastiam inter veteres dynastias Saxonicas enumerare solent. Conf. Brotuff. L.c. L. 1. c.13. p. 17. Hæc antiquum patrimonium hujus gentis. Inde in illo castro Esicus IV. (Brotuff. L.1. c. 22.) collegium Canonicorum 943. fundavit, & multa Comitatus illius parte dotavit, quam donationem Stephanus IV. & Martinus III. Pontifices confirmarunt. Filius non minus se religiosum exhibuit, & collegium illud in cœnobium Benedictinum commutavit. Ita dynastiæ paulatim extincta memoria, quam tamen hic laterculus servat. Qua ratione ex hoc laterculo Saxonicum emblema natum sit, injecto serto rutaceo, §.3. vidimus.

Ballenstett.

§. XVI. Tertius in ordine supremo laterculus tessellis nigris & argenteis distinguitur. Brotuff. **Anhalt. Chron.** L.1. c.1. p.8. **daß Ascanische Wapen ist ein schachtspiel breth mit weiß und schwartzen feldern** distinguitr. Ex hoc intelligimus, *Ascanium* comitatum designari. Huic ab arce Ascania nomen, hujus vero ad Ascenatem ex Noachidis nescio qua sufficienti probatione referunt appellationem. Saltem ab hoc nomine ipsam Serenissimam familiam nuncupari est pervulgatum:

Ascanius comitatus. Ad Halberstadienses quomodo devenit.

Ascanium vero illud castrum & opidum (Aschersleben) antiquissimum cum Ballenstett/ cujus modo mentio facta, gentis creditur fuisse patrimonium. Quod vero Carolus Magnus Berengarium, quod in baptismo cum Caroli nomine commutavit, primum Ascaniæ comitem constituerit, autoribus suis relinquimus traditionem. Albertus II. qui 862. vivis excessit, Ascaniam, quam 747. Pipinus diruerat, & Bernburg arcem dicitur restaurasse. Dein Ascaniæ comitatum tenuit Henricus cogn. pinguis Alberti Electoris Saxoniæ & Henrici primi Anhaltini principis frater, pater lineæ, quæ juxta Brotuffum in sextam duraverit generationem. Alibi legi, ejus filiis ereptam Ascaniam à patruo Henrico Anhaltino principe. Ab hoc Ascaniam nactus est filius Otto, cui cum filium vivus extulisset, ex fratre Bernardo nepos Bernardus II. successit; huic autem Albertus Halberstadensis Episcopus, frater licet, ditionem illam eripuit, & collegio Halberstadensi ope Elisabethæ Ottonis viduæ adseruit. Iidem Halberstadenses Bernardum III. possessione Ascaniæ dejecere, unde spoliati cognomen ei inditum. Historiam compendio recitat Celeberr. Nic. Rittershus. Exeges. historic. Geneal. p. 142. 143. *Ottone igitur sine masculo defuncto, Bernhardi I. filii, Bernhardus II. & Albertus Episcopus Halberstadiensis, de Comitatu Ascaniæ certarunt. Subditi homagium Bernhardo præstiterunt, Albertus jus in eundem Comitatum prætendens cum Capitularibus, astu & ope viduæ Ottonis multa molitus, vi tandem civitatem Aschersleben invasit, unde lites inter fratres ortæ, quas Albertus componere, remque eo producere laboravit, ut Bernhardus arcem & civitatem à Capitulo Halberstadiensi feudi jure recognosceret, idque datis & acceptis investituræ literis utrinque firmaretur; Id quod recusavit, & investituram ab Imp. Ludovico petiit, & impetravit anno 1318. quo anno è vita decessit, relicto filio Bernhardo III. cognomento Spoliato. Cum Ottonis vidua denuò nuberet Friderico Orlamundæ Comiti, & dotalitio suo valediceret, Ascanienses ad Episcopum & Capitulum Halberstadiense remisit. Bernhardus apud Imp. Ludovicum de spolio conquestus, investituram Comitatus Ascaniæ, & confirmationem omnium jurium obtinuit. Idem Imperator Ascanienses ab Episcopatu Halberstadiensi edicto retraxit, omnesque prætereà Comites, Dynastas, Nobiles, & Equites, tum temporis Domus Anhaltinæ Vasallos, ad Princ. Bernhardum Spoliatum denuo remisit, cum severa prohibitione, ne à quoquam alio, quam à Pr. Bernhardo dependeant. Cui Cæsareo mandato omnes obsecuti sunt, & ipse Episcopus Albertus pluribus investiturarum actibus absque ulla contradictione præsens interfuit, &c. Alberto Episcopo mortuo Capitulum Halberstadense bona jam ante spoliata & restituta denuo occupat, & insuper habitis rescriptis atque mandatis revocatoriis Ludovici Imp. ab omnibus & singulis subsequentibus Impp. renovatis ac confirmatis, in hodiernum usque diem detinet.* Familia tamen jus suum sibi periisse negat, & hoc quoque laterculo servat. Unde 1648. de novo illud scripto sibi vindicavit.

Waldersee. §. XVII. Laterculus qui principem parmulam à dextris stipat ad perpendiculum & transversim in quatuor quadrantes dividitur, & auro atque minio inficitur (4. würfflichte felder.) Notat ille dominium *Waldersee*, quod majori ex parte consistit in *Dessavia*, quam 1341. Albertus & Waldemarus fratres condiderunt, & quæ adjacent. Hopenrodt Stambuch p. 28.

Wannsdorf. §. XVIII. Alia ad lævam Anhaltinum clypeolum stipat quadra cærula, quæ aureis duobus baltheis ex sinistro latere descendentibus exornatur. Ita notatur comitatus *Wannsdorf*, cujus memoria superest in nobili præfectura illius nominis, quam Cöthenses possederunt. Huic laterculo debetur galea duabus alis expansis insignis.

Mulingens. Com. §. XIX. Quæ pedis est prima area cærulea aquilam explicatis alis volantem, & linguam rubeam, crura vero aurea ostendentem, argento tingit. Hoc symbolon esse *Mulingensis* comitatus intelligo, qui penes Barbianos com. fuit, unde in eorum etiam conspicitur scuto aquila, sed nescio an errore coccinea in argento.

Regalia. §. XX. Media area pedis tota cocco tincta est. Dieses Wapen wird gemeiniglich genannt die blutfahn. Item das Wapen der Regalien, im latein vexillum prætorium, und sollen alle die jenige Fürsten/ so reichslehen haben/ diesen schild zu führen macht haben/ wie auch ein exempel an der Burggreffen zu Meissen Wapen zu finden. P. Albin. Sächs. Stambuch. p. 234. Ex errore autem factum reor, quod in Brotuffo frequenter hæc areola linea ex angulo lævo in pedis latus dextrum descendens diagonaliter secet scutum, coloribus additis rubeo & aureo.

§. XXI.

§. XXI. Extrema cum prima area videtur omnino convenire, argento enim tincta refert ursum nigrum, oculis & lingua rubeis, collari aureo ornatum, super muro quater pinnato gradientem. Si quid discriminis notandum sit, non tam in eo quærerem, quod murus primi laterculi ex læva in dextram vergit, extremi contrario situ, unde ursorum alter lævam respicit, alter in dextram conversus apparet. Id enim in Germanicis nostris clypeis discrimen non valde attendi sæpe monuimus: quam in hoc, quod Brotuffus nullibi, quod observassem, alteri urso coronam addit, qua prior redimitus conspicitur, quinimo L. 4. c. 8. & L. 6. c. 6. ubi lineam dominorum Bernburgiorum describit, ursus etiam corona caret, colli contentus ornamento. Verumenimvero in Sibmachero & alibi hic quoque coronam video: ut & Spangenb. Adelsp. P. 2. L. 12. c. 34. p. 318. coronatum ursum Ascaniis ob Bernburgum convenire credit. Unde an ex errore alii hanc addiderint, an Brotuffi sculptor quam addere debebat appingere neglexerit, non satis discerno, sed à peritioribus discere mallem. Uti Illustris amicus monuit, nunc etiam ursum hunc sine corona esse, & collare non auro verum argento tingi. Aliud certe hoc δῆγμα esse à primo illo, non tantum diversus situs evincit, inprimis in scuto in quo nullus alius laterculus repetitus spectatur: verum etiam quia cum priori urso familiæ Beringiæ s. Ursinæ significationem §. 14. asseruerimus, non dubium est, hoc altero urso Bernburgiam dynastiam designari, quod etiam titulus & nominis ratio, in ursi & castri pinnis designati notatione latens, commonstrat. Unde etiam Brotuffus L. 6. c. 1. pag. 91. cum Henrici I. principis Anhaltini clypeum pingit, discernit der alten Beringer und das Bernburgische Wapen. In *Sibmach.* Wapenb. P. 2. p. 35. Bernburgium insigne idem est, sed corona urso adscripta. Cæterum Bernburgam arcem Albertus II. etiam restaurasse legitur: quod dein cum ditione cujus caput est, Bernardus I. Henrici I. principis frater in divisione sortitus ad posteros transmisit. Ex quibus abnepos Bernardus V. 1410. morte sua successionem ad Georgium agnatum transmisit. Hinc in filiis Joachimi Ernesti secundus Christianus Bernburgum sortitus est, quod nunc quoque in ejus est nepotibus. Bernburg.

§. XXII. Descripto hunc in modum scuto tres incumbunt galeæ, omnes coronatæ. Ex prima prorumpit προτομὴ ursi scutarii coronati, linguam cruentam ostentans: Ex altera protenduntur duo brachia nigro & aurato (alternante colorum situ) habitu, quæ decussata singula manu fasciculum tenent pavoninarum pennarum: (Brotuff. L. 4. c. 1. p. 65. b. ita: Zween überschrenckte aufgerichte Arm / die haben in jeglicher Hand von Pfauenfedern ein schönen Fliegen-wedel / die Seiden fähet goldgelb / schwartz / grün / roth und weiß an farben /) tertia sustinet dena vexilla, auratis perticis suspensa, & Ascaniis picta tessellis. (Regalium significationem in vexillis his alii quærunt.) Unde significatio hujus cassidis facile agnoscitur, nec non primæ: media videtur designare Anhaltinum ipsum principatum: quo retuleris quod d. l. Brotuffus refert, eo tempore Henrico ab Imperatore gratiæ principalis conferendæ captum esse consilium, cum pavoninis ejusmodi pennis muscas abigeret. Henricus musste ihm allwege vor dem tisch stehen / und dienen / wehret auch dem Käyser mit einem Pfauenwedel der Fliegen / und verhegete auch zu zeiten seines Bruders Alberti das Churfürsten-amt. Lacinias quæ cassides tegunt circa primam argentum, rubeus & ater color, circa mediam, aurum & niger, circa tertiam utrumque metallum, minium & si recte notavi niger color tingunt. Galeæ.

§. XXIII. Illa dispositio est scuti, quod in Sibmachero conspicere est. Quomodo successive creverit areolarum numerus, ex Brotuffo ægre didiceris, vel potius traditioni ejus fidem non satis tuto adhibueris. Certe si etiam vetustis illis temporibus insignium gentilitiorum concesserimus usum: nemo tamen facile argumenti hujus tam rudis fuerit, quin sciat recentioris inventi esse, ut δήγματα plura eidem clypeo insererentur.* Unde fabulam sapit, quod L. 1. c. 4. Bernthobaldo secundo clypeum quadripertitum ex Saxoniæ equo ferociente, Beringiorum urso, tessellis Ascaniis & trabibus s. fasciis Ballenstediis concinnat. Ariberto c. 7. iterum quadripertitum scutum tribuit, loco equi Saxonici substituto Ursinorum Italorum, qualis nunc in usu est, & de quo deinceps agemus, laterculo. Reliquorũ parmæ fere tripartitæ sunt, priorem scuti partem urso, posteriorem Ascaniis & Ballenstedii symbolis occupantibus. Alberto IV. cui ab uxore obtigit comitatus Wolpensis c. 21. quarto loco dat frontem taurinam cum extantibus cornibus: quod crediderim Wœlpense insigne statui: in reliquis Vetera insignia. Drey rothe scheiffe Balcken.

 verò

verò illud iterum omittitur. Ubi Marchia Soltwedelana & Brandeburgica accessit, hæc etiam symbola adjiciuntur. De Brandeburgica aquila jam dictum, cui in parmula cælestina sceptrum Electorale aureum inseritur. Quod verò Marchiam veterem seu Soltwedelanam concernit, ei tribuitur area bipertita, in priori parte aurea dimidiam nigram aquilam imperialem continens, in posteriori rubente clavem (ut puto argenteam) ein zweyschildig Wapen/ die läng im Schilde / nemlich das erste theil ein schwartzer halber Römischer Adler im güldenen Felde/ im andern ein Schlüssel die länge im rothen Felde. L. c. c. 23.

Quando modernus typus assumtus. §. XXIV. Quando demum hic typus assumtus sit, quo hucusque usi, ex Brotuffo discere non licet. Si conjecturis agendum sit, crediderim Georgium fuisse primum, qui eo uteretur, postq. ad eum Bernburgia successio delata erat. Vidi tamen alicubi superiori adhuc seculo illum typum, ut non nisi quadripertitus esset clypeus, ex Ascaniis tessellis, & urso super pinnis gradiente, incumbente toti parmula Anhaltina. Ita Adolphus Anhaltinus Episcopus Mersburgius apud Brotuff. Chron. Mersb. c. 16. p. 100. primæ areæ Anhaltinum δεῖγμα, secundæ & tertiæ ursum coronatum super pinnas gradientem, quartæ tessellas inscripsit: imposita toti episcopatus scutulo.

Servestaniæ lineæ additamenta. §. XXV. Cæterum nec hodie aliquid in illa dispositione mutatum est, nisi quod linea *Servestana* tres adjecit. Cum enim *Rudolphus* princeps uxorem habuerit Magdalenam Joannis Com. Oldenburgici filiam Antonii Guntheri ultimi sororem, ex qua Joannes modernorum pater natus est: ab avunculo hereditas nova accessit, novis areolis designata. Unde Servestanorum clypeus nunc tribus perpendicularibus & duobus transversis in 12. areolas distinguitur, ex his 9. anteriores eodem plane situ sunt, uti ab aliis Anhaltinis retinentur, ad lævam tantum novo addito ordine trium laterculorum. Ex his supremus, qui ordine quartus & Ascaniis tessellis proximus est, cæruleus continet leonem aureum: Qui huic subjicitur ordine octavus & contiguus Warnsdorfiis baltheis, aureus nigrum leonem repræsentat. Extremus demum, qui Bernburgio adhæret, cæruleus inter duas alas argenteas ejusdem metalli prospiciens caput caninum cum millo aureo refert.

Jeverana dynastia. §. XXVI. Leo aureus in laterculo cæruleo notat Dominium *Ievern*, quod dixi, ex hereditate Antonii Guntheri Oldenburgici delatum. Cæterum hoc Dominium cum Rustringia, Oistringia & Wangelandia Joannes Oldenburgius à propiore sobrina Maria Edonis Wimeken Dn. Jeverensis ex Heilwige Oldenburgia 1575. obtinuit, quæ adhuc viva ei subditos jurare voluit.

Kniphusium. §. XXVII. Leo niger *Kniphusium* notat, quam prætensionem 1549. in Cameram delatam, eadem Maria cognato Joanni Oldenburgio reliquit: continuata illa lis, donec Kniphusii transigerent & renunciarent: Reliquit vero Kniphusium filio suo Antonio Antonius Guntherus: Nihilosecius etiam Anhaltini & insignibus & titulo utuntur, ob expectativam descendentibus utriusque sexus concessam.

Walter-Nienburg. §. XXVIII. Extrema areola notat *Walter-Nienburg* dynastiam Barbiensium comitum, ex quibus Walterus comes (1278. mortuus) combusto Münch-Neuenburg alteram arcem condidit de suo nomine dictam. Cæterum cum hoc Dominium morte ultimi Comitis ad Electorem Saxoniæ delapsum esset, hic Joanni princ. Anhaltino feudo obtulit: unde Servestano principatui insertum est.

Galea Jeverensis. §. XXIX. Galearum etiam numerus auctus est ob Jeverensem successionem addita quarta item coronata: supra quam eminent tres struthionicæ plumæ superius antrorsum reflexæ (zu oberst gerad vorwerts überfallend/) quarum media auro, extremæ argento pinguntur; qui apex Jeverensis est.

Telamones. §. XXX. Huic scuto astantes vidi Telamones duos leones; an ob Jeverensem successionem? nam alias Anhaltinis ursos familiares fuisse existimo.

Titulus. §. XXXI. Titulus est: *Princeps Anhalti, Comes Ascaniæ, Dn. Servestæ & Bernburgi.* Addit linea Servestana dominium *Ievern & Kniphausen.*

Com. Beringensis. §. XXXII. Sereniss. princeps *Georgius Aribertus* Joannis Georgii filius, Joannis Casimiri frater, Joannam de Crossigk duxerat, virginem nobilem, ea conditione ut filii qui nascerentur ad principale fastigium non aspirarent. Inde natus *Christianus Aribertus*, Sophia & Eleonora Joannis Georgii Com. Solmensis uxor. Filius ille quod de legitimo parentum matrimonio dubium nullum esset, utpote confirmato omnium quorum intererat consensu & Ferdinandi III. autoritate, parentum pacto ortus sui dignitati

gnitati præjudicari non posse censebat, unde Principis titulum quæsivit; post varia acta demum consensum est in dignitatem Comitis, nomine dato *Com. de Bähringen*, ex antiqua gentis appellatione. Cæterum hic Christianus Aribertus 1677. in exercitu Cæsareo, in quo principis elogio gaudebat, adv. Gallos merens, morbo correptus interiit, atque ita primus & ultimus eo titulo comes fuit.

§. XXXIII. Scutum ei datum est quadripertitum; primo laterculo ursum gradientem vetus δῆγμα gentis, quarto Bernburgium ursum, secundo & tertio Walderseæ tessellas ex auro & minio referentibus; Toti imposita parmula ..... cum urso nigro erecto coronato. Scutum.

§. XXXIV. Galeæ impositæ sunt tres coronatæ, ex quarum prima & tertia exsurgebant ursi, ille coronatus, hic corona destitutus: mediam tegebat mitra (Mütze) coccinea, ora reducta aurea. Galea.

Caput VI.

Atestini s. Estenses. Duces Ferrariæ & Mutinæ.

SUMMARIA.

1. *Domus Atestina s. Estensis.*
2. *Ducis Mutinensis scutum & galea.*
3. *Familia ramus alter, ex quo Duces Brunsvici, alter Italicus, ex quo Ferrarienses. Cæsar Atestinus à successione Ferrariensi exclusus.*
4. *Ecclesia Romana nota.*
5. *Aquila imperialis. Lilia Francica.*
6. *Titulus. Mutina & Regium.*
7. *Carporum principatus.*

§. I.

Illustrissimo splendore à pluribus seculis *Estensis* s. *Atestina* domus nulli facile Italicarum cedit, plurimas vero post se relinquit, sed ex plurimis possessionibus non alias quam ducatus *Mutinæ* atque *Regii*, & *Carporum* principatum retinuit. Domus Atestina s. Estensis.

§. II. *Mutinensis* Ducis, qui nunc familiæ princeps, ille clypeus est, quem Chifflet. Ins. Eq. A. V. n. 301. *Cæsari Estensi* tribuit. Scilicet in longum tripertitus: ita ut palus primus imperii symbolo, *aquila nigra bicipiti in solo aureo*, exaretur: sustentatus *Francica tessera*, *margine auro & minio denticulato* ambita: quæ etiam sunt symbola tertii pali, sed ordine contrario: Medius palus *coccineus geminas claves dextra auream sinistra argenteam, in decussim trajectas, turrita Romani Pontificis tiara* auro & gemmis instructa, coronatas refert. Omnibus vero his imponitur scutulum *cæruleum*, *cum aquila argentea, corona, rostro & cruribus aureis*. Cassis coronata sustinet *aquilam argenteam* medii scutuli typum: Laciniæ autem dependent ex argento & cyano. Ducis Mutinensis scutum & galea.

§. III. Ex his, quæ medii scutuli est, aquila ipsam *Estensem* s. *Atestinam* domum designat. De cujus origine varias sententias alibi retuli in Syll. geneal. p. 447. seq. Neque hic universa repeto. Illud dixisse sufficiat, quod *Azo Atestinus* secutus in Germaniam Conradum II. & Henricum III. Augustos, Cunigundam *Guelforum* primorum, qui etiam Bavariæ ducatum tenuere, heredem, post illam aliam Cunigundam Conradi II. Imperatoris filiam conjuges meruit. Ejus filii duo fuere: natu major Welfus s. Guelfus ex materna successione comes *Altorfii*, & dein Henrici IV. beneficio dux *Bavariæ* fuit, impetrata etiam potestate, ducatum ad posteros transmittendi: Hi præter Bavariam, etiam *Saxoniam* nacti sunt, sed utraque demum Henrici Leonis infortunio excidere. Restant verò amplissimi adhuc ducatus *Brunsvicensis & Lunæburgicus*, qui nunc quoque ab illis feliciter reguntur, qui à Guelfo illo descendunt. Alter Azonis filius patri ὁμώνυμος reliquam in Italia stirpem propagavit: in cujus potestate diversis temporibus major Italiæ circa Padum pars fuit, *Genua*, *Mediolanum*, *Ancona*, *Verona*, *Mantua*, & alia. Præcipue tamen *Ferraria* diu eorum ut Marchionum regimine gavisa est. Demum Borsus & Hercules *Ducum* titulo & axiomate aucti sunt: quibus successere hujus filius, nepos, pronepos Alfonsus I. Hercules II. Alfonsus II. De hujus, quæ 1597. contigit, morte ex Thuano L. 119. p. 479. audiamus: *Omnium gravissima mors fuit* Alfonsi II. Ferrariæ *Ducis, Herculis II. & Renatæ Ludovico XII. & Annæ Britannæ prognatæ filii, in quo illustrissima Atestinorum principum tota Italia gens defecit, aut defecisse Romæ credita est. Quippe* Cæsar *filius Alfonsi alterius, qui Alfonsi I. ex contubernio vilis fæmi-* Familiæ ramus alter, ex quo Duces Brunsvici, alter Italicus, ex quo Ferrarienses. Cæsar Atestinus à successione Ferrariensi exclusus.

fœmina (hæc Laura Euſtochia aliquibus exprimitur) *natus erat, & Iuliæ Roboreæ Guidi Vbaldi Vrbinatis Ducis filiæ tantæ ſucceſſionis incapax Pontificis & ſacri Cardinalium collegii judicio ſemper habitus fuit. Et cum ea de re Alfonſus Dux ſæpius cum Sixto V. & Clemente VIII. egiſſet, & grandi ſe pecunia omnique alia ratione principatus beneficiarii, quod tamdiu in ſua familia fuerat, ſucceſſionem in Cæſarem agnatum S. ſedis conceſſione transferri peteret, fruſtra fuerat, cum conſtitutionem Pii V. à Pontificibus ſucceſſoribus ſolenni jurejurando ſtatim in primis inaugurationis ſolennibus confirmari ſolitam obſtare dicerent. Cum nihil impetrare poſſet*, de Regio Lepidi, Mutina, Carporum opido *aliisque ad imperialem jurisdictionem ſpectantibus ditionibus à* Maximiliano & Rodolfo Cæſaribus *factam gratiam in* Cæſarem Ateſtinum *contulerat*, (conf. eũnd. Thuan. L. 109. p. 1414.) *ac inſuper eum omnium aliorum bonorum mobilium, antiquiſſimo in Italia principatu congeſtorum, univerſalem heredem teſtamento ſcripſerat, ea ſpe & conſilio, ut his opibus ſubnixus injurioſe denegatum beneficium vi ac potentia tueretur, & aliquando temporis occaſione uteretur.* Inde refertur: quomodo Cæſar ab initio, Alfonſo ut ſuccederet, extrema tentare ſit viſus, miſſis etiam legatis ad orbis principes Chriſtianos, quibus *Ferrarienſium Ducis* titulos & inſignia ſibi ſumebat: miſſo etiam Romam Ziliolo comite, qui cum Pontifice ageret; cum hic nequidem ut audiretur obtinuiſſet, & Cæſar cum ſuis, diris Eccleſiaſticis devoveretur, copiis etiam adverſus eum miſſis, ab amicis monitus cum Pontifice tranſegit. Conditiones apud eundẽ Thuanum legere eſt pag. 480. In quibus hæc etiam fuit: ut Romæ eandem ordinis prærogativam, quam Alfonſus Dux olim habuit, poſt hac etiam habeat: nec non ut ſedes Pontificia ejus patrocinium & omnes ditiones ipſius Imperiales contra quemlibet defendat. Ex eo tempore in eodem ſtatu res familiæ manſere. Cæterùm aquilam hanc *Ateſtinam* felicitatis ſinceræ & durabilis ſymbolum interpretatur *Campanile dell. armi* c. 9. p. 14. Olim vero Ateſtinæ familiæ inſignia gentilitia fuiſſe *ternas argenteas & rubeas faſcias cum leone ſuperincumbente*, tradit Theod. Hæping. de Jur. inſign. cap. 6. P. 3. §. 3. p. 325.

Eccleſiæ Romanæ nota. §. IV. Palus medius *Eccleſiæ Romanæ* notam refert, cujus Ferrarienſes Duces etiam vaſalli, officiarii & vicarii fuere. Unde reliqui Ateſtini ſola hac teſſera excepta reliquas omnes geſtare ſoliti, ut videre eſt exemplo Marchionis *Ateſtini* ſ. *Eſtenſis*, ap. Chifflet. n. 332.

Aquila imperialis. Lilia Francica. §. V. *Aquilam* Imperialem gratiæ donum eſſe, vix dubium fuerit. Rationem etiam aliqui allegant certarum affinitatum: inprimis quia Bonifacius ex hac gente circa 1050. in conjugio habuerit Beatricem ſororem Imperatoris Henrici, vel potius Conradi. *Lilia* vero à Carolo VII. R. Franciæ 1432. Nicolao Ateſtino Ferrariæ Marchioni conceſſa eſſe, autor eſt *Tilius* apud *Hæping. de jur.* inſign. c. 8. §. 1. m. 3. n. 55. & Laboureur. orig. n. 31.

Titulus. Mutina & Regium. §. VI. Titulus eſt: *Dux Mutinæ ſ. Modenæ & Regii, princeps Carporum. Mutinam* quod concernit, jam ſub Rudolfo I. Imperatore ejus dominatum ſibi vindicavit 1288. Obizo Ateſtinus Raimundi Ferrarienſis filius. Inde Franciſcum Picum Mirandulanum Henricus VII. Mutinæ conſtituit vicarium, ut tamen ſibi integrum jus civitatis Imperator ſervaret. Inde Paſſarinus Bonacolſius eam invaſit: poſtmodum Manfredus Pius à Johanne R. Bohemiæ vicarius imperii ibi conſtitutus eſt: ab hoc Obizoni II. Ferrariæ Marchioni principatus 1336. conceſſus eſt; Demum circa 1460. Borſum Ateſtinum Fridericus III. *Ducem Mutinæ & Regii* creavit. Dein Pontifex Julius II. Ateſtinorum capitalis hoſtis Mutinam 1510. cepit, & Maximiliano Imp. ceſſit, qui Leoni X. eandem pignori dedit: Cum vero Clemens VII. à copiis Cæſareanis Romæ obſideretur, Alfonſus Ferrarienſis, qui jam antea *Regium* occupaverat, Cæſareano autem exercitui, ut recta Romam peteret, auctor fuerat, *Mutinam* armis recuperavit, atque ita confirmante poſſeſſione per ſententiam Carolo V. ſuæ iterum familiæ aſſeruit. Qua ratione ad Cæſarem agnatum Alfonſi II. morte delapſi ſint ducatus, imperiali intercedente autoritate, modo diximus.

Carporum principatus. §. VII. Carporum principatum qua ratione nacti ſint Ateſtini, ex Jovio allegat *Conring. de finib. Imp. Germ.* c. 23. p. 524. (qui etiam de eo videndus, quod omnes hæ ditiones adhuc ad Imperium ſpectent.) *Alio quoque ingente Cæſaris beneficio Alfonſus cumulate eſt auctus: nam Carpum opidum, de quo diuturna lite cum Alberto Pio contenderat, ei ceſſit, legitimæque poſſeſſionis jura peramplis Cæſaris codicillis eſt conſecutus,*

quoniam

quoniam Albertus Gallicis addictus partibus, propterea que majestatis reus factus, de jure totius fere decidisset. Ex hac benignitate 100000. aureorum numûm honorarii muneris nomine ab Alfonso persoluta sunt, ut in ærarium Cæsaris pervenirent. Conf. de eodem *Thuan.* L. 1. p. 64.

CAPUT VII.

Avali March. Vasti & Pescariæ s. Piscariæ.

ARGUMENTUM

1. *Avalorum origo. In Navarra. In Bætica. In Italia.*
2. *Scutum M. Vasti. Avalorum δεῦγμα.*
3. *Aquinatium tessera. Summuculi.*
4. *Apex.*
5. *M. Pescariæ.*
6. *Princeps Francavillæ. Aragonia tessera.*
7. *Apex.*

§. I.

AValorum *s. Davalorum* origo à *Guilelmo Avalone*, qui sub Sancio Abarca Rege in Navarra sedem fixerit, & ex regia *Anglorum* domo oriundus fuerit, deduci amat. Inde in Bæticam concessere. Inprimis vero gentem illustriorem reddidit *Ruisius Lopezius*, Conestabilis Castiliæ & Comes de Ribadeo; demum infelicitatis exemplum. Ejus ex tertio matrimonio filius *Inicus* meritis in Alfonsum Aragonum Regem Neapolis illustris, sedem fortunæ in Italia collocavit *Montisdorisii* comes. Avalorum origo. In Navarra. In Bætica. In Italia.

§. II. Ex hac gente quatuor equites aurei velleris recenset *Chifflet*. n. 184. 226. 277. 306. Primus *Alfonsus Davalus M. Vasti s. du Guasto* clypeo usus est quadripertito. In 1. & 4. area cærulea gestabat aureum castellum, margine circumducto tessellis coccineis & argenteis composito. Quod gentile δεῦγμα fuit. Scutum M. Vasti. Avalorum δεῦγμα.

§. III. Secundum & tertium quadrantem iterum in quadras distinxit, quarum 1. & 4. *senis ex auro & coccino tæniis obliquis dextris* exarabatur: 2. & 3. *auro & minio transverse bipertita leone minio & auro pariter bipertito toti supercurrente* ornabatur. Quorum illud *Aquinatium*, hoc gentis *Summuculæ* symbolum fuit. Nam Inicus Montisdorisii comes *Antonellam* filiam Bernardi Casparis de Aquino M. de Pescara duxerat: ex cujus majoribus aliquam *Summuculam* fuisse existimo. Aquinatium tessera. Summuculi.

§. IV. Apex assignatur galeæ fascia tortili tectæ impositi culmi frumentarii septeni spicati aurei. Laciniæ sunt coccineæ & aureæ. Apex.

§. V. Eodem plane modo usus est insignibus *Franciscus Fernandius M. Pescariæ & Vasti*, nisi quod auream spicarum falcem pro apice substituit. Nec aliter *Alfonsus Felix M. Vasti & Pescariæ*, nisi quod galeam auro coronavit. M. Piscatiæ

§. VI. *Inicus Avalus de Aquino M. Piscariæ & Vasti princeps Francavillæ* non minus quadripertito usus est scuto: & quidem primo quadranti Avalosiam tesseram, 2. & 3. gentis Aquinæ & Summuculæ notas inscripsit. Quarto vero tribus lineis distincto δεῦγματα Aragonicum, Hungaricum, Neapolitanum & Hierosolymitanum inseruit. Quod à *Maria Aragonia* Ferdinandi Aragonii D. Montalti (qui patrem Alfonsum II. regem Neapolitanum habuit) filia derivandum est. Princeps Francavillæ. Aragonia tessera.

§. VII. Galeæ coronatæ hic imposuit culmos frumentarios spicatos septem aureos, cum transverso volumine chartaceo: FINIUNT PARITER RENOVANTQUE LABORES. Laciniæ dextræ ex auro & minio, sinistræ ex argento & cyano. Apex.

CAPUT VIII.

Aumontii Dux.

ARGUMENTUM.

1. *Gens Aumontia.*
2. *Scutum. Aumont.*
3. *Villequier.*
4. *Chabot. Luxenbourg. Baux.*
5. *Maille.*
6. *Rochebaron.*
7. *Titulus.*

§. I.

AU*montia* familia illustrem locum in nobilitate *Vellocassium s. Vexini Francici* à non uno seculo obtinet. Deduci vidi à *Ioanne Domino Aumontii*, qui 1240. Abbatiæ Gens Aumontia.

 de Bes-

de Bessons plura donavit. Ejus filius *Ioannam Drocensem* ex regia familia uxorem habuit. Horum nepos *Petrus* Joanni & Carolo V. à cubiculis servit, & hujus iterum filius *Petrus cogn. Hutinus* Caroli VI. primus cubicularius fuit, ac *auriflammam* gestavit. Hujus nepos *Iacobus* Philippo D. Burgundiæ à cubiculo servivit, pater *Friderici* & *Ioannis*. Ille filiarum tantum ex Francisca de Ferrieres Dn. de Thury pater , per Annam Claudii Montmorencii conjugem *Aumont*, Meru, Thury, Crevecæur ad *Montmorencios* transmisit. *Ioannes B. d'Estrabonne, Chappes, Couches* Regi in conservanda Burgundia fidelis & ejus gubernator fuit. Nepos ejus *Ioannes Marescallus* Franciæ de regno bene meritus est. Hujus iterum nepos *Antonius* Marescallus, *Dux* & Par Franciæ 1665. creatus est, atque ita novum domui intulit axioma: mortuus 1669.

Scutum. Aumont. §. II. Ducis scutum quadrifidum est. Prima quadra *argentea rubentem cantherium adjectis 7. merulis apodibus*, quarum quatuor superiorem, tres inferiorem aream occupant, continet, designandæ ipsi genti.

Villequier. §. III. Secunda quadra *rubea crucem liliatam auream* continet, adjectis 12. (Sammarth. dicit 14.) *plinthidibus ejusdem metalli*, quæ angulis inscribuntur. Tessera hæc designat familiam de *Villequier*. Ducis enim mater *Carola* filia Domini de Villequier & heres fuit.

Chabot. Luxenbourg. Baux. §. IV. Tertius laterculus iterum quadrifidus, in 1. & 4. *areolis aureis ternos capitones rubeos*, in secunda *argentea leonem rubeum, cauda nodata & bis in decussim trajecta*, in tertia *rubea stellam 16. radiorum argenteam* exhibet. Capitones *Cabotiam*, leo *Luxenburgiam*, stella *Balziam* s. *Bauciam* (Baux) familias notant. Hæ verò assumtæ sunt tesseræ propter *Antoniam Cabotiam* Philippi admiralis Franciæ filiam : Cujus mater Magdalena Theobaldi *Luxenburgii* Dn. de Fiennes filia, Theobaldi mater Margareta *Balzia* f. Francisci ducis Andriani, ipsa Antonia autem Joannis Aumontii uxor fuit.

Maille. §. V. Quartam Sammarthanus & autor Status Franc. 1676. *fasciis undosis ternis argenteis & rubeis* pingunt, notandæ familiæ *Rupichovartiæ (Rochechouart)* sed quæ huic cum Aumontia affinitas sit, non video. Unde aliis fidem adhibere malim, qui familiam *Maille* notari existimant. Huic enim scutum *aureum tribus undosis fasciis rubeis* exaratum tribuitur. Fuit autem Joanni Aumontio uxor, alterius Joannis Marescalli avia, *Francisca de Maille* Dn. de Chasteauroux.

Rochebaron. §. VI. Quod toti incumbit scutulum *rubet*, *capite* ornatum ex *duplici vel triplici ductu tessellarum argentearum & carulearum*, designandæ familiæ *Rochebaron* in Burgundia. Causa ex eo, quia Franciscus de Rochebaron C. de Berze Antonium Marescallum & primum postea ducem, cujus amitam uxorem habebat, heredem instituit, cum conditione nominis ac insignium.

Titulus. §. VII. Titulus (quod attinet Dominia) ille mihi notatus est: *Ludovicus Maria d'Aumont de Rochebaron, Dux d'Aumont, Par Franciæ, M. de Villequier, d'Isles & de Nollay, Com. de Berzé, Bar. de Chappes, de Rochetaillé, Ioncy, Estrabonne, Molinot, Dn. de Fayelle, Lis, la Motte, la Forest-Greilly & la Tour Brillebaud.* Rationem omnium reddere, meum non est: præter ea tamen, quæ ex superioribus colligi possunt, observandum, dynastiam de *Chappes*, Petro Aumontio cogn. Hutino allatam à conjuge *Ioanna de Mello*. Ejus nepoti Joanni Catharina dominium *Estrabonne* attulit.

Caput IX.

Domus Austriaca, Imperator, Archiduces.

ARGUMENTUM.

1. Domus Austriaca duo rami, Germanicus & Burgundicus.
2. Imperatoris insignia.
3. Aquila. Romanis militare signum.
4. A Persis. 5. Figura. 6. Duplicata.
7. Unde ea?
8. An à Constantino & divisione Imperii?
9. An ab exercitibus consularib. duarum legionũ?
10. Quando cæperit usus? 11. Color aquilæ.
12. Rationes & hieroglyphicæ significationes.
13. Aquila Regis Romani.
14. Parmulæ circumsitæ. Hungaricæ fasciæ.
15. Hungariæ regnum & reges varii.
16. Altera areola Hungarica.
17. Pontificis prætensio in Hungariam.
18. Vetera Hungarorum δείγματα.
19. Bohemica areola. Bohemorum vetus tessera.
20. Leo Bohemicus caudâ bisulca.
21. Regum successio. Jus Austriorum.
22. Bohemica provinciæ. Moravia.
23. Silesia.
24. Ejus tessera.
25. Lusatia utraque.
26. Ejus insignia. 27. Dalmatia.
28. Apex.
29. Croatia.
30. Sclavonia.

31 Austria.

31. *Austria.*
32. *Fasciæ origo.*
33. *Veteres Austriæ tesseræ.*
34. *Burgundia.*
35. *Styria.*
36. *Ejus veteres Domini.*
37. *Ad Austriacam familiam.*
38. *Familia ex Styriis Marchionibus.*
39. *Carniola.*
40. *Tirolis.*
41. *Ejus ex Austriis Domini.*
42. *Scutulum pectorale.*
43. *Dispositio scutorum.*
44. *Rudolphi II. Imp.*
45, 46. *Alia.*
47. *Matthiæ Imp.*
48. *Ferdinandi II. Imp.*
49. *Ferdinandi III. Imp.*
50. *Leopoldi Imp.*
51. *Alia dispositio Archiducalis.*
52. *Maximiliani M. Ord. Teuton.*
53. *Alia apud Sibmacherum.*
54. *Ferdinandi Archid.*
55. *Caroli Archid. Ernesti Archid.*
56. *Leopoldi, & Ferdinandi Caroli Archiducum.*
57. *Areolarum ratio.*
58. *Suevia.*
59. *Wirtenbergia.*
60. *Burgovia.*
61. *Habspurgum.*
62. *Duplex. Comites principali dignitate.*
63. *Alsatiæ tessera.*
64. *Ejus Domini. Venit ad Austriacos. Nunc ad Gallos.*
65. *Kyburgum.*
66. *Pfiretensis s. Ferretensis Comitatus.*
67. *Goritia.*
68. *Carinthia.*
69. *Vinidorum Marchia.*
70. *Portus Naonis.*
71. *Comitatus Cilejensis.*
72. *Superior Austria s. principatus supra Anasum.*
73. *Pileus archiducalis.*
74. *Apex Austriorum.*
75. *Lacinia.*
76. *Telamones.*
77. *Titulus.*
78. *Veterum scuta. Alberti I. Henrici. Baden Com. Leopoldi. Alberti II. Rudolphi. Lenzburg. Hohenberg. Rapperschvvyl. Rinfelden. Leopoldi III.*
79. *Ernesti & Alberti. Alberti III. IV. V. Ladislai. Friderici IV. Alberti.*
80. *Andreæ Cardin. Nelleburg. Veldkirch.*

§. I.

Augusta Austriaca domus, uti nunc habet, in duabus consistit lineis, quarum alteram *Germanicam*, *Burgundicam* vel *Hispanicam* alteram appellare solent. Communis pater utriusque fuit *Philippus Austriacus* Hispaniæ rex, genitis Carolo V. & Ferdinando, quorum uterque dein Imperiale diadema gessit. Porro inter hos 1521. illa divisio facta est, ut Germanicæ ditiones penes Ferdinandum essent, Burgundicæ & Hispanicæ in Caroli potestate manerent. Uterque vero in posteros transmisit successionem. Et quidem hoc tempore non nisi duobus maribus, utraque linea uno constat: Germanicæ omni spe in Augusto nostro *Leopoldo*, Hispanicæ in potentissimo Hispaniarum Rege *Carolo* adhuc quiescente. Unde jam insignia utriusque lustranda sunt, ut tamen, ne nimium excrescat caput, *Hispanica* in suum locum & peculiare caput servemus. *Domus Austriacæ duo rami, Germanicus & Burgundicus.*

§. II. Quod *Imperatoris* ergo concernit insignia: (de quibus an dominii an dignitatis sint, conf. *Menestr. L'art du blas. justif. c.13. p.326.*) illa extant Wapenb. 1. p.1. Et comprehendunt *aquilam nigram bicipitem in solo aureo*, *cujus rostrum & crura cocco* tinguntur, quem etiam *Chiffletius coronæ* colorem facit. Imponitur vero corona Imperialis, quæ uti P.1.c.6. vidimus, ab aliorum omnium magnatum corona differt. Et quidem Gallice *diademe* quam *couronne*, dicere malunt. *Imperatoris insignia.*

§. III. De *Aquila* hac Imperiali communiter agunt scriptores juris publici, qui consulendi erunt: Nec non qui prolixè admodum argumentum hoc exsequitur, sed cum judicio legendus *Theod. Heping. de Iur. insign. c.6. p.2.* tota. Nos paucioribus contenti erimus. Et quidem inter signa militaria Romanorum olim etiam *aquilas* fuisse, notius est, quam ut probatione egeat: cum vero quinque consularia signa fuerint, præter *aquilas*, *lupus*, *Minotaurus*, *equus*, *aper*, hæc demum illis Mario autore cesserunt, ut P.1.c.2.§.20. docuimus. Inde *aquilarum* nomine signa ipsa militaria sæpe intellecta, & *aquiliferi*, qui ea gestabant. Ab his signis militaribus priscorum Romanorum, quis dubitet occasionem datam aquilæ, quæ nunc etiam Imperii nota? Nimis enim longe accessunt, qui insigne hoc desumtum esse putant ex *Deut. 28, 49.* *Cum plus quam certo constet, hoc insigne ab iis adscitum esse, qui sacras literas prorsus ignorabant:* uti Excell. *Bæcler. Notit. hist. Rom. 4,1. p.65. & quidem à Persis ad Romanos transiisse. Sicut ostendit etiam Brissonius de Regio Persarum Principatu. Interim non improbantur figuræ & explicationes emblematicæ, ex S. literis ad aquilam imperialem postea translatæ. Ita Fridericus III. Imp. in sigillo suo majori emblematico aquilam imperatoriam hac inscriptione decoravit:* *Aquila. Romanis militare signum.*

Aquila Ezechielis sponsæ missa est de cœlis; Volat ipsa sine meta, quò nec Vates nec Propheta evolavit altius.

A Persis. §. IV. Cum vero à Romanis veteribus ascitam avem dicimus, non negamus etiam apud alias gentes usum vetustiorem. De Trojanis quæ ferunt dubia sunt. De Persis luculentus autor est *Xenophon*, qui Κυροπαιδ. c. 7. de Cyro: *Erat ei signum aquila aurea, in hasta longa extensa.* Addit: *ac nunc quoque ipsum hoc insigne Persarum regi manet.* Conf. eund. I. ἀναβασ. & Curt. 3, 3, 16. A Persis ad Romanos mos ille aquilas gestandi transire potuit: quod hinc inde notant autores, nec diffitetur Lipsius, qui aliàs Romanos inventores statuit.

Figura. § V. Si vero quales olim repræsentabantur in signis militaribus aquilæ (vid. *Lips. de milit. Rom.* & supra P. I. c. 2.) cum ea figura conferas, qua hodie pinguntur, pene aliam dixeris esse avem. Sed non est insolens, in clypeis nonnunq. ab ea figura, quæ alias consveta, abire gestamina. Explicatam (*esployée*) nuncupari eo situ, quo nunc solemus eam pingere, aquilam P. I. cap. 5. diximus. Sed de eo non tot dubia vel disputationes, quam quod *duplicata* pingitur.

Duplicata. §. VI. Aliqui duas concorporatas aquilas esse opinantur. Ita *Lips. anal. ad milit. Rom.* p. 278. quem alii sequuntur, qui monstrosum existimant, uni corpori duo imponi capita. Sed cum non insolens sit in scutis ea videre, quæ natura nunq. produxit, vel aliter producere solet: nescio cur morosi essemus in aquila δικεφάλῳ: quam sententiam etiam confirmatam video authentica φεχόσι. Cum ut apud *Limn. Jur. publ.* 1, 14, 6. ex Imp. *Ferdinandi I.* constitutione monetaria anni 1559. lego, appelletur: **Unser und deß Reichs Käyserlicher Adler mit zweyen köpffen.**

Unde ea? §. VII. Rationem duorum capitum quod concernit: nescio an refutari mereatur opinio *Nordermanni*, quam *Limn.* l. c. n. 16. sibi aliquandiu placuisse fatetur, sed ibidem refellit: cum isti visum est, denotari duas legionum Romanarum, quas Augusto imperante deleverunt Arminio duce Cherusci, aquilas: nam his potitos esse Germanos, tertiæ legionis aquila à signifero in paludes demersa. Cui ejusdem farinæ fabellam addere possumus, quæ Julio Cæsari aquilam adscribit bicipitem: eo quod aquila aliquando inter copias armatorum in caput Cæsaris residens, duos corvos hinc atque hinc illi molestiam inferentes morte affecit. (quas ineptias Chassanæi rejicit *H. Spelmann. aspilog.* p. 35. 36.) Sed in his examinandis vel tempus consumendum esse, nemo existimabit, qui, insignium qualis nunc est usus, priscis illis Romanorum temporibus ignotum fuisse meminerit: de quo argumento P. I. c. 2. actum est.

An à Constantino & divisione imperii? §. VIII. Plures ad *divisionem imperii* respiciunt, & quidem vel eam, qua *Constantinus M.* sede Byzantium translata in duas partes Imperium divisisse visus est, *Orientalem & Occidentalem*, quæ non raro à duobus Augustis deinceps rectæ sunt, vel qua *Carolus M.* cum Nicephoro Constantinopolitano transegisse dicitur: quæ tamen non tam de alio jure quam finibus utriusq; imperii transactio censeri potest. (Conf. celeberr. *Bœcleri Cæs. Germ. in Carolo M.* pag. 31.) Uti vero Carolo M. originem aquilæ bicipitis ascribendam, nihil mihi etiam probabile facit: Ita de *Constantini* divisione minus pugnarem. Ast in hoc argumento, ut idem *Bœcl. Notil. S. R. Imp.* 4, 1, p. 65. solicite distinguit, observandum est, non idem quæri, quando quæritur: Utrum à Constantino Magno consvetudo profecta sit? vel an posteri factum ejus respicientes induxerint hanc consvetudinem? Primam enim quæstionem negare vix dubito, illis non ægrè assensurus, qui alteram affirmaverint. Imo illa distinctione facile expedirirem credo, cum quicquid pro eo ut Constantino origo adferatur affertur, non aliud quam quod modo concessimus evincat: vicissim quibus illa impugnatur rationes, duntaxat probent, ejus tempore nondum fuisse in usu. Huc retuleris, quod aliqui ala dextra orientalem, sinistra occidentalem Imperii partem protegi perhibuere. *Sub hoc emblemate Alienora (mater Regis Richardi I.) aquila dicta est, quoniam duas alas expandit super duo regna* Uti Radulph. de Nicero autor coætaneus. cit. *Spelman. aspilog.* p. 125.

§. IX. *Philibert Campanil.* c. 1. p. 4. cum alias etiam enumerasset (nempe 1. quod post divisionem imperii Imperatores, Orientalis & Occidentalis, singulas gestarint aquilas, alter capite in lævam, alter in dextram verso, donec cum Græci hæreseos causa in tyrannos degenerassent, Occidentales suæ alterum caput adjicerent. 2. quod in divisione ita placuerit, ut testatum facerent, administratione in duos divisa unam esse voluntatem,) illi sententiæ subscribit: Romanis in usu fuisse, ut exercitus consulares non nisi binis legioni-

gionibus constarent, unde duæ aquilæ perfecto exercitui debitæ: itaque Imperatoribus placuisse, quo exercituum suorum perfectionem testarentur, ut unis insignibus duas exprimerent aquilas, tandem has testandæ unioni & concordiæ, in qua robur bellicum, in unum contraxisse corpus, duobus tamen capitibus perfectionis notæ retentis: quo illa Plinii refert, qui dicit: *Non fere legionis unquam hybernasse castra, ubi aquilarum non sit jugum.* Nec non in columnis Antonini & Trajani Romæ extantē imaginē aquilæ bicipitis. Certe ad Constantini ævum aut propinquiora ei secula vix quisquam ascenderit, qui originem ex non dubiis monumentis indagare voluerit. Ita Spelmann. aspilog. p. 36. *Hoc quidem gestaminis Theodosio juniori prioribusque Imperatoribus ignotum fuisse non est dubium, cum in universis utriusque imperii gestationibus nec aquila biceps cernatur, sed ne nigra. Bicipitium enim omnes referunt ad imperii divisionem significandam. Quam tamen à novissimis seculis commentum esse, plane evincit Friderici II. Imperatoris Clypeus, inter aliorum illius ætatis principum in Ecclesia celebri Westmonasteriensi murali lapidi etiam tum incisus, & aquila quidem simplici non bicipite. Lipsius vero annotasse se ait (putat columna Antonini) duplicem aquilam concorpoream, sicut in Imperii insignibus hodie solet, cum nec adhuc duplex imperium esset. Indicari autem hac autumat, è legione gemella fuisse, quoniam duæ velut aquilæ in unam sic mixtæ--aquilinis capitibus coronam videas imminentem. Quæ cum donatica sit, aperte ostendit privati hanc fuisse, non imperii. Ejusmodi enim coronæ militibus dabantur ab Imperatore, non è contra.* Alibi tamen p. 178. videtur conjecturam non omninò improbare. *Bicipitem fecere, cum jam divisum esset imperium, ut hoc illud demonstraret.* An ex hoc colligemus, ultima operis uti editum extat parti ipsum autorem non ultimam adhibuisse manum?

§. x. Uti vero diu post Constantinum aquilæ bicipitis usum notando Imperio cepisse, sed respectum ad divisionem imperii habitum, vix dubito, ita quo Imperatore ille cœperit, difficile fuerit nominare. Ego certe definire non ausim. Interim nec audiri merentur, qui apud *Limn. Iur. publ. Tom. IV. Add. ad 6, 6.* p. 96. *Carolo V.* adscribunt originem. Nam ante eum sigilla & numismata non desunt, in quibus aquila biceps: & avo Maximiliano jam aliqui persuadere conabantur, ut monstrum hoc aboleret. Unde quivis videt, ejus tempore jam fuisse figuram hanc in usu. Nec melioris est commatis pro figmento hoc allata ratio, ascitum ideo alterum caput, quia *Carolus V.* Rex Hispaniæ fuerit, adeoque, cum hujus regni nomine aquilam gestaret & alteram ob imperium, duas has conjunxerit. Nam non aliter quam per somnium visa fuerit aquila in Hispanico regio scuto ipsius regni nota; Nam de Siciliæ symbolo, non nego. Vide infra. Quod *Sigismundum* concernit, cui *Marianus Socinus* apud *Limn.* l. c. originem ascribit: illi viderint, quibus vetera sigilla frequentius inspicere licet, quamdiu ante eum bicipitis aquilæ usus in istis appareat. Ratio vero, ex qua assumsisse ille dicitur, satis ex *Molineo* ibidem refellitur. Certe ante *Henricum III.* vix inveneris exemplum bicipitis, sæpe vero post hunc unum apparet caput. Hispani memorant in provincia Chili opidum esse, quod Imperiale ab hac causa nominant, quoniam in plerisque domibus & portis repererunt aquilas bicipites, formatas ut hodie videmus in Imperii signis. **Quando cœperit usus?**

§. xi. De *colore* etiam aquilæ aliqua observanda. *Auream* initio fuisse gestatam & quidem in clypeo rubeo, fecialium plerorumque videtur esse traditio, sed quo idoneo veteri teste probetur, non video. Perhibent autem, *Ottonem M.* Imperatorem ex Saxonibus aurum in *nigrum colorem* hostibus tremendum commutasse. *M. Gilbert. de Varenn. R. d' arm.* P. 1. p. 52. & P. 2. p. 232. Ubi tamen à *Carolo M.* clypei colorem cæruleum sumtum asserit. Sed quid de colore vetustioris temporis multis controvertamus, cum ne quidem constet, tunc aquilam in usu fuisse. **Color aquilæ.**

§. xii. Quod tandem concernit varias rationes, ob quas aquila assumta sit, vel allusiones etiam allegoricas: in illis adducendis non ero copiosus. Aliqua tamen omnino notari, non inconveniens existimo. Et quidem aquila gentilibus eò majori in pretio, quia *Iovis* habita ales, unde apud *Iustin.* 16, 5, 9. Clearchus tyrannus Heracliensis sibi per publicum eunti auream aquilam velut argumentum generis præferri jussit, Jovis enim filius haberi volebat (conf. ad illum locum N. Celeberr. *Freinshemii.*) Ob quod etiam ejus conspectus felix auspicium habitum. Vid. iterum *Iustin.* 20, 3, 7. 23, 4, 10. *Sueton. in vit. Tiber.* c. 14. *Claud.* c. 7. *Galb.* c. 4. *Vitell.* c. 9. *Domit.* c. 6. *Liv.* 1, 34. Imo inter Christianos etiam non defuere, qui aquilæ conspectum felicis ominis esse existimarent, quod à superstitione quantum absit, alii judicent. *Thuan.* L. 4. p. 182. memorat **Rationes & hieroglyphicæ significationes.**

observatum, antequam ad Mulbergam Joannes Fridericus Saxo Elector à Carolo V. vinceretur & caperetur, aquilam unius horæ spatio Cæsareorum exercitum in gyrum volitando lustrasse. Et *Lorin. comm. ad Deut.* 28, 49. perhibet: ad aliquot dies conclavis, in quo Paulus V. creatus est Pontifex, prope molem Adriani insedisse draconi marmoreo, quod est insigne Gregorii XIII. aquilam. Inprimis notabile est apud *Iustin.* 12, 16, 5. quod refertur, ea die qua natus est Alexander M. duas aquilas tota die præpetes supra culmen domus patris ejus sedisse, omen duplicis Imperii, Europæ Asiæque præferentes. (conf. ibid. *Freinshem.*) Inde solenne fere avis illa imperii fuit signum, tanquam quæ ipsa aliquem inter volucres haberet principatum (conf. diligentissimum *G. Ioh. Voss.* 3. *Theol. Gent.* 2, 76. p. 1139. & *Sam. Bochart. Hierozo.* P. 2. L. 2. c. 1. p. 161. seq.) Tanto minus mirum est, & Persis hoc symbolum placuisse, & à quibus hi mutuari potuerunt Romanis. Ubi vero semel non locum tantum inter signa militaria apud hos invenit, sed reliquis etiam præripuit, ac solum servatum est, accessit tanto major dignitas, quæ nostros etiam, qui in Germania Romanorum imperium gesserunt, movere potuit, ut in hoc quoq; memoriam antiquitatis servarent. De hieroglyphicis vel allegoricis significationibus aliquid diximus P. 1. c. 5. s. 3. m. 1. n. 4. confer ibid. n. 3. Nec plura hic addam. Nisi quod ipsis Augustis significationes ejusmodi non displicuisse arguitur illo Imperatoris *Sigismundi* apud *M. Goldast.* T. 2. Reichssatzung. p. 140. Der Adler ist in einem gulden felde/ bezeichnend Gott den HErren/ deß Sonne klar scheinet/ und der macht ruhe/ und von dem alle frucht entspringet. Der Adler bezeichnet uns die hohe Adelschafft/ die wir so gar vom himmel darein verzeichnen/ verkündigung auff dem erdreich der nacht/ als es schwartz ist/ da uns Johannes der Evangelist/ so ehrlich in deß Adlers weise ermahnet: das Gold aber bedeutet Göttliche klarheit/ deß ewigen glantzes. &c. His vero, si cui minus ad palatum videbuntur, sit à seculo venia: sicut & illis apud *Nicol. Upton. de milit. offic.* L. 3. p. 106. *Cur solum sit aureum?* cum tamen ipse argentum auro præferre soleat. *Nempe quia aurum sit metallum mitissimum & nobilissimum, & quia non decet imperatorem, in factis suis esse ferocem. Cur aquila fissa & explanata? quia Imperator non esset in suis factis saltem judicialibus magis declinans ad unam partem, quam ad aliam, sed indifferens ad utramque partem. Cur nigra? Niger color in aquila signat ferocitatem, pro eo quod Imperator non esset nimis mitis aut vecors.* Et L. 4. p. 173. *Imperator quia est dominus omnium portat aquilam, quæ quoque domina est omnium avium.* Eadem fere habet, nisi idem plane autor est *Ioh. de Bado aureo.* p. 9.

Aquila Regis Romani. §. XIII. Hæc Imperatoris pingitur aquila: qua vero *Reges Romani* uti solent, simplex est, *nigra, lingua, rostro & cruribus coccineis, circulo in capite ejusdem coloris:* apud *Ioh. Iac. Chifflet.* Ins. Eq. A. V. n. 48. Nec dissentit *Limn. Iur. Publ.* 1, 14, 29. & concludit, fortasse inde esse, cum Imperator non tantum unum sed duplex Imperii repræsentet caput, sc. Imperatoris & junctim Regis Romanorum, Rex Romanorum unicum tantum, puta Regis, quod Imperatoris aquila duobus capitibus exornata conspiciatur.

Parmulæ circumsitæ. §. XIV. Aquilæ Imperiali videmus in orbem adjectas esse parmas, indices regnorum & provinciarum, quas hæreditario titulo possidet. Ex illis ad dextram prima quæ est, *argento & minio octonis ductibus fasciatur.* Ajunt rubeis his tæniis terram mineralibus fertilem, argenteis vero quatuor *Hungariæ* flumina notari *Danubium, Savum, Dravum & Tibiscum s. Teissam.* Loco cujus vitiosè *Varenn. R. d'arm.* p. 291. scribit *le Niss.* **Hungariæ fasciæ.** Ex hoc ipso mox intelligitur, *Hungariæ regnum* isto symbolo notari, quod Polonia & Russia, mediante Montibus Carpatiis, Transsylvania, Bosnia, Styria, Austria & Moravia inclusum est. Ob hanc etiam causam, quod alibi notavimus, *Croji*, ut indicarent gentis suæ ex Hungariæ regibus ortum, clypeo candido tres coccineas inscribunt fascias. Ita etiam *M. Gilb. de Varenn. R. d'arm.* P. 1. p. 95. refert familiam de *Champelais* in Provincia Andium & Turonum gestasse scutum argento & minio fasciatum, ut doceant, descendere se à *Floro Pannoniæ rege*, S. Martini Patre. Qua fide, ipsi viderint.

Hungariæ regnum & reges varii. §. XV. *Hungariæ* quod regnum est, *Pannoniæ veteris* partem nec non *Daciæ* complectitur, & varias passum est mutationes ac migrationes invasionesque gentium. Inprimis *Hunni* Gothis ejectis sedem ibi fixerunt, & *Attila duce* armis suis majorem Europæ partem vel vastarunt vel terruerunt. Inde cum Germanis permixti, qui Attila mortuo remanserant, *Avarum* sumsere nomen, inde hoc cum Hunnorum conjuncto nomen

Hun-

Hungarorum natum est. Quamvis ergo post Attilæ mortem Ostrogothi, Gepidæ, & demum Longobardi ditiones has sibi asseruerint, tandem recepere sedes suas oppressi Avares, & finitimos etiam vexare ceperunt, inprimis cum seculo octavo consanguineis suis Hunnis iterum ex interiori Scythia evocatis jam aucti essent. Unde ex Attilæ posteris *Arpadus* regium nomen assumsit. Inde à Carolo M. victi & subjecti sunt, sed posteris non desiere molestias facessere, donec ab Arnolfo aperte deficerent. Nec jam libertate contenti in finitima regna & provincias excurrentes gravissimas clades intulerunt Germaniæ, Galliæ, Italiæ, Orienti. Donec ab Henrico Aucupe prælio ad *Mersburgum* superati, & dein ab Ottone M. omnino viribus fracti discerent, se suis finibus cohibere. *Gaiza* primus gentem barbaram ab efferis moribus ad mansvetiorem cultum perduxit. Sed filius ejus *Stephanus* ad *Christi fidem* se & gentis magnam partem convertit. Inde Henricus III. Imperio subjecit hoc regnum, restituto adversiis Ovonem f. Abam *Petro* rege; atque iterum *Salomone*. Sed quicquid ita imperio juris in illud fuerat, tandem expiravit, cum non tantum Gaiza Magnus à Pontifice Gregorio VII. f. Hildebrando instigatus, jugum excussisset, sed & successores Henrici jus partum persequi vel nollent vel non satis possent: ut post *Fridericum I. Imperatorem*, qui armis illud persequi constituerat, nequidem aliquid tentatum sit (conf. Celeb. *Conring. de Finib. Imp. Germ.* c.17.) Porro quæ ex Attila derivatur familia regno diu præfuit, usque ad *Andream*, à matre dictū *Venetum*. Hoc mortuo de regno disceptabant *Carolus Martellus*, Otto dux Bavariæ, & Wenceslaus (Ungaris Ladislaus dictus.) Bohemiæ rex, Stephani regis ex filia & sororibus nepotes: quorum quivis habebat parti suæ faventes. Cesserunt demum hic & iste, atque ita regia dignitas penes illum permansit, ex Andinis Neapolis regibus editum. Habuit is successores filium *Carolum Robertum* f. *Carobertum*, & nepotem *Ludovicum*, qui etiam Poloniæ rex fuit, & Neapolitanum regnum quoq; sibi asseruit. Inde licet non sine turbis regno potitus est *Sigismundus* Lucenburgius, maritus *Mariæ* Ludovici filiæ: post hunc ejus gener *Albertus Austriacus*, qui gravidam reliquit uxorem Elisabetham: cum ergo partum non expectantes proceres Uladislaum Poloniæ regem evocassent, Elisabetha vero enixa esset filiolum *Ladislaum*, jam duo reges erant, sed illo ad Varnam cæso hic solus superfuit. Eo in apparatu nuptiarum extincto, suffectus est *Matthias Corvinus Hunniades*, huic successit *Uladislaus Polonus*, & demum ejus filius *Ludovicus* (ante DIeM natVs.) Ludovico ad Mohazium cæso, qui sororem ejus uxorem habebat *Ferdinandus Austriacus*, qui dein Imperator fuit, æmulum quidem *Ioannem de Zapolia* Comitem Scepusium & Transsylvaniæ Waivvodam expertus est, ab Hungaris lectum & Solymanni auxilio adjutum; sed prævaluit tamen, & licet Joannis vidua se, filiolum & Budam Turcis dedidisset, regnum reliquum retinuit. Post eum ad hunc usque diem ex Austriaca domo continua successione reges lecti sunt: & qui nunc *Leopoldus Augustus* Imperio præest, Hungaricum quoque sceptrum gerit. De jure successionis vel electionis vide controvers. apud *Brachel.* l. 2. p. 92. 95. seq.

§. XVI. Ad sinistram est parmula alia *rubea triplici colliculo viridi insistentem argenteam crucem archiepiscopalem* sustinens. De hujus crucis forma & antiquitate consuli potest *Cl. Franc. Menestr. L'art du blas. justif.* c.9. p.222. Cæterum hanc circa 1000. *Stephano Hungariæ regi* dedisse perhibetur *Pontifex*: ut ob strenuam in Christianismo promovendo operam (primi enim Christiani Gaisæ filius vel nepos, certe successor fuerat) crux illa tanquam apostolatus insigne deferretur ante regem. Vid. *Hæping. de jur. insf. cap.6. P.3. n.138. Gilb. Varenn. R. d' arm.* P.2. p.290. dicit fuisse hanc formam sumtam à Gaysa Stephani patre, qui Strigoniensem Ecclesiam ceperit. Sed in coloribus etiam variat, nam scutum argento, crucem minio tingit. Ex his apparet hoc etiam scutulo designari Hungariam. Cæterum Hungariæ apex est galeæ coronatæ insistens struthiocamelus argenteus. Altera areola Hungarica.

§. XVII. Huc spectat *Pontificis in Hungariam* prætensio, de cujus fundamentis aliquando hunc in modum commentatus sum. Pontificis prætensio in Hungariam.

Fundamenta alleganturjuris Pontificii in Ungariam.

I. *Stephanum regem*, qui primus Christianus fuit, regnum obtulisse beato *Petro* cum omni jure & potestate sua, refert in epist. ad Geizam regem, *Gregorius VII.* apud Baron. ad ann. 1000. n.20. & ad ann. 1074. n.81.

Aſt P. Ranzan. Epit. hiſt. Hung. indic. 8. p. 226. (ſed ſcriptor ſuſpectus utp. legatus per triennium apud Matthiam regem.) tantum dicit, veniſſe eum Romam, ut BB. Apoſtolorum aliorumque SS. martyrum reliquias viſeret, & *Maximo Pontifici exhiberet reverentiam & obedientiam, qua jure illi erat obnoxius.*

Verum *Conring. de Finib. Imp. Germ.* c. 17. p. 299. demonſtrat, falſum eſſe, quod de Stephani fertur oblatione, licet benedictionem & coronam Roma ſibi impertiri pro more ejus ſæculi voluerit, atque B. Virgini regnum obtulerit. Ut & ex Bodino 1. de rep. c. 9. addit, Ungaros 1308. legato Pontificio circa hoc argumentum acerrimè obſtitiſſe.

Si quis ex eo, quod Chartuitius Epiſc. apud *Surium in vita S. Steph.* dicit, cum à Pontif. ut ſe ducem regio diademate cohoneſtaret, ac ita à ſede Apoſtolica regni coronam petiiſſe, arguere velit: nihil colligetur. Nam illa devotionis argumenta, non ſubjectionis inſtrumenta eſſe debuere. Unde nullæ conditiones præſcriptæ Stephano, ſed miſſa per legatum corona & crux. In ejus decret. L. 1. c. 3. *honorem Pontificum* (quo nomine omnes intelligit Eccleſiaſticos) commendat, tanquam qui ſint cuſtodes divini generis & ſpeculatores animarum: ſine quibus nec conſtituantur reges nec principentur. Nihil aliud in ſpecie de ſubjectione aliqua temporali, qua regnum Romano Epiſcopo obnoxium eſſet.

2. Idem *Gregor. d. l.* urget, quod Henricus III. Imp. regnum hoc expugnans ad corpus Petri lanceam coronamque tranſmiſerit, & pro gloria triumphi ſui illuc regni direxerit inſignia, quo principatum dignitatis ejus attinere cognoverit. Aſt iterum ſatis ad hoc reſpondet *Conr. d. l.* p 300. pietati, non alii intentioni Henrici hoc tribui poſſe. Et contrarium oſtendi eo, cum ipſe regnum ſubegit.

3. Argumentum, quod idem *Gregor. VII.* deducit ab Eccleſia, univerſali hærede Romani Imperii, & Petri univerſali in regna omnia principatu, generale eſt, & alibi à noſtris pariter & Pontificiis profligatum.

4. Addunt ex *Marta de jurisdict.* P. 1. c. 29. n. 49. quod hic viderit in regiſtro Vaticani de anno 1229. *Lancellotum* regem Hungariæ obedientiam Papæ promiſiſſe. Tum quod *Ludovicus II.* ob inobedientiam in legatum Papæ, excommunicatus pro abſolutione 1280. in annos ſingulos 100. marcas argenti pollicitus ſit.

Sed niſi in numeris error credatur, ipſa falſitas ex eo elucet, quia 1229. nullus *Lancellotus* ſed *Andreas II.* regni clavum tenuit. Sic & 1280. *Ladislaus III.* non *Ludovicus II.* præfuit.

An verò reſpicitur *Ladislaus III.* quem apud *P. Ranzan. epit. hiſt. Vng. ind. 6.* Pontifex per legatum ob infamem vitam & libidinem petentibus primariis regni viris excommunicavit, & *privationis regni judicio* (ita Ranzan.) *condemnavit*? Sed brevi poſt ipſe occiſus eſt à Cumanis 1290. Idem memorat *M. Ioh. de Thvvrocz. Chron. Hung.* P. 2. c. 80. ſed dicit, legatum nihil in rege proficientem repatriaſſe. De Ludovico I. præfatus *Tvvrocz.* P. 3. c. 22. memorat, eum Romæ magno honore exceptum, cum in expeditione Neapolitana adv. Joannam occuparetur, & *auctoritate Domini Papæ abſolutum ſuper altare S. Petri* 4000. *floren. auri offerri feciſſe ac præſentari.* Hoc vero munus liberale dici potuit.

5. Addi poteſt, quod factio una Hungarorum adv. *Andream Venetum* à *Bonifacio VIII.* petierit, regem ad ſe mittendum *Carolum Robertum* adhuc puerum. apud *Ranzan. indic.* 17. & *Thvvrocz. Chron. Hung.* P. 2. c. 82. 83. 86. Iterum c. 89. Papæ legatus 1309. fulminat diras in regni nobiles Carolo adverſos.

℞. 1. Qui Wenceslaum Bohemum ad ſceptrum capeſſendum adhortabantur, adv. Pontificis poteſtatem & auxilia ſuas offerunt operas apud *Ranz. d. l.* Sic & apud *Tvvrocz.* d. l. c. 86. quidam presbyteri Budenſes Pontificem, qui interdicto ſubjecerat Hungariam, nec non Archiepiſcopos & Epiſcopos regni excommunicarunt: haud dubie, quod ſe Pontifex rebus regni injuſte ingeſſerit.

℞. 2. Potuit etiam ſine aliquo in temporalia regni jure, aliorum religionis Pontificiæ axiomatum vi, Papa in his turbis pro Carolo legitimo rege partes interponere ſuas. Sed hiſtoria etiam docet, eum proceres minus attendiſſe.

Opponi etiam poteſt his, præter generalia adv. Pontificis poteſtatem, quod à regno illa à Pontificibus ſibi vindicata poteſtas, nunquam agnita, ſed quod à majoribus acceptum ſupremum jus tranſmiſſum ſit ad poſteros. Nec inſolens ſuperioribus etiam ſæculis fuit, ut ſe negotiis ad ſe non ſpectantibus Papæ ingererent, quibus tamen fruſtra aliquis illa allotrio-epiſcopia novum jus natum diceret. Et for-

Et forte ipse Pontifex eam prætensionem omiserit, cujus argumentum esse posset, quod *Honorius III. in c.33. extr. de Iurejur.* atque *Pius IV.* apud *Thuan. L.46. p.781.782.* ejus mentionem non fecerint. Unde hactenus Hungaria aut suo arbitratu aut ex regni legibus, non vero Papæo præscripto, reges accepit suos.

§. XVIII. Antequam hinc abeamus: operæ pretium est vetera δείγματα recensere, quæ priscorum Ungarorum vel fuere vel fuisse finguntur. Conf. multa sed valde dubia apud *Theod. Hæping. de Iur. insf. c. 6. P. 3. p. 317.* Ita notant 1. *equum candidum* in scuto *rubeo* cum freno & ephippio. 2. *Leonem cum gladio.* 3. *brassicæ albæ caput cum capra.* 4. *corvum.* 5. *aquilam*, quæ Attilæ genti inprimis datur. *Varenn. d' arm. P.2. p.290.* attribuit *lupum argenteum in parma nigra*; dein ad Gallam usque *viridem aquilam expansam in argentea.* Qua fide hæc prodant, ipsi viderint. Quod *corvum* attinet, forte ille tantum *Matthiæ Corvino* proprius fuit. Id enim Corvinorum symbolon vide ap. *Chifflet. Insf. Eq. A. V. n.265.* De hodiernis insignibus elegantes sint versus, quibus Sigismundus Betulius in Oesterr. Ehrenspiegel lusit. Vetera Hungarorum δείγματα.

In cruce sola salus: hæc orbis schema redemti;
Victor in hoc signo, Panno, eris Osmanidum.
Sub cruce, nunc vestem sanguis Tibi purpurat albam:
In cœlo Christi Te diadema manet.

Unser heilbrunn ist das creutz / sinnbild der erlößten erde:
Durch diß Mahomet von dir / Hungar! überwunden werde:
Ob jetzt rothes blut bepurpert unterm creutz dein weisses kleid /
Christi ehren krohne wartet auff dich in der sternenheid.

§. XIX. Secunda ad dextram parma *rubea* est, insignis *leone argenteo*, cujus *corona lingua & falculæ auratæ, cauda bisulca.* Hoc notari regnum *Bohemiæ*, Norico, Austria, Moravia, Silesia, Lusatia, Misnia & Voitlandia conclusum dubio caret. Vetera autem insignia Bohemorum fuisse tradunt *aquilam nigram in scuto argenteo*, datam ab Ottone I. Wenceslao duci, quem ab angelis miraculo ductum viderit, vel ab Ottone II. Pretislao filiæ suæ raptori. conf. *Hæping. de jur. insf. c. 6. P. 3. p.319. 320.* cum historica relatione, quæ tamen utraque fabulas olet. Addit ex *Melch. Goldasto Ioh. Limn. Iur. publ.* 3, 9. *fin.* Ottonem I. adjecisse *ahenum flammeum* in signum archidapiferiæ, quam Boleslaus I. dux in Curia Imperiali solenni obierit. Ex eodem notat Leonis ungui dextro calicem aureum impositum in signum Archipincernatus. In *addit.* T. IV. pag. 361. ex *Hageccio* de aheno idem repetit, sed datum Boleslao in pœnam ob cæsum fratrem Wenceslaum. **Und verordnet / daß die Hertzogen in Böhmen / allezeit dem Kayser das wasser in einem kessel in der kuchen stehend wärmen solten.** Addit quoque *Matth. Dresserum* pœnæ hujus, sed Boleslao personalis, meminisse. Bohemica areola. Bohemorum vetus tessera.

§. XX. Aquilæ successit *leo*, quem *Fridericus I.* in expeditione Mediolanensi dicitur donasse. Ratio *duplicis caudæ* duplex, vel quod notaretur Uladislai virtus præcellentior, vel quod Bohemi leonem, ita pictum ut caudam intra crura sulcaret, simiam arbitrati & aversati fuerint. Leo Bohemicus cauda bisulca.

Pro nigris aquilis genti collatus honestæ
est rubeo in clypeo candidiorque leo.

vid *Hæping. l. 2. p.321. Cyr.* Spangenb. Adelsp. *P. 2. L.12. c.34. p.316. b. Limn. Iur. publ. 6, 6,40.* conf. ibidem iocum amicorum Baldi, cui Carolus IV. leonem dederat, sed cauda intra femora absconsa. Ita & Bartolus memorat *de insign. n.3.* sibi à Carolo IV. leonem rubeum datum cum duabus caudis in campo aureo.

§. XXI. Quod jus attinet, quo Austriacæ familiæ hoc etiam regnum paret: sciendum Germanos à *Bojis* Gallica gente ejectos; hos iterum pulsos locum fecisse *Marcomannis*, quos circa 629. *Slavica* gens duce *Zecho* (Lechus socius Poloniam invasit) sibi cedere coegit: ab hoc Zecho duces numerantur: successit enim *Crocus* & huic filia *Libyssa*, quæ nupsit *Primislao* Pragæ conditori, & eum secum ducem fecit; ab his reliqui sati duces. In quibus *Borsivogius* circa 900. primus *Christo* nomen dedit, in qua fide perstitere filii *Spitigneus* & *Vladislaus*, hujus vero vidua *Drahomira* pagana Christianos plurimum afflixit, & præter sororem *Ludmillam* alterum filium *Wenceslaum*, cui sancti nomen, ab altero *Boleslao* trucidari curavit. Sed *Boleslai* filius patri συνώνυμος iterum rem Christianam promovit, & Judæis auxiliaribus, quibus ex eo privilegia & synagoga, paganis restitit. Ex duce primus regium titulum ab Henrico IV. (nam ex quo à Carolo M. victi, in potestate Regum successio. Ius Austriorum.

Imperii Romani fuerant, quod probat *Herm. Conring. de Fin. Imp. Germ.* c.29.) nactus est 1087. *Vladislaus* f. *Wratislaus justus* (nam quod de Wenceslao Sancto ab Henrico I. Regia dignitate ornato dicitur, certum non est.) Sed illud axioma personale fuit: nam qui eum in regimine secuti Duces iterum nuncupati, usque ad *Vladislaum*, quem denuo 1158. vel 1159. *Fridericus Barbarossa* regem dixit. Sed ne tum quidem perpetuus honor ille esse debebat, unde cum filius *Fridericus* sine Imperatoris autoritate diadema sumere ausus esset, cum uxore & liberis metu Cæsaris solum vertere coactus est. Sed hujus frater *Premislaus* (ob Ottonis IV. studium à Saxonibus *Ottocarus*, Ottischgar dictus) demum à *Philippo Augusto* Bohemiæ suæ jus 1199. consecutus est, ut liceret semper Reges habere & sibi eligere. Ea vero concessione in Bohemiam jus Imperio non periisse, probat allegatus *Conringius*. Duravit Premislai progenies ad *Wenceslaum III.* qui 1306. à sicario cæsus est. Successit initio ex sorore Anna affinis *Henricus Carinthiæ Dux*, cui ab aliis oppositus est *Rudolphus Austriacus* Alberti Imperatoris filius; hunc mors cito rapuit, illi sua obfuit crudelitas, & quod electio sine autoritate Imperatoris facta non valida proceribus Imperii videretur. Unde Henricus VII. Imperator *Joannem* filium suum, ei data Wenceslai alia filia *Elisabetha*, Regem Bohemiæ constituit: quem filius *Carolus* inter Imperatores IV. & hoc geniti *Wenceslaus* atque *Sigismundus* excepere: Hunc gener *Albertus* Austriacus & nepos *Ladislaus*. Post quem *Georgius Podiebradius* electus est; quem secutus *Vladislaus Polonus* & ejus filius *Ludovicus*, quo à Turcis cæso sororius *Ferdinandus Austriacus* regnum obtinuit, & ad posteros transmisit. Hoc quidem seculo electo *Friderico Palatino* mutari videbatur corona, sed isto victo jus Austriacum amplius confirmatum est, eligendi potestate, qua Bohemi abusi essent, sublata. Cæterum hujus regni causa *Electoratus* in domus Austriacæ potestate est, & quidem inter seculares primus. In scutum Bohemicum ita ludit *Sigis. Betul.* Oesterr. Ehrenspiegel. L. 4. c. 12. p. 496.

Struxerat Europæ hoc Hercynia nymfa theatrum,
Hinc orbi ludos plurima scena dedit.
Sunt quæ dorsa tument, animosi lustra Leonis,
Hæc Habspurgiacus tesqua cubile legit.

Dieser schauplatz ward Europen von Hercynien gebaut
Und die welt hat auff demselben manches Helden-spiel geschaut.
Diß gebürg hat seine hölen / ist ein Löwen auffenthalt /
Zu dem Böhmischen der von Habspurg sich geselt in diesem wald.

Apex proprius Bohemiæ regno est ex casside coronata prominens *jugum expansum alarum rubearum argenteis corculis consitarum.*

Bohemicæ provinciæ. Moravia. §. XXII. Provinciæ Bohemico regno subditæ sunt *Moravia, Silesia & Lusatia*, unde de harum etiam symbolis dicere convenit. *Moravia*, quæ jam Silesia, Polonia, Hungaria, Austria & Bohemia includitur, olim longè amplior fuit, & regio nomine inclyta. Cum Arnolfus Imperator *Zventopulcum* ultimum regem proscripsisset, Hungari & Poloni eam occuparunt. Dein seculo undecimo eam, quæ Polonorum fuerat, & hodie quoque sola eo nomine venit, *Udricus* & *Brzetilaus* Duces faventibus Cæsaribus occuparunt, & tanquam Provinciam Bohemiæ reddiderunt. Unde una cum Bohemia in potestatem Austriorum venit. Δεῖγμα ejus Marchionatus est *in scuto cæruleo aquila argenteis & rubeis tessellis* variegata; cui similis galeam coronatam loco apicis premit. Laciniæ vero cocco & argento splendent.

Silesia. §. XXIII. *Silesiam* includunt Bohemia, Lusatia, Brandeburgica Marchia, Polonia & Moravia, amplissimum & in 17. alios divisum ducatum. Hæc in Polonorum ditione fuit, donec *Uladislaus* Poloniæ principatu à fratribus pelleretur, & profugus liberis non nisi illam partem quæ nunc Silesia est relinquere posset. Cum vero in posteris ejus multiplici divisione in plures principatus ditio distributa esset, omnes tamen demum in *Bohemorum* Regum concessere potestatem. Initium factum à *superiori Silesia*, in qua *Oppaviensem* ducatum Wenceslaus R. Bohemiæ sibi addixisse, & notho suo tribuisse legitur. Inde Casimirus II. *Teschinensium* sator 1288. Wenceslao R. Bohemiæ se submisit. Iterum Casimirus III. 1327. à Joanne Rege principatum feudum hereditarium accepit: Quo eodem anno etiam Boleslaus II. Joannem regem agnovit. In *inferiori Silesia* fratres Uladislaus & Henricus *Lignicium & Vratislaviensem* principatus subjecere eidem Joanni: Quod paulatim, inprimis 1327. reliqui etiam Duces fecere; illi

etiam

etiam qui aliquandiu restiterant, tandem tamen reliquis accedere necessum habuere. Demonstrat vero adductis monumentis fide dignis *Conring. de Fin. Imp. Germ.* c.29. licet Silesiæ Scriptoribus de re illa altum sit silentium, omne illud factum nomine imperii, quod jus illud Bohemiæ regibus concesserat: in quo præprimis Fridericus & Rudolphus autoritatem suam interposuere. Ex eo non solum in potestate Bohemiæ (licet *Vladislaus Locticus* & *Casimirus Magnus* initio Poloniæ provinciam subtrahi ægre ferrent, & armis vindicare studerent) Silesia permansit, sed paulatim omnes ducatus, extinctis Piasteis, qui illos obtinebant, ad regnum redierunt, nuper adhuc morte *Georgii Wilhelmi* Piasteorum ultimi *Lignicio, Brieg ensi & Wolaviensi* ducatibus eodem reversis: Solus ducatus *Oelsnensis*, postquam ad regium patrimonium relapsus erat, sed Georgii Podiebradii regis filiis concessus, & ad horum posteros transmissus, hodie in potestate Principum ex *Wirtenbergica* gente est, quorum mater ex Podiebradiis est, sed beneficiario tamen jure à corona Bohemica tenetur.

§. XXIV. Silesiæ δῆγμα est in laterculo *aureo coronata aquila nigra, pectori impressa ex argento lunula cornibus sursum versis, imposita ejusdem metalli crucicula.* Sed & plerique alii principatus Silesiæ aquilas gestare soliti, distinctas tamen non uno discerniculo. Galea clypeo imponitur coronata, sustinens *caudam pavoninam inter duo cornua aurea,* ex quibus quina utrinque protenduntur *vexilla* alternatim *aurea & rubea.* Laciniæ pinguntur auro & nigro colore. Ejus tessera.

§. XXV. *Lusatia*, Bohemia, Silesia, Brandeburgica Marchia, Saxonia & Misnia conclusa à Carolo M. unà cum reliquis Slavicis Provinciis subacta, atque adeo ibi Marchia adversus Slavos reliquos constituta est, quam & alii & inprimis ex Witikindeis Misniis orti Marchiones rexere. (Conf. *nostrum Comm. de insign. Saxon. C.1.S.1.* §. 17.18.) Cæterum (si fides *Herm. Conr. de Finib. Imp. Germ.* c. 29. p. 787.) *inferiorem* 1075. Henricus IV. ob navatam fidelem operam Wratislao Poloniæ Regi concesserit: cum vero ab aliis iterum occupata esset, Ludovicus Imperator *Iohanni* Regi reddiderit: Ex quo in jure Bohemorum mansit, sed ex parte à Brandenburgicis eorum beneficio tenetur. *Superior* quæ Hexapolin & ita Marchiam Budissinensem & Gærlicensem complectitur, juxta eundem, ad Bohemos spectavit, donec Dambrovica Bohema Miesconi s. Micislao Polono nupta eam adferret marito dotalem 965. A Polonis ad Brandeburgicos delata est, sed Joanne rege iterum autoritate Ludovici Imp. rediit ad corpus Bohemicum. (Apud alios illa etiam legitur Witikindeis prius paruisse, sed 1068. vel 1086. à Bohemis occupata esse.) Patrum vero memoria Serenissimo Electori *Saxoniæ* Lusatiam concessam esse, non opus est ut hic moneam. Lusatia utraque.

§. XXVI. Lusatia duplici utitur symbolo: *Inferior* enim in scuto *argenteo pingit bovem rubeum ventre albicante*: *superior* s. *Budissinensis* Marchia in laterculo *cæruleo aureum murum nigro opere cæmentario distinctum & in pinnas assurgentam ostentat.* Galeam Lusatiæ *inferioris* ornat, inter panniculos auro & minio pictos mitræ ducali rubeæ, cujus vellere muris pontici fartæ ora reducta candido colore & nigris maculis ornata est, impositum cum collo caput aquilæ argenteum. *Superior Lusatia* apicem habet, inter phaleras ex auro & cyano, galeæ coronatæ impositum jugum alarum complicatum, cyano superius infectarum, inferiori parte auro pictâ, ut pinnæ muri distinctioni serviant: sicuti dixi *Comm. de insign. Saxon.* c.2. §.2.9. Ejus insignia.

§. XXVII. Leoni Bohemico ex adverso opponitur, & ad sinistram secundum locum occupat parmula *cærulea inscriptis tribus coronatis capitibus aureis adversis leonum vel pardorum.* Hoc symbolo *Dalmatia* designatur: regnum ad oram Adriatici maris ab Italiæ finibus in Macedoniam usque protensum, & Pannoniis conterminum, veterum Illyricum. Hoc cum domuissent Romani, sub eorum fuit imperio, donec *Slavi* illud etiam occuparent. Ex his peculiares fuere reges. Qua ratione autem ad *Hungaros* successio delata sit, ita refert M. Joh. de Thwrocz. Chron. Hung. P.1. c.56. pag. 64. de S. *Ladislao* qui 1095. obiit. *Ipse primus Dalmatiam atque Croatiam suæ Monarchiæ jure perpetuo subjugavit. Cum enim rex Zolomerus sine liberis decessisset, uxor ejus, soror regis Ladislai ab inimicis viri sui multis injuriis prægravata, auxilium fratris sui regis Ladislai, in nomine Iesu Christi imploravit: cujus injurias rex graviter vindicavit, & Dalmatiam atque Croatiam integraliter sibi restituit: quam postea prædicta regina suo subdidit dominio: quod tamen rex non fecit propter cupiditatem, sed quia secundum regalem justitiam sibi competebat hæreditas, quoniam quidem rex Zolomerus* Dalmatia.

in primo gradu affinitatis eidem attinebat, & heredem non habuit. Eadem tradit *Antonius Bonfin.Rer.Vng.Dec.*2. L.4.p.224. Qui diserte addit, *Zolomerum* uxori regnum legasse, & hanc *jussisse deinceps Dalmatiam & Croatiam universam Vngaricæ ditionis haberi. Ex quo quidem tempore Dalmatis & Croatis Vngari jure imperare cæperunt.* Oportet tamen mediterranea potius quam maritimam oram in potestate Ungarorum fuisse: Nam idem *Bonfinius* dec.2.L.5. p.238. *Veneti maritima quædam paulo ante in Dalmatia occuparunt, quum cætera & præsertim mediterranea jamdiu Vngari possiderent, veluti in hunc usque diem retinent.* P.p.p.239.recenset, quomodo *Colomannus* icto de defensione Dalmatiæ fœdere in Dalmatia liberius diversari cæperit: *Quem quum illius oræ nobiles tutius adirent, continuo admonebantur, ut pristinæ libertatis ex Vngaricæ societatis memores essent, seque quum hi voluerint, omnes à misera Venetorum servitute lubentissime vindicaturum. Quare ad unum fere omnes Dalmatæ à Venetis defecere, ad Pannorum societatem rediere, atque inprimis Iadrenses, qui ejecto Veneto magistratu missum à rege præsidium admisere. Horum exemplo cæteri ducti, Venetos undique exegerunt.* Addit Ungarorum annales aliter rem referre: *Colomannum collatis cum Petro signis, qui ejus regionis rex erat, in monte Medrusiæ editissimo, quem Petergazdium, id est, Petri montem nunc appellant, atrocissimè pugnasse, cæso rege, Dalmatiam jure belli Vngariæ adjecisse. Imo à Petro post Ladislai mortem, qui eam Pannonibus addixerat, occupatam potius recuperasse videbatur, recuperatam à Nortmannorum classe capisse vexari &c.* Ulterius ostendit Colomannum, ut diuturniori sibi beneficio Dalmatas obstringeret, ultro illos libertate donasse: pergit docere, quomodo Dalmatiam recuperarint Veneti, sed à supervenien-te Colomanno victi, & Dalmatia denuo recuperata sit. Inde sub R. Stephano 1166. à Venetis vexati ad Græcos & Emanuelem Imperatorem deficere, quam à Venetis teneri maluere. Demum sub Sigismundo rege Dalmatiæ quæ tenent in potestatem suam redegere, ap. eund. *Bonfin. Dec.* 3. L.3. p.401. Et quidem aliqui ære emtum jus comminiscuntur, quod idem refellit l. 2. p.382. Mansit tamen pars Dalmatiæ & jus penes Hungaros, & apud reliquos, qui Venetis & Turcis parent, ut idem non semel memorat, memoria Hungarici nominis & amor. Cæterum cum Ungariæ ipso regno hujus quoque Dalmatiæ isti insertæ jus ad Austrios delatum est, & nunc quoque servatur.

Apex. §. XXVIII. Dalmatico scuto si apex imponatur, ille est *coronatæ* galeæ inter expansas duas alas nigras impositum caput leoninum coronatum & fascia redimitum aurea, cujus extrema foliolis ornata volitant.* Phaleræ dependentes auro & cyano pinguntur. Wapenb. P.2. p.1.

Croatia. §. XXIX. *Bohemiæ* scutulo subjicitur *parmula tessellis argenteis & miniatis repleta.* Numerum tessellarum non satis determinatum credo, alicubi enim in latum sex, in longum octo ordines numeravi, alibi aliter. Hoc symbolo *Croatia* (*Bonfin. Rer. Vng. Dec.*1. L.1. p.21. eam à M. Valerio Messala Corvino domitore Dalmatarum & Pannonum *Corvatiam* dictam putat.) Carniola, Dalmatia, Bosnia & Sclavonia inclusa regio, designatur. Hæc eodem jure cum Dalmatia in Hungarorum potestatem venit, quod §.27. vidimus. Cæterum hujus etiam titulum sumsere Colomanno rege Veneti apud *Bonfin.* D. 2. L. 5. p. 240. sed iterum omittere coacti sunt. Ita hæc etiam cum reliquis Ungariæ coronæ annexis regnis ad Austrios devenit, & nunc quoque, quantum ejus à Turcis liberum est, eorum imperio gaudet. Apex Croatiæ est Wapenb. 2. p.1. ex coronata galea jugum alarum ad modum scuti tessellatarum: phaleræ ex argento & cocco.

Sclavonia. §. XXX. Croatico è regione opponitur, ex læva tertium ordine, scutum *Sclavoniæ* index, nempe *aureum inscripto brachio, rubro indumento, acinacem argenteum strictum tenente.* Apud Varenn. p.322. leguntur etiam Bosniæ reges in parma cærulea gestasse brachium auratum gladio stricto, cujus cuspis sursum verteretur, minax. Porro Sclavonia proprie dicitur, quæ olim *Pannonia interamnis, & Valeria* dicta, Dravum & Savum interjacet. (Conf. *Ioann. Sambuc. Rer. Vng. append. ad Bonfin.* p.760.) Cæterum quod late admodum extensum fuit Slavorum imperium, in hoc solo nominis memoriam reliquit. Eam uti Hungariæ proxima est, primam in ejus potestatem concessisse credo. Modum vero quo id factum sit, vel tempus, exprimere nequeo. Porro cum Dalmatia & Croatia Hungariæ unita, cum hac ad Austriacos venit; quantum videlicet ejus hodie à potestate Turcarum adhuc libera est. Apicem consti-

constituit galeæ coronatæ, *inter jugum expansum alarum nigrarum foliolis vel corculis consitarum brachium acinace ictum intentans.* Laciniæ sunt aureæ & coccineæ.

§. XXXI. Hæc scuta fuere regnorum tesseras exprimentia, sequuntur ea quæ principatus notant. Ita quartum locum ex dextro latere occupat *parmula rubea fascia transversa argentea* exarata. Indubium est, hoc emblemate *Austriam* designari, Bavaria, Bohemia, Moravia, Ungaria, Styria & Salisburgensi Archiepiscopatu inclusam. Hæc provincia olim *Pannoniæ* pars, aliquandiu sub *Bavariæ* fuit ducibus. Inde à Cæsaribus ei *Marchiones* præpositi, quæ dignitas in usu fere erat circa illas regiones, quæ limitaneæ fuerant imperii. Inprimis vero claruit *Luitpoldus* s. *Leopoldus* primus Marchio, qui dignitatem ad posteros transmisit, Imperatoris Henrici I. gener, Illustris cognomine dictus, qui 988. vivis excessit. Eum Otto Frisingensis ex *Bambergensibus* comitibus deducit; malim verò cum *Aventino* eum Eberhardi filium, & Arnolfi Ducis *Bavariæ*, (à cujus etiam altero filio Arnolfo Comites Schirenses & per hos Duces Bavariæ hodierni atque Comites Palatini oriuntur) agnoscere. Ab eo reliqui omnes Marchiones Austriæ. Inter eos *Leopoldus V.* Sanctis à Pontifice adscriptus est: filium ejus *Henricum* Fridericus Barbarossa Imp. creavit *Ducem*, & plurimis privilegiis donavit, ut videre est in diplomate dato 1156. in Oesterr. Spiegel der ehren. L. 2. c. 2. p. 168. Quin imò ex verbis, *Si quibusvis Imperii publicis curiis Dux Austriæ præsens fuerit, unus de Palatinis Archiducibus est censendus, & nihilominus in consessu ad latus dextrum Imperii post Electores principes obtineat primum locum.* p. 186. colligit *Archiducis* tum primum axioma datum, quod dein *Albertus* & posteri omisere, donec à *Friderico IV.* & *Maximiliano* resumeretur. Defecit mascula progenies in *Friderico Bellicoso*, cui etiam à Friderico II. *regia* dignitas aliquando collata erat. Inde præfuere Austriæ *Hermannus M. Badensis* Gertrudis Austriæ maritus, cujus filius *Fridericus* heres Neapoli cum Conradino decollatus est, & Margaretæ item Austriæ maritus Ottocarus Bohemiæ rex, exclusis Misniæ marchionibus ex Austrio sanguine, Austriam rexere, donec hunc bello vicit & peremit Rudolphus Imperator, & provinciam rectore vacuam 1282. filiis *Alberto* & *Rudolpho* contulit, à quorum illo tota Serenissima familia, quæ hodie etiam rerum potitur, descendit. Austria.

§. XXXII. Quod *fasciam* attinet, aliqui cum *Cuspiniano*, Danubium repræsentari credunt, qui Austriam secet: communis traditio, *Leopoldum* VII. Ducem in expeditione Henrici VI. in Palæstinam 1191. adeo fortiter se gessisse, ut primus turrem civitatis Ptolemaidis conscendens totam vestem candidam prius cruentam retulerit, excepta parte quæ baltheo tecta erat. vid. *Limn. Iur. publ.* 5, 6, 22. *Blondell. geneal. Franc. plen. assert.* T. 2. p. 362. Oesterr. Spiegel der ehren/ L. 2. c. 2. p. 172. Ex *Oliv. de la Marche Ioanni le Labour. orig. des arm.* pag. 8. Dux Austriæ *Fridericus* & frater ejus *Iaspar* vocantur. Idem n. 59. examinat hanc relationem, & collatis aliis fabulam esse contendit. Minus probabiliter *Felix Faber* hoc adscribit alicui Austriæ Marchioni, qui sub Carolo M. in seditione contra sacrilegos id specimen suæ ediderit fortitudinis. Conf. *Hæping. de jur. insi. c. 6. P.* 5. p. 333. Alii in Borussia id contigisse perhibent. Fasciæ origo.

§. XXXIII. Ante hanc fasciam quæ fuerit tessera Austriæ, non una est autorum sententia. Conf. *Th. Hæping.* c. 6. P. 5. p. 332. Alii dant *albam crucem nigro in clypeo*, & in galea duas candidas angeli alas, atque in medio illarum aureum draconem. Alii *aquilam candidam cum alis aureis in scuto cæruleo:* in galea vero aquilam itidem argenteam nigris sursum porrectis alis. Alii in *rubra areola aquilam ex nigro & albo bipertitam:* super galea vero auream aquilam expansis alis. Alii *aquilam auream alis expansis,* dextra nigra, sinistra alba, in parma cærulea: in galea ejusdem potioris metalli aquilam. Alii *tres alaudas:* alii verius, quæ etiam communis fere sententia est, *quinque alaudas* (al. philomelas) *volantes aureas in scuto cæruleo.* Le Labour. de l'orig. n. 59. 135. erroris nostros arguere non dubitat, qui *aquilulas* (alerions) nescientes *alaudas* dixerint. Sed non patimur, pro arbitrio suo ut statuere Gallo de nostris liceat. Potius alaudarum harum originem non absurde referunt ad Leg. X. Alaudarum, quod cognomen illius legionis fuit, quam defendendo flumini ad Danubium contra Decebalum hostem collocavit Imp. Trajanus. Oesterr. Spiegel der ehren. L. 2. c. 1. pag. 152. rationem cognomenti illius legionis edit. Von den auffgespitzten Sturmhüten / welche den Hauben der Lerchen gleich sahen/ oder weil sie Lerchen auf dem Panier führete: daher nachmahls die Marggraffen von Oesterreich fünff güldene Lerchen im Veteres Austriæ tesseræ.

blauen Feld zum Wapen behalten. Ita vero de illo veteri & novo Austriæ symbolo *Sig. Betul.* Oesterr. Spiegel der ehren. L. 2. c. 3. p. 173.

Romulidum è belli signis volitarat alauda
in scutum, bellis Austria clara, tuum.
Nunc Mahometanæ signatur sanguine gentis:
Imperii clypeus sis maneasque diu.

Die Lerch O Oesterreich flog von den krieges-fahnen
Der Römer dir in Schild/ du krieg-berühmtes Land.
Was dich jetzund bemahlt/ ist blut der Saracenen:
Sey ferner wider sie deß Reiches schild genannt.

Cæterum apex vetus erat galeæ coronatæ insistens alauda scutaria sed coronata. Recentior cauda pavonina, de qua §. 74. agemus : nec non §. 73. de pileo ducali vel archiducali.

Burgundia §. XXXIV. E regione ei respondet parmula *sexies auro & cyano oblique à dextra fasciata, margine coccineo.* Hoc notatur *Burgundiæ ducatus,* qui cum prior familia adhuc superesset, ejus δᾶγμα fuerat. De eo verò agere differemus ad insignia Regis Hispaniæ, ubi novam & priscam tesseram juxta videre datur.

Styria. §. XXXV. Quintum ad dextram scutulum *viride* continet *gryphum absque alis perrepentem argenteum, scintillas ex auribus, naribus & ore vibrantem.* (ita *Chifflet. Eq. A. V. insf.* n. 211.) Communiter appellant, feuer-speyende thier. Galli *Stier,* vel *gryphon sans ailes.* ut Varenn. Felix Malleolus *Pantheram* appellat. De *tauro* consentit & ob hoc etiam in figura æri incisa cornua bestiæ exprimit, pedes tamen gryphinis similes esse patitur Oesterr. Spiegel der ehren. L. 2. c. 3. pag. 175. Es haben vor zeiten in diesem Land (Steyermarck) die Taurisci, auff Teutsch/ die Stierer/ gewohnet. C. Tacitus nennet in Pannonien / von welchen damals diß Land mit begriffen worden / die Völcker Araviscos und Osos : ist ohne zweiffel von den schreibern das wort Taurisci in Aravisci verkehret worden / wie dann das andere wort gleichsam das erste erkläret / und ist Osi das alt-Teutsche Ossen / wie noch heut zu tag die Niederteutschen das Hochteutsche wort Ochsen außsprechen. Also haben diese Völcker wegen ihrer stärcke und tapfferkeit / entweder sich selbst von einem Stier oder Ochsen genennet/ oder von andern diesen namen bekommen. Es ist vermuthlich/ daß das uralte Wapen dieses Landes/ nemlich das auffrechte weiße Panterthier im grünen Feld auß ohren und rachen feuer-flammend vor zeiten ein Stier gewesen seye: Wie dann solche Wapen-verkehrungen auch bey andern Fürstlichen Familien nicht ungewöhnlich. Ibidem pag. 180. ita insignia commendantur:

Stiria Alexandri pantheram emblema Monarchæ (Dan. 7, 6.)
fert clypeo: Stiriæ sceptra Monarcha tenet.
Arma parit, ferri mater sibi cornua Tauri.
Hostibus iratis *illa* sit ira *satis.* (*Anagr.* Stiria. iratis. sit ira.)

Den Monarchen Alexander hat das Panterthier gebild:
Von Monarchen auch bezeuget/ Steyer führt diß thier im Schild.
Es gebihret/ wie der Stiere hörner treibt/ ihm selber waffen/
Steyr kan steuren seinem feind/ und den zorn mit zorne straffen.

Ita etiam apud *Hæping. de Iur. insf.* c. 6. P. 5. m. 3. n. 644. *Tauriscis* antiquis incolis Styriæ datur militiæ signum taurus. Apex parmæ debitus est ex galea coronata προτομὴ tauri scutarii ignivomi.

Ejus veteres Domini. §. XXXVI. *Styriam* notari occupavimus dicere, provinciam Austria, Ungaria, Carinthia, Carniola & Salisburgensi Episcopatu terminatam. Ea *Bavaris* paruerat cum *Carinthia.* 1030. Conradus eam à Ducatu Carinthiæ separavit, & *Marchiam* constituit, imposito qui imperii fines tueretur *Ottocaro* ex Styria, Comite in *Muertzthal & Avelenz,* Ducis Carinthiæ Marquardi ex fratre pronepote. Cujus Ottocari majores à *Vitulfo* Styriæ præfecto sub Alarico R. Gothiæ deducunt, Marchiones Styriæ appellant, & illis etiam Odoacrum Italiæ Regem, qui Augustulum imperio dejecit, inserunt. Conf. *Bucelin. German. P. 3. p. 219.* Ex eo sati reliqui *Marchiones,* in quibus *Leopoldus* 1120. ab Henrico V. in hereditario marchionatu confirmatus est. Filium ejus *Ottocarum* Fridericus I. Imperator *Ducem Styriæ* creavit. Hic gener Leopoldi VII. Austriæ Ducis

leprosus

leprosus & sobole carens consensu statuum vendidit socero ducatum, & reliquam vitam in Carthusiano cœnobio exegit. Oesterr. Spiegel der ehren. L. 2. c. 3. pag. 176. Johann Enenckel in seinem so genandten Fürstenbuch schreibet / diß sey ein so wolfeyler Kauff gewesen / daß ein Ritter umb drey helbeling / und ein Bauer umb ein ort kommen. Es ist zwar solches mehr ein geschenckte und vermächnuß als ein verkauff gewesen / wie Megiserus anzeiget.

§. XXXVII. Mansit deinceps Styria penes hanc familiam ad ejus usque finem. Cum vero illa terminata Ottocarus Austriam occupasset, ad *Belam Ungariæ regem* respicere maluerunt; unde inter hos reges contentio, donec partitione ditionum satisfieret. Ottocaro cæso cum Austria Styriam etiam filio *Rudolfus Imp.* concessit, quam tamen odio Svevorum, qui potentia abuti videbantur, æque ac Austriam non adeo obsequentem Albertus est expertus, ut etiam armis ad obsequium multi cogendi essent. In Alberti liberis *Otto jucundus Styriam* sortitus est, sed prole caruit. Frater ejus Albertus sapiens, cum duos haberet filios *Albertum III.* & *Leopoldum*, illi attributam Styriam hic iterum extorsit, & suis transmisit filiis, in his Ernestus Styriam tenuit, & novam lineam dedit. Inter filios Ferdinandi I. Imperatoris Carolus minimus natu denuo Styriam possedit, & ab eo una cum hereditate reliquarum linearum posteri accepere. Ad Austriacam familiam.

§. XXXVIII. *Feram* Styriæ similem *ignivomam* insignibus inscribunt familiæ, quæ ex Styriæ marchionibus aut comitibus ortæ sunt, ut *auream* in nigro scuto *Losensteinii* Wap. 1. pag. 22. *Stahrenbergii*, quos ex Thuringo, qui Ducis Styrii Ottocari majori patruo Alberto s. Alberone III. natus est, deducunt: Hi enim *feram dimidiam cæruleam albo parmæ capiti* inserunt. Wapenb. 1. p. 33. Addit *Hæping.* p. 335. *Hohenbergios & Berneccios*, quos equidem *Bucelinus Germ.* P. 3. pag. 219. ex fratre Ottocari march. Styriæ & præfati Alberonis III. Bernardo, ejusque duobus filiis Ottone & Gundaccaro derivat. Verum insignium figuram convenire nondum vidi. Quod ille p. 87. tribuit symbolum *Hohenbergiis*, per errorem assignatur, cum Hohbergiis Silesiis debeatur. *Bernecciorum* autem tesseram p. 10. leonem constituit: *Sibmach.* Wapenb. 2. p. 33. (si tamen eadem est familia) caprum. Unde quod dicam non habeo. Familiæ ex Styriis Marchionibus.

§. XXXIX. Quinta ad sinistram parma argentea defert *aquilam cæruleam, corona, rostro & cruribus coccineis, quæ pectore repræsentat lunulam crescentem ductu gemino tessellarum ex argento & minio variegatam.* Hoc δόγμα *Carinthiæ* per errorem tribuit *Theod. Hæping. de Iur. insf.* p. 336. debitum *Carniolæ*, provinciæ Cileia, Vinidorum marchia, Croatia, Istria, Goritia, Foro Julii, Carinthia & Salisburgensi Episcopatu conclusæ, *quæ Carnorum veterum retinet nomen.* Hanc ditionem ipsi proceres seu ordines, cum eorum princeps ultimus *Marchio Craynburgi*, quem ab Engelberto Marchione derivant, sine prole decessisset, *Friderico Bellicoso* ultimo primæ gentis Austriæ Duci, fama virtutis ejus moti, tradidere. In cujus gratiam Fridericus II. Imperator, qui illam traditionem confirmavit, ex Marchionatu *Ducatum* fecit, seu ut verba diplomatis (Oesterr. Spiegel der ehren. L. 2. c. 3. pag. 181.) sonant, ut faceret permisit: *Addecus præterea regni Tui præsentis privilegii autoritate permittimus*, *ut* de provincia Carniolæ Ducatum facias *immediate tibi subjectum*, *parte* (an per Te?) *nobis & successoribus nostris & imperio responsurum.* Inde una cum Austria in familiam Habspurgensem s. modernam Austriacam devenit, & ejus regimine nunc quoque gaudet. Apex scutulo huic debitus est è galeæ corona exurgens *aquila scutaria.* Carniola.

§. XL. Infimum locum obtinet scutulum *argenteum* continens *aquilam rubeam*, *cujus corona, rostrum, crura & semicirculi trifoliati alis impressi auro fulgent.* Pedes *Malleolus* apud *Hæping. de Iur. insf.* c. 6. P. 5. n. 667. nigro colore tingit. Notatur ita comitatus principalis (Gefürstete Grafschafft) *Tirolis*, quam hinc Italia, isthinc Forum Julii, Carinthia & Salisburgensis diœcesis, illinc Svevia & Bavaria includunt. Qui eam rexerint, in Oesterr. Spiegel der ehren. L. 3. c. 8. p. 340. enumerantur. Videlicet quod initio hunc limitem suum *Bavari* per Marchiones, qui dicti *Marchiones ad Athesin*, administrari fecerint. Dein ex *Andechsina* gente orti, qui regioni præfecti sunt, & à sede Merania *Meraniæ Duces* appellati. Inprimis Bertholdus III. Andechsinus 1180. *Dux Meraniæ* factus est à Friderico I. cum Henricum Leonem proscripsisset, & jam illam etiam Bavariæ partem alteri concederet. Duces defecere in *Ottone II.* 1248. Habuit vero eo moriente Meraniam uxorem Gutham, agnatus *Albertus* Tirolis.

Henrici

Henrici filius, qui Ottoni successit, *Comitis* titulo contentus. Hic moriens 1254. Adelheidam reliquit atque Elisabetham, quarum illa *Mainhardo II. C. Goritiæ* Bertholdi III. Meraniæ Ducis ex filia nepoti, hæc *Gebhardo C. Hirschbergio* nupsere, unde ad hunc *utraque Ænivallis*, ad istum *reliqua Tirolis* delata. Mainhardus 1258. reliquit Mainardum III. & Albertum II. qui 1272. ditiones inter se partiti: huic *Goritia* obtigit, & ab eo reliqui comites. Mainardus *Tirolim* retinuit, & ab Hirspergio materteræ marito 1284. 4000. marcis argenti utramque Æni vallem emit, jam etiam Carinthiæ Dux, atque ex eo totius *Tirolis* Dominus. Ei 1296. morienti præter alios liberos superfuit *Henricus*, qui etiam rex Bohemiæ aliquandiu fuit, & reliquit 1331. *Margaretam* cogn. *Maultasch*, Tirolis heredem, quæ Joanni Henrico M. Moraviæ, & post eum Ludovico Bavaro M. Brandeburgico nupsit, & ex hoc *Mainardum IV.* genuit, ultimum Tirolis comitem, qui 1363. fatis concessit. Unde *Margareta* mater (quam plures Genealogi Rudolfo Austrio secundam conjugem assignant, sed contradicit ille scriptor Austriacus) consilio Ordinum Tirolim suam ad consobrinos Rudolfum, Leopoldum & Albertum eodem adhuc anno transtulit, & 1366. mortua est. Insignia Tirolis illis distichis ornantur Ehrensp. p. 344.

Rex aquila inter aves: regionum celsa Tirolis
regina est, feriens vertice regna poli.
Vina, feræ, fontes, sal, argentique fodinæ,
aspera divitias hæc juga ferre probant.

Wie der Adler Vögel-König / also Länder Königin
Ist Tyrol / das Himmel an mit der Berge scheitel rühret.
Gemsen / bronnen / saltz und weine / und der silber-ertz gewinn
Zeugen / daß auch das gebürg / reichthum zeuget und gebiehret.

Apex Tirolensis scuti est *coronatæ cassidi impositus fasciculus 7. struthionicarum auratarum plumarum erectarum, per quem transit diagonalis baltheus nubilatus rubeus.* (conf. Wapenb. 2. p. 20.) Laciniæ argento & minio tinguntur.

Ejus ex Austriis Domini. §. XLI. Ubi semel in Austriacam potestatem comitatus hic venit, in ea deinceps permansit, & anteriorum Austriacarum ditionum caput haberi cepit, annumerata ei Alsatia, & Svevicis ditionibus. In partitione hereditaria *Leopoldi* & Alberti, illi Tirolis cessit, inter hujus filios *Fridericus* eandem tenuit, & ad filium *Sigismundum* transmisit. Inter Ferdinandi I. filios *Ferdinandus* hanc partem habuit. Iterum eandem à fratre Ferdinando II. habuit *Leopoldus*, & ad filios atque nepotes transmisit. A quibus nuper successionem Augustus noster Leopoldus collegit.

Scutulum pectorale. §. XLII. Hæc scutula sunt, quæ aquilam Imperialem stipant: ejus vero pectori aliud imponitur scutum bipertitum; quod hinc *fasciam Austriacam*, isthinc *Castellum aureum in cocco* pingit, *regni Castellani* symbolum, de quo alibi sermo est, ubi de Hispaniæ insignibus agetur.

Dispositio scutorum. §. XLIII. Nec vero illa tantum armorum in diversis scutis dispositio Augustis placuit, verum sæpius etiam easdem parmulas in certas unius scuti areolas compingere solent, quod & in sigillis & monetis & alibi videre licet. Enumerabimus aliquot dispositiones eorum, qui hoc seculo imperarunt.

Rudolphi II. Imp. §. XLIV. *Rudolfi II.* duas inprimis observavi dispositiones. Altera annum 1606. & 1611. præ se ferebat, in qua tres perpendiculares lineæ & totidem transversæ areolas constituebant sedecim. In primo ordine primus laterculus *Hungaricas fascias* repræsentabat, alter aquilam coronatam referebat, quam *Tirolim* vel *Carniolam* interpreteris, tertius *Alsatiæ Landgraviatum* designat, quartus *Bohemiæ regnum*: Secundi ordinis illæ sunt areæ, *Legionensis, Austriaca, Burgundica* (hæ alicubi transpositæ) *Castellana*. Tertia series continet alveolos *Carinthiæ, Carniolæ vel Tirolis* (aquila enim apparet) *Habspurgi, Goritiæ*. In pede scuti visuntur illo ordine tesseræ *Burgoviæ, Svevica, Wirtenbergia, Pfiretensis*. Similem dispositionem Historiographus Cæsareus Celeberr. *P. Lambecius* 1665. Commentarii de Biblioth. Augusta titulo præfixit, unde Augusto nostro etiam illa in usu esse videtur. Rationem autem ordinis areolarum me non capere confiteor.

Alia. §. XLV. Alia dispositio observata in numis 1610. & 1612. cusis, ut videlicet caput scuti in duas areolas dispesceretur, *Ungarico & Bohemico* symbolo insignes, intermedio peculiari scutulo *aquilam simplicem* præ se ferente, quæ *Tirolensis* esse potest, forte

quod

quod in illo comitatu numi cusi: Reliqua scuti pars duabus transversis & tribus perpendicularibus lineis in 12. laterculos distinguebatur: Primus ordo iterum inter *Legionensem* leonem & *Castellanum* castellum intercipiebat *Burgundicam* & *Austriacam* tesseram. Proximus ordo *Carinthiam, Carniolam, Habspurgum* & *Goritiam* designabat. Laterculi pedis erant insignia *Burgoviæ, Sveviæ, Wirtenbergæ, Alsatiæ*. Simili utebatur dispositione *Ferdinandus II.* 1622. nisi quod Austriam Burgundiæ præposuit.

§. XLVI. Iterum aliam dispositionem *Chifflet. Inf. Eq.* A. V. producit n. 243. Quod nempe usus sit scuto imperii Germanici, fracto in pectore bicipitis aquilæ scutulo quadripertito: 1. Quadrans *Hungaricus*. 2. *Bohemicus*. 3. *Austria nova & Burgundia veteri* ab summo divisus. 4. *Celtiberica & Legionensi* tessera quadripertitus. Apex corona Imperatoria. Laciniæ aureæ, vellere Pontico reductæ.

§. XLVII. *Matthiam* successorem vidi uti scuto quadripertito ex *Ungarica* & *Bohemica* tessera, imposita parmula bipertita ex *Austria & Burgundia*. Ejusdem illud scutum recenset inter Eq. A. V. n. 263. *Chiffletius*. Caput scutarium *Hungaria* & *Bohemia* ab summo bipertitum. Reliquum scuti quadratim discissum. I. Quadrans rursum quadripertitus: 1. Laterculus *Celtibericus*, h. e. *Castellanus*. 2. *Legionensis*. 3. *Wirtenbergicus*. (Ita enim *Chiffletius* corrigendus, qui *Nellenburg* interpretatur: cum tamen illius comitatus cornua cervina sint cærulea in auro, Wapenb. 1. p. 16.) 4. *Svevicus*. II. Etiam quadripertitus: 1. *Aragonicus*. 2. *Siculus*. 3. *Burgovius*. 4. *Alsaticus*. III. In bina scuta partitus: 1. *Habspurgum*. 2. *Tirolense*, ambo inserta alio scutulo *Goritiæ*. IV. in scuta duo divisus: *Pfiretanum* & *Kiburgium*; ambo inserta scutulo quadripertito ex symbolis *Cilejensibus*. Scuti majoris imum ab summo tripertitum: 1. *Vinidorum Marchia*. (quam ille perperam *Sclavoniam* interpretatur.) 2. *Eneso* (quod ille vocat) hoc est *Provincia supra Anasum*. 3. *Portenavv* s. *Portus Naonis*. Omnibus symbolis in sede honoraria impositum scutulum *Burgundia veteri, Styria, Carinthia* & *Carniola* quadripertitum. Huic rursus parmula *Novæ Austriæ* superposita. Apex pileus Archiducalis. Pinnæ inumbrantes aureæ & coccineæ. Matthiæ Imp.

§. XLVIII. *Matthiam* in Imperio excepit *Ferdinandus II.* cujus illum typum vidi, antequam Imperium susciperet: ut in scuto quadripertito primum laterculum *Ungaria*, secundum *Bohemia*, tertium quadrifida divisione *Castilia* & *Legio*, quartum simili partitione *Austria* & *Burgundia*, toti autem impositam parmulam *Tirolis* implerent. *Chifflet. Inf. Eq.* A. V. n. 264. paternum ei clypeum tribuit exigua mutatione. Ferdinandi II. Imp.

§. XLIX. *Ferdinandus III.* successor ante imperium susceptum apud *Chifflet.* Eq. A. V. n. 360. ita disposuit: Caput scutarium *Hungarico* & *Bohemico* symbolis recta linea bipertitum. Reliquum scuti quadripertitum I. quadrans rursus quadripertitus: 1. Laterculus *Celtibericus*. 2. *Legionensis*. 3. *Alsaticus*. 4 *Kiburgensis*. II. Quadrans etiam quadripertitus: 1. Laterculus *Styrius*. 2. *Carinthiacus*. 3. *Carniolensis*. 4. *Goritius*. III. In scuti formam bipertitus *Ferretensi* & *Tyrolensi* symbolis, inserta *Cilejensi* parmula. IV. Pari modo *Habspurgiaca* & *Sclavonica* tesseris, *Austria veteri* imo inserta. Imo scuto inserta parmula bipertita *Portus Naonis* & *Princ. supra Anasum* in longum bipertita. In scuti sede honoraria, scutulum *Austria recentiori* & *antiqua Burgundia* recta linea divisum. Apex, pileus Archiducalis. Laciniæ hermionicæ & coccineæ. Ferdinandi III. Imp.

§. L. Modernus Augustissimus Imperator *Leopoldus* Imperiali bicipiti aquilæ itidem imponit scutum, torque aurei velleris circumdatum, quadripertitum: cujus prima areola *Hungariæ*, altera *Bohemiæ* regnum, tertia bipertita *Austriam* & *Burgundiam*, ultima quadrifaria sectione *Castellæ* & *Legionis* regna notat. Aliam ei à Lambecio attributam dispositionem §. 44. notavi. Iterum alia in moneta dispositio mihi observata est, ut sub cephalo scuti ex tessera *Hungarica* & *Bohemica* constante, proxima series laterculorum notarent *Castellam, Legionem, Aragoniam, Siciliam*, tertia *Habspurgum, Austriam, Burgundiam, Carniolam, Wirtenbergiam*, insertis pedi clypei tribus trigonis areolis cum symbolis *Vinidorum marchiæ*, *Principatus ad Anasum* & *Tirolis*. Hoc scutum affixum cernitur aquilæ bicipiti, altero pede ensem altero sceptrum tenente, circumjecto torque aurei velleris. Leopoldi Imp.

§. LI. Addamus alias adhuc variationes: Tres in *Sibmach.* Wap. P. 1. p. 4. reperiuntur, quarum prima hoc ordine repræsentari potest. Scuti caput *Hungarico* & *Bohemico* symbolis recta linea bipertitum est. Reliquum scuti quadripertitum. I. quadrans rursus quadripertitus: 1. Laterculus *Castellanus*. 2. *Legionensis*. 3. *Wirtenbergicus*. 4. *Svevicus*. II. Quadrans etiam quadripertitus: 1. Laterculus *Aragonius*. 2. *Siculus*. 3. *Burgovius*. Alia dispositio Archiducalis.

4. *Habspurgius.* III. In scuti formam bipertitus, *Carniolensi* & *Pfiretensi* symbolis, inserta *Alsatica* parmula. IV. pari modo bipertitus, *Kiburgia*, & *Goritiensi* tesseris, *Provincia supra Anasum* imo inserta. Imo scuto inserta parmula tripertita, ut media symbola *Cileiensia* quadripertita stipent, hinc *Vinidorum Marchia*, illinc *Portus Naonis*. In scuti sede honoraria scutulum *Burgundia*, *Styria*, *Carinthia* & *Tiroli* quadripertitim compositum est, toti denuo incumbente *Austriaca fascia*. Eadē dispositione usus *Leopoldus VVilhelmus* Archidux, nisi quod scutulum toti impositum tantum aquilam exhibebat, pectore fasciam Austriacam repræsentantem. Tum quod scuto subjecta est crux Teutonici ordinis, ut extrema undique promineant.

Maximiliani M. Ord. Teut. §. LII. Alter typus est *Maximiliani Archiducis*, qui Mag. Ord. Teutonici fuit, dividitur vero cruce mediante nigra, cui alia *aurea liliata* (insigne ordinis) imponitur, in quatuor quadrantes. Primus transversim secatur: superius cōspiciuntur *Vngaricæ* fasciæ, inferior pars tribus constat laterculis *Castiliæ*, *Legionis*, *Austriæ*. II. Simili divisione superius exhibet leonem *Bohemicum*, inferius *Burgundiam*, *Styriam*, *Carinthiam*. III. Iterum quadripertitus *Alsatiam*, *Kiburgum*, *Pfiretum* & *Tirolim* designat, hisce triangulari parmula insertis quadripertitis Cileiensibus symbolis. IV. Denuo quadripertitus *Carniolam*, *Goritiam*, *Habspurgum*, *Vinidorum Marchiam* notat, inserta parmula *Portus Naonis*. Imo scuti inseruntur alaudæ *veteris Austriæ*. Cruci liliatæ imponitur scutulum aureum nigra aquila insignitum. Quod lilia Teutonicæ crucis attinet *Hæping. de jur. insign.* c. 6. P. 1. §. 4. n. 84. refert, Ludovicum R. Franciæ lilia illa adjecisse. Aquila nigra videtur *Borussiam* notare ex Fürst. Wap. 5. p. 25. seq. Ea enim diu Ordinis hujus Teutonici fuit patrimonium, donec ex M. Magistro Albertus Dux Borussiæ Regis Poloniæ beneficio fieret. Idem Maximilianus alibi contractiori scuto uti solitus. Ita vidi scutum cruce illa Teutonica intermedia, quæ idē scutulum cum aquila continebat, quadripertitū pingi, ut laterculi 1. *Vngaricum*. 2. *Bohemicum*. 3. Bipertitus *Austriacum* & *Burgundicum*. 4. Iterum bipertitus *Habspurgium* & *Tirolense* δείγματα continerent. Alibi scuto duæ comites parmulæ adjiciuntur, hinc *Alsatica*, illinc *Pfiretensis*. §. præced. vidimus crucem scuto non inscriptam sed subjectam, ut extrema prodirent.

Alia apud Sibmacherum. §. LIII. Tertius typus eadem fere cum primo dispositione repræsentatur, sed areolarum situ diverso. Caput scuti constituunt *Vngaria* & *Bohemia*. Primum quadrantem areolæ *Castellana*, *Legionensis*, *Styria* & *Carinthia* in quadras locatæ. Secundum simili dispositione *Aragonia*, *Sicilia*, *Carniola*, *Goritia*. Tertius *Burgaviam* & *Sueviam* continet, cum inserta *Pfiretensi* parmula; Quartus *Alsatiam* & *Kiburgum*, cum inserta *Cilejensi*. Pes scuti triangulari laterculo iterum constat, tripertito in symbola *Provinciæ Anasinæ*, *Austriæ antiquæ* & *Vinidorum Marchiæ*. In clypei sede honoraria nova parma quadripertita *Austriam*, *Burgundiam*, *Tirolim* & *Habspurgum* continet.

Ferdinandi Archid. §. LIV. *Ferdinandi* Archiducis scutum 1574. in moneta illud vidi, ut caput scuti repleret *Vngaria* & *Bohemia*; reliquum scutum bipertitum, hinc quadripertitim locata *Castellana* & *Legionensia*, illinc simili situ *Austriaca* & *Burgundica* symbola repræsentaret: toti imposito scutulo *Tirolensi*. Aliter apud *Chifflet. Ins. Eq.* A. V. num. 211. Scutum transversè tertiatum: Summum *Hungaria* & *Bohemia* ad perpendiculum divisum: medium in partes quatuor à summo dispertitū: quæ sint 1. *Celtiberica*. 2. *Legionensis*. 3. *Styria*. 4. *Carinthia*. Pes scuti divisus ad perpendiculum: Pars dextra in scutula duo bipertita: 1. *Aragonicum*. 2. *Siculum* cum insita *Granatensi* parmula. Pars sinistra rursus in bina scutula divisa: 1. *Carniolense*. 2. *Tirolense*, insita parmula *Habspurgia*. Imo scuti majoris insertum triangulare scutulum, *Austriæ veteris*. In ejusdem scuti majoris sede honoraria impressum scutulum *Austria Nova* & *Burgundia antiqua* ab summo dispertitum. Apex, pileus archiducalis, pavonina cauda fastigiatus. Laciniæ dextræ ex auro & cyano, sinistræ ex argento & coccino.

Caroli Archid. §. LV. Caroli Archiducis ex moneta 1590. illum typum observavi: ut caput scuti complerent *Vngaria* & *Bohemia*; fasciam *Austria* & *Burgundia* stipantes mediam parmulam *Carinthiæ*; pes bipertitus referret *Habspurgum* & *Tirolim*, cum intercepta triangulari parmula *Goritiæ*. *Chifflet. Ins. Eq.* A. V. n. 250. & 251. illi & *Ernesto* Archiduci idem plane tribuit scutum, quod §. 54. Ferdinando ex ipso dedimus. (Ernesti Archid.)

Leopoldi, & Ferdinandi Caroli Archiducum. §. LVI. *Leopoldo* Archiduci *Chifflet. Ins. Eq.* A. V. n. 361. illud tribuit: scutum transversè tripertitum. Summum *Hungaria* & *Bohemia* ad perpendiculum bipertitum. Medium, ab summo quadripertitum. Laterculus *Burgovius*, *Svevicus*, *Styriacus*, *Carinthiacus*. Pes scuti recta linea in quatuor scutula divisus: 1. *Alsaticum*. 2. *Kiburgense*,

ambo

ambo inſita *Ferretica* parmula, 3. *Carniolenſe*. 4. *Goricium*, inſerta *Sclavonia* ſ. potius *Vinidorum Marchia*. Imo ſcuto inſerta parma ab ſummo tripertita, teſſeris *Anaſina, Ciliæ* & *Portus Naonis*. Medio ſcuto majoris appictum ſcutulum quadripertitū: 1. quadrans *Celtibericus, Auſtriacus novus, antiquâ Burgundiâ* in longum bipertitus. 3. *Auſtriacus antiquus*. 4. *Habſpurgenſis*. Rurſus hujus ſcutuli medio impoſita *Tirolenſis* parmula. Apex pileus Archiducalis, cauda pavonina faſtigiatus. Laciniæ dextræ auro & cyano, ſiniſtræ argento & minio pictæ. In moneta 1623. vero illam diſpoſitionem vidi, ut ſcutum in quatuor quadrantes ſecaretur, in quibus repræſentarentur I. *Vngaria*. II. *Bohemia*. III. *Auſtria, Burgundiâ bipertita*. IV. *Tirolis*, cum *Habſpurgo*: inſerta pedi ſcuti parmula *Pfiretenſi*, toti autem incubante ſcutulo *Alſatico*. Alibi 1620. eadem diſpoſitio, niſi quod locum *Tirolis, Habſpurgum, Habſpurgi, Goritia, Pfiretarum vetus Auſtriæ* ſymbolum, *Alſatiæ Tirolis* occupant (quali modo expreſſit ſua δέγματα etiam 1652. *Ferdinandus Carolus*.) Tum ſubjecta ſcuto ſcutula Epiſcopalia *Argentoratenſe* & *Patavinum*: alibi ea lateri adjecta, ſubjecta vero ſcuta abbatiarum *Murbacenſis* & *Luderana*. Anno 1628. cuſam monetam vidi cum priori 1620. plane convenire, niſi quod ubi *Tirolis* medium occupabat locum, hîc *Alſatia* appareat.

§. LVII. Sed tædium forte varietas illa parere poteſt. Viſum tamen neceſſarium, ut plures typos repræſentarem. Nunc ipſas teſſeras, quas tantum nomine dominiorum indicavimus, ordine depingemus. Quod vero attinet *Legionis, Caſtellæ, Aragoniæ* & *Siciliæ* ſymbola, de illis agetur inferius, cum *Hiſpanicum* ſcutum oculis ſubjicietur. Ibidem *Burgundica* areola explicabitur. De qua hoc ſolum hic notare convenit, eam quoties in Archiducum vel Imperatorum ſcutis occurrit, ſimul complecti omnem *ſucceſſionem Burgundicam*, atq; ita *Belgica* quotquot ſeorſim inſerenda eſſent ſymbola. Sicuti quæ ex Hiſpanica ſucceſſione inſeruntur, ſimul reliqua includere videntur. Ita *Vngariæ* & *Bohemiæ* teſſeræ non minus regna & provincias inde dependentia ſimul includunt. Unde nec Sileſiæ nec Moraviæ nec Luſatiæ ullibi veſtigium vides. Tum quoties *Auſtriæ veteris* mentio fit, deſignari quinque alaudas aureas in cæruleo ſcuto, ex §. 33. adhuc in recenti eſt memoria. Reliqua δέγματα, quorum explicationem prius nondum dedimus, jam ſubjiciemus, ſed ordine nullo.

Areolarum ratio.

§. LVIII. *Sveviam* quod concernit, exprimitur in *parma aurea (argenteam Varenn. R. d'Arm.* p. 278. & alii volunt) *tribus leonibus gradientibus ſ. pardis nigris lingua & falculis rubeis.* De Sveviæ & Alemanniæ antiquioribus ducibus multa cumulare nolo, niſi quod illud inprimis notari pето, hunc ęque ducatum atq; alios primùm non fuiſſe hereditaria dominia ſed officia perſonalia. Unde modo ex hac, modo illa gente aſſumti, ut tamen paulatim ratio haberetur filiorum aut propinquorū. Ita Dux Sveviæ fuit *Burchardus*, dein *Burchardus II.* ex Griſonum comite. Tum *Hermannus Franconiæ* comes, Inde *Ludolphus* ejus gener Imperatoris Ottonis filius, poſt hunc *Burchardus III.* ſecundi filius, dein *Otto* Ludolfi filius, inde *Conradus*, poſt hunc *Hermannus II.* quo mortuo filius *Hermannus III.* Inde *Erneſtus*, qui ejus ſororem Giſlam uxorem habebat, tum hujus filii *Erneſtus* & *Hermannus*, & Giſalâ ac altero marito Conrado Salico natus *Henricus*, qui dein ſub nomine tertii Auguſtus fuit, tum *Otto C. Palatinus*, cui Henricus jam Imperator ducatū dedit: poſtea *Otto M. Svinfurti*, dein ſororius ejuſdem Cæſaris *Rudolphus C. Rinfeldenſis*, qui adverſus Henricum IV. Auguſtum axioma affectavit, & prælio cecidit. Huic ademtum ducatum *Friderico Hohenſtaufio* affini ſuo Henricus Imperator attribuit: ab eo tota *Svevica familia*, in qua ordine ſecuti ſunt duces. Ultimus familiam clauſit *Conradinus*, quem cum regnum Neapolitanum ſibi debitum vindicaturus ſed prælio victus eſſet, captum Carolus Andinus 1269. capite truncavit. Ita Domino vacuum ducatum, tanquam ad imperium relapſum, filio *Rudolfo* Rudolfus Imperator, inprimis quia pridem multa ejus ducatus Habſpurgicæ domui ſubjecta eſſent, comitiis Auguſtanis 1282. conceſſit. Conf. Oeſterr. Ehrenſp. L. 1. c. 13. p. 113. 115. Ex quo non alius ducatum Sveviæ geſſit, ſed ejus dignitas conſtanter in domo Auſtriaca remanſit. Inde acceſſit 1379. *Imperialis advocatia ſ. provincialis præfectura ſuperioris & inf. Sveviæ* 1379. Leopoldo Auſtrio à Wenceslao Auguſto oppignorata. Obſervat *Ioh. Limn. Iur. publ. Tom. IV. Add. ad* 4, 4, 24. p. 403. Carolum V. ſe dicere ſolitum, deß H. Röm. Reichs Fürſt zu Schwaben. Ferdinandum autem & ſucceſſores ſimpliciter, Fürſt zu Schwaben. Cæterum fallitur *Varenn.* P. 2. p. 272. cum Svevis in uſu fuiſſe ſcribit leonem aureum in parma cærulea, & ita ab Ottone Svevo Burgundiæ comitatui allatum δέγμα.

Svevia.

Wirtenbergia. §. LIX. Vidimus etiam laterculum *aureum tria cornua cervina nigra* deferentem. Hoc *Wirtenbergicus ducatus* denotatur. Unde de eo symbolo suo loco agetur. Hic tantum notare necesse est, quo titulo Austriaci principes illam areolam scuto inseruerint. Nempe cum 1519. Ulricus Wirtenbergiæ Dux à Svevico fœdere pulsus & ducatu exutus esset, fœderati ducatum Cæsari concesserunt. Hic fratri *Ferdinando* eundem in divisione assignavit. Cum autem Ferdinandus eundem possedisset usque ad annum 1534. frustra interea multis pro Ulrico tentatis, conatibus etiam militaribus Ulrici irritis, Philippus Magnanimus Landgravius Hassiæ amicum suum, Ferdinandi copiis ad Laufenam victis, restituit. Exin *Cadamica* pactione res ita composita, ut retineret Ulricus ducatum, sed eo nomine domus Austriacæ beneficiarius, atque ita utile dominium penes ipsum, penes Ferdinandum directum esset. Ea conditione res permansit ad annum 1599. quo *Rudolfus II. Imp.* consentientibus agnatis, bona pecuniæ summa accepta, investituram ad primam ac immediatam formam reduxit, moderante ducatum Friderico. Servata tamen successio Austriacis, si masculi deficerent, quo ipso casu nihilominus religioni cautum est. Ob hoc vero domui Austriacæ reservatum jus in tituli elogiis & scuto Wirtenbergici ducatus servatur mentio. Superius § 47. notavimus eorum errorem, qui in Nelleburgium comitatum Wirtenbergici ducatus tesseram convertunt.

Burgovia. §. LX. Inter Svevicas ditiones speciatim etiam *Burgovius Marchionatus* legitur. Hujus tessera est scutum *sex obliquis sinistris baltheis argenteis & rubeis* exaratum, *inducto toti palo aureo.* Ita *Chifflet.* n. 263. & Oesterr. Ehrensp. L. 3. c. 5. pag. 312. pingunt. Nam *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 5. *dextras tantas* facit, & *octo* numerat. Quod ipsum attinet *Marchionatum Burgovium*, qui inter Ulmam & Augustam situs est, habuit ille suos peculiares olim Marchiones, initio familiæ Comitum de *Abach*, quorum ultimus 1075. mortuus, dein Comitum de *Bibereck*, *Schelklingen* & *Rockenstein*, sed post mortem ultimi Henrici Rudolphus Imperator Augustanis comitiis 1282. eum, uti & Sveviam, filio *Rudolpho* cum consensu Electorum & Principum concessit. Oesterr. Spiegel der ehren. p. 293. & c. 40. pag. 1053. ubi tamen dicit, Marchionem *Henricum* ultimum 1304. extinctum, adeo ut sibi contradicere videatur. Sed *Bavarica* domus ægre ferebat, cui aliquando Burgovia subjecta, unde 1324. Ludovicus ex Bavaris Imperator eam vi subigere tentavit, ast infecta re obsidionem solvere coactus est. Archidux Sigismundus Burgoviam Episcopo Augustano 32000. aureis oppignoravit, inde pignus illud soluto hoc argento à Sigismundo ad se transtulit Georgius D. Bavariæ. Oesterr. Ehrensp. L. 5. c. 33. p. 956. 957. Demum 1492. reluit Marchionatum Maximilianus, obtento à subditis ad reluitionem argento multo, hac tamen conditione, ne iterum oppignorari possent Bavaris. Oest. Ehrenspiegel. d. l. Demum superiori seculo Ferdinandus Archidux *Carolo* suo ex Philippina Welseria legitima sed impari uxore suscepto filio Marchionatum hunc concessit, qui titulo illo etiam usus est, sed cum nullam suscepisset prolem, rediit ad domum. Observat Joh. *Limn. Iur. publ. T. IV. add. ad* 4, 4, 24. p. 403. primum Ferdinandum I. cum epitheto se indigitasse Marggrafen deß H. Röm. Reichs zu Burgau. Reichs-Absch. 1542. &c. cum Carolus Imp. mentionem non adjiceret. An dixerim, conjungi disjungenda, & in titulo Imperiali legi, *Marchionis S. Imperii* titulum, videlicet ratione *Antverpiæ*, inde interstinctione addita etiam Burgoviæ, Moraviæ, &c.? Ita non tantùm video sine Burgoviæ mentione reges Hispaniæ titulum usurpare *March. S. Imperii*, sed & vidi, ubi in diplomate Carolus V. dicebatur Marchio *Burgoviæ*, *de Oristam*, *Gottam* (an scribentis incuria literas male pinxit?) & *S. Imp. Romani.* Cæterum apex Burgoviæ est coronatæ galeæ impositum jugum expansum alarum cum scutario typo.

Habspurgum. §. LXI. *Habspurgium* δῆγμα sæpius expressum audivimus: est illud, *in scuto aureo leo coccineus, corona, lingua & falculis cæruleis.* Horum armorum nobilitatem pro merito commendat *Chifflet. in Lum. prærogat.* p. 330. seq. ut *regiam* Habspurgiorum exin originem deducat. Sed prolixè respondet, & nihil præ aliis symbolis in hoc peculiare deprehendi arguit *D. Blondell. Geneal. Franc. plen. assert.* T. 2. pag. 350. seq. quo harum rerum studiosum remitto. Multa etiam in commendationem hujus tesseræ legere licet in Oest. Spiegel der ehren. L. 1. c. 4. pag. 25. 26. Id vero non capio, quod ibi refertur, Habspurgios à consangvineis Sveviæ s. Alemanniæ ducibus leonem, quales tres in horum scuto, suum ascivisse, & ex *Austrasia* regio clypeo coronam addidisse.

Nam

Nam Sveviæ ducum leones atro inficiuntur colore, non rubeo f. purpureo. Cæterum non ineleganter poeta ibi canit.

Rex leo quadrupedum notat apto emblemate reges.
Prava domans, parcit nobilis ira bonis.
Hoc decus Habspurgi prisco de culmine regum:
Signa leonis habent, sensa leonis amant.

Ist der Löw der thiere könig/ ist er auch ein königsbild/
Edler geist brennt wie er soll: straff t die bösen/schont die frommen.
Dieser ruhm die königrühmt/ die von Habspurg sind gekommen.
Löwenmuth sie ziehrt/ sie führen billig löwen in dem schild.

De proverbio, quod tempore interregni ante electionem Rudolphi in Germania usitatum: *aquila imperii quiescit in nido Leonis.* vid. *Theod. Hæping. de jur. insi. c.13. n.*204. Cæterum apex Habspurgicus fuit *προτομὴ leonis coronati, cujus collum ornatur pavoninis pennis.* Am rücken hinauff mit pfaufedern bestecket) sed dein loco hujus leonis *duo capita & colla cycnorum* (zwey schwahnen hälß.) *rostris singulos annulos aureos deferentia* substituerunt, & galeæ (juxta Wapenb. P.2. pag.20.) coronatæ imposuerunt. Wann dieses Hochlöbliche Hauß ihm gleichsam selber durch erwählung sothans kleynods/ geweissagt hat/ wie daß es durch absterben vieler hoher stammhäuser und durch heurath zu hoheit und reichthum gelangen wurde. Oesterr. Spiegel der Ehren. p.26.

§. LXII. Tessera hæc familiæ prima & gentilis fuit, cum *Rudolphus* Imperator Alberti primi Austriaci pater ex Habspurgio comite Augustum solium conscenderet. Nomen vero *Habspurg* duobus castris commune fuit. Vetustius circa 660. condidit in Brisgoiæ sylva, quam nigram vocant, non procul Friburgo & Stauffa *Ottbertus* comes, cui à fratribus ducibus Sveviæ districtus ille, in quo Numaga fluvius *Trutpertinum cœnobium* alluit, & dein supra Brisacum in Rhenum exoneratur, concessus fuerat. E regione hujus castri *Habspurgi* f. *Avendicastri* f. *Habenspurg* vel *Habenthumsburg* condidit alterum dictum *Altenburg*. Hoc castrum incoluisse dicitur prior familia Habspurgiorum comitum, quorum successio deinceps ad alterum ramum translata est. In ea *Guntrami divitis* cognominati nepos *Rapato Habspurgum in Argovia* non procul ruderibus *Vindonissæ* vel *Bruga* condidit, repetito ex Brisgoico *Habspurgo* nomine. Ut adeo non Helveticum Habspurgum, quæ communis sententia hactenus fuit, primum familiæ nomen dederit, sed, cujus quasi colonia istud fuit, Habspurgum Brisgoiæ. Verum istius celebritas, & quod comites in Helvetia habitare mallent, vetustioris memoriam fere obliteravit. De comitibus illud memorandum est, non simplices fuisse comites, sed *principalis dignitatis* aliquid habuisse (Gefürstenten Graffen) In cujus argumentum allegatur (Oesterr. Spiegel der ehren. L.1.c.5.p.37.) quod pincernas & dapiferos nobiles, nec non demum 8. comitatus *Habspurg, Kyburg, Baden, Lenzburg, Thun, Reinfelden, Rapperschvvyl* & *Nidovv*, præter *Landgraviatus Alsatiæ, Thurgoiæ & minoris Burgundiæ* in potestate habuerint, adeoque amplissimas ditiones possederint. Ut fallantur, qui ex pauperculo comite Rudolfum ad imperiale fastigium ascendisse perhibent. Cæterum Habspurgum hoc Argoviæ, cum reliquis in Helvetia sitis bonis, in *Helvetiorum* demum potestatem delapsum, qui bello in præfectos Austriacos suscepto & sæpius variis causis repetito alia aliaque subegere. Inprimis proscripto ab Imperatore Sigismundo *Friderico Austriaco* fere quicquid supererat armis Helvetiorum, ad hoc ab Imperatore excitorum, superatum, & dein in eorum manibus relictum, nunc quoque remanet. conf. Oesterr. Ehrenspiegel c.4.p.420. seq.

Duplex.

Comites principali dignitate.

§. LXIII. *Alsatiæ* quoties mentio facta, intelligendus est laterculus *rubeus impresso baltheo aureo* (aliqui argenteum malunt) *cum sex ejusdem metalli coronis ad oram collocatis.* Sed & ornamentis suis balthei *extrema* afficiuntur. Unde *Aeg. Gelen. de Colon. Agripp. magn. L.2. f.15.* p.164. vocat *institam obliquam reticulatam, veluti mitella rubea utrinq. prætextatam.* Baltheus dexter esse debet, est tamen ubi etiam sinister pingitur, in quo situs discrimine nostros olim non valde religiosos fuisse, sæpius observatum est. *Coronarum* autem Alsatiæ datarum rationem *Wolfg. Laz.* apud *Th. Hæping. de jur. insi.* p.367. ex eo allegat, quod tot principes habuerit palatio regio Francico præfectos f. majores domus. Apex Alsatiæ est, coronatæ galeæ impositum *ventilabrum octangulum, cujus anguli globulis & pennis pavoninis exornantur, ipsi vero typus scutarius inscribi-*

Alsatiæ tessera.

scribitur. vid. Wapenb. 2. p. 6. Alibi in sigillo diplomatis Friderici III. Imp. 1471. dati vidi, tantum 6. coronas & quidem antiquo more radiosas, intermedio baltheo vel scipione transverso galeæ incumbere. Laciniæ sunt ex auro & cocco.

Ejus Domini. §. LXIV. Alsatia veteris *Alemanniæ* pars (unde Oesterr. Ehrenspiegel L. I. c. 3. pag. 19. 40. Daß Allmanngau hat sich nachmahl zweygetheilet/und ist das obere theil Svevia oder Schwabenland/ daß eine aber alwo die rechten alten Alemannier ihren sitz behalten Alsatia, Alsaß oder Allmansitz/ nicht aber Edelsaß oder Jllsaß/ weil auch in andern ländern Edle gewesen/ und der Jllstrom nicht das gantze Elsaß durch fliesset/ genant worden. De etymologia tamen me non præstitero fidejussorem, qui ab *Ello* s. Illo, *Elisatium* pagum dictum mallem) suos sub Francorum regibus habuit *Duces & Comites*. Ita *Adelricus*, qui circa 720. denatus est, *Alsatiæ Dux* nominatur, ut & *Adelbertus* ejus filius. Inde *Landgraviorum* nomen in usu fuit, atque hæsisse videtur in familia Comitum *Egesheimensium*, s. *Hugenesheimensium*, qui ex *Gerardo* orti sunt, *Theodorici Ducis Lotharingiæ* superioris minore filio; unde colligere videor, in hujus majoribus eandem dignitatem cum reliquis junctam & *Lotharingiæ superioris* nomine comprehensam fuisse. Gerhardi posteritas defecit in *Henrico* 2. vel 3. qui 1238. sine liberis decessit. Cum vero duas habuisset sorores, quarum altera Alberto (al. Burchardo) C. *Hohenbergio*, altera Ludovico (seu Conrado) C. *Oetingensi* nupserant, hæ successere in Alsatiæ ditionibus. *Oetingensium* portio dein à posteris 1358. *Episcopo Argentinensi* vendita est. Sed *Hohenbergii* filia *Anna Rudolpho Imperatori* jus suum attulit. Sed & ante hæc plurima in Alsatia possidebant Rudolphi majores, utpote ex Comitum Alsatiæ sanguine orti. Unde jam duodecimo seculo Albertus dives Habspurgius *Landgravii Alsatiæ* usus est titulo. vid. *Chifflet. Als. vindic.* c. I. Accessit dein in *Egesheimensium* (quorum nomen ab Egesheim s. Egenesheim s. Hugenesheim à conditore Hugone, qui ex Alsatico-Habspurgico sanguine, appellato castro) hereditatem successio. Et tandem accessit etiam *advocatia* s. *præfectura provincialis Alsatiæ* & inprimis ejus Decapoleos, quæ cum aliquandiu *in Palatinorum* fuisset manu, ad Austriacos rediit. Cæterum pace Monasteriensi ob commune Imperii bonum Serenissima domus Austriaca cum Brisaco opido Landgraviatu superioris & inferioris Alsatiæ, Sundgavia & illa præfectura provinciali cessit, eaque ad Regem *Galliæ* transferri permisit.

Venit ad Austriacos.

Nunc ad Gallos.

Kyburgum. §. LXV. *Kyburgi* comitatus designatur *scutulo coccineo, quod permeat baltheus dexter aureus, utrinque comite leone ejusdem metalli* (vid. Wapenb. 2. p. 14. ubi baltheus sinister est, uti nostris parum interesse visum.) Nomen habet ille à castro *Kyburg* in *Turgoia* non procul Winterthurio sito. Comites creduntur orti ex *Ruthardo Duce Alemanniæ*, Eberhardi fundatoris Murbacensis filio, Warini qui Carolomanni Palatio præfectus fuerat fratre. Defecit ea in duobus *Hartmannis*, quorum junior 1263. patruus senior 1264. decessere. Hujus ex sorore nepos, illius amitinus erat *Rudolphus Habspurgius*. Et quidem hereditatem Hartmannus senior fere eripuerat, cum qui antea Rudolphum dilexisset, ab eo bello petitus & offensus esset, unde Episcopatui *Argentoratensi* comitatum suum donavit, & ab eo iterum feudo accepit. Oesterr. Spiegel der ehren/ L. I. c. 4. pag. 54. Inde donationem impatientia factam revocare quidem conabatur Hartmannus, sed Episcopus Waltherus Geroldseckius, ut cederet, non poterat permoveri. Unde Rudolfus civitatis Argentoratensis adversus Episcopum partes suscipit, & hunc graviter affligit; cum vero victus 1263. & paulo post mœrore mortuus esset, Henricus successor Rudolpho instrumentum donationis Kyburgiæ restituit, & pacem fecit. Cum vero uterque Hartmannus mortui essent, successionem cum *Eberhardo* patrueli suo Hartmanni ex Elisabetha filia genero ita partitus est, ut Eberhardus acciperet *minorem Burgundiam*, cum *Burgdorfio, Thunio & Friburgo Uchtlandiæ*, quæ Wernero Kyburgio Anna Bartholdi D. Zeringensis soror attulerat, *Rudolfus* retineret comitatus *Kyburgium, Badensem & Lenzburgium*. Cæterum Kyburgum cum Turgoia aliquoties oppignoratum, inprimis à Sigismundo Imperatore Tigurinis 1424. Iterum Fridericus III. ut tutor Sigismundi Ducis recepit; sed Tigurinis demum Sigismundus multo argento accepto reliquit, qui nunc quoque possident. Apex est ex galea coronata *prorumpens leo rubeus coronatus & pavoninis pennis fastigiatus, cujus dorsum similibus exornatur pennis*. Laciniæ etiam cocco & auro tinguntur. Porro unde *de la Chieza* (ap. Menestr. L'art du blason justif. p. 63.) suum hauserit ignoro, cum Kyburgiis

comi-

comitibus in Helvetia, hi vero ipsi sunt nostri, dat in parma aurea fasciam rubeam, aliis ejusdem metalli duabus tæniis comitibus.

§. LXVI. ' *Pfiretensis* s. *Ferretensis* s. *Phyretarum* comitatus in extrema Alsatia s. Suntgoja, cujus majorem partem complectitur, situs designatur scuto *rubeo*, in quo *duo Salmones s. truttæ s. barbati mulli aurei* conspiciuntur. Comites rexere ditionem illam peculiares, & quidem sunt qui Theobaldum Ottberti Habspurgici fratrem primum comitem designant. Alii (conf. *Blondell. geneal. Reg. Franc.* p. 2.) *Fridericum* primum Pfiretarum comitem faciunt filium *Theodorici C. Barensis*, & fratrem Reinaldi C. Barensis, Ludovici C. Monsonis, Theodorici C. Montisbelgardensis, & Stephani Ep. Metensis. Favere videtur huic sententiæ scutum, ejusq; δεῖγμα, *mulli barbati, Barrensibus* & *Montisbelgardensibus* commune cum Pfiretensibus. Quicquid vero ejus sit, *Theobaldus* comes 1271 Comitatum 1000. marcis argenti Episcopo Basileensi vendidit, atque iterum feudo accepit. Marium ex ea gente ultimus fuit *Ulricus*, qui cum duas haberet filias *Ioannam* & *Ursulam*, ab Episcopo Gerhardo pro his successionis jus acquisivit, si tamen Pontifex consentiret, quem ipse Ulricus Avenione adiit, & cum major natu filia Latino sermone gratiam hanc à Pontifice rogasset, obtinuit: unde Vitalis archiepiscopus Vesontinus Pontificio nomine confirmavit successionem. Joanna 1324. nupsit *Alberto Duci Austriæ*, atque ita successionem comitatus, sed tanquam feudi Basileensis, illi attulit, numeratis Ursulæ 8000. marcis argenti. Inde in potestate Austriorum mansit, donec cum reliqua Alsatia in potestatem Galliæ concederet. conf. de illis **Oesterr. Spiegel der ehren.** L. 1. cap. 5. pag. 47. 3, 4. p. 294. Cæterum 1654. nomine Episcopatus *Basileensis* in Comitiis Ratisponensibus scriptum exhibitum de jure, quod Episcopus Basileensis in comitatum illum habeat, & quod jus illud in Regem Franciæ per Instrumentum pacis translatum non sit: quod inseruit suis *Limn. Iur. publ. add. T. V. ad* 4, 7. p. 255. seqq. Ex quo plurima memoratu digna observari possent, inprimis quomodo demum Rudolpho Austriaco 1361. certis conditionibus comitatus ille à Basileensi Episcopo concessus sit. ' Porro apex hujus comitatus est, ex coronata casside exurgens *virginea imago coronata, cocco induta, duobus piscibus aureis loco brachiorum lateribus aptatis.* Laciniæ sunt aureæ & rubeæ. – Pfiretensis s. Ferretensis Comitatus.

§. LXVII. ' *Goritiense* symbolum jam exhibeamus, quod est parma *oblique secta ex angulo dextro; priori dextra areola argenteis & coccineis sinistris baltheis exarata, posteriori cæruleâ impresso leone aureo.* (Iterum diversus pingendi modus est, cum modo leo, uti **Wapenb.** P. 2. p. 20. & in **Oesterr. Spiegel der ehren.** L. 3. c. 8. p. 344. modo balthei, uti allegavi, priorem locum occupent.) Porro *comitatus* ille *principali dignitate* conspicuus, *Forum Iulii* ornat, & Carinthia, Carniola, Istria & Vinidorum marchia concluditur. Meinardus 2. Comes Goritiæ, qui ex *Andechsiis* prosatus creditur, Adelheidim uxorem habuit, Alberti C. Tirolis & Guthæ Meraniæ filiam, unde partem Tirolensis comitatus acquisivit. Eo geniti Meinhardus III. & Albertus II. quorum ille Tirolensem familiam propagavit, donec ad Austriacos delaberetur successio, quod vidimus §. 40. *Albertus* vero reliquos *Goritiæ* comites prosevit: Ex quibus ultimus *Leonhardus* 1500. inprolis decessit, & ex pacto inter fratres illos de mutua posterorum successione ad Maximilianum hæc delata est. vid. **Oesterr. Ehrenspiegel** L. 2. c. 8. p. 341. 1129. ' Apex est coronatæ galeæ impositus *pileus turbinatus, argenteus, cruciculis, vel trifoliis* (an forte maculis pontici muris?) ornatus, & *erectis plumis struthionis argenteis* fastigiatus. Laciniæ hinc cæruleæ & aureæ, illinc argenteæ & rubeæ. – Goritia.

§. LXVIII. ' *Carinthia* etiam ex præcipuis principatibus est Austriacis, Salisburgensi diœcesi, Styria, Cileia, Carniola, Foro Julii & Tiroli conclusus. Designatur clypeo *bipertito*, ut *altera parte areolam rubeam fascia dividat argentea* (huic inscriptum decussim trifoliatum in **Oesterr. Spiegel der ehren.** L. 3. c. 5. p. 312. pictoris errori attribuo) *alteram aream tres gradientes leones impleant.* Cæterum modo hæc modo illa pars dexteram stationem occupat, unde vix habeo, quod certum asseram. Ipsa hæc provincia *Carnorum veterum* sedes: inde diu *Bavaris* paruit. Carolus M. victo Theodone 788. Carinthiæ *Ingevonem* Com. ex Francis ducem præposuit, qui paulatim etiam nobilitatem, vulgo jam ad Christiana sacra à Modesto converso, ad eadem traduxit. In ejusdem gratiam Carolus principatum hunc *Archiducatus* dignitate ornasse 791. perhibetur. Inde plures ordine successere à Francis aut Bavaris constituti Duces. Inprimis 989. ab Ottone III. *Otto* Hermanni Sveviæ ducis frater, qui *tres leones Svevicos* Carinthia.

clypeo

clypeo Carinthiæ attulisse dicitur, (unde apparet, παϱόϱαμα esse, quando à Sibmach. Wapenb. 1. pag. 4. enunciantur *tres aquilæ*, quomodo etiam vitiose repræsentantur Wapenb. P. 5. p. 29. in scuto archiducum Maximiliani, Leopoldi & Caroli Josephi,) cui in tertiam generationem posteri successere. Tum *Welfo Altorfii* comes ducatui præfectus est, iterum *Bartholdus D. Zeringiæ*, sed cito remotus. Inde *Marquardus C. de Muerzthal* 1073. suffectus est, & post eum filii *Leopoldus* & *Henricus*. Dein 1127. *Erbo C. Palatinus Regensburgius*: tum 1140. *Engelbertus Comes Spanheimius* & Ortenburgius, in cujus posteris 130. annis permansit ducatus. Demum *Vlricus III.* ex illis, cum prole careret, frater autem Philippus Ecclesiasticam vitam sectaretur Archiepiscopus Salisburgensis & patriarcha Aquilegiensis, ab avunculo *Ottocaro Bohemiæ rege* persvasus, ei ducatum *vendidit*. Itaque Ulrico 1269. extincto, *Ottocarus* principatum occupat, *Philippum* qui successionem sibi vendicabat capit, qui etiam 1278. in custodia mortuus est, sed Imperatore electo Rudolpho iste ducatum imperio 1276. restituere cogitur. Hic 1282. *Meinardo C. Goritiæ & Tirolis*, marito viduæ Ulrici, Ducatum contulit. Cum vero ejus filius Henricus 1331. extinctus esset, ut ægre Joanni Regi Bohemiæ faceret, Ludovicus Imperator Ducatum *Ducibus Austriæ* Henrici ex sorore nepotibus, ob pacta inter Rudolphum Imp. & Meinardum, contulit. Ortum quidem ex eo cum Margareta Maultaschia dicta, Henrici filia, bellum, sed demum res composita, & ex eo in domus Austriacæ potestate Ducatus permansit. Ab *Austriacis fasciam illatam* scuto existimo. conf. Oesterr. Spiegel der ehren. L. 3. c. 5. De scuto ita canit poëta.

Qui bis centeno tumet auctus flumine Dravus
Et terram & scutum principis amne secat.
Montes auriferos (riget hic quoque Taurus & Alpes.)
Aureus in clypeo campus & ipse notat.

Die berühmte Draw man siht hier das land und schild durchschneiden;
Die als Ströme-Princessinne/ trinckt zweyhundert wasser ein.
Taurus hie/ der teutsche Taurus/ und der Alpen schwestern/ seyn
Gold beertzet: drumb in gold sich das wapenschild wolt kleiden.

Galeæ Carinthiorum coronatæ imponuntur *cornua duo rubea fascia argentea distincta* (in Wapenb. 2. p. 20. alterum cornu auro tingitur.) *utrinque prominentibus 4. bacillis, ex quibus terna dependent folia.* Laciniæ hinc aureæ & nigræ, isthinc argenteæ & rubeæ.

Vinidorum marchia.

§. LXIX. *Vinidorum Marchiæ* non minus in scutis mentionem expositam vidimus; Ejus symbolum est *in aurea area pileus Cardinalitius niger, ora minio prætexta, loris concoloribus.* Hanc tesseram *Chiffletius* interpretatur *Sclavoniam*, sed regni illius §. 30. aliud vidimus δεῖγμα, nec in imam scuti partem rejiceretur nota regni. Sed & *Varenn.* Sclavoniæ Duci tribuit argenteum scutum impressum pileo aureo, coronato cocco (*d' argent au Chappeau double de toile d' or, couronné de gueules*; Forte legendum, chapeau de sable doublé de toile d' or) Notari dixi *Vinidorum Marchiam*, quæ Carniolæ juncta cum ea ad Austriacos devenit. Apex est coronæ impositum *ventilabrum typo scutario insigne, octangulum, singulis angulis globulis adjectis, & pavoninis pennis.* In Wapenb. 1. p. 4. & 2. p. 13. aurum scuti in argentum commutatur, quæ & *Varenii* R. d' arm. P. 3. p. 743. sententia est. Aurum tamen agnoscit etiam Oesterr. Ehrenspiegel. L. 1. c. 3. p. 179. & Chiffletius.

Portus Naonis.

§. LXX. *Portus Naonis s. Portenavv* dominium designatur scuto *coccineo argento transverse fasciato, toti superimposita porta decumana aurea, triplici crepidine pinnata, & viridi colle tricipiti sustentata, foribus aureis apertis ferro instructis.* Uti *Chifflet.* enunciat. Quam hic portam diximus, *altare* vocat Sibmach. Wapenb. 2. p. 4. Ita in Oesterr. Ehrenspiegel. L. 3. c. 3. p. 235. figura etiam pingitur, ut in medio altaris tabula Christum crucifixum & comites utrinque cruci astantes repræsentare videatur. Sed Portæ notio cum nomine magis convenit. Wapenb. 2. p. 20. quod medium in porta est argento pingitur. Apex est similis *portæ impositæ coronatæ galeæ.*

Comitatus Ciljensis.

§. LXXI. *Ciljensis* comitatus quadripetito laterculo repræsentatur, ut. 1. & 4. *areola cærulea ternas stellas sex radiorum aureas* referat. 2. & 3. *argentea duas fascias rubeas contineat.* Cæterum comitatus in *Styria* situs est. Primus ejus comes creatus est *Fridericus* L. B. de Saaneck. Ex posteris ejus *Ludovicus* ex adoptione Friderici Comitis comitatum *Ortenburgicum Carinthiæ* obtinuit. Ultimus comes fuit *Vlricus III* qui

ordini

ordini *principum* ascriptus 1456 à Ladislao Corvino cæsus est. Ob hoc successionem ejus sine masculis defuncti sibi asseruit *Fridericus III. Imperator, & imperii nomine & Styria.* Competitores erant *Ladislaus* agnatus Ungariæ rex, & *Ioannes C. Goritiensis*: unde ad bellum res devenit, quod Ladislai morte desiit. conf. Oesterr. Ehrenspiegel. L.1. c.II. p.635. Cyr. Spangenb. Adelsp. L.10.c.25.p.280. ita: Ist nach absterben Graff Ulrich deß letzten/ von Kayser Friederich dem Dritten/ dem Hauß Oesterreich (wegen der verwandnuß und etlicher verträge) eingeleibt worden. Apex comitatus est duplex galea coronata, quorum *alteri impositum jugum alarum complicatum, cum fascia*, alteri *fasciculus plumarum struthionicarum candidarum*, quem apicem Cilejensibus etiam assignat Wapenb. P.2. p.20. Laciniæ sunt hinc aureæ & cyaneæ, isthinc argenteæ & rubeæ. Henninges apicem caudam pavoninam tribuit. Cæterum comitatus hic Cilejensis inter vulgatos tesseraprotos relatus est, deß Reichs Viergraffen einer. Comitatum *Sternberg in Carinthia*, cujus comites alioquin etiam Com. de Malatin & Treven dicti, ultimus comes *Waltherus* vendidit *Meinardo C. Ortenburgio*, cum vero hujus nepos *Fridericus* 1418. moreretur, comitatus testamento *ad Cilejenses*, & cum hac successione ad Austrios venit. Cyr. Spangenb. Adelsp. L.10.c.15. p.298. Cogitent peritiores, an stellæ hunc comitatum designent?

§. LXXII. Superest areola bipertita, cujus altera pars *palis argenteis & coccineis* distinguitur, altera *aurea aquilam nigram* refert. Chiffletius, quod §.47. retuli, interpretatur *Eneso*. Intelligitur vero *superior Austria supra Anasum*, quam vocare solent Ländlin ob der Enß. Unde in exequiis Friderici Imperatoris inter vexilla provinciarum primum hoc gestatum lego Oesterr. Ehrenspiegel. L.5. c.41. pag 1077. Cæterum distinctum gestamen hujus provinciæ à reliqua Austria est, quia seorsim acquisita: nam 1156. cum Marchio Austriæ Henricus Bavariam Henrico superbo restituere juberetur, hanc ditionem retinuit. In diplomate Friderici Imp. ita verba sonant. (Oesterr. Ehrenspiegel. L.2.c.2.pag.168.) *Litem & controversiam, quæ inter charissimum nostrum patruum Henricum Ducem Austriæ & inter nepotem nostrum charissimum Henricum D. Saxoniæ diu agitata extitit, super Ducatu Bavariæ, & super Marchia à superiori fluminis parte Anasi, terminavimus hoc modo: quod Dux Austriæ resignavit nobis Ducatum Bavariæ & dictam Marchiam, quos tenebat. Qua resignatione facta mox eundem Ducatum Bavariæ in beneficium contulimus Duci Saxoniæ. Prædictus vero Dux Saxoniæ cessit & renunciavit omni juri & actioni, quas habebat ad dictam Marchiam, cum omnibus suis juribus & beneficiis. Ne autem in hoc facto honor & gloria patrui nostri charissimi aliquatenus minuatur, de consilio & judicio principum, illustri Vladislao D. Bohemiæ sententiam promulgante, quam cæteri principes approbabant, Marchionatum Austriæ, & dictam Marchiam supra Anasum commutavimus in Ducatum, &c.*

Superior Austria s. principatus supra Anasum.

§. LXXIII. Huic ita in variis dispositionibus descripto clypeo plerumque imponitur *pileus Archiducalis*, latus nimium rubeus ora reducta pontici muris vellere farta, radiis ornata & circulis in superiori parte coeuntibus, crucicula etiam illis imposita. *Chifflet.* ita enunciat: *pileus coccineus, vellere pontico, septenis acuminibus cochleatim reductus.* Oesterr. Spiegel der ehren. L.2.c.3. p.183. schema exhibetur, qua ratione pileus ille principum Austriorum paulatim fuerit immutatus. Primo enim vulgari modo, quo alii plerumque etiam uti solent principes. Inde *radios* adjecit *Fridericus Barbarossa* 1156. cum Henricum ducem creasset: Daß er und seine nachkommen hinfüro einen Fürstenhut mit güldenen kron spitzen/von den alten corona rostrata genandt/führen und tragen: verba diplomatis ita habent: *supposito pileo ducali circumdato serto pinnito.* Leopoldo glorioso Duci Henricus Rex Rom. 1228. pileum regali corona auxit; ita sonant verba: *Eidem Illustrissimo Principi Leopoldo D. Austriæ & Styriæ cunctisq; suis sequacibus hanc largiter concedimus dignitatem, ut sui principatus pileo nostræ regalis coronæ diadema solenniter ferre possit.* Inde cum Fridericum Bellicosum Fridericus II. Imperator *regẽ* fecisset, addidit circulis coronæ clausæ in summitate *cruciculam*: Er hat ihme und dem Hauß Oesterreich nicht allein den von seinem Anherren Kayser Friedrichen I. empfangenen Freyheitsbrieff bestättiget/sondern ihm auch auffs neue/ diese besondere Freyheit ertheilet/ daß er und seine nachkommen oder nachfolgere/auff dem Fürstenhut über gedachte spitzen und bögen auch zu oberst/ daß gülden creutzlin tragen und führen solten. Verba diplomatis 1245. dati ita habent: *Concedimus etiam nostro Illustri Principi Duci Austriæ crucem nostri diadematis suo Principali pileo sufferendam.* In hunc pileum illa extant disticha:

Pileus archiducalis.

Austria regis opes habet, ac Regalia serta;
Regia & Austriacos mens regit Archiduces.
Quodque aberat, nomen regis, tria regna dedere:
Austria, cuncta simul regia, dives habet.

Oesterreich hat Königsreichthum/ es trug einen Königshut:
Seiner Ertzhertzogen Hertzen/waren auch voll Königsmuth:
Fehlte nur der Königsnahm / den drey Königreiche gaben.
Also siht man Oesterreich alle Königs gaben haben.

Apex Austriorum. §. LXXIV. Aliquando additur galea (ut in Wapenb. I. p. 4. n. 2.) coronata, & *cauda pavonina* fastigiata. Quod insigne est *Austriæ*, cum plurimis tamen familiis commune. *G. Horn. orb. polit. c.* 4. *n.* 2. §. 3. refert ob id Helvetios magno odio prosequi pavones. *Causa, quod Duces Austriæ in galea sua habeant caudam pavonis: unde Helvetii illam avem in tota sua ditione extinxerunt, ac si quis pennam pavonis in pileo gestasset, is à proximo Helvetio obviante absque ulteriori interrogatione fuisset interfectus. Exemplum ludicrum hujus contra pavones odii refertur tale: Quidam Helvetius vitrum vino repletum in mensa ante se solis radiis expositum habebat, cumque sol, ut naturaliter fieri solet, in vitro speciem caudæ pavonis exhibuisset, quodam ex adstantibus dicente: En pulcram caudam pavonis: statim Helvetius inter multas Domus Austriacæ execrationes, stricto gladio vitrum illud tanquam hostem libertatis Helveticæ in minutas partes confregit.* Alibi non intermedia galea, Archiducali *pileo* imponitur cauda pavonina. Ita de Carolo V. Chifflet. Eq. A. V. n. 114. *Apex, pileus archiducalis, pavonina cauda fastigiatus.* Quod etiam aliis tribuit. In Wapenb. I. p. 4. num. 2. illud peculiare est, quod leo pingitur per galeam prospiciens anterioribus pedibus scutum tenere, posterioribus infra scutum protentis. Maximiliano II. adhuc Bohemiæ regi Chifflet. num. 188. tribuit pro apice *aquilam exorientem argenteam, auro coronatam & rostratam.*

Laciniæ. §. LXXV. Circa *phaleras* etiam variatum vidi. Modo enim pinguntur apud Chiffletium, *aureæ & hermionicæ* in Maximiliano I. *aureæ & coccineæ* in Carolo V. qui tamen Imperator etiam *aureas & hermionicas* usurpavit. *Argenteæ & rubeæ* in Maximiliano II. In Ferdinando archiduce, hinc ex *auro & cyano*, isthinc *ex argento & cocco*, in Matthia *aureæ & coccineæ*, in Alberto *aureæ & hermionicæ*, in Ferdinando III. Imperatore *hermionicæ & coccineæ*. In Leopoldo archiduce iterum dextro latere *aureæ & cæruleæ*, ex lævo *argenteæ & rubeæ*.

Telamones. §. LXXVI. *Telamones* Gabriel Bucelinus Geneal. Germ. not. T. I. p. 3. duos *gryphos* addit, qui etiam conspiciuntur in sigillo Maximiliani I. Nec non moderni *Augusti* in Oesterr. Spiegel der ehren. L. 6. c. 21. pag. 1399. Ex eo leone qui per galeam prospicit Wapenb. I. pag. 4. non improbabile est, etiam leones adhiberi. Habspurgici comites solebant duos *accipitres* scuto dare comites, forte ob nomen Habich.

Titulus. §. LXXVII. Plures titulos cumulare non ex usu esse reor, sed contentus ero enumerasse Augusti nunc feliciter regnantis titulos: *Leopoldus Dei Gratia Electus Romanorum Imperator, semper Augustus, Germaniæ, Vngariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ & Sclavoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Lucenburgi, Wirtenbergiæ, utriusque Silesiæ, Princeps Sveviæ, Marchio S. R. Imperii, Burgoviæ, Moraviæ, utriusque Lusatiæ, Princeps Comes Habspurgi, Tirolis, Pfiretarum, Kyburgi & Goritiæ, Landgravius Alsatiæ, Dn. Vinidorum Marchiæ, Portenaviæ, & Salinarum,* &c. Rationes ex superioribus petere facillimum. Brabantiæ, Lucenburgi Ducatus, Marchionatus S. R. Imperii, dominium Salinarum ex hereditate Burgundica provenientia, illo laterculo simul indigitari intelliguntur. Unde de illis agetur in scuto Hispanico. Sicuti etiam sub *Vngariæ & Bohemiæ* regnis contenta regna vel provinciæ ob eam causam scutis supra descriptis exulant.

Veterum scuta. Alberti I. Henrici. §. LXXVIII. Antequam claudamus hoc caput, exhibebimus ex Oesterr. Ehrensp. scuta veterum Ducum Austriæ ex hac gente P. 248. *Alberti I. Imperatoris* repræsentatur clypeus insignis aquila Imperiali, quæ pectore defert parmulam *Austriaco, Styrio, Carniolensi & Habspurgio* symbolis constantem. Ibid. & p. 304. *Henrici Ducis* repræsentatur clypeus quadripertitus: cujus primā areolam *fascia Austriaca* secundā symbolum *provinciæ supra Anasum*, tertiū laterem *cæruleum* ornant *duo leones aurei gradientes*, sed quid notent

non

non capio: ultimum *argenteum* distinguit *palus niger, capite scutario adjecto rubeo*: qua
tessera *Com. Badensis* in Helvetia notatur, quam *Richenza* Arnoldi ultimi Comitis filia Baden.
in *Kyburgiam* gentem intulit, unde ad Habspurgios devenit, sed nunc in Helvetiorum Com.
est potestate. P. 304. *Leopoldi Ducis* scutum ex symbolis *Alsatico, Habspurgio, Kyburgio &* Leopoldi.
Burgovio quadripertitum est, toti incubante scutulo *Austrio*. P. 337. *Alberto II.* datur scu- Alberti II.
tum quadripertitum ex tesseris *Styriæ, Carinthiæ, Habspurgia, Carniolensi, Austria* parmu-
la medium denuo occupante locum. Ibid. *Rudolphi* clypeus duabus transversis & tribus Rudolphi.
perpendicularibus lineis in laterculos 12, præter medium scutulum *Austrium* secatur.
Illorum ordo iste est 1. *Carniola,* 2. *Carinthia,* 3. *Styria,* 4. *Svevia,* 6. *Kyburgum,* 7.
Habspurgum. 8. *Alsatia,* 10. *Burgovia.* Quatuor laterculi alibi nondum occurrerunt.
Ita quintus *cæruleus castro argenteo duarum turrium insignitur.* Hoc designat comita-
tum *Lenzburgium* in Helvetia, qui cum Badensi junctus ad Kyburgios & dein Rudol- Lenzburg.
phum Imperatorem venit. Nonus alveolus *transversâ lineâ secatur, superiori parte ru-*
beâ, inferiori argenteâ. Ita *Hohenbergium* notari comitatum existimo, quamvis alii si- Hohen-
tum colorum invertant. Illius comitatus successio ab *Anna Hohenbergia* est, Rudolphi berg.
Imp. conjuge. Undecima areola *argenteâ rosâ rubeâ petiolo & foliis suis ornatâ superbit.*
Hoc hieroglyphico designatur Comitatus *Rapperschvvyl* in *Helvetia* ad Tigurinum la- Rapper-
cum, quem ibi ponte 2000. passuum Leopoldus Austriacus stravit. Hic suos habuit co- schvvyl.
mites, quorum heres *Elisabetha* eum *Rudolpho C. Habspurgio* ex Lauffenbergiis attulit.
Sed 1458. Helvetii subegere. Ultimus laterculus à sculptore repræsentatur *quaternis*
aureis & rubeis exaratus fasciis. Si non erroris accusare sculptorem liceat, quid designe-
tur, ignoro. Si vero conjecturis locus, *Rinfeldensem* comitatum (quem à susceptore *Fri-* Rinfelden.
derico Imperatore, *Rudolpho* donatum vel aliâ ratione in ejus potestatem redactum re-
fertur p. 38.) notari existimo, satis olim celebrem ob Rudolphum Comitem, Sveviæ
Ducem & Henrico IV. oppositum Anticæsarem. Sed alibi illi comitatui *fasciæ totidem*
dantur *argenteæ & rubeæ.* In Wapenb. 2. p. 15. *aureæ & cæruleæ.* Sed p. 378. ubi insignia Leopol-
Leopoldi III. eodem plane ordine repræsentantur, itidem *argenteæ & rubeæ* fasciæ pin- di III.
guntur, ut ita sculptorem prioris scuti παροράματος arguere jure possim, & de *Rinfelda*
certior sit conjectura. Ibidem *Hohenbergici* scuti superiorem partem argento, inferio-
rem minio pingit. Quod etiam Wapenb. 2. p. 12. videre est.

§. LXXIX. *Ernesti & Alberti VI.* insignia p. 440. repræsentantur: illius scutum ex Ernesti &
Styrio, Austriaco & Carniolensi tessera quadripertitum est: hoc quadras habet *Austriæ* Alberti.
supra Anasum, Austriæ ipsius, Hohenbergæ & Burgoviæ. P. 508. exhibentur scuta Alber- Alberti III. IV. V.
ti, III. & IV. nec non V. qui inter Imperatores secundus fuit, ejusque filii Ladislai post- Ladislai
humi. Priorum duorum clypeos non nisi familiaris fascia ornat, tertius aquilam impe-
rialem sed μονοκέφαλον refert, pectore sustinentem scutulum ex *Bohemico leone* & *Vngari-*
cis fasciis bipertitum, incubante toti parmulâ *Austriacâ*. Hujus scutum duæ transversæ &
totidem perpendiculares lineæ in novem areolas secant, illo ordine. 1. *Vngaria.* 2. *Bohemia*
3. *Dalmatia.* 4. *Croatia.* 5. *Austria.* 6. *Lucenburgum.* 7. *Moravia.* 8. *Silesia.* 9. *Lusatia*
inferior. *Lucenburgense* symbolum, cujus solius in superioribus nulla mentio, est ex ar-
gento & cyano fasciatæ parmæ inscriptus leo rubeus coronatus. Ejus jus à matre Eli-
sabetha Sigismundi Imperatoris filia, Lucenburgiæ domus herede: à qua etiam regna
Ungariæ & Bohemiæ allata sunt, ut supra vidimus. P. 562. repræsentatur sigillum *Fri-* Friderici
derici IV. Imp. quod *aquilam Imperialem unicipitem* exhibet stipatam *Austriæ veteris* IV. Alberti.
& novæ, Styriæ, Habspurgi, Carinthiæ, Carniolæ, Tirolis, Pfiretarum, Vinidorum Mar-
chiæ, Burgaviæ, Alsatiæ, Kyburgi: & ex lateribus *Portenaviæ & Provinciæ supra Ana-*
sum scutis. P. 706. ejusdem sigillum exhibet *aquilam bicipitem*, & circa eam scutula
Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Habspurgi. Ibidem *Alberti* sigillum, in cujus me-
dio hæc scutula *veteris & novæ Austriæ atq. Styriæ*, in circumferentia vero visuntur par-
mulæ *Carinthiæ, Carniolæ, Alsatiæ, Habspurgi, Tirolis, Pfiretarum, Kyburgi, Burgoviæ, Vi-*
nidorum Marchiæ, Portenaviæ, principatus supra Anasum.

§. LXXX. P. 1394. Repræsentatur scutum *Andreæ Austriaci Cardinalis*, quadriper- Andreæ
titum, in cujus prima quadra tessera *Burgovia*, in secunda *Hohenbergia*, tertiæ aureæ in- Cardin.
scribuntur 3. cornua cervina cærulea, quod si recte expressit sculptor *Nelleburgum* esse Nelleburg. Veldkirch.
reor, qui Landgraviatus est, alias *Hegovia* dictus, habuitque olim suos comites & Land-
graviosnon incelebres, ex quibus 1066. Udo Archiepiscopus Trevirensis, & 1398. Fri-
dericus Episcopus Constantiensis electus est, & 1052. Eberhardus Nelleburgius cœno-

bium condidit, ex quo initia Scaphusiæ civitatis. Hunc vero comitatum majori ex parte Austriacis parere, testis est *M. Zeiler. Itin. Germ.* P. 2. p. 343. Caput ejus est *Stockheim* s. Stockach. Quarta area argentea vexillum Ecclesiasticum continet nigrum. Hoc *Veldkirchius* comitatus in Nebelgoia designatur, quem *Leopoldus* Dux 1376. à Rudolpho C. Montfortio 36000. aureis emit. Ei enim hoc symbolum datur Oesterr. Spiegel der ehren. L. 3. c. 9. p. 354. 357. Licet in Wapenb. 2. p. 12. figura minio, area auro tingatur. Toti imponitur alia parmula bipertita, ex symbolo *Austriaco*, & laterculo argenteo, quem leo coronatus rubeus ornat: quid hoc leone notetur, ignoro, nisi *Habspurgium* dicamus: quod tamen si sit, auro laterculus tingendus fuerit. Ita medio hoc scutulo origo Habspurgo-Austria denotata fuerit; reliquis laterculis ditiones, quas solas fratres *Carolus* & *Andreas*, quia impari matrimonio Philippinæ Welseriæ nati, ab agnatis obtinuere potuerunt notantibus: unde principatuum hereditariorum nullum in hoc scuto vestigium apparet.

CAPUT X.

Bellovillerii. Duc. S. Aniani.

ARGUMENTUM.

1. Bellovillerii. Dux S. Aniani.
2. Sanbrisson. La Ferte Hubert. Estouteville.
3. Tremouille. Sully. Bourbon.
4. Challon. Burgundia. Husson.
5. Pictavii. Sabaudia. Clermont.
6. Beauvilliers.
7. Vetus dispositio.
8. Apex. Telamones.
9. Renati Bellovillerii majores.

§. I.

Bellovillerii. Dux S. Aniani. IN Carnutibus illustrem locum à pluribus seculis habuere *Bellovillerii* dynastæ (*de Beauvilliers*) ex quibus descendit Illustrissimus *Dux Sancti Aniani* (*Duc. de S. Aignan.*) cujus hic scutum consideramus.

Sanbrisson. §. II. Hoc quatuor quadras majores continet, quarum singulæ in totidem minores dispescuntur. Prima quadra major, areola primâ & quartâ *Sanbrissonium* δεῖγμα, secundâ & tertiâ tesseram familiæ *de la Ferté Hubert* continet, illis vero incumbit parmula media *Tuttavillana* s. *Estouteville*. *Sanbrissonium* insigne est laterculus cyaneus liliis argenteis sparsus. **La Ferté Hubert Estouteville.** *La Ferte Hubert* utitur areola cærulea plinthidibus aureis strata, & leopardo ex eodem metallo ornata. *Tuttavillanorum* δεῖγμα fuit parmula fasciolis argenteis & rubeis exarata, leone inscripto nigro. Integer vero hic quadrans assumtus est ob *Aleidam* Dominam *d' Estouteville & de la Ferte Hubert*, quæ *Ioanni Dn. de Beauvilliers* nupta hereditatem genti intulit.

Tremouille. Sully. §. III. Secundus quadrans iterum quadripertitus; primâ & quartâ areolâ cæruleâ molulis echinatis argenteis stratâ leonem aureum exhibet; secundâ & tertiâ cyaneâ liliis Francicis consitâ, scipionem rubeum toti inductum servat: His incumbit media parmula aurea cum cantherio rubeo, comitibus 3. aquilis cæruleis, quarum crura & rostra tinguntur minio. Hæc media parmula *Tremolliorum* tesseram continet ob Antoniam Caroli Hussonii conjugem, Luisæ Hussoniæ matrem, filiam Georgii Dn. Tremollii M. cubicularii Francici, qui 1446. decessit. Ejus vero Georgii mater fuit *Maria* f. & heres Ludovici Dn. de Sully, ob quam *Sulliaca* tessera, quæ est inter echinatas molulas leo, hic conspicitur. **Bourbon.** *Borbonia* vero tessera, quæ quadram secundam & tertiam constituit, à Mariæ illius Sulliacæ avia paterna *Margareta* f. Ludovici D. Borbonii, uxore Joannis Dn. Sullii repetenda est.

Challon. §. IV. Tertius quadrans, quadrifariam sectus, areolâ primâ & quartâ rubeis, aureum baltheum *Cabilloniorum*: secundâ & tertiâ limbum rubeum ternis aureis & cæruleis baltheis circumdatum *Burgundicæ* familiæ prioris continet: toti impositâ parmulâ cæruleâ cum 6. aureis annulis, quod emblema est gentis *Hussoniæ*. Hujus symbolum in scuto gestatur ob *Emerici de Beauvilliers* uxorem, *Luisam Hussoniam*, Caroli Hussonii C. de Tonnerre & Antoniæ Tremolliæ filiam. **Burgundia. Husson.** Caroli autem avus fuit *Olivertus Husson*, cubicularius Caroli VII. regis, cui *Margareta Ludovici Cabillonii C. Tonnerensis* filia nupsit. Ob hanc baltheus *Cabillonensis* gestatur. Cabillonia gens originem trahit ab Ottone Guilelmo celeberrimo Comite Burgundiæ, de quo in Epitaphio:

Qui Ducis ac Comitis gemino ditatus honore.

Hujus

Hujus Ottonis Guilelmi filius Guido Comes Belnensis, qui ante patrem 1004. decessit, uxorem habuit Elisabetham filiam Lamberti Cabillonensis, unde filius Theobaldus Comes Cabillonis avunculo Hugoni successit, & filium habuit Hugonem, qui 1075. decessit, heredibus consanguineis Vergiacis: ex quibus ei successit Savaricus, præfatæ Elisabethæ ex altero marito Guilielmo Vergiaco nepos. Hic Cabillonensium novus autor, pater, avus, proavus Guilelmorum primi, secundi, tertii; Quorum hoc nata est Beatrix uxor Stephani I. C. Axonæ in Burgundia, quæ 1227. extincta est. Porro Stephanus ille ex eodem supra memorato Ottone Guilelmo descenderat, & comitatum Burgundiæ contra Ottonem Meranium sibi adserebat. Idem Stephanus nec non filius Joannes Cabillonensem comitatum dotalitium & maternum 1237. Hugoni D. Burgundiæ concessere, alia accepta compensatione, sed servato titulo. Joanne, quem filium Stephani dixi, nati sunt inter alios Hugo Com. Palatinus Burgundiæ uxorio jure, ob quod titulum & insignia avita seposuit, & reliquorum comitum sator fuit, Joannes Dn. de Rochefort, & alius Joannes cogn. Bruchemel, Dn. d' Arlay: ex hoc reliqui Arlæi, qui demum principes Arausionenses facti, ~~defecere 1530. in *Philiberto Cabillonio*~~ *Arausionensi*, qui ex sorore nepotem *Renatum Nassovium* cum conditione nominis & armorum Cabillonensium, adoptavit. Unde nunc quoque in Arausionensium scuto Cabillonius baltheus. Joannes Dn. de Rochefort, uxorem habuit Aleidem f. Alisam f. Eudis Burgundi C. Nivernensis, heredem Altissiodori s. Auxerræ, & *Aniani fani*: ob quam hic etiam *Burgundicæ veteris* stirpis visuntur balthei. His natus parentibus Guilelmus Cabillonius C. Altissiodori & Tonnerræ: cujus posteritas mascula defecit in Ludovico 1423. ad Vernolium & Joanne 1415. ad Azincurtium cæsis: Eorum sorores fuere Joanna uxor Joannis de la Baume Domini de Bonrepos, quæ 1440. jus in Tonnerram Ludovico princ. Arausionensi vendidit, & *Margareta Oliverii Hussonii* conjux, cujus filius Joannes Hussonius 1453. Tonnerram à principe Arausionensi redemit, proavus Claudii & Ludovici, avus Antoniæ & Luisæ, quæ cum nepotibus ex fratre Ludovico successissent, illa Clermontiis Tonnerram, hæc *Aniani fanum* Bellovilleriis intulit.

§. v. Ultimus quadrans suis denuo quadris, primâ & quartâ cæruleis sex (al. quinque) argenteos numos cum capite scutario aureo, secundâ & tertiâ rubeis crucem argenteam defert, toti impositâ parmulâ rubeâ cum 2. clavibus argenteis decussatim locatis. Ex his primum *δεῦμα* est *Pictaviensis* familiæ, alterum *Sabaudicæ*, quod reliquis incumbit *Claromontanæ*. Totus hic quadrans inseritur ob *Annam Renati de Beauvilliers, C. Aniani fani* conjugem. *Claramontana* hæc familia Delfinatium princeps ad Guilelmum Dn. Clarimontis in Viennensi agro refertur, qui 1180. & 1203. vixit, ex filiis Amedæo Dominorum de Hauterive, de la Bastie & de Mont S. Jean, ex Siboldo reliquorum Dominorum, Baronum & Vicecomitum Clarimontis sator. Præter alias autem lineas juxta enatas primogenitorum prosapia vicecomitatum Clarimontis retinuit, & ex ea Bernardus Viceсom. de Tallart, ab uxore *Anna Hussonia* 1497. ducta comitatum *Tonnerensem* obtinuit. Hic pater fuit Annæ Renato nuptæ. *Pictaviense* symbolum derivo ab Agatha filia Aymari IV. Pictaviensis, C. de Valentinois, Aymari II. Baronis Claromontani conjuge: *Sabaudicum* vero ab Aymari hujus matre, Godofredi Claromontani conthorali, Beatrice Ludovici Sabaudi Dn. de Vaud filia, quæ 1338. extincta est. Pictavia. Sabaudia. Clermont.

§. vi. Toti imponitur parmula *Bellovilleria*, alternis fasciis argenteis & viridibus, alibi tribus viridibus in argento, exarata, ita ut in argenteis conspiciantur sex (al. octo) merulæ rubeæ (3. 2. 1.) Hæc propria tessera est familiæ de Beauvilliers, quam à Godofredo & Catharina de Prunelé, quibus Joannes Aleidis Estoutevillanæ maritus natus est, derivant. Accessit: dein ex Hussonia hereditate titulus *S. Aniani* s. *Aniani fani*, (*S. Aignan*) 1537. comitatus dignitate. Demum 1663. Francisco axioma *Ducis* & *paris Franciæ* regis gratia concessum est, novo gentis splendore. Beauvilliers.

§. vii. Antequam illa sumeretur dispositio, aliam lego placuisse, ut clypeum una transversa, & tres perpendiculares secarent in octo areolas. Illo tesserarum ordine: 1. *Estoutevillana*. 2. *Hussonia*. 3. *Tremollia*. 4. *Borbonia vetus*. 5. *Cabillonensis*. 6. *Burgundica vetus*. 7. *Sabaudica*. 8. *Claromontana*: toti incumbente *Bellovilleria*. Vetus dispositio.

§. viii. Galeæ coronatæ imponitur leo nascens aureus, inter lacinias argenteas & prasinas. Telamonum loco assistunt duo leones aurei. Apex. Telamones.

Renati Bellovillerii majores.

§. IX. Ut ratio areolarum ὡς ἐν πίνακι evidentius oculis subjiciatur, Renati Bellovillerii, qui Francisci Ducis proavus fuit, videamus majores.

- Renatus de Beauvilliers C. de S. Aignan. Cujus uxor Anna *de Clermont* Tallard. Ob quam quadrans *Claromontanus* assumtus.
  - Emericus de Beauvilliers, Bar. de la Ferté Hubert.
    - Michael de Beauvilliers.
      - Joannes de *Beauvilliers*.
      - Alis Dn. *D'Estouteville* & de *la Ferte Hubert*. Ob quam primus quadrans.
    - Antonia de Teillay.
  - Luisa de Husson Dn. de S. Aignan.
    - Carolus de Husson, C. de Tonnerre.
      - Joannes de Husson.
        - Oliverius de *Husson*.
        - Margareta *de Challon* C. de Tonnerre, cujus atavia Alis *Burgundica*.
      - Joanna Sanglier.
    - Antonia de la Trimouille.
      - Georgius Dom. de la Trimouille.
        - Guido VI. Dn. de *la Trimouille*.
        - Maria Dn. de *Sully*, cujus avia paterna Margareta *Borbonia*.
      - Joanna C. Arvern. & Bonon.

Caput XI.

Com. Bentheimii & Tecklenburgii.

ARGUMENTUM.

1. *Scutum.*
2. *Bentheimius Comitatus.*
3. *Tecklenburg. Com.*
4. *Alia ejus Com. nota anchora.*
5. *Steinfordius Com.*
6. *Limburg. Com.*
7. *Wevelinghofen Dom.*
8. *Rheda Dom.*
9. *Hoja Com.*
10. *Alpen Dom.*
11. *Helfenstein Dom.*
12. *Advocatia hæredit. Coloniensis.*
13. *Galea. Benthemia. Tecklenburgia. Steinfordia. Limburgia.*
14. *Pavo in aliquibus scutis.*
15. *Titulus.*

§. I.

Scutum.

Bentheimiorum Comitum insignia in *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 18. ita pinguntur, ut scutum transverse sectum capitis tres, basis duas areas contineat, quæ etiam scutuli medii similis dispositio est. Quâ dispositione nunc quoque Illustrissimos comites uti observavi, nisi quod pro quinque sex laterculi sunt parmulæ mediæ.

Bentheimius Comitatus.

§. II. Prima majoris scuti quadra *rubea globos* s. *Byzantinos numos aureos* exhibet 19. (Henninges in Theatr. Genealog. 14. collocat illo ordine 4. 4. 3. 2. 1.) ista serie dispositos 4. 4. 4. 4. 3. Designat hæc area ipsum in Westfalia comitatum *Bentheimium*, Monasteriensi & Osnabrugio Episcopatibus, Drentia, Transisalania & Linga fere conclusum. Porro primum legi comitatus hujus titulo usum sub Conrado III. 1140. Ottonem Comitem Palatinum de Rheineck & Bentheimium, qui Ottone Palatino de Rheineck (aliquibus ex Caroli M. prosapia, aliis ex Salmensibus, aliis ex Lucenburgicis deducto. Alii patrem ei Joannem, avum Ottonem I. Com. Bentheimium, qui 1042. vixerit, assignant) & Gertrudi ex Comitibus *Tubantiæ* (proavus Gertrudis Ricfridus Com. Tubantiæ secundus filius Luthardi reguli Cliviorum, ipsa Gertrudis cœnobii Witmarsensis fundatrix fuisse perhibetur.) parentibus natus, ipse quidem ἄπαις sororem habuit *Sophiam Theodorico C. Hollandiæ nuptam.* Hæc ex marito præter Florentium Hollandiæ Comitum reliquorum satorem & alios filios suscepit, *Ottonem*, à quo Illustrissimi Bentheimii suam derivant stirpem priorem, quæ in Johannis, à quo Neuhusiii arx condita, filiis vel nepotibus defecit: filia vero *Hedwigis* s. *Mechtildis* Henrici II. comitis filia, Joannis neptis *Eberwino Dn. de Guterswyck* nupsit, & comitatum huic intulit genti. Eberwino filios dat Henninges *Bernardum* C. Bentheim. & *Arnoldum* Dn. de Guterswick. Ab aliis vero solum Arnoldum video agnosci, & patrem constitui Eberwini, qui Bernardum & Arnoldum genuit (Hos Teschenmach. deducit

ducit ex Bernardo Hedwigis Bentheimiæ filio) duarum linearum autores; Bernardi linea defecit in neptibus vel proneptibus, quarum *Maria Arnoldo Steinfordio* (ex altera linea Arnoldi prioris nepoti) nupsit, atque exinde Bentheimius comitatus penes horum posteros in hunc diem permansit.

§. 111. Altera capitis areola *argentea tria corda* vel *folia marina* s. *nymphææ rubentia* refert. Notari comitatum *Tecklenburgium* vix dubium esse potest. Vide etiam Wapenb. II. p. 19. Suspicatur vero Hamelmann. apud *Haping. de Iur. ins.* pag. 344. eos olim partem *Angrivariæ* tenuisse, ob hæc insignia. (De quibus vid. c. 5. §. 6. 7.) Nisi forte etiam ex Sverinensi fuerint successione. Porrò Comitatus *Tecklenburgius* (inter Monasteriensem & Osnabrugiam diœceses situs,) diu peculiares suos habuit comites. Si Hamelmann. apud Henning. Theatr. Geneal. consulamus, deducendi sunt à quodam *Cobbone*, qui Ludovico Pio Augusto fidelis Goswinum Episcopum Osnabrugensem, cum filiis patri rebellibus facientem oppugnaverit, & demum 876. vel 880. prælio adversus Danos ceciderit. Ab hoc continua successio comitum enarratur, usq; ad *Conradum*, qui bis infelix à Carolo V. Lingâ & ditione reliqua exutus, & 1557. sine mascula prole gentis ultimus extinctus est. Filia *Anna* comitatum *Teklenburgium & Dominium Rheda*, conjugi Eberwino C. Bentheimio attulit. Horum filius Arnoldus cum plures genuisset filios, ex illis major natu *Adolphus* comitatum Tecklenburgium sortitus est, & ad nepotes transmisit: penes quos nunc quoque est. Cæterum lubet huc transferre, quæ de hoc comitatu L. Hamelmann. L. 3. de famil. emort. pag. 173. Tecklenburg, *Comitatus, cujus arx ejus nominis splendida quidem, sita est in monte edito duobus ab Osnaburga milliaribus. Hujus ultimus masculus dicitur ab historicis hæres Conradus natus Ottone patre & Armegarda Comitissa in Ritberg, Conradus autem inter fratres ut Nicolaum & Ottonem natu minimus, tamen vivo parente invasit Comitatum & parentem Ottonem in vincula conjecit anno Dom.* 1514. *sed opera sororis, Brunchorstiano elocatæ, implorantis auxilio præsulum Monasteriensis Erici Saxonici Ducis de Levvenborch, Erici Osnaburgensis Ducis Brunsvicensis de Grubenhagen, atque Comitum Aldenbergensis, Lippiensis, Ritbergensis, eripit patrem ex vinculis: pater ut cederet filio arcem Rheden occupat, & filio relinquit Comitatum Tecklenburgicum, interea adhuc vivebat ejus patruus Nicolaus in Dominio & arce Lingen, quam ademit anno D.* 1519. *isti Nicolao Episcopus Monasteriensis Ericus Saxo de Levvenborch, & eam cum dominio suæ fecit ditionis videlicet Monasteriensis, sed cùm se submitteret Com. Nicolaus Duci Geldriæ Carolo Magnanimo & audaci Principi eique Dominium Lingen faceret feudum atque ab eo ut beneficiarius & Vasallus in feudum hunc Comitatum susciperet, restituit eum, ut per aliquot annos & arcem cum urbe & dominio toto Lingensi pacificè possideret, nec Monasterienses contra Geldrum potentem hostem ne hiscere quidem auderent, tandem Nicolaus moritur, & nullam ex Elisabetha Comitissa de Morsæ uxore prolem reliquit. Illo circa annum Dom.* 1524. *ut, puto, mortuo, eam arcem Conradus quoque invasit, & in feudum à Geldro accepit, interea dum alter fratrum nempe Nicolaus se in militiam reciperet, & Otto quidem Canonicum Coloniensem ageret, atque opimum beneficium in præpositura Collegii ad S. Joannem Osnaburgi obtineret, occumbente fratre Nicolao in pugna vel acie regni Daniæ,* auff der Ochsenbrück / *voluit pro more majorum Comitatus dividere cum fratre Conrado Dominus Otto, ideo Ecclesiastica beneficia resignavit, sed levi de causa à fratre Conrado vinculis traditur & amentiæ accusatur, & sic in vinculis vivo fratre hæret. Interim Conradus ex Christina Landgravia Hassiæ genuit unam filiam Annam, quæ elocatur Everwino Com. Bentheimensi & de Steinfurd: Verùm mortuo jam Geldro Principe Carolo dum pugnarent de ducatu Geldriæ, Carolus V. Cæsar, & Wilhelmus Dux Iuliacensis per aliquot annos, atque tandem anno Domin.* 1543. *victor evaderet Carolus V. Cæsar, & interea jam se ad castra Principum fœderis Schmalcaldici Conradus Tecklenburgicus recepisset, nec suum beneficium, hoc est, Dominium Lingense à Carolo fideliter suscepisset, quando rursum Carolus V. victoriam contra Principes Schmalcaldicos obtineret, eum per Maximilianum Comitem Burensem eo dominio exuit & ad se recepit. Interim mihi constanter referunt (quod ex magnis viris audivi) si Comes Conradus se supplicem præbuisset Burensi, certis potuisset conditionibus illud dominium retinere: Ita Lingen dominium est adhuc Regis Hispaniæ Philippi in Westphalia præsidium. Interim mira res, Conradus invidebat fratri Dominium, quod alii ut peregrino invitus tradere postea coactus fuit: Mortuo Conrado anno Dom.* 1556. *cùm jam Com. Bentheimensis Everwinus hunc Comitatum obtineret, Otto Comes senex decrepitus Conradi frater per neptem*

Annam

Annam Conradi filiam, & Ebervvini conjugem ex vinculis eripitur, honoratur ut patruus, & fovetur atque honestissimo loco habetur, & ei ministri aliquot adjunguntur, & tanquam Comes & ultimus masculus hæres istius nobilissimæ stirpis sustentatur, donec sexennio elapso post mortuum fratrem Conradum & ipse vitam cum morte commutaret anno D. 1562. quando ante ipsum mortuus esset affinis Ebervvinus Benthemensis.

Alia ejus Com. nota anchora. §. IV. Tertius laterculus *cæruleus anchoram auream* continet. Hoc quoque symbolum ad comitatum *Tecklenburgium* pertinet. vid. Wapenb. II. p. 19. Sunt qui rationem allegant, quod olim dominium illorum Comitum se ad mare usque extenderit.

Steinfordius Com. §. V. Bascos prior area *aurea cycnum rubeum rostro & pedibus nigris*, posterior *argentea leonem rubeum cyano coronatū* repræsentat. Illa comitatus *Steinfort* (qui Bentheimio intermedia aliqua Monasteriensis Episcopatus particula vicinus) hieroglyphicon est, & ob hoc, antequam Tecklenburgica accederent, Bentheimiis talentis dispositione quadripertita adjici solebat. vid. apud Henning. d. l. Cæterum *Steinfordia*, quæ olim suos Dominos peculiares habuerat, in quibus Balduinus memoratur 1030. vixisse, obtigit Bentheimiis conjugii jure. Nam *Mechthildis* filia Balduini Bellicosi, cujus patruus magnus Balduinus Episcopus Paderbornensis fuerat, heres Steinfordiæ & Gronoviæ, uxor f. Eberwini (ita documenta aliqua) seu (ut Henning. & alii) ejus filii Arnoldi fuit. Arnoldus Eberwinum genuit, qui *Steinfordiæ* axioma *comitatus* à Maximiliano I. Imp. Wormatiæ meruit, cum adversus Gallos, Flandros & infideles fortitudinis eximia documenta edidisset. Hic Eberwinus pater *Arnoldi* fuit, qui primus *Augustanam Confessionem* secutus, & ab uxore Bentheimium comitatum nactus est. In hujus liberis cum Eberwinus Bentheimium retinuisset, Steinfordiam Arnoldus frater habuit, sed sine prole. In Eberwini nepotibus nova divisione *Guilelmus Henricus* Steinfordiam tenuit: sed ejus orbitate ad fratris Arnoldi Jodoci filium *Philippum Conradum* delapsus est comitatus, & adhuc penes hujus filium Arnoldum Mauritium Wilhelmum manet.

Limburg. Com. §. VI. *Hic* (nempe leo rubeus) designat Comitatum *Limburg*. Cæterum uti hujus nominis non unum castrum vel dynastia est, notatur hîc illud, quod in rupe ad *Lenam* f. *Laynam* (paulo post in Roram se exonerantem) in Westphalia situm, Theodorico Friderici C. Altenacensis f. Isenburgii & Margaretæ Limburgiæ filio, avunculus *Henricus IV. D. Limburgius* concessit, ea conditione ut nomen & arma *Limburgensia* gestaret. Adjectum deinde Imperatoris gratia comitatus axioma. Cæterum *Theodorici* illius nepos Joannes cum duos haberet filios *Ioannem* & *Theodoricum*, ab illo moderni *Styrumii* derivantur. Hoc natus est alius Theodoricus, pater Wilhelmi, qui Eberhardum, Wilhelmum & Margaretam genuit: hæc autem cum fratres bello pro Joanne D. Cliviæ cecidissent, heres fuit, & Gumberto C. Neuenario *Limburgensem* successionem attulit. Ex Nuenaria vero familia Magdalena filia Humberti f. Gumberti, Com. Nuenarii & Limburgii, marito Arnoldo pridem Bentheimii, Tecklenburgi & Steinfordiæ comiti attulit successionem comitatus Limburgii, consensu Domini feudi, postquam agnata Walpurgis 1600. decessisset. Confer *Teschenmach. annal. Iul. Cliv. & Mont.* p. 2. Plura etiam de his afferenda erunt, cum de Limburgio scuto infra agetur. Ex horum filiis *Conradus Gumbertus* in divisione cum fratribus Limburgum nactus est, sed ἄπαις. Porro ex dictis constare potest, leonem hunc eundem esse, qui ducatus Limburgensis est. Wapenb. P. 3. p. 20. talis datur Comiti de *Lemburg* (cum apice, duobus ramis, quos folia argentea ornant) &, corona tamen demta, *Limberg*. pag. 21. (galeæ imponitur inter duas tabulas cæruleas, nisi ex illis pavoninæ caudæ effigiandæ fuerint, considens leo rubeus) quæ vix differre ab his Limburgiis credo. Pariter eundem leonem *Limburgium* video Wapenb. I. p. 17. sine corona in quadra 1. & 4.

Wevelinghofen Dom. §. VII. Fuit illa enarratio arearum, quibus scutum majus completur. Quod medio huic incumbit, sex laterculis constat, tribus ejus caput, totidem pedem constituentibus. Prior areola *coccinea duabus fasciis argenteis* exaratur: quo symbolo notatur dominium *VVevelinghofen*, quod sub nomine *VVyfelkoven* notatur Wapenb. II. p. 29. Hoc dominium habuit suos peculiares dynastas, ex quibus principio seculi duodecimi vixit *Christianus* Christiani II. & Alberonis pater. Illius nepos fuit Florentius 1364. Episcopus Monasteriensis & dein Ultrajectinus 1378. Ultimus *VVilhelmus VVevelinghofius Archiepiscopatus Coloniensis Marescallus* filiam reliquit Ioanni Dn. à Gehmen & Bredefort nuptam, quibus genitus Henricus pater Cordæ & alterius filiæ, quarum illa

Joanni

Joanni Schauenburgio marito Gehmen dynaſtiam, hæc ſuo conjugi *Ebervvino Bentheimio* Wevelinghofiam attulit. Confer *Teſchenmach. Annal. Iul. Cliv. & Mont.*

§. VIII. Proximus laterculus *argenteus nigrum leonem* continet *impreſſis ejus corpori tribus annulis & extremitati caudæ adjecta roſa.* Notatur illo ſymbolo dominium *Rhedæ*, cujus caput opidum & arx ejus nominis ad Amaſim ſita. Habuit illud ſuos dynaſtas, ex quibus Witikindus ultimus fuit. Ejus qui patris Bernardi intimus ſocius fuerat filiam unicam *Gertrudin*, *Hermannus Com. Lippiæ* ſibi matrimonio junxit. Inter filios Simon Præpoſitus Paderbornenſis, qui dein Epiſcopus fuit, fratri Bernardo Rhedam extorquet, hic autem armata manu recuperare nititur, cumque auxilio Monaſterienſis Epiſcopi uti neceſſe fuiſſet, conditioni aſſentiri cogitur, ut feudo ab Epiſcopo teneret. Ita ex aliquibus refert *Ioh. Piderit. Chron. Lipp.* P. 2. p. 476. 477. Sed etiam aliter refert ex Hamelmanno cauſam: videlicet cum Bernardus Comes minor eſſet, Tecklenburgios comites, à Monaſterienſi Epiſcopo collatum feudum perhibentes, & jus à ſorore Witekindi ultimi conjuge allegantes, dynaſtiam occupaſſe. Inde 1244. Bernardus armata manu eam recuperavit. Unde filius ejus Hermannus Rhedæ Dominus dictus, ſed 1271. ἄπαις mortuus eſt. Poſt hæc Tecklenburgii denuo invaſerunt. Et cum frater illius Simon bello contra Oſnabrugium moto 1299. captus eſſet, inter conditiones 1305. liberationis fuit, ut Rheda etiam deſtrueretur. Inde iterum Tecklenburgii ſibi vindicarunt vid. *Piderit.* p. 516. Cum repoſceret Simon III. bello orto 1373. capitur. Liti componendæ filia ejus *Elica Ottoni Com. Tecklenburgio* datur uxor cum dote *Rhedæ*, quæ in ſtirpe maneret ſi liberi ex conjugio naſcerentur. *Piderit.* pag. 529. Cum vero nulli ſuſcepti eſſent, Lippienſes jus ſuum denuo vindicare anni ſ (547.) donec tandem inter Bernardum VI. & Nicolaum C. Tecklenburgium qui illum ceperat transactum, ut certis conditionibus penes Tecklenburgios Rheda maneret. (*Piderit.* p. 586. 587.) Inde per *Annam Tecklenburgiam* cum reliqua ſucceſſione hæc etiam ad Bentheimios delata eſt. vid. *Hamelmann. de fam. emort.* L. 3. p. 170. Rheda Domin.

§. IX. Tertia quadra *aurea duos pedes urſinos nigros* refert. *Hojenſem* comitatum notari non eſt dubium, uti infra in ſcuto Brunſvicenſi videbimus. Hæc teſſera familia iſta extincta parmæ inſerta eſt, quod in ditionum Hojenſium partem ſucceſſit Landgravius Haſſiæ *Wilhelmus*, qui eam *Bentheimiis* conceſſit feudo. Confer *Hamelmann. de fam. emort.* L. 2. p. 129. Hojæ Comit.

§. X. Quæ inferiorem ordinem ducit, area *rubea leonem* continet *argenteum*; quod σῆμα eſt Dominii *Alpenſis* in Colonienſi inferiori diæceſi ſiti, quod Magdalena Nuenaria Arnoldo marito ſuo attulit. Illud inter Arnoldi filios Friderico Ludolpho in partitione aſſignatum eſt. Gelen. de Col. Agr. magn. L. 2. ſ. 39. p. 207. *Alpenſibus ſ. Alpinis vetuſtiſſimæ originis opinionem habentibus Burggraviis Vbiorum tribuit leonem ſcutarium in pellita parmula velleris petaſitis, planè ſicut gerit Macedonia gens Italica in regno Parthenopæo.* Conf. Nobiles de Alpen Wapenb. 2. p. 119. Alpen Domin.

§. XI. Alveolus proximus ſuperiori parte, qua rubet leonem continet aureum, inferior autem argento fulget, Dominio *Helfenſtein* notando: quod genti obtigit iterum matrimonio Magdalenæ Nuenariæ: nam *Adelheidis* hujus gentis ultima *Baroni de Lennep* nupſerat, mater Theodorici, avia Evæ, quæ hæreditatem Friderico C. Nuenariæ attulit: hi vero Magdalenæ proavus & proavia fuerant. Helfenſtein Dom

§. XII. Ultima areola rubea quinque faſcias aureas continet, ſymbolum *advocatiæ hæreditariæ* vel *archipræfecturæ Colonienſis* diœceſeos. Quæ cum penes Nuenarios fuerit, unde in Wap. II. p. 19. medietas ſcuti Nuenarii apparet (niſi quod pro quinque tres tantum notantur,) cum reliqua ſucceſſione à Magdalena Arnoldo allata eſt. Advocatia hæredit. Colonienſ

§. XIII. Ita deſcriptam parmam premunt quatuor galeæ coronatæ: Ex quarum prima *Bentheimia* exurgit herma æthiopis, rubeo veſtitu & pileolo orientali, inſcriptis pectori ſcutariis talentis ſ. numis: Laciniæ dependent cocco & auro tinctæ. Proxima *Tecklenburgia* ſuſtinet pavonem album explicatâ caudâ ſuperbientem: phaleræ argento & minio pinguntur. Tertiæ inſiſtit cycnus *Steinfordius*, dependentibus laciniis rubeis & aureis: extrema ſuſtinet inter duas caudas pavoninas conſidentem leonem *Limburgium*, circumvolitantibus phaleris argenteis & coccineis. Galeæ. Bentheimia. Tecklenburgia. Steinfordia. Limburgia.

§. XIV. Hæc diſpoſitio inſignium cum communiter à tota gente uſurpetur, vidi in monetis Tecklenburgiis nonnunquam exprimi tantum clypeum quadripertitum ex utraque teſſera Tecklenburgia, media parmula nova, quæ *pavonem explicatâ caudâ* Pavo in aliquibus ſcutis.

K continet:

continet: significationem non capio: nisi forte dominium aliquod Tecklenburgium veteri isto symbolo notari consveverit, quod cum deinceps à comitibus omissum & tantum in galeam translatum sit, (cujus moris in aliis quoque familiis non desunt exempla) postliminio videtur hic in scutum reductum.

Titulus. §. xv. Titulus respondet illis insignibus: *Comites in Bentheim, Tecklenburg, Steinfort & Limburg, Dom. in Rheda, Wevelinghofen, Hoja, Alpen & Helfenstein, Barones in Lennep, advocati s. præfecti hæreditarii Colonienses.* (Erbvogt.)

Caput XII.

Borgiæ. Duc. Gandiæ.

ARGUMENTUM

1. Borgiæ. Lenzolii.
2. Duc. Gandiæ scutum.
3. Aragonii pali.
4. Galea.
5. Duc. de Villa Hermosa.

§. I.

Borgiæ. Lenzolii. Borgiarum gens in Valentino agro floruit, & *Calixtum III.* Pontificem dedit, qui 1458. vita decessit: ejus vero soror Isabella Borgia *Iofredo Lenzolio* equiti Hispano nupsit, & *Borgium* nomen attulit, mater Roderici Borgiæ, qui Papa factus *Alexandri VI.* nomen sumpsit: de cujus vita, in quam Historici communiter tot probra jaciunt, nihil dicere attinet. Eo vero genitus præter alios *Petrus Ludovicus* & *Ioannes* Duces Gandiæ, ex quorum hoc reliqui Gandiæ Duces geniti.

Duc. Gandiæ scutum. §. II. Ducum horum scutum est quadripertitum (apud *Sammarth. L'est. de l'Esp.* p. 50.) In primo & quarto laterculo *aureo telluri viridi insistens pascitur vacca coccinea, limbo circumducto rubeo, inscriptis octo aureis mergitibus.* In secundo & tertio alveo *Aragoniæ* conspiciuntur *pali.* Geliot limbum Borgio alveolo circumdatum viridem esse jubet, & inscribi 8. lacrymas vel flammas aureas.

Aragonii pali. §. III. *Aragoniorum* palorum ratio repetenda videtur à matrimonio Joannis tertii Ducis Gandiæ, & *Ioannæ Aragoniæ*, quæ filia Alfonsi Aragonii Archiepiscopi Cæsar-Augustani, neptis vero Ferdinandi Catholici regis Hispaniarum fuit. Eo matrimonio natus est *Franciscus Dux Gandiæ*, dein Jesuitarum generalis 1572. extinctus, & sanctis deinceps à Pontifice adscriptus.

Galea. §. IV. Scuto imponitur galea coronata, cum exurgente vacca rubea. Laciniæ autem auro & cocco tinguntur.

Duc. de Villa Hermosa. §. V. Ex eadem gente sunt *Duces de Villa Hermosa*, quibus idem *Sammarth.* tribuit p. 86. Borgiarum vaccam solam sine limbo & Aragonicis quadrantibus.

Caput XIII.

Elector & Marchiones Brandeburgici.

ARGUMENTUM.

1. Scuti dispositio.
2. Ducatus Montanus s. Bergensis.
3. Juliacensis.
4. Magdeburgicus.
5. Pace Osnabrugensi domui transscriptus.
6. Marchia & aquila Brandeburgica.
7. Borussia.
8. Clivia.
9. Wilhelmus Dux Cliviæ & filii. Controversia de ditionibus Juliaco-Clivicis post Joh. Wilhelmi mortem.
10. Jus Brandeburgicum.
11. Successus juris & pacta secuta.
12. Burggraviatus Norimbergensis.
13. Gryphi. Gryphorum varii colores.
14. Investitura Pomeranica.
15. Gens Gryphia. Quænam gryphorum origo.
16. Cassubia.
17. Duc. Stettinensis.
18. Successio Pomeranica. Pacis Osnabrugiæ de Pomerania dispositio.
19. Pomerania. Vandalia.
20. Com. Marcanus.
21. Episcopatus s. princip. Halberstadius.
22. Ducatus Crosnæ & Jegerndorfi.
23. Mindensis Episc. seu Principatus.
24. Com. Ravensperg.
25. Zollern.
26. Guzkoviæ Com. Stargardia. Barth. Wolgast. Usedom.
27. Caminensis Episc. s. Principatus.
28. Rupinensis Comitatus.
29. Regalia.
30. Electoratus. Sceptrum columna visum.
31. Galea novem. Caput Molossi apex Noricorum.

32. Te-

§. I.

SErenissimæ Electoralis familiæ *Brandeburgicæ* scutum, ut pleraque alia Principum, successu temporis crevit. Quali nunc utuntur, primùm à nobis explicandum est. Id exhibetur, unica areola excepta, quam dein notabimus, in *Fürstii* libr. Armor. s. Wap. P. III. p. 4. ut nempe quatuor transversæ lineæ in quinque regiones illud distinguant, ex quibus infima non iterum distinguitur, prima & tertia septenas areolas, quarta senas apud *Furstium*, vel uti nunc usus est, iterum septenas, ob Caminensem principatum recentius insertum, secunda præter parmulam mediam quatuor laterculos continent, ut universim 26. vel nunc 27. areæ numerentur. Scuti dispositio.

§. II. Primam quadram, quæ in supremo ordine *argento* fulget, *leo* exornat *rubeus*, *corona & falculis aureis, lingua cærulea*, (aliqui eam *sanguineam* pingunt) *cauda bifida & in decussim trajecta.* (gespaltener schwantz/creutzweiß gelegt.) Notatur hâc imagine Ducatus *Montanus* s. *Bergensis*, Westfaliæ non exiguam portionem complectens, & Cliviâ, Monasteriensi atq; Coloniensi diœcesibus cinctus. Dominati sunt huic Provinciæ *Marcani* vel *Altenacenses* Comites, Cliviæ, ut referunt, originis. Inter eos lego Adolphum I. secundum Comitem Altenacensem, Theodorico I. (quem Roberti Clivii C. Teisterbantii filium, Ludovici Teisterbantii & alterius Roberti Dn. Heusdani fratrem constituunt. *VV. Teschenmach. in annal. Iul. Cliv. & Mont.* Adolfi I. majores recensere non audet, sed ejus tamen fratrem nominat *Hermannum C. Vbiorum advocatum Tuitii ex Ægid. Gelenio.*) genitum filios habuisse Eberhardum & Adolphum II. illi Comitatum Bergensem obtigisse, huic Marcanum, sed, ut dein fratris, qui Monachus decessit, hereditatem cerneret: in hujus ex filio Adolfo III. nepotibus Engelberto & Eberhardo (tertius Fridericus inter Archiepiscopos Colonienses numeratur, quam dignitatem alii etiam hujus gentis gessere) iterum eadem divisio 1147. repetita, cùm Engelberto Bergensis Comitatus, Eberhardo Marcanus s. Altenacensis concederetur. Engelberti filius Adolfus IV. qui 1218. extinctus est, filiam habuit *Margaretam*, quæ patruo *Engelberto* Archiep. Col. & post fratrē comiti Mōtano successit, & ex Henrico IV. Limburgensi *Adolfum V.* genuit *Montanum* Comitē, in cujus posteris comitatus mansit, donec *Adolfi VII.* qui 1348. obiit, filia *Margareta*, eum marito *Ottoni Ravenspurgio*, & horum iterum filia *Margareta*, utrumque comitatum *Gerhardo C. Iuliacensi* attulit. Hujus filius fuit *Wilhelmus*, cui axioma ducale accessit 1389. Wenceslai Imperatoris beneficio. Inter cujus filios *Adolfus*, cum Reinholdo agnato successisset, *Iuliacum*, *Wilhelmus Bergensem* ducatum obtinuit, & ejus filius *Gerhardus* in patris & patrui ditiones successit, pater iterum *Wilhelmi*, quo *Maria* genita est, universæ familiæ hæres, & *Ioannis III.* Cliviæ Ducis uxor. Qua ratione vero ex Clivensi familia in Brandeburgicam successio delapsa sit, n. 9. 10. 11. 12. dicemus. Leonem hunc Montano principatui intulisse dicitur ap. *Teschenmach. Adolfus V.* Comes, matre Montana patre Duce Limburgio natus, præferens ita paternum δόγμα maternæ rosæ, quam parricidio Fridericus Altenanus Isenburgius conspurcasse credebatur: cum illa alioqui genti *Altenanæ* communis fuisset. Ducatus Montanus s. Bergensis

§. III. Proxima area *aurea leonem nigrum*, qui *linguam rubeam* protendit, atque *dentibus & falculis argenteis* minatur, exhibet. Alii *Falculas* etiam *cocco* tingunt, adduntque *coronam*: quæ tamen, ut ex *Sibmach.* Wapenb. P. 2. pag. 4. patet, huc non spectat. *Iuliacensi* Ducatui, quem Leodienses, Limburgii, Lucenburgii, Trevirenses, Colonienses & Clivii cingunt, notando hic leo servit; & si *Haping. de Iur. insi.* c. 5. n. 34. fidem adhibere velimus, cum Belgis proceribus expeditionem in Syriam suscipientibus leones variorum colorum sumere placuisset, à Juliacensi (eadem origo etiam ab aliis Montano adseritur) adsumtus est. Porro de prima origine familiæ Juliacensis non mihi constat. *VVern. Teschenmach. annal. Iul. Cliv. & Mont.* P. 2. p. 384. seq. eam derivat à quodam *Gerhardo C. Iuliaci*, qui 933. militaverit Henrico Aucupi contra Hunnos. Juliacensis

 Ab

Ab hoc deducuntur reliqui comites, qui omnes, uno Walramo excepto, Gerhardi aut Wilhelmi gessere nomen; illud quinque usurparunt, hoc septem commune fuit. Ex illis septimus, cujus frater *WValramus* Archiepiscopus Coloniensis fuit, 1329. *Marchionis* & 1356. *Ducis* axiomate auctus est à Ludovico & Carolo IV. Augustis. Ex filiis major natu 1360. ante patrem extinctus, hâc causâ ei non successit, sed ab uxore *Montanum* & *Ravenspurgium* comitatus (quod §. 2. vidimus) obtinuit. Successit vero Patri *WVilhelmus*, *Mariæ Geldricæ* maritus, qui 1392. moriens reliquit *WVilhelmum* & *Reinoldum*, qui præter ducatum avitum etiam materno jure *Geldriam* tenuere, cum vero improles decessissent, successit soror *Ioanna*, *Ioannis Herculei* s. *Arculeji* (ab Arckel) uxor: unde ad illam gentem & postea ad *Egmondanos* successio. In *Iuliaco* vero ducatu *Rainoldus* successorem habuit *Adolfum* agnatum ex Montanis, licet eundem *Geldrenses* itidem sibi vindicare conarentur. Adolfo successit ex fratre Wilhelmo nepos *Gerhardus*, huic filius *WVilhelmus* pater *Mariæ*, quæ *Ioanni III. Duci Clivio* ducatus suos attulit.

§. IV. Tertia area (uti apud *Fürstium* conspicitur, nam postquam Prussiam supremo jure Elector obtinuit, illius aquilam hunc in locum collocavit, Magdeburgensi symbolo in quintam areolam translato,) *transversè secta* est, & superiori parte *rubet*, inferiori *argento* fulget (*couppé de gueules sur argent.*) Notatur illâ areâ *Magdeburgensis Archiepiscopatus* seu, quo nunc axiomate insignis est, *Ducatus*. *Magdeburgum* notari ex *Sibmach.* Wap. P. 1. p. 9. constat. Cæterum Carolus M. cùm devictis Saxonibus 10. instituisset Episcopatus, unus illorum fuit Stydæ in Svalenburgico comitatu, qui dein Walersleviam, & demum ab Ottone I. Imperatore flagitante Editha conjuge Magdeburgum translatus est. Ita Ecclesia illa, ut omnium Vandalicarum Metropolitana esset, jus impetravit, aliquot vero Episcopatus ei subjecti sunt. Primus Archiepiscopus fuisse perhibetur *Adelbertus* 968. Treviris evocatus, & à Moguntino præsule inauguratus. Exin *Norberti*, qui Lotharium Imperatorem in Italiam secutus est, meritis id datum perhibetur, ut *Primatis* Germaniæ titulo Archiepiscopi uterentur. Successores variis etiam ditionibus diœcesin auxêre, ut in eam amplitudinem quâ nunc etiam floret excresceret. B. Lutheri nostri tempore præfuit Archiepiscopatui *Albertus* ex Brandeburgicis Marchionibus, idem Archiepiscopus & Elector Moguntinus: Hic 1539. subditis civitatibus & nobilitati in hoc & Halberstadiensi Episcopatu indulsit liberam religionis professionem, cum Magdeburgi jam 1524. post habitam à Megalandro nostro concionem Ecclesiæ reformatio fuisset instituta. Alberto successit *Ioannes Albertus* agnatus, sub quo grave inter capitulum & civitatem dissidium est exortum, ut etiam ad solicitationem Canonicorum qui urbe excesserant civitas proscriberetur, & à Mauritio Elect. Saxoniæ, cui demandata executio decreti Imperialis, integro anno & amplius obsideretur. Secuti sunt dein in Archiepiscopatu ex eadem gente Joachimi II. Electoris filii *Fridericus*, (jam prius Joh. Alberti Coadjutor) sed non diu superstes, ut etiam nondum redemto pallio, cujus tum pretium 30000. aureorum, vita & dignitate excederet, atque *Sigismundus*, qui ritus Pontificios antiquavit, & publicatis constitutionibus saluberrimis veram doctrinam atque disciplinam Christianam pro viribus promovit. Eo mortuo *Ioachimum Fridericum*, Johan. Georgii Electoris Brandeburgici filium, postularunt administratorem, cùm jam Havelbergensis & Lebusiensis Episcopus fuisset. Is templum cathedrale & dein monasteria ad puriorem cultum traduxit. Cùm vero matrimonium contraxisset, Regalia Archiepiscopatus ei conferre Imperator distulit, nec semel in Comitiis 1576. 1582. ob hanc causam optimo Principi fuit decertandum. Mansit vero in possessione dignitatis, adversariis etiam invitis. Ejus bono 1577. Augustus Dux Saxoniæ Elector cessit omni alio jure, quod in *diœcesin & urbem Magdeburgensem* prætendebatur, servato tantum *Burggraviatu Magdeburgico*, quo etiam nunc Serenissimus Elector Saxoniæ gaudet. Confer *Comment. de Saxon. Insign.* S. I. §. 23. p. 23. In patris locum dein suffectus est *Christianus WVilhelmus* M. Brandeburgicus, & Administratoris titulo tantisper rexit diœcesin, donec 1628. ob Danicorum armorum communionem à Cæsare proscriberetur. Canonici ergo Serenissimum Principem *Augustum* Ducem Saxoniæ Electoris, Cæsari amici principis, filium postulant ad capessendam hanc dignitatem. Cæsar vero, ut Archiepiscopatum Romanis partibus denuo vindicaret, interdicit capitularibus, ne ad electionem

Magdeburgicus.

postula-

postulationemve novi præsulis convenirent: sed postulatio jam facta, & Augustus atque ejus nomine Parens Elector electionem acceptaverant. Vicissim Imperator pro filio *Leopoldo Guilelmo* Archiduce Archiepiscopatum à Pontifice facilè impetrat. Inde semina discordiarum, quæ subinde aucta crevere. Demum in *Pace Pragensi* §. Daß Ertzstifft Magdeburg. Serenissimo Augusto Archiepiscopatus hic iterum relictus est. Pace vero *Osnabrugensi* expectativa in eum Serenissimæ Domui Brandeburgicæ pro æquivalentia ob Pomeraniam citeriorem & Rugiam amore pacis cessas tradita est. *

Pace Osnabrugensi domui transscriptus.

§. V. Verba publici Instrumenti Pacis huc inserere operæ pretium est: *Similiter concedatur Domino Electori expectantia in Archiepiscopatum* Magdeburgensem, *ita quidem ut quandocunque eundem morte aut successione in Electoratu, vel quacunque alia concessione, præsentis* Administratoris Dn. Augusti Ducis Saxoniæ *vacare contigerit, totus iste Archiepiscopatus cum omnibus eo pertinentibus territoriis, regalibus & juribus, prout supra de Episcopatu Halberstadiensi dispositum est, Domino Electori, suisque posteris & successoribus hæredibus & agnatis masculis, non obstante ulla electione aut postulatione, interea temporis sive clam sive palam facta, tradatur & conferatur, in feudum perpetuum, sitque eidem vel iisdem jus authoritate propriâ vacantem apprehendendi possessionem. Interea autem teneatur Capitulum unà cum Ordinibus & subditis dicti Archiepiscopatus statim conclusâ pace prædicto Domino Electori & toti Domui Electorali pro se, atque omnibus in eâ successoribus, & hæredibus atque agnatis masculis se sacramento fidelitatis & subjectionis in eventum obstringere.* Civitati *vero* Magdeburgensi *pristina sua* libertas & privilegium Ottonis *de 7. Iunii Anno noningentesimo quadragesimo, etiamsi temporum injuria deperditum, ad preces ejusdem, humiliter porrigendas, à Sac. Cæs. Maj. renovabitur; tum etiam* Privilegium muniendi & fortificandi *ab Imperatore Ferdinando II. concessum, quod cum omnimoda jurisdictione & proprietate ad quadrantem milliaris Germanici extendatur, sicut & reliqua illius Privilegia & jura in Ecclesiasticis & Politicis salva & inviolata maneant, cum inserta clausula, quod in præjudicium Civitatis reædificari non debeant suburbia. Cæterum quod ad quatuor* Dynastias seu Præfecturas Querfurt / Guterbock / Dam & Borck *attinet, cum illæ jam Domino Electori Saxoniæ traditæ sint, in ejusdem quoque ditione permaneant in perpetuum, cùm hac tamen reservatione, ut quæ hactenus ratione earundem ad collectas Imperii & circuli contributa fuit quota, à dicto Domino Electore Saxoniæ imposterum exsolvatur, eaque Archiepiscopatui dematur, & hujus rei ratione expressa fiat provisio in matricula Imperii & Circuli. Vt autem inde causata imminutio redituum Cameralium, & ad mensam Archiepiscopalem pertinentium aliquatenus resarciatur, jam dicto Electori Brandenburgico & successoribus suis, non solum statim post conclusam Pacem* Præfectura Eglen / *quæ alias ad Capitulum spectabat, pleno jure possidenda & fruenda tradatur, cassato processu à Comitibus de Barby aliquot abhinc annis desuper moto; sed etiam facultas sit, obtenta Archiepiscopatus possessione quartam partem Canonicatuum Cathedralium, illis decedentibus extinguendi, eorumque reditus Cameræ Episcopali applicandi. Quæ vero debita à præsente Domino Administratore Augusto Duce Saxoniæ hactenus contracta sunt, ex reditibus Archiepiscopalibus, existente modis supra dictis casu*

* Cum sæpius Instrumentum Pacis Osnabrugensis allegandum sit juvat huc ascribere Compendium ejus articulorum metricum ex Christoph. Brovveri annal. Trevir. L. 25. n. 112. p. 541.

Articulis septem & denis pax Svecica constat:
Primus amicitiæ *conjungit fœdere partes.*
Præteriti immemores *læsos vult esse secundus.*
Pristina restituit *ternus sua jura cuique.*
Enumerat *quartus speciales* restituendos.
In sacris *quintus conflata gravamina solvit.*
Helvetiis *sextus dat libertatis honorem.*
Septimus in fœdus Calvinum *pacis adoptat.*
Jura politiæ *statibus bis quartus adumbrat.*
Flori restituit veteri commercia *nonus.*
Bellorum decimus partitur præmia Svecis.
Brandeburgiaco *undecimus Pomerana resarcit.*
Mechlenburgiacis *bis senus ademta rependit.*
Brunsvigum *decimi demulcent munera terni.*
Dat confessori *decimus solatia quartus.*
Hassum *ter quinto placant & Clerus & Hassus,*
Arma bis octonus sistit pacemque *reducit.*
Septimus hanc firmat *decimus redditque perennem.*
In Gallico. *Nam decimus* Gallum *plumis aquilaribus ornat.*
Vndecimo in partes Galli pax Itala *transit.*

vacantiæ & devolutionis dicti Archiepiscopatus ad Dominum Electorem Brandenburgicum & successores suos, neutiquam dissolvantur, neque integrum sit, dicto Domino Administratori posthac novis debitis, oppignorationibus & alienationibus sæpe dictum Archiepiscopatum in præjudicium Domini Electoris ejusque successorum, hæredum atque agnatorum masculorum quoquo modo onerare. In his vero Domini Electoris Archi- & Episcopatibus de cætero salva maneant Ordinibus & subditis competentia eorum jura & privilegia, cumprimis invariatæ Augustanæ Confessionis *exercitium, quale nunc ibi viget, nec minus locum habeant ea, quæ in puncto Gravaminum inter utriusque religionis status & ordines Imperii transacta & conventa sunt, quatenus scilicet non adversantur illi dispositioni, quæ supra in articulo quinto de gravaminibus* §. 8. *continetur incipiente:* Qui Archiepiscopatus, Episcopatus, & aliæ fundationes atque bona Ecclesiastica &c. & finiente: subjecta manento: *utpote quem æquè hic valere debere, acsi verbotenus insertus esset, & supra dictos Archiepiscopatum & Episcopatus hæreditario & immutabili jure apud Dominum Electorem atque Domum Brandenburgicam, omnesque in ea successores, hæredes & agnatos in perpetuum, plane, ut de reliquis terris ipsorum hæreditariis juris est, permanere oportet. Ratione tituli autem conventum est, ut jam dictus Dominus Elector cum tota Domo Brandenburgica, & in ea omnes Marchiones Brandenburgi*, Duces Magdeburgenses & Principes Halberstadienses & Mindenses *appellentur & scribantur.* Ex his facile apparet, quo jure hæc area in clypeo principum horum appareat.

Marchia & aquila Brandeburgica. §. VI. Quarta jam nos area vocat, *argentea* exhibens *aquilam explicatam rubeam*, cujus *alæ semicirculis in trifolia desinentibus* distinguuntur. *Chifflet. Insign. Eq. Aur. Vell.* n. 128. ita enunciat: *aquila coccinea, rostro & cruribus aureis, alarum juncturis auro ad pectus colligatis (lié par les ailerons.* Quæ tamen junctura in Electorali scuto repræsentari non solet.*)* Aliter describitur ex *Ern. Brotuffo* apud *Th. Hæping. de Iur. ins.* c. 6. P. 5. §. 4. m. 1. n. 732. p. 342. *Henricus Auceps Marchiæ Brandenburgicæ rubram seu sanguineam aquilam, rostro inauratam in campo albo, cujus pectori falcata luna inhæret, concessisse perhibetur. Aquila dicitur notare, quod Marchia ad Romanum Imperium perducta, falcata luna Vinidorum in suscipiendo Christianismo inconstantiam; Aquilæ vero color sanguineus, quòd multo sanguine Marchia ad fidem perducta.* Eadem vide apud *Limn. jur. publ.* 5, 7, 127. Ita & Cyr. Spangenb. Adelsp. P. 2. L. 12. c. 29. p. 311. **Und als Kayser Heinrich Gr. Sigfrieden von Ringelheim zum Marckgraffen zu Brandenburg machte/ gab er demselben zu seinem vorigen alten Wapen/ wegen seines amts einen rothen Adler mit einem gülden schnabel/ klauen und flügel sehnen/ im weissen feld/ dadurch anzuzeigen/ daß er als ein Adler den feind überziehen/ und dessen blut nicht schohnen/ sondern mit seinem schnabel weidlich auff ihn hacken/ mit den starcken flügeln zu boden schlagen/ und mit den klauen in zaum und gehorsam halten/ und nicht zugeben soll/ daß sie diesen Sächsischen Adler wie den vorigen Fränckischen Hahnen überwältigten und zerrissen.** Quid vero de hujus generis mysteriis credendum sit, alibi diximus. Cæterum hac ave *Brandenburgicam Marchiam* Saxonia, Anhaltino, Brunsvicensi, Megapolitano, Pomerano principatibus, tum Polonia, Silesia & Lusatia circumdatam notari, dubium non est: nisi forte de hoc dubium esse queat, primùm Marchiæ, an familiæ, quæ huic imperavit, hoc proprium δόγμα fuerit? quod non semel accidisse videmus, ut nempe quod gentis insigne fuit, dein principatui accreverit. Marchio primus constitutus legitur ab Henrico Aucupe *Sigfridus* ex Witikindeis Wethinensibus vel juxta alios Altenburgensibus & Mersburgensibus Comitibus: Hujus posteri ad abnepotem *Theodoricum* durarunt, quem Mistevoius Obotritorum & Henetorum Rex dejecit. Hunc secutus est *Sigfridus* II. quem Theodorici istius fratrem alii perhibent, alii ex Stadensibus Marchionibus derivant: huic item ab Henetis pulso successit ex fratre nepos *Udo*, & eo iterum natus *Udo*, qui ob conspirationem adv. Henricum IV. Imp. à Pribislao Henetorum Rege expulsus est. Post eam familiam *Ascania gens* principatu aucta, & ex ea *Otto dives*, Marchionatum *Salisquellensem*, in quem jam prætensionem habebat, nactus est ab Henrico V. *Filio Alberto Urso* totam Marchiam Conradus III. vel Fridericus Barbarossa concessit. Hic perpetuis bellis Slavicam nationem attrivit, & vicissim *Saxonicas colonias* in Brandenburgicam & vicinas ditiones introduxit, unde istæ ipsi primarium suum decorem debent. Pater fuit ex filiis Bernhardo veterum Saxoniæ Ducum & Electorum, ex *Ottone* Brandenburgicorum. Duravit in ea stirpe

dignitas Marchionum & Electorum usque ad *Waldemarum* II. & *Ioannem* IV. fratres 1322. extinctos. Itaque *Ludovicus Augustus, Dux Bavariæ*, feudum vacuum præteritis agnatis, filio *Ludovico seniori* contulit, quem quidam molitor *Iacobus Rebock*, Waldemari nomen mentitus, diu exercuit: Post fratrem præfuere etiam *Ludovicus junior cogn. Romanus* & deinceps *Otto*. Hic *Carolo IV.* Imperatori 200000. aureis Ungaricis, indigno utique pretio, tantam regionem, vendidit Marchiam. A Patre ergo investitus est de illa *Wenceslaus*; & cum hic Augusti solium conscendisset, *Sigismundus*. Iste patrueli *Iodoco* Moraviæ Marchioni oppignoravit, iterum Wilhelmo diviti M. Misniæ. Demum redemtam denuo Sigismundus *Friderico V.* ex Burggraviis Norimbergensibus contulit, initio 1411. quidem ut vicarius tantum Cæsaris in Marchia esset; demum is 1415. vigil. Philippi & Jacobi consensu reliquorum Electorum Constantiæ ab eodem *Marchio & Elector* creatus est, ob merita, sumtus Cæsaris servitio factos & Marchiæ eousque misere periclitatæ tranquillitatem. Conditio ad hæc adjecta erat, ut acceptis 400000. Ungaricis aureis, vel si contingeret Fridericum prole mascula orbum decedere Marchia ad *Lucenburgios* rediret. Demum 1417. in Concilio Constantiæ solennis investitura peracta. Ex eo tempore aquila plures prius pervagata in nido hoc mansionem constantem sibi fixit, quam nunquam, si quid in rebus humanis perenne, desertura sit. Nam ab hoc Friderico inter Marchiones primo modernus Serenissimus & Potentissimus Elector *Fridericus Wilhelmus* decimus est, successione semper à Patre ad filium transmissâ, nisi quòd *Friderico I.* duo filii successere *Fridericus II.* & *Albertus*, quorum hic ad nos usque stemma produxit. Cæterum uti alii principes in communicatione insignium suorum gratiosos se civitatibus subditis demonstrarunt, ita & ex Marchionum suorum gratia *civitates Marchicæ* aquilam hanc plures gestant apud *Cyr.* **Spangenb.** l. c. *ex Christ. Enzelio. Angermunda* integram sine mutatione, *Stendalia* etiam integram duobus smaragdis insistentem (postea data dimidia, cum 4. hordei granis.) *Neapolis Soltvvedelia*, cum duabus clavibus, quas unguibus tenet, *Palæopolis Soltvvedelia*, dimidiam cum clave. *Seehusa*, coronatam, *Osterburg* monti insistentem, *Werbena* lunæ insistentem, quod ex ea urbe potissimum oppugnati Vinidi, *Garlebia* dimidiam, cum 3. perticis lupulo vestitis.

§. VII. Proxima area apud *Furstium* (nam §. 4. monuimus, ex quo supremo imperio *Borussiam* elector tenet, hunc laterculum ordine tertium collocari.) itidem *argentea aquilam* defert *nigram* cujus, *alæ similibus semicirculis aureis trifoliatis & pectus litera S, itidem aurata, onerata*, tum *collo insertacorona* ejusdem *metalli* conspicitur. Alibi coronam minio tingi, & literam S argento scribi vidi. Hoc Hieroglyphico *Prussia* s. *Borussia*, (quam hinc mare, istinc Pomerania, Polonia, Mazovia, Lithuania, Samogitia claudunt) denotatur. *Borussia* hæc principes proprios habuerat, in quibus memoratur quidam *Vedenutus* 12. habuisse filios, ob quos in totidem Ducatus divisa sit. Cum vero Borussi adhuc pagani Conrado Mazoviæ Duci graves essent, hic *Equites Teutonicos* s. *Cruciferos* in auxilium eâ conditione advocavit, ut ordini cederet, quicquid gentilibus extorsuri essent. Cum ergo provinciam 1226. ingressi essent, non ita diuturno tempore totam ferè occuparunt, unde ordinis Magister ipse sedem *Mariæburgi* fixit. Ex eo Lithuanos aggredi perrexerunt, & Jagelloni etiam, qui dein Uladislai sumto nomine Polonos rexit, bella aliquoties moverunt, sed anno 1410. duobus cruentis præliis ad *Grunevvaldiam* & *Danneburgum* attriti, tandem à *Casimiro* Rege ad eas conditiones adacti sunt, ut Polonis *superior Borussia* cederet, reliqua beneficio Regio Equitum eorumque Magistri esset. Sed Fridericus Saxoniæ Dux ordinis Magister fiducia Maximiliani Augusti juramentum fidelitatis Poloniæ Regi præstare detrectavit, unde ad fratrem se recipere coactus est. Post hunc *Albertus M. Brandenburgicus* itidem Magister Equitum, cum similiter homagio regi obstringi negaret, bello 1521. petitus est, sed in quadriennium obtinuit inducias. Hæ cum exspirassent, & ab Imperio auxilia (quibus impetrandis in Germania tres annos exegit) expectare non posset, ordinibus etiam provinciæ pacem & cum ea Evangelicam Religionem expetentibus, Regi avunculo se submisit, parte Borussiæ in feudum, *Ducatus nomine* ad hæredes transmittendum, accepta, parte Regi relicta (conf. *Sleidan. L.* 5. *p.* 142. *Thuan. l.* 1. *p.* 57. & *L.* 43. *p.* 651.) Unde ordo alium Magistrum *Waltherum de Cronberg* ipsi suffecit, qui in plerisque Comitiis graviter eum accusavit, donec tandem Albertus, postquam ab Imperatore transactio rescissa 1530. proscriberetur ab Imperio (conf. *Sleidan. L.* 7. *p.* 200.) Polonici autem legati aboliti- Borussia.

oliti-

olitionem proscriptionis in pluribus Comitiis urserunt, inprimis anno 1548. (vid. *Sleidan. L.20.p.605.* ubi causæ momenta utrinque allata.) Mansit tamen, sententiam tuendam esse, sed executio nunquam suscepta est. Patri successit Filius *Albertus Fridericus*. Cum vero ille in ipso nuptiarum apparatu in mentis ægritudinem incidisset, quæ nullâ medicinâ tolli potuit, *Georgius Fridericus* patruelis Curator constitutus est, dein eo mortuo *Ioachimus Fridericus* & post patrem *Ioh. Sigismundus* curatelam eandem gessere. Demum, licet initio feudum tantum Alberti posteris & qui ex fratribus ejus Georgio, Casimiro, Joanne nascerentur, destinatum fuisset, Alberto Friderico Electoralis Domus alio jure successit. Cum enim Alb. Fridericus *Sigismundo Augusto* Lublini in conventu regni generali 1569. homagium præstaret, Elector obtinuit, ut nuncii sui vexillum attingerent: Impetrata etiam duo Privilegia ab eodem, unum *Petricoviæ* 1556. alterum *Lublini* 1569. quorum vigore *Ioachimus* Elector ad *Ducatum Prussiæ* & nuncii illius à contactu vexilli non prohibiti. Quamvis autem super eo nuntii terrestres protestati sint, nihil illa contradictione effectum est. Alberto Friderico mortuo *Ioannes Sigismundus* Elector pro se & 4. fratribus germanis novum feudum à Sigismundo III. impetravit, exclusis reliquis Marchionibus, quibus dein pactis *Bidgostiensibus* idem jus impetratum est: Cum in illis Rex Poloniæ pro se & successoribus suis officia promiserit apud regni comitia interponenda, ut casu caducitatis existente etiam illi Marchiones aliis præferantur, & ad successionem ducatus admittantur, sub iisdem feudi conditionibus. Cum vero eousque Borussia feudum Poloniæ fuisset, ultimis pacificis tractatibus *supremum* regionis *Dominium* Elector impetravit. Porro sicuti litera *S* aquilæ inscripta (nisi me conjectura fallit) *Sigismundum* R. Poloniæ, à quo Ducalis titulus datus, notavit, unde in recentioribus observavi loco literæ S, legi JC (literas initiales nominis Joh. Casimiri Regis) ita postquam non dependenti à Poloniæ Regibus jure familia principatum tenet, literæ illæ nunc omittuntur. *Limnei* illa sunt *Iur. publ. addit. ad* L.5.c.7.n.127.p.391. *Vtramque literam S & C. vidi, & credo S significare Sigismundum, quâ literâ utuntur Marchiones Onoldini & Culmbacenses, quorum majores à Sigismundo rege de Prussia Ducali investiti fuerunt. Litera C autem mihi videtur significare Casimirum, arbitrorque Electorem Brandenburgensem antehac solitum exprimere literam initialem Regis, à quo ipse investituram suscepisset.*

Clivia. §. VIII. Hunc excipit laterculus *Clivius*, qui *coccineus* 8. *sceptra liliata in crucem & decussim* (creutzweiß und übereck) *disposita, aurea* continet, ut aliqui vocare amant, acht gelbe Lilienstäb (Sceptra hæc quidam vir nobilis apud *Teschenmach. annal. Iul. Cliv.* P.2. p. 184. illis distichis excoluit:

Sceptra suis sceptris, adjunctas urbibus urbes,
Arcibus atque arces, cerne pagosque pagis.
Hæc concrescentis patriæ est illustris imago,
Hæc sunt Cliviacæ sceptrigera arma domus.
Iustitia has collegit opes, pietasque regentis,
Distractas has vis impietasque dabit.)

Chifflet. insf. Eq. A.V. num. 47. ita enunciat: *Laterculus coccineus, scutulo argenteo in corde impressus, carbunculo radiato aureo, nodato, liliato & smaragdo in medio instructo, in totam aream protenso.* Vel Gallicè. *De gueules a un écusson d'argent en cœur, au rais d'escarboucle pommeté & fleuronné d'or, allumé de sinople, brochant sur le tout.* Aliis formulis describit Stephanus Pighius: *Clypeus purpurei est coloris, inque ejus umbone medio pyropus rotundus (carbunculum appellant feciales nunc temporis.) Solis globum referens, & octo radiis trisulcis fulgens.* Hieroglyphicum id esse vult *Aelii Gracilis*, qui stirpis, quam *Aeliam* à sole nuncupatam ajunt, originem ita designare constituerit. Sed qui meminerit, figuram hanc aliis etiam in scutis non insolentem, ad fabulas recurrere nolet. Hoc emblemate *Cliviæ principatus*, Geldria, Juliacensi & Montano Ducatibus, Coloniensi Archiepiscopatu atque Westphalia cinctus designatur. Habuit ille tractus suos Comites peculiares; an tamen æque veteres uti traditio habet, viderint quibus id curæ est. Traditur enim quidam *Elias* s. *Helius* s. *Aelius, Gralius, Graius* s. *de Grail* incertæ originis (aliqui enim fabulose ex paradiso terrestri eum accersunt, *Steph. Prodicius* ab *Aelio Gracili* apud *Tacit. L.13. Annal.* in Gallias misso, derivat, *Ioh. Turcus-Registr. Clivensis* ex Helvetiis, s. opido *Cleve* hod. *Clavenna*, vel castro nunc monasterio *Paradiso* in finibus Turgoviæ, advocat, *Petrus à Streithagen Eliam Graium* percussorum Justiniani Imp. 711. unum facit, qui è Græcia profugus ad Carolum Martellum venerit. vid. *Teschenm. annal. Iul.*

*Iul.Cliv.P.2.p.*104.105.) comitatum hunc obtinuisse ab uxore *Beatrice Theodorici* antiquioris beneficio Francorum *Clivia Com.* filia, & 732. vivis excessisse. Ab eo verò reliquos Cliviæ & Teisterbantii Comites deducunt. Inprimis celebratur *Balduinus*, qui seculi noni principio floruerit, & *Eberhardum* atq; *Robertum* genuerit, de hoc § 2. vidimus, quod sator credatur *Teisterbantiorum, Heusdanorum, & Altenacensium s. Marcanorum.* Ab *Eberhardo* reliqui descenderunt, qui Clivis præfuere, ad sæculũ usq; 14. Hujus principio *Theodoricus* Comes tres reliquit filios, *Ottonem, Theodoricum* (quem diversà numerandi ratione nonum rectius alii, alii decimum vocant) & *Ioannem.* Hi ordine præfuere Comitatui, & *Ioannes* quidem antea Canonicus, ultimus 1368. vivis excessit, nullá ex duabus uxoribus suscepta prole. Majores vero fratres *Otto, Irmgardin,* Joh. Arculeo Dn. Heusdæ, & *Theodoricus* Margaretam s. Mariam Adolfo Comiti Marcano nuptas reliquerant. Tum soror etiã germana Ottonis & Theodorici Isabella s. *Irmgardis* ex Gerhardo Dn. de Horn & Parweyss sobolem susceperat. Inde *Arculei, Marcani, & Parvveyssii* Cliviam sibi vindicabant; sed cum hi Marcanis jus vendidissent, Arculeis etiam isti prælati sunt, & sententia Caroli IV. Comitatus *Adolfo* (qui prius Episcopus Monaster. & Archiepiscopus Coloniensis electus fuerat) adsertus. Hic Adolfus & reliqui Marcani à supra memorato *Roberto* descendebant, atq; adeo *Cliviorum* agnati (si traditioni fides) erant. Adolfi filius patri συνώνυμος ab Imp. Sigismundo in Concilio Constantiensi 1417. *Dux Cliviæ* inauguratus est, & Marcam suam cum Clivia perpetuo univit. Filius ejus *Ioannes* fuit, nepos *Ioannes II.* Illi à conjuge Elisabetha Burgunda præter hæreditatem *Comitatuum Nivernensis & Retelii,* quos ex secundo filio Engelberto prognata linea in Gallia retinuit, prætensio in *Ducatum Brabantinum,* atque *Limburgensem,* & *Marchionatum Antverpiensem* (sed ob potentiam adversarii Philippi D. Burgundiæ effectum non sortita.) Huic à Mechtilde Hassiaca prætensio in *Comitatum Catimelibocensem* allata est; quam filius *Ioannes III.* Nassoviis vendidit. Porro Joannes II. cum Wilhelmo Duce Juliacensi *unionem* & *confœderationem* 1496. m. Novembri iniit, conjugio Joannis Clivensis & Mariæ Juliacensis utriusque liberorum confirmandam, sed etiam illo non secuto, mansuram principatus utriusque bono. Hanc multis articulis constantem suis sigillis munierunt nobilitas & civitates. Eodem die *pacta dotalitia* inter Joannem II. & *Mariam* inita sunt, & ut intra 15. ætatis annum nuptiæ celebrentur, conventum. Porro Mariam privilegio Spiræ 1508. 29. Apr. dato, abrogatis prioribus indultis in gratiam *Saxonicorum* Ducum à Friderico 1483. datis & ab ipsomet 1486. & 1495. confirmatis, Maximilianus Imp. ex singulari gratia successionis, ne principatus divellerentur, capacem fecit, & idem 1509. 4. Maji confirmavit, abolens si quæ in contrarium data essent: Und ob durch Weyland unsern liebẽ Herrn und Vatter Kayser Friderich L. G. in zeit seines lebens/umb fälligkeit willen vorberührte 2. Hertzogthum und Graffschafft/ auff jemand einigerley expectantz, zusagungen oder verschreibungen gegeben und außgegangen ware/ wollen wir daß dieselben gantz kraffteloß/unbundig und nichts/auch vorgemelt unserm lieben Oheim und Fürsten/ S. L. tochter und ihren männlichen leibeserben/an obberührten freyheiten und gnaden/unvergriffen und unschädlich seyn: und dem keinen mangel/abbruch oder verhinderung bringen oder thun sollen/ in keinem weg/dann wir dieselben expectantzen/zusagungen und verschreibungen/ hiemit auß beweglichen ursachen/jetzo alsdann und denn als jetzt/gantzlich abthun/als viel wir zuthun macht haben.

§.IX. *Wilhelmus* Joh. III. & Maria natus novum videbatur principatum avitis adjecturus, à Carolo ex Egmondanis Duce *Geldriæ* hæres scriptus & ab ordinibus mox vocatus. Cum successionẽ Carolus V. Imp. confirmare detrectaret, amicitia Gallorũ fretus, retinere tamen decrevit; etiam cũ Imperator in Africana expeditione submersus diceretur, ultro Belgis manum inferens. Adversus Mariam Belgio fraterno nomine præfectam bellum non omninò improsperum: sed Caroli vim sustinere non potuit Wilelmus, atq; 1543. supplex Cæsari factus, Geldria relicta gratiam & sua recepit. Ita cũ à Gallicis partibus secedendum fuisset, prius sibi desponsatam Joannam Reginam Navarræ, conjugẽ obtinere non potuit, itaq; 1546. Mariam ducit Ferdinandi I. tum Rom. Regis filiam, & eod. ann. 19. Jul. pro ea à Carolo Imp. *privilegiũ* nanciscitur, quo, si masculi hæredes deficerẽt, ad successionem Principatuum Wilelmi & Mariæ filiæ, quas genuissent, & ex una vel pluribus nati hæredes horumq; masculi hæredes vocabantur atq; investiebantur. Nati quidẽ fuerant hoc matrimonio *Carolus Fridericus* & *Ioh. Wilhelmus*, ille (ut *Thuan.* L. 61. p. 148. verbis utar.) *Princeps rara indole & virtutibus, quæ brevis ævi curriculo cõclusæ fructus tanta expectatione dignos non tulerunt*, non nisi 20. annos exegit. Hic à parentis morte ditiones rexit, & 1609. 25. Mart. vivendi finẽ fecit, atq; adeo Cliviorum masculam gentem clausit. Joh. Wilhelmo mortuo casus privilegii Mariæ Austriacæ à Carolo V. concessi extitit, & exinde Ser. Elector Brandenb. ab uxore *Annâ, Mariæ Eleonoræ* Wilelmi Clivensis primog. & Al-

Wilhelmus Dux Cliviæ & filii.

Cõtroversia de ditionibus Julia co-Cliviis post Joh. Wilhelmi mortem.

& *Alberti Friderici* M. Brandenburgici D. Borussiæ, filia successionem sibi ut potuit vindicare conatus est: successioni vel contradicentibus vel simul admitti petentibus *Saxonicis, Comitibus Palatinis* lineæ *Neoburgicæ* & *Bipontinæ*, ex Comitibus *Marcanis* linea *Bullionensi, Lumayana, Domo Nivernensi*. Sed aliqui ex his competitoribus litem deseruere.

Jus Brandeburgicum. §. X. *Ius Brandenburgicum* illis titulis confirmatur. 1. *ditionum consuetudine*. Cùm Provinciæ Belgicæ & ditiones controversæ maximam partem sint allodiales, reliqua feuda communia & hæreditaria, de quibus possessores & inter vivos & mortis causa disponere potuerint. 2. *majorũ ordinationibus*, pactis hæreditariis & successoriis. 3. *Primogenituræ jure*: quia primogeniti filius (atq; adeo etiã filia) excludat patruum (& matertеram) jam vero Anna repræsentat matrem, postquã successio ad sorores transire nequeat, dũ ex ipsa descendentes supersint, ad quos jus primogen. ab ipsa nativitate competens transierit: cum etiam ex communi jure nõ sit in successione secundo locus, dum aliquis ex primo superest. 4. *Imperatoris concessione*. Quia antiquum unionis 1496. initæ pactum Ferdinandus I. Imp. confirmarit, atq; ita quoad linea aliqua durat, ditiones inseparabiliter debeant conjunctæ manere: Quia nomen lineæ fœmellas etiam includat, tanto magis quia unio à fœmella Maria cœperit: & rogans Dux Wilhelmus 1559. quo impetrata unionis confirmatio, unicum tantũ habuerit filium, cujus causa opus non fuerat isto privilegio: quia etiam concedens Imperator æquè neptes ac nepotes dilexerit. Tũ quia in privilegio Carolino par Imperatoris affectus fuerit in neptes superstites, ac præmortuas filias, quâ ratione filiarũ nomine etiam neptes intelliguntur. Inprimis quoniam Carolinum privilegium non nisi declaratio sit juris per se filiabus Juliacensibus competentis. 5. *Pactis dotalitiis*, quæ 1573. inter Albertum Fridericum & Mariam Eleonoram conclusa. Nam fuisse in potestate Wilhelmi impetrantis, privilegio etiam non uti, quod in Borussicis illis pactis fecerit: tum reliquisse Mariam Eleonoram masculum nepotem Georgium Wilelmum: tum pacta consensu Cæsarei legati conclusa, & ad ea ab Imp. confirmationem oblatam: in illis vero successionem Duci Borussiæ & omnibus ejus hæredibus indistinctè promissam esse. 6. *Sororum renunciatione*, quæ à scientibus facta, valida sit.

Successus juris & pacta secuta. §. XI. Hisce juris titulis nixi Brandenburgici successionem sibi asserere conati, sed cùm alii inprimis *Palatinus Neoburgicus* obniterentur, modo pactis, modo armis actum est. Initio 1609. ultima Maji mediatore Landgravio Mauritio inter Brandeburgicos & Palatinos prima pacta *Tremoniæ* inita, ut amice invicem agerent, & una consulerent publico bono; suo jure utriq; parti servato. 1612. ad *arma* res spectavit, cũ Palatinis Hispani, Batavi Brandenburgico operam navarent. Sed 1614. *Xantensi* tractatu plurium Principum interventu decreta æqualis ditionum inter duas partes divisio. Sed postea denuo bellis involutæ provinciæ. Demum 1629. 9. Mart. *Dusseldorffii pacta* nova inita inter Domos Brandenburgicam (cujus nomine agebat Adamus C. Schvvarzenbergius Magister ordin. Joann.) & Palatinã. Hæc in 25. annos nisi interim de tota re conveniretur, inita erant, & de divisione provinciarum statutum. Cum vero ob electionem novæ orirentur difficultates, 1630. mediantibus Batavis ita conventum, ut *Elector* his 25. annis *Ducatum Clivensem* & *Comitatum Marcanum* totos, *Palatinus Iuliacensem & Bergensem* Principatus cum Dom. *Ravenstein* & *Breskesant* itidem totos possiderent, *Ravenspergius* autem Comitatus communis esset. Tum extera præsidia, paucis exceptis, deducta sunt. 1644. iterum diffidere cœperunt Domus hæ, cumq; multa ultro citroq; acta essent, & ad arma jam deventum 1648. 8. Apr. novâ transactione prius divisorium pactum confirmatum est, sed ut Brandenburgicorum esset totus *Comitatus Ravenspergius*. 1648. in Pacificatione *Osnabrugensi* §. *Quia vero etiam*. causa hęc controversa ad ordinarium processum vel amicabilem compositionẽ seposita est. Demum cum ex eo etiam sæpius dissensiones ortæ essent, 1666. plene res composita est inter Serenissimos Electorem *Brandenburgicum* & Com. *Palatinum Neoburgicum*, penes hunc *Iuliaco* & *Montibus*, *Clivia*, *Marca* & *Ravenspergo* penes illum manentibus, & *Ravensteinensi* causa ad arbitros remissa, quæ tamen postea alio modo est composita.

Burggraviatus Norimbergensis. §. XII. Jam proxima area nos vocat *aurea* deferens *leonem nigrum, rubeis coronâ, linguâ & falculis, margine ex minio & argento angularibus composito (bordure componnée.) Limn. Iur. Publ.* addit. ad L. 5. c. 7. n. 127. p. 391. vocat *rubras & albas sectiones*. Roth und weiß abgetheilte rauten. Solet alias margo ejusmodi *subdistinctionis* nota esse (brisure) an verò hoc loco talis etiam haberi debeat, alii viderint. Si quando etiam sine hoc margine aliqui gessissent, conjectura dubia non amplius esset. Notatur hoc symbolo Burggraviatus *Normbergensis*, cui aliqui olim *columnam* attribuere voluerunt, origini *Columniæ* denotandæ. Cæterum hæc quoque dignitas non in una semper hæsit fami-

sit familia: De antiquis Burggraviis parum mihi constat, nisi quod ante Zolleranos ex *Vohburgiis* Marchionibus eos fuisse & ultimum nomen *Eberhardi* habuisse, lego. Primus è Zolleranis fuit *Fridericus*, qui Rudolpho Habspurgico primus Imperatorii axiomatis nuncius fuisse, & ob olim navatam operam principatum hunc vacantem obtinuisse dicitur. Patre natus fuit *Etelfriderico* (nonnemo Conradum vocat) matre *Rudolphi sorore*, quam *Agnetem* Reineccius, *Elisabetham* Henninges & Rauscherus, Zimmetheuser *Clementiam*, Bucelinus *Martham* (vix alibi de ejusdem personæ nomine tàm varia traduntur) appellant. Communi traditioni *Limneus* se opponit *Iur.Publ.* 5. 7, 3. & diplomata Imperatoria allegat, quæ Blassenburgi in Archivo Brandenburgico asserventur, & longè ante Fridericum familiæ hujus Zolleranæ *Burggraviatum Noricum* fuisse doceant. (Ita & *Zimmetheuser* duorum *Gothofredorum*, qui ex Zolleranis fuerint Burggravii Norimbergici, meminit, ex quibus filius vixerit 1158. dein *Conradi I.* qui Burggr. Norimb. fuerit 1168. 1200.) Unde verius esse credit *Limneus*, Rudolphum Burggraviatum Friderico confirmasse, quàm primum contulisse. Verum ibidem & §. 4. sequenti, *Fridericum* hunc ex Burggraviis primum, cum alio Friderico IV. illius pronepote confundit, nisi quædam operarum incuria ibi omissa opinari liceat. Nam *Friderico* I. qui ab uxore Elisabetha Merania etiam *Berythum, Cadesburg*, & alia nonnulla, nec non jus in *Burgundiam* (quod deinceps vendidit) nactus est, successit filius *Fridericus* II. qui itidem non pauca ab Oetingensibus, Hohenloicis, Castellanis & Heideccanis emit. Hoc natus *Ioannes Culmbacum, Blassenburgum* & alia ab Orlamundanis emit: sed *Heldburgum, Hilperhusam & Eisfeldam* ab uxore Elisabetha Hennebergica allata filiæ *Margaretæ*, cum Balthasari Landgravio Thuringiæ nuberet, concessit. Inde sequitur *Fridericus* IV. quinti, qui primus Marchio & Elector Brandenburgicus fuit, pater. De hoc §. 6. diximus. Is est qui Norimbergensibus arcem & varia jura vendidit, cum ob Marchiam obtentam præsenti ære ei opus esset, servatis titulo & aliis juribus: **Mit vorbehalt deß Tituls / geistlicher und weltlicher lehen / deß Landgerichts / deß Burggraffthums / der wildbahn / und geleit ausserhalb der Stadt und anderer Regalien mehr.** conf. *Limn. Iur. publ.* 4, 8, 84. Causam Burggraviatus *P. Bert. Comm. Rer. Germ. L.* 3. *p.* 631. hanc adscribit: *quòd in Castro Norimbergensi aliquando receptum habuerint, qui prædas in itineribus Hercyniæ agerent: ob quod ab Imperatoribus Conradis & Henricis aliquoties Castellum cum arce expugnatum & direptum sit. Unde tandem Imperator ipse coloniam veteranorum in arcem deduxerit, qui communita arce urbi surgenti præsiderent, & circumjectum nemus à latrociniis purgarent, studiosè id per Burggravium curans, ut neque Noricis vis inferretur, neque ipsi aliis vim inferrent.* Ita ille.

§. XIII. Hæ areolæ sunt primi ordinis, jam ad secundam lineam transimus, in qua præter medium scutulum quatuor quadrati laterculi conspiciuntur: Primus *aureus gryphum nigrum*, alter *cæruleus gryphum coronatum rubeum unguibus aureis*, tertius *argenteus gryphum coccineum cruribus & rostro aureis* (alas aureas etiam jubet esse *Limn. jur. publ. addit. ad* L. 5. cap. 7. 5. 127. p. 592. quod tamen in usu non est,) quartus *argenteus gryphum rubris & prasinis tæniis distinctum* continent. Primum, *Cassubiæ*, alterum *Stettinensi* principatui, tertium *Pomeraniæ*, quartum *Vandaliæ* tribuunt. Omnes insigne credo gentis *Gryphiorum*, quæ in illo terrarum tractu inter Vistulam, Megapolenses, Brandenburgicos ac Balthicum mare comprehenso summæ rerum potita est, & vel ab hoc avito signo nomen sumsit, vel illud nomini denotando adscivit. Unde tot nomina *Gryphisvvaldia, Gryphenberga, Gryphenhagia, &c.* Cæterum quod vario colore gryphum pingunt, inde factum arbitror, quia subinde plures fratres idem gentile insigne coloribus variare necesse duxerunt, more de quo P. I. c. 8. diximus. Postea cum singulis suæ portiones datæ sint, ut Genealogiam Ducum Pomeraniæ inspicienti cuivis in propatulo est, quod personæ fuerat δεῖγμα, paulatim ditionibus dari cæpit. Inde tot gryphos variis dominiis, sed uni familiæ parentibus, datos vix dubito. Gryphi. Gryphorum varii colores.

§. XIV. Illustrandæ huic & sequentibus areolis facit historia *investituræ Pomeranicæ*, quæ extat apud *Goldast. Polit. Imperial. P. 6. n. 3. p.* 361. 363. qua 1530. in comitiis Augustanis à Carolo V. Duces Pomeraniæ investiti sunt, prolatis 10. vexillis, quorum primum dicitur vexillum *sanguineum s. imperii* **deß Reichs Blutfahn.** Alterum *Sedinense*, tertium *Pomeranicum*, quartum *Cassubiæ*, quintum *Vandaliæ*, sextum *Barthicum*, septimum *Rugium*, octavum *Wolgastense*, nonum *Butzcovianum*, (vid. num. 26.) decimum non exprimitur, sed ex illis quæ deinceps sequentur, clarum fiet. Ita *Pomeranica* insignia totidem areolis constant in **Wapenb.** P. 1. p. 7. Investitura Pomeranica.

Gens Gryphia. Quatuor gryphorum origo.

§. XV. Porro ipsius familiæ *Gryphiæ*, quæ Pomeraniæ tot seculis imperavit, originem alii Svevis antiquis, alii Gothis, alii Polonis tribuerunt: Si quæ sententia aliis præferri meretur, illam mereri existimo, quæ cum *Vandalica Megapolitanorum* gente eandem credit, ut *Mistævo* famigeratissimus Rex Vandalorum & Saxonum terror, præter *Vdonem* Megapolensium satorem filios habuerit *Ratiborum* & *Bogislaum*. Bogislao natus est *Ratiborus*, quem Micislaus Rex Poloniæ victum ad religionem Christianam adegit: sed qui cum metus cessasset, in libertatem se iterum vindicavit, & cum hostibus eundem habere Deum renuit, ad gentilem idololatriam relapsus. Fuere ejus quatuor filii omnes Christiani, quorum Wartislaus & *Ratiborus citeriorem* seu *occidentalem*, *Suantopulcus* & *Bogislaus ulteriorem* seu *orientalem* Pomeraniam sortiti sunt. Si quis in hoc argumento conjecturis locus, uti esse reor, dixerim ab his 4. fratribus quatuor hos primos gryphos gestatos. Certè *Bogislaus* Cassubiam non modo tenuit, verum etiam ad posteros transmisit. *Ratiborus* Stetinensem habuit principatum, & post eum filii ac nepos; Wartislaus Casimiri ac Bogislai pater fuit, qui 1182. à Friderico I. Imp. ut Pomeraniæ Duces in fidem accepti sunt, atque adeo Pomeraniæ δεῖγμα illi potuit aptari; pro *Svantopulco* restaret Vandalia, quo nomine dixerim partem eam ulterioris Pomeraniæ dictam, quæ Cassubiæ adjacet, & *Pomerellia* deinceps appellata est. Vidi etiam in titulo loco Vandaliæ *Slaviæ* nomen alicubi usurpatum.

Cassubia.

§. XVI. *Cassubiam* quod concernit, quam intelligi ordo jubet, ea in posteris Bogislai diu hæsit, donec 1295. morte *Mestovini* II. qui tantum filias genuerat, mascula progenies deficeret. Inde Poloni non morati, quod Mestovinus agnato Barnimo Barnimi I. Ducis Pomeraniæ filio eam donasset, ditionem invasere, sed resistentibus Pomeranis. Inde *Bytovium* l. *Butau* & *Lauenburgk* in Cassubia præfecturas, quas à cruciferis Borussis Ericus II. armis sibi asserere coactus est, hi à Poloniæ Regibus feudo acceperunt, & quidem Georgius ac Barnimus ab avunculo Sigismundo rege, perpetuum fœdus cum Polonis pacti. Unde ex eo tempore semper investitura concessa, quam tamen in persona petere non obstricti sunt. Demum feudum cum extinctum cum masculâ gente videretur, Elector Brandeburgicus iterum à Polonis obtinuit.

Duc. Stetinensis.

§. XVII. *Sedinensis* seu *Stettinensis* principatus nomen à civitate totius Pomeraniæ principe ad Viadrum sita sortitus est. Fuit in potestate *Wartislai II.* qui Bartholomæum filium habuit, dein ex Wartislai I. posteris Barnimus I. filios habuit, præter Barnimum qui Mestovino II. in Cassubia succedere debebat, *Ottonem* atque *Bogislaum IV.* quorum hic *Wolgastensem* principatum, seu quæ deinceps sola *citerior Pomerania* dicta est, ille *Stetinensem* obtinuit. Inde ab *Ottone* nova linea ducum Stetinensium, in quibus Barnimo Magno Ottonis filio diu bellum fuit adversus Brandeburgicos Marchiones, demum licet sæpius victor consensit, ut casu deficientis prolis Brandeburgici in principatum succederent, sed *Vccariam Marchiam* sibi servavit. Defecit demum linea in Barnimi M. abnepote *Ottone III.* qui peste 1464. abreptus est. Inde materia belli: Agnati Wolgastensis lineæ agnationis jure successionem sibi vindicabant, sed cum ægre probari posset series familiæ & agnationis gradus, in illa rerum genealogicarum, uti seculum ferebat, imperitia, hic etiam titulus non æque clare videbatur demonstratus. Pro Brandeburgicis stabat pactum Barnimi M. & Imperatoris Friderici III. qui Friderico II. Electori feudum contulit, auctoritas. Cum Fridericus Elector Pomeraniam à 13. principibus confœderatis adjutus invasisset, non tantum sua & recentem successionem defenderunt strenue *Wartislaus X.* & *Ericus II.* fratres, sed & Marchiam excursionibus populati sunt. Demum Casimiri Regis Poloniæ interventu de pace convenit, ut Brandeburgicis *communio insignium & titulorum* concederetur. Postea 1471. *Albertus Elector Brandeburgicus* obtinuit à Pomeranis, ut *Stetinensem Ducatum* à se in feudum acciperent, servatis insignibus, titulo & quæ occupaverant locis; quæ transactio à Friderico Imperatore confirmata est. Cum dein Alberto *Bogislaus X.* totius regionis heres homagium negaret, denuo ad arma deventum, ut à Marchione Pirizii Bogislaus obsideretur; sed elapsus collegit copias atque Marchiam vastavit. Sed lis deinceps composita, cum Dux Margaretam Brandeburgicam uxorem duceret. Deinceps *Georgius Dux* 1528. Grimnizii cum Brandeburgicis ita transegit, arbitris Erico D. Brunsvicensi & Alberto D. Megapolitano, ut Pomerani à Cæsare investirentur, sed

Marchio-

Marchionibus *simultanea investitura*, & quoties homagium Ducibus præstaretur, juramento successio in casum futurum firmaretur. Unde in allegato §. 14. loco *Goldasti*, p.362. videre est, cùm Georgius & Barnimus investituram peterent, qua ratione Brandeburgici sibi caverint. Verba ita habent: *Quo facto Elector Brandenburgicus surgens, & ad solium Imperatoriæ Majestatis progressus, oratione ad Imperatorem conversa, in hanc fere sententiam verba fecit: Celsitudinem suam feudum ac regalia Ducibus Pomeranicis nunc à Cæs. Majest. conferenda, nullo modo probare aut rata habere posse, nisi transactio illa à Cæsarea Majest. confirmata locum suum habeat, diserte affirmans, se jus illud unumquodque vexillum cum ducibus Pomeranicis tangendi, & quæ sui juris essent, à Cæsarea Majestate accipiendi, sibi integrum & reservatum velle. Qua Electoris Brandeburgici oratione finita, de jussu & voluntate Cæs. Majest. Elector & Archiepiscopus Moguntinus per sacrum Romanum imperium Archicancellarius Electori Brandeburgico respondit, Cæs. Majestatem protestationem illam accipere, & secundum eam rem omnem acturam esse. Qua responsione Elector Brandeburgicus contentus sessionem suam vicissim occupavit. Deinde Georgius Brandeburgicus, & cum eo Doctor quidam ex cœtu Principum prodiens & Cæs. Majest. solium accedens, per Doctorem etiam fuit protestatus, ac protestationem illam scripto comprehensam Cæs. Majest. Archigrammateo obtulit. Quæ protestatio, ne Principes regalia & ditionum suarum inaugurationem solennem à Cæs. Majestate petentes impedirentur, ita fuit accepta, ac si publice prælecta, & de scripto recitata fuisset. Contra quod scriptum Elector Brandenburgicus statim protestatus clara & sonora voce dixit, se eam patruelis sui Georgii Brandeburgici protestationem imaginariam eatenus tantùm accipere, quatenus Cels. suæ & Electoratus Brandeburgici jurisdictioni nihil detraheret aut derogaret. Atque ita Electoris Ioachimi & Georgii Brandenburgici actio fuit finita.* Deinceps refertur pag.363. quod, cum ducibus vexilla ut tangerent porrecta essent, Elector Brandeburgicus, ut antea de consensu in feudum à Cæs. Majest. Ducibus Pomeranicis conferendum protestatus erat, sessionem suam relinquens, unumquodque vexillum tetigerit.

Successio Pomeranica.

Pacis Osnabrugiæ de Pomerania dispositio.

§. XVIII. Cum Bogislaus XIV. Dux Pomeraniæ 1637. morte sua totam familiam inter mares clausisset, extitit conditio; atque ita Brandeburgici jure ad successionem vocabantur: sed quod tum flagrabat bello, ut possessionem adirent, impediebantur. Demum pace Osnabrugensi, num. 11. illud constitutum: *Regia quoque Majestas Sveciæ restituat Domino Electori pro se & successoribus suis hæredibus atque agnatis masculis: Primò reliquam* Pomeraniam ulteriorem *cum omnibus appertinentiis, bonis & juribus, secularibus & Ecclesiasticis, pleno jure, tam quoad dominium utile quam directum. Deinde* Colbergam *cum* toto Episcopatu Caminensi, *omnique jure, quod ulterioris Pomeraniæ Duces huc usque habuerunt in collatione prælaturarum, & præbendarum capituli Caminensis; ita tamen, ut salva maneant jura Regiæ Majestati Sveciæ supra concessa, atque ordinibus & subditis in restitutis partibus ulterioris Pomeraniæ, Episcopatuque Caminensi competentem eorum libertatem, bona, jura & privilegia, secundum tenorem literarum reversalium, (quibus etiam ordines & subditi dicti Episcopatus gaudere debent, ac si iis directè datæ essent) cum libero* Augustanæ Confessionis *exercitio, juxta* invariatam Augustanam Confessionem, *absque ulla perturbatione perpetim fruendo circa homagii renovationem & præstationem omni meliori modo confirmet & conservet.* Quod vero ulteriorem Pomeraniam attinet, ea in satisfactionem concessa est Svecicæ coronæ illis verbis: Cæsarea Majestas de consensu Electorum *principum & statuum imperii, cumprimis interessatorum vigoreque præsentis transactionis, concedit eidem Serenissimæ Reginæ & futuris ejus hæredibus ac successoribus regibus regnoque Sveciæ sequentes ditiones pleno jure in perpetuum & immediatum imperii feudum. Primò totam* Pomeraniam citeriorem, *vulgo* Vor-Pommern *dictam, unâ cum* insula Rugia, *iis finibus contentas, quibus sub ultimis Pomeraniæ Ducibus descriptæ fuerant; Ad hæc è Pomerania ulteriori,* Stetinum, Gartz, Dam, Golnau & insulam Wollin, *una cum interlabente Oderâ & mari vulgò* das frische Haff *vocato, suisque tribus ostiis* Pein/ Schwiene/ & Dievenau *atque adjacente utrinque terrâ ab initio territorii Regii usque in mare Balthicum, eâ latitudine littoris orientalis, de qua inter Regios & Electorales commissarios circa distinctionem limitum & cæterorum minutiorum definitionem, amicabiliter convenietur. Hunc Ducatum Pomeraniæ, Rugiæq; principatum una cum ditionibus, locisque annexis omnibusque & sin-*

& singulis ad ea pertinentibus territoriis, præfecturis, urbibus, castellis, oppidis, vicis, pagis, hominibus, feudis, fluminibus, insulis, lacubus, littoribus, portubus, stationibus, antiquis vectigalibus & reditibus, & quibuscunque aliis Ecclesiasticis, ac secularibus bonis, nec non titulis, dignitatibus, præeminentiis, immunitatibus & prærogativis cæterisque omnibus & singulis Ecclesiasticis & secularibus juribus ac privilegiis, quibus antecessores Pomeraniæ Duces ea habuerant, incoluerant & rexerant, Regia Majestas regnumque Sveciæ ab hoc die in perpetuum pro hæreditario feudo habeat, possideat, iisque libere utatur, & inviolabiliter fruatur. Quicquid etiam juris in collatione prælaturarum & præbendarum capituli Caminensis antehac habuerunt Duces Pomeraniæ citerioris, habeat in posterum Regia Majestas regnumque Sveciæ perpetuò, cum potestate eas extinguendi, reditusque mensæ ducali post modernorum canonicorum & capitularium decessum, applicandi; quicquid autem ulterioris Pomeraniæ Ducibus competierat, competat Domino Electori Brandenburgico una cum integro Episcopatu Caminensi, ejusque territoriis, juribus & dignitatibus prout infra pluribus explicatur. Titulis & insigniis Pomeraniæ, *tam regia domus, quam Brandenburgica promiscue utantur, more inter priores Pomeraniæ Duces usitato: regia quidem perpetuò: Brandenburgica verò, quamdiu ullus è masculina linea superfuerit: Absque tamen Rugiæ Principatu, omniq; alia prætensione, ullius juris in loca regno Sveciæ cessa: Deficiente verò linea masculina domus Brandenburgicæ, omnes præter Sveciam alii titulis & insigniis Pomeranicis abstinebunt: atq; tunc quoque ulterior Pomerania tota cum citeriore Pomerania, totoque Episcopatu & integro Capitulo Caminensi, adeoque omnibus antecessorum juribus & expectantiis consolidata, ad solos reges regnumq; Sveciæ perpetuò pertinebunt; spe interim successionis & investitura simultanea gavisuros: itaut etiam ordinibus subditisque dictorum locorum pro homagii præstatione solito more caveant. Dominus Elector Brandenburgicus, cæterique omnes interessati, exsolvunt ordines, officiales, & subditos, singulorum supra dictorum locorum, vinculis & sacramentis, quibus huc usque sibi, suisque Dominis, obstricti fuerant, eosque ad homagium & obsequia Regiæ Majestati, Regnoque Sveciæ more solito præstandum remittunt: Atque ita Sveciam in plena, justaque eorum possessione constituunt, renunciantes omnibus in ea prætensionibus ex nunc in perpetuum: idque pro se suisque posteris peculiari diplomate hic confirmabunt.* Vicissim pro æquivalente compensatione, quod ad promovendam pacem universalem juribus suis in Pomeraniam citeriorem & Rugiam una cum ditionibus & locis annexis cesserit, Domui Brandenburgicæ Imperium Episcopatus Halberstadensem & Mindanum, atq; expectativam in Archiepiscopatum Magdeburgicum concessit. De quibus §.4.5.21.23. Ob istam Pomeraniæ partem integra insignia Pomeranica, uti allegato loco Wapenb. I. p.7. visuntur, *Svecicum* regimen in Pomerania usurpare solet, interjectâ inter scutum & galeas regiâ coronâ.

Pomerania. Vandalia. §. XIX. Tertium gryphum *Pomeraniæ* dedimus, quartum *Vandaliæ*. *Pomeraniæ* nomine crediderim quicquid citerioris Pomeraniæ est intelligi, *Vandaliæ*, quod inter Stetinensem principatum & Cassubiam medium est. Qua ratione ad Brandenburgicam domum ista successio delapsa sit, ex prioribus, quæ de Stetinensi Ducatu dicta sunt, liquet, neque est ut alia addamus.

Com. Marcanus. §. XX. Nunc nos tertia series vocat, septem iterum areolis insignis. Prima est *aurea, fasciâ transversâ argenti & cocci ductu triplici tessellata*, exarata. (Eine Binde querdurch/ mit drey reigen weiß und rothen würffeln abgetheilt.) Notatur comitatus *Marcanus*, in Westphalia, Monasteriensi diœcesi, Clivia, Montibus & Westphaliæ Ducatu fere conclusus, plurimisque egregiis urbibus illustris. Olim comitatui nomen fuit à castro *Altena*, & primus ex Altenacensibus dicitur nomen Marcani Comitis ob emtum Castrum *Marck* à *Rabodone* comite, gestasse *Adolphus*, qui in his quintus numerabatur, & 1249. fatis concessit. Ex §.2. constat de illis, quæ de comitibus Marcanis dicenda fuissent. Utpote qui descenderunt ex *Adolpho III.* C. Montium & Altenæ, cum enim duos reliquisset filios *Engelbertus* Montanos sevit, *Eberhardus* Altenacenses. Et quidem cum initio familia ab Adolfo I. filiis datæ *purpureæ rosæ* usa esset symbolo, ob facinus *Friderici Isenburgii*, qui gentilem Coloniensem Archiepiscopum *Engelbertum* trucidaverat, & ob hoc supplicio rotæ subjectus est, hæc conspurcata visa, itaque cum nomine Marcano ut dixi Altenanum, & rosa cum moderna fascia permu-

permutatum. (Apud *Teschenmach. annal. Iul. Cliv. & Mont.* P. 2. pag. 235. vir quidam nobilis, de Adolpho V. Comite:

Altena qui quondam mavis nunc Marca vocari,
& quæ causa fuit nominis æqua patet.
Præsulis occisi meruit scelus Engelberti
& secum extinctus totum abolere nepos.)

De jure Serenissimæ familiæ in hunc comitatum, quem totum ea nunc etiam tenet, iidem patet ex §. 8. Hoc unum tantum moneo. In comitatum hunc peculiari ratione prætensionem aliquam sibi arrogasse, Johanne Wilhelmo Duce Juliaci, Cliviæ & Montium mortuo, agnatos ex Eberhardo Adolphi, quo Adolphus primus ex his Cliviæ Comes natus est, fratre descendentes. Lineæ vero ex hoc tres inprimis fuere, *Arenbergia, Bullionea* & *Lumea.* Prior jam superiori seculo defecit, & successionem transmisit ad *Lignesios,* Margareta herede Joanni Lignesio Barbansonio nupta. Unde illa familia nunc quoque Marcanum δεῖγμα insignibus suis inserit: ut videre est Wapenb. P. 1. p. 8. tit. *Arenberg.* & supra c. 4. n. 2. pag. 23. Ex altera descendit Carol. Robertus Marcanus *Malleporti (Mauleurier)* Comes & titularis *Dux Bullionei*, qui sibi comitatum vindicare conatus est apud *Gramond. H. Gall. L.* 1. *p.* 14. (Qui suum etiam judicium interponere ausus: *arguebant ex masculis ortos se, eoque potiores, rem haud vero procul, si valuissent ut jure ita & armis.*) Ex tertia jus aliquod sibi in Marcanum Comitatum arrogarunt *Philippus* & ejus filius *Ernestus*, qui *Comitum Marcanorum* inde sumpsere titulum. Sed objectum omnibus his, quod linearum harum in ulla investitura facta non sit mentio, neque vero illarum formulæ prius unquam ab his agnatis falsitatis aut erroris postulata.

§. XXI. Sequitur areola quæ ad perpendiculum secta hinc argento, isthinc minio tingitur. Hæc *Halberstadiensem* Episcopatum notat: ut videre etiam est Wapenb. I. pag. 10. Cæterum Carolus M. qui ad debellandos domandosque Saxones vim simul externam & pietatis studia conjunxit, ut non tam sibi populos, quam Christo inter paganos Ecclesiam colligere crederetur, 780. *Osterwvici* condidit templum magnificum, atque locum boni ominis causâ *Selingstadt* appellavit, præfecto etiam Episcopo *Hildegrino* Catalaunensi Gallo. Inde cum locus minus placeret, translata est sedes Episcopalis *Halberstadium.* Hic multi successive præfuere præsules. Donec *Sigismundo* ex Marchionibus Brandenburgicis, ex quibus quatuor ordine dignitatem hanc gessere, extincto 1566. *Henricus Iulius* Julii Ducis Brunsvicensis filius nonnisi bimulus à canonicis, magno se æris alieni à prioribus Episcopis contracti onere levaturis, eligeretur: hâc conditione, ut gubernatio duodecim annos perpetuò esset penes capitulum: designato autem præsuli quotannis mille Joachimici persolverentur, reliquis reditibus ad æs alienum dissolvendum sepositis. Hic *religioni Evangelicæ* accessit, ac dein effecit, ut filii ordine eundem Episcopatum gererent, *Henricus Carolus, Rudolphus* in adolescentia extincti, & *Christianus*, multis Germaniæ motibus celebris. Hoc 1626. mortuo Imperator Ferdinandus obtinuit, ut à Canonicus filius *Leopoldus Wilhelmus* Episcopus eligeretur. Dehinc *pace Osnabrugensi* hic etiam Episcopatus domui Brandeburgicæ concessus est æquivalentiæ nomine, ob cessam ut paulò ante audivimus Pomeraniæ partem. Audire juvat verba instrumenti: *Pro æquivalente compensatione Electori Brandenburgico Domino Friderico Wilhelmo, quod ad promovendam pacem universalem juribus suis in Pomeraniam citeriorem & Rugiam, una cum ditionibus locisque supra annexis cesserit, præstanda, eidem, ejusdemque posteris & successoribus hæredibus atque agnatis masculis, cum primis D. D. Marchionibus Christiano Wilhelmo, olim administratori Archiepiscopatus Magdeburgensis, itemque Christiano Culmbacensi & Alberto Onolzbacensi eorundemque successoribus & hæredibus masculis, statim ac pax cum utroque regno & statibus Imperii composita & ratificata fuerit, à Sacra Cæsarea Majestate de consensu statuum Imperii & præcipuè interessatorum, tradatur Episcopatus* Halberstadiensis, *cum omnibus juribus, privilegiis, regalibus, territoriis & bonis secularibus & Ecclesiasticis, quocunque nomine vocatis, nullo excepto, in perpetuum & immediatum feudum: Constituatur item Dominus Elector statim in possessione ejusdem quieta & reali, eoque nomine sessionem & votum in comitiis Imperii & circulo inferioris Saxoniæ habeat: Religionem autem & bona Ecclesiastica in eo statu relinquat, quemadmodum per Dominum Archi-Ducem Leopoldum Guilielmum inita cum capitulo*

Episcopatus f. Princip. Halberstadius.

cathedrali

cathedrali pactione ordinata fuerant. Ita tamen, ut nihilominus Episcopatus Domino Electori, totique suæ domui & agnatis masculis, supra nominatis, cum eorum successoribus & hæredibus masculis, ordine, quo sibi invicem succedent, hæreditarius maneat, atque capitulo nullum jus in eligendo & postulando, vel etiam regimine Episcopatus, & iis quæ eò pertinent, reliquum sit, sed modo dictus Dominus Elector, & juxta ordinem successorium reliqui supra nominati, ea potestate in hoc Episcopatu utantur, qua reliqui principes imperii in suis territoriis utuntur. Liceatq; quartam partem Canonicatuum (exceptâ præpositura in hanc computationem non numerandâ) decedentibus successu temporis modernis eorum possessoribus, Augustanæ Confessioni addictis, extinguere, eorumque reditus mensæ Episcopali incorporare. Quod si tot Canonici Augustanæ Confessionis non sint, qui quartam partem totius corporis Canonicorum, dempto Præposito, conficiant, numerus suppleatur ex Catholicorum decedentium beneficiis. Cum etiam comitatus Hohensteinensis, *pro ea parte qua feudum est Episcopatus Halberstadiensis, consistens in duabus dynastiis sive præfecturis* Lora & Klettenberg *& quibusdam oppidis, unà cum eo pertinentibus bonis & juribus, post ultimò defunctum Comitem hujus familiæ, eidem Episcopatui applicatus, atque à Domino Archiduce Leopoldo Guilielmo, tanquam Episcopo Halberstadiensi hactenus possessus fuerit, hunc eundem comitatum porrò quoque penes istum Episcopatum irrevocabiliter permanere placuit, adeò ut Domino Electori tanquam hæreditario possessori jam dicti Episcopatus Halberstadiensis de memorato comitatu disponendi libera facultas esse debeat, non obstante, nec vigorem habente ulla contradictione, quæ à quoquam in contrarium moveri possit. Teneatur idem Dominus Elector Comitem à* Tattenbach *in possessione comitatus* Rheinstein *conservare, eidemq; in vestituram à Domino Archiduce de consensu capituli concessam, renovare.*

Ducatus Crosnæ & Jegerndorfi.

§. XXII. Quæ proxima est area non *aurea* sed uti Serenissimæ familiæ credimus, *argentea aquilam nigram* defert, hujus pectori autem *lunam crescentem* & *cruciculam argenteam* inscriptas videre est. Hanc *Crosnensis* principatus interpretor notam: quamvis obstare videatur *Sibmacher.* Wapenbuch P. 2. pag. 5. qui Crosnensi aquilæ solum assignat aureum, quod hic pingitur argenteum. Porro *Crosnensis* Ducatus ea ratione ad domum hanc Celsissimam delapsus est. *Henricus Glogoviensium* Dux ultimus conjugi suæ *Barbaræ*, Joannis Electoris Brandeburgici sorori 1476. legaverat ducatum: Ea cum desponsaretur Uladislao R. Bohemiæ, qui tamen sponsam dein deseruit, jam 1479. subditi homagium ipsi præstiterant; sed multi inde motus, cum & Rex Bohemiæ petitiones suas misceret, & Johannes Dux Saganensis defuncti agnatus hæreditatem posceret. Post bellum hoc nomine gestum, Crosna cum quibusdam aliis à reliquo ducatu avulsa ac Barbaræ Brandeburgicæ dotalitio nomine data sunt. Demum 1538. *Ioachimus II.* Elector ab Imperatore Ferdinando ducatûs, quem hactenus hypothecarium tantum ob dotem Barbaræ Marchiaca domus tenuerat, titulum transactione accepit. Noluit vero Elector misceri ob hunc ducatum reliquis Silesiæ principibus, neque illorum dietis licet sæpius requisitus interesse: Sed Custrinensi provinciæ hæc accessio inserta est. Crosnensi aquilæ addamus aliam, quæ, unum si laterculum excipias, proxima est, *nigra pectori* ascriptum *cornu venatorium argenteum* (non uti hic Fürstius pingit *lunulam*) gestans in *argentea area*, hujus seriei quinta. Hac *Jegerndorfensis* ducatus designatur. vid. Wapenb. 2. pag. 5. Ex quo corrigendus est *Limneus*, qui *Iuris Publ. Addit.* ad L. 5. c. 7. n. 127. p. 391. Jegerndorfensem aquilam *nigram* ait in campo *flavo* (aureo) in pectore exhibere cornu venatorium. Sed usus Serenissimæ familiæ repugnat. Alibi vidi aquilæ illius pectori in scutulo peculiari tria *cornua venatoria in literam pythagoricam disposita* inscribi. Porro hic *Jegerndorfensis (Carnovius)* Ducatus in Silesia à Ludovico Rege Ungariæ & Bohemiæ *Georgio M. Brandeburgico*, qui eum educaverat, ex gratitudine 1524. donatus est. Eum dein successor Ferdinandus reliquit, sed sub conditione feudi. Dein, cum Albertus Georgii Friderici tutor ab Imperio proscriptus esset, ducatum, donec hic adolevisset, Ferdinandus sibi addixit, sed 1558. reddidit. Hic Georgius Fridericus eundem ducatum deinde *Ioachimo Friderico* Electori agnato suo donavit, unde eum quoque occupavit: & in filium *Ioh. Georgium* transtulit, qui anno 1607. possessionem sumsit, atque ædem principalem multum ornavit. Cum verò Imperialem proscriptionem hic Joannes Georgius incurrisset, principatus Jegerndorfensis, Principi Liechtensteinio collatus est: urgente tamen restitutionem

Serenissimæ

Serenissima domo Brandeburgica, eo quod ducatus iste fideicommisso familiæ obnoxius, nec nisi ususfructus jure dicto Domino Marchioni concessus, ex persona ipsius universæ familiæ adimi non potuerit.

§. XXIII. Omissâ adhuc, quæ inter duas aquilas intercipitur, gryphe ornatâ areâ, Mindensis transeo ad sextam seriei tertiæ. Hæc *coccinea duas claves argenteas decussatim locatas* Episc. seu continet, notando *Mindensi* Episcopatui (Wapenb. I. p. 10.) vel uti nunc titulus mutatus Principatus. est Principatui. *Minda* ad Visurgim sita (quam alii perperam confundunt cum altera Minda, confluentes Visurgis seu Werræ & Fuldæ servante, Brunsvicensis ditionis) ornata est Episcopatus prærogativâ à Carolo M. Cura ejus primum commissa *Herimberto*, qui Witikindum, celeberrimum in historiis nomen, in religione Christiana instituit atque baptisavit. Superiori seculo successive præfuere diœcesi *Hermannus* & *Antonius*, fratres, comites Holsato-Schauenburgici, & hoc 1599. mortuo *Christianus* senior Dux Brunsvici & Lünæburgi, qui ad annum 1633. superfuit. Inde vel jam anno 1629. titulum Episcopi gessit *Franciscus Wilhelmus* ex Bavaris comes Wartenbergicus, Osnabrugensis etiam, Verdensis & Ratisponensis Episcopus, tandem Cardinalis. Sed dein 1648. hic etiam principatus in æquivalentiam pro cessâ Pomeraniâ reliquis adjectus est. Verba ita habent. *Eidem Domino Electori pro se & successoribus suis supra scriptis tradatur Episcopatus Mindanus cum omnibus juribus & appertinentiis, pari ratione ut ante memoratus Episcopatus Halberstadiensis, in feudum perpetuum à Sacra Cæsarea Majestate de consensu statuum Imperii, statimq; post conclusam & ratificatam hanc pacificationē Dominus Elector pro se & successoribus suis in possessione ejusdem quietâ & reali constituatur, eoq; nomine sessionem & votum in Comitiis Imperii universalibus & singularibus, ut & circuli Westphalici obtineat. Salvis tamen civitati Mindensi suis regaliis & juribus in sacris & prophanis cum mero & mixto Imperio in criminalibus & civilibus, præsertim jure districtus, ejusq; jurisdictionis exercitio concesso, & pro nunc apprehenso, aliisq; usibus, immunitatibus & privilegiis circa pristina jura ipsis legitimè competentibus, ita tamen ut pagi & villæ domusque ad principem, Capitulum, totumq; clerum & equestrem ordinem pertinentes, & respectivè in districtu & intra mœnia civitatis sita omnino excipiantur, & de cætero jus Principis & capituli inviolatum maneat.*

§. XXIV. Claudit seriem tertiam areola *argentea tres minio infectos cantherios* (aliqui Com. Ravensperg. vocant gebogene balcken) deferens: minus ex arte loquitur *Limn. Iur. publ. addit ad* L. 5. c. 7. 1. p. 127. cum vocat *tres rubeas trabes non planas sed incurvatas*. Hæc *Ravenspergium* comitatum notat in Westfalia situm. De nominis ratione ita *W. Teschenm. annal. Iul. Cliv. & Mont.* P. 2. p. 461. *A corvis dictus, quod arx à quo appellationē sortitur, nō tantum in monte, corvorum habitatione, ad exemplum aliorū castrorum primum ab autore ejus condita, sed etiam avis hæc, mali alioquin ominis, inter secantiū strepitus, non secus quam quæ à Noacho ex arca emissa perfugio suo ad dominum constructionis ibidem faciendæ occasionē dedit. Aliis comitatum ad imitationem alterius in Bavaria appellatum esse placet. Ludovicus enim pius Caroli M. filius ex altera conjuge Inditha* Welphi (Ravenspurgensis) *filia Carolum Calvum Francorum regem ac demum Imperatorem edidit. Ex* Welphi *autem posteris Otto Bavarus fuit, à cujus filia Hermanno de Calvele primo* Ravensburgico *Comiti copulata illustris hæc familia descendit.* Ex comitibus, qui ab *Hermanno de Calvele* Idæ Bavaricæ Ottonis Bavariæ dein Saxoniæ Ducis filiæ, & Henrici aucupis sororis marito, descendunt (memoria lapsum *Teschenmach.* oportet, nec enim Ottone Henrici aucupis patre Ida illa nata, sed Ottone D. Bavariæ, unde Henrici quem à Northeim agnominant soror erat. vid. *Cra..z.* L. 5. Sax. c. 15.) ultimus *Otto Margaretam* filiam habuit, per quam Gerhardo Juliacensi Wilhelmi I. Ducis filio nuptam, seu gratiam Imperialē hujus respectu concessam dicere quis malit, *Iuliacenses* hereditatem nacti sunt. Conf. §. 2. 3. Mansit dein Juliacensibus reliquis ditionib. juncta, cum iis in Clivensem domū delapsa, & ita de ea atq; ejus in Serenissi. familiam Brandeburgicam translatione, quod §. 10. seq. dictum, simul intelligendum est.

§. XXV. Ordo quartus sex laterculos (vel nunc septem) continet, quorum primus Zolleran. duabus lineis se rectè intersecantibus *quadripertitus* apparet, *argento prima & quarta, duabus reliquis quadris nigro colore* infectis. Notatur hoc signo *Zollerana* s. *HohenZollerana* familia; atque ita Serenissima gens originem suam illo testatur. De *Zolleranorum* autem ortu alibi etiam dixi, quam varient sententiæ. *Columnios* vulgaris traditio, quæ diu obtinuit, in præsidium vocavit; aliqui etiam ne genti tam prælustri injuria fieret, cum ex alienigenis derivaretur, ipsos Columnios ex Germanis in Italia satos perhibuere. Alii ex *Guelfis* arcessunt, nonnulli

 ex *Gal-*

ex *Gallia* aliquo Rege. Quicquid ejus sit, cum antiquitas si non fabulis obnoxia, tenebris tamen involuta deprehendatur, abstinemus judicio; & sufficit nobis scire, quod à quodam *Danckone* gens derivari amet, quem 829. arcem *Zolleranam* tenuisse à certo parum abest. Ab ejus fratre *Gotbaldo* aliqui comites *Saulgaviæ*, *Sigmaringæ*, *Landenbergæ & Pfullendorfii*, non incelebres & affinitatibus illustres, deducere solent. In posteris Danckonis *Eitelfridericus* ex sorore Rudolphi Habspurgici pater fuit *Friderici* (quem cum Augustæ dignitatis nuncius avunculo fuisset, communi sententiâ primum Norimbergensem Burggravium designatum credi, §. 13. tradidi) & *Eitelfriderici*. A Friderico descendit tota Serenissima domus, in cujus scuto explicando occupamur. Ab *Eitelfriderico* autem derivatur altera gens *Zollerensium* comitum, quæ principali dignitate ornata, nunc quoque in ramos *Hechingensem* & *Sigmaringensem* divisa amplas ditiones in Svevia tenet.

Guzkoviæ Com. §. XXVI. Addamus jam quæ sequuntur areolas quatuor, quarum prima (in toto ordine secunda) in parmæ *transversè* sectæ, cujus *inferior pars quintuplici ordine tessellarum cærulearum & aurearum repletur, superiori regione coccinea gryphum exorientem argenteum* complectitur: proxima *coccinea gryphum argento tinctum, cujus extrema in piscis vel draconis caudam desinunt* (Sibmach. vocat Drach) refert: quæ sequitur *aurea gryphum* item continet *nigrum*, *alæ pennis argento pictis*; extrema *aurea duos ramos detruncatos in decussim trajectos & minio tinctos, interpositis quatuor rosis rubentibus* exhibet. His addamus omissam antea tertii ordinis aream quartam *argenteam, in qua gryphus obliquis ductibus viridibus & rubeis variegatus (bandé)* apparet. Omnes hæ notæ ad Pomeranicam spectant successionem, atque adeo, hâc ultimâ exceptâ, in Pomeranico scuto (Wapenb. 1. p. 7.) conspiciuntur. Ex his certissima est interpretatio decussis ramosi & rosarum: notatur enim comitatus *Guzcovianus* (inde corrigendum σφάλμα apud Goldastum, qui legit *Butzcovianum*, vide supra n. 14.) jam diu titulis Pomeraniæ adscribi solitus. Ille comitatus ab oppido ad Peynam inter Loitiam & Anclamum sito nomen habet, & olim Gryphiswaldiam, Loitiam s. Leutitiam & Abbatiam Eldenau complectebatur. Seriem veterum comitum nullibi vidi, sed id legi, *Mizlavum* comitem Gutzcovianum in comitiis Usedomi à D. Pomeraniæ Wartislao de introducenda religione Christiana celebratis comparuisse, baptismum etiam suscepisse, atque suis convertendis operam præbuisse sedulam: tum *Iohanne* ultimo defuncto Bogislaum X. & Barnimum V. ditionem illam suis adjecisse. Habuit vero Gutzcoviam sibi assignatam, & ibi habitasse videtur *Barnimus VII.* Quatuor autem gryphos quod concernit, difficilioris illi videri possent interpretationis. Quem hic

Stargardia ultimo loco enumeravi, vel ex priori serie huc revocavi, non apparet in sæpius citatis Pomeranicis insignibus Wapenb. I. pag. 7. Nisi dicere quis ausit, errorem etiam à sculptore commissum, quia idem plane, uti hic pingitur, esse videri posset, cum eo qui in secunda serie *Vandaliæ* adscribitur. Verum frustra sculptor accusaretur, cum revera distincta notent duo gryphi, quamvis non aliter ipsi discernantur, quam quod tæniarum ordo inversus est, ut hic prasinæ sint, quæ ibi rubræ, hic rubræ quæ ibi virides. Porro uti ipsa Serenissima domus notam explicat, designatur hâc areâ *Stargardia*,

Barth. in Pomerania ulteriori, quæ Electori nunc quoque paret. Duobus gryphibus aliis

Wolgast. non dubito deberi *Barthicum* & *Wolgastensem* principatum, quorum vexilla superius audivimus §. 14. Pomeraniæ Duci prælata. Et quidem monstrosus ille in draconis caudam exiens, priori principatui respondet, alter niger argentatis pennis ornatus *Wolgastum* designat. Crediderim hæc insignia prioribus accessisse, cum inter Wartislai VI. (VII.) filios Barnimus VI. *Wolgastum*, Wartislaus VIII. *Bartum* cum Rugia sortiretur; Equidem inter hujus liberos Svantiborus *Sundiam* cum insula *Rugia*, Barnimus IIX. iterum *Bartum* tenuit. Denuo Wartislai IX. filii Ericus *Wolgastum*, *Bartum* Wartislaus X. cum *Rugia* tenuit. In Philippi I. filiis quatuor invenio totidē iis peculiares sedes, Johanni Friderico *Stetinum*, Bogislao XIII. *Bartum*, Barnimo XI. *Rugenwald*, Ernesto Ludovico

Usedom. *Wolgastum* assignari. Unus adhuc superest gryphus ex tessellis exurgens, quo *Usedomium* principatum (qui decimum vexillum, cujus Goldastus oblitus videtur, insignire potuit,) notari à peritis edoceor; licet si conjecturæ major libertas esset, nec ordo vexillorum & series in Pomeranico scuto obstarent, Usedomio gryphem cum draconis cauda (in quo assentientem habeo *Limn. jur. publ. addit. ad* L. 5. c. 7. n. 127. p. 392.) reliquos duos *Barto* & *Wolgasto* tribuere maluissem! De modo quoad Serenissimos Brandeburgicos delata sint ista omnia, satis dictum videtur §. 17. 18. Nam Pomeraniæ nomine omnia ista simul intelligenda sunt.

§. XXVII. In

§. XXVII. Inter gryphes memoratos & quidem Barticum atq; Wolgastensem alia nunc parmula inseritur, cujus in *Fürstii* typo nullum vestigium, quæ *rubea crucem* (anchoratæ figuram pictores referunt) *argenteam* continet. Hoc emblemate *Caminensis* notatur *Principatus*, pridem *Episcopatus*. Porro initio Episcopatus fundatus est 1128. *Julini*, cujus patroni Duces Pomeraniæ fuere, & fundationis & dotationis jure: unde sub eorum jurisdictione Episcopi Julinensis, postea Caminenses, sede Caminum 1176. translata dicti, ad certa servitia præstanda obstricti fuerunt. Primus in illis fuit *Adelbertus* Francus, Ottonis Bambergensis, à quo ad Christum Pomerania adducta est, in sancto labore comes, & continuator. Ex posteris aliqui non parum negotii ducibus facessiverunt. Primus Episcoporum *Evangelium* agnovit *Erasmus Manteuffel*, primus vero ejus assertor fuit *Bartholomeus Svavenius*, Erasmi successor, qui dein uxore ducta Episcopatum resignavit. Successit ei *Mart. Weiher*; huic suffectus est *Ioan. Fridericus Dux Pomerania*, & post hunc ordine alii ex eadem familia Duces. Quo jure ad Serenissimam Brandeburgicam familiam demum hic principatus delatus sit n. 18. percepimus. Caminensis Episc. s. Principatus.

§. XXVIII. Superest ultima quarti ordinis quadra *coccinea aquilam argenteam linguâ & unguibus auratis* inscriptâ habens. Hoc signũ est comitatus *Rupinensis* (al. *Rapinensis*) ita videre est Wap. 2. p. 14. nec non P. 3. p. 27. Tum quia Rupinenses Com. etiam *Lindoviorum* titulũ gestare solebant, huc refero scutũ Lindoviorũ P. 3. p. 14. Neq; enim illa aquila ab altera Rupinensi aliter differt, nisi quod lunã auream pectori inscriptã videmus. Forte dixeris inter duos fratres discerniculũ esse sumptũ: cui causæ etiã tribui potest, quod apices variant. Porro hic comitatus in finibus Marchiæ situs ad Elector. *Ioachimũ I.* ut feudi Dominum pervenit 1524. morte ultimi Rupinensis & Lindaviensis comitis *Wichmanni*. Rupinensis Comitatus.

§. XXIX. Cuspis scuti areolam continet, quæ sine alia figura *minio* tingitur. Hæc etiam in Pomeranico scuto allegato loco conspicitur: & quod eâ notentur *regalia principatus*, inde clarissimum est, quod in allegata inauguratione imperii vexillum illud dicitur, quod est totum sanguineum. Confer quæ de illa diximus *comment. de insign. Sax.* c. 1. S. 1. §. 30. & supra P. 1. c. 5. Regalia.

§. XXX. Jam superest parmula, quæ media in secundo ordine areolarum loco quem honoris vocant toti scuto imposita Electorale proprium δεῖγμα continet: nempe cùm ipsa *cærulea* sit, *sceptrum aureum*. Electori hoc proprium, quia solet *sceptrum* Imperatori præferre. Ita in *Aur. B.* c. 22. *Comes Palatinus pomum Imperiale portans à latere dextro, & Marchio Brandeburgensis sceptrum deferens, à sinistro latere ipsius Ducis Saxonia (qui cum Regali ense Imperatorem immediate pracedit) linealiter gradiantur.* De hoc sceptro confer *Limn. ad A. B.* c. 22. *Obs.* 7. ubi notat etiam in sessionibus, ex. gr. in Constantiensi Concilio hujus officii usum fuisse. Conf. *Haping. de Iur. insi.* c. 6. p. 4. §. 3. p. 330. ubi etiam refertur controversia, quæ Electori intercesserit hujus officii causa in coronatione Caroli IV. cum Juliacensi Marchione, in cujus clientela Aquisgranum est. Cæterum id sceptrum conspicatus in insignibus Electoralibus *Martinus V. Papa*, *Columnius* gente, *columnam* esse existimavit, & ob id Electorem diplomate publico *agnatum* dixit. *Spangeb.* 1. *Chr. Henneb.* c. 3. Alii verò putant errorem Columniæ deductionis inde ortum, quod majores dynastiã *Saulgam* obtinuerint, cujus Domini columnã insignib. prætulere, velut Wap. 3. p. 27. *Sulgen* attribuit in scuto argenteo leonem rubeum, nigrã columnam tenentem. Porro quâ ratione delata sit in hanc domum dignitas Electoralis, §. 6. dictum est. Quamvis enim, quis primus Elector fuerit, in tanta de origine Electoralis Collegii opinionũ diversitate arbitrari meum nõ sit, sufficit Marchionatui Brandeburgico annexum esse illud axioma, quæ utraque dignitas simul ex una in aliam gentem migravit. Electoratus. Sceptrum columna visum.

§. XXXI. Hæc descriptio scuti fuit; huic impositæ galeæ novem conspicuntur, quarum quæ *Brandeburgica* est, media coronata sustinet jugum alarum cærulearum, quarum quævis sceptro aureo insignis est. Laciniæ cyano & auro pinguntur. Ad dextram locatur alia coronata, quæ designando *Magdeburgensi* ducatui ornatur Pelicano argenteo pectoris vulnere pullos refocillante. Huic proxima est *Iuliacensis*, quæ vel molosso aurato, nigris alis instructo vel aquila aut grypho exoriente superbit (confer quæ diximus *Commentario de Saxon. insignibus*. cap. 2. §. 7.) huic adponitur *Montana* caudam pavoninam ostentans (vide eund. *Commentarium de Saxonia insignibus.* c. 2. §. 8. & quæ à dextris prima est *Stetinensis*, ducali mitra (Fürsten mütze) ornata, cui impositus alius orientalis pileolus acuminatus argenteus, in auream sphærulam desinens, impositas pavoninas pennas virides sustinet. (De his pileolis aliquid dictum P. 1. c. 6.) quæ Brandeburgicæ ad sinistram adponitur, *Borussia* notandæ aquilam Galeæ novem. Caput Molossi aut Noliorum.

ſcutariam ejusdem laterculi inſiſtentem ſuſtinet. Pone hanc ut *Clivia* notetur, bovinum caput caſſidem premit (de eo etiam diximus *Comm. de Sax. inſ.* c. 2. §. 3.) Penultimam tegit mitra ducalis rubea, argentei coloris pelliculis farta, & ſuper illam inter duo cornua (quæ *Chifflet. inſ. Eq.* A. V. p. 128. & poſt eum *Oronc. Finé de Brianv. jeu d' arm.* proboſcides Elephantinas dorſis obverſis oppoſitas credit,) alternis ex argento & minio ſegmentis variegata leo exſurgens cum corona rubea (vel ut audio uſurpari, aureâ) niger. Hic apex Burggraviatum *Norimbergenſem* ſignificat. Cujus nomine olim *caput & collum canis auriti majoris*, Brackenkopff/uſurpatum, & à ſe in Mauſoleo Burggraviorum, quod Hailsbronnæ eſt, conſpectum refert *Limn. Iur. publ.* 5. p. 127. Id à temporibus Friderici I I. Burggrav. Norimbergenſis repeti volunt, & ajunt illum ornatum hunc inſigniorum 1317. à *Leopoldo Ratiſponenſi* Barone in Epiſcopatu Conſtantienſi (miror à viro doctiſſimo *Ratiſponenſem* dici, qui *Regenſpergius* dicendus erat, neque enim niſi ineptiſſime, quia Regenſpurgium ſeu Regina caſtra ſeu Reginoburgum ad Danubium urbs celeberrima Ratispona appellari ſolet, caſtrum Regenſperg & illa dynaſtia tam procul inde diſſita idem nomen geſtat. Porro Regenſpergiis alius apex datur, tiara nempe Epiſcopalis. Wapenb. II. pag. 36. an quia ſæpe apices variari ſoliti, an quia canis imago vendita?) pretio 36. marcarum argenti emiſſe. Sed & illud ferunt, ornatus hujus cauſa diſſidium aliquando inter *Burggravios* & comites *Oetingenſes* ortum, idem vero Principum nonnullorum interventu compoſitum; tandem auriti hujus canis figuram civitati *Wonſideltanæ* pro inſigni attributam. Quæ ultima ad ſiniſtram eſt mitrâ ducali rubeâ, cui corona aurea inſeritur (hæc Wapenb. II. p. 3. omittitur, ſed in apice Caſſubio-Vandalico exprimitur,) iterum tegitur, & pro apice caudam pavoninam habet. *Pomeraniam* notari hoc inſigni conſtat; & quidem ſicut Juliacenſis, Clivenſis & Montanus apices abſorbent reliquos apices debitos ditionibus & comitatibus ſub illis comprehenſos, ita quicquid in pluribus areolis ad Pomeranicam ſpectat ſucceſſionem, Stetinenſi & Pomeranico hoc cimerio ſimul comprehendi intelligitur. Si quis verò ſcire amet aliquorum principatuum in clypeo deſignatorum apices, quos ſpatii tantum causâ omiſſos eſſe reor, ex *Limn. Iur. publ.* addit. ad cap. 5. c. 7. n. 127. p. 391. 392. illos noto. *Halberſtadienſi* principatui debetur caſſis coronata, ex qua brachium armatum prominet, tres palmæ ramos manu tenens: *Mindenſi* itidem coronata & ex ea ſurgens leonis προτομή cum duplici cauda, ungue dextero tenens duas claves decuſſatim collocatas. Phaleras, quæ circumfunduntur ſcuto & ex galeis dependent, non una tinctura imbutas videmus, ſed uti diverſi ornatus ſingularum galearum ſunt, ex uno latere notantur *argento, ceruleo, rubeo & nigro* coloribus, ex altero *auro & argento, nigro & rubeo coloribus.*

Telamones. §. XXXII. Scuto ita delineato telamones adſtant *duo viri ſilveſtres*, qui truncos arboris vel clavas manu geſtant, & per extremas proſpectant galeas. Hos ex Pomeranicis inſignibus adſcitos collatio horum oſtendit.

Aliæ diſpoſitiones ſcutorum. §. XXXIII. Uti hæc diſpoſitio allegato armorialis loco reperitur, & à Sereniſſimo & Potentiſſimo, qui nunc eſt, Electore uſupari ſolet. Ita tamen non ſemper eadem fuit, unde exempla aliquot adducemus, è quibus liquebit, creviſſe, uti plerisque ſolenne eſt, areolis hunc clypeum, viciſſim expuncta etiam nonnunquam eſſe, quæ prius geſtari ſolita, nonnulla δέγματα.

Ex Sibmachero Joachimi Friderici. §. XXXIV. In editione libri armorialis (Wapenb.) *Sibmacheri* prima 1605. Electoralia inſignia (quæ ex ratione temporis Joachimo Friderico Electori competunt,) iſta diſpoſitione exhibentur: ut ea duæ lineæ perpendiculares in tres ordines areolarum (hæ 16. numerantur) diſtinguant. In primo ordine ſupremum locum occupat leo *Burggraviatus Norimbergici*, inde gryphus *Pomeraniæ*, gryphus *Caſſubiæ*, aquila *Croſnæ*, gryphus draconis ſpecie *Uſedomiæ*, infimo loco decuſſis & roſæ *Guzcoviæ* indices viſuntur. Media ſeries nonniſi quatuor areolas continet, cum aquila *Brandeburgica*, & peculiari parmulæ inſertum ſceptrum *Electorale*, ſpatio quatuor aliarum coextendantur, infra has quadræ *Zolleranæ* & rubeus laterculus *regalium* index viſitur. In extrema ſerie ſupremo loco gryphus *Stetinenſis*, dein alius *Vandalicus*, tum denuò gryphus (quem *Barthicum* exiſtimo) mox *Rugius* leo, tum *Wolgaſtenſis* gryphus cum teſſellis, & in infimo angulo aquila *Rupinenſis* conſtituuntur. Si quis aliam malit diviſionem: diceret ſcutum in caput, faſciam & pedem duabus lineis tranſverſis dividi. Caput

quinque

quinque laterculos continet, quorum medius cum Brandeburgica aquila extensior est, à dextris leone Norimbergensi & grypho Pomeranico, à sinistris gryphibus Stettinensi & Vandalico stipata. Fascia præter 4. laterales mediam in peculiari parmula Electoralem notam continet; isti sunt hinc Cassubiæ & Crosnæ, isthinc Barthi & Rugiæ indices. Pes scuti sex quadris constat, in duplicem seriem locatis, superior Usedomium, Zolleranum & Wolgastense, inferior Gutzcovianum, regalium & Rupinense σείγματα continet. Galeæ imponuntur clypeo tres, media Brandeburgica, cum Electoratus sceptris, prior Norimbergensis, posterior Pomeranica.

§. XXXV. In altera editione à P. *Furstio* procurata anno 1655. aliam videre licet dispositionem, sed quæ anno quo liber prodiit non conveniat, verum tempori, quod *pacem Osnabrugensem præcessit.* In hoc clypeo tres lineæ transversæ areolarum faciunt quatuor ordines. In primo isto ordine à dextris incipiendo laterculos reperimus. *Norimbergensem, Clivium, Borussicum, Brandeburgicum, Iuliacensem, Montanum, Pomeranicum.* In secundo media parmula *Electoralis*, à dextris habet *Silesiæ & Rugiæ*, à sinistris *Marcæ & Ravenspergæ* symbola. In tertio prima area aurea continet aquilam nigram coronatam inscripto pectori cornu (quâ *Iegerndorffium* principatum notari n.22. vidimus, nisi quod metallum mutandum: solum enim debebat esse argenteum) secunda gryphem (ut puto *Barthicum*) tertia *Crosnensem* aquilam, reliquæ gryphes *Usedomium, Vandalicum, Stettinensem, Cassubium.* In infimo ordine extant symbola *Zolleranum, Gutzcovianum, Wolgastense, Rupinense, regalium.* (In hac dispositione non pauca quis desideret.) Galeæ insistunt scuto, à dextris numerando Norimbergensis, Clivia, Brandeburgica, Montana, Juliacensis, Pomeranica. Moderni Electoris ante pacem Osnabrugiam.

§. XXXVI. In hisce duobus exemplis reperimus non pauca omissa, quæ post pacem Osnabrugensem nunc videmus in Electoralibus insignibus. In hoc vero ultimo vicissim duo laterculi sunt, quos in moderno scuto non observavimus. Alter *Rugiam* notans (qui in priori exemplo itidem occurrit) non uno modo repræsentatur Wapenb. I. p.3. & 7. ita habet, ut transversa linea secetur, in superiori parte *aurea exsurgente leone nigro coronato & bifurcatam caudam sursum tendente, in inferiore cærulea quinque quadris nigris in formam scalæ, quâ utrinque ascendatur, dispositis.* Sed Wapenb. II. p.6. cuspis imus scuti niger est, & ex eo quinque quadræ in gradus dispositæ & minio tinctæ, è quorum supremo in area aurea leo coronatus niger exurgit. Ibidem apex datur ex casside coronata prorumpens *leo scutarius.* Sed si ex nomine idem haberi debeat Com. *Rugen.* Wapenb. II. pag.20. ab utroq; discrepat. In illa enim parma argentea ex quinque gradibus nigris scuti pedem replentibus exsurgit leo coronatus aureus: quæ figura etiam in galea repetitur. Verùm vel vitium sculptoris intercessit, vel diversos uno nomine fuisse oportet. Ab *Oronc. Fineo Brianvillio in jeu d'arm.* pag.150. ita enunciatur: *de sable à 5 carreaux de gueules posez en chevron* 1. 2. 2. *enjambans l'un sur l'autre au chef d'or, chargé d'un lyon naissant de sable couronné d'argent.* Cæterum quod *Rugiam* attinet, ejus principes à *Critone* tyrannide in Christianos exercita famoso & ejus successore *Razone* numerantur. Razonis filius fuit *Iaromarus*, qui Christianam fidem amplexus est; hujus abnepos *Wizlavus* gentem clausit 1325. atque ita principatus, multum licet reluctantibus Megapolitanis & Danis, (conf. *Ioh. Isaac. Pontan. Rer. Dan. Hist. L.7. p.446.*) ex pacto mutuæ successionis pridem facto, ad *Wartislaum* IV. Ducem Pomeraniæ delatus est. Inde in illa familia mansit ad extremum usque, & plerumque cum *Wolgastensi* principatu eundem Ducem, aliquando tamen etiam peculiarem habuit. Porro quod in modernis insignibus Electoralibus ille quadrans omittatur inde est, quia in cessione Pomeraniæ per pacem Osnabrugensem facta, tituli & insignia Pomeraniæ quidem ad promiscuum usum tam domui regiæ Svecicæ quam Brandeburgicæ concessa, absque tamen Rugiæ principatu. Rugiæ principatus.

§. XXXVII. Adhuc contractior typus est scuti Electoralis, quem *Orontius Fineus de Brianville* ludo suo chartarum inseruit (*jeu d'armoiries*) in eo enim scutum bis perpendiculariter, ter transversè secatur. In prima seria *Norimberga, Brandeburgum, Pomerania* (cæruleus areæ color ab eo in prasinum commutatur, & grypho corona assignatur aurea.) In secunda *Vandalia* (sed gryphus variegatus tingitur nigro & rubeo colore, in descriptione dicitur esse rubeus in argento.) Sceptrum *Electorale*, *Cassubia.* In tertia *Crosna.* (Explicatio quidem Prussiam vult notari, sed hæc nunquam eum locum Joachimi I. scutum.

 in scu-

in scuto obtinuit.) *Stettinum, Silesia*: In ultima *Regalia, Rugia, Zollern.* Hic typus Joachimo I. Electori ante accessionem Prussiæ convenire potuit.

Typi contractiores. §. XXXVIII. Porro hoc etiam tempore præter totum illud tot areis plenum scutum, nonnunquam paucioribus uti, non est insolens. Ita in nummo aureo illum typum expressum vidi: ut in tres ordines transversis lineis laterculi distinguerentur, in primo *Brandeburgicam* aquilam hinc aquila *Prussica* isthinc *Iuliacensis* leo, sceptrum *Electorale* peculiari inscriptum scutulo, *Clivense* δῆγμα & *Montanus* leo stiparent: in cuspide *Norimbergensis* Burggraviatus & *Zolleria* insertam triangularem aream puram comprehenderent. Ita in illo Pomeranicæ areæ omissæ sunt. Alibi vidi 10. laterculos, ut essent in suprema serie inter *Magdeburgensem* & *Norimbergensem* areolas, duæ aquilæ *Brandeburgica* & *Borussica*, in secunda inter *Clivense* signum & *Iuliacensem* leonem sceptrum *Electorale*, in inferiori vero ordine inter *duos gryphes* aquila *Crosnensis.* Alia dispositio est quæ à priori differt, eo solo quod *Norimbergensis* leonis loco est *Halberstadius* laterculus: Iterum alia, in quâ loco *Norimbergensis* leonis *Iuliacensis*, loco hujus *Bergensis* collocatus conspicitur, & aquila *Crosnensis* extremum locum occupat. Alia iterum est, in qua in primo ordine quartum locum *Halberstadensis* areola occupat, in secundo loco sceptrum *Electorale* stipat hinc *Clivia*, inde *Mindenses* claves, in cuspide conspiciuntur *Pomerania, Iuliacum, Ravensperga.*

Joannis Marchionis ex linea Franconica. §. XXXIX. Ista de Electoralibus insignibus: Videamus nunc quo typo usi alii ejusdem Serenissimæ familiæ principes. *Chifflet. de insl. Eq. A. V.* n. 128. Joanni March. Brandenburgico *ex linea Franconica* istum clypeum assignat, qui quadripertitus primo quadrante aquilam *gentilem*, secundo gryphum *Pomeranicum*, tertio leonem *Norimbergensem*, quarto *Zolleranas* quadras reterat. Apicem ait fuisse *petasum demissum (bonnet plat.) coccineum, ora hermionica retrorsum reducta*: super petaso *geminas proboscides elephantinas dorsis obversis oppositas, argento & minio in obliquum tæniatas*: Lacinias argenteas & coccineas. Hic apex est *Norimbergicus*, sed omisso leone, qui nunc inter cornua apparet. Tum in obliquum tæniata nollem, sed ex angularibus, uti margo scutarius, composita cornua, quæ ille Germanicarum figurarum haud æque gnarus proboscides credidit.

Lineæ Prussicæ. §. XL. *Prussica* linea quâ dispositione sit usa, videre licet in Wapenb. P. 1. p. 7. nempe eadem quam §. proximo descripsimus, nisi quod media parmula quadrantibus incumbit cum aquila *Prussica.* Galeæ tres sunt, media cui insistit aquila *Prussica*, posterior *Pomeranica*, anterior vel dextra coronata, cum expanso alarum nigrarum, sed semicirculis trifoliatis aureis ornatarum ejusdemque metalli circulis sparsarum jugo. Laciniæ adduntur primæ cassidi nigræ & aureæ, mediæ argenteæ & nigræ, extremæ argenteæ & coccineæ. De modo in medium scutulum referendi provinciam, quam quis præcipuam possidet, diximus P. 1. c. 3.

Aliorum marchionum. §. XLI. Alii Marchiones typo utebantur, qualis depictus Wapenb. I. p. 5. apparet: clypeo tribus transversis, & duabus perpendicularibus lineis in 12. quadras distincto. Series symbolorum illa 1. *Brandenburgensis* Marchia. 2. *Norimbergius* Burggraviatus. 3. *Stettinensis* ducatus. 4. *Prussia.* 5. *Vandalia.* 6. Gryphus iterum variegatus *Stargardensis.* 7. *Pomerania.* 8. *Crosna.* 9. *Iegerndorf.* 10. *Rugia.* 11. *Regalia.* 12. *Zollern.* Galeæ tres sunt, media cum jugo alarum qualis anterior §. 40. dextra Norimbergensis, qualis §. 30. descripta, nisi quod loco προτομῆς leo integer insidet cassidi. Sinistra est Pomeranica. Laciniæ mediæ circumfunduntur aureæ & atræ, dextræ rubeæ & argenteæ, extremæ aureæ, nigræ, cæruleæ, coccineæ.

Christiani Wilhelmi administratoris Magdeburgici. §. XLII. *Christianus Wilhelmus administrator Magdeburgicus* anno 1612. illo typo usus est, ut præter mediam parmulam, Magdeburgicâ sectione notatam, duæ perpendiculares & quinq; transversæ lineæ secarent in 16. areolas. Ex quibus quæ mediæ erant in duobus superioribus ordinibus *Brandeburgicam* & *Prussicam* aquilas continebant; has & *Magdeburgicam* parmulam stipabant sex laterculi gryphibus picti; dein à dextris aquila *Silesia* s. *Crosnensis*, à sinistris leo *Norimbergensis* conspiciebantur, tum *Zollerenses* quadræ inter gryphum *Vsedomium*, & leonem *Rugium*, in pede scuti, mediæ nudæ areæ assistebant *Gutzcovianum* & *Rupinense* δῆγμα. Galeæ imminebant hinc Norimbergensis, isthinc Pomeranica: media Stettinensi pileo orientali (vid. §. 30.) addebat utrinque vexillum.

Aliud schema. §. XLIII. Alibi vidi scutum binis lineis perpendiculariter & transverse sectum,

illas

illas novem areolas continuisse. 1. Stettinensis Ducatus. 2. Pomeraniæ. 3. Prussiæ. 4. Cassubiæ. 5. Brandenburgiæ. 6. Vandaliæ. 7. Norimb. Burggraviatus. 8. Rugiæ. 9. Zollern; cum tribus galeis Brandenburgica, Norimbergensi & Pomeranica.

§. XLIV. Post pacem Osnabrugensem Serenissimis Marchionibus utriusque lineæ *Culmbacensis* s. *Bairutinæ* & *Anspacensis* illam dispositionem usurpatam vidi, ut areolæ 14. referrent. 1. *Magdeburgensem* Ducatum, in quem expectativa post Electoralem lineam reliquis data. 2. *Brandeburgicum* Marchionatum. 3. *Borussiam.* 4. *Pomeraniam.* 5. *Stettinensem Ducatum.* 6. *Cassubiam.* 7. *Crosnam.* 8. *Vandaliam.* 9. *Iegerndorf.* 10. *Halberstadensem* principatum. 11. *Norimbergensem* Burggraviatum. 12. *Mindensem* principatum. 13. *Zollern.* 14. *Regalia* in areola sanguinea. Galeæ tres uti prius scutum premunt, nempe *Brandeburgica*, *Norimbergensis* & *Pomeranica.* Ex eo decima quinta addita est areola, & pedi scuti inter Zolleranum & regalium hieroglyphicum inserta, sc. *Caminensis.* Ut tamen crucis forma non eadem sit, quæ in Electorali scuto visitur, sed cum ea conveniat, quam exhibet *Sibmacher* P. 1. p. 12. quæ oculis facilius subjicitur quam verbis enunciatur, & aurea in cyaneo pingitur laterculo. Quâ causâ etiam galeæ clypeo septem impositæ sunt, ut media quidem sit *Brandeburgica*; ei à dextris proxima *Magdeburgica*, à sinistris *Borussica*: Magdeburgicæ adponitur *Pomerana*, & nisi fallor huic, ut prima à dextris sit, *Halberstadensis*; Borussicam sequitur *Norimbergensis*, hanc *Mindensis.* Nihil in his ulteriori explicatione eget, cum superius omnia sint explicata. Modernorum Marchionum ex linea Culmbacensi s. Payrutina & Onoldina.

§. XLV. Claudamus horum insignium considerationem adjectis titulis, qui magna ex parte scutorum areolas referunt: Electoris titulus ita habet *Marchio Brandeburgi, S. R. Imp. Archicamerarius & Elector, Magdeburgi, Prussiæ, Iuliaci, Cliviæ, & Montium, Stettini, Pomeraniæ, Cassubiæ, Vandaliæ, nec non in Silesia, Crosnæ & Iegerndorfi Dux, Burggravius Norimbergæ, Princeps Halberstadii, Mindæ, & Camini, Comes Marchæ & Ravenspurgi, Dn. Ravensteinii, Leoburgi & Bytovii*, &c. Alterius lineæ ita enumeratur: *Marchio Brandeburgi, Magdeburgi, Prussiæ, Stettini, Pomeraniæ, Cassubiæ, Vandaliæ, nec non in Silesia, Crosnæ & Iegerndorfii Dux, Burggravius Norimbergæ, Princeps Halberstadii, Mindæ & Camini.* Prius verò, quam pace Osnabrugensi Svecis cederetur, etiam *Rugiæ* titulus adscribi solebat. Tituli.

§. XLVI. Coronidis loco addere lubet carmen, quo insignia gentis excoluit *Ioh. Schofferus* poeta Laur. (Editum Witebergæ 1557. cum præfatione Philippi Melanchtonis.) Carmen Schofferi.

PRotulit Ausoniis primum *Zagarolla* sub oris
    Insignes meritis ac pietate Duces.
Quos penes ampla fuit custodia *Noridis* urbis,
    Et qui Marchiacam nunc moderantur humum.
Quique per Imperii fines præstantibus actis
    Non cessaturum prometuêre decus.
Hi sua non teneris animalibus arma coronant,
    Quæ nihil ingenitæ nobilitatis habent.
Non cervos leporesque gerunt, imbellia quorum
    Pectora sunt clypeo non satis apta Ducis.
At fortes *aquilas* & corpora vasta *leonum*
    Et *gryphes* scutis inseruere suis.
Cur tamen hos ornet clypeos regina volucrum,
    Dicite Pierii numina sacra chori.
Tempore, quo toti Romana potentia mundo
    Regibus innumeris ac dominata fuit:
Infestos aciem quoties produxit in hostes,
    Hanc volucrem turmis prætulit ipsa suis.
Hac una voluit legionum signa notari,
    Hac voluit regni significare decus.
Nam velut exuperat cunctas regina volucres,
    Altius & reliquis omnibus una volat:
Sic etiam totum frenarat legibus orbem
    Abdideratque polo Martia Roma caput.
Mansit in Imperio mos ille, fuitque retentus
    Cæsaribus, quotquot sceptra tulere manu.
Nam cunctis clypeo volucrem gestare Tonantis,
    Ceu decus imperii nobile, cura fuit.
Hinc proceres, quorum studio respublica crevit,
    Hoc etiam signum nobilitatis habent.
Inprimisque Duces, quibus est concessa potestas,
    Inclyta Cæsaribus tradere sceptra novis.

Quos

Quos inter dudum claræ præconia famæ
    Marchia culta tui promeruêre Duces.
Illorum virtus multos laudata per annos,
    Sive togam spectes seu fera bella, fuit.
Ergo nec immerito signat Jovis armiger illa,
    Nomine virtutis quæ monumenta gerunt.
Admonet hæc volucris, quam nunquam fulmina tangunt,
    Esse Dei tutos numine sæpe Duces.
Nam genus heroum cœlestibus utitur armis,
    Ceu fecit vatum turba vetusta fidem.
Ægide Palladia munitus prælia Perseus
    Miscet, & horrendo victor ab hoste redit.
Cum peteret raptam tellus Argiva Lacænam,
    Et Phrygiæ bellis depopularet humum.
Mulciberis fabricata manu Nereia mater
    Dicitur Alcidæ scuta dedisse suo.
Sæpius his medios vitavit tela per hostes,
    His docuit validam regibus esse manum.
Scilicet à superis heroum diva propago
    Tecta, subit casus inviolata graves.
Ceu volucrum regina polo se condere gaudet,
    Nec tamen ardenti læditur igne Jovis.
Marchio Teutonici cognomine dictus *Achillis*,
    Cui tulit haud similem Teutonis ora Ducem,
Non toties fausto fecisset prælia marte,
    Numine servatus ni comitante foret.
Ipseque cum Scythicos *Ioachimus* vinceret hostes,
    Cognovit superum se bonitate regi.
Innumeros etenim, non multo milite cinctus
    Vicit, & indomito contudit ense Getas.
Nunc leo, Tu generose *leo*, qui sidera fulges
    Inter, & eximiæ munera laudis habes.
Qua nam voce tibi pangam præconia, quo nam
    Carmine virtutes enumerabo tuas?
Parcere subjectis & debellare superbos,
    Tu proceres morum nobilitate doces.
Tu si fortè ruis medios violentus in hostes,
    Hos, queis est animus te superare, premis.
Quos, tibi subjectos demisso poplite cernis,
    His tua non unquam nobilis ira nocet.
Dedecus esse putas hostem calcare iacentem,
    Tundere devictas dedecus esse putas.
Hostibus haud tergo sed forti pectore semper
    Notus es, & justo prælia Marte facis.
Non imbelle genus, non mollia corda lacessis,
    Non in fœmineum concipis arma chorum.
Magna decent magnos, magnum juvat esse leonem,
    Mollibus idcircò non fera bella paras.
Discite, qui geritis præstantia signa leonis,
    O magni similes illius esse Duces.
Parcite subjectis, & debellate feroces,
    Officium Justi Principis illud erit.
Plurima virtutum vestigia, numina nobis
    In non mansuetis exhibuere feris.
Quæ sapiens oculis ac tota mente frequenter
    Aspicit, & mores corrigit inde suos.
Nunquam sæva gerunt inter se bella leones,
    Jungit inhumanas gratia tanta feras.
At proceres, rerum quibus est commissa potestas,
    Civili tingunt sæpe cruore manus,
Horresco repetens animo civilia nuper
    Bella, per imperii quæ caluere plagas.
Quam fuerat satius tantam convertere flammam
    In vacuos omni religione Getas.
Qui dum nostra jacent civilibus obruta bellis
    Regna, suas faciunt crescere semper opes.
Ac nisi dispersas junget Germania vires,
    Hei mihi quam magna vulnera clade feret.
Defendit catulos objecta mole leæna
    Corporis, & soboli non nocet ipsa suæ.
Vos ita commissam vobis defendite plebem,
    Qui cupitis clarum nomen habere, Duces,
Sævit inextincto metuendus Turca furore,
    Sævit & assiduo bella nefanda parat,
Ut catulos diri discerpat faucibus oris,
    Protectos vobis quos cupit esse Deus.
Huc, si bella placent, vestrum convertite robur,
    Hic campus vestris laudibus aptus erit.

Viscera civili non lædite propria ferro,
 Commoda civilis nulla tumultus habet.
At non Marchiaco proceres de stemmate nati
 Intestina feri semina Martis alunt.
Sed pacis cupidi, solidæ virtutis amantes,
 In patria curam religionis agunt.
Promulgantque pias ceu publica vincula leges,
 Accumulant largas atque decenter opes.
Hæc ratio magni servat consortia cœtus,
 Hæc ratio patriam viribus auget humum.
Pergite Pierides insignes dicere *Gryphas*,
 Exornant horum qui monumenta Ducum.
Si fas est aquilas & splendida signa leonum
 In procerum clypeis obtinuisse locum.
Cur non & Gryphes numero ponantur in illo,
 Qui pennas aquilæ, terga leonis habent?
Si celerem spectes quo findunt aera cursum,
 Non cedent volucri Juppiter alme tuæ.
Si cupias illas adoriri viribus hostem,
 His dices nullam posse nocere feram.
Non equus aut Elephas illi se cominus infert,
 Non draco, non præstans unguibus ipse leo.
Nidificant aliæ per mollia prata volucres,
 Constringuntque levi spinea tecta luto.
At non serpit humi Gryphus, non vilia condit
 Atria, sed mira conficit arte domum.
Quam non è stipulis, puro sed construit auro,
 Occupat & celsæ rupis in arce locum.
Deficit haud illi variarum copia rerum,
 Quicquid & in viridi colligit Indus aqua.
Splendida collucent pretiosis atria gemmis,
 Vix tibi Crœse domus tam bene culta fuit.
Quas congessit opes studio vigilante tuetur,
 Non impunè queas hanc spoliare feram.
Attamen interdum de nido labitur aurum,
 Accola vicinam quod legit inter humum.
Convenit heroas mundi rerumque potentes
 Divitiis plenas incoluisse domos.
Nam ducibus tales nervos Deus addidit ipse,
 Grande quibus regni sustineatur onus.
Non viles habitare casas decet inclyta regum
 Pectora, vel claros nobilitate Duces.
Nam dominum splendore decet præcellere plebi,
 Phœbus ut æthereas eminet ante faces,
Ergo divitias teneant ceu munera divûm,
 Conservent partas & sapienter opes.
At velut è nido Gryphorum decidit aurum,
 Rupe sub exesa quod queat arte legi:
Defluat haud aliter procerum de sedibus altis,
 Unde parum felix possit egenus ali.
Unde queant pietas & Musica castra foveri,
 Divitiis illum convenit esse scopum.
Hæc ego cantabam stagnantis ad Albidis undam,
 Dum canis accensos ureret ustus agros,
Scribendique simul studio defessus & æstu,
 His finem clypeis impositurus eram.
At celebranda meæ restabant plura Camaenæ,
 Nec labor ex omni parte peractus erat.
Ergo nec insignes campos nec sceptra tacebo,
 Et quibus hæc etiam nobilitata domus.
Area lata patet, duplici distincta colore,
 Diversas partes ater & albus habent.
Candidus, esse Duces pulchra bonitate probatos,
 Nec malè fucatum pectus habere, jubet.
At niger ostendit, clementi pectore tantum
 Publica non semper frena valere regi:
Sed miscenda bono, clementia jura severis
 Temporis ac rerum pro ratione, Duci.
Aurea sceptra notant celsæ virtutis honorem,
 Qui dominos tollit Marchia clara tuos.
Namque viros inter septem, qui tempora cingunt
 Cæsaribus, pulchrum promeruere locum.
Hinc ea nunc monumenta gerit Joachimus, & armis
 Et benè laudatæ nobilis arte togæ.
Quem stupet & vitreis observat Suevus in undis,
 Ipseque piscosæ rector Havelus aquæ.
At generosa rosas quare gerat ista propago,
 Hic quoque non tacitus præteriisse velim.

Nam rosa Principibus meritò gestanda videtur,
Incertas rerum quod monet esse vices.
Illa velut subito producit in aera florem,
Qui subitò Phoebi læsus ab igne cadat:
Sic fortuna Duces interdum tollit in altum,
Ut rursus lapsu præcipitante ruant.
Quisquis es, haud fidas opibus rebusque secundis,
Hæc etenim dubia sors levitate rotat.
Perpetuas animi dotes præferre memento,
His fortuna nihil quod dominetur habet.
Appete virtutem, quæ claræ nomina famæ
Comparat, & superis te facit esse parem.
Dilige Pierides, fecundas dilige vates,
Qui tua victuro carmine gesta canant.
Talia Marchiaci proceres documenta sequuntur,
Dum Musas vera cum pietate colunt.
Et virtute sibi pariunt præconia laudis,
Quæ non ulla queat comminuisse dies.
Hos igitur merito conabor dicere versu,
Cum fuerint studiis otia justa meis.
Enumeransque Duces, cunctis encomia texam;
Ista voluntatis sint modo signa meæ.
Da Deus, interea traducant molliter ævum,
Qui de Marchiaco stemmate nomen habent.

CAPUT XIV.
Budesii C. Guebriani.

ARGUMENTUM.

1. *Sylvester Budesius. Ioannes Baptista Budes C. Guebriani Maresc. Franc.*
2. *Duæ lineæ.*
3. *Marescalli scutum.*
4. *Budesia familia.*
5. *Francisca de Couvran.*
6. *Couvran. Busson. Chasteaubriand. Begue Vilaines.*
7. *Espinay. Montmorency. Vendosme. Beauvau.*
8. *Corona. Scipiones Marescalli.*

§. I.

Silvester Budesius. FAmiliam *Budesiam* in *Armoricis* illustrarunt inprimis gesta fortia *Silvestri Dn. de Vzel*, qui consobrini *Bertrandi Gueselini* celeberrimi Franciæ Conestabilis in utraq; expeditione Hispanica comes, nec non postea in Britannia (ubi ab Anglis captus est) item adversus Aragonios pro rege Majoricæ, iterum cum Coucio in Germania, multa fortiter designavit, infelix tamen ad extremum fuit, quod à *Clemente* Pontifice ingrato, cujus bono castrum Angeli Romæ ceperat, & integrum annum defenderat, proditionis postulatus, & 1379. injuste supplicio affectus sit: tum nostra memoria virtus militaris *Ioannis Baptistæ C. Guebriani & Petricorii Marescalli Franciæ*, qui 1643. in Germania arma pro rege suo gerens & exercitus dux vulnere ad Rotvvilam accepto vitam profudit. Hujus vero vitam *Labourcrius* descripsit, & calamo novam immortalitatem conciliavit.

Joannes Baptista Budes C. Guebriani Maresc. Franc.

Duæ lineæ. §. II. Ea in duas dispescitur lineas, quarum communis pater *Ioannes* Silvestri memorati frater fuit. Altera à *Tristano* descendit Dominorum *de Tertrejouan*: prior vero Dominorum *du Hirel*, in Marescallo terminata est, hæreditate ad *Rosmadecios* transmissa, ob *Renatam Budesiam*, Marescalli ex fratre neptem, Sebastiano Rosmadecio ea conditione nuptam, ut secundogenitus nomen Budesium assumat.

Marescalli scutum. §. III. *Marescalli* scutum tribus perpendicularibus & una transversa lineis in 8. areolas dispescitur: toti incumbente parmula media gentili.

Budesia familia. §. IV. Parmula media quæ *Budesiorum* est *argentea pinum viridem* refert, adjunctis ex utroque latere *singulis liliis floribus vel cæruleis*, uti *Cl. Franc. Menestr. abbreg. method. p.*88. describit, *vel rubeis*, quem p.91. pictura assignat colorem, quod etiam *Paillot* p.9. & 610. probat.

Francisca de Couvran. §. V. Reliqui octo scuti majoris laterculi videntur omnes referendi ad Marescalli aviam paternam (conf. nostrum *Theatr. progenolog.* P. II. p.72.) *Beatricem de Romillé* s. potius ejus matrem *Franciscam de Couvran, Baroniæ de Sacé* hæredem. Cum enim de plerisque hoc mihi compertum sit, ad ejus majores referendos esse, de reliquis idem mihi persvadeo.

§. VI. Pri-

§. VI. Primus laterculus *aureus 7. maculas (macles) cæruleas* (3. 1. 3.) refert: quod symbolum est familiæ *Couvraniæ*. Secundus *argenteus* continet *leonem nigrum, coronâ, falculis & linguâ aureis*; quæ tessera est familiæ *Busson*: nam Francisca f. Guidonis Busson, Dom. de Gazon Franciscæ istius mater fuit. Tertius *rubeus liliis aureis sine numero spargitur*, quod *Castrobriandium* est δόγμα. Cæterum in genealogia *Castrobriandiorum* reperio Jacoben filiam Georgii de Chasteaubrient Dn. de Roches Baritot nuptam..... *Domino de Sacé*, quæ ex majoribus Franciscæ fuerit, cum Dominii illius hæreditatem hæc sit nacta. Quartus laterculus *argenteus 3. leones nigros cum quadrante honorario, quadripertita positione Castiliæ & Legionis tesseras referente* continet. Hoc notatur fam. *Begue Vilaines*, cujus tamen cum Couvrania nexum defectu totius stemmatis indicare non valeo. Couvran. Busson. Chasteaubrient. Begue Vilaines.

§. VII. Ordo areolarum inferior 4. denuo refert: quarum prima *argentea leonem* repræsentat *medio sectum, ut superior pars corporis rubeo, inferior viridi colore* tingatur, capiti imposita *corona aurea*, qui familiæ est *Espinææ f. Espinacæ*: altera *Montmorenciorum* crucem & aquilas: tertia *Vindocinensium* antiquam tesseram: quarta *argentea Bellovalliorum* (de *Beauvau*) 4. *leones rubeos, auro coronatos, linguatos & armatos* continent. *Espinæi* huc spectant vel ob *Annam* f. Roberti II. Dom. d' Espinay Joanni Busson Dom. de Gazon nuptam, vel ob *Annam* f. Henrici Domini d' Espinay Jacobi de Beauvau Dom. de Tingry conjugem. *Momorantiæ* tesseræ hic locus est ob Jacoben filiam Caroli Montmorencii Dom. de Goussainville, quæ uxor fuit Guilelmi Domini de Sevigné, jam vero Franciscæ Bussoniæ mater Joanna Guilelmi alicujus de Sevigné filia fuit. Ejusdem Caroli Montmorencii avia fuit *Aiglantina* f. Joannis Vindocini Domini de la Chastre, quæ ratio esse potest *Vindocinensium* leonum. Demum de *Bellovallensium* symbolo ratio aperta, cum Franciscæ Couvraniæ avia paterna fuerit *Margarita de Beauvau*. Espinay. Montmorency. Vendosme. Beauvau.

§. VIII. Scuto huic *corona*, qualis comitum esse solet imponitur: adjectis etiam *Scipionibus* duobus liliatis, Marescallatus indicibus. De aliis scuti ornamentis mihi nihil constat. Corona. Scipiones Marescalli.

CAPUT XV.

Cerdani. Duc. Medinæceli.

ARGUMENTUM.

1. Familia Cerdana.
2. Scutum Ducis Medinæceli.
3. Castellani & Legionensis symboli ratio.
4. Francicorum liliorum.
5. Apex.

§. I.

NOmine *de la Cerda* usus est *Ferdinandus* Alfonsi x. Regis Castiliæ primogenitus, sed ante patrem mortuus: cum vero ejus posteritas regno excluderetur à Sancio Ferdinandi fratre, nomen *de la Cerda* mansit. In his Ferdinandi nepos *Ludovicus de Claromonte* filiam habuit *Isabellam*, nuptam *Bernardo* Gastonis Phœbi Foxii Comitis Foxii & Domini Bearnii filio naturali. Huic Henricus rex concessit *Medinamceli* cum dignitate *comitis* 1371. Successit filius *Gasto*, atque iterum patri *Ludovicus*, qui *Gastonem* genuit, hic *Ludovicum*, qui primus *Ducis de Medinaceli* & comitis *del Puerto de S. Maria* axiomate insignitus est. Familia Cerdana.

§. II. *Ludovici Cerdani D. Medinæceli* sub Philippo II. rege scutum ita repræsentat *Chifflet. Eq. A. V. n.* 249. ut quadripertitum in 1. & 4. *areis* iterum *bipertitis Castellanum Castrum* & *Legionensem leonem* juxta posita, in 2. & 3. *Lilia Francica* exhiberet. Scutum Ducis Medinæceli.

§. III. *Castellani* & *Legionensis* symboli evidens ratio, quia ex *Castiliæ* regibus primi orti sunt, qui nomen gessere, & regnum sibi deberi prætenderunt. Nam ab avo *Alfonso* rege nepos *Alfonsus* initio exclusus fuit, quod alter filius, istius patruus, Sancius viveret. Ast ante mortem avus testamento mutato nepotem filio Sancio prætulit, sed hunc status evexerunt & regem maluerunt. Alfonso datum *Murciæ regnum*, sed adversus Sancium turbas movere non destitit. Nec tamen posteri ad avitam successionem pertingere valuerunt. Castellani & Legionensis symboli ratio.

§. IV. *Francica lilia* gestantur ob *Blancam Ludovici Sancti regis Franciæ* filiam Ferdinando illi Hispaniæ infanti nuptam. Francicorum liliorum.

Apex. §. v. *Galea* coronata exhibet mulierem ſeminudam, reliquo corpore coccino amicto, oculis cyanea tænia obligatis, alis verſicoloribus. Tenet ea dextra manu gubernaculum navale aureum, ſiniſtra cornu Amaltheæ cæruleum, floribus & fructibus nativi coloris plenum. *Laciniæ* dependent ex auro & minio. Forte iſto apice notatur, quod Ludovicus Cerdanus à Clemente VI. Pontifice princeps *inſularum Fortunatarum* creatus eſt.

Caput XVI.
Dux de Choiſeul.

ARGUMENTUM.

1. *Choiſeulia familia & linea.*
2. *Ducis Scutum. Aigremont.*
3. *Pleſſis-Pralin.*
4. *Bethune.*
5. *Flandria.*
6. *Choiſeul.*
7. *Apex.*

§. I.

Choiſeulia familia & lineæ. ILluſtriſſimus *Dux Choiſeulius* originem gentis refert ad *Fulconem Dominum de Choiſeul*, qui 1150. claruit: avus *Renaldi II.* cui *Aliſ f. Roberti C. Drocenſis* ex regio ſanguine nupſit. Horum pronepos fuit *Guido*, pater *Petri & Guilelmi*, ab hoc *Marchiones de Cleſmont, de Lanques & de Foncieres*, ab illo per duos *Petros*, majorem natu reliqui primogeniti *Domini de Choiſeul*, minorem *Petrum cogn. Gallehaut Dominum de Damonet*, Domini *de Pralin*, ſati. Et quidem hujus Petri nepos *Fridericus Carolum* Mareſcallum Franciæ & *Fridericum* C. du Pleſſis genuit. Ille pater eſt *Franciſci* M. de Prâlin, hic *Cæſaris* Mareſcalli Franciæ, qui 1665. inter Duces & Pares Franciæ receptus eſt.

Ducis ſcutum. Aigremont. §. II. Ducis clypeus quadripertitus eſt. Laterculus primus *rubeus leonem coronatum aureum* continet: notandæ familiæ *Aigremont*, ob *Aliſam Dominam d' Aigremont*, conjugem *Ioannis Dn. de Choiſeul*, qui Renaldo II. & Aliſa Drocenſi natus fuerat.

Pleſſis Pralin. §. III. Secundus quadrans *alternis faſciis aureis & atris ternis* exaratur: quod *Praliniorum* ſymbolum eſt: ob matrimonium Petri Choiſeulii cogn. Gallehaut & *Catharinæ Pleſſiæ Dn. de Praslin.*

Bethune. §. IV. Tertia area *argentea* continet *faſciam rubeam Bethuniorum*, ob *Annam* filiam & hæredem Georgii de Bethune Domini de Hoſtel, uxorem *Friderici Choiſeulii Dn. de Praslin.*

Flandria. §. V. Quarta area *aurea leone nigro* inſignitur, denotandæ *Flandriæ*, ſi ſcriptoribus plena fides: unde vero ratio hujus laterculi, quod ignorem fateri, quam longius rationes dubias repetere malo.

Choiſeul. §. VI. Toti imponitur parmula *cærulea, cruce aurea*, quam *ejusdem metalli* 18. *plinthides, quinæ & quaternæ angulis inſitæ*, comitantur, inſignes. Hæc teſſera eſt *Choiſeulia* gentilis.

Apex. §. VII. Scuto inſiſtit caſſis coronata, ex qua oritur leo aureus, inter lacinias aureas & cæruleas. Atlantes ſunt duo leones aurei.

Caput XVII.
Fam. Columnia.

ARGUMENTUM.

1. *Columnia familia. Tituli.*
2. *Scutum. Columnæ origo.*
3. *Vnde agnatio Brandeburgiorum credita.*
4. *Apex.*
5. *Alius.*

§. I.

Columnia familia. COlumniorum in nobilitate Romana antiquus ſplendor eſt, utrum vero ad *Herculem vel Trajanum* imperatorem referri eorum familia debeat, aliorum inveſtigationi relinquo, qui antiquitatem fabuloſam pluribus exemplis expertus, ſecula remotiora inquirere non ſoleo. Vid. *Ioh. Petr. Creſcent. Coron. della Nobilt. d' Italia. P.1. Narr.9.* Modeſtior eſt *Paul. Jov. de vit. Pomp. Col. T. 2. Vit. illuſtr. p.* 289. *Columniæ gentis proceres ante* 600. *annos in urbe Roma Latioque potentiâ atque opibus ſummum claritatis*

locum

locum tenuisse ex annalibus constat: arbitranturque eos nonnulli è Germania oriundos, vel uno maxime argumento, quod Germanis Cæsaribus in omni fortuna semper adhæserint, cum ex professo Gibellinas secuti partes Cæsareum nomen perenni studio tuerentur, & Guelfis adeo infensi essent, ut plerumque à summis Pontificibus dissiderent. Cæterum quamplurimos familia hæc, Ursinorum æmula, Cardinales, nec paucos Pontifices numerat, in quibus *Xystus*, *Marcellus*, *Hadrianus III. Stephanus VI. Martinus V.* Præcipua gentis bona in *Neapolitano* regno sita sunt, cujus *hæreditarii Conestabiles* vocitantur. Inter alios eorum titulos enumerantur *Ducatus Paliani* & *principatus Palestrinæ* in *Latio, Taliacozzu & Corvari ducatus* & *principatus Castilionis* & *Sonnini in Neapolitano* agro, *principatus Buteræ* in *Sicilia*, item *Ducatus Bassanelli, principatus Carboniani* & *Gallicani,* quæ linea prius fuit Ducum *de Zagarolo.* Tituli.

§. II. Eorum insignia referunt in scuto *coccineo columnam argenteam capitulo coronato & basi aureis.* Ut est apud *Chifflet. Insf. Eq. A. V. n.* 231. Columnæ rationem ex nomine (quod à *Columna* opido ducitur, cujus in Antonini Pii Cæsaris itinerario memoria, illud vero Bonifacius VIII. Pontifex, Cardinales Columnas diro odio prosecutus, immani rabie delevit, sed reliquiæ vigente adhuc nomine ultra Algidum Latina via conspiciuntur apud *Paul. Iov.* d. l. p. 290.) repetere malo, quam traditione; De qua *Cyr. Spangenb.* Adelsp. P. 2. L. 12. c. 28. p. 308. b. Es schreiben etliche/ daß die Herren Columneser darumb die rothe seule (atqui argentea est) in ihrem Wapen führen/ daß einer auß ihrem Geschlecht/ mit namen Johannes/ in einem zug wider die Saracenen die seule/ daran der HErr Christus biß auffs blut gegeisselt worden/ gewonnen und erobert haben soll. Hoc quoque ex Jovio fuerit pag. 291. qui ita de *Ioanne Columna Cardin.* quod auspiciis Honorii Pontif. exercitum Christianum duxerit, & ad Pelusium Nili ostium Damiatam expugnaverit: Demum *Victor ex ancipiti periculo laboreq; honestissimum sacrato viro atque id incomparabile omnique armorum specie splendidius triumphum Romam detulerit: Columnam sc. in qua Christus Servator Hierosolymis alligatus & flagris cæsus fuit, quam in S. Praxedis templo supra Suburram ad Exquilias hodie veneramur. Coronam* autem idem *Iovius* p. 290. donum perhibet esse *Ludovici* Imperatoris, concessum *Stephano Columnio*, qui cum Senatoriæ dignitatis fastigium per quinque annos continuo magistratu obtineret, ipsum & ante eum Henricum in Capitolium receperat, ut in Vaticano vel invitis Pontificibus imperatorio diademate coronarentur. Scutum. Columnæ origo.

§. III. Ob hanc columnam, cum *Martinus Pontifex* in sigillo Brandeburgico conspiceret sceptrum non satis affabre effictum, columnam esse arbitratus, agnatos Brandeburgicos dixit, quales nostro etiam tempore *Columnii* eos habere & colere pergunt. Unde agnatio Brandeburgiorum credita.

§. IV. *Galea* coronata exhibet nudam Sirenen, inferiori parte media in bifidum piscem desinente, corona & capillis aureis: caudam duplicem in summum reflexam brachiis hinc inde sustinentem: uti est apud *Chifflet.* n. 231. Hæc figura prius in scuto fuisse legitur, dein cum columna esset sumta, in galeam translata est cum symbolo: *Contemnit tuta procellas.* Apex.

§. V. Alium apicem *Chifflet.* Eq. A. V. n. 316. *Francisco Columnio principi Palestrinæ* tribuit, videlicet columnam scutariam boâ cæruleâ in gyrum circumvolutam, erumpente è faucibus infantulo coccineo. Laciniæ tinguntur argento & cocco. Alius.

CAPUT XVIII.

Com. & Baron. Concini.

ARGUMENTUM

1. *Concini Itali.*
2. *Ex illis Austriaci Barones & Comites.*
3. *Malgoldia familia.*
4. *Concinia tessera.*
5. *Rosseck.*
6. *Galeæ, Malgoldia, Rosseccia, Concinia.*

§. I.

IN Tusciæ nobilitate *Concinorum* insigne nomen est. Ita in *Abb. Gamurrini Hist. Genealog. Fam. Tusc. & Umbr.* p. 180. *Leonoræ Conciniæ* fit mentio, quæ uxor fuit Concini Itali.

 Hora-

Horatii, ex Marchionibus del Monte, March. & Com. de Mealla: Alibi p. 426. Equitis *Ioannis Baptistæ Concini*, qui palatium Guadagniorum in civitate Aretina emerit. Ex eadem gente fuit *Concinus Concini*, qui sub *Marescalli Ancrai* nomine in Gallia claruit, & Dux ac Par Franciæ creatus, tragico tamen exitu periit.

Ex illis Austriaci Barones & Comites. §. II. Ex eadem gente, qui nomen hoc in Austria gestant, oriundos esse, facilè nobis persvademus, & quidem ex Italia eos in Tirolim, dehinc in Austriam pervenisse atque dominia *Wocking*, *Weinzirl*, *Perwahrt*, &c. acquisivisse edoctus sum. *Gabr. Bucel. Germ. Stemmatograph. P. 3. pag.* 21. primum allegat *Nicolaum de Concin* maritum *Luciæ de Droß heredis*, quibus *Antonius Dn. in Droß* natus est *Christophori* pater, qui *Ehrnricum, Ioannem & Ferdinandum vel Iacobum* genuit, unde tres lineæ. Ehrnricus avus fuit Georgii Friderici, Wolfgangi Adami, Ehrnrici Christophori, Joannis Sigismundi & Caroli Volcardi, qui *Comitum* titulo insigniti sunt.

Malgoldia familia. §. III. Scutum exhibet in armoriali suo *Sibmacher*. P. I. pag. 38. quadripertitum. Quadra prima & ultima *rubea argenteum cantherium inversum* seu ex capite areæ in pedem porrectum (untersich gekehrte Sparn oder Winckelmaß/) continet: quod δῆγμα fuit antiquæ familiæ *Malgoldiæ*, hâc extinctâ ab Imperatore *Maximiliano* I. 1496. Conciniis concessum.

Concinia tessera. §. IV. Areola secunda & tertia *cærulea* repræsentat *baltheum diagonalem sinistrum* (weisse mittelstrich nach der schräge/) comitibus *ex auro in superiori parte stellâ sex radiorum, inferiori lunulâ*, quæ tessera gentilis est, sed posteriori loco, quod in aliis etiam exemplis videre licet, collocata.

Rosseck. • §. V. Toti incumbit media parmula *rubea* insignis *rosâ aureâ*, denotandæ familiæ *Rosseck* in Carinthia, quod ex hereditate est Mariæ Salomeæ de Rosseck in Landskron, quæ Christophori Concinii uxor fuit.

Galeæ. §. VI. Galeæ scuto insistunt tres coronatæ, priori draconis seu ignovomæ feræ caput & collum protenditur, viride sed anteriori parte auro infecta, flammis rubeis ex **Malgoldia.** rictu & auribus prorumpentibus: Laciniæ minio & argento tinguntur pro *Malgoldio* **Rosseccia.** apice: Media *Rosseccia* sustinet jugum explicatum alarum rubearum cum singulis rosis aureis; phaleræ dependentes etiam fulgent auro & cocco. Tertia ornatur ala cum **Concinia.** typo areæ *Conciniæ*, & laciniis cyaneis atque argenteis.

CAPUT XIX.
Com. Cronbergii.

ARGUMENTUM.

1. *Familia Cronbergia.*
2. *Comitum scutum.*
3. *Ferdinandi II. diploma.*
4. *Rudolphus è Guelfis Ludovici pii affinis.*
5. *Cronbergiæ tessera.*
6. *Familiæ lineæ. Affinitates illustres.*
7. *Scutulum medium cum aquila.*
8. *Geroldseccium symbolum.*
9. *Galeæ & Apices.*
10. *Ex Imperiali diplomate.*

§. I.

Familia Cronbergia. INter Equestres Rhenanas familias à pluribus sæculis inter paucas præprimis eminuit *Cronbergia*, à castro *Cronberg*, quod non procul Francofurto distat, cognomen sortita: cujus insignia conspiciuntur Wapenb. P. I. pag. 124.

Comitum scutum. §. II. Ex eo tempore in sublimiorem elevati dignitatem alia dispositione *Comites* uti cæpere: quæ illa est, ut scutum quadripertitum conspiciatur. Prima & quarta *area rubea fasciam* refert *auream*. Secunda transversè in duas partes secatur, superiori *rubea coronam* deferente *auream*, inferiori *vario vellere* farta, seu *argentea quatuor cæruleis monticulis campanarum instar* distincta. Tertia eandem sectionem patitur, sed inferiorem locum occupante corona, superiorem monticulis. His laterculis incumbit medium scutulum *aureum aquilâ imperiali nigrâ (sed sine corona)* insigne.

Ferdinandi II. diploma. §. III. Ut rectius ista intelligamus, ex re fuerit ex diplomate Augusti Ferdinandi II. 13. Jan. 1623. familiæ dato nonnulla inserere, quæ gentis originem & insignia spectant. Ita ergo verba sonant: Wann uns nun der Ehrwürdig Johann Schweickhart/ Ertzbischoff zu Mäyntz/ deß Heil. Röm. Reichs durch Germanien Ertz-Cantzler/ unser lieber Neve und Churfürst/ unterthänig zu erkennen geben/ welcher-

welchermassen das uralte Adelich-Rittermässig Geschlecht deren von Cronberg von vielen unfürdencklichen jahren hero / wie auß vielen Epitaphiis, Monumentis und stifftungen / so wol in Kirchen und Gebäuen / insonderheit aber noch Anno Christi 866. von weyland Rudolffen von Cronberg geheimen Rath und Cantzlern deß Königreichs Franckreich / vermög nachfolgender glaubwürdiger Formalschrifft: *Messire Rudolphus ou Raoul de Cronemberg oncle de Charles le Chausve grand Conseillier & Chancelier de France l'an DCCCLXVI. homme sage, prudent & de sainte vie, qui estoit yssu de la noble maison de Cronemberg, & portoit de queules a la couronne d'or, escartelé de vair, sur le tout de l'Empire.* Fuit hic Rudolphus frater Judithæ, quam duxit uxorem Ludovicus pius Imperator Caroli M. filius, pater Rudolphi & Judithæ præfatæ fuit Welpho I. tum temporis Dux Norici ex comitibus de Altorf. Ex hac familia uxorem deinde duxit Luitgardam Ludovicus Rex Franciæ Ludovici pii nepos, &c. zu sehen / wie gedachter Rudolff von Cronberg durch das gantze Römische Reich titulirt / gehalten und berühmet worden. Auch diß hernach geschrieben uralt angeerbt Rittermässig Wapen und Kleinot gebraucht und geführet haben / so da mit namen ist ein quartierter Schild / dessen hinter unter und vorder obertheil roth oder Rubinfarb / der hinterste ober- und vorder untertheil aber weiß oder silberfarb ist: In dem hindern untern und oberen vordern jedwedern erscheinet eine Königliche goldfarbe Cron. In dem vordern und obern hindern theil aber vier blaue paarweiß neben einander in Glockengestalt gesetzte Berg / in mitte deß Schilds ein gelb oder goldfarb Hertzschiltel / darumen ein schwartz außgebreiteter doppelter Käyserlicher Adler / welches jetztgemeldte Wapenkleinot dann nach und nach auff sie / die von Cronberg / verstammet und gefallen. Und damit nun obgedacht Cronbergisch uralt Rittermässig Wapen und Kleinot mit den jenigen / welche sie bißher von viel hundert jahren hero gehabt / und theils von weyland unsern geliebten Herrn Vettern und Vattern Käyser Matthiasen / Christseligster gedächtnüß / vermehrt und gebessert worden / unirt und zusammen gefügt werden möchte / ꝛc. Inde eadem sine mutatione, quæ antecedentibus verbis enunciata, repetuntur insignia, & dantur *Adamo Philippo Baroni in & de Cronberg*, ejusque agnatis *Hermanno, Ioanni Danieli, Ioanni Svicardo, Ioanni Philippo & Harthmudo.*

§. IV. *Rudolphi*, quem diploma memorat, passim historiæ faciunt mentionem, & quidem constanter eum Welphis ascribunt: *Cronenbergii* autem cognomen nullibi ei appositum legi, neque bene magno numero stirpium, quas autores ex Welphis derivare solent, ab ullo Cronenbergios adscriptos memini. Sed quam suo diplomate confirmare Augustus voluit traditionem, impugnare nolo. Rudolphus è Guelfis Ludovici pii affinis.

§. V. Porro gentilia insignia *Cronbergia* esse areolam istam *rubeam cum corona* & *argenteam cum cæruleis monticulis (varii velleris* figura) vix dubito. Et quidem communiter quadrifida sectione utramque areolam repetere solebant, uti videre est in alleg. Wapenb. I. p. 124. Nunc uti vidimus extra quadraturam repetuntur. Coronam ad nomen alludere vix dubium esse potest: sed & *monticuli* alterius areolæ alteram nominis partem constituunt. Unde ad eam speciem paronomasticorum insignium hæc referre convenit, quæ duabus figuris unius nominis partes exprimunt. Alicubi tamen legisse memini, quod Sigfridi Burggravii de Landscron filia *Lupfardis* Domino de Cronenberg nupserit, à quo his corona accesserit. Cronbergia tessera.

§. VI. Gentem ipsam quod concernit, hoc videlicet nomine compellatam, antiquissimam ejus memoriam seculo decimo tertio reperio. Eo enim duo vixere duarum linearum autores: quo vero agnationis inter se gradu fuerint, non constat. Alter *Franco de Cronberg*, qui 1236. vixit, istam lineam ex se dedit, quæ cassidi alarum imposuit jugum, in scuto vero areolam coccineam sine corona gestavit: In ejus pronepotibus Dieterico & Joanne iterum duo rami egressi; quorum alter *Ioannis* in Franconis, qui 1460. extinctus est, filia *Elisabetha*, quæ *Ioanni Com. Solmensi* marito *Rœdelheimium* (quod Franconis illius prioris filius Walterus ab uxore sua obtinuerat) attulit, terminatur: alter *Dieterici* diutius floruit, & in ea quendam *Hartmudum* reperio, qui scuto etiam coronam inseruit. De *Ioannis* progenie scire convenit, ejus nepotem *Waltherum* loco alarum galeæ coronatæ aures asininas nigram & argenteam imposuisse: *quod nonnulli Joanni ipsi tribuunt, & rationem aurium à matre ejus *Reiffenbergia* Familiæ lineæ. Affinitates illustres.

bergia

bergia derivant. Alter *Hartmuth de Cronberg* Eq. qui 1266. *Agnetem Hanoviæ Comitissam* duxit, hujus lineæ autor est, ex qua Illustrissimus Comes & alii qui supersunt agnati descendunt, quæ & coronam in clypeo gestare & apicis loco strobilum (Dantzapffen) usurpare solita est. In ea *Hartmuth VIII.* excellit, magnus *Beati Lutheri* nostri fautor, & ei ita familiaris, ut non solum ejus literas acceperit, verum etiam vel ipse in ejus causa quædam scripserit vel suo nomine ab isto scribi passus fuerit, quæ nunc quoq; in Magni Doctoris nostri Tomis leguntur: Tum *Ioannes Svicardus Elector Moguntinus*, qui Archiepiscopatui ab anno 1604. ad 1626. præfuit. Cæterum familiæ splendorem & quo superioribus seculis loco habita sit, inter alia ostendunt affinitates ex præcipuis comitum stirpibus petitæ: Ita ex linea *Franconis Philippo* Equiti Comitissa *Westerburgia*, & alia *Adelheidis. C. Erpacensis*, Walthero *Elisabetha Dn. de Runckel*, Franconi *Catharina Eisenburgia* s. *Isenburgia*: Ex altera linea *Hartmuto* primo *Agnes C. Hanoviæ*, filio Hartmutho II. *Elisabetha Dn. de Weinsperg*, hujus filio Hartmutho juniori *Comitissa Nassoviæ*, Hartmutho V. *Wilburgis Com. Isenburgio-Büdingensis* nuptæ sunt: Quibus hoc sæculo accessere matrimonia Illustrissimorum Comitum *Adami Philippi* cum *Maria Sidonia C. Falckensteinia*, (quæ post eum Hermanno Fortunato M. Badensi nupsit,) & qui nunc solus illo titulo claret, *Cratonis Adolfi Ottonis* cum *Maria Francisca Com. Oetingensi*. Nec minus aliæ Illustrissimæ familiæ ex hac sibi quæsivere conjugia: Ita *Elisabetha Rœdelheimii hæres Ioanni Solmensi* comiti, à quo universa stirps Illustrissimorum Solmensium, Laubacensium & Lichensium descendit, & ejus amita *Anna Eberhardo Domino de Eppstein* elocatæ sunt.

Scutulum medium cum aquila. §. VII. Scutulum medium aquila insigne, videtur *gratiæ imperialis* esse symbolum. Ex diplomate Ferdinandeo didicimus olim jam illud in usu fuisse. Ex eo vero usum ejus iterum omissum oportet, quod ex armoriali nostro colligo. Crediderim vero ab Augusto Matthia donum illud repetitum, & eo designari, quod in diplomate mentio fit, ab hoc Imperatore scutum gentilitium amplius exornatum.

Geroldseccium symbolum §. VIII. Superest laterculus primus & quartus ejus dispositionis, qua Comes modernus utitur, *aureus rubea fascia* exaratus: quo symbolo *Geroldseccia* dynastia notatur, ad Hercyniam s. Nigram sylvam sita, cujus arx differentiæ à *Gerolsdeccio ad Vogasum* in Alsatia *Hohengeroldseck* nuncupari solet. Cæterum familia, quæ illâ fasciâ olim usa, fuit ex vetustissimis Germaniæ. Originem ejus deducunt ab *Hildebrando D. Sveviæ, Hildegardis* patre & ex ea Augustissimi Caroli M. Socero, cujus filius Geroldus ab affine Dux Bavariæ & M. Austriæ creatus sit, & 798. prælio contra Hunnos ceciderit. Duo huic filii dantur Bertholdus Dux Sveviæ & *Geroldus*, cui pater castrum *Geroldseck* à se conditum & dictum cum dominio adjacente, *ἀπόσπασμα* Ducatus Sveviæ, concesserit. Ab hoc reliqua familia Geroldsecciorum derivata, in qua *Ioannes* 935. expeditioni Henrici aucupis adversus Obotritos & Vinidos interfuit: aliorum qui ludis equestribus variis adfuere, in horum indicibus mentio fit. *Conradus* quoque & *Waltherus* Episcopi Argentinenses fuere. Seculo decimo quinto *Waltherus Geroldseccius* se etiam *Comitem Veldentinum* dixit; quo jure? hactenus indagare non potui. Ultimus marium familiam hanc clausit *Iacobus* 1634. 26. Jul. defunctus, unâ relictâ ex Barbara Rappolsteinia filiâ Anna Maria, quæ postmodum *Friderico Comiti Solmensi*, & hoc extincto *Friderico M. Badensi* nupsit. Cæterum Jacobo vivis exemto id Imperator meritis militaribus *Adami Philippi Cronbergii* dedit, ut feudum *Geroldseccium* ei attribueret. Quo titulo in *Comitum Svevico* scamno ipsis locus est. Galeas tamen nondum assumtas vidi: quæ alias, uti ex Wapenb. I. pag. 19. videre est, duæ Geroldsecciis in usu fuere, altera coronata, impositâ columnâ vel potius pileo oblongo orientali coccineo, cujus capitulum vel in summitate globulus auro fulget, impositis pennis pavoninis, sui coloris: altera sustinebat alarum symbolo scutario exaratarum jugum complicatum.

Galeæ & Apices. §. IX. Descripto in hunc modum clypeo duæ imponuntur cassides: quarum prior coronata in *strobili* figurum confertas nigras plumas sustinet: quem ex Wap. I p. 124. *Cronbergiorum* antiquum apicem fuisse constat: videlicet ejus lineæ, quæ ab Hartmutho aliquoties jam dicto descendit: altera jugum refert explicatum alarum, quarum prioris superior alterius inferior pars cocco, reliqua vario vellere vel monticulis cæruleis in argento pinguntur. Alis usum esse linearum alteram, Francone satam, jam §. 6. diximus. Quæ forte distinctio discerniculi vim obtinuit inter lineas: de quo more P. I. c. 8. quædam observata sunt. Unde crediderim duplicem

hunc

hunc apicem assumtum, ut colligerentur universæ familiæ decora. Quamvis enim tertium apicem notaverimus aures duas asininas, hunc non receptum autumo, quia & paucis usurpatus non diu duravit, & si conjectura non fallit, ob maternam memoriam assumtus fuit: unde ut resumeretur, parum referre visum est.

§. x. Galeas istas non semel allegatum diploma ita describit: Auff dem Schild zwey gegeneinander gestellete offene Adeliche Thurniers-helm/ beyderseits mit roth oder rubin- auch weiß und silberfarben helmdecken/ darob auf dem hindern erscheinen zwey Adlers flügel/ in welches vordern flügels untertheil und in deß hindersten obertheil in jedem auch vier blaue neben einander paarweiß in Glockengestalt gesetzte berge/ allerdings wie unten in dem Schild/ der vorder helm aber mit einer Königlichen goldfarben Kron gezieret/ darauß ein dicker schwarzer federbusch in gestalt eines Thanzapffens erscheinet. Ex imperiali diplomate.

Caput XX.

Crussolii, Duc. Uticæ.

ARGUMENTUM.

1. *Familia Crussolia. Linea.*
2. *Ducis Uticæ scutum.*
3. *Crussol. Levis.*
4. *Gourdon Genouillac. Galiot.*
5. *Utica.*
6. *Apex.*
7. *Scutum Com. de Crussol.*
8. *Tituli.*

§. I.

INter eos qui extra Principum ordinem Ducatus axioma acceperunt, ordine temporis primi sunt *Crussolii*: quorum Illustrissima gens ad *Geraldum Bastet* refertur, maritum *Berengariæ* heredis *Crussolii* circa 1110. Ab hac familiæ cognomen. Ab hoc Geraldo per matrimonia ex familiis *Roussillon, Pagan, Poictiers, Monteil, S. Didier, Chasteauneuf, Clermont, Tournon, Lastic*, descendit *Ludovicus B. Crussolius*, Seneschallus Pictonii, gubernator Delfinatus, Magnus dapifer Franciæ & Ludovici XI. cubicularius. Hic proavus fuit *Antonii* & *Iacobi* primorum *Uticæ Ducum*, quorum hic *Emanuelem* genuit *Francisci*, Uticæ Ducis, Comitum Crussolii & Apcherii, *Iacobum Christophorum*, Marchionum de S. Sulpice, *Ludovicum*, Marchionum de Crussol, ..., Marchionum de Monsalais & *Armandum* Marchionum de Cuisieux satores. Familia Crussoliæ Lineæ.

§. II. *Ducis Uticæ* scutum illud vidi, ut in quadripertito scuto quadra prima & quarta *bipertitæ* exhibeant symbola familiarum *Crussol* & *Levis*: secunda & tertia nova quadripertitione misceant symbola stirpium de *Gourdon Genouillac* & de *Galiot*. Toti vero imponatur parmula *Uticensis, d'Usez*. Ducis Uticæ scutum

§. III. *Crussolia* tessera ipsa est laterculus *quaternis aureis & viridibus fasciis* exaratus. Qui vero huic contiguus *Leviam* stirpem designat *aureus tres cantherios nigros* complectitur. Hunc credo quod addiderit Ludovicus B. Crussolius §. I. dictus, qui *Ioannam* duxit *Gilberti de Levis* C. de Ventadour filiam. Crussol. Levis.

§. IV. Tesseras familiarum *Gourdon Genouillac* & *Galiot* attulit Ludovici illius nepoti *Carolo* Magno dapifero Franciæ uxor *Ioanna de Gourdon Genouillac* M. Scutarii Franciæ & tormentariæ rei Magistri filia. Porro Gordonium δεῖγμα est area *cærulea insignis tribus stellis aureis in pali formam dispositis*. *Galiotorum* vero *aurea tribus baltheis dextris rubeis* exornata. Gourdon Genouillac. Galiot.

§. V. *Uticæ* tessera est *rubea tribus baltheis aureis* exornata. Hanc modo dicti Caroli pater *Iacobus B. de Crussol* Ludovici filius uxori debuit *Simonæ Vicecomiti Uticæ* l. *Usticæ* l. *Usez*. Unde titulum Vicecomitis Usticensis ejus filius *Carolus* gessit. Verum qui hoc genitus est *Antonius* Uticæ suæ (quod opidum est ad Gardonium fluvium Episcopatu insigne,) axioma *Ducale* 1565. obtinuit, quod Curia Tholosana 1566. 26. Mart. confirmavit. Inde 1572. m. Jan. *Pariatus* dignitas accessit, mense Martio Parisiensis curiæ auctoritate firmata. Utica.

§. VI. Scuto huic incumbit *galea* coronata, cui caput leporarii argenteum impositum conspicitur. *Laciniæ* dependent ex auro & cocco. *Telamones* autem adstant duo leones. Tum torques ordinum regiorum circa scutum visuntur; quæ quidem dignitas personalis est. Apex.

§. VII. Filius Ducis *Emanuel C. de Crussol & d'Apcher* paternum δεῖγμα descriptum gestat in scuti bipertiti dextro latere, sinistrum *aureum* implet *castro rubeo supra* Scutum C. de Crussol.

quod conspiciuntur duæ bipennes cæruleæ; quod symbolum est gentis *Apcheriæ*, cujus heres *Margareta* Francisco Duci nupta inter conditiones dotales hanc necessitatem insignium Apcheriorum attulit. Reliquarum linearum discernicula nondum vidi.

Tituli. §. VIII. Titulum illum observavi: *Franciscus de Crussol, Dux d'Usez, Princeps de Soyon, Comes de Crussol, d'Apcher & de S. Cherly, B. de Levis, de Florensac, de Bellegarde, de Remoulin, d'Aymargues & de S. Geniés, Dn. d'Acier & de Cadenat.* Rationem singulorum reddere nequeo. *Soyon* Vivaresii, Rex principali dignitate ornavit. *Levis* & *Florensac* à Joanna Levia videntur allata. *Acier* attulit Joanna de Gourdon Genouillac, cujus pater illo titulo usus.

CAPUT XXI.
Com. Egmondani.

ARGUMENTUM.

1. *Familia Egmondana. Lineæ.*
2. *Scutum Lamoralli Egmond. Tessera Egmondana. Arculeja.*
3. *Geldria. Juliacum.*
4. *Lucenburgum. Balcium.*
5. *Alia dispositio.*
6. *Apex.*
7. *Scutum Egmond. Com. de Baer.*
8. *Rami Iselsteinii.*
9. *Merensteinii.*
10. *Titulus.*

§. I.

Familia Egmondana. EGmonda Hollandiæ opidum non alio nobilius est quam familiæ causa, quæ inde nomen assumsit, ex vetustis *Frisiorum* regum posteritate. Cum enim *Radbodus* nonus Rex gentis illius à Carolo Magno exutus regno esset, *Egmondanæ* dynastiæ titulum assumsisse eum perhibent, quod factum fuerit vergente seculo octavo. Nam 792. in fata concessisse dicitur. Ab eo quintodecimo gradu deducitur *Gerhardus Dominus Egmondanus*, qui è conjuge Elisabetha f. Guilelmi Bar. de Strien *Gualterum* & *Ioannem* genuit. Hic 1319. mortuus ex *Beatrice Vianensi* pater fuit *Guidonis* & *Gualtheri*, ex quibus *Egmondani de Merenstein*, in duas lineas, quæ iterum surculos alios produxere, distincti. Lineæ. Gualtherus autem Gerhardi filius Dominus Egmondæ 1321. extinctus genuit *Ioannem* maritum *Guidæ filiæ Gisberti Amstelii Dn. de Iselstein.* His geniti præter alios *Arnoldus* & *Wilhelmus*, ex quo Domini *de Zoovermeer*, *Zevenhuysen* & *Seegvvart*, quorum linea defecit in *Davide* & *Ioanne* ἀγάμοις, *Gualtheri*, qui 1519. obiit, liberis. *Arnoldus* filios habuit *Ioannem* & *Wilhelmum Iselsteinii* dynastam sed ἄπαιδα. Joannes uxorem duxit Mariam f. Joannis Arculei, unde nati *Arnoldus Dux Geldriæ* & *VVilhelmus*. Arnoldus filium habuit, sed in se impium expertus est, *Adolphum*, hic *Carolum* Ducum Geldriæ ultimum. Guilelmus autem *Ioannis* pater fuit & *Friderici*: huic qui *Iselsteiniam* nactus erat Aleida Culenburgia *Buren* & *Sanmartinsdyck* attulit, unde filius *Florentius* & nepos in historia Caroli V. celebris *Maximilianus Egmondanus C. Buræ*, qui 1548. extinctus est, pater *Annæ*, quæ *Buram*, *Iselstein* & *Leerdam* Guilelmo Nassovio principi Arausionensi attulit. *Ioannes* Guilelmi filius primus *Egmondæ Comes* fuit, & *Ioannem* genuit, Franciscæ Lucenburgiæ principis *Gaueræ* maritum: his parentibus ortus *Lamorallus*, cui 1568. Albani tyrannis caput abstulit, ausu Hispanicæ potentiæ in Belgiis pene exitiali. Liberi ejus ex Sabina Palatina Friderici III. Electoris sorore plures: sed inter eos *Carolus* gentem propagavit, pater *Ludovici*, avus *Philippi Ludovici*.

Scutum Lamoralli Egmond. Tessera Egmondana. Arculeja. §. II. *Lamorallo Egmondano* Chifflet. Inf. Eq. A. V. n. 200. parmam attribuit quadripertitam, ut 1. & 4. quadra bipertita, hinc *duodenis cantheriis aureis & miniatis* impleatur, quorum duo primi superne *bifidi* sunt. (Hæc ipsa Egmondiorum est tessera.) Isthinc *argentea duplicem fasciam transversam coccineam alternis utrinq. pinnis asperatam* repræsentet: quo familia *Arculeia* designatur. Quod Dominium Arculeji f. Ercklens in Juliacensi Ducatu eo celebrius redditum est, cum Joannes *Ioannam* conjugem obtineret Guilelmi & Reinoldi Juliaci atque Geldriæ Ducum sororem. Eo vero matrimonio præter Guilelmum filium nata est *Maria Ioannis Egmondani* conjux.

Geldria. Juliacum. §. III. Quadram secundam & tertiam bipertitam ornant *leones Geldricus & Juliacensis*. Horum ratio ex eo, quod Arnoldus Egmondanus Joannæ nepos fuit, ad quam

& posteri-

& posteritatem Guilelmo & Reinoldo fratre sine prole mortuis videbatur successio spectare: & quidem *Geldriam* obtinuit, Juliacensis ducatus ad agnatos ex Bergensi linea reversus est. Ipsa Geldria Arnoldi nepote Carolo sine liberis extincto (frustra eam sibi asserere conante Guilelmo Clivio & Juliacensi,) in potestatem Caroli V. venit. Memoriam tamen tanti decoris, quo familia fulsit, servat alter, qui ab Arculeis & Geldris non descendit ramus.

§. IV. Huic clypeo aliam parmulam mediam imponebat Lamorallus, quadrifida partitione *Leonem Lucenburgium* & *Balciorum* (Baux) *stellam 16. radiorum* in area *coccinea* repræsentantem. Hanc parmulam à matre assumsit *Franciscâ Lucenburgiâ* sorore & herede Jacobi III. Lucenburgii Dn. de Fiennes *C. de Gaure* Eq. A. V. cujus hoc scutum describit *Chifflet.* n. 81. Ejus vero & Franciscæ abavia fuerat *Margareta* f. *Francisci Balcii* Ducis Andriani, Petri Lucenburgii C. Sanpauli uxor. Lucenburgium. Balcium.

§. V. Aliam dispositionem tribuit modernis *Sammarth. l'Est. de l'Esp.* p. 110. 111. ut nimirum tesseræ Egmondanæ & Arculeæ quadras majoris scuti conficiant, cui media incumbat parma Geldrico-Juliacensis. Ita etiam disponit clypeum Guilelmi Dn. Egmondani *Chifflet.* n. 78. Alia dispositio.

§. VI. Galea coronata exhibet pileum furvum turbinatum laureis in struem ordinatis compositum. Laciniæ aureæ sunt & coccineæ. Apex.

§. VII. *Ioanni Egmondano Comiti, Dn. de Baer*, qui Lamoralli avus & 1491. *Eques aurei velleris* creatus fuit, *Chifflet.* n. 101. eam dispositionem assignat, ut 1. & 4. quadram *Egmontii* cantherii occupent. Tertiam *Arculeiorum* zonæ pinnatæ. Secunda autem aurea defert baltheum dextrum coccineum pro dominio *Baer.* Tum apicem tribuit caudam pavoninam. Scutum Egmond. C. de Baer.

§. VIII. Quod attinet ramum *Iselsteinium, Florentio Egmondano* Maximiliani Burani patri tribuit *Chifflet.* n. 120. quadripertitum clypeum, ita ut 1. & 4. laterculus sit *Egmondanus*: 2. & 3. coccineus argentea zona alternis utrinque pinnis asperata imprimatur. Hoc δεῖγμα est *Buranæ* dynastiæ vel comitatus, quem Friderico Egmondano patri Florentii attulerat *Aleida Culenburgia*, nata matre Elisabetha f. Joannis de Bura, C. de Hochstraten. Demum toti imponitur novum scutulum *aureum nigro fasciatum cum decussi argenti & minii ductu duplici alveolato toti* supercurrente. Quo notatur *Iselstein*, à Guida Joannis uxore, ut vidimus §. 1. allatum. Hæc vero linea hereditatem ad Nassovios, uti diximus, transmisit. Rami Iselsteinii.

§. IX. *Merensteiniæ* lineæ tribui lego *fasciolam trifidam cæruleam*, quam Egmondiis symbolis induxerint. Merensteinii.

§. X. Titulum Egmondanis modernis dicto loco Sammarthanus tribuit: *Dux Geldriæ & Iuliaci, Com. Egmondæ & Zutphaniæ, Princ. Imperii, Grandis Hispaniæ, Princeps Gaueræ.* Titulus.

CAPUT XXII.

Farnesii, Duc. Parmæ & Placentiæ.

ARGUMENTUM.

1. *Farnesia familia.*
2. *Ducis Parmæ scutum. Confalonerii Ecclesiæ.*
3. *Lilia Farnesia.*
4. *Placentia & Parma Ducatus.*
5. *Austriacum & Burgundicum symbolum.*
6. *Lusitanicum scutulum & prætensio.*
7. *Apex.*

§. I.

FArnesia familia, cui à *Farneto* Castello Ethruscorum nomen, plurimum suæ dignitatis *Paulo III. Pontifici*, qui 1549. fatis concessit, debuit, *Parmæ* & *Placentiæ* ducatibus obtentis, quos nunc quoque tenet. Cæterum ex ea jam sub Conrado Imp. memorant aliquem *Petrum Farnesium Dominum Farneti*, qui Ecclesiæ, ut vocant, partes in Thuscia defenderit, & Orvieto Imperatorem Henricum depulerit: alium *Petrum* sub Paschali 2. Pontifice supremum narrant fuisse armorum Ecclesiæ Ducem, qui Orbitellum restaurarit, nec non ejus filium *Prudentium* Consulem Orvieti Capitaneum armorum Ecclesiasticorum adversus Fridericum I. & alios. *Confer Ioh. Petr. Crescent. corona della Nobil. d'It. P. 2. c. 1. p. 28. & seq.* Farnesia familia.

Ducis Parmæ scutũ. §. II. *Parmæ* Duces, qui hujus gentis sunt, scutum perpendiculariter tripertitum gerunt, seu quadripertitum dicere malis medio palo interjecto. Medius ille palus *coccineus Pontificis vexillo insignis, cæruleo conopeo, auro fimbriato, hasta aurea, geminis clavibus, una aurea altera argentea in decussim trajectis* & *auro* (alii *cyano*) *colligatis*, notat dignitatem *Confalonerii Ecclesiæ*, quam hi Parmenses cum Mutinensibus & Urbinatibus communem habuere. Conf. §. I.

Confalonerii Ecclesiæ.

Lilia Farnesia. §. III. Primus palus transversè sectus, superiori loco exhibet in area *aurea sex lilia cyanea*: inferior pars bipertita *Austriacam fasciam* & *Burgundicas veteres tænias atque limbum* refert. Palus extremus eadem sed situ inverso repetit.

Placentiæ & Parmæ Ducatus. §. IV. Lilia ipsam *Farnesiam* gentem notant (Confer *Theod. Hæping. de Iur. insi. c.8. §.1.m.5.n.124.*) ex qua *Petrus Aloysius* Pauli III. filius à patre duos ducatus 1545. consecutus est: cum vero ob varia facinora à conjuratis esset trucidatus, *Placentiam* Ferdinandus Gonzaga pro Carolo V. occupavit: *Parmam* ægre conservarunt Pontificii; Demum cum Octavius illius filius Imperatoris filiam naturalem *Margaretam* duxisset, tandem illis conditionibus socero reconciliatus est, ut Placentiam iterum haberet, sed in arces Hispanorum præsidio recepto. Demum filius ejus Alexander gestis in Belgio inclutus pene invito regi Hispaniæ Placentiæ plenam possessionem extorsit: quæ nunc quoque cum Parma in familiæ potestate est.

Austriacum & Burgundicum symbolum. §. V. *Austriaca* & *Burgundica* tesseræ memoriam servant conjugii inter *Octavium Farnesium* & *Margaretam Caroli V.* filiam naturalem.

Lusitanicum scutulum & prætensio. §. VI. Alexander hic toti imposuit scutulum *Lusitanicum*, ob conjugem *Mariam Lusitaniæ principem*, Edoardi D. Guiomaranii filiam Emanuelis regis neptem. Quam ob causam Parmenses etiam inter eos comparuere, qui regnum Lusitaniæ Sebastiani & Henrici morte viduatum ambiebant, sibique deberi contendebant. Cum vero tres potissimum (ut de aliis non dicamus,) competitores essent, Philippus II. Hispaniæ Rex, Dux Bragantinus Joannes ob uxorem Catharinam Mariæ sororem & Antonius: Mariæ jus validis videbatur niti rationibus; cum Antonium excluderet legitima nothum, Catharinam sororem, utpote major natu minorem, Hispanum regem, quia fratris filia sororis filio præferenda sit. Sed vicissim Rainutio filio, & quod extraneus, adeoque regni lege exclusus, & cum Maria præmortua, gradu Catharinâ remotior esset, reponebatur. Demum armis Hispanus prævaluit, & reliquos sua depulit prætensione. De qua re capite de Portugalliæ regno plura videre licet.

Apex. §. VII. Ex galea coronata erumpit *monoceros argenteus* capite in lævam obverso, jubâ, barbâ & cornu aureis, cervice argenteo vinculo colligata. *Laciniæ* dependent aureæ & cyaneæ.

CAPUT XXIII.

Barones de Fleckenstein.

ARGUMENTUM

1. *Fleckensteinia familia.*
2. *Linea Dachstulensis. Fleckensteinium symbolum.*
3. *Dominium Dachstul.*
4. *Galea.*
5. *Linea hodierna.*
6. *Fleckensteinia.*
7. *Windeccia.*
8. *Titulus.*

§. I.

Fleckensteinia familia. ILlustris *Fleckensteiniorum* in inferiori Alsatia familia ad *Henricum de Fleckenstein* refertur, qui in ludis Equestribus Rotenburgicis 942. à societate superiori Rhenana Rex electus est cum tessera cygni, conf. *Limn. Iur. publ. 6, 5, 47.* Hujus ex posteris ludos equestres celebrarunt Mersburgios 968. *Waltherus*, Colonienses 1179. *Henricus*, Trevirenses 1190. *Wilhelmus* & *Godofredus*. Seculo decimo tertio 1255. fratres lego fuisse *Rudolphum, Ioannem, Wolframum, Fridericum*, & quod tamen cum temporis ratione vix convenit *Henricum*. Id dubio vacat, à *Rudolfo* descendisse eam lineam, quæ Baronum *Dachstulensium* fuit: ab *Henrico* eam, quæ nunc etiam superat.

Linea Dachstulensis. §. II. Prioris lineæ scutum depingit *Sibmacher.* P.I. pag. 19. Nempe quadripertitum, area prima & extrema *transversis fasciis argenteis & viridibus* exarata: secunda

& tertia *aurea cum decuſſi nigro.* Quod priorem teſſeram attinet, ea *Fleckenſteinia* eſt, & toti genti communis. *Bernh. Herzog. Chron. Alſ.* dicit tres eſſe faſcias virides ſcuto argenteo inductas, alii ternas faciunt utriuſque coloris. Linea hæc prior, quod maſculos attinet, defecit in *Georgio*, qui circa 1644. Hanoviæ fato ſuo functus eſt, curator Comitum. Ejus mater Rappolſtenia, avia Hanoica, proavia Rhingravia fuit, atq; adeo ex Illuſtriſſimis ſtirpibus ſumta erant matrimonia. Soror ejus *Anna Sibylla* 1661. m. Aug. totam lineam clauſit. Ex ea *Ioannes* Epiſc. Wormat. & dein Baſileenſis fuit 1423. & durante concilio mortuus eſt 1436. *Baronum* dignitatem 1467. Fridericus III. diplomate contulit, quæ ad extremum ſervata eſt.

§. 3. Decuſſis areolæ ſecundæ & tertiæ notat dominium *Dachſtul*, quod matrimonio ad familiam devenit. In MS. genealogia à prædicta *Anna Sibylla* communicata Henrico Dn. Fleckenſteinio uxor datur *Elſa f. Boemundi Dn. de Dachſtul* ex Anna C. Daunia. *Bernh. Herzog. Chron. Alſ.* L. 5. p. 132. ei Henrico 1389. dicit nuptam filiam *Ioannis de Raldingen* (an Rollingen?) *Dn. Dachſtulii*, ex Anna C. Daunia. Hanc dynaſtiam ultimus *Georgius* vendidit Electori Trevirenſi *Philippo Chriſtophoro*, à quo ad *Saterano*s dicitur tranſlata. Dominium Dachſtul.

§. 4. Galeæ inſiſtunt ſcuto duæ, prior exhibet imaginem virginis coronatæ, cornibus duobus loco brachiorum enatis: quæ omnia tranſverſis viridibus & argenteis faſciis diſtinguuntur. Quæ etiam laciniarum tinctura eſt. Alteri coronatæ, dependentibus laciniis aureis & nigris plumæ ſtruthionicæ aureæ & nigræ imponuntur, pro Dachſtulia dynaſtia. Galeæ.

§. v. Altera linea *ab Henrico Fleckenſteinio* & ejus uxore *Agnete f. Friderici C. Marſenſis* prosata. Equeſtrem dignitatem diu ſervavit: ut tamen ob hæreditariam unionem, quæ 1363. inita & ab aliquot imperatoribus confirmata eſt, regalia, bona, privilegia & dignitates reales pro conſervatione familiæ utrique lineæ communia eſſent, & ſimultaneæ inveſtituræ concederentur. Unde etiam in *pacificatione Monaſterienſi* inter eos recenſentur ordines immediate Imperio ſubjectos, quos Rex Galliæ in ea libertate & poſſeſſione immedietatis, qua gaviſi eſſent, poſthac relinquere jubetur. Et nunc quoque in ſcamno Wetteravico locus eis conceditur. Linea hodierna.

§. 6. Huic lineæ itidem in uſu eſt clypeus quadripertitus, primâ & quartâ areâ faſcias *Fleckenſteinias* complectente, *tres* nimirum *argenteas in viridi ſolo*, cui reſpondet galea prior coronata virgineam imaginem auro (in Wapenb. viridi colore) amictam, crinibus paſſis, & loco brachiorum enatis cornibus duobus, quæ faſcias ſcutarias referunt. Fleckenſteinia areola.

§. 7. Secundam & tertiam aream *cæruleam* percurrit *baltheus dexter aureus*, addito *quadrante argenteo in angulo ſiniſtro*: quæ teſſera eſt *Windecciorum* Wapenb. II. p. 134. Sed ut quadrans in dextro angulo appareat: quod etiam *Bernh. Herzog. Chron. Alſ.* L. 6. p. 216. refert. Ex ea gente legitur *Wilhelmus* Herbipolenſibus interfuiſſe ludis equeſtribus 1235. *Georgius* de Windeck filium genuit, & duas filias *Eliſabetham* & *Vrſulam*: ille Herzogio teſte 1592. in Italia moriens maſculos clauſit: *Vrſula Friderico Fleckenſteinio* nupta, avia moderni Perilluſtris B. *Henrici Iacobi Fleckenſteinii* fuit. Unde 1647. hæc Windeccia ſymbola Fleckenſteiniis jungi cæpere. Reſpondet galea, repræſentans item virgineam iconem ſed coronatam crinibus colligatis, amictu teſſerariis ſymbolis diſtincto, & loco brachiorum additis cornibus hinc argenteo iſthinc aureo. Alia linea apud Herzogium uſa dicitur pulvinari cæruleo, extremis coccineis, impoſito cornu venatorio aureo rubeis ligamentis. *Laciniæ* quæ dependent ſunt cæruleæ & aureæ. Windeccia.

§. VIII. Titulus eſt: *Barones de Fleckenſtein*, &c. Titulus.

CAPUT XXIV.

Domus Francica, Rex & Principes Sanguinis Regii.

ARGUMENTUM.

1. *Inſignia veterum Francorum.*
2. *An olim uſitati bufones vel ranæ?*
3. *Vnde erroris origo?*
4. *Leo, qui aquilam ſtringeret.*
5. *Tres coronæ.*
6. *Navis. Pariſienſis urbis inſignia.*
7. *Tres lunæ argenteæ.*
8. *Crux.*
9. *Notæ perſonales.*

 10. *Flan-*

§. I.

Insignia veterum Francorum. CHristianissimi *Francorum regis* insignia, plurium nobilium ingeniorum studio eo magis exculta, quia armorum scientiam non alii quam Franci majori industria tractarunt, lustraturi, antequam ad lilia moderna veniamus, operæ pretium ducimus, de illis symbolis quædam congerere, quæ vel veterum Francorum fuere vel fuisse perhibentur.

An olim usitati bufones vel ranæ? §. II. Communior diu sententia fuit *Bufones* vel *ranas* olim à Francis gestas esse. Ita *Rob. Gaguin. in Clodov. Nullo certo autore, sed perseverante ad hanc meam ætatem famâ accepi, fuisse Regibus Francis bufones tres, nobilitatis quidem insigni.* Ita & *Papir. Masson. L. 3. annal.* id ut incertum tradit. Assensum etiam præbet *Loiseau Mem. du pais de Beauv.* apud *Limn. Not. Fr. L. 1. c. 10. p. 259.* conf. alios allegatos apud *Hæping. de jur. insign. c. 6. P. 3. cl. 1. §. 2. p. 285.* Inde illud dicterium Flandrorum in Francos: *Crapaux François. Ranas* ex *Hunibaldo* vocat *Bouchet* apud eund. *Limn. l. c. p. 258.* Et quidem alii *tres aureos bufones* ajunt inscriptos *areæ nigræ*, alii *tres nigros* vel *virides aureæ*. Aliqui aream faciunt *argenteam*. Ita *Balt. de Vias* apud *Limn. l. c.* p. 260. Hieroglyphicæ hujus symboli rationes allegantur vel allegari possunt. 1. *Bonitas soli* (ita *Chassan.* apud *Limn.*) quia bufones solum pinguissimum habitare solent. 2. juxta *Gorop. Becan.* quia Franci αὐτόχθονες, cum bufones terrigenæ sint. 3. Ut ita notaretur habitatio Francorum prima in locis palustribus. Ita *Favin. Hist. Nav.* dicit Francos egressos ex Westfaliæ paludibus,

dibus, quòd raucam vocem habuerint, notante *Marcellino* & *Sidonio Apollinari*, ab exteris ex invidia bufones dictos esse. Vel & respici potuit provincia *Transjurana*, ipsa quoque paludibus vel lacubus abundans. vid. *Hæping. l.c. p.*286. 4. Refert *P. Greg. Tholos. prælud. Opt. ICti L.I.c.*11. *n.*2. & *Blas. Vignier in NN. ad Cæs. Comm.* quod in capite Galli gallinacei cerebrum sine fractura exossatum exhibeat alterâ facie bufonem, alterâ lilium. 5. Alii credunt ita servatam memoriam apparitionis, quam fingunt factam Meroveo vel Marcomiro, imaginis tricipitis. vid. *Hæping. l.c. p.*286. Cæterum Clodoveus dicitur bufones primum in leonem, dein lilia commutasse.

§. III. Quamvis ergo pervulgata & à pluribus repetita illa traditio sit de Francorum *bufonibus* vel *ranis*, nullo tamen idoneo antiquo autore probata in fabulis merito connumeratur: aut ex errore nata est. Ita *Favin.* apud *Limn. l.c.* existimat sculptorum imperitia, cum lilia rudius effingerent, bufones hos natos. Conf. *Chifflet. Anastas. Child. Reg. c.*12. *p.*178. & ibi *Fauchet.* Nec non *Ioann. Ferrand. Epinic. pro lil. p.*103. Aliam sententiam, unde error ille natus sit, legere licet apud *Steph. Forcatulum de Gall. imp. & Philos. L.*6. *p.*781. & seq. *Cæterum Galli bovem publico regni clypeo præcæteris animalium figuris assignarunt, quia præ cæteris quoque nationibus, religionibus dediti fuere, ut Cæsar asserit. Itaque bove faciebant, ut lautissima deorum placatione, & bellicosis viris maximè congrua, propter animalis ingenium dimicationem amplectens, sparsa in altum arena: eoque stimulo ardescens de imperio certat, cornibus in procinctu manentibus, dum adversarius accingitur duello. Proinde antiquissimum Gallorum insigne habuit aram, cum duobus tauris candidis sacrificio paratis, ac eorundem rutilis auro cornibus, & querna fronde ac vario flore revinctis, non sine convolvulo per æstatem liliis simili, ut rudimento quodam naturæ lilium facere addiscentis, idque jam Gallorum decori præparantis. Non est omittenda, inquit Plinius, Galliarum admiratio: nihil habent Druides magis quercu & visco sacratius. Roborum eligunt lucos, nullum sacrum sine ea fronde faciunt. Inde suam appellationem* traxerunt. Viscum arbori innatum è cælo missum putant, & magna religione petunt sexta luna, quæ principia mensium annorumque his facit, sacrificio epulisque ritè sub arbore paratis. Duos, inquit, admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primum vinciantur. Sacerdos candida veste cultus arborem scandit, falce aurea demetit: candido id excipit sago. Tunc demum immolant victimas, precantes ut suum donum Deus prosperum faciat. Sterilitatem & venena arceri eo remedio arbitrantur. Sanè quia ejusmodi sacrum Græca voce & vulgari vocarent Buphonia, à bobus mactatis, factum est, ut postea inoleverit error existimantium insignia Gallica Bufones continuisse. Aelianus memorat Atticis in more fuisse, ut cæso bove omnia reliqua à cæde libera pronuntiarent, & ensem velut cædis reum ac autorem condemnarent, & diem festum appellarent διπόλια ϗ βουφόνια. Et Pausanias: In Poliei, inquit, Iovis ara hordeum tritico permistum apponunt. Bos ad sacrum comparatus, dum ad aram accedit, eas fruges attingit ex sacerdotibus is, quem Buphonum, id est, bovis percussorem nuncupant: securim jaculatus fugiens abit: quæ rea in judicium peragitur, ac absolvitur annuo more, instituto cum Erechtheus Athenis regnaret.* Illa nova sententia est de ara cum duobus tauris candidis sacrificio paratis. Sed quis Forcatulo sine teste de prisco illo deigmate credat?

[Margin: Unde erroris origo? — Lib. 6. de bell. civili. — Lib. 16. c. 44. — * δρῦς enim quercus est. Alibi dictum est de Gallis Græcè loquutus, lib. 1. — lib. variæ hist. 2. c. 3. — In Atticis, sive lib. 1.]

§. IV. Inde bufones in *leonem* mutatos ajunt, quo visio *Merovei* alludat (apud *Hæping. l. alleg.*) Voluntque hoc factum cum reges Franciæ cum Romanis bellum gererent, & quidem speciatim ab ipso *Chlodoveo.* Eadem vero pagina *Hæping.* annum 224. notat: qui duobus seculis & amplius Chlodovei tempus anticipat. Describunt autem leonem, quod fuerit *aureus* (al. *cæruleus*) atque *aquilam subjectam unguibus visus sit discerpere.* Vel quod in *serpentem cauda desierit, qua aquilæ caput comprimeret & suffocaret.* Conf. autores apud *Limn.* & *Hæping.* Sic & Nodeberto Palatii majori tribuit *M. Gilb. Varenn. R. d'arm. P. II. p.* 276. in solo cæruleo leonem in draconis figuram desinentem rubeum, cauda aquilam nigram constringentem. Sed nugas puto. Nisi *Favinus* rectè conjecit, quod hieroglyphicum particulare fuerit regis, victoriam à Romanis reportatam referens. *Devise, non pas armes.* Ajunt vero leonem cum serpentina cauda demum Francis orientalibus relictum, quem rursus accedente Rom. Imperii dignitate cum aquila commutaverint. Tum etiam à Francis propagatas gentes & familias leones gestasse, ut Belgæ fecere. Conf. *Iun.* & *Freher.* apud *Hæping.*

[Margin: Leo qui aquilam stringeret.]

§. V. Alia sententia, cujus autor *Paulus Aemilius* (in *Chlod.*) fuit, *tria diademata rubea area argentea* inscripta fuisse, quibus Clodoveus tria lilia substituerit: Verum qui

[Margin: Tres coronæ.]

sine

ſine antiquiorum teſtimonio illud prodidit, ægre fidem inveniet: niſi *Minois* & *Paſquieri* conjectura valeat, exiſtimantium hanc & alias forte figuras ſymbola particularia unius alteriuſve regum hieroglyphicâ ſententiâ expreſſiſſe.

Navis Pariſienſis urbis inſignia. §. VI. *Navem* etiam à Francis uſurpatam, ex *Cl. Minoë Theod. Hæping. d. l. p.* 288. 412. allegat: additque rationem, quod Franci olim gens navali arte & practicâ exercitatiſſima fuerit, teſtibus *Sidonio Apollinari* & *Latino Pacato*. Unde forte originem traxerit δεῖγμα *Pariſienſi urbi* à Philippo II. Rege datum, nimirum in *parma rubea navis argentea cum capite ſcutario cæruleo liliis aureis conſito.* vid. *Limn. Not. Franc.* 6, 20, *p.* 602.

Tres lunæ argenteæ §. VII. Alii *tres monoides* ſ. *lunæ bicornis argenteas* figuras in pelta *rubea* Francis tribuunt. Uti *Steph. Paſquier*, qui tamen eò inclinat, fuiſſe ſymbolum particulare. Sic & *Favinus* illas tribuit Pharamundo & ſucceſſoribus, dicitque pro emblemate poſtea retentam eſſe figuram etiam à *Chlodoveo*. conf. *Limn. jur. publ.* 6, 6, 32. Sed de his etiam cum antiquitas taceat, ægre fidem recentioribus adhibuerimus. Refutat commentum *Steph. Forcatul. de Imp. & Philoſ. Gall. L. 6. Princip.*

Crux. §. VIII. Addi poteſt etiam *Ioh. Iac. Chiffletii* ſententia, qui *Anaſt. R. Childer. c.* 12. *p.* 177. Chlodoveum regem poſt baptiſmum non uſum alio ſymbolo prodit quam *crucis*, quo Chriſtiani reges à gentilibus diſtingui amaverint. Quod etiam *Chlotarium* feciſſe ex annulo conſtet: idem etiam factitaſſe reges ſecundæ ſtirpis in monumentis & ſigillis perhibet.

Notæ perſonales. §. IX. Vidimus de pleriſque vel certi nihil proditum, vel alius uſus fuiſſe, quam qui nunc eſt inſignium gentilium: unde huc ſpectaverint verba eruditiſſimi *Henr. Spelmanni aſpilog.* p. 39. *Quæ ſingula ſingulorum principum geſtamina fuiſſe videntur, dum inſignium habitus perſonalis adhuc eſſet, non gentilis, non perpetuus. Forte eodem modo quo hodie ſolent emblemata.*

Alauda Gallorum veterum inſigne. §. X. Antequam illa finiam, quæ de veteribus δείγμασι obſervanda dixi, illud etiam ex *Thuano* obſervare convenit, quod priſcorum Gallorum inſigne fuerit *alauda*. Ita enim ille autor L. 56. pag. 1240. *A curioſis obſervatum, dum verba faceret Monlucius, toto eo tempore,* alaudam, veterum Gallorum inſigne, *in ſummo malo, cui tentorium innitebatur, immotam conſtitiſſe, & modulato cantu Monlucii orationem veluti proſecutam fuiſſe, tum eo perorante evolaſſe.*

Scutum modernum liliatum. An ſub prima & ſecunda Regum linea? §. XI. Quod ergo modernum, quo rex utitur, ſcutum attinet, *cæruleum* illud *aureos tres liliorum flores* exhibet. De hoc ſymbolo in genere diſputatur, prima & ſecunda familia ea agnoverit, nec ne? vid. *Theod. Hæping. de jur. inſign. cap.* 6. *P.* 3. *cl.* 1. §. 3. *pag.* 290. Doctiores aliqui è recentioribus non in uſu lilia fuiſſe ante *Philippum Auguſtum* credunt, quod *Andr. du Cheſne in lit. ad Chifflet.* prodidit & *P. Gaſſendus in vita Peireskii* inde falſi convicit Chlodoveo & Chilperico exſtructa monumenta. Ante *Ludovicum VII.* non fuiſſe, *Dav. Blondelli* eſt ſententia. Paulo altius aſcendit *Fauchetus*, ſed ante *Pipinum* ea itidem non agnoſcit. Recentius vero lilia ſatis prolixe *Merovingiis* & *Carolovingiis* vindicare annixus eſt *Ioh. Ferrand. Epinic. pro lil.* 1. *p.* 5. creditque Merovingiis jam uſurpata.

Joannis Ferrandi argumenta pro ejus antiquitate. De *Chilperico* allegat autoritatem *Ioannis Couſin hiſt. Tornac. cap.* 66. *pag.* 324. quod ille dicatur, vel credatur dediſſe Tornacenſi Epiſcopatui liliatum ſcutum. Quod & prodit *Guilh. Gazetus Hiſtor. Eccleſ. Belg. tr. de Epiſc. Tornac.* Apud *Typotium* eſt numiſma ex *Oct. Stradæ* muſeo, ubi manus duæ numum aureum bifariam partiuntur, cui tria lilia inciſa, cum inſcriptione: *Chilpericus Francorum Rex.* Allegat etiam *Childebertum*, à quo Cabillonenſis Eccleſia acceperit ſcutum cæruleum liliis ſparſum, ſceptro adjecto 515. Præterea provocat ad ſtatuam *Chlodovei* ſuper ejus Mauſoleo, quæ Lutetiæ ſceptrum liliatum præferat, ad *Clotharii* liliis ſparſos calceos Sveſſione, in fano S. Germani *Chilperici* coronam & ſceptrum liliis faſtigiata; *Theodorici* diploma apud *Iodoc. Coccium in Dagob.* c. 2. p. 58. ſigillum lilio impreſſum, alia ſigilla *Dagoberti*, *Caroli Simplicis* & aliorum apud *P. Miraumont. de la Chancellerie de France*, qui ipſe viderit Dagoberti, Sigisberti, Mariæ Franciçæ, Caroli Simplicis apud *Roſierium*, *Childerici III.* numiſma, ubi gladius cum duobus liliis, *Carolomanni* & *Pipini* ſepulchra Fuldæ apud

Brov.

Fuldæ apud *Brovv. L. 2. de antiq. Fuld. c.* 15. Ulterius idem n. 2. probat usum liliorum apud *Carolinos*, illis testibus & indicibus. *Rosierum* exhibere diploma Pipini, cujus sigillum scuto aureo liliis consito impressum sit: nec non *Caroli M.* qui aquilam adjecerit, *Ludovici pii*, *Lotharii*, *Arnolfi*, *Luentebaldi* (an Sventebaldi) hujus filii. Sic & *sceptrum Caroli M.* quod in *fano Dionysii* servatur, conspici liliatum, ut & coronam. Addit effigiem Caroli M. inter cimelia Petavii; item allegat occasionem insignium *Scoticorum*, *Florentinorum*: nec non *Aribertum Nemausensem*, qui sub Ludovico pio scripserit *historiam Occitaniæ*, & in insignibus *Caroli Martelli* meminerit liliorum. Apud *Tiraut* extare diploma Caroli M. cum liliis in sigillo: Nec non Ludovici pii imaginem apud *Gerlandum* pingi. *Caroli Calvi* statuam liliis ornatam in fano Dionysii. Ita & in Mausoleis *Caroli Simplicis*, *Ludovici IV. & Lotharii* eundem florem conspici. Sic *P. de Miraumont* provocare ad diplomata, quæ viderit liliis obsignata, contra *Fauchetum*. *Iacobum Meyerum Odoni R. Franciæ* dare lilia innumera. Impressione tertia descendit ad anteriores *Capetinos*, & his etiam liliorum usum asserit. *Capeto* ipsi tribuentem citat *Villanium* historicum Florentinum & majoribus ejus *Favinum*. Provocat porro ad *Roberti* liliatam coronam in sigillo, ut & aliud sigillum liliatum, *Henrici* sigillum liliatam coronam & flores referens: nec non *Philippi* & *Ludovici Crassi* diplomata in cœnobio *Martiniano*: ut & *Miraumontium*, qui viderit lilia in sigillo *Ludovici junioris*, tum numos apud *Tristanum de S. Amant*, & chlamydem regiam in inauguratione liliis aspersam in *Ceremoniali Francico*. Demum è Gallia & exteris sententiæ suæ plures suffragatores adducit. Nostrum non est illam dirimere litem, licet nec tam antiquam originem hujus symboli profiteri ausim, nec Ferrandi argumenta vacet examinare. Argumentum autem à *sceptris liliatis* satis quod puto refellit *Henr. Spelman. aspilog.* p. 37. quod ille quasi nativus sit cultus & ipsis Assyriis apud *Herodotum*, atque Romanis (numorum testimonio) familiaris. Cætera quoque documenta, paludamentum liliatum Caroli M. & quas *Tilius* icones regum Francicorum liliisque sparsas exhibeat, convincit figmenti aut recentioris artis. Inprimis quia legatur Divus *Ludovicus* majorum suorum tumulos instaurasse & ornasse, quod & alios aliàs fecisse, existimare liceat. Sceptra liliata.

§. XII. De *origine* floris etiam acris est disceptatio. Communior traditio habet, *Chlodoveo* (unde cum *Nic. Vptonus de milit. offic. p.* 109. Carolum M. dicat, vel σφάλμα vel errorem mnemonicum esse oportet,) baptisato *allatum operâ angeli scutum cæruleum liliis aureis sparsum*. In ipsis autem fabellæ circumstantiis non concordant. Alii enim ipsi *Chlodoveo* ab *angelo* exhibitum, alii allatum *eremitæ*, qui *Clothildi* Chlodovei uxori apportaverit, traditum referunt. Vid. apud *Limn. l. c.* p. 262. Abblanditus fabulæ *Steph. Forcatulus*, non sine nominis labe. Recentius fabulam tuendam suscepit memoratus *Ferrandus Epinic. pro lil.* 1. *pag.* 11. cum fabulatur, donum esse Chlodoveo cælitus missum à *Beata Virgine*, quæ inprimis delectata sit lilio, non solum ob floris pulchritudinem, sed ob sponsum, quem noverit *pascere inter lilia*, hinc eam acu pingere lilia solitam, quo ornamento adhuc Olyssipone in Collegio Jesuitarum servetur mappa, in qua primum Christus confecerit, elaboratam Mariæ manu & acu pictam liliis insertis. Hoc autem suscipit peculiari opere exsequi, cui titulus *Regnum Galliæ regnum Mariæ*. Verum refutarunt commenta Clarissimi Viri *Ioannes Tilius* ejusque frater *Episcopus Meldensis*, *Bern. Girardus Haillanus*, *Cl. Fauchetus*, *Scipio du Pleix*, *Guilh. Marlotus*; & nuper *Dav. Blondell. Geneal. Franc. Tom.* 1. *LXVI.* * 1. *b.* & antea *XLV.* * 1. *b.* ubi dicit: *Quis viros gravitatem professos ad fabulas, quarum vel ipsam plebis fecem pudeat, velut ad sacram anchoram confugere*, &c. Ostendit etiam cœnobium *Ioyenval* (*vallem gaudii* prope Poissy, quod putent in memoriam miraculi fundatum, conditum demum à *Barthol. de Roya* 1120. & ita 609. annis post Chlodovei mortem, neque ita dictum ob cœlitus demissum scutum aliquod, sed ob felicem in media lacrymarum valle spirituali gaudio perfusorum fratrum statum. *Pasquier Recherch. de Fr.* L. 2. c. 15. non abnuit de eremita, sed substitutum ad hoc à Clodoveo, ut miraculo insignibus conciliaret autoritatem. Alia explicatio *Gorop. Becani* apud *Hæping. de Iur. insign. c. 6. P. 3. cl.* 1. §. 3. *p.* 290. cœlitus advenisse Gallis insignia inde, quia *Iapetus* vaticinio cœlesti de posteritatis nobilitate edoctus, nomen *Franci* sibi sumserit, ac *spei* symbolum, lilio constans triplici, ut notaretur spes omnibus numeris absoluta. *Limn. Iur. publ.* 6, 6, 33. Sed pene ludere virum dicas.

Origo liliorum. An cœlitus Chlodoveo missa?

P §. XIII. Pos-

An è Galli gallinacei cerebro? ex bufonum specie? ex convolvuli flore? §. XIII. Possent aliqui ad *galli gallinacei* provocare *cerebrum*, quod, ut supra §. 2. ex *Tholosano* vidimus, cum specie bufonis lilium exhibeat: qui *bufones* defenderent, ex illis minus affabre sculptis lilia orta crederent, uti ex liliis alii supra bufones allegarunt. §. 3. Forcatulum audivimus, dicentem tauris ad sacrificium paratis (quos cum ara vult fuisse in insignibus antiquorum Gallorum) adjectum *convolvulum*, qui per æstatem liliis similis fit, ut rudimento quodam naturæ lilium facere addiscentis, idque jam Gallorum decori præparantis.

An ex spiculis Francicarum hastarum. §. XIV. *Renat. Ceriserius præfat. ad Tac. Franc.* apud *Ioh. Iac. Chifflet. Anast. Child. cap. 12. pag.* 171. arbitratur, *spicula Francicarum hastarum* (quas *Angones* vocitatas ita describit *Agathias*, quod ad extremitatem spiculi quidam adunci mucrones utrinque promineant, ex ipso spiculo instar hamulorum reflexi & deorsum vergentes.) scuto militari impressa, quod δεῖγμα postea propter similitudinem pro flore lilii acceptum. Dictæ etiam illæ hastæ *Francisæ* (Frantzisen) apud *Gregorium Turon.* Sed hæc etiam sententia ægrè fidem inveniet, antiquioribus testibus destituta.

An spei symbolum? §. XV. Alii *spei* symbola putant herbam tribus foliis constantem, cum qua *spei numen* exprimi soleat. vid. *Chifflet. Anast. Child. cap. 12. pag. 168. sequentib.* Hoc titulo allegatur scripsisse *Tristanus de Sainct Amand* de lilio divino spei symbolo.

An ex paronomasia nominis Lois s. Louis. §. XVI. Ab istis omnibus secedit *David Blondell.* qui credit (*Geneal. Franc. T. 1. LXVI.* * *2. & Tom. 2. pag. 163. 164.*) *Ludovicum VII.* allusione ad nomen *Lois* vel *Louis* facta florem hunc sibi sumsisse, cum & alii reges & principes talia æquivoca ex nominis derivatione erroneâ adsciscere non verecundati sint.

An ex paludibus Sicambrorum? §. XVII. *Fauchetus* eo respici arbitratus est: quod delineatores primi indicarint originem Francorum à Sicambris, qui Frisiæ paludes incolebant; unde dederint regibus *pavilleæ* florem, (parvum lilium flavi coloris, quod nascitur in paludosis locis, floretque Majo mense & Junio,) in campo cæruleo imitante aquam, quæ ubi quiescit cœli acquirit colorem.

An olim apes fuerint, ex quibus efficta lilia? §. XVIII. Hanc *Faucheti* sententiam prius etiam *Ioannes Iacobus Chiffletius* secutus erat: Verum deinceps in *Anast. Reg. Child.* cap. 12. novellam protulit conjecturam, quæ lilia nunc sint, fuisse *apes aureas* scuto Francico impressas, unde levi mutatione lilia efficta sint, cum corpus & alæ apiculæ tria superna folia, caput cum pedibus utrinque inferiora foliola subministrare potuerint: Conjecturæ occasio quod in Childerici regis Tornaci effosso sepulchro præter caput bubali aureum, quod idolum fuerit regis, inventas ait ultra trecentas apes aureas gemmatas, quibus equi instructus ornatus erat: hieroglyphico ad *Apim* Deum satis commode referendo, præsertim quod etiam ex cadavere bovino generentur apes. Memorat etiam à *Ludovico XII.* & *Henrico IV.* nonnunquam usurpatas apes, veluti tesseræ veteri revocandæ. Confirmandæ sententiæ ostendere laborat, pulchrè in apes conveniré quicquid Galli suis tribuant liliis. 1. Inventas has apes in Childericiano monumento *innumeras*, ita etiam scutum liliatum ferri, floribus fuisse temere sparsum. 2. Apes *aureas* Childericianas, prout etiam à Virgil 4. Georg. dicantur: ita & lilia. 3. Lilia vulgo à Francis perhiberi *cælestia*: apes etiam à priscis habitas cælestis & divinæ originis. 4. In *area cærulea* pingi lilia, ita apum campum apud veteres æthera ipsum. 5. Mel opificium apum cæleste appellari atque aureum. 6. Lilium *regium* florem dici recentioribus, apes priscis creditas regias & regum nutritias. Arbitratur autem tempore *Ludovici Crassi*, cum consvetudo inciperet, hereditaria insignia effingendi, indoctos feciales apes rudi manu & forsan ex aliquo exeso lapide desumtas regibus obtulisse bufonum imagine. Demum *Philippum Augustum* primum usurpasse lilia. Hanc conjecturam *Chiffletii* latè refellit 1663. *Ioan. Ferrandus Epinic. pro lil. 6. pag. 84. seq.* & quem citat *Tristanus de S. Amand.* Postea idem

An ex Flori cognomine flores? *Chifflet. in lil. Franc. all. c. 9. pag. 66.* certum esse putavit, *Ludovicum VII.* primum fuisse, qui florem lilii gesserit, quod cognomento ipse *Florus* appellaretur: quæ nova floris esset ratio.

An pavilleæ vel iridis flores? §. XIX. Nec de ratione solum disputatur, verum de ipsa quoque floris *specie.*

De

De *Cl. Faucheto* §. 18. vidimus, quod credat esse *pavilleas* (*la fleur de pavillee*, gelbe Wasser-lilien/) quam plantam alias etiam *acorum falsum* s. *pseudoacorum* nominant. Cum his convenire reor, qui *iridem* putant, ut *Gorop. Becan. de reb. Franc.* (quem apud *Ferrand.* 2. pag. 24. *Rousseletus* refutasse dicitur,) nam illa pavillea iridis species. Unde Faucheti & Goropii sententiam *Ferrandus* conjungit. Ita *Vptonus* semper vocat *gladioli flores*, quod *iridis* etiam nomen: & inde L. 4. pag. 210. tradit: Datum esse *in signum perpetue vindicte, & quod ipse & sui successores semper armis & gladiis punirentur*. Pro hoc pavilleæ vel iridis flore allegari potest color naturalis auro vicinior, cum lilia candida sint: tum floris figura, quæ à lilio naturali plurimum distet.

§. xx. Alii in *lilio* acquiescere malunt, seu alia sint seu quæ vulgo *convallium* appellantur. Hi rationes oppositas diluunt: nihil esse insolitum, rem in scuto aliter exhiberi, quam natura eam tinxerit: unde enim alias nobis leones cærulei, argentei? Tum figuram quoque in insignibus non semper eam servari, quæ naturalis est. Observat etiam *Ferrand. d. l. 2. pag.* 24. in Caroli M. sceptro impositum lilium aureum albo encausto illitum, unde probetur, non esse iridem. Quod vero *figuram lilii* attinet, vix risum cohibeat, qui à *Favino* proditum legat apud *Limn. Not. Franc.* 1, 10. pag. 261. *Lilium Francicum pingi non posse, nisi à pictore excellenti, & natione ac animo Franco, reliquas nationes omnes in pingendo aberrare.* An verum lilium?

§. xxi. Quod *numerum* attinet: à *Ludovico VII. Philippo II.* & *Ludovico IX. unum* lilium gestatum existimat *Tilius* & deinceps *Blondell. geneal. Franc. Tom. I. LXVI.* * 1. Inde *innumera* lilia sumta (non olim ab *Ottone Andino*, ut *Tilius Episc. Meldensis*, sed) à *Ludovico IIX.* putat *Blondell. l. allegat.* sed *Chifflet. anast. R. Child. cap.* 12. *pag.* 171. patri ejus *Philippo Augusto* illud tribuit. Ex *Ariberto Nemausensi*, qui sub Ludovico pio vixerit, refert sæpe allegatus *Ferrandus Epin. pro lil. pag.* 28. tot victorias reportasse reges, quot in insignibus floruerint lilia. De eo dubium non est, aliquot seculis scutum non certo liliorum numero sparsum in usu fuisse. Demum *Carolus VI.* qui 1422. mortuus, ad ternarium numerum reduxit. Aliqui exprimunt annum, quo id factum sit, 1412. vel 1414. sed citra certitudinem. Rationem aliquam exprimit *Sylv. Petrasancta. Tesser. gentil.* cap. 60. pag. 475. *Lilia sata eo numero, quo nimirum Deus ut dixi & praterea proximi Deo reges propemodum ex æquo gaudent, aurata quidem in parmula gemmata sapphirino splendore, sunt stemma regum Galliæ: postquam Carolus VI. basilicos hosce flores numero tres adamavit potius quam consitos, uti antea fuerant, manu liberaliore. Hâc enim copiâ picti, erant tessera communis aliorum consanguineorum principum ac regum etiam externorum: debueruntque ideo sacro istiusmodi numero arctari ad solam regum Galliæ supremam Majestatem eique singulariter dedicari.* Hæc ratio quadret, necne, aliis discutiendum relinquo. Hieroglyphicum nonnulli hunc numerum putant, ut notentur tria *cælestia Francorum dona*, quæ sint scutum liliatum, auriflamma & ampulla Rhemensis. Sed cui hoc persvaserint? Sunt qui hanc mutationem non laudant, & augustiorem speciem fuisse plurium florum existimant. Qui vero primæ regum familiæ etiam lilia adscribunt, volunt *ternario* definitum numero, & *Pipinum* primum clypeum liliis sevisse. vide *Limn. Not. Franc.* 1, 10. *pagina* 264. Eodem ternario numero *Ferrand. pag.* 78. 95. putat *Chlodovei* lilia fuisse definita, postea autem varium regum circa numerum fuisse morem, usque ad *Carolum Sextum.* In ternario autem autor idem mysterium *Trinitatis* quærit. Ex illa mutatione indefinitorum florum in tres, ortum est, quod lineæ ex regia domo ante Carolum VI. egressæ numerum incertum servarunt: uti infra videbimus. Numerus. Singula. Innumera. Terna. Ternarii mysteria.

§. xxii. Significationem horum florum & *mysteria* varia comminiscuntur otiosi homines, ratione coloris, foliorum, &c. vid. *Limn. Iur. publ.* 6, 6, 34. *& in addit. Tom. IV. pag.* 98. ubi comparatio cum CHRISTO, qui Rex regum pro scuto cælum sidereum habeat, miro astrorum fulgore decoratum. idem *Limn. Not. Franc. R.* 1, 10. *pag.* 266. *seq.* Apud *Haping. de jur. insign. d. l.* §. 5. pag. 292. Hieroglyphica illa liliorum recensentur: ut notentur 1. *Spes.* 2. *Fides*, *sapientia & militia.* Liliorum hieroglyphica & mysteria.

(ita *Guilh. de Nangiaco in S. R. Ludovico.*) 3. *Pulchritudo.* 4. *Concordia.* 5. *Virginitas & pudicitia.* 6. *Felicitas.* Ex *Franc. de Fovers Ioannes de Bado aureo.* pag. 35. illa notat: *Cum Deus ipsa arma misit per angelum deferrens, per ea inconstantiam & instabilitatem in Francia illis temporibus esse monstravit.* Quod *spei* symbolum attinet, inprimis multi illud urgent. Sed *Chifflet. in Anast. Child. c. 12. p. 170.* arbitratur perperam typum spei ad lilia transferri, queis *vita brevis totusque parumper Floret honos (Valer. Flacc.)* nec ab illis spes ulla, ullus expectatur fructus, sed fluxa pulchritudo duntaxat placet. Potius pag. 179. *mortalitatis* symbolon haberi vult *flores.* *Ferrand. Epinic. pro lil. pral. p. 3.* vult videri potius Christi & Mariæ causam quam Galliæ agere in argumento de liliis: *Cum Christus ejusque parens Augustissima Maria ex omnibus floribus lilium unum in pulcherrimum & nimium quantum sui Natique symbolum atque in scutarium (ut ita dicam) insigne abs se jam pridem electum Galliæ nostræ, imo verius tot nominibus suæ, in gentilitiam tesseram desuper dederunt.*

Cæruleus scuti color

§. XXIII. Quod *cæruleum colorem scuti* attinet, de hoc quoque philosophantur: Ita *Siculus fecialis le blas. de coul. Tr. 1. f. 10.* *Le tres chrestien Roy de France est entremoyen paranymphe de l'eglise epouse de Iesus Christ, du quel l'office est amplifier l'honneur divin à la gloire de la religion Chrestienne, extoller & magnifier, il a esté decent & convenable, que les enseignes de sa Majesté fussent à la similitude du ciel clair & serain.* Hoc est, Rex Franciæ Christianissimus est medius paranymphus Ecclesiæ, sponsæ Jesu Christi, cujus officium est amplificare honorem divinum in gloriam religionis Christianæ, extollere & magnificare, inde decebat & conveniens erat, ut insignia Majestatis ejus referrent imaginem cæli clari & sereni.

Corona clausa. Unde?

§. XXIV. Huic clypeo liliato imponitur *corona clausa.* Olim quidem Franciæ æque ac alii reges *apertis* usi sunt coronis. Primus qui clausit memoratur *Carolus IIX.* forte ideo, quia *Imperator Orientis* creatus fuerat. Inde *Ludovicus XII.* & *Franciscus I.* (sed hic quoque à Leone X. vel Clemente VII. *Orientis Imperator* proclamatus,) aliquando eadem figura delectati sunt, nec vero semper. Unde primus ordinarie videtur illo coronæ genere usus *Henricus II.* in moneta communi. Forte quia à Germanis *Protector Imperii* creatus. Confer *Menestr. verit. art du blas. c. 13. p. 153.* Jus vero Franciæ circa gestationem coronæ hujus generis tuetur *Blondell. Geneal. Franc.* Constat autem corona *floribus liliatis* octo, quos quatuor semicirculi impositi jungunt, & superius florem *lilii* sustentant. Differt ea regia corona à corona Delfini, quam duo tantum semicirculi connectunt. Vetustiorem usum coronæ clausæ *Dagoberto* ita adscribit *Iac. Masenius NN. & add. ad Christoph. Brovver. annal. Trevir. p. 613.* illis verbis: *Observandum vero hoc loco est (quod etiam hos annos diplomatum à Monarchiæ principio ducendos esse arguit.)* Dagobertum *inter reges Francorum reperiri primũ, qui post usitatum priscis regibus capitis* diadema, *hoc est, vinculum gemmis margaritisque distinctum,* coronam decussato supra verticem circulo assurgentem, & parvo orbe in apice clausam, *velut Monarchici regiminis insigne sumserit. Talis enim in sigilli regii effigie, ut supra liquet, diversis certaque notæ diplomatis expressus est. Quod posterioribus regni annis factum apparet, cum in aureis priscorum numis,* Valesio *teste, spectetur simplici linea margaritarum per frontem temporaque capitis redimitus: unde & tali illum spetie principio libri proponere malui, ne cum Imperatorum postea usurpatis coronis illius ætatis mores confunderem. Priscos quidem Imperatores, vel laureo redimitos serto, vel duplici triplicique margaritarum circulo caput vinctos, vel corona etiam dentata (quali &* Dagobertum *& alios Franciæ reges* Metzeray *in sua profert historia, & Romanis Antonius in numis visitur,) accinctos spectamus, sed nunc illa quæ* Caroli M. *est corona, hactenus Romanis Imperatoribus in publica coronatione usurpata, lamellis aureis, pretiosissimis gemmis varie distincta, angulari rectaque figura assurgit, cruce ex semicirculo superne eminente. Ab hac tamen forma diversam, propiusque ad illam* Dagoberti *regis accedentem, quæ circulis supra caput coeuntibus, & orbe cruce signato clauditur, extra coronationis solennitatem usurpant.*

Galea.

§. XXV. Aliquando *galea* imponi solet, sed rarius, cum corona, regium axioma, magis sit in usu. Si vero imponatur, *auratam* & *directam* atque *sine clathris apertam* esse necesse est. *Laciniæ* inde dependentes scuti colores imitantur *cæruleæ, auro* reflexæ. Omnia hæc tegit *papilio regius (pavillon royal)* cæruleus liliis scuti pictus, & pon-

Laciniæ. Papilio regius.

tici muris

tici muris pellibus fartus, imposita fastigio corona liliata, & vexillo itidem liliato ex hasta dependente. Hæc vero recentioris sunt inventionis.

Telamones Angeli.

§. XXVI. *Telamones* quod attinet, Franciæ reges ei usui adhibent *duos angelos*, tunicis fecialium cum typo scutario indutos, vexilla quoque armis Francicis ornata tenentes. Hoc innuendo patrocinio angelico factum conjicit *D. Blondell. Geneal. Franc. ass. T. 1. p.* LXVI.*2. quem vide. Quod aliqui *armatos* repræsentent, conf. *Menestr. abreg. method. p.* 111. Alias tamen variatum. *Carolus VI.* ob cervum in Silvanectensi agro captum, qui torquem collo insertum gestabat cum lemmate: *Cæsar hoc mihi donavit*, *duos cervos alatos* in symboli gratiam aliquando usurpavit, quod filius est imitatus: *Ludovicus XII.* eadem causa *hystrice* usus, *Franciscus I. Salamandris.* Cæterum hos angelos suos nonnullis familiis reges in testimonium gratiæ concessere, ut *Montmorenciæ*, *Barrensi*, &c. Cum non alii liceat illos assumere sine regis permissu.

Tessera militaris. Montjoye S. Denis.

§. XXVII. *Tessera militaris* s. *clamor bellicus* Franciæ regum est *Montjoye* s. *Mon joye S. Denis.* Hujus originem *du Chesne Antiq. de vill. de Fr. pag.* 202. refert ad regem *Chlodoveum*, qui prælio ad Tolbiacum in gravi discrimine vitæ invocaverit S. Dionysium, dicens: *S. Denys mon Iove* seu *mont-joye*, tanquam Jovem suum, si astitisset, aliquando fore: unde cum victoriam reportasset, illum sumsisse patronum, & ex eo hanc tesseram frequentem fuisse in regum ore: conditam etiam in monte turrim *Mont-joye.* In quod allegat *Rud. de Presles.* conf. *Limn. Not. Franc.* 1, 13. *pag.* 293. in primis *Monet de l'orig. des armoir. p.* 29. 30. 68.

Symbola. Lilia non laborant neq; nent.

§. XXVIII. *Symbola* quod concernit *(devises)* varia ea variorum regum fuere emblematibus suis repræsentata. Forte universalis symboli loco haberi posset, quod scuto Francico frequenter adjicere solent: *Lilia non laborant neque nent.* Quo ad legem Salicam alludunt, ex quo illius dicti, (Matth. 6, 28.) cum id Episcopus *Bellovacensis* ad populum habita concione eò detorsisset, non parvum fuisset momentum, ut Philippus Valesius Edoardo Anglo in petitione regni esset superior.

Discernicula principum sanguinis.

§. XXIX. Regis hoc scutum & ornamenta fuere. Eadem vero in parma cærulea tria (vel olim sine numero) lilia aurea gestant, quotquot ex regio sanguine orti sunt principes: indicio communis sanguinis. Quod vero familiis omnibus in regno illo familiare est, cum certis discerniculis, quæ jam enumerare operæ est pretium.

Delfini scutum. Unde Delfini nomē?

§. XXX. Regis primogenitus & regni heres *Delfinus* appellari solet. Hujus quadripertitum est scutum, 1. & 4. *area lilia regia.* 2. & 3. *aurea Delfinum cæruleum rubeis auribus* referente. *Corona* incumbit scuto *liliata, duobus semicirculis clausa, & duplicem lilii florem* sustinente. Hoc *Delfinatus* insigne est. Cæterum unde comitibus *Albonensibus* s. *Viennensibus Delfinorum* cognomen natum sit; inter autores non plane convenit. Quod enim *Scipio du Pleix* apud *Limn.* 2, 21. *p.* 909. *Guidonem II. C. Gabalitanum* s. *de Givaudam* assumsisse soceri Comitis Albonensis, qui à majoribus *Delfinus* cognominatus sit, cognomen & hereditatem crevisse dicit, fallitur. Continua enim successionis serie à primo *Guidone* s. *Wigone C. Albonensi & Gratianopolitano* circa 940. octo ordine *Guidones* descenderunt, è quibus ultimus aut penultimus cognomen illud primus usurpavit. (Confer *Sam. Guichenon, Christ. Iustell. Andream du Chesne.*) Æque falsum, quod *Arverni* illum *Delfinatum Arverniæ* habuerint ex *familia Albonensi.* Sed ob filiam *Guidonis Delfini Viennensis* à *Roberto IV. Com. Arverniæ* ductam, aliqua in Delfinatu Arvernis bona obtigisse oportet: unde *Delfinus* Roberti nepos Delfino Viennensi 1225. *Voreppe* & *Veraceu* in Delfinatu vendidit. Cæterum præfatus *Delfinus* (hoc ei ex baptismo nomen) Roberti nepos, cum Arverniæ amisisset comitatum, utpote quem patri ejus *Guilelmo V.* istius patruus *Guilelmus VI.* eripuerat, pro apennagio aliquam Arverniæ partem tantum accepit, quæ dicta *Delfinatus Arverniæ* s. *terra Delfini* Unde & posteri nomen retinuere, ita ut filiæ cognomentum *Delfinæ* adjicerent, & filii præter titulum *C. Clarmontis* identidem se *Delfinos Arverniæ* dicerent. Hereditate postea titulus Delfinorum Arverniæ in familiam *Borboniam* delapsus, ex qua eum *Virgo Aurelianensis* hodie gestat. (confer *Iustell. Hist. Geneal. Dom. Arver. L.* 4.) Sed *Delfinatum* quod concernit, cui Delfini nomen ἐξοχικῶν ante Arverniam, qua ratione is ad regem Franciæ devenerit; sciendum, primi Guidonis posteritate mascula finita, conjugio *Beatricis & Hugonis III. Ducis Burgundiæ* transiisse successionem in domum Burgundicam: ex hac nuptiis *Annæ Delfinæ & Humberti Turrii* transiit in familiam *Turriam* (*la Tour du Pin.*) licet Robertus II. Dux Burgundiæ controversiam

Delfinatus Arverniæ.

Unde Delfinatus ad regem?

moveret, contra quem pro fœminarum succeſſione pronunciavit Philippus IV. 1285. Nepos Annæ fuit *Humbertus*, à quo Rex Franciæ principatum ea conditione obtinuit, ut primogenitus filius, coronæ dein ſucceſſor, *Delfini* nomen geſtaret. (De diverſis ſententiis circa titulum translationis confer *Limn.* 1, 4. *p.* 101. & 2, 21. *p.* 901.) Primus autem Delfini nomen in regia familia geſſit *Carolus V.* Rex, tum Normanniæ Dux. Errat vero *Vinc. Lupanus* apud *Limn.* 2, 21. *p.* 910. omnem regis ſucceſſorem proximum, etiamſi non ſit filius, Delfinum dicendum: ſed nec ipſe *Limneus* ex vero aſſerit, primogenito mortuo ſecundo genito titulum non dari. Cum contrarium evidenter pateat exemplis. Nam *Caroli VI.* quinq; ex ordine filii *Delfini* fuere, omnes maturius extincti, usque ad ultimum *Carolum VII.* Sic & *Ioachimo* primogenito Ludovici XI. mortuo *Carolus IIX.* ſecundogenitus titulum geſſit, qui dein ipſe etiam duos ordine Delfinos habuit, ut & ſucceſſor *Ludovicus XII.* ſed omnes fato præmaturo raptos. Quæ videri poſſunt in *Sammarth. Hiſt. geneal. Dom. Franc.* Sic & *Henricus II.* majori fratre Franciſco mortuo Delfini nomen geſſit. *Thuan.* L. 1. *p.* 44. 2. *p.* 123. Delfinatus autem an mox à nativitate ejus ſit, an expectanda peculiaris regis traditio, differunt ſententiæ apud *Limn. p.* 911. Porro 1391. *Ludovicus Pictavienſis* regi *Carolo VI.* Comitatus *Valentinum* & *Dienſem* tradidit, qui inde Delfinatui annexi.

Ducis Aurelianenſis diſcerniculum. Longavilki. §. XXXI. Regum fratres frequenter *Aurelianenſes* Duces ſalutati ſunt, ab Aureliano, quæ olim regni unius metropolis: inde Ducatus titulus inditus, quo nunc etiã cluit. Dux vero Aurelianus tribus liliis imponit *faſciolam trifidam argenteam.* Ex Aurelianenſi ramo ſeculo decimoquarto prodiit familia *Ducum Longavilleorum*: quæ Aurelianenſi ſcuto addit *bacillum argenteum inter lilia*: Hunc, cum notando vitio natalium ex ſiniſtro latere in dextrum inclinaretur, ex dextra in lævam convertere *Carolus VII.* permiſit *Ioanni Com. Dunenſi*, cujus virtute coronam fere ſervaſſe videbatur. In eadem Engoliſmenſis. Aurelianenſi domo ſubdiſtinctio fuit *Ducis Engoliſmenſis*, qui trifidæ faſciolæ *tres lunulas rubeas* inſcribebat: quas *Favinus* ex fabuloſo veterum Gallorum ſymbolo, de quo §. 7. deducit. Quod vero D. Engoliſmenſem concernit, ex naturalibus ortum, imprimebat ſcuto ſcipionem aureum ſed ſitu lævo.

Ducis Andini. Andinorum veterum. §. XXXII. *Andinus Dux* qui vocitatur, regio ſcuto *circumdat limbum rubeum.* (quod & *Valeſiorum* ac *Bleſenſium* fuerat.) Priori autem Andinæ lineæ erat, pro ſeculorum illorum modo, ſcutum liliis conſitum, addita *lambella* ſ. *faſciola* 3. *aut* 5. *ſegmentorum*: quod δᾶγμα nunc etiam *Neapolitanum* notat regnum ab Andinis regibus. Andinæ diſtinctioni ſubdiſtinctionem addebant *Carolus Dux Calabriæ limbum argenteum, Philippus Princ. Tarentinus* Andinum δᾶγμα quadripertito ſcuto bis repetebat, duabus reliquis quadris *rubeis impreſſa cruce aurea*, quam circumſtabant *quatuor numi Byzantini argentei*, ſinguli *cruce viridi impreſſi, diagonali ſcipione argenteo toti inducto.* Dux autem *Dyrrachius* Andino ſcuto imprimebat *decuſſim coccineum.* Bituricenſis. Alenſonii. *Bituricenſis Dux* ſtriatum ſ. *dentatum limbum rubeum* clypeo circumdabat. Dux *Alenſonius* item *limbum rubeum*, inſcriptis *octo numis byzantinis argenteis.*

Lineæ Eburovicenſis. §. XXXIII. Quod vetuſtiores ex regia arbore ramos attinet: Principes *Eburovicenſes*, è quibus Reges *Navarræ*, ſcuto liliis conſito inducebant *baltheum dextrum minio & argento per quadras diſtinctum.* Comites *Arteſiæ* ſimili ſcuto *faſciolam trifidam* Arteſiæ. *rubeam*, ut in ſingulis ſegmentis *terna argentea Caſtella* exprimantur: Rationem aliqui ex eo ducunt, quod in Arteſia totidem Caſtellaniæ. Sed *le Laboureur n.* 60. fabulam de Caſtellaniis eſſe putat: aitque eſſe debere quatuor ſegmenta, tum Caſtella non argentea ſed aurea: & ex *Sammarthano* credit, Caſtellis notari memoriam *matris Caſtellanæ.* Uti *Carolus C. Andinus* prioris lineæ autor, Roberti Arteſii frater, *limbum Caſtellano ſymbolo* ornarit. *Varennius* putat 12. pingenda eſſe Caſtella ob totidem Caſtellanias.

Borboniæ. §. XXXIV. Quod domum *Borboniam* attinet, commune ei diſcerniculum olim, cum liliis conſitum eſſet ſcutum, *baltheus anguſtior ſeu ſcipio diagonalis* extrema ſcuti tangens *ex minio.* Cum vero ad ternarium reductus eſſet numerus florum, inter il-Condei. los *anguſtior bacillus* ejusdem coloris locatus eſt. Eadem hodie principis *Condei* eſt Contii. Sveſſionũ. parma: cui *Contius* princeps *limbum* addit *rubeum.* Quod & *Sveſſiones* factitabant. Ex Montpenſeriorum. Borboniis ſubdiſtinctiones adjecere iſti. *Montpenſerii* ſcipionis diagonalis ſummitati aurum impreſſo Delfino cæruleo, ob *Delfinatum Arverniæ*: reliqui ejus lineæ ſci-Bellijocenſium. pionis ſuperiori extremitati lunulam argenteam: Philippus Borbonius *Dn. Bellijoci*

(Beaujeu)

(Beaujeu) tres Delfinos aureos: Comites *Marcæ* & *Vindocini* tres leones argenteos, impressos diagonali baculo: Ex his *Carencii* porro addiderunt limbum coccineum, *Aubignii* eum composuere ex quadris aureis & rubeis, *Duisantii* limbum circumdedere vel rubeum denticulatum, vel tessellatum auro & cocco. Ex nothis Borbonii de *Roussillon* inducebant barram sinistram rubeam.

Marcanorum. Vindocinorum. Carenciorum. Aubigniorum. Duisantiorum. Russilionensium.

§. xxxv. *Burgundiæ Duces* ex regia familia bis orti: *Posteriores* scuto liliato circumdabant *limbum ex quadris argenteis & rubeis:* prior linea non utebatur scuto liliato: forte ex eo, quia ex plurium opinione (de quo superius) liliorum usus in regia gente eo tempore nondum fuit, cum illa prodiret: vel quod omnino arma familiis totis nondum fuerint communia. Utebantur ergo illi Duces scuto *baltheis dextris aureis & cæruleis* exarato. Ita & familia regia *Drocensium* non usa est scuto liliato (licet *Gelıot.* dicat, Robertum ejus autorem uxoris suæ *Agneti Brainensis* parmam, quæ erat *tessellata cyano & auro*, cum *limbo rubeo scuto liliis consito* adjecisse in angulo superiori dextro,) sed *Drocensi* s. *Brainensi*. Quod scutum postea minores natu novis affecêre distinctionibus. Domini de *Beu* & Vicecomites de *Chasteaudun* peribolum dentibus asperabant: *Beaussartii* scipionem rubeum diagonalem inducebant toti. *Moraınvillii* peribolo inscribebant rosas decem aureas.

Burgundiæ lineæ. Prioris. Posterioris. Drocensis.

§. xxxvi. Quod *naturales* vel ex naturalibus ortos concernit: Regis filius *D. Veromanduorum* in regii paterni scuti medio addit *bacillum rubeum* ex læva in dextram conversum: quod etiam Dux *Vernolius* Henrici IV. filius servat. *Vindocinensis* ex Henrico IV. linea Vindocinensibus insignibus utitur, quæ sunt Borbonia inscriptis *scipioni tribus leunculis argenteis*.

Naturalium. Ducis Veromandui. Vernolii. Vindocinorum.

§. xxxvii. Hi sunt qui ex regia stirpe orti cum distinctione participant regio scuto. Quod *Rex Angliæ* ex prætensione, quam olim in regnum habebat eodem symbolo utatur, *c.* 3. §. 5. vidimus. Aliæ quædam familiæ ex regia gratia hoc impetravere, ut lilia insererent gentili parmæ: (conf. *Vulson de la Columb. Science Her. c.* 9. *p.* 67.) quarum nunc enumerabimus sine ordine exempla. *Pares Franciæ Ecclesiastici* (Episcopo *Bellovacensi* excepto, cujus crucem rubeam in scuto aureo, ejusdem coloris quatuor claves stipant) omnes liliorum regiorum dono superbiunt. *Rhemensis Archiepiscopus* utitur scuto liliis Francicis consito, impressa *cruce coccinea: Lingonensis Episcopus* loco crucis utitur *decussi* itidem ex *minio: Laudunensis pedum rubeum* scuto liliis sparso inserit: *Noviodunensis* simili clypeo imponit *duo peda argentea obversa: Catalaunensis* parmæ *cæruleæ* imprimit *crucem argenteam* stipantibus eam *quatuor liliis aureis*. Præter Pares Ecclesiasticos, etiam Episcopus *Tornacensis* ex dono Francico *lilia* habet. Ita *Ioh. Cousin. Hist. Tornac. c.* 66. *pag.* 324. allegante *Ferrando: Aucuns ont opinion, que le susdit Roy* (de Chilperico sermo fuit) *honora l'eglise de Tournay des fleurs de lys d'or, comme il les portoit luy méme, les adjoutant aux armoiries de l'evesché, qui estoient d'azur à la tour d'argent à* 2. *crosses de gueules*. Citatur etiam *Guilh. Gazetus hist. Eccl. Belg.* qui dicat fuisse cephalum scuti ex cyano liliis aureis conspersum, sed dein antiqua resumta. *Ferrand.* etiam civitatum meminit: quarum tamen aliqua parum à fabulis abesse videntur. *Cyr. Spangenb.* Adelsp. P. 2. L. 12. c. 31. p. 313. b. refert *Ludovicum R. Franciæ* circa 1250. *Ordini Teutonico* 4. lilia donasse, quibus scutum suum augerent.

Lilia in scuto Anglico. Communicata Archiepisc. Rhemensi. Episcopis Lingonensi. Laudunensi. Noviodunensi. Catalaunensi. Tornacensi.

§. xxxviii. *Virgini Aurelianensi Carolus VII.* Rex ob fortitudinem *bina lilia aurea intermedio ense argenteo* in *cærulea* parma concessit: galeæ autem *pomum* & *crucem auream* cum *corona* ejusdem metalli imposuit. Hæc cum 1431. veneficii damnaretur ab Anglis ipsa cum combusta sunt. Vide *Th. Haping. de Iur. insign. c.* 16. §. 2. *n.* 39. *Saussay. Annal. Eccl. Aurel.* (apud *Ferrand. Epinic. pro lil.*) addit, ejus consanguineis etiam datum hoc scutum cum nomine *du Lys*, quo adhuc insignes diu superfuerint *Parisiis* & *Vallicolori*, prognati Joannæ fratre. Familia *Destain* seu *d'Estain* in Arvernia gestat insignia Francica cum *capite scutario aureo:* quia quidam ex illa oriundus regi in prælio *Bovinensi* vitam servaverit. *Varenn. R. d'arm.* P. I. p. 142. Famil. *Gentiau* s. *Gentiens* (Parisiis) *rubeo scuto tres argenteas fascias tortuosas* inscribit inducto *baltheo Francicis liliis* consito: Hunc unius obtinuit virtus, qui de Philippo Valesio in prælio ad *Mons en Peule* optime meritus. Fam. *Arcoliers* in Sabaud. utitur clypeo *cæruleo* impresso *gladio argenteo*, cui ad dextram appositum *lilium aureum*, seu uti *Compainius* observavit, rubeo cum ense argenteo adjectis 2. liliis aureis. Hoc donum *Francisci I.* regis fuit, quem

Virgini Aurelianensi. Fam. du Lys. d'Estain. Gentian. Arcoliers.

quem in prælio *Papiensi* semel hostibus eripuerat quidam ex hac gente. Unde Rex ei dixisse fertur: *Je porte trois fleurs de lys, je veux que vous en portiez deux.* Redux ex Hispania eidem annuum stipendium 500. scutatorum concessit. (*Geliot*) *Carolus V.* Rex ob virtutem *Sylvestri Budisii* domui de *Budes* dedit *duos lilii flores rubeos* adjiciendos patriis insignibus, quæ sunt pinus viridis in scuto argenteo (*le Laboureur.* vide supra c. 14. n. 4.) *Henricus IV.* Rex *Nicolao Hospitalio Vitrio* concessit scutulum *cæruleum* cum *lilio aureo*, quod *Gallus gallinaceus tenet.* *Franciscus I.* familiæ *Faverot* in Borboniis dedit in *argentea* parma *tres dimidios flores lilii nigros*, quod à nobili hujus gentis, cum in venatione occuparetur, licet eum non nosset, honeste esset habitus. *Bertrandi* (in Vivaresiis) utuntur clypeo *aureo* cum *capreolo cæruleo*, impressis tribus *liliis aureis*, comitibus *tribus rosis rubeis*: Ex hac gente uni lilia concessa ob defensa 1329. præsente Philippo Valesio jura Gallicanæ Ecclesiæ adversus *Petrum du Coignet* advocatum Parlamenti. *Varenn. R. d'arm. P. 3. p. 363.* *Carolus IX.* familiæ *Portail* dedit sex *lilia aurea*, quæ adderent *bovi gradienti aureo* in scuto *cæruleo*. *Stuartius* Conestabilis Franciæ gestabat *scutum Francicum* cum *limbo rubeo impressis fibulis aureis.*

Budes. Hospital. Faverot. Bertrand. Portail. Stuart.

Famil. Albretanæ. §. XXXIX. Inprimis celebre est exemplum familiæ *Albretanæ*, in qua Carolo Conestabili *Carolus VI.* Rex dedit *Francica tria lilia*, quæ bis quadræ 1. & 4. *cæruleæ* insereret: reliquis duabus quadris *minio* tinctis. vid. §. 49. Unde quæ dein in stirpe hac discernicula sumta, secundæ & tertiæ quadris inscripta sunt: Uti linea *d'Orval* illis circumdabat limbum striatum argenteum: *Esparre* addebat stellam octo radiorum auream angulo dextro capitis.

Argenton. §. XL. *Argenton* gessit *auream parmam*, inque ea *quinque orbes coccineos* cum *scutulo Francico mediæ* parmæ impresso. *Varenn. R. d'arm. P. 1. pag. 152.* *Drugel* clypeo utitur *cæruleo* cum *liliis tribus aureis*, addito *limbo coccineo* cum *octo fibulis aureis.* Comites *Vexinii* utebantur Francico scuto cum *fasciola hermionica*: Eo quod hereditarii *vexilliferi* auriflammæ fuerint. (*Varenn.*) *Bethunii* galeæ imposuere pavonem consitum floribus lilii aureis, (vocant *gorgé de France*) cum jugo alarum Bethuniarum. Putat *Varenn. R. d'arm. p. 532.* id datum Guilelmo II. Dn. Bethunæ, cum Artesiis hereditate ad Gallos delatis, tanquam primus ejus provinciæ baro in obsequium Francicum veniret. *Tournonii* (in Vivaresi.) utuntur *areâ Francicis liliis sparsâ*, cui adjacet alia *rubea* cum *leone aureo.* *Montchal* 1650. accepit illud donum, ut clypeo *rubeo* cum *capite scutario aureo*, impressis *tribus molulis echinatis cæruleis*, *circumdaret limbũ Francicum.* *Rivoires* gestant parmam *fasciis ternis argenteis & rubeis* exaratam, cum *baltheo Francicis liliis* consito. *Chalencon* gestat scutum quadripertitum *ex auro & cocco*, cum *limbo nigro octo liliis aureis* ornato. *Acigne* (Britann.) scutum *hermionicum cum fascia rubea* impressis *tribus liliis aureis.* *Beaumont d'Antichamp* (Delfinat.) *rubeum* usurpat clypeum inducta *fascia argentea*, inscriptis *tribus liliis cæruleis.* *Precontal* (Delfin.) *aureum* cum *cephalo cæruleo* impressis *tribus liliis aureis.* *Chasteaubriend rubeum* consitum *liliis Francicis aureis.* *S. Gilles cæruleum* consitum *argenteis*: *Apchon aureum* consitum *cæruleis*; *Fay en Beauvoisis argenteum nigris*, *S. Leger purpureum* consitum *aureis*, inducto *baltheo coccineo*: *Alleman* Delfin. rubeum consitum *aureis*, inducto *baltheo argenteo*: *Candie* (Burgund.) *rubeum* consitum *aureis*, adjecto *baltheo cæruleo.* Quę omnia vix erravero, si gratiæ regiæ documenta credam.

C. de Vexin. Bethune. Tournon. Montchal. Rivoires. Chalencon. Acigne. Beaumont Antichamp. Precontal. Chasteaubriend. S. Gilles. Apchon. Fay en Beauvoisis. S. Leger. Alleman. Candie.

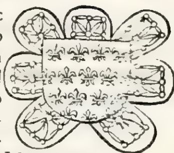
Communicata lilia exteris, ut Cuevis. §. XLI. Etiam apud exteros extant hujus doni exempla: Quo aliquot familiarum in Hispania lilia refert *Ferrand. epinic. pro lil. c. 5. p. 80. 81.* Inprimis *Cuevæ* in dextra scuti divisi area *cærulea tria lilia aurea* ferunt ab Hugone è Comitibus Tholosanis oriundo, qui in memorabili prælio ad Salado contra Mauros cruciatum vexillum à Pontifice benedictum prætulit 1340. Ex *Iulio Chifflet. Bissæ. NN. ad Vpton. p. 71.*

Aliis principibus. §. XLII. *Silv. Petrasanct. tess. gentilit. c. 60. p. 468.* ita scribit: *Externi principes etiam Christianissimorum regum lilia inseri in suas icones tesserarias peroptarunt. Ideoque vernant eam parmulis gentilitiis regum Scotiæ, Magnorum Duc. Hetruriæ, Ducum Atestinorum s. Estensium, Ducum Antiochiæ & procerum aliorum.*

Amicitiæ causa sumta. §. XLIII. Sumta etiam legas in *amicitiæ* signum. Ita de *Ioanne Galeacio D. Mediolanensi*, qui filiam Valentinam collocaverit Duci Aureliano, refert *Cassan. recherch. des Dr. L. 1. c. 7. p. 367.* *Galeas pour monstrer la sincerité avec laquelle il procedoit, fit incontinent ecarteler par toutes ses places les armes de France parmy les siennes.* Monstrandæ sinceritati suæ ubique suis insignibus Francica quadripertitim miscuit.

§. XLIV. Sa-

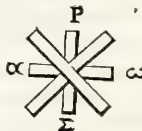

§. XLIV. Satis diu nos tenuere lilia, Franciæ δῆγμα: Huic scuto reges agglutinant aliud scutulum *Navarrenum*, quod ab *Henrico IV.* cæpit, nisi quod is aliquando utrumque symbolum uni diviso scuto inseruit. Olim qui Franciæ & Navarræ simul reges fuerant *Ludovicus X. Philippus IV. & Carolus IV.* scuto *Francico Navarrenum septies repetitum subjicere* solebant. Agglutinatione tamen Francico suo Polonicum cum Lithvanico bipertitum scutum jungere solitus etiam erat Henricus III. Rex. Navarrenum scutum conglutinatum.

§. XLV. Navarrena parmula *coccinea* est, figura autem in ea *auro fulget*: quæ vero sit ea figura, nondum inter peritos rei fecialis convenit. Aliqui dicunt esse *catenas in crucem, decussim & peribolum dispositas cohærentes, smaragdum medium continentes: Chaines d'or posees en croix, en sautoir & en double orle, enfermans une esmeraude en cœur.* Ita *Brianvill. jeu d'arm.* Et quidem has catenas sumtas existimant in memoriam catenarum, quibus 1212. Maurus Rex *Miramolinus* castra sua, quæ tamen Rex Sancius expugnarit, clauserat & munierat. *Limn. Not. Franc.* 1,10. *pag.* 271. *& in Iur. publ. Tom. IV. addit. ad* 6,6. *p.* 98. ubi refert prius Navarrenum scutum fuisse *rubrum* ante insertas has catenas. Confer *Varenn. R. d'arm. P.* 3. *pag.* 338. Aliqui credunt eo respici, quod milites cingulis suis alter alteri alligati, ut firmior esset acies, extremitate catenarum in medio aciei alligata smaragdo pretioso. Itaque victori Sancio Navarreno, qui primus perruperit, ante Alfonsum Castellanum & Petrum Aragonium reges, hæc insignia adjudicasse *Didacum Lupum de Haro.* Autor est *Texera* apud *Hæping. de Iur. insign. c.* 6. *P.* 3. §. 8. *n.* 481. Hoc commentum refellit *le Labour. de l'origin. p.* 73. recentius etiam *Menestr. in verit. art du blas. c.* 5. *p.* 45. Verum postea idem hic in *L'art du blas. justif. c.* 13. *p.* 324. se *Iosephi Moreti historici Navarreni*, qui *Oihenartum* etiam, ut à sua sententia discederet, vicerit, argumentis cessisse profitetur. Scutum ipsum. Figura an catenas referat?

§. XLVI. Communior vero sententia figuram hanc esse putat *carbunculum tesserarium:* Ita *Ioh. Iacob. Chifflet. Eq. A. V. n.* 57. cui laterculus Navarrenus est *coccineus carbunculo lineari clauso & sphærulis discreto, aureo, impressus.* Vel phrasi *Petrasanctæ Tess. gentil.* c. 46. p. 246. *Carbunculus aureus solis nodulis & nullis floribus conspicuus in parmula conchyliata est gentilitium stemma regum Cantabrorum.* Gallis: *rais d'escarboucle accollé & pommeté d'or.* Ita & *Blondell. Geneal. Franc. plen. assert.* T. 2. pag. 363. Navarros antiquæ cruci demum prætulisse *carbunculum radiatum* perhibet. *Fourn. Geogr. orb. not.* L. 7. c. 4. pag. 341. ista habet de Sanctii Regis victoria 1242. *Interfecta* 200000. *Maurorum, ipseque eorum Rex Smaragdus Miramolinus: & quod de manubiis smaragdus insignis pulchritudinis ad Sanctium pervenisset, in locum antiquæ tesseræ substituit coccineam aream, in eaque carbunculum aureum (smaragdum vult Muretus) bullatum, lineis orthogoniis clausum.* An carbunculum radiatum?

§. XLVII. Si post viros doctos aliquid opinari licet, figuræ origo videtur latere in *monogrammate*, quod diplomata regum in Commentariis Aragonicis *Hieron. Blancæ* sæpe præferunt, quod junctas crucem erectam & decussatam vel literam X (ex Græco χειστὸς, cum sæpe summitati P & imo pedi Σ addantur) exprimit. Si enim extrema jungas, ipsam habebis simpliciorem Navarrenam figuram An monogramma veterum regum?

§. XLVIII. Quod *veteres* regni tesseras attinet, volunt primum scutum fuisse purum *Garsiæ Ximenez Baigorræ* Comiti, qui 716. *Soprarbiæ* fuerit *Rex* creatus, sed ex visione assumserit scutum *aureum cum quercu viridi*, & imminente *cruce rubea*, cujus extremitates singula *poma* exornarent. Hæc arma continuata à posteris ajunt. De *Enecone* s. *Inicone* cogn. *Arista* ajunt, eum 13. *aristas aureas* inscripsisse clypeo rubeo ob cognominis rationem. Cum tamen cognomen non à latina voce Arista verum ab *Harizeta* vico *Baigorriæ* primario tractum videatur. Ab eodem rege volunt deinceps ob visionem angeli assumtam in parma *cælestina crucem argenteam*, cujus extrema totidem *poma* ejusdem metalli exornent. Hic fuit, qui animo sumto Mauros aggressus est, & Pompelonem illis eripuit. Crux illa mansit ad Sancii ætatem, à quo aliud genus symboli genus usurpatum diximus §. 45. Conf. de hisce *Limn. Iur. publ.* 6,6,36. & in *Not. Franc.* 1,10. p. 271. (videntur vero confundi *Tholosana* & *Navarrena* crux.) Tum *Hæping. de Iur. insign.* c. 6. P. 3. §. 8. n. 497. Antiqua Navarrenorum symbola.

Regum successio. §. XLIX. Mansit in descendentibus antiquorum regum regnum usque ad *Sancium VII.* s. *fortem* vel *inclusum*, qui Ferdinandum filium legitimum amiserat, & cum 1234. extingueretur, non nisi nothum reliquit *Gulielmum*, qui de invadendo quidem regno 1239. cogitabat: sed prævaluit jus *Blancæ*, quæ Sancii soror *Theobaldo V. C. Palatino Campaniæ Theobaldum* genuerat: qui ob hoc avunculo successit, & regnum reliquit filiis *Theobaldo III.* atque *Henrico*, qui ordine illud gessere. Henrico nata *Ioanna*, quam adhuc infantem filio suo Philippo sponsam vindicavit & educavit *Philippus III. R. Franciæ*, regno occupato. *Philippus* dein ordine inter Franciæ reges IV. *pulcher* cognomine, *Ludovici X. Philippi V. & Caroli IV.* regum ex *Ioanna* pater fuit: Ludovico nata est *Ioanna* iterum heres Navarræ, quod regnum marito attulit *Philippo C. Eburovicensi* agnato: licet Caroli IV. filiæ successionem dubiam redderent: quæ lis composita est 1328. Philippus heredes & successores habuit filium *Carolum II.* nepotem *Carolum III.* s. *nobilem*. Qui omnes *Eburovicensem* areolam, de qua §. 33. Navarrenæ tesseræ in parma quadripertita secundo & tertio loco componebant. Carolo III. 1425. mortuo successit filia *Blanca*, uxor *Ioannis infantis Aragonii D. de Pegnafiel*: Ex eo mater *Caroli pr. Vianæ*, principis doctissimi, quem novercæ odia exercuerunt, ut pater eum custodiæ mandaret, unde pro eo Navarreni & Catalani arma sumserunt, sed 1461. ante patrem extinctus est: Ob hanc causam patri successit filia, Caroli soror, *Leonora*, uxor *Gastonis C. Foxii Princ. Bearnensis*: sed sceptrum brevi tempore tenuit: & ad nepotem ex filio Gastone VI. præmortuo *Franciscum Phœbum* transmisit, qui 1483. cœlebs vita functus heredem habuit *Catharinam*, quæ *Ioanni* ex *Albretanis* proceribus nupsit, cumque eo regnum rexit, sed à Ferdinando expulsa amisit: jus inde delatum ad filium *Henricum*, patrem *Ioannæ* celeberrimæ reginæ, quæ ex *Antonio Borbonio Vindocino*, cui ex eo *Navarreni regis* nomen, genuit *Henricum IV. Franciæ & Navarræ* primum iterum post aliquot secula regem. *Foxia* gens cum regno potiretur in scuto bipertito hinc *Navarrenum* δίγυια gestabat, isthinc *quadripertitum: Foxiorum tres rubeos palos in solo aureo* (creditur familia ex Aragoniis s. Barcinonensibus, numero palorum tantum minor.) & *Bearnensium* in laterculo *aureo duas vaccas rubeas, cornibus, & tintinnabulis cæruleis*. *Albretanorum* illam dispositionem exhibet *Varenn. R. d'arm. p.* 137. Ut transversa linea scutum secaret, caput iterum duabus perpendicularibus in tres regiones, pes in quatuor alias divideretur: totique imponeretur parmula nova. Prima capitis area continebat *Navarrenam* tesseram, secunda gentile symbolum *Albretanum*, quod est quadripertitum ex areolis duabus Francicis liliis sparsis, & duabus rubeis (*Rubeæ* vetus perhibentur tessera familiæ, quæ puro minio scutum tingebat ad morem avorum; ex quibus ipsi se cum Navarrenis, vide §. 48. oriri perhibebant; laterculi Francici donum sunt *Caroli VI.* in favorem matrimonii, quod *Armandus Amanieus Albretanus* cum *Margareta Borbonia* 1368. contraxerat. vid. §. 39.) Tertia *Aragonicum* emblema continebat: ob *Ioannem Aragonium*, qui ex Blanca Navarrena posteros genuit. Quarta seu inferioris ordinis prima area quadrifida *Foxensia* & *Bearnensia* gestamina continebat. Quinta iterum quadripertita exhibet in 1. & 4. areola *aurea leonem coccineum*, secunda & tertia *rubea leopardum erectum aureum* vel juxta alios *argenteum falculis & lingua cæruleis*, quod est gestamen *Armeniacensium* Comitum. Sexta *Eburovicensem* tesseram refert. Septima vel ultima in decussim secta superiori & inferiori parte *Aragonios palos*, lateribus *castellum Castiliæ* & *leonem Legionis* repræsentabat: ob majores credo Ioannis. Parmula toti imposita *Bigerronum* symbolum erat, nimirum *aurea* impressis 2. *leonibus gradientibus rubeis*, quorum *falculæ & linguæ cæruleæ*.

Scutum regum ex Foxiis & Albretanis.

Navarra à Ferdinand. Catholico occupata. §. L. Navarra ab anno 1512. regi Hispaniæ paret. Eo enim *Ferdinandus Catholicus R. Hispaniæ*, ut regem Galliæ Pontificis Julii II hostem in Aquitaniâ conjunctis cum genero *Henrico IIX. R. Angliæ* viribus adoriretur, per Navarram transiturus, transitu negato, occasionem arripuit invadendi regni, cui jampridem homo alieni cupidus inhiabat; quod tanto facilius fuit, Joanne ab omnibus imparato, & Gallica auxilia frustra præstolato. Exortis tandem *Grammontanorum* & *Bellomontanorum* factionibus & disposito ad rebellionem à *Lerinensi* populo conjuges reges omnino cedere regno, & in Benearnum se recipere coacti sunt, & præter *exiguam portionem Navarræ*, non nisi jus in reliqua suis, filio *Henrico*, nepti *Ioannæ*, cujus filius Henricus IV. Rex Galliæ prætensionem regiæ domui intulit, transmittere potuere. Confer historiam apud *Thuan. L.* 1. *pag.* 22. *Arn. Ferron. L.* 4. *pag.* 81. *Mart.*

Bellaj

Bellaj. L. 1. *à pr.* Et ex Hispanis *Æl. Anton. Nebriss.* historicus regius peculiari opere in duos distincto libros.

§. 11. Fundamenta *Hispanorum*, quibus Navarræ regnum jure à se teneri probare volunt, illa sunt (Confer. *Æl. Anton. Nebriss. histor. bell. Navarr.* L. 1. inprimis *c.* 1. ubi capita juris contracta, & *Iohan. Lupus de Palaçios Rubeos tract. de obtentionis retentionisque regni Navarræ justitia.* Allegatur & *Pineda de regn. Nav.*) Fundamenta Hispanorum in regnum.

1. *Negatus transitus:* cum via ex jure gentium sit cunctis mortalibus communis. Conf. exempla *Num.* 21, 23. 1. *Macc.* 5, 46. 49. Conf. etiam §. 1. *Instit. de serv. Grot. I. B. & P.* 2, 2, 13. Negatus transitus.

Addunt alterum, quod validius stringat rationem: quod fœdus inter Ferdinandum & Catharinam ictum, ut hæc non posset in regno recipere præsidia Francica, nisi excidere jure regni vellet. conf. *Arn. Ferron.* L. 4. *p.* 81. Adde alius fœderis exemplum apud *Blondell. Geneal. Franc. P.* 1. *p.* 18. 1. *a.*

Sed respondent ad hæc Franci: 1. ut fœdus fecerint cum Hispanis Navarrei, quod non concessuri sint Gallis invadendæ Hispaniæ transitum, ita nec obligari, ut darent Hispanis, alio fœdere. vide *Arn. Ferron. d. l.* Interim in fœdere Blæsensi 17. Jul. 1512. pacto sunt protestati, nihil in Hispania movere, & priora fœdera Hispaniæ in vigore relicta, sed ut ad partis neutrius injuriam Navarra pateret. Et quidem hoc fœdus cum fieret, neque adhuc ratihibitum esset, Albani exercitus jam in finibus Vasconum erat. Certe de fœdere illo Ferdinando nondum poterat constare. vide *Blondell.* Responsio Gallorum.

2. Nullum de non recipiendis Gallorum præsidiis fœdus factum; sed nec adfuere illa præsidia.

3. Ferdinando brevior via in Galliam patebat. Sed & iniquæ conditiones, quod transituri loca aliqua pignori petebant, viamque ingressi sunt nec expectato responso.

4. Exempla sacra, adversus infideles quæ facta sint, docent.

5. Joannes aliorum ratione vasallus Galliæ sine felonia transitum concedere non poterat.

6. Transitus qui debetur gentium jure multas conditiones appositas habet, vid. *Grot. d. l.* ad quas se non obtulere Hispani. Potius hi transitu concesso petiere obsides, & ne iter interciperetur, ad reditum loca quædam tradenda. *Fr. Maced. propugn. Lus. Gall. P.* 2. *q.* 4. *c.* 3.

7. Alterius fœderis scheda conficta. vide *Blond. d. l.*

2. *Ioannes Rex cum rege Galliæ à Pontifice declaratus schismaticus, & schismaticorum fautor, ac proinde hæreticus.* Joannes Rex Schismaticus declaratus.

Hoc *Albanus* erga Pompelonenses apud *Nebriss.* 1. *c.* 6. & Ferdinand. apud *Olhag. hist. C. Fox.* L. 2. ursit adversus legatos Joannis. Sic & Papa apud *Thuan.* L. 46. p. 782.

Huic fundamento ita respondent Galli: 1. Periculosa hæc hypothesis omnium regum securitati. Nec concedenda Pontifici in regum, qui non vasalli sunt, temporalia potestas. responsio.

2. Alias Hispani contemsere fulgura Pontificia.

3. Excommunicatum Joannem & regno spoliatum, ne quidem probari potest ab Hispanis. vid. *Blondell. d. l.*

4. Invasio Navarræ facta ante fulminationem Pontificis adversus Gallos ipsos: ut subducit calculum idem *Blondell. assert. plen. geneal. Franc. P.* 1. *p.* XVII. 4. *seq.*

5. Papa pars & judex ita fuerit.

6. Regnum non Joannis sed Catharinæ proprium.

7. Capræ auditori Rotæ à Pontifice ad se 1511. misso, reges Navarræ responderant, se in unione Ecclesiæ vivere & mori paratos. Nec Pisano concilio adhæsere.

8. Teneretur vero Papa, si etiam excommunicatio justa foret, concedere legimitis hæredibus regnum ademtum transgressori.

9. Causa odii Papæ Ravennensi clade efferati, & ob Gastonis nomen Foxiis infesti, in Ludovicum, cujus quasi appendix quædam lis Navarrena injusta fuit.

10. Ferdinandi arte obtenta (si quæ fuit,) hæc excommunicatio adversus eum, qui non læserat Pontificem. *Mariana ad 1512. L. 30. Suspecta Ferdinandi regis fraus erat, & paulatim in plures cæpit manare rumor, eo annitente severum decretum & grave prodiisse; conjectura probabilis, quoniam diu penes se in arcano id diploma Pontificium occultavit.*

11. Sed & bulla adversus R. Franciæ nullius vigoris est, quia reges hi nequeunt excommunicari, nec regnum subjici interdicto: quod & sæpe declararunt Pontifices ipsi. Conf. *Limn. Not. regn. Franc. 2, 6. lit. kk. ll.*

12. Concilium Pisanum à Ludovico adversus Pontificem, non ex promisso convocantem concilium, convocatum diras Julii II. generosa obnunciatione revicit. *Thuan. L. 1. p. 31.*

Blanca Navarrena Henr. IV. Regi Castiliæ nupta. responsio.

3. *Blancam Henrico IV. R. Castiliæ nuptam & dein repudiatam, veneno sustulit Leonora soror, ut ad regnum ipsa veniret.*

Hoc quoque fundamentum ita elidunt Franci. 1. Blanca improlis nec ab ea jus Hispanis.

2. Non venefica Leonora, sed criminis hujus accusatur ab aliis Joanna Ferdinandi mater, quæ Carolo privigno sublato, Blancæ divortium procurarit.

3. Ferdinandus Leonoram, Franciscum Phœbum nepotem & Catharinam reges agnovit, & inaugurationibus interfuit.

4. Sed nec ob hoc factum posteri jure exciderent.

Germana Foxia uxor Ferdinand. responsio.

4. *Germanæ uxoris nomine ad Ferdinandi regnum hoc spectare.*

Franci respondent: 1. Saltem Germana improli mortua jus hoc cessaret: & ea secundo marito idem quoque adferre debuerat.

2. Joh. Narbonensis pater Germanæ, agnovit Catharinam reginam, eique tantum litem intendit ob Foxium Comitatum, Bigerrones, & alia in Gallia, quod essent mascula feuda; De quibus transactum 1497. Cum Gasto filius renovasset litem, iterum transactum, ut & à Germana sorore ejus.

Præscriptio. responsio.

5. *Præscriptio.*

Huic obvertunt Franci. 1. Hæc interrupta 1516. tractatu *Noviodunensi*, quo promissa restitutio.

2. Bella continua Gallo - Hispanica impedivere Albretanos à persecutione juris.

3. 1545 per legatum Carolo V. demonstratum jus Catharinæ.

4. Alii subinde actus editi, quo Albretani & Borbonii jus suum non dimittere testati. Conf. *Thuan. L. 23. p. 1063.*

5. Accedit quod vulnus conscientiæ testati Hispani ipsi, in *testamento Caroli V.* apud *Thuan. L. 21. p. 947.* & *Philippi II.* apud *Thuan. L. 120. p. 509.*

6. Oblata aliquando satisfactio, apud *Thuan. L. 28. p. 38. 39.* Confer *Blondell. gen. Franc. T. 1. p. **. 2. b.*

Securitas Hispaniæ.

6. Si addatur *securitas regnorum Hispaniæ.* Unde *Nebriss. in præf.* fatetur de *Isabella Hispan.* ei semper curam insedisse, quomodo angulus à toto suo corpore divulsus vel permutatione vel dotis nomine vel alia quacunque ratione honesta in formam pristinam redigeretur.

responsio.

Habet huic etiam quod regerat Gallia. Hæc enim si vera, non tamen justa est ratio. Constat certè Ferdinandum diu inhiasse, unde jam prius 1482. auxilio Bellomontiorum sub prætextu petendæ pro filio Joanne heredis Catharinæ fines regni occupaverat. Sed regina ob ætatem liberorum imparem, & quod regnum viro opus haberet, excusavit se. De eo *Iovii L. 11. à pr.* judicium: *Cunctas belli rationes fœderumque jura vel cum pudenda mutatæ fidei labe & gravi sociorum injuria ad commodum suum referre erat solitus.* Ubi refert, quod ob ipsam hanc expeditionem adversus Navarrum Henricus R. Angliæ solus discrimini belli Gallici objectus, socero succensuerit.

Francisci I. promissum.

Posset addi quod 7. *Rex Franciscus pactis Madrit. §. 20.* & *Crespiac. §. 47.* promisit, proprio jure si quod haberet abdicato, Albretanum quantum in sese sit ad cedendum prætensione sua inducere: nec adversus Hispanos juvare.

responsio.

Verumenimvero ut de valore Madritensium pactorum nihil dicamus, Albretanos Franciscus non potuit suo privare jure.

Arragoniorum &

8. Alius juris etiam mentionem facit *L. Marin. Sic. de reb. Hisp. L. 8. in Ramir. 2. R.*

Arag.

Arag. & provocat ad illud *L. 21. in R. Ferd. Cathol.* Quod videlicet Navarri, qui eundem cum Aragoniis regem Alfonſum habuerint, hoc extincto & electo ab Aragoniis cujus fratre Ramiro, peculiarem ſibi regem GarſiamRamirum ſumſerint. Unde ortum ait bellum; ſed delectos tandem arbitros ſex, ex utroque regno ternos, pro *Ramiro* pronunciaſſe, ut ille rex eſſet, & Garſias magiſter equitum. Navarræ idem olim regnum.

Sed reponunt Galli; poſt hæc tempora ſemper peculiare regnum Navarrenſium fuit, & agnitum eſt ab Aragoniis ipſis. Confer *inſtrum. matrimon. Ramiri filiæ & Raim. Barcinon. ap. eund. Marineum.* Reſponſio.

§. LII. Viciſſim fundamenta Gallorum, quibus regni hujus ſibi jus arrogant, illa ſunt. (Pro his videndi *Caſſan. recherch. L. 1. c. 4. p. 183. & ſeq. Servin. T. 1. des actes notables & plaidoyés. p. 333. ſeq. Blondell. Geneal. Franc. T. 1. p. 17. 3. b. & ſeq.* Hiſpanis potiſſimum autoribus utens. *Fr. Maced. Propug. Luſ. Gallic. P. 2. q. 4. p. 386. ſeq.*) Fundamenta prætenſionis Gallicæ

1. *Succeſſio hæreditaria Henrici IV. in maternum regnum.*

2. *Injuſtitia invaſionis Hiſpanicæ*, quam objectiones prius enarratæ evincere conatæ. Conf. *Thuan.* L. 84. p. 172. ubi *Doctoris Navarri* judicium.

3. *Iuris perpetua conſervatio*, non tantum generalis pace *Vervin.* §. 22. & altera in *inſula de Faiſans.* §. 89. 90. ſed & ſpecialis, cum præter titulum *inſignia* ſemper retenta, & regiis poſtea juncta.

Quin cum 1625. *Urbani VIII.* Papæ breve regi titulum R. Navarræ non adderet, non prius illud ratihibitum à curia, quam defectus ſuppleretur. *Miniſt. Card. Richel. T. 1.* Sic & 1663.

4. Addi poteſt tractatus *Noviodunenſis* 1516. Quo promiſſam reſtitutionem probat *Blond. aſſert. Geneal. Franc.* T. 1. p. IV. 4. b.

§. LIII. Quicquid vero de utriusque partis juribus ſit, occupatam ita Navarram Ferdinandus retinet, & factione *Bellomontana* res ſuas amplius firmat. Ut redderet compellatus, eas conditiones præſcribit, ut quædam quæ reſtabant loca etiam traderentur, & vadis loco filius Henricus: ad hæc quando reſtitueret, ſuo arbitrio permitti petit. Carolus V. tractatu *Noviodunenſi* pollicetur reſtitutionem, hac non ſecuta per *Andream Foxium Sparrenſem* Galli 1521. regnum recuperant, ſed brevi poſt denuo ejiciuntur. vide *Bellaj.* L. 1. pag. 18. Inde *Bonnivetus Fontarabiam* capit, ſed operæ aliud pretium non obtinet. id. p. 28. ſeq. Ex eo manſere in poſſeſſione Hiſpani, armis non turbati ob Albretanorum, (quibus & inſidiæ ſtructæ. vid. *Thuan. L. 36. p. 329.*) debilitatem. Regnum vero *Burgenſibus comitiis* 1515. cum *corona Caſtiliæ conjunctum*, (quam conjunctionem Ferdinandus *teſtamento* 1516. & 1518. Carolus Pinciæ confirmavit, animum nunquam reſtituendi hâc ratione teſtati,) atque munitiones magna ex parte dejectæ. Quæ ex eo acta.

§. LIV. Hujus regni cauſa *telamonum*, angelorum, alter vexillum *Navarrenum*, altero ex dextris *Francicum* geſtante, manibus tenet. *Laciniæ* etiam, quæ huic ſcuto debentur, auro & cocco pingendæ ſunt. Angelus cum Navarreno vexillo.

§. LV. Scuto regio circumdari ſolent duo *torques ordinum duorum regiorum S. Michaëlis* & *S. Spiritus.* De quibus P. 1. c. 7. egimus. Torques ordinum.

§. LVI. Titulo non alio Rex utitur quam *Franciæ* & *Navarræ*: quod multi mirantur, utpote præter aliorum magnatum morem. Eſt tamen videre, ubi aliqui reges quædam addidere. *Ludovicus XI.* apud *Limn. Not. Franc. 2, 6.* pag. 446. illo uſus eſt: *Roy de France, Daufin de Viennois, C. de Valentinois & Diois, Provence, Forcalquier & terres adjacentes. Carolus IIX.* in moneta illo uſus eſt apud *Meneſtr. verit. art du blaſ. c. 13. p. 153.* CAROL. D. G. IMP. ORIENT. FRANC. REG. Q. NEAP. REX. *Ludovicus XII.* in illa moneta, cujus adverſa pars memorabilem epigraphen continet: *Perdam Babylonis nomen* (cujus numi mentionem facit *Thuan. L. 1. p. 31.* & exhibet *Luck. Syll. numiſm. p. 23.* ſed cum *Thuanus* inſignia *Neap.* & *Sicil.* impreſſa dicat, Luckiana ſculptura *Francica* tantum exprimit,) hoc utitur elogio: LUDO. FRANC. REGNIQ. NEAP. R. In alio numo (ibid. ap. *Luck.*) LUDOVICUS D. G. FRANCORUM REX. Parte averſa: MLNI DUX, ASTENSISQ. DNUS. Prius 1506. (*Luck. p. 12.*) LUD. XII. FRANC. REX. IANUEQ. DOM. Iterum apud *Limn. l. c. Roy de Naples & de Ierusalem, C. de Provence, Forcalquier & terres adjacentes. Franciſcus I.* ſe *Regem Franciæ* & *Dn. Genuæ* (quodmodo etiam in Ludovici XII. titulo obſervavimus,) dixit. Titulus. Tituli aliquorum veterum reges

Henricus

Henricus III. Regem *Franciæ* & *Poloniæ*. Ab Henrico IV. constans usus tituli: *Franciæ* & *Navarræ*.

Prætensio in Genuâ. Historia.

§. LVII. Cum mentio *Genuæ* in titulis regis occurrerit: operæ pretium est, illius controversiæ historiam & partium fundamenta audire. Historia illa est: Genua præcipua Ligurum civitas (in quam jura Imperii salva vult durare *Celeb. Conring. de fin. Imp. Germ. c.* 23. *p.* 540. *seq.* Conf. *Thuan. L.* 61. *p.* 169. ubi imperiales legati cavent præjudicium,) à multo tempore (neque tamen altius, quam ab anno 1100. suæ reipublicæ originem repetunt) intestinis dissidiis atque factionibus discerpta fuerat, ut tandem, quæ jugum domesticum ferre amplius nequiret, ad exterorum dominationem confugere cogeretur, sub quibus tamen non multo melius habita. Anno 1444. *Simonis Bucanigri* virtute pristina libertas, excusso jugo *Vicecomitum*, recuperata, & populares muneribus publicis gerendis admoti. Sed nec ita omnibus motibus aut factionibus præcludi potuit via, neque effici, ut civitas non egeret exterorum imperio vel protectione. Ita qui *Carolo VI.* se submiserant, ut & postea *Carolo VII.* deinde *Duces Mediolanenses*, conf. *Bzov. Tom.* 14. *ad ann.* 1353. *n.* 8. 9. experiri principes coacti sunt. Tandem *Ludovicus XII.* dejecto *Ludovico Sfortia*, ac postea *Paulo Novio* per rebellionem creato duce, qui capite luit, urbem iterum coronæ vindicavit, arcemque freni loco imposuit. Post hunc *Oct. Fulgosius* nomine *Francisci Regis* rempublicam gubernavit. Iterum Genua Francis erepta est, cum 1522. *Prosper Columna* nomine Caroli V. à factione *Adornia* ac *Flisca* advocatus ad deditionem eos coëgisset. Hoc in statu ad annum 1528. res permansit, donec à *Fulgosio* copiis à Lautreco attributis ad obsequium cogeretur. Sed paulo post *Andreæ Auriæ* defectione ad Cæsareas partes respublica pertracta est, & libertati restituta. Vid. *Thuan. L.* 12. *p.* 568. *seq. L.* 61. *p.* 151. *Natal. Com. L.* 25. *p.* 554.

Fundamenta Francica.

§. LVIII. Prætensionem regis Galliæ edisserit *Thuan. L.* 12. *p.* 568. *Cassan. recherch. L.* 2. *c.* 4. *p.* 591. Fundamenta *Gallorum* sunt, præter *Caroli M.* jus, qui Lombardico regno everso, Liguriæ etiam imperavit, in reges Franciæ ex *Cassani* mente translatum.

1. Quod se ultro 1390. missis legatis *Carolo VI. subjecere.* Conf. *Thuan. L.* 12. *p.* 568. *P. Æmil. L.* 10. *pag.* 320. Missus tum *Bucicaudius* prætor, qui cum præsidio receptus est.

Huic rationi firmandæ probat Cassanus, eos nemini, nec imperio, subjectos fuisse (sed *Thuan.* L. 12. p. 568. imperio salvum jus servasse, cum Carolum VI. patronum adsciscerent, asserit) & ob hoc licitum illis, sui potestatem majoris boni causa aliis committere, pari jure quo quis semetipsum vendere potest.

2. Cum interim in fide Ducis *Mediolanensis* fuissent, ægerrimeque ferrent, suo periculo & sudore parta ad Ducis solius commodum & decus referri, à Duce iterum desciscunt, & in libertatem se vindicant 1437. sed dein 1458. obsessus ab Aragoniis *Petrus Fulgosius*, quem defendere non poterat principatum, iterum regi Galliæ tradidit, cujus nomine præfuit urbi *Ioannes Andegavensis. Paul. Æmil.* L. 10. pag. 330. 331. 337.

3. Cum iterum Mediolanenses ad se pertraxissent Genuam, ejus tamen nomine præstiterunt homagium regi Franciæ, ut *Ioh. Galeacius* solutis 50000. ducatis *Ludovici XI.* nomine, qui eos ob perfidiam & animi levitatem detestabatur, *Comineo*, hoc ipso teste *L.* 6. *c.* 5. *&* *L.* 7. *c.* 2. præstiterit. Conf. etiam de *Ludovico Sfortia*, apud eundem *Comin. d. l.* 7. *c.* 2. Apud eundem *L.* 8. *c.* 4. *&* *L.* 8. *c.* 15. quædam de conatibus pro recuperanda Genua.

4. *Ludovico XII.* regi 1499. Genua iterum *Baptistini Fulgosii* operâ adducitur, ac *Philippus Ravensteinius* iis imponitur, Fulgosii consilio res eorum moderaturus. *Ferronius L.* 3. *p.* 38. 1502. Rex urbem ingressus est, & iterum ea in clientelam ipsius se dat, ut dies, quo intrasset Rex, annuo festo celebraretur, decernens pag. 61. 62. Inde 1507. Genua deficit, quodam *Paulo Novio* Duce, sed paulo post recipitur, & hic ex fuga retractus luit capite. *L.* 4. *p.* 66. Urbs etiam adversus Venetos atque Julium Pontificem. p. 70.

5. Francisco rege *Octavianus Fulgosius* denuò se ducatu abdicans, ejus nomine rempubl. administrandam suscipit. Iterum 1528. urbs deditionem facit, accepto gubernatore *Trivultio*, paulo ante quam *Andreas Auria* ad Cæsarem deficeret. (Confer *Bellaj. L.* 3. *p.* 94.)

§. LIX. Ve-

§. LIX. Verum *libertatem* suam Serenissima *Respublica* illis fundamentis & juribus satis tuetur, quæ tantum tangam. Sunt autem ista — Jura quibus libertatem tuentur Genuenses.

1. Carolo VI. & VII. se submisisse, nulla ad posteros obligatione.

2. In protectionem se dedisse, non imperium obtulisse: quod cum Galli invaderent, etiam illius jus merito perdidisse. (Excipiunt Galli, aliud loqui formulas pactorum; & ob protectionis jura toties ingratitudine & rebellione temerata, merito ipsum imperium ad eos translatum, quos læserant.) Conf. *Zyp.* 3, 14. p. 300.

3. Renunciatum juri à R. Galliæ pace *Madrit.* §. 8. & quamvis induciis *Nicaensibus* servata iterum §. 7. jura integra: postea tamen pace *Castell. Camerac.* §. 24. Rex eos in amicitiam recipiens abdicasse videtur prætensionem. Similiter 1575. Rex Galliæ rebus Genuæ turbatis legationem eò misit, & de republica vicina & amica, cujus libertatem tueri paratus sit, solicitum se ostendit. *Thuan. L.* 61. *p.* 161. *seq.*

4. Præscriptio.

§. LX. Tentavit quidem 1547. statum iterum turbare *Ioh. Ludovicus Fliscus*, ut *Thuan. L.* 3. *p.* 127. & *Natal. Com. L.* 3. *p.* 53. memorant, à Gallis instigatus. Sed & hic suo nomine principatum invadere malebat, & in ipso conatu oppressus est. Successit alia conjuratio *Ciboana*, non felicior; nec non motus periculosissimus 1575. De arcano *Henrici IV.* consilio, & quæ inter Ludovicum XIII. ac Ducem Sabaudiæ agitata sint, vide *Capriat. L.* 1. *p.* 49. L. 8. inprimis p. 638. 645. Ex eo tempore nec tentatam quidem Genuæ libertatem legisse memini. — Quæ ex eo acta.

Caput XXV.

Com. Fuggeri.

ARGUMENTUM.

1. *Origo familiæ.*
2. *Lilia gentilia.*
3. *Com. Kirchberg & Weissenhorn.*
4. *Quando ad Fuggerios.*
5. *Galea.*
6. *Linea Severini Fuggeri. Helfenstein. Gundelfingen.*
7. *Unde prætensio.*

§. I.

Cui bonæ literæ, studiosi & pauperes plurimum debent, familia Illustrissima Comitum & Dominorum *Fuggerorum*, à *Ioanne Fuggero* originem trahit, qui Augustanus civis 1370. factus est, & *Iacobum* genuit, qui ex Mercatore Consiliarius Imperatoris factus *Vlricum* & *Georgium* genuit, quos primos *Maximilianus Augustus* 1504. *Barones* creavit. Ab hoc amplissima progenies ad nostra usque tempora durat, in varias distincta lineas. Ex eo *Comitum* quoque accessit axioma & plurimæ cum Illustrissimis Germaniæ familiis affinitates. In Sveviæ circulo possessiones eorum sunt non contemnendæ, & ob eas inter proceres locus. Alia etiam in Austriacis ditionibus possident. — Origo familiæ.

§. II. Scutum quo utuntur quadrifidum est, ut videre licet in Wapenb. I. p. 19. Primam & quartam quadram occupant symbola stirpi propria, nempe areola *perpendiculariter secta cæruleo & aureo colore*, impressa *duobus liliis* iisdem coloribus *alternatis. Chifflet. Insign. Eq. A. V. n.* 377. Hoc δῶρημα *Fridericus III. Imperator* donavit 1473. cum Treviros iturus Augustæ moraretur. *Theod. Hæping. de Iur. insign.* c. 6. P. 6. p. 370. Ubi *Ioannis Sambuci* addit carmen: — Lilia gentilia.

Lilia Fuggeris *donans certissimus autor,*
hæc, ait, æternum non modo vere tuli.
Quiquid & addiderit virtus tempusque serenum,
compositis sit idem jus, sit honorque, volo.
Spes fuit, hanc cumulant virtus & fama perennis,
arma domus propriæ hæc nobilitatis habent.
Divitias virgo dedit, haud temerarius error
fortunæ, idque docet largior usus opum.
Nam quibus hæc causis veniunt, commercia digna
orsibus, & laudis nomen habere solet.

Desa-

De familiæ origine & incrementis hinc inde *Martinus Crusius annal. Svev.* P. 3. L. 5. c. 9. p. 279. L. 8. c. 19. p. 470. L. 9. c. 8. p. 508. c. 14. p. 527. L. 10. c. 2. pag. 547. L. 11. c. 13. p. 638. 639.

C. Kirchberg & Weissenhorn. §. III. Secundus quadrans *argenteus Æthiopissam nigras indutam vestes, coronatam, crinibus sparsis, manibus tiaram Episcopalem gestantem*; & tertius *rubeus tria cornua venatoria argentea* continent. Hisce Comitatum *Kirchbergium* & *VVeissenhorn* notari ex Wapenb. P. 2. pag. 21. liquet. Comitatus ille non procul Ulmâ situs feudum est Austriacum, & suos olim Comites peculiares habuit. Ex ea mentio fit *Ottonis* & *Hermanni* fratrum, qui cœnobium Benedictinum in *Wiblingen* non procul Ulma ad Ilarum amnem fundarunt, & liberalissime dotarunt 1099. Ex ea gente *Eberhardus* Episcopus Augustanus electus est 1404. Ultimus demum marium vita excessit 1510. *Philippus*, singulari animi fortitudine præditus & tanto membrorum corporis robore, ut unico digito clavum ferreum infigeret parieti: ut est apud *Henning. Theatr. geneal. IV. Monarch.* P. I. p. 377.

Quando ad Fuggeros. §. IV. Qua ratione ad Fuggeros devenerint hi Comitatus ex *Martino Crusio* audiamus, qui annal. Svevic. P. 3. L. 9. c. 13. pag. 526. *Eodem anno* (1504.) *Maximilianus idem* Vianam f. Weissenhornam, Kirchbergensemque *Comitatum, ad se jure fiscali translatum (vivo adhuc, sed sine liberis, ultimo ibi Comite* Philippo, *certa ei per vitæ tempus pensione assignata) triennio post, anno sc.* 1507. Ulrico, Georgio & Jacobo Fuggeris *pro 70. florenis millibus ad annos 10. oppignoravit. Ad quam oppignorationem cum amplior sors accessisset: tandem illa pignora ad Georgii filios* Raimundum & Antonium *devoluta sunt: & iisdem una cum* insignibus & titulo Baronum *privilegioque cudendi auri & argenti hereditario 14. Nov. 1530. in comitiis confirmata.* Celeberrimus v. *Petrus Lambecius* perhibet, ex *Fuggeris* primum cum fratre *Georgio Vlricum* Baronem & Dominum in Kirchberg & Weissenhorn à *Maximiliano* creatum. Facit vero eorum mentionem occasione *bibliothecæ Fuggerianæ*, quam *Raymundus* Caroli V. & Ferdinandi Consiliarius cæpit, *Philippus Edoardus* inprimis auxit, & *Albertus* 1655. Imperatori vendidit.

Galeæ. §. V. Galeæ scuto huic incumbunt duæ; quarum prior *Fuggeria* coronata inter *cornua cæruleum & aureum lilium iisdem coloribus sectum* sustinet: Altera *Kirchbergia hermam æthiopissæ nigro indutum, & mitra episcopali argentea redimitum, crine tortili aurata*, ostentat. Laciniæ isthinc auro & cæruleo colore, hinc argento & atro tinguntur.

Linea Severini Fuggeri Helfenstein. Gundelfingen. §. VI. Uti lineæ plures sunt, ita quæ à *Severino*, qui primo seculi hujus anno decessit, descendit, auctiori scuto utitur, cujus typum Fürst. Wapenb. P. 3. p. 9. exhibet sub titulo Graf von Severin. Illud quadripertitum præter parmulam mediam *Fuggeriam* gentilem, in secunda area *Kirchbergiam*, in tertia *Weissenhorniam* tesseram exhibet. In primo vero laterculo *Elephas Helfensteiniorum*, & in extremo *baltheus sinister abscissis ramis asperatus Gundelfingiæ* dynastiæ repræsentatur. Ita etiam prioribus galeis Fuggeriæ & Kirchbergiæ potiori loco dextra additur *Helfensteinia*, cui elephantis caput & collum imponuntur. De illis Helfensteiniis symbolis eo capite agetur, quod Comitum istorum scutum continet.

Unde prætensio. §. VII. Jus horum laterculorum est à *Catharina Helfensteinia* Severini B. Fuggeri conjuge, Ulrici C. Helfensteinii filia, Rudolphi sorore, cujus nepos Henricus 1626. familiam clausit. Unde cum fæmellarum jam videretur jus valere, præter alias etiam hi Fuggeri, quod sibi deberi credebant, eo symbolo testari voluere.

Caput XXVI.
Bar. Gaymannii.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ origo.*
2. *Scutum.*
3. *Apex.*

§. I.

Familiæ origo. PErillustris stirps *Baronum Gaymanniorum* in Austria à multo tempore floret: inprimis in provincia *supra Anasum*, ubi *Gallspach* & *Trateneck* possederunt: in inferiori autem *Rossiz* & alia obtinuerunt. *Bucelin. Germ. stemmatograph.* P. 3. pag. 51. à *Ioanne*

Gaymanno

Gaymanno orditur, *Stephani* patre, *Ortolphi* avo, qui 1490. claruerit. Verum ante hos 1373. vixit *Henricus Gayman*, maritus *Erntrudis Nußdorferin*, quæ dein *Andreæ Polheimio* nupsit. 1451. vixit *Gothardus* & 1463. *Stephanus*, qui cum aliis teste *Gerh. de Roo Hist. Austr.* L. 7. f. 274. inter legatos Alberti VI. Archiducis Tulnam missos fuit.

§. II. Scutum eorum repræsentatur Wapenb. P. 1. p. 36. transversè sectum, superiori parte *argenteâ* inferiori *nigrâ*: ita tamen ut *pinna* in corde clypei *argentea* in nigram regionem scuti protendatur: Superiorem verò regionem argenteam ornat *aureum folium quercinum*. (ein gelb Eichenblat / so im halben obern weissen theil deß Feldes / auß dem halben untern zinnenweiß außgebogenen schwartzen theil entspringt.) Olim verò viri imagine, qui folium quercinum gestaret, usi dicuntur. Scutum.

§. III. Galea incumbit coronata, ex qua protenduntur *duo cornua ex nigro & argento* juxta scuti pinnatam sectionem, singulis verò cornibus exterius *terna quercina* adhærent folia. Laciniæ sunt utrinque nigræ, hinc auro, isthinc argento reductæ. Apex.

Caput XXVII.
Com. de Geyersperg.

ARGUMENTUM.

1. *Familia Geyerorum de Osterberg.*
2. *Scutum.*
3. *Galea.*

§. I.

Illustrissimi Comites à *Geyersperg*, prius *Barones Geyer de Osterberg* dicti, ex *Franconia* derivantur, in qua nunc etiam superest equestris familia *Geyerorum*, quæ tamen alio planè scuto utitur (vid. Wapenb. I. pag. 103.) *cæruleo* videlicet *cum capite & collo hirci ex argento, cornibus auratis.* Venêre verò aliqui in *Austriam* sub Maximiliano I. alii sub Ferdinando I. & dynastiam *Osterberg* (cujus omnibus communis est titulus) inde *Hauß, Hart, Arburg, Heimdorf, Mollenburg, Sitzenthall, Wolffstein, Grellendorf, Gleiß* in inferiori Austria acquisiverunt. Primum *Bucelin. Germ. Stemmatogr.* P. 2. lit. H. 6. nominat *Vitum Geyr de Zeisperg* ex Franconia, qui 1370. claruerit, pater (vel frater) *Ioannis*, tum *Oswaldi*, quo natus *Bartholomeus* intimus Consiliarius Friderici III. Imp. circa 1430. Hoc nati *Ioannes* 1502. Austriæ immigravit; *Adamus* autem Maximiliani in superiori Austria fuit vicarius. (Anwald ob der Ens.) Familia Geyerorum de Osterberg.

§. II. Scuto apud *Sibmach.* Wapenb. P. 1. pag. 34. quadripertito utuntur, cujus areola prima & quarta *aurea vulturem nigrum expansis alis volaturientem*, secunda & tertia *cærulea auream stellam, insistentem tricipiti* (vel bicipiti) *colliculo rubeo* continet. Prior tessera gentilis est, ipso indice nomine. Stella vel ex gratia concessa, vel dynastiam *Osterberg* notat. Scutum.

§. III. Galeæ imponuntur duæ, quæ primæ areæ respondet tegitur corona, cui pileolus ducalis rubeus inseritur, orâ reductâ argentatâ, & semicirculis aureis in modum coronæ clausæ constrictus. Ei insistit vultur scutarius. Altera galea tegitur diademate tortili ex auro & cyano, & sustinet inter duo cornua, quorum prioris superior pars, posterioris inferior cæruleo colore tingitur: reliqua cornuum & quæ inter ea apparet stella scutaria auro ornantur. Laciniæ dependent ex priori aureæ & nigræ, ex hac aureæ & cyaneæ. Galeæ.

Caput XXVIII.
Girones Duc. Ossunæ.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ ortus & lineæ.*
2. *Ducis Ossunii scutum.*
3. *Castiliæ & Legionis tesseræ.*
4. *Cisnero. Portugal.*
5. *Apex.*

§. I.

Gironum familia ex vetustissimis Hispaniæ recensetur, utpote cui *Rodericus Consalvi*, qui 991. vixit, attribuatur. Demum gens defecit in *Teresia Girona*, quæ *Martino Vasquez de Acunnia* nupsit, ex eo mater *Alfonsi*, cui *Gironis* datum nomen; quod filius *Petrus*, à quo Duces de Ossuna, & ex alio filio *Ioanne*, cui à matre *Pacheci* Familiæ ortus & lineæ.

 agnomen

agnomen, nepos *Alfonsus Telles* autor Dominorum & Comitum *de la Puebla in Montalvan*, servarunt atque ad posteros transmiserunt.

Ducis Ossunii scutum. §. II. *Ducis Ossunii*, qui gentis caput, insignia ita describit in gratiam *Petri Telles Gironis* Chiffletius Eq. A.V. n. 313. Scutum transversè divisum. Pars superior *Celtiberico* & *Legionensi* symbolis ab summo bipertita. Inferior *quaternis manicis supra & infra mutilis ex auro & minio* impressa (manche & alise en chef & en pointe de quatre pieces. vel apud Sammarth. mantelee alizee en chef & en pointe de quatre pieces, d'or & de gueules, vel apud Paillot p. 672. emmenché de deux pieces & deux demies d'or sur azur.) Scuto circumductus *limbus* triplici tessellarum ductu auri & minii vermiculatus cum impressis quinque *scutulis Lusitanicis*.

Castiliæ & Legionis tesseræ. §. III. *Castellanum* & *Legionense* symbolum, nisi pro mera gratia habeatur, tribui potest matrimonio *Roderici Consalvi* ex Gironibus Comitis Toleti & Asturiæ circa 1100. atque *Sanctiæ* filiæ Alfonsi VI. Regis Asturiæ & Legionis. Iterum *Rodericus* major domus Regis Ferdinandi, qui 1256. vita functus est, secundam uxorem habuit *Berengariam* f. *Lupi Diaz de Haro, Domini Biscaiæ* ex *Vrraca* f. Alfonsi IX. R. *Legionis*. Porrò Petro Girone etiam, qui 1466. vivis excessit, sponsa fuerat *Isabella* f. *Ioanna infans Castiliæ*, quæ dein Ferdinando Catholico regi nupsit.

Cisnero. Portugal. §. IV. *Limbum* ex familia *Cisnero* assumtum perhibent: rationem vero non satis capio. *Portugallica* scutula existimarim servare memoriam matrimonii inter *Martinum Vasquezium de Acunnia*, ex priori uxore Teresia Girona Gironum satore, & alteram conjugem *Mariam filiam Ioannis infantis Lusitaniæ* ex Constantia Castellana.

Apex. §. V. Galea incumbit coronata, ex qua erumpit equus argenteus, & laciniæ circumvolitant ex auro atque minio.

CAPUT XXIX.

Domus Gonzagea, Duc. Mantuæ, &c.

ARGUMENTUM.

1. *Ducis Mantuani scutum.*
2. *Gonzagarum ortus. Varia lineæ.*
3. *Mantua. Ejus Domini. Controversia de Ducatu post Vincentii Ducis mortem.*
4. *Gonzagea tessera. Lombardica.*
5. *Montisferratum. Marchionum series.*
6. *Causa Montisferratensis.*
7. *Merita, fundamenta & historia ejus à Capriata descripta.*
8. *Nova controversia à Ducis Francisci morte ob filiam Mariam.*
9. *Controversia post mortem Vincentii Ducis. Bellum. Pax Ratispona. Tractatus Clerascensis.*
10. *Familia Palæologa, vel Imperium Orientis.*
11. *Imperium Constantinopoleos.*
12. *Aragonii pali.*
13. *Montisferratum. Saxonica tessera.*
14. *Barrum.*
15. *Hierosolyma.*
16. *Vincentii Ducis dispositio.*
17. *Nivernensis rami scutum. Nivernensis successio.*
18. *Henrica Clivia Nivernensis.*
19. *Clivia. Prætensio in Cliviam.*
20. *Marcanus Com.*
21. *Artesia. Hujus successio.*
22. *Brabantia. Prætensio in eam Gonzagarum.*
23. *Burgundica tessera.*
24. *Retelia. Ejus successio.*
25. *Albretana domus. Successio Nivernensis in ea.*
26. *Alensonium.* 27. *Apex.*
28. *Telamones. Torques ordinis S. Sacramenti.*
29. *Alia dispositio ex Varennio.*
30. *Ex Gelioto.*
31. *Aliarum linearum scuta.*
32. *Vespasiani Gonzagæ Columnæ.*

§. I.

Duc. Mantuani scutum. SErenissimus *Mantuanus* Dux familiæ *Gonzageæ* caput est: & teste *Sammarth. L'est. de l'Italie. T. IV. c. 6. p.* 630. 631. scuti utitur dispositione quadripertita. Prima quadra & quarta (*Mantuana*) *argentea* est insignis *rubea cruce pedata*, *comitibus quatuor aquilis nigris*, quarum *rostra & crura coccorubent*. Crucis medio incumbit alia *parmula*, duabus perpendicularibus & totidem transversis lineis in *ter ternos laterculos* distincta: Primus *rubeus aquilam expansam coronatam auream, orientalis imperii δεῖγμα*, refert: Secundus rubeus *Lombardiæ leonem aureum, lingua & falculis nigris* continet: tertius *Gonzagius aureis & nigris fasciis* exaratur. In secunda serie quartus *Constantinopolitanus rubeus crucem auream* comitibus quatuor *igniariis* vel B. *Græcis* ejusdem metalli repræsentat, proximus aureus *Aragoniorum* quatuor palos rubeos ostentat: sextus *argenteus cephalo rubeo Montisferratum* denotat. In extrema serie septimus *Saxonum trabes* & *sertum rutaceum* exhibet: octavus *Barrensis cæruleis cruciculis aureis brachiatis & in imo spiculatis incerto numero sparsus*, *mullos barbatulos aureos duos tergis obversis*, *dentibus & oculis*

argenteis,

argenteis, continet. Ultimus *argenteus Hierosolymitanus cruce patibulata* inprimitur *aurea*, quatuor junctis *cruciculis ejusdem metalli*. Secunda & tertia *quadra* secatur linea transversa. *Superiorem* quadræ partem tres lineæ perpendiculares in quatuor areolas distinguunt. *Prima coccinea scutulo argenteo in corde impressa carbunculum radiatū aureum, nodatum, liliatum & smaragdo in medio instructum & in totam aream protensum* exhibet, *Cliviæ* notandæ: proxima *aurea Marcanam fasciam terno ductu ex argento & minio tessellatam* ostentat; tertia *liliis Francicis* imponit *lambellam quadrifidam rubeam, Artesiæ* designandæ: ultima hujus ordinis *nigra Brabantiæ leonem aureum* gestat. Quadrarum harum duarum inferior pars in tres areolas dispescitur. Prima denotandæ *Burgundiæ liliis Francicis circumdat limbum cocco & argento segmentatum*. Secunda *Retelana rubea tria rastella dentata sexies aurea* complectitur. Tertia *Albretano Orvallium* δῆγμα complectitur, videlicet duas quadras *cæruleas liliis Francicis* insignes & duas *rubeas limbo striato argenteo* cinctas. Toti incumbit *Francica* parmula *liliata limbo rubeo*, cui *impressi octo nummi Byzantini argentei*, circumdata, quod *Alensonium* symbolum est.

§. II. Ipsam familiam quod concernit, deduci amat ab *Hugone* quodam, qui uxorem ex *Corradorum* s. *Gonzingorum* Longobardicæ prosapiæ habuerit, unde filio *Gerardo* *Gonzingi* nomen s. *Gonzaga*, qui investituram ab Adelberto propinquo 1009. tanquam immediatè subjectus Imperio acceperit. Ipsum Hugonem verò filium constituunt *Hugonis C. Provinciæ & Italiæ* regis, qui *Lotharii III.* filius, *Lotharii II.* regis nepos, Lotharii Imperatoris pronepos fuerit, & 946. vita excesserit. Quâ ratione ex *Caroli M.* prosapia ortum hi traherent. Eidem Hugoni fratrem assignant, *Sigfridum Ottobertum* M. Tusciæ, à cujus nepote *Azone IV. Atestino*, marito *Chunizæ Guelficæ* heredis, Brunsvicenses & Atestinam totam gentē derivant. A *Gerardo Gonzingo* undecimo gradu distat *Aloysius* s. *Ludovicus Gonzaga*, qui sub *Carolo IV.* 1329. *Capitaneus Mantuæ* factus est. Hôc geniti præter alios *Guido, Feltrinus, Conradus, Joannes* novarum linearum satores. Posteriorum descendentes peculiaribus titulis insignitos non vidi. A *Feltrino* Comites *Nuvolariæ* s. *Nubilariæ* descendunt. *Guidone* autem, qui item *Capitaneus Mantuæ* fuit, natus *Ludovicus*, hôc *Franciscus* item *Capitanei Mantuæ*. Hujus filius *Ioannes Franciscus* primus *Marchio Mantuæ* à *Sigismundo* creatus est 22. Sept. 1433. pater *Ludovici*: hic tres iterum ramos ex se dedit, genitis *Friderico, Ioanne Francisco, Rudolpho*. Huic ortum debent inprimis principes *Castilionei*, isti Principes *Bozoli*, Duces *Sabionetæ*, Dom. *Gazoli*. Illo iterum natus est *Franciscus Marchio* & *Ioannes* sator *Marchionum Gonzagarum*, Dom. de *Vescovato*. Franciscus pater est *Friderici II.* & *Ferdinandi*; A *Ferdinando* descendunt Duces *Guastaldæ*: *Fridericus* à Carolo V. 1530. 8. Apr. ad *Ducale* fastigium evectus, & primus *Mantuæ Dux* fuit. Inter hujus filios *Franciscus II.* prole caruit, *Ludovicus* ab uxore *Nivernii* in Francia (ubi fortunarum sedem collocaverat) *Dux* fuit, medius *Wilhelmus Dux Vincentium* iterum Ducem genuit, *Eleonoræ* Ferdinandi II. Augusti uxoris, tum *Francisci II. Ferdinandi* (prius Cardinalis) & *Vincentii* ducum patrem. Ex his non nisi primus filiam reliquit. Qui nunc rerum potitur *Carolus IV.* ex *Ludovici Nivernii* posteritate ejusq; abnepos est, & amitam *Eleonoram* Ferdinandi III. Imp. viduam, proamitam *Aloysiam Mariam* duorum Poloniæ regum Vladislai & Joh. Casimiri conjugem habuit.

Gonzagarum ortus.

Variæ lineæ.

§. III. Scutum propositum quod concernit, prima & quarta quadra *Gonzagia, Mantuana* & *Montisferratensia* symbola, reliquæ duæ *Nivernia* continet. Primarium δῆγμα est *crux cum aquilis*, *Mantuæ* genuinum decus, quod *Geliot. indic. arm.* p. 56. à Joanne Francisco primo Marchione loco veteris gentilis scuti *nigri tribus arietibus argenteis, cornibus & tintinnabulis appensis aureis* insigniti, assumtum perhibet. Porro *Mantua* celebris Lombardiæ urbs *Bonacolsis* aliquamdiu paruerat, donec *Rinaldus Passarinus Bonacolsus*, qui *Mutinam* etiam imperio suo adjecerat, & *Mirandulam* solo æquaverat, ab *Aloysii Gonzagæ* militibus medio in foro 1329. interficeretur: cum Aloysius ille summâ cum populi voluntate gubernationem Reip. Mantuanæ suscepit, *Imperii* in ea *Vicarius*. Quâ dignitate deinceps filius & nepos functi. Johanni Francisco *Marchionis* ἀξίωμα ab Imperatore *Sigismundo* concessum jam diximus. Ejus etiam donum *aquilas cum cruce* perhibent. Joannes Franciscus inter quatuor filios Ludovicum, Carolum, Alexandrum, Joannem Lucidum ditiones divisit. Sed solus Ludovicus liberos suscepit, atque ita ad hujus posteros rediere omnia. Circa *Ducatum* hoc seculo controversia fuit, *Vincentio* Duce 1627. sine liberis extincto. *Carolus Nivernensis* agnatus, cujus filius Carolus Francisci quoque gener erat, & in cujus verba Mantuanos jurare Dux moriturus jusserat, mox possessionem ducatus sumserat. Itaque *Sabaudus* & neptis causam agere videbatur & propriam

Mantua.

Ejus Domini.

Controversia de Ducatu post Vincentii Ducis mortē. vid. infra §. 9.

propriam prætensionem circa Monferratum repetebat: *Hispani* principem Galliæ clientelarem in vicinia Mediolani ægrè admittebant: *Ferdinandus* Dux *Guastalda* agnatus ad se spectare successionem postulabat, quod Nivernenses armis adversus imperium gestis eâ se indignos reddidissent: *Imperator* quod ad se cognitio spectaret, & se neglecto Nivernensis possessionem adiisset, misso Joanne Comite Nassoviæ, ut ditiones in suas manus resignaret & judicis sententiam expectaret, postulabat. Vide *Capriat. histor. Ital. L. X. p. 857. seq. Gramond. hist. L. 18. p. 782. seq.* Inde bellum, Sabaudia occupata, Casalis obsidione frustranea & Mantua astu intercepta clarum. Demum 1630. Ratisponæ *pax conclusa*, ut *Carolus Dux Nivernia* veniam à Cæsare precatus *Ducatum Mantuanum ac Montisferratensem* reciperet, Duci Sabaudiæ redderentur sua & inde Rex Galliæ præsidia deduceret. *Brachel. hist. L. 4. p. 161.*

Gonzagea tessera. §. IV. Scutulum crucis medio impositum duorum generum areolas continet, ex quibus reliquæ Montisferrati successionem respiciunt, duæ autem Mantuanis ante hanc fuere consvetæ, atque adeo illis etiam lineis usurpantur, ad quas Montisferrati non est delapsa successio. Hæ sunt secunda *Lombardica*, & tertia *Gonzagea*. Hæc familiaris est. Illa *Lombardica*, forte ex eo, quia Mantuanus principatus non ignobilis Lombardiæ pars est. **Lombardica.**

Montisferratum. Marchionum series. §. V. Cum reliqui laterculi ad successionem *Montisferrati* referendæ sint, de ejus jure aliquid dicendum. Alibi diximus de origine Montisferratensium Marchionum ex *Alramo Saxone*, quorum hæreditas ab *Iolanta s. Violanta Guilelmi VII.* filia ad *Andronicum Palæologum* Constantinopolitanum Imperatorem delapsa est. Hoc nati *Michaël* reliquos ex se Imperatores orienti dedit, usque ad Constantinum XV. sub quo Constantinopolis in potestatem Turcarum venit, *Theodorus* autem ex materna hereditate *Marchio Montisferrati* fuit, & 1338. decessit. Hoc geniti *Violanta* Aymonis C. Sabaudiæ uxor, cum promisso si mascula progenies deficeret successionis, & *Ioannes II.* pater *Ottonis, Ioannis III.* & *Theodori II.* Hic genuit *Ioannem Iacobum*, cujus filii *Ioannes IV.* à Comite Sabaudiæ captus ab eo investituram accepit, *Wilhelmus* filiam habuit *Blancam Mariam* Caroli I. D. Sabaudiæ conjugem, ob cujus dotem nova controversia, & *Bonifacius* pater fuit *Guilelmi* atque *Ioannis Georgii*. Ille filium & successorem habuit *Bonifacium*, qui 1530. equo lapsus successionem reliquit patruo *Ioanni Georgio*, qui 1533. extinctus istam *Palæologorum* lineam clausit: herede nepte, Bonifacii germana *Margareta, Friderico Gonzagæ* Duci Mantuæ 1531. nupta.

Causa Montisferratensis. §. VI. Joannis Georgii morte *Sabaudiæ* Dux non uno titulo (de quo argumento in cap. de Sabaudis) successionem quæsivit: verum controversia ad judicium Imperatoris delata: Carolus V. Imp. in cujus ut sequestri potestatem ditio concesserat, contra Carolum, de se quidem bene meritum, pro *Mantuano* Genuæ 1536. 3. Novembr. pronunciavit. Inde 1559. in pace ad *Castellum Cameracense* conclusa *Mantuano* denuo Marchionatus restitutus est: Ita sonant verba §. 21. *Et se restituera au Duc de Mantoue entierement le Marquisat de Montferrat sans rien reserver ny detenir d'iceluy de ce que lesdits Seigneurs Roys Catholique & Treschrestien ou qui que ce soit de leur costé en occupent presentement; demeurant en son entier audit Duc le droit & action qu'il a sus iceluy, ses appartenances & dependances: sans prejudice toutes fois des exceptions ou actions qu'autres y peuvent avoir: lesquelles par qui ce soit ne se pourront poursuivre que par voye de justice & non par la force.* Quod ita reddo: Restituatur etiam Duci Mantuano Marchionatus Montisferrati integer, sine ulla reservatione vel detentione cujusquam, quod in illo reges Catholicus & Christianissimus vel quicunque ille sit ipsorum nomine in præsentiarum possident: ut Duci plene permaneat jus & actio, quæ habet super eum, ejus appertinentias & dependentias: quo tamen nihil præjudicetur exceptionibus & actionibus, quæ aliis competerent; sed ut eas nemini quicunque sit aliter quam via justitiæ non autem vi persequi liceat.

Merita, fundamenta & historia ejus à Capriata descripta. §. VII. Cæterum quæ tam historiam illius judicii quam sequentia concernunt, vix æque explicare nossem, quam à *Ioh. Baptista Capriata* explicata sunt, deductis etiam utriusque partis juribus. Unde universam illam περιοχὴν ex L. I. huc transferre sed in latinum idioma conversam operæ pretium fuerit. In hunc ergo sensum ille: *Monferratum à Dominis Gonzageis Ducibus Mantuanis hodie possessum, cum jam tunc ad S. Imperium spectaret, ab Ottone I. Imperatore genero* Alramo *& descendentibus ejus utriusque sexus feudo concessum est. Cum mascula linea diu durasset, tandem terminata*

minata

minata est in Violanta *filia* Guilelmi V. cognomento magni *& sorore* Joannis *ultimi Alramidarum. Hæc nupta* Andronico Palæologo Imperatori Constantinopolitano, *successorem huic principatui dedit* Theodorum, *suum & Andronici secundogenitum, & hujus posteros. Post aliquod tempus* Theodorus *filiam* Violantam *nomine elocavit* Aimoni *tum* Sabaudiæ *Comiti, doti adjiciens (uti prætenderunt deinceps posteri) disertam conditionem, quocunque tempore mascula progenies deficeret, ut successio* Monferrati *delaberetur ad* Violantam *hâcque extinctâ ex ea genitos. Cum ergo* 1533. *in* Joanne Georgio Palæologo *masculi ex Theodoro oriundi defecissent,* Carolus III. *tum* Sabaudiæ Dux *ex Violanta ortum trahens successionem hujus ditionis sibi tribuere cœpit, exclusurus etiam* Margaritam Friderici D. Mantuani conjugem, *quæ* Guilelmo II. *fratre majore* Joh. Georgii *nata patrui morte in possessione Monferrati mansit, & tanquam sibi proprium & paternum contra Carolum Sabaudum tutata est. Allegabat* Carolus primam *prætensionis rationem, cum ipse & Margarita æque à Theodoro ortum traherent, Monferratum autem ex masculina in fœmininam transire debeat lineam, se* sexus prærogativa *Margaritæ præferendum, licet gradu cognationis & successionis ultimo possessori Iohan. Georgii propiori. Ita dicebat, omnibus legibus successionem similium feudorum Marchionalium & primogenituræ in similibus casibus definitam.* Alterum *fundamentum allegabat prædictum* nuptiale pactum, *cujus vigore ipse, utpote descendens ex Violanta, vel alii fœminæ vel per lineam fœmininam ad Theodorum genus referenti antehaberi mereatur. Præsidium etiam quærebat in* testamento Blancæ *filiæ & hæredis Gulielmi I. Palæologi Marchionis Montisferrati sine masculis defuncti, quæ Carolo I. D. Sabaudiæ conjuncta, cum demum moreretur, testamento hunc Carolum III. Ducem* universalem heredem *nominaverit. Vnde tanquam ei Patris sine masculis morte successio in hanc ditionem debita fuisset, inferebat, in se hac institutione universali transmissa esse eadem successionis jura. His tribus rationibus Carolus ad universalem successionem Montisferrati aspirabat.* His *aliam junxit* particularem prætensionem *in bene magnam partem ejusdem regionis, quæ anno* 1435. *à* Joh. Jacobo Palæologo & Joanne *filio donata* Amedeo I. Duci Sabaudiæ, *eodem die ab hoc iisdem qui dederant* feudo *iterum concessa sit, quo ipsi & posteri agnati fruerentur, quibus in Ioh. Georgio omnino extinctis, contendebat istam partem ad se tanquam supremum principem sine dubio ullo relapsum esse. Econtra* Margarita *allegabat ad se tanquam* proximam hæredem patrui *ultimi Domini pertingere successionem* Montisferrati: *negans sexum virilem ulla dispositione legali præferendum esse proximitati gradus: etiam quando successio feudi ex descendentibus masculinis aliò transit. Multis etiam rationibus in dubium revocabat veritatem* pacti matrimonialis, *& quod exhibebatur instrumenti ab adversario producti. Et quicquid de eo esset asserebat, quod pactum hujusmodi maxime sine consensu Imperatoris non valeat in præjudicium hujus successionis, quæ per aliam quam Theodorum ad se delata esset. Dominæ* Blancæ testamentum *nullo loco contendebat habendum, cum nunquam jus in ditionem hanc habuerit, à superstitibus masculis agnatis Palæologis exclusa; eo minus ergo cum sine sobole moreretur, testamento excludi feudo potuisse agnatos, quæ ipsa testatrice potius jus habebant.* Donationem *præterea* Joh. Jacobi & Joannis Palæologorum *dicebat sua natura nullam esse & contra feudorum indolem: præterquam quod etiam vi extorta fuerit ab Amedæo eo tempore, quo Ioannes primogenitus Ioannis Iacobi ad festum invitatus in Pedemontium, ibi dein captivus detentus fuit: unde Ioannes Iacobus obtinendæ libertati filii, Ioannes autem propriæ, coacti fuerint concedere voluntati eorum, in quorum manus Ioannes imprudens inciderat. Sed & eandem donationem post* 30. *annos amplo & solenni decreto à Friderico Imperatore revocatam esse. Quibus rationibus cum causa* Margaritæ *prævaleret, Imperator* Carolus V. *qui tanquam supremus Dominus & judex feudi post mortem Ioh. Georgii possessionem sequestri nomine susceperat, ordinavit, ut liberè ei tanquam legitimæ heredi restitueretur: rejectis nominatim tribus Ducis actionibus in universalem successorem: probata autem illa, quæ ex* testamento Dominæ Blancæ *postulabat* dotem 80000. ducatorum: *quorum solvendorum gratia jus dabat in meliorationes regionis, quas attulisset Marchio Guilelmus pater ejus. Quod vero attinebat* donationem *olim factam in favorem Amedæi Sabaudi, sine alia definitione reservavit utrique parti jus suum, quod postero tempore deduci posset. Tali sententia nec animis nec prætensionibus omnino satisfecit Imperator: Carolo Duce existimante, hunc pro Margarita & Friderico pronunciasse ex status ratione, & ut principes Itali in æquilibrio potentiæ inter se retinerentur,*

 sua

suâ singuli inferiores: atque ita ne Carolus Pedemontio & Monferrato junctis Mediolanensem Ducatum viribus æquaret: quod de Margareta & Friderico timeri non poterat, quos possessione ditionum inter se non cohærentium posthâc simpliciter à Mediolanensi dependere necesse foret. E contra Fridericus, quique huic studebant tacitè conquerebantur, tanquam non aliâ ratione causa donationis in lite producta indecisa relicta sit, quam ut prætensionibus inter partes nondum extinctis, in Italia servarentur vivaciora & tutiora studia atque affectus prætendentium erga negotia & commoda judicis sui communis. Nihilosecius cum acquiescerent illi sententiæ Margarita & Fridericus, provocavit *ab ea tanquam temporis rationi accommodatiori quam meritis & justitiæ causa intentiori, ut ferebat, Dux Carolus. Vnde cum gravatum se opinaretur,* ad ipsum Imperatorem appellavit, *quæ appellatio etiam admissa est: cum vero res in longum protraheretur, à Cæsare obtinuit* rescriptum, *ut tempus præscriptione rationes ejus non extingueret, nec terminus prosequendæ appellationis exspiraret. Cumque fortè videretur tempus tali molimini non idoneum, contentus tali decreto supersedit prosecutioni litis in judicio: maximè quia paulo ante à Francisco omni Sabaudiâ & ferè Pedemontio exutus, ipse, & filius Emanuel Philibertus magis cogitabant de recuperatione amissorum bellica, quam de judiciali persecutione eorum, de quibus cum Friderico jure experiebantur. Interim hæ contentiones duos hos principes & successores in perpetua tenuerunt diffidentia, ut & deinceps Carolus Emanuel Dux, cum obtinuisset* 1587. *à Rudolpho Imperatore aliud decretum, quo non modo prætensiones adversus lapsum temporis muniebantur, verum etiam quantum opus erat confirmabantur, conjunctus præterea arcta affinitate Philippo II. Regi Hispaniæ, cujus secundogenitam Catharinam duxerat, Duci Vincentio Margaritæ nepoti non exiguam moverit suspicionem, ne occasione similium decretorum & præsidiorum aliquo modo suscitare vellet antiquas prætensiones, ejusque infestare ditiones. Vnde securitatis gratia ex fundamentis extruxit castrum* Casali *urbi vicinum & fere contiguum.* Hic status erat causæ, cum 1612. Franciscus Dux moreretur, à *Capriata* descriptus.

Nova controversia à Ducis Francisci morte ob filiam Mariam. §. VIII. Mors illa Francisci novam controversiam peperit, cum *Mariam* filiolam reliquisset, successorem autem haberet fratrem *Ferdinandum* Cardinalem. Nam Mariæ causam suscipiebat avus *Carolus Emanuel D. Sabaudiæ*, eam *Montisferrati heredem* ferens, qualis etiam in *aula Hispanica* declarabatur, quod principatus per fœminam Gonzagis apportatus non alio jure ex ea domo iterum abire posset; & cum successio liberis primo debeatur loco, sine distinctione sexus alios ab his propinquos excludi: quod aliis, etiam regnorum, inprimis Hispanicorum, exemplis doceatur. Verum Mantuani merito opponebant, quod fœminis, nisi totâ masculâ progenie extinctâ non sit locus, quod etiam exemplis in ipso hoc principatu monstrabatur. Quamvis autem initio videretur à Sabaudis non nisi jus Mariæ, & ut hujus tutela ac custodia penes avum aut tertium aliquem, non verò patruum esset, intendi: nihilosecius ipsiusmet Ducis simul renovabatur prætensio, præter *Blancæ dotem* & usuras ejus ad 800000. ducatos numeratas, repetitis rationibus antiquis. Demum ad *arma* ventum, & Dux Sabaudiæ Ducatum Montferratensem aggressus est. Cum verò & Cæsaris autoritas & reges Franciæ ac Hispaniæ æque desideriis Sabaudi obstarent, coactus est occupata Cæsari & Hispaniæ regi restituere, à quibus Mantuanus recepit.

Controversia post mortem Vincentii Ducis. vid supra §. 3. §. IX. Iterum 1627. morte *Vincentii Gonzagæ Ducis* nova contentio exorta, cum succederet agnatus *Carolus Nivernensis Dux*, in cujus filii fidem ante mortem ille subditos adegerat, nec non eidem *Mariam* ex fratre Francisco neptem desponderat: cum avus Dux filio Cardinali illam destinaret. *Imperator* etiam Nivernensis successioni non favebat, sed in suas ut supremi judicis manus ditiones controversas consignatas malebat, ut liberè de illis quomodo justum foret disponeret. Mariæ quoque & Nivernensi hereditatem dubiam reddebat Vincentii soror *Margarita Lotharingica* vidua, quæ fratri propinquior majori jure ad se quam Mariam successionem spectare contendebat. Sed & Mantuanum Ducatum sibi deberi postulabat *Ferdinandus Gonzaga D. Guastaldæ* agnatus, excluso Nivernensi, quod adversus imperium militasset conf. n. 3. Sed & veteres repetebat rationes *Sabaudus*. Cum hoc fœdus *Hispani* percusserant, ut ille *Trino, Alba, Sandamiano* & aliis Pedemontio vicinis acceptis, reliqua ab his occupari pateretur. Inde *bellum* apertum, quo Monferratum ab Hispanis & Sabaudo expugnatum, *Casalto* solo ob virtutem *Toirassii*, frustra à *Spinola* obsesso. Altera parte

Bellum.

exercitu

exercitu in Italiam misso ipse Imperator MANTUANUM DUCATUM invadebat, ut demum à Gallassio ipsa urbe *Mantuana* capta *Nivernensis* Placentiam secedere cogeretur. Interim hujus defensioni *Rex Franciæ Sabaudum* magna ditionum parte exuerat. Demum *Ratisponæ* 1630. indignè ferentibus Hispanis conclusa *pax*, qua Nivernensi principatus conceditur, *Sabaudiæ* autem Duci *Trinum* & tantum terrarum Monferrati, quod sufficeret reditibus 18000. scutorum annuis: *Guastaldio* in Mantuano principatu, ut 6000. scutatorum reditus haberet: *Lotharingæ*, quod arbitri pronunciarent. Inde 1631. secutus conventus *Clerascensis* s. *Querascensis* in Pedemontio, ad executionem pacis destinatus. Ubi *Pancirollo* nuncio Pontificio & *Iulio Mazarinio* officia interponentibus 18000. scut. cum de valore scutatorum inter partes non convenisset, ad 15000. reducuntur. Ita verba sonant: *Ut Dux Sabaudiæ, successores ipsius, principes & principissæ familiares, pro omnibus juribus & rationibus, priscis aut novis, quæ possent aut poterunt habere, in ducatus aut terras* Mantuæ *aut* Montisferrati *(quibus sese abdicant, per quascunque amplissimas formas, in commodum Ducis Mantuani & ipsius successorum) acquiescent* 15000. *scutatis aureis, qui solvantur districtibus æquivalentibus, quemadmodum patet in transactione particulari & à legatis amplissimis subscripta.* (Pact. Gall. pag. 230.) Alias conditiones minutiores huc transferre operæ pretium non est: sed nec enumerare loca conficiendæ illi summæ assignata, nisi quod in illis *Trinum* & *Alba* erant. Inde 1648. in *Monasteriensi pacis* tractatu de novo *Clerascensis tractatus* confirmatus, & debitum 490000. aureorum, quos Sabaudus Mantuano solvere debebat, a Rege Franciæ in se receptum est. Additur: *Cæsarea Majestas decenter requisita concedet Domino Duci* Sabaudiæ *unà cum investitura antiquorum feudorum & statuum, qualem inclytæ memoria Ferdinandus II. Duci Sabaudiæ Victori Amedæo concesserat, investituram quoque locorum, ditionum, statuum, omniumque jurium* Montisferrati, *cum appertinentiis, quæ illi vigore prædicti* Tractatus Clerascensis, *nec non executionis inde subsecutæ decreta & remissa fuerunt, sicuti quoque feudorum* novelli Monfortis, Sinii, Moncherii, & Castelletti *cum appertinentiis, juxta tenorem instrumenti acquisitionis ab eodem Duce Victore Amedæo factæ sub* 13. *Oct. Anno* 1634 *& congruenter concessionibus seu permissionibus, nec non approbationibus Cæsareæ Majestatis, cum confirmatione quoque omnium & quorumcunque privilegiorum, quæ Sabaudiæ Ducibus hactenus indulta fuerunt, quotiescunque à Domino Duce Sabaudiæ requirentur & postulabuntur.* Eodem tractatu jubetur *Dux Guastaldæ* castrorum *Reggioli* & *Luzzaræ* cum suis territoriis & dependentiis possessionem Duci Mantuæ restituere, reservatis tamen eidem juribus pro 6000. scutorum annuorum, quæ prætendat: de quibus agere & judicio experiri coram sua Cæsarea Majest. valeat adversus Ducem Mantuæ. Ita terminata est controversia illa, tot motuum origo, cujus historiam hâc causâ prolixius enarrare visum fuit. Cæterum an tantum utile dominium, an aliquid amplius Imperator concesserit? vide tractantem *Conring. de finib. Imp. Germ. c.* 23. *p.* 508. 509. Ex his verò patet, quam longè illi aberrent, qui tradunt, in instrumento pacis Galliæ omnia loca, actiones & jura *Montisferrati* cum omnibus pertinentiis *Sabaudiæ Duci* concessa esse, cum tamen pleraque in potestate *Mantuani* relicta sint. Allegat *Limn. Iur. publ. V,* 14, 15. qui pro Sabaudi jure scripserint *Antonium Fabrum*, in consultatione de Montisferrati Ducatu, *Menoch.* consil. 1. vol. 1. Pro *possessoribus* autem *Socin. jun.* consil. 77. vol. 1. *Paris.* consil. 22. & 23. vol. 1. *Gozadin.* consil. 8. *Grat.* cons. 9. L. 1. *Alciat.* resp. 199. *Rol. à Valle* cons. 3. vol. 1.

Pax Ratisponæ.

Tractatus Clerascensis.

§. X. Cum ita viderimus, quo jure *Montisferratense* scutum suo inserant Gonzagæ, nunc laterculos eò spectantes considerare oportet. (Conf. clypeum *Margaritæ Palæologæ* usitatum in *Brianvill. jeu d'arm. pag.* 89.) Primus cum *aquila aurea* notat vel, quod *Brianvill. jeu d'arm. pag.* 82. cui si alii accedant lubens cederem, *Palæologorum* familiam, vel ut communiter explicant, *Imperium Orientis.* Nam quod vidimus posteriores Montisferrati principes ab *Andronico Palæologo* descendebant *Imperatore Orientis:* quæ familia ultima ex Christianis Constantinopolim tenuit usque ad Constantinum XV. qui imperium 1453. cum vita perdidit. Ejus verò ex fratre Thoma nepos *Andreas* despota *imperium Orientis Carolo IIX.* 1494. donavit. Deinde dicitur 1502. testamento heredes scripsisse *Ferdinandum & Isabellam Reges Hispaniarum.*

Familia Palæologa, vel Imperium Orientis.

§. XI. Eodem spectat *crux ignitaris* 4. *vel literis B.* stipata: quam *Constantinopolitano imperio* itidem tribuunt. *Varenn. R. d'arm. P. I. pag.* 148. *civitati Constantinopolitanæ* ascribit hanc notam. Interpretatio literarum illarum istam dant (*Haping. de jur.*

Imperium Constantinopoleos.

*insign. c.6. n.*1195.) Βασιλεὺς βασιλείων βασιλεύων βασιλεῦσι. vel quod concinnius videtur apud *Brianvill. jeu d'arm. p.*90. Βασιλεὺς βασιλέων βασιλεύων βασιλεῦσι. *Rex regum regnans super reges.* Addit: *Quelques uns attribuent ces titres à la vanité de ces Empereurs. I'aymerois mieux croire, que c'estoit à la croix de Iesus Christ, qu'ils rendoient cet honneur, le reconnoissant par elle le souverain de tous les princes de la terre.* Hoc est: Quidam titulos hos tribuunt vanitati istorum Imperatorum. Mallem ego credere, quod honorem hunc habuerint cruci Jesu Christi, quem ea agnoscebant supremum omnium terræ principum. Certè titulus hic jure soli Salvatori nostro debetur. 1. Tim. 6, 15. Apocal. 17, 14. 19, 16.

Aragonii pali. §. XII. Sequitur ordine quinta areola *Aragoniis* palis insignis. Jus exinde repeto, quod *Ioannes II. Montisferrati Marchio* uxorem habuit *Elisabetham* cogn. *Esclarmondam Iacobi III. ex Aragoniis Balearium regis* ex *Constantia Alfonsi Regis Aragoniæ* filiam: quam pridem Carolo V. R. Franciæ destinatam 1358. Joannes duxit cum juris in *Baleares* acquisitione.

Montisferratum. Saxonicæ tesseræ. §. XIII. Proxima areola ipsum symbolum *Montisferratense* continet, de quo plura ut addam non est opus. Septima quadra *Saxonicum* δεῖγμα exhibet, ob originem ex Saxonibus *Alrami* primi Marchionis, Ottonis Imp. agnati.

Barrum. §. XIV. Qui sequitur *Barrensis* δείγματος continet laterculus. Hic debetur matrimonio *Theodori II.* ex Palæologis Montisferratensis Marchionis & *Ioannæ Roberto I. Duce Barrensi* natæ, 1393. vel 1400. contracto. Cum enim hæc ultimorum Ducum fuerit soror, res digna visa, ut memoria in clypeo conservaretur.

Hierosolyma. §. XV. Ultima hujus ordinis areola *Hierosolymitanas cruces* continet. Hujus ex eo ratio est, quia *Gulielmus Marchio* cognom. *Longaspata Sibyllam filiam Almerici Andini R. Hierosolymitani* uxorem habuit, pater *Balduini V.* postmodum regis, qui à vitrico *Guidone Lusiniano* 1185. sublatus est, regno ex eo ad Lusinianos delato. Guilelmi etiam frater *Conradus Marchio Isabellam Almerici Regis filiam Sibyllæ* sororem uxorem habebat, cujus nomine *Guidoni* obstitit, & *Tyri* regni fixit sedem: demum filiam reliquit *Mariam*, quam heredem titulorum & jurium Hierosolymitanorum *Ioannes Brennensis* duxit, & eâ causâ armis Palæstinam invasit.

Vincentii Ducis dispositio. §. XVI. Fuit scutulum cruci Mantuanæ impressum: & quidem illis symbolis solis contenti erant, qui ante Nivernensem Mantuæ imperarunt: ut tamen videas nonnunquam ordinem laterculorum paulo alium fuisse: ita apud *Ioh. Iac. Chifflet. Insign. Eq. A. V. n.* 260. *Vincentii Gonzagæ* Ducis illa legitur dispositio, ut parmula media complecteretur hâc serie symbola, Imperii Orientalis, Lombardiæ, Gonzagarum, Hierosolymorum, Aragoniæ, Montisferrati, Saxoniæ, Barri, Constantinopoleos.

Nivernensis rami scutum. §. XVII. Ad quadram scuti majoris secundam & tertiam accedamus, quæ à *Nivernensi* ramo assumta est, ob aliquot matrimonia. Cum verò *Nivernensis* principatus (cui *comitatus* & *pariatus* dignitas 1459. concessa est, & confirmata 1464. 1505. Sed

Nivernensis successio. *Ducale* axioma à *Francisco I.* 1538.) post alias possessiones ferè primarium in Galliis patrimonium fuerit, juvat hic exhibere *Nivernensium* successionem, quæ præ aliis ferè sæpius ex una in alterâ gentem per matrimonia transivit: Quod verò Nivernensis nulla areola in scuto conspiciatur, argumento est, vel nullum Nivernensibus peculiare fuisse δεῖγμα, vel vetustate ejus memoriam exolevisse. Nam quod apud *Geliot. indic. armor. in addit.* p.660. *Nivernus* datur in area cærulea plinthiðibus aureis consita leo ejusdem metalli, *Burgundiæ Comitum* potius est symbolum.

Landericus Comes Nivernensis ab uxore
Mathilde filia Ottonis Guilelmi Com. Burgundiæ.

Rainaldus Com. Nivernensis.

Guilelmus Com. Nivernensis.

Reinaldus Com. Altissiodoræ s. Auxerræ.

Guilelmus Com. Nivernensis.

Guilelmus Com. Nivernensis.

Guido Com. Nivernensis.

A

Agnes heres Nivernensis,
Uxor Petri Curteniaci, qui dein Imperator Constantinopoleos.

Mathildis Curteniacensis Com. Nivernensis & Tonnerensis.
Uxor Hervei III. Dn. de Donzy.

Agnes de Donzy C. Nivernensis.
Uxor Philippi de Francia.
II. Guidonis Castilionii C. Sanpauli.

II. Jolanda Castilionia C. Nivernensis, &c.
Uxor Arcibaldi Junioris Dn. de Bourbon.

Mathildis Borbonia Com. Nivernensis, &c.
Uxor Eudis Burgundi.

Jolanda Burgunda Com. Nivernensis.
Uxor Joannis Tristani de Francia.
II. Roberti III. Com. Flandriæ.

Ludovicus de Flandria C. Nivernensis & Retelanus.
Uxor Joanna f. Hugonis V. Com. Retelani.

Ludovicus Com. Flandriæ, Nivern. &c.
Uxor Margareta f. Philippi longi R. Franciæ Com. Artesiæ & Burgundiæ.

Ludovicus Malanus C. Flandriæ, &c.
Uxor Margareta f. Joannis III. D. Brabantiæ.

Margareta Comes Flandriæ, Burgundiæ, Artesiæ, Nivernii.
Uxor Philippi D. Burgundiæ.
II. Philippi de Francia Duc. Burgundiæ.

Philippus de Burgundia, Com. Nivernii & Retelii.
Uxor Bona f. Philippi Artesii Com. d'Eu.

Joannes de Burgund. titulo Dux Brabant. &c.
Uxor Jacobe d'Ailly.

Elisabetha Burgunda, heres Nivernii, Eusii, Retelii.
Uxor Joannis Ducis Cliviæ, Com. Marcæ.

Engelbertus Clivius, Com. Nivernii.
Uxor Carola f. Joann. Borbonii Com. Vindocini.

Carolus Clivius, Com. Nivernii.
Uxor Maria, filia Joannis Albretani, Dn. d'Orval.

Franciscus Clivius Dux Nivernii.
Uxor Margareta f. Caroli Borbonii Ducis Vindocini.

Henrica Clivia Nivernensis.
Uxor Ludovici Gonzagæ.

§. XVIII. Ex hoc schemate multa patebunt ad areolarum explicationem facientia: quas jam singulas examinabimus. Si quis verò *Henricæ* atavos ataviasque uno conspectu videre gestiat, quærat in nostri *Theatri Nobil. Europ. progonolog. Auctar.* seu *P.* 3. ubi *pag.* 5. plene exhibentur. Henrica Clivia Nivernensis.

§. XIX. Primus ex his laterculis est *Clivius*. Nam Henrica Ludovici Gonzagæ uxor ex *Cliviis* prosata fuit. Cæterum de Cliviis alibi c. 13. n. 8. diximus. *Ioannes Cliviæ Dux*, à quo Henricam descendisse modo vidimus, filius erat *Adolfi I. Cliviorum* Ducis: cujus pater *Adolfus* Cliviæ comitatum ob matrem *Margaretam Cliviam*, pluribus eandem successionem sibi arrogantibus, Caroli IV. Imperatoris gratiâ nactus erat. In Clivia. Prætensio in Cliviam.

ejus posteris ille ducatus hæsit ad principium usque hujus seculi, quo 1609. *Ioannes Guilelmus* masculorum ultimus extinctus hereditatem dubiam reliquit. Cujus controversiæ passim, inprimis in scuto Brandeburgico, Palatino & Saxonico, mentionem fecimus & faciemus. Cæterum *Carolus Gonzaga* Henrici filius, qui eo tempore vivebat, inter alios prætendentes suum quoque nomen professus est. Rationes erant, quod *Engelberto Clivio abavo* à fratre non alia fuerit attributa hereditas, quam pauca in Belgio loca. Unde ut satisfiat, omnia jura postulare. Neque *præscriptione* petitionem hanc exclusam dici posse, quia semper contradictum fuerit. His rationibus respondebant *Iohannis Gulelmi sorores* & earum mariti ac liberi, se privilegio Caroli V. Imperatoris ad successionem habiles redditas & munitas: unde non teneantur ad discussionem, justè necne illud concessum sit: sed eum qui in dubium hoc vocet, perpetuò indicto silentio repelli. Sed & reponebant, Engelbertum non omni hereditate exclusum, utpote cui *Comitatus Nivernensis, Retelanus* & alia in Francia à matre bona concessa sint, iis conditionibus, quibus necdum sit satisfactum. Tum fore intolerabile, si Engelberti bona ad descendentes ex filia potuerint transferri, non idem verò jus Joannis posteritati relinquatur. Demum ipse Carolus litem deseruit, & talis judicialiter declaratus est.

Marcanus Com. §. XX. Proxima areola *Marcanum δῆγμα* est. Ex *Marcanis* enim Clivii orti sunt, cum quibus etiam eandem originem habuisse creduntur. Porro Marcanus comitatus nunc in potestate est Electoris Brandeburgici.

Artesia. Hujus successio. §. XXI. *Artesia* sequitur quadra. Artesia Belgii provincia, Picardia, Flandria, Hannonia & Cameracensi ditione conclusa, inde originem habere dicitur, quod *Isabella filia Balduini Hannoniæ & Flandriæ comitis*, eam marito *Philippo II. Regi Franciæ* attulerit: unde *Ludovicus*, qui dein inter reges octavus eo nomine numeratus est, *primus Comes Artesiæ* dicitur: hinc ejus filius *Ludovicus IX.* fratri *Roberto* Comitatum concessit, à quo peculiaris *Artesiorum* linea: Eo genitus *Robertus* cognomento *bonus* 1302. moriens reliquit filiam *Mathildam Othelini s. Othonis Com. Burgundiæ* uxorem, & ex filio Philippo præmortuo nepotem *Robertum*. Cum inter hos contentio esset, pro *Mathilde* judicatum est, quod in Artesia *jus repræsentationis* locum non haberet. Restitit quantum potuit *Robertus*, sed causa cecidit 1309. 1318. Ab eo verò, cum ad Anglos se recepisset, & contra patriam illos incitasset, gravia regno illata damna. Cæterum Mathildis & Othonis conjugio nata est *Ioanna* heres comitatuum, uxor *Philippi V.* cogn. Longi R. Franciæ. His genitæ *Ioanna* uxor *Eudis IV. D. Burgundiæ*, unde filius & nepos, quorum utrique *Philippi* nomen, Artesiæ comitatum tenuere, & *Margareta, Ludovici C. Flandriæ* uxor, ad quam Joannæ posteritate extinctâ hereditas delapsa est. E Flandrica familia cum aliis hic quoque comitatus ad *Burgundos* delatus est. Cæterum *Cliviis* jus hujus laterculi gestandi, & ob illam *Margaretam Flandricam* Artesiæ Comitem, *Philippi Burgundi C. Nivernii* matrem, & ob hujus conjugem *Bonam f. Philippi Artesii, Com. Eusiani*, Conestabilis Franciæ, Caroli Artesii gentis ultimi sororem, obtigit.

[Br]abantia. [Pr]ætensio [Gonz]agæ[orum]. §. XXII. *Brabanticus leo* proximum locum obtinet: In hunc *Ludovicus Gonzaga* uxoris nomine adhuc 1581. jus suum scripto, quod *Ioannes Chandonus Matisconensis* composuit, publicavit: cujus rationes ita in compendium contrahit *Thuanus* L. 74. p. 707. 708. *Philippum audacem vulgo dictum Ioannis regis, qui in Anglia decessit, quartum numero filium patris beneficio Burgundiæ, quæ Philippi Burgundionis morte regi obvenerat, anno* CIↃ CCCLXI. *ducem creatum; postea Caroli V. fratris favore subnixum etiam* Margaritam *Ludovici III. Flandriæ Comitis &* Margaritæ *Brabantinæ, quæ Ioannæ amitæ principatuum Brabantiæ, Limburgi, & Antverpiæ Dominæ unica heres erat, filiam, ac proinde ferè universi Belgii heredem in uxorem duxisse, nuptiis summa magnificentia ac lætitia Gandavi anno octavo post,* XIII. *Kal. Quintil. celebratis; quo ex conjugio tres filii nati sint, Ioannes, Antonius, & Philippus. Sic autem amplissimam eam hæreditatem postea inter filios ex utriusque parentis voluntate divisam esse, ut Ioannes grandior natu ditiones omnes à Ludovico III. avo profectas cum paternis principatibus acciperet; Brabantiæ, Limburgi, Lotherici & Antverpiæ principatus Antonio alteri filio cederent, ita ut si sine liberis masculis decederet, fidecommissi jure ad Philippum fratrem devolverentur, ea de re Bruxellis instrumentum publicum confectum fuisse* III.

Kal.

ejus posteris ille ducatus hæsit ad principium usque hujus seculi, quo 1609. *Joannes Guilelmus* masculorum ultimus extinctus hereditatem dubiam reliquit. Cujus controversiæ passim, inprimis in scuto Brandeburgico, Palatino & Saxonico, mentionem fecimus & faciemus. Cæterum *Carolus Gonzaga* Henrici filius, qui eo tempore vivebat, inter alios prætendentes suum quoque nomen professus est. Rationes erant, quod *Engelberto Clivio abavo* à fratre non alia fuerit attributa hereditas, quam pauca in Belgio loca. Unde ut satisfiat, omnia jura postulare. Neque *præscriptione* petitionem hanc exclusam dici posse, quia semper contradictum fuerit. His rationibus respondebant *Iohannis Gulielmi sorores* & earum mariti ac liberi, se privilegio Caroli V. Imperatoris ad successionem habiles redditas & munitas: unde non teneantur ad discussionem, juste necne illud concessum sit: sed eum qui in dubium hoc vocet, perpetuò indicto silentio repelli. Sed & reponebant, Engelbertum non omni hereditate exclusum, utpote cui *Comitatus Nivernensis, Retelanus* & alia in Francia à matre bona concessa sint, iis conditionibus, quibus necdum sit satisfactum. Tum fore intolerabile, si Engelberti bona ad descendentes ex filia potuerint transferri, non idem verò jus Joannis posteritati relinquatur. Demum ipse Carolus litem deseruit, & talis judicialiter declaratus est.

Marcanus Com. §. XX. Proxima areola *Marcanum* δεῖγμα est. Ex *Marcanis* enim Clivii orti sunt, cum quibus etiam eandem originem habuisse creduntur. Porro Marcanus comitatus nunc in potestate est Electoris Brandeburgici.

Artesia. Hujus successio. §. XXI. *Artesia* sequitur quadra. Artesia Belgii provincia, Picardia, Flandria, Hannonia & Cameracensi ditione conclusa, inde originem habere dicitur, quod *Isabella filia Balduini Hannoniæ & Flandriæ comitis*, eam marito *Philippo II. Regi Franciæ* attulerit: unde *Ludovicus*, qui dein inter reges octavus eo nomine numeratus est, *primus Comes Artesiæ* dicitur: hinc ejus filius *Ludovicus IX.* fratri *Roberto* Comitatum concessit, à quo peculiaris *Artesiorum* linea: Eo genitus *Robertus* cognomento *bonus* 1302. moriens reliquit filiam *Mathildam Othelini f. Othonis Com. Burgundiæ* uxorem, & ex filio Philippo præmortuo nepotem *Robertum.* Cum inter hos contentio esset, pro *Mathilde* judicatum est, quod in Artesia *jus repræsentationis* locum non haberet. Restitit quantum potuit *Robertus*, sed causa cecidit 1309. 1318. Ab eo verò, cum ad Anglos se recepisset, & contra patriam illos incitasset, gravia regno illata damna. Cæterum Mathildis & Othonis conjugio nata est *Ioanna* heres comitatuum, uxor *Philippi V.* cogn. Longi R. Franciæ. His genitæ *Ioanna* uxor *Eudis IV. D. Burgundiæ*, unde filius & nepos, quorum utrique *Philippi* nomen, Artesiæ comitatum tenuere, & *Margareta, Ludovici C. Flandriæ* uxor, ad quam Joannæ posteritate extinctâ hereditas delapsa est. E Flandrica familia cum aliis hic quoque comitatus ad *Burgundos* delatus est. Cæterum *Cliviis* jus hujus laterculi gestandi, & ob illam *Margaretam Flandricam* Artesiæ Comitem, *Philippi Burgundi C. Nivernii* matrem, & ob hujus conjugem *Bonam f. Philippi Artesii, Com. Eusiani*, Conestabilis Franciæ, Caroli Artesii gentis ultimi sororem, obtigit.

Brabantia. Prætensio in eam Gonzagarum. §. XXII. *Brabanticus leo* proximum locum obtinet: In hunc *Ludovicus Gonzaga* uxoris nomine adhuc 1581. jus suum scripto, quod *Ioannes Chandonus Matisconensis* composuit, publicavit: cujus rationes ita in compendium contrahit *Thuanus* L. 74. p. 707. 708. *Philippum audacem vulgo dictum Ioannis regis, qui in Anglia decessit, quartum numero filium patris beneficio Burgundiæ, quæ Philippi Burgundionis morte regi obvenerat, anno* CIↃ CCCLXI. *ducem creatum; postea Caroli V. fratris favore subnixum etiam* Margaritam *Ludovici III. Flandriæ Comitis &* Margaritæ *Brabantinæ, quæ Ioannæ amitæ principatuum Brabantiæ, Limburgi, & Antverpiæ Dominæ unica heres erat, filiam, ac proinde ferè universi Belgii heredem in uxorem duxisse, nuptiis summa magnificentia ac lætitia Gandavi anno octavo post,* XIII. *Kal. Quintil. celebratis; quo ex conjugio tres filii nati sint, Ioannes, Antonius, & Philippus. Sic autem amplissimam eam hæreditatem postea inter filios ex utriusque parentis voluntate divisam esse, ut Ioannes grandior natu ditiones omnes à Ludovico III. avo profectas cum paternis principatibus acciperet; Brabantiæ, Limburgi, Lotherici & Antverpiæ principatus Antonio alteri filio cederent, ita ut si sine liberis masculis decederet, fidecommissi jure ad Philippum fratrem devolverentur, ea de re Bruxellis instrumentum publicum confectum fuisse* III.

Kal.

Kal. Octobr. anni CIↃ CCCCI. *postea auctoritate Ordinum accedente roboratum. Ab Ioanne autem illo Burgundiæ duces propagatos; dein Mariam Caroli ultimi Burgundiæ ducis F. Maximiliano Austrio nupsisse, ex quo Philippus natus sit, Caroli V. & Ferdinandi Cæsarum parens, & Philippi, qui nunc rerum potitur, avus. At Antonio postea & Ioanne ac Philippo ejus filiis sine mascula prole defunctis, Philippum Antonii fratrem ex utriusque parentis voluntate successisse, & Carolum ac Ioannem filios reliquisse; Carolo autem sine liberis mortuo, rem omnem ad Ioannem devenisse, eique jus in controversis illis principatibus regio decreto adjudicatum fuisse. Sed postea bello à Carolo Burgundiæ duce gentili suo captum juri illi, ut libertatem reciperaret, renunciasse, facta prius* XI. *Kal. April. anni* CIↃ CCCCLXV. *à Ioanne Bertoldo regii sigilli custode & ipsi Ioanni ab epistolis protestatione, quam & auctoritate sua Ludovicus XI. biennio post confirmavit, confecto ea de re Lutetiæ & ad Senatum Parisiensem misso diplomate* XVII. *Kal. Iunias. Ioannem postremo illum duas filias reliquisse, Elisabetham, quæ Ioanni Clivio, Carlotam, quæ Ioanni Labretano Orvallo nupserunt, inde ortas esse gravissimas inter sorores earumque liberos controversias, quæ tandem felici matrimonio compositæ sunt, Maria Carlotæ filia cum Carolo Clivio Engelberti filio, & Ioannis Clivii & Elisabethæ Burgundæ nepote matrimonio conjuncta; ex quo Franciscus, & ex Francisco & Margarita Borbonia Antonii regis Navarræ sorore, Franciscus Nivernius, Iacobus, Henrieta Ludovici Gonzagæ uxor, Catharina, quæ Henrico Lotaringo Guisiæ duci, & Maria, quæ Henrico Borbonio Condæo nupserunt, natæ sint. Francisco demum & Iacobo sine liberis defunctis, jus omne ad Henrietam grandiorem natu filiam devenisse, cui quamquam Ioannes captivus renunciaverit, protestatione tamen à* Bertoldo facta integra omnia mansisse; nec Madritiana pacificatione, cum Franciscus I. supremo Flandriæ dominio renunciavit, quidquam in præjudicium tertii decerni potuisse. *Curasse quidem Carolum V. ut acta litis, quæ in Senatu Parisiensi erant, Mechliniam, ubi supremum Flandriæ tribunal instituerat, deferrentur. Sed exempla prudenti Senatus auctoritate confecta, & in archivis Curiæ ad faciendam posteris fidem cautè deposita fuisse.* Hujus juris persecutionem post illa tempora non legi: memoria autem in clypeo illa restat.

§. XXIII. Jam *Burgundicum* δεῖγμα sequitur: cujus jus & ab *Elisabetha herede Nivernii*, uxore Joannis D. Cliviæ, & à *Maria* ejusdem Joannis matre, repeti potest, quarum utraque Burgundicæ prosapiæ fuit, illa etiam lineæ unius heres. Burgundica tessera.

§. XXIV. *Retelana* rastella penultimum occupant locum: cæterum Comites *Retelenses* s. *Registetenses* (à Retelio Campaniæ) ex *Ercibaldo* Comite 920. cæso deducuntur. In hujus posteris *Balduinus de Burgo* dictus regnum *Hierosolymitanum* tenuit, & per filiam *Melisendim Fulconis Andini* conjugem ad illam transmisit stirpem: ejus autem (*Balduini*) soror *Mathildis* heres *Retelii Odoni Castellano Vitriaci* nupsit (quem *Andr. du Chesne* luculentus gentis Castilioneæ ad Matronam scriptor, ex ea descendisse autumat) & *Iterii* s. *Guiterii Comitis Retelii* mater fuit: à quo deinceps Comites reliqui descenderunt: quorum ultimus *Hugo V.* filiam genuit *Ioannam Ludovici Flandri C. Nivernensis*, uti §. 17. diximus, conjugem. Ab hac gente ad *Burgundos* & *Clivios* ac demum *Gonzagas* delatus est comitatus, cui 1464. 30. Jul. *Pariatus* dignitatem Ludovicus XI. concessit, quæ 1573. confirmata est. Dein verò Henricus III. 1581. *Ducatus* & *Pariatus* axioma adjecit. Retelia. Ejus successio.

§. XXV. Extrema areolarum ordinem claudit *Albretana*, & quidem cum subdistinctione *Orvallensi*. De qua ista. *Carolus II. Albretanus* filios inter alios habuit *Ioannem* reliquorum satorem, & *Arnaldum Amanieum Dn. Orvallensem*, quo genitus est *Ioannes*. Huic nupsit *Carola Ioannis Burgundi Nivernensis* filia, *Elisabethæ* quæ uxor *Ioannis Cliviæ* Ducis fuit soror. Quamvis ergò Elisabetha natu major esset, & filius ejus Engelbertus, ut successionis capax fieret, naturalisatus esset 1486. *Carola* tamen hunc utpote peregrinum adeoque hereditatis in Francia non capacem, excludere conata est. Inde longæ lites: quæ demum matrimoniis terminatæ, cum *Helena* & *Maria Ioannis* atque *Carolæ* filiæ *Ludovico* & *Carolo Clivio* desponsarentur, quarum tamen illa ante nuptias decessit, hæc Francisci Clivii Nivernensis Ducis mater fuit, Henricæ avia. Albretana domus. Successio Nivernensis in ea.

§. XXVI. Toti huic quadræ quod imponitur scutulum medium *Alensonium* est, cujus rationem ab Henricæ avia materna *Francisca Alensonia* repeto, quæ Renati Alensonium.

 Ducis

Ducis Alensonii filia, Caroli ultimi Ducis soror fuit. Si Monferratensi quadræ imposita fuisset hæc parmula, notari potuisset Franciscæ soror *Anna* uxor *Gulelmi March. Montisferrati*, & Margaretæ heredis, quæ Friderico Gonzagæ nupsit, mater. Porro gens hæc Alensonia ex *Carolo* Philippi VI. Regis germano descendit; unde regia sed cum discerniculo lilia.

Apex. §. XXVII. Huic scuto imponitur galea coronata, cum apice *aquilæ exorientis nigræ*. Ita & *Chifflet. Insign. Eq. A. V. n.* 174. talem aquilam exorientem furvam *auro rostratam* exhibet. Alii (ut *Menestr. verit. art du blas. c. 16. p. 207. Brianvill. jeu d'arm. p. 82. 83.*) apicem assignant *montem Olympum*, super quo *altare* cum verbo FIDES, & ad pedem montis Græcis literis vox ΟΛΥΜΠΟΣ. Priori sententiæ favent figuræ scuti, huic studium Gonzagarum in montem Olympum, ut ad Carolovillam (Charleville) excitatam munitionem *Montolympe* appellarent.

Telamones. Torques ordinis S. Sacramenti. §. XXVIII. Telamones adduntur hinc *aquila nigra Mantuana*, hinc *Cliviorum cygnus candidus* collo insertam auream coronam gestans. Tum torques ordinis *S. Sacramenti* (de quo P. I. c. 7. §. 87.) circumdatur scuto.

Alia dispositio ex Varennio. §. XXIX. Vidimus clypeum à *Sammarthano* descriptum: paulo alia est dispositio apud *Varren. R. d'arm. p.* 147. Ubi incumbente toti parmula *Alensonia* quadripertiti scuti primam quadram *Mantuana* δέγματα, alteram *Clivium, Marcanum, Artesium* & *Brabantinum* dispositione quadripertitâ, tertiam *Burgundicum, Retelense & Albreto Orvallium*, quartum illa occupant quæ ex Monferratensi successione assumta sunt, videlicet *Palæologo, Hierosolymitano, Aragonio, Saxonico, Barrensi, Constantinopolitano*, latereulis impositum ipsum *Monferratense* signum.

Ex Gelioto. §. XXX. *Louv. Geliot. indic. armor. p.* 306. 307. illam *Ludovico Gonzagæ Nivernio* assignat dispositionem, ut toti incumbente scutulo *Alensonio* quadra secunda & tertia planè cum ista eadem sit, quam exposuimus: In primam autem reponit *Mantuanam* crucem cum aquilis & scutulo *Lombardicum* & *Gonzageum* symbola complectente: in ultimam demum rejicit, quicquid ad *Montisferratensem* successionem spectat ea serie, quam §. *praced.* expressimus. Idem p. 332. *Francisci Clivii Nivernensis* scutum quadrifariam secat: ut in primo & quarto quadrante quadratim dispositæ areolæ *Clivia, Marcana, Artesia & Brabantina* conspiciantur, in secundo & tertio transversim sectis superius *Burgundo-Nivernium*, inferius *Albreto-Orvallium* symbolum jungantur. Burgundo-Nivernium dicimus quadripertitum ex Burgundico & Retelio δέγμασι.

Aliarum linearum scuta. §. XXXI. Quod *alias lineas* familiæ attinet, omnes differentias scutorum enarrare vix ausim: Plerisque tamen illud usuvenire credo, quod *Iohan. Iac. Chiffletius* tribuit *Ferdinando Gonzagæ Duci Ariani, principi Molfetæ*, iterum alii ejus nepoti, nec non *Francisco Gonzagæ principi Castilionis. Insign. Eq. A. V. n.* 174. 283. 318. quod cruci aquilas comites habenti, *Mantuano* symbolo, imponit parmulam *Lombardiam* & *Gonzageam* gentem quadripartitim notantem. Imponit etiam scuto apicem cum *aquila exoriente nigra, auro rostrata:* item fasciam tortilem atque lacinias auro & nigro pictas.

Vespasiani Gonzagæ Columnæ. §. XXXII. Alibi n. 256. *Vespasiano Gonzagæ Columnæ Duci Sablonettæ & Trajecti* attribuit clypeum in quadras divisum, quarum prima & quarta *Mantuana* est, scutulo *Lombardiæ* & *Gonzagæ* symbolis quadripertito in corde impressa. Secunda & tertia *Columnia* s. *Colonnensis*, hoc est, *coccinea columna argentea capitulo coronato & basi aureis* ornata. Symbolis omnibus imposita parmula cærulea voce LIBERTAS in obliquæ tæniæ dextræ modum literis aureis inscripta: capite *Romani Imperii*. Apicem imponit pileum ducalem hermionicum, aurea corona radiata redimitum: & *lacinias* circumfundit ex *auro* & *cyano*. *Columnicum* δέγμα Vespasianus gestavit à matre *Isabellâ Vespasiani Columnæ* filia. Quod imponitur toti scutulum, nec Chiffletius exposuit, nec ego conjecturâ assequi ausim.

CAPUT XXX.
Dux Grammontii.

ARGUMENTUM.

1. Convenarum s. Comingii Comites. Eorum successio.
2. Ex illis Domini Aura & Vicecomites Asteriæ Grammontani.
3. Scutum Marescalli. Grammontium symbolum.
4. Aste-

4. *Asteria.*
5. *Auræ Domini.*
6. *Thoulongeon. S. Cheron.*
7. *Comingia.*
8. *Apices.*
9. *Tituli.*

§. I.

Convenarum s. *Comingii Comites* in Aquitania Clarissimi à *Bernardo* derivantur, quem 1130. vixisse constat; eo nati sunt *Bernardus II.* Comes & *Guido*, illo *Bernardus III.* & *Rogerius* Comes *Palearum*, à quo *Consarannorum* Vicecomitum prosapia. *Bernardo III.* uxor *Stephania* etiam *Bigerronum* comitatum attulerat, sed non nisi *Petronellæ* filiæ mater, quæ heres quinquies nupsit, ex tertio marito *Guidone Montfortio* *Ælidis* parens, quâ *Esquibatus ultimus Comes* & *Laura Raimundi VI. Vicecom. Turenniæ* uxor à fratre heres instituta, sed comitatum reginæ adjudicatum videre coacta, geniti sunt. *Bernardi III.* tertia uxor *Bernardum IV.* genuit comitem, hic *quintum*. Bernardo V. nati iterum *Bernardus VI.* & *Petrus Raymundus* Vicecomes *Serreriæ*, qui dein fratris filiabus comitatum eripere & sibi arrogare laboravit: Demum earum una *Ioanna* finiendæ controversiæ ipsius filio *Petro Raymundo II.* nupsit. Eo genitæ *Eleonora* & *Margarita* gentis heres, quæ à *Matthæo C. Foxio* tertio marito carceri inclusa à *Carolo VII.* rege liberata est, unde ei *Comitatum* donavit: quâ causâ etiam regi adjudicatus circa 1442. primi Tholosani senatus sententia. Convenarum s. Comingii Comites. Eorum successio.

§. II. Bernardi I. filius *Guido Dominus Auræ* s. *d'Ausan* fuit à *Bertranda* conjuge. A quibus descendunt duæ lineæ; altera *Dominorum Auræ*, cognomine *de la Barte*, quorum hereditas à *Brunisenda* allata est marito *Bertrando Fumello*, cujus pronepos Joannes istam etiam gentem clausit, heredemque *Armeniacensem* Comitem habuit: Ex altera *Sancius Garsia* ab uxore *Agnete Vicecomitatum Asteriæ* nactus est, & reliquos prosevit Vicecomites. Ex his *Menaldus Claram* sororem & heredem *Ioannis*, Domini *Acrimontani* s. *Grammontani* duxit, & novum cognomen stirpi attulit, nam ex eo prioris *d'Aure* locum *Grammontanum* occupavit. Fuit enim *Grammontanorum* tam celebre nomen & in regno Navarreno autoritas; ut hoc in duas factiones diviso, altera *Bellomontiorum*, quibus à Ludovici Navarreni f. Eburovicensis Comitis Bellomontii posteris appellatio indita, altera *Grammontiorum* esset. Menaldo *Antonius*, hoc *Philibertus*, Philiberto iterum *Antonius* natus est, parens *Antonii*, hâc ætate celeberrimi bellicis expeditionibus & legationibus Galliæ *Marescalli*, cujus nunc scutum considerabimus. Ex illis Dn. Auræ & Vicecomites Asteriæ. Grammontani.

§. III. Scutum quadripertitum primâ areâ *aureâ cæruleum* defert *leonem*, *linguâ & falculis aureis*: quod gestamen est *Grammontanorum* ipsorum; quorum jus & nomen 1534. matrimonio *Claræ* ad Asterios delapsa. Scutum Marescalli Grammontium symbolum.

§. IV. Secundus & tertius laterculus *rubei tres palorum situ deorsum versas sagittas aureas spiculis & pennis argenteis* continet. Hæc tessera est ipsius *Asteriæ* familiæ, ex qua per mares moderni descendunt ad *Agnetem* usque, quæ Vicecomitatum attulerat *Aurana* genti. Asteria.

§. V. Quadra ultima *aurea* imprimitur *cane venatico rubeo*, *nigrâ armillâ* ornato, *margine scutario ejusdem coloris*, *octo byzantinis numis aureis* instructo. Hoc δεῖγμα est *Auræ* s. *Ausan* dynastiæ, cujus ex hac gente hereditatem ad *Fumellos*, inde ad *Armeniacenses* translatam dixi. Auræ Domini.

§. VI. Toti imponitur alia parmula quadripertita, cujus 1. & 4. laterculus *rubei ternas fascias undosas argenteas*, 2. & 3. *rubei tres gemellas argenteas* deferunt. Illo *Thoulongeon*, hoc *S. Cheron* notatur. Quod illud attinet, *Ioannæ de Thoulongeon* filia *Claudii E. A. V.* uxor fuit *Renati Domini de Clermont*, & inter alios filium habuit *Claudium*, cui maternum additum est cognomen, & filia fuit *Carola de Clermont & Thoulongeon*, ter uxor sed sterilis. Hæc heredem habuit patruelem *Helenam* filiam *Francisci de Clermont*, *Dn. de Traves*, conjugem *Antonii Aurani Dn. de Grammont*, quem ea lege obstrinxit, ut arma Thoulongeonia adderentur reliquis. Toulongeon S. Cheron.

§. VII. Alibi (*in Nic. Besogn. Est. de Fr. ann. 1661. p. 269.*) vidi loco istius parmulæ mediæ, aliam substitutam nimirum *Comingiam*: quæ est *argentea rubea cruce pedata impressa*: vel (ut alii figuram enunciare amant) *rubea quatuor vulnerum cicatricibus* (*otelles* Galli vocant, Græce ὠτιλαί,) *argenteis* impressa; quam sententiam confirmat *Cl. Franc. Menestr. L'art du blas. justif. c. 6. p. 130. seq.* Ratio hujus parmulæ evidens est, quia Auranam familiam ex *Comingia* descendisse supra patuit. Comingia.

Apices. §. VIII. Galeæ imponuntur scuto tres, è quarum media *leo* prosilit *aureus*: dextrâ sustinet *canem venaticum* prodeuntem *nigrum*, lævæ imponuntur *tres scutariæ sagittæ*. Laciniæ autem dependent aureæ & cyaneæ.

Tituli. §. IX. Titulus ille est: *Dux Grammontii, Par & Marescallus Franciæ, Supremus Dominus Bidassoæ*, (Bidache) *Comes Guichiæ, & Louvigneri, Baro de Hagemeau*, &c. *Ducalis* dignitas Grammontio comitatui collata est amore Antonii, qui moderni parens fuit, à Ludovico XIII. sub regni finem, in curia tamen illa erectio nondum rathibita fuerat. Unde Rex præsens de novo contulit eandem dignitatem. *Marescalli* nota peculiaris sunt scipiones liliati, quos adjicit scuto. *Bidassa* ad Vidosum amnem infra Pelagii fanum in Vasconia citeriori s. Balcis (Basque) sita supremo jure ab hac familia tenetur. Comitatum *Louvigner* Philiberto Marescalli avo attulit uxor *Diana* s. *Corisanda* filia *Pauli d'Andoins*, quam ei ob merita in se Joanna Regina Navarræ despondit. Alia officia & munia transeo. Titulus *C. de Thoulongeon* est penes filium Antonii ex secunda conjuge, *Henricum*, qui consanguineus frater Marescalli est.

Caput XXXI.

Guevaræ, Com. de Onnate.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Comitatus Ognate.*
2. *Guevara.*
3. *Mendoza.*
4. *Apex.*

§. I.

Familia. Comitatus Ognate. GUevariæ gentis in Hispania variæ possessiones sunt, primaria verò *Comitatus d'Ognate* s. *Onnate* in *Guipuscoa*, cujus nomine *Grandibus Hispaniæ* accensentur beneficio Henrici IV. regis, quo 1469. *Inicum Velez de Guevara Ladron* ornavit.

Guevara. §. II. Scutum hujus Comitis apud *Chifflet. Eq. A. V. n.* 48. videre est quadripertitum, ut 1. & 4. quadrans *aureus ternas obliquas dextras furvas tænias totidem* aliis *argenteis tribus pontici muris maculis nigris impressis* exaratas referat. *Alfons. Lopez de Haro* L. 5. *nobil. d'Espagn. c.* 16. aliter enunciat: *Campo de oro tres bandas de plata con viroles roxas y en cada una dellas arminnos negros*. Ista tessera est *Guevaria* gentilis.

Mendoza. §. III. Secunda & tertia area *coccinea* 5. *folia populnea argentea in decussim collocata* refert ob affinitatem *Mendoziam*.

Apex. §. IV. Galea torque spirali è pavoninis pennis ornatur, & ex ea eminet *pes leoninus aureus cocco falcatus in aurominiata flamma* constitutus. *Laciniæ* ex auro sunt & cocco. Quod si sit, *Haro* rubeos, quam *Chiffletius* nigros, baltheos rectius dixerit. *Sammarth.* autem lacinias aureas, nigras, argenteas & rubeas facit.

Caput XXXII.

Domus Guzmannia.

ARGUMENTUM.

1. *Guzmanni.*
2. *Ducis Medinæ Sidoniæ scutum.*
3. *Apex.*
4. *Dux de Medina de las Torres.*
5. *Princeps de Stiliano.*
6. *Aliæ lineæ.*

§. I.

Guzmanni. GUzmanniorum in Hispania celeberrimum nomen est, & tot convenit lineis, ut communem non repererim patrem. Princeps verò familiæ est Dux *Medinæ Sidoniæ* in Bætica.

Ducis Medinæ Sidoniæ scutum. §. II. Hujus scutum *Chifflet. Eq. A. V. num.* 245. ita describit: *In scuto cæruleo binæ ollæ in palum dispositæ, septem transversis tæniolis incurvis impressæ, quatuor duplici ductu auri & minii tessellatis, tribus aliis argenteis: ansis, limbis & serperastris quinque pari modo tessellatis, duobus introrsum, tribus extrorsum ad ansarum aures erumpentibus*: quod *Gusmanniorum* proprium gestamen est. Scuti vero limbus *Castellano* & *Legionensi* symbolis 14. repetitis compositus & angulatus visitur. Rationem hujus limbi repeto à *Beatrice Henrici II.* per naturam filia, quæ marito *Ioanni Alfonso* comitatum *Nieblæ* attulit,

attulit, & alterius *Ioannis*, Ducatus *Medinæ Sidoniæ* ab Henrico IV. dignitate ornati, avia fuit.

§. III. Scuto incumbit galea coronata, ex hac verò eminet *turris aurea valvis cæruleis*; in cujus cacumine *dimidiatus homo, galea & lorica aureis, manicis coccineis, strictum pugionem auro instructum cuspide tenens & inclinato corpore deorsum vibrans.* Laciniæ dependent ex auro & minio. Apex.

§. IV. Dux *de Medina de las Torres* apud *Sammarth. l'Est. de l'Esp.* p. 64. scutum duabus lineis diagonalibus distinguit, in summo & imo *Guzmannios lebetes* locans, lateribus verò argenteis *quinas maculas hermionicas* inscribens. Apicem quoque & lacinias easdem servat. Dux de Medina de las Torres.

§. V. Ex his est *Nicolaus Maria* Princeps de *Stigliano*, *Dux de Sablonetta & de Medina de las Torres*, cui *Sammarth.* pag. 141. scutum attribuit bipertitum, cujus latus dextrum *Guzmannium* gestamen, quale n. 2. pingitur continet; sinistrum transversâ lineâ in duas partes secatur, superiori parte denuo bipertitâ, ut hinc in minio *tres argenteæ fasciæ*, isthinc *alternæ fasciæ aureæ & nigræ* compareant: quorum illud *Carafarum*, hoc *Gonzagarum* est symbolum: Inferior autem pars in quatuor secta palos, illis *Castellanum*, subjecto *Legionensi*, *Aragonium*, *Aragonio-Siculum*, & *Columnium* symbola repræsentat. Toti imposito scutulo *Aldobrandino*, quod est *cæruleum* inscripto *baltheo sinistro aureo alternis utrinque pinnis asperato*, comitibus ex utroque latere *ternis ejusdem metalli stellis*. *Carafarum* & *Gonzagarum* fasciæ assumtæ sunt ab *Anna Carafa* matre *Nicolai Mariæ* Ducis, filia *Ludovici Carafæ princ. Stiliani*, & *Isabellæ Gonzageæ*, *Vespasiano Gonzaga Duce Sablonetæ natæ.* *Aragonia* quoque gestamina videntur ab hujus Vespasiani uxore *Anna Aragonia* repetenda. *Columnius* laterculus certo ascitus est ob *Isabellam Columniam* Vespasiani matrem, cujus mater fuit *Beatrix Aragonia Apiana.* *Aldobrandinæ* parmulæ causam non capio. Princeps de Stiliano

§. VI. *Comites de Orgaz* & *M. de Algava limbum* scuto Gusmannio circumdant ex *argento, octo maculis muris Pontici* notatum. Comites de *Teba* cum Duce Medinæ Sidoniæ conveniunt, nisi quod *limbum* non adjiciunt. Marchiones de *Ayamonte* omissis maculis hermionicis ahena & limbum Castello Legionensem servant, & *Zunigense* gestamen adjiciunt: sed illi potius ex *Sotomajoria* & *Zunigensi* gente derivantur, Gusmannio tantum connubii jure ascito nomine. Aliæ lineæ.

Caput XXXIII.
Harlæi de Chanvalon.

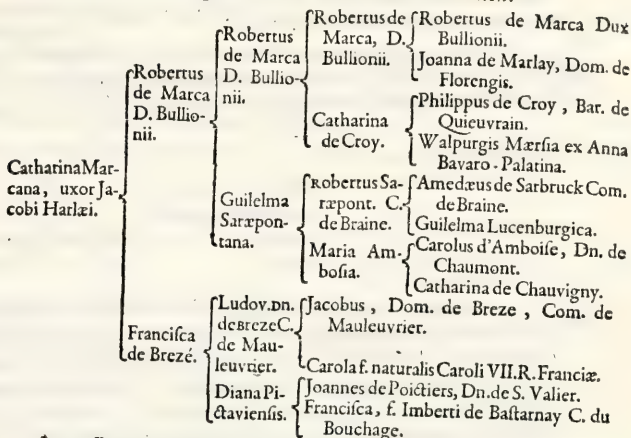
ARGUMENTUM.

1. *Gens Harlæa. Linea.*
2. *Chanvalonii-Parisiensis Archiepiscopus. Majores Catharina Marcana.*
3. *Symbola Harlæum. Marcanum. Brezæum. Crojum. Francicum. Sarapontanum. Ambosium. Palatino-Bavaricum. Pictaviense.*
4. *Ornamenta scuti.*

§. I.

GEns *Harlæa* inter Illustres togatas in Galliis ex præcipuis est. Originem suam refert ad *Stephanum Dominum de Harlay*, cujus sub annum 1250. memoria est. Ejus pronepoti *Philiberto Baroniam* suam in Burgundia ademit Joannes Dux, quod regi Franciæ contra ipsum adstitisset. Philiberti abnepos fuit *Ludovicus*, qui 1544. vivis excessit, ex tribus filiis totidem linearum autor. Ex *Christophoro* Comites *Bellomontii* (de Beaumont) ex *Roberto* Domini *Sancæi* & *Barones Montglatenses*, ex *Ludovico* præter *Cesios Chanvalonii* sati sunt, qui cum *Bellomontiis* superant. Gens Harlæa. Lineæ.

§. II. Quæ *Bellomontiorum* scuti dispositio sit, an fortè modo Harlæo symbolo contenti sint, ignoro. Ex *Chanvalonii* moderni *Parisiensis Archiepiscopi Francisci* Harlæi scutum refert *Sammarthan. L'est de la Franc.* L. 2. *cap.* 1. *pag.* 69. 70. Quod tamen vix rectè intellexerimus, nisi majores aviæ paternæ Francisci *Catharinæ Marcanæ*, *Iacobi* Harlæi *Chanvalonii uxoris* ante oculos habeamus. Fuerunt ergo illi Chanvalonii. Parisiensis Archiep. Majores Catharinæ Marcanæ.

§. III. Prænotatis his illam clypei dispositionem noveris, ut una transversa linea, & tres perpendiculares eum in octo areolas distinguant, quibus nona vel si ita velis prima in peculiari parmula sectionibus incubante accedit. Hanc parmulam quod concernit, *argentea est duplici palo nigro* distincta. Hæc Harlæorum tessera communis & gentilitia est. Quod reliquas attinet, primi ordinis prima *aurea* est & *fasciam* continet *tessellatam, tessellarum argentearum & coccinearum triplici serie:* quo emblemate familia *Marcana* designatur, quæ Catharinæ aviæ Harlæi fuit. Secunda area *carulea intra peribolum auream scutulum argenteum, comitibus extra peribolum octo aureis cruciculis* refert: quod symbolum est *Brezææ* gentis, ex qua Catharinæ matrem vidimus. Tertia *argentea tribus fasciis coccineis* exaratur, *Crojæ* familiæ designandæ: uti alibi docemus. Extrema supremi ordinis *Francica* lilia sed inducta *tænia coccinea* repræsentat. Sammarthanus dicto loco *Borboniam* stirpem notari credit: verum designatio progonologica aliud docet, nimirum ob *Caroiam*, quæ per naturam *Caroli VII.* Regis filia & Catharinæ proavia materna fuit, hoc insertum esse. Laterculorum inferiorem ordinem quod concernit: Primus ordine *cæruleus cruciculis recruciatis & in imo spiculatis aureis consitus leonem argenteum auro coronatum* refert. Hoc δεῖγμα est gentis *Saræpontanæ*, ut in Nassovio scuto apparebit. Sammarthanus explicat *Sarebruche Comercy.* Et quidem avia Catharina fuit ex Comerceio Saræpontanorum ramo, qui à *Simone* descendit, *Ioannis Comitis*, cujus filia Nassoviis dotalem comitatum avitum attulit, fratre. Non tamen illi ramo hoc symbolum peculiare fuit, sed universæ familiæ, quod ex eo apparet, cum non aliud δεῖγμα *Ioanna Saræpontana* heres Nassoviæ familiæ intulerit. Si in eo discrimen quæras, quod figura cruciculärum in Nassoviâ parmâ alia appareat, scias & Germanos in figura illa repræsentanda minus fuisse solicitos, & *brachiatas* atque *spiculatas* alibi etiam nostris eas pingi: quod suo loco monebimus. In eo solo discrimen agnosco, quod Nassovii cruciculas *argento*, Galli meliori metallo tingunt, quod si discerniculi causa factum probetur, non repugnabo. Proximus *alternis aureis & coccineis palis* exaratur, designandæ familiæ *Ambosiæ*, ex qua satis Illustri Guilelmæ Saræpontanæ mater oriunda fuit. Proximus quadripertitus *leonem aureum in nigro solo, & virgatas argento & cæruleo quadras*, symbola *Palatinum* & *Bavaricum* exhibet. Hæc in gratiam assumta Annæ Palatinæ, quæ Stephani Com. Palatini & Bavariæ Ducis filia, *Vincentii C. Mærsii* uxor atque *Walpurgis*, quæ Catharinæ abavia numeratur, mater fuit. Extremus laterculus *cæruleus sex (3.2.1.) numos Byzantinos argenteos* exhibet, *capite scutario ex altero metallo suprapositо.* Nota est familiæ *Pictaviensis*, *Dominorum S. Valerii* in Delfinatu. Unde quod in Sammarthano de *Melodunia* familia (Melun) additur, expungendum fuerit. Gestatur hæc quadra ob *Dianam Pictaviensem* Catharinæ aviam maternam.

Symbola Harlæum.

Marcanum.

Brezæum.

Croium.

Francicum

Saræpontanum.

Ambosium.

Palatino-Bavaricum.

Pictaviense.

maternam. Ex his intelligas modum Gallorum, scuta affinitatum concinnandi, qui nostris insolens est.

§. IV. Ille clypeus fuit. Ornamenta adduntur ob *Archiepiscopalem* dignitatem, præter tæniam cæruleam, ex qua ordinis S. Spiritus cimelion pendet, cum ex *equitum* numero hic Archiepiscopus sit, *pileus viridis*, dependentibus utrinque nodatis funiculis, & post clypeum collocata crux trifoliata vel liliata. Ornamenta scuti.

CAPUT XXXIV.
Com. ab Harrach.

ARGUMENTUM.

1. Familia. Linea.
2. Scutum.
3. Apex.

§. I.

ILlustrissimorum Comitum ab *Harrach* origo est ex Bohemia, dictorum à veteri castro, cujus rudera prope Crumaviam Bohemiæ superant, *Harrach*. Inde transiêre in superiorem, demum inferiorem Austriam, suntque *Austriæ hereditarii Archippocomi* f. stabulo præfecti. (apud Chifflet. *Marescallus* vocatur, quod erroneum autumo.) Primus qui Austriæ immigravit, fuit teste *Bucelino Germ. Stemmatogr. P. 2. K. 2. Przybislaus*, qui 1289. vita excessit. Pronepos ejus *Bernardus* ex *Leonardo*, *Alberto*, *Ioanne*, *Osvvaldo* filiis novas dedit lineas, quarum hæ de *Goggitsch* cognominatæ, & quidem quæ à *Ioanne* orta, in quartam generationem duravit. A *Leonardo* descendit linea, quæ nunc etiam superat, in qua sex Leonardi successione à parente in filium se excepere. In quibus quartus *Baronis* exornatus est titulo, & inter *aurei velleris equites* allectus (vid. *Chifflet.* n. 268.) Leonardi VI. frater Carolus comitis axioma obtinuit, pater plurium liberorum, ex quibus Ernestus Adelbertus Archiepiscopus Pragensis & Cardinalis fuit. Familia. Linea.

§. II. Scuto utitur familia simplici ex antiquitatis more. *Chifflet. l. c.* ita enunciat. *In scuto miniato tres pennæ Struthio incameli argenteæ in literam Pythagoricã dispositæ, tubulis coëuntes, in corde scuti aureo byzantio numismate impresso.* Germ. Drey weiße Straussenfedern in einem gelben apffel oder kugel / die angelweise von einander stehen / im rothen feld. conf. Wapenb. 1. p. 20. Scutum.

§. III. Parmæ insistunt duæ galeæ coronatæ: ex priori expanditur ala rubea cum typo scuti, altera duo cornua bubalina (aliis vocantur proboscides elephanti, Elephanten-schnautzen /) cum senis utrinque Struthionicis plumis candidis. Priori circumfunduntur laciniæ ex argento & cocco, alteri nigræ & aureæ. Olim non nisi unius galeæ usus erat, nempe prioris. Sed 1501. Leonardus duabus usus reperitur. Apex.

CAPUT XXXV.
Com. ab Helfenstein.

ARGUMENTUM

1. Familia. Comites ad Vilsam. Ex comitibus Dilingensibus.
2. Linea Meßkirchia. Wiesensteigia.
3. Scutum.
4. Helfenstein. Comitatus Vlmensibus venditus.
5. 6. Gundelfingia dynastia.
7. Wildenstein Dominium. Cimbrici s. Zimmerenses Comites.
8. Gomegnies.
9. Apex.
10. Titulus.
11. Successio Helfensteiniarum ditionum.

§. I.

QUI à castro *Helfenstein* cognomen nostro adhuc tempore gessere, Illustrissimi comites *Helfenstenii*, à nonnullis vetusto tempore *Comites ad Vilsam*, Grafen an der Vilß / dicti perhibentur. Et aliquorum sententia ex vetustis *Dilingæ* comitibus orti sunt. Nam *Burchardus* Hugobaldi com. Dilingensis filius, *Vldarici Episcopi Augustani* frater, *Helfenstein* castrum extruxisse memoratur. Illos verò Dilingenses comites ex *Kyburgiis* deduxit *Codex MS. veteris Bibliothecæ S. Vdalrici Augustæ*. Apud *Goldast. script. rer. Alemann. Tom. I. sub finem.* Udalrici enim avus constituitur Familia. Comites ad Vilsam. Ex Comitibus Dilingensibus.

T *Hartman-*

Hartmannus I. Comes Kiburgius. In ea verò genealogia *Burchardus*, quem *Henninges* Helfensteiniorum satorem facit, non comparet. *Gabr. Bucelinus* ad *Agilolfingos* Erchinoaldinos hos etiam refert, & dicit ortos esse ex *Ethicone* Warini filio, Isenbardi & 12. Weltorum patruo.

Lineæ Meskirchia. Wisensteigia. §. II. Deductio gentis, quantum mihi constat, plena non extat, certum tamen est, eam semper Illustri splendore fulsisse, & affinitatibus dignis eundem illibatum conservasse. In *Vlrici*, qui *Catharinam Sonnebergiam* uxorem habuit, filiis superiori seculo in duas lineas divisa est familia. Nam à *Georgio Meßkirchia*, ab *Vlrico Wiesensteigia* est. Illa in nepote *Georgio Wilhelmo* 1626. hæc quoad masculos sequenti anno etiam in nepote Ulrici *Rudolfo* defecit.

Scutum. §. III. Scutum, quo usa fuit superiori seculo familia, extat in Wapenb. I. pag. 16. ut 1. & 4. quadra *Helfensteiniam*, 2. & 3. *Gundelfingensem* tesseram repeterent. Postea verò auctius scutum fuit, quod post parentem ab Illustrissima Maria Joanna Helfensteinia, vidua Palatina, usurpatum vidi, cujus hic typum exhibemus. In quo prima areola & ultima Helfensteiniam tesseram continet, secunda & tertia novâ partitione Gundelfingiam & Wildensteiniam, novâ tandem parmulâ toti clypeo impositâ.

Helfenstein Comitatus. §. IV. *Helfensteinium* proprium gestamen fuit in area *coccinea lineæ aureæ* (perperam monticulus à Sibmachero pingitur) insistens *argenteus elephas*: nigro colore dentes & pedes ejus tingit, sed forte per errorem, quo & monticulum tribuit, *Cyr. Spangenb.* Adelsp. *P. II. L.* 12. *c.* 35. *p.* 318. *b.* Alludi videtur hoc symbolo ad nomen *Helfenstein* quasi *Helfantenstein*. Iniquus verò est Jesuita in *B. Lutherum* nostrum, cum eum, quod *Gloss. marg. ad* 1. *Sam.* 4, 1. *Ebenezer* ex vi vocis interpretatur *Helfenstein*, tanquam adulari comitibus studuerit, incusat, à qua vanitate longissimè beatus ille abfuit. Porro Elephantum *lineæ insistentem*, pingere non ea absurditas est, quam aliqui credant, nam antiquitas *elephantos* etiam *funambulos* memorat. De quo ita *Voss. Theol. gent.* L. 3. c. 50. p. 993. *Disciplinæ est, quod iis tribuit* Plinius L. 8. c. 3. *per auras arma jacere non auferentibus ventis, inter se gladiatorios congressus edere, aut lasciviente pyrriche colludere, per funes incedere.* Ubi ut idem ait L. 8. cap. 4. *mirum maximè adversis quidem funibus subire; sed regredi magis utique pronis. In dubium hæc vocat* Cæs. Scalig. Comm. in Arist. Hist. Anim. c. 2. p. 133. Mihi, *inquit*, incredibile fit, per funes incessisse, ut à Plinio scriptum. Quæ enim contentio, aut qui demum funis tam bello funambulo satis esse videatur: *Sed non est nostræ modestiæ, ea inficias ire, quæ gesta sunt totâ spectante Româ. Hujusmodi autem est de Elephantis, funambulorum more per catadromum incedentibus: ut cognoscimus non ex* Plinio *solum, sed etiam Senec. Ep.* 86. *Suet. in Ner. c.* 11. *Galb. c.* 6. *item*

Ulmensib. venditus. *Dione vel potius Xiphilino in Ner.* Cæterum comitatus ille 1369. à comitibus *Vlmanæ* civitati venditus est. Conf. *Mart. Crus. annal. Svev.* 1, 3, 11. *p.* 36. 6, 3, 5. *p.* 321. *Hoc* 1396. *anno* Ulmenses *comitatum* Helfensteinensem *emerunt. Decrescente namque Helfensteinensium re: Opidum* Geislinga *& universum dominium illud (cum villis, prædiis, castris, teloniis) in potestatem Vlmensium venit, sed ingenti auro. Ter autem comitatus eis astu ereptus, ter restitutus fuit, sed infirmè; donec contractus per Papam, Imperatorem & Electores patriaque nobiles sigillis corroboratus est. P. p. p.* 322. *Venditione porro* Helfensteinia *factâ: comitissa Helfensteinensis (quam* F. F. F. Reginam Ungariæ *fuisse dicit) Vlmenses appellare solebat filios suos. Quare? quia ipsi* (inquit illa) *nostri heredes erunt.* De injustitia contractus dein conquesti comites, & jure prætensionem suam repetere conati sunt, sed frustra fuere.

Gundelfingia dynastia. §. V. Secunda & tertia area bipertitæ visuntur, ut alterum latus *aureum sinister balthеus coccineus acuminibus vel abscissorum ramorum vestigiis asperatus* percurrat: alterum *argenteum rubeus leo* exornet. Et quidem in superiori regione vidi præpositum dextro loco leonem, in inferiori baltheum.

§. VI. Balthei significatio est dynastia *Gundelfingensis* (conf. Wapenb. P. 2. p. 32.) Lego verò *Georgii* ultimi *Domini de Gundelfingen* filiam *Georgio Helfensteinio Comiti* nupsisse, patriarum ditionum heredem Cæterum Gundelfingensium dynastarum vetus inter proceres Sveviæ memoria est, inprimis verò inclaruit ab *Henrico*, qui à 1227. *Augustanum Episcopatum* gessit usque ad 1252. quo se eo ultrò abdicavit, & monasterium ingressus est. Alius *Andreas Herbipolensium Episcopus* fuit 1302. & 1315. decessit. Duo quoque Abbates *Elvvangenses*, & unus *Henricus Abbas S. Galli* fuit.

Wildenstein dominium. §. VII. Leo rubeus *Wildensteinium* dominium notare videtur, atque ita pars esse

Cimbrica

Cimbricæ successionis. Conf. Wapenb. I. pag. 17. Unde de illa etiam familia aliquid dicendum. Eam verò deducere amant ab *Adelberto s. Alberto Barone Cimbrico s. de Zimmern*, circa 912. Cujus posteri continuâ serie enumerati leguntur apud *Henning. Theatr. Geneal. T. 3. P. 1. p.* 437. & quidem quod Baronum & Comitum promiscuè titulis olim usi sint. Scutum verò gentile familiæ hujus *cæruleum argenteum leonem* refert, qui *bipennem s. securim Amazonicam nativo colore pictam* tenet. Alibi eam manubrio recto, nonnunquam curvato repræsentari vidi. Cæterum ex nomine *Cimbriæ* & hoc leone, qui cum *Norvegico*, mutatis coloribus, convenit, confirmare nituntur suspicionem vel etiam traditionem veterem, quòd familiæ hujus sator ex regia *Cimbrorum* vel *Norvegorum* gente fuerit: Cum hoc leone aliquandiu solo usi fuerint Cimbrici Comites, inde in scuti quadrifida sectione alter leo, qui 2. & 3. aream occuparet, adjectus est, quem *Wildensteinium* esse conjicio, & deinceps in Helfensteinium clypeum translatum dixi. Imposita est etiam parmula media aquilâ insignis, quam §. 8. itidem in Helfensteiniis considerabimus. Porrò gentem hanc clausit *Wilhelmus Comes in Cimbern*, Archiducalis aulæ Ferdinandi I. præfectus. De hereditate ejus nihil certi asserere possum; plures enim sorores illustribus elocatas matrimoniis habuit, quæ verò inter eas hereditatem ipsius creverint, non discerno. Cum verò inter eas fuerit *Apollonia, Georgii Com. Helfensteinii* uxor, & hic deinceps *Wildenstein* & *Meßkirch* ex titulis Cimbricis propriis adjecerit, eam heredem vel solam vel cum aliis fuisse colligo. Cimbrici s. Zimmerenses Comites.

§. VIII. Toti scuto majori aliud medium scutulum imponitur *bipertitum ex argento & minio*, in eo expanditur *aquila biceps auro coronata, & scutulum limbo circumdatur*; aquila verò & limbus eâdem partitione afficiuntur, alternatis tincturæ coloribus. Titulorum si respiceretur ordo, *Meßkirchium* dominium notari videri posset, sed aliunde accepi, designari *Gomegnies* dominium in Belgio: quod quo jure ad Cimbricos delatum sit, non perspicio, ab illis verò ad Helfensteinios transiit. Gomegnies.

§. IX. Scuto insistunt tres galeæ, ex quarum prima nascitur *Helfensteinius elephas argenteus*, laciniis dependentibus coccineis & argenteis: extrema ad sinistram *caput & collum cycni candidi* sustinet: collo verò illius immissum conspicitur *lignum*, in extremitatum utraque alium *bacillum* sustinens, cujus summitati *pennæ pavoninæ* induntur: qui apex *Gundelfingensium* est, & lacinias circa se habet aureas atque rubras. Media galea, quæ medio respondet scutulo, coronata est, & ex eâ exsurgit *aquila coronata & pennis pavoninis fastigiata, minio & argento distincta, alas expandens*, quæ alternationi colorum in aquila respondent, ut lateri argenteo rubea, rubeo argentea apponatur. Aliquando scutulum singulis alis impressum vidi. Apex.

§. X. Titulo ultimus Rudolphus usus est: *Comes in Helfenstein, Baro in Gundelfingen, Dn. in Gomegnies, Wildenstein, Meßkirch & Wiesensteig in Welheim.* (auff Welheim.) Titulus.

§. XI. Hoc mortuo de successione lites ortæ sunt, & nondum quod sciam omnino terminatæ. *Wisensteigam* verò Dux Bavariæ recepit, & ejus nomine Svevicorum comitum assidet scamno: *Meßkirchiam* occuparunt Fürstenbergii, aliis heredibus contradicentibus. Successio Helfensteiniarum ditionum.

CAPUT XXXVI.

Fam. Henriquezia.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ origo. Lineæ.*
2. *Scutum ducis Medinæ de Rio secco.*
3. *Henriquezia tessera.*
4. *Cabrera. Aragonia & Andina tessera.*
5. *Thalassiarchia s. Admiralatus Castiliæ.*
6. *Apex.*
7. *Scutum Ducis Alcalæ. Riberarum symbolum.*
8. *Comitum Albæ de Lista. Guzmannia tessera.*
9. *Henriquezii de Almanza, March. de Alcanizar & de Oropesa.*

§. I.

Ex regia familia *Castellana* descendit stirps *Henriqueziorum* in Hispania percelebris. Cum enim *Fridericus M. Magister Ordinis Iacobi*, Henrici regis frater, vel *ipse Rex Henricus* genuisset *Alfonsum*, ei *Henriquezii* cognomen inditum, & *Thalassiarchia Castiliæ* commendata est. Quod axioma ad posteros duravit. Ab altero hujus Alfonsi filio *Henrico* Comites *Albæ de Liste s. de Aliste* prosati sunt. Major *Fridericus Admiralis* Familiæ origo. Lineæ.

Castiliæ, Comes de Melgar & Rueda per filium *Alfonsum Duces Medinæ de Rio secco*, per alterum *Petrum* comites *de los Molares, Marchiones Tarifæ & Duces Alcalæ* genuit.

Scutum Ducis Medinæ de Rio secco. §. II. Ex priori linea Ducum *Medinæ* est *Ioannes Thomas Henriquez de Cabrera, admiralis Castiliæ & Dux de Medina de Rio secco*, cujus scutum describit *Sammarth. l'Est. de l'Esp.* p. 60. sed quod apparet ex *Chifflet. Eq. A.V.* n. 158.

Henriquezia tessera. §. III. Scutum illud quadripertitum est, & 1. & 4. areâ *Henriquezium* gentile δεῖγμα repetit. Est illud *aream in summo ad perpendiculum bipertita, utroque latere* castello Castellano *ornato, in imo rotundatim lacernata* Legionensi *tessera leone*. Ratio hujus gestaminis ex §. 1. intelligitur.

Cabrera. §. 4. Secundus & tertius alveolus in longum *bipertitus* conspicitur, dexterâ parte *aureâ cum capra insilientenigra, margine septem pinnis furvis prætexto*, sinistra *decussata Aragonicis palis* & in lateribus *Andegavensibus liliis* picta. Capra illa ipso nomine indice notat *Cabreram* gentem, cujus agnomen gens assumsit, cum *Anna de Cabrera & Modica* Ludovico Henriquezio Duci de Medina admirali Castiliæ nupsisset. In cujus majoribus, qui ad manus non sunt, rationem *Aragonici* & *Andini* symboli quærendam non dubito. Interim dubitari potest, an Friderico illi, cui Chifflet. Cabrerium gestamen tribuit, illud convenire potuerit, serius genti allatum.

Aragonia & Apdina tessera.

Thalassiarchia s. Admiralatus Castiliæ. §. V. Limbus clypeo circumdatur quadripertitus: in 1. & 4. *argentea quatuor anchoræ caruleæ transversario stipite aureo* conspiciuntur. In 2. & 3. aurea *quatuor equites hastati coccinei currunt*. Anchoræ *Thalassiarchiam* s. *Admiralatum Castiliæ* designant: Equitum rationem non intelligo.

Apex. §. VI. Apex est, *aquila nigra perticæ insidens prasinæ, & in volatum assurgens, rostro & cruribus aureis, collo circumdato coronâ aureâ, anchora limbi scutarii à corona dependente.* Fascia tortilis & laciniæ ex auro & minio.

Scutum ducis Alcalæ. §. VII. Altera linea est Ducum *Alcalæ* cognomine *de Ribera*, ex quibus *Anna Maria Luisa Portocarreria* ducatum attulit marito *Antonio Ioanni Ludovico Cerdano Medinaceli Duci*. Cui Sammarth. d. l. p. 35. illud tribuit scutum, quod quadripertitum 1. & 4. quadra *Henriquezium* symbolon repetit, 2. & 3. quadram autem *auro* pingit, *inscriptis ternis prasinis fasciis*, quo gestamine familia *Riberana* notatur. Jus autem hujus δείγματος ex eo, quia *Petrus* lineæ autor uxores habuit germanas duas sorores *Beatricem* & *Catharinam* filias *Perafani de Ribera* supremi judicis Andaluziæ. A quibus & nomen & arma genti illata. *Apex* cum priori idem est, nisi quod galeam coronatam dicit Sammarthanus.

Riberanum symbolum.

Comitum Albæ de Lista. §. VIII. Tertia linea comitum *de Alva de Aliste*, teste *Chifflet. Eq. A. V.* n. 296. bipertito utitur clypeo, cujus prima pars *Henriquezìam* tesseram servat, sinistra *oblique dextrorsus & sinistrorsus secatur*; in summo & imo *cæruleo binis* ahenis *in palum dispositis, auro & minio alveolatis, ternis hinc inde ad ansarum aures erumpentibus serperastris aureis, uno introrsum, duobus extrorsum: lateribus argenteis, quinque muris Pontici maculis nigris in decussim locatis impressis.* Quod *Guzmanniorum de Niebla* symbolon Chifflet. explicat. Galeam autem auro coronat. & apicem eundem dicit, quem n. 6. explicavimus. *Guzmannius* laterculus assumi potuit ob *Theresiam* f. *Henrici de Guzmann, C. de Niebla*, Henrici Henriquezii conjugem.

Guzmannia tessera.

Henriquezii de Almanza, March. de Alcannizar. §. IX. Alia item linea est *Henriquezìorum de Almanza, Marchionum de Alcannizar & de Oropesa*: cui Sammarth. pag. 95. Henriquezium scutum attribuit, limbo circumdatum *argenteo, impressis novem maculis muris Pontici*. Apicem autem eundem cum Duce Medinæ facit.

Caput XXXVII.
Com. de Herberstein.

ARGUMENTUM.

1. *Herbersteiniorum scutum ex armoriali Sibmacheri.*
2. *Quæ in eo corrigenda ex B. Sigismundi libro.*
3. *Herbersteinium symbolum cantherius. Sigismundus Baro de Nobilitate. Laus agriculturæ.*
4. *Similia Germanico idiomate.*
5. *Petri Pagani elogia.*
6. *Oratio.*
7. *Rudolphi Agricolæ jun. conjectura.*
8. *Valentini Eckii.*
9. *Modestia Sigismundi Baronis.*
10. *Gentis origo.*
11. *Linea duodecim hujus stirpis. Herbersteinia. Silesia. Mazensis. Neupergensis. Pusteruualdia.*

vvaldia. Sierendorfia. Lancovvizia. Wurmbergia. Gutenhagia. Austriaca. Windmuia. Wildhausia.
12. *Gratiosa symbola Castiliæ & Austriæ. Camerarii & Dapiferi Carinthiæ.*
13. *Neuperg.*
14. *Haag f. Gutenhaag.*
15. *Apex. Elogia B. Sigismundi. Ioh. Ludovici Brassicani carmen.*
16. *Ferdinandi Imp. diploma gratiosum.*
17. *Imperator in galea altera. Regis imago. Quatuor sceptra legatonum ad quatuor reges nota.*
18. *Mosci imago in galea.*
19. *Sigismundi monumenta ab Ottone Friderico Com. communicata. Sigismundus Baccalaureus.*
20. *Modernus typus.*
21. *Alia dispositio.*
22. *Tituli.*

§. I.

Illustrissimæ *Herbersteiniorum* ex Styriæ nobilitate in sublimiorem dignitatem evectæ familiæ gentilitia insignia videre est in Sibmacheri & Fürstii armor. P.I. pag. 23. Istâ serie: Clypeus principalis quadrifariam secatur. Prima & quarta area coccinea *cantherium* defert *argenteum*; Secunda & quarta lineâ perpendiculari denuo in *duas areolas* dispescitur, utramque iterum *cocco* infectam, quarum tamen prior *turrim auream*, posterior *fasciam ejusdem metalli* defert. Huic scuto imponuntur tres galeæ coronatæ, è quarum mediâ *vir* exsurgit *adversâ fronte*, redimitus *corona imperiali*, qualis etiam *vestis* & *palla* est: *dextrâ sceptrum*, *sinistrâ pomum* quod vocant *imperiale* ostentans. Laciniæ quæ dependent, coccineæ & argenteæ sunt. Prior galea sustinet *imaginem regis umbilicotenus extantis coronati*, & *thorace, loricâ, atque brachialibus ferreis armati*; dextram ejus *gladius nudus*, sinistram *tria sceptra aurea* implent. Laciniæ eandem cum prioribus agnoscunt tincturam. Ex posteriori casside exurgit *Moscus rubeo habitu*, *pileo oblongo cæruleo*, *pellibus martis in ora reducta apparentibus:* Hic dextrâ *tres sagittas*, sinistrâ *arcum* tenet. Circumvolitantes autem phaleræ cocco & auro tinguntur. Clypeo huic majori duæ parmulæ minores adsitæ: ad dextram *nigra corculis inversis aureis* strata, *vulpem deferens argenteam:* cujus anteriora iterum ex galea coronata inter alas corculis consitas erumpunt: Laciniæ nigræ & argenteæ. Sinistram quod occupat scutulum, *rubeum pileolum aureum* continet: qui etiam galeæ incumbit, sed *coronatus* & *pennis argenteis fastigiatus*. *Herbersteiniorum scutum ex armoriali Sibmach.*

§. II. Ea descriptio est ex dicto armoriali desumta: in qua tamen non unum desideres, si conferas cum typo genuino, quem primarium decus hujus stirpis & dignitatis in ea autor Baro *Sigismundus Herbersteinius* (qui 1486. natus 1566. decessit, & quatuor ordine Augustorum Maximiliani I. Caroli V. Ferdinandi I. & Maximiliani II. consiliarius & minister fidelissimus fuit,) monumentis *de vita sua* inseruit, quæ proprio & alieno stylo Latino & Germanico idiomate edidit. Ego illa inprimis observavi: 1. Fascia quadrantis secundi & tertii, non *auro* sed *argento* tingenda est. 2. Primæ parmulæ lateralis fera non *vulpes* sed *lupus* habetur, & lingua notatur *cruenta*. 3. Alterius ad lævam figura non *pileus* (Pilgramshut/ quæ aliquorum sententia,) sed *equestre jugum* f. *helcia* (Roßkhumet) agnoscenda est: cujus veritas ex §.3.14. clarebit: quod item de galea ista intelligendum est. Eandem figuram galeæ suæ impositam atque coronatam in typo, curâ Illustris illius Baronis coloribus picto, ornant *pennæ aquilinæ* non *argenteæ* sed *nigræ* & quidem *curvatæ*. Galeas tres principis scuti quod concernit, prior regia imago *quatuor sceptra aurea* manu lævâ tenet: armatura autem ferrea *argento* etiam exornatur: Media Imperialis tiaram sustinet illi dignitati solitam, *auro, purpura* & *gemmis* insignem: *vestis interior argento* fulget, *palla exterior super humeros reducta*, & *fasciæ dependentes*, *cruciculis in iis acu pictis, purpurâ vel cocco splendent*, oræ autem extremæ *auro: Moscus* pileum & habitum gerit argentatum, utriusque ora reducta pellibus farta: cingulum autem & quibus toga colligatur nodi laxiores (die schleuffe) rubent. *Arcus* in læva *auro* splendet, *nervo nigro:* Dextra verò *tria spicula aureum, argenteum, rubeum* tenet, dependente ex pollice è *rubeo loro acinace in vagina nigra*, *capulo argentato:* ex *minimo autem digito flagello argentato*. Huic verò typo majorem fidem adhibendam credo, cum in eo exstet libro, quem autor ipse suâ dignatus est manu. *Quæ in eo corrigenda ex B. Sigismundi libro.*

§. III. Hanc διατύπωσιν explicaturis primò *cantherius* occurrit *argenteus in area rubea*. Hic vetus familiæ δόγμα fuit. Quis de eo sensus fuerit cum honore præfati *Sigismundi Baronis*, illa verba, quæ gratæ posteritati 1560. consignavit, docere possunt, quæ *Herbersteinium symbolum cantherius. Sigismun-*

dus Baro de Nobilitate. quæ fusius huc inserenda credidi: *Est hoc commune non modo populorum omnium, verum etiam familiarum plerarumque, ut sibi de origine & vetustate generis majorumque suorum gratulentur, gloriæ & laudi id sibi fore putantes. Quocirca me quoque cupido ista incessit, ut progenitorum atavorumque meorum nomina & generationis seriem inquirerem, eamque descriptam publicarem, sed justò serius id mihi in mentem venit, qui rectius rem omnem vivo adhuc patre meo Leonhardo Herberstainio perdiscere potuissem. Quantum tamen ejus rei ex quarundam literarum monumentis collegi, inscriptum hoc mihi referre visum est, non eo consilio, quod vel ipse de majorum meorum virtute tantum & virtutis præmiis nobilitatisque insignibus partis gloriari atque eis contentus esse velim, vel agnati gentilesque mei causam & occasionem habeant, ut ex vetusta familia & nobilitatis origine superbos concipiant animos, eamque solam jactantes existiment, nihil sese amplius ad laudem & gloriam requirere debere, ut generis antiquitas & nobilitas ipsa egregiis quoq; ipsorum virtutis factis confirmetur, sed ut potius domestica veræ generositatis exempla ob oculos proposita habentes omnes actiones nostras ad majorum imitationem componamus, & unumquemque illorum tacite auribus cujuslibet nostrûm illud Virgilianum insusurrare putemus:*

Disce puer virtutem ex me verumque laborem.

Neq; frustra etiam illa ejusdem Poetæ verba de nobis pro se quisque ferri audiamus:

Et quid in antiquam virtutem animosque viriles
Et pater Æneas, & avunculus excitat Hector.

Itaq; omnes qui nomine meo censentur gentiles atque agnatos admonitos rogatosque esse volo, Genealogiam istam nostram lecturos, ut in eam cogitationem mecum incumbant, majores nostros non per ocium & desidiam aut malas artes præclarum nomen nobilitatis, prærogativam & virtutis monumenta consequutos esse. Et cum generosæ stirpis atque arboris surculi sint & fructus ad spem bonam editi, ut à stipite suo pululante rami sobolescentes non degenerent. Proinde grandiorum natu fuerit, adolescentulos à teneris statim cum cura & fide instituere, & præcepta virtutis atque pietatis illis instillare, ac deinceps vel eruditis in omni genere liberalioris doctrinæ excolendos præceptoribus tradere, vel inspectatam seu politicarum seu militarum artium disciplinam exercendos mittere. Qua in re parentes liberorum suorum honestam debebunt habere rationem, sumptibus legitimis minimè parcentes, ut modo filii eorum commodo aut in Academiis aut in Principum cohortibus sint loco, ubi extra languorem & ignaviam omnem, à pravorum sibi hominum consuetudine assiduè caventes, in labore & virtutis exercitio juventutem exigant ætatem. Non enim satis est homini, ut præclaro loco generosè sit prognatus, nisi natalium splendorem virtutis studiis amplificet atque cohonestet, & ad veram gloriam plerumque bona institutio plus affert momenti quam nativitas spectabilis & ΕΥΓΕΝΕΙΑ, *quod ex* Platonis *Philosophia sumptum,* Horatius *hisce expressit versibus:*

Fortes creantur fortibus & bonis,
Est in juvencis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina sed vim promovet insitam
Rectique cultus pectora roborant.
Utcumque detecere mores.
Dedecorant bene nata culpæ.

Tum autem satis constat, jam inde ab ipso primo omnium hominum parente Adamo neque illustri quemquam, neque obscuro esse loco genitum, sed æquali sorte omnes à genarcha editos. Qui verò ætatibus omnibus industriâ, beneficentiâ & virtute alios mortales superarunt, præ cæteris semper honesti habiti; atque Norbergæ in conspicuo ejus urbis loco elogium tale lingua vernacula scriptum esse audio:

Quo nobilis tum quispiam loco fuit,
Cum foderet Adam & Eva fila duceret.

Wo was da der Edelman
Da Adam hackt und Eva span.

Cui sententiæ eâdem linguâ Symbolum suum subscribi jussisse fertur Fridericus Imperator Romanorum Tertius:

Alius

Alius ego quam quilibet non sum homo nisi
Quod me ampliore honore dignatur Deus.
Ich bin nicht mehr dann ein ander Man
Allein daß mir GOTT der ehre gan.

Et praeclarè ab alio Poëta est dictum:

Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice, longo sanguine censeri? &
Nobilitas sola est atque unica virtus.

Res tota eugeniae cum sic habeat, dubium non est, quin progenitoribus majoribus nostris suum etiam fuerit gentis ordinis nobilitatisque primordium. Cujusmodi autem id fuerit, & quomodo illi antiquitus vitam tolerarint, evidens documentum capere licet, ex haereditariis nostris insignibus, in quibus illi habuere, & nos hodiè quoque habemus vehiam candidam, *super qua aratrum suspensum ex praedio urbano in agrum & ex agro in idem praedium duci solet, unde liquet majores nostros* agricolas *fuisse, atque opinionem conjecturamque hanc meam amplius etiam illud confirmat, quod Dominus* Guntherus Herbersteinius *materni avi sui Domini* Guntheri ab Haag, *in quo nomen id & genus defecit, insigne,* equestre *videlicet* jugum crocei coloris in rubea areâ *depictum, anno à nato Domino & Salvatore nostro* 1409. *jure feudali à principe accepit. Sententia ista mea non est, quod cuipiam agnatorum meorum gravis & molesta accidat, quod si namque vel parens meus vel ego ipse agriculturam exercuissem, minimè id celarem; quin laudi quoque mihi eam rem ducerem, quippe qui familiae posteritatique meae virtute atque virtutis praemiis praelucere, quam à majorum claritate & nobilitate degenerare malim. Nam juxta sententiam Divi Gregorii Theologi:*

Probrum est malum vocare non ignobilem
Genus est eorum, qui diu sunt mortui.
Generi praeire, non nocere convenit,
Melius bonum esse quam crearier bonis.

Aetatibus omnibus à viris sapientibus judicatum est artibus aliis omnibus, quarum est aliquis in vita hominum usus, agriculturam, cujus praecipuum instrumentum aratrum cum partibus suis est, praestabiliorem esse, tum propter oblectamenta rerum rusticarum, tum propter utilitatem, quam generi humano affert plurimam. Ciceronis verba sunt: omnium rerum, ex quibus aliquid exquiritur, nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius: Laus agriculturae.

Beatus ille qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni foenore, &c.

Cecinit sapiens Poeta Horatius, *&* Virgilius *ipse de agricultura luculentissimè scribens, tandem exclamat:* O fortunatos nimium, sua si bona norint,
Agricolas, &c.

Quapropter apud veteres Romanos illa in magno fuit honore, qui cum virum bonum laudare & titulo suo ornare vellent, agricolam bonum eum esse dixerunt. Neque aliam etiam juventutem ad militiam commodiorem illi esse censuerunt, quam quae ruri agris colendis ad duros belli labores perferendos esset exercitata. In hoc vitae genere M. Curius, *cum de Samnitibus & Sabinis & de Pyrrho Epirotarum rege triumphasset, summum aetatis tempus consumpsit. Et in agris tum erant Senatores, id est, senes. Siquidem* L. Quinto Cincinnato *in agro aranti nunciatum est, eum* Dictatorem *esse factum, qui omnium summus Romae magistratus fuit:* Mea quidem sententia, *ait* Cato major *apud Ciceronem,* haud scio, an ulla beatior esse possit vita, neque solum officio, quod hominum generi universo cultura agrorum est salutaris, sed & delectatione, &c. *Legimus* Davidem *maximum & Regem & Prophetam à paternarum ovium pascuatione (quae non postrema rusticationis pars est.) ad Samuelem Prophetam evocatum venisse, ut in medio fratrum ejus ab illo rex ungeretur super Israel. Eumque à regia istiusmodi inauguratione ad easdem oves pascendas rediisse, nec longe post, cum debellandus esset vir ille spurius & incircumcisus, gigante a magnitudinis homo de castris Philistinorum nomine Goliath, ipsum Davidem scimus à gregis paterni pastu rursum non sine numine & providentia Dei in castra Israelitica venisse, & ab eo Philisteum istum prostratum esse in funda & lapide in nomine Domini. Primum quoque Bojemiae gentis Ducem* Premislaum *ferunt, ubi Princeps ab eo populo commu-*

communibus suffragiis lectus esset, ab aratro,*in quo tanquam mensa cibum suum capiebat, vocatum & in ducalem sedem ductum esse. Qui ad tam inexpectatam sortis suæ mutationem valde quidem obstupuit, in tanta tamen fortuna sparteos calceos suos (qui lingua Slavinorum Kurpie dicuntur) rejicere noluit, causamque ejus rei rogatus, illam attulit, velle se calceos hujusmodi in* Vischegrado,*hoc est sublimiore arce, quæ ad Pragam sita diu etiam regum Bojemorum regia fuit, perpetuum esse monumentum ad posteritatem omnem, primum Bojemiæ Ducem ab aratro ex agro ad imperium ducale esse evectum. Cum igitur intelligamus, tantos & tam præclaros viros ante & post insignes res gestas agriculturæ operam navasse, & à prudentibus hominibus nunquam non metuenda sit fortunæ conversio & mutabilitas, his præcipuè extremis periculosisque tempestatibus, considerare meritò in animis nostris nobiscum debemus, si quid præter spem divina permissione nobis eveniat, ita ut res nostræ ad aratrum redeant, quomodo fortunam præsentem excelso & constanti pectore feramus. Nescimus enim, quid serus vesper ferat. Quapropter hoc tempore cum nobis res sunt secundæ, ita moderatè nos erga cujusvis præsertim verò inferioris ordinis homines gerere debemus, ut illi, si quid hujusmodi, ut dixi & res humanæ ferunt, accidat, causam nobis obtrectandi arrogantiamq; superbam ridendi non habeant. Id quod assequemur, si ad eam moderationem animi tanquam ad amussim quandam vitam & mores composuerimus, ut neque à superioribus despiciamur, neq; ab inferioribus metuamur. Atque hac in parte* Agathoclem *regem Siciliæ imitabimur, qui cum figuli esset filius, ad regium tamen pervenit fastigium, & fortunâ tali non elatus humaniter gessit imperium. Nunquam nobis excidere ex animis nostris verba ista debent, versiculis hisce ab Ausonio Gallico Poëta de rege isto expressa:*

Fortunam reverenter habe, quicunque repentè
Dives ab exili progrediere loco.

Labor & exercitatio corpora firmiora atq; robustiora efficit, & animos quoque viriles reddit, at otium & ignavia incitamentum & fomes est pravitatis & viciorum omnium. Minimè verò dubitandum est, quin majores nostri egregii mortales labore, industriâ, præclaris virtutis actionibus, ab agricultura & rusticatione ad generis prærogativam & nobilitatem ipsam sint evecti, quorum vestigiis insistentes exempla illorum nos sedulò imitari decet, ut non eorum tantum gloriâ sed propriâ etiam virtute nostrâ clari simus & nobiles. Sic scilicet futurum est, ut cum bonarum arborum simus propagines, bonos etiam & progenitoribus nostris dignos fructus feramus, per veritatis studium animorumque fortitudinem & constantiam rebus militiæ strenuè, domi justè & æquabiliter gerendis, fidem & omne officium in servitiis & administrationibus nobis commissis Principibus nostris quovis loco & tempore probantes, minimeq; omnium committentes, ut per animos degeneres malis artibus aut desidia vecordi virtutem obfuscemus & contaminemus. Ita videmus, quod capreolum s. cantherium feciales appellant, ab hoc Illustri viro vehiam creditam, quâ aratrum veheretur.

Similia Germanico idiomate.

§. IV. Vernacula lingua eadem fere agnatis suis reliquit: Sed non nisi partem huc transferam, ex qua de terminis, quibus nostro idiomate figuras illas appellari vult, constet: Weil dann dem also/ und meine Voraltern auch einen anfang ihres Adels gehabt/ weß sie sich aber zuvor betragen/ gehalten und beholffen haben/ muß ich einen glaubwürdigen verstand auß unserm erblichen Wapen abnehmen/ in denselben sie geführet/ und wir noch führen/ eine weiße Schleiffen/ daran man den Pflug auff den Acker und wieder davon führet/ daß sie Ackers- und Bauleute gewesen seyn. So bestatt auch diese meine meynung/ weil Herr Günther von Herberstein seines Anherrn Mutter halben Herrn Günthers deß letzten dieses Namens von Haag Wapen/ einen gelben Roßkhummet im rothen Feld/ im 1409. Jahr zu Lehen empfangen/ der Khummet gehöret auch zum Ackerbau. Solcher meiner außlegung darff sich keiner beschwehren/ dann wo mein Vatter oder auch ich mit dem Ackerbau und Pflug gearbeitet/ oder genehret hätten/ wolte dasselbe in warheit auch nicht verhalten/ ich auch viel lieber der erst edel gemacht seyn wolt/ dann daß ich meinen Eltern ungleich befunden werden solte.

Petri Pagani elogia.

§. V. Ex ipsius conjectura crediderim alios etiam sua hausisse; Huc *Petrum Paganum* Poëtam Laureatum refero, ejusque integram elegiam huc transferendam judico:

Herber-

Herbersteiniaca cernens insignia gentis,
Virtutis summum mente revolve decus.
Una fuit quondam, quarum nunc quinque videntur,
Cassis, & *agresti* parma notata *traha*:
Helcia quæque vides cristatæ juncta coronæ
Indicium priscæ simplicitatis habent:
At nova præclaris surgens virtutibus ætas,
Indomitis junxit corda animosa *lupis*.
Altera *Castilia* turres duplicemque colorem
Addidit, & pictos vicit honore lupos.
Quin etiam summi facies habitusque *Monarchæ*,
Imperii signis sunt veneranda sacri.
Quid referam *regem sceptris ferroque* potentem,
Impositum cultis quid diadema comis?
Aspicis ut curvo pharetratus acinace *Moschus*
Torqueat in fratres lumina glauca duos.
Spicula dextra gerit, digito prendente flagellum,
Armata est arcu læva Borysthenio.
Adde coronatas galeas, gemmasque coronis
Insertas, magnum singula pondus habent.
Scilicet ex humili stirps inclyta sæpe parente
Nascitur, & spretum tollit ad astra caput.
Quis neget arvorum genus à cultoribus ortum,
Cui *traha* principium nobilitatis erat?
Quis neget hoc ipsum, ductu virtutis, avitis
Splendidius signis emeruisse decus?
Omnia cura potest, labor improbus omnia vincit,
Munera sollicito parta labore vigent.
Sola valet duros virtus superare labores,
Principibusque suos conciliare viris.
Illius auspiciis solidum venatus honorem
Libera *Sigismundus* jura *Baronis* habet.
Nam quia consiliis promovit Cæsaris acta,
Munera Cæsareo digna cliente tulit.
Nec minus *Augusti* donum memorabile *Regis*,
Testatur salvam tempus in omne fidem.
Arma sed adversi bellum minitantia *Moschi*
Significant longæ dura pericla viæ.
Quæ Scythicas olim missus legatus ad oras
Pertulit, irati dum movet ora Ducis.
Tantæ molis erat, virtutis scandere callem,
Tantæ fortunam vincere molis erat.
Frustra igitur titulos & summos quæris honores,
Quisquis es, & curas Sardanapale fugis.
Consiliis opus est, quæ rerum longior usus
Comprobat, heroæ est vi quoque mentis opus.
Hâc via virtutis tendentis ad ardua clave
Panditur, hæc titulis janua monstrat iter.
Quam quisquis fuerit virtutis amore secutus,
Herbersteiniadum jure beandus erit.

§. VI. Idem Paganus in brevi enarratione vitæ ac rerum gestarum Sigismundi ita loquitur: *Insatiabili indagandæ suæ stirpis exordii cupiditate adductus, ex ipsis tandem & vetustissimis insignibus conjecturam fecit, primos nobilis Herbersteiniorum generis autores agricolas fuisse, cum enim plerumque ad altiorem dignitatis locum evecti aut nomini aut conditioni consentanea eligere soleant insignia: trabam, quâ aratrum ad agrum deducitur, & ab agro reducitur, agriculturæ signum esse certis argumentis collegit.* Oratio.

§. VII. Eandem conjecturam non dedignatur, ut tamen aliam addat, *Rudolphus Agricola junior Poeta Laur.* in congratulatione ad *Sigismundum legatum Cæsaris ad Sigism. R. Pol. & M. Mosc. Ducem.* In qua inter alia ista: Rudolphi Agricolæ jun. conjecturæ.

- - - Cæsar quem Maxmilianus abunde
Militiæ claris insignibus extulit & Te
Cæsar, quo majus nil ingens sustinet orbis
nec melius - - -
Inde gravem galeam, Cæsar, clypeumque coruscum,
quæ sint virtutum non pignora vana tuarum,
contulit, hæc *Cincinnatus* voluisset habere,
Nec sibi *Pisones*, *Fabii* mage grata tulissent,
nec Lacedæmonius sprevit *Lysander* aratrum.
Ad *tecti* si *culmen* amas sublime referre,
aurea magnanimis virtus altissima svadet,

U hactenus

hactenus invicto quæ animo persæpe subisti,
indiget hæc galea, quâ cum sis fortiter usus
in Venetos & sæpe alias, insigne coronæ
addidit, atque avium, quâ toto nulla sub orbe
nobilior vivat, volitetque per æthera nulla
altius, expanses latus ille ad utrumque coronæ
imposuit pennas nullo violabilis ævo,
omnibus ut tua sit notissima fama sub oris.

Agnosces hic digitum intendi in eorum sententiam, qui cantherios fastigia ædificiorum referre arbitrantur. vide P. I. c. 5. s. 1. m. 1. n. 76. 77.

Valentini Eckii.

§. VIII. *Trabæ* etiam mentionem facit in epitaphio Sigismundi *Valentinus Eckius* cum recensitis gestis ejus illa subjungit:

Sic rebus semper gravibus præfectus agendis
omnia cum summa conficit usque fide.
Hoc libertatem studio nomenque perenne
nunquam casurum promeruitque decus.
Ecce vides triplicem galeam triplicemque coronam,
ensem, tela, arcum, sceptra quaterna, *traham*.
Omnia virtutis quæ sunt monumenta beatæ
pignora & æternos non moritura dies.

Modestia Sigismundi Baronis.

§. IX. Ex his intelligimus laude dignissimam Herois tot virtutibus & meritis præclari modestiam, qui familiæ ortum ex tenui fortuna tam non aversatus est, ut etiam debili illi fundamento de *traha* scuti symbolo eum inædificare non dubitaverit. Fortè tamen dixeris, ut de re ipsa loquamur, conjecturam validam non esse. Alia enim origo d. l. P. I. c. 5. n. 77. ubi de figuris honorabilibus (pieces honorables) & nominatim de cantherio (cheuvron) agitur, hujus figuræ ostensa est.

Gentis origo.

§. X. De cætero originarium hoc δεῖγμα cum *Herbersteiniis* fuerit, huc meritò retulerim, quæ præfatus Baro de gentis suæ origine memorat: Herberstein das Schloß/ hat Herr Otto von Harperg von Ulrichen Roßeger/ im tausend zwey hundert und neunzigsten Jahr erkaufft/ und man findet nicht/ wie dasselbe Schloß auß und wieder an die von Herberstein kommen wäre. Auß dem etliche deuten wollen/ als ob wir zuvor den Namen von Harperg gehabt hätten/ daß ich aber dermassen nicht erachten kan/ ursach/ daß hie vor dieses kauffs deren von Herberstein namen gewest ist. Dann Probst Johannes zu Pölan hat mir mit seiner Hand zugeschrieben am 27. Junii/ deß 1519. Jahrs/ und mir das Register zugestellet hat/ zuersehen/ daß Herr Hans von Herberstein/ als Pfarrherr daselbsten zu Pölan/ daß der zeit noch keine Probstey war/ im tausend/ zwey hundert und neundten Jahr hat schreiben lassen. Von wem aber derselbe Herr Hans gebohren/ wer auch seine Geschwistere gewesen/ habe ich noch nicht erindert. Das möchte ich wol zugeben/ als die von Herberstein von ihrer Behausung (als vielen Geschlechten geschehen ist/ und noch geschicht/) und zu Harperg kommen/ sich desselben namen/ wie in Franckreich und Niederland gemeiniglich geschiehet/ von ihren inhabendē Güter gebraucht/ weil sie aber ihr Schloß wieder bekommen/ und Harperg verlassen/ möchten sie bey ihrem alten Namen blieben seyn. Hier ist auch fürbracht worden/ als solte das Schloß hievor Erulstein von den Völckern Eruli/ welche hievor der orten gewohnet/ genennet worden seyn. Gleichermassen wie die gegend nahe darbey jetzo Ruebland genennet wird/ solle Ruegland geheissen haben/ nach den Völckern Rugy/ die auch daselbst gewohnet haben/ wie dann am Kulmperg viel spuhr alter gebäue gefunden und gesehen werden/ daß mich wenig bekümmert/ gibt doch ein anzeige. Von meinen Eltern habe ich auch vernommen/ die gleichwol nur von hören-sagen geredt/ daß sieben Ritter zu einer zeit da Herberstein gewohnet solt haben/ darunter nur einer Hosen getragen: gleichermassen auch vernommen/ das neun Herbersteinerin auß einem mantel verheyrathet wären. So ist mir zu meinen Tagen einer zukommen/ der gesagt hat/ er wäre deren einer von den neunen/ die auß einem mantel verheyrathet seyen. Das setze ich auch für keine gewißheit/ so es aber also wahr/ als möglich ist/ so findet man darauß/ wie

sich

sich das weltliche wesen verändert nach der zeit / jetzo will keiner an sieben paar Hosen/ auch keine an neun Mäntel zu frieden oder begnügig seyn / so wird unser jetziges wesen auch nicht ewig bestehen. Alii putant initio Heroldstein, tum Herbergstein, demum Herberstein dictum.

§. XI. Tota autem genealogia inprimis ab *Ottone* aliquo *Herbersteinio*, qui 1260. floruit (Ante quem tamen etiam legitur 1165. quidam Anselmus de Herbergstein cum Lutoldo Austriaco in ludis equestribus Welphi D. Bavariæ comparuisse,) continuâ serie ad nos deduci potest. *Equestris* prima ejus dignitas fuerat: donec post alios Sigismundi meritis daretur, ut *Barones* crearentur. Isto nostro autem seculo *Comitum* accessit novum ἀξίωμα. Lineæ in diversum eunt in *Ottonis* & Elisabethæ Holnecciæ 1389. ductæ filiis *Andrea* & *Georgio*. *Georgio* satæ sunt duæ lineæ, nam pronepos ejus alius *Georgius* Cæsareus Consiliarius & Capitaneus Styriæ, *Bernardinum* & *Georgium Andream* genuit, à quorum illo *Herbersteinius* ramus (quem ornant *Ioannes Maximilianus*, gentis Senior, Consiliarius Cæsareus intimus & capitaneus Styriæ, pater *Ioannis Maximiliani* junioris nunc capitanei Styriæ, *Ioannis Iosephi* Cæsarei Campi marescalli Vicarii & Generalis Croaticorum finium in Carolstatt, *Ioannis Francisci* Colonelli & aliorum,) ab hoc *Silesius* descendit, ita dictus, quod *Ioannis Georgii* Episcopi Ratisponensis (qui 1663. decessit) frater *Ioannes Bernardus* Comes in Silesiam fortunas suas transtulit, & ad annum usque 1665. quo in fata concessit, Imperatori atque Archiducibus inserviit fidelissimè, genitor comitum *Ioannis Friderici*, qui in C. Glazensi bona possidet, *Ioannis Bernardi* Cæsarei Consil. intimi & capitanei principatus Glogovii (cujus gratiæ non pauca debeo, eorum quæ hic referuntur,) *Ioannis Francisci* Can. Ratisponensis & Patavini. Memoratu dignum est, omnibus ex his duabus lineis ab aliquo tempore *Ioannis* esse prænomen. Quod *Andream* attinet, eo *Leonardus* genitus est, pater non solum *Sigismundi* toties memorati sed ἄπαιδος, verum etiam *Georgii*, *Ioannis* & *Wilhelmi*: ab hoc *Mazensis* linea oritur, quam nunc ornat *Ferdinandus Ernestus* Cæsareus Consiliarius bellicus & chiliarcha; ab isto (Joanne) *Neupergia* derivatur, quam illustravit *Ioannes Gothardus* de Hispania & Styria meritus. Ille (Georgius) plures denuo filios habuit, ex quibus *Georgius* per Leopoldum & Georgium Rupertum *Pusterwaldiam* & *Sirendorfiam* lineam sevit, in quarum illa eminet *Georgius Sigismundus* camerarius Cæsareus & regiminis interioris consiliarius, in hac *Ferdinandus* consiliarius imperialis aulicus: *Georgius Sigismundus* Georgii filius, cum iterum genuisset *Sigismundum Fridericum*, *Ioan. Fridericum*, *Iacob. Franciscum*, *Wolfgang. Wilhelmum*, *Georg. Christophorum*, ex his lineæ. Primus sator est *Lanckowizii* rami, cujus decus *Otto Fridericus* plurimum me in notitia gentis suæ juvit; secundus *Wurmbergii* & *Gutenhagii*, ille in *Ioanne Christophoro* & *Georgio Achatio* denuo distinctus, hic in *Georgio Gunthero* & *Erasmo Friderico* Cæsareis camerariis consistens; tertius *Austriacam* dedit lineam, ex qua vivit *Franciscus Iosephus* Cæsareus camerarius; Ex quarto sata linea *Windtauia*, quam decorarunt *Maximilianus* bellicus Dux Venetorum, & *Gundaccarus* Cæsareus vicecolonellus; A quinto descendit linea *Wildhausia*, quam ornavit *Ernestus Fridericus*, Cæsareus consiliarius intimus, Camerarius & Styriæ cancellarius aulicus. Alia etiam linea orta ex *Georgio Andrea*, Georgii filio, cujus nomen mihi non innotuit. Ex hoc verò apparet, familiam ita late diffusam, ut linearum amplitudine vix ulla Austriacarum eam æquet, omnes etiam affinitate ipsi junctæ.

Lineæ duodecim hujus stirpis. Herbersteinia. Silesia. Mazensis. Neupergensis. Pusterwaldia. Sierendorfia. Lancowizia. Wurmbergia. Gutenhagia. Austriaca. Windtauia. Wildhausia.

§. XII. Quarta secunda & tertia symbola videntur continere gratiosa: *Castellanum* nimirum, & *Austriacum*. De hoc symbolorum genere aliqua diximus P. I. c. 2. Cæterum ea vel à *Carolo V. Imperatore*, ad quem mortuo *Maximiliano I. Imperatore* ejus avo Sigismundus à Styriæ ordinibus legatus in Hispaniam missus est, & de quo postea etiam bene meruit, vel à *Ferdinando* ejus fratre data crediderim: & quidem posteriori conjecturæ lubentius insistam, cum non aquila imperialis sed ex ditionum, in quas Ferdinando jus hereditarium, insignibus detractæ figuræ concessæ sunt: præterquam quod in Ferdinandi servitiis majorem ille partem ætatis consumsit. Didici tamen insignium incrementa à Carolo V. & Ferdinando 1522. & 1542. concessa esse. Cum verò toties memoratus Baro etiam *Camerarii* & *Dapiferi Carinthiæ hereditarium* munus principis gratia impetraverit, hæc

Gratiosa symbola Castell. & Austriac. Camerarii & Dapiferi Carinthia.

hæc quoque non omnino improbabilis conjectura fuerit, ex Carinthiæ ſcuto (vide c. 9. n. 68.) alteram partem, argenteam videlicet faſciam minio inductam, ducatus officiali primario conceſſam eſſe. De qua conjectura penes alios eſto arbitrium.

Neuperg.

§. XIII. Quod ſcutulum dextrum attinet, quod nigrum conſitum corculis aureis lupum argenteum repræſentat, fuit familiæ *Neipergiæ*, *Neubergiæ* ſ. *Neidpergiæ* (ſcriptio enim variat,) teſſera: eâ autem extinctâ Sigismundus toties memoratus titulum, inſignia & facultates ejus feudo accepit.

Haag ſ. Gutenhaag.

§. XIV. Scutuli ad lævam & figuram & jus §. 2. 3. 4. intelleximus. Nimirum 1409. Guntherum Herberſteinium avi ſui materni Guntheri ab Haag à principe obtinuiſſe inſignia. Illius Guntheri filia Anna Henrico Guntheri patri nupſerat 1379. quo anno die Ulrici literæ pactorum matrimonialium datæ ſunt. Cæterum Haag, alio nomine *Gutenhaag* appellatur. *Aquilinas* tamen ejus caſſidi *additas pennas* donum *Maximiliani* reor, ex carmine *Rud. Agricolæ* §. 7. Fortè tum conceſſum, cum 1514. 26. Sept. ob res præclarè Veneto bello geſtas in *equitum auratorum ordinem* Imperator eum torque donatum Oeniponte referret. Et id ſolum inſignium augmentum ab iſto Cæſare profectum exiſtimarim: deque eo intelligendum illud carmen. Certè caſtellum & faſciam non facilè eidem tribuerim.

Apex. Elogia B. Sigismudi.

§. XV. Quod galeas tres principes concernit, in illis præcipuorum meritorum *Sigismundi* ſervatur memoria. Antea enim alâ uſi videntur, cum typo ſcutario; qui apex tribus his galeis locum fecit. Vix autem rationes ut oportet capiemus, niſi vitæ & geſtorum viri inſeratur aliqua epitome: præterquam quod virtuti quovis loco, quo digna eſt, honor adhiberi debet, & vel hâc causâ non ſine operæ pretio futurum eſt, ut quæ in chartis ante ſeculum impreſſis adeoque à paucis leguntur, in plurium denuo conſpectum producantur, atque ita dignum laude virum literarum cultores vetent mori. Adducam ergò duo quæ huc faciunt: Alterum ſit carmen *Iohan. Ludovici Braſſicani*:

Joh. Ludov. Braſſicani carmen.

Non moror hanc Chriſto repetenti reddere vitam,
Et vixiſſe mihi ſatis, & vidiſſe ſuperque eſt,
Tot maria, & montes, tot flumina totque paludes,
Tot Reges, dominosque orbis, tot regna, tot urbes.
Nam mare conſcendi, ſupra, quodque alluit infra
Italiam, remis hinc prætervectus & illinc,
Baltheaque emenſus freta, mox *Balearica* ſolvens
Sardinia ingredior, gelidique *Boriſthenis* oras,
Rhaque cavas tacito ſtringentem flumine ripas
Trajeci, *Tanaisque* ſupra caput usque nivoſi,
Nusquam *Riphaos* didici conſiſtere montes,
Jamque *Albim* & *Rhenum*, fluviumque binominis *Iſtri*
Navigiis ſuperans, Legati munus obivi.
Atque *Sigismundum* moderantem jure *Polonos*,
Lithvaniæque Ducem mos eſt quem dicere Magnum
Sæpe ſalutavi verbis & nomine Regis
Ferdnandi, & toto diviſos orbe *Molynos*
Non ſemel atque iterum magnis de rebus adivi,
Moſcoviaque Ducem magnum ſum affatus in urbe
Baſilium; hinc *Danis*, *Norvegis*, atque *Suedis*
Imperitantem adii *Chriſternum*, non ſatis æquo
Diſſidio ſancti turbantem fœdera lecti,
Liberius monui infami deſiſtere cepto,
Hæc mandata ferens à Cæſare *Maxmiliano*.
Ipſum etiam *Hungariæ* regem, Dominumque *Bohemiæ*,
Ludvicum acceſſi regno, & florentibus annis.
Jam verò multis locuples *Hiſpania* regnis
Cognita, & Hiſpanis non cedens *Belgica* regnis,
Carolo ubi, Auſtriacam regionem, nomine Quinto,
Ceu patris orbatam interitu commendo pupillam,
Præterea decimum *Romana* in ſede *Leonem*
Conſpexi, *Veneti* Dux *Lauredane* ſenatus,
Cognite porro mihi es, notique fuere dynaſtæ
Imperii plures, quos hic numerare moleſtum eſt.
Ecce autem Hungaricis ubi rurſus imminet oris
Et noſtros miſera *Solymannus* clade peremit,
Nequicquam longâ Budam obſidione prementes,
Ipſius horrificâ ſubnixi ſede Tyranni,
Altius erectæ fixi ſtans oſcula dextræ,
Quam prona in terram melior pars orbis adorat.
Principis inde mei *Gnatam* deduco Polonos
Reginam in *regis thalamos*, bellique togæque
Expertus caſus varios hæc inter, & olim

Militiæ

Militiæ emeritus veterana stipendia, juvi
Consilio interea innocui compendia fisci,
Linguarumque potens, in jura ac fœdera fidum
Præsto ministerium studioque senesco laborum,
Publica privatis præponens commoda lucris,
Respondente tamen fidei sorte, atque favore
Austriadum regum, domui rem linquo, decusque
Et prisci generis stemma haud inglorius orno.
Vita igitur plenus, quam sum mihi conscius, actam
Graviter in vitæ officiis, sine labe notaque,
E magno veluti satur expletusque theatro,
Cedo lubens, & nostra do lampada gesta sequenti.

§. XVI. Majoris autoritatis esse potest diploma, quo ei quietem aliquam ab itineribus indulsit R. Rom. Ferdinandus, & ejus ipse merita commendavit: Wir Ferdinand / von GOttes Gnaden Römischer König / ꝛc. bekennen offentlich mit diesem Brieff / und thun kundt allermänniglich / daß wir genädiglich angesehen / wahrgenommen und betracht haben die ehrliche / ansehnliche / nützliche / getreue und fleissige Dienste / so der Edle / unser lieber getreuer Sigmund von Herberstein / Freyherr / unser Rath / weyland unserm lieben Herrn und Anherrn Käyser Maximilian / löblicher gedächtnuß: Dergleichen der jetzigen Römischen Käyserl. Majestät / unserm lieben Bruder und Herrn / uns und unserm löbl. Hauß Oesterreich gehorsamlich und mit besten Treuen erzeiget und bewiesen / und fürnemlich / daß er erstlich bey ermeltem Käyser Maximilian in den Feldzügen / so Ihr Käyserl. Majestät in Ungarn / dergleichen auch gegen den Venetianern gethan / jederzeit ehrlich / ritterlich und wol gehalten / auch sich von Ihrer Käyserl. Majest. als derselben Hofrath und Diener / in ansehnlichen Legationen und Bottschafften / zu den Königen von Ungarn / Dennemarck / Polen / auch dem Großfürsten in der Moßkau / dergleichen auch zu anderen Churfürsten und Fürsten deß H. Röm. Reichs / und in die Eydgenoßschafft / auch anderer ort / und folgends nach absterben unsers lieben Anherrns Käysers Maximiliani / neben andern unserer Nieder-Oesterreichischen Gesandten von einer ehrsamen Landschafft unsers Fürstenthums Steyer / zu obgemeltem unserm lieben Brudern und Herrn Käyser Carln in legation-weiß auch gutwilliglich schicken und gebrauchen lassen / damahlen er dann neben andern seine Reise auff Venedig / Rom / Neapolis / und folgends über Meer / da er dann mit nicht kleiner gefährlichkeit leibes und lebens / durch ungestümmigkeit deß Meers auff Sardinia / Majorica und Ibiza geworffen / und von dannen in Hispanien ankommen: Nachmahls / wie wir uns unserer Oesterreichischen Lande Regierung unterfangen und angenommen / sich in unsern Dienst / und an unseren Hof begeben / und mit uns viel ansehnliche reisen in die Niederland / Brabant / und Flandern / zu hochgemelter Käyserl. Majestät und sonst vollbracht hat / und nachgehends sich uns zu unterthänigem gefallen in unseren Nieder-Oesterreichischen Landen / als unser Rath / bey unserer Regierung und Cammer daselbst / in unsern hochwichtigen und trefflichen Sachen gehorsamlich gebrauchen lassen / auch hiezwischen ansehnliche reisen und legationen zu den Königen in Ungarn / Böheim / Polen / Littauen / Moßkau / auch Churfürsten und Fürsten deß Reichs / und fürnemlich jüngsthin im nechstvergangenen ein und viertzigsten Jahr zu dem Türckischen Käyser Solymann / nach dem leidigen abzug unsers Christlichen Kriegesvolcks / wie der Türck den Königlichen Stuel / Schloß und Statt Ofen eingenommen / ohne allen scheu vorstehender gefährlichkeit / gehorsamlich und gutwillich vollzogen und vollbracht hat / und noch täglich thut / und derohalben in betrachtung solcher langwürigen / stäten und getreuen Dienste / so gemelter von Herberstein obangeregter massen / weyland unserem lieben Anherrn Käyser Maximilian / dergleichen der jetzigen Röm. Käyserl. Maj. uns und unserem Hauß Oesterreich von jugend auff ansehnlich / nützlich / und mit getreuen embsigen fleiß gethan / und in solchen unsern und unsers Hauß Oesterreichs Diensten / zu seinen erlebeten tagen kommen / und dermassen darinnen eraltet / daß er von wegen seiner mühe / arbeit und schweren reisen dermassen müde worden / daß er sich seiner Gedächtnuß / Gesichts und Gehörs zu mehrmahlen vor uns beklagt. Haben wir gemelten

Ferdinandi Imp. diploma gratiosum.

Sigmund von Herberstein/ Freyherrn/ als unserm wolverdienten alten Rath und Diener/ genädiglich gewilliget/ zugesagt und versprochen / daß wir ihn nun hinfüro zu keinem Feldzug noch einigen weiten und schwehren Reisen gebrauchen sollen noch wollen/ auch ihme daneben diese besondere gnade gethan/ und Freyheit gegeben / thun auch solches hiemit wissentlich in krafft dieses Brieffs/ daß er nun hinfüro weder von uns noch jemand andern mit einigen beschwehrlichen ämtern/als vollziehung der geschäfft und letzten willen / gerhabschafften / und dergleichen sachen beschwehret noch betranget werden soll/ sondern von solchen beschwerden gäntzlichen enthebt und exempt seyn/ und wir sollen und wollen uns nun hinfüro an seinen diensten / daß er uns / als unser Rath/ bey unserer Nieder-Oesterreichischen Cammer diene / genädiglich benügen lassen: und gebieten darauff allen und jeden unsern Unterthanen und Getreuen/ Geistlichen und Weltlichen/in was würden/ standt oder wesen die seyn/ ernstlich und vestiglich mit diesem Brieff / und wollen/ daß sie gemelten von Herberstein bey dieser unserer begnadigung und exemption beruhlich bleiben lassen/ ihne darwider nicht tringen noch beschwehren/ noch das jemands anders zu thun gestatten/ in keine weiß/ als lieb einem jeden sey unsere schwehre ungnad und straff zu vermeiden. Daß meynen wir ernstlich/mit urkundt dieses Brieffs/ besiegelt mit unserm Königlichen anhangenden Insigel/ der geben ist in unserer Stadt Wien/ den sechzehenden deß Monats Junii / nach Christi unsers lieben HErrn geburt/tausend/fünffhundert/und im zwey und viertzigsten/ unserer Reiche/ deß Römischen im zwölfften/und der andern im sechzehenden/ Jahren.

Imperator in galea altera. Regis imago. Quatuor sceptra legationum ad quatuor reges notæ.

§. XVII. His præscriptis *Imperialem imaginem* gratiæ singularis & Imperatoribus præstitorum officiorum interpretor documentum. Regia sceptra una in manu *quatuor*, si conjicere licet, memoriam servare possunt legationum, quas ad quatuor reges non simplici vice obivit. Nam 1516. (ejus verba refero) *Christiernum Daniæ regem, cui Elisabetha Cæsaris ex filia neptis nupta erat, Cæsaris orator, magna Germaniæ parte lustrata, adiit, & violati conjugalis fœderis admonuit, atque ad resipiscendum cohortatus est.* Alibi iis verbis utitur, quæ retuli *Syllog. Geneal.* pag. 122. ed. sec. Alter regum quos legatus adiit, fuit *Sigismundus Poloniæ Rex*, cujus matrimonium cum Bona Mediolanensi legatus *Maximiliani* Imp. 1517. curavit. 1526. iterum ad eundem missus est *Ferdinandi* nomine; quod deinceps sæpius 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1539. 1540. 1542. factitatum: inprimis ob negotia Ungarica & Joannem Zapolianum Scepusium. Tertium numero *Ludovicum Ungariæ & Bohemiæ* regem, ad quem 1518. à Cæsare, 1520. à Caroli V. in Hispania adhuc absentis gubernatoribus, & sæpius 1522. 1523. 4. 5. 6. à Ferdinando missus est, & magni momenti negotia perfecit. Quartum credo notari *Sigismundum Augustum Poloniæ Regem*. Cui non tantum vivo patre 1543. pronubus & aulæ magister *Elisabetham* Austriacam sponsam adduxit: verum etiam postquam patri successisset 1550. amicitiam inter ipsum & socerum interruptam legatus resarsit, & motus in Polonia oriri visos sedavit. 1552. denuo missus ut ad communionem belli Turcici regnum invitaret. Ubi memorat: *Frequenter antea apud eam gentem orator fueram, neque injucundè mihi profectiones acciderant. Sed tum non modo homines sed etiam faciem hominum mutatam reperi.* Demum 1553. alteram ex Austriacis sponsam *Catharinam* aulæ magister Regi adduxit, cujus etiam conjugii prima jecerat fundamenta. Ita videmus quatuor reges, quos legatus adierit, ut opinor quatuor sceptris notatos. Quintus addi poterat *Carolus* Hispaniarum Rex, ad quem 1519. *Maximiliano* avo mortuo à Styriæ ordinibus missus erat, sed à subditis ad principem suum: Unde hujus legationis non factum indicium reor: quemadmodum nec illius, quâ 1541. ad *Solymannum Imperatorem Turcicum* missus, barbaro persvasit, ne longius hostiliter progrederetur, cum jam Budâ potitus esset.

Mosci imago in galea.

§. XVIII. *Mosci* imaginem in galea sinistra credo memoriam conservare legationis in *Moscoviam*, quâ bis, primum 1517. *Maximiliani Imperatoris* auspiciis, deinceps 1526. *Ferdinandi Archiducis* (cujus frater Carolus V. suum quoque oratorem Leonardum Com. de Nugarolis junxit,) nomine ad *Basilium magnum Ducem* missus est. Altera vice ut quinquagennales inducias cum Polonis pacisceretur effecit. Porrò priori istâ legatione à quibusdam Polonis præter meritum malam retulit gratiam, tanquam in præ-

in præjudicium eorum à Cæsare ipso internuncio Principi Ruthenorum regis titulus attributus & missus esset. Quam ille calumniam scripto ad *Henr. Loritum Glareanum*, quo universam rem & legationis causas exponit, solide refutavit, & sinceritatem Austriacorum in negotiis quæ cum Polonis acta demonstravit. Porrò quod dextra Mosci præter spicula, flagro etiam & acinace oneratur, genti non infrequens: Ita enim toties dictus Sigismundus Comm. Rer. Moscov. p. 49. *Loro pariter freni longo & in extremitate perforato utuntur, quod digito sinistro annectunt, ut arcum apprehendere eoque retento uti possint. Porrò quanquam simul & eodem tempore manibus teneant frenum, arcum, frameam, telum & flagellum, istis tamen scite & sine ullo impedimento norunt uti.*

§. XIX. Hæc de insignibus, qualibus superiori seculo gens usa est: antequam ad modernum typum accedam gratitudo exigit, ut lectori memorem, librum incluti illius *Sigismundi*, quo res ad ipsius vitam & gentem spectantia, commentariis Moscoviticis adjuncta continebantur, debere me gratiæ Illustrissimi Herbersteinii Comitis Domini *Ottonis Friderici*, qui Sigismundi fratrem primogenitum Georgium abavum habuit: ab hoc enim usus ejus mihi concessus est, & alia ad familiæ notitiam subministrata. Eo gratior autem exemplaris lectio fuit, quod chirographo autoris hinc inde ornatum. Ita tabulæ, quâ promotio ejus in Baccalaureum repræsentabatur, sua adscripsit manu: *Sunt qui abhorrent & verecundantur nomine Baccalaureatos appellari. Ego verò gaudeo & glorior. Promotus sum Viennæ* 1502. In excuso Germanico in eundem sensum leguntur: **Im Jahr 1502. Baccalaureus artium worden / deß sich viel schämen / ich mich aber erfreyt. O wie getreuer Maister und unterweiser ich da gehabt: GOtt gebe denen allen die ewige freude zu lohn / Amen.** Quam optandum esset, multis illustribus eundem de studiis & in Doctores suos sensum esse ac animum! fortè melius cum publicis commodis sæpe ageretur. Sigismundi monumenta ab Ottone Friderico communicata. Sigismundus Baccalaureus.

§. XX. Superest ut typum modernum intueamur. Ille repræsentatur in *Fürstii armor.* P. V. p. 3. nec quicquam novi præter dispositionem arearum continet. In eo enim una linea perpendiculari & duabus transversis sex areæ constituuntur, incumbente media parmula *Herbersteinia*: Primum & sextum laterculum occupant symbola *Castiliæ* & *Austriæ* (de quibus n. 12.) sed, forte vitio sculptoris, fascia castello præposita: secundum & tertium *lupus* (de quo n. 2. 13.) omissis, quod culpæ sculptoris iterum tribuerim, corculis: quartum & quintum helcia (n. 3. 14.) sed ita picta, ut nemo agnoscat. Galeæ tres mediæ non discrepant ab iis quas descripsimus, nisi quod regi loco 4. sceptrorum 3. sagittæ deorsum versæ in manus dantur, quod non minus quam reliqua παρόραμα chalcographi arbitror: quemadmodum hoc quoque, quod primam galeam quæ hic coronata visitur, quod solum ex nova gratia Cæsarea ornamentum accesserit, loco jugi scutarii premit pileus: & impositæ plumæ rubent. Ultima cassis lupum ex ala prodeuntem repræsentat. Modernus typus.

§. XXI. Ex alio sigillo alium ordinem cognovi: ut videlicet lupus scuti laterculum primum & quartum, castrum cum fascia (sed illud, uti decet, situ suo) secundum & quintum, jugum Haagiense tertium & sextum impleant: mediam autem parmulam Herbersteiniam corona aurea imposita ornet: quod cum Comitum titulo mactarentur additum non immerito conjicio. Alia dispositio.

§. XXII. Titulus, Sigismundo ille fuit: **Freyherr zu Herberstein / Neyperg und Gutenhaag / Oberster Erbkämmerer und oberster Truchses in Kärndten.** Dein ita in usu: Barones in Herberstein, Neuberg & Gutenhaag, Dn. in Lancowiz & Crembs. Hered. Camerarii & Dapiferi Carinth. Titulus hodiernus: Comites in Herberstein, L. Barones in Neuberg & Gutenhaag, Domini in Lancowiz (**auff Lanckowitz**/) hereditarii Camerarii & Dapiferi Carinthiæ. Qui autem familiæ quovis tempore senior est vocatur supremus hereditarius Camerarius & Dapifer Carinthiæ **oberster Erbkämmerer und oberster Erbtruchses.** Tituli.

CAPUT XXXVIII.
REX HISPANIARUM.

ARGUMENTUM.

1. *Rex Hispaniæ ex Austriaca familia.*
2. *Scutum regium.*
3. *Castiliæ regnum, & δεῖγμα.*

4. *Castella-*

§. I.

SOlus omnium regum in quatuor orbis cogniti partibus amplissima regna & provincias possidet *Rex Hispaniæ*, quem *Catholici* elogio Pontifex ornavit, Augustæ Stirpis *Austriacæ* florentissimus ramus, cujus, ne nimium illud caput excresceret, insignia huc servavimus. Cæterum Potentissimus Rex *Carolus II.* qui hoc tempore Hispanias gubernat, patre *Philippo IV.* avo *Philippo III.* proavo *Philippo II.* procreatus est, qui patrem *Carolum V.* habuit, totius gentis & seculi sui splendidissimum decus, *Ferdinandi I.* fratrem, à quo reliquorum in Germania Austriorum ramus ortus est. Rex Hispaniæ ex Austriaca familia.

Scutum regium. §. II. Ante omnia ſcutum conſiderabimus, quod *Ioh. Iac. Chifflet.* parenti & avis regis Philippo II. III. & IV. tribuit p. 119. 120. Id verò in quatuor magnos quadrantes ſecatur: primus eorum quadripertitus eſt, ex ſymbolis *Caſtellano* & *Legionenſi*; ſecundus bipertitus ex *Aragoniæ* & *Siciliæ* teſſeris: inter hos verò quadrantes intercipitur triquetra areola *Granadenſi* ſigno inſignis. Tertius & quartus tranſverſè ſecti ſunt: ille *Auſtriaco, Burgundiæ vetus ſymbolum*, hic *Burgundiæ novæ teſſeræ Brabantiam* ſubjicit. Duæ præterea parmulæ his laterculis imponuntur: altera in ſede honoris *Luſitanica*: altera in ſcuti umbilico ex *Flandriæ* & *Tirolis* inſignibus conſtans. Sed ordine illas areolas luſtrabimus.

Caſtiliæ regnum, & δῆγμα. §. III. Primi quadrantis primus & quartus laterculus *coccineus* repræſentat *caſtellum aureum, lapidũ juncturis fuſcis, portâ & feneſtris cæruleis occluſum, tribus turribus eminentibus aureis tripliciter pinnatum:* Quod regnum ſit turris aurea in ſanguine Maurorum fundata. *Caſtellam* ſ. *Caſtiliam* regnum (quod in veterem & novam Caſtiliam diſtinguitur,) notari, ipſum nomen indicio eſt. Primus autem geſtaſſe hoc caſtellum dicitur *Alfonſus III.* poſt victoriam contra *Miramolinum* ad Muradal obtentam, cum prius ſolo uterentur leone: (ita Luc. Tud. L. 4. Chron. *Alfonſus IIX. primo caſtellum armis ſuis depinxit, quamvis antiqui reges patres ipſius leonem depingere conſveverant: eò quod leo interpretatur rex ut eſt omniũ beſtiarum*) ſed alii antiquiorem uſum probant. Confer *Ioh. Limn. Iur. publ. Addit. T. IV. ad 6, 6, 19. p. 92.* Cæterum neſcio, quid in mente fuerit *Renato Franciſco Eſſay de merveill. c. 42. p. 369.* ut Caſtiliæ tribueret 5. caſtella aurea in decuſſim trajecta.

Caſtellanum an Legionenſe præponendum? §. IV. Diſputatum, *Caſtellæ* an *Legionis* nomen & δῆγμα præponenda, quia hoc antiquius eſſet, ſed pro *Caſtellano* pugnabat 1. amplitudo, 2. quia Ferdinando illud hereditarium, Legionenſe ab uxore dotale: ac ita acceſſorium principali cedere debuit. 3. quia redintegrata in Caſtella Hiſpanici antiqui Imperii dignitas. Confer *Theod. Heping. de Iur. inſ. c. 6. P. 3. cl. 2. §. 1. p. 297.*

Caſteliæ comites. Reges. §. V. Caſtella initio *Comites* habuit, ſed heres Comitatus *Sancio Regi Navarræ* nupſit, unde filius *Ferdinandus* primus ejus ut *regni* titulum ſumſit, ac præterea *rex Legionis* poſt affinem Bermundum fuit. In nepte linea finita eſt, quæ *Vraca* nomine regna paterna marito *Raymundo Comitum Burgundiæ filio & fratri*, (qui fratrem *Calixtum II.* Pontificem habuit, & perperam ab aliis *Comes Barcinonis*, ab aliis *Tholoſæ* dicitur, atque 1115. vivis exceſſit,) novam progeniem regum Caſtiliæ & Legionis dedit; Filius eorum *Alfonſus VII. Imperatoris Hiſpaniæ* nomen ſumſit, & 1157. moriens filios habuit *Sanctium III.* & *Ferdinandum II.* ab illo *Caſtiliæ*, ab hoc *Legionis* reges, ſed iſti in *Henrico* 1216. defecere, cui ex altera *Legionis* regum ſucceſſit *Ferdinandus III.* pater *Alfonſi X.* qui *Imperator Romanorum* electus eſt, & Aſtronomus cognominatur. *Alfonſus XI.* filium habuit ex *Maria* conjuge *Petrum* cogn. *Crudelem*, qui 1369. cecidit; Sed *Eleonora Guſmannia*, de qua, legitima conjux an pellex haberetur, anceps erat, matre natus frater *Henricus* inde regnum obtinuit, & ad poſteros tranſmiſit. **Succeſſio ad Auſtriacos delata.** In quibus ultima *Iſabella Ferdinando Catholico* nupta hæc regna cum *Aragonio* conjunxit: horum verò filia *Ioanna Philippo Auſtriaco* uxor data ſucceſſionem in hanc familiam intulit.

Legionis regnum. Leo an purpureus. §. VI. Ejuſdem primi quadrantis ſecundus & tertius alveolus *argenteus* refert *leonem rubeum, coronâ, linguâ & falculis aureis.* De hujus leonis colore diſputatur. Plerique (ita & *Chifflet.* qui propterea *molochinum* vocat) non rubeum ſed *purpureum* eſſe volunt. Sed *Cl. Fr. Meneſtr. verit. art du blaſ. cap. 7. p. 85. & l'art du blaſ. juſtif. c. 3. p. 58.* probat, quod *rubeus* ſit. Turpius verò impingit in regulas Heraldicas *Lud. Gollut. memoir. de la Fr. Comte L. 5. c. 13.* ita dicens: *Lors* (ſc. 722. poſt occupatum regnum Legionis) *Don Pelajo print pour armoiries le lyon de gueules en champ d'azur pour ſes armes.* **Origo leonis.** Fabulas de origine hujus leonis vide apud *Th. Heping. de jur. inſ. c. 6. P. 3. p. 298. ſeq. Chifflet.* exiſtimat antiquos *reges Gothorum* in Hiſpania geſtaſſe usque ad *Alfonſum VI. nigrum leonem* in *argenteo* ſcuto, *Raymundum* autem in Hiſpania ſcutum argenteum *molochino leone* impreſſum intuliſſe: quod explodit *Dav. Blondell. plen. aſſert. Geneal. T. 2. p. 361.* Cujus conjecturam, quod leo aſſumtus ſit ob nomen regni *Leon*, non improbare audeo. Quamvis enim non à leone ſed legione nomen ſit, tamen etiam ex alluſione & vocibus vulgi uſu aut ignorantia corruptis ſumtas eſſe ſcutarias figuras alibi P. I. c. 9. oſtendimus.

Reges Legionis. §. VII. Ipſum regnum Legionis quod concernit, primum à *Pelagio* ex *reliquiis Gothorum* fundatum eſt, quæ in *Aſturiæ* montes ſe receperant, cum Mauri Hiſpaniam

niam occupassent, unde primum *Asturiæ* potius & *Ovetanum* regnum dicebatur. In Gothica *Petri Cantabri* familia illud mansit ad *Sanciam* usque *Ferdinandi R. Castiliæ* uxorem, à qua marito regnum allatum. Ab hujus nepte *Urraca* ad *Burgundicam* familiam delatum est, & eo, quem §. 5. dixi, modo matrimonio Isabellæ & Ferdinandi ad Aragonios, mox Joannæ & Philippi ad Austrios transiit.

§. VIII. In hæc regna Castiliæ & Legionis *regi suo Francico* jus aliquod asserere nisi sunt *Ioh. Bodinus l. de rep. c. 9. Iac. Cassan. recherch. L. 1. c. 1. p. 1. seq. Fr. Macedo propugn. Lusit. Gall. P. I. q. 3. p. 337. seq. Dav. Blondell. Geneal. Fr. T. I. p.* XLV. * 1. *a.* & alibi. Sed respondet post alios *Ioh. Iac. Chifflet. vindic. Hisp.* & alibi. Sed age audiamus Gallica fundamenta & ad ea responsiones. Prætensio regum Franciæ in Castiliam & Legionem.

Fundamenta: I. *Alfonsus Castus R. Asturiæ* ἀπαις religionis & subditorum studio *Carolo M.* legatione solenni hæreditatem offert: hic accipit, ex Pipino nepoti *Bernardo* destinans regnum, & cum exercitu in Hispaniam profectus in Mauros pugnat. Cum rediisset in Galliam, agnati Alfonsi, qui à proceribus Bernardi Carpii factione ad revocationem compulsus erat, *Ramirus* & *Garsias* in successionem Alfonsi involant. Confer *P. Æmil. L. 3. in Carol. M.* sub fin. Confer etiam *Suritam in ind. rer. Arag. ann. Chr.* 809. ubi Carolus id appetiisse dicitur. Alfonsi Casti oblatio.

Responsio Hispan. 1. Successio *Caroli M.* nihil juris confert regibus hodiernis, ab eo per masculos non descendentibus. *Chifflet.* 2. Carolus M. illa nec pro suis agnovit, nec inter liberos divisit. *Zypeus* 1, 4. *p.* 15. *Chifflet.* 3. Cum reges Castellæ ipse *Cassan.* dicat armis regum Galliæ in regnum restitutos, hi suum nullum jus esse eo ipso agnovere. 4. Consilii Alfonsum pœnituit, nec *proceres Hispani* consensum præbuere, unde Carolus communibus Hispanorum & barbarorum viribus, antequam in interiora penetraret, victus & exclusus, apud *Marian. L. 7. c. 11. Surita Indic. Aragon. ann. Chr.* 809. Sed confer etiam *Magnif. Dn. Bœcl. Cæs. in Carol. M. p.* 34. 5. An Alfonsus *præteritis agnatis* hoc audere potuerit, in dubio esset. Quia succeditur jure sanguinis in regna. 6. Sed & *regnum donari* non potest. Confer *Fr. Maced. d. l. p.* 339. 340. 341. 7. Si dicant contractum validum ex eo fuisse, quod lato auxilio Carolus M. ex parte sua pacti conditionem impleverit, negant Hispani, eum in regnum venisse sed prohibitum. apud *Marian. d. l.* Responsio

II. *Blanca* uxor *Ludovici VIII.* regis Galliæ, filia primogenita *Alfonsi Regis Castiliæ*, fratri Henrico 1217. extincto succedere debuit: Sed soror minor *Berengaria* filium suum *Ferdinandum Legionensem* intrusit. Confer *Blondell. Geneal. Franc. Tom. I. p.* XLV. 1. *a. Fr. Maced. d. l. pag.* 345. *seq.* Militant pro *Blanca*: 1. *Propinquitas gradus*, quo Ferdinandum, aut *ætas*, qua Berengariam vincebat. teste *Marian. L. 12. cap. 7.* post *Ptolem. Lucensem, Fr. Tarapham, Suritam*; Confer *Fr. Maced. d. l. p.* 346. 2. *Lex fundamentalis regni*, quæ filiis non existentibus filiam natu majorem vocat, nec priori nondum extincta ad secundam lineam concedit transitum. 3. *Henricus* ipse sororem ejusque filium Ludovicum *declaravit heredes*, nec aliter potuit, qui regnum sub universali fideicommisso tenebat. 4. *Status Castellani* in comitiis *agnovere jus Blancæ*, & legatione ad eam destinata homagii fecere fidem. Acta adhuc extant in regio tabulario, infinitis fere sigillis communita. Ita *Cassan.* 5. Sed & *multæ civitates* ob hoc se Ferdinando opposuere, adjutæ à Sancio hujus patruo, qui nepotis acta non probabat: Æque ac ipse pater Alfonsus Rex Legionis filium à matre eo duci non consenserat. Mariana L. 12. cap. 7. *Blancam ætatis prærogativa sublevat, ut fraterni imperii heres esset, legesque Hispaniæ: si jura regnandi leguleiorum modo tabulis continerentur, & non potius studiis populi & principum dexteritate, virtute, festinatione, felicitate, quod in præsenti accidit.* Jus Blancæ uxoris Ludovici IIX.

Responsio Hispan. 1. Fuit tamen Ludovicus nunquam in possessione. Confer *l. cum heredes. ff. de acquir. poss.* 2. Blanca nat. 1188. minor erat Berengaria, quæ nata 1177. *Chifflet. Vindic. Hispan. cap.* 12. inprimis ex *Roderic. Tolet. L. 9. cap. 5.* (quod *Mariana* ipse tribuit studio partium.) Allegat etiam *Chifflet.* pro hac causa alios, præsertim *Albericum* scriptorem Gallicum. Inter Hispan. sentit *Luc. Tudensis* etiam cum illis. 3. *Berengaria* regni consensu & patris diplomate *heres fratris*, ap. *Rod. Tolet. L. 9. c. 5.* Ut & postea in Comit. Vallisoleti. *Marian. L. 12. c. 7.* 4. Cessit Ludovicus tantum, ne Responsio. Exceptio.

 adversus

adversus principem Christianum arma ferre cogeretur. *(Siri Merc. Tom. 2. L. 1. p. 36.)* jure suo, cum Blancam filiam 1266. *Ferdinando Cerdano* conjugem daret. Et postea 1290. *Philippus R. Franciæ* in colloquio Bajonensi. Excipiunt ad hanc cessionem Galli 1. *Cessionem nullam*, quia facta sit in regni, regum successorum, & juramenti regii præjudicium, cum quæ Gallis obveniunt, ilico coronæ unita intelligantur. Inprimis in favorem filiarum in Gallia rex nihil alienare aut à se abdicare valeat. Conf. *Zyp.* 1, 4. *p.* 23. 29. 2. *Non satisfactum conditioni*, quæ Ferdinandi & Blancæ liberis successionem regni permittebat. 5. *Motus in Castilia contra Ferdinandum* orti à patre potius & factione *Alvari* comitis fuere, quam ob Gallorum jus. 6. Cassanus alibi *testamentis* locum esse non vult. *Zyp.* 1, 4. p. 20. 7. Horror externi principis & timor seditionum excludere potuit Ludovicum. *Fr. Maced. d. l.* p. 350.

Successio Cerdana. III. *Successio Cerdana* spectat ad Gallos. Ferdinandus de la Cerda ante patrem *Alfonsum* 1275. extinctus reliquerat filios. Sed hos patruus *Sancius* injustè exclusit, unde in Gallia rerum suarum quæsivere perfugium. Ex illis autem *Maria* f. *Ferdinandi*, neptis Ferdinandi prioris & Blancæ, nupsit *Carolo C. Alensonio*, à quo *Renata* oriunda *jus Cerdanum* intulit in *domum Borboniam*. *Blond. geneal. Fr. T. I. p.* XLV. * 1. *a.* Conf. historiam apud *Marian. L.* 14. *c.* 1. 3. 4. 5. 8. 10. 15. Militant pro causa *Cerdana*: 1. *Conditio matrimonio* Ferdinandi & Blancæ adjecta. 2. Communis regnorum *consvetudo*, quæ primogeniti liberos patruo præfert. Unde etiam tunc in futurum casum ea lex firmata. 3. *Castellanæ urbes* maxime detestatæ Sancii factum. 4. Ipse *avus Alfonsus*, quem filius Sancius accitis Saracenis bello petierat, judicii prioris pœnitens, unde autorem facti comburi curavit, *testamento* 1284. Cerdanos nepotes suos & his deficientibus *reges Franciæ* heredes instituit, Sancii liberis data *Sevilia* & *Murcia*, quæ feudo à Cerdanis tenerent.

Hujus jura.

Responsio. *Resp. Hispan.* 1. *Avi* fuit hoc *judicium*, qui filium nepotibus prætulit. Accessere dein *statuum suffragia*. 2. *Conventum inter Philippum R. Franc.* ob Cerdanos & *Alfonsum*: ut isti regno *Iaen* sub feudi à Sancio titulo contenti essent. Sic & alia *transactio* 1284. arbitris Aragonio & Lusitano; sed neutrum servarunt nepotes, ob hoc jure exclusi. Conf. *Zyp.* 1, 4. *p.* 31. *f.* 32. 3. Alfonsus Cerdanus tandem *jus suum cessit Alfonso XI.* regi Castiliæ. 4. Non ad Alensonios jus hoc delatum posset dici, sed potius ad *Medinæ celi* duces. Nam Alfonsi ex Cerdanis primogeniti neptis *Isabella* hereditatem *Bernardo notho Foxio* attulit, à quo illa familia: sed & Joannes Mariæ frater posteritatem habuit. Præterquam quod major Mariæ soror *Blanca* jus in familiam *Manueliam* intulit: cujus heres *Henrico regi* nupta id postliminio reduxit in regnantem domum. 5. Alibi ipsi Galli *testamenta* rejiciunt. *Zyp.* 1, 4. *p.* 20.

Henrici regis pactum. IV. *Henricus*, cui à Gallis regnum bello partum, 1369. pactus est cum Carolo V. suo & successorum nomine, ut regnum *feudo à Francica* corona tenerent. Successores autem in regnis hereditariis conventionibus decessorum obligantur. Conf. *Bodin.* 1. *de rep.* Addit *Cassan.* Alfonsum R. Castiliæ jussisse suo nomine homagium præstari Philippo Valesio 1336.

Responsio. *Resp. Hispan.* 1. Henricum à Gallis institutum non negari potest: Sed *conditio homagii* probari idoneis testibus nequit. Vid. *Chifflet. Lumin. prærogat.* 13. ubi contra Gallos hoc ex autoritate *Bignonii* adseverantes, disputat. Conf. *Thuan. L.* 1. *p.* 28. *P. Æmil.* silentio damnat. Juxta *Gaguin.* expeditio tantum auspiciis privatis Gueslini suscepta est promovente rege. 2. Posteri Henrici non tam ab illo, quam ejus conjuge *Blanca Manuelia Cerdana* herede jus suum derivant. 3. *Cessiones* aliàs Galli non concedunt validas *Zyp.* 1, 4. *p.* 29.

Prætensionis omissio. §. IX. Hæc fuere Francorum fundamenta: quæ si etiam ulla fuissent, *plurium seculorum decursu* vim suam amisissent. Nec credendum, servare voluisse Gallos jus suum, qui cum Castellæ regibus toties pacti sunt & contraxere affinitates, nulla prætensionum earum facta mentione. Cæterum ad Castellæ & Legionis honorem spectat, quod *Rod. Santius histor. Hispan.* P. 1. c. 17. observat: *Vnumquodque regnum* (sc. in Hispania) *nomen regium sibi assumsit à nominibus provinciæ, quibus tempore, quo regna creata sunt, nuncupabatur. Nomen verò Hispaniæ reipsa & veritate ac debito universalis successionis titulo, sed & omnium nationum ore & nominatione, in ea parte Hispaniæ mansit, quæ hodie subjicitur regi Castellæ, ea potissimum inter cæteras ratione, quia reges Castellæ, à quibus ipsi descendunt, Monarchiam Hispaniarum (ut dictum est) magnis temporibus in soli-*

In Castilia propriè nomen Hispaniæ.

in solidum nacti sunt. Accedit quia constat majorem Hispaniarum partem subditam ferè regi Castellæ. &c.

§. x. Secundi quadrantis prior regio *aurea quatuor rubeis palis* distinguitur. Quo symbolo *Aragoniæ* regnum designatur, vel potius *Barcinonensis comitatus*: Cum enim nuberet *Petronella* heres Aragoniæ *Raymundo Berengario Com. Barcinonis*, ille propria retinuit arma, & ad posteros reges pro regiis transmisit. Et quidem in *Hier. Pauli Reg. Arag. ser. T. II. Hisp. illustr.* p. 851. de nuptiis Petronellæ & Ramiri illa dicuntur: *His nuptiis matrimonii tabulis ex pacto convento Barcinonensia insignia regiis Aragonensium insignibus præferri cepta.* Fabula autem esse videri potest, cum palos inde derivant, quod *Carolus Calvus* digitis sanguine tinctis in scuto *Godofredi Pilosi C. Barcinonensis* eos pinxerit. Videtur tamen eam non omnino improbare *Menestr. L'art du blas. justif. c. 12. p. 398.* & probavit eandem *M. Gilbert. Varenn. R. d'arm. P. 1. p. 89. P. 3. p.* 400. qui tamen opidò fallitur, cum à *Ramiro II. R. Aragoniæ* hæc recepta arma dicit, quæ majorum ejus nullus gestaverat, neque ipse quoque usurpavit, sed gener ejus, ut modo vidimus. *Lucius Marineus Siculus de Reb. Hisp. L. 9. p. 373.* Ludovicum regem nominat, qui *Griffeum* s. *Goffredum* Comitem Barcinonis designaverit: *Cui præcepit, & etiam cæteris, qui Barcinonæ gubernationi præfuturi essent, ut armis & insignibus Otogerii Golantis uterentur, quæ sunt in aureo campo purpurei baculi quatuor, medius & extremi crocei vel aurei.* Simili tessera utuntur *Merodii.* Inde *Æg. Gelen. de Magn. Col. Agripp. L. 2. s. 20. pag.* 174. de ea gente dicit, quod plane eodem symbolo utatur, ob necessitudinem cum familia R. Aragoniæ; addit, se vidisse in eam rem *diplomata regia* data 1386. & *infantis Aragoniæ* 1384. Domus verò *Foxia*, quod ex comitibus Barcinonis ortum suum ducere amat, tres palos rubeos aureæ parmę inscripsit, per diminutionem ad discrimen. *Menestr. verit. art du blas. p. 356.* Huc referendum, quod *Hieron. Blanca comm. rer. Aragon.* tradit *Iacobum I. Aragoniæ* regem genuisse ex *Teresia Ægidii Vidaure* nobili filios duos, *Iacobum* & *Petrum*, qui licet in curia Romana matrimonium nullum declaratum fuerit, legitimi tamen pronunciati, quorum illi *Exericam*, huic *Ayervium* donarit, unde duæ regiæ familiæ Exericarum & Ayerviorum, quorum illis dat *scutum Aragonium limbo circumdatum, in quo octo scutula, singulis fasciis exornata.* His item *scutum Aragonium inscripta cruce totum scutum percurrente, sex scutulis, fascias singulas* deferentibus insigni. Prætereagenuisse etiam ex concubinâ *Petrum Yxaris* Dominum, à quo *Belchitenses* comites, & *Ferdinandum Castri Baronem*, quibus item Aragonios palos tribuit *in quadripertito scuto bis repetitos, additis 2. & 3. laterculo pro illo symbolo Navarreno*, pro hoc stella caudata. Sed tincturæ s. colores non exprimuntur. Idem pag. 830. memorat *Martino Lanuzæ* à Rege Aragoniæ concessum, ut proprio scuto, quod quadripertitum gestabat, duobus leonibus & totidem alis insigne, præponeret palos Aragonios: *Quasi insigni ea insignium permistione Rex duceret ipsis rebus communiter gestis ipsum Martinum pene simul secum triumphare fas esse.*

Aragonia. Barcinonis Com. Palorum origo. Merodii. Foxii. Exericæ. Ayervii. Belchitenses. Mart. Lanuza.

§. xi. Multæ aliæ feruntur fabulæ de antiquis *Aragoniæ* regum insignibus, sicuti ipsa historia tenebris immersa est. Placuit tamen sequentia adducere, pleraque ex *Hier. Blancæ Comment. rer. Aragon.* I. Volunt Innici Aristæ R. Navarreni primi insignia privata fuisse *aristas ardentes* (nempe in scuto *rubeo tredecim aureas.* 4. 4. 4. 1. Varenn.) unde etiam nomen habuerit: sed Eruditissus *Oihenart. in Not. Vascon.* rectius *Aristæ* nomen deducit ab *Harizeta* pago Baigorriæ. II. Inico illi pugnanti adversus Mauros apparuisse referunt in *cyaneo* scuto *crucem argenteam acuminatam*, sed in dextra clypei parte, quæ dein Aragoniæ regibus usurpata sit. III. *Soprarbiensi* regno, quod fingunt fuisse illud, ex quo Aragonicum prodiit, dant ex nominis analogia *cruciculam arbori* imminentem seu *arborem* super galeam pari commento. Ut autem fides fieret, apparitio ferebatur, quæ facta *Garsiæ* regi, cum Ainsam à Mauris vindicaret, videlicet crucis rubræ fulgentis in arbore viridi. Conter. *Haping.* & *Hier. Blanca Comm. rer. Arag.* p. 582. IV. Privata *Sancii Abarcæ* insignia fingunt fuisse *calceamenti* aliquod genus, quod *Abarcas* appellant. V. *Petrum* primum regem Aragoniæ ob victoriam 1096. ad Oscam contra Almozabenium Cæsaraugustanũ obtentam, quo prælio 40000. Maurorum cecidere, dicitur insignibus inscripsisse *crucem rubeam* (in memoriam visi equitis S. Georgii flammeam crucem in pectore gerentis) *in argenteo scuto*, cum 4. *Maurorum regum capitibus*, quæ abscissa inventa, multis & pretiosis ornata gemmis & præcipuis exculta armis, regum esse agnita & ei oblata fuerant, in angulos crucis dispositos.

Veteres Aragoniæ tesseræ. Aristæ. Crux. Arbor. Abarcæ Crux cum Maurorum capitibus. Crux.

Ita *Luc. Marin. Sicul. de reb. Hispan. L.* 8. pag. 367. ista dein propria fuisse Aragoniæ insignia. Quod si verum, saltem diu non duraverint, cum patruus fuerit *Petronellæ*, cujus maritus Barcinonensis Comes insignia propria substituit. VI. Ramiro regi dat insignia *crucem argenteam in cæruleo æquore*, quæ à posteris sint mutata *Mariana de reb. Hisp.* L. 9. c. 2. VII. Ajunt cum *Iacobus* Rex urbem Valentiam obsideret, vespertilionem sibi in regii tentorii vertice media luce nidulum collocasse: quem rex noluerit abigi, unde pullos ibi peperit & exclusit. De hoc dein Blanca ista addit: *Inde Rex Iacobus capta jam urbe ipsius vespertilionis effigiem in superiore parte regii armorum scuti collocari jussit, eaq. insignia Valentino regno concessit; quæ ab eo tempore ad hanc usque ætatem eidem sub* rat pennat *vulgari vocabulo propria manserunt militarium insignium ornamenta. Miror autem, cur in Suritæ nostri Annalium voluminibus atque in publicis aliis nostrarum rerum, quæ quotidie proferuntur, monumentis, hæc quasi Aragonum regni insignia collocata sunt: cum nunquam nostra nec Aragonum regum, sed istius tantum Iacobi regis fuerint, ab eoque primum elogii loco gestari solita, postea Valentiæ ac Valentino regi concessa.* Hæc ille Blanca. VIII. His addendæ ex *Hepingio*, si tamen is autores, quos allegat, satis intellexit, *aquilæ*, quæ ad regum Aragoniæ prærogativam spectent.

Vespertilio.

Aquilæ.

Successio regum.

§. XII. Regnum hoc Aragoniæ ortum a *Ramiro* s. *Ranimiro* cepit, naturali filio Sancii majoris R. Navarreni, qui provinciam *Aragoniæ* regni nomine tenuit. Idem in familia ejus duravit ad *Petronellam*, quæ Barcinonensi Comiti nupta fuit. In hujus posteris regnum continuatum usque ad *Martinum*, in quo defecit 1410. Sed electione ad idem elevatus est *Ferdinandus* ejus ex sorore nepos, *Ioannis R. Castellæ* filius, cujus nepos *Ferdinandus Catholicus* per filiam Joannam Philippo nuptam regnum ad *Austriacos* transmisit, penes quos nunc etiam est.

Prætensio Francorum in Aragoniam & Cataloniam.

§. XIII. In hoc quoque regnum & partem ejus *Cataloniam* regi suo Franci jus aliquod asserere laborant. *Iac. Cassan. recherch. L.* 1. *c.* 2. *pag.* 69. *seq. Blondell. Geneal. Franc. ass. p.* XLV. * 1. *a.* In specie pro *Catalonia, Memoir. & instruct. pour les negot. de paix concern. les droits du R. de Fr. p.* 115. & liber *Catalogne Françoise.* alleg. apud *Vict. Siri Mercur. T.* 2. *L.* 1. *p.* 33. *seq.* Fundamenta adducta huc quoque transferamus, & quid pro justitia Hispanica respondeatur.

Occupatio Caroli M. Francorum jura in comites Cataloniæ.

Tituli Gallorum apud *Cassanum.* I. Occupatio *Caroli M.* qui vocatus Cæsaraugustam expugnavit, eamque sub conditione fidei Franciçæ Ibnabalæ regulo concessit. Sed & postea *Comites Aragoniæ* Francicis auspiciis præfuere. Confer *Adelm. in Annal. & Annal. Fuld. ad ann.* 777. 778. *Surit. indic. rer. Arag. ad ann. Chr.* 778. *seqq. inprimis* 806. *Marian. L.* 7. *c.* 11. Similiter *Catalonia* primum à Pipino, qui vindicandis injuriis, quas à Saracenis Gallia acceperat, Mauros in Hispania adortus est, eique Salmoan Maurus territus Barcinonem & Gerundam subjecit. (conf. *Taraph. de orig. & gest. R. Hisp. in Alf.* 1.) & postea Carolo M. subacta, capta *Barcinone*, cujus regulus *Zaëtus* prius dedititius, dein rebellis fuerat. *Eginh.* dicit occupatam ad Iberum fluvium Hispaniam. *Ludovicus Pius* imposuit *Beram* Comitē ex Gothorū sanguine, sed ob eo perfidiam condemnato, *Bernhardus* Gallus sufficitur, ob quod Gothi juncti Mauris Cataloniam depopulati. Nec tamen fidelior fuit Bernardus Domino suo. Carolus Calvus 874. vel ut alii Crassus 885. *Guifredum*, antea tantum gubernatorem, investivit de comitatu. Vide *Surit. Indic. rer. Arag. ad ann.* 874. Conf. *eund. ad ann.* 845. ut & sequentes reges illius successores. Illi etiam de comitum delictis cognovere. Nec minus *privilegia* in Catalonia concessere. conf. *Surit. indic. rer. Aragon. ad ann. Christi* 844. & 860. 876. 878. Episcopi Barcinonenses, Urgelitani, Gerundenses & Ruscinonenses comparuere in comitiis Franciæ & Synodis. Nec minus Ludovicus pius quasdam declarationes suas jussit custodiri Barcinone, Empuriis, Ruscinone. Ita & acta publica notata annis regum Franciæ. Conf. *alleg. memoir.* p. 116. 117. Conf. *Adelm. annal. ut & Annal. ad ann.* 797. *Surit. Indic. rer. Arag. ad ann.* 797. 801. Primum Aragonia, ex comitum familia matrimonio in regiam domum illapsa, defecit, cum *Ramirus* à rege Navarræ patre constitueretur ejus Rex. *Catalonia* diutius in potestate fuit, nam & *Raimundus Berengarius C. Barcinonis*, cui ab uxore Petronella regnum Aragoniæ obtigit, Ludovico R. Galliæ præstitit *homagium.* Donec 1180. *Alfonsus R. Aragon.* vel potius Archiepisc. Taraconensis in concil. Taracon. interdiceret notariis, ne annos regum Franc. in publicis actis annotarent. *Fr. Taraph. de reg. Hisp. in Sancio III.* Quod in potestate subditi non est, jura principis imminuere. Favebat verò Philippi Augusti eo tempore minoris ætas ausibus Catalanorum.

Resp.

Resp. Hispanorum: 1. Aragoniæ comitatus non à R. Franciæ sed à regibus *Navarræ* dependebat, illis ergo tantum decessit, quod Aragonia in regium titulum profecit. *Hier. Blanc. rer. Arag. comment. in R. Garsia Inniti.* 2. Tractatu Claromontano 1270. *Philippus R. Franciæ* remisit jus suum in Cataloniam regi *Iacobo.* Hoc *Surit. in indic. rer. Arag.* dicit 1258. in conventu *Corboliensi* factum. Sic & *Marian. L.13. c.11. ac Siri l.c.p.36.* Responsio. Tractatus Claromontanus.

De hujus tractatus valore disputatur. (*Blondellus* tamen contra eum nihil excipit.) Quæ contra illum.

1. Contra eum faciunt. 1. Jura coronæ inalienabilia. 2. Juramentum regis in coronatione. 3. Comitiorum & parlamenti consensus deficiens. 4. Cum dicitur remissa superioritas in *Linguadocium* à R. Aragoniæ pro æquivalente illius concessionis, negant Galli, Bertrandum Tholosanum, quia comitatus coronæ sit feudum, potuisse feudi obligatione eum Aragoniæ subdere. 5. Saltem si quod jus habuerint Aragonii, illud perdidisse bulla Papæ, quâ Petrum Albigensium fautorem devovit diris. 6. Permutationem esse inæqualem.

2. Pro eo faciunt: 1. Obligatio in successores derivanda à decessorum pactis. 2. Permutatio fuit juris Aragonici in plures Linguadocii civitates & Francici in hunc comitatum. Unde regno non detrimentosum pactum. Conf. *Zyp.* 1, 4. *p.* 30. 32. Pro illo.

3. Jam pridem vix aliquid præter titulum penes reges Franciæ fuerat. *Marian.* L.13. *c.*11. Cum hâc ratione supremum in Cataloniam imperium Franciæ vindicetur, tantum titulus feudalis penes Hispanos maneret, quem ipsum tamen ob Dominos sæpe armis appetitos perdidere. *Siri l.c.*

II. *Fundamentum Gallorum. Alfonsus Imp. Hispan.* in castris ad Bajonam 1132. testamentum fecit, quo *equites Templarios* instituit regni heredes. Unde *Raymundus M. ordinis* regnum occupare conatus, sed demum cum *Raymundo Berengario*, qui ob uxorem regnum sibi asseruit, pacisci coactus est. Transactioni sequentes magistri contradixere, nec etiam conditiones impletæ. Unde *ordine Templariorum* postea suppresso; à Papa major pars bonorum regi Galliæ, in quibus hæc prætensio, addicta. Conf. *Surit. in indic. rer. Aragon. ann. Chr.* 1136. *Blanca in R. Alfons.* Alfonsi testamentum & successio Templariorum.

Resp. Hispan. 1. Alfonsus non potuit fratrem Ramirum & alios necessarios præterire. 2. Actio in Templarios, cum ordo extingueretur, à plerisque adhuc injustitiæ arguitur: nec ex eo validum jus Gallis. Conf. *Phil. Camer. Hor. subc. cent.* 1. *c.*83. 3. *Transegere* ordines 1143. Eaque transactio à Patriarcha Hierosolym. & Pontifice Honorio IV. confirmata. *Surit. ind. rer. Aragon. ad ann.* 1141. 1143. 4. Si Templariorum ordo heredem habuisset regem Galliæ, saltem adhuc *ordo Rhodiorum* restaret, qui cum Templariis & custodibus sepulcri Hierosol. simul institutus, sub nomine veteri *Hospitalariorum*, apud *Surit. indic. rer. Aragon. ad ann. Chr.* 1133. Conf. *Marian.* L.10. *c.*15. Responsio

III. *Fundamentum Gallorum. Petro R. Aragonio*, ob feloniam, ingratitudinem, Siciliæ injustam invasionem & Francorum editam lanienam, à *Pontifice*, cujus beneficio Aragonia tenetur, *exautorato*, jus regni hic *Carolo Valesio* Petri ex sorore nepote, tum ob hanc cognationem, tum ob beneficia Gallorum in sedem Romanam, concedit. Ob quod Galli illud aggrediuntur, & majori ex parte subjugant. Unde jus hoc cum reliqua Valesia successione ad reges Franciæ. *Paul. Æmil. in Phil. III. R. p.* 235. Petr. Aragon. a Pontifice exautoratus.

Resp. Hispan. 1. Pontifici non concedunt Galli in temporalia regum potestatem. Nec potestas Papæ in temporalia Aragoniæ probata. 2. *Carolus Claudus* captus promisit inter alias libertatis conditiones, ut jus à Papa concessum Franci remitterent. Quâ ratione 1288. dimissus est. *Marian.* L.14. *c.*11. *Surit. indic. Aragon. ad ann. Christi* 1288. Pontifex verò conditiones rescidit. *Id. ann.* 1289. Sed aliâ pactione Aragonia rediit ad reges suos. *Ibid. ad ann.* 1291. & 1295. *Marian.* L.14. *c.*17. Vicissim *Carolo Valesio* Andinus ille *Andes & Meduanos* compensationis causâ cessit. *Sammarth. geneal. Dom. Franc.* L.30. *c.*2. Confer *Zyp.* 1, 4. *p.* 30. 3. Novo fœdere 1295. (*vid. Surit. in indic. rer. Aragon. ann. Chr.* 1295.) regi Francorum Aragonius conciliatur, ut auxilia etiam ad Anglicum bellum subministraret. Responsio

IV. *Fundamentum Gallorum. Ioanni regi Aragoniæ* nullus filius sed filiæ superfuere, *Ioanna Matthæi Foxii* & *Iolanda Ludovici II. Andini R. Siciliæ* uxores. His cum in regno fœmineæ successionis, quod exemplo Petronellæ Ramiri filiæ constat, capaci, deberetur successio, Sibyllæ Joannis novercæ astu factum, ut frater *Martinus* regnum invaderet. *Foxius* jus armis persequi frustra conatus est: ab eodem instituto, quia Foxia ἄπαις *Andinæ* sorori jus relinquebat, hujus maritum negotia Italiæ detinuere. Ab Jolanda Aragonia jus Andinorum.

Ita

Ita licet Statuum magna pars *Iolandæ* faveret, inprimis Herediarum gens, Ferdinandus Castellanus electus est rex: jure tamen Andinorum integro, quod hac ratione ad reges Galliæ cum reliqua hereditate delapsum. Conf. *Surit. ind. rer. Aragon. ad ann.* 1395. & inprimis *Hier. Blanc. Comment. rer. Arag. in R. Mart. & dein in* 4. *interregn.* ubi tota historia electionis & competitorum. *Marian. L.* 20. *c.* 2.

Responsio. *Resp. Hispanorum*: 1. Martinus masculus jure neptes ob sexum antecessit: & à Statibus vocatus est, exploso Foxii jure. Quin *& fœminas successionis incapaces, præter exemplo Constantiæ Castellensis Petri filiæ: quo recenti quam veteribus exemplis stare præstet.* Ita *Vrgelitanus* apud *Marian. L.* 20. *c.* 2. Excip. 1. Testamentum Petri patris Martini, quo huic neptes præferebat. *Blanc. rer. Arag. in rege Mart.* Conf. *Marian. L.* 19. *c.* 5. 2. Fœminæ successionis in hoc regno omnino capaces: & ipse *Ferdinandus* dein hoc intuitu matris electus. 2. *Iolanda* in gratiam Martini, antequam nuberet, & cum nuberet, juri suo renunciavit, addito juramento. *Zyp.* 1, 4. p. 29. Exc. Renuntiationem à minorenni factam, & reverentiâ patrui libertatem impediente, sed & Martino sine liberis extincto jus prius reviviscere debuisse. 3. Joannis testamentum Martinum ad successionem vocabat. *Surita indic. rer. Aragon. ad ann.* 1395. *Zyp.* 1, 4. *p.* 22. *Blanc. rer. in R. Mart.* Exc. De testamenti veritate. (vide apud *Siri p.* 37.) dubitandum, nec minus de valore: sed & Martino sine liberis decedente illius dispositio terminatur. 4. Fœmina semel exclusa (ita hic Jolanda à Martino) semper exclusa maneat. Obj. Excludi dum supersunt masculi: sed reviviscere jus illis extinctis. 5. Autoritate Pontificis *Benedicti XIII.* novem, e singulis regnis terni, electi arbitri regnum adjudicavere Ferdinando, quam sententiam Pontifex confirmavit. *Zyp.* 1, 4. *p.* 18. Exc. A Pontifice illegitimo, & qui à Constantiensi concilio sess. 32. declaratus perjurus, rebellis, contumax, schismaticus, hæreticus, & tum privata ex causa Franciæ inimico, per arbitros Hispanos Gallicæ nationi infestos, contra legem Dei, naturæ & gentium privans liberos successione paterna, injusta est sententia. Et mox Jolanda adversus judices quatuor ut suspectos antequam ferrent suffragia protestata est. ap. *Blancam* & *Marian.* 20, 2. 6. Testamento alias negant Galli regna relinqui posse. *Zyp.* 1, 4. *p.* 20. 21. 7. Si quod jus Andinorum, hi sine Lotharingorum injuria, qui per matrem ab illis descendebant, regem non potuere heredem dicere. *Zyp.* 1, 4. *p.* 21.

Renatus Andinus ab Aragoniis & Catalanis rex dictus. V. *Fundamentum Gallorum. Aragonii* & *Catalani* à *R. Ioh. Aragonio* desciscentes agnito Andinorum jure 1468. *Renatum Andinum* dixere *regem*. Hic etiam eo mitit filium *Ioannem*, cujus successus initio prosperi tandem morte ipsius corrumpuntur. Ab Andinis transmissa successio ad reges Franciæ.

Responsio. *Responsio Hispan.* 1. Factum hoc seditiosum jus non dat. 2. Quæ Joannes Andinus armis occupaverat, meliori jure iterum vindicata. 3. Lotharingis non regi patrocinarentur, quæ Andini juris probarentur fuisse.

Rex Ludovicus XIII. à Catalanis patronus & Dominus sumtus. VI. Accessit dein quod *Catalani* gravibus pressi tributis & militum insolentia vexati, cum 1640. motus cepissent, conf. *Siri T. I. Merc. L.* 1. *p.* 45. *seq.* abdicato rege suo, in regis Galliæ se dedere *patrocinium* & *dominium*, articulis 1641. consignatis, quod ille ex veteri jure in se suscepit: juramento servare libertates Cataloniæ, & ut principatus, una cum comit. *Ruscinone* & *Cerdana*, nunquam divellatur à corona *(art.* 13.) promittens. Heri nomine præstitit hoc *Maresc. Brezæus* 1642. 23. Febr. in urbe Barcinone. Ut autem probetur, Catalanos hoc modo principem suum abdicare potuisse, rationes considerandæ sunt, quibus apud *Siri d. l. p.* 27. id ostendere conantur: 1. Non aliud in se imperium agnoscere Catalanos, quam quod ab ipsismet sit. 2. Principatum electivum esse non hæreditarium (etiamsi amore principum plerumque primogenitos elegerint. Exemplum contrarium, cum Oliva fratre Seniofredi posthibito, patruelis electus est,) nec conditionem hanc mutatam Aragoniæ unione, aut ullo contrario exemplo, quod eo ipso sit invalidum, quia contra leges sit. 3. Leges municipales ita esse immutabiles, ut non subjaceant principum arbitrio. Unde cum aliæ omnes provinciæ ad secundam jussionem cogantur regia mandata exsequi, nisi crimen committere velint, Catalani non tenentur ad hoc, si privilegia lædantur. Cumque rex ipse fateatur, eos ad nullam obedientiam obstringi, nisi prius juramento confirmatis eorum privilegiis, hæc si violantur, sunt in eo statu, in quo fuere ante juramentum. Conf. *Testam. Iacobi I. R. de Aragoniis Castellæ nunquam subdendis* apud *Surit. annal. L.* 3. *c.* 43. *ann.* 1248. Conf. *Vittorio Siri T.* 2. *Mercur. L.* 1. *p.* 137. *seq.*

Resp.

Resp.Hisp. 1.Iterum illa seditiosè acta. 2.Quod attinet ad prætensam libertatem Catalanorũ,ea & Castellanis impugnatur,& refellitur illis,quæ Franci pro jure suo ex antiquitate adferunt. vide *Strip.33.* qui ipse existimat, fundamenta Catalanorũ his convelli. Responsio.

VII. *Fundamentum Gall.* Adde aliud quoque jus apud *Blond.geneal.Franc.T.1.p.XI.v.1 b.* ubi ex Joannis Aragonii & Blancæ Navarrenæ *pactis dotalitiis*, illius omnia bona vindicantur Blancæ liberis; à quibus ad regem per Foxios & Albretanos successio. *Hispani* his fundamentis in genere opponent *præscriptionem*, & *renunciationem* generalem in *pact. Madrit. n.7.* quam fortissime constringit renunciatio specialis in pactis *Crespiac.art.12.* Pacta dotalia Joannis Aragonii & Blancæ Navarræ.

Demum pace quæ 1657. conclusa *art.* 42. Pyrenæi constituuntur utriusq; regni limes. & *art.* 48. restitutio locorum occupatorum sancitur. Quo videri potest abdicatum, si quod juris in Aragoniam & Cataloniam prætendebatur. Sed confer etiam *art.89.* quo coronæ indefinite suæ servantur *prætensiones*, quod tamen ad vetera illa & lapsu temporis extincta vix extendetur. Hispanorum fundamenta.

§. XIV. Aragoniæ etiam connumeratur *Ruscinonensis Comitatus* (*Rousillon*) & civitas *Perpinianum.* Ille comitatus situs inter duo cornua Pyrenæorum, modo Galliæ modo Hispaniæ ab aliis accensetur. Certe ex quo defuncto ult. Comite *Gerardo* 1168. ad *Alfonsum Aragoniæ regem* fuerat devolutus, in hujus successorum potestate mansit. Videri tamen volunt Galli eundem sibi animo servasse. Unde pro Rege suo scribit *Cassan.rech.des dr.L.1 c.8.pag.417.seq. Autor des mem. & instr.concern.les dr.des R.de Fr.p.112. La Catalogne Franç.ap Vict.Siri.T.2.L.1.p.337.seq.* Ruscinonensis Comitatus & Perpinianum.

Fundamenta Gallorum sunt: I. *Naturalis distinctio Pyrenæorum*, quos Galli nisi bello adversus Mauros gerendo superare non soliti. Illiberim (*Colivre*) Ptolemeus Volcis Tectosagis, Plinius itidem Galliæ Narbonensi tribuit. Nec aliter *Lud. Nonius Hisp.c.91.* ex *Athenæo* & alii. Unde olim Episc. *Elnensis* suffraganeus Narbonensium, Hispani verò sedem Perpinianum transtulere, & Tarraconensi metropoli subjecere. Prætensio Gallorum in ea. Distinctio Pyrenæorum.

Resp. Hispan. Naturales termini imperia non limitant, nec omnibus seculis eadem finium ratio. Sed & in ipsis Pyrenæis potius Comitatus quam cis Pyrenæos situs est. Responsio

II. Comites Ruscinonis, ex quo primo *Wifredo* feudum contulit *Clotharius II.R.Franc.* universi *superioritatem Franciæ agnovere*, quod & ultimus fecit *Gerbardus* in testamento suo, annos regni Ludovici jun. ei apponens. Unde vasallo sine masculis decedente coronæ applicari debuit comitatus feudali jure, quo paulo antea Aquitania erat ad coronam reversa. Unde *Surit.ind.rer. Arag.ann.* 1258. inter ea, in quæ jus sibi *Ludovicus IX.* asseruerit, recenset *Ruscinonem.* Cassan. dicit 1. Comitatum hunc in *Marchionatu Gothiæ* comprehensum, quem *Bernardo* dederit *Carolus M.* Deinde eo investitos *Godofredum, Raim.Trincavellum, Bern. Athonem, Rogerium*, donec ultimus Comes *Guilh.Trincavellus*, comitatus Biterrensem, Carcassonensem atque quicquid habuerit Agathæ, Ruscinone & alibi, 1247. coronæ daret. 2. Addit quia *comites Tolosæ* jus etiam in hoc comitatu, ex eo quod *Raimund. Trincavellus* à Tolosano captus ea cessione se redemerit (ex *Petr. Neubrig. de reb. Angl.L.2.*) habuerint, unde Alfonso Tolosano cum Jacobo Aragonio bellum ob Perpinianum occupatum, jura Tolosana non minus ad coronam *tractatu Meldensi* delapsa 1248. 3. Si verò quod *Chassanæus cons. 46.* faciat, constituatur hic comitatus dependens à *Ducatu Narbonæ*, Narbonam etiam permutatam pro Ducatu Nemorosio, atque morte Foxii omnino ad coronam delapsam. 4. Excommunicatione *Petri Aragonii* iterum hunc comitatum ad *Carolum Francum* pervenisse, & ob hoc *Perpinianum* à Rege occupatum, quod recepere Aragonii capto Carolo Claudo. Veteres aliqui tituli.

Resp. Hisp. 1. Titulos veteres eo abolitos esse dici potest, cum *testamento Gerhardi* ad *Aragonios* delabi passi sunt Franci comitatum. 2. *Corbolii* Rex Galliæ jure suo cessit, ut vicissim Aragonius jure suo in *Linguadocium* cederet. (vid. supra § 13.) Conf. *Surit.ind.rer. Arag.ann.* 1258. 3. Ipsa dubitatio Gallorum, an *Narbonæ* aut *Tolosæ* titulo sibi Comitatum vindicare possint, causæ arguit incertitudinem. 4. De titulo Caroli Valesii vide §.3. Responsio

III. Comitatum cum *Monpelio Jacobus III.R.Majoricæ* à Petro IV. Aragonio agnato ditionibus spoliatus vendidit *Phil.Valesio* (juxta *Matth .Villan.L.1. Annal.Petrarch. L.2. Senil. Pap.Masson. annal.*) vel *Joanni* (*Favin.theatr. d'honn.*) titulum tantum sibi ad dies vitæ, & descendentibus à se (non aliis) jus reluendi servans. Contractum autem agnati Petr. Aragonius per legatum residuo pretii accepto confirmavit. A filio ejus Jacobo IV. fratre suo *Isabellæ* Montisferrat. accepit jus, & *Ludov. Andino* concessit. Cujus ad regem delata successio. *Cassan.* addit alium titulum, ab *Jolanda* uxore Ludovici Andini, de quo in prætensione in *Aragoniam*, quam totam coronam ille complectitur. Jacobi III. R. Balear. venditio.

Resp.Hisp. 1. *Jacobus Balearicus* tantum Monpelerii jura, dominatum & ditionem vendidit. Apud *Surit.ad ann.* 1349. & 1350. cum Rex Aragoniæ confirmaret agnati contractum, tantum exprimuntur *Monpeleria, Omeladesia & Carladesia* ditiones: nulla *Ruscinonis* mentio. Unde apud *Marian. L.16. c. 12.* ex pretio copiis conscriptis Jacobus *Baleares, Ceretanos & Ruscinonenses* infestare cœpit. Dein 1351, ap. *Surit.* cum ut ea, quæ Balearicus cesserat, à Joanne rege concederentur filio Ludov. Andino, sancitur, iterum *Ruscinonis* nulla mentio. 2. Isabella jure suo cessit 1358. cum ab avunculo Petro R. Arag. desponderetur Marchioni. *Surit.ad ill. ann.* 3. Vide etiam prætens. *R. Franc.* in Baleares & Sardin. ut & in Arag. 4. Venditiones aut donationes alibi *Cassanus* non admittit. *Zyp.1,4. p. 26. 27.* Responsio.

IV. *Joannes rex Aragoniæ* comitatum pro 300000. scutatis & 700. equitum & peditatus necessarii instructu (quo beneficio etiam rebellio regni sedata) *oppignoravit comitatum Ludovico XI. Bouchet in hist. Aquitan.* omnino venditum ait: ita & *Favin.* quod cum rex nuda oppignoratione contentus esse noluisset, Aragonius plane cesserit. Unde in realem possessionem rex venit. (*Paul. Æmil. L.* 10. dicit, *attributo ac velut oppignorato*, Sed apud *Ferron. L.1. pag.2.* vocatur *justa venditio.* Sed p.3. Oppignoratio Joannis R. Aragoniæ.

Ferdinandus non nisi *oppignorationem* agnoscit.) Id verò pretium nunquam solutum. Sed & Ferdinandus post patris mortem contractum oppignorationis confirmavit.

Responsio. *Resp. Hisp.* 1. A Carolo VIII. quem religione ad hoc *Fr. de Paula* permoverat ap. *Surit.* debitum 1493. remissum est, cum in Italiam iturus esset. Exc. (1) Rex non potuit remittere debitum, quod ad coronam spectabat. Saltem successores eâ liberalitate non obligantur. (2) Fraude corrupti *Oliv. Maillardi Franciscani* seductus est. *vid. Ferron. L. 1. p. 2.* vel *Episcopi Albiensis* corruptione: ut *Surita* fatetur, eum ob hoc male audivisse. (3) Ferdinandus nec illis pactis stetit, quibus jubebatur filias non sine consensu regis Franciæ elocare, & conatus Neapolitanos non turbare. 2. Pignus cum remisso debito redditum est. Exc. Etiamsi pignora reddantur, debitor tamen liber non est. 3. Saltem ipsum comitatum petere nequeunt Galli, si pecuniam poscere possint. Nam & *Ludovicus XI.* motus *Franc. de Paula* persvasione, testamento cavit, quod pignus relui possit. Quod *Surita* perhibet, sed *Comineus* non meminit. 4. In pace *Ludov. XII.* & *Ferdinandi* ac *Isabellæ* confirmata *Granatæ* 1500. *Ludovicus Aragoniis* cessit jus suum in comitatus *Ruscin.* & *Cerdanum*, cum vicissim cederet Ferdinandus jus, quod in *Monpelium* & alia Franciæ sibi deberi prætendebat. vid. *Memoir. & negot. pour la negot. de paix concer. les droicts du R. de Fr. p. 114.* Addit *Cassan.* argumentum, quod Ecclesiæ Episcopalis Perpiniani portæ & aliis ædificiis insculpta *lilia Francica.* adduct. *l. 1. §. non alii autem. 45. ff. de vi & vi arm. l. decernimus. C. aquæduct. L. 11.* Addit etiam quod in archiv. *Biterr.* extet indiculus jurium, quæ Rex & civitas Biterrensis *Perpiniani* habeant: ut & quod regii præfecti apud *Bacquet de dr. de just. c. 3.* Ruscinonensibus jus dixerint.

Fundamenta Hispanorum. Fundamenta contraria Hispanica sunt: I. *Testamentum Gerhardi ultimi Comitis*, quo is sub Ludovico jun. R. Franciæ comitatum *Alfonso regi Arag.* donavit. 1178. Unde cæpit in publicis tabulis *Alfonsus Aragon. R. Barcinonis & Ruscinonis Comes, Provinciæ Marchio vocari. Marian. L. 11. c. 14.*

Testamentum Gerhardi ult. Comitis. Responsio Gall. *Resp. Gall.* 1. Aragonii authenticum testamenti exemplum diligenter occultavere, extractum habet *Puteanus.* Suspicionem autem de alia quoq; clausula inserta, quâ subditis, sub Gallo an Hispano esse mallent, *optionem* dederit, aut amplius quid disposuerit, quædam injiciunt, quæ *Palaus in prætens. Com. Ruscin.* habet. 2. Dispositio vasalli de feudo præjudicare nequit coronæ. Inprimis cum diserte Gerardus dicat, se hoc ex magno amore facere, *quando meum honorem, qui ad jus illius non pertinebat, illi dono.*

Præscriptio. II. *Perpetua possessio* plurium seculorum & ex hac *præscriptio.*

Responsio. *Resp. Gall.* 1. Adversus reges præscriptio non proficit. 2. Sæpe in manu Francorum fuit Perpinianũ. 3. Ferdinando Catholico Franci præter oppignorationem alios titulos, quibus in comitatum instructi essent, ostendere, unde 1479. ut per arbitros res decideretur, conventum est. 4. *Carolus VIII* de injustitia *Ferdinandi* conquestus ipse post reditum comitatũ iterum adortus est, ut & *Franciscus I.* ac *Henricus IV.* illi arma intulere. Atque ita jus Galli suum integrum servarunt.

Abdicatio. III. Abdicatio in pactis *Corbolienſibus* 1258. vid. *Surit. ad ill. ann. Madrit.* n. 7. *Crespiac.* §. 12.

Eventus. Hæc cum utriusq; partis fundamenta fuerint, non tantum bello adv. Aragonios favore Balearici regis *Perpinianum* tenuere *Galli* 1285. Sed & postea *oppignoratum* comitatum 1462. ipse *Johannes* Rex tradidit *Ludovico XI.* regi. Ab hoc 1473. desciscunt incolæ, ab Aragoniis excitati, & Francicum præsidiũ in arcem se recipere cogunt. At seq. anno armis iterum ad deditionẽ coacti inq; fidem Francicam recepti sunt. Novæ etiam scriptæ conditiones. Cum verò per *Lud. Ambosium* restituisset *Carolus VIII.* comitatum, post bellum Neapolitanum eum iterum adortus *Salsulas* cepit. Expeditio alia *Francisci I.* 1542. Perpiniano frustra obsesso in irritum cecidit. Eodẽ postea *Henric. IV.* Marescallum Ornanũ cum exercitu misit. In ult. hoc bello 1642. captis *Perpiniano, Salsulis* & *Colibra* tota ditio in potestatẽ redacta, atq; pace 1659. art. 42. 43. unita *coronæ Franciciæ*, atq; ita controversia terminata est.

Prætensio Pontificis in Aragoniam. §. XV. Nec verò solus Galliarum Rex est, qui in Aragoniam aliquod jus sibi arrogat, sed etiam ipse *Pontifex superioritatem* in eam prætendere ausus est. Cujus fundamenta illa sunt:

Ramiri subjectio. 1. *Ramirus Rex* I. quod Pontifex Aragoniæ honorem regium diplomate confirmasset, se *vasallum* constituit Ecclesiæ. Marian L. 9. c. 7. *Sedi Apostolicæ inprimis & maxime deditus fuit: prorsus ut regnum seq, & liberos Pontificibus obnoxios vectigalesq; fore, lege in æternum lata voluerit & sanxerit.* Ita & *Surit. ind. rer. Arag. ad ann. 1063. Cassan. Rech. des dr. du R. de Fr. L. 1. c. 2. p 82. 109.* causam in eo quærit, quia consensum Regis Franciæ sperare non potuerit, qui hactenus Dominus Aragoniæ.

Petri II. oblatio. 2. *Petrus II. R. Aragoniæ* diplomate dato Romæ 1204 ap. *Baron. T. 11. annal.* obtulit Pontifici *Innocentio*, successoribus & sedi Romanæ, regnum suum, & ad solvendum quotannis censum 250. *massimitenarum* se obligavit. Agnoscit etiam *Blancα rer. Arag. in R. Petro. p. 650.* eum Ecclesiæ Rom. regnum *subdititium* fecisse, & ob hoc *Catholici* nomine donatũ. Notat autem, diademate panis azymi, ne pedibus illud Pontifex pro more imponeret, cohonestari voluisse. Postea *Jacobo I.* Regi recusavit coronam imponere Pontifex, nisi vectigali soluto, quod pater promiserat, sed indignatus Jacobus discessit. ap. *Marian. L. 13. c. 22.* Sed postea 1219. cum *Honorius* Papa regnum Aragoniæ in protectionem suam accipit, mentionẽ nullam facit *feudalis tituli.* Diploma refert *Sur. ind. rer. Arag. ad ill. ann.*

Petri III. investitura. 3. Allegat etiam *Cassan. rech. des dr. du R. de Fr. 1, 2. p. 113.* investituram, quâ *Petrus* III. quoq; ob regnum *Aragoniæ & Sardiniæ* præstare jussus est *homagium ligium, vasallagium & fidelitatis juramentum*, & 100. equites armatos, & 500. pedites defensioni Ecclesiæ. Itaq; Petrum, cum Siciliâ occupatâ Pontificis autoritatem insuper habuisset, regno privavit *Martinus Papa. Surit. ind. Arag. ad ann.* 1283. 1284. sed ibid. Rex *appellat* à Pontifice ad alium minimè suspectum, & se Ecclesiæ submittit.

Alfonsi promissum. 4. Cum rescinderetur donatio Aragoniæ à *Martino Papa Carolo Valesio* facta, 1291. *Alfonsus* pactis *Tarasconensibus* promittit quotannis 30. uncias auri Ecclesiæ pendere. *Surit. ind. rer. Arag. ad ann.* 1291. Huc trahi potest, quod *Surit. ind. Arag. ad ann. Chr.* 1353. de

rege

rege *Petro IV.* dicit, quod hic legatis Romam missis,se Pontifici atque sedi Apostolicæ subjectum & obedientem fore, juramenti fide sanxerit. Petri IV. legatio.

5. Cum post Martini R. mortem interregnum esset, & in eo alius Rex eligendus, *Benedictus* Papa etiam partes interposuit suas. Benedicti Pontif. auctoritas.

Verum opponi potest his fundamentis à parte Hispanorum: 1. *Censum* non inducere superioritatem, nec enim semper debetur collecta jure superioritatis, sed aliis quoq; titulis. vid. *Spreng. prat. ill. p.* 162.163. ubi ex *ICtis*. Speciatim verò Ecclesiç sępe pietatis ergo censum promissum, antiquæ historiæ docent. conf. *Fr. Maced. propugn. Lus. Gall. P.* 1. *p.* 89. Hispanorum jura.

2. Regis factum regni jura imminuere nequit, si proceres non consentiant. Apud *Surit. ind. rer. Arag. ad an. Chr.* 1276. Petrus III. Rex cavet posteris suis, & ante impositum diadema obtestatur, se ab Archiepiscopo Tarraconensi eà conditione coronam non suscepturum, ut Ecclesiæ adesse cogatur, aut ut illi obsit: ne se tanquam Ecclesiæ dediticiū aut stipendiarium ultro profiteatur, quod à Petro rege avo usurpatum & inductum regni proceres conquesti fuerant. In eundem sensum *Blanc. in h. rege.* Sic & ante ipsum Jacobus coronatione Pontificis carere, quam vectigal solvere maluit ap. *Marian.* L. 13. *c.* 22.

3. A multo tempore non agnitum jus eo ipso exspirasse dicendum est.

4. Si veram doctrinam in subsidium causæ vocare lubeat, addendum fuerit: Incompossibilem esse in eadem persona potestatis Ecclesiasticæ & secularis conjunctionem. vid. Theolog. nostros ad *Luc.* 22, 25.26. *Dn. D. Dannh. Hodosoph Ph.* 2. *p.* 99. *id. in Christeid. Act.* 1. *protheor. Phæn.* 9. *p.* 81. *Id. in Hodomor. Pontif. Ph.* 2. *p.* 692. *seqq.* Quod omnibus Pontificiis prætensionibus generatim objici potest. Cum autem in universam Hispan. jus aliquod sibi etiam Pontifices arrogarent, unde *Gregorius VII.* Hispaniam *patrimonium Petri* dixerit, apud *Thuan.* L. 46. *p.* 782. nihilominus servarunt Hispani libertatem, apud *Marian.* L. 9. *c.* 5.

§. XVI. Satis diu nos Aragonia detinuit. Pergamus ad sequentem laterculum, qui oblique dextrorsus & sinistrorsus *sectus*, in *summo & imo aureo palum quatergeminum miniatum*, in lateribus *argenteis aquilam nigram auro coronatam cruribus coccineis* defert. Notatur ita regnum *utriusq; Siciliæ*, h. e. non insulæ tantum sed & *Neapolitani* quod vocant regni, seu *cis & trans pharum Siciliæ. Palorum* ratio evidens est, cum ex *Aragonio* symbolo sint mutuo sumti, nam Aragonię reges diu illo regno potiti erant. *Aquilarum* ratio à *Friderico II.* repetenda est. Autorem constituit horum insignium *Fridericum Hieron. Blanca Arag. rer. comm. p.* 665. illis verbis: *Hoc breve dicam, hæc quæ cernuntur, Siciliæ regni militaria insignia, ab eodem Federico rege constituta fuisse ex Aragonum Regum & Romanorum insignibus Imperatorum, à quibus maternus avus Manfredus rex originem ducebat compacta.* Conf. *Hæping. de Iur. insi. p.* 275. Cæterum apud eund. c. 6. P. 3. p. 301. varia commenta de Siciliæ *veteribus tesseris* videre licet. 1. *Albam crucem* in *area rubra*, datam *Siculis* ab Imperatore *Arcadio s.* potius urbi *Messanæ*, cum ea à Gothis obsessa ac Bulgaris, auxilium à cruce obtinuisset. 2. *Crucem* fuisse, cum *quatuor cruciculis ad latus positis*. Hæc verò insignia *Hierosolymitana* sunt, prorsus ut ex *Chassanæo* repræsentantur: ac ita à Siculis regibus quidem, non ob Siciliā, gestatum symbolum. 3. Idem judicium ferendum de reliquis *Renati Siculi* armis, ex *Chassanæo*, quorum alia *Neapolim* notant, ut *scutum liliatum cum fasciola vel ponticulo*, (rastrum appellat Hæping.) vel *Hungariam*, ut fasciæ rubeæ & argenteæ s. campus fessatus. 4. Quid de *cruce, cujus lateribus quatuor aquilæ adjectæ*, dicere debeam, non habeo, nisi illud, quod haud credam ullum usurpasse Siciliæ regem. *Mantuano* autem duci illa insignia debentur. Utraque Sicilia. Veteres tesseræ vel commentitiæ.

§. XVII. Ut jam etiam lustremus, quâ ratione Sicilia ad Austriacos delata sit, sciendum *Græcos* eam tenuisse, sed dein à *Saracenis* occupatam sæpius tentasse, neque potuisse recuperare. Inde ex *Normanniæ* ducum familia *Tancredus*, duodecim filiis dives, in Italia opimiorem suis sedem quæsivit. Ejus filius *Guilelm. Ferrebrachius* initio Georgio Maniaci, Imperatoris Græci Michaelis auspiciis Saracenos in Sicilia oppugnanti, operam suam locavit, cum verò virtutis præmio fraudaretur, 1004. *Apuliam* occupavit & *Calabriam*, eamq; ut & fratres, *Comitis* titulo possedit. Post quinquennium ex his unus *Robertus Guiscardus Ducem* se *Apuliæ* & *Calabriæ* dixit, & partem *Siciliæ* subegit, seque primum Pontifici fidelitatis sacramento obstrinxit. Successit *Rogerius*, cujus filium *Guilelmum, Rogerii Bossi*, qui *Roberti Guiscardi* etiam frater & Siciliæ com. fuerat, filius, *Apuliā* & *Calabriā* exuit, inde *Neapoli* etiam Græcis extorta, ab *Anacleto* Pontifice *utriusque Siciliæ Rex* 1130. dictus est, & regnum ad posteros transmisit. *Constantia Guilelmi mali* filia *Henrico VI.* ex Svevis Imperatori nupta, ad eum regni jus attulit: Successio regum in regno Siciliæ: demum ad Austrios.

unde idem postea habuit *Fridericus II.* itidem Imperator, & demum hujus filius *Conradus.* Hunc frater, sed ex pellice natus, *Manfredus* veneno sustulit, & regem se salutari fecit. Cum hic molestus esse pergeret, *Vrbanus VI.* (cujus judicium mox *Clemens IV.* probavit) *Carolum Andinum* Ducem evocavit & regem constituit: (confer *indic. rer. Aragon. ad ann.* 1205.) qui Manfredum prælio, *Conradinum* Svevici sanguinis ultimum, qui patrium regnum repetebat, captum carnificis manu sustulit. Inde Sicilia à *Carolo* defecit *vesperis Siculis*, quæ in historiis celebres, cæsis Gallis per insulam omnibus, & Manfredi generum *Petrum Aragoniæ regem* sibi præfecit. Ita *Neapolitanum* à *Siculo* divisum est regnum, ut tamen gravissima inter utrumq; bella gererentur, & certis pactis nonnunquam dirimerentur. Quæ hîc recensere longum foret. Demum *Ioanna II.* initio Aragoniæ regem *Alfonsum* adoptavit, sed cum ab hoc in ordinem redigeretur, *Ludovicum III.* ex altera *Andina* familia principem, cujus avum *Ludovicum I. Ioanna I.* adoptaverat, adoptavit, priori adoptione revocatâ. Ludovico mortuo ejus fratrem *Renatum* substituit. Ille (Alfonsus) multis colluctatus difficultatibus Renatum tamen expulit, & regnum Neapolitanum vi retinuit: in quo heredem scripsit *Ferdinandum* filium nothum. Huic successit filius *Alfonsus*, quem *Carolus IIX. Galliæ rex* expulit; inde sed brevis regiminis *Ferdinandus II.* Huic successit ultimus *Fridericus patruus*, quem junctis armis *Ludovicus XII. R. Franciæ* & *Ferdinandus Catholicus rex Hispaniæ*, cujus sumtibus pridem Alfonsus illud occupaverat, exuerunt: demum hic etiam *Gallos* ortâ contentione victoriarum socios ejecit, totumque utriusque Siciliæ regnum sibi asseruit. Ab eo per filiam *Ioannam Philippo Austriaco* nuptam ad eam gentem devenit, quæ nunc quoque rerum ibi potitur.

Prætensio Gallorum in Siciliam — §. XVIII. In regnum hoc Siciliæ cum jus sibi non ex uno titulo tribuant Galli, operæ pretium est, eorum argumenta, & quæ ad illa pro causa Hispanica reponantur, tum horum etiam fundamenta & exceptiones ad ea, recensere.

Fundamenta. — *Fundamenta Gallorum*: Quæ tractant ex professo *Cassanus recherch. L.* 1. *c.* 5. *p.* 231. *seq. Fr. Maced. propugn. Lusit. Gall. P.* 2. *q.* 2. *pag.* 354. *seq. Cassanus* argumenta omnia ad 9. capita revocat, quæ enumerabimus. (Quæ verò in Cassano circa hoc argumentum desideret *Zypeus*, legantur apud hunc 1, 4. p. 20. 21. 22. 28. 35. 36.)

Acquisitio per arma & defensio Ecclesiæ. — I. *Legitima acquisitio per arma & defensio Ecclesiæ ab hostibus.* Ita 1. *Normanni* Saracenis hostibus Ecclesiæ ditiones autoritate Pontificis eripuere. 2. *Carolus Andinus* victor Manfredi & iterum Conradini regnum sibi subjecit. 3. *Ludovicus I. Andinus* autoritate Clementis iterum armatâ manu adversus Dyrrhachium sibi regnum vindicare conatus est: Eadem arma dein vario successu gessere reliqui Andinæ hujus posterioris familiæ principes. 4. Accedit expeditio *Caroli IIX.* & dein bella *Ludovici XII.* ob eandem causam, quæ similiter *Franciscus I.* continuavit, non pari omnes successu.

Responsio — *Resp. Hispan.* Arma contraria his expeditionibus vicissim obstitere, illorumque successus irritos fecere.

Investituræ Paparum. — II. *Investituræ Paparum*, à quibus regnum dependet, sæpius repetitæ. Ita investiti & quidem de utraque Sicilia Carolus Andinus à *Clemente IV.* (expressa cum conditione, ut deficiente Caroli stirpe reges Franciæ succederent.) Carolus Claudus à *Nicolao IV.* Robertus à *Clemente V.* & *Benedicto XII.* Joanna à *Clemente VI.* & *Gregorio XI.* Ludovicus I. à *Clemente VII.* & *Alexandro V.* ac *Ioanne XXII.* ut & à *Martino V.* Ludovicus II. cujus confirmata à *Concilio Constantiensi* investitura. Renatus ab *Eugenio IV.* Carolus IIX. ab *Alexandro VI.* Huc pertinet quæstio de *Svevis jure à Pontifice exautoratis*: *Friderico II.* objiciuntur varia crimina, & in *concilio Lugdunensi* à Pontifice in eum vibratum fulmen: *Manfredo* præter natalium vitium & alia maleficia in sedem admissa, idem omne jus ad regnum præclusisse dicitur.

Responsio — *Resp. Hisp.* 1. Vicissim alias aliorum Pontificum investituras Hispani possunt producere: sed & aliqui è *Pontificum Avenionensium* numero à reliqua Ecclesia non agnoscuntur. 2. Ob vetustiores hos titulos non par est Christiani orbis quietem turbare. *Zyp.* 1, 15. *p.* 84. 3. *Bzovius* diploma *regni Neapolitani* concessum *Carolo VIII.* non vult. *Zyp.* 3, 24. *p.* 360.

Renunciationes Aragoniorum — III. *Renunciationes Aragoniorum* in causæ Francicæ favorem factæ. Ita 1291. *pace Tarasconensi Iacobus* jus suum in Siciliam cedit. Conf. *Marian. L.* 14. *c.* 17. *indic. rer. Arag. ad ann.* 1291. & 1295. *Blanca Comm. rer. Aragon. in R. Iacobo I. Marin. Sicul. L.* 11.

Postea

Postea *Fridericus* frater, qui eandem occuparat, 1302. iterum se illo jure abdicat, ad dies vitæ tamen sibi pactus sub *Trinacriæ* titulo *regnum. Indic. rer. Arag. ad ann.* 1302. Nec verò pactis postea stetit.

Resp. Hispan. Galli quoque *pactis Madritensibus* renunciarunt juri suo. Responsio.

IV. *Fridericus III.* post multa bella cum *Ioanna* regina pacem facit *Gregor. XI.* confirmante, ut *Siciliam* feudo à *Ioanna* teneret, sub conditione census annui 3000. unciarum argenti & ut masculis deficientibus Joanna succederet. Conditio extitit, non nisi filia, quæ ipsa quoque improlis, relicta. Frider. III. pactum.

Resp. Hispan. Friderici filia *Maria* ab ipso Pontifice successionis capax declarata. Hæc testamento *Martinum maritum heredem* fecit, qui ita suo jure & patris regis mandato gubernacula suscepit. (vid. *Indic. rer. Aragon. ad ann.* 1400. confer eund. *ad ann.* 1377. *Laur. Vall. de reb. gest. Ferd. Aragon. L.* 2.) Conf. *Zyp.* 1, 4. *p.* 31. Responsio

V. *Ioanna prior Ludovicum I. Andinum* adoptavit, & *posterior Ludovicum III.* cum substitutione fratris *Renati*, quod Pontifex confirmat. Joannarum duarũ adoptiones.

Resp. Hispan. Ioanna mariti cæde infamis & ab *Vrbano Pontifice* excommunicata jus regni amiserat, nec in Ludovicum transferre potuit. Altera *Ioanna Alfonsum Aragonium* adoptavit, quod judicium revocare non potuit. Conf. *Zyp.* 1, 4. *p.* 24. Responsio

VI. *Iacobum Borbonium* maritum *Ioanna regina* sibi in regno associavit, & si sine liberis ipsa decederet, 1415. duo regna irrevocabili *donatione* ei donavit. In diplomate quod in regio tabulario servatur, inter alia legere illa licet: *Itaque omne jus dictæ reginæ competens in regnis & comitatibus supradictis per obitum dictæ reginæ sine liberis ad ipsum Dn. regem*, &c. Unde *Iacobi* & filiæ *Eleonoræ*, quæ aperte jus suum professa, posteris *Ludovici XII.* tempore omnino extinctis, jus relapsum ad proximos Borbonios, è quibus Rex. Joannæ donatio Jacobo Borbonio facta.

Resp. Hispan. 1. Hæc non successio ad regem esset delata, nam cum *Eleonora* Jacobi filia *Armeniaco* nupta sit, ex Armeniacis ultima prætensionem intulisset *Rohanea Giensi* domui, & ex hac Francisci filiæ *Rohaneo Mombasonio ramo*, & Balsacæ atque Turris Landrianæ familiis. 2. Donationes stante matrimonio nullæ. Quam tamen legem excipiunt, in regibus non valere. Confer *Zyp.* 1, 4. *p.* 42. 3. Papæ voluntas in diplomate excipitur. Quam tamen exceptionem alii honoris tantum esse volunt, & sedem tum vacasse addunt. 4. Aliqui ex autorum silentio in dubium revocant diploma. 5. Sed & an donationes valeant ex Cassanianis hypothesibus dubitari potuit apud *Zyp.* 1, 4. *p.* 26. Responsio.

VII. Testamentum *Renati*, qui non à Pontifice tantum investitus, sed & in regno receptus fuerat, nepotem *Carolum Meduanum* 1480. Hujus (qui à Pontifice quidem non investituram sed hoc responsum tulerat, *curaturum Pontificem, ne Andini conqueri possent.*) testamentum 1481. *heredem regem* dixit. Testamentum Renati regis.

Resp. Hispan. 1. Quod non habebant jus, regno apud Aragonios existente, non potuere Andini aliis dare. 2. Successio Andina potius ad *Lotharingos* spectaret, editos Renati filia. Unde illi nunc quoque in insignibus memoriam servant. 3. Testamenta alibi *Cassanus* rejicit. *Zyp. p.* 19. 20. *seq.* Responsio.

§. VIII. Pactum inter *Ludovicum XII.* & *Ferdinandum Catholicum* non futurum de suo liberalem, nisi jus Gallicum agnovisset. Cujus impletioni ille regnum occupavit, partemque seu ut vult *Maced.* 2, 2, 2. *p.* 367. 368. tantum aliquas appendices, *Ferdinando*, quæ à se teneret, tradidit: Ab hoc non sine summa injuria postmodum exclusus. *Thuan.* L. 1. p. 20. 21. Pactum inter Ludov. XII. & Ferdinandum Cathol.

Resp. Hispan. 1. Ludovico ademtam partem regni, ob violatas fœderis leges, cum solidum regnum sibi vindicare vellet. *Fr. Maced.* 2, 2, 2. *pag.* 367. 2. Ferdinando jus in regnum integrum *hereditate Alfonsi*, ab ejus nothis hactenus detenta. Responsio.

IX. Substitutio regum Franciæ, si *Germana Foxia*, quæ *Ferdinando Catholico* nupsit, post eum sine liberis decederet. Hæc pactis matrimonialibus sancita & juramento confirmata, quales contractus summa religione servandi. Sed mox Ferdinandus contra tabulas proprio jure regnum integrum sibi vindicat. *Thuan.* 1. *p.* 21. Pacta matrimonii Ferdinandi Catholici & Foxiæ.

Resp. Hispan. 1. Cassanus rejicit talia pacta. *Zyp.* 1, 4. *p.* 22. 2. Quod jure proprio tenebat Ferdinandus, ut à conjuge allegaret, necessarium non fuit. Argumentis his *Fr. Maced.* 2, 2, 2. p. 360. addit antiquius, quod *Pipinus & Carolus* M. assertores & autores regni, illud *Pontifici* addixerint, unde ex gratitudinis officio hic iterum Gallis ob-

 strictus.

ſtrictus. Tum in eo eſt, ut *Carolum Andinum* à Pontifice vocatum Manfredo & Petro, Ludovicum Alfonſo & Joanna, Andinos iterum Aragoniis nothis potiores fuiſſe oſtendat. Caroli VIII. jus ab ipſis vult *Aragoniis* probatum, quod hi obtulerint dimidium regni, & dein Fridericus Gallis quam Hiſpanis ſe committere maluerit, ſic & à Ferdinando Catholico ex fœdere cum Ludovico, nec minus ob pactum Noviodunenſe. Addit *Caſſanus* teſtes, qui Franciæ jura in Neapolim agnoverint. *Baldum in l. cum antiquioribus. C. de Iur. delib. Bartach. de Fr. in tr. de Epiſc. in 2. Part. l. 4. q. 16. Gloſſ. in Clement. prim. de rel. & venerab. ſanct. in ver. Urbano. Petrum Iacobum verſ. item quaſi. de ſucceſſ. Nic. Boer. in Comment. conſ. Biturig. tit. de teſt. §. 2. Car. de Graſſal. Carcaſſ. de regal. Franc. Baron. Annal. T. II.* ubi ita: *Aragonii contra jus Siciliam occuparunt, non ut Friderici ſed ut Petri primi tyranni heredes, & ſine inveſtitura regnarunt: Sicque ex iterata tyrannide parta eſt monarchia, ut Petri primi invaſoris hæredes, utpote quos neceſſario fateri oporteat tyrannicæ invaſionis, cum in hæredes vitia tranſeant hereditatis, quos ſequatur & pœna excommunicationis, his non juribus ſed injuriis intenti, ut maledictionem hereditate poſſideant.* (Ob quæ Tomus ille Baronii prohibitus.) Ipſe *Neapolitanus Senatus* agnovit, ut qui Caroli IIX. miniſtris ſolviſſent regia jura, ab iterata ſolutione liberi eſſent, quia regi ſolviſſent. Sic & ait, *Alfonſum* dolore mortuum, quod Andinis fidem feſelliſſet.

Alii tituli ex Fr. Macedo. Caſſano.

Hiſp. fundamenta. Succeſſio Svevicæ familiæ.

Fundamenta Hiſpanorum pro juſtitia poſſeſſionis ſuæ:

I. *Succeſſio Svevicæ familiæ*, non jure regno pulſæ, ad *Aragonios*, & *Conradini* voluntate ultima (*Zyp. 1, 4. p. 22. 40.*) & per *Conſtantiam Manfredi* à *Papa Innocentio* 1254. agniti (vide *Bzov. annal. T. 13. ad illum ann. n. 1.*) filiam delata. Unde Petro ad ſucceſſionem jus; cui novus acceſſit titulus, quia ut oppreſſis auxilio eſſet invocatus (*Bianca Comm. rer. Arag. in R. Petr. III. Zyp. 1, 4. pag. 40.*) & quod victricibus armis ſibi debita vindicavit.

Reſponſio Gallorum.

Reſp. Gallorum: 1. Ad *Conradinum* nullum regni jus, quod Fridericus II. avus perdiderat, & Pontifex in Carolum Andinum tranſtulerat. 2. *Conradinus* non Aragonios ſed *Caſtellenſes* dixit heredes. *Blondell. genal. Fr. aſſert. T. 1. p. XVI.* 2. a.* 3. A *Manfredo* tyranno & uſurpatore minus poteſt aliquod jus arceſſi. Confer *Marian. l. 13. c. 13.* 4. *Petri invaſio* Siciliæ dolo malo facta, & à Pontifice ac totâ fere Europâ improbata. Unde poſtea Pontifices ſemper Andinos inveſtivere de utroque regno. Ita *Bonifac. VII.* in bulla 1302. apud *Baron. T. 12.* protervæ rebellionis inſultum vocat. Confer *Marian. l. 14. c. 6. Indic. Rer. Aragon. ad ann. Chr. 1281. Luc. Marin. de reb. Hiſp. l. 11. Bzov. T. 13. ad ann. 1284. n. 3.* 5. Unde ſemper à Pontificibus hi Petri ſucceſſores improbati.

Inveſtitura aliquot Pontificum.

II. *Inveſtitura* ab aliquot *Pontificibus* collata *Aragoniis*, ut ab *Eugenio IV.* Alphonſo, à *Pio II.* Ferdinando, ab *Innocentio II.* & *Alexandro VI.* Alphonſo. Sic & poſtea jus Gallis *Iulius II.* adimere potuit (*Zypeus 1, 4. p. 38.*) Poſt hæc *Carolus V.* inveſtitus. Deinceps etiam reliqui: & hodie à *curia Romana* agnoſcitur Rex.

Reſponſio.

Reſponſ. Gallorum: 1. Non cenſendum, Pontifices aliis jura ſua imminuere voluiſſe, & hoc ſemper ſubintelligendum in diplomatibus magnatum. 2. Non poſſunt vaſalli, ſine ſuo maleficio privari feudo, inprimis cum hoc ob beneficium datum. *Fr. Maced. prop. Luſ. Gall. P. 2. q. 2. cap. 2. p. 360.* 3. *Proteſtati* Franci adverſus inveſtituras Aragoniorum: ita 1459. in *concilio Mantuano* contra *Pium II.* ob hoc conqueſti Galli. conf. *Zyp. adverſus Caſſan. 1, 4. p. 37.* 4. Inveſtituræ Gallicæ antiquiores. 5. *Inveſtitura Caroli V.* peculiari vitio laborat, quia ille Imperator. Quod ne fiat jam Carolus Andinus 1299. promittere coactus fuerat. Conf. verò *Zyp. 1, 4. p. 37.*

Adoptatio Alfonſi.

III. *Adoptatus à Ioanna Alfonſus.* Nec hic in eam ingratus, cum non aliam quam quæ maritum decet authoritatem ſibi vindicare conaretur, quod ipſa ingratitudinem interpretata eſt. conf. *Zyp. 1, 4. p. 24.*

Reſponſio.

Reſp. Gallorum. 1. *Ingratitudine* ſe beneficio indignum præſtitit, cum regnum ad ſe trahere, Joanna monaſterio incluſa, conatus ſit. Et revocationem ac adoptionem Ludovici probavit *Martinus V.* qui tamen poſtea ab Alfonſo preſſus, metu belli & & ſchiſmatis ei addixit regnum. Quæ addictio vitioſa apud *Fr. Maced. 2, 2, 2. p. 364. 365.* 2. Ipſius hujus Joannæ jus dubium eſt, cum *Dyrrhachium*, à quo ei ſucceſſio, Pontifex *filium iniquitatis & perditionis* dixerit. Conf. *Fr. Maced. 2, 2, 2. p. 362. 363.* Tum & quia à *Martino* in *concilio Conſtantienſi* privata regno. p. 363. 3. Sed nec Alfonſus *extraneus*

præterito

præterito agnato potuit institui heres. *Maced.d.l.p.*364. 4. Saltem ad filium nothum *Ferdinandum Alfonsus* non potuit transmittere sceptrum: ut & ob hoc *Calixtus III.* filium fulmine percussit. *Maced.pag.*365. 5. Siciliam non primum hac adoptione adiit Alfonsus, sed jam pater in Aragoniæ regem electus tenebat, post Martini mortem, ad quem ipsum non nisi Petri invasoris successione pervenerat, occupatum. 6. *Fr. Maced. prop. Lus. Gall. P.* 2. *p.*343. 345. instantia ab Alfonso Casto causam Hispanicam premit.

IV. *Renunciationes à Gallis* factæ pactis, *Noviodunensi* 1515. *Madritano* 1526. *Cameracensi* 1529. *Crespiacensi* 1544. Renunciationes Gallicæ.

Respons. Gallorum. Noviodunense pactum conditionatum, nec servatæ ab Hispanis conditiones. Id verò potius ostendit jus Gallicum. *Fr. Maced.* 2, 2, 2. *p.*368. *ex Iovio.* De *Madritani* validitate multa dubia sunt. *Cameracense* & *Crespiacense* Madritano nituntur, nec potuit Franciscus liberorum, quod à matre habebant, juri præjudicare. Responsio

Addi posset promissum olim *Caroli Claudi*, qui in captivitate pollicitus, curare, ut Pontificiâ excommunicatione abolitâ, *Iacobus* de Sicilia investiretur, datis obsidibus 40. nobilibus. vide *Indic. rer. Arag. ad ann.* 1285. Conf. *Zyp.*1, 4. *p.*30. Caroli Claudi promissum.

Resp. Gallorum. Extortum in captivitate, de re quæ non in Caroli potestate fuerat. Responsio

V. Addit his pro Hispana parte allegationem *Præscriptionis*, sed simul eandem refellere conatur *Fr. Maced.* 2, 2, 2. *p.*369. Præscriptio.

§. XIX. Ex quo *Ferdinandus* potitus est regno, non iterum Hispania eo excidit. Quamvis *Franciscus I.* spe sibi à Pontifice 1521. factâ (*Bellaj. L.*1. *p.* 21.) primum 1525. per *Ioannem Albanium*, nisi Ticinensis clades incidisset, rem tentaturus erat, sed 1527. demum expeditione *Lautreci* regnum aggressus est, cum verò *Genua* partes deseruisset, ab incepto desistere coactus est. Interim parum aberat, *Marchio Piscarius* à Pontifice regno inauguratus esset. Quæ 1556. & 1557. auspiciis Henrici II. & Pontificis, qui Philippum II. regno sententiâ sua privabat, acta, apud *Thuan. L.*17. & 18. videre est. Ex eo nunquam aperto marte adorti Galli Neapolitanum regnum. Fuere tamen qui de *Henrici IV.* ultimis consiliis suspicarentur. Quæ facta post Ferdinandi occupationem.

§. XX. Inter duos superiores scuti quadrantes parmula triangularis inseritur *argentea*, cum *prasino malo punico, ramulo & foliolis viridibus* sustentato, *hiante cortice, granulis coccineis. Novem* refert mala punica gestari, qua fide ipse viderit, *Hæping. de jur. insi. cap.* 6. *pag.*306. Notari regnum *Granatæ* in Bœtica Hispania, ipsum nomen indicio est; quamvis alii Granati nomen non à punicis malis sed *Bedis Abenhabudi* Saraceni, qui Corduba huc regiam transtulit, uxore *Nabata* & voce *Garb*, quæ occasum significat, inditum velint, unde ex alliterationis errore illud δεῖγμα ortum fuerit. vide *Thuan. L.*48. *p.*846. Cæterum regnum ab urbe principe, 60000. domibus Arabum testimonio frequenti, dictum, ultimum fuit, quod Saraceni in Hispania tenuerunt, (olim quidem Cordubensis regni partem, sed ut *Rod. Santius histor. Hispan. P.* 1. *c.*15. loquitur, *magis Saracenorum sinistris quam prosperis eventibus in regni dignitatem evectum, cum Corduba, Hispali & aliis amissis ille solus restaret angulus regni nomine insigniendus.* Aliquanto aliter *Ioh. Mariana de reb. Hisp. L.*13. *c.*1. quem vide) donec occasione dissidii inter patruum & nepotem reges 1492. *Ferdinandus* & *Isabella* urbem occuparent, atque ita Hispaniam integram à jugo Saracenico, quod illa fere 770. annos gestaverat, plane liberarent, & suis victoriis hoc nomen, insignibus *granatum malum* inferent. Expugnationem regni descripsit in dialogi forma *Carolus Verardus Cæsenas.* Quod scriptum extat *Hisp. illustr. Tomo II.* De *Mauriscorum*, qui ex illorum posteris ad speciem Christiana sacra colebant, periculosis motibus, & conatu regnum illud denuo sibi asserendi, qui 1570. erupit, legere licet *Thuan. L.*48. Apud eundem p. 867. legitur, quod *Mahumetes Abenhumeia* Granatæ & Cordubæ Rex à suis per rebellionem electus regium signum assumserit. Ita verba habent: *Ipse principale vexillum purpureo colore exemplo ultimorum regum sibi sumsit, cum insignibus Castellæ, & duobus serpentium capitibus, quod à S. Ferdinando fluxit, qui Mahometem Albamarem expeditionis contra Hispalim susceptæ comitem, capta Hispali, & equitem creavit, & vexillo cum illis insignibus donavit, quæ Granatæ reges deinceps servarunt. Nam antea claves cyaneas in argenteo scuto reges Andaluziæ, pro insignibus gestabant, eaque re significabant, se Gadium & tractus maritimi potentes, quasi claves propagandi per occasum imperii in potestate habere. Itaque montem Tartessum in ea insula clavium montem lingua Arabica vocabant, & hujusmodi insignia adhuc hodie pro Alhambræ porta conspiciuntur.* Granatæ regnum. Quomodo ortum. A Saracenis vindicatum.

§. XXI. Quæ

Austria.

§. XXI. Quæ proxima area est, *rubea fasciâ argenteâ* exaratur. Hoc gentile *Austriorum* symbolum esse, c. 9. n. 31. 32. ostendimus. Tum verò Hispanico scuto cæpit inseri, cum Philippo elocata Joanna successionem regnorum familiæ inferret.

Burgundica tessera vetus & nova. Burgundiæ varia notio. Regnum. Comitatus. Minor. Ducatus.

§. XXII. Quæ Austriacæ areolæ subjacet, *Burgundiæ vetus symbolum*, quæ ex latere opponitur *novum* continet. Illa *sexies auro & cyano oblique à dextro fasciata margine coccineo circumdatur*: hæc *cærulea Francicis liliis sparsa limbo cingitur ex rubro & argento angularibus distincto (componnée) Burgundiæ* nomen cum auditur, non una regio intelligitur. Burgundiæ *regnum*, quod *Arelatense* etiam audit, latissimè protensum est ad mediterraneum usque mare: Burgundiæ *comitatus* nunc quoque nomine eo venit, Helvetia, Lotharingia, Campania & cognomine ducatu comprehensus: Burgundia *minor* occidentalem Helvetiæ partem complectebatur. Hic vero de *ducatu* sermo est, qui Campania, Gastinensibus, Nivernensibus, Borboniis, Lugdunensibus, Bressia & Burgundia comitatu s. Sequanis includitur.

Vetera symbola.

§. XXIII. Burgundis *vetera symbola* quæ assignantur, varia sunt, forte tamen pleraque fabulosa. Ita porro *Theod. Hœping. de jur. insi. p. 334. 335.* Primo illis gestatum *serpentem spiris sinuosum & hiantem ore. 2. Tres vectes rubeos. 3. Tres aureas trabes* in scuto *cæruleo*, quas *Carolus M.* dederit *Samsoni R. Burgundiæ*. 4. Alii dant *cælestinas coronas in aureo clypeo*: Quibus 5. adjecerit *leonem Clodomirus R. Franciæ*, quem à Burgundis acceperint Habspurgii. Confer etiam *Ren. Franc. Ess. des merveill. c. 42. p. 369. Geliot. la vr. & parf. science des arm. p. 39. 40.* ita recenset, cum in Gallias venissent, usos *angue sinuoso viridi*, ore cruento hiante in vexillo argenteo, expulsis Gallis, qui ditionem quam occuparunt tenuerant, & usi fuerint *leone aureo in scuto cæruleo*, usos dein esse avito *angue exuvias illius leonis ore* ferente. *Clotildi* Burgundæ *Paradinus* tribuit in *parma aurea felem nigrum* ore tenentem murem ejusdem coloris. *Sigismundo Regi Burgundiæ* tribuitur *corona cærulea in capite scuti aurei*. Inde Burgundia regno Francico unita, dicitur *Clotarius II. Rex* dedisse ducatum seu præfecturam Burgundiæ *VVernario* duci, qui sumserit scutum *obliquis taniis dextris rubeis & aureis* fasciatum, ex cujus posteris *Samson Dux Burgundiæ* creatus sit. Hujus filius *Guilelmus* dictus *devotus* Samsonis secundus filius addidisse perhibetur *limbum rubeum*. Cum *Robertus* Rex Hugonis Capeti filius ducatum iterum asseruisset, filius Henricus Rex eum fratri *Roberto* concessit, qui tinctura Francica assumta, servato *limbo rubeo*, *minium baltheorum* in *cyaneum* colorem commutasse dicitur. Quod jam vocatur symbolum *vetus Burgundiæ*.

Σῆγμα. Burgundiæ vetus.

Cum deinceps *Philippus audax* filius Joannis regis, extincta in Philippo Roboretano 1361. priorum ducum familia novam ordiretur, sua insignia, quæ erant *Francicum* ejus temporis, hoc est, cæruleum liliis sine numero sparsum (confer c. 24. n 35.) scutum, *limbo ex minio & argento angularibus composito* (quod pro more Gallico erat minoris natu filii discerniculum, *Brisure*) cinctum, ducatui attulit: Idque σῆγμα *novum Burgundæ symbolum* vocatur, & cum priori conjungi cæpit, & ita junctum à posteris etiam Philippi retentum est, qui Flandriæ deinceps & Brabantiæ adjecere insignia.

Novum.

Maria heres Burgundica. Burgundiam occipat Ludovicus XI.

§. XXIV. Burgundiæ jus oritur ex conjugio *Mariæ Burgundicæ* heredis *Caroli Audacis*, qui masculos secundæ familiæ 1477. morte sua clausit, & *Maximiliani Austriaci* Archiducis, qui ex eo Imperator fuit. Hanc verò Mariam *Ludovicus XI.* Rex Franciæ à successione ducatus aviti exclusit, ea autem *prætensionem* posteris attulit, qua ratione nunc quoque laterculos illos gestant. Conf. *Andr. du Chesn. Burg. Lud. Gollut. Mem. de la Fr. Comte. Ph. Comin. L. 6. c. 1. & seq.*

Prætensio Hispanor. in Burgundiam.

§. XXV. Videamus juris *Austriaci* fundamenta, de quibus agunt *Gollut. de la Fr. Comté. Fr. Zypeus* 1, 16. *p.* 166. ubi citat *Fajum*, qui ex professo ea descripserit. *Ioh. Iac. Chifflet. vind. Hisp. c. 8. p.* 71. & in *Lum. Salic.* 11. *p.* 288. 13. *p.* 298. Sunt verò illa, una cum Gallorum exceptionibus.

Ducatus fœmininæ successionis capax.

I. Natura *Ducatus* ad *fæminas* transire soliti. Nam (quæ pleraque ex *Chesneo* probari possunt) cum *Richardum C. Augustodunensem* à sororio suo *Carolo Calvo* constitutum, *Odo* Rex & *Carolus Simplex* creassent *Ducem Burgundiæ*, ejus filii quidem *Rudolfus*, postea Rex, & *Hugo niger* ducatum gessere, sed his extinctis affinis *Giselbertus C. Augustodunensis*, filius Manassis, qui ipse etiam ducatui aliquandiu præfuerat, jure uxoris 950. successit. Simili ratione Giselberti filia *Ledgardis* ducatum attulit marito *Othoni* Hugonis Capeti regis fratri. Othonem fratres *Eudes* & *Henricus* excepere, sed improles omnes; unde sibi legatam (ita *Chifflet. vind. Hispan. c. 8. pag. 71.*) *Robertus rex*

vindicavit,

vindicavit, & contra *Landricum Com. Nivernensem* æmulum defendit. Inter Roberti regis liberos ducatus minori *Roberto* assignatus est, ac ab eo diuturna posteritas descendit: quæ 1361. in *Philippo* defecit. Cum hujus hereditatem postularent *Carolus Rex Navarræ*, *Ioannes Rex Franciæ*, *Philippus Dux Aurelianensis*, *Robertus Dux Barri*; omnes fœmineo jure nixi, vicit *Rex Franciæ*. Confer *Chifflet. Vind. Hispan. cap. 8. & Lum. Salic. 13.* Sed & supererant Philippo Roboretano moriente *agnati* ex Burgundica gente lineæ *Sombernoniæ* & *Colcheiensis*, ad quos deferri poterat ducatus, si jure tantum agnationis succederetur: apud *Chifflet. vind. Hisp.*

Except. Gall. Non omnia fœmineo jure tenentur ab illis, qui decessorum filias aut sorores duxere, sed alio titulo certiori niti possunt. 2. Facta hæc, antequam unio fieret 1361. quâ in aliam naturam commutata Burgundia. Responsio Gallorum.

2. *Concessio à Iohan. rege* facta *Philippo filio* iis terminis, qui *apennagium* non sapiunt. Tabularum ex *Miræo* adducit partem *Zyp. d. l.* & integras *Chiffl. Lum. Sal. 12.* ubi ad causæ hujus favorem faciunt: 1. Allegatio Burgundiæ ex *materna hereditate.* 2. Causa impulsiva *singularis amor* in filiũ, & ejus merita *præmio* digna. 3. Æquiparatio cum *comitatu Burgundiæ*, qui haud dubiè non appennagialis. (conf. ex ea unione argumentantes Hisp. ap. *Spreng. p. 191.*) 4. Absoluta denominatio *heredum* in legitimo matrimonio natorum, sine sexus discrimine, quod & fit in Caroli V. verbosa confirmatione. 5. *Donatio* facta cum omni jure & libertate, quâ *priores Duces* eum tenuerant. Quibus apennagialis conditio non adjecta. 6. *Reversio ad coronam* eò restricta, si *heredes* ex legitimo matrimonio & corpore proprio procreati *deficerent.* Concessio Joannis Regis.

Except. Gall. 1 Sunt & alia apennagii constituti vestigia. 2. Verba *heredes* in legitimo matrimonio procreati explicari debent ex verisimili contrahentium intentione de masculis. *Chassan. ad consuet. Burg. ap. Zyp. 1, 12. p. 77.* quem etiam vide. 3. Nec potuit Rex filio, alio quam apennagiali titulo, concedere *Domanii* regii partem: confitetur enim Rex diserte, quod separet demũ Burgundiam ad hunc finem à Domanio, cui eam duxerat adjungendã. Hoc verò non est in regis potestate. conf. *Lim. Not. reg. Fr. 2, 8. p. 590. 598.* Responsio.

3. Sensus concessionis à *posteris* non aliter intellectus. Cum *Phil. Bonus* institueret *ordinem Eq. A. V.* constituit ducem Burg. perpetuum ejus caput, & si contingat decedere sine masculo, ut sit *gener*, uti *Dux Burgundiæ.* Sic & aliæ fundationes apud *Zyp. p. 173.* allegatæ docent, hanc opinionem omnibus sedisse usq; ad Caroli audacis mortem. Sensus concessionis apud posteros.

Exc. Gall. Non mirum est in suum compendium interpretatos Burgundos verba qualemcunq; interpretationem admittentia. Responsio.

4. Cessio in pactis *Madritensibus* n. 3. quibus omninò à corona ducatus hic separatur, & nihil superioritatis in illum reservatur regi. Contra hæc varia excipiunt Galli. Cessio in pactis Madritensib.

5. Perpetua *juris conservatio* in pact. *Camerac. §. 2. Crespiac. §. 34. Vervin. 21. 22. Nuperæ. §. 89. 90.* Sic & in *titulis* & *insignibus* animus retinendi clarè demonstratus. Juris perpetua conservatio.

6. Addi potest jus Imperii in ducatum ex *Limn. jur. publ. 1, 9, 22. Conring. Imp. Germ. fin. c. 28. p. 770. seq.* Sed quæ pro jure imperii in Burg. Duc. adducit *Spreng. p. 189.* ex Burgundici regni translatione ad Germanos, nullius sunt ponderis, si consideres regni illius fines, ab ipso Dn. *Conringio* allegatos. *c. 12. p. 169. 175. 177.* *Exc. Gall.* 1. Invito Domino Carolus V. ducatũ Burgundiæ in transactione illa Burgundica non potuit subjicere imperio. 2. Verũ nec in transactione illa 1548. facta mẽtio ducat. Burg. fit §. 15. quo enumerãtur principatus Jus imperii in ducatum. Responsio.

§. XXVI. Vicissim *Galli* illa venditant argumenta, quibus justitiam causæ ob retentum ducatum tueri conantur, quæ in illos titulos partiri licet, quos in pactis *Madrit.* Hispani præcaveri & abdicari voluere. I. *Unio & incorporatio.* Incorporatus est regno ducatus 1361. Iterum occupatione Ludovici XI. Suffragatur *lex regni*, regi quæ obtingunt quocunque titulo bona Domanio jungens. *Limn. Iur. publ. 1, 8. p. 173. 216. 221.* *Resp. Hisp.* 1. Unio 1361. *insciis ordinibus* facta, & ab ipso duce *revocata. Zyp. d. l. p. 167. 170.* & *1, 11. p. 71.* & *1, 12. p. 72. 77.* 2. Alia unio doceri nequit esse facta. *Zyp. 1, 11. p. 71.* 3. Lex civilis tertio non præjudicare potest. II. *Constitutio apennagialis.* Quam ex superius adducta concessione probare licet, 1. Ex *adducta ratione*, quare hunc principatum concedat, sc. unde statum juxta suæ prosapiæ perspicuitatem honorifice continuent. Quæ est ratio apennagialis. 2. Ob id retractus principatus *Turonius*, qui haud dubie apennagialis, adeoque hic etiam ejusdem naturæ cum eo pro quo substituitur. *Resp. Hisp.* constitit superius in 2. fundamento. III. *Lex Salica* fœminas à successione regiorum feudorum arcens. Et licet exemplis ostendi possit, dignitates Franciæ etiam ad fœminas delatas, excipiuntur tamen regnum ipsum, ducatus Aurelianensis, Bituricensis & Burgund. *Chassan. ad* Gallorum fundamenta in Burgundiam. Unio & incorporatio. Responsio Hispan. Constitutio apennagialis. Responsio. Lex Salica.

Responsio. *consv.Burg.* Et hæc de omnibus feudis est præsumtio, nisi contrarium probetur. vid. *Spreng. in hac prat.p.*188. *Resp. Hisp.* Contrarium patet ex 1. fundamento. IV. Jure ob *feloniam Caroli*, conf. *Cassan. recherch.* 2,5. *p.*659. & debito modo, quia consensu ordinum facta *occupatio* à *Ludovico XI. Resp. Hisp.* 1. Feloniæ convinci non potuit Carolus. 2. Nec in vivum illud rex ausus est. 3. Consensere ordines, sed seducti. *Gollut. mem. de la Fr. Comt. L.* II. *c.* 1. Adderet quis V. *Cameracensia pacta.* §. 2. & *Crespiacensia.* §. 28. *Resp. Hispan.* Nihil illa Gallis dant, cum conditionata sint & restricta. VI. *Præscriptionem* alii forte adjungent. *Resp. Hispan.* Hanc exclusere pridem Camerac. pacta n. 2. & alibi.

Pacta Cameracensia & Crespiacensia. Responsio. Præscriptio. Responsio

Galli in possessione Burgundiæ. §. XXVII. Hæc utriusque partis argumenta sunt: quamvis autem ab Hispanis non sit missus *prætensioni* nuncius, sed potius tradente *Iul. Chifflet. Brev. hist. Eq. A. V. cap.* 6. *pag.* 19. autores fuerint *equites aurei velleris* in comitiis *Vltrajectensibus* 1546. ne ullo pacto juri suo in Burgundiam Rex unquam renunciaret: Quieta tamen à multo tempore Gallis provinciæ possessio mansit, nisi quod belli ex omni parte inter utramque nationem gesti, sæpius aliqua etiam sed non sibi propria sensit vulnera. Cæterum veteri illâ tesserâ Burgundicâ Austriacos omnes rami Germanici non jus solum sibi servare in Burgundiam, sed simul omnes partes reliquas Burgundicæ successionis designare. c. 9. §. 34. 57. observavimus.

Austriaci jus servant.

Brabantia. §. XXVIII. *Brabantinus* laterculus *niger leonem aureum linguâ & falculis coccineis* minantem ostentat. *Brabantia*, quæ illo symbolo notatur, Geldria, Hollandia, Zeelandia, Flandria, Hannonia, Namurco & Leodiensi Episcopatu terminatur. Vetus fuit *Tungrorum* sedes, quibus Duces ex familia *Hasbania* dant, inque ea *Salvium Brabonem* Julii Cæsaris ex nepte affinem numerant, nescio quâ fide. Demum *Pipini Hasbanii* filia *Begga* mater *Pipini Crassi* hæreditatem *Carolinæ domui* intulisse perhibetur. Sub Caroli Magni posteris fuit ea portio regni *Lotharingici*, inde *Lotharingiæ Ducatus*, quin ipsa fuit *Lotharingia inferior*. Paulatim verò in ea cæpit rerum potiri familia *Ardennatium* ex *Giselberto* comite & *Ermengardâ Lotharii Imperatoris filiâ*. In his *Lambertus* Comes fuit *Lovaniensis*, *Caroli D. Lotharingiæ* ex posteris Magni gener ab uxore *Gerberga*. Filii *Henricus* pro ducatu Lotharingiæ bellum gessit, & *Lambertus II. Comes Lovanii* fuit, pater *Henrici II.* qui primus *Brachbantiæ patriæ* se dixit *Comitem*: sed frater *Godofredus*, cui *barbato* nomen, quod barbam non ponere jurasset, donec recuperasset hereditatem majorum, *ducalem dignitatem* obtinuit *Lotharingiæ*, sc. *inferioris*, seu quod servatum dein nomen, *Brabantiæ*, beneficio Henrici V. 1108. Ab eo reliqui duces ad *Ioannem III.* quo 1355. filiis quos habuerat ante ipsum mortuis extincto, Ducatus, præteritis agnatis, qui Serenissimi *Hassiæ Landgravii* nunc quoque superant, delatus est ad generum ejus ex *Ioanna VVenceslaum Lucenburgium*, quem Carolus IV. Imperator ducem creavit. Inde jus delatum ad *Margaretæ Ioannæ sororis*, *Ludovico Malano Comiti Flandriæ nuptæ* posteros. Nam ejus filia *Margareta Philippo audaci D. Burgundiæ* hunc etiam ducatum attulit. Hic eum reliquit secundo filio *Antonio*, & is suis *Ioanni* & *Philippo*. Hoc sine liberis legitimis extincto 1430. ob *Ioannæ* proamitæ judicium videbantur præferendi patrueles ex tertio filio Philippi *Philippo C. Nivernensi*, *Carolus* & *Ioannes*: sed eos exclusit Joannis Ducis Burgundi filius *Philippus bonus*: à quo hunc etiam ducatum habuit filius, eumque cum reliquis *Mariæ* marito *Maximiliano* attulit. Servare tamen voluere prætensionem *Nivernenses*, & quamvis *Ioannes* à Carolo gentili captus juri suo renunciare coactus sit, protestatione tamen factâ jus integrum sibi manere credidit, & à Ludovico XI. confirmationem nactus est. Ab ejus filiabus descendens *Ludovicus Gonzaga Nivernius* 1581. publico per Joannem Chandonum scripto jus illud suum propugnare ausus est. vide *Thuan. L.*74. *p.* 706. 707. vid. supra *c.* 29. *n.* 22.

Successio. Ad Austrios. Prætensio in eam Nivernens.

Lusitaniæ regnum. §. XXIX. Scutulum in scuti sede honoraria *Lusitanici regni*, quod *Philippus II.* mortuo *Henrico* ultimo regum per ducem Albanum, æmulis reliquis frustra obnitentibus, occupavit, insignia defert: quæ sunt in *solo argenteo*, *quina scutula cærulea in crucis modum collocata*; *quodlibet quinque nummis Byzantiis argenteis, puncto nigro impressis & in decussim dispositis* instum: *limbus* scuti *coccineus, septem castellis aureis* inscriptus visitur. De jure Philippi in regnum illud, nec non aliorum competitorum agetur capite de Reg. Portugalliæ. Cæterum nostrâ memoriâ *Ioannes D. Bragantinus* hanc coronam sibi asseruit, eamque filiis transmisit.

§. XXX. In scuti umbilico quod cernitur scutulum, bipertitum est, dextrâ parte *aureâ*, inscripto *leone nigro, linguâ & falculis rubeis*: sinistrâ *argenteâ* impressâ *aquilâ rubeâ, coronâ, rostro & cruribus aureis*, deferente pectori inscriptam *lunulam foliatam auream*. Priori tesserâ notatur comitatus *Flandriæ*, quem Artesia, Hannonia, Brabantia & mare claudunt. In Leone *grisei* aliquid observant nonnulli. Ita ex *Oliv. de la Marche le Laboureur de l'orig. des arm. n.* 133. & *Menestr. l'art. du blas. justif.* c. 13. p. 336. *moufflé de gris*. Confer etiam de hoc leone *Ioan. Ferrand. Epinic. pro lil. p.* 48. Vidi quoque, nescio an errore chalcoglyptæ, alicubi leonem pictum, ut ramum *Olivæ* gestaret, unde in eam opinionem pene devenissem, *Indias* aut aliquid noviter repertarum regionum notari, sed constantes sunt autores in significatione Flandriæ. Flandriæ leo.

§. XXXI. Quod veterum *Flandriæ* comitum concernit scutum: Priscis *Forestariis*, quos vocant, Flandriæ tribuunt scutum *quinque lineis ex omni parte in decem conos, auro & cyano pictos* sectum, *scutulo medio rubeo*. Hanc parmam ferunt à *Liderico de Bouc*, quem *forestarium* s. *saltuarium* constituerit *Dagobertus* Rex, ascitam, vel potius *Phinardo Dn. de Buc*, quem propriâ manu occiderit, ademtam. Vide *M. Gilb. de Varenn. R. d'arm. P.* 1. *pag.* 110. Quando ascitus hic leo, non satis videtur constare. Nam antiquissimum, quod ullibi in sigillo inventum, exemplum leo est, quem *Vredius* reperit in sigillo *Roberti Frisonis Com. Flandriæ* anno 1072. Unde falsam oportet esse sententiam vulgarem (quæ *Corn. Martin. in geneal. Flandr. Gilb. de Varenn. R. d'arm. P.* 1. *pag.* 110. & plerisque placuit) *Philippum Com. Flandriæ*, qui Roberto illo integro pene seculo posterior fuit, *leonem* hunc domum retulisse ex spolio *Turcæ Nobilionis R. Albaniæ*, quem ceciderit 1160. De *Balduino Hannonio* refert *Iacob. de Guis. annal. Hann. Vol.* 3. *c.* 78. quod cum Hanoniæ arma primo scuti loco gestasset & Flandrica sequiori, coactus sit leonem solum, aut tamen potiori gestare loco. Fratri comitis *Philippo Com. Namurcensi* datus est leo Flandricus cum *scipione injecto rubeo*. Aliud discerniculum in *Alsatica* linea, *limbo* adjecto, qui *angularibus rubeis & argenteis* constat. Ejus veteres tesseræ.

§. XXXII. Flandriæ *comitatus* plures successive Dominos habuit. Ex familia *Forestariorum* primorum, in quibus *Balduinus Brachiferreus Iuditham* Caroli Calvi filiam rapuerat, demum socero reconciliatus *comitis* titulum assecutus est, *Balduinus Dolabra* heredem scripsit, præteritis agnatis, *Carolum* Daniæ regis Canuti filium amitinum suum: hujus filio *Gulielmo* repudiato alter Balduini amitinus electus est *Theodoricus Alsatius*, qui filium & successorem habuit *Philippum* cognomento & meritis *magnum*: huic successit gener ex filia *Margarita Balduinus IIX*. Hanoniæ comes, ex antiquis Flandriæ comitibus ipse quoque ortus. Is pater fuit *Balduini IX.* & *Henrici*, qui *Imperatores* fuere *Constantinopolitani*. Illi successere in Flandria generi ex *Ioanna* filia *Ferdinandus Lusitaniæ* princeps, & *Thomas Sabaudus*. Cum ex utroque non suscepta esset proles, ad sororem Joannæ *Margaretam* comitatus delapsus, quæ ex *Burchardo Avesnensi* habuit *Ioannem Hannoniæ comitum* satorem, ex *Gulielmo Dampetreo* è Borboniis Arcibaldis *Gulielmum* & *Guidonem Flandriæ* comites, quorum hic reliquos ex se dedit. Ejus enim abnepos fuit *Ludovicus*, à loco nativitatis *Malanus* dictus, *Margaretæ* pater, quæ successionem marito *Philippo audaci Burgundiæ* duci attulit, ex qua gente ad *Austriacos* quomodo delapsa sit ea, supra vidimus. conf. *Thuan. L.* 40. *p.* 482. 483. Comitum successio.

§. XXXIII. In Flandriam hanc, *prætensionem* etiam Regi suo *Galliæ* tribuit *Iacob. Cassanus recherch. L.* 2. *cap.* 9. & alii. Videamus pro more argumenta Francica cum responsis Hispanorum. I. *Homagia à Comitibus Regi præstari solita*, quod ab *Arnolfo*, cum Hugoni Capeto illud præstare recusaret, armis extortum. Ita investiti etiam à Gallis, qui ex Hannonia, inde Dampetræa, & postea Burgundica stirpe principatum gessere. Ita in tractatu *Atrebatensi* homagium reservatum regibus Galliæ. Præstitere idem *Philippus* & *Carolus V. Austriaci*. Imò inter *Pares* regni comes hic recensitus. Confer *L. Guicciard. descr. Flandr. p.* 371. 404. 415. Cum verò conventu *Calisiensi* 1521. jus illud disputari inciperet, repugnantibus Gallis nihil obtentum. *Bellaj. L.* 1. *pag.* 24. *Resp. Hispan.* Licet *homagio* obstricti fuerint Comites Flandriæ antiqui, multo tamen majori libertate quam ulli alii proceres Galliæ gaudebant. *Zyp. hist. Cass. obstr. L.* 1, *c.* 16. *p.* 111. *seq.* 2. Arnolfi exemplum ostendit fidem, quam legitimo Domino Carolo Lotharingo præstitit, postquam contra illum Hugo Capetus regnum occupasset. In Flandriam prætensio Gallorum. Homagia regibus præstari solita. Responsio Hisp.

 II. *A re-*

Datæ comitibus leges. II. *A regibus datæ comitibus leges*, & controversiæ, quæ inter ipsos ortæ, ab iis dijudicatæ. Ita judicatum inter Robertum & nepotes. **Responsio.** *Resp. Hispan.* judicatum de comitibus, sed in conventu *Parium*; quale judicium potius arbitrium est quam publica autoritas. **Pacis arbitrium.** III. *Pax sancita in Flandria invitis comitibus.* Ita Carolum VII. motum Gandavensium precibus, Philippum ducem 1452. bello eos castigaturum suâ autoritate continuisse. **Responsio.** *Resp. Hispan.* Flandrici annales aliud loquuntur, nec domestica testimonia Gallos juvare possunt. **Gratiæ & pœnarum jus.** IV. *A regibus pro arbitrio gratia facta & pœna indicta.* Ita *Theodoricus* & *Guido* ad mortem condemnati, & in gratiam iterum recepti. **Responsio** *Responsio Hispan.* Gratiæ literas nunquam recepere Flandri, & Guido injustè à rege vexatus. **Provocatio ad curiam Parisiensem.** V. *Provocatio ultima ad curiam Parisiensem & curiam Parium solita.* Quod jus etiam in *Atrebatensi* tractatu reservatum, & adhuc 1505. à Philippo Duce agnitum. **Responsio.** *Resp. Hispan.* Provocationi huic se semper opposuere Flandri. 2. Philippus Austriacus in Hispanias iturus, ne bellum sibi impedimento futurum oriretur, regis schedæ subscribi jussit, sed secreta facta super vi protestatione. *Zyp. l. c. p.* 122. 123. **Defensio comitum.** VI. *Reges ad defensionem comitum obligati.* Exemplum in Philippo rege Ludovicum adversus suos protegente. **responsio.** *Resp. Hispan.* Non minus regibus laborantibus auxilio fuere comites. *Zyp. l. c. pag.* 123. **Judicia regum in comites; inprimis Carol. V.** VII. *Comites a regibus judicati, condemnati, comitatus confiscatus.* Exempla in *Ferdinando* & *Guidone*. Sic & morte Caroli Burgundi ob legem Salicam, quæ fœminas nec in toto regno nec in parte ejus admittit, ac ob feloniam vasalli, comitatus ad coronam jure relapsus (vid. *Philip. Comin. L.* 5. *c.* 11.) sed nihilominus Austriacis sub feudi conditione iterum permissus. Carolus V. autem adversus Dominum bellum gerens, ob hoc feudó excidit, & sententia curiæ, cum non comparuisset, ob feloniam condemnatus est. **Responsio** *Resp. Hispan.* Ferdinandus & Guido non jure damnati. Nec Carolus reus fuit. 2. Salicam legem ad Flandriam nihil attinere, exempla docent, cum ex una in alteram gentem non semel transiit fæmellarum jure. 3. Dominus impotenter vasallum vexans, æque suo jure excidit, ac ita obligationes vasalli & Domini sunt reciprocæ. 4. Fœdere *Confluentino* & *Peronensi* convenit, ut si falleret Ludovicus XI. suo excideret jure, quod dein factum *Zyp.* p. 128. 5. Carolo V. licuit bellum gerere, quod vasallo malè habito liceat etiam Dominum deprædari, nec bellum inter Carolum & Franciscum aliquid commune habuit cum causa hâc feudali. **Hispanorum fundamenta & prætensionis abdicatio.** Ex *Hispanorum* parte conceditur, olim Regibus Franciæ aliquam superioritatem & majestatem in comitatum competiisse, sed omne illud renunciatione *Francisci I.* in pactis *Madritensibus* (art. 9. & 10.) quæ *Cameracensibus* (art. 6. 7. 16.) & *Crespiacensibus* (art. 13.) confirmata, abolitum ad regem suum rediisse. Unde hucusque quieta juris possessio est. Imò cum pace 1659. conclusâ (art. 35. 36.) tota Artesia paucis exceptis & aliqua Flandriæ pars Regi Galliæ cedantur, & Hispani omni suo juri renuncient, diserte autem art. 34. dicatur, quod *hæc dispositio regum controversias terminet*, videri etiam potest Rex Galliæ reliquis in Belgio sitis se abdicasse, cum reliqua restituat. De iis quæ circa summum imperium Flandriæ inter Imperatores & Reges acta, vid. Celeberr. *Herm. Conring. de Fin. Imp. Germ. c.* 6. *p.* 45. 46.

Belgarum leones. Regnum leonum. §. XXXIV. Brabantinus & Flandricus, qui in scuto Hispanico visuntur, *leones* in memoriam revocant, quod cum his duobus reliquæ Belgicæ provinciæ, quarum successio fere ad illas delapsa, pleræque *leonibus* in scutis utantur. Unde *Carolum V. Belgium universum* in regni fastigium sub nomine regni *Leonum* evehere cogitasse, tradit *Mich. Aizinger de Leone Belg.* Ex quo repetit *Limn. Iur. publ.* 11, 6, 24. & *T. IV. add. ad* 2, 9. *p.* 245. Quo forte facit, quod ipsarum *provinciarum tabulam in figura leonis* repræsentare solent.

Tirolis. §. XXXV. *Aquila*, quam lævam scutuli bipertiti ornare §. 30. monui, *Tirolim* notat. De qua & ratione successionis Austriacæ in illum comitatum supra c. 9. n. 40. egimus, nec est quod dictis addamus. Nisi hoc quod Galli hinc inde areolam *auro*, *aquilam nigro* colore tingunt, & *Marchionatum S. Imperii s. Antverpiæ* interpretantur. **Antverpiæ Marchionatus S. Imperii.** Verum domesticis testibus *Chiffletio* & aliis credere malim, circa colores laterculi & interpretationem: quamvis *Paillot scienc. des arm. p.* 660. illi Marchionatui similem *Tirolensi aquilam rubeam rostro & membris aureis in solo argenteo* tribuat. In Oesterr. Spiegel der Ehren L. 5. c. 27. p. 874. *Marchionatus* scutum constituitur transversè sectum, superiori parte *aureâ* cum *aquila bicipiti Imperiali* scutulum Austriacum pectore deferente: inferiori *rubea castrum argenteum tribus turribus quas muro conjungunt* continente, additis

additis *duabus abſciſſis manibus.* Quibus fabulam antiquam deſignari credo ab *Hantverpen.* Quam recte verò hoc ſcutum aſſignatum ſit, non diſcerno. *Brianville* parmulam *minio* & turres ſ. caſtrum *argento* pingit. Cum tamen Marchionatus facta eſt mentio, eumque in *titulis* ſolennibus deinceps etiam numeraturi ſimus, hic de illo paucis agere, non præter rem erit. Ferunt *Vtilonem* Theodonis I. Ducis *Bavariæ* filium, *Theodonis II.* ſeu *Magni* fratrem, quod cum Theodoberto Theodorici Auſtraſiæ regis filio contra *Cochelaricum* Daniæ regem Belgicam oram infeſtantem, 516. fortiter ſe geſſiſſet, eumque profligaſſet, interemiſſet & prædam reduxiſſet, ob hoc *Marchionem Antverpienſem* creatum eſſe, & finitimæ oræ inter *Scaldim Moſam Rhenumque* amnes atque *Oceanum* rectorem datum, adverſus impetus Danorum piraticam exercentium, acceptâ uxore *Clothilde* Theodeberti illius ſorore. Vide *Hier. Henning. Theatr. geneal. T. 3. P. 1. p. 166.* Ejusdem filium *Hugobertum* vel *Sigobertum* dein ab Imperatore axioma *Marchionis S. Imperii* in illis partibus obtinuiſſe. Oeſterr. Spiegel der Ehren. L. 5. c. 27. p. 861. Ab eo familiam *Caroli M.* deducunt, contradicentibus aliis, qui eorum originem in *Moſellanicis principibus* quærere præferunt. Unde hi inter Caroli majores *Ansbertum* nominant, qui ab Imperatore *Zenone Iſaurico Imperii Marchiam ad Scaldim* acceperit, & ad poſteros tranſmiſerit. *Henning. p.* 18. Iidem perhibent *Carolum Hasbanium* Brabantiæ Ducem, ut adverſus Childebertum & Clotharium Reges Franciæ auxilio eſſet, legatione ad *Iuſtinianum Auguſtum* nomine Theodeberti Auſtraſiæ regis functum, qui hâc cauſa *Marchiam ad Scaldim* Ansberto committi conceſſerit. *Henning.* p. 120. Ejusdem Caroli proneptis *Begga Anſegiſo* Ansberti pronepoti nupſit, adeò cum *Brabantia* iterum unitus *Marchionatus.* Verum pleraque illa non adeò certis fundamentis niti, aut ita idoneis autoribus probari videntur, ut non plurimum dubii ſuperſit. Id certius eſt, hunc Marchionatum in *Carolina familia Lotharico regno* comprehenſum fuiſſe, & dein ducatui *Lotharingiæ* accenſitum. Inde eum cum comitatu annexo *Ryen Gerberga* Caroli ex Carolidis Lotharingiæ Ducis filia marito *Lamberto Barbato C. Lovanienſi* attulit. Hujus nepoti *Godofredo Barbato* Walramus D. Limburgius (cujus parenti Henrico eundem Henricus IV. conceſſerat) *Marchionatum* favore Lotharii II. obtentum 1126. ademiſſe, ſed cum Conradum III. adverſum haberet, rurſus 1137. à Godofredo eo exutus ſcribitur. Ex eo tempore eum penes *Brabantinos* manſiſſe non dubio; unde cum reliqua Brabantia ad *Burgundos* & *Auſtriacos* delapſus eſt: & nunc quoque nomine *Marchionatus S. Imperii* cluit, & præter caput *Antverpiam* (Antorff) celeberrimum ex decremento *Brugarum* emporium quæ vicina ſunt comprehendit. Olim à *Valenciena* ad *Scaldis* usque exitum protenſus fuiſſe, & Nivellam, Lovanium, Bruxellam, Antverpiam continuiſſe perhibetur. Certe urbi *Antverpiæ* ita affixus non eſt, ut ſoli inhæreret. Unde cum Ludovicus Flandriæ comes urbem Antverpiam à Wenceslao Brabantiæ Duce teneret, *Marchionatus* tamen titulo caruit, & urbs 1403. ad Brabantinos Duces reverſa eſt. Confer *Zypeum* hiat. Caſſan. obſtr. p. 143. ſeq.

Origo. Succeſſio. Ad Auſtrios. Amplitudo.

§. XXXVI. Fuit hæc diſpoſitio, quâ ad nos usque Rex Hiſpaniarum uſus eſt: non parum autem ab ea differt iſta, quæ in *Sibmacheri* Wapenb. P. 1. p. 2. viſitur, quam huc etiam transferam, non quod ab ullo rege uſurpatam fuiſſe credam, ſed ut laterculorum aliquorum, qui in priori non occurrunt, teſſeras explicandi ſit occaſio. Cæterum dividitur ſcutum in quatuor majores quadrantes; quorum primus ſymbola *Caſtellanum* & *Legionenſe* quadripertitim repetit. Secundus iterum bipertitus conſpicitur, poſteriori areola *Siciliam* notante (in Wapenb. vitioſè pali argento & minio tinguntur) priori tranſverſè ſecta, ut ſuperior pars juxta poſitas teſſeras *Aragoniam* & *Hungaricam* referat, inferior ſolam *Navarrenam.* *Hungaricas* faſcias vix alio titulo Rex Hiſpaniæ clypeo inſeruerit ſuo, niſi quod ex Regibus Neapolis aliqui etiam Hungariæ reges, illis verò Hiſpani ſucceſſere. *Navarrenum* autem δῆγμα quod concernit, ex eo ſumtum fuerit, quia *Ferdinandus Catholicus* 1512. repentina irruptione regnum occupavit, cujus tamen prætenſionem nunc quoque ſervant Franciæ reges & ſcuto inſerunt. Vide cap. 24. n. 45. & ſeq. inprimis n. 50. 51. 52. ubi utriusque partis in cauſa illius regni fundamenta. Tertius quadrans exhibet quatuor iterum areolas, *Auſtriacam*, *Burgundiæ recentiorem & veterem*, & aliam quæ *leonem* refert, quem ex aliis ſchematibus mallem eſſe *Brabantinum*, ſed Sibmacherus eum *cocco* & areolam *auro* tingit, unde fuerit *Hollandicus* vel *Habſpurgius*, niſi quod corona deeſt. Quarti quadrantis denuo

Scutum Hiſpanicum apud Sibmach. Navarræ regnum.

quadriperti prima quadra *Portugallicum* δεῖγμα refert, cujus tamen quæ pictor exhibet castella numerum septenarium excedunt, quod erroneum est. Secunda *carulea aureum craterem* continet, tertia iterum *carulea coronam imperialem auream*, quarta *aurea nigram ter repetitam figuram* literæ *Iota* majusculi, ventre distento. *Crateris* s. *calicis tecti* significatio est *Galliciæ*, aliquâ nominis allusione, quamvis Gallicia non à calice sed *Gallæcis* s. *Callæcis* aut *Callaicis* dicta sit. Solum autem *cruciculis brachiatis & spiculatis* (juxta alios trifoliatis) *aureis* conseri debet, quod peregrinationi sacræ ad *Compostellam* s. S. Jacobi sepulcrum tribuunt. Cæterum *Gallicia* Legionis, Asturiæ & Lusitaniæ regnis atque Oceano clauditur, & pars olim fuit regni Asturum; sed honori Garsiæ minoris filii à Ferdinando M. 1060. regali axiomate ornata: dein coronæ Legionensi iterum unita est sub Alfonso VII. Coronæ imperialis nota *Toletum* designat. Hæc Castiliæ novæ metropolis regio tamen titulo etiam insignita est. Eam Mauris eripuit 1085. *Alfonsus VI.* Inde cum Alfonsus VII. *Imperatorem se Hispaniarum* dici curasset in hac urbe, ei *imperialis corona* tesseram attribuit, nec non nomen *Imperialis civitatis. Lud. de Mayerne Turquet apud Limn. Iur. publ. T. IV. add.* 2. 1. *p.* 198. ait, ubi datum regem toga aurea vestitum, throno insidentem, & sinistrâ pomum imperiale, dextrâ gladium tenentem. Occasionem hujus opinionis ostendit *Bernard. Gomesius* de Jacobo I. R. Arag. L. 19. p. 555. *Postquam Toletum ingressus est Alfonsus, iisdem quibus antea imperii seu Regis Romanorum insignibus & sigillis fuit usus; atque eodem titulo scita, decreta ac edicta omnia edi atque divulgari mandavit. Indeque à nonnullis putatum fuit, Toletanam civitatem ac regnum, tanquam regnorum caput, pro insigni habuisse Imperatorem, in solio sedentem, sceptroque & diademate decoratum.* Literæ *Iota* significationem non capio, nisi forte regnum *Iaen* s. *Giennæ* ab urbe Andalusiæ cognomine dictum notari conjiciamus. Inter hos inferiores duos quadrantes intercipitur *Granatensis* triangularis parmula, toti autem imponitur parmula bipertita ex tesseris *Flandriæ* & *Tirolis*.

Gallicia. Toletum. Urbs Imperialis. Iaen s. Gienna.

§. XXXVII. Ab utraque dispositione differt illa, quam in *Caroli V.* sigillo 1524. expresso observavi, & æri incisam exhibeo: Nam aquilæ Imperialis pectori impositum erat scutum quadripertitum. Primus quadrans laterculos repetebat quadripertitâ divisione *Castellanum* & *Legionensem.* Secundus quatuor numerabat alveolos *Aragonium, Siculum, Hierosolymitanum, Navarrenum.* Inter hos duos quadrantes intercipitur triangularis parmula *Granatensis.* Tertius quadrans oblique sectus *Austriam* & *Burgundiam novam*; quartus simili sectione *Burgundiam veterem* & leonem (ut puto *Brabanticum*) repræsentat. Hisce quadrantibus duobus incumbit parmula bipertita, & leonem atque aquilam continet; quorum illo *Flandriam*, hâc *Tirolim* notari credo.

Scutum Caroli V.

§. XXXVIII. *Familiæ* ex regum *naturalibus* deductæ insignium partem solitæ sunt servare. *Iacobus I.* ex Theresia Ægidii Vidaure genuit *Iacobum ac Petrum*, quorum illum *Exericæ*, hunc *Ayervii* dominio donavit, unde familiæ *Exericarum* & *Ayerviorum*. Illi utebantur palis Aragoniis limbo circumdato, quem ornabant octo scutula singulis fasciis exarata, quod signum *Vidauriorum* fuit. *Ayerviorum* autem clypeus Aragoniis palis inducebat crucem sex Vidauriis parmulis ornatam. Alius *Iacobi* filius ex Berengaria Ferdinandi fuit *Petrus*, quem opido *Yxaris* donavit, autorem Comitum *Belchitensium*; hic usus est scuto quadripertito ex Aragoniis & Navarreno symbolis. Tum eodem susceptus ex Sanctii Antilionis filia *Ferdinandus* Dominus *Baroniæ Castri*: cujus δεῖγμα scutum quadrifidum ex Aragoniæ palis, & stellâ caudatâ. Ex *Ferdinandi I. Aragoniæ* regis filiis *Henricus* militiæ Jacobiticæ Magister *Aragonios Segorbiæ Duces* propagavit, qui tripertito scuto *Aragoniæ* palos, *Castellanum* castrum subjecto *Legionensi* leone, & *Sicula* δείγματα gestarunt. *Ioannes II. Rex* ex Maria de Escobar genuit *Alfonsum* Calatravæ magistrum, quo natus est *Ioannes Aragonius Lunæ Dux* & *Ripacurtii comes*, à quo *Aragonii* Duces *Villahermosæ* & *Ripacurtii* comites: hi usi scuto quadripertito, cujus 1. & 4. area *Aragonios* palos, 2. *Castellum*, 3. *Leonem* referunt. Imposita toti parmula, cum 2. gradientibus lupis, s. quæ feræ illa figura est. vide *Hier. Blanc. Comm. Rer. Arag.* p. 653. 700. 704. *Henriqueziorum* alibi c. 36. vidimus scutum.

Scuta familiarum ex regum naturalibus.

§. XXXIX. *Distinctionis* causa in regia familia video usui esse *fasciolas trifidas.* Ita apud *Chifflet. insi. Eq. A. V. n.* 246. & 322. *Philippus III. & IV.* insigne paternum frangunt *segmento trifido argenteo.* Ita 350. *Carolus* infans Austriæ addit segmentum *tripes coccineum.*

Discernicula in regia domo.

§. XL. Per

§.XL. Per naturam Caroli V. filius erat *Ioannes Austriacus*, gestis celebris princeps, cujus ille clypeus fuit apud *Chifflet. Eq. A. V.* n. 241. Ut perpendiculari lineâ sectus priori parte linea transversa secta superius *Castellam*, inferius *Legionem* notaret, posteriori parte iterum bipertitâ hinc *Aragoniam* istiunc *Siciliam* referret: Scutulo medio ex symbolis *Austriæ* & *Burgundiæ* bipertito. Ei clypeo imponitur galea coronata cum cauda pavonina. Joannis Austriaci scutum.

§.XLI. Huic scuto regio imponitur *corona regia*, quam adhuc *Philippus II.* seculi istius more *apertam* initio gestaverat, sed dein HENRICI II. *R. Franciæ* exemplo eam *clausit*, quod hactenus reliqui etiam reges fecere. Confer *Menestr. verit. art. du blas. cap.* 13. *p.* 154. Si verò *galea* imponenda sit, eam regiam esse oportet. *Chifflet. Philippo II.* dat coronatam, & super illam Castellum Celtibericum, Leone Legionensi, dextrâ ensem nudum auro instructum, sinistrâ mundi globum aureum tenente fastigiatum. Plumarium ornatum dat aureum & hermionicum. *Philippi III.* leo sinistrâ clypeum aureum gestat, quod crediderim esse discerniculi gratia. Cæterum cum hic apex sit regnorum Castellani & Legionensis, addamus aliqua de apicibus aliis regnorum illo scuto comprehensorum. Rex *Aragoniæ Alfonsus* apud *Chifflet. insign. Eq. A. V. n.* 41. habuit draconem emergentem aureum, linguâ trifidâ exertâ, & oculis miniatis, sinistris falculis pinnatum tenens vexillulum argenteum, cruce coccinea insigne, hastâ spiculatâ aureâ. *Lusitanicus* apex describitur capite de Portugallia. Corona clausa. Galea. Apices.

§.XLII. Quod aliorum etiam principatuum attinet apicem. *Austriacus* c. 9. n. 74. consideratus est. *Burgundiæ* Duci *Chifflet. Eq. A. V. p.* 2. tribuit galeam diademate tortili argenteo & coccineo ornatam, quod antiquorum regum insigne: incumbente lilio aureo quadrilatero *(double fleur de lis.)* Florem illum nescio in quam monstrosam figuram transformavit *Sibmacherus* Wapenb. 2. pag. 2. *Brabantiæ* apex (Wapenb. 2. p. 4.) est προτομὴ aurea leonis nigri alati, coronati, & pennis pavoninis fastigiati. Apices Austriæ. Burgundiæ. Brabantiæ.

§.XLIII. *Telamones* adduntur *duo Leones*. Ferdinandus Catholicus autem & Isabella *unicâ aquilâ* utebantur, cum inscriptione: *Sub umbra alarum tuarum prot. Neapolitano* autem scuto telamones dari *Sirenes*, forte ob memoriam Parthenopes Sirenis, quę aliquando Neapoli clara ibi etiam sepulcrum habet, testatur *Limn. Iur. publ.* 6, 6, 104. Sirenibus *Brianvill. jeu d'arm. p.* 61. dat duo vexilla, alteri veterum Regum *Normannorum*, nempe rubeum, insignitum baltheo tessellato ex argento & cyano, alterum *Svevorum*, nempe aureum tribus leopardis aureis insigne. Telamones.

§.XLIV. *Symbolum s. lemma epigraphicum* quod concernit, nullum vidi regibus commune: nam quod Chifflet. addit Philippo II. *Dieu est mon aide*, & Philippo III. *A tous deux*, his propria fuere. Sed nec tesseram militarem legi Hispanorum regum. Burgundorum verò erat *Montjoye S. Andrieu.* Symbolum.

§.XLV. Ordines equestres plures in Hispania sunt, de quibus P. 1. c. 7. pluribus actum est. Præcipuus verò est, cujus etiam torques scuto circumdari solet, qui ab *aureo vellere* cognominatur, institutione tamen *Burgundicus*, non *Hispanicus*. 1429. 10. Febr. à Philippo D. Burgundiæ institutus est. Equitum ejus ordinis omnia insignia gentilitia edidit 1632. sæpe jam citatus *Chiffletius*, annalibus ejus concinnandis etiam destinatus. Vide annexum tractatui encomium aurei velleris autore *Godofredo Wendelino*. Breviarium autem historiæ ordinis edidit 1652. Antverpiæ *Iulius Chifflet.* Ordines Equestres. Ordo aurei velleris.

§.XLVI. Superest ut titulum consideremus, reliqua subministraturum, de quibus agendum est. Initium tituli prolixioris factum à *Ferdinando Catholico* & *Isabella*. Audiamus *Luc. Marin. Sic. de reb. Hisp.* L. 19. *p.* 479. *Ioanne Aragoniæ rege Ferdinandi patre mortuo, & illius regni omniumque suorum principatuum possessionibus acceptis, quibus titulis & quo ordine uti deberent in literarum & privilegiorum expeditionibus, ad proceres consiliariosque suos retulerunt. Quorum cum plures eos Hispaniæ, cujus majorem partem possidebant, principes appellandos censuissent, hoc ambitionis & arrogantiæ nomen esse existimantes, ne Portugalliæ Navarræque regibus injuriam facerent, admittere noluerunt, sibique titulos, quibus honestius uterentur, hoc modo statuere, ut sc. Castellæ nomen Legioni præponeretur, Legionis Aragoniæ, Aragoniæ Siciliæ, & Siciliæ reliquis, hoc modo* Ferdinandus & Isabella Dei benignitate rex & regina Castellæ, Legionis, Aragoniæ, Siciliæ, Toleti, Valentiæ, Galleciæ, Majoricarum, Hispalis, Sardiniæ, Cordubæ, Corsicæ, Mursiæ, Jaënis, Algarbiorum, Algeziræ, Gibraltaris, Comites Barcinonæ, Domini Vizcaiæ & Molinæ, Duces Athenarum & Neupatriæ, Comites Russinonis & Cerdaniæ, Tituli. Ferdinandi & Isabellæ.

daniæ, Duces Oriſtani & Gotiani. *Sigilla autem quibus literæ privilegiaq; ſignantur & imprimuntur, item clypeos, ſtratoria, pannosque cæteros, quibus magna palatia regiæque domus exornari ſolent, caſtellis, leonibus, aquilis & baculis inſigniri juſſerunt*, in Caſtellæ, Legionis, Aragoniæ & Siciliæ *memoriam & honorem.* Ex quo etiam forma & diſpoſitio ſcuti regum clara eſt. *Alfonſi R. Caſtiliæ* vetuſtiorem titulum anno 1282. in diplomate illum legi: *Alfonſus Dei gratia Caſtellæ, Legionis, Toleti, Sibiliæ, Cordubæ, Murtiæ, Gienii atque Algarbii Rex.* Surit. in ind. rer. Aragon. ad ill. ann. Noſtro tempore illum *Philippo IV.* tribuit Chifflet. *Philippus IV. D. G. Rex Caſtiliæ, Legionis, Aragoniæ, Siciliarum, Hieroſolymorum, Portugalliæ, Navarræ, Granatæ, Toleti, Valentiæ, Galliciæ, Majoricæ, Seviliæ, Sardiniæ, Cordubæ, Corſicæ, Murciæ, Iaen, Algarbiarum, Algezira, Gibraltaris, Inſularum Canariarum, Indiarum Orientalis & Occidentalis, inſularum & continentis Oceani: Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, Lucenburgii, Geldriæ & Mediolani, Comes Habſpurgi, Flandriæ, Arteſiæ, Burgundiæ Palatinus, Tirolis, Hannoniæ, Hollandiæ, Zeelandiæ, Namurci & Zutfaniæ, Princeps Sveviæ, M. S. Imperii Romani, Dominus Friſiæ, Salinarum & Mechliniæ, civitatis, urbium & provinciarum Vltrajecti, Tranſiſalaniæ & Grœningæ, & Dominator in Aſia & Africa, &c.* Similem fere tribuit *Carolo II.* moderno Regi *Sammarth. l'Eſt. de l'Europe. P. 3. pag. 34.* Niſi quod *Portugalliam & Algarbiam* expungat, quod pace factâ Luſitania ſibi permiſſa ſit: Majoricæ nomini *Minoricam* addat: *Mediolani* titulum inter Brabantiam & Limburgum interjiciat; *Barcinonenſem* comitatum interponat Tiroli & Hannoniæ: loco *Dominatoris in Aſia & Africa* ſubſtituat, *Dominus Biſcajæ & Molinæ, Dux Athenarum & Neopatriæ, Marchio Oriſtani & Gotiani.*

Alfonſi. Philippi IV. Caroli II.

§. XLVII. Adhuc prolixior titulus datur noſtra lingua *Carolo V.* in diplomate, quo *Simoni Engelhard* Cameræ advocato & procuratori 1524. 15. Octobr. conceſſa ſunt inſignia. *Carolus V. D. Gr. Electus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, Rex Germaniæ, Caſtiliæ, Aragoniæ, Legionis, utriusque Siciliæ, Hieroſolymorum, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ,* &c. *Navarræ, Granatæ, Toleti, Valentiæ, Galliciæ, Majoricarum, Hiſpalis, Sardiniæ, Cordubæ, Corſicæ, Murciæ, Giennis (ſeu Iaen) Algeron, Algeziræ, Gibraltaris, inſularum Canariarum, nec non inſularum Indiarum & terræ continentis, atque Oceani: Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Limburgi, Lucenburgi, Geldriæ, Wirtenbergiæ, Calabriæ, Athenarum, Neopatriæ, Comes Habſpurgi, Flandriæ, Tirolis, Barcellonæ, Arteſiæ, Burgundiæ Palatinus, Hannoniæ, Hollandiæ, Zeelandiæ, Pfiretarum, Kiburgi, Namurci, Ruſcinonis, Territaniæ & Zutphaniæ, Landgravius Alſatiæ, Marchio Burgoviæ, Oriſtani, Gotiani & S. Rom. Imperii, Princeps Sveviæ, Cataloniæ, Aſturiæ,* &c. *Dominus Friſiæ, Vinidorum Marchiæ, Portenaviæ, Biſcajæ, Moniæ* (an Molinæ) *Salinarum, Tripolis & Mechliniæ.*

Caroli V. Imperat.

§. XLVIII. Videamus ſingula. De *Caſtella* actum §. 5. de *Legione* §. 6. de *Aragonia* §. 10. de *Sicilia* §. 16. de *Portugallia* §. 28. de *Navarra* §. 35. de *Granata* §. 20. de *Toleto*, *Gallicia* & *Iaen* §. 35. de *Auſtria* §. 21. de *Brabantia* §. 28. de *Flandria* §. 30. de *Tiroli* §. 34. Nunc de reliquis. Cum *Siciliarum* ſ. *utriusque Siciliæ* fit mentio, intelligenda eſt *cis Pharum* & *trans Pharum*, ſ. *inſula Sicilia* vel *Trinacria*, & extima Italiæ ora, *regnum Neapolitanum.* Huic ſpeciatim datur teſſera, parmula *cærulea conſita liliis Franciscis, cum ſegmento quinque partium rubeo* Quæ teſſera diſcerniculum fuit *Andinæ* primæ familiæ, ſed dein regno data eſt. De vetuſtis inſignibus vide fabuloſa apud *Heping. de jur. inſign. c. 6. P. 3. §. 6. n. 472.* *Hieroſolymorum* titulus unde ſit, alibi vidimus.

Regna & provinciæ, de quibus actum.

§. XLIX. *Valentiæ regnum*, Catalonia, Aragonia, Murcia & Mari mediterraneo concluſum deſignatur ſcuto *rubeo, in quo civitas argentea, opere cæmentario nigro.* Hoc regnum 1085. celebris *Cid Ruiſius Diazius Abeniafio Mauro* eripuit, ſed illo mortuo hic recuperavit. Iterum 1238. *Iacobus rex Aragoniæ* regnum occupavit, *Abenzaeno Mauro* extortum, inque civitatem colonias Catalanorum & Aragonum introduxit; dein *Iacobus II.* rex regnum hoc *Aragoniæ* in perpetuum *univit*, unde cum hoc ad Auſtriacos devenit.

Valentiæ regnum.

§. L. Aragoniæ etiam regno accenſentur *Baleares inſulæ* ſ. *Majorica & Minorica*, quæ mari vicino, quod circumfunditur & Iberici pars eſt, nomen dant. Hæ olim *Carthaginienſibus* paruerant, dein à *Romanis* ſubactæ ſunt. Quibus ad extremum *Saraceni* eripuerunt, cumque ex illis piraticam commodiſſime facerent, ſæpe quidem à Barcinonenſibus, Piſanis, Genuenſibus & Normannis infeſtati ſunt, non verò ejici

Baleares, Majorica & Minorica.

potuere.

potuere. Tandem *Iacobus I. R. Aragoniæ* 1228. expeditione susceptâ insulâ majori potitur, & regem *Abohihen* cum filio capit. Confer *Marian.* L. 12. c. 14. Inde 1231. regnum *Balearicum* accepto comitatu *Vrgelitano* cum *Petro Lusitano* commutat. Sequenti anno quæ rebellis fuerat, *Majoricam* recuperat Jacobus, & cum eâ *minorem* alteram. Iterum verò regnum hoc, cujus ad vitam tantum concessi jura ad hæredes non erat transmissurus, Aragonio *Petrus* 1236. permittit. Unde patre mortuo 1276. filius secundus *Iacobus* in insulare regnum succedit (ob quod regni symbolum sunt pali *Aragonici inductâ rubeâ tæniâ*, discerniculo fratris minoris.) Hic 1279. supremum ejus jus fratri concedere, seque & posteros *Aragoniæ regibus* subjicere cogitur. Sed ob hoc in bello 1285. *Gallis* se jungit. Unde expeditio *Alfonsi regis* eo anno in insulam, quâ eam subegit, & in ea se *Regem Aragonium, Majoricensem ex insulæ nomine & Valentianum comitemque Barcinonensem* nominavit. Verum 1295. pace iterum restituitur *Iacobus*. Tandem 1343. fictâ causâ *Petrus IV. R. Aragoniæ* agnatum *Iacobum R. Balearicum* regno privat, & anno seq. armis illud subigit: qui quicquid etiam pro illius recuperatione tentavit, frustra fuit. cont. *Surit. indic. Arag. ad annos notatos. Marian.* L. 12. c. 14. 16. & L. 15. c. 12. *Bernard. Gomes. de Iacobo I.* L. 5. 6. & 7. Harum Domini.

In hoc regnum regi suo jus vindicat *Cassan. rech. des dr. de Fr.* L. 1. c. 6. p. 341.

Fundamenta allegat 1. *Ius regis in Magalonensem vel Monpeliensem Episcopatum.* Rem ita refert: *Iacobus I. rex Aragoniæ*, cum in custodia esset detentus post patris cædem à *Simone Montisfortis Com.* ex qua autoritate Papæ in regnum inductus est, dicitur votum fecisse instituendi ordinem pro redemtione captivorum, & ultramarinam suscipiendi expeditionem. Instituit post hæc ordinem, cui nomen dedit de *N. Dame de la mercede.* Inde cum regnum Balearium expugnasset, Episcopatui *Magalonæ*, qui dein *Monpelium* translatus est, ejusque patrono *S. Petro*, illud obtulit, quod ipse & posteri ab eo tenerent feudo. Causæ donationis, regis in patriam amor, pietas in locum, in quo ipse & mater Maria præcipua exercitia devotionis peregerant, nec minus quia aliqua Pontifici à *Petro Com. de Mauquiel* in comitatum jura. Porro 1285. capitulum & Episcopus superioritatem regni, quæ ecclesiasticis ob regum, qui debita præstare sæpius negligebant, potentiam honorabilior quam utilior fuerat, regi Galliæ concessere (allegat *Cassanus Petrum Iacobi*, qui vixit 1290. *in practic. de success. reg. Fr.* ubi hæc verba: *Item non advertunt bene consiliarii, qualiter à pauco tempore rex acquisivit ab Ecclesia Magalonensi jus vasalli, quòd habebat in regem* Majorcitarum, *quod jus ipsa Ecclesia tenebat à nullo.* Allegat etiam *Car. de Grasallio* s. *Grasaille Carcasson. de regal. Franc.* qui disertè dicat, regem Hispaniæ subesse regi Franciæ, ratione feudorum, quale sit regnum *Majorcitarum*, quod feudum Ecclesiæ *Magalonensis* rex Franciæ ab ea acquisiverit in regem Hispan.) Inde cum 1347. *Iacobus Balearicus* vendidisset *Monpelium* Philippo regi 120000. scut. Rex cum Ecclesia commutavit rectoratum Monpeliensem pro feudis de *Poussant* & de *Fresealin*. Verum etiam præter hanc acquisitionem Rex Galliæ tanquam patronus Ecclesiarum regni & Dominus temporalium bonorum ad illas pertinentium prætendere potest, sibi deberi, quæ Ecclesiarum sunt. Inprimis cum ipse Episcopatus Magalonam feudo Galliæ teneat. Prætensio in eas regis Franciæ. Jus regis in Magalonens. Episcopatum.

Resp. Hisp. 1. Votum in *captivitate* edere Jacobus non potuit, cum enim quadrimus esset patre 1213. moriente *Marian.* L. 12. c. 3. sequenti anno 1214. in regnum adductus est à legato Pontificio. Quod ergo votum infantis? *Ordo* verò institui potuit, uti ab eo etiam institutum, sine causæ hujus mentione memorat *Hier. Blanca in R. Iacobo. p.* 654. absque voto. 2. Regnum Balearicum Jacobus primi acquisitoris filius apud *Surit. ind. rer. Arag. ad ann.* 1279. immune & nullius imperio potestative addictum suscepisse perhibet. Ibi verò cogitur submittere sceptrum *coronæ Aragoniæ* (Quę ibi *Melgoriensis* Episcopi jura excipiuntur, respiciunt *Monpelium.*) Unde jus Magalonentium nullum; saltem ita perditum. 3. Quæ Balearici à Magalonæ Episcopis tenuere, & hi regibus cedere potuere, solum *Monpelium* respiciunt. vid. *Marian.* L. 15. c. 12. Ubi hanc quoq; Episcopi prætensionem, cum suo urbem beneficio teneri vellet, Balearicus non agnoscit, quod non exoletis vetustate annalium tabulis & exemplis imperia constent, sed recentissimæ consvetudinis usu. Itaq; ne hoc quidem jus liquidum ea tempestate fuit. Conf. ap. *Surit. ind. rer. Arag.* L. 2. *ad ann.* 1280. quod Rex Galliæ promittit regi Balearium, quod Monpelerii Dominatus jura integra ei reservare, neque permutationis causâ cum Magalonensi Episcopo factæ, jus aliquod in eam ditionem quærere velit. (Sic & *Mariana* L. 14. *cap.* 4.) Ex quo colligere licet, cujus permutatio aut cessio facta inter regem & Responsio Hispan.

 Maga-

Magalonensis: nempe *Monpelerii.* Quin & quod emit Monpelerium à Jacobo Gallus, ut ipse eo pretio reliqua bona ab Aragonio recuperaret, ex quibus potissimum *regnum Balearicum*, argumento est, in hoc jus sibi non arrogasse Gallos. Inprimis quia, ut est apud *Surit. ad ann.* 1349. Jacobus ille ultimus, si insulam recuperasset eâ expeditione quâ cecidit, ipsam auxiliariis *Genuensibus* addixerat. 4. In controversia de Episcopo *Majoricæ* imponendo inter regem & Barcinonenses, non legitur intervenisse *Magalonensis* Episcopus, quod futurum erat, si totum regnum ab hoc dependeret. Confer *Bern Gomes. histor. Iacobi I. Reg. L.7.f.* 5. Si feudum sit Magalonensis Ecclesiæ Balearicum regnum, potuit illud (loquendo ex hypothesibus Pontificiis) *spirituale feudum* esse, quale describit *Ioh. Caram. Lobcovviz in Phil. prud. Lusit. R. demonstr.* L. 5. *Disp.* 1. *q.* 1. *art.* 3. *& seq.* quod sit *rex spiritualis*, cum quis Ecclesiasticâ gratiâ donatur, ut fruatur indulgentiis & spiritualibus privilegiis, quibus alii reges perfrui consvevere. Quale spirituale feudum etiam ab Episcopis aut Abbatibus dari posse ibidem credit. Confer eundem de *rege monastico, vel regno in feudum monasteriis oblato disp.* 2. *q. unica.*

Andinorum jus ex cessione Joannæ Balearicæ March. Montisfer. 2. Alius titulus à *Ioanna* Montisferratensi vidua, Jacobi ultimi Balearici sorore, quæ fratris extincti 1375. heres, *Balearicum regnum & ditiones omnes regno attributas Ludovico Andegavensi* eâ lege, ut Aragonios bello aggrederetur, detulit. Conf. *Marian.* L. 17. *c.* 18. *Surit. indic. rer. Arag. ad ann.* 1375. Qui ob hoc *Cataloniam* invasit, sed tandem ob Italiæ negotia omittere coactus est. Jus verò *Andinum* testamento Caroli Mainii ad regem Galliæ venit.

Responsio *Resp. Hispan.* 1. Quam frater sorori non transmisit hereditatem, ea aliis relinquere non potuit. 2. Ipsa prius, cum nuberet Montferratensi, jure suo in gratiam regis Aragonii cessit. apud *Surit. indic. rer. Aragon. ann.* 1358. 3. Andina successio ad Lotharingos, non ad regem Franciæ delata esset. 4. Extincto Jacobo agnatorum ultimo adagnatos Aragonios delabi debuit regnorum lege Balearicum regnum. Cum hi æque ac Balearici à Jacobo primo acquirente descendant. 5. Alibi *Cassanus* negat donatione regna transferri posse. vide *Zyp.* 1, 4. *p.* 26.

Fundamenta juris Hispan. Præterea in genere quæ his fundamentis opponant *Hispani* habent 1. *præscriptionem.* Nam nunquam possessionem Hispanorum hactenus turbarunt Franci, sed ex quo occupavit Petrus IV. regnum, successores semper retinuere. 2. Renunciationem regis Francisci in pactis *Madritens.* §. 7. & 22. *Crespiac.* §. 12.

Cum superius δᾶγμα Majoricæ assignaverimus ex Aragoniis palis inducta tænia: *Virgilius Solis Norimb.* p. 34. tribuit ei *tres argenteas fascias scuto rubeo inductas*: *Minoricæ* autem idem scutum, sed *inducto baltheo dextro aureo.* Quâ fide ipse viderit.

Sevilia s. Hispalis. §. LI. *Sevilia* s. *Hispalis* ad Bœtim celeberrima civitas metropolis *Andalusiæ* est, & alterius in ea Maurorum regni caput fuit, sub nomine *Sibiliæ* (apud *Rod. Sant. histor. Hispan. P.* 1. *c.* 17.) unde regia illi dignitas. Nunc etiam ob mercaturam & classes, quarum merces in eam transferuntur, famosa est, & Oceani Regina nuncupatur. De ea proverbium Hispanis est, *Cui Deus favet, ei dat domum Hispali*: nec non

Quien no ha visto Sevilla, no ha visto maravilla. Portæ urbis inscriptum:

Condidit Alcides, renovavit Iulius urbem,
Restituit Christo Fernandus tertius Heros.

Factum hoc 1248. Atque ita regnum hoc *unitum Castiliæ*, cum eâ ad *Austriacos* devenit.

Andalusiæ tessera. Peculiarem ejus tesseram non vidi, unde huc spectare credo *Andalusiæ* totius hieroglyphicon, quod est in *aurea parma considens in throno rex auratis vestibus.* Olim Andalusiæ reges gestasse 2. *claves argenteas* in scuto *cyaneo*, indicio quod *claves Hispaniæ Gades* in manu haberent, ex *Thuan.* L. 48. *p.* 867. videmus.

Corduba. *Corduba* alterum in Andalusia regnum Maurorum fuit. Cui datur tessera scutum *aureum tribus fasciis rubeis exornatum.* Hoc regnum idem Ferdinandus R. Castiliæ 1236. occupavit. *Ioh. Marian. de reb. Hispan.* L. 12. c. 18. ubi addit: *Rex ex eo tempore ad veteres titulos* Biatiæ *&* Cordubæ *se regem dixit, ut ejus ætatis tabulæ indicio sunt.* Porro tessera illa *fasciata* communis est familiæ in Hispanis illustri, quæ *Cordubensi* cognomine utitur. Unde *Virgilio Solis* fides non adhibenda, qui Cordubæ regno tribuit scutum *argento & cyano fasciatum.* p. 32.

Sardinia. §. LII. Jam Sardinia sequitur, Insula *maris inferi* Italiæ objecta, quæ post *Carthaginienses Romanis* paruit, dein à *Saracenis* (incolis aliquibus alibi sedes quærere coactis

Ejus Domini. *Baron. T.* 10. *ad ann.* 852. *n.* 8.) infestata est, sed iterum à Christianis recuperata. *Pontificis authoritate* eam *Pisani*, qui cum *Genuensibus* de ejus imperio contenderant, post

hos

hos ex dono Pontificis *Bonifacii* (vid.*ind.rer.Arag.ann.*1297.) *Aragonii*,qui tamen diuturna & graviſſima ob inſulam cum illis & ipſis incolis factioſis bella gerere coacti,(inprimis *Alfonſus Benignus* Jacobi Regis filius rebellantes & ad Piſanos deficientes potenti expeditione & magna fortitudine patri iterum ſubjecit.vid.*Luc.Marin.Sic.de reb. Hiſpan. L.*11.*p.*395. *Indic.rer. Arag. ad ann.* 1311. 1321.1331. 1369. 1370. 1393.&c.) tenuere. In horum verò poteſtate nunc quoque cum Sicilia & Neapolitano regno ea perſeverat. Suo tamen regi (dubium an conſenſu publico.) *Caſſanus rech. des dr.de Fr. L.*1. *c.*9.*p.*471. jus in eam vindicat.

Sunt autem fundamenta Francica apud *Caſſanum* illa **Prætenſio in eam regis Franciæ ex Caſſan.**

1. Non Franci ſolum fuere *Normanni*, qui præter Neapolitanum regnum hanc inſulam eripuere Saracenis: ſed & cum *Petrus R.Aragoniæ* fieret hoſtis ſedis Pontificiæ, hæc feudis eum omnibus,in quibus hæc inſula, privavit,atque 1282. in *Carolum Andinum* contulit. **Caroli Andini jus à Pontifice.**

Reſp. Hiſpan. 1.Normannorum facto nihil lucri Francis accedere potuit. Sed & non illis verum Piſanis & Genuenſibus debetur gloria inſulæ Saracenis ereptæ. 2.Pudenda eſt ἀνισοροπία Caſſani,*Iacobum* 1. & 2. reges Aragonios confundentis.Huic enim Sardiniam demum 1295. conceſſit Papa, quomodo ergo Petro hujus patri adimere feudum & Gallis conferre potuit ſedes Pontificia, quæ feudum nondum dederat? **Reſponſio. Hiſpanor.**

2. *Iacobus Rex Majoricæ*, à fratre ditionibus injuſtè exutus 1349. eas,in quibus etiam *Sardinia*, pretio 120000. ſcutatorum regi Franciæ *Philippo* addixit. *Venditionem* ratam habuit dein frater *Petrus R. Aragoniæ*, cumque nonniſi tertia pars pretii ſoluta fuiſſet Jacobo, per legatum *Petr. Fenouillet* reſiduum ſibi ſolvi curavit. Hoc facto ſucceſſores tenentur. **Venditio Jacobi R. Majoricæ.**

Reſp. Hiſpan. 1. Vendidit tantum *Monpelii* jura & dominatum apud *Surit.indic.Aragon.L.*3.*ad ann.* 1349. Nulla mentio aliarum ditionum. Ipſe *Caſſan. L.*1. *cap.*6. *p.*352. de hac venditione loquens tantum meminit præter *Monpelium* baronatuum *Puget* & *Homelas*. confer *Marian. L.*16. *c.*12. Sed & huic fini illam ditionem vendebat, ut reliqua ab Aragonio erepta recuperaret. Hinc etiam *Petrus*, qui non frater ſed agnatus Jacobi, non amplius quid rathibuit, quam de quo prius convenerat inter contrahentes, ubi tantum exprimitur ultra Monpelium *Omeladeſia* & *Carladeſia* ditio. vide *Surit. ad d.ann.*1350. Ubi utique inter ea, quæ ceſſit regi Galliæ, non eſt *Sardinia*, in qua tanquam ſua ipſo adhuc anno & ſeqq. bona gratia Francorum geſſit bellum. 2. Nec ſi Balearici omnia vendiderint, Sardinia unquam in regum Balearicorum poteſtate fuit, quæ demum *Iacobo II.* erat à Pontifice data, cujus patruus Jacobus I. Rex Balearium,quæ aliunde nepoti conceſſa, ad ſuos tranſmittere nequivit. Vide *Surit. indic. rer. Aragon. ad ann.* 1279. ubi enumerantur, quæ Balearicæ familiæ bona fuere. **Reſponſio.**

3. *Ioanna March. Montisferrati* hæres fratris Jacobi, omnia jura ſua in hanc inſulam & alia ſua bona 1373. *Ludovico Andino* donavit. Confer *Surit. indic. rer. Arag. ad ann.* 1375. **Joannæ Balearicæ conceſſio.**

Reſp. Hiſpan. Joanna Balearica Montisferratenſis Marchioniſſa nulla fuit, ſed *Iſabella*, & ea demum 1375. fratri defuncto ſucceſſit. Cæterum non potuit illa alii donare, quod nec ad ſe nec fratrem nec ullum è majoribus ſpectavit. **Reſponſio.**

4. *Sardinia* una cum Comitatu *Ruſcinonenſi oppignorata Ludovico XI. regi Franc.* pro 300000. ſcutat.1462. quæ nunquam reddita,licet in utilitatem regni motibus tum exagitati evidenter converſa fuerint. **Oppignoratio facta Ludov.XI.**

Reſp. Hiſpan. 1. Remiſit debitum *Carolus IIX.* & oppignorata reddidit. Except. (1) Conditiones à Ferdinando Catholico non impletæ. (2) Non potuit remittere Carolus, quia ſumma ex Domanio accepta, quod inalienabile. 2. *Ruſcinonem* oppignoratam dicit *Comin. L.* 6. *cap.* 10. non *Sardiniam*. Ut & *Luc. Marin. Sicul. de reb. Hiſpan. L.* 18. qui dicit oppidum *Perpignanum* totamque provinciam *Ruſcinonis*,&c. Sic & *Æl. Anton. Nebriſſ. rer. Hiſpan. Dec.*1. *L.*3. *c.*2. & 10. Nec aliter *P.Æmyl. L.*10. in *Ludovic.XI.pr.* & *Arn. Ferron. L.* 1. *in Carol.VIII.*Quid ergo juris Galliæ in inſulam ex hoc contractu, qui nullo modo inſulam attinebat? **Reſponſio.**

Hæc fundamenta sunt à Cassano adducta, quibus etiam, si ullus Franciæ Rex illis usus foret, opponi posset *Francisci I.* renunciatio in pactis *Madrit.* §. 7. & 22. *Crespiac.* §. 12. Unde mansere in perpetua possessione *Hispani*, nec eis lis de insula à R. Galliæ est mota. Eam verò 1561. *Antonio Borbonio* loco compensationis pro regno *Navarreno* serio aut simulate destinabant apud *Thuan.* L. 28. *p.* 39.

Prætensio in Sardiniam Pontificis. §. LIII. Sed & *Pontifex* aliquod sibi in *Insulam* jus attribuere, & nomen ejus in *Cancellariæ Romanæ* registris inter ea legi refertur, quæ Ecclesiæ debent homagium. Pro more videamus argumenta.

Donum Imperatoris. Fundamenta allegari possunt. (aliqua extant apud *Cassan. rech. des dr. de Fr.* 1. c. 9.) 1. *Donum Imperatorum*, quod largitur, servato tamen supremo Imperii jure, *Conring. de fin. Imp. Germ. c.* 11. *p.* 140. Sed & *Fridericus II.* filium *Enzium* regem Sardiniæ constituit. *Bzov. T.* 13. *ad ann.* 1238. *n.* 1.

Occupatio Genuensium & Pisanorum ex Pontif. autoritate. 2. Pontificis autoritate factum dicitur, ut *Genuenses* & *Pisani* insulam occuparent, & hi *investituram* ejus nanciscerentur. Sed adde ex *Conring. l. c. p.* 140. 141. *Friderici I.* legatos, quos insulæ administrandæ miserat, à *Genuensibus* & *Pisanis*, qui insulam occupaverint, exclusos. *Pisanis* iterum Pontifex eam ademisse dicitur, quod *Friderico II.* astitissent. Sed ex *Bzov. T. XIII. ad ann.* 1217. *n.* 11. discas, *Honorium III.* per legatum Pisanos ab invasione insulæ, quæ juris Rom. Ecclesiæ esset, dehortatum, antequam eos *Innocentius IV.* anno 1246. (vide ejus n. 16.) ob assistentiam Friderici II. excommunicaret.

Pontificum aliorum asserta. 3. *Gregorius VII.* apud *Baron. T.* 11. *ad ann.* 1073. *n.* 68. literis monuit judices Sardiniæ, ut *sanctam Rom. Ecclesiam recognoscerent.* Idem *Baron. n.* 69. alia innumera ait extare vetera monumenta, quibus insula sub Ecclesiæ Dominio esse probari possit. Postea *Bzov. T.* 13. *ad ann.* 1203. *n.* 15. memorat, quod *Innocentius III. Pontifex* per legatum *juramentum* iterum & censum ab insula exegerit, ut quæ in temporalibus & spiritualibus, tanquam *patrimonium Petri*, subjecta esse debeat sedi Romanæ. In excommunicatione *Friderici II.* 1239. *Gregorius IX.* eum etiam accusat, quod terras Ecclesiæ, in quibus *Sardinia*, occuparit. vide *Bzov. add. ann. n.* 2.

Concessio Bonif. III Jacobo II. R. Arag. facta. 4. *Bonifacius IIX.* Papa regnum *Iacobo II. R. Aragoniæ* concedit *Ecclesiæ nomine. Bzov. T.* 13. *ad* 1295. *n.* 3. *Surit. Ind. rer. Arag. ad ann. Chr.* 1295. *Blanca rer. Arag. in reg. Iacob. II.* qui tamen ob hoc, quod multo sanguine insula occupanda Jacobo & successoribus constiterit, non gratis datum dicere vult. Conf. *Luc. Marin. Sic.* L. 11. *in Alfons. IV. Bzov. T. XIV. ad ann.* 1323. narrat, expeditionem in insulam adversus Pisanos susceptam contra consilium Cardinalium, qui eum jure adversus *Pisanos* quam armis experiri malebant, sed addit, subactâ fere insulâ, lue pestifera exercitum afflictum & insulam deserere coactum.

Petri IV. confessio. Sic & 1353. *Petrus IV.* Rex per legatos jura Sardiniæ suprema addicit Ecclesiæ apud *Surit. ind. rer. Arag. ad ann. Chr.* 1353. *Bzov. T.* 14. *ad* 1353. *n.* 10. dicit aureo sigillo munitas literas regias Valentiæ scriptas pro ejus *ligii homagii fide* allatas Papæ, nec non *censum* ex illis regnis solutum. conf. *Bodin.* 1. *de rep.* 9. Verba diplomatis: *Tu & successores tui præstabitis homagium ligium, vasallagium plenum & fidelitatis juramentum & 100. equites armatos & insuper censum 2000. marcarum argenti, bonorum & legalium sterlingorum*, &c. Nisi post tertium terminum solvatur tributum, rex regni jure excidere decernitur. Sic apud *Surit. indic. rer. Arag. ad ann.* 1378. regem regno Sardiniæ ab Ecclesia multatum Papa dicit. Anno 1383. apud eundem petit

Responsio remitti *Sardorum tributum* Ecclesiæ debitum ob regna exhausta. Verum his omnibus, cum non mihi plane liqueat, quid ad singula argumenta pro suo jure Hispani respondeant, opponi possunt generalia fundamenta Pontificiis reliquis prætensionibus etiam idonea. Symbolum Sardiniæ refertur parma *aurea cruce rubea* insignita, *angulos occupantibus quatuor Maurorum capitibus nigris*, quæ diademata *tortilia argentea* circumdant. Quod olim σῆγμα Aragonicum (vid. §. 11. nisi quod ibi solum argenteum) Rex insulæ concessisse dicitur.

Corsica. Genuensium dominium. §. LIV. Supra Sardiniam *Corsica* est in mari *Tyrrheno*, quam etiam Romanis *Saraceni* eripuere, ab his vindicarunt sibi duce Adæmaro *Genuenses*: & adhuc eam suo imperio tenent; Unde illius atque supremi in Liguria sua potestatis causa regiam digni-

Jus Hispanicum. tatem Respublica sumit, & inter capita coronata numeratur. Ratio autem cur Hispaniæ reges titulo utantur, est ex *dono Pontificis*, de quo *Indic. rer. Arag. ad ann.* 1297. ***A. D.* 11. *Non. Apr. Pontificatus anno* III. *Romæ apud S. Petrum Bonifacius P. M. Iacobo***

Regi

Regi Sardiniæ & Corsicæ regnum, & ejus heredibus utriusque sexus legitimis perpetuò condonat, atque attribuit. Præsenti regi donationem eam, cratera aurea pignore, fœdere ac fide sancit: supremumque fidelitatis jus & vim summa potestatis sibi & futuris Pontificibus recipit. Quibus temporibus & quo militari, sive terrestri sive navali, auxilio subveniendum Ecclesiæ sit, ejus donationis causa decernitur: caveturque II. *marcharum argenti sterlingorum census atque tributum imponitur.* Quâ tesserâ hæc utatur insula, nondum vidisse memini. De bello in illam Francorum 1553. vide *Thuan. L.* 12. *p.*568.*seq.*

§. LV. *Murcia* regnum Hispaniæ est ad mare mediterraneum, conterminum Valentiæ, Granatæ & Castiliæ novæ, à metropoli Murcia ita dictum. Cum reliqua Hispania in Maurorum fuit potestate, donec *Alfonsus IX. Rex Castiliæ* eam vindicaret. Designatur *sex coronis aureis in cæruleo scuto.* Eas *Brianvill. jeu d'arm. p.* 89. è victoriis contra Mauros obtentis sumtas esse credit. Aliam rationem allegat ex *Ritto Theod. Heping. de jur. insign. c.* 5. *n.* 33. quod hæc sola fuerit Alfonso regi fida, cum reducem ex Germania, cujus Imperator electus fuerat, reliqua regna, quæ ad *Sancium* filium defecerant, eum excluderent, sed Murcia susciperet. Ita & *Fr. Taraph. de regib. Hisp.* in *Alfonso X. Murciam recepit ab Arabibus, quæ in ejus fide perstitit, unde privilegio consecuta est, ut septem* (an ita?) *coronas insignibus suis imponeret.* *Algarbia* (Rationem pluralis *Algarbiorum* seu *des Algarbes* non satis capio) in titulo sequitur. Hujus ratio, cum pars Lusitanici regni fuerit, videri potest eo capite, quo de Portugalliæ scuto agetur. Murcia. Unde ejus coronæ? Algarbia.

§. LVI. *Algezira* nomen quod in titulo legitur, opido debetur, quod *Fournierio* est (*Geogr. orbis not. P.* 2. *L.* 8. *c.* 2. *p.*374.) *Algariza.* De qua ita: *Urbs sita in intimo sinu Calpes, ubi ex faucibus angustis panditur mare, in quo murices olim & purpuræ librarum* 10. *à piscatoribus repertæ, quin & Polybio* 700. *librarum. Carteiam ad Oceanum vocat Livius: putatur condita ab Arganthonio rege, quem vixisse* 150. *annis tradit Anacreon.* De ea *Io. Gerund. Paralip. Hisp.* 1. p. 28. *Post Bellonem urbem sequitur urbs Mellaria ante fretum (quæ nunc* Alzezira *nuncupatur) ut placet Plinio L.* 3. *Ptolomeus v. L.* 2. *vult, quod* Alzezira *fuerit Carteia. Carteia primo à Græcis dicta, sub Calpe monte in Oceano Atlantico locata ante fretum.* Apud *Surit. indic. rer. Arag. ad ann.* 1309. vocatur *Algezira Albadræ in ipso freto sita.* Nam alia *Algezira* in Valentino agro. (De qua conf. *Bern. Gomez. de reb. gest. Iac. R. Arag. L.*9. *p.*462.) De *Carteia* tamen non consentiunt autores, cum alii illam in *Conilio* quærant, alii alibi. Conf. *Bochart Chanaan. L.*1. *c.* 34. *p.* 681. 682. Cæterum regni nomen sub imperio Maurorum illi tributum, cum *Abomelicus* Regis Marocensis filius eam 1333. occupasset, ejusque regem se dixisset. Oesterr. Ehrensp. 6, 10. p. 1210. Unde cum Hispani recuperassent, titulis insertum hoc quoque vocabulum: cum alioquin obscurus locus nostro sit tempore. Cæterum occupata *Algezira* à Rege *Alfonso XI.* Hic enim, cum socio *Alfonso R. Portugalliæ Almohazenum Mahometum R. Maroci & Granatensem regem Tarifam* obsidentes prælio acri superasset, *Alcala la real* & alia cepisset, tandem etiam *Algeziram* 22. mensibus obsessam pertinaci constantia ad deditionem 1344. coegit. *Rod. Sant. hist. Hisp. P.* 4. *c.*12. *Civitates de las Algeziras,* unde iisdem mænibus comprehensas duas vel plures civitates oportet, vel diversas urbis partes civitatum nomine nuncupatas, quod & alias non infrequens est. Quo utatur vel usum sit hoc regnum symbolo, nullibi vidi, nisi quod *Virgilius Solis Norimb. p.* 34. tribuit scutum quadripertitum, in cujus 1. & 4. laterculo *cæruleo* apparet *caput fœmineum coronatum:* in secundo autem & tertio argenteo *singula capita Maurorum nigra diadematibus tortilibus* ornata. Succedit *Gibraltar*; quod nomen opidi est, quod *Fournier* olim *Heracleam* ad radices montis Calpes fuisse opinatur. Quod aliis synonymon *Carteiæ.* Cæterum urbs ea portu nobilis freto suam appellationem indidit, ut quod *Herculeum Gibraltar* etiam dicatur, voce ex Arabica *Gebal Tarik* inflexa. Ita *Ioh. Gerund. Paral. Hisp. L.*1. *p.* 26. Gibel *Arabica lingua montem significat, tanquam* mons Tarich. *Hic itaque* Tarich *primus Dux Arabum fuit, qui classe instructa Arabibus de Africa trajecit in Hispaniam.* Alii Tarif vocant. *Rod. Sanct. histor. Hisp.* P. 1. c. 15. de *Miramolino* Africæ principe, qui evocante Iuliano Hispanias invasit: *Ille Muzam præsidem suum & Tarif virum bellicosum, cum innumera Arabum multitudine, in Hispaniam transfretare jussit.* Iterum *Ioh. Vasæus Chron. Hisp. ad ann.* 713. *Mons Calpe & locus à Duce Saracenorum nomen mutuatus ac dictus Gebel Tarif, hoc est mons* Algezira. Quæ olim. Alfons. IX. acquisivit. Gibraltar. Quo olim nomine. Unde hodiernum.

Tarif, hodie corrupto vocabulo, Gibraltar *dicitur. Idem & Tarifæ urbi à se captæ nomen dedit, quam alii Carteiam, alii Mellariam prius dictam contendunt.* Ei etiam à *Mauris* additum regium axioma, quo jure in titulo locum servat. *Virgilius Solis* ei tribuit parmam *rubeam* inscriptis superius *leone*, inferius *Elephanto*, utroque ex *argento*. Sed quam ei fidem adhibeam, ignoro. Obsedit post Algeziram hanc urbem *Alfonsus XI.* ast in ea obsidione peste interiit: HENRICUS IV. demum subegit, virtute inprimis *Ioannis* GUZMANNI *Ducis Medinæ Sidoniæ*, cujus parens quondam in ejus obsidione interierat. *Rod. Sant. hist. Hispan. P. 4. c. 38.*

Canariæ insulæ s. Fortunatæ. §. LVII. Succedit mentio *Insularum Canariarum*: quæ olim *Fortunatæ* dictæ, egredientibus è freto Gaditano in Atlantico mari ad lævam sunt, septem potiores vel duodecim omnino, ex quibus primariæ *magna Canaria* & *Teneriffa*. Has *Clemens VI. Pontifex Ludovico Cerdano Com. Clarimontis*, Alfonsi cognom. exheredis è Castellæ regibus nepoti, attribuit, eâ lege, ut barbaris gentibus Christianæ religionis lumen inferri curaret. Unde etiam Ludovico illi *Fortunæ comitis* cognomen. Nunquam tamen in illas trajecit insulas, Gallicâ ad Cressiacum clade impeditus. *Inde post* 50. *circiter annos Cantabri & Bætici collatis sumtibus ad eam expeditionem excitati in eas insulas classe appulerunt, prædæ avidiores quam imperii, ferro flammâque minitantes insulanis. Ex Lanceroto præda vis magna in* HISPANIAM *advecta regibus eas insulas subjugandi cupiditatem injecit. Impliciti tamen rebus aliis eo conatu destiterunt. Ioannes Bentacourtus* (Betancourtius, Normannus,) *homo Gallus Henrici eo nomine III. Castellæ regis permissu, eâque lege, ut in eorum regum clientela fideque esset, repetitâ navigatione quinque minores insulas imperio subdidit, duas reliquas expugnare non potuit, insulanorum numero & virtute defensas. Episcopus genti datus Mendus nomine. Hunc inter & Menautum Bentacourti heredem, cum non satis conveniret, & res ad arma spectaret, indigne ferente Episcopo, miseros insulanos prædæ haberi, nullâ æquitatis curâ, nullâ religionis reverentiâ. Petrus Barba à rege Castellæ eò dimissus, earum insularum imperium sibi asseruit, deindeque Perasæ homini copioso pretio vendidit. Perasæ gener Ferrerius in regium etiam invasit. Canariam tamen & Tenerifam subjugare non valens, quatuor insulas Ferdinando R. Catholico tradidit, acceptâ pecuniâ, unius Gomeræ principatu, comitisque appellatione contentus. Ab eo rege, ut fuit inter Hispaniæ reges felicissimus, omnes eæ insulæ repetitus navigationibus in jus regium ditionemque redactæ.* Ita *Mariana rer. Hisp. L. 16. c. 14. L. 19. c. 2.* Confer *Luc. Marin. Sic. de reb. Hisp. L. 19. p. 478. Æl. Anton. Nebriss. Dec. 2. L. 2. c. 1.* Ex eo tempore erecto tribunali in Canaria majori jure Hispanico rectæ sunt.

Earum Domini.

Indiæ, insulæ & continens Oceani. §. LVIII. Inde mentio fit *Indiarum Orientalis & Occidentalis, insularum & continentis Oceani*, seu *insularum Indiarum & terræ continentis atque Oceani.* Paucis verbis magna pars orbis habitabilis exprimitur. Et quidem alia *Castellano imperio* attribuenda, alia *Lusitanico*; De his agetur ubi Portugallicum scutum lustrabimus: nunc de illis erimus soliciti. Referendæ ergo illuc non solum *Philippinæ* quas vocant insulæ in mari, quod Indiam & Chinam alluit, unde Indiæ potius annumerandæ essent, sed ob occasionem inventionis attribuuntur *Americæ. Boter. Relat. 2, 4. p. 133. 139.* (Eas enim detexit 1564. *Michael Lopez di Legaspe*, emissus à *Ludovico Velasco* prorege Novæ Hispaniæ; In honorem autem Philippi Regis nomen illis inditum.) Verum inprimis *America* s. *mundus novus* quem vocant. Hanc enim vel potius adjacentes insulas *Hispaniolam, Cubam* & *Iamaicam* 1492. *Christophorus Columbus* s. *Colonus Genuensis* auspiciis *Ferdinandi Catholici* detexit: inde *continentem*, sed auspiciis *Emanuelis R. Portugalliæ*, accessit primus 1497. *Americus Vespucius Florentinus.* Ad Hispanos nunc quoque spectant ex *America septentrionali Florida*, quam 1512. à *Ioanne Pontio de Leon* detectam, dein Galli aliquoties aggressi sunt, *Nova Granata, Nova* HISPANIA s. *Mexicana*: quam 1518. *Ferdinandus Cortesius* genti suæ subjecit. Et *Nova Mexicana*, de qua *Thuan.* L. 78. In *Meridionali Castella aurea, Peruvia* à *Francisco Pizarro* subacta, *Chili* & *Chica.* Cæterum inter Lusitanos & Castellanos, quæ detegerentur, ita divisit Pontifex *Alexander VI.* ut quæ à *primo meridiano* Occidentem versus sita essent, his, quæ Orientem respicerent, illis obtingerent. vide *diploma* apud *Laert. Cherubin. Bullar. T. 1. p. 392.* confer *Ioan. Polarzan. de jur. Ind.* L. 2. c. 22. Cum verò primus meridianus per naturam fixus non sit, controversia ne sic quidem terminata, licet non semel designatus, iterumque promotus sit. conf. *Albin.* apud *Limn. Not. Franc. 2, 6. p. 440.*

Philippinæ.

America.

Terminus Lusitanorum & Castellanorum.

§. LIX. Hæc

§. LIX. Hæc regna fuere, jam mentio succedit Archiducatus *Austriæ* & Ducatus *Burgundiæ*, de quibus §. 21. seq. Inde Ducatus *Lotharingiæ*. Miretur quis, unde *Lotharingiæ* in his insignibus locus. Verumenimverò quæ regni olim nomine venit, inde in duas divisa est, *superiorem* & *inferiorem*, Lotharingia. Quarum illa hodie κατ' ἐξοχὴν nomen hoc servat, *Mosellanica* olim cognominata, & jam à pluribus seculis familiæ *Alsaticæ* patrimonium est. Quod verò *inferiorem* & *Ripuariam* attinet ad *Scaldim* & *Mosam* atque *Ardennam sylvam*, ea magna ex parte *Brabantiâ* continetur, (conf. §. 28.) & in communi usu illius nomini cessit, nisi quod in titulo servatur memoria & dignitas. Observetur verò, Gallicè non Lorraine (quo Mosellanica exprimitur) sed Lothier vocari. De Brabantia item §. 28. actum. *Styriæ*, *Carinthiæ*, *Carniolæ* Ducatus, eorumque symbola c. 9. §. 35. 39. 68. explicata sunt in scuto lineæ Germanicæ Austriaco. Lotharingia superior.

§. LX. *Limburgum* sequitur Ducatus, Lucenburgico, Juliacensi, Leodiensi diœcesi inclusus, qui diu peculiari paruit familiæ. Eam *Salmenses* ex sua origine ortam perhibent. Nimirum quod *Carolus Theodorici C. Salmensis* filius *Salmam* in Ardenna obtinuerit, & *Ottone* ex Carolinis ultimo *Lotharingiæ Duce* extincto, hujus successionem ab *Henrico II.* nactus sit. Hac cum eum *Gozelo Virdunensis* dejecisset, volunt tamen *Limburgum* in potestate ipsius remansisse, cujus à Cæsare investituram obtinuerit, & castrum *Limburg* ab Hunnis devastatum restauraverit. Ei filius assignatur *Walramus* vel *Henricus* Jutæ Lotharingicæ Friderico Duce natæ, patruelis suæ, maritus, in cujus gratiam tradunt ab *Henrico III.* Dominio *Limburgio Comitatus* dignitatem additam. Hic filium habuit *Henricum*, quem *Henricus IV. Ducatui* Lotharingiæ præfecit, filius *Henricus V.* iterum dejecit, verum dein reconciliatus Limburgum *Ducali* axiomate (unde fallit conjectura Oesterr. Ehrensp. L. 5. c. 27. p. 861. quod Limburgum alicujus Ducis Brabantiæ vel Lotharingiæ minori fratri attributum, dein illâ dignitate in gentis gratiam auctum sit,) insignivit. Alii verò ex *Ardennensi familia Henricum* illum Jutæ Lotharingicæ conjugem deducunt, & filium faciunt *Theodorici Limburgii*, nepotem *Friderici*, pronepotem *Sigfridi* Lucenburgii: qui originem ad *Ricuinum Ardennæ Comitem*, cujus frater *Raginerus* Hannoniæ & Lovanii comitum, dein *Brabantiæ* Ducum sator fuit, referunt. Quicquid verò sit de Henrici illius majoribus, de posteris res certior; in illis Ducatûs titulus continuatus, successione à patre in filium, ad *Walramum* usque III. (vel IV.) qui cum turbato mortalitatis ordine filiam *Irmgardim* Reinaldi Com. Geldriæ uxorem ante se extulisset, circa 1280. vel 1281. fatis concessit, relicto herede ex fratre *Adolpho C. Bergensi* s. Montano *Adolpho II.* Hic verò 1282. Ducatum, à patruo acceptum, *Ioanni Duci Brabantiæ* vendidit, contra propinquorum voluntatem, filio autem *Adolpho III.* Comitatum *Montanum* reliquit. Joanni controversiam movit *Reinaldus bellicosus Geldriæ Comes* Walrami (quod dixi) gener, & uxoris licet ἄπαιδος jure Limburgum sibi bello vindicare studuit, multis in societatem militiæ attractis, sed 1288. prælio ad *Worringam* superatus, cum Sigfrido Westerburgio, Coloniensi Archiepiscopo, & Adolpho Nassovio, qui post paucos annos ad Imperium ascendit, captus, nec prius dimissus est, quam juri suo in *Limburgum* & dynastiam *Wassenbergensem* renunciasset, & ingens solvisset λύτρον. Ex eo penes Brabantinos mansit Ducatus, & cum Brabantia ad *Austriacos* delatus est. Limburgi tessera est in clypeo *argenteo leo rubeus*, *corona & falculis nigris*, vel juxta alios *aureis*. Limburgum. Familia ex Salmensibus vel Ardennatibus. Ad Brabantinos Ducatus delatus. Ad Austriacos.

§. LXI. Jam *Lucenburgum* videamus, Lotharingia, Trevirensi Archiepiscopatu, Juliacensi & Limburgico Ducatibus, Leodiensi diœcesi & Namurco conclusum ducatum. Cæterum *Lucenburgum* castrum, tum *Metingouvve* pago annumeratum, à *Wickero* S. Maximini Trevirensis Abbate pro prædio *Viulno* s. *Fuilen* in pago Arduennæ permutationis jure 963. obtinuit *Sigfridus* ex Ardennensibus, de quo §. præced. Vid. rem enarrantem *Christ. Brovver. antiq. & annal. Trevir.* L. 9. p. 467. Successit filius *Giselbertus*, inde ejus fratre *Friderico* natus alius *Giselbertus*, qui *Conradum* habuit filium, 1088. extinctum, patrem *Henrici*, *Gulelmi*, (quo *Conradus II.* genitus) & *Ermesindis*. Hæc nepotis extitit heres, & Alberto Dagsburgio, Berengario Sulzbacensi atque *Godofredo Namurcensi* comitibus nupta, ex hoc *Henricum* suscepit *Lucenburgi comitem*, patrem *Ermesindis*, quæ 1246. extincta, ex *Walramo II.* Duce *Limburgio* genuit *Henricum I.* cogn. *Blondum* Lucenburgicæ gentis novæ satorem: Hoc nati *Walramus*, Lucenburgum. Familiæ origo.

Dominus de *Liney* (à quo amplissima progenies *Comitum Lineji, Rociaci* (Roussy) *Pauli fani, Brienna, Conversani, Svessionum, Ducum Lucenburgi, Pinei, Pentheuria, Dominorum Richeburgi, Fiennarum, Vicecom. Martigia,* &c. exorta, quæ fortunarum in Gallia sedem quæsivit) & eo major *Henricus Comes Lucenburgius*, qui 1288. prælio Woringano prælio ob ducatum Limburgium adversus Joannem Brabantinum commisso cecidit, pater *Henrici* & *Balduini*, quorum hic *Moguntino* & *Trevirensi* Archiepiscopatibus præfuit, ille ad *Imperiale axioma* evectus est, VII. nomine: filiumque habuit *Ioannem Bohemiæ regem*. Hoc genitus *Carolus IV. Imperator* & *Wenceslaus*, quem frater 1354. *Ducem Lucenburgi* creavit, sed 1383. sine liberis extinctus est. Successorē ergo habuit Caroli IV. fratris filium *Wenceslaum* item *Augustum*. Hic, ut est apud *Zyp. hiat. Cassan.* obstr. *L. 1. c. 16. p. 105. Elisabethæ nepti ex fratre Ioanne Duce Görlicensi* (f. Lusatiæ) *anno 1409. Antonio Burgundo Brabantiæ Duci nubenti Luxenburgum in dotem dedit, simpliciter quidem, si ex eo matrimonio liberi nascerentur; sin minus, in antichresin magnarum summarum, cum certis pactis redimendi ab Antonio: Elisabetha autem superstite soluto matrimonio usufructuaria manente. Elisabetha grandæva prole non extante jus omne vendidit cessitve Philippo bono, qui Antonio fratrueli in Brabantiam aliasq; ditiones successerat; cum regimini per sexum & ætatem non satis par esset, populum ad seditionem movente Duce Brunsvicensi proximo cognato.* In hoc ultimo labitur cum *Bochio* & *Haræo Zypeus*. Neque enim *Brunsvicensis* Dux fuit, sed *Wilhelmus Dux Saxoniæ, Thuringiæ Landgravius*, Friderici I. ex Misniis Electoris filius, qui ex Anna Alberti II. Imperatoris filia jus in Lucenburgum, quod Elisabetha illa Gœrlicensis patruelis socrus suæ, quæ Elisabetha Sigismundi ex Lucenburgiis ultimi Imperatoris filia fuerat, liberis careret, sibi vindicabat. Inprimis quod à socero *Alberto II.* & dein *Friderico III.* jus illud confirmatum, novumque, si Ducatus ut vacuum feudum ad imperium delatus esset, ab *investitura* additum esset. Et quidem 1443. jam ducatum aggressus erat Wilhelmus Duce *Ernesto Com. Gleichio*, quem Philippus Burgundus ab Elisabetha dictus protector seu manburnus depulit. Iterum 1453. rem aggressus est Wilhelmus, & *Theodonis villam* cepit, sed denuò coactus est Philippo cedere. Cum morte Ladislai R. Bohemiæ & Ungariæ jus conjugis auctum esset, sed videret, Philippo extorquere se sibi debita non posse, 1458. *Carolo VII.* R. Galliæ ducatum cum dependentiis 50000. scutor. *vendidit*, hic verò armis à Burgundo sibi asserere in animo habuit. Successor autem *Ludovicus XI.* in gratiam Burgundi jure suo cessit, & 1462. acceptis 120000. ducatis ipse *Wilhelmus* atque *Anna* Philippo ducatum addixere. Inde etiam ab *Elisabetha*, Casimiri R. Poloniæ uxore, itidem Alberti II. & Elisabethæ Lucenburgiæ filia, quod juris illa in ducatum prætendere poterat, *Carolus audax* redemit, ut apud *Zypeum Bochius*, qui tamen Annam & Elisabetham errore confundit. Idem *Zypeus* Cassani figmentum refellit, qui *Ludovicum Aurelianensem* emtione Lucenburgum acquisivisse comminiscitur, nec non aliud jus regi suo quærit à *Marcanis*, aliud à *Maria Lucenburgia* Caroli Vindocinensis uxore. De *Marcanis* ne quidem aliquem colorem video prætensionis in ducatum. Sed nec *Maria Lucenburgia*, non Caroli sed Francisci Vindocinensis uxor, Caroli mater, unquam ducatum sibi asserere potuit: Cum Lucenburgum non in Valrami, à quo Maria oriunda fuit, sed in Henrici fratris posteris jam hæserit ultra duo secula: Nec Valrami linea quicquam juris sibi in illam unquam attribuerit. Forte *Cassani* exinde error, quod *Mariam* heredem patris intellexisset, & ex Lucenburgia gente ortam nosset. Verumenimverò, rami unius Lucenburgici, non ipsius primarii, ultima hereditatem marito attulit, haudquaquam Ducatûs vel Comitatus Lucenburgici, qui penes illum nunquam fuerat, sed *Comitatus Fani Pauli, Svessionum, Conversani, Marlæ*. Ita penes *Burgundos* mansit principatus & cum reliquo Belgio per *Mariam* ad *Austrios* devenit. Filio suo *Carolo*, qui inter Augustos quintus fuit, adhuc infanti ducatum hunc tribuit pater *Philippus Austrius*. Cæterum scutum Lucenburgium *quinis tæniis transversis argenteis & cæruleis exaratum inprimitur leone rubeo, corona, linguâ & falculis ex auro.* Tæniæ illæ ostendunt *discerniculum* à primogenitis Limburgiis. Porrò quod in Gallia *Ducis Lucenburgici* auditur titulus, non hunc ducatum respicit, sed *Pineensem*, cui illud Lucenburgi nomen superadditum. Nam Franciscus Lucenburgius ex Valrami posteritate 1576. Dux *Lucenburgi & Pinei* seu *de Piney de Luxenbourg* creatus est: quem titulum deinceps etiam gessit *Henricus*, qui morte sua 1616. masculorum progeniem terminavit, relictâ filiâ *Carola Margareta* herede,

Ad Burgundos venit.

Inde ad Austrios.

Quo sensu Dux Lucenburg. in Gallia.

quæ

quæ ex *Carolo Henrico Claromontio* genuit *Bonam Theresiam*, à qua hodienum Dux Lucenburgi salutatur maritus *Franciscus Henricus Montmorencius Boutevillius*: verum sine prætensione, quod sciam, in ducatum illo nomine.

§. LXII. Lucenburgum in titulorum ordine *Geldria* excipit, quam Frisia & sinus maris Germanici, lacus Flevus dictus s. Suyderſee/ inde Clivia, Juliacum, Brabantia & Hollandia includunt. De vetustis Geldriæ præfectis, *advocatis* s. *Toparchis* legatur *Wernerus Tischenmacherus*. Ultimi præfecti *Wichardi* s. *Wichmanni III.* filia *Adelheidis* nupsit *Ottoni Nassoviæ* comiti, ob quam præfectus Geldriæ, & demum beneficio Lotharii Imperatoris 1079. *Comes Geldriæ* Moguntiæ investitus, & ex altera conjuge *Wichmanni Com. Zutfaniæ* filia, hunc quoque comitatum nactus est. Ottone nati *Gerhardus Geldriæ* & cum consanguineus frater *Gerlacus* sine liberis defecisset, *Zutphaniæ Comes*, atque *Henricus* Dominorum *Montis* s. *Bergarum*, ex quibus dein Comites, sator. In illius posteris continuati sunt Comites. Donec *Reinoldi Bellicosi*, qui ob Ducatum Limburgi cum Brabantino bellum gessit, filius *Reinoldus Rufus* s. *niger* à *Ludovico Bavaro* Imperatore in comitiis *Francofurt.* 1339. primus *Geldriæ Dux* creatus est. Hujus duo filii *Reinoldus III.* & *Edoardus* inter se perpetuo discordes 1371. uterque extincti sunt. Inde factiones *Bronchorstia* & *Heeckerensis* resuscitatæ, quarum illa *Mariæ Geldricæ* filium *Wilhelmum Iuliacensem* Ducem, volebat, hæc *Mechtildem* (quæ aliis *Margareta*) majorem natu Mariæ sororem *Ioannis Castilionei Blesensium* Comitis uxorem asciscebant. Prævaluit verò *Wilhelmus*, & Ducatum obtinuit, nec non post ipsum frater *Reinoldus*. Cum & hi carerent liberis, sed eorum sorore *Ioanna* & *Ioanne Arculeo* seu Herculeo nata esset *Maria Ioanni* (s. Wilhelmo) *Egmondano* nupta, hujus filius *Arnoldus Egmondanus* successit, licet Adolphus Montanus, ejusque ex fratre Wilhelmo Ravensburgio Comite nepos Gerhardus Juliæ & Montium Duces vehementer repugnarent. Hic cum à proprio filio *Adolpho* in octavum annum captivus detentus esset, demum liberatus 1472. *Ducatum* & *Comitatum* Zutfaniæ *Carolo audaci D. Burgundiæ* 92000. aureis vendidit: cui etiam 1473. *Gerardus Iuliæ & Montium Dux* jus suum in provincias illas cum filiis suis Wilhelmo & Adolpho ad ipsum profectus 80000. florenorum cessit. Inde Burgundus reluctantibus ordinibus, quod ipsis insciis factum esset, Ducatum vi occupavit, & Augustæ à *Friderico III.* de illo investitus est. Eo ad Nanceium occiso, *Adolphus* in patrem impius *Ducatum* iterum vindicaturus, & Gandavensibus præsto futurus ad Tornacum cadit. Filius verò ipsius *Carolus* varia fortuna Burgundis seu Austriacis (in quibus 1505. *Philippus* patri Maximiliano Cæsari de *Geldria* & *Zutphania* clientelare sacramentum dixit Hagenoæ) restitit, auxiliis Francicis in Ducatus possessione mansit, & alia damna Austriacis ultro intulit. Demum 1528. *pacem* fecit, eâ conditione, ut non extantibus liberis ad *Carolum V. Imperatorem* deferretur principatus: cum iterum 1536. in Imperatorem movisset, iisdem fere conditionibus pax repetita. Nihilominus moriturus *Carolus Wilhelmum Ducem Iuliaci, Cliviæ & Montium* 1538. heredem scripsit, eumque ordines evocarunt. Hic quidem se adversus Carolum tutari conatus est, sed demum potentiori cedere coactus. Exhibuerat equidem in Comitiis Francofurtensibus *Wilhelmus* rationes scripto, quibus jus suum afferebat: inter quas illa, *Reinoldo* Duce mortuo devolutum ducatum illum ad *Comites Bergenses* majores suos, Dominos autem *Egmondanos* de facto non de jure in illum irrepsisse. Rationes verò Carolus Quintus in Comitiis Ratisponensibus 1541. refutavit, ducatumque optimo jure sibi asseruit, ordinesque imperii decrevere, licere Carolo Quinto jus suum asserere & possessionem armis vindicare. Allegat, qui de his agit, *Zypeus pag.* 110. scriptum Antverpiæ 1541. impressum titulo: *Assertio juris Imperatoris Caroli Quinti in Geldriæ Ducatum, &c. ubi & late jus Caroli stabilitur & Gulielmi refellitur, additis exemplis tractatuum, sententiarum, venditionis ac cessionis Gerhardi Ducis facta Carolo Burgundo, ejusque confirmationis factæ à Friderico Imperatore, infeudationis Maximiliani & Mariæ Burgundæ, confœderationis Maximiliani Imper. & Gulielmi Ducis Clivii, confœderationis Wilhelmi Iuliacensis & Caroli Burgundi, infeudationis Philippi Austriaci à Maximiliano Imper. facta.* Ut verò *Regi Franciæ* jus ex eo nullum esset, quod Carolus Egmondanus imperio renunciasset, & in Franciæ se clientelam dedisset,

Geldria. Toparchæ Comites. Duces. Egmondani. Ducatus ad Burgundos. Carol. Egmondanus Wilhelmus D Juliaci & Cliviæ.

quo ipso tamen feudo se privaverat, *Crespiacensi* pace ita sancitum 1544. *Ut quicquid Rex in Ducatum Geldriæ ac Comitatum Zutphaniæ juris prætendere potest, Cæsari ejusque successoribus in perpetuum cedat.* Bellis in Belgio ortis tres tetrarchiæ *Neomagensis*, *Arnheimia* & *Zutfaniensis* sub Ordinum fœderatorum regimine in libertatem se asseruere, *Ruræmundana* autem adhuc regi Hispaniæ paret. Quod insignia attinet, veteri advocatorum familiæ dant *triplicem florem æsculanum mespilorum rubicundum in area aurea.* Ita *Teschenmach. Annal. P. 2. pag. 496.* Cum Otto Nassovius Comes Geldriæ factus esset, is verbis ejusdem Teschenmach. pag. 496. *albargenteum leonem suum in cæruleo solo cum flavis apicibus incedentem Geldriæ intulit.* Idem de *Reinoldo primo* Duce pag. 509. *insignia Geldrica à Nassoviis derivata immutavit, & flavis apicibus omissis, in solo cæruleo aureo leone usus est.* Unde hoc quoque tempore Geldriæ insignia sunt *duo in bipertito scuto se respicientes leones, in priori area cærulea aureus coronatus, in altera aurea niger coronatus*, quo *Iuliacaensis* Ducatus designatur: ubi semel in uno scuto isti junctus fuerat, non iterum separatus. *Apex* Geldriæ est coronatæ galeæ impositus *orbis cæruleus cum leone scutario*, pennis pavoninis undique cinctus. De prætensione Lotharingorum in Geldriam in illo capite agemus.

Insignia Geldrica.

Mediolanum.

§. LXIII. Ex Belgio in Italiam nos ducit *Mediolani* titulus. A metropoli denominatur ducatus Lombardiæ amplissimus, Alpibus, Helvetiis, Rhætis, Venetis, Mantuano, Placentino Ducatibus, Genuensi territorio, Monferrato & Pedemontio conclusus. Hunc pulsis *Gothis* Imperatores tenuere: rexere verò *Turriani*, & post hos expulsos 1227. *Vicecomitum* familia: sed principatum nomine imperii tenuere, cujus jura vindicat *Conring. de fin. Imper. German. cap. 23. pag. 531. seq.* & fatetur *Comineus L. 7. cap. 2.* Cæterum hi Vicecomites ab Imper. *Wenceslao*, ob idipsum ab Electoribus qui eum deposuere accusato, novum titulum *Ducalem* nacti sunt, quem *Iohannes Galeacius* primum gessit. Hic deinceps Wenceslai successorem *Rupertum* hostem præter alios experiri necesse habuit, sed res suas strenue tutatus dignitatem acceptam filiis reliquit, qui *Ioannes Maria* & *Philippus Maria* ordine eam gessere. Hoc extincto *Fridericus III. Imperator* Ducatum tanquam caducum ex feudi lege Imperio, *Aurelianenses* à matre Valentina, *Fr. Sfortia*, maritus *Blancæ* nothæ Philippi, sibi eo jure & armis vindicare laborant. Quamvis verò ipsi Mediolanenses ad libertatem constitutis gubernatoribus aspirarent, *Sfortiæ arma* prævalent. Ita hic Ducatum etiam ad posteros transmittit, cum *Aurelianenses*, pro quibus tamen aliqua tentarunt copiæ vivo adhuc Philippo in auxilium missæ, sed à Mediolanensibus victæ, ob Burgundicos motus & domesticas calamitates à persequendo ulterius jure impedirentur. Ex his verò tandem *Ludovicus XII.* qui nondum, Rex id tentaturus, sed à *Carolo VIII.* ob amicitiam Ludovici Sfortiæ prohibitus fuerat, (*Ferron. L. 1. & 2. pr.*) jam Rex, & post eum gener *Franciscus I.* armis avitam hereditatem reposcere cæperunt; unde bellum non semel varia fortuna gestum. *Thuan. L. 1. pag. 22. 32. seq. Sleid. L. 10. pag. 294.* Cæterum Gallorum in hunc ducatum prætensionem confirmant *Cassan. rech. L. 1. cap. 7. pag. 361. seq. Fr. Maced. prop. Lusit. Gall. P. 2. q. 3. pag. 370. seq.* Confer *Blondell. geneal. Franc. T I. p.* XVI. 3.

Ejus Domini. Vicecomites.

Sfortiæ.

Gallorum in Ducatũ prætensio. Valentinæ Lud. Aurelianensi nuptæ jus.

Fundamenta allegantur, præter occupationem *Longobardici* regni à *Carolo* antequam Imperator fieret factam; qui titulus nimium ab hoc tempore remotus est.

1. *Valentinæ Ludovico Aurelianensi nuptæ jus:* nam cum 1389. nuberet, parens conditionem adjecit, ut si filii masculi deficerent, ea succederet. Tabulas has, quia vacante Imperio conceptæ, *Pontifex*, qui eo casu imperii est vicarius, confirmavit. *Valentinam* autem *Sfortia* ob conjugem, quæ ob natalium vitium in Italia, legibus Romanis utente, incapax successionis, injuria & vi exclusit.

Responsio Hispan.

Respondent verò qui partes Imperii tuentur ita: 1. Tabulæ non confirmatæ ab *Imperatore*, feudi Domino. Nec *Vicariatus* Pontifici vacante Imperio conceditur. Sed Caroli IV. bulla satis Imperio circa vicariatum prospicitur. 2. Alibi Galli in dotem principatus posse dari negabunt. *Zypeus 1, 4. pag. 21. 23.* 3. Sfortiâ à populo in Ducem assumto, cujus hoc jus erat, Aurelianensium jus irritum redditum. 4. Fœmina feudi incapax. *Fr. Maced. p. 378.*

2. *Inve-*

2. *Investitura Imperatoris Maxim.* collata *Ludovico XII.* 1505. quâ alterâ investitura Ludovico Sfortiæ facta, claris verbis (ut *Cassanus* ea refert) revocata. Constitit ea impetratio regi 60000. floren. Imò Guilhelmus Bellaius Langæus Consiliarius & Legatus Francisci ad ordines Imperii 1536. datis literis ait: Maximilianum pro hac quam vocent investitura supra centum quinquagena numum aureorum millia accepisse à Ludovico. Et *Franciscus I.* semper objecit Imperatori, nullum ei jus superesse, quod vendiderit *Ludovico Sfortiæ* apud *Iov. L.* 16. *p.* 268. Investitura Maximil. I.

Ad hoc respondetur 1. Ea facta disertè *salvo jure tertii. Conring. d. l. pag.* 535. Ob quod dein Sfortiæ restituti. 2. Adjecta *conditio*, ut Claudia filia regis nuberet Carolo V. quod non factum, ac ita excidit jure suo Franciscus. Habent verò, quæ ad hoc etiam respondeant Galli. *Zyp.* 3, 7. *p.* 280. *Fr. Maced. pag.* 383. *Blondell. geneal. Fr. assert. T.* 1. *p.* 111. 3. *a.* Responsio

3. *Arma* superiori titulo nixa, quibus *Ludovicus XII.* 1499. & 1500. Ludovico Sfortia primum profugo, dein capto, dein *Franciscus I.* 1516. prælio ad Marinianum victor ducatum sibi asseruere. Conf. *Arnold. Ferron.* L. 3. *& seq.* Bellica occupatio.

Respons. 1. Armis non novum jus acquiritur, nisi prior titulus legitimus fuerit. 2. Armis capta à Gallis, contrariis armis vindicata sunt. *Maximilianus Sfortia* ab Helvetiis 1513. restitutus, & Tremollius ad *Novaram* victus, 1521. à Cæsareanis, Pontifice & Sfortia principatus denuo ereptus, tandem Franciscus recuperaturus eum 1524. captus. Responsio.

4. *Pactum Francisci I.* cum *Fr. Sfortia*, quo hic ab illo ducatum feudo accipiebat, numeratis 600000. aureorum & promissa pensione 200000. aureorum. Eâ conditione, ut Sfortiæ sine masculis decedenti corona succederet. Ita *Cassanus*, præter quem hujus historiæ alium non habeo autorem, ut de ea dubitare cogar, cum potius cum aliis historiis pugnare videatur. Forte Cassanus illud fœdus respicit, quo Rex Franciscus jam dimissus cum Papa, Venetis & Sfortia convenit apud *Ferron. L.* 8. *pag.* 163. ubi Sfortiæ relinquitur: *Vt jure quo optimo maximo fruatur principatu, soluta tamen annua pensione, quæ Venetis & Pontifici æqua videbitur, modo non sit minor* 50000. *nummum aureorum*: eidem imperata pensio solvenda fratri Maximiliano] atque alia. Pactum Francisci regis cum Fr. Sfortia.

Respons. 1. Carolus V. aliam investituram contulit Sfortiæ, qua rectius niti potuit. 2. Si quod jus regis Francisci fuisset, illud amissum bello contra Dominum. *Zyp.* 3, 7. *p.* 280. Responsio

5. *Promissa restitutio* pact. *Crespiac.* §. 35. & antea quoque spes facta à Carolo V. *Velio*, & cum per Galliam transiret *Momorantio. Thuan. L.* 1. *p.* 42. 45. *Bellaj. L.* 4. *sub fin. & L.* 5. *p.* 174. *seqq.* Promissa restitutio.

Respons. promissio *Crespiacensis* conditionata, si matrimonium convenisset; quod morte sponsi non secutum. Responsio.

6. *Testamentum Maximiliani Sfortiæ*, filii Ludovici (qui juxta *Trivult. apud Iov. L.* 16. *p.* 268. emit à Maximiliano Ducatum,) qui & cessit, acceptis in Gallia bonis, & postea legavit principatum regi, à quo multis affectus fuerat beneficiis. *Fr. Maced. pag.* 382. Testamentum Maximiliani Sfortiæ.

Resp. Testamentum hominis captivi & extortum est. Unde *Mediolanenses* habentur *nativi Galli*, nec albinagio subjecti, verum loco *naturalisationis* illis declaratio tantum concedi solet. Omnibus illis fundamentis Hispani hodie hoc etiam in genere opponunt, reges modernos Galliæ ab *Aurelianensibus* non descendere. *Zyp.* 3, 7. *p.* 280. Responsio.

Fundamenta opposita Hispanorum pro jure in Mediolanum sunt illa. Fundamenta Hispanorum.

1. *Philippus Maria* testamento *Alfonsum Aragonium* heredem dixit, à quo jus ad sequentes Hispanos. *Zyp.* 1, 4. *p.* 21. 22. Philippi Mariæ D. testam.

Resp. Galli. 1. Ita injustum hoc testamentum creditum est, ut populus publice tabulas combureret. 2. Non potuere lege feudorum institui extranei, cum propinqui adessent. 3. Substitutio paterna Philippi libertatem constrinxit. 4. Testamentum sine consensu Domini non valet. *Fr. Maced. p.* 376. 378. Responsio Gallorum.

2. *Renunciavit* juri suo *Franciscus I* in pactis *Madrit.* n. 8. & 22. *Camerac.* num. 27. *Crespiac.* n. 33. 34. Quæ objiciantur vide alibi. Renunciatio Francisci I.

Investitura Caroli V. 3. *Investitura Caroli V.* ad quem lege feudi *Sfortiarum* rebellione, & tandem masculorum defectu, ac præterea ultimi Francisci testamento, redierat Ducatus, collata filio Philippo R. Hispaniæ & successoribus. *Zyp. 3, 7. p. 279.*

Responsio. *Resp. Gall.* 1. Investitura Gallica anterior, nec potest legitime factam Dominus revocare. 2. Investitura Philippi Bruxellis facta sine ordinum consensu vitiosa est. 3. Judicium in propria causa involvunt illæ investituræ. *Zyp. 3, 7. p. 280.* 4. Bulla *Bonifacii XI.* apud *Baron. T. XI.* prohibet, quo minus idem Neapolitanum regnum & Lombardiam teneat: & si fieret, jure suo excidisse pronunciat. 5. Ex lege feudorum Imperator Mediolanenses invitos non potuit Hispanis addicere. *Fr. Maced. p. 376.*

4. A *Ludov. Sfortia* jus derivat in Hispanos *Illescas* apud *Fr. Maced. p. 381.*

Eventus. Hæc utriusque partis fuere argumenta. Porrò morte *Caroli D. Aurelianensis*, per quem Ducatum vigore pactorum Crespiac. recuperare pater *Franciscus* speraverat, spes fere omnis decollavit. Mansere ex eo aut saltem ab anno 1559. silente controversiâ, *Hispani* in *possessione*, illo titulo directè non amplius bello petiti. Non tamen abdicatam memoriam vide apud *Thuan. L. 123. pag. 658.* Sic & *Henrici IV.* ultimi conatus eò tendere crediti. *Capriat. L. 1. p. 49.* Cæterum symbolum Mediolani est scutum *argenteum boa cærulea, ternis gyris in palum circumplicata, & auro coronata impressum: erumpente ex faucibus infantulo coccineo: Apex* est, pennatus anguis prasinus exoriens auro umbratus & coronatus, puello coccineo ex ore prodeunte: Fascia tortilis & laciniæ ex argento & cyano. Ita describit *Octavii ex Vicecomitibus* (Visconti) *Com. de Gamalerio* insignia *Chifflet. Insign. Eq. A. V. n. 374. Brianville jeu d'arm.* addit telamones *duos leopardos assidentes* & *galeam tenentes.* Fabulosa origo hujus tesseræ à quodam *Ottone*, qui *Volucem* gigantem cæciderit, hoc superbientem symbolo, ad denotandam ab *Alexandro M.* originem, ut ita infans ex ore boæ nasci appareat.

Tessera Mediolanensis.

Artesiæ com. origo. §. LXIV. Inter Comitatus *Habspurgi* primum nomen est. De eo consule c. 9. n. 61. Inde *Flandria* sequitur: De qua consulendi §. 29. & sequentes, nec non de *Tiroli.* n. 35. *Artesia* succedit, Belgica iterum provincia, Flandria, Hannonia & Picardia ac Bononiensibus & Caletibus cincta. Porrò pars olim fuit *Flandriæ*, & doti à Philippo C. Flandriæ datus, cum ejus neptis *Elisabetha s. Isabella Hannonia Philippo Augusto* Regi Franciæ nupsisset. Repugnarunt equidem ordines & Philippus Comes ipse retractavit, sed Franci tamen retinuere, & comitatum fecere 1198. Primus eum tenuit regis filius *Ludovicus*, dein rex: Hujus filius *Ludovicus Sanctus* filio *Roberto* eum attribuit. Ab hoc habuit filius *Robertus*, regni Neapolitani regens: cum verò hujus filius *Philippus* ante patrem decessisset, relicto filio *Roberto*, *Mathildis* filia, *Otholini Com. Burgundiæ* uxor, successionem patris sibi asseruit, quod gradu propior esset, neque in Artesia *jus repræsentationis* valeret. Cum sententia pro amita lata *Robertus* 1309. cecidisset, & postea quoque falsa donatione conscriptâ nihil obtinuisset, regi iratus ad Anglicas partes accessit, & belli fax atque tuba fuit, & posteri in tenuiori fortuna vixere. A Mathilde matre *Artesiam* habuit *Ioanna filia* uxor *Philippi longi regis:* huic successit *Ioanna* filia & uxor *Eudis s. Odonis D. Burgundiæ*, quæ hereditatem transmisit ad nepotem *Philippum* cognomine *Roborctanum.* Post quem nacta est successionem *Margareta* amita magna, *Ioannæ II.* soror *Ludovici Com. Flandriæ* conjux; A matre dein Artesiam habuit *Ludovicus Malanus*, cujus filia *Margareta* omnem hereditatem patris & aviæ *Burgundicæ domui, Philippo audaci* nupta, *Maria* demum *Burgundica Maximiliani* uxor *Austriacæ* intulit. Eum quidem fisco addixit post mortem *Caroli Ludovicus XI.* (confer *Comin. L. 5. c. 11. & 15.*) Sed *Carolus IIX.* 1490. *Maximiliano* reddidit. Juri quod in illam esse posset, renunciavit *Franciscus I.* in pactis *Madritensibus* art. 9. *Camerac.* art. 10. 11. *Crespiacensibus.* art. 16. Demum pace 1659. paucis exceptis tota *Artesia Regi Galliæ* permissa est. Symbolum Artesiæ est scutum *liliis temerè sparsum* (vetus Francorum regum δεῖγμα) *impositâ fasciolâ trifidâ rubeâ, novem castellis aureis impressâ*; alii segmenta fasciolæ quatuor faciunt, & castellorum numerum *duodenarium.* Cæterum fuit primitus non Artesiæ sed Roberti Artesii primi Comitis, utpote regium scutum cum discerniculo. Dein, quod alibi etiam usuvenit, principis tessera comitatui adhæsit: Novem Castellis designari ajunt totidem Castellanias Artesias. Qui duodecim faciunt, Blancæ Castellanæ matris castella addita opinantur. conf. c. 24. n. 33.

Successio comitum. Ad Burgundos. Ad Austriacos. Major pars ad Gallos. Tessera Artesiæ.

Burgundiæ comitatus. §. LXV. *Burgundiæ Comitatus*, cujus in titulo proximus ordo, (alias *Liber Comitatus* dicitur, *Franche Comté*, quod licet majestatem imperii coleret, multâ tamen libertate

bertate ei obediret) vetus *Sequanorum* sedes, inter Helvetios, Alsatiam, Lotharingiam, Campaniam, Burgundiam Ducatum & Bressiam sita est. Celebris eam rexit circa 1000. Dux & Comes *Otto Guilelmus*, ex Italiæ regibus *Adelberti* filius, *Berengarii II.* nepos. Huic successere indirectâ lineâ filius *Raynaldus*, isti *Wilhelmus*, huic *Raynaldus* & post eum *Stephanus*, frater *Guidonis Archiepiscopi Viennensis*, qui dein Papa *Calixtus II.* appellatus est, & *Raymundi* Comitis *Gallicia*, patris *Alfonsi Imper. Hispaniarum*, qui novæ ibi stirpis sator. *Raynaldo II.* successit filius *Guilelmus* cognomine *puer*, quem *Ligurinus* dicit: *antiqua veniens ab origine regum*, qui *totum* fere *Burgundiæ regnum* possedit, & 1126. à familiaribus occisus est. Successorem habuit patruum *Stephanum*, & hic filium *Raynaldum III.* qui etiam *Arelatis regem* se dixit, & adversus Conradum III. Imperatorem, qui super eum supremam sibi autoritatem arrogabat, fortiter defendit. Hic filiam solum reliquit *Beatricem*, sub tutore Guilelmo Com. Auxonæ, qui eam uxorem conciliavit *Friderico Barbarossæ* Imperatori: Hoc (non verò ut *Zypeus*, Henrico V. Imperatore) genitus post alios *Otto*, quem pater Comitem Burgundiæ fecit. Hic filiam habuit iterum *Beatricem*, *Ottoni D. Meraniæ* nuptam, qui tamen non totam Burgundiam, sed aliqua solum circa Vesontionem & Germaniæ vicina possedit: cum reliqua *Stephanus*, *Stephani C. Auxonæ* & in Burgundia filius, *Guilelmi C. Matisconensis*, qui Raynaldi supra dicti frater fuit, nepos occupasset, & ab uxore *Cabillonensi* Cabillonis s. *Challonii* nomen suæ stirpi intulit: Ejus ex filio *Ioanne* nepos *Hugo Cabillonensis* duxit *Ottonis* illius *Meranii* filiam *Alisam*, quam ei nubere plures à statibus ægre ferebant, sed res demum composita, atque ita controversiæ terminatæ: porrò ille titulum & arma *Burgundiæ* propriis depositis assumsit. Filius ejus fuit *Otho* s. *Othelinus*, qui ab uxore *Mathilde Artesia* comitatum obtinuit. Unde per eosdem hic *Burgundiæ comitatus* & *Artesius* ad *Austriacos* delapsus est. Vocatur *Comitatus Palatinus*. Lego autem primum *Comitem Palatinum* & regentem Arelatis fuisse *Othonem*, Friderici I. Imperatoris filium, à quo hæc dignitas collata videri potest. Alibi tamen illum titulum etiam *Raynaldo III.* Comiti tributum vidi. Cæterum insignia Burgundiæ quod concernit, lego antiquum scutum fuisse *rubeum* impressum *aquilâ argenteâ*. Inde *Othonem* Friderici filium patris jussu substituisse in parma *cælestina leonem aureum*. In eo verò labitur *Paillot*, quod id insigne domus *Suevicæ* s. *Hohenstaufiæ* fuerit; id enim *leones tres nigros gradientes* in solo *aureo* constituunt. Inde cum Alix comitissa Hugoni Cabillonio nuberet, ordinis provinciæ legem huic tulisse dicuntur, ut præter leonem *schedis* vel *plinthidibus aureis cæruleam* parmam *consereret*. Quod nunc etiam symbolum comitatus servat.

Comites ex Ott. Guilelmi posteris.

Ex Suevis.

Ex Meraniis.

Ex Cabillonius.

Ex Burgundis & demum Austriacis.

Comitatus Palatinus.

Insignia comitatus liberi.

§. LXVI. Interjecto *Tirolis* nomine post Burgundiam sequitur *Hannonia*, in Belgio inter Brabantiam, Flandriam, Artesiam, Picardiam, Namurcum, Luxenburgum & Leodium interceptus Comitatus. Ejus olim Domini ex *Ardennatum* familia, & legi *Giselberti Com. Mansuariæ* atque *Ermingardæ Lothario Augusto* natæ filium *Raginerum* Ducem *Hasbaniæ* & *Hainaci* s. HANNONIÆ nominari, cui successit in Com. *Hainaci Raginerus II.* huic *tertius*, quem *Bruno Archiepiscopus Coloniæ*, D. *Lotharingiæ*, expulit, sed filius *Raginerus IV.* comitatum recuperavit: hic pater fuit *Raginerii V.* avus *Richildis*, quæ *Balduino VI. seu pacifico Comiti Flandriæ* nupsit, & istum comitatum Flandrico junxit. Filii à matre comitatum accepere *Arnolfus* simplex & *Balduinus I.* quos Flandriâ per injuriam exclusit patruus *Robertus Frisius*. Balduino successit eodem nomine *secundus*, huic *tertius*, isti *quartus* cognomine *animosus*, qui à *Margareta*, *Theodorici Alsati filia*, uxore *Flandriam* HANNONIÆ iterum junxit. Hoc natus *Balduinus*, qui ut & frater HENRICUS *Constantinopoleos Imperatores* fuere. Balduino *quinto* nata est *Margareta* demum sororis Joannæ ἄπαιδος heres, quæ initio *Buchardo Avenensi* Canonico Insulano nupsit, quod pro legitimo matrimonio non agnitum, dein uxor fuit *Guilelmi Borbonii*, *Dom. Dampetræi*. Qui ex hoc conjugio nati liberi *Guilelmus* & *Guido* Flandriæ Comites fuere, & reliquos prosevere Comites. Qui verò ex *Buchardo* suscepti, licet illegitimi haberentur, in successionem tamen HANNONIÆ motibus vitandis admissi sunt *Ioannes* & *Balduinus*. Illo genitus *Ioannes II.* à matre etiam HOLLANDIÆ atque *Zeclandiæ* comes: Hoc *Guilelmus bonus*, pater *Guilelmi*, qui 1345. à Frisiis cæsus, & *Margaretæ*, quæ *Ludovico Bavaro Imperatori* nupsit, & HANNONIAM, HOLLANDIAM atque *Zeelandiam* attulit. Illâ geniti *Wilhelmus* & *Albertus*, hoc *Wilhelmus*, *Albertus* & *Ioannes*, Wilhelmo *Iacoba*. Inter hanc & patruum *Ioannem* pridem *Leodiensem Episcopum* contentiones

Hannonia.

Comites ex Ardennatibus.

Ex Flandris.

Ex Avenenfibus.

Ex Bavaris

tiones ortæ. *Ioannes* etiam Hannoniam, Hollandiam & Seelandiam tanquam ad Imperium devolutas à *Sigismundo Imp.* feudo accepit. Sed ordines regionum repugnarunt, quod nec feuda imperii sint, nec ad solos masculos restricta. Inde 1419. pace *Worcumi* inita nepti Hannoniam reliquit, reliqua servavit sibi. Jacoba quater nupta, (sed ultimum connubiale fœdus cum *Francone Borselio* nullum declaratum) non nisi ex hoc liberos genuit. Unde à *Philippo bono D. Burgundiæ* amitino, qui *Margaretam* Alberti Bavari filiam matrem habuerat, in potestatem redacta, eique servata annua pensione ditiones omnes cedere est coacta. Ad *Burgundicam* semel delatus domum comitatus, in ea & *Austriacâ* hactenus hæsit. Porrò eum à *DEO* duntaxat & *Sole* haberi jactatur: unde apud *Zyp. hiat. Cass. obstr. p.* 138. ex *Bonzio* distichon:

Ex Burgundis.

Ex Austriis

Solus ab hac tellure Deus, nutu astra gubernans,
Lucidus & Titan jus sibi jure petunt.

Σήγματα vetera.

Vetustum symbolum comitatus dicitur fuisse scutum *ternis aureis & sabuleis cantheriis exaratum*: vel juxta alios *aureum tribus cantheriis atris* interstinctum. Dein assumtus clypeus ex *Flandrica* & *Hollandica* tessera quadripertitus: Si tamen quod comitum fuit, scutum ipsi comitatui asserere licet. *Sibmacheri* Wapenb. P. 1. p. 6. simpliciter attribuit Hannoniæ *leonem nigrum in scuto aureo*. Apex est coronatæ galeæ impositus pileus acuminatus minio & argento fasciatus & pennis galli gallinaci nigris fastigiatus.

Hollandia.

§. LXVII. *Hollandia* comitatus ex regni *Frisici* ruina natus, Zeelandia, Brabantia, Geldria, Ultrajecto, Frisia & Mari includitur, olim non incelebris, hodie verò celeberrimus. Comites ejus derivant à *Theodorico*, cui *Ludovicus* frater *Caroli Calvi* 874. Wasdam concesserit. Ab eo quarto gradu distat *Arnolfus*, *Ottonis II. Imperatoris* gener, *Theodorici IV.* Ducis Frisiæ & Hollandiæ atque *Sigfridi* s. *Sicconis*, à quo *Brederodii* descendunt, pater: ab illo Theodorico IV. iterum quarto gradu descendit *Theodoricus VI.* comes: à cujus filio *Ottone* comites veteres *Bentheimii* derivantur, ex majori autem *Florentio* & Ada Scotica nati *Theodoricus VII.* cujus filiæ, *Adelheidis* Henrico Gelrico nupsit, *Ada* autem *Ludovico Lossensi*, sed invitis ordinibus, unde à patruo 1203. exclusa est, & *Guilelmus prius Frisiæ*, dein nepte ejecta *Hollandiæ* comes, hoc *Florentius IV.* natus est, pater *Adelheidis* Joanni C. Hannoniæ nuptæ, atque *Guilelmus*, qui ad *Romani imperii* axioma electus sed 1256. cæsus est, pater *Florentii V.* & *Ioannis* avus, quorum mortibus 1296. & 1299. stirps mascula defecit: & successio delata est ad *Ioannem II. C. Hannoniæ*, *Adelheidis* filium; mansit etiam in filio & nepote, quo mortuo soror *Margareta* una cum *Hannonia Hollandiam* marito *Ludovico Bavaro Imperatori* attulit. Qua ratione dein ad *Burgundos* devenerit tota illa Bavarica successio, vidimus §. præced. Quæ enim de Hannonia dicta, de Hollandia pariter accipienda sunt. Demum superiori seculo cum pluribus provinciis tyrannide Albani & bellis secutis irritata obsequium Hispanicum excussit, & *Reipublicæ* novæ, licet non prima, potentissima tamen, provincia est, & libertate sua fruitur. Symbolum Hollandiæ fuit ab antiquo, in parma *aurea leo rubeus, lingua & falculis cæruleis*, aliqui addunt *coronam nigram*. Apex est eminens ex coronata galea *cauda pavonina*. Quod de Hollandia dictum, idem de *Seelandia*, quam vicinæ insulæ constituunt, intelligendum est, eosdem enim cum ista Dominos habuit. Designatur clypeo *bipertito*, in cujus *superiori parte aureâ leo rubeus emergit, ex inferiori fluctibus argenteis & cæruleis* distinctâ. Apicem constituunt ex galea coronata expansæ *alæ nigræ*, quarum utraque scuto Zeelandico imprimitur. vide *Sibmach.* Wapenb. 2. p. 15.

Ejus Comites.

Ex quibus Brederodii & veteres Bentheimii.

Successio ad Hannonios.

Bavaros.

Burgundos.

Austrios.

Zeelandia.

Namurcum.

§. LXVIII. Jam *Namurcum* in titulo nos vocat, provincia non adeo ampla, inter Hannoniam, Lucenburgum, Leodium & Brabantiam sita, & à capitali urbe nomen sortita. *Comitem* ejus primum lego *Berengarium*, cui uxor fuit *Raineri* ex *Albrada Carolina* filia; Nepos horum *Albertus Ermengardam* duxit, *Caroli* ex Carolinis Ducis Lotharingiæ filiam, quæ marito *Thenense* Dominium attulit: his natus *Albertus II.* hoc *tertius*, isto *Godfredus*, qui præter alios liberos genuit *Henricum cæcum* & *Aleidem* dictam *Ermesindim*. Hæc nupsit *Balduino III.* Hannoniæ Comiti ex Flandris. Unde vivo adhuc Henrico filius ejus *Balduinus IV.* Namurcum invasit. Henricus, qui 1191. decessit, filiam reliquit *Ermesindim Theobaldo Barrensi*, & dein *Walramo C. Limburgensi* nuptam: quæ de comitatu cum *Balduino V.* Hannonio 1199. transegit, ut & altera vice 1222. & 1246. mortua est. *Philippus* etiam & *Ioannes* fratres Balduini V. titulum *Namurci*

Ejus comites originarii.

Ex Hannonius.

comitum

comitum usurparunt. Inde cum *Margareta* Balduini V. filia nupsisset *Gulelmo Dampetreo* cum *Flandria* etiam *Namurcum* attulit; ejus filius autem *Guido* secundo matrimonio duxit *Isabellam* f. *Henrici C. Lucenburgii*: ut ita sanguis *Aleidis* & *Henrici caci* etiam jungerentur. Inde natus *Ioannes C. Namurci*, hoc post alios *Gulelmus, Gulelmo* demum *Gulelmus II.* & *Philippus*, qui comitatum *Philippo bono D. Burgundiæ* vendidit, & 1428. vita excessit. Namurci tessera est scutum *aureum* insignitum *leone nigro, falculis & lingua rubeis* (quod δῆγμα Flandriæ est) inducto *scipione rubeo*, quod discerniculum esse reor Joannis Flandri, ad distinctionem majorum natu fratrum. Alibi vidi clypeum *argento* tingi, & loco inducti scipionis, *plinthides rubeas circa leonem spargi*. Apex est galeæ impositum jugum alarum cum typo scutario.[a] — Flandris, Burgundis

§. LXIX. *Zutphaniæ* comitatus Geldriæ quidem jam diu insertus est, sed mereri visus, ut peculiariter exprimeretur in titulo. Eum Isala terminat, & Frisia, Transisalania, Velavia, Clivia atque Monasteriensis diœcesis includunt. Habuit verò suos peculiares comites, in quibus primum recenset *Teschenmach. Hermannum*, cujus filius *Reinherus* torneamentis Magdeburgensibus interfuerit, pater *Ottonis*, qui *Mathildem* genuit, quæ *Ehrenfrido Com. Palatino* nupsit, & *Ludolphum* genuit, qui 1031. excessit, relicto filio *Henrico*. Demum *VVichmannus ultimus Sophiam* genuit heredem, secundam uxorem *Ottonis Nassovici*, qui ex primo matrimonio Geldriam jam habebat. Eo conjugo natus *Gerlacus* avi in comitatu successor, qui 1076. in bello Theodorici Hollandi ad Iselmundam prostratus, heredem patrem *Ottonem* habuit, à quo hunc comitatum *Gerhardus* filius una cum *Geldria* accepit, & ad posteros transmisit: à quo tempore Geldriæ junctus mansit, & nunc quoque cum duabus partibus Ducatus illius in Republica Batavorum locum habet. Tessera datur Zutphaniæ in solo *aureo leo cæruleus. Haping.* verò de *jur. insign.* num. 1299. aliter pingit, sed quod videtur per errorem. Tum *Guid. Coquill.* dicit esse *leonem rubeum auro coronatum* in scuto *argenteo*. — Zutphania Comites. Conjunctio cum Geldria.

§. LXX. De *Sveviæ* principatu peculiariter agere necesse non est, quando c. 9. n. 58. actum, quomodo jus illud ad *Austriacos* delapsum sit. Unde transiremus ad *Marchionatum S. Imperii Romani*, nisi §. 34. de illo actum jam esset. Itaque proxima provincia est *Frisia*, videlicet quæ ratione Embdanæ f. Ostfrisiæ, *Westfrisia* f. *Occidentalis* cognominatur, Hollandia, Transisalania, Westfalia, Ostfrisia & mari inclusa. Porrò habuit olim *Frisia*, sed longe ampliori ambitu, *reges* suos, ex quibus nonum *Radbodum Carolus M.* regno exuit, unde primus *Egmondæ Dominus* & *Egmondanorum* reliquorum sator perhibetur. Ex Hollandis comitibus primus *Theodoricus III. Frisiorum Dominum* se dixit, cujus filius *Arnulfus* à Frisiis rebellibus cæsus est. Inde pars à Cæsareis *vicariis*, qui *potestates* dicti, recta, pars in potestate comitum mansit, & cum Hollandia ad *Austriacos* delata est. In his Maximilianus Imp. *Albertum Saxonem Frisiæ præfecit*, qui eam *hereditarius Imperii vicarius regeret*, ut ita laboribus & sumtibus pro ipso factis præmium daret. Restitere Frisii, & bello petiti non semel se opposuere. Unde tædio filii *Georgius* & *Henricus* eam iterum Carolo V. acceptis 200000. aureis permisere. Nunc Frisia in Ordinum *fœderatorum* potestate est, & peculiarem constituit provinciam. Denotant verò Frisiam *leopardi* f. *leones duo aurei* in *clypeo cæruleo* ejusdem *metalli schedulis* (aliqui *septenarium* numerum exprimunt) sparso. — Svevia. Marchionatus S. Imperii. Frisia. Ejus reges. Domini ex Hollandis. Saxonibus aliquando concessa.

§. LXXI. Jam *Salinarum* succedit nomen, Dominii in Sequanis, à salinis & appellationem & celebritatem nacti. Primum ex Burgundis Dominum ejus lego *Gerhardum Com. Viennensem* & *Matisconensem* ab uxore *Vigona Moretta Gualtheri Dn. Salinensis* filia: à parentibus accepit Dominium *Gualtherus filius* f. *Gaucherus*, pater *Margaretæ*, quæ cum marito *Iocerando le gros Dn. Brancionis Salinas Hugoni D. Burgundiæ* vendidit: ab hoc permutatio pro *Axona* (Auxonne) eas & alia loca accepit *Stephanus* f. *Estevanon* frater Joannis Com. Cabillonensis, qui fratri sine liberis defuncto successit. Inde in hujus posteris *Burgundiæ comitatui* accrevit, & cum hoc demum ad *Austrios* delatum est. — Salinarum Domini. Ad Viennenses. Burgundiæ Duces. Dein comites.

§. LXXII. *Mechlinia* post Salinas sequitur, Dominium Brabantiæ ambitu inclusum, cujus & urbis historiam *Ioh. Baptista Grammayus* edidit. Fuit hoc à multo tempore in *Bertholdorum Grimbergensium* ditione, nuptiis ut creditur acquisitum. Inde ad *Leodienses Episcopos* delatum est. In his *Adolphus Marcanus*, Episcopus, consentiente Capitulo, *Comiti Flandriæ Ludovico* Mechliniam *vendidit* 100000. florenis auri regalis, — Mechlinia. A Bertholdis ad Leodienses. Flandros.

quod

Brabantos. Burgundos. Austrios. quod Duci Brabantiæ quam Leodiensibus plus faveret. Inde Dux *Brabantiæ* eam acquisivit. Demum ad *Burgundos* & *Austriacos* delata est. In illis *Philippus Bonus* eam separatim possedit atque *titulis* inseruit, ut in eundem statum rediret, quo fuerat ante Bertholdorum familiam, Brabantiæ vicina non subdita, suæque potestatis. In his Dominium *Maximilianus I.* anno 1494. in *comitatum* perpetuum atque nobilem erexit. Fit comitatus. Ast uti videmus non comites sed *Domini Mechliniæ* Reges vocari amant. Rationem *Zyp. hiat. Cassan. obstr. pag.* 154. conjicit: *Quod postquam Mechlinia in manum Ducis Brabantiæ rediit, & summo jure possideri cepit, instar Brabantiæ, etiam ab Imperio tacite subducta est: id quo minus viderentur principes agnoscere, existimem noluisse beneficium Imperatorium urbi concessum mutato titulo ostentare.* Nunc *Archiepiscopatu* & supremo Belgii Hispanici senatu inclura urbs est. Insignia fuere scutum *aureum tribus palis rubeis exaratum,* (verbis Maximil. apud Zypeum scutum divisionibus citimis, lege *citrinis*, & rubeis secundum longum interjectis) sed beneficio Imperatoris accessit scutulum cum *aquila imperiali, palis impositum.* Pali ab antiquis Dominis asciti adhæsere Dominio. Loco auri *argento* solum pingit Oesterr. Spiegel der Ehren. p. 874.

Ultrajectum. Episcopi. §. LXXIII. *Vltrajectum* Mechliniam excipit, & quæ Belgicarum provinciarum titulos claudunt *Transisalania* atque *Grœninga*. *Vltrajectum* Episcopatus titulo incluta fuit à *Caroli Martelli* ætate. Primus numeratur *Willebrodus* Batavorum, Frisiorum, Saxonum, & Slavorum Apostolus habitus. Inde Episcoporum opes & potentia multorum Imperatorum aliorumque principum liberalitate, & regionum, unde barbaros & tyrannos expulerant, accessione eo usque excrevit, ut *Dominatum Trajectensem Bochius* (hyperbolicè, judice *Zypeo*, nisi ad veteres regulos respiciatur) *regni* haud exigui amplitudinem exæquare crederet: inprimis verò *Transisalania* & *Grœninga* in potestate Episcoporum fuere. Demum *Henricus Palatinus* I. Bavarus Philippi Electoris filius, cum adversus Carolum Geldrum sui tuendi impos esset, *Carolo V. Imperatori* ditiones concessit. Verba diplomatis ex *Zypeo* pag. 158. ita habent: *Quoniam Carolus Geldriæ Dux nullo jure nullaque legitima de causa urbem Vltrajectinam occupavit, ac ex ea bellum antistiti Henrico Bavaro intulit, occupatoque oppido Rhena, arce Horstia, ac Ema universam Vltrajectinam ad gravissimarum exactionum solutionem coëgit, nullo in recusantes, sive profani, sive sacri Ordinis, homines sævitiæ nec calamitatis genere omisso, adeò ut universam tandem provinciam subegisset, nisi Caroli V. Cæsaris Duces obstetissent, ac pedite equiteque abducto, Geldrum repressissent: ne rursum in easdem recideremus calamitates ac aliqua ratione Cæsari de factis hujus belli causa sumptibus satisfieret, communi consilio liberaque voluntate consensimus, ac tenore præsentium consentimus, Henricus Bavarus Antistes noster Cæsari Carolo tanquam Brabantiæ Duci, & Hollandiæ Comiti, pro se suisque successoribus utriusque sexus legitimis liberis cedat, inque perpetuam possessionem tradat urbem Vltrajectum, Amersfortium, Rhenam, Wicam, reliquaque oppida, arces, castella ac munitiones, provinciæ, agrique Vltrajectini, cum omni apparatu bellico, pagis, villis, proventibus, cum jurisdictione summa, media, infima, mixta, ac denique universum absolutumque profanæ jurisdictionis Imperium, ea ratione ac modo, quo id præcedentes Antistites supra nongentos possedere, rexereque annos, ac ut absolutum decet Dominum Principemque cum universo* Nedersticht (*nempe* Oversticht ii, *id est, Trans-Isalani dudum ante in Ianuario se tradiderant) nihil inde excipientes, præter sacram jurisdictionem, ac annuos ejus proventus, qui Antistiti ejusque successoribus in sempiternum sarti tecti manebunt: quemadmodum Curia Episcopalis, quæ est in urbe Vltrajecto, ac altera Antistite digna in hac provincia quam elegit. Adhæc Cæsar Carolus Antistiti Henrico Bavaro singulis numerabit ad vitam annis* duo millia *florenorum, donec tot ei sacerdotia procurarit, quæ dictam in singulos annos summam conficiant, eaq; in perpetuum Episcopatus reditibus adjungi curarit. Supplicantes & orantes Romanum Pontificem, hæc omnia sua auctoritate approbare, confirmare, rataq; habere dignetur. Hæc primum à quinq; Canonicorum collegiis, deinde ab Abbatibus, tum ab urbis Senatu, ac nobilibus fuere subsignata, sigillisq; munita, ac tandem anno sequenti à Papa Clemente VII. 13. Kal. Septemb. confirmata. Antistes ergò*, inquit Haræus, *suæ renunciationis literas 12. Octob. hujus anni consignavit, & Cæsaris legato Antonio Lalaino Comiti Hochstratano die 13. Kal. Novembr. solemniter tradidit, ac postero die populus Vltrajectinus Cæsari sacramentum dixit, hinc 3. Nonas Novemb. Amersfortii, & non multo post etiam*

Wicani,

Wicani & *Rhenani*. Ante hos seorsim *Transisalani* à Carolo V. stipulati sunt, ut iis privilegia ac immunitates veteres sartæ tectæ manerent, judiciis consvetis uterentur, bellum illis à quocunque illatum Cæsar ejusque successores suis sumtibus propulsarent. *Grœningam* cum Frisia *Alberto Saxoni Maximilianus* regendam concesserat, inprimis quia factionibus *Schieringerorum* & *Vercooperorum* scindi cœpisset: Verum restitere Alberto, & licet aliquoties fracti jugum subire detrectarunt. Demum maluere *Ezardo Frisiæ Orientalis* seu *Embdanæ Comiti* 1506. imperium urbis committere, ut in Saxonum potestatem non delabi pateretur. Ezardus ob hoc proscriptus & armis petitus, urbis patrocinium deserere coactus est. Itaque cum conditiones deditionis probare nollent Saxones, Grœningenses alium patronum sumsere *Carolum Egmondanum Geldriæ Ducem* satis potentem, à quo in fidem coronæ *Franciæ* impulsi sunt. Demum 1521. cum crescentem viderent potentiam Austriorum, ad *Caroli V.* obsequium redierunt. (confer *Thuan. L.* 109. *p.* 1393.) Cæterum omnes hæ tres provinciæ nostro tempore Rempublicam Batavicam cum reliquis constituunt, subtractæ potestati Hispanicæ. Quod tesseras scutarias attinet, *Brianville jeu d'arm. Vltrajecto* tribuit clypeum diagonaliter sectum ex *minio* & *argento*. *Sibmach.* P. I. p. 10. verisimilius clypeum *transverse* secat *auro* & *cocco*, atque inscribit *crucem variatis ad illam sectionem coloribus*. Sed rectius Oesterr. Ehrensp. cui numismata conveniunt, parmam *quadripertitam* constituit, cujus areola prima & quarta *cruce*, duæ reliquæ singulis *leonibus* insigniuntur. Galeæ autem diadema tortile & ex theca cruce insignita cauda pavonina imponitur. *Transisalania* autem *leoni rubeo* in parma *aurea* inducit aut supponit *fasciam undosam cyaneam*; quod *discerniculum* putant leoni Hollandico adjectum. *Grœninga* scutum *imperiale aquilæ, pectori parmula Austriaca imposita*, gestat.

Traditur Carolo V. Transisalania. Grœninga ad Saxones Emdanos. Carolum Geldricum. Carolū V. Earum symbola.

§. LXXIV. Titulos claudit ille, qui *Dominatorem in Asia & Africa* regem nominat, qui ex Lusitanico adscitus videtur, unde de eo agetur in capite de Portugallia. Quod eos concernit, quos à Sammarthano in præsentis regis elogio additos notavimus, *Barcinonis* comitatus notari meretur. De hoc jam occupavimus dicere §. 10. unde non nisi pauca addimus: Videlicet comites Barcinonis (quæ Cataloniæ metropolis est) derivari à *Godofredo* s. *Guiffredo piloso* Balduini Flandri genero, qui primus paulatim præfecturam in proprietatem mutavit, & 914. obiit: successere posteri initio ex *Mirone* s. *Guiffredo*, dein ex altero filio *Seniofredo* s. *Suierio Com. Vrgelitano* minori filio, nam hoc natus *Borellus*, Mironis filio *Seniofredo* 967. extincto, in *Barcinonis comitatu* successit, excluso istius fratre *Oliva* cogn. *Capreta C. Besaluni* & *Ceritaniæ*, quod in horum comitatuum gubernatione male se gessisset. *Borrellus* transmisit successionem ad posteros, in quibus quod audivimus *Raymundus Berengarius* ab uxore Petronella regnum Aragoniæ familiæ intulit, palos autem suos clypeo regio inseruit. Quod à rege recentius reliquis insertus hic titulus, forte ex eo est, quia Catalonia ad Francos respiciente jus in dubium vocari ceperat, cui asserendo titulis solennibus restitui videbatur, nam §. 46. & 47. vidimus, Ferdinando Catholico & Carolo V. ubi prolixiori formula uti lubuit, vocabulum illud etiam solenne fuisse. De prætensione Francorum in Barcinonem & Cataloniam §. 13. actum est.

Dominatoris Asiæ & Africæ titulus. Barcinonis Com. Successio comitum. Titulus.

§. LXXV. *Biscaiæ* s. *Vizcaiæ* succedit nomen, quod etiam in *Ferdinandi Catholici* elogiis legitur. Hæc *Cantabrorum* veterum sedes fuit, qui bellicosissimi habiti, & demum ab Augusto Agrippæ ope subacti sunt. Unde nunc quoque præ aliis Hispanis majori gaudent *libertate* & immunitate. Conf. *Hub. Thom. Leod. vit. Frid. II. Pal. L.* 2. *p.* 26. Eam ab anno circiter 870. rexere peculiares Domini, *Lupi* s. *Lopezii de Haro*, donec circa 1298. *Didaco Lupi* filio Haro extincto *Biscaia*, eousque magnis motibus jactata, ad *Sanctium Regem* devoluta. *Marian. L.* 14. *c.* 12. Sed iterum principio seculi decimi quarti controversia nata de illo principatu inter *Didacum Harum* & *Ioannem* regis, qui tum vivebat, Ferdinandi IV. patruum, cui rex istum promiserat. Vallisoleti pro Joanne pronunciatum, sed executio in aliud dilata tempus. Demum ita transactum, ut penes *Didacum Harum* esset principatus dum viveret, inde Joanni redderetur. Didacus in bello Granatensi extinctus est, atque ita ad *Mariam* Joannis uxorem successio delata. vid. *Marian.* L. 15. *cap.* 7. 8. 9. Ea natus *Ioannes Curvus* s. *Cocles Biscaiæ Comes* pater *Mariæ*, quæ *Ioanni Munioni* s. *Nugnez de Lara* agnato ex Cerdanis nupsit, & filiam

Biscaia. Lupi s. Lopezii de Haro.

atque heredem habuit *Ioannam*, Tello Alfonsi XI. filio nuptam. *Tellus* 1370. Idib. Octobr. vita excessit. Unde defuncti principatus *Laræ* atque *Biscaiæ* Joanni Regis filio à patre Henrico datus, in regum ditione stabili possessione hucusque mansit. *Marian.* L. 17. c. 15. Scuto *Biscaja* utitur *argenteo*, insignito *arbore viridi*, quam transeunt *duo lupi gradientes rubei*. *Luporum* figura alludere videtur ad dynastas *Lupos* s. *Lopezios*: arbor forte saltuosam provinciam designat. Biscaiæ aliqui annumerant *Guipuscoam* s. Ipuscoam provinciam, cujus tessera est scutum *cæruleum* 12. *machinis bellicis aureis* insigne, ob Engolismensem Ducem obsidione Pompelonensi depulsum. vide *Limn. Iur. publ.* 6, 6, 19.

Guipuscoa.

§. LXXVI. Sequitur *Molinæ* mentio. Hujus (quæ civitas est Castiliæ versus Aragoniam, unde tractui montano nomen *Sierra Molina*) titulum lego attributum *Alfonsi IX. R. Legionis* & Berengariæ reginæ Castiliæ filio *Alfonso*, inde dicto *Infanti Molinæ*. Hujus filia *Maria Sancio IV. Regi Castiliæ* nupsit 1282. Inde Isabella Joannis Laræ junioris uxore defuncta *Molinæ* principatus jure propinquitatis ad regem rediit, ob quod tamen *Ioannes Lara* tumultuari cæpit. Confer *Marian.* L. 14. *cap.* 16. Posthæc Molina cum *Soria* celeberrimo Franciæ Conestabili *Bertrando Guesclino* ab *Henrico II.* Rege 1371. sub nomine *Ducatus*, loco comitatuum *Tristamaræ* & *Sarriæ*, 1366. concessorum, præmio virtutis & meritorum in Henricum bello adversus fratrem Petrum crudelem præstitorum, concessa est: Sed cum in Franciam Bertrandus rediret, vendidit iterum Molinam eidem regi 150000. scutatorum. Inde *Ioannes I. Castiliæ* Rex *Molinam* filio *Henrico III.* concessit, qui cum patri in regno successisset, hic ducatus sub nomine dominii ad regnum rediit. Confer *Sammarth. l'Est. de l'Esp.* *pag.* 224. 225.

Molina.

Quomodo ad regem aliquoties rediit.

§. LXXVII. Videamus jam titulum Ducum *Athenarum* & *Neopatriæ*. Hunc principatum lego primum in familia *Villeharduina*, ex qua *Guilhelmus* marescallus Campaniæ expeditionis Constantinopolitanæ historiam scripsit, ejusque ex fratre Joanne nepos *Godofredus Moreæ & Achajæ princeps* fuit. Inde Hugo *Comites Brennæ*, qui Joannem regem Hierosolymorum patruum habuit, uxorem duxit *Helenam Guilelmi Villeharduini Ducis Athenarum* & *princ. Achajæ* filiam, unde natus *Gualtherus Dux Athenarum*, pater *Gualtheri* Ducis & *Isabellæ*, ille 1356. sine prole Pictaviensi prælio periit. Hæc heres fratris *Gualtherio Dn. Engiano* nupsit, & titulum *Ducis* attulit, unde natus *Sigerus* Dux, qui 1368. decessit: Fratre ejus *Ludovico* nata *Margareta Ioanni Lucenburgio* nupta, prætentiones illius domus attulit. Sed jam à seculo fere non nisi in titulo & prætentione jus constabat illorum, qui *Athenarum Duces* vocari amabant. Nam 1282. vesperis Siculis sub Aragoniorum potestatem ille etiam principatus delapsus erat. Cæterum primus è *Siculis* regibus *Fridericus III.* Rex *titulum* usurpavit, atque posteris tradidit; Eo autem donatus erat 1355. à Ludovico Rege fratre, postquam *Fridericus* Dux Joannis Ducis filius eo anno vivis excessisset. Joannes autem à fratre Wilhelmo ducatus obtinuerat, qui 1338. vivis excessit, & fratrem successorem habuit. Confer *indic. rer. Aragon. ad ann.* 1338. 1348. 1355. Inde 1377. cum Fridericus Rex filiam *Mariam* reliquisset heredem, *præfecti arcium Athenarum & Neopatriæ ducesque, atq; earum ditionum procuratores militaresque manus Friderico Siciliæ R. vita functo & femina vacuæ regni possessionis herede, cum de principatu inter Mariam & Aragoniæ regem ejus avum controversia orta esset, à Maria & ejus regni Procuratoribus deficiunt, & regi se addicunt: vexilla insigniaque regia Aragonum principum Athenarum arce extolluntur.* Uti *Surit. indic. R. Arag. ann.* 1377. In *Iournal des Scav. de* 25. *Febr.* 1675. ex *Guilletierii Athen.* refertur *Comitissa Stampensis*, quæ 1489. Senis mortua hunc titulum gesserit. Credo aut errorem aut παρόραμα typographi subesse: & intelligi *Ioannam* f. Rudolphi Com. Eusii & Guinesii, uxorem primam *Gualtheri Brennensis*, & dein *Ludovici Eburovici Comitis Stampensis*, quæ 1389. mortua est, & à priori marito titulo illo uti potuit. Cæterum *Athenarum* urbs 1455. à Mahomete II. subacta & in Turcicam servitutem redacta est, sub qua nunc etiam gemit.

Athenarum & Neopatriæ ducatus.

Penes Villeharduinos.

Brennenses.

Enghianos.

Lucenburgios.

Siculos reges.

§. LXXVIII. Jam *Oristani* & *Gotiani* in *Sardinia Marchionatus* lustrandi. Memorant verò *indices R. Arag. ad ann.* 1338. à Rege Aragoniæ *Petri Arborensis judicis* fratrem *Gothiani* comitatus titulo cohonestatum. 1377. Cum *Valor Ligius* Arborensi propinquitate conjunctus regi se addixisset, *Gothianum* & alia opida Arborensis ditionis illi attribuuntur. *Indic. R. Arag. illo anno*. Inde 1410. Petrus Torrellias *Oristanum* urbem

Oristani & Gothiani Marchion.

urbem & ejus urbis ditionem *Marchionatus* cognomine, & *Gothiani* comitatum *Leonardo Cubello* posterisque ejus regio mandato ingenti pretio addixit (*indic. rer. Arag.*) demum cum Leonardus Alagona M. *Oristani* 1478. res turbasset in Sardinia, *Ferdinandus* hunc principatum & *Gothianum* ei ademit, atque regiis titulis inseruit. Oesterr. Spiegel der Ehren. 6, 10. p. 1220.

§. LXXIX. In titulis Ferdinandi & Isabellæ nihil reperitur, cujus non in prioribus essent vestigia, præter *Ruscinonem* & *Cerdaniam*. Sed de *Ruscinonensi* comitatu seu *Rossillon* jam supra §. 14. egimus, tanquam Aragoniæ coronæ membro. Quod *Cerdaniam* attinet, (unde adhuc *Puigcerda* nomen,) à *Ceritanis* veteribus nomen habet. Primum legi, qui titulo Comitis *Besaluni* & *Ceritaniæ* usus est, *Olivam* cogn. *Capretam* Myronis Comitis Barcinonensis filium, quo nati *Bernardus Taliaferreus* Comes Besaluni, & *Guifredus* Comes Ceritaniæ, sator reliquorum, in quibus *Wilhelmus Iordanus* & *Bernhardus VVilhelmus* Comites, cum ille ad Tripolim 1103. cecidisset, hic 1117. sine liberis defecisset, *Raymundum Barcinonensem* agnatum habuere heredem. Confer *Æl. Ant. Nebriss. rer. Hispan. Dec. 2. L. 3. c. 1. 2.* Ruscino s. Roussillon Cerdania s. Ceritania.

§. LXXX. Superest ut, quos prolixior illa titulorum *Caroli V.* farrago prioribus addit, examinemus. *Imperatoris Romani* & *Germaniæ* regis elogium personale fuit, & ex dignitate electitia. *Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ* regna frater Caroli Quinti Ferdinandus uxorio titulo tenuit, & ad posteros transmisit: Carolus verò non alio jure illis titulis usus est, quam ob successionem *Siculam*. Ex quo enim à *Maria* uxore, Stephani Regis Ungariæ filia, Carolus II. Andinus Rex Siciliæ regni istius jus familiæ intulerat, licet illud in alias dein migraverit familias electione & suffragiis, à Neapolitanis tamen regibus, atque adeo etiam à *Ioanna II.* à qua adoptatus Alfonsus Aragonius, tituli retenti sunt. *Algeron* vitiosè scriptum credo pro *Algarbia*, cum non solum locus nullus isto nomine mihi sit notus, verum etiam ordo titulorum pro illa faciat. Ita & quæ infra legitur *Territania*, Ceritania videtur legenda: & Molina pro *Monia*. *Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Wirtenbergiæ Ducatus, Comitatus Pfiretarum & Kyburgi, Landgraviatus Alsatiæ, Marchionatus Burgoviæ, Dominia Vinidorum Marchiæ & Portenaviæ* ex Austriaca sunt successione: sed quia Ferdinando & ejus posteris concessi, à Caroli posteris jam omittuntur; seu malis ea *Austriæ, Habspurgi, Tirolis & Sveviæ* nominibus simul comprehendi. In Caroli V. titulis Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ regna. Algeron. Territania Monia. vitiose videntur scripta.

§. LXXXI. *Calabriæ, Cataloniæ, Asturiæ, Tripolis* nomina restant. Secundum *Barcinonis* nomine poterat comprehensum videri: de quo §. 10. & 74. Primum designat provinciam extremam Italiæ atque ita Neapolitani regni, quam Carolus Andinus cum reliquo regno occupavit, cumque dein ea cum Apulia & Sicilia pro Conradino se declarasset, hoc capto & supplicio affecto in potestate retinuit. Inde eam habuit *Robertus* filius, & vivo patre filius *Carolus* pater *Ioannæ*, quæ ex primo marito Andrea Ungaro *Carolum Robertum* Ducem Calabriæ genuit, sed brevis ævi. Inde cum *Ludovicum Andinum* adoptasset, ad hunc *Calabriæ titulus* delapsus est, & ad posteros transmissus. Unde *Renati* regis filius *Ioannes* & nepotes *Ioannes* atque *Nicolaus* illo usi titulo. Vicissim ex Aragoniis Friderici regis regno pulsi filius *Ferdinandus* eodem elogio usus est. *Ferdinandus* autem Catholicus universum regnum in potestatem redegit. Calabriæ ipsi δὑγμα assignant in *argentea* parma *crucem patibulatam nigram*. *Asturia* Hispaniæ provincia est ad mare sita, Gallæcia, Biscaia & Castilia inclusa, in *Ovetanam* & *Santillanensem* distincta. Hæc verò reliqua Hispania fere à Mauris occupata receptaculum reliquiarum fuit, & ibi primum regnum *Ovetanum* conditum est, unde dein Legionense & ex hoc Castellanum orta sunt. Verum filiarum splendor matrem pene obscuravit, ut ne nomine quidem regiam digniatem tueatur. Catalonia. Calabria. Ejus Domini. Asturia.

§. LXXXII. *Tripolis* sola superest, quæ titulum claudit. Ea *Barbarica* ad distinctionem alterius Syriacæ (*di Soria*) appellari solet. Qua ratione ad *Hispanos* delata sit *Thuani* verbis exprimere malo. *L. 7. p. 356. Ab eo tempore, quo videlicet veteri urbe diruta Afri aliam condidere, Tripolis sub Tunetanis regibus semper fuit, aut eorum præfectis aliquando, ut fit, rebellantibus; donec Petrus Navarrus, qui postea signa nostra secutus est, Bugia capta anno hujus seculi X. pestilentia in urbe grassante, ut suorum saluti consu-* Tripolis. Quomodo ad Hispanos.

leret, Didacum Valentinum Neapolim misit cum duobus navigiis, quibus ɔɔccc. *milites portabantur; ipse cum exercitu, qui erat* XVCIƆ. *hominum Cosyram venit, & ibi accepto à Valentino commeatu ac munitionibus in Africam transmittit, atque auctore Vionello Veneto, qui quod frequens Venetis cum Tripolitanis commercium intercedebat, situs ac loci valde peritus erat, urbem aggreditur, repulsisque oppidanis ac milite in terram exposito, eam tandem expugnat, occisis* VICIƆ. *Maurorum & captis amplius* XVCIƆ. *in iisque urbis regulo cum conjugibus & liberis, qui in Siciliam sub custodia ablegatus est, ac postea Cæsaris beneficio libertati restitutus. Capta urbe ac magna ex parte destructa castellum vetus servatum est, & aliud novum juxta portum institutum, utrumque à Cæsare præsidio imposito eo usque custoditum, donec Rhodo à Solimanno ante* XXVIII. *annos capta, & inde Hierosolymitanis equitibus ejectis, Cæsar eis Melitam attribuit, & Tripolim, quæ ab ea haut amplius* CCLV. *passuum millibus abest, una tuendam commisit.* Ibidem recenset, qua ratione à Turcis recepta sit 1551.

Prætensio Hispanica in Britanniam.

§. LXXXIII. Satis diu nos tenuere tituli, & quidem hic subsistere possemus, nisi unicum nos remoraretur, quod videlicet *Britanniæ Aremoricæ* etiam *prætensionem* Hispania sibi asseruerit, licet nec insignibus nec titulis solennibus addere lubuerit. De ea verò, quæ lectori scitu jucunda credimus, age exponamus. Necessarium autem est, ut quibus semper rectoribus paruerit paucis repetamus.

Hujus qui omni tempore rectores.

Eam ergo olim *regibus* propriis paruisse fama est. Eandem in potestatem regum *Franciæ* venisse victoriâ *Clodovæi* traditur, quamvis post hæc etiam alii regum faciant mentionem, quos, nisi quod aliqui rebelles titulum hunc rapuere, rectius *Comites* dicas, autoritate regum sua regentes. Inter comites *Redonenses* & *Namnetenses* de principatu diu fuit contentio, armis etiam acta, donec tandem *Bertha Namnetensis Alano nigro* ex *Redonensibus* Richmondiæ Comiti eum adferret: horum neptis fuit *Constantia Godofredo Com. Andino, Ranulfo Cestrio,* ac demum *Guidoni Thoarsio* nupta. Primus ex primo matrimonio successit *Arturus Andinus*: sed huic patrui fraude extincto, soror uterina *Alis Thoarsia Petri Comitis Drocensis*, ex regio sanguine, uxor. Ita in regia domo per Petri posteros, cum primum promiscue *Comitum* & *Ducum* titulus adhiberetur, ex quibus posterior tandem mansit, continuata est successio; non tamen sine controversia inter *Carolum Blesensem* Guidonis Britanni Pentheurii generum favore regis Galliæ subnixum, & *Ioannem Britannum Montfortium* Guidonis fratrem ejusque filium, ab Anglis adjutos. Vicere *Montfortii*, & ducatum retinuere, donec ultimus *Franciscus II.* morte suâ 1488. masculam totam progeniem terminaret. Hæres fuit filia *Anna*, quæ *Carolo IIX.* & dein *Ludovico XII.* hujus verò filia *Claudia Francisco I.* nuptæ iterum regnatrici lineæ regiæ principatum doti intulerunt, in qua hucusque ille hæsit. Confer *August. du Pas hist. Britann. Argentré. Sammarth. hist. geneal. Dom. reg. L.* 35. Prætendit verò Ducatum sibi deberi Rex Hispaniæ, apud *Chifflet. Vindic. Hispan. c.* 8. *p.* 74. 75. *Zypeum hiat. Cass. obstr. L.* 1. *c.* 17. *p.* 175. & *L.* 2. *c.* 11. *p.* 215. (qui tamen Isabellæ morte ad *Sabaudum* jus relapsum fatetur.)

Fundamenta Hispanorum. Anna Britannica Maximiliani I. sponsa per injuriam erepta à Car. VIII.

Allegari possent fundamenta: 1. *Anna heres Francisci II.* Maximiliano I. Imper. legitime *desponsata*, per *Ioh. Cabillonium princ. Arausionis* & *Wolfg. Polheimium*, sed per injuriam dein à *Carolo IIX.* qui eam duxit, erepta. Conf. *Comin. L.* 7. *c.* 3. *Ferron. L.* 1. ubi qua ratione puellæ, ut à data fide resiliret, persvasum, nec minus de procerum, certum Ducem desiderantium, fremitu legi potest.

Responsio Gallorum.

Resp. Galli. 1. Saltem jus ex matrimonio non completo, nullum nancisci potuere Austriaci. 2. Matrimonium contra leges regni, quæ regium consensum requirunt, factum, non subsistere potuit. Confer *Limn. Not. Fr.* 1, 8. *pag.* 224. *seq.* 3. Pace facta, quicquid ratione Annæ prætendi poterat juris, extinctum est. 4. Si etiam prius matrimonium cum Carolo VIII. illegitimum fuisset, Ludovico XII. deinceps nupta, jus principatus integrum attulit, & ad posteros transmisit.

Jus Isabellæ Claræ Eugeniæ, à matre Isabella Francica.

2. A *Claudia* matre jus principatus ad filium *Henricum II.* devenit, ab hoc ad liberos iterum transmissum, in quibus, cum masculi extincti, saltem post *Margaretæ* mortem, quæ Britanniam tenuit *(Zyp. 1, 10. pag. 70.)* major filia *Isabella* regi Hispaniæ *Philippo II.* nupta, aut ejus liberi, jus merito sibi vindicarunt: inprimis *Isabella Clara Eugenia*, Isabellæ filia, & repræsentationis jure in Britannia recepto ejus vices sustinens, quæ ob hoc cum marito *Alberto* in curia Parisiensi litem movit *Ludovico XIII.* Sed hæc

quoque

quoque sine liberis mortua, heredem vel ex testamento *Philippum IV.* vel ab intestato *Sabaudos* habere debuit. Sic jam 1596. per *Mercurianam* factionem infanti principatus destinabatur apud *Thuan.* L. 117. *p.* 353. Refutatur in Anonymi *Memoires & instructions pour servir dans les negotiat. concernant les droits du Roy de Fr. p.* 105 *seq.*

Huic iterum obvertitur. 1. *Unio Britanniæ* facta 1532. à *Francisco I.* tanquam tutore consensu statuum, ut nunquam postea à corona alienaretur. *Thuan.* L. 16. *p.* 754. Confer de ea *Argentré hist. Britann.* L. 12. *c.* 70. Eandem unionem multis actibus confirmavit *Henricus II.* erecto Parlamento & officialibus Ducalibus suppressis, unde Henricus II. & successores nunquam usi titulo *Ducum Britanniæ* etiam in literis provinciam respicientibus. Adeò Henricus nunquam possedit Britanniam ut privatum, sed ut coronæ Domanium. 2. *Elisabetha* s. *Isabella* omni successioni paternæ *renunciavit* in pace *Castell. Camerac.* 1559. *n.* 29. Sed & filia tanquam extranea successionis incapax est, lege (albinagii) regni eam excludente. vide *Limn. Not. Franc.* 2, 7. *p.* 493. Responsio

3. *Margareta* sola Henrico III. superstes soror non tenuit principatum: cum tamen ob vitium peregrinitatis exclusa Hispanica infante, si successio in Britannia ulterius habuisset locum, Margareta ducatum obtinere debuisset. Ab ea verò lapsurus erat ad *regem* ex testamento.

4. Ex lege regni, quæ regi obtingunt, regno uniuntur. *Limn. Not. Franc.* 1, 8. *pag.* 173. 216. 221. Et saltem *Henricus II.* quod jure materno habebat, tenebatur regno jungere.

Excipitur ad hæc. 1. Legibus his præjudicium tertio creari nequit. 2. Sunt exempla contraria, Navarræ, Burgundiæ comitatus, & alia. Certe eam legem ne reges quidem semper agnoscere voluere. Exceptio.

5. Domus Pentheuriæ jura, nixa Philippi Valesii sententia 1341. Confluentibus pro Blesensibus contra Montfortios data, à Joh. Brossio Pentheurio, *Ludovico XI.* regi, cum is timeret, ne Anna Britanna extero nuberet, cessa sunt 1479. Eadem nunc quoque valide militant. Status præsens.

Exc. Transactum de illis juribus matrimonio Annæ Britannæ & Caroli VIII. ubi uter sine liberis præmoreretur, alteri parti suas prætensiones cedebat.

6. Isabellæ morte cum jus ad *Sabaudos* delapsum esset, hi prætensionem non persecuti.

Hæc fundamenta partium: mansit verò hactenus in possessione *rex Galliæ*; non tamen videtur Rex Hispaniæ abdicasse prætensionem; unde §. 21. in pace *Vervin.* cum Infanti *Isabellæ* servatur *jus suum*, inprimis *Britanniam* respici existimo. Eadem reservatio ultima illa pace 1659. repetita est §. 89. 90.

CAPUT XXXIX.
Comites de Hofkirch.

ARGUMENTUM

1. *Familia. Linea.*
2. *Scutum.*
3. *Galea.*
4. *Titulus.*

§. I.

Illustrissimi *Hofkirchii* Comites & Barones teste *Bucel. Germ. stemmatogr.* P. 3. p. 85. referuntur ad *Udalricum ab Hofkirchen*, qui claruerit anno 1380. Quo eodem etiam vixit *Iodocus* s. *Iostl Hofkircher.* 1411. *Iostl* der Hoffircher à Duce Austriæ *Leopoldo* munitionem *Colmiz* emit. 1454. *Ioannes Hofkircher* Regis Ladislai consiliarius annuo stipendio 200. aureorum fuit. Qui primus 1464. ob merita in *Dominorum* classem à Friderico IV. Imp. relatus est. In *Wilhelmi I.* qui superiori seculo senatus bellici præses fuerat, filiis *Wolfgango* & *Georgio Andrea* duæ lineæ ortæ. Ille iterum ex *Wilhelmo* & *Laurentio* posteros habet. Isto enim *Wenceslaus Wilhelmus Episcopus Seccaviensis* & *Carolus Ludovicus* vigiliarum supremus magister, hoc generali campi marescalli locumtenente *Wolfgangus Laurentius* & *Georgius Laurentius* nati sunt, omnes *Comitum* ornati dignitate Familia. Lineæ.

§. II. Vetus tessera familiæ fuit *herma virilis cæruleo amictu aurea crine & barba, in scuto rubente.* Cum verò illos nova dignitate ornaret *Fridericus IV. Augustus*, addidit *coronam auream* & *volitantes fasciolas aureas atque coccineas.* Cum autem *sphærulæ*, quibus Scutum

 connectit

connectitur vestis nec non *ora* superius *reducta* auro similiter pingatur: Non satis novi, utrum decus antiquum, vel pariter Augusti donum fuerit.

Galea. §. III. Scuto insistit corona aurea, ex qua herma scutarius coronatus exsurgit. Laciniæ dependent ex auro & cocco.

Titulus. §. IV. Titulus est: *Comites in Hofkirch, Barones in Colmiz & Tresiedel*, &c.

Caput XL.
Barones Hofmanni.

ARGUMENTUM.

1. Familia. *2. Scutum.* *3. Apex.*

§. I.

Familiæ. PErillustres *Hofmannii* Barones incrementa sua *Friderico IV.* Imp. debent, & in *Styria* inprimis floruere, cujus sunt *hæreditarii curiæ provincialis magistri & hereditarii marescalli*, Erblandhofmeister und Erbmarschallen. Sub *Ferdinando I.* in *Austriam* concessere, & *Scnfftenberg, Obervvallsee, Steyer, Wels, Franckeburg* & alia acquisivere. Familiam *Bucelinus Stemmatogr. Germ. P. 3. p. 86.* refert ad *Fridericum Hofmann, Dominum in Grienpühel & Strechau in Styria, Ioannis* avum qui Ferdinandi I. consiliarius intimus fuit.

Scutum. §. II. Eorum arma exhibet Sibmach. Armor. P. I. p. 22. quod sint quadripertita: Prima & quarta *area aurea* continet *hircum nigrum auro coronatum*: secunda & tertia *rubea mergites singulas aureas*: toti quæ incumbit parmula *cærulea leonem* refert *coronatum aureum*. *Caper* gentile symbolum est, cæteri laterculi ex gratia ob varia merita concessa. Existimo tamen aliarum prius stirpium δεῖγμα fuisse, quibus forte extinctis donum hoc Hofmannii obtinuere ab Imperatore.

Apex. §. III. Cassides clypeo apud Sibmacherum tres insistunt coronatæ, ex quarum tertia exsurgit *πρόσωπον scutarii capri coronati*, ex media *adversus leo coronatus* assurgit, *utrinque ternis pennis pavoninis* ornatus. Priori autem insistit *merges aurea*. Laciniæ omnes auro tinguntur, reflexæ autem sunt ad primam nigro colore, ad secundam cæruleo, ad ultimam rubeo. Quod conjecturam mihi facit, galearum ordinem transpositum, & quæ caprum refert primum locum debere occupare, huic enim aureæ & nigræ convenire possunt phaleræ: aureæ autem & rubeæ illam decent, quæ mergite ornatur.

Caput XLI.
Com. & Baron. ab Hohenfeld.

ARGUMENTUM.

1. Familia. Lineæ. *2. Scutum. Hohenfeld. Simoning.* *3. Apex.*

§. I.

Familia. INter vetustas Austriæ superioris familias illustris fuit *Hohenfeldia*, ex qua *Otto* vixit 1349. Hujus filius *Rudolphus* fuit, pater *Georgii* & *Ioannis*. Ille aliquot ex se lineas

Lineæ. dedit, & ejus nepos *Christophorus* à Friderico IV. Imp. *Baronum* ordini ascriptus est. Hujus verò posteri sub Ferdinando I. denuo defecere. Qui à *Ioanne* descenderunt, *Equitum* conditione vixere, usque ad *Wolfgangum*, qui cum fratribus *Baro* dictus est, pater *Achatii*, qui restaurator familiæ fuit, præter *Wolfgangum*, genitis *Ludovico*, *Ottone*, *Marco* & *Christophoro*, à quibus lineæ novæ exortæ sunt, *Comitum* & *Baronum*, qui nunc etiam superant.

Scutum. §. II. Antiquum gentis symbolum creditur fuisse parmula *cærulea* cum *fasciâ argenteâ, rosa rubeâ* impressa. Hujus loco olim quidam usi parmula *nigra* impressis *duobus cornibus venatoriis argenteis, cocco (vel auro) ligatis & armillatis* adverso situ locatis, quæ creditur tessera fuisse familiæ de *Simoning*, nescio quo titulo ad hanc gentem translata. Sed hujus loco iterum ascita areola cum fascia & rosa à posteris, qui usus fuit *Baronum*

Hohenfeld. priorum. Quod lineas, quæ nunc supersunt, attinet, utrumque δεῖγμα *Hohenfeldium*

& *Simo-*

& *Simoningiam* quadripertito inseruere scuto. vide *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 34. Sed Simoning.
modo hoc modo illud priori sede locantes.

§. III. Apex duas galeas continet *coronatas*, quarum prior duo *cornua venatoria scutaria* sustinet, laciniis nigris & aureis: posteriorem ornat *jugum alarum complicatum impresso scutario fasciæ & rosæ* typo, dependentibus laciniis argenteis & cælestinis. Et quidem ista priori galea sola utebantur nonnunquam illi, in quorum scuto non apparuere venatoria cornua. Apex.

Caput XLII.
Com. de Hohenlohe.

ARGUMENTUM.

1. *Familia Rami. Langenburg. Waldenburg.*
2. *Scutum.*
3. *Com. Hohenlohe. Ortus. Linea Weickersheimia. Com. Italici de alta flamma. Linea à Brauneck, Uffenheim. Pretensio in Ziegenhain. Linea in Weickersheim, Neuenstein, Langenburg. Pfædelbach. Waldenburg. Schillingsfurst.*
4. *Dominium Langenburg.*
5. *Galea. Hohenloica, Langenburgia.*
6. *Leo Gleichius linea Langenburgiæ.*
7. *Gleichii Comites.*
8. *Apex Gleichius.*
9. *Tituli.*

§. I.

IN Franconiæ Comitibus Illustrissimi *Hohenloici* nulli alii familiæ cedunt. Hodie verò in duos capitales ramos stirps dispescitur, in *Georgii*, qui 1551. decessit, filiis *Ludovico Casimiro* & *Eberhardo* facto divergio, quorum ille *Langenburgium*, hic *Waldenburgium* ramum ex se dedit. Familiæ Rami. Langenburg. Waldenburg.

§. II. Insignia, quæ *Sibmacheri* Wapenb. P. 1. p. 14. repræsentat, lineæ *Waldenburgicæ*, quæque ex hac ortæ sunt *Pfædelbacensi* atque *Schillingsfurstiæ* conveniunt, superiori autem tempore, universæ genti fuere communia: & in scuto quadripertito *Hohenloicam* cum *Langenburgia* tesseras quadris disponunt. Scutum.

§. III. Hohenloicum δόγμα gentile est laterculus *argenteus*, *duobus leopardis* (*feles* Sibmacherus vocat, *Leones* Spangenb. Adelsp. P. 2. L. 12. c. 35. p. 322. qui oculos & linguam rubeo colore tingit) *nigris* exornatus. Cæterum Hohenloicus hic comitatus in familia à pluribus jam seculis hæsit. Nam 897. *Crato* aliquis s. *Crafft*, Comes Hohenloicus legitur; & ex ejus filiis in Magdeburgio ludo equestri *Ernestus* & *Wolfgangus*, in secundo *Adolphus* recensentur: frater verò horum *Crato* appellatur, qui *Henrico* adversus Vandalos bellanti adfuit, & familiam propagavit. Ejus ex *Conrado* nepos *Hermannus Adelheidem* uxorem habuit, matrem ex *Henrico* priori marito *Conradi II. Imperatoris* & *Gebhardi Episcopi Ratisponensis*, fundatorum Ecclesiæ *Oeringensis*. Hoc *Hermanno*, qui illo matrimonio splendorem familiæ auxit, ea genuit *Cratonem* & (qui aliis hujus Cratonis nepos est) *Sigfridum*; hoc *Weickersheimia* linea sata est, quam terminavit *Godfridus Episcopus Herbipolensis* 1198. vel ejus ex fratre nepotes *Henricus* & *Conradus*. *Ille* (Sigfridus) cum Henrico IV. in Italiam profectus est: Unde filius *Ado* s. *Otto* de *alta flamma* dictus, comes Italiæ fuit; ita & posteri *Marchionum Italiæ & Romaniolæ* nomen gessere. Rediit in majorum patriam pronepos Ottonis *Gotofredus*, quem 1180. Italiâ odio Pontificis pulsum *Fridericus I. Imperator*, cujus proavia *Hohenloica* fuerat, ditione aliqua iterum donavit, ipse autem pecuniâ Italicâ reliqua ad Cocharum sibi comparavit. Filius *Godofredus* junior, inter executores testamenti ab *Henrico VI.* Imperatore nuncupatus est: & præter alios *Godofredum* atque *Conradum* filios habuit, qui avitum nomen *Hohenloicum* resumsisse dicuntur. *Conradus* lineam prosevit, quæ à *Brauneck* dicta est, & 1390. in fratribus *Conrado* & *Godofredo* defecit, *Godofredus* reliquorum sator fuit. Hujus pronepos *Crato* Ludovici D. Bavariæ Imperatoris marescallus, & frater *Godfredi* Magistri Ord. Teutoniæ in Borussia atque pater *Cratonis* atque *Ulrici* fuit: Ab illo *Uffenheimia* linea fuit, quæ *Braunecciæ* successit, & in *Ioanne* Domino *Speckfeldiæ* 1412. defecit, Speckfeldia ad Limpurgium sororium transmissa. *Ulricus Cratonem* genuit, patrem *Friderici Bambergensis*, *Alberti Herbipolensis* Episcoporum, & *Cratonis*, quo iterum plures nati, *Georgius Episcopus Pataviensis*, *Archiepiscopus Strigoniensis* atque *Sigismundi Augusti* Cancellarius, *Crato* Henricæ Mompe-

C. Hohenlohe. Ortus. Linea Weickersheimia. C. Italiæ de alta flamma. Linea à Brauneck. Uffenheim.

Mompelicardensis viduæ Ducis Wirtenbergici, *Ulricus* Elisabethæ Friderico R. Siciliæ natæ, *Ioannes* Elisabethæ Leuchtenbergicæ, & *Albertus* Elisabethæ Hanoicæ mariti. Cum omnes caruissent prole, *Albertus* ex Elisabetha genuit, & illis prætensionem in *Ziegenhainensem* comitatum, unde diuturna contentio, transmisit. Eo natus *Crato* genuit *Godfridum*, cujus posteritas 1546. in *Wolfgango* nepote defecit, & *Cratonem*, quo natus *Georgius* communis omnium qui hodie vivunt pater: nam ex eo *Ludovicus Casimirus* & *Eberhardus* nati: Ille præter *Albertum*, *Philippum* celebrem Batavorum Ducem & Principis Arausionensis generum, nec non *Fridericum* Elisabethæ Brunsvicensis conjugem, *Wolfgangum* genuit, patrem *Georgii Friderici*, *Cratonis* & *Philippi Ernesti*; primus in *Weickersheim* habitavit, magna autoritate & rebus gestis patrum memoria clarus, sed non nisi filiam habuit, à secundo *Neuensteinii*, à tertio *Langenburgii* moderni descendunt. *Eberhardus Georgium Fridericum* habuit filium, & ex hoc nepotes *Ludovicum Eberhardum*, *Philippum Henricum atque Georgium Fridericum*, à quibus totidem lineæ *Pfœdelbacensis*, *Waldeburgica* & *Schillingsfürstensis*.

Prætensio in Ziegenhain. Lineæ in Weickersheim, Neuenstein, Langenburg, Pfœdelbach, Waldenburg, Schillingsfürst.

§. IV. Secunda & tertia area transversim secatur. Ita ut superior pars nigra aureo gradiente leone coronato insigniatur: inferior aurea octo nigris rhombis impleatur. Hoc symbolo dynastia *Langenburg* notatur. Conf. Wapenb. 2. p. 36.

Dominiũ Langenburg.

§. V. Huic scuto imponuntur galeæ duæ. Ex quarum priori inter *flammas* rubentes expansis alis argentea aquila, seu potius phœnix, uti Sibmacherus enunciat, prospicit. Alludi illis flammis ad nomen *Hohenlohe* vix dubium esse potest. Confer P. 1. c. 9. Laciniæ, nisi fallit chalcographus, argento & minio tinguntur. Altera galea *Langenburgia* coronata inter duo cornua nigra sustinet exorientem leonem scutarium coronatum. Phaleræ circumvolitant nigræ & aureæ.

Galeæ. Hohenloica. Langenburgia.

§. VI. Huic avito scuto suo, quod alteri lineæ adhuc servari diximus, *Langenburgia* & *Neuensteinia* linea scutulum imponit medium *cæruleum*, insigne *leone argenteo*, cujus *corona auro* fulget. Designari *Gleichium* comitatum (conf. Wapenb. 1. p. 17.) in Thuringia dubium non est. Cum enim *Ioannes Ludovicus* comitum illorum ultimus 1629. vel 1630. extinctus esset, *Hohenloica* familia aliquam partem comitatus acquisivit, unde nunc quoque *Ordorf* & alia penes eandem sunt.

Leo Gleichius lineæ Langenburgiæ.

§. VII. Fuit ille leo vetus δᾶγμα *Gleichensium*, quos à *Walperto* vel *Ludovico* fratre Witikindi, satoris Schwarzburgicorum comitum, deducere solent. Unde eadem fuerit utrorumque comitum familia. Sicuti nec differunt tesseræ, nisi leonis metallo. Ab illo Walperto descendere reliqui Gleichenses, non semel in lineas distincti. Inprimis circa decimiquinti seculi initium in *Ernesti* filiis *Henrico* & *Ernesto* duo rami exiere. Prior *Blanckenheimius*, iterum in duos divisus est, cum Henrici filius *Ernestus* genuisset *Ernestum* & *Ludovicum*; ab illo orta linea Dominorum de *Rhemda*, *de Krakendorf & de Schonenfurst*, quæ 1596. defecit in *Georgio Rudolpho*: Ab hoc Domini de *Blanckenheim* & *Cranichfeld* sati sunt, qui in *Valrabo* s. *Volratho*, Dorotheæ Hanoicæ marito, hoc seculo ineunte videntur defecisse. Alter ramus Dominorum de *Thonna* ad præfatum *Ioannem Ludovicum* usque duravit. De successione Waldecciorum in Dominium Thonna infra agetur.

Gleichii Comites.

§. VIII. Ob medium hoc scutulum nova etiam galea prioribus interponitur coronata, ex qua prorumpit πρoτoμὴ *leonis argentei coronata*, capite ferens *plumas erectas cæruleas*. Laciniæ dependent argenteæ & cyaneæ.

Apex Gleichius.

§. IX. Tituli sunt, lineæ *Langenburgicæ: Comites in Hohenlohe & Gleichen, Domini in Langenburg & Cranichfeld*: Lineæ *Waldenburgicæ, Comites in Hohenlohe, Domini in Langenburg*, &c.

Tituli.

CAPUT XLIII.

Comites ab Hoyos.

ARGUMENTUM.

1. *Familia.*
2. *Scutum.*
3. *Parmula media gentilis.*
4. *Apex.*

§. I.

Familia.

Hispanicæ originis sunt Illustrissimi *Comites ab Hoyos*, qui sub Ferdinando I. in Austriam venere, & dynastias *Stüchsenstein*, *Rotengrub*, *Bösenpeug* & alia bona acquisive-

acquisiverunt. Primus in Germania substitit *Ioannes senior, Ioannis Martini de Hoyos* atq; Agnetis f. Inesæ de las Huelgas filius, cujus major filius *Antonius Episcopus Gurckensis* fuit, *Ioannes junior* verò gentem propagavit; Ab ejus filiis *Ludovico Gomezio* & *Ferdinando Alberto* duæ ortæ lineæ, quarum hanc extinctam suspicor.

§. II. Scutum eorum videre est in *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 23. in Baronum ordine, quæ prior eorum dignitas fuit. Quadripertitum illud est, prima & quarta area *rubea, palo cæruleo* distincta: Palo inscribitur supra *undam argenteam anchora ex eodem metallo*, eidemq; ex utroqq; latere comites adduntur *catenæ argenteæ fragmina* ad areæ longitudinem pendentia. Secunda & tertia area *rubea binos gradientes leones argenteos* repræsentat. Horum laterculorum priores forte ex Hispanica aliqua cognatione, posteriores ex dynastia aliqua ad illos spectante *Ferdinandus Augustus*, cum ob servitia fidelia insignia 1555. ornaret, ascivit. Scutum.

§. III. Toti imponitur *cærulea* parma, in qua *baltheum diagonalem argenteum capita aurea draconum*, quæ ex angulis superiori & inferiori prodeunt, mordent vel emittunt; *limbo* parmulę *argenteo, novem maculis hermioricis* ornato (weiſſe Kirſch mit neun ſchwartzen Hermelin ſchwäntzen.) Hæc gentilis parmula fuit, antequam Imperiali gratia istæ accessiones fierent. Parmula media gentilis.

§. IV. Scuto insistunt duæ galeæ coronatæ, è quarum prima caput aquilinum, vel quæ avis species est, protenditur, ex cæruleo & argento bipertitum: Posterior πρoτoμὴν sustinet leonis argentei. Laciniæ argenteæ hinc cyaneo colore, isthinc rubeo reducuntur. Apex.

Caput XLIV.
Com. & Bar. de Kühnburg.

ARGUMENTUM.
1. *Familia. Linea.*
2. *Scutum. Kuhnburg. Steyersberg.*
3. *Apex.*

§. I.

Illustrissimorum Comitum & Baronum à *Kühnburg* familia ex *Carinthia* ortum trahit, in qua arx hujus nominis adhuc 1600. in gentis fuit patrimonio. Inde per Styriam in *Austriam* penetrarunt, ubi sub *Friderico IV. Kottigenbrunn* acquisiverunt à *Creuzeriis*, ob matrimonium; forte Ursulæ Creuzerin & Gundolphi Khünburgii. Gentem *Gabr. Bucel. Germ. Stemmatogr.* P. 2. deducit ad *Fridericum à Khünburg*, qui claruerit 1400. maritus N. *Keyerbergiæ* s. *Heirspergiæ*. A *Gandolpho* supra memorato & fratre ejus *Christophoro* diversæ ortæ lineæ. Hoc natus *Michaël Archiepiscopus Salisburgensis*, cui & fratribus *Georgio* atque *Ioanni Iacobo Baronum* axioma obtigit, & ab his novi emissi rami. Alia *Khünburgiorum* linea à Friderici supra memorati nepote *Christophoro* orta est, cujus fratrem *Gandolphum* reliqui, quòd dixi, fatorem habent. Familia. Lineæ.

§. II. Scutum ferunt quadripertitum, cujus prima & extrema quadra iterum bipertita est ex *argento & minio*, inscripto *orbe s. globulo pari sectione affecto & alternatim areæ coloribus tincto.* (weiß und roth in der mitten/ abwerts oder nachlängs von einander getheilte Kugel in umgewechseltem Feld.) Quod δόγμα gentile est. Secunda verò & tertia quadra *transversim secatur* & *nigro colore atque argento* inficitur. Ei quæ inscribitur figura *ferramentum ostii* (Thorband oder Thürangel) repræsentat, *pali* situ inscriptum scuto, & *oppositos ejus colores recipiens.* Figuram hanc *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 81. in Equitibus Bavar. aliter pingit, vocat tamen simili nomine band. Tum superiorem ferramenti partem *auro*, non argento tingit, inferiorem verò plane uti hic nigram permittit. In *Furst.* Wapenb. P. V. append. p. 8. figura ferramenti recte repræsentatur, sed primo & extremo quadranti inseritur, quod nollem, cum gentile symbolum potiori sede dignum sit. Ferramentum hoc est ex familia *Steyersberg* extincta, cujus tesseram Khünburgii nacti ob conjugem ex ea ascitam. Quam ipsam illam puto, quam §. I. Bucelinus an *Keyerbergiam* vel *Heirspergiam* diceret, dubitaverat. Forte rectius Steyerbergia dicetur. Scutum. Khünburg. Steyersberg.

§. III. Premunt clypeum duæ galeæ coronatæ, quarum priori insistit globus scutarius bipertitus & nigris sex pennis fastigiatus: ex altera expanditur jugum alarum cum typo Apex.

Steyersbergio. Laciniæ isthinc sunt argenteæ & coccineæ, hinc nigræ & argenteæ vel aureæ: hoc vult Pars I. armorialis, illud ratio mallet, & confirmat appendix partis quintæ.

Caput XLV.
Com. & Bar. Khuonii de Belasy.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Linea de Avvr & de Belasy.*
2. *Scutum. Khunıorum symbolum.*
3. *Fam. Niderthor.*
4. *Galea.*

§. I.

Familia. KHuoniorum de Belasy Illustrissimorum Comitum & Baronum gentem *Gabr. Bucelin. Germ. Stemmatogr. P. 2.* deducit à quodam *Egone* dicto der kühne Ritter/ (*Eques animosus: le Chevalier hardy*) qui Habspurgiorum Comitum vasallus 1250. floruerit. Ejus filio *Henrico* idem nomen, & uxor *Pascallina de Trammyn*, gentis suæ heres, tribuitur. His nati *Arnolfus* & *Ego Khuonii*: Ab hoc linea *Khuoniorum ab Avvr*. Lineæ de Awr & de Belasy. *Arnolfus Elisabethæ de Belasy* maritus alterum ramum ex se dedit *Khuniorum de Belasy*. In his fratres *Iacobus* & *Matthias*, filii *Pancratii*, ille Cæsaris & Archid. Maximiliani atque Ferdinandi consiliarius Cameræque præfectus, hic Cæsareus præfectus superioris Austriæ fuit: Istius filius fuit *Iacobus Baro de Neuen-Lembach*. Quæ dignitas dein etiam continuata, & Comitum *in Liechtenberg* & *Neuen-Lembach* axiomate aucta est.

Scutum. Khuniorum symbolum. §. II. Scuto utuntur quadripertito apud *Sibmacher*. Wapenb. I. p. 26. Prima quadra *transverse secatur argento & minio, inscripto leone, quem eadem sectio afficit, & alterni colores tingunt*. Hoc symbolum est gentile.

Familia Niderthor. §. III. Quadra secunda & tertia *cocco* tingitur, & *portam bipatentem* vel potius *castrum pinnatum porta aperta & valvis patentibus* ex *argento* continet. Quæ tessera est familiæ *Niderthor*, ad nomen alludens. Jus hujus laterculi est à *Dorothea de Niderthor*, *Matthiæ Khuonii de Belasy* uxore, quibus *Pancratius* natus est, *Iacobi, Matthiæ*, aliorumque fratrum pater.

Galeæ. §. IV. Galeæ premunt clypeum tres. Primam tegit culcitra rubea, oris argenteis, cui insidet leo *Khuoniorum*, cujus superior pars cum cauda rubet, inferior corporis candet: Media coronam sustinet auream, pinnis argenteis ornatam, super quam conspicitur ala rubea castro bipatenti scutario exarata; Tertia iterum corona pinnata ornatur, & sustinet hermam, rubeo amictu, pileo Orientali ex cocco & argento, pinnis argenteis exculto. Quæ duæ galeæ sunt ex familia *Niderthor*. Laciniæ omnes argenteæ & rubeæ circumvolitant.

Caput XLVI.
Burggravii de Kirchberg.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Linea.*
2. *An ex Nassoviis.*
3. *Scutum.*
4. *Kirchberga. Burggraviatus Thuringiæ.*
5. *Galea.*
6. *Titulus. Kirchberga. Farnroda.*
7. *Kranichfelda.*
8. *Jura Saynensia.*
9. *Kirchbergenses in Svevia Comites. Item in Bavaria. Domini in Austria.*

§. I.

Familia. ILlustrissimorum *Burggraviorum Kirchbergiorum* familiam Celeb. *Gabr. Bucelin. Germ. Topo-Chrono-Stemmatograph.* P. 2. orditur ab aliquo anonymo Burggravio de Kirchberg, arcis & dominii ad Salam Thuringiæ fluvium domino circa 1118. Eique filios duos dat, *Emiconem* Burggravium hereditarium Dom. Kirchbergæ & *Conradum* stemmatis propagatorem. Hujus nepos *Theodoricus II.* Burggrav. monasterium virginum in *Cappendorf* fundavit 1203. Hujus etiam filii alter *Theodoricus IV.* lineæ *Altenbergicæ* sator fuit, ex qua nepos ejus *Theodoricus V. Magnus Borussiæ Magister* fuit 1333. alter *Otto sen.* dictus à *Paul. Langio* in *Chron. Citzensi* ad ann. 1292. *eximius & devotissimus benefactor cœnobii Pozaviensis* appellatur. Ejus nepos fuit *Albertus* Burggravius, cui à *Margareta Kranichfeldia* Dominium illud obtigit. Eo nati *Theodoricus* & *Hartmannus*, illius Lineæ. linea 1528. defecit in *Hartmanno* nepote, Abbate *Fuldensi* & administratore Hirschfeldiensi,

diensi, ab hoc descendit modernus Illustrissimus Comes *Georgius Ludovicus Burggravius Kirchbergæ*, cujus gratiosæ communicationi quædam eorum quæ hic scribo debeo. Cæterum illis, quos tabula Buceliniana recenset, addendi etiam *Fridericus* Burggravius, qui *Halberstadiensis* Episcopus electus est 1209. & 1231. mortuus: nec non 1373. *Conradus* Episcopus *Misniæ*. Ex *Cyr. Spangenb.* Adelsp. P. 1. L. 10. c. 20. p. 320. Addit idem alium *Albertum Archiepiscopum Magdeburgium* 1206. Sed ipse suspicatur errorem esse pro comite *Kevernburg*.

§. II. Quod originem gentis altiorem attinet, studiorum horum peritioribus æstimandum relinquo, annon ea ex *Nassoviis*? Nam *Textor* & ex eo *Alstedius* Philippo Nassoviæ Comiti ex Imagina Comite Hanoviæ filium dant *Philippum Burggravium Kirchbergæ*, quam utrum de *Kirchberga* Thuringiæ interpretari liceat, non satis discerno. Philippum eum circa seculum decimum vixisse oportet. An ex Nassoviis.

§. III. Insignia quod concernit gentis, quæ nunc in usu, constant ea non *decussi* (quam figuram nescio unde *Bucelinus* habeat) sed scuto quadripertito; cujus area prima & quarta *argentea leonem* continent *nigrum, corona aurea* ornatum: secunda vero & tertia itidem *argentea palos* refert *ternos* (non cæruleos, uti *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 18. sed) *nigros*. Scutum.

§. IV. Quæ utriusque areolæ significatio sit, vix bene discreverim: Apparet enim olim non usos esse semper eodem deigmate. Ex Nobiliss. & Magnif. Dn. *Zach. Prueschenkio de Lindenhofen* edoctus sum, *Ottonem sen.* cujus §. 1. mentio, tantum usum esse *tribus palis*, quod sigilla doceant literarum cœnob. Jenensis & Capellendorfii. In alio monumento, quod Capellendorfii visitur, Ottonis nepos *Albertus* circa 1427. solo *leone* usus est *cauda multipliciter contorta*. Ejus iterum filii *palis* 1435. usi. Unde conjectura est Viti Magni, quod *pali* propria *Kirchbergensis* sint tessera, *leo* autem forte ob *Burggraviatum Thuringiæ* assumtus fuerit. Porrò si *Theodoricus*, qui Magister Ord. Teutonici in Borussia fuit, de quo §. 1. omnino ex hac gente descendit, & non fallit δεῖγμα, quod ei sub nomine *Theodorici Burggravii Altenburgici* in Wapenb. P. 5. pag. 26. tribuitur, familiæ huic, saltem lineæ illi *Altenburgicæ*, usitatas etiam fuisse oportet in *area rubea argenteas duas fascias*. Kirchberga. Burggraviatus Thuringiæ.

§. V. Scuto duæ imponuntur galeæ: quarum priori imponitur *speculum* suo colore fulgens, *pennis pavoninis* circumdatum: illi imponitur *circulus aureus*, cujus medius *orbis argenteus, quinque pennis pavoninis, radiorum instar circulo conjungitur*. Alteri insistit *thecula palis* (*argenteis* & *cæruleis* uti *Sibmach.* sed videntur esse debere *nigræ*) distincta eique *inserta pennæ pavoninæ*. Laciniæ utrinque videntur pingendæ *argento* & *nigro* colore, Sibmach. verò altero latere cæruleum pro nigro mavult. Galeæ.

§. VI. Titulus est: *Burggravius Kirchbergæ, Dominus Farnrodæ*. *Kirchbergam* autore *Spangeb.* l. c. cum Greiffenberga, Windberga & Leistena bello ab *Erfurtensibus* petiti 1304. amisisse dicuntur. *Farnrodam* cum illis, quæ inde dependent, patrimonium olim stirpis nobilis, quæ inde nomen gessit, à *Kerstano de Keidel* equite Hasso 1462. Hartmannus Kirchbergius emit. Titulus. Kirchberga. Farnroda.

§. VII. Aliquandiu *Kranichfeldam* possedere Burggravii, *Alberto* à conjuge *Margareta* allatam: & quidem *superiorem* illo nomine dynastiam prius propriam sibi *Albertus* idem & uxor 1398. *Baltasari Landgravio*, feudo obtulere. *Inferius* autem Dominium 1469. *Theodoricus Burggravius Ruthenis* vendidit. Nunquam tamen hujus dynastiæ δεῖγμα inseruere Burggravii suis scutis. Kranichfelda.

§. VIII. Secundis nuptiis supra memoratus Illustrissimus Burggravius *Georgius Ludovicus* sibi copulavit *Magdalenam Christinam Manderscheidiam* Ernestina *Saynensi* Comite natam, unde fratre illius Maximiliano Joanne Ferdinando 1675. extincto, suis etiam quos ex ea gigneret liberis partem successionis Saynensis vindicavit. Jura Saynensia.

§. IX. Nomen *Kirchbergæ* aliarum me commonefacit familiarum; quarum eadem appellatio est. Ita *Kirchbergenses* comites in *Svevia* celebres fuere: ex quibus *Otto* & *Hermannus* fratres 1099. Benedictinum cænobium in *Wiblingen* non procul ab Ulma ad Ilarum amnem situm fundarunt & liberalissimè dotarunt. Ultimus verò extinctus est 1510. *Philippus*. Hodie *Fuggerii* comitatus illius & δεῖγμα & titulum servant. vid. *Furst.* Wap. P. 2. p. 21. Vide c. 25. n. 3. 4. Alios *Kirchpergenses* comites in *Bavaria* allegat *Henning. Theatr. Geneal. Tom. 3. P. 1. p.* 516. ex quibus *Ernestus* cum patre *Henrico* 1109. cœnobium in *Mallerstorf* condidit. Ultimum allegat *Chalhochum* 1207. 1224. Ad eam forte familiam spectat scutum, quod sub nomine *Kirchberg* Wapenb. P. 2. p. 8. videre est, *vario* Kirchbergenses in Svevia Comites. item in Bavaria.

Domini in Austria. *vellere ex argento & cæruleo*, & *capite scutario rubeo* insigne. Austriaci etiam Barones sunt *Kirchbergii*, quorum tesseram gentilitiam exhibet Wapenb. P. 1. p. 35. *duas claves decussatim locatas* (Faustkolben) *aureas in clypeo rubeo:* & cum augmento, P. 4. p. 15. Sed præter solum nomen omnes isti cum his Burggraviis nihil, quod sciam, habuere commune. De eo non æque disceptaverim, an hi *Kirchbergii* cum *Bavarica* familia conveniant, cum l. c. P. 4. p. 15. areola secunda & tertia scuti, inscite quidem, videatur repræsentare vellus illud varium, priori stirpi gentile.

Caput XLVII.
Com. de Kollonitsch.

ARGUMENTUM.

1. Familia. *2. Scutum.* *3. Apex.*

§. I.

Familia. ILlustrissimi *Comites de Chollonitsch* s. *Kollonitsch* ex Croatia per Styriam in Austriam penetrarunt, & in utraque bona comparaverunt, inprimis sub Ferdinando I. variisque muneribus, præsertim bellicis, Austriacæ domus servitio inclaruere. *Baronum* dignitatem deinceps *Comitum* axioma auxit. *Gabr. Bucel. Germ. Stemmatogr.* P. 2. tabulam genealogicam orditur ab *Ibano* vel *Stephano de Kollonitsch*, *Georgii* patre, à cujus filiis *Seiffrido* & *Martino* duæ lineæ, illius filii *Georgius Seiffridus*, *Gabriel* & *Ferdinandus* totidem ex se ramos dedere, in alios denuo successu temporis distinctos.

Scutum. §. II. Horum vetus clypeus transverse sectus in superiori parte *argentea* πρότομήν *lupi naturali colore repræsentati*, in inferiori *rubea rotam sex radiorum auream* repræsentavit. Inde aucta hæc insignium decora, & scutum attributum est quadrifidum. In cujus prima & extrema *area argentea lupus integer* ad prædam pedes divaricat, suo colore tinctus: in secunda & tertia *rubris rota aurea* conspicitur. Ut videre est in *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 21. Quod *Bucelinus* d. l. lupum in equum ferocientem commutat, errori chalcoglyptæ tribuere licet.

Apex. §. III. Scuto insistunt duæ galeæ coronatæ: prior *jugum alarum complicatum* & *scutaria rota* insignitum sustinet: ex altera inter *alas*, quarum altera superius auro, inferius cocco tingitur, altera superius argento candet, inferius minio rubet, prosilit *lupus scutarius*. Laciniæ hinc rubeæ & aureæ, isthinc argenteæ & rubeæ dependent.

Caput XLVIII.
Com. de Kuofstein.

ARGUMENTUM.

1. Familia. *2. Scutum.* *3. Apex.*

§. I.

Familia. ILlustrissimi Comites de *Kuoffstein*, ex vetusta Austriaca nobilitate apud *Bucelinum Germ. Stemmatogr. P.* 3. referuntur ad *Iacobum Kuoffsteiner de Fainfeld*, Wilhelmi patrem, Georgii avum, Laurentii proavum: cujus filius Joannes Georgius Baronis nomine ornatus è filiis *Ioanne Iacobo*, *Ioanne Laurentio*, & *Ioanne Ludovico* totidem lineas dedit. Inde Comitum dignitas priori accessit. Cum sub Maximiliano I. Fainfeld vel obtinuerint, vel prius jam possederint, dein sub *Ferdinando Greillenstein* nacti sunt, inde *Spiz*, *Zassung*, *Harthcim*, *Weidenholz*, & alia bona prioribus adjecere.

Scutum. §. II. Vetus eorum tessera est in *Sibmach.* Wapenb. P. 1. pag. 33. in scuto rubeo Æthiops nudus coronatus dextra nudum ensem gerens, & colliculo tricipiti aureo insistens.

Apex. §. III. Scuto imponitur cassis coronata, cui insistit scutarius æthiops inter alas duas expensas, quarum alterius superior pars minio, inferior argento tingitur, alterius tinctura oppositum ordinem servat. Laciniæ verò argento & cocco ornantur.

CAPUT XLIX.
Com. & Baron. de Lamberg.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Lazius de ea.*
2. *Bucelini deductio. Lineæ de Gutenberg, Schneeberg, Rothenpuhel.*
3. *Scutum. Lamberg.*
4. *Pôdvvein f. Pottvvein.*
5. *Kranichberg.*
6. *Joh. Maximiliani Comitis media parmula. Scaligeri f. de Scala.*
7. *Apex lineæ Sauensteiniæ.*
8. *Comitis Joh. Maximiliani galeæ.*
9. *Titulus.*

§. I.

ILlustrissimam familiam *Lambergiam Wolfg. Laz. de migr. gent.* L. 6. p. 209. ex Austria in Carnos transgressam existimat, & allegat *Volradum* ac *Waltherum* ex privilegio fundationis cœnobii S. Andreæ ad flumen Drasamam in Austria à Walthero advocato Ratisponensi, ejus monasterii fundatore 1161. Nec non *Berengerum* & *Rudolphum*, qui ut Austriæ reguli citentur in exordiis Academiæ *Viennensis* 1322. Primum verò reperit *Wilhelmum*, qui in *Carnis Waldenburg* castrum tenuerit 1397. Tum notat *Ioannem* cum fratre sub Maximiliano *Baronis* accepisse titulum, & in *Austriam* iterum transgressum, ibidem *Garsium, Idunsprugam* (credo esse *Idungspeug* vel *Idolzberg*, quorum utrumque ad familiam spectavit) comparasse, fratri *Schauenstein* Dominio in *Carniola* relicto. Familia. Lazius de ea.

§. II. *Bucelinus Germ. Stemmatograph. P.* 3. *p.* 114. *seq.* ab eodem *Volcardo*, quem Volradum Lazius nominaverat 1261. gentem deducit, & aliquibus de *Rittersperg* dictam notat. Tum *Hermannum* nominat heroem summa apud summos principes auctoritate & gratia clarum à 1260. ad 1300. & ulterius, Rudolphi & Alberti I. Impp. supremum aulæ marescallum; qui ab Alberto Rudolfi filii Archiducis boni regiminis arbiter & primarius director 1296. principes & provincias omnes optimis consiliis immortaliter demeruerit. A *Wilhelmo* verò, quem seniorem Toparcham *de Lamberg & Vels* & heroem magnæ inter Austriacas familias dignitatis nuncupat 1330. justam gentis deductionem operi inserit. Eo enim natus est *Wilhelmus junior*, qui claruit circa 1355. hocque præter *Diethmudum* Alberti II. Regis Ungariæ & Bohemiæ aulæ præfectum, nati sunt *Georgius, Balthasar, Iacobus.* Ab his tres lineæ, ab illo *Gutenbergia*, ab isto *Schneepergia*, ab hoc *Rothenpühelana*. A Georgio, qui *Gutenberg* emerat, præter alios, in quibus *Sigismundus* primus *Labacensis* Episcopus fuit & 1488. obiit, nati sunt trium denuo linearum autores *Henricus, Georgius, Ioannes*. Ab *Henrico*, qui *Pottendorf* (al. Poppendorf f. Paxendorf) emit, descendit linea, quæ in ejus pronepote *Gasparo* defecit. *Georgius* arcem *Stein* (al. Steyer) emit, & ab eo descendunt *Barones* in *Stein* & *Gutenberg*. *Ioannes* autor est rami de *Sauenstein*. Altera linea capitalis *Schneebergia* à *Balthasaro* orta est, patre *Andreæ* & *Georgii*, ab isto Domini de *Williegrein*, qui etiam Domini de *Sauenstein* facti, ab hoc *Barones de Orteneck & Ottenstein*, in quibus *Ioannes Maximilianus Eques A. V.* Cæsareæ Majestatis consiliarius intimus & supremus cubiculi præfectus *Comes* creari meruit. Tertia linea *Rothenpühelana*, Jacobo autore orta, majori ex parte in *Styria* atque *Carniola* substitit. Jacobi nepos *Sigismundus* junior genuit præter alios *Andream, Georgium, Ioannem*, qui condidere arces *Habach, Steinpühel, Eck*, à quibus item lineæ. Bucelini deductio. Lineæ de Gutenberg. Schneeberg. Rothenpuhel.

§. III. Scutum assignat *Sibmach.* **Wapenb.** 1. p. 22. & *Fürst.* P. 3 p. 19. quadripertitum. Quadra prima & quarta *bipertita* iterum est, latere sinistro *rubeo*, dextro verò *binis fasciis cæruleis & argenteis* exarato, quæ tessera gentilis est Lambergiorum. Scutum. Lamberg.

§. IV. Secunda & tertia areola *aurea* continet *canem nigrum divaricatis pedibus, millo aureo.* In *Sibmach.* **Wapenb.** *d. l.* canis pingitur *argento*: in explicatione scripta *lingua* ei & *millus* assignantur *rubei* coloris. Hoc cane designatur familia *Podvvein* f. *Pottvvein*, à Demutha f. Nicolai de Pottwein, quæ Wilhelmi junioris Dn. à Lamberg uxor, & communis parens Lambergiorum fuit. Podwein f. Pottwein.

§. V. Toti imposuit linea *Sauensteinia rubeam* parmulam, in qua ad volatum se parat *grus argentea auro coronata*, quæ tessera fuit Dominorum de *Kranichberg*, extinctorum. De successionis titulo f. jure mihi non constat. Kranichberg.

Joh. Maximiliani Comitis media parmula. Scaligeri f. de Scala.

§. VI. Illustrissimo Comiti Lambergio Equiti Aurei Velleris *Sammarth. l'est. de l'Esp.* p.151. tribuit scutulum toti impositum *caruleum* cum *scala argentea inter duos leones obversos argenteos*, quod δῆγμα sit familiæ *Scaligeræ* s. *Scalanæ*. Simile in *Fürst.* Wapenb. P. 5. pag. 4. scutulum toti imponitur clypeo, sed non *caruleum* verum *rubeum*. Hoc ascitum oportet à Comitis matre *Ioanna de Scala* tertia *Georgii Sigismundi* B. Lambergii uxore, ex antiquissima & celeberrima *Scaligerorum* gente. Cum enim *Canis Fatinius* cogn. *Signorius*, filius *Martini Scaligeri* principis Veronæ, & frater *Beatricis*, quæ Barnabæ Vicecomiti principi Mediolani nupsit, atq; decem filias genuit Illustrissimis in Europa familiis elocatas, ex *Elisabetha Brandeburgica*, genuisset *Bartholomeum*, *Antonium*, *Brunorium*, *Philippum*. Ab hoc *Hunnada* descenderunt, in quibus *Matthias* Ungaris Rex imperavit; à *Bartholomæo Scaligeri*, qui literis claruere, derivari amarunt; *Brunorius Bavarus* cognominatus in Germaniam fortunas transtulit: cujus posteritatem in *Ioanna* hac *Ioannis Waremundi Scaligeri* filia desiisse credo. *Scaligerorum* verò horum sub nomine von der Leiter zu Bebrn/ (*Bern*, hoc est, Dieterichsbern/ *Verona.*) scutum *Sibmach.* Wapenb. P.1. p.31. *minio* tingit, *scalam argento*, eique ascendentium situ addit *duos canes argenteos flavis maculis* interstinctos, *millis aculeatis nigris*. Apicem etiam imponit ex coronata galea inter *duas alas aureas* emergens *caput molossi scutarii coronatum*. An vero à Fürstio & Sammarthano per errorem canes in leones, aut à Sibmachero leones in canes mutati sint, an variaverint ipsi Scaligeri δῆγμα, non definire possum. Pro canibus faceret frequens in majoribus Canis nomen.

Apex lineæ Sauensteiniæ.

§. VII. Huic scuto in Wapenb. imponuntur tres galeæ coronatæ, prima *Lambergia*, sustinens caudam pavoninam, inter cornua alterum fasciis cæruleis & argenteis interstinctum, alterum rubeum: secunda *Kranichpergia* insistentem gruem scutariam coronatam, ad volatum expansis alis, ostentat. Quo apice usa est linea Sauensteinia. Tertiæ insidet canis *Pottvveiniorum*. Laciniæ tinguntur circa cassidem mediam argento & cocco, circa priorem sunt argenteæ & cyaneæ, circa posteriorem aureæ & nigræ.

Comitis Joh. Maximiliani galeæ.

§. VIII. Comitis Joannis Maximiliani scuto Fürstius l. alleg. itidem imponit tres galeas coronatas, quarum prior ipsa Lambergia vetus est, nisi quod cornu utrumque quinis pavoninis pennis exornatur; ex ultima canis scutarius emergit. Media sustinet inter alas expansas aureas adversam faciem coronati argentei nescio an canis an leonis: illi favet sculptura & analogia §. 6. adducta, huic leonum in scuto ratio: unde nihil definio.

Titulus.

§. IX. *Ioannis Maximiliani* titulum l. c. ita *Sammarthanus* enumerat: *Comes de Lamberg, Dn. de Orteneck & Ottenstein, Burggravius Styriæ, Consiliarius intimus & primus cubicularius Cæsareæ Majestatis, nec non Augustæ s. Imperatricis aulæ magister.* Nec est quod in eo mutare sciam. In eo labitur, quod parentes ipsi assignat *Guilhelmum Lambergium* Baronem de Rostenpuhel & Habac atque *Sabinam Auerspergiam*, qui Guilelmus ex alia omnino linea ortus est. vide §. 6.

CAPUT L.

Landgravii de Leuchtenberg.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Lineæ.*
2. *Henning. confundit cum Liechtenbergicis.*
3. *Scutum. Leuchtenberg.*
4. *Com. Hals.*
5. *Apex.*
6. *Successio ad famil. Bavaricam.*

§. I.

Familia.

Landgraviorum *Leuchtenbergensium* familia in superioris Palatinatus & Bohemiæ confiniis à pluribus seculis floruit, sed nostra memoria 1646. in *Maximiliano Adamo* defecit. Primum, à quo certa successio, memorari vidi *Gebhardum*, qui anno 1223. defunctus esse perhibetur. Ea in duos ramos divisa est, quod *Vlricus*, qui 1334. mortuus, *Vlricum* & *Ioannem* genuisset, quorum hic Carolo IV. inprimis charus & à consiliis fuit, qui ei etiam Bohemicas fodinas metallicas contulit & confirmavit: Sed

Lineæ.

ejus

ejus posteritas in nepotibus defecit. Ab *Vlrico* reliqui prosati, qui hoc seculo quod dixi extincti sunt.

§. II. *Hier. Henning. Theatr. Geneal. T. 3. P. 1. p. 347.* cum Leuchtenbergios enumerat, plures per errorem inserit, qui non *Leuchtenbergicæ* prosapiæ sed *Liechtenbergicæ* in Alsatia gentis fuere, quales inprimis tres *Argentoratenses Episcopi, Conradus, Fridericus* & *Ioannes* emtor Landgraviatus Alsatiæ, quem alio errore *Henninges Fridericum V.* appellat. Unde in reliquis etiam non satis discerno, qui verè ad Leuchtenbergensem familiam spectent, vel Liechtenbergicæ debeantur. Henning. confundit cum Lichtenbergic.

§. III. Scutum Leuchtenbergense simplex *argenteum* fuit inscripta *fascia cærulea*: Aliquando verò additum est symbolum comitatus *Hals* in bipertiti clypei parte posteriori; quod est areæ *cæruleæ* inducta *fascia argentea*, atque ita oppositus Leuchtenbergicis tincturarum situs. Ita in Wapenb. P. 1. p. 8. Unde etiam *Chifflet: Eq. A. V. insi.* 320. ita scutum describit, ab summo bipertitum, & argento & cyano alternis transverse tertiatum. Quod nempe non posset distinguere in eundem scutum compactas duas tesseras. Scutum. Leuchtenberg.

§. IV. Cæterum quod dixi argentea solo cæruleo inducta fascia comitatum *Hals* designat Wapenb. P. 2. p. 13. Qui comites peculiares habuit, ex quibus jam 1124. & 1146. (vide *Henning.* p. 514.) fratres numerantur *Palderamus* & *Theodoricus*. Duravit verò stirps ad *Leopoldum* qui 1375. ἄπαις decessit, & heredem avunculum *Ioannem Landgravium Leuchtenbergium* habuit, cui *Wenceslaus* Imperator comitatum in feudum contulit. Sicuti etiam alias plurimum Joanni illi familia debet, qui bona à majoribus oppignorata partim distracta atque ditiones omnes recuperavit & auxit. C. Hals.

§. V. Galeæ scutum premunt duæ coronatæ. Prioris apex est *herma virilis veste argentea, globulis aureis adstricta, collari cæruleo, pileo testudinato argenteo, cyanea ora sursum reducta, coronula in cacumine aurea, & pennis tribus, media cærulea, aliis duabus hinc inde argenteis.* (enunciante Chiffletio.) Altera sustinet *jugum alarum cærulearum* complicatum, inducta *fascia scutaria*. Laciniæ utrinque sunt ex argento & cyano. Apex.

§. VI. Familia extincta 1646. *Albertus Bavariæ Dux*, qui conjugem habebat *Mechtildem Landgraviam*, Maximiliani Adami ultimi amitam, successionem impetravit, sed acceptis aliis in Bavaria bonis Electori eam iterum cessit: à quo patre Landgraviatum tenet filius *Maximilianus Philippus*. Successio ad famil. Bavaricam

---

Caput LI.

Dom. Levia. Duc. Ventadurii.

ARGUMENTUM

1. *Familia. Linea. Domini de Mirepoix. Marescalli fidei.*
2. *Scutum. Thoire-Villars. Pratensio.*
3. *Levis.*
4. *Anduse. la Voute.*
5. *Ventadour. Ducatus.*
6. *Apex.*
7. *Linea Mirapicensis.*
8. *Titulus Ducis.*

§. I.

Illustrissimus Dux *Ventadurius* ex antiquissima familia *de Levis* (unde etiam Domini *de Cosan.*) descendit. Inter majores illius celeberrimus fuit *Guido de Levis, Dn. de Mirepoix marescallus fidei* dictus, qui sub Simone Montfortio meruit adversus *Albigenses*, illa seculi superstitione in miseros hos armatus. Hoc & *Isabella Montmorancia* (lineæ de Marly) geniti *Ioannes de Levis*, à quo Domini & Marchiones de *Mirepoix*, qui *Marescallorum fidei* retinuere cognomen, & *Eustachius Dom. de Florensac*, à quo Duces descendunt. Familia. Lineæ. Dn. de Mirepoix. Marescalli fidei.

§. II. Ducis scutum quadripertitum est: Prima quadra *aurea tres baltheos rubeos* continet: symbolum familiæ de *Thoire-Villars*. Ratio verò gestaminis illa est, quod *Philippo* Eustachii nepoti, Domino de Roche en Renier & Vicecom. de Lautrec nupsit *Eleonora Humberti VI. Dn. de Thoire & Villars* filia, septimi soror, octavi qui 1400. obiit amita. His parentibus natus *Philippus II.* Baroniam de *Villars* à Sabaudo feudo obtinuit, & sæpe *Comitis* usus est titulo, & 1439. testatus. Eo geniti *Antonius* & *Bernardus* Dominus de la Voute, ille *Comes Villarii* & *Lautreci Vicecomes* filios habuit *Ioannem* Scutum. Thoire-Villars.

& Anto-

& *Antonium II.* Ille *Villarsium* vendidit 1469. Duci, hic post fratrem eundem titulum *comitatus* usurpavit, ast demum Joanni Borbonio jus suum vendidit. Hoc verò mortuo patruelis Bernardi filius *Ludovicus Villarium* sibi arrogavit, tanquam Leviorum primus, sed à Sabaudiæ Duce, licet in ipsius gratiam Carolus IIX. Rex scripserit, nihil

Prætensio. obtinere potuit. Posteri tamen prætensionem non semel ursere.

Levis. §. III. Secunda quadra *aurea tres cantherios nigros* continet, quod gentile *Leviorum* δῆγμα est.

§. IV. Tertia *rubea tres stellas aureas:* & extrema iterum *coccinea leonem argen-*

Anduse, la Voute. *teum* repræsentat. Illud *Andusiæ* gentinotandæ, hoc *Voltea* (*la Voute.*) Quæ accessio à Philippi II. Comitis de Villars uxore *Antonia d'Anduse, Dn. de la Voute* oritur.

Ventadour. §. V. Toti imponitur scutulum *ex auro & cocco tessellatum.* Ita *Ventadurium* designatur in Lemovicibus. Hoc in familia *Combornia* fuit, ex qua Archenbaldus Vicecomes de Comborn *Sulpitiam* duxit *Vicecomitatus Turennii* heredem. Unde *Ebalus* Vicecomes Turennæ, pater *Archenbaldi* & *Gulielmi*, quorum hic Vicecomitatum Turennium, ille *Combornium* & *Ventadurium* retinuit, in filiis *Ebalo* & *Bernardo* iterum continuati sunt, per hunc *Combornii*, per istum *Ventadurii*. Hi duravere in seculum decimum quintum, quo 1445. Catharina Bellofortia *Carolo Ventadurio* nupsit, mater *Ludovici* sed ἄπαιδος & *Blancæ*, quæ *Ludovico de Levis* Dn. de la Voute nupsit, & *Gilbertum* atque *Ioannem* genuit, hunc satorem Comitum de *Charlus*, illum *Ventaduriorum*

Ducatus. cæterorum. Cæterum Ventadurio ab Henrico III. dignitatem *Ducalem* obtinuit Gilbertus 1578. Cui accessit axioma *Paritatus* 1589. & confirmatio 1609.

Apex. §. VI. Apicem huic scuto debitum nondum videre licuit: laciniæ verò galeæ *auro & nigro colore* tingendæ sint. Et telamones forte iidem sunt, quos M. Mirapicensi tribuit *Sammarthanus*, videlicet inde à dextra *Draco* suo nativo colore, hinc à læva *leo aureus.*

Linea Mirapicensis. §. VII. Quod *Mirapicensem* attinet lineam, illa dispositio apud laudatum autorem (*l'Est. de la Fr.* p. 251.) legitur: ut areolarum series sit 1. *Levis.* 2. *Villars* in Bressia. 3. *Andusa.* 4. *Volta* s. *la Voute*; Toti imposito scutulo *Ventadurio*; Quod si ita sit, ex aliquo familiæ pacto areolas has usurpari necesse esset, neque enim à quibus illæ areolæ, in Mirapicensi linea reperiuntur, sed in altero Eustachii ramo.

Titulus Ducis. §. VIII. Ducis ille titulus legitur: *Ludovicus Carolus de Levis, Dux de Ventadour, Par Franciæ, M. d'Annonay, Com. de la Voute, de Tournon & de Roussillon, B. de Douan, de Donzenac, de Mesillac & de Montagne.*

CAPUT LII.

Barones Leysseri.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ origo. Bona,*
2. *Scutum.*
3. *Apex.*
4. *Nova accessio.*

§. I.

Familiæ origo. ILlustris *Leysseria* familia à *Gabr. Bucelino Germ. Stemmatograph. P.* 3. *p.* 122. refertur ad aliquem *Ioannem Leysser*, qui claruerit 1340. Cæterum gens hæc ex *Styria* & *Carinthia* in *Austriam* venit; sed & aliquando in *Cilejensi* comitatu commorata est. Cum verò à tribus seculis nomen in Austria reperiatur, non improbabilis conjectura est, eos à Leiss s. *Leyss* in hac regione id accepisse, & inde in interiores ditiones penetrasse. Sub Ferdinando I. *Neunzen*, *Cammer*, *Idolzberg*, dein etiam *Schiltern*, *Kransegg*, *Pyrha*,

Bona. *Michelbach*, *Donnerskirchen* & alia bona acquisivere. In celebri obsidione, qua *Viennam* Solimannus 1529. afflixit, quinque hujus gentis virtutis edidere specimina, tres centuriones, chiliarcha (*Sigismundus*) & rei tormentariæ præfectus Udalricus. Linearum distinctio mihi non satis nota est.

Scutum. §. II. Scuto utuntur *nigro*, in quo *duæ lunæ falcatæ* dorsis obversis, latera respicientes ex *auro* fulgent. Conf. *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 48.

Apex. §. III. Galea coronata sustinet *tres* erectas *struthionicas plumas nigras* inscriptis duabus lunis falcatis scutariis. Laciniæ sunt atræ & aureæ.

§. IV. In

§. IV. In *Fürst.* armor. P. 4. p. 15. *Leisserorum de & in Kranseg* scutum describitur, quod toti familiæ commune, an uni lineæ proprium sit, ignoro. In eo primam & quartam aream *Leisseriæ* lunæ occupant: in secunda & tertia areola *cærulea, aureo colli tricipiti* insistit (si bene figuram discerno) *vitis ex eodem metallo*, palmitibus duobus in decussim trajectis cum singulis uvis. Hujus laterculi significationem & rationem non capio. Apex ei debitus est, ex galea coronata protensa ala cum scutario typo. Phaleræ autem sunt ex auro & cyano. No anteceli..

CAPUT LIII.

Domini & Pincernæ de Limpurg.

ARGUMENTUM

1. *Variæ familiæ ejusdem aut affinis nominis.*
2. *Pincernæ de Limpurg. An ex Ducibus Limburgiis. Potius ex Ducibus Franconiæ. Lineæ Speckfeld & Gaildorf.*
3. *Ab Henning. attributa insignia erronea. A quo Limpurg nomen gerant.*
4. *Scutum. Cuspides Franconici. Clava Trojana.*
5. *Crater. Pincernatus imperii hereditarius.*
6. *Cassides.*
7. *Titulus.*
8. *Domini de Limpurg ad Lanum.*
9. *Trevirensibus se addicunt.*
10. *Ad hos tandem plena successio.*
11. *Gerhardi Kirbergensis arma.*
12. *Limpurgiorum ad Lanum insignia.*

§. I.

A Pluribus seculis quatuor in Imperio nostro floruere familiæ ejusdem vel pene ejusdem nominis, in eo nempe unica litera variata, & quidem cum alia ejusdem instrumenti commutata. Fuere hæ, *Limburgensium* Comitum dein Ducum, dictorum à *Limburgo ad Vesam* in Ardenna, *Limburgensium*, qui vulgò Styrumii appellantur, *Comitum* à *Limburgo ad Lainam Westfaliæ*, *Limpurgensium* Dominorum, quibus appellatio à *Limpurgo ad Lanum* fluvium, & quorum nunc insignia imprimis consideraturi sumus *Limpurgensium* illorum, qui in Franconico circulo ditiones & inter illos proceres locum cum dignitate obtinent. Ut jam nihil de *Limpurgo Brisgoviæ* dicam, à qua arce Hermannus I. Zeringensis Marchionum Badensium sator, antequam uxorio nomine Badensem ditionem nancisceretur, *Marchio de Limpurg* vocitari solebat. Variæ familiæ ejusdem aut affinis nominis.

§. II. Quod ergo Illustrissimorum *Limpurgiorum* in Franconia gentem concernit, de ejus origine non eadem sentiunt omnes. *Christoph. Fræschlinus* Secretarius *Limpurgius*, qui magna industria totam stirpem delineare aggressus est, à *Walramo* aliquo *Limburgio* Duce derivare eam tentavit. Quinimo altius ascendit, ad tempora Valentiniani Imperatoris, & gentem hanc invenisse credit eo tempore, quo Romani 372. in Nemetibus cum Germanis acri decertarunt prælio. *Ioannem* Ducem ait interfuisse 933. vel 935. celeberrimo ad Mersburgum adversus Hunnos prælio, & ex *Richardo Guidone* illos versus allegat: Pincernæ de Limpurg. An ex ducibus Limburgiis.

Duxerat illustri quondam de stirpe creatus,
qui vehemens ipsum Martis amabat opus.
Quem Limpurga suo genuit de stemmate proles,
Cujus in Hunnorum cognita strage manus.
Talis enim miles, qualem neque viderat unquam
Francia, qui patriæ finibus esset honor.

Quicquid verò de reliquis sit, quo minus ei circa deductionem ex familia Ducum *Limburgiorum* in Ardenna sylva calculum absque dubitatione adjiciam, non unum me movet. Cum enim *Franconicæ* origini familiam traditio communis (cui ab insignibus aliquod robur) alias transscribat, huic cum Limburgica non convenit: constat enim s. à *Salmensibus* s. aliis *Ardennatibus* Limburgios Duces derivemus, saltem Franconicam gentem non fuisse. Accedit quod anno 1180. jam mentio fiat cujusdam *Godofredi Domini Limpurgici*, & *Sacri Rom. Imperii hereditarii pincernæ*, atque ita non diu post mortem *Walrami I. Ducis Limburgici*, qui 1139. vel 1140.

perhibetur fatis conceffiffe. Oporteret ergo *Godofredum* hunc vel filium vel nepotem *Walrami* fuiffe, cum autem filios pariter & nepotes reliquos diligenter fatis notatos nominet *Limburgenfis* hiftoria, *Wabrandi* cujusquam non meminit, quem (cum *Henrici* duo filius & nepos *Walramo* in ducatu fucceſſerint, nec alii locum relinquant) *Fræfchlinus* & qui fequuntur *Ducem Limpurgenfem* vocant, & *Ioannis Dom. Limpurgici* patrem conftituunt, nec alium defignant, cui vel per conjecturam hic Godofredus dari poffet filius. Unde non dubito, eodem tempore, vel forte prius etiam, quam Limburgenfes Duces inclaruerunt, hosce *Limpurgios Dominos* inter illuftres numeratos fuiffe. Neque ipfi egent, ut quem à fe habent, ab illis mutuo petant fplendorem. Unde fi quid ex conjectura dicendum fit, & meliora ex Illuftriffimorum horum procerum tabulario non edoceamur, fidem potius adhibendam crediderim communi traditioni, quæ ex veterum *Franconiæ Ducum* profapia arceffuntur. Quamvis enim, ex quo Franconiæ Duce ortum fuum trahant, definire difficile fuerit, infignia tamen traditioni fidem faciunt: & ipfe *Fræfchlinus*, alterius de Limburgenfi deductione fententiæ autor, *Conradum II. Imperatorem*, qui Franconiæ Dux fuit, huic ftirpi afferit, ignarus, quod eo ipfo priorem fuam opinionem convellat. Unde ex agnatis Conradi II. illos qui deduxerit, mea fententia non errabit: Licet injuria temporis graduum, per quos Auguftis illis conjungantur hi dynaftæ, numerum obliteraverit. Porro à præfato *Ioanne Limpurgenfi Godofredi* (cujus loco alii *Wabrandum* nominant) filio familia fatis exactè ad noftra usque tempora deducta reperitur. Dividitur verò in duas lineas *Gaildorfiam* & *Speckfeldiam*; illius qui funt dynaftæ *Gaildorfi* & *Schmidelfeldæ* fedem habent, hæc linea autem *Suntheimium* & *Speckfeld* poffidet. Utriusque tamen lineæ idem eft fcutum & infignia.

Potius ex Ducibus Franconiæ.

Lineæ Speckfeld & Gaildorf.

§. III. Quod ergo infignia concernit, non illa funt, quæ mox n. 13. Dominis Limpurgenfibus ad Lanum tribuemus: quamvis *Henning. Theatr. Geneal. in IV. Mon. R. Germ. P. I. p.* 434. illa noftris adfcribat: quod forte ex illa conjectura factum, quia fuere qui crederent hos Dynaftas nomen fuum non à *Limpurgo*, quod prope Halam Sueviæ fitum & ab Erafmo Domino Limpurgio 1540. civitati *Halenfi* venditum eft, fed alio *Limpurgo* infra Francofurdiam fito, obtinuiffe. Ita apud *Cruf. Annal. Svev. P.* 3. *L.* 2. *c.* 13. pag. 93. *Caftro Limpurg nomen Liberi hi Barones, non arx hæc ipfis, dediffe feruntur. Nomen ipfi habere perhibentur ab alia arce ejusdem nominis infra Francofordiam fita*; quod repetitur P. 3. L. 11. c. 15. p. 643. ubi de venditione. Cum tamen longe probabilius fit, uti infignibus duæ hæ familiæ diftinguuntur, ita non ab eodem caftro nominatam effe utramque. Alia mens eft *Fræfchlini*, qui olim eos in veteri caftro hujus nominis *prope Spiram* fito, quod dein in cœnobium commutatum fit, habitaffe, & inde nomen fumfiffe, dein verò arcem hanc *Limpurgenfem* neben dem Birngrund extruxiffe, & eodem fedem fuam transtuliffe perhibet. Caftri nomen fcribitur alibi *Limpurc* ex quadam transactione inter *Waltherum* pincernam & abbatem *Lorchenfem* apud *Cruf. P.* 3. *L.* 2. *c.* 16. p. 1091. Idem *Cruf. Annal. Svevic. in Paralip. pag.* 41. 96. aliam *Limpurgiis* veteribus parmam dat, nempe *argenteam*, infcripta *aquila coccinea*, & galeam, quam premit *pila argentea inftar nivis*. Dubium verò effe poteft, an illa *Limpurgenfium* (à *Limpurgo prope Weilhaim in Wirtenbergia* fuper monte S. Michaëlis fito caftro) Comitum familia eadem cum noftra fuerit.

Ab Henning. attribuntur infignia erronea.

A quo Limpurg nomen gerant.

§. IV. Hodie quo clypeo utantur, videre eft in *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 19. Ille verò quadripertitus eft: Area prima & quarta *rubea quatuor cufpides afcendentes argenteos* continet. Hoc fymbolum alioqui *Franconiæ* eft, unde *Epifcopatus Herbipolitanus* ob ducatum Franconiæ ifto deigmate utitur, uti apparet Wapenb. P. I. pag. 9. Et *Conradi II.* ex Duce Franconiæ Imperatoris fcutum hos cufpides defert Wapenb. P. III. p. 1. Hoc folum intereft, quod in Franconico fcuto cufpides pingi foleant *tres*, qui in Limpurgico quatuor repræfentantur. Sed forte pictorum περιεργία, uti alibi, hic aliquid potuit, nam ipfi in fuis quoque infignibus tres cufpides pingere nonnunquam folent, & ante 130. annos ita folebant: fi verò conftanter quatuor pingerentur, poffet hæc quoque nota effe difcretiva, qua ex Franconiæ Ducibus aliquis minor natu fuam à Ducali parmam diftinxerit. Iftam ergo aream indicio originis geftari nemo non videt.

Scutum. Cufpides Franconici

Clavæ Trojanæ.

Hanc

Hanc figuram esse puto, de qua *Cruf. Ann. Svev. P.* 3. *L.* 6. *c.* 16. *p.* 360. *Barones Lympurgenses* führen die weissen Zincken hujus ducatus. ex *Widemanno.* Quod verò secundam & tertiam areas concernit, ex *cæruleæ* sunt, & *quinque argenteas clavas Trojanas* (vetus instrumenti bellici genus, Heerkolben) referunt. Hujus symboli sensum, & cui Dominio notando serviat, quod non assequar, confiteri, quam, nisi ipsum dominium *Limpurg* notetur, conjecturis indulgere malo. Quando verò *Conrado II.* Imperatori eædem tribuuntur clavæ, ob quod etiam ab ipso fundatum cœnobium *Limpurg* illis aliquamdiu usum sit, uti ex lapidis documento allegatur, non admodum improbabile fuerit, ipsum Dominium *Limpurg* illo symbolo intelligere.

§. v. Mediæ parmæ, qua coeunt areolæ quatuor, *scyphus aureus* imponitur. Uti verò hunc locum frequenter occupant notæ dignitatum, ita insolens fere est, illud fieri figura nuda posita, cum alioquin ordinarie scutulo inseri & hac statione locari soleant. De quo P. 1. c. 3. dictum est. Porrò hujus hieroglyphici explicatio difficilis non est. Quivis enim videt designari axioma, quo Domini hi gaudent, cum *Pincernæ imperii* sunt *hereditarii.* Non novam esse illam dignitatem testimonium est apud *Cruf. annal. Svevic. P.* 3. *L.* 2. *c.* 12. *p.* 90. ubi inficiatio aliqua describitur in gratiam claustralium dominorum de Lorch, an 1260. consignata, in qua appellatur *V.* (in margine exprimitur nomen Ulrici) *dictus de Limpurg Imperialis aulæ pincerna.* Observat tamen *Limn. ad A. B. c.* 27. §. 6. *obs.* 11. non semper fuisse hoc officium penes Limpurgios, quia 1213. tempore *Friderici II. Walterum de Sepf* pincernam fuisse Imperii, ex subscriptione alicujus A. B. pateat, & postea etiam quendam *Wernerum de Bolandia.* Porrò officium hoc nomine *Regis Bohemiæ*, qui Archipincerna est Imperii, gerunt Limpurgenses, adeoque ejus sunt *Vicepincernæ*, ut appellantur in A. B. l. c. ubi sancitur: *Vt Vicepincerna de Limpurg equum & scyphum Regis Bohemiæ pro se recipiat.* Qui verò hic *Vicepincerna* appellatur c. 29. §. 6. etiam *Pincernæ* nomen gestat. Scyphum hunc, quem sine scutulo toti videmus imponi, aliquando insertum observare licet parmulæ peculiari, qua figura eo usi sunt Godofredus Herbipolitanus, Erasmus Argentoratensis, Georgius Bambergensis Episcopi: forte quia non aliter commode inseri potuit clypeo alii.

Crater.

Pincernatus imper. hereditarius.

§. vi. Scuto huic incumbunt cassides duæ, quarum altera *coronata* sustinet *par cornuum, coloribus scuti per cuspides sectorum:* ex utriusque autem hiatu *vexillum* dependet iisdem coloribus pictum: posteriori galeæ *crater scuti impositus* cernitur. Phaleræ circumfluentes altero latere argento & minio, altero argento & cyano tinguntur.

Cassides.

§. vii. Titulus familiæ communis ille est: *Domini Limpurgi, S. Romani Imp. Pincernæ & Semper liberi* (Semperfrey.) De quo cogitandum aliis relinquo, an in subscriptione *Waltheri*, de qua n. 5. *Sepf* abbreviate scriptum sit pro *Semperfrey.*

Titulus.

§. viii. Occasio invitat, ut extinctorum etiam Dominorum *Limpurgensium ad Lanum* faciam mentionem, à Limpurgo auf der Lohn (quod apud Christoph. Brower. annal. & antiq. Trevir. L. 9. p. 445. in monte est *Lintburc*, forte à *Linter* aut *Linterbach*, qui rupem allambit, in *Loganaho* s. *Loganogovve*, Lohngow) dictorum. Et extant quidem *Fasti Limpurgenses* ex MSco à *Ioanne Friderico Faustio ab Aschaffenburg* patritio Francofurtensi 1617. editi, sed illi non nisi à 1336. ad 1398. pertingunt. Neque alibi plenam dynastarum vidi genealogiam. Primum lego *Gerlacum Imaginæ*, quæ *Adolphum C. Nassoviæ* & dein ad *Augustalem* thronum evectum habuit maritum, fratrem & *Elisabethæ Falckensteiniæ* conjugem, qui circa 1288. vixerit. Ab hoc reliqui deducuntur, ex quibus inter ultimos *Gerlacus* senior & junior, pater & filius vixisse perhibentur 1457. Verum si Browero, quem mox §. 10. audiemus, fides, ante hos Limpurgum ad *Trevirensem Archiepiscopatum* delapsum est, cui nunc quoque annumeratur.

Domini de Limpurg ad Lanum.

§. ix. De modo quo ad Trevirenses primum jus Limpurgensis Dominii devenerit, audire licet *Christoph. Brovver. annal. Trevir. L.* 17. *p.* 215. *Balduin. Archiep. Trevirensis* 1334. *prædiis atque feudis prope infinitis, ante id tempus etiam emtis, & longe circum propagatis Ecclesiæ suæ finibus, vt regalium nobilem agri portionem diœcesi adjecit, Limburgensis trans Rhenum dominii, castrique s. burgi & opidi primarii semissem, Gerlaco loci Domino, Cunigundæque Wertheimiæ uxori solutis duo de triginta florenorum millibus & Henrico Hassiæ Landgravio, cui triens cesserat, emtionem probante.*

Trevirensibus se addicunt.

Opidum verò Limburgense quondam imperii & cleri fundus, per id tempus ab advocatis tenebatur, ea nobilitatis & incolarum frequentia, ut expeditos bis mille ostenderet in armis. At tribus hac ætate, per non magna intervalla temporum, repetitis afflictum incendiis, ignis atrocitate depastum sic elanguit, ut ad pristinam s. bellicæ gloriæ seu pulchritudinis speciem non convaluerit, una tamen operis rarissimi basilica inter ejus tractus opida longe spectatum. Neque verò parum etiam multiplici cum vicinis ob finium & pacis otiique defensionem controversia, præliorumque contentione suscepta, status opidi convulsus & accisus, donec tandem fractis rebus, stirpe Dynastarum s. advocatorum morte sublata dominium ex asse in nomen ditionemque Trevirensis antistitis concessit.

Ad hos tandem plena successio.

§. x. Ex eodem *Brovvero* cognoscere licet, quomodo morte ultimi plene ad Trevirensem diœcesin delapsa sit successio L. 18. p. 262. ad ann. 1404. *Ad hoc omninò tempus Limburgensis dominii integra quoque ad diœcesin accessio referenda; quod Ioannes loci Dominus vir prudentia, morum comitate, formaque corporis egregia spectatus, nullo superstite herede vivere jam tum desiisset; atque ita Wernero & Ecclesiæ Trevericæ dominium cum fructu & vectigalibus vi pactionis olim initæ reliquisset. Etsi verò Ioannes ante biennium vita decessisse traditur, reperio tamen pro Wernero regimen istic attinuisse Ioannis fratrem Gerlacum Trevirensis Ecclesiæ decanum & Gerardum Kirchpirgi Hundesruchi Comitem, qui Ioannis sororem Vdam sibi thalamo junxerat, Revensbergiam à dote appellatam; qui locus prope Kirchpirgo distans, inde Clericis s. Canonicis Windesheimensis congregationis attributus. Porrò* Gerardum *Comitem sine prole Limpurgi humana deseruisse, argumento clypeus sit in S. Georgii basilica suspensus: in quo leones erecti & infestis unguibus tres interjectis oblongis crucibus.*

Gerhardi Kirburgensis arma.

§. xi. Quæ insignia hic attribuit *Gerhardo Kirchpirgi*, ut vocat, *Comiti*, puto esse insignia Wildgraviorum *Kirburgensium* (*Sibmach.* Wapenb. P. 2. p. 7. confer caput de Comitibus Sylvarum & Rheni) utpote quæ tribus constant leonibus. Crucium verò interpretationem, non satis capio. Cæterum ille *Gerhardus* ultimæ *Adelheidis*, quæ hereditatem *Kirburgiam* suo conjugio *Rhingraviis* attulit, avus fuisse perhibetur.

Limpurgiorum ad Lanum insignia.

§. xii. Familiæ hujus Limpurgensis δεῖγμα proprium, quod in *Sibmach.* Wap. P. 2. p. 17. reperitur, exhibet in cæruleo scuto fasciam tessellarum rubearum & argentearum duplici ordine constantem, superius & inferius adjectis plinthidibus aureis ternis. (Alibi vidi pingi jacentes, & quidem superius 7. inferius 6.) Galea alarum scutario symbolo exornatarum jugo expanso superbit, & circumfluas phaleras altera parte minio, altera cyano pingit, utrinque addito argento.

CAPUT LIV.
Comites Lippiæ.

ARGUMENTUM

1. *Familiæ origo. Successio. Linea.*
2. *Laterculi Rietbergici, de Essens & Stedesdorf.*
3. *Dispositio hodierna.*
4. *Rosa Lippia. An ob hoc Lippii ab Vrsinis?*
5. *Stella. An notet Sternberg? Notat Svalenberg.*
6. *Apex.*
7. *Bückenburg.*
8. *Nobilium Dominorum titulus* **Edler Herren.**
9. *Ditiones familiæ.*
10. *Tituli de Falckenburg. Eberstein.*
11. *Carmen de insignibus Lippiensibus.*

§. I.

Familiæ origo.

ANtiquitate in Westfalis nulli facile cedit Illustrissima *Lippiæ* Comitum familia, ex qua *Eberhardum Dominum Lippiæ* in bello adversus Ungaros 933. Henrico Aucupi meruisse proditum est. Inde *Bernardus* sub Ottone II. & III. atque Conrado II. inclaruit. Alius *Bernardus* Lotharii Imp. Dux bellicus, à quo demum certa graduum successio à *Pideritio* nectitur, *Lemgoviam* ab Episcopo *Paderbornensi*, vel apud alios comitatum *Anholt*, quem Imperio vacuefactum 1010. Henricus II. *Paderbornensi* Ecclesiæ igne devastatæ concesserat (conf. de eo *H. Hamelman. L. 2. de fam. emort. p. 37.*) in quo *Lemgovia, Detmold* & alia, cum *Saffenburg*, feudo ab Imperatore *Lothario* impetrasse legitur. Filius *Bernardus Lippiam* urbem condidit, quod Henrici Leonis partes tutatus esset, sua avita bona, necnon *Saffenburg* 1282. amisit, à Coloniensi &

Successio.

Monaste-

Monaſterienſi atque aliis Epiſcopis vicinis erepta: ſed viciſſim à Leone regiam domum & dynaſtiam *Engern* ſ. *Angriæ* (in quo *Brake, Blomberg*, alia) accepit, & 1150. cucullum induit, atque ex Abbate in *Livonia* Epiſcopus *Lealbenſis* à filio *Ottone* ordinatus eſt 1190. (conf. *Bzov. annal. T.* 13. *ad ann.* 1227. *n.* 23.) Ex filiis ejus *Gerhardus* poſt patruum *Gerhardum Archiepiſcopus Bremenſium* (cui Comitatum *Stadenſem* Henricus Saxo contuliſſe dicitur.) *Bernardus Paderbornenſis*, *Otto Trajectenſis* Epiſcopi fuere, *Hermannus* autem gentem propagavit. In hujus filiis denuo *Simon* antea Coadjutor patrui in Eccleſia Bremenſi diœceſin *Paderbornenſem*, *Otto Monaſterienſem* (cui *Vechtam* acquiſivit) rexere, *Gerhardus* in diſſidio à *Bremenſibus* electus eſt, ſed pacis amore ceſſit. *Bernardus* verò reliquorum comitum ſator eſt; ex quibus ſequenti etiam tempore duo *Paderbornenſem Eccleſiam* adminiſtrarunt, extincti *Bernardus* 1340. *Simon* 1498. Hoc ſeculo ineunte vixit, & 1614. mortuus eſt *Simon*, communis trium linearum, quæ hodie ſuperant, ex totidem filiis autor ex *Simone Detmoldiæ*, ex *Ottone Brakenſis*, ex *Philippo Buckenburgicæ*. Lineæ.

§. II. Quod inſignia attinet, *Sibmach.* Wapenb. P. 1. pag. 17. illa exhibet, quæ *Simonis* hoc ſeculo ineunte fuiſſe oportet, nec ex eo tempore à poſteris continuata. Fuit autem ſcutum quadripertitum cum interjecto palo medio. Palus ille medius *rubeus aquilam Rietbergiam auream* referebat, quæ ſcutulum *Eſſenis* & *Stedesdorfiis* ſymbolis pictum pectore gerebat. Hæc teſſera aſſumta ab *Irmgardi* Simonis priori conjuge, Erici C. Hojenſis vidua. Cum enim Joannes *Rietbergæ* ultimus comes 1562. extinctus duas reliquiſſet filias, *Irmgardim* & *Walpurgim*, hæc marito *Ennoni Com. Friſiæ*, cui nupta eſt 1581. dominia *Eſens* & *Stedesdorf* attulit, illa 1578. Simoni Comitatum *Rietbergium*. Cum verò 1584. Irmgardis ſine liberis extincta eſſet, ad ſororem hereditas relapſa, & ad ejus poſteros in hunc diem propagata eſt, quod cap. de Friſicis inſignibus videbimus, & teſſeras illas explicabimus. Unde Simonis ex altero matrimonio Eliſabethæ Schauenburgicæ filii palum hunc medium omiſere. Laterculi Rietbergici, de Eſſens & Stedesdorf.

§. III. Reliquæ ſcuti quadræ, quæ nunc etiam ſervantur ſolæ à lineis *Detmoldia* atque *Brakenſi*, illæ ſunt, prima & quarta *argenteæ* ſingulis *roſis pentaphyllis rubeis auro gemmatis* inſignitæ: ſecunda & tertia *rubeæ*, cum *ſtella quinque radiorum aurea*, cui *hirundo* inſiſtit ex *argento* & *nigro* variegata. Alibi laterculi tranſpoſiti apparent. Diſpoſitio hodierna.

§. IV. *Roſa* ſignificatio *Lippienſis* comitatus eſt, in Weſtphalia ſiti, atque Colonienſi, Monaſterienſi, Paderbornenſi, Oſnabrugenſi, Mindenſi diœceſibus, Marcano atque aliis comitatibus fere incluſus. Hanc roſam & ob eam gentem ab *Urſinis* aliqui (autore *Bernhard. Witio* Lippienſi monacho Lisbornenſi) derivare amant, quos refellit *Theod. Hœping. de jur. inſign. c. 6. P. 6. n.* 887. *pag.* 372. Erudita & elegantia, ut alia ipſius, ſunt illa *Æg. Gelenii de Col. Agr. Magn. l. 2. ſ.* 33. pag. 193. 194. *Carolus M. dicitur Lippienſium comitum genus in veterum Ubiorum interamnio ad Lupiam fluvium transplantaſſe, & habet unicam in argenteo campo rubentem roſam. Teſtaturque nobilis & ſagax ſcriptor* Joannes à Berſworde in Huſten *in MS. fragmentis familiarum* Weſtphalicarum; Lippienſes *à quibusdam ad Manliorum, ab aliis ad Urſinorum ſtirpem, ad Romanam verò originem à plerisque referri. Ego* Altenanam *familiam ex armorum cognatione puto propagatam eodem cum Lippienſibus ſanguine, quia ante cædem S. Engelberti Altenæ & Marcæ ac Montium comites unam in ſcuto roſam geſtarunt. Et communis fabula habet, tempore Ottonis III. duos fratres Urſinos ob diſcordias ex Italia in hanc provinciam immigraſſe: in hiſtoria autem S. Engelberti p. 306. demonſtravi ex Archivis, Altenanam ſtirpem in his partibus vetuſtiorem eſſe Ottone III. ex advocatis Tuitienſibus ſ.* Ubienſibus *Comitibus ortam. Itaque dum veterum fabulæ derivantur ex hiſtoriis rudi ſeculo ignorantia veri corruptis, puto ad Romanos colonos &* Ubio-*Romanam nobilitatem revocandos* Ubienſes *ſ.* Altenanos & Lippiacos *Comites, quia præſertim mox à tempore deductæ Coloniæ Agrippinenſis* &c. *in ea Vitellius exiſtens & Imperator ſalutatus, Othonem Imperium affectantem inimicum habuit, qua de cauſa potuerunt* Ubii *fratres, Othonis & Senatus partibus faventes, in Tranſrhenanas ſedes refugiſſe, ut ſic & Othonis Cæſaris (ſed non ex tribus illis Saxonicis) & inteſtini belli commemoratio optimè quadret in originem Altenani & Lippienſis ſanguinis. Quæ autem de* Urſinorum *ſ. Roſinorum nominibus dicuntur (cum teſte Cranzio* Urſinorum *nomen recentius ſit) ad homonymiam* Urſini *refer, quæ commento occaſionem dederit hujus cognominis.* Urſos *enim &* Urſinos *appellant frequentiſſimè Tranſrhenani, qui parta tuentur, & ea omnino non vel ægrè ſibi eripi patiuntur,*

 exemplo

exemplo ursi, qui infantem vel hominem complexans nullo modo vel difficulter dimittit. Unde Saxones, qui Martem sub Harminii nomine colebant, ejus statuæ Armisulio instar herois sculptæ, cum vexillo rosa insignito supra pectus figuram ursi addiderunt. Dum ergo hos duos fratres Ubio-Romanos ab ædificatione castrorum Altenani & veteris montis removere aut in eorum consummatione impedire vicini Reguli & Proceres non possent, ab ipsis Ursinos existima appellatos. Ioan. Piderittius pastor Blombergensis, qui 1627. *Chronicon Comitatus Lippiensis* (ante illum verò seculo 13. quidam *M. Iustinus Lippiensis* carmen, quod *Lippiflorium* dixit, tum præmemoratus *Bernardus Wittius* item Lippiensis monachus Lisbornensis *Chronicon Lippiæ*, nec non Gerhardus *Kleinsorg* Lemgoviensis Licentiatus, & Colon. consil. bericht von der herkunfft und Historien der Grafen von der Lippe scripserant) edidit, non tantum eorum sententiam refellit, qui originem *Romanam* his comitibus adscribunt, utpote qui credere nolit, locum adeo periculosum placuisse Romano nobili, quem sibi sedem sumeret, verum etiam illis contradicit, qui autore *Cranzio* non antiquiorem Lotharii tempore comitum putant memoriam, & *Brotuffo* inprimis autore contra hos pugnat. Credit verò Caroli M tempore huic & aliis stirpibus nomen & axioma *Comitum* concessum. A comitibus utraque civitas *Lemgoviensis* sua insignia, *vetus* rosam pentaphyllon cæruleam, astantibus hinc leone isthinc gryphe, *Neapolis* item rosam, impressa interius facie fœminina oblongo peplo, accepere.

Stella. An notet Sternberg. §. v. Quod *stellam* cum *avicula* concernit, videri posset ea notare Comitatum *Sternbergium*, quem *Henrico* ultimo Comite 1399. cujus tutor *Simon Com. Lippiensis* fuerat ejus avunculus, extincto, contra Lippienses jure proximi sanguinis eum prætendentes, sibi *Adolphus Comes Schauenburgius* addixerat: unde utriusque domus longæ contentiones, donec circa finem seculi decimiquinti *Bernhardo Lippiæ* Comiti *Otto Comes Schauenburgius* filiam *Annam* uxorem daret, atque comitatum Sternbergensem concederet. vid. *Piderit. Chron. P. 2. p.* 532. 581. Verum cum Sternbergii comitatus **Notat Svalenburg.** insignia tantum stellam continuerint, certum est designari comitatum *Svalenburg* (quasi *Schvvalbenburg*: unde ratio figuræ) satis olim amplum, sub quo *Steinheim* & *Nieheim* opida. Habuit ille suos comites, de quibus vide *Henr. Hamelmann. L.* 1. *de fam. emort. p.* 77. Ultimum *Widekindum* adulterum uxoris suæ trucidavit quidam auratus eques de *Rollerbeke*. Inde *Padebornensis* Episcopus & *Lippienses* comites inter se partiti ditionem; in castro tamen *Svalenburg* Episcopus nonnisi quartam partem possidet. Confer *Hæping. de Iur. insi. L.* 6. *P.* 6. *n.* 890. *& c.* 22. *n.* 231.

Apex §. vi. Huic clypeo in *Sibmachero* insistunt *tres galeæ coronatæ*, quarum media inter *duas alas* expansas *argenteam & rubeam* (alii utramque argento tingunt) *rosam scutariam* sustinet: prima inter *duas alas rubeas aquilam surgentem auream* refert: sinistra *lilium cæruleum* inter duo vexilla *aurea* ostentat. Laciniæ circumvolant mediam, argenteæ & coccineæ, dextram aureæ & rubeæ, extremam aureæ & cyaneæ. Cum verò dextra & sinistra *Rietbergiam* ac *Esseniam* hereditatem designaverint, hac iterum aliorsum translata, nunc sola media, quæ gentilis est, Lippienses contenti sunt.

Bückenburg. §. vii. Quod *Philippum* attinet comitem, quandoquidem ille Schauenburgici comitatus quædam, in quibus *Bückeburg* quod inhabitat nactus est, clypeo huic Lippiensi scutulum medium *urtica Holsato-Schauenburgica* insigne imposuit. Cum in instrumento *pacis Osnabrug.* art. 14. Landgraviis Hassiæ lineæ Cassellanæ, jus directi & utilis dominii in præfecturas Schaumburg, Bückenburg, Saxenhagen & Statthagen conceditur, excipitur verbis disertis: *Salva tamen transactione inter Christianum Ludovicum Ducem Brunsvico-Lunæburgensem & Hassiæ Landgraviam, Philippumque Com. de Lippe inita, firma etiam manente, quæ inter eandem Landgraviam & dictum Comitem inita est conventione.*

Nobilium Dominorum titul. Edle Herren. §. viii. Tituli sunt: *Comites & Nobiles Domini de Lippia.* Quod attinet *Dominorum nobilium* (Edle Herren) titulum, Pideritii sententia est, illos usos hoc nomine, quos, cum prius ex Saxonum vetustis dynastis nobilibus fuissent, comites Carolus M. fecerit, & priorem simul titulum servare passus sit. P. 2. p. 228.

Ditiones familiæ. §. ix. Ditiones eorum quod concernit, quæ tamen non omnes exprimuntur titulo, vel etiam in ipsorum hodie non amplius sunt potestate, ita à Pideritio P. 2. p. 231. enumerantur. 1. Ipse comitatus *Lippius*, qui olim late patebat ad *flumen Lupiæ*, sed 1182. ob studium Henrici Leonis Bernardus illam regionem (dictam Uberwald) perdidit, à Colo-

à Coloniensi & Paderbornensi in potestatem redactam, excepta *Lippia* civitate s. *Lipstadio* & *Lipperade*. 2. *Rheda* Dominium, de quo c. 11. n. 8. in scuto Bentheimio actum. 3. *Sassenburg* Dominium, quod Bernardus I. à Lothario ad coercendos Monasterienses conditum obtinuit, filius in causa Leonis perdidit. conf. *H. Hamelmann. L. 1. de famil. emort. p. 67.* 4. *Engern* castrum & dynastia. Hæc Henricus Leo Bernardo I. contulit. Sed cum *Simon I.* Comes, qui in eo castro habitabat, 1299. bellum intulisset Osnabrugensi Episcopo ex Ravenspurgiis, captus nec dimissus est 1305. alia conditione, quam ut *Engern* dirueretur, nec restaurati permitteretur, maneretque aliquandiu in potestate Ravenspurgiorum. Unde sedes *Blombergam* translata est. 5. Com. *Abolz* s. *Habolz* s. *Haboltz*, de qua §. 1. 6. Com. *Sternberg*, & 7. *Svalenberg*, de quibus §. 4. 8. Dimidius Comitatus *Stoppelberg* inter *Endorf* & Rudensick siti, quem cum arce Aldenburg marito Bernardo C. Lippiæ uxor attulit. confer *Hamelmann. L. 1. de famil. emort. p. 73.* 9. Præfecturæ *Blomberg*, *Brake* & vicina, quæ tamen Angriæ pars sunt. 10. Castrum *Vornholz*, quod ex parte fortibus factis comitum, partim emtione acquisitum.

§. x. Aliquando etiam titulis insertum *Falckenburg* (*Piderit. P. 2. p. 237.*) cujus rudera in confiniis *Detmoldiæ*; In hoc condendo *Bernardus III.* plurimum operæ posuit, sed *Simon I.* absolvit: ut Comes *Svalenbergius* è fenestris castri sui prospexerit structuram. Addit ibi ex traditione veteri Pideritius, cum aliquando comes cum conjuge illam oppositam arcem intueretur, hanc illi dixisse: Ey E. L. schaue die neuen Falckenburg/ ich befürchte mich sehr/ der junge Falcke werde der alten Schwalben das auge außhicken. Sed tantum ab habitatione in hoc castro putat titulum ortum. Cæterum *Falckenburgum* & *Hornam* civitatem & alia, ut feudo à se acciperent, Comites Lippienses coëgit Episcopus *Paderbornius Wilhelmus* 1448. (*Piderit. p. 524.*) Alia ratio tituli *Eberstein* apud eundem P. 2. p. 515. ex confœderatione: verba integra scribam. Die von Eberstein (intelliguntur *Ebersteinii in Brunsvicensi* agro) hatten ansprach an der Herrschafft Blumberg: Die Antecessorn Grafen zur Lipp und Eberstein drenget offt einer den andern mit gewalt und kriegesmacht. Aber aller unfried und rechtsforderung wird auffgehaben / da Graf Simon zur Lipp sich vereinbaret mit Fräulein Elisabeth / und wiederumb Graf Herman von Eberstein mit Graf Simons Fräulein Schwestern. Auf solche Gräfliche Ehe der zur Lipp und Eberstein / fangen die Herren eine beständige confœderation an / daß einer dem andern in lieb und leid beyspringen solte / wie auch geschehen ist. Dann der bund und die vereinbarung ist so fest worden / zwischen den Graffen zur Lipp und Eberstein / daß sie sich auch eines jeden tituls unternommen. Dann der zu Eberstein hat sich genannt Graf zu Eberstein / und Herr zur Lippe: dagegen hat der Graf zur Lipp sich gebrauchet deß tituls / daß er sich einen Grafen zur Lipp und Herrn zu Eberstein genannt hat.

Tituli de Falckenburg.

Eberstein.

§. xi. In insignia hæc Lippiaca ludit *Herm. Pideritius in Ioh. Pider. Chron.*

Carmen de insignibus Lippiensibus.

Ecce insigne ferunt *aër, cælumque solumque*,
stemmatis antiqui Lippiacæque domus.
Terra rosis præsto est, properant *cælestia stellæ*
Lumina, Lippiadum condecorare genus.
Æstiferæ *volucres* glomerantur in *aëre* pennis,
& faciunt varios garrulitate modos.
Florescat virtute genus, *splendescat* honore,
det *sonitus* factis secula multa piis.

CAPUT LV.
Barones Lœbl.

ARGUMENTUM.

1. *Familia.*
2. *Scutum.*
3. *Apex.*

§. I.

CUM aliqui ex *Silesia* hos Illustres deducant, ex *Svevia* vel *Alsatia* alii eos arcessere malunt. Ita *Gabr. Bucelinus Germ. Stemmatograph. P. 3. pag. 127. Ioannem Lœbl*, Ferdinan-

Familia.

Ferdinandi I. Imp. Consiliarium, atque rei nummariæ præfectum sub annum 1560. natum ait *Iacobo Löbl* ex *Alsatia* oriundo. Sub Ferdinando I. opidum & arcem Greinburg ad Danubium acquisivit familia.

Scutum. §. II. Scuto utuntur apud *Sibmach.* Wapenb. P. I. p. 22. quadripertito. Laterculus primus & quartus *bipertiti* sunt, hinc *auro* isthinc *nigro* colore tincti, inscripto *trunco cum radicibus & ramorum abscissorum vestigiis*, simili *sectione* & *contrariis coloribus* affecto: ejus aliquis ramus *niger in dextrum* latus protenditur, ex *sinistro stella aurea* adponitur. Area verò secunda & tertia *rubea* continet *columbam argenteam* cum *ramulo aureo* foliato. Hæc gentilis eorum tessera fuit. Illa ex gratia Imperiali concessa videtur.

Apex. §. III. Galeæ duæ sunt coronatæ, ex quarum utraque duo protenduntur cornua, ex priori nigro colore & auro secta, inter quæ stella aurea fulget, ex posteriori rubeum & argenteum, intermedia columba scutaria cum ramulo. Laciniæ hinc aureæ & nigræ, isthinc argenteæ & rubeæ pinguntur.

Caput LVI.

Com. de Lœvvenstein & Wertheim.

ARGUMENTUM.

1. *Familia ex Palatinis. Comitatus Lœvvenstein. Veteres comites ex Wirtenbergica gente. Quomodo comitatus ad Palatinos. Wirtenbergios.*
2. *Com. Wertheim. Quomodo per Stolbergiam ad Lœvvensteinios.*
3. *Dominium Montagu.*
4. *Rhombi Bavarici ob originem. Friderici Victoriosi matrimonium legitimum sed inæquale.*
5. *Dominium Breuberg. ad Wertheimios. Inde Lœvvensteinios & Erpachios.*
6. *Errores Sibmacheriani typi. Dominium Scharfeneck.*
7. *Galea.*
8. *Scutum modernum. Linea Lœvvensteinia. Nunc Virnenburgia & Rupifortia.*
9. *Dispositio lineæ Virneburgicæ. Rupifortiæ. Tituli. Herbimont. Neufchastel. Chassepierre.*
10. *Comit. Rochefort. Ad Marcanos. Eppsteinios. Stolbergenses. Lœvvensteinios.*
11. *Com. Virnenbergicus. Ad Manderscheidios. Inde Lœvvensteinios.*
12. *Com. Marcanus. Unde hæc tessera.*
13. *Galea.*

§. I.

Familia ex Palatinis. EX Friderici Victoriosi Comitis Palatini Electoris conjugio legitimo quidem sed inæquali sata est Illustrissima gens *Comitum Lœvvensteinio-Wertheimiorum*, quorum scutum nunc lustrare convenit. Extat illud, quo sæculi hujus prioribus annis usi sunt, in *Sibmach.* Wap. P. I. p. 16. & quidem in quadrantes sectum; primo & quarto *argenteo* repræsentat *leonem coccineum auro coronatum super quatuor rupibus, naturali suo colore pictis*. Comitatus Lœwenstein. Hoc hieroglyphico notatur comitatus *Leonsteinius* s. *Lœvvenstein*, à castro ita dictus, quod trihorio Hailbronna Svevorum distat. Cæterum antiqui Leonsteinii comites ejusdem omnino stirpis fuere cum *Calvvensibus* (quorum etiam insignia non multum à Leonsteiniis differunt, nempe in *area argentea tricipiti colli cæruleo* insistentem *leonem rubeum cærulea corona ornatum* exhibentia Wapenb. 2. p. 10.) Veteres comites ex Wirtenbergica gente. & *Beutelspachiis* Serenissimæ Wirtenbergicæ autoribus. Memoratur quidam *Albertus Com. Lœvvensteinius* in torneamentis Rotenburgicis 942, & 948. Constantiensibus *Erlafridi Com. Calvvensis* filius. Iterum *Albertus Com. Wirtenbergius* & *Lœvvensteinius* recensetur 1088. qui dotator Monasterii S. Blasii in sylva Hercynia s. nigra genuerit præter alios *Conradum Beutelspacensem* Dominum, à quo reliqui Beutelspacenses Domini & ex his Wirtenbergici Comites, dein Duces, atque *Bertholdum Lœvvensteinensem* Comitem. Familiam, quæ multis affinitatibus illustris fuit, clausisse dicuntur *Ludovicus* & *Henricus*, quorum ille *Episcopus Bambergensis*, hic ex Elisabetha Montfortia uxore filii *Wolfgangi* pater fuit, sed hoc præmaturis fatis rapto comitatum 1441. Quomodo comitatus ad Palatinos. *Friderico Com. Palatino* 14000. aur. Rhen. vendidisse dicitur (confer *Walz.* Würtenbergische Stamm- und Namens-Quell/) Dein *Philippus Elector Palatinus* loco *Scharffeneccia* & aliorum, quæ Fridericus filiis suis assignaverat, permutationis nomine hunc comitatum substituit, atque illum concessit. Dein proscripto ob causam Bavaricam Palatino Electore, quem Ludovicus Com. Lœwensteinius cliens & patruelis Wirtenbergios. atque uxoris Ruperti Palatini curator sequebatur, *Vlricus Wirtenbergiæ Dux* præter alia

alia Palatinæ ditionis hunc etiam comitatum occupavit. Excusasse comitem dicitur *Imperator*, cujus diploma 1510. scriptum allegant: Dein etiam comitatus, sed aliqua mutilatus portione, restitutus est eidem Ludovico, sed ut certa ratione ob eum Wirtenbergicis ducibus comites sint obnoxii. De quo tamen jure in camera Imperiali hoc seculo adhuc duravit disceptatio. **Jus Wirtenbergicorum.**

§. II. Secunda area iterum transversè secta est: ita ut superior pars *aurea dimidiam* s. *exorientem aquilam nigram* referat, *inferior cærulea tres rosas aureas*; alii ajunt *argenteas sed auro gemmatas*, alii *rubeas* malunt. Hâc notari comitatum *Werthemium*, à cognomine urbe Mœno adsita dictum, ex Wapenb. P. 2. pag. 20. liquet. Habuit hic suos peculiares comites, ex quibus in primo ludo equestri Magdeburgico 935. jam *Wilhelmi* Comitis mentio extat. Ultimus è masculis gentem clausit *Michaël* 1556. eumque filia *Barbara* brevi secuta est. Porrò Michaelis socer *Ludovicus Stolbergensis* comes, qua valebat in Imperiali aula autoritate & gratia, trium Augustorum Caroli Quinti, Ferdinandi Primi & Maximiliani Secundi Consiliarius, pro se & filiabus *feuda Imperii, Bohemica* & *Herbipolensia* comparaverat, & hæc quidem tantum pro duabus natu majoribus, priora verò pro omnibus tribus: nihilominus transactione etiam Herbipolensium jus acquisivit tertia filia, quæ *Anna* fuit *Ludovico Com. Lœvvensteinio* nupta. Demum cum majores, *Catharina* post Michaëlis Wertheimii excessum, Philippo Com. Ebersteinio nupta, & *Elisabetha* Theodorici C. Manderscheidii, dein Wilhelmi Dom. Criechingensis uxor, sine liberis decessissent, omne ad *Annam* jus est devolutum. Verum res controversia non caruit, nam non tantum Lœwensteiniis cum Criechingensi res fuit, sed & cum *Episcopo Herbipolitano*. De bello quod ex ea lite ortum est, legi potest *Thuan.* L. 138. p. 1251. Prostat etiam actorum integrum volumen, typis exscriptum. **C. Wertheim.** **Quomodo per Stolbergiam ad Lœwensteinios.**

§. III. Tertia area *argentea* (male in Wapenb. P. 1. p. 16. *auro* tingitur) *aquilam rubeam* continet. Designat hoc *Montacutium* comitatum. Titulum hujus dynastiæ (à castro *Montagu*, cujus vix rudera extant, denominatæ, & feudali titulo à *Leodiensi* Episcopatu atque *Lucenburgio* Ducatu dependentis, & vicissim alios vasallos illustres sub se habentis) reperio in domo *Novicastrensi* s. *Neufchastel*, ubi legitur Joannes & Ferdinandus de Neufchastel Dom. de Montagu, & quidem sub eodem aquilæ, gentilitio baltheo quadrifaria sectione additæ, signo. Qua verò ratione obtigerit Lœwensteiniis illa successio, aliunde discere, quam conjecturis investigare malo. **Dominium Montagu.**

§. IV. Totius medio imponitur parmula *Bavaricis rhombis argenteis* & *cæruleis* repleta. Hæc originis servit memoriæ. De qua illud sciendum, quod *Fridericus* cognomento *Victoriosus Comes Palatinus* initio tutorio nomine electoratum administravit pro nepote Philippo, sed postquam 1454. istum adoptasset, proprio nomine gessit, cœlibatu perpetuo promisso, ne præjudicium nepoti faceret. Demũ tamen Fridericus cœlibatûs pertæsus, nepotis & agnatorũ consensu, procerumq; conscientia, cum æquales nuptias ob conventionem contrahere non posset, præsentibus *Philippo Episcopo Wormatiensi*, *Georgio Episcopo Spirensi* & aliis 1462. nobilem virginem duxit *Claram à Tettingen*. Ex qua duo filii nati, quibus Philippo Electore consentiente assignavit dynastias *Weinsperg*, *Neuenstatt*, *Meckmül*, *Scharffeneck*, *Imbstatt*, *Vzberg*. Unde injurii in Illustrissimã familiã sunt, qui *naturales* tantum Friderico liberos fuisse perhibent. Cum quibus recentius errare miratus sum *Walzium* Würtenb. Stamm- und Namens-Quell p. 161. Hi verò refutantur Heidelbergæ ipso Epitaphio *Friderici*, qui ex filiis alter, & *Canonicus Wormatiensis atque Spirensis* fuit, & *legitimus Friderici Electoris filius* diserte nuncupatur. Huic ergo origini testandæ, quod ex Bajoaro-Palatina gente ortum trahant, licet materno genere impares, rhombos hos gentilitios nemine contradicente usurpant. **Rhombi Bavarici ob originem. Friderici Victoriosi matrimonium legitimum sed inæquale.**

§. V. Aliud adhuc scutulum superest, quod inter tertiam & quartam aream interjacet, & *argenteum duas fascias transversas coccineas* defert. (vitium sculptoris reor, cum in Wapenb. P. 2. p. 20. pinguntur fasciæ argenteæ in solo coccineo. Tit. *Werthem.*) Designatur hac parmula dominium *Breuberg* in sylva Ottonia, quod nonnulli Wertheimiis obtigisse ajunt, conjugio *Elisabethæ filiæ Michaelis Dn. Breubergensis* & *Rudolphi C. Wertheimii*. Ex quo tempore semper in Wertheimia gente mansit, atque cum hujus successione ad Leonsteinios delata est hereditas; ita tamen ut cum *Erpachia* familia communis sit ejus possessio. Ex ea verò communione aliquoties inter familias ortæ sunt contentiones. Et publica de argumento hoc extant utrinque scripta. **Dominium Breuberg ad Wertheimios.** **Inde Lœwensteinios & Erpachios.**

Errores Sibmacheriani typi. §. VI. Explicavimus ita ſcutum, quod ex armoriali Sibmacheri allegavimus. Sicuti verò in primo quadrante leo non pingitur uti oportebat, nempe expanſis ad prædam pedibus, qui ſitus feræ ordinarius, cum pingi deberet omnino *conſiſtens*: ita in quarto etiam errorem ſuſpicor, & loco repetiti leonis Lœwenſteinii, pingi debere in ſolo *rubeo leonem argenteum coronatum*: quod ſymbolum eſt dynaſtiæ *Schaiffeneccia*: quam inter eas audivimus fuiſſe, quas filiis Fridericus Elector conceſſit: quam ſolam etiam Philippus dein reliquit, cum reliquas ſibi iterum vindicaret, permutationis titulo, uti audivimus, Lœwenſteinio comitatu illis aſſignato.

Dominiũ Scharfeneck.

Galeæ. §. VII. Scuto huic inſiſtunt tres galeæ, quarum media *Lœvvenſteinia* eſt, & repræſentat leonem coccineum coronatum fronte adverſa rupibus inſidentem: Laciniæ quæ dependent cyaneæ & aureæ dicuntur. Rationem earum non capio. Ex prima caſſide coronata exſurgit *aquila argentea coronata, expanſis alis rubris*. Hæc reſpondet *Montacutio* Dominio, & phaleras tinctas habet argento & minio. Ad lævam quæ eſt galea coronata *Werthemium* & *Breubergam* notat. Ex ea ſurgit *aquila aurea expanſis alis, cum vexillis quatuor*, quarum *perticæ aureæ, Breubergenſes faſcias deferentibus*, binis in utrumque latus converſis. Hanc etiam circumvolitant laciniæ argenteæ & coccineæ.

Scutum modernum. §. VIII. Ita repræſentantur inſignia, quæ primis hujus ſæculi annis in uſu fuere: Nunc paulo auctiora ſunt. Scienda verò eſt linearum in hac ſtirpe differentia. *Ludovico*, quem *Friderico Electore* natum diximus, genitus eſt *Fridericus*. Hic præter alios pater *Wolfgangi* & *Ludovici* fuit. Ab illo linea orta eſt, quæ ſcuto, quod modo explicavimus, vix uſa fuerit, ſed ſuum non aliis, præter Bavaricos gentiles rhombos, ſymbolis impleverit, quam *Leonſteinio* & *Scharffeneccio*: nam & titulis non uſa eſt aliis, quam *Com. Lœvvenſteinii, Domini de Scharffeneck*, &c. Cæterum hæc linea jam defecit. *Ludovicus* verò, matrimonio quod audivimus *Annæ Stolbergicæ*, *Werthemiam* hereditatem familiæ intulit: Eo nati ſunt præter alios *Chriſtophorus Ludovicus* & *Iohannes Theodoricus*: à quibus iterum duæ lineæ, quam *Virnenburgicam*, & *Rupifortiam* appellant. Porrò illa diviſio inſtituta fuerat 1611. Ut *Chriſtophorus Ludovicus* cum fratre alio *Ludovico Lœvvenſteinium comitatum*, cum *Wolfgango Erneſto*, *Iohannes Theodoricus* dynaſtiæ *Breubergenſis mediam partem* & *Belgicas ditiones* ſibi haberent, *Wertheimia* verò indiviſa remanerent. Duobus autem fratribus ſine prole extinctis, inter eos quos nominavi, & horum qui nunc ſunt poſteros eandem diviſionem adhuc obtinere exiſtimo.

LineaLœwenſteinia.

Nunc Virnenburgia & Rupifortia.

Diſpoſitio lineæ Virneburgicæ §. IX. Uti diximus duas eſſe jam lineas, ita variat inſignium diſpoſitio. *Virnenburgicæ* lineæ ſcutum hunc in modum diſponitur, ut duæ tranſverſæ & totidem perpendiculares clypeum in novem areolas diſtinguant, ex quibus mediæ loco eſt parmula peculiaris *Bavaricorum rhomborum*, tum *Wertheimia* area, alioqui bipertita, uti vidimus, duarum vicem hic gerit, ſuperiori parte in primo arearum ordine tertium, inferiori verò in ſecundo eundem locum occupante. Sunt ergo in ſuperiori ſerie areæ *Lœvvenſteinia*, *Montacutia*, *Wertheimiæ pars ſuperior* cum aquila exoriente, in ſecunda parmulæ *mediæ* Bavaricæ adjectæ hinc *Rupifortia*, iſthinc *Werthemiæ* inferior pars cum roſis: demum in pede ſcuti *Breubergenſis*, *Virneburgica*, *Scharffeneccia*. Illuſtrantur hoc ſcuto tituli, quibus utitur iſta linea: *Comes de Lœvvenſtein*, *Wertheim*, *Rochefort* (ſ. Rupifortii) *Virneburg* & *Montagu* ſeu Montisacuti (Montacutii) *ſuprem. Dom.* (Oberherr) *in Chaſſepierre Dom. in Scharffeneck*, *Breuberg*, *Herbimont* & *Neufchaſtel*, &c. Altera vero quam *Rupifortiam* (Rochefort) appellare amant, eadem utitur diſpoſitione areolarum, niſi quod loco *Virneburgicæ* (qua non utitur) *Marcanam* (quæ viciſſim penes alteram non eſt) ſubſtituit. In titulo etiam hæc non niſi *Virnenburgum* omittit: an aliquid addat, non mihi liquet. Porrò ad tituli explicationem ſpectat: dynaſtias *Chaſſepierre*, *Herbimont* & *Neufchaſtel* partem eſſe *Rupifortiæ* & *Montacutiæ* ſucceſſionis, & ob hoc ſub ſymbolis iſtorum comitatuum ſimul comprehendi, licet ſeorſim non exprimantur. Ex illis *Herbimont* arx ſatis valida eſt, & feudum habetur *Lucenburgicum*, reliqua ditio allodium eſt. *Neufchaſtel* ſ. *Welſch Neuenburg* (ex media parte ad Arburgios ſpectans) feudum

Tituli.

Rupifortiæ.

Herbimont.

eſt Lu-

eſt *Lucenburgium*, arce & pluribus pagis conſtans. Illud dominium matrimonio *Mariæ filiæ Ludovici Loſſenſis Domini de Neufchaſtel & Eberhardi Marcani de Arenberg* (qui 1387. mortuus eſt) familiæ *Marcanæ* obtigiſſe reor, ex qua demum per alias intermedias ad noſtram devolutum eſt. *Chaſſepierre* proprio jure tenetur.

Neufchaſtel. Chaſſepierre.

§. X. Tres laterculos jam nominavi, qui aliqua egent explicatione. Primus eſt *Rupifortius*, qui in ſecunda ſerie obtinet primum locum. Ille *argenteus* continet *cinguli fibulam* (eine Degen-ſchnall) quo cingulum ornatur vel partes ejus connectuntur, ex auro. Porrò quod *Rupifortium* (Rochefort) comitatum in *Ardenna*, atque partim *Leodienſi* diœceſi partim *Lucenburgio* ducatu, ſitum concernit, lego *Annam* filiam *Ioannis Comitis de Rochefort* & *Margaretæ de Eltern* filiam nuptiale *Eberhardo Marcano Domino Arenbergæ*: his parentibus natus eſt *Ludovicus Marcanus Dominus de Rochefort*, pater *Ludovici Domini de Neufchaſtel* (quo natus Ludovicus Dominus de Herbimont poſteritatem non habuit. Alii hoc omiſſo Ludovicum II. jam prole caruiſſe perhibent.) *Philippi* Domini de Rochefort, atque *Ludovicæ* ſ. *Luiſæ*, quæ nupta *Philippo de Eppſtein Dom. de Kœnigſtein*, mater exſtitit *Annæ*, quæ paternam & maternam (atque ita in hac Rupifortiam) hereditatem attulit marito *Botoni Comiti Stolbergenſi*: Botone natus eſt *Ludovicus*, Ludovico *Anna*, quam uxorem habuit Ludovicus Comes Lœwenſteinius, atque ab ea non tantum Wertheimia bona, ſed & ab ejus avia inter alia Rupifortia affecutus eſt.

Com. Rochefort. Ad Marcanos. Eppſteinios. Stolbergenſes. Lœwenſteinios.

§. XI. Alter qui in prioris lineæ ſcuto pedis medium occupat *Virnenburgicus* eſt, *aureus ſeptem coccineis rhombis* (Rauten) ſeu *teſſellis lingulatis* impreſſus. Confer *Sibmach.* Wapenb. P. 2. pag. 20. Comitatus *Virnenburgius* ita deſignatus in confiniis Trevirenſis & Colonienſis diœceſeos peculiari familiæ, cui inde nomen, paruit. Totius familiæ deductionem nullibi vidi, ſed fragmenta tantum. Porrò ex ea orta eſt *Metta* ſ. *Mechtildis Philippi* vel juxta alios *Wilhelmi* Virnenburgici filia, quæ nupta *Cunoni Comiti Manderſcheidio*, hujus ſtirpis lineæ *Sleidenſi* jus & titulum novum, intulit. Et quidem hæc in Manderſcheidiis ſervata ſunt, donec ultimus lineæ Joachimus decederet: inter plures hujus filias *Eliſabetha* 1592. nupta *Chriſtophoro Ludovico* C. Lœwenſteinio ſucceſſionem hujus comitatus attulit: ut tamen ejus cauſa hactenus diſceptandum fuerit, nec dum lis omnino deciſa ſit.

C. Virnenburgicus. Ad Manderſcheidios. Inde Lœwenſteinios.

§. XII. In altera linea eundem locum obtinet laterculus *aureus*, inducta *faſcia triplici ductu ex argento & minio teſſellata*. Deſignatur eo ſymbolo *Comitatus Marcanus*, quod cap. 13. num. 20. in Brandeburgicis inſignibus docuimus. Cauſa hujus areolæ inſignibus illatæ eſt *Ioſina Philippi Comitis Marcani* filia, *Ioanni Theodorico Com. Lœvvenſteinio* nupta: ob quam ſucceſſio lineæ hujus ex Marcanis Lumeanæ, quæ tamen Clivenſibus extinctis totum Marcæ comitatum ſibi deberi prætendebat, vel expectatur, vel jam impetrata eſt.

C. Marcanus. Unde hæc teſſera.

§. XIII. Utrum hodie prioribus *galeis* aliæ additæ ſint, vel retentæ tantum priores, aliunde adhuc diſcere neceſſe eſt.

Galeæ.

CAPUT LVII.

Com. de Loſenſtein.

ARGUMENTUM

1. *Familiæ origo. Principes Styriæ. Marchiones. Comites. Dux. Perneckii. Hohenbergii. Stahrenbergii. Loſenſteinii.*
2. *Loſenſtein. Olim in matricula imperii.*
3. *Schallaburg Domin.*
4. *Galea. Loſenſteinia. Schallaburgia.*

§. I.

Illuſtriſſimorum Comitum *Loſenſteiniorum* origo ex vetuſtis *Marchionibus Styriæ* derivatur: quos ipſos deducunt à quidam *Vinulpho* (ut eſt apud *G. Bucel. Germ. Stemmatogr. P. 2.*) ex genere *Hunonis Welphi* priſci, qui circa 408. Styriæ præfectus fuerit: avus *Ottocari* ſ. *Odoacri*, qui Auguſtulum imperio dejecerit. Hujus pronepotem vocant *Ottocarum* ſ. *Odoacrum II.* ex Styriæ principe *Epiſcopum Laureacenſem* 624.

Familiæ origo.

Principes Styriæ Marchiones. cujus frater *Rudigerus* Styriæ princeps *Diethmarum* genuit, patrem *Alberti* & *Ottocari III.* qui monasterium *Tigernsiense* condidere, & *Marchiones Styriæ* creati sunt, ille demum monachus factus est, hic Marchiones reliquos prosevit. In quibus ultimus *Ottocarus X. vel XI. Dux Styriæ* 1167. claruit, sed *Leopoldum Austriæ Marchionem* heredem scripsit. Porrò *Ottocarus VI.* Styriæ primus *Comes* dictus *Ottocarum VI. Alberonem* s. *Albertum*, & *Bernardum* genuerat: quorum ille reliquos *Marchiones* ex se dedit, proavus dicti *Ottocari* primi & ultimi Styriæ *Ducis*: hic *Bernardus* per duos filios *Gundaccarum Comites* & *Dominos Pernecku*, *Othonem* autem Dominos *Hohenbergæ* sevit: (Unde hi quoque panthera usi, si fides *Lazio de migr. gent.* L. 6. p. 177. illi nigra in clypeo argenteo, hi candida in atro, quod superius cap. 9. n. 38. addendum fuerit.) Iste (*Albertus* s. *Albero*) cogn. *VValdgravius* occubuit 1072. pater *Gundaccari*, quo alius *Gundaccarus* natus est, conditor arcis *Stahrenberg* 1176. Hoc geniti sunt *Gundaccarus* & *Diethmarus*, quorum illo *Stahrenbergii* sati, hic *Losensteiniorum* pater fuit, qui in diversas lineas abivere: Inprimis in *Rudolphi*, qui 1449. obiit, filiis *Georgio* & *VVilhelmo*. Ex illo descendit *Georgius Achatius Comes* & Dominus de Losenstein, marescallus provincialis inferioris Austriæ & Venationum supremus præfectus, Ferdinandi III. supremus stabuli magister & consiliarius intimus.

(Margin: Comites. Dux. Perneckii. Hohenbergii. Stahrenbergii. Losensteinii.)

§. II. Scutum quod attinet, illud *Sibmach.* Wapenb. P. I. p. 22. repræsentat quadripertitum. In primo & ultimo laterculo conspicitur *panthera* (alii gryphem alis destitutum nominant) *ex auro*, *ignes ore & auribus evomens*, *corniculis nigris*. Aliqui primitus *dimidia* tantum fera utebantur, quam *Stahrenbergii* servarunt, alii integra delectati sunt. Solum Sibmacherus *atro* colore pingit, alibi *cæruleum* colorem attribui lego. Laz. de migrat. gent. L. 6. p. 177. *Pantheram* hanc *auro*, *parmam minio* tingit. Hoc symbolo gentili origo denotatur. Panthera enim talis *Styriæ* δεῖγμα est, quod vidimus c. 9. n. 35. 38. Cæterum *Losenstein*, unde nomen sumsere, arcem prope Steyr Austriæ, *Odoacer Bohemiæ Rex* Austriæ Dominus 1252. huic lineæ concessit. (In diplomate vocatur *Losstein*.) Inde arcem *Losenstein leuten* condidere. Porro Losensteinii in matricula Imperii quondam legebantur. Ut videre est apud *Limn. Iur. publ.* 1, 7. *n.* 30. & 4, 7. *n.* 67. Et illis assignati erant tres, & ex moderamine Wormatiensi duo equites, pedites verò 13. qui dein ad duos reducti. Sed deinceps ab Austriaca domo *exemti* sunt.

(Margin: Losenstein. Olim in matricula imperii.)

§. III. Area secunda & tertia *rubea* est, & *leonem coronatum* continet *diagonali linea sectum* (nach der schrems abgetheilter Löw) *superiori corporis parte aurea*, *inferiori cærulea*: quod δεῖγμα etiam *Zelckingii* Domini, vide Wapenb. P. I. p. 20. gessere ob dominium de *Schallaburg*, quod titulis suis gestabant. Cum verò illud dominium ad Losensteinios pervenisset, hanc etiam quadram ipsi ascivere. Fuere verò veteres Domini, qui illo symbolo usi, de *Schallaburg*, quos ex *Scalanis* s. *Scaligeris* derivare conantur.

(Margin: Schallaburg Domin.)

§. IV. Galeæ scuto insistunt duæ, utraque coronata: ex priori inter duo cornua nigra foliolis s. corculis conspersa aureis πρότομη feræ scutariæ ignivomæ cornutæ & coronatæ eminet: ex altera protenditur jugum complicatum alarum rubentium, foliis item aureis conspersarum. Alteram *Losensteiniis* laterculis, alteram *Schallaburgiis* respondere inproclivi est agnoscere. Laciniæ aureæ sunt, cui metallo altero latere niger color, altero rubeus adduntur.

(Margin: Galeæ. Losensteinia. Schallaburg.)

Caput LVIII.

Domus Lotharingica.

ARGUMENTUM.

1. *Domus Lotharingica.*
2. *Scutum & ejus areolæ.*
3. *Jolandæ Andinæ majores.*
4. *Hungariæ regnum. Reges. Titulus ad Andinos.*
5. *Andinum symbolum. Neapolitanum regnum. Regum successio. Jus Andinum.*
6. *Hierosolymorum regnum. Unde jus.*
7. *Aragonia. Jolandæ prætensio ad Andinos. An Provintia notetur?*
8. *Andina secunda familia. An prætensio in Provinciam?*
9. *Barrum. Comites. Duces. Successio ad Andinos. Lotharingos. An Imperialis vel Francicis juris? Franciæ incorporatum.*
10. *Geldria. Ejus Comites. Duces. Unde prætensio ad Lotharingos?*

11. *Juliacum. Quando Geldriæ jungi ceperit. Unde tessera ad Lotharingos?*
12. *Lotharingia.* Duplex. Duces. *Ex Alsatica familia.* C. *Valdimontii.* C. *Egesheimii.* Du. *Florengii. Linea Francica. Mercuriani.* Caroli Ducis *fata. Successio.*
13. *Aquilarum origo. An à Godofredo Bulioneo. Baltheus Alsatorum.*
14. *Apex. Telamones. Lemma. Quæ ex aquilis dignitas? Crux Hungarica.*
15. *Pallium ducale. Ejus significatio.*
16. *Militaris tessera s. clamor. Priny Priny.*
17. *Vetera* Lotharingiæ *insignia. Scutum Renati Andini. Renati II.*
18. Di*scernicula Ducum Mercurii. Guisii. Meduanii.* Caprusii. *Jousani. Engolismensis tessera. Iousana. Iousana familia.*
19. *Discernicula* Ducis *Aumalii. Ellebovii.* C. *Riusii.* Com. *Montlorii. Symbolum Ornanium.* C. *Harcurii.*
20. *Titulus.* Lotharingia *quomodo sub imperio? Calabria. Pontamousson March. Nomenium. An tantum ratione hujus* Duci *locus in comitiis? Provincia. Ejus* Domini. *Ius* Lotharingorum. *Valdimontium. Blamont s. Albimontium. Zutphaniæ* Com. *Sarvverda* Com. *Salmensis* Com.
21. *Tituli Guisiorum. Alenconium. Guisa. Hujus* Domini *& successio. Ionvilla. Eius* Domini. Successio *ad* Lotharingos. *Alesia. Pontivi* Com. *Eius* Domini.
22. *Ellebovia linea tituli Elleboviium. Harcurium* Riusium. *Rupisfortis* Com. *Bujancium.*
23. *Tituli lineæ Harcuriæ* Carnii C. *Brion.* C.
24. *Prætensiones in regnum Hierosolymitanum. Prætensio* Pontificis. *Fundamenta.* Præten*sio regum Franciæ & Hispaniæ, ex jure regni Siculi. Fundamenta.* Prætensio *domus Lotharingicæ.* Prætensio *domus Sabaudicæ.* Cruces *Hierosolymitanæ usitatæ Montuferratensibus & Urbinatibus & Badensi March.*

§. I.

SErenissimæ *Lotharingicæ* domus, cum Augustis & regiis familiis multiplici affinitate conjunctæ, insignia, explicare ordo jubet. Quæ *Sibmach.* Wapenb. P. 1. pag. 6. exhibet. Domus Lotharingica.

§. II. Scutum ter in longum & semel transverse secatur: Prima areola *trabes s. fascias argenteas* & *rubeas Hungaricas* exhibet: altera *cærulea liliis Francicis* spargitur, adjecta *lambella trifida* (al. quadrifida) *coccinea*, qua *Andina prior* regia familia notatur, & ejus causa, quod tenuit, regnum *Neapolitanum*: tertia *argentea Hierosolymitanas cruces, auream* nimirum majorem patibulatam & minores quatuor, exhibet: quarta *aurea quatuor palis rubeis Aragonicis* exaratur. Quinta quæ inferioris ordinis prima est, *cærulea floribus lilii aureis conseritur*, & *limbo* circumdatur *rubeo*, designandæ *Andinæ* familiæ *posteriori*. Sexta *cærula* continet *leonem in lævam conversum aureum, cauda duplici s. fissili, corona, falculis & lingua aureis*, & septima *aurea leonem nigrum falculis* & *lingua rubeis*. (Alii dentes & falculas argento tingunt, sola lingua sanguinea.) De quorum leonum significatione deinceps dicetur. Extrema *cærulea crucibus brachiatis & in imo spiculatis aureis consita duos mullos barbatos obversos ejusdem metalli dentibus & oculis argenteis* exhibet, *Barrense* symbolum. Toti incumbit parmula *aurea* cum *baltheo rubeo tribus alerionibus* seu *aquilulis* rostro & cruribus miniatis, (alii *columbas*, alii *alaudas* vocant) *argenteis* impresso, *Lotharingicum* δεῖγμα. Scutum & eius areolæ.

§. III. Scuti majoris quod concernit areolas, excepta sexta & septima, omnes acceptum fert familia *Iolandæ Andinæ Friderici Lotharingici C. Valdimontii uxori.* Cujus majores hic enumerare operæ pretium fuerit, ut exinde ratio dicendorum ex parte constet. Jolandæ Andinæ majores.

<table>
<tr><td rowspan="8">Jolanda Andina uxor Friderici Lotharingi.</td><td rowspan="4">Renatus Andinus Rex Neapol. s. Siciliæ. † 1480.</td><td rowspan="2">Ludovicus II. Andinus R. Siciliæ. † 1417.</td><td>Ludovicus I. Dux Andinus: ex adoptione Joannæ I. Regis Siciliæ s. Neapolitanus † 1385.</td></tr>
<tr><td>Maria f. Caroli Blesensis D. Britanniæ. † 1404.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Jolanda Aragonia. † 1442.</td><td>Joannes Rex Aragoniæ. † 1395.</td></tr>
<tr><td>Jolanda f. Roberti Ducis Barrensis. † 1449.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Isabella Ducissa Lotharingiæ. † 1453.</td><td rowspan="2">Carolus Dux Lotharingiæ. † 1430.</td><td>Joannes Dux Lotharingiæ. † 1382.</td></tr>
<tr><td>Sophia f. Eberhardi Com. Wirtenbergiæ. †</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Margareta Palatina. †</td><td>Rupertus Com. Palatinus Rheni, Imperator. † 1414.</td></tr>
<tr><td>Elisabetha f. Friderici Burggravii Norimbergici. † 1409.</td></tr>
</table>

Hungariæ regnum. §. IV. Primus laterculus *Hungariam* notat, ampliſſimum antequam à Turcis diſcerperetur regnum, utpote quod ab Hadriatico mari ad montes Carpatios, Polonorum & Ruſſorum terminum, inde à Germaniæ confiniis ad Walachiam, Bulgariam & Macedoniam protendebatur. Habuit hoc regnum ab *Attila* famigeratiſſimo *Dei flagello* reges ſuos *Hunnicæ* proſapiæ, donec hæc in Andrea III. vel Veneto 1301. deficeret. Reges. Cæterum Stephani V. regis filia *Maria* 1277. nupſerat *Carolo II. Andino R. Neapolitano*, & ex eo genuerat *Carolum Martellum*, qui avunculo *Ladislao* mortuo heres regni declaratus, & coronatus eſt à Papa 1290. cum verò ei Hungari præfatum *Andream Venetum* oppoſuiſſent, non niſi hoc 1301. mortuo & ne ſic quidem plene eo potitus, ſed brevi etiam extinctus eſt. Succeſſit filius *Carolus Robertus* ſ. *Carobertus*: huic quoque oppoſiti à factione *Wenceslaus* Rex Bohemiæ & *Otto* D. Bavariæ: tandem à Legato Pontificis eo perſvaſi Hungari, ut poſt vicennale civile bellum eum reciperent: unde à legato coronatus eſt 1310. Filium hic habuit *Ludovicum Magnum*, qui *Poloniæ* etiam Rex, moriens 1382. reliquit *Mariam* & *Hedvigem* filias: ab hac *Iagello Lithvanus* vel Chriſtiana religione imbutus *Vladislaus* Poloniæ regnum, ab illa Ungariam *Sigismundus*, qui dein Imperator, non tamen ſine difficultate obtinuit; ex Sigismundo nata *Eliſabetha Alberti Auſtrii* uxor, qui ob eam Rex, & poſt eum, in contentione tamen cum *Vladislao Polono*, ejus poſthumus *Ladislaus*. Inde *Matthias Hunniades* electus eſt: deinceps *Vladislaus Polonus Ladislai* ex ſorore nepos, poſt hunc filius *Ludovicus*, & demum ejus ſororius *Ferdinandus Auſtriacus*: poſt quem non niſi ex eadem familia ſumti reges. Cæterum poſt Ludovici mortem adverſus *Mariam* filiam ab aliquibus Hungariæ proceribus vocatus & Rex coronatus erat *Carolus Dyrrhachius* cogn. *parvus, Rex Neapolitanus*, ex *Andinis*, 1385. verum paulo poſt interfectus. Ex eo filius quoque *Ladislaus* non modo titulum *Hungariæ* ſervavit, ſed & 1403. adverſus *Sigismundum* à procerum aliquibus rex coronatus eſt: Verum Sigismundus Titulus ad Andinos. prævaluit, eumque regno denuo ejecit. Manſit tamen ut fieri ſolet *titulus*, atque ita ad ſororem *Ioannam II.* translatus eſt, quæ moriens 1435. *Renatum* agnatum, Jolandæ patrem, heredem ſcripſit. Ita *memoria* potius quam *jus* regni Hungarici (utpote electione conferri ſoliti) ad *Renatum* & ab hujus filia ad Lotharingos venit, atque nunc quoque ſervatur.

Andinum ſymbolum §. V. Proxima areola *liliis conſita* & *lambella diſtincta* (quam Wapenb. perperam omittit) absque dubio *Andinam familiam priorem* initio notavit: Quæ initium ſumſit à *Carolo* Ludovici VIII. & IX. regum filio & fratre. Cum verò hæc familia, Neapolitanum regnum. quod mox dicam, Neapolitanum regnum obtinuerit, inde factum videtur, ut ipſi *regno Neapolitano* hoc hæſerit δεῖγμα. Niſi quod *Brianvill. jeu d'arm. pag. 61.* lambellam ſcuti Neapolitani quinque partium conſtituit. (Sed *Chifflet. Inſ. Eq. A. V.* n. 72. *trifidam* eſſe patitur.) In ſcuto tamen Hiſpanico, uti in titulo *Neapolitani regni* non fit mentio, ſed illud ſub *utraque Sicilia* intelligitur, ita nec hujus ſymboli eſt veſtigium, ut pariter in eo δεῖγμα, quod *Siculum* eſſe perhibetur, *Neapolitanum* ſimul ſit: conf. c. 38. n. 16. 17. Porrò præfatus ille *Carolus Andinus*, cum *Manfredus* Siciliæ regnum à Pontifice tenere nollet, contra eum 1263. ab *Urbano IV. Papa* Rex declaratus, & à ſucceſſore *Clemente VI.* 1266. coronatus eſt, ea lege, ut annuum tributum ſolveret. Regum ſucceſſio. Inde *Manfredum* prælio vicit & cecidit, & *Conradinum* captum extremo affecit ſupplicio. *Siciliam* tamen inſulam denuo amiſit, de qua ſucceſſoribus ejus, qui continentem ſ. *Neapolitanum regnum* retinuerunt, cum Aragoniis poſſeſſoribus continuæ contentiones & varia pacta. Cæterum maſcula progenies Caroli in una linea defecit in *Ioanna I.* abnepte. Hanc cum *Urbanus VI. Pontifex* 1380. excommunicaſſet, ejusque regnum *Carolo Dyrrhachio* agnato conceſſiſſet, ea *Ludovicum Andinum*, ſecundæ Andinæ familiæ autorem, Joannis R. Franciæ fratrem, adoptavit eodem anno: Sed 1382. in adverſarii manus incidit, & qua morte primum maritum ſuſtuliſſe dicebatur, ejus juſſu ſtrangulata eſt. Jus Andinum. *Ludovicum* autem 1382. Papa Avenione coronavit, ſed adverſus *Carolum*, quod regnum occupaverat, fruſtra fuit. Patri dein ſucceſſit *Ludovicus II.* à Pontifice coronatus Avenione 1387. Hic Neapolin cepit, cum verò receſſiſſet, *Ladislaus* & urbem & regnum recuperavit. Hujus filium *Ludovicum III. Ioanna II.* Ladislai ſoror adoptavit conſenſu Pontificis *Martini V.* Demum hic & Joanna II. teſtamento reliquerunt heredem *Renatum*, illius fratrem: qui tamen ab *Alfonſo Aragonio* expulſus non niſi jus retinuit. Moriens 1480. in regno heredem ſcripſit fratris filium *Carolum IV.* qui tamen

non niſi

non nisi titulo Rex fuit, & 1481. heredem *Ludovicum XI.* regem nuncupavit. *Iolanda* tamen Renati regis filia *reginæ Siciliæ* nomen sumsit, à qua ad posteros illa areola propagata. Unde *Bzov. T. XIX. ad ann.* 1527. n. 5. refert: Expeditioni Pontificis in regnum Neapolitanum interfuisse Com. Valdimontium Lotharingum: *Qui ob antiqua Renati Regis jura ejus regni successionem ad se spectare ajebat, & quem Pontifex Vicarii sui honore ornaverat.* Ob hoc etiam apud *Limn. Iur. publ. T. V. ad* 3, 6. *p.* 186. ex *Sixto Sommero* allegatum legitur de sessione *Lotharingi* Ducis in comitiis: So ein Hertzog von Lothringen in eigener Person entgegen/ soll er in mitten der Session hinder dem Ertzbischoffen von Trier gesetzt werden / als ein König von Sicilien.

§. VI. Contiguus isti laterculus est *Hierosolymitanus*: de quo illud observandum, quod *Carolo Andino* primo stirpis autori 1276. *Maria Antiochiæ Princeps Rupini* vel *Raymundi* & *Melisendæ* Amalrico R. *Hierosolymitano* natæ filia, vidua Friderici, qui Friderici II. Imperatoris filius, princeps Antiochiæ & Tusciæ fuerat, jus quod in Hierosolymorum regnum haberet, cesserat, ob quod se *regem* coronari curavit, & *Rogerium Sanseverinum* in Syriam gubernatorem misit. Ex eo titulus & prætensio ad posteritatem transmissa, atque cum Neapolitanis ad Renatum devenere, inde ad Lotharingos. Sed de hac vide infra n. 24.

Hierosolymorum regnum.

Unde jus.

§. VII. Extrema superioris ordinis quadra *Aragoniæ* regnum designat. Nam *Iolanda Aragonia* Joannis Regis filia erat. Defuncto autem Joanne frater *Martinus* & fraterno testamento & statuum declaratione regnum nactus, atque adversus *Matthiam C. Foxium*, qui *Iolandæ* majorem natu sororem *Ioannam* uxorem habebat, armis tuitus est. Martino autem 1410. extincto, plures competitores erant, & constituti ad dirimendam controversiam judices reliquis, in quibus *Ludovicus II. Andinus* & uxor ejus *Iolanda*, exclusis, regnum *Ferdinando Castellano* Eleonoræ (quæ Martini soror) & Joannis R. Castellæ filio adjudicarunt. Unde illa etiam quadra *memoriam* prætensionis solam servari existimo: Ex eo enim nemine turbante Ferdinandi posteri & ab his ad hunc diem *Austriaci* regnum tenuerunt atque adhuc tenent. Renatus autem Lotharingus Jolandæ filius titulum non tantum *Neapolitani* & *Hierosolymitani* sed & *Aragonii* regis sumsit. Porro quam nos hic tesseram Aragoniam diximus, miror unde *Provincialem* dicat *Chifflet*, cum *Antonii* Ducis laterculos superiores ita enumerat: primus Hungaricus: secundus Neapolitanus: tertius Jerosolymitanus: quartus *Provincialis.* Quamvis in Provinciam jus sibi aliquod vindicant Lotharingi, à Renato tamen Andino, non ab Aragoniis immediate, qui olim eam tenuerant, illud derivabant. Tum insigne *Provinciæ* est, non uti olim sub illa gente, palis Aragoniis exarata, sed *lilio aureo* & *fasciola trifida rubea* (Andinorum causa) impressa *cærulea* parma.

Aragonia.

Jolandæ prætensio ad Andinos.

An Provincia dicatur?

§. VIII. Inferioris ordinis prima area *Andinam* secundam familiam à *Ludovico* Joannis regis filio & Caroli V. fratre ceptam designat, cujus successio ad Lotharingos per *Iolandam* delata est. Ex Thuano etiam patet, superiori seculo Lotharingorum potentia in aula Francica crescente, querelas ab his motas esse, *Andegavensium* sibi *principatum* & *Provinciæ comitatum* injuste ereptum l. 23. p. 1037. Unde Cardinalis Lotharingus Romam profectus etiam *Andini* nomen assumserat, paulatim se in regiam familiam inserere cogitans. Sed addit *Thuan.* l. 24. p. 1095. *Momorantius, quo consilia ambitiosæ gentis tenderent, subodoratus regi autor fuit, ut Lotharingos moveret, Andegavensibus insignibus contenti essent, nomine abstinerent: tunc & à Guisianis schedula reddita, quam ab Henrico, cum Delfinus esset, blanditiis & pravis artibus extorserant, qua princeps facilis de restituendo Provinciæ principatu, cum primum ad regnum venisset, fidem interposuerat.* Cæterum *Andegavensium* principatum Renato mortuo Rex tanquam apennagium ad se revocavit: Carolo ejus nepoti verò, pro jure quod in eum prætendebat, Comitatum *Bellofortium* dedit. *Provinciam* verò ab eodem Carolo Rex heres scriptus obtinuit.

Andina secunda familia.

An prætensio in Provinciam?

§. IX. Ultimus laterculus *Barrensem* ducatum notat. Primum *Barrensem* comitem lego ex Ardennatibus *Fridericum* comitem 951. qui dein 959 *superioris Lotharingiæ* Dux fuit: hujus proneptis *Sophia Ludovico Comiti Montispelicardi* & *Moncionis* comitatum avitum attulit, à quo filius eum habuit *Theodoricus*, & (cujus fratres Theodoricus C. *Montispelicardi*, Ludovicus *Moncionis*, Fridericus *Pfiretensis* & horum sator) nepos *Reinaldus*, qui distinctionis gratia *cruciculis scutum* consevit, & *truttas* in

Barrum. Comites. Duces.

mullos

mullos barbatos nominis causa mutavit. *Brianvill. jeu d'arm.* p.52. Ab hoc reliqua comitum familia: ex quibus *Robertus* primus *Marchio Pontamussonus* & dein *Dux Barri* (adhuc incertum, ab Imperatore an Rege Galliæ?) creatus est: ei successit filius *Edoardus III.* & post hunc frater *Ludovicus* prius *Cardinalis*, qui 1419. *Renato* Andegavensi, sororis suæ nepoti 1419. *Ducatum* legavit, & 1430. vita functus est marium gentis ultimus. *Renatus* vero Andinus *Renato Lotharingo* nepoti suo 1479. eundem transscripsit. Unde ex eo in familiæ potestate fuit. Cæterum *Barri ducatus* in *Imperii potestate*, an *ob Campaniam Francicum* feudum sit, præter alios inprimis inter celeberrimos viros *Ioh. Iacobum Chiffletium* & *Davidem Blondellum* disceptatum est. Confer post eos *Herm. Conring. de finib. Imp. c.7.p.56.seq. c.27.p.688.seq.* Cum diu Barrensis ducatus in familiæ potestate fuisset, ista demum occasione amissus est: cum *Pyrenæa pace* 1660. *Carolus Dux* nuper mortuus ditionibus quidem Lotharingicis restitueretur, sed exciperetur *Ducatus Barrensis*, adeo ut hujus regio, opida & loca omnia, tam ea quæ palam à corona Francica dependerent, quam quæ aliunde dependere contenderetur, simpliciter, cum quibusdam aliis quæ eodem tractatu denominantur, *coronæ Francicæ* intelligerentur unita perpetuo & incorporata: Qui tenor est articulorum ejus pacis 63. 64. Cæterum aureas has cruces in spicula mucronatas aliisque terminatas cruciculis à *Rainaldo* comite Barrensi in Syriam profecto 1147. adjectas, autor est *Ioh. Iac. Chiffl. Comm. Loth. c.23.* Porrò apud *Hœping. de jur. insi. c.13. n.151.* aliqui collegerunt, *Comitatum de Chiny* feudum esse *Barrense*, quod duos pisces in solo aureo crucibus consito gestaret. Sed *truttas* esse alii perhibebant, cum Barrensium pisces sint *barbiones* in solo cæruleo. Porrò in ipsa familia Barrensi Domini de *Pierrepont* junioribus prognati discerniculum addebant *Lambellam rubeam*.

Successio ad Andinos. Lotharingos. An Imperialis vel Francici juris? Franciæ incorporatur.

§. X. Supersunt areolæ sexta & septima, *duobus leonibus* insignes, quorum prior *Geldricus*, alter *Iuliacensis*. *Geldriam* quod attinet, ex provinciis Belgicis, ad Mosam & Rhenum porrectam, eam *Otto Nassovius* obtinuit, & 1079. à Lothario II. Imperatore primus dicitur *Geldriæ* & *Zutfaniæ* comes investitus, cum prius jam 18. annis *Geldriæ* præfectus fuisset; quod ei obtigerat ab uxore *Adelheide Wichardi de Ponte* advocati vel vicarii Geldriæ filia. Altera verò conjux *Sophia* f. *Wichmanni Com. Zutfaniæ*, istum attulisse fertur comitatum. Ex hoc facilis conjectura, unde Geldriæ hoc δεῖγμα, nimirum à *Nassoviis*, qui nunc quoque illo symbolo utuntur, nisi quod area plinthidibus spargitur, quod discerniculum credere possumus. Olim verò Geldris in usu fuisse *tres flores aureos esculinos* (Mespilblumen) apud *Hœping. jur. insi. c.6. n.1282. seq.* legi. Forte hi Nassovii etiam *Zutfaniæ* eadem insignia oppositis tantum coloribus dederint. Porrò ab Ottone illo reliqui descenderunt *comites*. Demum *Rainaldus II.* à Ludovico Imperatore 1329. Francofurti ad Mœnum *Ducali* axiomate ornatus, & leoni scutario *corona* addita est. Ejus filii *Reinoldus* & *Edoardus* parricidialibus inter se conflictati sunt odiis. Unde factiones *Heckerorum* & *Bronchorstiorum*. Cum uterque sine liberis decessisset, successit ex Maria sorore nepos *Wilhelmus Dux Iuliacensis*, & post hunc frater *Reinoldus*. Cum hi etiam prole carerent ducatum *Ioanna* soror nacta est *Ioh. Arculei* uxor, mater *Mariæ*, cujus maritus *Ioannes Egmondanus* Geldriam occupavit. Ejus filius *Arnoldus Dux*, ducatum adversus *Rupertum*, qui *Rainoldi* vidua ducta Geldriam sibi vindicare conabatur, sibi asseruit: à filio *Adolpho* autem captus & dein liberatus, ducatum *Carolo Duci Burgundiæ* vendidit, iterumque, moriturus, ob filii impietatem transscripsit. Adolfus tamen Carolo, qui eum captivum tenebat, ad Nanceium cæso iterum in libertatem assertus paulo post cecidit. Demum ultimus Egmondanorum principatum tenuit, & varia fortuna se adversus Burgundicam domum tuitus est *Carolus* Adolfi filius. Tandem 1527. ita cum hac transegit, ut sine liberis decedens *Carolum V. Imperator.* successorem haberet. Verum 1538. sub mortem ejusipsius consensu & ordinum voluntate ad ducatum capessendum *Guilelmus* Dux Juliaci, Cliviæ & Montium evocatus est, quem tamen Carolus V. ad cedendam Geldriam & ut suis regionibus contentus esset coëgit. Ex eo Geldria in manu Hispanorum fuit, nisi quantum ejus cum aliis Belgicis provinciis in fœdus coaluit, & nunc uniti Belgii primam provinciam constituit. Confer c.38. n.62. Porro præfati *Caroli Egmondani* soror *Philippa Renato Lotharingiæ* Duci nupserat, ob quam Geldriam istius morte ad se spectare Duces assumto hoc symbolo contendebant: ast potentiori cedere coacti sunt. Inde

Geldria. Ejus Comites. Duces. Unde prætensio ad Lotharingos.

Inde est, quod apud *Ren. Franç. ess. de merveill. c. 42. p. 371.* sine his areolis clypeus pingitur, nempe non prius illis ornatus, quam Carolus mortuus esset.

§. XI. Leo qui sequitur, aliquorum sententia *Flandriam* notat. Ita *Varenn. Sammarthan.* & alii. Recte autem contradicit huic sententiæ *Labourer. orig. num.* 41. quia in Flandriam nullum unquam jus Lotharingis. Prior ratio, quæ etiam à *Gelioto* adducitur, quod Leo in hac areola coronatus sit, Flandricus corona careat, non militabit: nam *Juliacensis* etiam leo corona destituitur (Wapenb. 2. p. 4.) & sine ea hic quoque pingi debet. Cæterum huic leoni locum istum tribui ex eo opinor, quia à *Carolo Renati* sororio & majoribus ita geri solebat: ex quo *Gulielmus* Dux Juliacensis avunculo Geldrico suc cessit, atque ita Geldriæ Juliacum junxit, quo tempore etiam leonem Geldricum, ut more Germanorum alterum contueretur, *conversum* esse arbitror, cui prius situs ordinarius in more quod fuerit, non est ut dubitem. Quamvis verò Gulielmo & fratri ejus Reinoldo in Juliaco non successerit *Maria* neptis, sed agnatus Adolphus Bergensis Dux, cum successione Geldriæ tamen conjuncti mansere leones: quod magnatibus solenne est, ut semel juncta ornamenta ægre divellant, etiam cum prætensionem omisere. Ita *Lotharingi* etiam servarunt, licet nullum quod sciam in Juliacum jus prætenderint. Juliacum. Quando Geldriæ jungi cœperit. Unde tessera ad Lotharingos?

§. XII. Sequitur parmula media toti imposita *Lotharingica*, quæ Geldrico & Juliacensi symbolis nondum insertis aliquando locum obtinebat medium inter Andina & Barrensia δείγματα. Hac *Lotharingia* notatur, Burgundia comitatu, Alsatia, Austrasia, Lucenburgo, Barrensi Ducatu & Campania conclusa. Veteris *Regni*, initio *Austrasiani*, deinà Lothario dicti *Lotharingici* ἀπόσπασμα. De Ducibus Lotharingiæ tractatio fere incertior est quam de aliis, ea inprimis causa, quia *duplex Lotharingia* fuit: quarum altera *inferior* Brabantiam & confinia complectebatur, (unde nunc quoq; nomen *Lotharingiæ, de Lothier*, in Hispanicis titulis ob Brabantiam legitur, vid. c. 38. n. 59.) altera *Mosellanica* dicta inprimis quam nunc ita vocamus regionem continebat. Unde quæ de illius principibus dicuntur, in quibus *Godofredi* aliquot celebres, pluries ad superiorem etiam trahuntur à plurimis scriptoribus: ut sæpe difficile sit discernere, qui cui Lotharingiæ imperarint. Neq; nobis hic vacat rem pluribus excutere. Superiori inter alios præfuisse lego ex Ardennatibus *Fridericum C. Barrensem* 959. ejusq; filium *Theodoricum* 984. & nepotem *Fridericum II.* alios. Inde *Ducale* axioma ad *Albertum* pervenit, qui 1047. cecidit successore *Gerhardo*, qui 1070. vita excessit. Hi ex comitum *Alsatiæ* familia progna ti, atq; *Gerhardi* comitis filii erant: cujus frater *Albertus* Metenses comites prolevit. Unde ejusdem cum *Dagsburgicis, Habspurgicis*, & qui ex his sati *Austriacis* & *Badensibus*, quæ nunc quoq; florent, familiis fuere originis. Nec video quid illi deductioni, postquam à *Vignierio* ei facta fides, solide opponi valeat. Gerhardo natus est *Theodoricus* & alius *Gerhardus*, à quorum hoc descendunt *Comites Validimontis* s. Valdimontii. Ex quibus *Henrici IV.* soror *Margareta* comitatũ marito attulit *Anselmo Dom. de Ioinville*, cujus neptis item *Margareta* hereditatem retulit in familiam avitam nupta *Friderico Lotharingo*. Theodoricus verò ille est, à quo plerique hujus gentis Duces ordiri solent. Sed aliam ei originem tribuunt. Hic pater fuit *Simonis Crassi, Theodorici* & *Gerhardi*: ab hoc *Egesheimii* comites, quorum hereditas deinceps ad *Hohenbergios* & ex eo ad *Habspurgios* delapsa est: iste à matre *Flandriæ* comes fuit, & præter *Philippum* & *Matthæum* post patrem comites *Margaretam* genuit, cui maritus *Balduinus* animosus *Hannoniæ* comes debuit successionem: ille verò (*Simon*) Dux Lotharingiæ ex *Roberto* filio Dominos de *Florengis*, quorum hereditas ad *Lenoncurios*, inde *Marlæos*, demum *Marcanos* delapsa est, ex majori autem filio *Matthæo*, Duces Lotharingiæ propagavit: hoc enim & *Iuditha Suevica* Friderici Barbarossæ Imperatoris sorore natus *Simon Dux*, & *Fridericus* Comes *Bitschin*, pater *Friderici*, qui post patruum Ducatum tenuit, *Theobaldi* & *Matthæi II.* Ducum pater. Hoc genitus *Fridericus*, & Friderico *Theobaldus II.* cui ab uxore hereditas dominiorum de *Rumigny* & de *Fleurines*. Is pater *Friderici*, avus *Rudolphi*, proavus *Ioannis* & abavus fuit *Caroli Audacis* Ducum. Carolo superfuere non nisi filiæ, inque iis *Isabella Renato Andino*, de quo jam aliquoties diximus, nupta. Hic ob eam *Ducatum* sibi asseruit: repugnante uxoris patrueli *Antonio Lotharingio, Friderici*, cui *Valdimontia* successio ab uxore, filio. Hic *Antonius* Lotharingiam *masculinam* perhibens fœminam succedere noluit, licet *Sigismundus Imperator* 1434. Basileæ pro Renato pronunciasset: ipse verò favore subnixus *Philippi Burgundiæ Ducis* 1431. *Renatum* superatum cepit, nec dimisit, nisi pactis nuptiis

Duces. Ex Alsatica familia. C. Valdimontii. C. Egesheimii. Dn. Florengii. Lineæ Francicæ.

nuptiis *Iolandæ* Renati filiæ & *Friderici*, qui Antonii filius erat. Porrò eidem Antonio ab uxore *Maria Harcurtia* hereditas allata est *Aumaliæ, Meduanæ, Ellebovii*. Ad filium *Fridericum*, quod modo dixi, ab uxore rediit *Lotharingia*, nec non *Andina*, de qua tractavimus, successio. Natus est his parentibus *Renatus*, qui *regium* à matre titulum assumsit, pater *Antonii* atque *Claudii*. Hic sator est *Lotharingiorum*, qui in *Gallia* fortunæ suæ sedem posuere: de quibus §. 18. Ille Dux cum Ferdinando R. Rom. 1542. ut ducatus *liber* esset, pactus est (de quo consulatur Celeb. *Conring. de finib. Imp. Germ. c. 27.*) *Francisci*

Mercuriani. & *Nicolai* pater: ab hoc *Mercuriani, Chalignii*, & *Moviaci*: ille pater *Caroli* Ducis fuit: quo geniti *Henricus Dux* & *Franciscus Com. Validimontis*. Henricus sine masculis existens, ex *Nicolaa* filia *Carolum* fratris filium generum ascivit. Hic initio uxorio nomine ducatum tenere visus, dein proprio eum servare voluit, cum pater ejus *Franciscus Henrico* mortuo successionem ducalem ex quadam *Renati* sanctione familiari, quam prius

Caroli Ducis fata. ignoraverit, arrogaret, & mox filio transscriberet. Inde gravissimi motus; *Nicolaæ* à marito desertæ patrocinium suscepit *Francia*: unde *Carolus* non simplici vice Lotharingia ejectus, apud Hispanos perfugium habuit. Post plures tractatus, quos enumerare longum esset, pace *Pyrenæa* certis conditionibus in ducatum Lotharingiæ, cujus jus 1657. Nicolaa moriens regi *Franciæ* cesserat, restitutus est 1662. novo tractatu sua Regi cessit, cui contradixit ex fratre nepos. Demum suo ducatu ejectus in Germaniam se recepit, & isto bello fœderatis adversus Gallos sociatus hos ad mortem usque infestavit. Ei superest ex *Beatrice Cusancia* durante primo matrimonio susceptus *Carolus Henricus princeps Valdimontii*.

Successio. Successionem autem ex fratre *Francisco Nicolao* (qui pridem *Cardinalis*) nepos *Carolus*, sibi vindicat, & armis vel pactis restitui expectat.

Aquilarum origo. §. XIII. Hæc, cujus moderatores modo recensuimus, *Lotharingia* symbolo præfato insignitur. De ejus ortu illa communis traditio est, *Godofredum Bulioneum*, celeberrimæ in Palæstinam expeditionis Ducem captis Hierosolymis, cum in turrim Davidicam sagittam jacularetur, tres alites transfixisse: qui ob hoc illati sint scuto, cum symbolo (apud Vulson.) *Casus ne Deus ne*.

An à Godofredo Bulioneo. Cæterum de hac ratione vel origine, mea quidem opinione, recte judicat *Laboureur l'orig.* n. 64. *La mienne* (sc. opinion) *est, que c'est une pure fable, fondée sur la figure de ces armoiries, qui est un argument trop foible, pour nous persuader, que les Ducs de Lorraine successeurs de Godefroy ayent laissé en arriere plusieurs actions heroiques de cet homme incomparable, pour conserver la memoire d'une galanterie, où la vertu a moins de part que la fortune; ny qu'ils ayent mesprisé le jugement de la plus florissante & chevalereuse noblesse de la Chrestienté, qui d'un consentement unanime decerna au prince Godefroy les celebres armes de Hierusalem, pour s'attacher à cellescy, qui ne represente rien, qui ne convienne aussi bien à un chetif gibayeur, comme à Godefroy de Buillon. Sententia mea est, meram hanc esse fabellam, nixam figura insignium, quod argumentum nimis quam debile est, ut nobis persvadeatur, Duces Lotharingiæ Godofredi successores plurimis actis heroicis Viri incomparabilis omissis studuisse conservationi facti alicujus lepidi, in quo fortunæ quam virtuti potior locus; vel aspernatos esse judicium floridissimæ & equestrium decorum studiosissimæ nobilitatis ex toto Christiano orbe, quæ communi consensu Godofredo decreverat arma celeberrima Hierosolymitana, ut his illis inhærerent, quæ nihil repræsentant, quod non æque misello aucupi quam Godofredo Bullioneo convenire posset.* Addi potest *Godofredum Bullioneum* non *Mosellanicæ Lotharingiæ*, de qua hic sermo, imperasse, utpote quam eo tempore *Theodoricus* ex Alsatis regebat, sed *inferiori*; quomodo ergo istius insignia ad hujus posteros delata forent? Cur non malimus dicere, Alsaticæ genti baltheum illum placuisse ab antiquo?

Baltheus Alsatorum. Ita enim baltheum rubeum in aurea parma *Badenses* quoque gerunt, ex Alsatis æque ac Lotharingi prosati. Ita ipse *Landgraviatus Alsatiæ* baltheo aureo (præter alia ornamenta) in clypeo rubeo notatur. Sic *Lazius* baltheum ab antiquis *Austrasiis* derivat, sed ut parmula argento & cocco fulgeat. Ast tincturæ diversitatem, etiam cum eadem origo est, frequentissime observare licet. *Alites* quod attinet, allegat *Ioh. Iacob. Chifflet. Comm. Lothar.* ex *Guilh. Britone*, quod illis instructus *Theobaldus Dux Lotharingiæ* in *Bovinensi* prælio pro Ottone IV. Cæsare strenue dimicarit:

Excitat ex alia Lotharingos parte bilingues
Dux suus, aurivolis replicantes agmina signis.

Addit:

Addit: *Signa Theobaldi Ducis aurivola vocat à pictis aquilulis, quæ vento agitatæ, expansis alis per auras videbantur volitare.* Examinat hoc *Blondell. Barr. Camp. Francico.pag.*95.

§. XIV. Scuto hunc in modum disposito imponitur cassis *diademate tortili ex auro* & *cocco* tecta, & coronata, cui insistit *aquila expansa argentea auro coronata.* *Duci* Apex.
Guisio vidi dari *aquilam exorientem.* (vitio sculptoris, an distinctionis gratia?) Prius *Renatus II.* DUX pro apice *Barrensem* gestabat *draconem*, uti comites Lucenburgii & alii. Sed & veteribus in usu signum *draconis* fuisse passim legitur: quod de Ottone IV. in Bovinensi prælio allegat *Chifflet.*

Erigit in carro palum, paloque draconem
implicat, ut possit procul hinc atque inde videri.

Phaleræ dependentes utroque metallo & *cocco* tinguntur. Telamones verò assistunt Telamones.
item *duæ aquilæ* situ naturali, coronatæ, quibus ex collo dependet *rosarium*, cum duplici s. Patriarchali vel Hungarica cruce, quæ vulgo *Lotharingica* appellatur: cum lemmate, quod alicubi addi vidi; *Devot ly suis* Ex his aquilis insigne decus DUCUM Lemma.
colligit *Chifflet.* l. all. *Lotharingiæ Duces jure optimo se ferunt* Imperii principes majores, Quæ ex aquilis dignitas?
quorum insigne gentilitium tot aquilis veluti signis præfulget, in scuti baltheo, in galeæ cono, in telamonibus. *Quocirca* Petrus de Blarrorivo *Parisiensis* Renatum II. Lotharingiæ & Barri DUCEM *vocat Aquilæ* pullum; *additque ad sui carminis marginem, Principes, qui sub Imperio degunt aut de feudo imperii tenent*, pulli aquilæ *dicuntur*, id est, Imperii, *in cujus insigni aquila picta est.* Sed examinat hanc prærogativam, si qua inde colligatur, *D. Blondell. Barr. Camp. Franc.* p. 95. Idem *Chifflet* ita de *Hungarica cruce*: *Crux est regia Hungarica: Prisci enim Pannoniæ reges, à quibus Andegavi se ortos prædicabant, prius-* Crux Hungarica.
quam præferrent parmam octonis ex argento & minio taniis transversis exaratam, scuto utebantur argenteo, bifida cruce coccinea impresso. At rubrum geminatæ crucis colorem Renatus I. Dux Andegaviæ immutavit: ejus enim scutum (quod prostat in sacello sancti Mauritii Andegavensis, cum aliis Procerum ordinis Lunæ crescentis, ab eo instituti) à sinistra parte sustentatum cernitur aureo arboris trunco, qui virentibus surculis reviviscit; à dextra autem aureo corvo, ejusdem metalli corona collum redimito, cum duplicata cruce nigra; quæ à globulorum sertulo in corvi pectus propendet. Renati I. filius Iohannes Dux Calabriæ, eodem usus est crucis colore nigro. Observavit enim Iohannes de Haynin, Eques Hannonius, in pugna montis HERICII, *cui præsens aderat, anno* MCDLXV. *Ducis Calabriæ cataphractos equites gestasse Bandas, seu tanias albas, nigris crucibus geminatis acu pictas. Lotharingici porro sanguinis Duces, Iolandâ Andegavâ, Renati I. filia, Ioannis sorore, progeniti, servatâ* HUNGARICÆ *crucis forma, atrum colorem in aureum commutarunt; utunturque etiamnum tesserâ illâ, quam vocant Lotharingiæ crucem.*

§. XV. Tegere solent clypeum *pallio ducali*, quod recentioris inventionis est: in Pallium
eo acu picta visuntur areolæ scuti, vel uti *Sammarth.* aquilulæ & barbiones: interius ducale.
verò fartum conspicitur *pelle muris pontici*, non verò uti *Sammarth.* trifoliis, in quam speciem maculas nigras transformavit. De hoc pallio ita philosophatur *Chifflet.* l. c. *Vestita est aurea chlamyde*, Lotharicis aquilulis Barrensibusque mullis *exterius picta, & intus* Eius significatio.
pellita; *sed nulla supereminente umbella. Cum enim Augustale tentorium duabus conflet partibus, culmine nempe* s. *τῷ ἐσχατίῳ* (?) *& pratensis sipartis, quæ pallium componunt, duces quantumvis excelsi & prærogativis aucti, non nisi eorum alterutro scuta sua adornant. Ex causa,* Archiduces Austriæ *solo pileo coccineo, acuminibus ex pont. co vellere cochleatim reducto utuntur:* Britanniæ *olim duces galero item solo, maculosis pellibus intus obducto, & æqualiter reducto:* Lotharingiæ & Sabaudiæ DUCES, *pallio tantum, nulla superstante umbella s. petaso; scilicet ut palam fiat, principes illos à majori altera & excelsiori potestate jura suprema accepisse, atque adeo papilionis dignitate partiali duntaxat conspicuos esse; qui integer & ad instar sacrarii, tholo velisque constans, ad solos attinet imperatores & reges, qui nullam in terris aliam suspiciunt potestatem.*

§. XVI. *Militarem clamorem* Ducibus assignant *Priny Priny.* Ita *Chifflet.* loc. Militaris
numer. *Prineium castri nomen ad Mosellam, Metas inter & Pontem Moncionis, in* tessera s.
cujus excelsiore turre suspensum erat æs campanum, vulgo dictum Mandeguerre, *hoc est,* clamor.
imperans bellum; quia imminentis belli publicam nunciabat trepidationem, atque nobilitatis ordinem ad tuitionem patriæ velut edicto principis convocabat: unde prisci Lotharingiæ Duces usurparunt ipsius castri nomen pro congredientis aciei vociferatione.

 Allegat

Allegat etiam *IacobumBretexium* de torneamento ſ. equeſtri ludo habito *Chauvenciaci* 1285. qui feciales, qui præſentes erant, ſic inclamantes induxit: *Ils eſcrient Priny, Priny, l'enſeigne au riche Duc Ferry, Marchis entre les trois Royaumes.* Aſt hoc quoque in adverſario ſuo examinat ſæpe memoratus *Blondell.* p. 96.

Priny Priny.

Vetera Lotharingiæ inſignia.

§. XVII. Quæ *vetera Lotharingiæ arma* enumerantur apud *Geliot. Indic. arm. p.* 50.51. jam videamus. Primum ex *Archidiac. Virdunenſi* allegatur ſcutum *argenteum cruce rubea* inſigne, cui *ſceptra aurea octo nodata & liliata ex annulo* prodeuntia imponuntur. Inde ex *Coquillei hiſtoria Nivernenſi* adfertur clypeus *rubeus* cum *faſcia argentea*, Auſtriacorum modernorum ſymbolo. Tum ex *Ferono* refertur parma *argentea*, impreſſa *cervo gradiente rubeo cornibus aureis*, quod alii etiam δῆγμα *Lotharingiæ* vetus exiſtimant. Verum donec certioribus illa probentur documentis, vix fidem adhibuero. Ex *Favinio* mentio fit alius clypei *ternis cæruleis & aureis baltheus* exarati, ut cum *Burgundico* conveniat, limbo excepto. Reliqua certiora ſunt, nimirum *Renati Andini Lotharingiæ* Ducis ſcutum ſex areolis repræſentaſſe *Vngariam*, *Hieroſolyma*, *Neapolim*, *Andes*, *Barrum* & *Lotharingiam.* Alias *Lotharingiam* omiſiſſe, & toti *Aragonium* impoſuiſſe ſcutulum, teſte *Favino* refertur. *Paradinus Aragonium* laterculum primo ordini inſerit, & *Lotharingiam* toti imponit. Renati II. *ſcutum* Chifflet. l. c. *ita deſcribit: Primus quadrans & ultimus mero* Lotharingico *ſymbolo eſt conſpicuus, ſecundus & tertius tranſverſe eſt diſſectus: pars ſuperior ab ſummo trifariam diſpertita: prior laterculus eſt* Hungaricus, *alter* Siculus, *tertius* Jeroſolymitanus: *pars inferior* Andegaviæ & Barri *teſſeris in longum eſt diviſa: medium quadrantis occupat* Provincialis *parmula. Appoſite ad mentem noſtram* Guido Coquilleus in hiſtoria Nivernenſi: *Quadrans teſſeræ* Jeroſolymitanæ, *quem in ſcuto ſuo præferunt principes Lotharingi, oritur ex jure, quod eorum deceſſores Andegavorum Duces obtendebant ad regnum Siciliæ. Et idcirco in exequiis Franciſci I. Ducis anno* 1546. *Dominus de* Bazoilles, *atque in funebri pompa Caroli II. Ducis anno* 1608. *Dominus de* Savigny *Andegavenſe geſtabant vexillum,* Jeroſolymitano *præfulgens ſymbolo, propter* Jolandam Andegavam (*inquiunt* Boullayus & Ruellius, *primarii Lotharingiæ feciales*) *filiam Renati Andegavorum Ducis,* Jeruſalem & Siciliæ regis, *è qua Duces illi proſapiam ducebant. Recte igitur* Sammarthani *de poſteris Renati II. Ducis: Iolandæ filii ſumſerunt ſymbolum Ieroſolymitanum, Siculum citra Pharum ſ. Neapolis, Hungaricum, Aragonium, Barrenſe & alia, una cum Lotharienſi, quod ab antiquo ſunt Aleſiones. Equidem Dux Renatus II. Lotharienſi patre Friderico VI. Duce & Andegavenſi matre Iolanda genitus pura Lotharingiæ teſſera ſcutum deſcribere decreverat; ſed ab avo materno Renato Andegavo præter rationem invitatus, ut* Andegavenſe *nomen & arma ſola præferret, cordate reſpondit, ſe paternum* Lotharienſe *nomen & arma non poſſe relinquere, quippe quæ vetuſtæ eſſent & præcelſæ nobilitatis; ſe porro una cum illis Andegaviæ gentis ſymbola lubenter geſtaturum; uti & fecit, atque in ejusdem Iolandæ matris gratiam ſigilli ſui majoris aream liliis conſperſit.* Ex quo verò *Geldrica* & *Iuliacenſis* areola inſerta ſcuto, aliquam mutationem contigiſſe non legi.

Scutum Renati Andini.

Renati II.

Diſcernicula Ducum, Mercurii. Guiſii.

§. XVIII. Videamus jam variarum linearum *diſcernicula* varia, quorum mentionem reperiſſe memini. *Mercurianæ* lineæ legi placuiſſe *lambellam cæruleam. Claudius Guiſiæ Dux lambellam* ſ. faſciolam *trifidam* impoſuit, & ad omnes poſteros tranſmiſit *rubeam*: Eo nati ſunt *Franciſcus, Claudius* & *Renatus*: Franciſco autem *Henricus Guiſius* & *Carolus Meduanæ* Dux. Hunc ſcuto ſuo *Ferrarienſe* ſymbolum à matre *Anna Ateſtina*, quod ſubdiſtinctioni ſerviret, adjeciſſe lego. Henricus *Carolum* genuit & *Claudium Capruſiæ* ſ. *Cheuvreſiæ Ducem*: Huic à matre ſubdiſtinctionem placuiſſe reperi, ut Lotharingicis ſymbolis materna, quæ ex *Clivenſi* & *Marcano atq; Burgundicis* δήγμασι quadripertitis componuntur, 2. & 3. loco adderet. Carolo ſatus eſt *Ludovicus* & hoc *Ioſephus Ludovicus* Guiſiæ, Jouſæ & Engoliſmæ Dux 1671. mortuus. Huic vidi tribui ſcutum quadripertitum, ut 1. & 4. quadram *Lotharingica* parma omnibus ſuis areolis conſtans ſed *lambella* diſtincta impleat: ſecundam *Engoliſmenſis*, tertiam *Iouſanus* laterculus. Porro *Engoliſmenſis* eſt idem cum *Francico*, niſi quod vecte aureo lilia diſtinguuntur. vide c. 24. n. 35. Ratio hujus ſymboli eſt à matre *Franciſca Maria Valeſia*, quæ Ludovici Emanuelis Valeſii Ducis Engoliſmenſis filia, Caroli autem Valeſii Carolo IX. rege nati neptis erat. Quod *Iouſanum* attinet δῆγμα, quadripertitum eſt: prima & quarta areola *palis ternis aureis* & *cæruleis* exaratur, impoſito rubeo *cephalo, cui*

Meduanii.

Capruſii.

Jouſani. Engoliſmenſis teſſera.

Jouſana.

tres

tres hydræ septicipites aureæ inscribuntur: secunda & tertia *cærulea* deferente *leonem argenteum, limbo* inducto *rubeo, impressis octo liliis aureis*, qua notatur *S. Didier*. Porrò *Iousana* l. *Iocosana* familia à *Guidone* seniori Barone Jousano, qui 1255. vixit, deduci solet: Ejus atnepos fuit *Ludovicus*, qui heredem *de S. Didier & la Masche* duxit. Horum pronepos *Tanaquil* Vicecomes Jousæ, genuit *Gulelmum* & *Ludovicum*, quorum hic *comitatum Grandipratensem* acquisivit, & illorum comitum sator fuit; ille *Vicecomites Iousanos* propagavit: ex quibus *Annas* admiralis Franciæ & apud Henricum III. gratiosus 1581. Jousano Dominio axioma *Ducale* obtinuit: & successorem habuit germanum *Henricum*, pridem monachum: dein patrem *Henricæ Catharinæ*, quæ hereditatem familiæ adiit, & uxor fuit *Henrici Borbonii Montpenserii* Ducis, atque post hunc *Caroli Guisii Ducis*, ex quo Ludovicum suscepit, patrem præfati Josephi Ludovici.

Jousana familia.

§. XIX. Diximus de subdistinctionibus Guisiorum, qui ex majori Claudii filio Francisco descenderunt. Secundus fuit *Claudius Aumalæ* Dux, cujus linea, quæ tamen mox in filio defecit, Lotharingicis symbolis junxit *Borbonia*, à matre Claudii Antonia Borbonia. Tertius autem *Renatus Ellebovii* Dux, *marginem coccineum* circumdedit scuto Lotharingio: cæterum filius ejus Carolus *Carolum* & *Henricum* genuit, quorum ille *Dux Ellebovii*, hic *Harcuriæ Comes* fuit. Illius filius *Carolus* iterum Dux avitam distinctionem servavit: frater autem Franciscus Comes *Riusius* adjecit *oram rubeam*, & à matre *Catharina Henrica* Henrici IV. filia naturali *Borbonio-Vindocinum* symbolum. vide c. 24. n. 36. Filius hujus *Alphonsus Henricus Carolus Com. de Montlor & de S. Romaize M. de Maubec*, Lotharingicæ quadræ 1. & 4. loco repetitæ, 2. & 3. addit *Ornanium* insigne, quod quadripertitum est, prima & quarta areola *cærulea turrim auream* continente, secunda autem & tertia *aurea leonem* deferente *rubeum*, imposito *capite scutario cæruleo*, cum *lilio aureo*. Præterea toti clypeo imponit parmulam quadripertitam *Montloriis* symbolis, nimirum 1. & 4. areola *argentea leones duos gradientes* (vel leopardos) 2. & 3. *cærulea leonem aureum* repræsentantibus. Hæc inserta clypeo à matre, Francisci uxore, *Anna Ornania*, nepte *Marescalli*, filia *Henrici Francisci Alphonsi Ornani* & *Margaretæ de Montlor*. Cum enim bona insignia ex hoc conjugio allata sint domui, inter conditiones fuit, ut insignia Ornana quadripertita dispositione miscerentur Lotharingicis. Demum qui ab Henrico est *Harcurius* ramus limbo Ellebovo inscribit *octo Byzantinos numos aureos*. (conf. n. 23.)

Discernicula Ducis Aumalii. Ellebovii. C. Riusii. C. Montlorii. Symbolum Ornanum. C. Harcurii.

§. XX. Titulum Ducis Lotharingiæ illum vidi; *Dux Lotharingiæ, Marchio* s. *Marchisius, Dux Calabriæ, Barri & Geldriæ, Marchio Mussipontis, & Nomenii, Com. Provinciæ, Valdimontii, Blamontii, Zutphaniæ, Sarvverdæ & Salmæ*. De *Lotharingia* (quæ liber Ducatus, sed in tutela imperii, & ad certa præstanda imperio, ex transactione inter Ferdinandum R. Rom. nomine Caroli V. & Antonium Ducem Norimbergæ 1542. facta, obstricta est. conf. *Conring. de finib. Imp. Germ. c. 27.*) diximus n. 12. de *Barro*. n. 9. de *Geldria*. n. 10. Quod verò *Marchisii* nomen attinet, aliqua ejus mentio fuit num. 16. *Calabriæ* ducatus ex Neapolitana successione est: unde Joannes & Nicolaus Renati Andini toties dicti filius & nepos, quibus ille supervixit, *Calabriæ Duces* ex paterno & avito regno salutati sunt, cujus illa provincia extrema est. Dicitur verò tessera Calabriæ olim fuisse in parma *argentea crux patibulata nigra*: Dein sub Andinis ipsum gestamen *Andinum* cum *limbo argenteo*. confer etiam c. 38. n. 81. Quod *Mussipontanum* attinet Marchionatum, *Carolus IV. Imperator* eum favore consanguinei *Roberti Barrensis* Comitis (dein Ducis) 1354. instituit. Unde eo tempore in Barrensi ditione eum fuisse oportet. Ast in allegata *transactione Norimbergensi Mussipons* diserte recensetur inter ea, quæ spectant ad illum, ut ad ducatum. De cætero hucusque fuit inter feuda, quæ ab Imperio Dux tenuit: ut videre est ex literis investituræ *Rudolphi II.* apud *Conring. de fin. Imp. Germ. cap. 27. pag. 730.* Cæterum Marchionatum hunc *Pontanum* Renatus Andinus filio naturali *Ioanni* 1473. donavit, qui filiam reliquit *Francisco de Ferbin Dom. de Soliers* nuptam, qui Marchionatum frustra sibi vindicare conati sunt. Quod *Nomenium* ad Sellam situm concernit, plures in ea sententia sunt, hujus solius Marchionatus (qui olim *Metensis* Episcopi fuit, sed deinceps certis conditionibus comitibus *Valdimontii* concessus. confer *Limn. Iur. publ. Tom. V. 4. 5, 11. p. 416.*) nomine locum esse Lotharingiæ Duci in comitiis: quod adversus *Zeilerum* impugnat *Limn. Iur. publ. T. IV. add. ad V. 11. p. 886.* Quod verò attinet allegatum exemplum, observandum est, illud

Titulus. Lotharingia quomodo sub imperio? Calabria. Pontamousson Marchio. Nomenium. An tantum ratione hujus Duci locus in comitiis.

illud fuisse *Philippi Emanuelis Lotharingii Ducis Mercuriani*, non verò Lotharingiæ. Unde in ejus potestate non aliud fuisse oportet, ratione cujus in comitiis locum obtineret, quam istum comitatum: nam Ducatus Mercurianus & Pentheurius in Francia sunt. Id verò nihil prohibet, ut non ipsi Duces plurium feudorum ratione sessionem habeant. Et ex eo forte est, quod in præfata investitura *Rudolfi II. Henrico* Duci concessa *Nomenii* non fieret mentio, quia in altera linea hæsisse apparet, una cum comitatu *Validi montis*. Ipse verò Lotharingiæ Dux aliorum, quæ ab imperii habet, feudorum & ditionum gratia in comitiis & Rhenano circulo locum habet. *Provinciæ*, cui à Romanis priscis, qui eam partem Galliæ primum in *provinciam* redegerant, nomen, inter Rhodanum, Delfinates & Liguriam mediæ peculiares fuere comites a *Ratboldo Bosonis regis Arelatensis*, cujus ista pars est, *genero*. Nepos hujus *Boso Arelatensis* s. *Provinciæ comes Gulhelmum I.* & *Ratboldum* genuit: hoc sati sunt *Forcalquerii* comites, quorum hereditas, cum tertia vice per fœmellas in aliam gentem translata fuisset, quartum per *Garsendem Sabranam Alfonso II. C. Provinciæ* nuptam rediit ad reliquam Provinciam. *Guilelmi I.* qui Roberti II. Franciæ regis socer, posteri Arelatensem *Provinciam* tenuere ad *Giselbertum* usque, *Dulciæ* s. *Aldonciæ* & *Faididiæ* patrem, quorum illa *Raymundi Berengarii Barcinonensis* comitis, hæc *Alfonsi Com. Tolosæ* conjuges fuere, & hereditatem patris maritis attulere: inter quos bellum ortum, sed 1125. compositum est. Raymundi Berengarii filius junior *Berengarius* comitatum tenuisse dicitur, & ex eo nepos *Berengarius* & pronepos *Alfonsus*: sed his nulla soboles. Rediit ergo ad Raymundi Berengarii & Dulciæ ex majori filio Raymundo Berengario posteritatem. Unde *Alfonsus* Alfonsi Casti Aragoniæ regis filius comitatum hunc, & quem ab uxore nactus erat, *Forcalquerium* transmisit ad filium *Raymundum Berengarium*, qui cum filias haberet *Margaretam* Ludovico IX. Franciæ regi, *Eleonoram* Henrico III. Angliæ regi, *Sanciam* Richardo Cornubiæ Duci, qui *Imperator* electus est, & *Beatricem Carolo Andino* comiti nuptas, hanc solam heredem instituit; ex quo etiam in *Andina familia prima* mansit, donec *Ioanna I. Ludovicum Andinum* alterius lineæ principem adoptaret: qui Provinciales armis ad obsequium adegit. *Renatus* ejus nepos hereditatem transmisit ad nepotem *Carolum Andinum*, qui consilio *Palamedis Forbinii Ludovicum XI.* scripsit heredem. Verumenimverò *Lotharingi* ad se successionem spectare ferebant. confer §. 8. *Valdimontius* comitatus vetus familiæ possessio, qua ratione ad Joinvilleos abierit, sed ad Dominorum stirpem redierit §. 12. vidimus. *Valdimontii* tesseram lego clypeum pluribus *taniolis transversis argenteis & nigris* exaratum. *Blamontii* s. *Blancmontii* s. *Albimontii* s. *Blanckenbergæ* (idem nomen est) comitatus in Ducatu, qua Alsatiam respicit, situs, suos habuit Dominos, non una cum principibus junctos affinitate: quo verò jure demum ad hos delapsa sit successio, non legisse memini. Porrò in investitura à Rudolpho II. Imperatore data diserte comitatus hic inter feuda imperii refertur, de quibus investit Henricum Ducem. Gentilis comitum parma *rubea duos mullos barbatos argenteos dorsis obversis* continet. *Zutphaniæ* comitatus ad Isalam s. illo nomine Rheni orientalem alveum, ex quo primum (uti vidimus §. 10.) cum *Geldrico* comitatu junctus est, matrimonio duplici Ottonis Nassovii, ei semper conjunctus mansit, atque etiam nunc illi parti Geldriæ connexus est, quæ inter fœderatas provincias Belgicas primum locum tenet. Ejus δῆγμα peculiare fuit *leo cæruleus* in scuto *aureo*. Alii *rubeum auro coronatum* in parma *argentea* fingunt. *Sarvverdensis* comitatus in Austrasia ad Saram amnem, item suos comites olim habuit, qui dein successores *Mærsios* habuere. Cæterum de his & Nassovio jure, quo aream hanc suo scuto inserunt, agitur cap. de Nassoviis. Ubi dictum, quod *Lotharingiæ* Dux tanquam feudum *Metense* masculinum sibi comitatum vindicaverit, & quid in *Osnabrugensi pace* desuper sit statutum. Ultimus in titulo numeratur comitatus *Salmensis*, sed de Salmensibus peculiari capite agetur. Hic id unum observare liceat, quod *Christina* Pauli Com. Salmensis ultimi, in illis partibus, comitis filia nupta 1597. *Francisco Lotharingo* omnia quæ supererant genti bona marito attulerit.

Provincia. Ejus Domini. Jus Lotharingorum. Valdimontium. Blamont s. Albimontium. Zutphania Com. Sarwerda Com. Salmensis Com.

§. XXI. Quod Ducem *Guisium* attinet, ultimo defunctus Josephi Ludovici filius nominabatur *Dux Alensonii, Guisiæ, Iousæ & Engolismæ, Princeps Ionvillæ, Comes Alesii & Pontivi* (Ponthieu) *Alensonii* titulus à matre est, *Isabellâ Aurelianensi* filia Gastonis Joannis Baptistæ, cui inter alios principatus Alensonius etiam assignatus erat. *Guisa* in Tierrassiâ sita ad Æsiam dynastię veteris caput fuit, & legitur aliquis *Godofredus Dominus*

Tituli Guisiorum. Alensonium. Guisa.

Guisæ,

Guisæ, qui uxorem habuit Adam Hilduini Com. Rocecii f. Roucii filiam, quibus natus est *Guido*, cui Adelheidis Buchardi Montmorencii nupsit, avus *Adelvidis* f. Amelinæ, quæ hereditatem *Iacobo Avennensi* attulit: à nepti hujus *Maria* cum aliis bonis eadem hereditas domui *Castilioneæ* illata est, cum *Maria* Hugoni Castilioneo nupsisset. Cum hujus filius Joannes successisset matri, non nisi filiam *Ioannam* reliquit: cui mortuæ successit inter alios *Hugo* patruelis, à quo iterum filius *Guido* Guisam habuit. Uti verò deinceps Castilionea bona in varios dispersa, non satis distinguo, ad quos Guisia venerit. Primum Guisiæ comitem inter Lotharingos video nominari à *Fr. Anselmo Fridericum Valdimontii Comitem*, Caroli Ducis fratrem: alibi lego *regem Isabellæ Lucenburgicæ*, cum nuberet *Carolo Andino Com. Meduanæ*, donasse *Guisam* & *Ligneium*: qua ratione ex *Andina* successione Guisia Lotharingis obtigisset. Quicquid verò hujus sit, comitatus dein attributus est Antonii fratri *Claudio*, qui in Francia Lotharingorum sator est, in cujus gratiā 1527. Franciscus *Ducale* axioma attribuit. Ex eo in ejus primogenitis mansit. De *Ioufsino* titulo dictum §.18. Nec non de *Engolismensi*. *Ionvillæ* titulus, qui plerumque, dum Guisii duces viverent, primogenitorum esse solebat, originem habet à *Margareta Ionvillea Friderici Lotharingi* uxore. Ea aviam habuerat *Margaretam Valdimontii* comitatus heredem: ex masculis autem descendebat à *Stephano de Vallibus*, qui in Campania ad Matronam *Ioinvillam* seculo undecimo condidit, & ab uxore comitatum *Iovimacum* (Joigny) obtinuit. Nepos fuit *Godfridus II.* pater *Reinhardi*, à quo reliqui *Iovimaci* comites, & *Rogerius*, à quo *Ionvillæ* Domini cæteri, *Senescalli Campaniæ*. Rogerii pronepos fuit *Simon*, pater *Ioannis* & *Simonis*: ab hoc Domini de *Gex* f. *Gesii* descendunt, ab illo, qui vitam Ludovici IX. regis scripsit, reliqui *Ionvillei*: ejus verò nepos *Henricus* à matre *Valdimontii* comes filiam genuit *Margaretam*, per quam diximus delatam esse successionem ad Lotharingos. *Principatus* dignitas 1552. beneficio regio accessit. Comitatum *Alesium* itidem attulit *Francisca Maria Valesia* uxor Ludovici Lotharingi D. Jousani. Ejus autem avia Carola f. Henrici Montmorencii cum Carolo Valesio nupsisset 1591. dotalem eum attulit. Demum *Pontium* f. *Pontivi* comitatus, cui à *pontibus*, quibus *Somonam*, *Altheiam* & *Quantiam* straverant Romani, nomen est, varios Dominos habuit. Quidam *Angilbertus* memoratur f. *Engelbertus Dux Pontivi* ex *Bertha* Caroli M. gener. Ex ea creditur descendisse *Gulielmus Comes Boloniæ*, *Pontivi & Pauli fani*, qui tribus filiis *Ernoaldo* f. *Erniculo*, *Hilduino*, & *Hugoni* tres comitatus reliquit, huic *Teroanæ* f. *S. Pauli*, illi *Boloniæ*, isti (*Hilduino*) *Pontivi* f. *Abbatisvillæ*: hujus nepos fuit *Hugo* gener Hugonis Capeti regis: demum heres comitatus *Agnes* nupsit *Roberto Mongomerio*, à quo nova comitum prosapia, terminata in *Ioanne II.* cui successit soror *Maria*, initio *Simonis Dammartinii*, dein *Matthæi Momorantii* uxor. Ex illo nata *Ioanna*, uxor *Ferdinandi III. R. Castiliæ*, & dein *Ioannis Nigellani*. Peperit quidem illa Joanna etiam filium *Ferdinandum*, ast quod ante matris fata decessisset, non successit, sed ejus soror *Eleonora Edoardi I. Regis Angliæ* uxor: unde etiam nepos *Edoardus III.* juramentum de hoc comitatu Philippo Regi præstitit 1329. Inde frequentes, dum Anglicæ turbæ durarent, de eo contentiones: Carolus VI. comitatui, ut non iterum à corona alienari posset, privilegium 1411. dedit: denuo 1424. coronæ eum univit *Henricus Angliæ rex*, cum rerum in *Francia* potiretur. 1435. eum cum aliis *Carolus VII.* Duci *Burgundiæ* concessit. Demum regno iterum assertus est. *Ludovicus* autem XIII. Rex *Carolum Valesium* supra dictum *Ducem Engolismæ*, & *Pontivi comitem* creavit, ab hoc ad posteros transmissus est. Cæterum scutum *Pontivense* pingitur *aureum*, impressis *tribus diagonalibus baltheis cæruleis*, quibus tres dictos fluvios, quibus aurei agri intersecentur, notari volunt.

Hujus Domini & successio. Jonvilla. Ejus Domini. Successio ad Lotharingos. Alesia. Pontivi C. Ejus Domini.

§. XXII. *Aumalia* linea extincta, & illa ad *Nemorosios Sabaudos* delata successione, superest *Ellebovia*. In ea Caroli II. illos lego titulos: *Dux Elleboviii*, *par Franciæ*, *Com. Harcuriæ*, *Lislebonnæ*, *Riusii & Busancii*, *Dom. Rupisfortis*. Quod *Elleboviium* concernit ad Sequanam in Normannia opidum; in potestate illud familiæ Harcuriæ erat: ex qua seculo decimo quarto *Joannes Comes Harcuriæ* marescallus & admiralis Franciæ fuit, qui *Ioannem II.* genuit, cui ab uxore Blanca f. Johannis (ex Castellanis) Pontivensis, comitatus *Aumalæ*, item in Normannia situs, obtigit. Horum nepos *Ioannes IV.* præter filium Joannem, qui prælio ad Vernolium cecidit, *Ioannem* & *Mariam* genuit: illa nupsit *Ioanni IV.* *Dn. Riusii* & *Rupisfortis*, heres *Harcuriæ*: hæc comitissa *Aumalæ*, Domina *Meduanæ* (cui deinceps in gratiam Caroli Lotharingi 1573. *Ducatus* dignitas collata)

Ellebovia lineæ successio. Ellebovium.

collata) & *Ellebovii Antonio Lotharingo* C. Valdimontii nupsit. Ita cum in Lotharingicam familiam delapsum esset *Ellebovium*, minimo natu filio *Renato* Claudius eum reliquit: ei verò *Ducatus* & *Paritatus* dignitatem 1581. Henricus III. addidit. De *Harcuria* item dictum est, qua ratione ad *Riusios* devenerit: ex illis *Claudius Riusius Harcuriæ* comes præter alias filias & filium *Claudium Luisam* genuit *Renati Lotharingi* uxorem, qui ab ea Harcuriam nactus est. Porrò *Harcuriorum* tessera gentilitia est parma *rubea* duabus *fasciis aureis* insignis. Ita etiam de *Riusio* patet: quam familiam à quodam *Guitrenoco Dn. de Rieux*, qui 1071. mortuus est, deducunt. Cæterum illud dominium *Riusium* initio *Claudii* filia *Luisæ* soror *Coliniæ* domui intulit, nupta Francisco Domino Andeloti, in cujus liberis Franciscus titulum quoque gessit. Sed Claudiæ prosapia extincta ad *Ellebovios* venit successio. *Riusium* gentile symbolum constat scuto *cæruleo*, in quo 10. *numi byzantini aurei*: quæ forte ratio numorum, quos in limbo Harcurio videmus subdistinctioni adhibitos. vide n. 19. *Rupisfortis* eidem Riusiæ hereditati debetur Dominium. Riusii autem hoc nacti erant ex Joannis conjugio cum *Ioanna* f. *Theobaldi Dn. de Rochefort*, Vicecom. de Denges. *Busancii* comitatum *Philippus Cabotius* admiralis Franciæ superiori seculo tenuit: Dein filius ejus *Leonorus*: hoc genita est *Margareta Caroli Ducis Ellebovii* uxor.

Harcuriū. Riusium. Rupisfortium C. Busancium.

§. XXIII. In *Harcurio* ramo illos legò titulos: *Com. Harcuriæ, Armaniaci, Carnii, Brionæ, Vicecom. de Marsan, Neubland, Couliege, Binand*, &c. *Magnus Seneschallus Burgundiæ*, &c. In his rationem quorundam investigare non valeo. *Carnium* (Charny) comitatum *Philippo Cabotio* modo memorato donavit principissa *Arausionensis*, Cabiloniæ genti allatum ex *Lucenburgia* stirpe: nam *Philiberta Lucenburgia*, Joanni Cabilonio Arausionensi principi nupserat, Philippi autem illius neptis erat *Margareta Caroli Ellebovii* uxor. Cæterum *Charny* gestat in scuto *rubeo tres parmulas argenteas*. *Briona* (Briône) si eadem est cum *Brion*, itidem debetur *Margaretæ Cabotiæ* cum *Carolo Ellebovio* matrimonio: cæterum Brion allatum Cabotiis, conjugio *Isabellæ Rupichovartiæ* Dominæ Asperimontis & Brioni atque Renaldi Cabotii Domini Jarnacii.

Tituli lineæ Harcuriæ. Carnii C. Brion. C.

§. XXIV. Cum *Hierosolymitani* symboli aliquoties hoc capite facta sit mentio, appendicis loco exhibebimus uno conspectu, qui regni illius prætensionem sibi attribuerunt. Ut verò rectius id intelligatur, historia præmittenda est. Postquam *Hierosolyma* à Christianis expugnata fuerant, *Godofredo Bulioneo* 1099. regnum delatum est, quod post eum frater *Balduinus*, hocque mortuo *Balduinus de Burgo* dictus, è *Retelensium* comitum sanguine gessere. Inde ei successit *Fulco Andegavensis* ex *Milesinde* filia gener, atque huic filii *Balduinus III.* & *Almericus*. Hunc patrem excepit *Balduinus IV.* leprosus, & hunc, qui sorore *Sibylla* atq; *Gulielmo Montisferratensi* prognatus fuerat, *Balduinus V.* qui brevi post à vitrico *Guidone Lusiniano* veneno sublatus est. Ita Guidoni thronus quem invaderet patuit, brevi tamen usura, quia eodem anno 1186. à *Saladino* præter ipsum regem *Hierosolyma*, *Ascalon*, *Ptolemais* capta. Cum dimissus Guido regnum qualicunque vi iterum repeteret, æmulus obstitit *Conradus Montisferrati* princeps, qui Balduini & Sibyllæ sororem *Isabellam* in matrimonio habebat. A *Conrado*, qui Tyri sedem fixerat, filia nata *Maria*, quæ *Ioanni Brennæo* nupsit, sed hic postquam aliquandiu felicia arma gessisset, in Ægyptum usque victor procedens, tamen conatus omittere coactus est, & frustra Europæorum auxilia solicitavit, tandem mortuus 1237. Ejus filia *Iolanda Friderici II. Imperatoris* & *Siciliæ* regis uxor fuit. Ex altera parte *Guido Lusinianus Ptolemaidi* & dein *Cypro* imperavit: post eum sceptrum idem frater *Almericus*, ipse etiam *Isabellæ Hierosolymitanæ* ultimus maritus, gessit, & successione ad posteros *Lusinianos* transmisit. Inde varii tituli regni ejusdem oriuntur, à *Brennæis* aut *Lusinianis* arcessiti.

Prætensiones in regnum Hierosolymitanum.

Sunt ergo competitores regni hujus: 1. *Pontifex*. apud *Spreng*. p. 166.

Prætensio Pontificis. Fundamenta.

1. Quia *Friderici II. Imp.* nuptiis cum *Iolanda Brennea*, Hierosolymitanum regnum junctum *Siculo*, quod feudale Pontifici in eandem naturam mutat accessionem. (Ast accessio non facta regno Siciliæ, sed Friderico ipsi.) 2. Quod *Manfredus* à Pontifici exutus regnis. (Verum de Hierosolymitano nulla mentio.) 3. Nicolaus IV. Carolum II. coronavit *Siciliæ* & *Hierosolymorum* regem. apud *Bzov. T. 13. ad ann.* 1289. n. 15. Sic & Joannam & maritum Ludovicum. anno 1352. *Bzov. T. 14. ad* 1352. n. 5. Nec aliter puto Carolum Dyrrachium à Papa Urbano 1381. coronatum. (Verum coronatio non

inducit

inducit superioritatem. Quid argumentum ad rem faciat apud *Spreng.* cum *Mariæ* Friderici III. filiæ regnum Siciliæ adjudicatum scribit, non capio. Ut enim ipse Siciliæ regnum exprimit, ita ut apud *Surit. rer. Arag. ad ann.* 1377. testamentum Friderici patris, tantum *Siciliæ regnum, ditiones Athenarum, Neopatriæ & insulas Siciliæ* adjacentes exprimit.

2. *Reges Galliæ* & *reges Hispaniæ*, quorum hi etiam in titulo mentionem faciunt, utrique ob regnum *Neapolitanum*, quod qua ratione ab illis vindicetur, alibi videndum. (confer c. 38. n. 18.) Regno autem Neapolitano junctum Hierosolymitanum intelligi posset, illis fundamentis. Prætensio regum Franciæ & Hispaniæ, ex jure regni Siculi.

1. *Matrimonio Iolandæ s. Ioles Brennensis & Friderici II.* qui ipse etiam obtinuit *Hierosolyma*, & consortem regni filium Conradum ex Jola natum constituit. vide *Bzov. Tom.* 13. *ann.* 1229. *num.* 1. conf. *ann.* 1235. *num.* 8. & 1250. *n.* 13. 2. *Cessione*, qua *Maria Rupini vel Raimundi Principis Antiocheni* ex *Melisendi Hierosolymitana* filia, vidua Friderici Svevi nothi, principis Antiocheni, jus suum cessit *Carolo Andino* R. Neapol. 1276. Qui ob hoc illam coronam sumsit. vid. *Sammarthan. hist. geneal. Franc. L.* 30. *c.* 1. Unde postea, cum Templarii reddidissent regi Cyprio coronam sacram regni, Carolus II. R. Neapolitanus ordinis bona in regno suo fisco addixit apud *Bzov. annal. T.* 13. *ann.* 1289. *n.* 15. 3. Sæpius repetita *coronatione*, cum præter Siculi regni titulum, etiam Hierosolymitanum in inauguratione assumerent. Opponi multa possent, si quis genealogiam Lusinianam consideret, ut & Friderici II. successionem. Fundamenta.

3. *Domus Lotharingica*, quæ scuto areolam Hierosolymitanam inserit, non tam ob *Godofredum Bullioneum* R. Hierosolymitanum, Lotharingicæ stirpi hactenus falso inseri solitum, quam ob successionem *Andegavensem*, quæ jura Neapolitana complectitur. confer num. 17. Huc illa *Cassani*, qui *rech. des dr. de France. L.* 1. *cap.* 8. *pag.* 444. perhibet, quod loco reliquarum *Andinarum* prætensionum successio *Hierosolymitana Lotharingis* sit concessa: *Attendu aussi, que pour toutes les pretensions, qu'ils pouvoient avoir tant sur l'* Aragon, Provence, *que autres Seigneuries de la maison* d'Anjou, *le Royaume* de Hierusalem *leur a esté baillé, qui appartenoit aux Rois* de France: *comme temoigne* Bartole in l. id ab hostibus. de legat. 1. *quoy que occupé par les Sarrazins.* in Clement. plerisque de Elect. Petr. Jacob. in Prat. de succ. leg. Prætensio domus Lotharingicæ.

4. Domus *Sabaudica*, ex successione Cypria *Lusinianorum*, prætensionem arcesseret Hierosolymorum, cum Lusiniani jura Hierosolymitana tanquam sibi debita in titulis asservarint. Nec tamen titulum Sabaudi hactenus assumsere, contenti symbolum in scuto deferre. Præter hos *Montisferratenses* (quorum scutum suo nunc inserunt Mantuani) Hierosolymitanas cruces insignibus ascripsere propriis, forte tamen memoriæ potius, quod ex familia aliquot reges regno illi præfuerint, quam quod prætensionem ad se spectare crederent. Pari modo etiam *Urbinates*, cum Neapolitanis reliquis symbolis cruces has scuto inseruerunt. In familia *Badensi*, quod filio Ludovico Wilhelmo principi parens Ferdinandus Maximilianus destinarat, sigillum *Hierosolymitanas* cruces etiam defert, quod *Maria Sabaudica* soror Caroli Bellicosi Ducis Sabaudiæ nupta *Philippo M. Hochbergensi* jus Cypri & Hierosolymorum intulerit Hochbergiis, à quibus illud ad Badenses. Verum quicquid de omnibus illis prætensionibus & titulis sit, à pluribus jam seculis cum urbe illa Palæstinam totam Mahometani tenent; nec inani gloria veterum titulorum moventur. Prætensio domus Sabaudicæ. Cruces Hierosolymitanæ insignis Montisferratensis & Urbinatum & Badensium March.

Caput LIX.

Com. Manderscheidii.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ origo ex Austrasiæ regibus. Comites Manderscheidii. Domini. Kayl. Kerpen. Dom. à Kerpen. Wartenstein. Dauhn.*
2. *Comitum titulus resumtus. Sleida. Blanckenheim. Lineæ.*
3. *Linea Sleidensis.*
4. *Manderscheid. Arx demum ad Kaylenses.*
5. *Virnenburg Com. ad Manderscheidios. ad Lœvvensteinios.*
6. *Blanckenheim. ad Sleidenses. Manderscheidios.*
7. *Roucy. ad Arceienses. Wasnadios. Sarapontanos. Lucenburgios. Nassovios. Manderscheidios?*
8. *Dominium Dhaun. Quomodo ad Manderscheidios.*
9. *Dominium Cronenburg.*
10. *Bettingen Dom. ad Blanckenheimios. Sleidenses. Manderscheidios.*
11. *Sleida. ad Manderscheidios. Marcanos.*
12. *Kerpen Dom. ad Sombrevios. Manderscheidios. Marcanos.*
13. *Alia dispositio.*
14. *Galeæ. Virnenburgia. Manderscheidia. Blanckenheimia.*
15. *Linea Geroldsteinia.*
16. *Galeæ.*
17. *Linea Blanckenheimia Dom. Junckerath.*
18. *Galeæ.*
19. *Saynensis successio & insignia.*
20. *Linea Kaylensis. Com. Falckenstein. Dom. Reipolzkirch. ad Lœvvenhauptios. Manderscheidios.*
21. *Dispositiones ex Sibmachero.*
22. *Tituli.*

§. I.

Familiæ origo ex Austrasiæ regibus. INter Comites, qui Westfaliæ circulo in Rheni sinistra ripa annumerantur, inprimis est Illustrissima *Manderscheidiorum* familia, cujus ditiones fere Trevirensi ac Coloniensi diœcesibus, Lucenburgio & Juliacensi Ducatibus concluduntur. Primum comitem *Wilhelmum Schvventusboldi* cujuspiam (an forte Svantipolci?) ultimi *Austrasiæ* regis filium fuisse, & *Manderscheidium* Dominium obtinuisse, perhibet domestica traditio: & torneamentorum indiculus eundem Wilhelmum comitem in primis equestribus ludis 934. *Magdeburgi* celebratis enumerat. Hic ex Cunigunda filia Comitis Hannoniæ & Namurci dicitur genuisse *Wilhelmum II.* Comitem, qui sub Conrado II. 1019. *Trevirensibus* ludis equestribus interfuerit. A quo continua serie ad nos usque stirpem enumerant. Ei enim ex *Cunigunda Iuliacensi* filios dant *Henricum* & *Richardum*, quorum ille *Comitis*, hic *Domini Manderscheidii* titulo usus est; ab illo reliqui comites, in quibus *Henrici* abnepos *Wilhelmus* seculo decimo tertio sine prole, s. potius filio jam extincto pater *Henricus* orbus, defecit. *Richardus Dominus Manderscheidii* in castello *Nidermanderscheid* circa 1133. vixit, & ex *Helvige Iuliacensi Richardum* genuit, cujus uxor *Agnes* filia *Robini Domini in Esch* in valle Witlichia & Irmgardis de Mailberg *Kailam* marito attulisse videtur. His nati *Theodorus* & *Foltardus*, illius filii *Wilhelmus* & *Henricus* Coloniensis Canonicus ἄπαιδες decessere, hic qui primus *Kaylæ* titulo usus *Winnemarum* genuit, qui *Henrici Comitis* agnati hereditatem adivit, & cui *Hildegardis* uxor dynastiam *Kerpen* in Eiffelia attulit. Hujus pronepos *Henricus* ex *Irmgardi C. de Bettingen* præter *Americum* equitem & *Vdalricum* Canonicum Coloniensem genuit *Wilkinum* atque *Richardum*, quorum hic *Kerpensem* dynastiam in partitione nactus insignia & nomen *Kerpæ* assumsit, Manderscheidio omisso, autor novæ lineæ, cujus heres demum in familiam *Sombreviam* elocata, ad hanc, sed iterum alia fœmina ad *Manderscheidios* reduxit successionem. *Wilkinus Manderscheidios* prosevit. Ejus atnepos *Theodoricus* uxorem habuit *Elisabetham* filiam & heredem *Tilmanni de Stein-Callenfels* ex Francisca de Rodemachern, heredem dominii *Wartenstein*; eorum filius *Theodoricus Irmgardim* heredem & filiam *Theodori Domini in Dhaun.* His præter alios nati *Vlricus*, qui in dissensione *Archiepiscopus Trevirensis* electus, sed in Romano, ut pallium peteret, itinere 1435. morte oppressus est, & *Theodoricus* linearum trium communis pater.

Comites Manderscheidii. Domini. Kayl. Kerpen. Domini à Kerpen. Wartenstein. Dauhn.

Comitum titulus resumtus. §. II. *Theodoricus* hic titulum *Comitum*, quem ab aliquot seculis gens in vulgari usu intermiserat, nisi quod Theodoricus aliquis, qui seculi decimi tertii prioribus decadibus vixit, in ludis equestribus *Comes* & comitibus mistus legitur, recepit beneficio *Friderici III. Imperatoris*, idemque ab uxore *Elisabetha* herede *Sleidensi*, quam 1443. duxit, *Sleidam, Junckerath* & *Neuenstein*, tum post mortem *Wilhelmi Lonensis* s. *Lossensis* Comitatum *Blanckenheimii*, Dominia *Casselberg, Geroldstein, Bettingen*, suæ familiæ junxit, atque

Sleida. Blanckenheim.

atque ex tribus filiis quatuor lineas, ex *Cunone Sleidensem* s. *Virnenburgiam*, ex *Ioanne* per *Gerhardum* nepotem *Geroldsteiniam*, per alterum nepotem *Arnoldum Blanckenheimiam*, ex *Wilhelmo Kaylensem* prosevit: quæ singulæ alia insignium dispositione usæ sunt, & tres superstites adhuc utuntur. [Lineæ.]

§. III. Quæ in *Cunone* cœpit *Sleidensis* s. *Virnenburgia* linea per *Theodoricum seniorem* continuata est, patrem *Theodorici* medii & *Francisci*, quorum hic tantum duas filias genuit, ille *Theodoricum juniorem* & *Ioachimum*, in cujus filiabus, quæ inter se hereditatem partitæ sunt, defecit linea. Cæterum clypeus, quo hæ usæ sunt, duabus perpendicularibus lineis & totidem transversis in novem quadras distinctus fuerat, quas ordine lustrabimus. [Linea Sleidensis.]

§. IV. Prima areola *aurea fasciam tortuosam* s. *sinuosam coccineam* continet, quod gentile *Manderscheidiorum* δόγμα est, adeoque omnibus lineis commune, & antequam alia accederent, solum scuti ornamentum. Hoc *Manderscheid* aliqui dictum putant, quasi *viri discedentes* aut solum vertentes, aut qui viros dissidentes conciliarent, sed ab aliis probabilius dicitur *Mangerichscheid*, *Mangerici limes*, vel *Manfridscheid*, *limes Manfridi*. Æg. Gelen. de Col. Agr. magn. l. 2. s. 18. p. 171. qui ex Liskirchiorum archivo hanc gentem ex *Clematio-Ubia* deduci asserit. Porro *Manderscheidiam* arcem, à qua stirpi nomen, *Magdalena Ioachimi* filia, attulit marito *Stenoni Lœvvenhauptio* C. Rasburgio: à cujus filia *Elisabetha Amelia Philippus Theodoricus Manderscheidius* ex *Kaylensibus* eam obtinuit: Unde nunc quoque Kaylenses eam possident. [Manderscheid.] [Arx domum ad Kaylenses.]

§. V. Areola proxima *aurea septem dispositos duobus ordinibus* (4. 3.) *rhombos coccineos* refert, notando *Virnenburgio* comitatui. Conf. Wapenb. P. 2. p. 20. 3. p. 25. Hunc ditionibus suis vicinum, iisdem junxit Cuno matrimonio *Mechtildis* s. *Mettæ Comitis Virnenburgicæ*, Wilhelmo & Francisca Rodemacherana natæ: adeoque rhombos istos scuti quadripertiti (cujus primum & quartum valvulum Manderscheidia tessera implebat, mediam verò toti incumbentem parmulam *Blanckenheimius* leo) areæ secundæ & tertiæ primus inseruit. Continuatus est ille comitatus in descendentibus, donec deficientibus his jus illius *Elisabetha* Joachimi filia marito *Christoph. Ludovico C. Wertheimio* & *Lœvvensteinio* afferret. Unde quæ ex eo conjugio orta est linea, *Virnenburgum* adhuc tenet, & tesseram clypeo suo inseruit, quod supra c. 56. vidimus. [Virnenburg Com.] [ad Manderscheidios.] [ad Lœvvensteinios.]

§. VI. In laterculo proxima *aureo* conspicitur *leo niger*, *sanguineam linguam protendens*, incumbente superiori corporis parti *fasciola quadrifida* (alibi quinque segmenta vidi) *rubea*. Hoc symbolo Dominium s. Comitatus *Blanckenheim* significatur. Wapenb. P. 2. p. 29. conf. Wapenb. P. 3. p. 25. Hic comitatus Blanckenheimius in Eiffelia situs, tribus horis à Monasterio Eiffeliæ distans morte *Gerhardi* ultimi Com. Blanckenheimii ad filiam primogenitam *Lineam* delatus est, nuptam *Gerhardo Com. Lœnensi & Domino Iuliaci*, cum verò hujus filius Wilhelmus 1480. (al. 1467.) sine prole interiisset, successio delapsa est ad Gerhardi alteram filiam *Annam Ioannis Dn. Sleidensis* uxorem: Hi parentes fuere *Elisabethæ*, quæ marito Theodorico Manderscheidio præter Sleidam, etiam Blanckenheim, Geroldstein, Casselburg & alia attulit. Ratio *fasciolæ* rubeæ leoni incumbentis ex eo duci videtur, quia cum *Lossensium* tessera fuerit leo niger in aureo clypeo, linea hæc junior, quæ Blanckenheimium tenuit, & ex Lossensibus s. Lœnensibus forte ipsa quoque descendit, ex seculi more discerniculum illud assumsit. [Blanckenheim.] [ad Sleidenses.] [Manderscheidios.]

§. VII. Quarta area, quæ secundi ordinis prima est, *aurea leonem rubeum* (cui alicubi vidi *lambellam cæruleam* inprimi) repræsentat, comitatus *Roucy* seu *Roceii* (German. Rüttich) in agro Lucenburgio tesseram, qui ex originaria *Roceiensi* gente, quæ ex *Veromanduis* adeoque Caroli Magni nepotibus orta, matrimonio *Adelheidis* s. *Alis* f. *Ebali Comitis*, *Hilduino IV. Com. Arceiensi* (d'Arces) nuptæ, ad hanc stirpem venit. Hæc terminata est in *Eustachiam Roberti Guiscardi* filiam, *Roberti de Wasnadio Dn. de Pierrepont* uxorem, unde *Ioannes II. Comes Roceiensis* natus: novæ stirpis sator, ex qua Joannis Comitis filia *Ioanna* heres comitatum attulit marito *Roberto Sarapontano Dn. de Commercy*. Inde delatus est in familiam *Lucenburgiam*: in qua *Antonius C. Roceiensis* & *Briennensis* vocitatus filium *Carolum* habuit, nepotem *Ludovicum Comitem de Roucy*. Qui sororem habuit *Franciscam* (alii Antonii filiam volunt) initio *Bernardo M. Badensi*, dein *Adolfo Com. Nassovio* nuptam, matrem ex hoc *Magdalenæ*, quæ *Ioachimo Manderscheidio* comiti hereditatem attulit, plurium filiarum [Roucy.] [ad Arceienses.] [Wasnardios.] [Sarapontanos.] [Lucenburgios.] [Nassovios.]

mater

mater. In divisione hereditaria *Roceius* comitatus initio *Wilhelmo Leuchtenbergio Landgravio* Ericæ ex istis filiabus Manderscheidiis marito attributus; Parentibus successit *Maximilianus Adamus* gentis ultimus. Hoc ergo 1646. extincto, hereditatem crevit matertera *Anna Salome* Manderscheidia, conjux *Caroli C. Manderscheidii*, atque ita ad *Geroldsteinios* ille delatus est comitatus.

Mander-scheidios.

Dominiū Dhaun.

§. VIII. Quæ juxta hanc est *aurea clathris rubeis* distinguitur, notando Dauhnio Dominio, in Archiepiscopatu Trevirensi sito. Cum 1421. *Dietericus Dn. de Dhaun, Dn. in Broich* & *Clussart* sine masculis decessisset, Otto Archiepiscopus Trevirensis successionem nactus est: sororibus verò illius *Irmgardi* Theodorico Manderscheidio. vid. n. 1. nuptæ hic Otto *arcem veterem Dauntam* s. *Altendauhn* s. *Altenburg*, cum omnibus quæ inde dependebant, alteri *Catharinæ Ioannis Nobilis Dn. de Reineck* uxori *Broich* & *Clussart* feudo contulit. Dauhniæ illius familiæ duo adhuc superant rami *Dauhnius* & *Falckensteinius*, in quorum scutis iidem clathri rubent.

Quomodo ad Manderscheidios?

Dominium Cronenburg.

§. IX. Areola secundi ordinis extrema *argentea aquilam rubeam* repræsentat, designando Dominio *Cronenburg* in Eiffelia sito: quod varios Dominos habuit, demum ad *Manderscheidios* delatum est, & quidem matrimonio *Annæ Salomes* ex *Virnenburgicis* ad *Geroldsteinios* delapsum. Dominio huic propria galea est, cui insistit *corona nigra*, & super eam *fasciculus pennarum* vel *foliorum nigrorum* consertus.

Bettingen Dom.

§. X. Quæ infimam seriem orditur, areola *argentea flumine cyaneo* ex angulo superiori *dextro* in *sinistrum* inferiorem perluitur, appictis utrinque *ensibus* s. *pugionibus cæruleis* (*Sibmach.* cruciculas miniatas facit.) Notatur hac tessera Dominium *Bettingen*, in Eifelia ad fluv. Kyll, horæ spatio Geroldsteinio distans. Habuit illud suos dynastas, ex quibus 1285. *Cuno* cum Gerhardo C. Blanckenheimio bellum habuit, quo per arbitros composito, Cuno Gerhardo dominium suum *feudo* obtulit. Unde cum sine heredibus extingueretur, mansit *Blanckenheimio* conjunctum, & cum eo per Sleidenses ad Manderscheidios delatum est, nunc in potestate *Geroldsteiniæ* lineæ. Huic areolæ debetur galea cum imposita ala, scutaria impressa figura.

ad Blanckēheimios. Sleidenses. Mander-scheidios.

Sleida.

§. XI. Proxima quadra *cærulea leonem vultu obverso* s. *leopardum* erectum *argenteum* defert, notandæ *Sleidæ*, quam Theodorico comiti à conjuge allatam diximus. Inde Virneburgia linea extincta Philippus Com. Marcæ ob conjugem *Catharinam Manderscheidiam Sleidam, Kerpen* & alia Manderscheidia bona occupavit, & ad posteros transmisit. Unde nunc possidet *Antonius Marcanus*: Sed ob hoc Manderscheidii & alii cohæredes in jus Marcanos vocarunt, & adhuc sub judice lis est.

ad Mander-scheidios. Marcanos.

Kerpen Dom.

§. XII. Extremus laterculus *argenteus fasciam sinuosam* s. *tortuosam rubeam* continet, notandæ *Kerpensi* in Eifelia dynastiæ. Solo parmæ metallo à Manderscheidia tesseram hanc differre aspectus docet. Nisi fallor, illa ratio fuerit, quod Richardus (de quo §. 1.) cum Kerpense Dominium è fraterna divisione nancisceretur, & Manderscheidium nomen omitteret, patrium tamen σῆγμα non omnino deposuerit, sed ex more illius seculi (de quo P. 1. c. 8.) tinctura diversa usus sit, quæ discerniculi species fuit. Unde vel Kerpæ prius tesseram peculiarem non fuisse, vel eam nova hac adscita abolitam, probabile est. Mansit hæc tessera penes Kerpenses illius Richardi posteros, qui circa 1400. in *Margareta* defecere, *Wilhelmi Sombrevii* Dn. de Reckum & Grandlez uxore, unde natus *Wilhemus* Sombrevius Dn. Kerpensis, Reckumius & Grandlezius, pater *Friderici*, qui *Fridericum* alium genuit, & hujus demum heredem *Margaretam Henrico Dom. de Reichenstein*, & altera vice *Theodorico Com. Manderscheidio* nuptam. Quo conjugio ad familiam istam Kerpensis ditio rediit. Extincta linea Virneburgia, *Marcani* hoc quoque dominium sibi asseruere: sed sententia Cameræ viduæ ducissæ Arschotanæ & filio addictum, ab illis nunc quoque possidetur. Nobilium de *Kerpen* in Rhenano tractu eadem tessera est apud *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 127.

ad Sombrevios. Mander-scheidios. Marcanos.

Alia dispositio.

§. XIII. Alibi aliam dispositionem vidi, ut videlicet loco leonis *Roceiensis* quartam areolam *nigram aurea aquila* ornaret, septimam aream occuparet fascia *Kerpensis*, in octava leonem *Sleidensem* coronatum stiparent lilia, ultimus laterculus *rubeus* scutulo *argenteo* impressus *baltheo diagonali cæruleo* induceretur. Sed uti & hæc quadra & aquila illa ignotæ mihi sunt explicationis, ita priori malo adhibere fidem dispositioni.

§. XIV. Huic

§. XIV. Huic clypeo impositæ galeæ tres: quarum media inter duo cornua nigra (aliqui extremo margini globulos adjungunt aureos.) *Virneburgium* totum scutulum sustentat. Prima *Manderscheidia* tegitur pileolo lato rubeo, cujus ora auro reducitur, impositis duabus caudis pavoninis. Similis illi est tertia cassis, nisi quod inter duas caudas visitur scutulum *Blanckenheimium*. Galeæ. Virneburgia. Manderscheidia. Blanckenheimia.

§. XV. Priori hac linea extincta superant hodienum tres reliquæ: ex quibus *Geroldsteinia* perpendiculari linea una & duabus transversis in sex areas parmam dividit: ex quibus prima *Manderscheidiam* sinuatam fasciam, altera capitis leonem cum fasciola incumbente *Blanckenheimii* δῆγμα, tertia leonem rubeum *Roccensem*, quarta aquilam *Cronenburgiam*, quinta fluvium diagonalem *Bettingensem*, extrema clathros *Dauhnios* repræsentat. Hac dispositione primum video usum esse *Carolum* comitem. Ejus enim patri & avo illam placuisse vidi, ut parmæ ex *Manderscheidio* bis repetito, *Blanckenheimo* & *Dauhnio* symbolis, quadripertitæ, alia media parmula imponeretur, quadris duplici *Bettingensi*, & duplici *Roccensi* constans. Linea Geroldsteinia.

§. XVI. Huic galeæ insistunt tres: quarum prima tecta pileolo lato rubeo, cujus ora auro reducitur, cauda pavonina superbit s. duabus juxta positis, secunda coronata inter duas alas aureas adversum canem nigrum coronatum sedentem, exserta lingua rubea sustinet, tertiam itidem pileolo lato tectam ornant duæ caudæ pavoninæ, interposito scutulo Blanckenheimio. Laciniæ utrinque aureæ & coccineæ. Galeæ.

§. XVII. *Blanckenheimia* linea in hac gente proximum locum occupat, quæ scutum gentilitium quatuor laterculis distinguit, quorum primus *Manderscheid* notat, proximus *Blanckenheim* & qui ultimus est *Dauhn*. Tertius demum notandæ Baroniæ *Junckerath*, *cæruleus aureis liliis* spargitur *impresso leone argenteo*, cujus pectori incumbit *fasciola quadrifida coccinea*. Cum verò Sleidensis successionis illa pars fuerit, suspicio esse potest, lilia illa & fasciolam discerniculi causa apposita. Forte quod dynastia illa juniori alicui ex Sleidensibus fratri, qui illo discerniculo utebatur, attributa ab eo illud signum acceperit, & ad alios transtulerit. Dom. Junckerath.

§. XVIII. Cassides huic scuto imponuntur tres: quarum prima & tertia cum Geroldsteinia communes: media coronata inter duas alas nigras sustinet considentem canem argenteum adversum exserta lingua sanguinea. Laciniæ hinc aureæ & rubeæ, isthinc nigræ & aureæ. Galeæ.

§. XIX. Ex hac linea *Salentinus Ernestus* Comes primo matrimonio sibi junxit *Ernestinam* f. *Ernesti Comitis Saynensis & Witgensteinii*, heredem *dimidii comitatus Saynii*; ex qua *Maximilianum Ioannem Ferdinandum*, qui 1675. Romæ, ubi exercitiis vacabat, extinctus est, *Annam Luisam*, *Franciscam Eleonoram Claram*, *Magdalenam Christinam & Salomen Sophiam Ursulam* genuit: ex quibus prima *Mauritio Henrico principi Nassoviæ*, tertia *Georgio Ludovico Burggr. Kirchbergio*, quarta *Ludovico Friderico C. Wiedensi* nuptæ successionis Saynensis aliquod jus suis attulere. *Maximilianus Ioannes Ferdinandus*, paterno quadripertito scuto, mediam parmam *Saynensem* quadris leopardum *Saynensem*, palos *Witgensteinios*, baltheum diagonalem cum aprugnis capitibus *Freiskirchium*, & castrum *Homburgium* referentibus imponere solebat. Cassides etiam tribus paternis inter serebat duas coronatas, secundo loco *Saynensium* pileum acuminatum & inflexum, quarto *Homburgium* castrum sustinentes. Quæ haud dubie dispositio à sororibus servatur. Saynensis successio & insignia.

§. XX. A Theodorici minimo natu filio Wilhelmo tertia linea *Kaylensis* prosata est. Cui illa dispositio placuit. Ut quadripertito scuto media incumberet parmula, cum tessera *Blanckenheimia*. Majoris scuti primam quadram ornat fascia tortuosa *gentilis*, secundam clathri *Dauhnii*. Tertia *cærulea argenteam rotam* continet. Quarta *viridis aureis plinthidibus* s. *tessellis* sparsa *anchoram argenteam* complectitur. Rota illa *Falckensteinium* comitatum notat, anchora *Reipolzkirchiam* dynastiam, uti videre licet ex *Sibmach.* Wapenb. 1. p. 18. & 30. Jus verò harum tesserarum familiæ attulit *Elisabetha Amalia* f. *Stenonis Com. Rasburgii*. Cum enim *Ioannes Dauhnius C. Falckensteinius* præter Sebastianum & Emiconem filios, qui sobole caruere, Sidoniam filiam genuisset, ea Sveco *Axelio Lœwenhauptio* Comiti Rasburgio nupsit, & *Ioannem Casimirum* atque *Stenonem* genuit. Stenone & Magdalena Manderscheidia nata est *Elisabetha Amalia* Philippo Theodorico Com. Manderscheidio ex Kaylensibus nupta. Quamvis ergo Sidonia Falckensteinia 1579. successioni paternæ renunciasset, & fratre superstite Lineæ Kaylensis. C. Falckenstein. Dom. Reipolzkirch. ad Lœwenhauptios. Manderscheidios.

 mortua

mortua esset: filii tamen in *Falckensteiniam* & *Reipolzkirchiam* successionem jus sibi esse crediderunt: & ut in pacificatione Osnabrugensi jus suum in præfecturam *Brezenheim* & Baronatum *Reipolzkirch* servaretur, impetrarunt. Ab illis ergo ad Kaylenses idem translatum est.

Dispositiones ex Sibmach. §. XXI. In *Sibmach.* Wapenb. P. 1. p. 17. duo Manderscheidia scuta conspiciuntur, quorum prius quadripertitum est ex symbolis *Manderscheidio* & *Junckerathio*, imposita alia parmula media, *Blanckenheimio* atque *Bittingensi* δεύγματι insignita: quam dispositionem *Geroldsteiniæ* lineæ competere ex prioribus patet: Alterum quadripertitum *Manderscheidiam* fasciam atque clathros *Dauhnios* repetit, incumbente in media parmula leone *Blanckenheimio*: quæ ipsa dispositio *Kaylensis* rami superiori seculo fuit. Priori scuto imponuntur galeæ tres, prior Manderscheidia tecta pileolo rubeo ora reducta aurea: ex quo sursum protenduntur duo fasciculi pennarum pavoninarum: Ex secunda coronata exurgit species adversa canis coronata argentei nigris alis instructa: (Paulo aliter Wap. 2. p. 29. in repræsentatione Blanckenheimiæ galeæ, ubi alæ sunt aureæ.) Tertia pileolo nigro tegitur, cujus ora reducta auro fulget, super quo inter duos fasciculos pavoninarum pennarum Blanckenheimius leo, octangulari, cujus anguli pavoninis pennis iterum ornantur, figuræ aureæ inscriptus apparet. Primæ cassidis laciniæ pinguntur argento (an aurum dici debebat?) & minio, secundæ sunt cæruleæ & argenteæ, tertiam quæ circumvolitant nigræ auro ornantur. Secundo clypeo insistit galea Manderscheidia, & alia, ex qua cycnus candidus nigris alis expansis exsurgit. Qui apex est Dhaunius. Laciniæ hinc sparguntur aureæ & coccineæ, isthinc nigræ atque argenteæ.

Tituli. §. XXII. Titulos illos vidi. *Lineæ Sleidensis:* Comites in Manderscheid & Virnenburg, Dn. in Sleiden, Cronenburg, Saffenburg, Neuerburg & Kerpen. Lineæ *Geroldsteiniæ*, Comites in Manderscheid, Geroldstein, Dauhn, Bettingen & Roucy, Dn. in Cronenburg. Lineæ *Blanckenheimiæ*, Comites in Manderscheid & Blanckenheim, Baron. in Junckerath, Domini in Dauhn & Erp, hereditarii aulæ magistri Archidiæceseos Coloniensis. Addidit *Maximilianus Joannes Ferdinandus* ob maternum jus aliqua, hac serie, Com. Manderscheid, Sayn & Blanckenheim, Baro in Junckerath, Dom. in Hachenburg, Daun & Erp, hered. aulæ mag. archidiœces. Coloniensis. Demum *Kaylensis* Comites in Manderscheid, Blanckenheim, Kayl & Falckenstein, Dn. in Dauhn, Reipolzkirch, Neuerburg & Dollendorf.

CAPUT LIX.

Com. Mansfeldii.

ARGUMENTUM

1. *Familia. Scutum. Lotharius II. Imp. Querfort. Islebia. Lutherus.*
2. *Arnstein Comi.*
3. *Ardnaim. Heldrungen.*
4. *Galea.*
5. *Alia dispositio.*
6. *Tituli.*
7. *Budlizii ex Mansfeldiis.*

§. I.

Familia. Scutum. ILlustrissima *Mansfeldia* comitum familia ditiones Magdeburgica & Mærseburgensi diæcesibus, Anhaltino principatu, Saxonia, Thuringia & Schwarzeburgio atque Stolbergio comitatibus inclusas possidet, & scuto, ut Wapenb. 1. p. 14. videre est, quadripertito utitur: primus & quartus quadrans iterum in quatuor areolas dispescitur, quarum *prima & quarta ternis ex argento & cocco fasciis* exaratur, secunda & tertia *argentea sex rhombos rubeos duplici ordine dispositos* continet. Fasciæ illæ *Querfortensem* dynastiam designant, quod antiquum familiæ patrimonium est. Unde jam 850. quidam

Lothar. II. Imp. Querfort. *Bruno nobilis Dominus de Querfort* nuncupatur. Ex eadem gente, si genealogis credamus, oriundus fuit *Lotharius* etiam *Supplinburgensium Comes*, dein *Saxoniæ Dux* & demum *Augusto* solio impositus. Duravit vero Querfortensium Dominorum progenies ad *Brunonem*, qui 1496. postquam turbato mortalitatis ordine filios & nepotes ante se extulisset, vivis exemtus est, & gentem vel potius illam lineam clausit. Ditio verò ad Archiepiscopatum *Magdeburgicum* delapsa est, inde Pace Pragensi 1635. Electori *Saxonico* data, & *Osnabrugensi* 1648. confirmata est. Non tamen minus per-

rexere

rexere symbolo hoc uti Mansfeldii comites Brunonis agnati, atque adeo ipsi etiam
ex Querfortiorum sanguine. In his enim *Burchardus VI. Magdeburgensium Burggra-*
vius, qui 1242. vivendi finem fecit, uxorem duxit *Sophiam Burchardi ultimi Mansfel-*
densium comitis filiam: à quo deinceps reliqui Mansfeldii ad hunc usque diem. Hunc
verò Mansfeldium comitatum rhombi hi designant. In eo *Islebia* est sita, quæ patria Islebia.
fulgidissimum Ecclesiæ lumen & veritatis vindicem Doct. Martinum Lutherum Lutherus.
1483. in lucem edidisse meritò jactat: habitura etiam, cum ibidem 1546. animam ad
Salvatorem emisisset, defuncti exuvias, nisi Serenissimorum Ducum Saxoniæ in
Doctorem suum jus prævaluisset, ob quod Wittebergam devectæ ibidem
quiescunt.

§. II. Secunda quadra *nigra aquilam* continet *argenteam*, *rostro & cruribus au-* Arnstein
reis. Chifflet. insi. E. A. V. n. 205. addit *coronam auream*, quam tamen nostri libri non Com.
agnoscunt: tum interpretatur *Heldrungam*, cum tamen *Arnsteinius* designetur comi-
tatus, vel ipso nomine indice. confer Wapenb. P. 2 pag. 18. ubi tamen perperam so-
lum pingitur rubeum, quod atrum esse debebat. Porrò comitatum hunc ad Hercy-
niam (am Hartz) qui nunc etiam penes familiam est, vendidisse dicitur 1387. *Vlricus*
Reinsteinius Gunthero & *Bussoni* fratribus *Com. Mansfeldiis*: quod autore *Hieron. Hen-*
ning. Theatr. Germ. T. 3. f. 2. p. 107. didici: nec non Cyr. Spangeb. Adelsp. P. 1. L. 10. c. 15.
p. 277. qui aliquem *Henricum Com. Arnsteinium* memorat 934. in torneam. Magdeburg.
& credit ultimum comitem cecidisse 1277. prælio ad Frosſ. nescit verò quo nomine ad
Reinsteinios delatus sit comitatus.

§. III. Tertius laterculus *cæruleus* defert *leonem aureum coronatum lingua exerta*
rubea, & qui toti areæ inducitur *baltheum*, duplici serie ex *argento* & *minio* tessella-
tum. Alicubi baltheus ille, ut Wap. P. 1. p. 14. dexter pingitur, alibi Wapenb. P. 2.
p. 30. sinister. In illo verò discrimine veteres non æque fuisse curiosos, alibi jam nota-
vi. *Chifflet.* l. c. leone hoc notari *Ardnaim* dicit: quod monstrum vocis quid sibi velit, Ardnaim.
non intelligo. Forte *Arnstein* dicere volebat: qui tamen comitatus aquilam ipso no- Heldrungen.
mine teste sibi deposcit, ut vidimus §. præced. Notatur autem hoc leone Dominium
Heldrungen, quod lego *Henrico Com. Honsteinio* feudo concessum esse à Friderico M.
Misniæ, qui ei adversus Heldrungios auxilio fuerit, quod illi à patrueli istius instincti
patrem ipsius Theodoricum cepissent. Dein lego, Joannem C. Honsteinium, ex
altera verò lineâ, sed ἄπαιδα, circa 1480. Heldrungam vitrico *Gebhardo Mansfeldiæ* co-
miti vendidisse. Porro ab aliquo tempore in Saxonicorum principum potestate est.
Cum verò leo hic cum Schwarzenburgico conveniat, historiarum gnaris inquiren-
dum relinquo, an forte veteres Heldrungii cum Schwarzenburgicis comitibus ejus-
dem fuerint originis, ut baltheus ille discerniculi officium habuisse creden-
dus sit.

§. IV. Galeæ hunc clypeum duæ premunt, utraque *coronata*. Prima *Mansfel-* Galeæ.
diis & *Querfortensibus* laterculis respondet, & octo vexilla, ex utroque latere quaterna,
rubris & argenteis lineis fasciata, & è lanceis aureis suspensa sustinet, laciniis utrinque
dependentibus argenteis & coccineis: Super alteram inter jugum alarum, quarum illa
nigra est, hæc argentea, leo exoritur aureus coronatus, eminentibus ex corona plumis
struthionicis aurea, argentea & rubea. Phaleræ verò circumfusæ atræ sunt & argen-
teæ. *Arnsteinium* & *Heldrungium* symbola in hac casside conjungi dubium non est.
Apud *Chifflet. insi. Eq. A. V.* n. 130. Hojerus Comes Mansfeldius corona galeam non te-
gebat, sed ejus loco petasum rubrum, vellere Pontico antrorsum reductum, impo-
nebat.

§. V. In moneta alicubi à Comitibus Mansfeldiis *Petro Ernesto*, *Christophoro* & Alia dispositio.
Ioh. Hojero usurpatas vidi illas dispositiones: hinc plane eam quam explicavimus,
imposita galea Arnsteinio-Heldrungia: isthinc ut non nisi Querfortensis & Arn-
steinia areolæ quadraturam constituerent, & clypeo imponeretur galea Mansfeldio-
Querfortia.

§. VI. Titulus ita habet: *Com. & Domini in Mansfeld, Nobil. Domini in Heldrun-* Tituli.
gen. Neque mihi constat, an huic titulo noviter alius accesserit.

§. VII. Cyr. Spangenb. Adelsp. P. 2. L. 12. c. 29. p. 311. b. refert à *Lothario Duce* Budlizii ex
Saxoniæ captum in prælio ad Welfesholz *Gebhardum Com. Mansfeldium* juvenem, Mansfeldus.
quem cum in ejus aula in duodecimum annum mansisset, atque obsequiis principem

sibi

ſibi devinxiſſet, factus Imperator creaverit *Nobilem Dominum de Putliz* ſ. *Pottlyſt*, data parte Prigniciæ & regionis Vinidorum (der Britzower Wenden.) nec non loco inſigniũ dederit in rubeo ſcuto anſerem volantem argenteum coronatum. Similia tradit in Chron. Querfurt. his verbis: Als Käyſer Luther auf dem groſſen Reichstag zu Bardewig einen Graffen Gebhard von Mansfeld wegen ſeiner meriten zum Herrn zu Butlitz gemacht / und ihm ein ſtück der Prignitz / und das alte Vatterland der Britzawer und Wilner-Wenden zum erbe zugeeignet / daß er denſelben zugleich eine fliegende weiſſe Ganß in einem blutrothen Feld zum Wapen geben / und auff dem Helm in der Cron eine Ganß / über deren zween rothe Adler drey Cronen über einander halten / welches gewiß ohne bedeutung nicht geſchehen. Hoc ſcutum etiam ſub titulo *Gans zu Budlitz*, in Baronum ſerie refert *Sibmacherus* Wapenb. P. 1. p. 27. ſed ut anſer non volet, verum telluri virenti inſiſtat. Tum apex ſolum anſerem habet, aquilarum nulla mentione. Laciniæ ex argento & cocco circumvolitant.

CAPUT LXI.

Duces Meckelnburgii.

ARGUMENTUM

1. *Scutum ex Sibmachero.*
2. *Caput Bubalum. An Bucephali? Anthyrius Alexandri M. miles. Bucephalus Alexandri equus. Unde nomen?*
3. *Cornua. Corona.*
4. *Henetorum ſymbolum. Obotriti. Meckelnburgius Ducatus. Regius olim titulus. Lineæ. Inter principes admiſſio.*
5. *Gryphus. Roſtochium. ad Danos. Iterum Meckelnburgios. Controverſia civitatis cum Ducibus.*
6. *Com. Suerinenſis.*
7. *Vandaliæ princip.*
8. *Stargardia.*
9. *Galea. Meckelburgia. Stargardia. Roſtochienſis.*
10. *Hodierna diſpoſitio.*
11. *Suerinenſis & Razenburgius Epiſcopatus.*
12. *Mitra Razenburgiæ parmæ impoſita.*
13. *Galea. Telamones.*
14. *Tituli.*
15. *Tetraſtichon.*

§. I.

Scutum ex Sibmachero. SEreniſſimorum *Meckelnburgicorum* ſ. *Megapolitanorum* Principum ex priſcis *Obotritorum Regibus* oriundorum ſcutum, quod ineunte hoc ſæculo in uſu fuit, *Sibmacherus* exhibet in Wapenb. 1. p. 7. quod prius contemplabimur, antequam ad modernam accedamus διατυπωσιν.

Caput Bubalum. §. II. Scutum quod allegavi quadripertitum, præter mediam parmulam, quatuor areolas complectitur: quarum prima *aurea nigrum bubali caput adverſo* ſitu locatum, *argenteo* (*aureum* aliqui dicunt, quibus obſtat ſoli tinctura) *annulo per nares trajecto* & *cornibus argentatis*, quæ è corona *rubea* prominent, ornatum exhibet. **An Bucephali? Anthyrius Alexandri M. miles.** Pro bovillo *Bucephali* caput antiqua traditio in hoc emblemate videtur quærere, indicandæ primæ gentis origini. Quam ſi ex *Nicolao Marescallo annal. Herul.* & *Vand.* 1521. edit. L. 2. cap. 1. quæramus, ita ille deſcribit. *Anthyrium* aliquem ex Alexandri M. ducibus poſt hujus mortem ad ſuos paraſſe reditum, in ora Gothica prius, dein Balthica appuliſſe, condidiſſe *Megapolim*, *Herulam* & *Stargardiam*, & demum per filium *Anavam*, cujus frater *Sicherus* Fennorum princeps fuerit, reliquos ſeviſſe Herulorum & Vandalorum reges. **Bucephalus Alexandri equus.** Addit, navis, qua vectus ſit Anthyrius, *proram gryphe* fuiſſe inſignitam, in *velo* autem *Bucephali caput* conſpectum, haud dubie memoriæ equi, cujus in Alexandri hiſtoria celebris memoria. Hic enim *Bucephalas* ſ. *Bucephalus* ex Theſſalia à Philonico adductus, cum à nemine domari potuiſſet, ab Alexandro juvene adhuc domitus erat, eumq; ſolum ſeſſorem paſſus eſt, tandem in prælio adverſus Porum interiit. Cæterum tanto affectu in equum flagravit Rex, ut cum amiſiſſet in India oppidum *Bucephalon* conderet, & illius memoriæ ac nomini dedicaret, ut eſt apud *Curtium* 9, 3. 23. conf. de illo equo ad Curt. 6, 5, 18. notas Celeberrimi *Freinshemii*. Ubi etiam mentio fit, quod rex in *numis* ejus imaginem extare voluerit: & hodie etiam à ſtatua Alexandri equum domantis Romæ collis Quirinalis *Montecaballo* vocetur. Quæ nominis origo fuerit, diſceptatur inter Philologos. *A. Gellius* L. 5. c. 2. & capite & nomine

& nomine bucephalum fuisse perhibet. conf. *Christ. Becmann. de orig. lat. ling.* p. 303.
Verum rectius apud hunc *Piccartus* demonstrat, Bucephalos dictos fuisse in Thessalia equos, quibus βουκεφάλιον herbæ figura inurebatur. Quod non Piccarto sed *Etymologici autori* credere oportet, qui disertè: Βουκέφαλος ὁ ἵππος, ὃ Ἀλέξανδρος ἐκέκτητο, οὐχ ὥς τινες οἴονται, ὅτι βοὸς κέρατα εἶχεν, τοῦτο γὰρ ψευδές, ἐκοσμεῖτο γὰρ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου χρυσοῖς, ἀλλ' ὅτι οὕτως ἐν Θεσσαλίᾳ ἐκαλοῦντο οἱ ἵπποι ἔχοντες ἐγκεκαυμένον βουκεφάλιον. Hoc si verum sit, ut verum esse post Piccartum vix negabit aliquis doctior, frustra fuere, qui taurinum caput & cornua equo dedere, & ea in Megapolitanis his insignibus agnoscere visi sunt. Unde nomen.

§. III. Præstat ergo Bovis vel bubali quam Bucephali caput figuram hanc interpretari: quod emblema fortitudinis cum prudentia conjunctæ haberi P. 1. c. 5. f. 3. m. 2. n. 63. docuimus. Porro cornua, quæ *alba* fuerint, Caroli IV. benefica concessione in *aurea* fuisse immutata, refert *Theod. Hæping. de ins. c. 6. P. 5.* §. 8. *n.* 768. sed repugnat ipse Serenissimorum Principum usus, qui argento cornua tingere malunt; & qui possent auro fulgere in aurata parma? Nec verius illud puto, quod n. 765. coronam (quam à Carolo IV. in regiæ prosapiæ memoriam datam, ut itidem asserit, non repugnabo) *auro* tingi vult, cum tamen *minio* infecta conspiciatur, & area aurea aurum aliud vix ferat. Figuram verò quæ capiti adjicitur, non capio. Cornua. Corona.

§. IV. Δεῖγμα hoc vetus *Henetorum* gentis videtur fuisse insigne, sicuti etiam *Cimbris* in hunc usum taurus placuit, veteri teste *Plutarcho*. confer *Pontan. Chorogr. Dan.* p. 668. Ob eam rationem, quia *Obotritis* aliquando paruerit, Vagriæ, quæ Holsatiæ portio est, taurinum caput attribuunt: quod ita eloquitur *Ionas Elverfeld de Hols.* cl. 1. Henetorum symbolum. Obotriti.

Hac sed Obotritis olim subjecta superbis
Frontis habet torvi signa tremenda bovis.

Non ergo dubitaverim, hoc genuinum & vetus *Obotritorum* & *Heneterum* fuisse symbolum, quo nunc *Megapolitanus* seu *Meckelnburgius* Ducatus, mari Balthico, Pomerania, Brandenburgica Marchia, Saxoniæ inferioris Ducatu & Holsatia inclusus, connotatur. Porro *Regio* nomine majores gentis hujus incluti fuerunt, & hoc nomine adhuc usus est *Pribislaus*, cui cum Henrico Leone celebri Saxonum & Bojorum Duce bellum gravissimum, sed id tandem Pribislao infelix fuit, cum etiam victor prius, tandem armis coactus sit Ducali axiomate regium mutare: eo uno cladis non pœnitere debuit, quod illa occasio data sit, *Christianam fidem* amplectendi. Pribislai nepos *Henricus* quatuor filios genuit, ex quibus *Pribislaus Parchumii* Dominus solus sine posteritate fuit: reliqui *Ioannes* cognomento *Theologus*, eo quod Parisiis *Doctor* creatus sit, *Nicolotus*, *Burvinus*, tres lineas ex se dedere, quibus pro more ejus sæculi non idem titulus, *Megapolitanam*, *Vandalicam*, *Rostochiensem*, à ditionibus, quas singuli possidebant. A primo *Ioanne* reliqui *Megapolitani* ad hunc usque diem descendunt. Et quidem in iis *Albertum* & *Ioannem* 1348. vel 1349. Pragæ in comitiis à *Carolo IV. Principum* Imperii subselliis immissos esse memoratur. Quod quomodo intelligendum sit, non satis capio: antiquius enim principale ἀξίωμα familiæ est, quam ut tunc demum collatum dicamus. Forte neglexerunt ad id usque tempus *Comitia Imperii* invisere, & tum primum cum aliis senatum principum ingressi sunt. Meckelnburgius Ducatus. Regius olim titulus. Lineæ. Inter principes admissio.

§. V. Proximus quadrans *cæruleus aureum gryphum* repræsentat. Hunc etiam in navis *Anthyrii* prorâ conspectum ex fabulosa antiquitate §. 2. allegavimus: sed de eo multum non laborabimus: de significatione rectius soliciti. Si *Hæping. d. l.* num. 768. & *Limn. Iur. publ.* 5, 12, 3. interrogemus, illi ex *Münstero Vandalorum* principes isto emblemate insigniri perhibent. Sed rectius *Rostochiense* Dominium notatur. Hoc à capitali urbe, quam 1160. ad Varnum ex opido in urbis modum extruxit *Pribislaus* §. superiori memoratus, nomen nactum, inter Henrici filios, Pribislai pronepotes, *Burvinus* sortitus est. Fuere quidem huic liberi, & ex *Waldemaro* nepos *Nicolotus* cognomento *puer*: Hic metu Brandeburgicorum, quibus se imparem credebat, *Daniæ* regi se submisit, adeoque hunc heredem habuit. Sed deinceps teste *Cranzio* 8. *Vandal. c.* 6. Christophorus II. Rex *Henrico Megapolitano* jus suum cessit. Apud *Thuanum* equidem *L.* 38. *pag.* 427. lego Rostochium à *Ioanne* Danorum rege Erici fratre circa annum 1325. esse venditum: sed nescit Daniæ historia illo seculo Joannem regem: unde *Christophorum*, qui Erici frater fuit, innui vix dubito. Gryphus. Rostochium ad Danos. Iterum Meckelnburgicos. Controversia civitatis cum Ducibus.

bito. Porrò civitas deinceps magis magisque potentiâ crevit. Superiori autem seculo cum principibus ei controversia fuit, de qua legendus *Thuanus* Libro allegato 38. p. 426. seq. & 57. p. 1258. conf. *Limn. Iur. publ.* 7, 44. Cæterum ipsi urbi Rostochiensi eadem insignia tribuit Wapenb. 1. p. 224.

Com. Sverinensis. §. VI. Quæ inter inferiores dextrum latus occupat, area *rubea* continet *brachium* quod manu *annulum* ostentat: Illud ex *nube* protenditur, & *argento* vestitur, quo etiam tingitur *fascia*, qua medium ligatur. Aureus verò annulus est, gemmâ insignis. Δεῖγμα hoc est *Sverinensis* comitatus, qui in ducatus hujus ambitu situs, suos habuit pridem comites, sed his extinctis principibus accrevit: quod tamen quando factum sit, legisse non memini.

Vandaliæ princip. §. VII. Extremus laterculus iterum *aureus bubalinum caput nigrum corona rubea* redimitum & *cornibus argenteis* armatum exhibet, sed obliquo situ, non adverso uti area habebat prima, locatum, atque linguam rubeam exserens. Notatur isto emblemate Principatus *Vandaliæ*, seu *Henetorum* aut *Vinidorum* dicere malis. Continuit hic *Gustroviam, Plaviam, Ribeniciam*, & quæ his adjacent: atque in Henrici filiis *Nicoloto* obtigit, à quo ad posteros transmissus est. In his duravit principatus ad annum 1430. quo extincta linea ad Megapolitanos agnatos, & quidem *Henricum Pinguem*, delatus est. Porro exemplum esse hoc potest fratrum eodem symbolo gentili sed nonnihil variato utentium: cum non nisi situ, & quod per nares bubali hujus annulus non trajicitur, differat. Crediderim ergo à Joanne & Nicoloto fratribus differentiam hanc cæpisse.

Stargardia. §. VIII. Scuto huic media incumbit parmula, quæ superiori parte *rubet*, inferiori *auro* fulget, *sectione transversa*. Notatur hoc signo *Stargardiæ* Dominium vel terra. Hanc *Henrico pingui D. Meckelnburgio* allatum lego matrimonio *Beatricis Alberto March. Brandenburgio* natæ. Filius *Ioannes* novam lineam orsus est, quæ communiter *Stargardiæ* nomine appellari solet: sed intra tertium gradum posteritas defecit. Ob Stargardiam Alberto Joannis fratri bellum fuit adversus Ludovicum Romanum ex Bavaris Brandeburgicum Marchionem: illud verò deinceps compositum, cum Albertus Ludovico filiam Ingelburgim elocaret.

Galeæ. §. IX. Huic scuto imponi solebant tres galeæ, *coronatæ* omnes: quarum mediæ impositum videre licet post sepimentum, palis acuminatis cæruleis, aureis, coccineis, argenteis & furvis constans, caput bubalum primi quadrantis, transversè tamen locatum, & post illud caudam pavoninam, dependentibus inde phaleris aureis & atris: quæ ad dextram huic adponitur sustinet duo cornua, quorum superiora rubent, inferiora aurata sunt, quæ tinctura etiam est phalerarum: Extrema galea dependentibus laciniis aureis & cæruleis, ostentat jugum alarum cyano & auro pictarum complicatum. Facile verò intelligitur mediam *Meckelburgico* & *Vandalico* principatibus, anteriorem *Stargardiæ*, ulteriorem *Rostochio* designandis usurpari.

Meckelnburgia. Stargardia Rostochiensis.

Hodierna dispositio. §. X. Hoc tempore auctus est areolarum numerus, adeo ut nunc duæ transversæ lineæ & una perpendicularis in sex areolas (si non connumeres parmulam toti impositam) clypeum distinguant. Et quidem superiorem locum nunc etiam occupant *Megapolis* & *Rostochium*, & inferiores circa scuti pedem *Sverinensis* Comitatus & *Vandaliæ*: tum medium scutulum servat *Stargardiense* symbolum. Superant ergo adhuc laterculus tertius & quartus explicandi, qui mediam Stargardiensem parmulam utrinque stipant. Qui à dextris est linea transversa secatur; & ejus superior pars nisi fallor cærulea tingitur, impressa gryphe aureo, inferior .... Ad lævam, ordine quartus, crucem pedatam, latera tamen areæ non attingentem, repræsentat: Existimo autem ex Wapenb. 1. p. 11. laterculum minio, crucem argento tingendam.

Sverinensis & Razenburgius Episcopatus. §. XI. Prius δεῖγμα est Episcopatus *Sverinensis*. Hic prius in urbe *Megapoli*, quæ non longe Visinaria dissita jam diu esse desiit, fundatus fuerat. Et quidem primum antistitem *Ioannem Scotum* 1066. Vinidi Christianorum persecutores crudeli morte affecere, post eum ultra 80. annos successor nullus fuit. Demum Megapoli jam vastata Sverinum sedes translata est circa 1170. sub Bennone Megapolensium præsulum tertio. Inter hujus successores duo leguntur è Serenissima Ducum familia *Rudolphus* & *Baltasar*; tum proximo sæculo Ulricus. Crux verò *Razenburgensis* Episcopatus fuit hieroglyphicon. Hic sub Henrico Quarto ab Archiepiscopo Bremensi fundatus memoratur. Eum *Christophorus* Megapolitanus *Dux* superiori sæculo à

culo à *Schulenburgio* numerata pecunia obtinuit, & post eum *Carolus* frater. Nostro sæculo 1648. duo hi Episcopatus, in compensationem Svecis pacis bono concessæ Wismariæ, *æquivalentiæ* nomine pace *Osnabrugensi* Serenissimæ domui Meckelnburgicæ jure perpetui & immediati feudi (salvo tamen domus Saxonico-Lauenburgicæ aliorumque vicinorum, ut & diæceseos hinc inde competenti jure) traditi sunt: atque ob eos jam Sverinensis linea in conventibus Imperii & circuli cum duplici principis voto & titulo sessionem obtinet. Porro Razenburgensem principatum secundogenito filio, tertio Sverinensem Dux Adolphus Fridericus 1658. moriens testamento attribuit: Paternæ verò dispositioni primogenitus contradixit.

§. XII. Hæc διατύπωσις est, qua jam tota Serenissima domus sine discrimine utitur: nisi quod Sverinensis linea, nonnunquam cruci *Racenburgicæ mitram* imposuit Episcopalem, quod Gustroviana non imitata est. Mitra Racenburgicæ parmæ imposita.

§. XIII. Scuto hunc in modum exornato imponi vidi *coronam* cum inserta *mitra Ducali*, (cujus alibi etiam exempla vidimus) & super hæc quinque coronatas cassides: quarum media *Meckelnburgia* est §. 9. descripta, nisi quod annulum per nares bubali trajectum non conspicio: quod sculptoris errori adscribam an consilio, ambigo. A dextris hanc stipat illa, quæ cornua defert, sed si sculptori fidendum, fascia distincta, & colore alternante: Ad lævam est jugum alarum *Rostochiense*, sed explicatum. Accedunt novæ, prima videlicet ad dextram exorientem gryphum *Sverinensem*, & extima ad lævam pro *Racenburgio* principatu septem vexilla sustinens. *Telamones* clypeum tenent hinc bubalus vel taurus, isthinc gryphus. Galeæ. Telamones.

§. XIV. His explicatis non difficile est rationes tituli capere, qui ita habet: *Dux Mecklenburgi, princeps Vandaliæ (s. vetustæ gentis Henetæ) Sverinensis & Racenburgensis, Comes Sverinensis, Dominus terrarum Rostochii & Stargardiæ, &c.* seu vernacula lingua malis: **Hertzog zu Meckelnburg / Fürst zu Wenden / Schwerin und Ratzeburg / auch Graf von Schwerin / der Lande Rostock und Stargard Herr / etc.** Tituli.

§. XV. In insignia, eorumq; sensum Hieroglyphicum nescio quis ita lusit: Tetrastichon.

Mechelburgiacæ virtutem & robora gentis
Bucephali caput & *gryphis* imago notat.
Justitiæ & fidei studium nudata puellæ
brachia, quamque offert annulus arrha probat.

Caput LXII.

Medicei. Magni Duces Florentiæ.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ fata. Sylvester. Cosmus M. Petrus. Laurentius. Petrus. Laurentius Urbini Dux. Alexander Dux Florentiæ. Cosmus Magnus Hetruriæ Dux. Ob id controversia. Confirmatio Cæsaris.*
2. *Scutum.*
3. *Pilarum origo.*
4. *Aliæ opiniones.*
5. *Pila liliis Francicis insignis.*
6. *Corona singularis.*
7. *Apex.*
8. *Capricornus Augusti à Cosmo usurpatus.*
9. *Ordo S. Stephani.*
10. *Petri Medicei scutum.*
11. *Florentiæ urbis insignia.*

§. I.

HEtruriæ s. *Tusciæ* imperat familia *Medicea*, cui non patria tantum sed & bonæ literæ restitutæ plurimum debent, & quæ jam ab aliquot seculis *Florentiæ* illustri loco inter primarias eminuit. Ex ea tempore Ludovici Bavari *Silvester Mediceus* Reipublicæ *Confalonerius* vel dictator erat, sed 1378. odio potentiæ ab opifice cæsus est. Ex alia linea *Cosmus*, cum affectati in libera Republica regni accusaretur, urbe exactus Venetus exulavit, verum anno nondum exacto reductus ita res patriæ administravit, ut *Magnus & patriæ pater* diceretur. Quanquam autem ei cives potestatem fecerant, ut pro arbitrio de Republica statueret, singulari tamen modestia non nisi cum cæteris re deliberata quicquam decrevit, & 1464. vivis excessit. Filius *Petrus* itidem civem magis quam principem se gessit. Hoc natus *Laurentius literarum parens* dictus cum Juliano fratre Rempublicam administrans magnam dignitatis sibi accessionem fecit. Cum enim *Paccii*, æmula Mediceis gens, in templo inter sacra *Julianum* trucidassent, Familiæ fata. Sylvester. Cosmus M. Petrus. Laurentius.

Laurentium vulneraſſent, hic ſevere in inimicos animadvertit, & Principatum ſibi ſtabilivit. Cum verò patri 1492. ſucceſſiſſet *Petrus*, homo ferox ob male adminiſtratam rempublicam ejectus eſt. Hoc genitus *Laurentius Vrbini Dux*, qui pater *Catharinæ Mediceæ*, celeberrimæ Francorum reginæ, fuit. Idem Laurentius naturalem filium habuit *Alexandrum*, quem, uti cum Clemente VII. Pontifice, qui item ex Mediceis, & Juliani filius erat, convenerat, Carolus V. Florentiæ à ſe 1530. captæ *Ducem*, & ſimul filiam ſuam naturalem *Margaretam* ei conjugem dedit. Cum hic omnium in ſe concitaſſet odia, à Laurentio agnato 1537. cæſus eſt. Nec tamen tunc quoque deſtituit fortuna Mediceos, nam *Coſmus* agnatus, licet Cæſaris filiam Alexandri viduam uxorem impetrare non poſſet, principatum tamen patriæ aſſecutus eſt, & pari prudentia ac felicitate eum geſſit, Senatum etiam civitate occupata, & Gallis Hetruria excluſis, in obſequio Cæſaris ſemper conſtans. Inde Pius V. eum, ut ita controverſia de præcedentiæ jure inter ipſum atque Ateſtinum Ferrariæ Ducem terminaretur, *Magnum Hetruriæ Ducem* creavit. Hoc ad injuriam ſuam & Imperii pertinere Imperator exiſtimavit, & ob hoc cum Romæ inaugurandus eſſet Coſmus, per Oratores ſuos interceſſit, proteſtatione facta, quam & ſcripto comprehendit, additis minis, ſi Pontifex ulterius in jura Imperii involaret: cum verò proteſtationem ſe non admittere Pontificii fiſci patronus reſpondiſſet, peractæ ſunt inaugurationis ceremoniæ. Cum autem Imperator non acquieſceret, Pontifex ipſocum egit, & quod poteſtatem hujus rei haberet, demonſtrare conatus eſt. Sed ne ſic quidem Cæſari ſatisfactum eſt, qui poſtea Coſmum tanquam Imperii beneficiarium ad dicendam cauſam citavit. Demum 1575. Maximilianus II. Imperator eò permotus eſt, ut titulum eum Franciſco *tanquam Imperii beneficiario* confirmaret, eaque de re ampliſſimum diploma concederet. Confer de his *Thuan. L.46. p. 780. ſeq. L. 60. p.* 109. & qui Imperio jus ſuum integrum ſervat, Celeberr. *Herm. Conring. de Fmb. Imp. c. 23.* Ex eo dignitas, quæ in Coſmo cepit, ad hunc usque diem continuata eſt, & poſteros ex merito ornat.

Petrus. Laurentius Urbini Dux. Alexander Dux Florentiæ. Coſmus. Magnus D. Hetruriæ. Ob id controverſia. Confirmatio Cæſaris.

Scutum. §. II. Familiæ hujus ſcutum *aureum* eſt *quinque pilis coccineis* impreſſum, ſuper quas *una* eminet *cærulea tribus liliis Francicis* figurata. Solum perperam *cyano* tingit *Heping. de jur. inſ. c. 6. P. 3. p. 326.*

Pilarum origo. §. III. Originem *pilarum*, qui ad antiquitatem fabulis obnoxiam aſcendere amant, illam perhibent, quod *Eberhardus* (*Limn. Iur. publ. 6,6,60. Petrum* vocat.) Caroli M. miles bello contra Longobardos à gigante *Mugel* dicto, ſcuto aureo exceperit ictum clavæ, ex qua quinque dependebant globi cruenti. Inde parmam veſtigiis globorum ſignatam à gente tota ſervatam eſſe. *Labourerius de l'orig. des arm. n. 67.* fabulam refellit, & ex *Panvinio* docet, *Mediceos Mediolanenſes* unum tantum orbem geſſiſſe, aureum in rubeo ſcuto: *Florentinos* auream parmam conſitam innumeris pilis rubeis, quæ deinceps reductæ ad 9. poſtmodum 8. & 7. demum 6. ex quibus ſuprema Gallicæ pilæ locum fecit, ut nunc coccineæ quinque ſuperſint, uti communiter exprimuntur.

Aliæ opiniones. §. IV. Alii *pilulas* vel *catapotia medicorum* eſſe arbitrantur, quod aliquis majorum profeſſione *medicus* fuerit, ipſo nominis indicio. Alii, ut *Stephanus Forcatulus*, eſſe ajunt *poma* à *Medis* allata à *Felſino Lydio medico*, qui conditor gentis. Fuiſſe autem *poma* inprimis clara viribus. Initio quinque data, quod *Felſinus* quinquennio abfuerit à Gallia. Alii *pilas* volunt, notandæ inconſtantiæ fortunæ. Unde *Bulengerus.*

Qui fuerat quondam fortunæ mobilis orbis,
non tulit incertas longius ire vias.
Sed Medices gentis fulvo ſe vinxit in auro,
inconſtans alio ne male flectat iter.

Vide *Heping. Iur. inſign. c. 6. P. 3. p. 326.*

Pila liliis Francicis inſignis. §. V. Ratio ſupremæ pilæ, quæ *Francicis liliis* inſignis, certior eſt. Non quod *Carolus Magnus* 773. (uti *Forcatulus* perhibet) eam dederit. Sed quod *Ludovicus XI.* vel *XII. Petro Mediceo* eam conceſſit. vid. *M. Vulſ. de la Colomb. Scienc. Her. c. 9. p. 66. Le Labour. orig. des arm. n. 31. Meneſtr. verit. art. du blaſ. c. 5. p. 54.*

Corona ſingularis. §. VI. Corona imponitur ſcuto peculiaris. vide *Meneſtr. verit. art du blaſ. tab. inter pag. 196. 197.* Conſtat verò illa pinnis, in media regione expanſo lilii flore rubeo exornata. De ea ita *Thuanus L. 46. p. 781. Inſuper eum* (Pontifex Pius V. Coſmum) *regali corona donat, cujus exquiſitam & novam formam depingi curavit.*

§. VII. Ga-

§. VII. Galea si insistat clypeo, *coronata* est, & sustinet *falconem argenteum, qui sinistro pede insistit lilio coccineo, dextro elevato tenet annulum aureum, adamante acuminato instructum, cum argenteo volumine literis aureis inscripta voce SEMPER per annulum trajecto. Chifflet. Inf. Eq. A. V.* n. 191. Phaleræ dependentes auro & cocco tinguntur. Apex.

§. VIII. De *Cosmo* Thuan. L. 57. p. 1294. prodit, quod *Augusti insigne Capricorni* sibi sumserit, ac passim in ædificiis à se regia magnificentia instructis insculpi curaverit. Hoc verò de symbolo privato, non autem gentili tessera, intelligendum est. Capricornus Augusti à Cosmo usurpatus.

§. IX. *Torques* circumdat ita instructum clypeum, ex quo dependet crux ancorata rubea margine aureo: quæ insigne est militiæ equestris, quam 1561. Cosmus honori *S. Stephani Episcopi Romani*, quem patronum sibi Florentia legit, instituit. De hoc ordine dictum P. I. c. 7. Ordo S. Stephani.

§. X. Apud *Chifflet. Inf. Eq. A. V.* n. 266. videre est *Petrum Mediceum* Magni Ducis fratrem, ut distincta ab isto insignia gestaret, quadripertito scuto usum; ita ut 1. & 4. quadram pilæ Mediceæ occuparent, reliquæ duæ tessellis ex auro & cyano implerentur: quæ tessera est *Toletanæ* familiæ, ex qua matrem habebat Eleonoram Petri Proregis Neapolitani filiam. Petri Medicei scutum.

§. XI. Addamus urbis quoque *Florentinæ* insignia, quæ apud *Theod. Heping. de Iur. inf. d. l.* p. 325. constant *scuto bipertito ex minio & argento, ut illi lilium candidum, huic luna cærulea inscriberetur.* Quorum hoc ultimum fuerit insigne *Fæsularum*, quam urbem in potestatem redegere & delevere Florentini. Post Gibellinos autem pulsos mutatum esse *lilium candidum* in *rubrum* argenteæ areæ impressum. De *lilii* ratione iterum disceptant: cum aliqui *Carolo M.* donum attribuant, alii autem à *Carolo Andino* cum 1265. Neapolim proficisceretur, datum perhibeant. conter. idem *Heping. cap.* 8. §. 1. *m.* 3. *n.* 54. Cum autem eo lilii flore primi monetam cudere cepissent auream, inde nomen *Florenorum*. c. 10. §. 1. n. 109. confer etiam c. 17. §. 15. n. 452. seq. ubi de leonibus coronatis. Videndus quoque de Florentinorum lilio *Ferrand. epinic. pro lil. p.* 28. Florentiæ urbis insignia.

CAPUT LXIII.

Domus Mendozia.

ARGUMENTUM.

§. I.

MEndoziorum celeberrima & pluribus ramis fæcunda est apud Hispanos familia, ex *Alavensi* provincia oriunda, quam inprimis ad *Petrum Consalvum de Mendoza Dn. de Hita & Butrago* referunt, qui in prælio ad *Aliubarota* sua morte regi vitam servavit. Familiæ origo.

§. II. Gentile illorum insigne est, *clypeus prasinus baltheo dextro aureo impressus, quem percurrit tænia coccinea*: ut *Chiffletii* sensus est Eq. A. V. n. 152. Alf. de *Haro* autem campo viridi *balthcum rubeum* inducit, *utrinque aureis tæniis inclusum*: unde rubeus ille baltheus quam aurea latera latior pingitur. Scutum.

§. III. Cum commune sit hoc gestamen omnibus, lineæ tamen aliis discernuntur ab invicem notis. Linea præcipua omnium est *Ducum Infantatu* s. *del Infantadgo*. Hæc scuto utitur *decussatim quadripertito*, ut caput & pedem scuti occupet *symbolum familiare*: latera autem pinguntur *aurea*, illisque *voces angelicæ cæruleis literis* inscribuntur, hinc *AVE MARIA*, isthinc *GRATIA PLENA*. *Chifflet.* vult ad oram (en orle) inscribi, *Haro* recta linea pingit. Hoc *Vegarum δόγμα* est. Et eius duplex ratio redditur: *Vulson de la Colomb. Sc. Henriq. c. 9. p. 67.* refert, ex hac familia aliquem Linea Ducum del Infantadgo. Vegæ.

quem primum vexillum, cui illa inscripta verba, mœniis urbis *Granatæ* cum occuparetur infixisse, & in virtutis memoriam istam tesseram obtinuisse. *Pallot la Vr. & parf. scienc. des arm.* Voce *Lettres.* narrat quendam Garcillassum (*Garcilassum* dicere forte voluit) equitem in Granadensi planitie loco qui la Vega appelletur obtruncasse Maurum, qui ludibrii causa equi sui caudæ rosarium (*Chapellet*) affixisset, ob quod voluntate Ferdinandi regis hoc memoriale assumtum sit: ut tamen dicat, parmæ rubeæ baltheum impressum aureum, huic alium viridem inscriptis argenteis literis AVE GRATIA PLENA. Cæterum ratio Vegensis symboli in hac gente est à *Leonora Laso de la Vega*, quæ *Didaco Hurtado de Mendoza* admirali Castiliæ Petri §. I. memorati filio nupsit.

Com. de Tendilla & March. de Cenete. §. IV. Cum ducibus Infantatii simili utuntur dispositione *Comites de Tendilla*, & *Marchiones de Cenete*, qui omnes pariter ad Didacum & Eleonoram referunt originem.

Comites Corunniæ. Svarez de Figueroa. §. V. *Laurentius* Inici Lopezii de Mendoza Marchionis de Santillana & Catharinæ Svareziæ de Figueroa filius, Didaci Hurtadi, Inici Lopezii & Petri Gonsalesii, à quibus Infantatii Duces, Tendillæ Comites, & M. de Cenete, frater, *Mendozio-Vegia*, modo explicata insignia dextræ scuti parti, sinistræ verò *aureæ quinque folia ficulnea viridia in decussim* disposita inseruit, ob matrem *Catharinam Svarezian de Figueroa*, cujus etiam assumsit nomen, & comites *Corunniæ* ex se dedit.

Marchion. de Cannete. §. VI. *Marchiones de Cannete* scutum itidem in decussim quadripertitum gestant, summo & imo *Mendozius baltheis* ornato, sed *lateribus rubeis*, in quibus *decem folia populnea argentea*, quorum significationem non capio, nisi notetur familia *Bobadilla* ab Isabella de Bobadilla Didaci Hurtadi M. de Cannete uxore. Tum *catena argentea* etiam in *decussim* inducitur scuto: cujus non magis capio mysterium. Exemplum idem imitatur *Comes de Monteagudo*. Comes de *Castrogeriz* ea folia populnea lateri scuti sinistro, cujus dextrum Mendozii balthei ornant, inserit.

C. de Monteagudo. de Castrogeriz.

Com. de Galves. La Cerda. §. VII. *Comites de Galves Mendoziis baltheis* addunt *Cerdana insignia* ex Legionensibus, Castellanis & Francicis composita, ob matrimonium cum *Cerdana*, quo jure etiam cognomen illud adjectum Mendozio.

March. de Montesclaros. Luna. §. VIII. *Marchiones de Montesclaros* dextro lateri clypei inscribunt *Mendozio-Vegia* symbola, sinistræ verò lunulam ob familiam de *Luna*, cum Roderici primi Marchionis avia *Maria de Luna* f. Alvari D. Truxello, proavia Brienda de Luna f. Joannis Hurtadi de Mendoza fuerit.

March. de la Bala Siciliana. Alarcon. §. IX. *Marchiones de la Bala Siciliana* ob Isabellam de Alarcon March. de la Bala Siciliana Petro Gonsalez de Mendoza nuptam nomen *Alarconium* etiam asciverunt & Mendozio præposuerunt, unde quoque in parmæ dextra parte *Alarconium δεῖγμα*, videlicet in solo *rubeo crucem floridam auream*, in sinistra Mendozio-Vegia symbola gestant.

Com. de Priego. Carillo. §. X. *Comites de Priego* simili fere exemplo in scuto bipertito, Mendozium baltheum lævo lateri inscribunt, priori verò rubeo *castrum τετράπυργον aureum* inserunt, quod est familiæ *Carrillo*. Ob *Theresiam de Carrillo Dominam de Priego*, Didaco Hurtado de Mendoza nuptam, cujus filius Petrus Carrillium cognomen Mendozio pariter præposuit, & ad posteros transmisit.

Dom. de Corzana & Legarda §. XI. *Domini de Corzana* & de *Legarda* Mendozio gestamini inducunt *catenam auream* ad limbi modum locatam. Cujus rationem æque ac reliquarum catenarum ignoro.

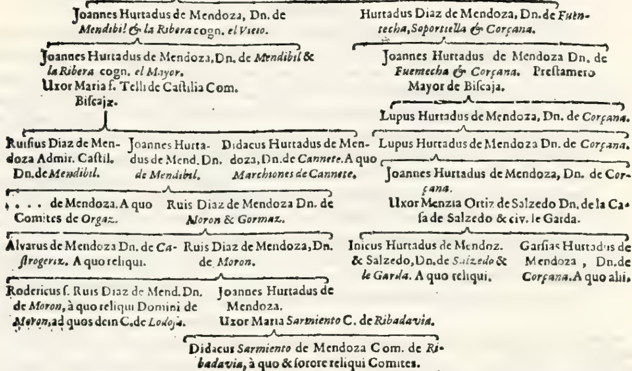
Apex. §. XII. *Apex* gentilis apud *Chifflet.* n. 152. est galeæ fasciæ tortili tectæ impositum caput lupinum aureum, alis argenteis hinc inde appositis. Laciniæ verò auro & cocco tinguntur.

Διατύπωσις gentis Mendoziæ & linearum diversarum. §. XIII. Non injucundum lectori fore credo, si in tabula hic repræsentem Mendoziæ gentis, cujus hic lineas designavi, διατύπωσιν brevem, non nisi ut linearum distinctio oculis subjecta facilius capiatur. Nititur verò autoritate Alfonsi Lopezii de Haro, ex quo excerpsi. Duas autem tabulas conficere necesse fuit, cum qui alterius caput est, non satis mihi constet, quomodo cum priori conjungi possit.

A.

- **Petrus Gonsalez de Mendoza** (Alavensis) Dominus de Hita & Butrago † 1385. in prælio ad Aliubarota, cum regem suum servasset. Uxor Aldoncia Fernandez de Ayala.
  - **Didacus Hurtadus de Mendoza** Dom. de Hita & Butrago Admiralis Castiliæ. Uxor Leonora Laso *de la Vega.*
    - **Inicus Lopez de Mendoza** Comes del Real de Mançannares, & M. de *Santillana.* 1445. Uxor Catharina *Svarez de Figueroa.*
      - Didacus Hurtadus de Mendoza *Dux del Infantadgo.*
        - Inicus Lopez de Mendoza, D *del Infantadgo.*
          - Didacus Hurtadus de Mendoza, Dux *del Infantadgo.*
            - Inicus Hurtadus de Mend. Dux *del Infantadgo.*
              - Didacus Hurtadus de Mendoza C. de *Saldanna.*
                - Inicus Hurtadus de Mendoza, D. *del Infantadgo.* † 1601.
                  - Anna Ducissa. Uxor patrui.
                - Rodericus. Uxor neptis Maria.
                  - Luisa Ducissa. Uxor Didaci Gomesii de *Sandoval.*
            - Rodericus de Mend. M. de *Montesclaros.* A quo alii.
          - Alvarus de Mend. & Luna, Dn. de *la Torre de Estevan Ambran.*
            - Petrus Gonsalez de Mendoza. Ux. Isabella de *Alarcon,* M. de la Bala Siciliana.
              - Ferdinandus de Alarcon & Mendoza.
                - Petrus Gonsalez de Alarcon & Mendoza M. *de la Bala.*
        - Joannes Hurtadus Dn. de *Belenna & Val-hermoso.* Unde linea.
        - Garsias Laso de Mend. Dn. de *Lieuvana* deinde *Iunquera* in Guadalaxara.
      - Inicus Lopez de Mendoza C. de *Tendilla.*
        - Inicus Lopez de Mend. C. de *Tendilla,* M. de *Mondejar.*
          - Ludovicus de Mendoz. M. de *Mondejar,* Com. de *Tendilla.* A quo reliqui.
          - Bernardinus de Mendoza.
          - Antonius de Mendoza. Prorex N Hispaniæ & dein Peruviæ.
        - Didacus Hurtadus de Mendoza Archiepisc. Sevillæ. Cardin. A quo posteri.
        - Petrus de M. Dn. de *Robres & Sanguerren.* A quo illa linea.
      - Laurentius Suarez de Mend. C. de *Corunna.*
        - Bernardus Svarez de Mendoza, Com. de *Corunna.* A quo reliqui.
      - Petrus Laso de M. Dn. de *Mondejar.*
      - Petrus Gonsalez de Mend. Archiep. Tolet. & Cardinal.
        - Rodericus de Mend. M. de *Cenete.*
          - Maria heres. Ux. Didaci Hurtadi de Mendoza C. de Saldanna.
        - Didacus Hurtadus de Mend. C. de *Melito.* A quo Comites de *Galves* cogn. *la Cerda* & *Mendoza.*
      - Joannes Hurtadus de Mend. Dn. de *Colmenar.*
        - Inicus Lopez de Mendoza, Dn. de *Colmenar.*
          - Francisca. Ux. Roderici de Mendoza, M. de Montesclaros.
        - Joannes Hurtad. de Mendoza, Dn. de *Fresno* de *Torote.* A quo alii.
      - Petrus Hurtadus de Mendoza.
  - **Inicus Lopezius de Mendoza** Dom. de *Castel novo.* Ux. Agnes Manuel.
    - Didacus Hurtadus de Mendoza C. de *Priego.* 1465. Uxor Theresia de *Carrillo* Dn. de Priego.
      - Petrus *Carrillo* de Mendoza Com. de *Priego.*
        - Fernandus Carrillo C. de *Priego,* A quo posteritas.
        - Franciscus de Mendoz. Dn. *del termino de Perales.*
      - Inicus Lopez de Mendoza Dn. de *Arzal* & *Mochales.* A quo illa linea.

Joannes

CAPUT LXIV.

Archiepiscopus & Elector Moguntinus.

ARGUMENTUM.

1. *Scutum. Rota. Willigisus. Civitatis Mogunt. scutum.*
2. *Scutum Joh. Philippi Schœnbornii Electoris. Episcopatus Herbipolitanus.*
3. *Franconia. Quomodo ad Herbipolitanos? Controversia cum Brandeburgicis.*
4. *Schœnborn.*
5. *Galea.*
6. *Wormatiensis Episcopatus.*
7. *Scutum Lotharii Friderici Metternichii Electoris.*
8. *Episcopatus Spirensis.*
9. *Præpositura Weissenburg. Nomen. Fundator Dagobertus. Quis? Abbatia. In Præposituram mutata. Spirensi Episcopatui inserta.*
10. *Metternichia concha.*
11. *Galea.*
12. *Scutum Damiani Hartardi Leyani Electoris.*
13. *Tessera. Familia de Petra f.* von der Leyen.
14. *Familiæ antiquitas & decora. Linea. Duo Electores simul ex ea gente.*
15. *Galea.*
16. *Scutum Johan. Svicardi Electoris ex Cronbergiis.*
17. *Titulus. Archicancellarius. Mallinkrotii sententia. Wilhelmus primus à quo omnes Archiepiscopi Archicancellari.*
18. *Jura ob Archicancellariatum ex Bœclero.*
19. *Electoris dignitas. In ea prærogativæ.*
20. *Primus Metropolitanus. De jure coronandi Imperatoris.*
21. *Episcopi suffraganei. Olim Pragensis & Olomucius. Bambergensis.*
22. *Officiales hereditarii diœceseos.*

§. I.

Scutum. **M**Oguntinus *Elector* S. Romani Imperii per Germaniam *Archicancellarius*, adeoque Collegii Electoralis *Decanus* est, f. phrasi Maximiliani I. Imperatoris in diplomate Obrister Churfürst. Archiepiscopatus autem sui ratione parma simplici
Rota. utitur, *rubea* videlicet, quam *rota argentea sex radiorum* (aliquando quinque solum repræsentantur, alias plures: in *Sibmach.* Wap. P. I. p. 3. octo pinguntur) exornat. Mo-
Willigisus numentum hoc *Willigisi Archiepiscopi Moguntini* esse volunt: qui in pago Saxoniæ Strovingen, (quem alii aliis nominibus vocant) natus patre carpentario, ad dignitatem istam evectus, ne unquam originis suæ oblivisceretur, in cubiculo atque passim rotam pingi curasset, cum illo versu: *Willigis recolas, quis es & unde venis.* Ab Henrico II. Imperatore autem confirmatū signum insignium ordinariorum loco. *Theod. Hæping. de insi. jur. c. 6. p. 1. §. 2. p. 235. 236.* Germanica inscriptio ibid: Willigis/Willigis/gedenck/ wannen du kommen bist: Alibi legi expressum: Willigis/Willigis / deiner ankunfft nicht vergiß. In quæ non ineleganter *Chytræus*:

Hoc

Hoc rota VVilgisi, cujus sanctissima toto
Virtus Christiadum vivit in orbe, monet.
Est virtus nos esse homines cognoscere, vitamque
Esse rotam: virtus hæc facit esse Deos.

Quos versus allegare non dedignatur Moguntinarum rerum diligentissimus & Clarissimus scriptor *Nicol. Serarius* L. 5. p. 724. qui ista etiam addit: *Quia semper exaltat Deus humiles, factum est, ut rotæ istæ* (nempe *passim in parietibus depictæ*) *in summa omnium essent admiratione, ipsasque ita Moguntina civitas adamarit & coluerit, ut pro suis eas insignibus esse vellet,* (videlicet duas sursum erectas rotas) *easdemque retinuerint & celebrarint in hodiernam usque posteritatem omnes Moguntini Archiepiscopi, ad quos triumphali virtutis curru citissimisque modestiæ ac demissionis rotis à VVilligiso felicissimè advecta est Augusta in Augusto Romanorum Imperio Electoralis dignitas.* Porrò *VVilligisum* hunc inter Episcopos Moguntinos quinquagesimum septimum (primum *Crescentem* constituunt) inter Archiepiscopos septimum (in his primus *Bonifacius* designatur) Electorum autem primum numerat, ex ea hypothesi, quæ Ottonis III. tempori Septemvirorum originem adscribit. Significationem verò rotæ duplicem notat; Primùm, ut moneat Moguntinos, ut singularem VVilligisi antistites modestiam imitentur: prætereà, ut versatilem, lubricam & inconstantem humanarum rerum conditionem defixam semper animo habeamus. (Civ. Mogunt. scutum.)

§. II. Porrò uti sola hæc rota Archiepiscopatus est δῆγμα, ita sola non uti solent, sed adjiciunt gentilia vel alio jure competentia symbola. Qui 1673. vivere desiit, Eminentissimus Elector *Iohannes Philippus ex Schœnbornia* familia illo usus est scuto, quod describitur **Wapenb.** 3. p. 3. & quadripertitum, primo quartoque loco *rotam Moguntinam* repræsentat: Secundo verò & tertio *Franconicum* atque *Herbipolense* hieroglyphicum. Itaque quadra, ut ab hac ordiamur, tertia *cærulea vexillum minio & argento quadripertitum* ex *aurea lancea* dependens continet. Notatur hoc vexillo *Herbipolensis Episcopatus.* (Nisi fallit *Sibmach.* **Wapenb.** 1. p. 220. urbi Herbipoli ab Episcopo idem δῆγμα concessum est.) In hoc primum Præsulem vocant *Burcardum*, à Bonifacio Moguntino consanguineo constitutum, qui decesserit 791. vel aliorum, forte rectiori, calculo serius. Ab eo verò Johannes Philippus Episcopus fuit septuagesimus. (Scutum Joh. Phil. Schœnborn: Electoris. Episcopat. Herbipolitanus.)

§. III. Quadra secunda *tres cuspides argenteas ascendentes* continet, reliqua ejus parte cum cuspidibus descendentibus *rubente.* Casp. Lerch à Dirmstein 74. p. 35. assignat Ducibus *Franconiæ* **rothe flammen im weissen Feld**/rubras flammas in solo candente. Notari jam innui Franconiæ Ducatum, in Germaniæ meditullio situm ex utraq; Mœni parte, à quo toti circulo, qui Bavarico, Svevico, Saxonico superiori & Rhenano includitur, nomen est. Hunc Ducatum à *Rege Pipino*, cui coronam regiam à Pontifice obtinuerit, in signum gratitudinis donatum Burchardo præfato antistiti Herbipolensi scriptores referunt. Unde illud: *Herbipolensis stola ense judicat sola:* quod in sigillo usurpari autor est *P. Bert. comm. rer. Germ. L. 3. p. 573.* vel uti usitatius in expressis etiam antiquis publicis Herbipoli & alibi legitur: *Herbipolis sola judicat ense stola.* Vel aliorum conjectura: *Herbipolis sola judicat ense & stola.* Dein *Erlangus* l. *Erlongus* Episcopus, cum Henricus Quintus Imperator, à cujus amicitia discesserat, ducatum Franconiæ nepoti suo Conrado Svevo collaturus esset, ut sibi servaret Ducatum, ensem cum pastorali pedo primus insignibus adjecisse, &, evaginatus ensis ante se ut gestaretur, curasse dicitur. (conf. de ensium in Ecclesiasticorum insignibus usu *Cl. Franc. Menestr. l'art du blason justif. c. 10. p. 249.*) Post Fridericus Barbarossa titulum confirmasse perhibetur. Sed primus publicis in locis se *Ducem Franconiæ* dixit, & monetæ impressit hunc titulum, Godofredus ex Limpurgiis Episcopus Herbipolensis, ut se *Alberto M. Brandenburgico* opponeret, qui elogio *Ducis Franconiæ*, ob ditiones, quas in ea possidebat, utebatur. Sed non tantùm ipse Marchio huic titulo obstitit, verum etiam 1521. 4. April. *Electores Moguntinus, Saxo* & *Brandenburgicus*, atque *Episcopus Bambergensis* (utpote qui æque in Franconiâ quædam possidebant) suam adjecere, atque in VVormatiensibus Comitiis interposuere protestationem. Nec tamen minus ad hunc usque diem Episcopi *Franconiæ* titulo gaudent, ut tamen eo non præjudicetur juribus reliquorum Principum in Franconia ditiones suas possidentium. Quæ ad hanc rem spectant, ex parte legi possunt apud *Ioh. Limn. Iur. publ. T. IV. addit. ad l. 3. c. 3. p. 325. seq.* De Illustrissimis *Limpurgiis*, qui testandæ originis suæ cuspides has Franconicas etiamnum gestant, suo loco diximus. (Franconia. — Quomodo ad Herbipolitanos? — Controversia cum Brandeburgicis.)

Schœnborn. §. IV. Hisce quadrantibus media incumbit parmula, nimirum *rubea*, referens *leonem aureum, coronatum, tribus rupibus vel cuspidibus argenteis* insistentem. Δεῖγμα hoc Electori fuit gentile, ut videre est Wapenb. P. I. p. 133. sed ut figura illa corrigenda sit ex ista. Familia *Schœnbornia* in Rhenanis Equestribus inprimis celebris à multo tempore fuit, unde jam 1192. mentio alicujus *Eustachii à Schœnborn* extat. Cæterum Electoris frater *Philippus Ervvinus Baronis* titulum genti intulit.

Galeæ. §. V. Galeæ imponuntur huic clypeo ita distincto quinque: quarum media *tiaram Archiepiscopalem* auream vel purpuream auro exornatam rubræ culcitræ impositam; proxima ad dextram *mitrâ Electorali rubeâ*, cujus ora pelle muris pontici farta reducitur, contecta totam argenteam *Moguntinam*; prima item ad dextram (*Herbipolensis*) pari contecta mitrâ Ducali, inter duo minuta vexilla, quadrifida ex minio & argento, tres plumas cæruleam, argenteam & coccineam; quarta coronata, *cornua duo Franconicis cuspidibus* divisa; quinta demum inter cornua similiter distincta *Schœnbornium Leonem* coronatum exorientem exhibent. Laciniæ verò quæ dependent, *cocco* & *argento* tinguntur. Tum adjiciuntur *pedum Episcopale* atque *ensis evaginatus*, Ecclesiasticæ & principali potestati notandæ. Quod exemplum primus etiam *Erlangus* posteris dicitur dedisse.

Wormatiensis Episcopatus. §. VI. Post hæc anno millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto, mense Majo ad Wormatiensem Episcopatum etiam electo Electore *Iohanne Philippo*, auctus est numerus & immutata series areolarum, ut videlicet *Schœnbornia* parmula locum suum retinente, duabus perpendicularibus lineis clypeus in sex distingueretur areas: quarum secundam & quintam, nimirum in utroque ordine mediam, implebat rota *Moguntina*; primam verò *cuspides Franconicæ*, sextam *Herbipolense vexillum*: in tertio verò & quarto laterculo *nigro clavis argentea diagonali situ locata*, *adjectis lapillis tetragonis* (*Sibmach.* vocat Spangen. Spangenberg. Adelsp. vocat decusses s. Andreas Creutzlein/& exprimit numerum quaternarium) *aureis* conspiciebatur. Hoc symbolum est *Wormatiensis* Episcopatus antiquissimi. Et quidem Vormatiæ vel Vangionum legitur aliquis Archiepiscopus *Victor*, qui seculo quarto synodo Coloniensi adversus Euphraten Episcopum Coloniensem Arianum habitæ interfuit. Secuti sunt alii pari dignitate, donec *Gervilio* Archiepiscopus, à Pipino Rege exueretur: Et Archi-Episcopali honore *Moguntiam*, quæ hactenus Vormatiensibus subdita, translato, Episcopali titulo successores, in quibus primus *Wernharius*, contenti esse juberentur. Post hunc quinquagesimus septimus fuit hic memoratus *Iohannes Philippus*. Si, de quo mihi non satis constat, credo tamen, additus est apex Wormatiensis, talis fuerit, nimirum *pulvinari rubeo imposita tabula sexangula singulis angulis pavoninis pennis ornata, cum typo scutario.*

Scutum Lotharii Friderici Metternichii Electoris. § VII. Extincto 12. Febr. 1673. Johanne Philippo ex Schœnborniis, successit in sede Eminentissimus *Lotharius Fridericus* ex gentis *Metternichia* linea *Burscheidia* pridem ab anno 1670. 15. Febr. *Coadjutor*, & *Episcopus Spirensis*. Hujus scutum illa dispositione fuit repræsentatum, ut duæ perpendiculares & una transversa id in sex areolas, quibus *media gentilis parmula* incumbebat, distingueret. Secundum & quintum laterculum ornabat *Moguntina rota*, primum & ultimum *Wormatiensis clavis*, tertium *crux* & quartum *castrum cum pedo & incumbente corona.*

Episcopatus Spirensis. §. VIII. *Crux argentea* in *solo cæruleo* designat *Episcopatum Spirensem*. Episcopatus ille *Nemetum* licet antiquus fuerit, nam aliquis *Iessius* s. *Iasimus Episcopus Nemetum* legitur Anno 398. interfuisse *Coloniensi Synodo* adversus *Euphraten Arianum* habitæ, ejus tamen Episcopi certa serie non nisi ab *Athanasio*, quem sacellanum suum *Dagobertus Rex Francorum*, restaurator Episcopatus, 610. Ecclesiæ huic præfecit, numerantur. Septuagesimus secundus ab Athanasio Episcopus fuit *Philippus Christophorus à Sætern*, Trevirensis etiam Archiepiscopus: Cui mortuo 1652. suffectus est ille *Lotharius Fridericus*, qui ad Moguntinam sedem demum elevatus, illa symbola conjunxit.

Præpositura Weissenburg. §. IX. Additur alia areola *rubea* cum *castro* διπύργῳ *argenteo*, *opere cæmentario nigro*, *ex quo pedum Abbatis Weissenburgensis* protenditur, & desuper incumbit *corona*. Notatur verò illâ tesserâ *præpositura Weissenburgia*. (quod nomen *Bernh. Herzog. in Chron. Alsf.* antiquis Witzenborg i. der Weißheit Burg à sapienti Monachorum disciplina ductum fuisse opinatur. Forte etymologia longius petita, cum

verior

verior sit ab albo colore, nam ante monachos Dagobertus Rex in sua fundatione scribit, *Locus ille Wissenburg*, id est, *album castrum*, qua etiam ratione aliis vocatur *Alba Iulia.*) Porrò in *Weissenburgo, Wasgaviæ* ad *Lutteram* fluvium ex Vogaso in Rhenum properantem Imperiali civitate, quam *Sebusium* antiquis dictam volunt, præpositura hæc sita est. De qua legas, quæ apud dictum *Bernh. Herzog. Chron. Alsat. L.10.cap.2.p.191.seq.* reperiuntur. Fundata dicitur à Dagoberto Francorum Rege 629. seu juxta Bucelinum 630. Ejus etiam filia *Irmina* in templi choro sepulta perhibetur. Porro non definiemus, primus an secundus Dagobertus fuerit? illum scriptores communiter intelligunt: sed *Godofredus Henschenius* autor alioqui satis accuratus plurimis documentis in sua *diatriba de tribus Dagobertis*, hanc aliasque fundationes, ut & filiam Irminam *Dagoberto II.* vult attribuendam. Cæterum *Abbatia* primum instituta erat *Ordinis Benedictini.* Unde post *Principium*, quod primo nomen fuit, qui præfuere numerantur 55. Abbates, ex quibus plures ad *Episcopales* vel *Archiepiscopales* cathedras, Moguntinam, Magdeburgensem, Wormatiensem & Spirensem evecti sunt. Et quidem *Carolus Quartus* principali dignitate perhibetur hunc & alios Abbates exornasse (confer *Limn. Iur. Publ. Tom. IV. ad 7. 52. pag. 357.*) unde inter *quatuor Imperii Abbates* hic relatus. Verùm *Rudigerus* cognomine *Piscator* Abbas 56. anno 1526. Abbatiam hanc Benedictinam, in secularem *præposituram* mutari passus est, & 1545. decessit. Successor verò *Philippus de Flersheim Episcopus Spirensis* à Carolo Quinto Imperatore & Paulo Tertio Pontifice obtinuit, ut *Episcopatui Spirensi insereretur*, unde ex eo communes cum Spira semper præsules habuit.

Fundator Dagobertus. Quis? Abbatia. In Præposituram mutata. Spirensi Episcopatui inserta.

§. X. Medium scutulum gentile *argenteum tres conchas marinas nigras* continebat, *Metternichiorum* tesseram, de quo capite de *Metternichiis* peculiari agetur. Metternichiæ conchæ.

§. XI. Galeæ impositæ sunt scuto sex. Quarum mediæ duæ Moguntinæ erant, Archipræsulis & Electoris symbola: Proximæ his Wormatiensis & Spirensis Episcopales cum tabulis sexangulis, quarum angulos pavoninæ pennæ, ipsas verò typi scutarii, nempe alteram clavis Wormatiensis, alteram crux Spirensis ornabant. A dextris prima coronata sustinebat Weissenburgium geminum castrum coronatum alis totidem inscriptum. Extrema iterum coronata sustinebat candens caput & collum cycni, rostro nigro, Metternichiorum apicem. Galeæ.

§. XII. Lothario Friderico 1675. rebus humanis exemto, electus est 3. Jul. s. 23. Jun. 1675. qui nunc diœcesin moderatur, Eminentissimus ac Celsissimus Dominus *Damianus Hartardus* ex *Leyanis*, Episcopus centesimus sextus, Archiepiscopus sexagesimus sextus, Elector quinquagesimus. Cujus scuti quadrifidi quadram primam & extremam rota *Moguntina*, reliquas duas clavis *Wormatiensis* exornant. Scutum Damiani Hartardi Leyani Electoris.

§. XIII. Toti incumbit scutulum *cæruleum palo argenteo interstinctum*, quod Illustris familiæ *de Petra* seu von der Leyen symbolum est: crediturque nominis familiaris à petra fissili (Leye oder Schiffer) ducti ratio cæruleum colorem scuto induxisse, à quo parum abit color illorum lapidum. Tessera. Familiæ de Petra s. von der Leyen.

§. XIV. Ipsam quod attinet familiam, audiamus Celeberr. historicum *Iacobum Masenium in dedic. annal. Trevir. Brovveri* factâ ad *Carolum Casparum Electorem Trevirensem*, Moguntini nostri Germanum: qui ita: *Cum generis vestri specter primordia, quod Latio quidem sermone A PETRA, vernaculo ac Germanico à LEYEN aut LEYANIS (ut Romano more terminem) deducitur, præclarissimis illud jam olim heroibus constat esse nobilitatum atque illustratum. Non evolvam hoc in loco ex antiquissimo rerum Germanicarum scriptore Cornelio Tacito, ejusque libro undecimo: Equites Romanos illustres, quibus PETRA cognomentum, qui haud multò post Christum sub Claudio Rom. Imperatore floruerunt: Non producam* Sigismundum à Petra *cum uxore Magdalena de Pyrmont sub Ottone I. Imperatore in lustro nobilitatis Mersburgi ad Salam celebratū. Ille certior propiorq; nobis stirpis vestræ heros heresq; fuit,* Wolframus de Petra, *quem alterâ post Sigismundum ætate sub Conrado II. Imperatore Trevirensium Annales memorant anno Christi* 1151. *inter cæteros Comites nobilesque subscripsisse ut testem sententiæ, in causa Abbatiæ S. Maximini tempore Hillini Episcopi latæ. Quo jam tempore floruisse vestræ familiæ majores, ac sub alterutro, vel de PETRA vel LEYANO, celebratos nomine, vix censeo ambigendum. Nam eidem* Wolframo, *ut coætaneum, sic consanguineum fuisse* Henricum Leyanum *è nobili prosapia creatum anno salutis* 1145. Leodiensium *Episcopum, qui* Familiæ antiquitas & decora.

pessundatam, flagitiosâ multorum Ecclesiasticorum vitâ, religionem pietatemque sub Alberone *decessore suo, laudatissimis institutis moribusque rursum erexit.* Præter alia familiæ, quæ originis & nominis universe unius de Petra f. von der Leyen / solo liberarum quatuor domorum & dominiorum agnomine totidem lineis, in *Leyen*, in *Adendorf*, in *Saffigh*, in *Nickenich*, dispescitur, decora, hoc inprimis memorabile duco, quod nescio an cuiquam familiæ ex illustri nobilitate contigerit, ut uno tempore duo Archiepiscopatus & Electoratus ex eadem gente præsules acceperint; veluti superioribus annis Moguntina & Trevirensis diœcesis duobus fratribus paruit, atque adeò Imperium ex eadem stirpe duobus *palis*, quam gentilem vidimus tesseram, innixum sit; quod occasionem præbuit, ut electioni moderni Electoris illo tetrasticho bene precarer:

Duo Electores simul ex ea gente.

Fulcimus validis lapsum minitantia palis,
Imperio palus *subditur ergo novus.*
Ah Deus Imperium, palos Deus optime, serva,
Ut nisi cum mundo non ruat imperium.

Geminis istis Germanis ex sorore Germana nepos accessit tertius Eminentissimus ac Celsissimus Princeps D. *Ioannes Hugo Orsbeckius*, pridem Lotharii Friderici *Spiræ*, & avunculi Caroli Caspari *Treviris* Coadjutor, ac demum utriusque successor, tam Episcopus & Princeps quam Archiepiscopus & Elector utrinque laudatissimus.

Galeæ.

§. XV. Imponuntur huic scuto galeæ quatuor, quarum mediæ duæ *Archiepiscopalem* infulam in pulvino & *Electoralem* galerum cum rota referunt. Prima tabulam hexagonam sustinet, angulos pavoninis pennis exornantibus, typo autem *Wormatiensi* ipsi tabulæ impresso. Extrema Leyana coronata sustinet inter alas cæruleas quinis corculis (an foliolis, nonnulli enim trifolia pingunt, & 8. vel 9. exprimunt) argenteis conspersas ex diademate tortili caput cum collo canis pernicis f. leporarii (Windspiel) candidi. Telamones comitantur & tenent scutum duo canes venatici argentei.

Scutum Joh. Svicardi Electoris ex Cronbergiis.

§. XVI. Adjiciamus unum adhuc scutum *Moguntinum*, quod in Sibmacheri visitur armor. P. 1. p. 3. & eo tempore *Ioannis Svicardi* fuit, qui ab anno 1604. ad 1626. sedem tenuit. Hic quadripertita sectione rotæ *Moguntinæ* symbolum gentilitium *Cronbergium* in quadra secunda & tertia adjecit: quod cap. 19. descripsimus, esse videlicet laterculum quadrifidum, cujus prima & quarta area cocco tingitur, corona primam areolam insuper exornante, secunda verò & tertia vario vellere farta conspicitur, seu, ut alii enunciare malunt, argentea quatuor cæruleos monticulos campanarum instar continet. Ob hoc tertia etiam galea incumbit scuto, ipsa quoque *Cronbergia*, videlicet coronata cum strobilo nigro. Cæterum hoc mortuo tesseras scutarias complexus est nescio quis eleganti tetrasticho, quod huic apponendum reor:

Montem evicisti princeps, rota ritè cucurrit,
Ense, pedo, mitra, res benè gesta tibi est.
Sufficit: ite enses, mitræ, montesque rotæque,
Omnibus ex titulis una corona sat est.

Titulus.

§. XVII. Superest, ut solennem titulum addamus, qui est: *Archiepiscopus Moguntinus, S. Rom. Imp. per Germaniam Archicancellarius & princeps Elector*, &c. Adduntur dein Episcopatus alii, si quos simul possidet; In hoc *Archicancellarii* inprimis observanda est appellatio. Hoc argumentum nescio an alius diligentius vel felicius excoluerit, quàm fecit Illustris *Bernardus a Mallinckrot* in libro *de Archicancell. S. Rom. Imp.* Hic primum omnium Archicancellarii nomen gestâsse asserit *Cunibertum Coloniensem Episcopum*: proximum ab hoc *Bonifacium* notat *Moguntinum* Archipræsulem, qui Pipini Regis literas, quibus Epternacense f. Willibrordi cœnobium 752. dotavit, ita subscripserit: *Bonifacius Archicancellarius* recognovit. Ex eo recenset Imperatorum Archicancellarios varios, in quibus præter *Ricolphum* & *Ludbertum*, de quibus dubitari potest, non paucos Moguntinos Archiepiscopos recenset, qui Archicancellarii subscripsere literis Imperatoriis: in quibus sunt *Hatto*, *Hildebertus*, *Fridericus*. Demum docet, *Wilhelmum* Ottonis I. Imperatoris filium, Archiepiscopum primum esse, à quo nulli jam alii *Archicancellarii* vel *Archicapellani*, quàm ejusdem sedis Archimystæ: creditque laudatissimum istum Præsulem, quem *Witikindus virum sapientem &*

Archicancellarius.

Mallinkrotii sententia.

Wilhelmus I. à quo omnes Archiepiscopi Archicancellari.

tem & prudentem, pium & cunctis affabilem vocat, ab optimo suo parente hanc obtinuisse sedi suæ prærogativam, ut perpetuis deinceps temporibus non alii, quàm Moguntini antistites, Romani Imperii Archicancellarii constituerentur: qua in re affectui paterno suffragari potuit ipsius loci dignitas, quod jam ab antiquo inter Archiepiscopales sedes Moguntina cathedra præ reliquis Cisalpini Imperii maximè insignis atque excellens fuerit, tum honor S. Bonifacii, tum ipsius urbis quondam florentissimæ, quam *Reginonis continuator regiam civitatem & Franciæ metropolin*, autor annalium Pithæanorum *Germaniæ metropolin* vocant, dignitas. Hoc verò in dubio relinquit: an expresso Ottonis I. aliusve Imperatoris privilegio, an verò tacito quodam ut sæpe factum novimus ac paulatim gliscente jure, Archicancellariatus Imperii Moguntinæ sedi annexus &, ut vulgò loquimur, incorporatus fuerit. Illud interim verissimum esse, „Wilhelmum prædictum fuisse initium privative possidendi & exercendi hanc primariæ dignationis functionem. (Cæterum edoceor, ut dubio hoc opus non sit, in tabulario Moguntino extare specialia privilegia de expressa sedi Moguntinæ collata Archicancellariatus dignitate.) Unde idem Vir Illustris sub *Otthonibus* demonstrat Moguntinos etiam trans Alpes agente Cæsare rerum Germanicarum curam & cognitionem obivisse. Demum sub *Friderico Barbarossa* credit, quod cœpisse potuerint *tres hereditarii Imperii Archicancellariatus* Italia Coloniensi, Gallia Trevirensi Archiepiscopo attributis, quod ad nos quoque duravit, & adhuc in usu est.

§. XVIII. Virtute hujus Archicancellariatus, quæ jura ejus sint, ex Celeberrimi *Ioh. Henrici Bœcleri Not. Sacr. Rom. Imp. L. 6. c. 5.* cum nonnullis interspersis & jussu mutatis, huc transferendum videtur: 1. *Subscribit & subsignat vel ipse, vel per suum Imperii Vicecancellarium, decreta Imperatoris & Imperii, in Comitiis & conventibus publicis, extraque conventus, edita, tum alia Imperii nomine publicanda.* 2. *Sigilla Imperatoria solus asservat, omnium actorum, chartarum, Archivi, matriculæ, monumentorum & documentorum variorum Imperii depositarius & custos est: ita ut etiam expeditionem Italicarum rerum per Vicecancellarium administret.* 3. *Directorium habet in Imperii comitiis, aliisque conventibus, & extra quoque, omni tempore, locoque, secundus à Cæsare.* 4. *Solus in aula Cæsarea ministrum ac Vicarium, sive* Procancellarium *habet, sibi perinde ac Cæsari sacramenti religione obstrictum: qua de re extat privilegium Maximiliani I. de anno* 1509. *sed & cæteri ad Cancellariatus Imperii procurationem destinati ministri à Moguntino solo constituuntur, ipsique post Cæsarem juramento obstringuntur, & salariis è taxa Imperiali sustentantur, quam regit quoque solus Moguntinus.* 5. *Solus deputationem (anno* 1555. *institutam) convocat, proponitque.* 6. *Solus omni tempore extra conventus ab Imperatore literas accipit, per quas* die Churfürstliche Gutachten eingefordert und eingeholet werden. 7. *Solus loquitur in propositione Comitiali, & Cæsari respondet nomine Electorum & statuum.* 8. *Est Protector & Director postæ Imperialis.* 9. *Solius Moguntini ministris debetur immunitas à solutione vecti galis literarum.* 10. *Solus est* außschreibender Churfürst und *Director* im Chur-Rheinischen Crayß. 11. *Tempore interregni cum vicarius Reipubl. invigilat præcipuè.* 12. *Cancellariam in Camera regit, ac officialibus ministrisque instruit. Sicut patet ex literis Cardinalis Alberti Moguntini ad Carolum V. & ex Actis institutæ Cameræ: tum ex confirmationibus Maximilian. I. & Carol. V.* deß Ertzcantzlers Ambts-würde. *Addatur Recessus Noribergensis* 1523. § Item hat auch: *Solus Cameram visitat &c. in ea ultimum votum habet, Curias Camerales dirigit, Præsidum absentium vices supplet. In visitationibus Cameræ ipse perpetuus est, cum reliqui visitatores mutantur.* 13. *Soli Moguntino Legati Electorum, Principum & Ordinum Imperii, omnesque deputati in comitiis, aliisque conventibus se sistunt, mandata & credentiales offerunt, & desuper testationes expetunt: discessuri ante finitum conventum veniam petunt.* 14. *Huic etiam exteri Legati & Residentes, Agentesque suas res primùm exponunt.* 15. *Expedit solus in sua Cancellaria acta, attestata, & alia momentosa pro Imperio.* 16. *Coram ipso solo reservationes, protestationes, denunciationes, requisitiones & ejusmodi alia, fiunt: quemadmodum soli quoque Moguntino ejusve Directorio traduntur statuum memorialia, desideria, commonitoria, postulata & omnes omnium supplicationes atque petitiones.* 17. *Moguntinus solus decernit & intimat Revisiones. Ibi verò ipsemet interessatus, tum demum Trevir supplet, ipso Moguntino id olim deprecato.* vide Reichs-Abschied 1594. §. 99. 18. *Solius Moguntini*

Jura ob Archicancellariatum ex Bœclero.

guntini Cancellarius & Secretarius sitzen überm Tisch mitten im Saal bey *Proposition* und Abschied deß Reichstags. *Item in Electorali Collegio, &c.* 19. *Moguntini Cancellario* wird von Käyserl. Majest. die *Proposition* zugestellet / ausser der ersten ansage auff einem Reichstag / (bey deme / *si ipse personaliter præsens*, hat Chur-Sachsen diß im herbringen gehabt / daß von Mäyntz der Ansagzettul dem Chur-Sächsischen Cantzler geantwortet wird / so es dem Erbmarschall befiehlet ; Vor sich selbst aber / und ohne der Mäyntzischen Cantzley wissen / hat Sachsen keine ansag zu verordnen /) gebühren Chur-Mäyntz allein und dessen Cantzley / alle ansagen zur Reichs *Supplication-Deputations-* auch andern und allen neben-Räthen / befiehlt solche dem Erbmarschall / und ist nicht schuldig / solchen Zettel zuvor den Sächsischen hinterlassenen Räthen zu überantworten. Es mag Mäyntz Churfürst durch seinen Cantzler die zweyte / oder aber andere *Proposition* im Chur-Fürstlichen *Collegio* thun / wie nemlich auff die Käyserl. *Proposition* in selbigem / und den Fürsten- und Stätt-Rath zu verfahren / und die Sache einzutheilen. *Eodem modo* im Fürsten-Rath / daß durch sein ober-Reichs-*Directorium* Mäyntz allweg von neuem mittelst der Raths-*Director*en anfänget / oder / was noch nicht gar erörtert und hangen blieben / continuiret / es in neue Umbfragen stellet / Ordnung hält / und dahin sihet / daß die Sachen / so nöthig / allezeit den andern vorgezogen werden. Wo einem Puncten durch eine Umfrage nicht abzuhelffen / oder die Vota mißhellig / oder keine gewißheit klar darauß locken / so fraget Mäyntz zum andern / dritten und so vielmahl umb / biß die Sache erläutert / und man einig / oder doch ein mehrers haben mag / demselben wird nachgegangen / ohngeachtet / was einer oder zwey auß denen Chur-Fürsten oder andere dargegen sagen. Mäyntzische dictiren alle Schrifften und eingegebene *Chartas*, und *communici*ren anderwärtig selbige allein. Mäyntzisch *Protocoll* wird deß Reichs *Protocoll* genennet / darauff / als auff das *Authenticum* man sich *referi*ret / *cæteris Protocollis discrepantibus*, oder wo *Disputationes* über das jenige / so gehandelt / fürfallen ; Wann jemand *protestirt*, bittet er solches dem Mäyntzischen *Protocoll* einzuverleiben. *Cæterorum autem protocollis, nisi cum Moguntino collationatis, non statur* ; Dannenhero ein Chur-Mäyntzischer *Secretarius* oder *Protocollist* für allen andern gar fleissig auffmerckens zu haben schuldig. Mäyntzischer Cantzler referirt allezeit zu erst zum Fürsten-Rath / wann das Churfürstliche *Collegium* den Fürsten-Rath zur Relation erfordert : Item, wann das Churfürstliche *Collegium* und der Fürsten-Rath *re- & correferendo* einig / und der Stätt-Rath *voci*ret wird. 20. *Præter hasce libertates, dignitates, honores, juraque, istas quoque potestates habet Moguntinus, & Cancellariatu suo tam intra quam extra curiam Imperatoriam fungendi & alios suo loco substituendi, & unà cum Cæsare accipiendi semper decimam partem de bonis, petitionibus & exactionibus Iudæorum : Videantur literæ Adolphi Rom. Regis* 1292. *Alberti item*, 1298. *Ludovici itidem* 1314. *& hoc ante auream Bullam : videatur etiam* die Verschreibung deß Churfürsten Jacobi zu Trier / geben 1441. als ihme Chur-Mäyntz die besondere Gunst und Willen gethan / an seine statt ihn zu einem Römischen Cantzler zumachen / darinn diese fernere *formalia* : Sollen auch darumb denselben (Chur-Mäyntz) und sein Stifft getreulich meynen / ehren und fördern / und uns halten / als ein Bruder gegen dem andern. Wir wollen auch nicht vornehmen / so unsern Neven (Chur-Mäyntz) sein Stifft und Nachkommene an ihren Herrlichkeiten / Freyheiten und Rechten / &c. verkräncken möchte / sondern uns so halten / daß durch solch unser Verwesung unser lieber Neve von Mäyntz und sein Stifft geehret und befördert werden sollen nach unsern besten sinnen und vermögen. *Ita ipse Elector Trevirensis, Electoris Moguntini Archicancellarii Vicarius erat per Germaniam, multum honorem deferens sedi Moguntinæ. Quæ, quod Principes Imperii legare ad comitia, & ad actus Reipubl. solennes consveverit, iisque vices suas demandaverit, & Vicecancellarium ipse constituerit, neque est ignotum, neque mirandum.* Im Kundschafft-brieff von den Mäyntzischen Prælaten und Räthen außgangen / obberührte Verschreibung betreffend / so geben Mäyntz 1441. *eodem anno*, stehen diese Wort : Dagegen hat auch unser gnädiger Herr von Mäyntz unserm obgenanntem Herrn von Trier

zugesagt /

zugesagt/ geredet und versprochen/ Jhne (Chur-Trier) von der Cancellarey nicht zu entsetzen/ die er ihme dann jetzund/ als vorgeschrieben/ befohlen/ und wann unser gnädiger Herr von Trier an uns vorgenannt umb vertheidigung dieser Sachen eine versiegelte Kundschafft begehret hat/ So han wir unser jeglicher/ ꝛc. Dannenhero ist also weltkündig/ daß unter andern dem Chur-Fürstenthum deß Ertzstiffts Mäyntz die Würde und Amt der Ertz-Cantzeley deß H. Röm. Reichs durch Germanien eingeleibet/ die Churfürsten zu Mäyntz auch zu zeiten persönlich die regieret/ und auch andere an ihre statt/ das ist/ Reichs-Vice-Cantzler/ und sonst andere *substitu*iret und geordnet haben/ von alters/ bey Röm. Käysern und Königen allezeit also gehalten/ daß die Brieff von dannen ußgangen/ in Namen unser Vorfahren/ als der Ertz-Cantzler/ seynd unterschrieben worden/ biß uff kurtze zeit ist solches und anderes übersehen. Also redet Ertzbischoff Bertholdt/ *in supplicatione sua ad Imperatorem. pergit:* Jch han auch deßwegen mit E. Königl. Gn. gehandlet/ bitte ich E. Gn. mit unterthänigem fleiß/ zu verschaffen/ daß mir der Titul meines Fürstenthums nicht abbruch/ sondern dem schrifftlichen Verheissen volge beschehe/ das will ich zu E. Gn. nach der gebühr verhoffen/ dann in solchem mir und meinem Churfürstenthum abzubrechen/ das doch am geringsten zu thun ist/ hätte ich mich nicht versehen. Hierauff hat Bertholdus die Römische Cantzley-Ordnung verfasset/ und in gang gebracht. Nach Churfürstens zu Mäyntz Jacobi todt hat Chur-Trier/ als Chur-Mäyntzischer Substitut an der R. Kön. Cantzeley sich würcklich an Käyserl. Hof darumb begeben/ und es verwaltet/ unterdessen seine Lande und Leute Mäyntz treulichst *recommendi*ret. Als wegen deß Ertz-*Cancellariats* Chur-Trier *superiore seculo* dem Churfürsten zu Mäyntz Cardinal *Alberto* zu Worms streit erreget/ als ob Worms in seinem *Archi-Cancellariat*, und also *in partibus Galliæ* gelegen/ und nicht *ad Germaniam* gehörig/ ist selbige *Quæstion* durch gewechselte Schrifften beeder Herren Churfürsten Mäyntz und Trier vor Käyser Carl dem Fünfften außführlich tractiret/ und sehr disputiret worden/ fast nicht unähnlich dem Crönstreit zwischen Mäyntz und Cölln. Es ist aber Mäyntz in besitz/ brauch und genuß seines Ertz-Cancellariats-Rechts/ auch zu Worms und allenthalben/ gleichwie auch *in provincia Coloniensi ipsa* allezeit unverruckt geblieben/ und Wormbs so wol als andere am Rhein *eodem tractu* ligende Stätte dem Teutschland zugerechnet/ und/ wie billich/ also beym Chur-Mäyntzischen *Directorio* und Ertzcantzler-Amt dißfalls gelassen worden: Cardinal Albert in seiner Gegen-Schrifft wider Chur-Trier/ sagt in dieser materi; *Quid? quod sedes Apostolica, quoties legatos in Germaniam mittit, non ad illam modo partem Germaniæ, quæ in magna Germania sita est, verum etiam ad aliam, quæ inter Rhenum & Galliam media interjacet. Illic enim cumprimis legationis munus exercere hactenus soliti fuerunt ad Germaniam missi Legati Apostolici. Aliquanto pòst Cardinalis pergit: sed ultra ea non immeritò me tuebitur, quod Antecessores Archiepiscopi Moguntini per tantum temporis curriculum, cujus initium memoriam hominum excedit, fuerunt, prout & ego quoque sum (hac molestatione recenter cœpta dempta) in possessione vel quasi pacifica & quieta juris exercendi officium Archicancellariatus S. I. Rom. non VVormatiæ duntaxat, sed & Coloniæ, Aquisgrani, ac ipsa Ecclesiæ Trevirorum urbe. Quod ne ipse quidem meus hac in causa adversarius inficias ire poterit. Paulòpòst: Majestati tuæ supplicabundus advolvor, ne patiaris tantum vulnus Germaniæ infligi, Regibusque Gallorum, qui suapte natura eam Germaniæ partem jam dudum inhiarunt, ansam invadendi illam parare, ne patiaris limites Archicancellariatus mei, Ecclesiæque meæ Moguntinæ tanto totius Germaniæ dispendio in arctum redigi, meque & Ecclesiam meam possessione juris in his terris exercendi detrudi. Hæc ibi Elector & Cardinalis Moguntinus, & jure merito maximo.* Die Churfüsten von Trier haben es nachgehends dabey bewenden lassen/ in betracht/ ohne zweiffel/ daß ihre Vorfahren/ wie obbemelt/ selbst von Chur-Mäyntz verlaub/ und *Substitution* auff sich erbeten/ das Röm. Ertzcantzler-Amt nur *nomine Moguntini*, auch *in Gallicis partibus Imperii*, in den Niederlanden und Burgundischen Cräntz zu verwalten/ und die Mäyntzische hohe Herrlichkeiten und Rechten deß Teutschen *Cancellariats* ungeschwächt zu verwesen. Mäyntz ist auch bißweilen Käyserl.

Statt-

Statthalter gewesen/ *vid. diploma Regis Sigismundi*, das fallende Ungeld zu Franckfurt betreffend/ Mäyntz gehörig. Zu Aach selbst hat Chur-Trier die Crönung *prætendi*ret gegen Chur-Mäyntz/ weil es *scilicet* in seinem *Gallico Cancellariatu* gelegen seye / aber Käyser Ludwig hat vor Mäyntz gesprochen/ wie *Brouverus* selbst in *TrevIricis* meldet.

Electoris dignitas. §. XIX. Quod *Electoris* attinet dignitatem, cùm origo Electorum inter doctos nondum expedita sit, sed variis difficultatibus, quotquot feruntur sententiæ, premantur, illam controversiam nostram non facimus, id monuisse contenti, quod Moguntino *primus Electoratus* debeatur, quod nec Bohemiæ Rex in dubium revocat. In ea prærogativæ. Ita in ipsa electione potiores ejus, ut *Decani*, sunt partes: solus jus habet reliquos Electores convocandi diemque edicendi, non ad dietas solum Electorales alias, sed etiam ad Electorium actum: dirigit electionem ad normam Aureæ Bullæ, jusjurandum reliquorum excipit, proponit, suffragia colligit, concludit, decretum electionis pronunciat, capitulationem conficit, seu ex votorum pluralitate perscribit atque dirigit.

Primus Metropolitanus. De jure coronandi Imperatoris. §. XX. Præterea *primus Metropolitanus* cum sit, jus sibi Moguntinus vindicavit coronandi, ungendi, consecrandi electos Romanorum Reges, olim per universam Germaniam. Verùm ex *Aurea Bulla* jure accersito *Coloniensis* contradixit, unde variis scriptis nostra memoria illa controversia agitata est, donec 1657. 25. Junii pactione terminaretur.

Episcopi suffraganei. §. XXI. Metropoli huic subjecti sunt duodecim Episcopatus comprovinciales, quos *Caspar Bruschius* ita enumerat: 1. *Curiensis*. 2. *Constantiensis*. 3. *Argentinensis*. 4. *Spirensis*. 5. *VVormatiensis*. (cui Ecclesiæ olim ipsa *Moguntia* & 15. Episcopatus subjecti fuerunt, conf. §. 6.) 6. *Herbipolensis*. 7. *Augustanus*. 8. *Aystettensis*. 9. *Hildesheimensis*. 10. *Paderbornensis*. 11. *Halberstadensis*. 12. *Verdensis*. Qui tamen ordo alius observatur, ille nimirum:

Spirensis Episc.	VVormatiensis.	Herbipolitanus.	Eistettensis.
Curiensis.	Argentinensis.	Verdensis.	Hildesheimius.
Halberstattensis.	Paderbornius.	Constantiensis.	Augustanus.

Atque ita quod notat *Mallinckrot* l. c. pag. 32. *à summitate Alpium & Italico limite ad ipsum fere Germanicum mare, à quo Verdensis parochia* (h. e. diœcesis) *non ita longe abest, & à Moraviæ montanis ad Burgundiam & Galliam usque continuo utrobique & nuspiam interrupto tractu se diffundentes.* Olim Pragensis & Olomucius. Quod *Moraviam* nominat, ex eo est, quia olim Pragensis & Olomucensis etiam subjecti fuere Archiepiscopatui Moguntino, sed dein *Pragæ Archiepiscopalis* accessit dignitas, eique attributa est *Olomucia*. Tum Bambergensis. *Bambergensis* quoque Episcopatus ei paruerat, sed exemtus est iterum ab omni jugo Archiepiscopali & ingenuus ac liber salutatus, mox post fundatoris Imp. Henrici II. mortem à Pontifice maximo *Clemente II.* qui antea Bambergensis Ecclesiæ secundus fuerat Episcopus, *Svidegerus* dictus. *Ita Bambergensis Episcopus suæ diœceseos Archiepiscopus dici & appellari potest*, quæ *Bruschii* verba sunt.

Officiales hereditarii diœceseos. §. XXII. *Officiales*, quos *hereditarios* habuit Archiepiscopatus Moguntinus, ita recenset *Bucell. German. Sacr. P. I.* pag. 2. *Archimarschallum Landgravium Hassiæ, Vicemarschallos Equites ab Heusenstam: Archidapiferum Comitem Veldenzium, Dapiferum ex familia Equitum Bromserorum de Rudesheim: Archipincernam è sanguine Comitum Spanheimiorum, pincernam Equitem à Cronberg: Archicamerarium Comitem à Stolberg, Camerarium ex Equitibus familiæ Ruedt à Collenberg.* Hodie verò in aliquibus mutatum comperio, quando Archipincernis *Spanheimiis Schœnbornia* substituta est familia, cujus loco pincernæ hereditarii sunt *Cronbergii*: Dapiferatus hereditarii dignitate fruuntur *Greiffenclauii de Vollraths*: *Camerarii* audiunt *Metternichii in Winnenberg & Beilstein.*

CAPUT LXV.

Domus Momorantia.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Andr. du Chesne. Lisbius. Visbius. Buchardus I. Lineæ collaterales de Bray & Montlehery, de Banterlus, Castellanorum de Gisors, de Marly & Vernueil. Matthæus Magnus Conestab.*
2. *Rami de Conflans, de Beausaut, de Goussainville, de Croisilles, de Bours. Annas Conestabilis*

stabilis primus Dux. Linea de Nivelles, de Fosseux, de Wastines, de Thury, de Bouteville. Dux de Luxenbourg.
3. *Ramus Lavalleus. Linea d'Attichy, Domini & Comites de Laval. Successio horum ad Montfortios. Linea de Pacy, de Raiz & de la Suse, de Chastillon, de Loue, M. de Neelle, de la Faigne, de Boisdauphin, M. de Sable.*
4. *Scutum.*
5. *An olim crux argentea in auro? Aquilularum origo à victoriis à Cæsareis reportatis.*
6. *Discernicula. Lavalleorum.*
7. *Alia scuto inserta.*
8. *Apex.*
9. *Telamones.*
10. *Tessera militaris.*
11. *Symbolum.*
12. *Ordo equestris de cane.*
13. *Primi Franciæ Barones. Ronsardi versus.*
14. *Dominium & Ducatus Monsmorencii penes Condeos.*

§. I.

MOmorantiorum in historia Gallica celeberrimum nomen est, eamque gentem luculento opere nomine *Historiæ Genealogicæ Andr. du Chesne* descripsit, ad quod lectorem remissum volo. Traditio familiaris eam ad *Lisbium* quendam refert, qui sub Trajano Imperatore Parisiis à *Dionysio Areopagita* conversus, & Fescennini jussu martyrio affectus fuerit; filium autem *Visbium* reliquerit, etiam sanctitate illustrem. Anno 657. mentio fit alicujus *Eberhardi Montmorencii*. Sed ab alio *Eberhardo*, qui *magnus* cognominatur, & 992. extinctus est, deductio certior ostendi potest: quamvis *Chesneus* ab ejus nepote *Buchardo I.* ordiri maluerit, qui Lothario regi contra Ottonem II. astitit. Huic filii dantur *Buchardus II. barbatus Dn. de Montmorency* & *Theobaldus Dn. de Bray & de Montlehery*, cujus posteri aliquandiu durarunt, demum hereditatem *Elisabetha* marito *Philippo Francico* attulit. Buchardo barbato dicuntur geniti *Albericus Conestabilis Franciæ* (à quo etiam linea) *Fulco*, à quo Domini de *Banterlus*, & *Buchardus III.* Roberto & Henrico regibus gratus. Hoc iterum geniti *Theobaldus* regni princeps dictus & *Conestabilis*, sed ἄπαις, *Herveus magnus buticularius Franciæ* & *Godofredus*, lineæ *Castellanorum Gisortiorum* autor. Hervei nepos fuit *Matthæus, Franciæ Conestabilis*, & qui regno prospiceret, à Ludovico Rege in Palæstinam profecto relictus. Hic *Buchardum V.* genuit & *Matthæum*: *Matthæus* Dominos *de Marly* & *Vernueil* prosevit, quorum demum hereditatem Isabella uxor Roberti de Poissy Dn. de Malvoisin, & Guidonis de Levis Dn. de Mirepoix, familiæ *Leviæ* attulit. *Buchardo V.* qui titulum *gratia Dei Dominus Montmorencii* usurpavit, natus est *Matthæus II.* cogn. *magnus*, iterum regni *Conestabilis*, quæ etiam dignitas sub eo multum aucta est, ut post regem summa fieret. Reginæ etiam regenti contutor additus est. Idem *Emmam* f. Guidonis VIII. vel alia numerandi serie VI. Dn. de *Laval* duxit, unde in ejus filiis *Buchardo VI.* & *Guidone* duæ lineæ capitales ortum habuere.

Familia. Andr. du Chesne. Lisbius. Visbius. Buchardus I. Lineæ collaterales de Bray & Montlehery, de Banterlus, Castellanorum de Gisors, de Marly & Vernueil. Matthæus Magnus Conestab.

§. 2. *Montmorencium nomen* in *Buchardi VI.* posteris continuatum est; & quidem filii ejus *Buchardus* Dominos de S. Leu genuit: major autẽ *Matthæus III.* iterum duos filios suscepit *Matthæum IV.* cogn. *magnum* & *Erhardum* dominorum de *Conflans* & de *Beausaut*, qui seculo XV. defecere, satorem. *Matthæus IV. Matthæum V.* & *Ioannem I.* generavit: quo nati *Matthæus* dominorum de *Goussainville* & *d'Auvraimesnil* autor, & dominorum de *Montmorency* propagator *Carolus*, pater *Iacobi*, avus *Ioannis II.* & *Philippi*, hic ex filiis *Marco* Dominos de *Croisilles*, de *Neuville*, & de *Hubermont*, *Hugone* autem Dominos de *Bours*, *d'Esquencourt*, de *Flossilles*, de *Cressy*, *d'Acquest* propagavit: ille (*Ioannes II.*) tres filios habuit, *Ioannem*, *Ludovicum* & *Gulielmum*. Ex quibus cum duo majores Burgundicas partes sectati essent, *Gulielmo* pater *dynastiam Montmorenciam* dedit, quod etiam juris sententia 1483. confirmatũ est. Hoc natus est præter alios *Annas Conestabilis* regni, cui superiori seculo clarissimum nomen fuit, & qui *Ducale* axioma primus stirpi intulit. Huic plures filii, inprimis *Henricus*, *Henrici* pater, qui 1632. tristi morte Tholosæ lineam hanc *Ducum* terminavit. *Ioannes* Guilelmi natu maximus frater Dominus *Nivellæ* fuit, ejusque posteritas terminata in Philippo *Dn. Nivellæ, C. Hornio*, & *Floro Dn. Montinio* & *C. Horn*, quorum ille 1568. ab Albano decollatus, hic 1570. in Hispania interiit. Durabilior fuit posteritas *Ludovici* ex fratribus medii, Baronis *de Fosseux*, quo nati sunt *Rolandus Baro de Fosseux* & *Ogerus* à matre *Baro de Wastines*, ab hoc descendunt in Belgio *Barones* reliqui de *Wastines*, Domini de *Bersee*, de *Vendegies*, de *Beuvry*, Comites *d'Esterre*, Principes de *Robecque*, Marchiones de *Morbeque*, Vicecomites *d'Aire*: illius (*Rolandi*) ex *Claudio* nepotes fuere *Petrus* & *Franciscus*:

Rami de Conflans, de Beausaut, de Goussainville, de Croisilles, de Bours. Annas Conestabilis primus Dux. Linea de Nivelles. De Fosseux de Wastines.

De Thury. Prior ab Henrico III. *Marchio de Thury* creatus est, autor *Marchionum de Thury* & *de* de Bouteville. *Fosseux*, Dominorum de *Lauresses* & *d'Avaugour*: Alter Baro de *Auteville* & de *Bouteville* filios habuit *Franciscum* Dn. de *Hallot*, & *Ludovicum*, cui ab uxore *Carola Catharina* comitatus, quem summo jure in inferiori Navarra tenet, *Lussensis* obtigit: eo natus est *Franciscus*, cui 1627. ad duella promtitudo supplicio feralis fuit. Superest Dux de Luxenburg. ejus filius *Franciscus* Henricus *Com. de Bouteville & de Lusse*, ac ab uxore *Dux de Luxenbourg Piney*.

Ramus Lavalleus. Lineæ d'Attichy, Domini & Comites de Laval. Successio horum ad Montfortios. Lineæ de Pacy, de Raiz & de la Suse, de Chastillon, de Loue, M. de Neelle, de la Faigne, de Boisdauphin, M. de Sable. §. III. Matthæi Magni filius alter *Guido* maternum nomen assumsit, *Lavalleorum* reliquorum autor: Genuit *Buchardum* dominorum de *Attichy* satorem, qui principio seculi decimi quinti defecere, & illo majorem *Guidonem VIII. Dn. de Laval*, hic *Guidonem IX.* & *Andream* Dn. de *Chastillon*; Guidone iterum nati sunt *Guido X. C. de Caserte*, *Ioannes Dn. de Pacy*, *Fulco Dn. de Chalouyau*. Illo nati quidem *Guido XI.* & *Guido XII.* pater *Annæ*, quæ *Ioanni Montfortio* Dn. de *Kergorlay* (cui dein nomen *Guidoni XIII.*) nupsit, atque *Lavalleum* nomen & successionem intulit, unde reliqui Domini & Comites *Lavallei*, usque ad Guidonem *XVII.* orti sunt, quorum deinceps successio ad *Riusios*, *Colinio-Andelotios* & *Tremollios* migravit, apud quos nunc substitit. *Ioannis de Pacy* neptis lineam clausit: à *Fulcone* autem orti Domini de *Raiz* & de *la Suse*, in quarto gradu extincti. Superest tamen progenies *Andreæ Dn. de Chastillon*, qui nepotem habuit *Theobaldum Dn. de S. Aubin & de Loue*, hic communis pater ex filiis trium linearum: Ex *Guidone* per filios *Petrum* sati sunt reliqui Domini de *Loue*, qui dein etiam *M. de Neelle* & *Com. de Iogny* ac de *Maille* facti sunt, & Domini atque Marchiones de *Lezay* & de *Treves* Com. de *Bisottiere*, per *Renatum* autem Domini de *la Faigne*, de *Tartigny* & de *Montigny* progeniti sunt: Ex *Theobaldi* (secundo Theobaldi filio) Domini de *Boisdauphin* sati, qui nunc *Marchiones* de *Sable* & de *Boisdauphin* superant: Demum tertius Theobaldi filius *Ioannes* Dominos de *Brée* dedit, intra tertium gradum extinctos.

Scutum. §. IV. Toti huic familiæ commune scutum est *aureum, crucem rubeam & singulis scuti angulis inscriptas quaternas aquilulas* (*aleriones* aliqui vocitare solent) *cæruleas* rostro & cruribus carentes deferens.

An olim crux argentea in auro. §. V. *M. Vulf. de la Colomb. scienc.* Heroiq. *c.* 5. & ipsocum *M. Gilbert. de Varenn. R. d'arm. P.* 1. *p.* 15. existimant prima insignia fuisse *aurea* cruce *argentea* insignita, ut essent arma *investigatoria* (à enquerir) quibus honor *primi Christiani* notaretur: quod vel uti supra dictum *Lisbius* à Dionysio Areopagita baptismo tinctus sit, vel alius ex hac gente primus procerum Francicorum Clodoveo rege baptizato in baptisterium insilierit. Verumenimvero fabellam Chesneus L. 1. c. 3. refutavit, & simul alias rejecit opiniones vanas, de insignium horum ortu. Ipsius sententia est, ob autorem non levis ponderis habenda, probabile esse, quod primi *solam crucem* gesserint, sed à Aquilularum origo à victoriis à Cæsareis reportatis. *Buchardo I. quatuor aquilulæ* adjectæ sint, in memoriam quatuor vexillorum imperialium in prælio, quo ad Axonam Otto II. Imp. victus 978. obtentorum. Illis verò aliæ duodecim adjectæ alites, cum *Matthæus II. Montmorencius* primarius autor habeatur victoriæ 1214. ad *Bovinas* ab Ottone IV. obtentæ, quando 12. vexilla Matthæus hostibus imperialibus eripuerit. Male verò alii eas repetunt à *Lavallea* affinitate, nam Lavalleorum gestamen leopardus fuit.

Discernicula Lavalleorum. §. VI. Cum varias enumeraverimus familiæ lineas, subdistinctionum & *discerniculorum*, quibus singulæ usæ sunt, numerus etiam bene magnus est. Sed ea retulimus P. 1. c. 8. num. 37. Hoc solum hic repetentes, quod *Lavallea* tota domus quinque conchas argenteas inscribat, quibus dein novas iterum subdistinctiones rami ex ea prodeuntes addidere.

Alia scuto inserta. §. VII. Observat verò Chesneus aliquando ipsos principes gentis solitos cruci *nummos Byzantinos* inscribere, qui distinctivæ notæ non esse potuerint; existimat autem illis notari numerum hostium occisorum. Adjecit etiam *Matthæus IV.* Cubicularius Franciæ *lilium* cruci mediæ impressum, testandæ dignitati, quod eo seculo fere in usu fuit.

Apex. §. VIII. Scuto imponitur *galea coronata*, ex qua *caput molossi* prospicit *aureum, lingua coccinea, numella concolori, limbo, & clavis ejusdem aureis*. Probat verò Chesneus olim etiam *pavonem* in usu fuisse. Laciniæ dependentes sunt ex *auro & cocco*.

§. IX. Scu-

§. IX. Scuto *telamones* additi sunt duo *Angeli*, quod ex concessione regum factum perhibetur. Alibi tamen *leones* etiam videas usurpatos. Telamones.

§. X. *Tessera militaris* (conf. Chesn. cap. 4.) refertur, *Dieu ayde au premier Chrestien.* Sicuti vicissim symbolum domus Leviæ perhibetur: *Dieu aide au second Chrestien.* Istius ratio ex eo, quod §. 5. diximus, repeti potest. Inde etiam dicterium vulgatum est: *Montmorency premier Chrestien que Roy en France.* Tessera militaris.

§. XI. Symbolum familiare fuit stellæ fixæ adscripta vox Græca ΑΠΛΑΝΩΣ. Symbolum.

§. XII. Præterea referunt, quod peculiaris olim *ordo equestris à Buchardo IV. Montmorencio* institutus fuerit, qui cum equitibus suis ad regem venerit. Fuisse verò insigne torquem aureum, figuris *capitum cervinorum* ornatum, ex quo dependerit opere encaustico picta imago *canis*. Sed sæpe allegatus *Chesneus* traditionem plurima ex parte refellit. Ordo equestris de cane.

§. XIII. Ad familiæ etiam splendorem facit, quod *primi Franciæ* (quæ regni prima provincia) *Barones* sint. Tum illi versus *Ronsardiani* notabiles sunt, quos *P. Anselme* adducit p. 487. Primi Franciæ Barones. Ronsardi versus.

> *Cette race est sur tout la plus belle,*
> *Race heroique & antique; laquelle*
> *De fils en fils (Guerriers victorieux)*
> *A son renom elevé jusq' aux cieux.*
> *Greffe d'honneurs, & de noms memorables,*
> *Concevant seule admiraux, Conestables,*
> *Grands mareschaux, & mille dignités;*
> *Dont les hauteurs, honneurs, authorités,*
> *Comme à foison commune en leur race*
> *(Ne cedant point aux plus grandes de place.)*
> *Ont gouverné prochaine de nos Roys*
> *Heureusement l'empire de François.*

Ex hac enim stirpe sex Conestabiles, sex Marescallos & tres Admirales Gallia vidit.

§. XIV. Dynastia *Montmorentia* & castrum, quod vel à quodam *Morentio* Senatore Romano, vel juxta alios à *Mauro* quodam, quem sub Carolo Martello Guilelmus Montmorencius occidit (*Mont-more-occis*) dictum creditur, in Francia non procul Lutetia situm est. Ei *Ducale* axioma additum 1551. gratia regis Henrici Secundi. Cum verò titulus extinctus esset, denuo renovatus est 1633. in gratiam *Henrici princ. Condæi*, & uxoris *Carolæ Margaretæ Montmorentiæ*, quæ ultimò extincti Ducis soror fuerat. Dominium & Ducatus Montmorencii penes Condeos.

CAPUT LXVI.

Nogareti Duc. Espernonii.

ARGUMENTUM

1. *Familiæ fortuna.*
2. *Scutum Ducis Espernonii.*
3. *Scutuli medii dispositio.*
4. *De la Vallette.*
5. *Familia Nogaret.*
6. *Affinitas Tholosana.*
7. *Lilia Francica unde?*
8. *Foxiæ tessera. Catharinæ Foxiæ majores.*
9. *Saxoniæ fasciæ.*
10. *Bourdeaux-Paulin. Estrac.*
11. *Poole. Suffolck.*
12. *Foxio-Bearnenses tessera.*
13. *Scutum Ludovici Card. Valletani.*
14. *Scutum Henrici D. Candalæ.*
15. *Eburovicia. Albretana symbola.*

§. I.

VAriantis fortunæ exemplum præbere potest familia *Nogaretia* vel *Vallettana*, quæ ex re mediocri in eum gradum evecta est, ut Principum in Gallia ordini misceretur: sed brevi temporis spatio tota defecit, ut non nisi unica ex ea virgo in *Carmelitano* monasterio vitam ducens superfuerit. Familiæ fortuna.

§. II. Insignia *Bernardi Ducis Espernonii*, qui Peditatus Francici Dux fuit, exhibet *N. Besogne Estat de la Fr. 1661. pag. 297.* Ut tres perpendiculares & una transversa lineæ clypeum in octo areolas distinguerent: imposita alia parmula media, Scutum Ducis Espernonii.

media, iterum quadrifida: & adjectis in muneris indicium *vexillis* quatuor vel sex, candidi, incarnati & cyanei coloris.

Scutuli medii dispositio.

§. III. Initio scutulum medium intueri operæ pretium est, quòd in eo gentilia insignia primam & quartam quadram constituunt. Cæterum eadem illa quadra gentilis bifariam linea transversa secatur: superiori parte rubea *cruce brachiata argentea* insignita: inferior denuo bipertita, dextro latere in solo *argenteo viridem arborem*, sinistro *rubeo crucem Tholosanam* (de qua alibi) refert. Alii inæquali divisione *cephalum* scutarium jubent esse, qui hic describitur laterculus brachiata cruce insignis.

De la Valette.

§. IV. Brachiata ea crux *Vallettanam* familiam designare dicitur apud *Geliot. indic. armor. pag.* 301. 302. 304. Quæ tamen si à Nogaretia distincta est, quando in hanc transplantata sit, non novi: siquidem primus, quem ex Nogaretiis notatum circa 1140. reperio, *Pontius* jam *Dominus Vallettæ* nuncupatur: unde ante illud tempus id factum esse oporteret.

Fam. Nogaret.

§. V. Arbor viridis *Nogaretiam* gentem designat, & ex ipso nomine *nux* esse intelligitur. Hanc à præfato *Pontio* vidi deduci. Affinitates numerat plures illustres. Præcipuum tamen incrementum accessit ei superiori seculo, cum *Ioannis Nogareti* & *Ioannæ de S. Lary de Bellegarde* filii *Bernardus admiralis Franciæ* fieret, & *Ioannes Ludovicus* dignitatem *ducalem Espernoniæ* dynastiæ 1581. (ut erat apud Henricum III. inprimis gratia & autoritate valens) consequeretur: cui deinceps matrimonium *Foxiæ* heredis accessit, stirpis præclarum decus.

Affinitas Tholosana.

§. VI. Tholosana crux ortum debet *Serenæ Tholosanæ*, quæ *Bertrandi* fratris Raimundi Com. Tholosani filia & *Guilelmi R. Siciliæ* vidua circa 1200. *Rogerio Nogareto* filio Pontii nupsisse dicitur, à quibus reliqua stirps propagata.

Lilia Francica unde.

§. VII. Reliquæ duæ quadræ scutuli medii *lilia Francica* continere video: quod nescio peculiari regio gratioso dono ascribam, an affinitati alicui cum regia familia, quam mediantibus Foxiis non ita difficulter reperiemus? Illi obstat, quod in aliquorum, quæ mox adducemus, scutis laterculus non conspicitur, quod tamen in gratiosis concessionibus usu venire solet, ut non facile omittantur: huic, quod affinitatum aliarum *Foxiarum* in medio hoc scuto nulla vola, utpote quæ cum ipsis Foxiis δείγμασιν in majori clypeo visuntur. An dicemus per errorem hic Bernardo patri data esse hæc lilia, quæ filii fuerint *Ducis de Candale* 1658. extincti? Huic enim ea convenire potuissent à matre *Gabriele de Angelica Borbonia Henrici IV. filia.*

Foxiæ tesseræ.

§. VIII. In majori scuto prima areola quadrifida sectione repetit symbola regia *Castello-Legionensia*: secunda *Aragonia*: tertia *Navarrena*: quarta *Aragonio-Sicula* (quæ omnia in scuto Hispano vidimus c. 38.) refert. Ut verò harum areolarum rationem capiamus, majores *Catharinæ Foxiæ*, quæ *Ioannis Foxii C. Candalæ* uxor & *Margaretæ Foxiæ*, ex qua *Ioan. Ludovicus Dux Espernonii* Bernardum genuit, abavia fuit

Catharinæ Foxiæ majores.

- Catharina Foxia. Uxor Joannis Foxii C. Candalæ.
  - Gasto C. Foxii.
    - Joannes C. Foxius.
      - Arcibaldus de Greilly, Captalis de Buch.
      - Isabella Castelbonia ex Foxiis Bearnensibus.
    - Joanna Albretana.
      - Carolus Dominus Albreti, Conestab. Franciæ.
      - Maria, heres de Sully.
  - Leonora Regina Navarræ.
    - Joannes Rex Navarræ & Aragoniæ.
      - Ferdinandus Rex Aragoniæ, filius Joannis Regis Legionis & Castellæ, atque Leonoræ Petro Aragoniæ & Siciliæ rege natæ.
      - Leonora Albuquerquia.
    - Blanca heres Navarræ Regina.
      - Carolus III. ex Eburoviciis è Francica regia stirpe Rex Navarræ.
      - Leonora filia Henrici R. Castellæ.

Ex his non ita difficulter rationes laterculorum istorum colligere licet.

Saxonicæ fasciæ.

§. IX. Quintus laterculus *Saxonicas* fascias aureas & nigras inducto serto rutaceo viridi diagonali complectitur. Sed ejus neutiquam capio rationem.

Bourdeaux Puypaulin.

§. X. Sextus à *Gelioto indic. armor.* p. 305. solo auro tingitur. Inde eum p. 304. interpretatur *Bourdeaux Puypaulin:* verum inter affinitates Foxias hujus familiæ nullibi

mentio

mentio. Unde *Besognio* fidem adhibere malim, qui *auro & cocco* quadripertita sectione areolam tingit, quod insigne est familiæ *d'Estrac*, apud eundem *Geliot*. p. 292. Ob hujus verò heredem *Matham, Gastoni Foxio C. Candalæ* nuptam, proaviam Margaretæ Espernoniæ, omni jure hoc δεῖγμα assumi potuit. Cæterum stirps illa *Estracensis* s. *Astaracensis* descendit à *Garsia Sancii Curvo* dicto, *Comite Vasconiæ*, filio *Sancii* è Regibus Navarræ *Ducis Vasconiæ*, qui ætate provectior 905. *Rex Navarræ*, postquam frater *Fortunius* monasterium ingressus esset, electus est, & ex altero filio *Garsia* sator *regum Navarræ, primorumque Regum Castiliæ, Legionis* atque *Aragoniæ* fuit. Cæterum ille Garsias Sancii ex filiis *Sancio* reliquos *Vasconiæ Duces*, *Gulielmo* Comites *Fidentiaci* (de *Fezensac* vel *Fezensaguet*) quorum hereditas tandem ad *Armeniacos* delapsa, *Arnaldo* demum *Astaracenses* Comites genuit. Ex his Astaracensibus etiam *Pardiacenses* prodiere, quorum deinceps hereditas ad *Fidentiacos*, ac ab his ad *Armeniacos*. Defecit demum familia in *Matha* Joannis III. & Mariæ de Chambes filia, in *Foxiam* domum elocata. Estrac.

§. XI. Qui sequitur laterculus quadripertitus est, prima & quarta quadra *rubente & fascia aurea*, cui adscripta *tria* ex eodem metallo *capita leopardina*, exarata: secunda & tertia *aurea*, inscripto *baltheo rubeo*, cui impressæ *tres lunulæ cornutæ argenteæ*. Ita quidem *N. Besogne*. *Geliot* autem p. 304. primam & quartam quadram loco minii *cæruleo* colore tingit, & loco *pardinorum leonina* pingit *capita*: secundam & tertiam jubet esse *cæruleam*, inducto *baltheo argenteo*, cui inscribuntur *tria nigrarum juga alarum*. Illud interpretatur *Poll* in Anglia, hoc *Suffolck Candale*. Nec abnuerim fidem ei hic præbere, nam Joannis, qui Catharinam Foxiam agnatam duxit, pater Joannes Gasto Vic. de Benauges heredem *Candalæ* Margaretam duxit, quæ ex *Poolis* & *Suffolciis* descendit. Parentem ei alii assignant Michaelem II. de la Poole Com. de Suffolck, alii Richardum Ducem, matrem vel Catharinam Staffordiam vel Isabellam de Montbray D. Norfolciæ. Cæterum idem Geliot pag. 6. Poolis loco leoninorum, quæ pag. 305. placuere, *leopardina* cum Besognio jubet esse Pooliorum capita. Poole. Suffolck.

§. XII. Claudit ordinem infimum laterculus alius iterum quadripertitus ex *Foxio-Bearnensibus* symbolis (vide c. 24. n. 49.) compositus. Hunc cum prioribus debent Espernonii *Margaretæ Foxiæ Henrici Foxii Candalii* & *Mariæ Montmorenciæ* filiæ, Johanni Ludovico D. Espernonio nuptæ. Ea enim totius *Foxio-Candalii* rami heres fuit: Huic verò ea insignia non solum ex matrimonio Catharinæ Foxiæ, de quo §. 7. debebantur, sed quia *Gasto Candalii, Castillonii* & *Gursonii* ramorum sator (Gastonis II. pater, cui heres Candalia nupsit) *Arcibaldi Greilliaci* & *Isabellæ*, ad quam hereditas *Foxio-Bearnensis* delapsa est, filius, atque *Ioannis*, à quo reliqui Foxii Comites & Benearni principes descenderunt, germanus frater extitit, unde ei jus horum δειγμάτων, licet penes majorem natu ditionum hereditas fuerit. Foxio-Bearnenses tesseræ.

§. XIII. Vidimus quod proposueramus Bernardi Ducis scutum. Paulo aliam dispositionem *Ludovici Cardinalis Vallettani*, qui istius frater fuit, exhibet Geliot p. 301. 302. Ut videlicet primam & quartam quadram *Valletto-Nogareto-Tholosana* δεῖγματα (uti §. 3.) secundam & tertiam quadrifida sectione *Foxio-Bearnensia* implerent. Scutum Ludovici Card. Vallettani.

§. XIV. *Henrico Vallettano, Candalæ Duci*, qui Bernardi & Ludovici major frater fuit, idem l. c. talem clypeum assignat, in quo parmulam mediam *Foxio-Bearniæ* signa, majoris autē scuti quadram primam sectione quadrifida *Castello-Legionensia*, secundam simili partitione *Navarro-Sicula* emblemata impleant. Tertium quadrantem *Albretanum* δεῖγμα constituit, laterculus videlicet quadripertitus ex *cæruleo* & *coccineo* colore, illi impressis *liliis Francicis*. Ultimus quadrans bipertitus hinc *Eburoviciam* areolam, nempe cæruleam liliis Francicis sparsam, inducta tæniâ diagonali, segmentis argenteis & coccineis composita, isthinc iterum *Vallettanum*, cum *Nogaretio* & *Tholosano* symbola gentilitia refert. Scutum Henrici D. Candalæ.

§. XV. Harum quoq; areolarum ex prioribus ratio reperi potest, in quibus omnes jam occurrere, *Eburovicia* & *Albretana* exceptis. Ex his Eburovicia debetur *Blancæ* ex Eburoviciis Reginæ Navarræ, uti ex §. 7. constat. *Albretanas* verò quadras, & ab avia Catharinæ Foxiæ, (iterum consule §. 7.) *Ioanna Albretana*, & à Margareta Arnoldo Amanæo Albretano natæ) Gastonis Foxii, à quo Candalii, conjuge, & à *Rosa* Bernardi Ezii *Albretani* filia *Ioannis Greilliaci Capitalis Buziorum*, Captal de Buch (*ita Principem suum Buzii, Vasconiæ earegio est, vocitant*, ut Paul. Æmil. L. 9. pag. 292. loquitur) uxore repetere licet. Eburovicia. Albretana symbola.

Caput LXVII.

Princ. & Com. Oetingæ.

ARGUMENTUM.

1. *Origo.*
2. *Deductio Bucelini.*
3. *Landgraviatus Alsatiæ ab Egesheimensibus ad Oetingenses.*
4. *B. Herzogii διατύπωσις.*
5. *Quæ in ea desiderentur?*
6. *Ulterior deductio familiæ.*
7. *Linearum distinctio.*
8. *Scutum.*
9. *Origo ejus.*
10. *Galea.*
11. *Titulus.*
12. *Ditiones veteres.*

§. I.

Origo. ILlustrissima familia *Oetingia* citra controversiam ex antiquissimis Germaniæ nostræ est, & ad splendorem suum opus non habet, ut traditiones fabulosæ in subsidium vocentur; ex quibus forte illa est, quæ A. V. C. 708. atque ita ante Christum 48. tempore Julii Cæsaris *Gedeonem Romanum* vixisse perhibet, à quo hi Comites oriundi.

Deductio Bucelini. §. II. *Gabr. Bucelinus* eos deducit ab *Arnoldo*, uno ex numero 12. Guelforum, s. filiorum, quos uxor *Irmentrudis* (soror Hildegardis Augustæ) marito *Isenbardo*, uno edidisse partu, eosque pro catulis exposuisse, pater autem servasse, refertur. Justam verò deductionem orditur a *Brajo bellicoso*, qui ab *Ottone M.* insignia, quæ jam gestant, accepisse dicitur. Hunc Betulius *Grajum* s. *Cajum* vocat, eique conthoralem jungit *Helenam* s. *Hedwigem* sororem *Ottonis M.* Imperatoris. Brajo filios dat Bucelinus præter alios *S. Notkerum* Episcopum *Leodiensem*, qui cum laudabiliter diœcesi præfuisset, 1007. mortuus est, & *Ottonem*, à quo reliqui ordine. Cæterum ejus deductio non parum differt ab ea, quam in *Henningesio* & *Reusnero* legimus. Eo verò nomine inprimis suspecta est, quod Landgraviorum Alsatiæ ex hac gente mentionem omnino nullam facit.

Landgraviatus Alsatiæ ab Egesheimensibus ad Oetingenses. §. III. In Chron. Alsat. *Bernh. Herzog. L. 2. c. 17. pag. 24.* videre est genealogiam *Landgraviorum Alsatiæ* ex Oetingensibus, à *Conrado*, qui .... *Egesheimensem* Comitem uxorem habuerat. Cum enim penes *Egesheimenses* Comites *Landgraviatus Alsatiæ* fuisset, ex quibus 1238. *Henricus* sine liberis decessit, per hujus sorores, quarum altera *Burchardo* vel *Alberto C. Hohenbergio*, altera *Conrado* vel *Ludovico C. Oetingensi* nupsit, jus Landgraviatus ad has duas familias delapsum est. Et quidem superioris Alsatiæ Landgraviatus ad *Hohenbergios* delatus, à quibus per *Annam Rudolphi* conjugem *Habspurgio-Austrii* eundem obtinuere. Qui verò ad *Oetingios* pervenit, videtur inferioris Alsatiæ fuisse: quamvis superiorem non omnino excludere possimus, quia inter ea, quæ Episcopo vendita, dicitur fuisse *Rufacum* s. *Rubeaqua*.

B. Herzogii διατύπωσις. §. IV. Herzogii διατύπωσις illa est:

Conradus Com. Oetingens. Landgrav. Alsatiæ.

Ludovicus Com. Oetingens. Landgrav. Alsat. 1230.
Uxor Margareta Com. Zollerana.

Ludovicus II. C. Oetingæ.
Uxor Adelheid Com. *Habspurg.* 1280.

Ludovicus III.	Conradus II. Uxor Anna Burggr. Norimb.	Sophia. Uxor ... Com. *Cassel.*	... Uxor Com. de *Sulzbachhausen.*

Ludovicus IV. Herr zum Weit Uxor Agnes Com. Wirtenberg.	.... Uxor .... Com. de Wirtenberg.

Fridericus.	Ludovicus V. Ux. Guta f. *Albani I.* D. Austriæ.	Irmgarda. Ux. Adolphi C. Pal.	Anna. Ux. ... M. Badens.

A

Udalricus

A

Udalricus Landgr. Alsat. consensu filii Joannis Ottoni Dn. Ochsensteinio quædam feuda Landgraviatus 1331. concessit.

Joannes cum fratre suo 1332. Ludovico & Joanni fratribus, necnon Hermanno agnato, Dnn. Liechtenbergicis Brumat, Arnsperg & Niederbron vendidit. — Philippus

Ludovicus VI. — Joannes Ulricus.

Post hæc addit *Ludovicum seniorem* & *Ludovicum juniorem Com. Oetingæ*, & *Landgravios Alsatiæ* 1368. *Simoni Dn. Liechtenbergæ* vendidisse feuda Imperialia Alsatiæ. *Ioanni* Landgravio Alsatiæ fuisse uxorem *Agnetam* Dominam *Liechtenbergæ*, sed sine masculis decessisse, adeoque vendidisse *Landgraviatum inferioris Alsatiæ Ioanni Liechtenbergio Episcopo Argentinensi*, & decessisse 1376. vespera D. Jacobi, sepultumque esse Buxovillæ in arcis sacello. Alibi ei dari filiam *Ursulam* Comiti *Sulzio* nuptam, sed ante patrem extinctam.

§. v. In hac deductione haud dubie plura sunt seu typothetæ s. auctoris sphalmata; exempli causa, quod Comitem de *Cassel* & *Sulzbachhausen* vocat, qui dicendi fuerant *Castel* & *Sulzbach*. Herr zum Weit vocatur, qui videtur dicendus fuisse Comes s. Dominus *de Werdt*. Ita enim *Albert. Argent. Chron. Anno* 1376. *IX. Kl. Aug. obiit Domicellus Ioannes Landgravius Alsatiæ, in quo cessavit progenies Landgraviorum Alsatiæ. Licet idem Ioannes ipsum Dominium prius vendiderit Ioanni de Liechtenberg Episcopo Argentinensi sub anno* 1358. *Ipsi etiam Domini Landgravii quondam dicti sunt Comites de Werde*. Præterea *Albanus* pro *Alberto* dicitur. Tum quæ hic dicitur *Adelheidis Habspurgia*, videtur Adelheidis *Hirschbergia* ex aliis dicenda, quæ 1274. scribitur fato functa. Quæ in ea desiderentur?

§. vi. Quod ipsam gentem attinet, crediderim *Ludovico* & *Guthæ Austriacæ* filios præter hunc *Ulricum Landgravium* assignandos *Albertum* stemmatis propagatorem, *Eberhardum* Canon. *Georgium* Adolfi Imperatoris Colonellum, *Ludovicum* Commendatorem; Alii addunt *Conradum* cognomento *Schrimpf*, qui, quod studeret Eberhardo Wirtenbergico, ab Henrico VII. proscriptus, & eo paupertatis redactus est apud *M. Crus. annal. Svev. P.* 3. *L.* 4. *c.* 1. *p.* 200. Ut in monasterium *Cæsariense* venerit, pane doloris ibi per reliquos vitæ dies vescens. Verum temporis ratione huc referri non potest, sed vel frater vel patruus fuit Ludovici, qui Austriaci gener fuerat. Sicuti ergo ab *Ulrico* illo, quod vidimus, reliqui Landgravii Alsatiæ orti sunt, ita à fratre *Alberto* reliqui in Rhetia Comites Oetingenses, seu, quod *Bucelinus* vult, Albertus genuit *Ludovicum* & *Fridericum*, *Ludovici* alterius patrem: seu sec. alios eo nati sunt *Ludovici* duo 8. & 9. quorum ille decimum, hic undecimum Ludovicum habuit filiũ. Ex quibus duos fuisse oportet *Ludovicum seniorem* & *juniorem*, à quibus *Herzog.* ait vendita feuda *Liechtenbergicis*, scilicet quia agnationis jure Joanni alioqui successuri fuissent. Joannem verò illum ultimum, venditorem Alsatiæ, quod concernit, vel nullus ei in diagrammate Herzogii locus est, vel eundem cum *Ioanne Ulrico* fuisse oportet. Ex his Oetingiis Landgraviis Alsatiæ duo sepulti Argentinæ in templo Wilhelmitano *Ulricus* & *Philippus*, Herzogii sententia pater & filius, juxta alios fratres. Illius hoc est Epitaphium: A. D. MCCCXXXII. III. CAL. JULII. OBIIT DN. PHILIPPUS LANDGRAVIUS ALSATIÆ CANONICUS MAJORIS ECCLESIÆ ARGENTINENSIS. Hujus: ANNO DN. MCCCXLIIII. XVI. CAL. OCTOB. OBIIT HONORABILIS DN. ULRICUS LANDGRAVIUS ALSATIÆ. ORATE PRO EO. vide *M. Ioh. Huber.* Danck- und Denck-Predigt p. 113. 114. Ex cujus indiculo p. 112. plures adhuc colligere est, qui huc transferendi, & ab Herzogio non memorantur, si quis diligenter omnia conferendi & expendendi habeat otium & subsidia. Confer de Landgraviatu supra c. 9. n. 64. Ulterior deductio familiæ.

§. vii. Post Ludovicum, quem aliqui XI. vocant, maritum *Imaginæ Schaumburgicæ*, certior est deductio; eo enim natus est *Fridericus* communis pater omnium à multo tempore Oetingensium, nam ex *Wilhelmo*, *Ulrico* & *Ioanne* filiis, ex hoc *Wallersteinios*, ex isto *Flochbergios*, qui etiam in *Wallerstein* successere, ex illo *Oetingenses* Linearum distinctio.

cæteros

cæteros profevit. Wilhelmo iterum natus est *Wolfgangus*, hoc *Ludovicus XV.* in cujus filiis *Ludovico XVI.* atque *Friderico* divergia sunt linearum, quæ hodie superant: ab isto *Oetingenses* ad hunc usque diem, (ex quibus proximis annis *Albertus Ernestus* Cæsarea gratia *Principis* axioma primus stirpi suæ intulit) ab hoc *Wallersteinii*, denuo à Friderici nepotibus *Wilhelmo, Wolfgango, Ernesto* in lineas *Spilbergiam*, *Wallersteiniam* atque *Balderensem* distincti.

Scutum. §. VIII. Quod scutum concernit, una utitur Illustrissima familia area, quæ *quadruplici ductu transverse secatur pellibus variis aurei & coccinei coloris, cordi impresso scutulo cæruleo, decussi autem argenteo toti scuto incumbente.* Aliter enunciat Malleolus apud *Th.Hæping.de Iur.insf.c.6.P.6.n.900.*

Oetingen viret in gilvo rubeoque repingit
Limbum, quos nivea cancellans linea stringit.
Indomiti comitis niger ac albus fore scitur
Quatuor in spatiis velut in fasciis reperitur.
Hirsuti clypeus divisus parte priore
album, sed rubrum præfert in parte posteriore.

Quis verò ex hac descriptione figuram intelligat? Tum quatuor versus male ad Oetingenses referri existimo. Quem enim *indomitum* comitem appellat, *Wildgravium* intelligendum existimo, & *Hirsutum* comitem dici, qui *Raugravius* alias dictus. Certè Rugraviorum (σφάλμα enim esse puto pro *Nuvegrafen* in Wapenb. 2.p.13.) scutum bipertitum est, sed anterior pars non argento, verum auro fulget.

Origo ejus §. IX. Traditio fabulosa originem parmæ hujus adscribit *Iulio Cæsari*, qui *Gideoni Romano*, de quo §. 1. scutum assignaverit *rubeum* cum *decussi argenteo*: apice etiam assignato *alæ rubeæ* cum typo scutario. Qui verò seculi illius gnarus fuerit, sciet apud Romanos hujusmodi gentiles parmas non fuisse in usu; multo minus cruces qualescunque, quibus non nisi à Christiana religione pretium accessit. Ab *Ottone I.* seu Magno 940. ajunt data esse insignia parum ab his modernis discrepantia, cum *scutulum medium* & *decussis* similem situm obtineant, quem nunc etiam servant. Sed quaterni illi ductus transversi loco colliculorum f. nolarum, qua figura varium vellus effigiari solet, *nubium instar* ex auro & minio pinguntur. Galeæ imposita erat transverso situ nassa (Fischreuse) interius foliolis f. corculis, superius tribus pavoninis pennis ornata. Demum ab Imp. Sigismundo 1414. illam, quæ nunc in usu est, dispositionem concessam lego.

Galea. §. X. Scuto huic insistit galea, ex qua protenditur *caput* & *collum molossi* aureum, cujus *auris decussi scutario argenteo* ornatur. Hujus apicis causa controversiam ab Oetinganis *Burggravio Norimbergensi* motam fuisse, cum hic eundem sibi arrogaret, *cap. 13. num. 31.* notavimus. Laciniæ dependentes *auro* & *minio* tinguntur.

Titulus. §. XI. Titulus simplicissimus est, pro antiquitatis modo: *Comes in Oetingen*, aliquando additur, *Dn. in Wallerstein.*

Ditiones veteres. §. XII. Porrò præter ditiones, quas nunc etiam amplas possidet, plures olim sub potestate habuit familia Illustrissima. De *Alsatia* quod satis est vidimus. *Onoldsbacum* ab ea emit *Fridericus II. Burggraviaus* Noricus: *Vaihingam* ab illis emere Wirtenbergici 1393.

CAPUT LXVIII.

Osorii. March. Astorgæ & Com. Altamiræ.

ARGUMENTUM.

1. *Osorii.*
2. *Scutum M. Astorgæ.*
3. *Osorio. Villalobos. Henriquez.*
4. *Galea.*
5. *Comites de Altamira. Fam. Moscoso.*

§. I.

Osorii. OSoria gens antiquitate nulli in Hispania cedit: cum in ea *Petrus Alvarez Osorius* sub Petro rege Castiliæ *Comitis de Villalobos* & *Ducis de Aguier* titulum gesserit.

§. II. Ex

§. II. Ex ea sunt *Marchiones de Astorga*, quorum scutum *Chiflet. Eq. A. V.* n. 159. ita explicat: *In scuto aureo duo lupi incedentes coccinei: pes scuti argenteus baltheo tergemino cæruleo cochleato (bande viurce.* Sammarth. vult aliter: *ondée en pal* de six pieces, *d'argent & d'azur)* exaratus: *limbus scuti laterculis Henriquezia* tessera impressis compositus. Scutum M. Astorgæ.

§. III. *Lupos Osoriam* gentem notare non dubito, aut forte illam, quæ *Villalobos* (allusio ad nomen) dicta est, & cujus hereditatem Petro Alvarez Osorio uxor Maria Fernandez de *Villalobos* attulit. Baltheos vel palos undosos unde derivem nescio. *Henriquezia* scutula à *Leonora Henriquezia* Alvari Perezii Osorii M. Astorgæ conjuge deduco. Osorio. Villalobos Henriquez.

§. IV. Galea imponitur clypeo, *spirali torque* tecta, & super illum *caput lupinum coccineum* oculis aureis: Laciniæ circumvolant ex auro & minio. Galea.

§. V. Comites de *Altamira* huc etiam spectant: quorum bipertita est parma; posteriori latere *duos lupos Osorios* continente: priori *aurea caput lupi avulsum nigrum* ostentante: limbo circumdato aureo cum *octo Henriqueziis scutulis*. Lupinum caput in anteriori scuti parte, dispiciendum, annon sit gestamen familiæ de *Moscoso*, ex qua Urraca filia Roderici de *Moscoso* C. de Altamira Petro Alvarez Osorio nupsit, unde filius Rodericus nomen assumsit. Galeam apud *Sammarth. l'est. de l'Esp.* p. 108. coronari auro video, & impositum *lupinum caput atro colore* tingi: quo etiam & auro laciniæ pinguntur. Comites de Altamira. Fam. Moscoso.

Caput LXIX.

Pacheci Duces Escalonæ.

ARGUMENTUM

1. *Familia Pacheca.*
2. *Scutum Ducis Escalonæ.*
3. *Ejus schema progonologicum.*
4. *Pacheco. Gentis deductio.*
5. *Portocarrero. Gentis series.*
6. *Acunnii. Stirpis deductio. Pereyræ.*
7. *Henriquez.*
8. *Idem scutum servatum posteris.*

§. I.

INter Hispaniæ Illustres *Pachecorum* gens eminet: Ex ea *Didaci Lopesii Pacheci Ducis Escalonæ* insignia inter equites Aurei velleris *Iohan. Iacobus Chifletius* num. 151. describit. Familia Pacheca.

§. II. Illius verba referam. Scutum quadrantibus dispertitum: I. Argenteus, ahenis duobus in palum dispositis auro & minio transverso denticulatis impressus; cum tribus serperastris aureis, uno introrsum, duobus extrorsum, ad ansarum aures erumpentibus. *(Pacheco.)* II. Quindenis tessellis aureis & cæruleis depictus. *(Portocarrero.)* III. Niger cum aureo baltheo novem cuneolis cæruleis triplici ductu transverso, ternis in summa parte, totidem in ima exarata. *(Acunna.)* In medio balthei crux liliata coccinea. *(Pereyra.)* Hujus quadrantis margo argenteus quinis scutulis *Lusitanicis* descriptus. IV. *Henriquezius.* (hoc est ex n. 158. in summo ad perpendiculum bipertitus, utraq; parte Castellana f. Celtiberica, in imo rotundatim lacernatus Legionensi tessera.) Apex Phænix cæruleus rostro & oculis aureis, in flamma miniata collocatus. Torques spiralis & laciniæ ex argento & minio. Scutum Ducis Escalonæ.

§. III. Ut rationes laterculorum capias, Didaci majores hic enumerandi sunt Ejus schema progonologicum.

- Didacus Lopez Pachecus D. Escalonæ.
  - Joannes Fernandus *Pacheco* Dux Escalonæ.
    - Alfonsus Telles *Giron* Dn. del Frechoso.
      - Martinus Vasquez de *Acunna.* Cujus secunda uxor Maria f. Joannis Infantis *Portugalliæ.*
      - Teresia Tellez *Girona.*
    - Maria *Pacheca*, Dn. de Belmonte.
      - Joannes Fernandes *Pacheco*, Dn. de Belmonte.
      - Agnes Telles de *Meneses* fil. Consalvi C. de Neiba.
  - Maria Portocarrera.
    - Petrus Portocarrero Dom. de Moguer.
      - Martinus *Portocarrero*, Dom. de Moguer.
      - Cabeza de *Baza.*
    - Beatrix Henriquezia.
      - Alfonsus *Henriquez*, Admiralis Castiliæ.
      - Joanna f. Petri Consalvi de *Mendoza.*

Pacheco. Gentis deductio.

§. IV. Ex his apparet *Pachecum* δἥγμα principem locum obtinere, quamvis illud ascitum sit cum nomine à *Maria Pacheca*. Cæterum Mariæ illius majores ab illis, qui ad antiquitatem fabulosam ascendere amant, deduci solent à *Lucio Iunio Pacheco*, de quo *Aulus Hirtius*. Memoratur etiam aliquis *Ferdinandus Ieremias*, qui fuerit in servitio Henrici Portugalliæ comitis, quo & *Majora Suarez* filia Assveri Viegæ natus sit *Pajus Ferdinandi*, hoc Petrus Paji, & Petro Rodericus Petri Dominus de *Ferreira*. Hujus filio *Ioanni Fernando* nomen *Pacheci* ascriptum lego. Hic pater fuit *Lupi Fernandi Pacheci* consiliarii Alfonsi IV. R. Lusitaniæ 1330. regno præfecti & majoris domus Regis Petri. Eo & *Maria de Villalobos* (cujus mater *Teresia* Sancii R. Castiliæ filia fuit) genitus est *Iacobus Lopez Pachecus*, qui in gratiam Alfonsi Quarti occidit Petri Regis concubinam *Agnetem de Castro*, unde in Castiliam se recipere coactus, sed demum Regi placatus & in Lusitaniam reversus est. Hic & *Ioanna Vasquez* filia Vasconis Pereiræ parentes fuere *Ioannis Fernandii Pacheci*, qui, quod odio esset Lusitaniæ Regi, in Castiliam rediit, & Dominus *de Belmonte* ab Henrico III. Rege 1421. factus est. Ejus filia fuit *Maria*, quæ Alfonso Gironi nupsit.

Portocarrero. Gentis series.

§. V. Proximum symbolum est *Portocarrerium*: Hoc à Joannis Ferdinandi Pacheci D. Escalonæ & March. Villenæ uxore Maria assumtum est; Ejus proavus *Alfonsus Ferdinandi Dom. de Moguer* fuit, & *Martinum* habuit filium, ac alium naturalem *Alfonsum*. Illo natus est *Petrus* Mariæ pater, atque *Francisca*, quæ *Ægidio Boccanigro*, nepoti Ægidii Boccanigræ (qui frater Ducis Genuensis ad Alfonsum XI. venit, atque *admiralis Castiliæ* & Palmæ Dominus factus est) nupsit: ex quo conjugio *comites Palmæ* oriuntur, qui *Portocarrerium* etiam nomen assumsere. Alfonsus autem Alfonsi filius naturalis *Rodericum Portocarrerum* genuit, qui primus *Comes Metellini* creatus est, à quo reliqui comites ejusdem Portocarrerii nominis. Porro ipsius Mariæ & Joannis Pacheci filius secundus *Petrus Surdus* maternum cognomen *Portocarrerium* assumsit, à quo *Villæ novæ Marchiones* descendunt, quam dignitatem Petri filius Joannes nactus est.

Acunnii Stirpis deductio.

§. VI. *Acunnia* tessera propria & gentilis *Martino Vasquezio* fuit, & ortum trahit ex *Guttierio*, qui adjuturus Henricum Comitem Portugalliæ ex Vasconia venit, & *Bragæ Dominus* factus est. Ejus filius *Pajus* Guttierii dictus est *de Cunnas* s. de *Acunnia* s. de *Acugna*, quod nomen in posteris hæsit. Paji trinepote *Martino Vasquez de Acunna* & Violanta f. Lupi Fernandez Pacheci natus est *Vasco Martini Dominus Acunnæ*, qui *Lupum* & *Martinum* genuit. *Lupus* dono Regis Castellani *Comes Buendiæ* creatus est, & reliquos comites illos genuit. *Martinus* autem ille est, de quo hic agimus, qui *Gironiam* heredem duxit. Idem Martinus ex secunda conjuge *Maria* filia *Ioannis Infantis Portugalliæ*, ob quam *Valentiæ Comes* factus est, genuit *Petrum de Portugal & Acunna* Com. *Valentiæ*, cujus filius Joannes *Dux de Gyon* fuit, nepos autem *Henricus* non nisi filiam reliquit *Luisam*, quæ hereditatem Valentiæ Manrico de Lara III. Duci Najaræ attulit. *Parmularum Lusitanicarum* ex illo matrimonio notas deduci arbitror. *Pereyrium* autem gestamen ob Lupi & Martini matrem *Eleonoram de Pereyra* filiam Lupi Suarez Dom. de *Albergar*. Sed & Vasconis,

Pereyræ.

qui Eleonoræ maritus, abavus item Vasco Laurentii de Acunna uxorem habuit Teresiam *Perez*, cujus mater *Froila Roderici de Pereyra* fuit.

Henriquez.

§. VII. Superest ultima quadra *Henriquezia*, quam Didacus ab avia materna assumsit. Unde verò ea ex symbolis Castellano & Legionensi componatur, cap. 36. n. 3. dictum est.

Idem scutum servatum à posteris.

§. VIII. Didaci pronepoti *Ioanni Fernandes Pacheco D. Escalonæ* eadem plane insignia tribuuntur apud *Chifflet.* num. 262. nisi quod galeæ addita legitur *corona*. Sed & eadem assignat *Sammarthanus l'est. d'Esp.* pag. 46. & 142. *Francisco Pacheco de Acunna Cabrera Bobadilla, octavo Escalonæ Duci, March. de Villena* (atque ita bis grandi Hispaniæ) *March. de Moya, Com. S. Stephani de Gormas, de Xiquena, de Cadahalso, Dn. de Belmonte, &c.*

CAPUT

CAPUT LXX.

Pici, Duces Mirandulæ.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Mutinæ vicarii. Concordiæ comites.*
2. *Scutum.*
3. *Aquila imperialis.*
4. *Tessellæ an Picorum, an Ciboæ gentis?*
5. *Aquila. Mirandulæ Com.*
6. *Concordiæ Com.*

§. I.

QUÆ à *Mirandulæ* principatu primarium titulum accipit, *Picorum* gens in Italia inter Illustriores jam ab aliquot seculis numerata est; & ab eruditione *Ioannis*, qui *seculi sui Phænix* jam in juvenili ætate appellari meruit, atque *Ioannis Francisci*, qui patrui æmulatione itidem in literis ac Philosophiæ Theologiæque studiis versatissimus erat, novum decus acquisivit. Qui fabulis delectantur, eam ad *Constantium Constantini Magni Augusti* filium referunt. Id verò certum est, *Mutinæ* multis egregiis factis eam ab anno 1110. floruisse. Unde in eadem à *Ludovico Bavaro* post duo secula *Franciscus Picus* imperii vicarius constitutus, sed à *Passarino Bonacolsio* è medio sublatus est: *Mirandula* etiam, quæ ipsius filiis *Prendiparti* & *Thomassino* perfugium fuerat, 1331. solo æquata: sed isto à Gonzagis in ordinem redacto, *Mirandula* instaurari, & Picorum gentis reliquiæ colligi ceperunt. Ex quibus à *Friderico III.* comites *Concordiæ* creati sunt *Ioannes* & *Franciscus*: ex quorum hoc, qui modo superant, *Duces* descendunt. Confer *Thuan.* L. 8. p. 391. 392. Familia. Mutinæ vicarii. Concordiæ comites.

§. II. Insignia Gallicè describit *Brianvill. jeu d'arm.* p. 92. Scutum præter *cephalum aureum aquila imperiali* insignitum in quatuor quadras dispescitur, *fascia rubea* partitioni inducta, & parmula *media* imposita *argento* & *cyano tessellata*: Ex quadris prima & quarta *aurea aquilam nigram* continet, *corona, rostro & cruribus aureis*: secunda & tertia *argenteis* & *cyaneis* exaratur *fasciis*, incumbente illis *leone rubeo*, cujus *falculæ, lingua* & *corona auro* fulgent. *Chifflet. insf. Eq. A. V.* n. 302. *duas fascias* dicit *argenteæ* quadræ inductas. Ex galea coronata erumpit *gryphus evolans aureus*: Laciniæ dependent argenteæ, hinc minio, ad lævam cyano reflexæ. Scutum

§. III. Aquila capitis, *Imperialis gratiæ* haud dubie signum est: cum verò illa apud *Chifflet.* c. l. non appareat in scuto *Alexandri Pici principis Mirandulani*, forte non frustra fuerit conjectura, si existimemus tum impositum hoc caput scuto, cum *Ducalis* accessit dignitas. Aquila imperialis.

§. IV. Toti impositam parmulam tessellatam *Brianvillius Picorum* gentilem existimat, quem sequitur *Sammarthanus*. In ipso tamen folio æri inciso interpretatio est, quod notetur *Cibo*. Ita & Illustr. Comes *Bombacius in l'Araldo* c. 10. p. 52. cum de tessellis gentis *Pepolæ* dixisset, addit: *Agli scacchi Pepoleschi si congiunsero quelli de i* Cibò, *principi di Carrara, che di più s'incoronano dentro lo scudo* Ducale de' Pichi Mirandolani, *da cui si generò la Fenice de gl' ingegni, onde nasce à i portatori di tal figura maggiore la gloria del simbolo.* Hoc tamen conjecturæ obstare posset, quod *Ciboæ* familiæ tessellæ non integram parmam sed *baltheum parmæ rubeæ inductum* complent. Rationem symboli derivare liceret à Galeotti conjuge *Maria Ciboensi*. Ast Galeotti patri Alexandro eam tesseram jam tribuit *Chiffletius*. Unde quod dicam non habeo: non magis quam de significatione fasciæ per scuti quadripertiti medium ductæ: cujus tamen Chiffletius nullam facit mentionem. Tessellæ an Picorum, an Ciboæ gentis?

§. V. *Aquilam* primæ & quartæ areæ *Picis* familiarem dicit *Chifflet.* Alii *Mirandulæ comitatui*, qui nunc *Ducatus* nomine venit, symbolum hoc tribuunt. Ea quod jam diu in patrimonio Picorum sit §. 1. diximus. Cum verò *Galeottus* Ludovici filius patruum *Johannem Franciscum* (quem frater Ludovicus jam olim ejecerat, & à Julio II. restitutum altera vice Ludovicus XII. R. Franciæ) summo scelere obtruncaverat, & Mirandula potitus erat, sibi à patruelibus timens eam in Henrici II. R. Franciæ manus tradidit, accepta in Gallia ex regio patrimonio compensatione. Confer *Thuan.* L. 8. p. 392. L. 50. p. 945. *Mirandulam* Imperio adhuc vindicat meritissimus de imperii juribus *Conring. de finib. Imp.* c. 23. p. 537. 538. Aquila. Mirandulæ Com.

Concordiæ Com. §. VI. Leo fasciis impositus dicitur notare *Concordiam*, cujus comites à Friderico III. creati dicuntur, vel juxta alios 1414. à Sigismundo creati, à Friderico confirmati Joannes & Franciscus. *Marchionatus* autem titulum *Chifflet.* l. c. assignat.

CAPUT LXXI.
Pontii Duces Arcuenses.

ARGUMENTUM.

1. *Bona familia.*
2. *Scutum.*
3. *Ratio gestaminum. Legio. Aragonia. Bidaura.*
4. *Galea.*

§. I.

Bona Familiæ. IN Andalusia floret familia *Pontiorum Legionensium*, & præter Marchionatum *Zaharensem* atque *Cæsarensem* comitatum, nec non dominium *Marchenæ*, possidet ibi *Ducatum Arcuensem* (d'Arcos) quam dignitatem 1498. Ferdinandus & Isabella reges civitati isti tribuerunt.

Scutum. §. II. Scutum Ducum *Legionensi* & *Aragonica* tessera ad perpendiculum bipertitum est, cum *limbo cæruleo octo parmulis aureis zona cyanea exaratis* impresso.

Ratio gestaminum. Legio. Aragonia. §. III. *Legionensem leonem* & *Aragonicos palos* junctim familiare gestamen Pontiorum dicunt, nullam quam sciam ob affinitatem cum regia gente, unde *donum regiæ gratiæ* esse oportet. Limbum verò *Bidaurium* symbolum constituunt.

Bidaura. Galea. §. IV. Ex galeâ coronatâ erumpit *leo purpureus lingua & falculis coccineis*: Laciniæ autem ex auro & cyano sunt.

CAPUT LXXII.
Reges Portugalliæ.

ARGUMENTUM

1. *Regni origo. Henricus Comes Portugalliæ. Prælium ad Ouvrique. Alfonsus Rex fit.*
2. *Regum series. Ioannes novæ lineæ autor. Emanuel. Sebastianus. Henricus. Philippus Rex Hispaniæ. Joannes Dux Brагantiæ rex. Petrus regens. Pace regnum firmatum.*
3. *Scutum.*
4. *Vetus tessera crux.*
5. *Ratio quinque scutorum. Literæ Alfonsi regis. Quinque puncta s. vulnera in subscriptione.*
6. *Limbus Castellanus.*
7. *Sibmacheri scutum erroneum.*
8. *Corona clausa.*
9. *Apex. Draco s. serpens Mosis.*
10. *Joannis Regis sphæra.*
11. *Ex sententia Sibmacheri. Apex Bragantinorum.*
12. *Symbolum. Telamones. Papilio.*
13. *Ordo Jesu Christi. Avisii.*
14. *Bragantinorum scutum.*
15. *Aliorum ex regio sanguine.*
16. *Comitum à Lemos.*
17. *Castro. Osorio. Villalobos. Henriquez.*
18. *Dux Veraguæ. Christoph. Columbus. Castilia. Legio. Admiralatus Indiæ.*
19. *Titulus.*
20. *Algarbia. Unde ad Lusitanos. Symbolum.*
21. *Africa. Lusitanorum successus in Africa & India, atq; ora Persiæ. Quæ à Batavis iterum illis erepta.*
22. *Prætensiones in regnum Portugalliæ à morte Henrici Cardinalis. Historia. Prætendentes.*
    1. *Catharina Medicea R. Galliæ. Fundamenta. Responsiones. Eventus. An ex eo Regi Franciæ jus superfit?*
    2. *Antonius Lusitanus.* Fundamenta. *Responsiones. Eventus.*
    3. *Philippus II. Rex Hispaniæ. Fundamenta.* 1. *Portugallia comitatus regni Legionensis.* 2. *Successio Agnetis de Castro.* 3. *Constantia Petri R. filia.* 4. *Philippus competitoribus potior.* 5. *Jus agnitum ab Henrico, gubernatoribus, Bragantino, nobilitate, populo. Eventus.*
    4. *Dux Sabaudiæ. Fundamenta.*
    5. *Catharina Duc. Bragantina. Fundamenta.* 1. *Linea masculinâ.* 2. *Jus repræsentationis. Hispanorum responsio.* 3. *Jus agnationis.* 4. *Sanguinis prærogativa. Eventus. Electio Joannis R. ex Bragantinis. Scriptores. Fundamenta. Responsio Hispanorum. Eventus.*
    6. *Raynutius Farnes. D. Parmæ. Fundamenta. Responsio.*
    7. *Pontifex. Fundamenta. Responsiones. Eventus. Appendix. De jure Abbat. Claravallens. Compendium historiæ & prætens. ex Connestaggio & Viperano.*

§. I.

Regni origo. INter Europæ Regna ultimum exortum est *Lusitanicum* s. *Portugallicum* 1139. Nam *Henricus*, quem alii ex *Lotharingica*, alii *Limburgensi* familia hactenus derivare solebant,

bant, sed *Theodorus Godofredus* justo tractatu fratrem *Hugonis I.* & *Eudis Ducum Burgundiæ*, adeoque ex *regia Francica* familia ortum fuisse, demonstravit, cum in Hispanias venisset 1089. bello adversus Mauros operam navavit, & *Conimbram* atque alia cepit, ob id *Comes Portugalliæ* dictus; is verò ex *Theresia Alfonsi Castiliæ regis filia* (quam aliqui naturalem fuisse perhibent, alii matrem ejus *Ximenen Nunesiam Gusmaniam* ductam, sed à Pontifice matrimonium dissolutum allegant) *Alfonsum* genuit. Hic bellum gessit adversus Alfonsum VII. Legionis & Castiliæ regem, dein quinque reges Mauros *Ismarium* & socios ad *Ouvrique* prope Tagum vicit 1139. Unde ab exercitu in loco aciei electus *Rex*, & in Comitiis *Lamegensibus* confirmatus est & coronatus: indignante ob id *Legionensi* rege: inde *Ulyssiponem* cepit, & Alboracum regem Hispalis vicit; à Castellanis autem captus, verum iterum dimissus est. Henricus Com. Portugalliæ. Prælium ad Ouvrique. Alfonsus Rex fit.

§. II. Ab hoc Alfonso reliqui reges, filius *Sancius I.* nepos *Alfonsus II.* pronepotes *Sancius II. Alfonsus III.* dein hoc genitus *Dionysius*, isto *Alfonsus IV.* hoc *Petrus*, & eo *Ferdinandus*, qui masculam legitimorum progeniem clausit. Eodem Petro sed extra conjugium genitus est *Ioannes*, qui, cum ob ductam *Beatricem Ferdinandi filiam* Joannes Castellę Rex regnum sibi assereret, 1384. Dux exercitus constitutus est, & sequenti anno Rex electus, Joannem Castellanũ ad *Aliubarotam* cruento prælio vicit, novamque gentem orsus est, in qua filii parentibus succedere *Edoardus, Alfonsus V. Ioannes III.* huic patruelis *Emanuel*, qui potentia antecessores superavit, & multis victoriis extra Europam regnum auxit: ei successit filius *Ioannes III.* huic nepos *Sebastianus*, & huic prælio adversus Mauros 1578. cæso propatruus *Henricus*, pridem *Cardinalis*, quo vivo & 1580. moriente, regnum plures procati sunt. (de quibus infra.) Prævaluit *Philippi II. regis Hispaniæ* potentia, qui expulso *Antonio*, qui se pro rege gerebat, *Ioannem Bragantinum* qui ob conjugem Catharinam Edoardi principis Portugalliæ filiam regnum sibi deberi edito libro publice testatus erat, metu ut quiesceret continuit, reliquos etiam æmulos exclusit. In ejus & filii *Philippi III.* potestate mansit regnum, Hispanicæ potentiæ ingens accessio. Sed sub *Philippo IV. Ioannes Dux Bragantiæ*, prioris nepos, cum Hispani plurima adversus regni jura designasse dicerentur, avita jura resuscitare cæpit, & 1640. *Rex* agnitus est. Inde grave cum Hispanis *bellum*, quod ad filium *Alfonsum* transmissum est, quo à gubernaculo remoto habenas regni, *Regentis* nomine arripuit frater *Petrus*, qui nunc quoque illud tenet. Demum *pace* facta cum Lusitanis Hispani regnum his proprium relinquere coacti sunt. Regum series. Joannes novæ lineę autor. Emanuel. Sebastianus. Henricus Philippus R. Hispaniæ. Joannes Dux Brangantiæ rex. Petrus regens. Pace regnum firmatum.

§. III. Scutum horum regum *argenteum* est, & *quinque parmulas* repræsentat *cæruleas in* (non decussim, uti apud *Hæping. de jur. insi.* p. 302. Texera & *Limn. jur. publ.* 6, 6, 18. sed) *crucem dispositas*. Singulæ autem parmulæ *quinis nummis Byzantinis argenteis* in *decussim* dispositis onerantur. Scuto circumdatur *limbus coccineus, septem castella aurea* referens. Scutum

§. IV. *Ren. Franc. ess. de merveill.* cap. 42. p. 368. & *le Feron* singulis scutulis inscribi volunt *sex numos*, quod conficiendo numero *tricenario* magis conveniret: sed usus reclamat. Cæterum *Lusitanorum* antiqua insignia fuisse *crucem*, ex eo apparet, quod *Dav. Blondell. Plen. assert. geneal. Franc. T. 2. p. 363.* dicit, eos majorum *cruci scuta minora quinque Byzantiorum quinione* interstincta ita prætulisse. Sic & olim Lusitaniæ signum fuisse *Caramuel* concedit. Nempe Henricus *crucem argenteam* in *cæruleo scuto* sumserat, expeditionis cruciatæ signum. Ita *le Laboureur*. Vetus tesseræ crux.

§. V. Causam *quinque scutorum* non unam allegant: *quinque reges prælio victos* (ita *Hæping. jur. insign.* c. 6. P. 3. §. 7. num. 473.) vel *quinque vulnera* ab Alfonso rege in prælio accepta, ex quibus miraculose convaluerit, vel *sex vexilla* hostibus erepta; Unde quinque scuta sexto majori includantur. Præcipua verò ratio perhibetur, ut mystica ratione *vulnera Christi quinque* designarentur. Ita habent literæ *Alfonsi Regis* apud *Caram. de Lobkovviz. in Philippo* L. 2. art. 7. *Præcipio successoribus meis in perpetuum futuris, ut scuta quinque in crucem partita propter crucem & quinque vulnera Christi in insigne ferant, & in unoquoque 30. argenteos, & super serpentem Moysis ob Christi figuram, & hoc sit memoriale nostrum in generatione nostra, & si quis aliud attentaverit, à Domino sit maledictus, & cum Iuda traditore in inferno maceratus.* *Facta charta Colimbr. 3. Kal. Nov. Æra* MCLII. Subscripta nomina Alfonsi R. & aliorum plurium. Hæc tamen charta aliquibus suspecta est. Originem autem devotionis illam tradunt, quia Alfonso Regi contra Mauros pugnaturo, quæ victoria, quod Ratio quinque scutorum. Literæ Alfonsi regis.

 vidimus

vidimus, regno primordia dedit, *Christus dicitur apparuisse*, ac victoria promissa jussisse, ut crux insignibus legatur. Confer fusius *Caramuel. Phil. prud. L. 2. art. 7. p. 114. seq.* & *Dam. à Goës descript. Olyssip. p. 882. 883.* Cæterum olim erant 30. in singulis scutulis argentei, sed ad quinarium numerus reductus est, tum quia ad quinquies quinque si quinarium ipsorum scutorum addas, constituunt eundem numerum, tum quia quinarius ubique Lusitanis faustus habitus. Ut tricenarius numerus conficiatur, punctis annumerati esse scuta, communiter volunt. Sed *Resend. antiq. Lusit.* L. 4. p. 960. ita de mutatione tricenarii numeri in singulis scutis loquitur: *Mutata à posteris regibus numerum figuratio est commodiori ratione, & in singulis quibusque scutis singuli quinque numi positi, decussatim ad figuram literæ X, bis numerato quod in medio est, & cum a summo deorsum, & cum à latere ad latus sit supputatio, ut numerus 30. expleatur.* Ex Conestag. refert *Limn. jur. publ.* 9, 1, 201. Reges Lusitaniæ cum diplomata subscribebant, semper *quinque puncta* in decussim locata addidisse, quæ *vulnera* appellare soliti, in memoriam vulnerum Salvatoris. Confer *Varenn. R. d'arm.* P. 3. p. 328. Unde Philippus Lusitaniam subacturus, cum alias soleret subscribere diplomatibus hæc verba: *Ego Rex*, diplomati in Lusitaniam misso tantum subscripsit, Rex .·.·. ad imitationem regum Lusitaniæ, quæ puncta Lusitani *Vulnera* appellant. *Hier. Conestag. de Portug. & Castel. conjunct.* p. 1161. *Le Labour. de l'orig.* n. 70. 71. non improbabiliter putat, Alfonsum mutasse crucem *candidam* patris, quia in cruciatis expeditionibus gestamen illud nimium commune, in crucem quinque scutis compositam, in decussim autem disposuisse inscripta puncta, ut alterius formæ crucis (quam *Andreanam* vocant) etiam exemplum haberet, inprimis quia in *Burgundia* natali Henrici solo crux illa frequentior. De antiquiori symbolo Alfonsi I. Regis ita *Ioh. Caram. Lobkovviz in Ioh. Bragant.* p. 55. *Nondum Regi sagitta symbolum, cujus pernici volatu promtitudinem in militares labores velocitatemque signatam voluit; jam Regi quinæ Lunæ ob devictos totidem Maurorum tyrannos, quibus pro insigni Luna. Atque ex eo symbolo & quinis illis concinnata postmodum insignia, quibus Lusitania etiamnum gloriatur.*

Quinque puncta s. vulnera in subscriptione.

Limbus Castellanus.

§. VI. Castellorum quæ limbum exornant rationem a totidem affinitatibus cum *Castellæ* regibus contractis allegant; & quidem in Hispania non infrequens est, affinitatum causa limbos certos assumi. Ajunt verò *Sancium II.* limbum hunc adjecisse, non tamen definito castellorum numero. Alii *Alfonso III.* adscribunt, cum dotis nomine Lusitaniæ à Castellanis quædam opida cederentur in ea provincia, qua *Anas* mare petit, controversa antea utique genti. *Caram. Lobkovviz. Philipp. prud. in præf. ad lect.* adscribit *Ioanni III.* & adjectum ait, ut *septem Sacramenta Ecclesiæ* designarentur. Ut nihil non religiosum in scuto hoc appareret.

Sibmach. scutum erroneum.

§. VII. Ex hoc apparet, scutum Portugalliæ, quale in armoriali *Sibmach.* P. 2. p. 1. exhibetur, nihil fere sani continere. In eo enim scuto rubeo aliud scutulum cæruleum liliis quatuor viridibus latera exornantibus instructum exhibetur. In scutulo illo loco parmularum nescio quæ figura visitur ex argento, quinquies repetita & in decussim locata: singulis autem totidem puncta inscribuntur: Demum majoris scuti angulis adjiciuntur 12. castella aurea. Lilia illa *crucis Avisiæ* sunt extremitates, quæ scuto non inscribi sed subjici debebant. Porro à Sibmachero illa insignia non efficta esse, argui potest ex libro 1575. Francofurti à *S. Feyerabend* edito, quo *Constantiensis Concilii Historia* (Handlung deß Concilii zu Constantz) & legatorum insignia exhibentur. In eo enim simili figura repræsentantur, ut tamen clare pateat, quinque scutula esse, quæ medio scuto inseruntur. Ex quo apparet, commentum esse vetustum.

Corona clausa.

§. VIII. Descripto hunc in modum clypeo Reges *coronam* ex moderno more *clausam* imponunt. *Sebastianus* tamen ultimus ex priori linea Rex simplicem tantum gestabat, clausarum consvetudine adhuc minus frequenti. Apud *Limn. jur. publ. T. IV. addit. ad 6, 6. p.* 106. *Lud. Guyon* perhibet, coronæ clausæ usu Lusitanos à Castellanis prohibitos, quod vasallos suos esse voluerint, sed nihilominus contra Castellanorum voluntatem eos usos esse; quod vanum est. De corona Lusitanica, quam Fr. Macedus ad modum Gallicæ octo arcubus fulciat, vide adversus eum disserentem *Ioh. Caram. Lobkovviz. in Ioh. Brag. p.* 205.

Apex. Draco s. serpens Mosis.

§. IX. Apex est ex coronata galea erumpens & evolans *Draco aureus*, notando serpenti, quem *Moyses* in deserto erexerit. Hoc & alia scuti mysteria memorant versus *Caram. Lobkovitii, Philippo prudenti* præfixi:

Porto

Prototypi Christi transfossi vulnere quino
æneus est MOYSI *vera figura Draco.*
Quinque crucem clypeis cruciger quia marte subegit
MAURORUM *Lunas quinque monarcha tulit.*
Quolibet in clypeo formavit stigmata quinque,
ut cor sit clypeo Christus & altus apex.

§. X. Joannem regem lego insignibus imposuisse *sphæram*, quæ deinceps in omen tracta est detecti novi orbis apud *Limn. jur. publ.* 6, 6, 94. Hoc *M. Gilb. de Varenn. P.* 4. *p.* 550. posterioribus regibus *Portugalliæ* adscribit. Joannis R. sphæra.

§. XI. Ex eo iterum liquet *Sibmacheri* apicem à vero abludere, qui *equi caput* imponit, & quidem viride, laciniis etiam dependentibus rubeis & prasinis, quæ aureæ & miniatæ (aut ex aliorum sententia argenteæ & cyaneæ) esse debebant. *Braganti-norum* tamen apex apud *Chifflet. insf. Eq. A. V. n.* 244. erat *dimidiatus equus argenteus, triplici vulnere in collo læsus, sanguine ex ore erumpente, fræno coccineo, lupato aureo.* Hunc suum, an regum qui fuit priorum, apicem, moderni jam usurpent, non satis discerno. Ex sententia Sibmacheri. Apex Bragantinorum.

§. XII. *Symbolum* regibus peculiare fuisse arbitror (certe in monetis illud videre est.) *In hoc signo vinces*; ab apparitione Christi, qui ea verba ad Alfonsum prolocutus fertur. *Telamones* autem sunt dracones duo, vexilla insignibus regiis depicta gestantes. Addit *Sammarth. l'est. de Portug.* p. 321. *regium papilionem* cæruleum ornatum scutis Lusitanicis. Symbolum. Telamones. Papilio.

§. XIII. *Ordo* militaris est, quem *Iesu Christi* vocant, cum cruce inde dependente: additur etiam post scutum crux viridis in liliorum flores terminata pro ordine *Avisio.* Conf. supra P. I. c. 7. §. 31. 33. Ordo Jesu Christi. Avisii.

§. XIV. Ex regibus orti *Duces Bragantini*, autore *Alfonso* Joannis regis notho, qui uti §. 2. diximus, sceptrum tandem ipsi consecuti sunt. Eorum autem peculiare ex regio inflexum δεῖγμα fuit, *scutum argenteum* cum *coccineo decussi*, impresso *quinque* scutulis *Portugallicis* apud *Chifflet. insf. Eq. A. V.* n. 244. Bragantinorum scutum.

§. XV. Ex eadem regia familia Lusitanorum oriundi sunt post alios plures, quibus Bragantinam tesseram cum aliquo discerniculo *Sammarthanus* assignat, *C. de Lemos M. Taurisani* & *D. de Veragua*, quorum tamen uterque in Hispania fortunarum sedem habent. Aliorum ex regio sanguine.

§. XVI. Comiti *Lemosio* ascribit Sammarthanus *bipertitum* scutum, hinc tinctum *argento* impressis *sex pilis cyaneis*, isthinc *auro* inscriptis *duobus lupis gradientibus coccineis: limbo* circumdato, quem *octo scutula Henriquezia* exornant. Comitum à Lemos.

§. XVII. Pilæ *Castrensem* notant gentem, lupi *Osoriam*, forte quod MARIA *Fernandez de Villalobos* (Villa luporum) successionem illam marito *Petro Alvaresio Osorio* attulit. Ratio autem gestaminis est matrimonium *Dionysii*, qui Jacobi Ducis Bragantini frater, & Joannis, à cujus conjuge jus ad regnum, patruus magnus fuit: hic enim cum in Castiliam cum fratribus concessisset, Joannæ reginæ cura duxit *Beatricem de Castro C. de Lemos* filiam & heredem *Roderici Osorii* ex *Teresia Osoria.* Inde patet ratio *Osoriæ* tesseræ. Roderici verò avus Petrus Alvarez Osorius ex Dominis de Cabrera & Ribera ducta Beatrice de Castro Dn. de Lemos in Gallicia, ejus Comes 1457. gratia Henrici IV. creatus est. Cæterum Beatrix illa fuit filia Petri Henriquezii (ex nothis regum Castiliæ) *C. Trastamaræ* & Isabellæ de *Castro* Dn. de Lemos & de Sarria. Unde & *Henriquezii* limbi & *Castrensium* pilarum ratio repetenda fuerit. Castro. Osorio. Villalobos. Henriquez.

§. XVIII. *Veraguensem* Ducem quod concernit, ille descendit à *Georgio Com. de Gelves* filio Alvari de Portugal Dn. de Ferreira fratris Ferdinandi II. Ducis Bragantini. Hujus uxor fuit *Isabella* f. *Iacobi Colombi Ducis Veraguani*, cujus pater *Christophorus* Americanas insulas detexit. Ab hac assumta insignia esse reor, quæ Sammarthanus Duci moderno ascribit pag. 325. Quæ sunt quadripertita, ut 1. quadra *Castellanum.* 2. *Legionense* referat. Tertia *aurea diagonalem baltheum cæruleum* continet: Quarta *cyanea anchoras aureas in decussim* dispositas. Inter has quadras *triangularis alia*, pedem scuti occupans, inseritur, *cæruleum mare fluctibus argenteis commotum, tum quinque insulas aureas*, & in medio *orbem s. sphæram cruce imposita* ornatum *ex auro* continens. Legionensem & Castellanam tesseram puto donum fuisse Ferdinandi & Isabellæ Regum Hispaniæ, unde Colomborum gentile symbolum: Dux Veraguæ. Christoph. Colombo. Castilia. Legio.

A Castilla

A Castilla & à Leon
Mundo nuevo dio Colon.

Admiralis Indiæ. Ita pro majori dono aliud retribuere symbolicum. Tertiæ areæ significationem non capio. Quartæ significationem esse reor, ut denotetur *thalassiarchia s. admiralatus* Indiæ occidentalis, quæ dignitas Columbis concessæ est. Tum mundi ut vocant s. sphæræ cruce imposita insignis rationem ex detectis à Columbo insulis Americanis derivandam, vix dubium est mihi.

Titulus. §. XIX. Addamus titulum Regibus usitatum: Ita verò *Sebastianus* regum priorum ultimus, ut & antecessores ab Emanuele solebant decora, regna, & axiomata sua enumerare: *Rex Portugalliæ & Algarbiorum, cis & ultra mare, in Africa Dominus Guineæ, & acquisitarum ditionum, navigationis & commerciorum Æthiopiæ, Arabiæ, Persiæ & Indiæ. Roy de Portugal & des Algarves, deçà & delà la mer, en Affrique Seigneur de Guinee & de la conqueste, navigation & commerce de l'Ethiopie, Arabie, Perse & l'Inde.* Eundem titulum *Ioannes IV.* assumsit & ad filios transmisit. vide *Sammarthan. l'est. de Portug.*

Algarbia. §. XX. De *Portugallia* nihil porro dicere attinet. *Algarbia s. Algarbiæ* nomen est provinciæ sextæ Portugalliæ, quæ antiquis *Turdetania*. Hanc regionem Alfonsus sapiens Rex Legionensis *Comitatus* titulo insignem *dotis* nomine *Alfonso III.* Regi Lusitaniæ dedit, quando filiam suam collocavit, ex quo matrimonio ortus est *Dionysius*, Unde ad Lusitanos. qui primus Lusitaniæ & Algarviorum Rex dictus est. Ita *Fourn. Geogr. Orb. Not. L. 7. c. 10. p.* 354. Factum illud 1258. Ita loquitur Roderic. Sanctius Hist. Hisp. P. 4. cap. 3. *Alfonsus quandam filiam bastardam uxorem dedit Alfonso regi Portugalliæ, cui dotis gratia castra & patriam de Algarbe, quam paulo ante à Mauris evicerat, liberaliter assignavit. Ex quo tempore Reges Portugalliæ Algarbi Reges sese intitularunt.* Confer *Franc. Taraph. in Alfons. X.* Inde titulus regni datus est provinciæ, quæ prius *comitatus* fuerat. Cæterum tessera regni est scutum ex argento & minio quadripertitum: In argento visuntur Symbolum. singula capita Maurorum, diademate tortili argentea revincta: in utraque rubea quadra herma regius adversa fronte, aureo amictu. Brianvillius suspicatur esse hæc trophæa victoriarum adversus Mauros. Conf. supra c. 38. n. 55.

Africa. §. XXI. Reliqui tituli sunt ditionum in *Africa, Asia* & *America*, nam maris nomine *Atlanticum* intelligo, ut ita *Brasilia* inprimis respiciatur. Ut ratio eorum evidens sit, illa ex *Sammarthanorum hist. geneal. Franc.* L. 42. & 43. repetere juvat. In *Africam* fines imperii protulit *Ioannes* cognomento *Bonæ memoriæ*, qui *Septam* Mauris ademit: eam recuperare annisi Mauri, cum Henricus D. Visei fratrem Ferdinandum tantisper Regi Abensalæ pignori tradidisset: sed frater Edoardus rex urbem reddere recusavit, unde in carcere Ferdinandum emori oportuit. Idem Edoardus frustra & infeliciter *Tan-Lusitanorum successus in Africa & India, atq; ora Persiæ. gerium* obsedit: Henricus autem, à quo ad Lusitanos ars navigandi ad regulam Astronomicam, à qua tanta gloria genti, *Maderam* & *Canarias* legitur detexisse. Eæ verò ad Hispanos s. Castellanos devenere vide c. 38. n. 57. Alfonsus V. Edoardi filius in Africa fines Imperii produxit captis *Alcazerio, Arzilla, Tangerio*. Hoc genitus *Ioannes* cogn. *Magnus* per *Didacum Cin* & *Ioannem Alfonsum de Aveiro* detexit regnum *Congo, Guineam* (ubi Castellum *S. Georgii* conditum) *promontorium B. Spei, Abyssinos,* & deinceps per *Vascum de Gama Indiam*. Eundem Vascum cum fratre Paulo successor illius Rex *Emanuel*, cum deliberatum fuisset, decessoris conatus persequendi an deserendi essent, 1497. iterum dimisit, qui *Orientale Æthiopiæ littus* & *Malabaricum* detexit. Ipso seculari anno per *Petrum Alvarum Capralem* vel *Americum Vesputium Brasilia* detecta. In India bellum susceptum adversus Regem *Calicutensem*, quod 30. annorum, & illa occasione fundamentum potentiæ in India jactum est. Posthæc regem *Cochinensem* ob Lusitanorum amicitiam à Calecutiis ejectum per *Alfonsum Albuquerquium* restituit. 1506. *Franciscum Almeidam* proregem in Indiam misit, qui in itinere multa egit adversus reges *Mambasæ, Onor. Narsingensis* autem amicitiam ambivit: Post hæc regem *Cambajensem* cum Suldano Babylonio Calecutios adjuturum Almeida vicit, & tributarium reddidit. Inde Albuquerquius regnum *Ormuzium* & *Goam* subegit, tum *Malaccam* & *Moluccas* insulas. Juvat hæc plenius enarrantem audire *Hieronym. Conestagg. de Portug. & Castell. conjunct. in T. 2. Hisp. illustr.* pag. 1065. *Sub Imperio postea Emanuelis, regis decimi quarti, qui regnare cæpit anno* 1495. *majori cum fervore, & etiam quiete recentibus navigationibus invigilarunt. Cum enim Castellanorum potentia magna accessione*

acceſſione aucta, & inter ipſos & Luſitanos ex recentibus matrimoniis & adfinitatibus amicitia & concordia nata fuiſſet: neque hi amplius contendere ſunt auſi: & illi hos miſſos faciendos eſſe cenſuerunt. Quoniam igitur majores, diu multumque Africæ littus legentes propugnaculum Arginenſe ædificaverant, Inſulas Heſperidas (quas jam Capitis viridis Inſulas appellant) imperio ſuo ſubjecerant, in Æthiopia arcem S. Georgii (quam Minam vocant) ædificaverant: Inſulam Principis, & Sancti Thomæ (quarum poſterior perpendiculariter ſub æquinoctiali ſita eſt) & alias nonnullas Inſulas minores circumvicinas occupaverant: prætereà, inita cum regno Congenſi, & Angolienſi (quorum incolæ ſunt Æthiopes) amicitia, Caput bonæ ſpei, & inſulam Sancti Laurentii prætergreſſi, è regione illius Soffallam, Mozambicam, & Melniden (quæ ſunt in continenti) partim amicitia contracta, partim etiam vi, prout incolarum ingenia erant, adhibita (quanquam poſtea fixo nonnihil pede, vi plerumq; rem geſſerunt) in poteſtatem redegerant: ſub rege Emanuele demum mare rubrum prætertièrunt, & , inſtitutis Socotræ, & Calabiatæ commerciis, ſinum maris Perſici, & Indii fluvii oſtium prætervecti, & in Indiam primum ſub prætextu mercimoniorum, & paulò poſt vi aperta ingreſſi, in regno Calicuti, Cochini, & locis circumvicinis pedem poſuerunt: Sed nusquam firmius, quam auſpiciis Alfonſi Allbuquerquii, celeberrimi ducis, in Goa, quæ eſt inſula regni Accem, vicina regioni Idalcami, & hodie eſt civitas Archiepiſcopalis, caput omnium eorum regnorum, & ſedes viceregis. Atque inde poſtea progreſſi ulterius, hinc inde parva quædam propugnacula extruxêrunt: quinimo etiam retrogredientes usque ad Oſtium ſinus Perſici, Inſulam Armuzium occuparunt, & in eo littore multa loca, ut Chaul, Damane, Bazani, & Diu ſubjugarunt. In Promontorio Malabaris (quod vocant caput Comeri) verſus ſinum Gangeticum, negotiantur, & arcem habent in Inſula Zeilan, quam aliqui antiquam Taprobanen eſſe putant, ubi naſcitur optimum omnium cinamomum. Inde verſus orientem prætervecti eum, quem dixi, ſinum, & oſtium Gangis, invenerunt alterum littus, in cujus Iſthmo (quam antiqui auream Cherſoneſum vocabant) occuparunt urbem Malacam, diſtantem 25. milliaribus à magna illa inſula Samatra, quæ & ipſa à multis pro Taprobane habetur: & inde progreſſi ulterius partim negotiando in regno Peru, & aliis regnis in continenti ſitis: partim navigando, invenerunt minorem & majorem Gtauam, Regnum Sinarum, magnum archipelagus Inſularum Molucarum, unde Caryophyllon, moſcocaryon, & multa alia aromata advehunt, denique Inſulam Iapponem: & tandem eo usque penetrarunt, ut obvios ibi habuerint Caſtellanos, qui regiones occidentales, à Chriſtophoro Columbo Genuenſi, ſumptibus & auſpiciis regum Caſtellæ nuper detectas, inveſtigabant: atque ita per harum duarum nationum navigationes univerſus mundus circumdatus fuit, & Oriens cum occidente conjunctus. Occuparunt etiam tempore ejusdem Emanuelis è regione Æthiopiæ, & Capitis bonæ ſpei provinciam quæ ſanctæ Crucis vocatur, & vulgo Braſile, regno Peru contiguam, quæ ſecundum littus in mille quingentorum milliarium longitudinem extenditur: ſed in mediterranea loca non multum penetrarunt. Ex eo fere ſua tueri & defendere contenti fuere Luſitani. De *Azoribus* inſulis, quas à Betencurio venditas obtinuerint, confer *Thuan.* L. 1. *p.* 25. L. 75. *p.* 737. Obſervandum verò, poſtquam Portugallia Hiſpanis ſubjecta eſt, non pauca loca in America, Africa & Aſia, bello inter Hiſpanos & Batavos fervente, ab his occupata & in poteſtatem redacta eſſe. In America enim *Braſiliæ* partem, in Africa ante regnum Congitanum inſulam *Loandam,* trans caput B. Spei inſulam *Mauritii*, in Guinea Caſtellum *Georgii*; in Aſia *Malaccam*, *Moluccas* plerasque & alia hi obtinent, Luſitanis erepta. Tum *Ormuziæ* regnum, ob quod Arabiæ & Perſiæ imperare videbantur, 1622. Angli illis ademere, & Perſis reſtituere.

Quæ à Batavis iterum erepta

§. XXII. Supereſt, ut prætenſiones, quæ à morte Henrici regis Cardinalis ortæ, explicemus, hiſtoriam & pro more noſtro rationes enarraturi. Hiſtoria ita habet. *Emanueli* potentiſſimo Luſitaniæ regi 1521. filius *Ioannes III.* huic 1557. morienti ex filio *Ioanne* præmortuo nepos *Sebaſtianus* ſucceſſit, qui 1578. *Alcacerano* adverſus Mauros prælio cadens, ſucceſſorem habuit alium Emanuelis filium *Henricum Cardinalem.* Henricus matrimonii ineundi conſilio depoſito jamque ætate gravis, ne ſucceſſionem dubiam relinqueret, competitores convocat. Res variis acta artibus & ſtudiis; Rege imprudentiori quam ut poſſet, timidiori quam

Prætenſiones in regnum Portugalliæ à morte Henrici Cardinalis. Hiſtoria. Prætendentes.

ut auderet, quæ status exigebat ambiguus, consilia amplecti. Cum demum Regem *Philippum* dicere, ad hoc inductus apud se statuisset, huic fini comitia congregantur, in quibus nihil effectum, & *Henricus* 1580. moriens regnum non tam legitimo successori adjudicandum quam potentiori occupandum reliquit. Confer *Thuan.* L. 65. p. 358. seq. L. 69. p. 512. seq.

Prætendentium Tituli.

Catharina Medicæa R. Galliæ. I. *Regina Galliæ Catharina Medicæa.* Jus hujus descripsit *Petrus Beloy*, idemque proponit *Texeira.* Allegat etiam *Caramuel.* quendam *Pellitierum I.C.* In regnum autem ad comitia ei urgendo missus *Urbanus Sangelasius* Episcopus Convenarum: etiamsi regina vocata non esset. Confer *Thuan.* L. 65. *p.* 359. L. 69. *p.* 514. 516. Titulus ex eo ille allegabatur. Sancii II. frater *Alfonsus*, antequam regno admoveretur, *Mathildem Bononiensem* in matrimonio habebat, hac dein spreta *Beatricem Castellanam*, jam fratre dejecto Rex, duxit: ex qua *Dionysius*, autor reliquorum Lusitaniæ regum, natus. Catharina verò ex priori matrimonio *Robertum Bononiæ Comitem* susceptum perhibuit, à quo ipsa per matrem *Magdalenam Turriam*, Bononiensis familiæ hæredem, descendit. Itaque adulterino Dionysio ejusque posteris merito præferendam, saltem extinctis sufficiendam Bononiensium domum prætendebat.

Fundamenta. Fundamenta apud *Cassinum* præcipua ista sunt: 1. Dionysius adulterinus, quia lege Christiana polygamia vetita, successionis incapax est.

2. Non licet per decreta conciliorum & Ecclesiastica eam ducere, quam quis adulterio vivente priori conjuge prius cognoverat. Itaque nec postea postea potuit matrimonium legitimum fieri. *cap. cum haberet.* X. *de eo qui duxer. in matrimon.* Objicitur huic thesi ex concilio Elibertano exemplum Davidis & Batsabeæ.

3. Substernenda alia hypothesis intentioni reginæ, videlicet *regnum Portugalliæ non deferri jure hereditario*, quo respicitur ad ultimum possidentem, sed *jure sanguinis*, quo primus autor successionis attenditur. Quam proponit & examinat *Caram. Phil. R. Portug. dem.* L. 5. *Disp.* 4. *n.* 58. *seqq.*

Responsiones. *Respons.* 1. Falsum ullos à *Mathilde* relictos liberos. Unde etiam *Bononiensis* successio aliorsum delata. Probat conjugium sterile fuisse *Caramuel. in Phil.* L. 1. *p.* 28. (1.) Ex testamento Mathildis, quo liberorum nullam facit mentionem. (2.) Quia status à Pontifice veniam regi rogantes, de liberis tacent. (3.) Quia traditio ferat Mathildem ob sterilitatem repudiatam. (4.) Quia Dionysius sine contradictione ullius successit; Licet verò *Brandaon* putet incusari posse scriptorum negligentiam, & Alfonsum haud usquequaque puritati conscientiæ studuisse, Dionysius tamen S. Isabellæ maritus regno alieno non incubuerit. *Thuan.* L. 69. p. 516. *Caramuel. Philipp. Pr.* p. 28. & in *Iohan. R. Lusit.* p. 62.

2. Clemens IV. confirmavit post Mathildis mortem matrimonium *Beatricis.* Quam tamen confirmationem subreptitiam causæ hujus patroni criminantur, nec licere Pontifici, legi divinæ præjudicium facere, sed nec extra suas ditiones ad habilitatem temporalis successionis legitimare, asseverant.

3. Institutio *Alfonsi*, quo *Dionysium* (pro quo etiam urget *Caramuel*, quod natus primus patre rege) *heredem dixit*; quam elidunt, utpote legibus canonicis & civilibus adversam.

4. *Electio Dionysii* & acclamatio populi. Ubi pars adversa desiderat eligentium potestatem, eligendi incapacitatem, & electionis libertatem.

5. *Dionysius* primus patre rege natus. Sed hoc jus non dat præ primogenito.

6. *Præscriptio.* Cui opponitur, præscriptionem injustos possessores non juvare, nec eam adversus reges valere, præsertim legitimo titulo deficiente, & Bononiensibus sua debilitate à jure prosequendo prohibitis. Confer *Zyp. hiat. Cassan. obstr.* L. 3. c. 7. p. 278.

Eventus. *Eventus.* Facile hoc explosum, quin & prudentia reginæ desiderata in legatione propterea decernenda. *Thuan.* L. 69. *pag.* 514. 516. Videri etiam potuit deserta prætensio,

tensio, ex iis quæ regis nomine ab eodem dein legato proposita. *pag.* 514. Sed & cum *Antonio* deinceps auxilia lata, datusque titulus *regis electi*, videbatur aliis An ex eo probata causa Antonii, quamvis eadem etiam in gratiam reginæ fieri Rex in- Regi Franciæ jus su- terpretabatur. Confer *Thuan. L.* 73. *pag.* 690. 691. *L.* 75. *p.* 741. Saltem cum Catharina persit. aut ejus liberis diceret quis extinctum illud jus, aut juxta *Caram. L. V. Disp.* 5. *n.* 13. ad *Isabellam Belgicam* hujusque testamento ad R. Hispaniæ devolutum: verum propugnavit, adhuc superesse regi Christianissimo prætensionem *Iacob. Cassan. rech. des dr. du R. de Fr. L.* 1. *c.* 3.

Fundamenta. 1. A Catharina jus obtigit, jam verò quicquid regibus successione aut quacunque acquisitione accedit, ex regula regni regno unitum intelligitur. Conf. *Limn. Not. Fr.* 1, 8. *p.* 173. 216. 221. *Fr. Maced. prop. Lus. Gall. P.* 2. *p.* 399. 2. Adde testamentum *Margaretæ* ultimæ ex Valesiis, quæ heredem regem instituit. 3. Posset addi testamentum *Antonii* 1595. *Thuan. L.* 113. *p.* 173. Confer in contrarium *Zyp. hiat. Cassan. obstr. L.* 1. *cap.* 4. *p.* 18. 20. 22. *cap.* 10. *p.* 69. *L.* 3. *c.* 7. *pag.* 278. *Caram. Phil. prud. R. Lusit. demonstr. L.* 5. *Disp.* 5. *tot.* Conferri debet §. 60. pacis 1659. conclusæ.

II. *Antonius.* Hujus & sequentium prætensionibus illustrandis opus est parti- Antonius cula genealogiæ Lusitanicæ. Lusitanus.

Emanuel R. Portugall. † 1521.

Joannes III. Rex † 1557.	Isabella. Ux. Caroli V. † 1539.	Beatrix. Ux. Carol. D. Sabaud. † 1537.	Henricus Card. Rex. † 1580.	Ludovicus D. de Beia. † 1555.	Edoardus Dux Guiamaranii. † 1540.	
Joannes pr. Portugall. † 1554.	*Philippus II. R. Hispan.*	*Emanuel Philibertus D. Sabaud.*		*Antonius* Rex Electus. † 1595.	Maria. Ux. *Alex. D. Parmens.* † 1577.	Catharina. Ux. *Iohan. D. Bragant.*
Sebastianus Rex. † 1578.						

Pro Antonio præcipue edita, refer. *Caramuele.* 1. *Explanatio veri ac legitimi juris*, quo Antonius &c. 1585. Lugdun. autore anonymo, sed multi ibi errores geneal. 2. *Cypr. de Figeredo* dedit *Epistolam* ad Philipp. 2. de causis, cur Antonium non deserat, ut & *Apologiam* contra Johan. de Castro, qui desertor Antonianæ causæ, ad eam dein rediit, ac etiam pro ea scripsit. 3. *Ioseph. Teixeira* ord. prædic. compend. *de Portugall. regni comitiis, gestis.* &c. 1582. 4. *Emanueli Fonsecæ* oratio in laudem Antonii. Addit alia Caramuel, præcipue MSa, quæ ipse dono Emanuelis filii Antonii obtinuerat.

Fundamenta. 1. *Masculus* & *agnatus* cognatos & fœmellas excludit. 2. Accedit Fundamenta. *Electio* & proclamatio populi, ad quam ipse provocat Antonius in Epist. ad Pontificem. Confer *Hist. apud Thuan. L.* 70. *p.* 538. 539. Ad valorem *electionis* ostendendum, populo id jus esse. Scripsit *Fern. de Pinâ Marecos* pro populi libertate. Agnitus etiam ab Academia *Conimbric.* apud *Thuan. L.* 70. *p.* 543. Adde apud *Caram. Phil. L.* 1. *p.* 51. *miraculum*, quo ajunt infantulum *Santareni* Antonium dixisse regem: quod *Caram.* ridet. 3. Alii (*Scip. de Pleix*) ajunt *legitimatum* à Pontifice, alii à Joanne aut Sebastiano regibus vel Ludovico patre, & ob hoc successionis capacem. Sed hoc argumento non usus Antonius, nec ullibi *legitimationis* meminit. 4. Aliqui etiam *illegitimum* successionis capacem agnoscere volunt.

Respons. 1. Antonius *illegitimus*, & ex contubernio natus. Confer *Thuan. L.* 65. Responsiones. *pag.* 359. Tales autem jure *Canonico* & constitutione *Innocentii III.* pro regno Lusitano facta, ut & jure Hispaniæ excluduntur. Probata ea macula nativitatis. (vide *Thuan. L.* 69. pag. 517.) 1. Ludovici patris testamento, quo vocatur *naturalis* filius. 2. Testium productorum falsitate comperta. 3. Subsecuta R. Henrici sententia. In contrarium pro ipso allegatur sententia lata à commissario *Gregorii XIII. Pontificis Emanuele d'Almeida Episcopo Angrensi.* Confer *Sammarthan. histor. geneal. Dom. Franc. L.* 43 *c.* 9. Eum Emanuelem dicit *Caramuel* pronunciasse tanquam Judicem Conservatorem privilegiorum ordinis Melitensis. Qui tamen titulus cum judicem fecisset in causa ordinem non verò regnum concernente. Post hujus sententiam demum in contrariam partem pronunciavit *Henricus.* Argumenta, quibus coram Emanuele Antonius legitimos natales probare voluit, fuere 1. tres testes, qui se oculatos

Nn 2 perhibe-

perhibebant; 2. cujusdam *Ruy Selema* mortui scriptum, quo testimonium perhibebat; 3. testamentum Ludovici, quo eum heredem unicum instituit; 4. Sebastiani concessio, cum insignia Lusitaniæ sine nota eum gestare voluit. Cæterum *Caram.* vult, in hac controversia nec Henricum, nec comitia, nec Pontificem, nec quemvis alium potuisse esse judicem, sed ad arbitros & Doctores Academicos rem remittendam fuisse.

2. Jus populi ad *electionem* nullum (vid. rationes *Ferr. de Pina Marecos* à *Caram.* solutas.) Nec ab ordinibus regni universis electus Antonius, sed tantum à *Santarensibus*: tum quæ ab electione alias etiam differt, *acclamatio seditiosa*, solique plebis imperitæ, quæ illi studebat, insaniæ & paucorum factiosorum consilio tribuenda. Cum hi quoque initio tantum *defensorem regni* dici vellent, & ille etiam dubitaret regis nomen accipere. vide *Thuan.* L. 69. *p.* 522. 527. L. 70. *p.* 537. 538. 539. 541. Dein etiam quæ confirmatio videri posset, acclamatio *Vlyssiponensis* æque turbulenta. Quin & à gubernatoribus *Antonius* hostis declaratus. *Thuan.* L. 70. p. 543. 547.

3. Nec legitimatum se dixit Antonius, nec factum probari potest, nec ad regnum legitimatione habilis factus esset, nec Pontificis illa est potestas ad finem politicum, nec accessisset eorum consensus qui pars fuere.

4. Illegitimi excluduntur legibus hereditatis majorum, feudorum, majoratuum, bonorum coronæ, Hispanica de las partidas, testamentis regum, exemplis, Antonii confessione, cum ille ad regni successionem filios non vocat, haud dubie quia non legitimi. Unde ipsum testamentum Antonii regnum possessori vel propinquis relinquit.

5. *Caram. L.* 5. *sub fin. p.* 430. eundem etiam excludit ob ætatem, qua minor Philippo, si etiam legitimos natales probasset. Sed confer quæ ipse *L.* 5. *Disp.* 8. *q.* 3. *art.* 1. *p.* 417. hanc exclusionem destruentia asserit.

Eventus. *Eventus.* Antonius ab Albano fractus, tandem cum diu incerta fuga hincinde per regnum latuisset, in Galliam se recipit; classis impetrata Azoribus retinendis frustra est, & ipse tandem 1595. moriens heredem regem, cui liberos commendabat, relinquit. *Thuan. L.* 113. *p.* 173. Confer testamentum apud *Caram. Phil. prud. R. Portug. L.* 5. *Disp.* 3. *n.* 144. *seqq.* ubi liberis tantum legat usufructus, qui pertinent ad Lusitaniæ reges & mobilia bona, quæ ipsi possunt legare, &c. Filius *Emanuel*, & ipse extra conjugium genitus, cum Austriacis paciscitur. *Caram. d. l. n.* 153. Si Antoniani legitimos natales Antonii & hujus filii probarent, ostendit eos petere posse *Ludovici Infantis hereditatem*; sic & *patronatum comitatus Marialva*, bona ex *Cratensi prioratu* acquisita (privilegio Gregorii 13.) Hericeira vindicat Emanueli Portugallo.

Philipp. II. R. Hispan. III. *Philippus II. R. Hispaniæ.* Jus ejus *Petrus Giro Ossunæ Dux* in Lusitania proposuit, cum *Gardiola ICto. Thuan.* L. 65. *p.* 360. L. 69. *pag.* 513. Probarunt *Salmanticenses*, & *Complutenses*. Pro eo scripsit *Alfonsus Albuquerq.* advocatus Olyssiponens. *Michael d' Aguirre* in *Besold. Consil.* 1. *Ioseph. Pellicerius, Ioh. Caramuel Lobcovitius*, 1639. qui reliquis argumentum fusius & majori studio excoluit. Tituli ab hoc allegati: quorum tamen priores in prælud. ad lect. minoris se facere testatur, & propterea tantum adduxisse, ut consuleret curiositati.

Fundamenta. 1. Portugallia Comitatus regni Legionensis. 1. Portugallia, regni Legionensis comitatus, concessa Henrico regis genero, sub fide regni illius *Roderic. Sant. hist. Hisp. P. I. c.* 14. itaque nullo jure Henrici filius Alfonsus à seditiosis, exercitu & comitiis *Lamegensibus*, Rex proclamatus: nec aliud successorum jus, cum præscriptio in regnis nulla sit, nec per vim acta obligationem pariant.

Resp. 1. Ex *Lucâ Tud. Chr. mund. anno ær.* 1195. *seq.* ubi Ferdinandus R. refertur devicto Alfonso Portugallo dixisse: *Redde mihi tantummodo mea quæ abstulisti, & regnum Tuum maneat Tibi.* Confer *Fr. Maced. Propugn. Lusitan. Gall. P. I. p.* 74. Exc. Inter ea quæ sua dicere Ferdinandus potuit, erat etiam superioritas in Portugalliam, & ut hunc ad comitia evocaret. 2. Alfonsus Rex se jure suo abdicavit. teste *Roderic. histor. Hisp. P.* 4. *c.* 3. 3. A Papa Innocent. II. confirmatus & admissus Romæ, licet semper contradicente Legionensi. Exc. Papa tantum creavit eum regem *Pontificium*, qui est, cui conceduntur omnia beneficia sacra, privilegia, indulgentiæ, quæ regibus concedi solent. Qui rex non ob hoc *secularis* est, sed potest alterius vasallus esse. 4. Accessit *autoritas divina*, cum *apparitio* Alfonso facta, cujus authenticum instrumentum probat Caramuel. Exc. *Revelatio* privata in tribunalibus nusquam est admittenda, sed judicandum juxta acta & probata.

2. Mascu-

2. Mascula linea Alfonsi I. in *Ferdinando* extincta, præter jus *Ioanni notho* (exclusa etiam *Beatrice* Joannis Castellani conjuge, à comitiis agnita regni herede) corona est imposita, cum ea potius deberetur *Agnetis de Castro* ex *Petro rege*, qui eam avia regina Castellana natam, adeoque non imparem, nuptiis licet patre non conscio, quod non requirunt leges Lusitanæ, legitimis sibi copulavit, & postea tanquam reginæ funus duci fecit, ac imaginem corona imposita ornari, liberis; ab hujus autem filia *Beatrice*, quæ Beatrici reginæ proxima, per *Vrracam* Ferdinandi R. Aragoniæ uxorem, *Aragonii* reges descendunt. Successio Agnetis de Castro.

Resp. 1. *Agnetis de Castro* matrimonio à patre contradictum, adeoque liberi habiti illegitimi. *Sammarth. geneal. hist. Dom. Franc.* L. 42. *c.* 2. 2. Superesse dicuntur ab ipso Caramuele hodie quoque in Gallicia *Domini de Eça*, qui ex Ferdinando filio Joannis, nepote Agnetis descendunt, qui æque ac *Acugnii* comites Valentiani ex Maria Ferdinandi sorore procedentes præferendi forent *Beatricis Albuquerquiæ* posteritati.

3. *Maria Alfonsi IV. R. Portugall.* filia nupsit *Alfonso R. Castiliæ*, cujus filius *Petrus Rex*, generum ex *Constantia* filia habuit *Ioannem Ducem Lancastrensem*, à quo oritur *Catharina Lancastrensis Henrici R. Castiliæ* uxor. Extincta ergo legitima posteritate Petri (si Agnetis Castrensis liberi prætereantur) reges Castiliæ supererant, præferendi Joanni notho, ob titulum regni hereditarium. Constantia Petri R. filia.

Resp. 1. Contra hunc & priores titulos militant, *præscriptio*, sæpius repetiti cum Lusitanis *tractatus*, & inprimis *Ioannis R. Portugalliæ conventio* cum Castellanis. Sed illam juris civilis fictum in regnis, inprimis Portugallia, præterquam quod bona fides defuit, atque post Joannem non amplius sine interruptione centenaria præscriptio lapsa, admittere nolunt; istos studio publicæ quietis, non juris abdicationi attribuunt; huic obvertunt Henricum Castellanum 1398. adhuc in diplomate profiteri, hosti suo Joanni, cui etiam post mortem Johannis I. R. Castiliæ Castellani nihilominus alium quam *M. Avisii* titulum dare refragati, nullum in Lusitania jus esse. Sed & eundem animum semper servasse successores. Unde Alfonsi VII. justa in Lusitanos arma, & semper integrum jus recuperandi autoritatem. Sic & postea *Ferdinandus Cathol.* bellum adversus Alfonsum V. R. Portugalliæ gessit, ac *Rex Lusitaniæ* dici voluit. Quinimo ex hac ratione ob sumtus factus & reditus detentos, jure *Indiam*, quæ Portugalliæ interim accessit, itidem à Castellanis pignori retineri arguunt. 2. *Philippa Lancastrensis* soror Catharinæ primogenita juxta *Gollut. mem. de la Fr. Comt.* nupsit *Ioanni I. R. Portugalliæ.* Ac ita Philippa potius Joanni, quam secunda Catharina Henrico marito jus adferre debuit. conf. autores de matre Philippæ, cum videam dubitari.

4. Philippus omnibus *competitoribus*, in eadem secum ab Emanuele linea constitutis, si ab Henrico numeres, *gradu* par, *sexu* & *ætate* potior est, itaque merito præferendus. Quia fœminæ hereditario jure regnum adire aptæ. Philippus competitoribus potior.

Resp. 1. Non semper succedi proxime defuncto, sed illi à quo est successio, itaque hic non tam *Henrico* quam *Emanueli. Cassan. rech. des dr. L.* 1. *c.* 3. 2. Jus *repræsentationis* potiorem Bragantinæ causam faciens. De quo in *Bragant.* 3. Ad fæmellas vel his ortos non prius ipso Hispaniæ more deveniri, quam masculi aut his orti deficiant. *Cassan.* 4. In Hispania filias capaces haberi successionis tantum in linea *directa*, non item *transversa. Cassan.* 5. Cassanus videtur seniorem *Edoardum* constituere *Isabellæ.* Quod tamen erroneum. 6. *Peregrinitas*: ex Lege *Lameg. comit.* 7. cujus illa verba: *Si rex Portugalliæ non habuerit masculum & habuerit filiam, ista erit regina, postquam rex fuerit mortuus de isto modo: non accipiet virum, nisi de Portugal: nobilis & talis non vocabitur rex, nisi postquam habuerit de regina filium varonem; & quando fuerit in congregatione, maritus reginæ ibit in manu manca, & maritus non ponet in capite coronam regni.* Et p. p. *Sit ista lex in sempiternum, quod prima filia regis accipiat maritum de Portugalle, ut non veniat regnum ad estraneos, & si casaverit cum principe estraneo non sit regina, quia nunquam volumus regnum nostrum ire for de Portugallensibus.* Ad hæc respondet *Caram.* (1.) Casum expressè non tangere his verbis Isabellam, quia pater ejus masculum habuit. (2.) Philippi II. abavia Lusitana fuit, & ita Carolus V. de *Austria-Portugal.* *Peregrinus* ergo intelligendus, non de loco nativitatis sed origine. (3.) Lex ea ex alia lege *Gothica* sub Pelagio explicanda, ubi admittuntur, qui è Gothico sanguine. (4.) Comitia Beatricem Ferdinandi R. filiam heredem regni declarantia aliter legem intellexere. Præterea contra alienigenæ regnum militant: 1. *Causa* ob quam

reges eliguntur. 2. *Deut.* 17. Dei præceptum. 3. *Lex* tempore *Pelagii* lata, ut infans Gotho nobili nubat. 4. *Rescriptum Innocentii II.* ad Lusitanos, ut quem velint rectorem eligerent, modo sit Lusitanus. 5. *Apparitio Alfonso I. R.* facta, qua ei promissum, coronam in *gente Lusitanica* conservatum iri, quod & revelatum alicui Franciscano, & prædictum à *Francisco. in Chron. minor. P.* 1. *c.* 45. Omnibus his respondet *Caram.* negando Philippum non esse Lusitanum.

Jus agnitum ab Henrico, gubernatoribus, Bragantino, nobilitate, populo.

5. Philippi jus agnitum ab *Henrico*, qui ante mortem eum declaraturus, à *gubernatoribus*, qui eum dixere successorem, à *Bragantinis* qui sacramento se obstrinxere, à *nobilitate* & reliquo *populo*, qui regem demum suscepere, eique, filio & nepoti diu fuere obedientes.

Resp. Henrici animus artibus expugnatus, cum prius favisset Bragantinæ. *Thuan. L.* 65. *p.* 361. *L.* 69. *p.* 513. 518. 519. 520. 524. 525. *Gubernatores* nec omnes, nec libere elegerunt Philippum. *Thuan. L.* 70. *p.* 543. & præterea mandatum regis ejus morte exspiraverat. *Thuan. L.* 69. *p.* 512. Obsequium à *populo* vi extortum, & bello. *Thuan. L.* 70. *p.* 561. Quæ conscientiæ gratia Philippus fecisse visus sit, vide apud *Thuan. L* 69. *p.* 529.

Aguirrii fundamenta: 1. In omni successione succedere, qui defuncto sit proximus. 2. Regnum Lusitaniæ à fœmina ortum, non excludit fœminæ jus. 3. Ipsæ tamen fœminæ tam non capaces regni vel in ipsa Hispania haberi possunt, quam non admittuntur ad feuda. 4. Lex à successione patris excludens filiam non excludit sororem. *l. quæsit. ff. de acquir. hered.*

Eventus.

Eventus. Per Albanum regnum occupatur, Antonius vincitur, ejicitur; Azores in potestatem rediguntur. *Ioh. Anton. Viperanus* descripsit historiam. Addatur *Hieron. Connestaggius de unione regni Portugall.* Philippus, qui moriens 1598. apud *Thuan. L.* 120. *p.* 510. possessionem ejus regni vix sibi stabilem certo polliceri audebat, successionem Philippo III. filio, hic Philippo IV. relinquit, sub quo alia rerum revolutio.

Dux Sabaudiæ. Fundamenta.

IV. *Sabaudiæ Dux.* Pro eo legatus fuit *Car. Roboreus. Thuan.* L. 69. p. 513. Eadem hujus fundamenta, quæ *Philippi*, superius num. 4. producta. vide *Thuan. L.* 65. *p.* 359. L. 69. *p.* 514. Unde ob ætatem Beatricis Isabella minoris, non alia ejus prætensio, quam si contingeret Philippum ante Henricum decedere. Ob quod *Caram. Phil. pr.* L. 5. *Disp.* 7. dicit eum intermiscere in negotiis istis noluisse. *Cassan.* p. 176. in amicitiam Gallicam refert, quod à juris persecutione destiterit.

Catharina Duc. Bragantina. Fundamenta.

V. *Catharina Ducissa Bragantina.* Pro hac responderunt 12. Doctores, in quibus *Felix Teixeira*, & unus Licentiatus *Conimbricenses.* Editæque eorum lucubrationes 1580. Allegant aliqui etiam *Bononienses* & *Perusinos.* Tituli illius apud *Fr. à S. August. Maced. propugn. Lusit. Gall. c. p.* 26.

Linea masculina.

1. Linea potior nempe masculina in Edoardo.

Respons. Erroneum est, in filiis Emanuelis constituere capita linearum, quod *Emanueli* debetur: Nam à capite lineæ in lineam jus fluere debet. Est ergo omnium competitorum eadem linea. Si verò in filiis Emanuelis capita linearum constitui queunt, cur non etiam in nepotibus? quo casu vincetur iterum Catharina. Tum quia successionis legibus vocantur tantum ad successionem, qui ex defuncti linea sunt, nisi ergo communis sit linea Emanuelis, Catharina non est ex Henrici linea.

Jus repræsentationis

2. Beneficium *repræsentationis*, quod & *communi Romanorum* ac aliarum *gentium* & proprio *Lusitanico* jure probatur, in successionibus, qualis hæc est, hereditariis. Jus *Romanum* Lusitanis receptum, ubi aliud nihil dispositum. Jus commune *aliarum gentium* probatur, cum ita judicatum in Francia, Anglia, Ungaria, (allegat *Caram.* pro hoc *Tiraquell. de jure primog. q.* 40. *n.* 11.) Aragonia. vide *Surit. L. Annal.* 6. *c.* 57. Britannia ducatu. Convenit lex apud Hispanos *de las Partidas.*

Hispanorum responsio.

Respons. Hispan. Alias esse Lusitaniæ, etiamsi reliqua Hispania utatur repræsentatione, proprias leges. Nec valet repræsentatio, nisi ubi in institutione ea admissa.

Jus *Lusitanicum* probatur *Iohannis I. testamento*, quo Edoardo filio, si præmoreretur, nepotem non filios sufficiebat, & Alfonsi V. dispositione circa liberos. *Caram. Ioannes Rex Lusit.* p. 144.

Resp. Hispan. 1. Joannis testamentum (1.) fatente *Anton. Gama* dubium esse, nec fidem habendam adversariis archiva possidentibus, qui alterare potuere. (2.) Loqui non de successione regni sed testamentario executore, quod tamen Lusitani evitant

apud

apud *Caram. d. l. n.* 33. alia verſione. (3.) Disjunctivè conceptum. 2. Alfonſi non diſpoſitio fuit,ſed epiſtola ad comitia, qua ſententiam proponebat; ſed nec ea à comitiis probata.

Reſponſio generalis Hiſpanorum contra repræſentationem Bragantinorum. (quæ ſi etiam probabiles tantum eſſent, *Caram. Phil. prud. R. Luſit. dem.* L.5. *Diſp.* 8. *n.* 22. probabilitatem in conſcientia ſufficere crederet) 1. Admiſſa repræſentatione potiorem fore cauſam *Parmenſis.* 2. *Lex quarta Lamegenſis* excludit eam: *Si fuerit mortuus primus filius vivente rege patre, ſecundus erit Rex, ſi ſecundus tertius, ſi tertius quartus, & deinde omnes per iſtum modum, & tertia lex requirit, ut ſuccedens ſit filius regis.* ℞. Bragant. (1.) Intelligi eo caſu, quo ſine liberis primus decedat. (2.) Exemplo Sebaſtiani repræſentationem probari. (3.) In lingua Luſitan. ad verbum ſonat: *Ob mortem patris hereditario ſuccedet filius* (quam translationem *Caram.* rejicit, & Latino textui, *Pater ſi habuerit regnum, cum fuerit mortuus, filius habebit*, &c. 3. In bona coronæ ſuccedi ſine repræſentatione. E. etiam in ipſam coronam. ℞. Bragant. negando, quia ibi conceſſione Dominica, hic jure hereditario ſuccedatur. 4. Repræſentationem aliquando non admitti in regnis, docet exemplum Alfonſi Sapientis præferentis filium nepoti, & Papæ Robertum in regno Neapolitano itidem antehabentis filio fratris. Conf. *Clem. Paſtoralis. de re judic.* Addi poteſt exemplum in familia *Arteſia*: ut & in *Sabaudica.* Nec minus in *Aragonia*, ubi judex Dionyſius R. Portugalliæ pro filio contra nepotem ſtatuit. 5. Repræſentatio tantum valet in diviſibilibus, quia æquitate tali nititur, quæ extra diviſionem nulla eſt. *Majoratus* autem eam non admittunt, niſi in erectione inſtituta ſit. Cui tamen theſi concedit *Caram. Phil. R. Luſit.* L.5. *Diſp.* 8. *art.* 2. *num.* 5. 6. multos autores illuſtres. 6. Confer. *Alex. Rauden.* apud *Spreng. Ill. pratenſ. pag.* 194. Allegatum exemplum non ſine cautione accipiendum.

3. *Ius agnationis* cognationi ſemper præferendum. Jus agnationis.

Reſponſ. Licet cognato agnatus, cognatæ agnata præferendi, non tamen agnata cognato. ex *c.* 1. *De eo qui ſibi & hered. De uſibus.* atque conſenſu multorum Doctorum apud *Caram. d. l.* n. 44.

4. *Sanguinis prærogativa*, qua Catharina ſtirpe, domo, patria, thoro civis Luſitana potior Philippo peregrino. Sanguinis prærogativa.

Eventus. Bragantini, quibus præter *Henricum* etiam *nobilitas* favebat, *Thuan.* L. 63. *p.* 359. 361. *c.* 69. *pag.* 514. ob potentiam Philippi tepidius in negotio verſantur. Tandem ſerius quam par fuerat, cum Philippo tranſigere volunt. L. 70. *p.* 544. Sed parum impetratum, niſi quod *Coneſtabilis hereditarii* in Luſitania munus confirmatum. p. 565. In hac conditione *Ioannes* Catharinæ maritus, & *Theodoſius* filius vitam duxere. Tandem 1640. Luſitani Hiſpanis obſequium *Mich. Vaſconcellio* trucidato negant, & *Ioannem* Theodoſii filium *Ducem Bragantinum* regem proclamant. Confer de hac hiſtoria *Ioh. Baptiſta Biragus.* Ita renovata cauſa, pro qua præter alia ſcripta anonyma edita *Manifeſtatio regni Portugalliæ.* edit. 1641. quam *Caramuel* tentavit refutare, ſub tit. *Ioannes Bargantinus Luſitaniæ illegitimus Rex demonſtratus*, &c. *Emanuel. à Cugna Archiep. Olyſſip.* antea ep. Elvæ edidit *Luſitaniam vindicatam. Fr. à S. Auguſt. Macedus* edidit libellum *anonymi* pro *Catharina Bragantina*, adjecta appendice *de actu poſſidendi & jure poſtliminii.* 1641. Et poſtea *propugnaculum Luſitano-Gallicum. Anton. de Souſa de Macedo.* edidit *Ivan Caramuel Convencido.* Idem cenſura notavit manifeſtationem *Ioſ. Pelliceri.* Adde *Luſitaniam Vindicatam*, quæ alloquitur orbem terrarum. Alia vide apud *Caramuel.* Eventus. Electio Joannis R. ex Bragantin. Scriptores.

Fundamenta. 1. *Ius Bragantinum vetus*, à Catharina per vim excluſa ad nepotem tranſmiſſum. 2. Jure regno excluſus *Philippus.* Sub Caſtellanis *neglecta & vexata Luſitania*, unde hæc ex florenti regno in ſummam incidit miſeriam. Viciſſim Hiſpania jam diu infelix haud dubie DEI ob injuſtitiam ejus vindicis iram ſenſit. 3. *Populi*, cui, ubi de ſucceſſione eſt dubium, judicium debetur, *acclamatio.* Allegatur etiam *miraculum*, quod in ſupplicatione aliqua ſolenni manus crucifixi cum clavo à cruce dilapſa. Hoc elevant & eludunt Hiſpani. Fundamenta.

Reſponſ. generales Hiſpanorum. 1. *Præſcriptio.* Quam Luſitani non admittunt. 2. *Iuramentum Bragantinorum & populi.* *Hoc* violentia extortum, *illud* proteſtatione clandeſtina prius facta, ac ita lingua non mente præſtitum, excuſant. Reſponſio Hiſpan.

Eventus. Joannes à pluribus regibus Rex agnitus, cumque eo fœdera contra- Eventus.

cta ad-

cta, atq; adversus Philippum suam causam tutatus est. Non minus filius Alfonsus, licet in pace cum Hispanis 1659. factâ Gallia ab ipsius parte recederet. Hoc 1668. ob impotentiam & incapacitatem à regimine remoto, regens declaratus est *Petrus* frater germanus, qui ejusdem uxorem *Luisam Mariam Franciscam Elisabetham* Sabaudam in thorum ascivit, probante *Clemente IX.* Pontifice. Belli demum ille fuit exitus, ut pace facta Lusitania suo juri & libertati relinqueretur.

Raynutius Farnes. D. Parmæ. VI. Dux *Parmensis Raynutius* Alexandri filius. Pro hoc responderunt JCti *Parmenses*, & *Patavini* apud *Thuan. L. 60. p. 513. 514.*

Fundamenta. *Fundamenta* eadem fere quæ *Bragantinæ*, nisi quod contra ipsammet reflectebat *jus repræsentationis* Parmensis, & contra eandem sexus nitebatur prærogativa. Cum verò repræsentatione etiam admissa, ille matrem, & reliqui competitores similiter matres repræsentassent, adeoque ipse futurus fuisset remotior cæteris, patroni causæ jus transmissionis in subsidium vocarunt, quo Eduardus, si supervixisset, prætendentibus omnibus potior, jus transmiserit ad filiam titulo suitatis: cum alias quoque primogenitus regis patre superstite habeat in habitu jus ad regnum.

Resp. Conf. apud *Caram. L. 5. Disp. 6.* 1. Repræsentationis beneficium remotiorem facit Parmensem, & ob hoc reliquis tamen postponit. 2. Repræsentatio ut plurimum filiis fratrum ultimi possessoris conceditur, non nepotibus. 3. Transmitti nequit hominis viventis hereditas. (Confer de transmiss. *Caram. d. l. n. 15. seq.* ubi ex JCtis jus hoc deducit.) Sed & Edoardo moriente Henricus Rex nondum fuit. 4. Non eadem ratio successionis est, qua fratri aut patruo, vel qua parentibus succeditur.

Eventus. *Eventus.* Servat memoriam tantum prætensionis familia, scuto gentilitio parmulam Lusitanicam addens.

Pontifex. VII. *Pontifex.* Hic regnum sedi Pontificiæ obnoxium beneficiarium dictitabat, ac adeo jus regis constituendi vindicabat sibi.

Fundamenta. *Fundamentum. Alfonsus I. tributariam* Pontifici Lusitaniam 1142. reddidisse dicitur, & quotannis Rex quasdam uncias puri in recognitionem sedi Romanæ mittere. Confer *Thuan. L. 46. p. 781. b. Caram. Phil. prud. L. 5. Disp. 1. p. 184.* ubi diploma *Alfonsi*, & *Innocentii* Pontificis bullam responsoriam ex archivo Toletano producit, & avthentica propugnat. Addit alia quoque diplomata. Et refert *Mariana de R. Hispan. L. 10. cap. 20.* circa 1150. confirmasse *Eugenium* Pontificem *Alfonso* regium nomen, & ejus exemplo post aliquot annos *Alexandrum III.* Obtinuisse Eugenium vectigal annuum quatuor auri pondo, Alexandrum Libram cum triente. Quod an solverint Lusitani primis temporibus, ait se nescire, sua autem & majorum ætate fuisse immunes. *Caram.* ostendit durasse ad AlfonsumIII. qui ob differentias cum Ecclesiasticis omisit. Adducit alias rationes *Caram.* 1. *Alfonsi II.* testamentum, quo confirmatio & cura executionis Papæ defertur. 2. Donatio *Sancii II. R.* in favorem *Ord. S. Iacobi*, cum ei donaret Tavilam Algarbiæ, confirmata ab Innocentio Papa: quod arguit ejus supremam auctoritatem in regno. 3. Depositio *Sancii II.* facta ab Innocentio Papa, in bulla censualem qualitatem regni allegante. 4. Testamentum primum *Sancii II.* quo in casum mortis regnum & liberos commendat Pontifici. 5. Breve *Innocentii III.* conciliaturi animos Alfonsi regis & sororum, quo cavetur, ne reges Portugalliæ in successorum præjudicium regnum audeant imminuere. 6. Testamentum *Alfonsi III.* quo Papam vocat Dominum corporis & animi sui, testamenti petit ab eo confirmationem, & ut ejus capita sua autoritate faciat adimpleri.

Responsiones. *Responsiones.* 1. Religionis aut pietatis liberum documentum jus regni non imminuit. vide *Fr. à S. Aug. Maced. propugn. Lusit. Gall. P. 1. pag. 89.* qui hoc aliis etiam exemplis fieri potuisse ostendit. 2. Addit *Caram.* non promissum censum, inductione *obligationis*, sed oblatum testimonio *devotionis*. Quamvis aliqua Pontificiorum verba loquantur de obligatione: sed si Pontifex in bullis suis plus acceptet, cum ei nihil promissum, non ob hoc contractus validus est, aut tenentur posteri. Nec oblationes Ecclesiasticæ devotionis monumenta, nisi accedat promissio, votum aut æquivalens circumstantia, obligant. Unde ad censum duarum marcarum non obligatur Rex hodie. Et alias quoque quæ feudi spiritualis natura est, eadem est obsequi ob illud debiti. 3. *Caramuel* hoc solum probari putat, à Pontifice *spirituales reges* creatos esse, hoc est, illis concessas gratias & beneficia Ecclesiastica, quæ regum esse solent. Unde regnum putat esse feudum spirituale, & teneri vasallos ad præstanda obsequia spiritualia,

Pontificem

Pontificem ad ſpiritualem protectionem. Hocque ſonare ipſa verba bullarum. Et ob hoc apud *Thuan.* l.70. Luſitanos 1580. legato miſſo à Pontifice imploraſſe arma ſpiritualia. Idem addit, aperiri quidem talia feuda etiam ſpirituali Domino. Hic verò in Henrico id non factum, quia in bulla Innocentii etiam hæredibus conceditur gratia, eſt ergo feudum hereditarium. Quamvis ergo cum Joannes I. eligeretur, apertum fuiſſet Papæ, quia tamen hic non revocavit, eſt ea moralis confirmatio, unde quoad heredes ſuperſunt, ſuperfuere autem Henrico, non aperiri potuit Pontifici, regis Henrici morte. *Reſp.* ad arg. *Caram.* 1.4. 6. Potuit Papa in teſtamento ea confirmare, quæ ſpiritualia concernunt non pauca. 2. Non donationem confirmare debuit Pontifex, quæ actus politicus eſt, ſed ſatisfactionem pro peccato, quia pro remedio animæ ſuæ donare dicit. Sed & confirmare in foro Luſitanico dicitur & teſtificari. 3. Pontifex non depoſuit Sancium II. & diſerte dicit, quod non intendat ei, aut ſi liberos habeat legitimos, illis regnum adimere, ſed ob turbatum regni ſtatum à comitiis gubernatorem idoneum eligi conſulit, ac proponit regis fratrem. Quæ hortatio etiam ſpiritualis feudi Domino, imo cuivis Chriſtiano competit. 5. Conceditur regnum eſſe feudum, ſed ſpirituale.

Eventus. *Thuan. L.* 65. *p.* 360. Ridiculum hoc jus omnibus eſſe viſum ait. Nihilominus Pontificii ſaltem indirectè irrepere moliti, Henrico facilius (*Thuan. L.* 69. *p.* 517.) non verò æquè Philippo (*Thuan. L.* 69. *p.* 521. *L.* 70. *p.* 549. *L.* 73. *p.* 684.) imponere potuere. Cum verò poſtea congratulatus Philippo Papa priora excuſaverit, ipſe jus ſuum prætenſum abnuiſſe videri poteſt. Eventus.

Appendix. Subjicit *Caram.* ultimo, annon *Abbas Claravallis Lupinus le Mire* potuerit 1580. feudum Portugalliæ ſibi vindicare. 1. Concedit ab Alfonſo 1142. conſtitutum regnum feudum Abbatiæ *Mariæ de Claravalle* in Gallia. 2. Feudum vult eſſe *ſpirituale, & monaſticum*, qualia etiam alibi, unde debita utrinque ſpiritualia, inprimis ſuffragia pro regibus à monachis facienda; quamvis etiam Claravallis alia ſunt merita in Luſitanos, cum milite miſſo hos adjuverit, & Bernardus apud Pontificem contra regem Caſtiliæ cauſam Alfonſi promoverit. 3. Feudum negat apertum, cum ſuperfuerint Henrico heredes. 4. Nec tamen concedit, reges teneri ad ſolvendos quotannis monaſterio 50. morabitinos auri; Solvit quidem Alfonſus devotionis incitamento, & ſucceſſoribus idem injungit, non tamen promittit aut vovet. Sed & ordinare, mandare & commendare Hiſpanis verba conſulentis eſſe ſolent. Appendix. De jure Abbat. Claræval-lenſ.

Sub finem compendio audiamus prætenſionum fundamenta è calamo *Hier. Coneſtagg. de Portug. & Caſtel. conjunct.* in T.II. Hiſp. illuſtr. p. 1102. 1103. *Dum hæc in Hiſpania geruntur, in Luſitania competitores tam indigenæ, quam exteri citati, actionibus ſuis propoſitis, regem de ſuo quisq; jure edocere ſtudebant. Agebat Philippi cauſam Dux Oſſunenſis: Ducis Sabaudiæ Carolus* Rovcrius: *Reinutii Farneſii, Ferdinandus Farneſius, Epiſcopus Parmenſis: Regina Galliæ citata quidem non fuerat: ſed tamen & ipſa actionem inſtituit per Urbanum de S. Gelaſio, Epiſcop. Comingenſem, qui non ſine labore obtinuit, ut ad agendum admitteretur. Videbatur enim Rex magnis dubitationum fluctib. agitari, dum ab una parte propter benevolentiam, qua Duciſſam proſequebatur, omnes excludere, & ab altera, præ nimio regem Philippum excludendi deſiderio, omnes promiſcue admittere conatur. Cæterũ vicit odium benevolentiam, & effecit, ut cum ſumma ſua ipſius ignominia, pateretur a Regina allegari, ipſum regẽ Henricum, à quo ſibi juſtitiam adminiſtrari petebat, & undecim reges, qui ipſum antecesſerant, fuiſſe nothos, & illegitimos. Huc enim reginæ rationes tendebant. Et licet nonnihil dubii moveret circa mandatũ Epiſcopi: tandem tamẽ, cum de alio mandato, intra certum tempus proferendo, cautionẽ præſtitiſſet, ipſi ad agendum admiſſo advocatum adjunxit. Præcipua competitorum argumenta talia erant. Antonius poſt 50. ann. decurſum (toto enim hoc tempore nihil tale aſſeruerat) omnino pro legitimo ſe venditans, ſine controverſia ſucceſſionem regni ad ſe ſpectare dicebat, ſeq; tanquam maſculum à maſculo deſcendentem, ratione patris ſuperare ætatẽ, qua Philippus eum anteibat: ratione ſexus ſe duciſſa Brigantiæ, ratione ætatis & propinquitatis Rainutio Farneſio eſſe potiorem. Philibertus Dux Sabaudiæ & ipſe nondum ſpem omnem obtinendæ ſucceſſionis deponebat. Sed tamen quia in illum tantũ caſum, ſi Philippus ante Henricum moreretur, ſe principe Caſtellæ propinquiorem eſſe probare conabatur, minus, quam cæteri laborabat. Pro* Rainutio *Farneſio validæ rationes adducebantur, & pro ipſo I.Cti Patavini conſilium conſcripſerant. Ut autem eum contra proximitatem, qua à reliquis competitoribus vincebatur, tuerentur, dicebant, ſecundum jus purum & ſimplex, quot filios rex aliquis relinquit, tot inde promanare primogenituras: harum primam lineam ſuccedere,* Compendium hiſtoriæ & prætenſ. ex Coneſtaggio & Viperano.

 donec

donec durat: ea finita, succedere secundam, & ita deinceps. Iam autem Eduardum, avum Reinutii maternum, esse caput secundæ primogenituræ filiorum regis Emanuelis: & ideo, prima per mortem Sebastiani plane extincta, merito succedere debere lineam secundæ primogenituræ, donec duraverit: per quam de gradu in gradum descendendo inveniri Reinutium: Philippum verò, & Philibertum, quamvis essent competitores masculi, & legitimi: tamen tanquam ex linea fæminina descendentes, non posse admitti ad hæreditatem, donec hæredes ex primogenitura masculina descendentes superviverent: ex quorum numero ipse esset: cumque neque ducissa, quippe fæmina, neque Antonius, utpote illegitimus, ei obstarent, ipsum necessario omnibus esse potiorem. Ducissa Braganciæ bene sperans, & partim juri suo, partim Henrici benevolentiæ confisa, prolixum & elaboratum consilium conscribi curaverat ab I.Ctis universitatis Coimbriensis, qui, præterquam quod totius regni doctissimi essent, etiam ideo, quod regi se rem gratam facturos sperarent, hanc quæstionem, quam maxima fieri potuerat diligentia, excusserant. Nitebantur hoc fundamento, quod in regnis succedunt heredes ultimi possessoris: & quod in hoc successionis genere leges beneficium repræsentationis concedunt: & (quia Doctores disputant, utrum nepotes hoc beneficio gaudeant, cum in hæreditate adeunda cum patruo non concurrunt) dicebant sine dubio sequendam esse partem adfirmativam, & fæminas non tantum repræsentare gradum parentis, sed etiam sexum, & jus masculinum. Cum itaque Ducissa repræsentaret patrem suum Eduardum filium regis Emanuelis, & fratrem Henrici, volebat omnes superare: regem Philippum, utpote descendentem ex fæmina, Antonium ut illegitimum, Reinutium, tanquam ab Henrico remotiorem: neque admittebat ullas lineas, ad primogenituras, aut repræsentationem, eamque ad rem multæ Doctorem auctoritates allegabantur. Hoc consilium impressum fuit, & missum ad Papam, & reliquos principes Christianos, apud quos magnum pondus habiturum esse credebatur. Rex Philippus allegabat, ex nepotibus regis Emanuelis, qui supererant, se natu maximum esse, & legitimum: Ac reliquos competitores, qui manifesto illum priorem esse animadverterent, confugere ad fictiones & repræsentationes, quas in hoc casu, & inter hujusmodi personas à nullo jure concedi probabat, dicebatque se præterquam quod omnes in genere ætate superaret, etiam singulos peculiari ratione vincere: Antonium quidem nativitate legitima: Ducissam sexu, Reinutium proximitate, Ducem Sabaudiæ ætate Isabellæ Imperatricis, matris suæ, natu majoris Beatrice, Sabaudi matre. Regnicolæ dicebant, extinctam esse lineam regum masculinam, & hoc casu jus electionis ad ipsos pertinere. Fulciebant hanc rationem exemplo Ioannis primi, ab ipsis electi: sed hæc actio, tanquam nimis generalis, non magni æstimabatur. Regina Galliæ rationibus miris & cum tot regum ignominia conjunctis nitens, contendebat se per directam lineam ad regni successionem venire: ajebatque ex monumentis veterum archivorum Franciæ, & ex antiqua Comitatus Bononiensis possessione satis probari, se directo à Ruperto, filio Alfonsi III. & Matilde Comitissa prima, & legitima ejus conjuge descendere, & ex illo tempore injuste regnum possedisse posteros Beatricis secundæ uxoris Alfonsi, ex qua quia descenderent omnes reliqui competitores, ipsos non plus juris, quam majores suos habere posse. Juvat addere alium eadem paulo aliter enarrantem *Ioh. Anton. Viperanum hist. de obtenta Portugall.* in eod. T. II. Hisp. illustr. p. 1035. 1036. 1037. 1038. *Henricus igitur de regni successione judicium constituit, & eos, qui actionem aliquam petendi regnum habere putabantur, citavit, ut ad statum diem adessent; ac pro se quisque experiretur. Nominatimque citavit regem Catholicum Philippum, Emanuelem Philibertum Ducem Allobrogum, Catharinam Ioannis Ducis Brigantini uxorem, Rainutium Farnesium filium Mariæ sororis Catharinæ, & Antonium Ludovici fratris sui filium. Sed istorum inter se, & cum rege Henrico affinitatum vincula explicanda sunt, quo cuncta melius cognoscantur. Portugalensium rex Emanuel, cujus egregia virtus fuit, & nomen toto orbe terrarum illustre, ex Maria Ferdinandi Aragonensium regis & Isabellæ Castellanorum reginæ conjugum filia IX. liberos suscepit, Ioannem, Isabellam, Beatricem, Ludovicum, Ferdinandum, Alfonsum, Henricum, Odoardum, Antonium. Ioannes omnium primus post patrem regnavit hujus nominis tertius: atque ex Catharina Caroli V. Imp. sorore filium habuit nomine Ioannem. Is vivo patre obiit, atque unicum filium Sebastianum ex Ioanna Caroli V. Imp. filia reliquit. Quem juvenem à Mauris interfectum in prælio supra demonstravimus. Isabella Carolo V. Imp. nupsit: cujus satu editus est rex Philippus. Beatrix conjuncta in matrimonio Carolo Philiberto Duci Allobrogum Emanuelem genuit. Ludovicus ex concubina Antonium procreavit. Ex Odoardo Maria, quæ Alexandro Farnesio Octavii Ducis Parmensis F. nupta Rainutium peperit, & Catharina Ducis Brigantini uxor nata est. Ferdinandus sine liberis*

obiit:

obiit: Antonius migravit infans è vita: Alfonsus & Henricus in S. R. E. Cardinalium collegium cooptati sacris initiati sunt; sed alter è vita excesserat, alter solus è filiis regis Emanuelis superstes in regis Sebastiani demortui locum successit. Quapropter cum Henrico devincti cognationibus & affinitatibus erant rex Catholicus Philippus ex Isabella, Emanuel Philibertus ex Beatrice, Antonius ex Ludovico, Rainutius ex Maria Odoardi filia, Catharina ex eodem Odoardo prognata: quorum parentes jam hanc vitam deseruerant, ipsi in petitione regni concurrerunt. Dux Brigantinus & Antonius ante regem Henricum Olyssipone omnium Portugallensium urbium principe in judicio adfuerunt, alter Catharinæ uxoris suæ jus defendens, alter suam per se ipse causam agens. At Rainutius Farnesius Ferdinandum Farnesium Episcopum Parmensem pro se cognitorem allegavit. Emanuel Philibertus licet regis Philippi jus suo melius esse sciret, tamen quia jus suum cæterorum juribus potius esse intelligebat, ut de successione quæstio omni ex parte agitaretur, atque omnis dubitandi ratio tolleretur, Carolum à Ruvere juris sui vicarium misit. Rex Philippus Petrum Gyronium Ducem Osunæ potentem & honoratum principem legavit cum Christophoro Mora (quem etiam ante solum statim post regis Sebastiani mortem legaverat) duobusque delectis jurisperitis Roderico Vaschio ab Arce & Ludovico Molina. Interim quoque rex Henricus totius regni concilium convocavit: in quo ordinibus edixit, quoniam de successione in regnum controversia longiorem disceptationem postularet, ipse vero grandis natu, & ægra valetudine esset, ut IX. ex omnibus nobiles viros legerent in Lusitanis prudentia & dignitate præstantes: è quibus ipse V. seligeret; qui, si diem obire sibi contigisset ante litem regni dijudicatam, ipsi regnum communi consilio & authoritate gubernarent, donec judicatum de successione esset. Insuper XXIV. jurisperitorum delectum haberent doctrina & probitate excellentium, è quorum numero ipse XI. excerperet, qui de regni successione cognoscerent, ac judicarent: eorumque sententiis, cui regnum adjudicatum foret, traderetur. Gubernatorum vero & judicum nomina secreta dum viveret apud se habiturum, ne cui fas sit corruptelam aliquam judicii moliri. Præterea voluit omnes ordines, & Ducem Brigantinum pro Catharina uxore, & Antonium jurare gubernatorum ac judicum sententiis & decretis se plane semper obtemperaturos. Quæ Portugallensibus non ingrata fuere, quod sperarent, hac via regnum non nisi alicui Portugallensi principi adjudicatum iri: quamvis aliqui nullam omnino rationem externorum haberi maluissent. Igitur causa agitur: & quisque jus defendit, cujus est cognitor. At vero Catharina Henrici III. Gallorum regis mater, etsi ad idem judicium vocata non fuerat, tamen Urbanum à Sancto Gelasio Episcopum Comingensem misit, qui Portugallensium regi jus exponeret, quod ipsa in Portugalliæ regnum haberet. Referebat Alfonsum hujus nominis tertium Portugallensium regem fratrem Sancii, cui Carpeli cognomen fuit, antequam regnum obtinuisset, habuisse in Gallia uxorem Mathildam, ex eaque filium suscepisse Rodulfum dominum Boloniæ in Gallia oppidi: deinde post obtentum regnum uxorem duxisse Beatricem filiam Alfonsi XI. regis Castellæ, atque ex ea Dionysium genuisse. Quare Portugalliam ad Rodulfum ex priore conjugio natum obvenire debuisse, non ad Dionysium ex uxore secunda procreatum: eademque ratione ad Rodulfi potius, quam ad Dionysii nepotes pertinere. Reginam Catharinam à Rodulfi nepotibus maternum genus ducere. Qua oratione non modo regnum poscebat, verum etiam ipsum regem Henricum, & quotquot ab Alfonso reges fuere, male captæ Portugalliæ hereditatis accusabat. Unde quoniam par non erat stultam legationem censere, à quibusdam existimatum est, Episcopum Comingensem specie quidem petendæ Portugaliæ hereditatis, sed revera missum, ut cum Portugalensibus secreto aliquid contra regem Philippum ageret. Quem Galli, qui cum Hispanis continuas simultates exercent, videbant omnium Christianorum regum, quotquot unquam fuere, ex Portugalliæ possessione potentissimum fore. Quod Catharinæ jus, quia nullum omnino erat, quoniam ex rerum Portugalensium, Gallicarum, & Belgicarum monumentis constaret, Alfonsum nullos ex Mathilda liberos suscepisse; & Robertum, qui post obitum Mathildæ comitatum Bononiæ obtinuit, non ex Mathilda sed ex Mathildæ sorore Alida Claramontis & Arverniæ Comitis uxore natum fuisse, ab omnibus neglectum est: mens tamen, & voluntas à quibusdam probata. Et Antonius jussus matris suæ nuptias legitimas ostendere, quatuor testes dedit, duos è novis, materteram inquam suam, & materteræ maritum, duos è veteribus Christianis ortos; quos subornaverat, ut rogati de matris suæ nuptiis dicerent legitimas fuisse, seque ipsis interfuisse. Qui ortum è veteribus Christianis ducunt, conscientia convicti fassi sunt, se quidem ab Antonio instructos fuisse, ut affirmarent ejus matrem Ludovico patri legitime nupsisse, revera tamē se nihil de hoc matrimonio scire. At materteræ maritus

Osunæ nonnullis Ausunta.

Bononia olim Gesoriacum.

maritus & matertera testificati sunt, verum & legitimum connubium fuisse, seque ipsis nuptiis interfuisse. Verum minutatim de loco, tempore, & his, quæ factum circumstant, interrogati cum inter se dissentirent, neque eorum constaret oratio, Rex Henricus ipsos tanquam aperte fictos falsosque testes in carcerem conjici, & debitis suppliciis affici jussit: ipsumque Antonium sedens judex cum IV. Episcopis, totidemque jurisperitis, quos ad cognoscendam secum causam adjunxerat, pronunciavit spurium esse, non modo omnium opinione semper ita habitum, sed etiam a Ludovico patre voce, ac scripto sæpe, ac demum testamento renunciatum: sua quoque confessione convictum, quod olim à Iulio III. Pontif. Max. quibusdam legibus, quæ contra spurios sunt, absolvi postulaverit; absolutusque sit. Nec multi à lata sententia dies intercessere, cum à prioribus alteræ Gregorii XIII. Pontificis Maximi litteræ vel Antonii rogatu, quod alios quam Portugalenses judices appellasset, vel Alexandri Frumenti in Portugallia Nuncii Apostolici opera, qui cum Antonio magis facere, quam cum Rege Philippo existimabatur, Regi Henrico redditæ sunt: quibus Pontifex maximus priores suas literas interpretatus, quod in illis Antonii causam agi tantum in Portugallia, non etiam judicari sensisset, aperte jubebat, ne in Portugallia judicaretur, sed judicanda Romam ad se transmitteretur. Quod Rex Henricus satis acerbe accepit: questusque his literis non modo authoritatem suam immerito contemni, & integritatem in tam aperta causa violari, sed etiam dissensiones civiles ali, & Reipubl. Portugallensi ex variis motibus occasum afferri, aspertius, quam ejus mores ferebant, Pontifici rescripsit. Atque illum hoc etiam male habuit, quod sensit Romæ per novos Christianos, quorum ortus à Iudæis est, agi, ut de Antonii causa judicium, cujus maternum genus ex Iudæorum stirpe profectum esse sciunt, prolatetur: quoniam in magna spe habent ipsum aliquando ab omnibus Regem creandum, si nullus denunciatus Rex sit. Cum verò intelligeret, Antonium contra jusjurandum, quo juraverat, se re judicata staturum, ac nihil contra moliturum, multa movere, ac modo plebem, modo civitatum & Dynastarum procuratores ambire, hortari, rogare, multaque illis polliceri, ut se Regem creent, quod Regis creatio ad ipsos pertineat, jussit illum ex urbe Olyssipone, totoque urbis agro intra certum diem excedere: edixitque, ne posthac Olyssiponem reverteretur, comminatus illi, ni paruerit, pœnam, quæ contra non obedientes Regis imperio, & contra perturbantes regni pacem & tranquillitatem constituta est. Paruit edicto Regis Antonius: sed mox acrius stimulante animum regnandi cupiditate Olyssiponem rediit; eademque movere cæpit. Quod sentiens Rex Henricus illum ut reum citat; atque adesse negligentem bonis omnibus spoliat; & ni è finibus regni excedat, pœnam constituit, quæ de lædentibus regiam majestatem sumitur. Graves quoque pœnas contra eos sancit, qui Antonium tecto exceperint, aut re aliqua juverint, vel ejus rebus ullo modo faverint. Post quæ Antonius procul à conspectu Regis Henrici latuit. At vero Regis Philippi procuratores, quibus Rex præceperat, suo nomine Regem Henricum orare, ut jus suum bene perspiceret, atque ubi perspexisset optimum esse, non dubitaret se regni successorem Portugalensibus denunciare, sic de Regis sui jure apud Regem Henricum disceptant. In regnum non morientis testamento, sed propinquitatis jure succedi. Regnum enim ei, quem unum ex omnibus delectum civitatis principem, Reipubl. moderatorem constituerunt ad tollenda civium dissidia, quæ in nova regis creatione ex dominandi libidine semper enascerentur, hac conditione delatum à populo, ut in demortui Regis locum, qui propinquitatis vinculis conjunctissimus illi esset, ex legitimis natus nuptiis, succederet. Quod si plures eundem propinquitatis gradum tenerent, mas fœminæ, & major natu minori præponeretur. Proinde regnum esse non demortui, sed generis hereditatem, eandemque individuam, ac jure sanguinis adeundam: quæ non ad eum, quem Rex moriens voluerit, sed quem illi sanguinis cognatione proximum natura fecerit, venit. Ipsi Regi Henrico regem Philippum omnium, qui Portugalliam successionis nomine petunt, necessitudine proximum esse: interiorem quidem Philiberto, non modo quia mater ejus Isabella semper augusta Beatricem Philiberti matrem ætate anteiverit, sed quia ipse Rex Philippus Philiberto grandior natu sit; Catharina verò, quod eam sexus nobilitate, & ætatis authoritate antecedat; at Raynutio, & quia major ætate, & quia uno propinquitatis gradu propior. Nec magni momenti esse, quod à Catharina affertur, à se patrem suum Odoardum repræsentari: qui si viveret, ipsi Henrico succederet. Nam in hujus regni successione nullus nunc est fratrum filiis cum patruis concursus, inter quos repræsentationis ratio haberi solet. Quoniam hi, qui regnum petunt, omnes consobrini sunt, regis Henrici fratrum ac sororum filii: quorum personas spectare oportet, non parentum, quas hic referre non possunt. Idquod etiam antiquis-

antiquissimis legibus à Gothorum temporibus semper in Hispania servatum est. Quin etiamsi daretur, posse parentes referri, certe Maria, si in vivis esset, & Catharina Odoardi filiæ sexum virilem patris nullo modo possent repræsentare. Non enim jus naturæ patitur, nec juris rationes, quæ naturæ vim imitantur, volunt, ut quæ revera est fœmina, repræsentationis jure pro mare habeatur. Quare patrem filia non in sexu, sed in gradu repræsentabit. Proinde licet ipsarum pater Odoardus Isabellæ regis Philippi matri honore sexus anteponeretur, non tamen ipsius Odoardi filiæ regi Philippo itidem anteponerentur, quæ ex fœminis mares fieri nequeunt. Quodsi nullum jus repræsentationis est Mariæ, nec à Mariâ quidem in Rainutium filium transfundi ullum poterit. Quamobrem Portugalliæ successionem regi Philippo jure optimo deberi, quod competitores omnes ætate, insuper alium sexu, alium vincat propinquitate. Quinimmo leges ipsæ Portugallenses hoc ipsum statuunt, ut in istis successionibus mas fœminæ, & mas natu major cæteris omnibus præferatur. De Antonio se nihil velle dicere; quando leges omnes & instituta prohibent spurios non modo regnorum possessionem, sed ne aliorum quidem bonorum hereditatem ullam ab intestato adire. Illum verò esse spurium, ipsi Henrico magis notum atque testatum esse, quam aliis. Qui hoc ipsum à fratre suo Ludovico sæpe audierit: à quo rogatum Pontificem maximum etiam sciat, ut iis legibus filium suum Antonium solveret, quæ prohibent spurium sacris initiari, dignitates Ecclesiasticas obtinere, in testamentis heredem nominari. Nec valere Ioannis hujus nominis primi Portugalliæ regis exemplum, quod spurius fuerit. Non enim jure sanguinis regnum obtinuit, sed à populo Rex creatus est, cum è regia stirpe nemo superstes esset non spurius, qui Ferdinando mortuo jure posset succedere. Siquidem ejus filia Beatrix spuria esse credebatur. At nunc regis Henrici cognatos extare, ad quos Regni hæreditas jure pertineat. Hæc, atque hujusmodi alia regis Philippi ministri de regis sui jure dicunt: eaque tum argumentis ductis ex naturæ initiis, & ex legum authoritatibus, tum præstantissimorum jurisperitorum sententiis confirmant. Quamobrem Henricum orant, ut quando regis Philippi causam omnium excellentissimorum jurisperitorum non solum Castellanorum, sed etiam Portugallensium, & Italorum, atque aliarum nationum judicio sine ulla dubitatione optimam & æquissimam esse videt, atque ad cæterorum regnorum suorum incolumitatem, & totius Reipubl. Christianæ tranquillitatem maxime referre, ipsius regis Catholici jus recte, atque extra judicium perspiciat: & quod certum est in controversiam non adducat: neve regem ab omni foro & judicio liberum jurisconsultorum sententiis subjiciat, & eorum, quorum animi facilime possunt odio & amore permoveri. His ipsis argumentis, quæ à regis Catholici ministris afferebantur, utens Carolus à Ruvere fatetur Emanuelem Philibertum in hac regni petitione à rege Philippo vinci, quod eo sit minor ætate, sed Catharinæ & Raynutio præferendum, quod illam sexu, hunc antecedat propinquitate. At Dux Brigantinus contra regem Philippum & Emanuelem Philibertum pro Catharina repræsentationem, contra Rainutium propinquitatem usurpat. Ferdinandus Farnesius verò repræsentationem contra regem Philippum & Emanuelem Philibertum pro Rainutio, sexum contra Catharinam proponit. Sic excellentissimorum jurisperitorum concilio regis Henrici jussu habito, quæ à quoque dicebantur, magno cum studio agitata; & de singulorum actionibus disputatum diu & permultum est.

CAPUT LXXIII.

Potierii Duc. de Trêmes.

ARGUMENTUM

1. *Familia.*
2. *Scutum Ducis Leonis. Luxenburg. Borbon. Lotharingia. Sabaudia. Potier.*
3. *Majores Margaretæ Lucenburgiæ.*
4. *Scutum Ducis Renati. Baillet. Aulnoy. Montmorency. Vendosme.*
5. *Laterculorum rationes.*
6. *Apex. Telamones.*
7. *Alia dispositio. Sicilia. Lusignan. Soissons.*

§. I.

Ducis de *Tresmes* familia est cognominis de *Potier*: & descendit ex *Simone Potier Dom. de Groslay & de Blancmesnil*: Primus verò Ducis axioma 1663. recepit *Renatus*. Familia

Scutum Ducis Leonis. §. II. Scutum moderni Ducis *Leonis* in descriptione *Status Francici* 1676. describitur esse quadripertitum: ut quadra prima *argentea Luxenburgium leonem rubeum*, secunda *Borboniam tesseram, lilia* cum *scipione coccineo*, tertia *Lotharingicas* aquilulas, quarta crucem *Sabaudicam* exhibeant: toti incumbit parmula media *cærulea cum duabus dextris aureis & quadrante honorario tessellato ex argento & cæruleo*, quod symbolum est familiæ *Potier*, adjecto *limbo rubeo striato*, quod discerniculum est ob lineam primogenitam Dominorum de *Blancmesnil & Novion*.

Luxenburg. Borbon. Lotharingia. Sabaudia. Potier.

Majores Margaretæ Lucenburgiæ. §. III. Rationem horum laterculorum repeto à *Margareta Lucenburgia*, uxore Renati primi Ducis: cujus illi sunt majores

Margareta Lucenburgia.
- Franciscus Dux de Lucenburg & Piney.
  - Antonius *Lucenburgus* C. de Brienne.
  - Margareta f. Renati *Sabaudi* C. Tendæ.
- Diana Lotharingia.
  - Claudius de *Lotharingia* Dux Aumalæ filius Claudii D. Guisii & Antoniæ *Borboniæ* f. Francisci D. Vindocini.
  - Luisa Brezæa.

Scutum D. Renati. §. IV. Patris scutum exhibet *Sammarth. l'est. de la Fr. p.* 304. (qui typus etiam, non conveniens impressæ descriptioni, in statu Francico §. 2. allegato extat.) Ut clypeus quadripertitus alios tamen laterculos exhibeat: Primus *cæruleus purpureum baltheum angustiorem continet, comitibus duabus amphisbænis* f. *serpentibus alatis aureis*, designandæ familiæ *Baillet*. Secundus *aureus caput scutarium* supra se habet *rubeum* cum *quadra dextra, Montmorencium symbolum* continente, notandæ familiæ *Aulnoy*. Tertius *Momorantiorum aquilulas & crucem* repræsentat ob istam familiam: quartus *Vindocinensis antiquioris familiæ* causa *argento* tingitur, cum *cephalo rubeo, leone cæruleo* toti inducto. Parmula media eadem est *Potieria*, quæ §. 2. notata.

Baillet. Aulnoy. Montmorency. Vendosme.

Laterculorum rationes. §. V. Rationes ex Genealogia petendæ sunt. *Renati* Ducis mater fuit *Carola Domina de Tresmes*, filia *Renati Baillet Dn. de Seaux*, hujus mater fuit *Ioanna d'Aunoy Dn. de Tresmes & de Silly*, uxor *Theobaldi Baillet* Dom. de Seaux præsidis Parlamenti Parisiensis. Hæc ratio fuit tesseræ gentis *d'Aulnoy*: quam à *Gualthero d'Aulnoy*, qui sub Philippo IV. inclaruit, deduci vidi, cujus filius *Philippus Dn. de Grand Moulin*, uxorem habuit *Agnetam Montmorentiam* Confluentinam, quæ forte causa adsciti illius quadrantis honorarii. Philippi atnepos fuit *Philippus d'Aulnoy dictus le Gallois*, Dom. de Chiuré, maritus *Catharinæ Montmorenciæ Dn. de Goussainville*, cujus causa Montmorencia insignia ascita existimo. Quod *Vindocinum* concernit, illud à Catharinæ Montmorenciæ proavia *Aiglantina* f. *Ioannis Vindocini* Dom. de la Chartre derivandum existimo.

Apex. Telamones. §. VI. Huic scuto insistit *galea coronata*, cum *serpente alato aureo. Laciniæ* aureæ & cæruleæ circumvolitant. *Telamonum* loco assistunt duo serpentes seu dracones alati.

Alia dispositio. §. VII. Alibi scutum vidi tribus perpendicularibus & una transversa in octo areolas dispesci, præter mediam parmulam quæ *Potieria* est. Octo autem illæ areolæ continebant tesseras *Lucenburgiam, Siculam, Lusinianam, Borbonio-Vindocinam, Svessionensem, Lotharingicam, Sabaudicam, Vindocinam*. De pleratumque ratione ex superioribus jam constat. De reliquis ita conjicio. *Siculam* assumtam esse ob *Iolandam Andinam Renati R. Siciliæ* filiam, Friderico Lotharingo nuptam, Claudii Guisiæ Ducis aviam. *Lusinianam* vix aliunde arcessere nossem, quam quod Lusinianorum hereditas ad *Briennios* translata, & harum heres Isabella *Gualthero III. Dn. Enghiano* nupsit: Ex *Enghianis* Margareta f. Ludovici C. Conversani & Briennæ Joanni *Lucenburgio* Dn. de Beaurevoir nupsit, & hereditatem intulit: & quidem in ipsa linea illa, ex qua conjugem Renatus Dux habit, *Briennæ* comitatus hæsit. Quod *Svessiones* concernit, *Ada* f. *Renaldi C. Svessionum*, Guilhelmo C. *Eusiano* nupsit, & ex eo genuit *Raintrudim*, quæ *Rudolfo C. de Nesle* f. *de Nigella* attulit istum comitatum: in ea familia successio continuata est ad *Hugonem* usque, cujus filia *Margareta Ioanni de Hannonia Dn. Bellomontii* nupta istam hereditatem attulit, qui 1356. extinctus est. Hujus filia *Ioanna* nupsit *Ludovico Castillonio, C. Blesensi.* Demum ad *Barenses* ille comitatus delapsus est: Iterum *Ioanna* f. *Roberti de Bar Marlam & Svessiones* marito *Ludovico Lucenburgio* C. S. Pauli attulit, sed neptis ex filio Petro *Maria Francisco Borbonio Vindocino* nupta in illam familiam comitatum transtulit, ex qua nunc ad Sabaudos devolutus est. Ludovicus autem Antonii §. 3. notati proavus fuit.

Sicilia. Lusignan. Soissons.

CAPUT

Scutum Ducis Leonis. Luxenburg. Borbon. Lotharingia. Sabaudia. Potier.

§. II. Scutum moderni Ducis *Leonis* in descriptione *Status Francici* 1676. describitur esse quadripertitum: ut quadra prima *argentea Luxenburgium leonem rubeum*, secunda *Borboniam tesseram, lilia* cum *scipione coccineo*, tertia *Lotharingicas* aquilulas, quarta crucem *Sabaudicam* exhibeant: toti incumbit parmula media *cærulea cum duabus dextris aureis* & *quadrante honorario tessellato* ex *argento* & *cæruleo*, quod symbolum est familiæ *Potier*, adjecto *limbo rubeo striato*, quod discerniculum est ob lineam primogenitam Dominorum de *Blancmesnil* & *Novion*.

Majores Margaretæ Lucenburgiæ.

§. III. Rationem horum laterculorum repeto à *Margareta Lucenburgia*, uxore Renati primi Ducis: cujus illi sunt majores

Margareta Lucenburgia.	Franciscus Dux de Lucenburg & Piney.	Antonius *Lucenburgus* C. de Brienne.
		Margareta f. Renati *Sabaudi* C. Tendæ.
	Diana Lotharingia.	Claudius de *Lotharingia* Dux Aumalæ filius Claudii D. Guisii & Antoniæ *Borboniæ* f. Francisci D. Vindocini.
		Luisa Brezæa.

Scutum D. Renati.

§. IV. Patris scutum exhibet *Sammarth. l'est. de la Fr. p.* 304. (qui typus etiam, non conveniens impressæ descriptioni, in statu Francico §. 2. allegato extat.) Ut clypeus quadripertitus alios tamen laterculos exhibeat: Primus *cæruleus purpureum baltheum angustiorem continet, comitibus duabus amphisbænis* s. *serpentibus alatis aureis*, designandæ familiæ *Baillet*. Secundus *aureus caput scutarium* supra se habet *rubeum* cum *quadra dextra, Montmorencium symbolum* continente, notandæ familiæ *Aulnoy*. Tertius *Momorantiorum aquilulas* & *crucem* repræsentat ob istam familiam: quartus *Vindocinensis antiquioris familiæ* causa *argento* tingitur, cum *cephalo rubeo*, *leone cæruleo* toti inducto. Parmula media eadem est *Potieria*, quæ §. 2. notata.

Baillet. Aulnoy. Montmorency. Vendosme.

Laterculorum rationes.

§. V. Rationes ex Genealogia petendæ sunt. *Renati* Ducis mater fuit *Carola Domina de Tresmes*, filia *Renati Baillet Dn. de Seaux*, hujus mater fuit *Ioanna d'Aunoy Dn. de Tresmes* & *de Silly*, uxor *Theobaldi Baillet* Dom. de Seaux præsidis Parlamenti Parisiensis. Hæc ratio fuit tesseræ gentis *d'Aulnoy*: quam à *Gualthero d'Aulnoy*, qui sub Philippo IV. inclaruit, deduci vidi, cujus filius *Philippus Dn. de Grand Moulin*, uxorem habuit *Agnetam Montmorentiam* Confluentinam, quæ forte causa adsciti illius quadrantis honorarii. Philippi atnepos fuit *Philippus d'Aulnoy dictus le Gallois*, Dom. de Chiuré, maritus *Catharinæ Montmorenciæ Dn. de Goussainville*, cujus causa Montmorencia insignia ascita existimo. Quod *Vindocinum* concernit, illud à Catharinæ Montmorenciæ proavia *Aiglantina* f. *Ioannis Vindocini* Dom. de la Chartre derivandum existimo.

Apex. Telamones.

§. VI. Huic scuto insistit *galea coronata*, cum *serpente alato aureo*. *Laciniæ* aureæ & cæruleæ circumvolitant. *Telamonum* loco assistunt duo serpentes seu dracones alati.

Alia dispositio.

§. VII. Alibi scutum vidi tribus perpendicularibus & una transversa in octo areolas dispesci, præter mediam parmulam quæ *Potieria* est. Octo autem illæ areolæ continebant tesseras *Lucenburgiam*, *Siculam*, *Lusinianam*, *Borbonio-Vindocinam*, *Suessionensem*, *Lotharingicam*, *Sabaudicam*, *Vindocinam*. De pleratumque ratione ex superioribus jam constat. De reliquis ita conjicio. *Siculam* assumtam esse ob *Iolandam Andinam Renati R. Siciliæ* filiam, Friderico Lotharingo nuptam, Claudii Guisiæ Ducis aviam. *Lusinianam* vix aliunde arcessere nossem, quam quod Lusinianorum hereditas ad *Briennios* translata, & harum heres Isabella *Gualthero III. Dn. Enghiano* nupsit: Ex *Enghianis* Margareta f. Ludovici C. Conversani & Briennæ Joanni *Lucenburgio* Dn. de Beaurevoir nupsit, & hereditatem intulit: & quidem in ipsa linea illa, ex qua conjugem Renatus Dux habit, *Briennæ* comitatus hæsit. Quod *Suessiones* concernit, *Ada* f. *Renaldi C. Suessionum*, Guilhelmo C. *Eusiano* nupsit, & ex eo genuit *Raintrudim*, quæ *Rudolfo C. de Nesle* s. *de Nigella* attulit istum comitatum: in ea familia successio continuata est ad *Hugonem* usque, cujus filia *Margareta Ioanni de Hannonia Dn. Bellomontii* nupta istam hereditatem attulit, qui 1356. extinctus est. Hujus filia *Ioanna* nupsit *Ludovico Castillonio, C. Blesensi*. Demum ad *Barenses* ille comitatus delapsus est: Iterum *Ioanna* f. *Roberti de Bar Marlam* & *Suessiones* marito *Ludovico Lucenburgio* C. S. Pauli attulit, sed neptis ex filio Petro *Maria Francisco Borbonio Vindocino* nupta in illam familiam comitatum transtulit, ex qua nunc ad Sabaudos devolutus est. Ludovicus autem Antonii §. 3. notati proavus fuit.

Sicilia. Lusignan. Soissons.

CAPUT

Caput LXXIV.
Com. Promnizii.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Inter Dominos. Equites. Barones. Comites.*
2. *Baronum ſcutum.*
3. *Comitum.*
4. *Galeæ.*
5. *Symbolorum ratio.*
6. *Deſcriptio ex diplomate Imp. Leopoldi.*

§. I.

Familia. Inter Dominos. Equites. Barones. Comites.

MAjores Illuſtriſſimorum *Comitum Promniziorum* ab aliquot ſeculis fuere *Dominorum*, qui in expeditionibus ſuas turmas & vexilla principi adducebant (Banerherren) dignitate incluti, cum verò Sileſiâ Tataricis incurſionibus infeſtatâ illi etiam clades graves paſſi eſſent, nec poſteri ob res attritas avorum titulos ſplendore decenti tueri poſſent, hi equeſtri dignitate contenti vixere, unde Wapenb. P. 1. p. 56. inter nobilium clypeos illorum ſtellæ & ſagitta etiam viſuntur. Verum 1549. Ferdinandi Imperatoris gratia *Baronum* titulus acceſſit, cumque *Baltaſar* ex ea gente *Epiſcopus Nuſſenſis* & *Vratislavienſis* & ſupremus Capitaneus utriusque Sileſiæ factus eſſet, hujus ære comparata de novo illuſtria bona gentis fortunas auxere. Demum noſtra memora ob præclara in gentem Auſtriacam merita Imperiali gratia *Comitum* acceſſit titulus, quo nunc familia cluit.

Baronum ſcutum.

§. II. *Baronum* ſcutum Wapenb. P. 1. p. 29. linea tranſverſa in duas partes diſpeſcitur: caput iterum alia perpendiculari in duas areas; Prior *rubea* inter *duas ſtellas argenteas ſagittam* ejusdem *metalli* diagonali ſitu continebat: altera *aurea duos baltheos nigros* referebat: in pede ſcuti *cæruleo duo leones aurei* gradiebantur. Galeæ *coronatæ* inter expanſas & ſymbolis ſcuti pictas alas inſiſtebant tres plumæ ſtruthionicæ aurea, nigra & rubea.

Comitum

§. III. Hodiernum *Comitum* ſcutum quadripertitum eſt, *duobus leonibus aureis* in prima & quarta area, quæ *cæruleo* colore tinguntur, gradientibus: in 2. & 3. *aurea binis baltheis nigris* apparentibus: his ubi coeunt *medium* imponitur ſcutulum *rubeum*, continens inter *duas ſtellas argenteas diagonali ſitu* locatam *ſagittam auream*, cujus mucro *argenteus*, pinnulæ *virides* ſunt.

Galeæ.

§. IV. *Galeæ* ſcutum hoc tres *coronatæ* premunt: mediam tres plumæ ſtruthionicæ exornant aurea, nigra & rubea; in illis conſidente moloſſo candido, millo aureo lingua cruenta: anteriorem ornat ala cærulea, in qua leo aureus, rubea corona & duplici cauda pictus ſalit: poſteriorem ala aurea, continens equum ſalientem nigrum, ſurſum porrecta cauda.

Symbolorum ratio.

§. V. Diverſas illas teſſeras ſcuti ſi explicare neceſſe ſit: ſagittam cum ſtellis ſuis *gentile* ſymbolon eſſe, dubio vacat: Leones & baltheos, ſi conjecturis locus ſit, dynaſtiis *Plez* & *Sora* attribuenda exiſtimo.

Deſcriptio ex diplomate Imp. Leopoldi.

§. VI. Hæc ut rectius intelligantur, è re eſſe videtur, diplomatis, quo ab *Auguſto* noſtro Comitum dignitate ornati ſunt, partem ſubjungere: quæ ita ſonat. Wann wir nun gnädiglich angeſehen/wahrgenommen und betrachtet/ das uhralte Adeliche Geſchlecht der Freyherren von Promnitz / ſo vor etlichhundert Jahren Banerherren geweſen/ maſſen in Hiſtorien befindlich / welchen ihren Standt aber/ ſie von wegen deſſen / vor zeiten von den Tartarn in unſer Hertzogthum Schleſien beſchehenen Einfalls / auß dem darüber zugeſtandenen unvermögen ſeiner Würdigkeit nach mit behörigem Splendor nicht continuiren können / ſondern dahero deß untern-Adelichen Standes ſich biß zu beſſerer gelegenheit betragen müſſen / und dann erfolget / daß weyland unſer Vor-Anherr/ Käyſer Ferdinand der Erſte / dieſes Geſchlecht umb ſeiner Jhrer Liebd. und unſerem löbl. Ertzhauß Oeſterreich geleiſten nützlichen getreuen Dienſte willen Anno 1542. mit vermehr- und verbeſſerung ihres Wapens verſehen / auch darauff in Anno 1549. in deß Heil. Röm. Reichs würcklichen Freyherrn-Standt erhoben/ und einer auß ſolchem Geſchlecht / Namens Balthaſar von Promnitz / wegen ſeiner anſehnlichen guten Geſchicklichkeit und Erfahrung zum Biſchoff zur Neuß und Breßlau in unſerem Hertzogthum Schleſien erwähler/und dadurch

zugleich

zugleich in Fürstlichen Standt/Ehre und Würdigkeit gesetzt/mithin auch Oberhauptman unsers gantzen Ober- und Nieder-Hertzogthums Schlesien geworde/ und solchem Amt viel Jahr mit grossem Ruhm und Ehren vorgestanden/ also/ daß seines Nameus rühmliche Gedächtnüß noch heutiges Tages daselbst floriren thut/ derselbige Bischoff auch einen guten Theil seines Vermögens und Einkommens zu mercklicher Verbesserung gedachten Bißthums und andern milden Sachen/ nicht weniger auch zu führung deß gemeinen Türcken-Krieges wider den Erbfeind Christlichen Namens/ mit grossen Summen angewendet/ und daneben sein Geschlecht wiederumb zu besserm Auffnehmen und Standt gebracht. Inmassen dann sein Vetter Seyfried von Promnitz / Freyherr auff Pleß/ Sorau und Triebel/ stracks von seiner jugend an sich in person bey damahligem Türckenkrieg/als ein Auffwarter unter dem Feldobristen Unverzagt gebrauchen/ folgends bey dem Käyserl. Cammergericht zu Speyer Assessor gewesen/ und weyland unserm Herrn Vettern und Vorfahren am Reich/ Käyser Rudolphen dem Andern/ glorwürdigster Gedächtnüß/ mit Abhol- und Begleitung dero vielgeliebten Bruders Ertzhertzogs Maximiliani Liebden auß Pohlen/ so wol mit verrichtung vieler ansehnlichen Ambasciaden und Commissionen bey Chur-Fürsten und Ständen deß Reichs / auch auffwendung grosser Spesen und Unkosten/ absonderliche Treue/ denckwürdige Dienste erwiesen/ auch in dero würcklichen Dienst und Bestallung / als Cammer-Præsident in Ober- und Nieder-Schlesien sein Leben und Wandel rühmlich beschlossen. Dessen ältister Sohn/ Heinrich Anshelm/ Freyherr von Promnitz/ in seine löbliche Fußstapffen tretende/ so bald er seine Studia und Peregrinationes vollbracht/ in Käyserl. Dienste sich begeben/ und gedachten unsers lieben Herrn Vettern Käysers Rudolphi deß Andern Truchses worden / auch dergleichen Hof-Servitia hindurch bedient/ biß er Appellation-Rath worden/ und Anno 1595. das Kriegs-Zahlamt zu Ihrer Käyserl. Majest. und der damahligen getreuen Ständt in unserem Erbkönigreich Böheim sonderbahrem gnädigsten und guten contento mit stillung und abwendung vorgewester Meutination etlicher Regimenter durch interponirung seines eigenen Credits und Vermögens über sich genommen/ da ihme dann nachgehends wegen seiner erkannten und bewährten Treue und Dexterität die Landvogtey in unserm Erb-Marggrafftthum Nieder-Laußnitz anvertrauet/ und zugleich Käyserl. Cämmerer- und Raths-Titul gegeben worden / welchem Amt er nicht allein treulich vorgestanden / sondern auch darüber bey der Böhemischen Rebellion und Unruhe grosse Drangsal und Verfolgung erlitten / indem ihm der Schlesische General/ Marggraf Johann Georg zu Brandenburg/nach Leib/Ehr und Gut getrachtet/und etliche Malcontenten in gedachtem Marggrafftthum ihn von seinem Amt verjagt/ biß er durch Chur-Sachs. Lbden in unsers glorwürdigsten Herrn Vatters / Käysers Ferdinandi deß Andern / hochseligster Gedächtnüß Namen/ wieder darzu restituiret worden/und darinnen Anno 1622. sein Leben nicht weniger/als sein geliebter Vatter bey dem Cammer-Præsidenten-Amt in Schlesien gethan / gantz rühmlich geendiget. Und nachdem auch dieses Heinrich Anshelms ältester Sohn/ Sigmund Seyfried/ Freyherr von Promnitz/ zu allen Hoch-Adelichen/ Ritterlichen Tugenden/Exercitiis und Studiis erzogen worden / unterschiedliche Peregrinationes verrichtet/und noch bey seines Vattern Lebezeiten auff dessen gehorsamste Præsentation und Bitt/ von weyland Käyser Matthia, Christlöblichster Gedächtnüß Anno 1615. zum Landverweser / folgends auch nach seines Vattern Christlichen Ableben von unserm hochseligsten Herrn Vattern/ Käyser Ferdinanden dem Andern/ Anno 1623. zum vollmächtigen Landvogt im Maggrafftthum Nieder-Laußnitz / nebenst conferirung deß Raths-Tituls / wegen seiner selbst eigenen rühmlichen Qualitäten bestellt und verordnet worden / und neben dem Vatter bey vorangeregter Unruhe und Empörung seines Amts entsetzt/ hernach aber gleichenweiß dazu restituiret / und folgends von gedachtes unsers lieben Herrn Vatters Lbden Anno 1627. mit dero Cämmerers-Titul begabet/ in stätswehrender Treue und Devotion gegen uns und unser hochlöbl. Ertzhauß Oesterreich dermassen fest/ beständig und unbeweglich blieben / daß er auch darüber bey

dem jüngst-vergangenen Schwedischen Krieg lieber biß ins fünffte Jahr mit verlassung aller seiner Herrschafften und Güter das Exilium in Pohlen bauen / als wider uns zu einiger Untreu und Widersetzligkeit sich hat bewegen lassen wollen / auch nunmehr seinem Amt der Landvogtey / biß in die sieben und dreyssig Jahr / getreulich vorgestanden und also noch vorstehen thut / hinfüro nicht weniger zu thun deß unterthänigsten Erbietens ist / auch wol thun kan / soll und mag / ꝛc. Auch zu noch mehrer Bezeugnüß und Gedächtnüß unserer Käyserlichen Gnaden-erhebung in den Grafen-Standt haben wir mehrgemeldtem Sigmund Seyfried / Grafen von Promnitz / Freyherrn auff Pleß / Sorau und Triebel / sein alt erblich Wapen und Kleinod nachfolgender gestalt vermehret und gebesserter zu führen und zu gebrauchen gnädiglichen vergönnet und erlaubet. Als mit Namen einen quartierten Schild / dessen hinder unter und vörder obertheil blau oder lasur-farb / in jedem fürwerts zum Lauff geschickt zween gelb- oder goldfarbe Löwen mit offenen Rachen / rothaußschlagenden Zungen / und über sich gewundenen doppelten Schwäntzen / vorder under und hindere obere Feldung aber gelb-oder gold-farb durch jede derselben von hindern untern gegen dem vördern oberntheil der schreeg nach zwey breite schwartze Strassen oder Balcken gehende / in mitte deß gantzen Schilds ein roth oder rubinfarbes Hertz-Schild / darinnen vom hindern untern gegen dem vordern ober eck gleichfalls der schreg nach mit einem silbern Spurs und Geyfluder / ein vergüldeter Prützschpfeil / zu beyden Seiten desselben ein fünff-ecktichter weiß-oder silber-farber Stern / auff dem Schild drey offene Adeliche Thurniers-Helm / deren der mittere gerad fürwärts / so zu beyderseits mit roth und weisser / hindere wie auch vordere einwarts gegen den mittern Helm gekehrt / und mit Helmdecken also bedeckt / daß der hindere mit schwartz / gelb / roth / weiß / gelb und blauer / vördere aber mit blau / gelb / weiß / roth / gelb und schwartzer Helmdecken / und dann jeder mit einer goldfarben Königlichen Cron gezieret / auff der mittern Cron entspringen drey Straussen-Federn mit den Gipffeln abhangende / deren die hindere roth / vördere gelb / und mittere schwartz / vor deren fürwarts sitzend ein grosser Englischer weisser Rüd oder Docken mit offenem Rachen / roth außschlagender Zungen / und umb seinen Hals ein Halsband mit Gold eingefaßt / samt einem güldenen Ring daran habend / auff der hindern so wol als vördern Cron deß Helms mit den Sachßen einwärts gestellt / ein auffgethane Adlers-flug / deren die hindere gelb / darinnen einwärts zum Sprung geschickt ein schwartzes Roß mit über sich windenden Schwäntz / in der vördern Adlers-Flügel aber / so da blau oder lasur-farbe ist / erscheinet einwärts gleichfalls gegen den mittern Helm ein auffrechts gekehrter zum grimmen gestellter gelber Löwe mit offenem Rachen / roth außschlagender Zungen / für sich werffenden Prancken / und über sich gewundenen doppelten Schwantz.

CAPUT LXXV.

Com. Ranzovii.

ARGUMENTUM

1. *Familiæ origo. Wipertus Marchio Misniæ & Lusatiæ.*
2. *Comites Leisnicenses. Dominium Penick.*
3. *Otto Ranzoviorum sator. Linea in Nienhoven, in Crummendyck, in Breidenberg, in Salzou, in Neversdorff, in Quarenbeck, in Pancker, in Nienhus, in Schonevverd.*
4. *Familiæ decora. Amplitudo.*
5. *Linea Bredenbergica. Ioannes. Henricus. Gerhardus. Christianus Comes. Dethlevus Comes modernus. Comitatus Pinneberge. Com. Lævvenholm.*
6. *Scutum Ranzovium. Ejus simplicitas. Versibus ea descripta. Ex Leisnicensibus.*
7. *Scutum Comitis modernum. Diploma Ferdinandi III. Imp.*
8. *Latine descriptum. Galea.*
9. *Sibmacheri errores circa Leisnicensia insignia.*
10. *Aurum an argentum vetustius.*
11. *Leisniciorum Comitum varius usus. Areolarum significatio.*
12. *Alii Comites ex linea Schmoldensi, Ranzovia, Danica.*
13. *Titulus.*

§. I.

Familiæ origo. QUÆ nunc *Ranzovio* nomine & Illustrissimo decore splendet familia, non unam sedem nec sortem experta est. Primum *El. Reusnerus Auctar.* BASIL. *Oper. geneal. Cathol. pag.* 117. recenset *Wipertum*, *Dominum ditionis Balsamorum in Holsatia*, *Wipertus.* Principem armis consilioque pollentem: qui vindicaturus injurias sibi ab avunculo illatas crebras in Daniam fecerit excursiones, & urbem *Podovvle* igne ferroque fæde diripuerit. Huic ex uxore *Sigena Gosvvini Leigii* comitis filia, quæ dote attulerit *Marungam & Gatesleben*, liberi dantur *Bertha* ex Henrico Com. *Lisnicensi* Rotgeri, *Gisela* ex Werneri C. *Veltheimensi Adelgoti* Archiepiscoporum *Magdeburgensium* matres, atque Wipertus, fortis miles, qui Vratislao Bohemiæ regi & dein Henrico IV. adversum Gregorium VII. Pontificem, æmulosque imperii Rudolphum Svevum atque Ecbertum Saxonem operam navavit. A Marchione Brandeburgico *Tangermunda* donatus, facta cum eo iterum permutatione *Groitscham* ad Elistrum recepit, & veterem arcem restauravit. Henricum M. Misniæ & Lusatiæ ejecit, eoque ejecto 1106. terras ejus occupavit: Groitzschæ Henrici V. obsidionem sustinuit, dein ab Hojero Mansfeldio captus, atque triennio à Cæsare, cui ille hostem tradiderat, in Lisnicensi arce detentus est. Cùm eum filius liberasset, sua ab Imperatore recepit, & *Misniæ* atque *Wipertus M. Misniæ & Lusat.* *Lusatiæ Marchio*, à nepote autem Adelgoto *Burggravius Magdeburgi* constitutus, ab Henrico Juniore iterum Misnia pulsus, atque demum Monachus in Pegaviensi cœnobio 1124. mortuus est, ex *Ludmilla*, quæ 1109. obiit, *Vratislai Bohemiæ regis*, & ex *Cunigunda Cunonis Com. Beichlingensis* gener.

§. II. Wiperto II. præter Vratislaum, & filias duas (quarum altera *Bertha* De- *Comites Leisnicenses.* donis Com. *Wethinensis* vidua, comitatum *Groicensem* s. *Groitsch* Dedoni C. Rochlicensi mariti ex fratre nepoti, quem educaverat, donasse dicitur. *Albin. Misn. Chron. p.* 381.) nati sunt *Wipertus III.* s. junior, & *Henricus*: ille Comes *Groicensis* & *Leisnicensis*, Dn. Budissinæ, Nissinæ & Morungæ dicitur, & Henrici V. impulsu primùm patrem impugnavit, inde illi supplex factus in Imperatorem arma convertit, atque Hojerum Mansfeldium 1115. stravit, sed ἄπαις decessit: hic *Lusatiæ* post patrem *Marchio* atque *Leisnicensis* Burggravius fuit, cumque Moguntiæ in comitiis moreretur 1136. *Henricum II.* reliquit Burggravium, patrem HENRICI *III.* & OTTONIS, quorum hic RANZOVIOS, quod audiemus, sevit; ille *Leisnicenses* continuavit 1205. sepultus. Nepos ejus *Albero Secundus*, *Ottonem* & *Erhardum* genuit, quorum hujus posteri in secunda generatione defecere, & nepos HENRICUS hostis Buchaviensis cœnobii factus *Lisnicium* opidum amisit: illius posteritas Dominium *Penicii* tenuere: defecere autem in HUGONE, qui Alberto animoso & Georgio strenuam

ſtrenuam operam miles navaverat, & *Georgio* filio amiſſo 1538. octogenarius deceſſit; unde ad Saxones feudi Dominos *Penicenſis* ditio rediit, quam *Schœnburgiis*, ex Amelia Hugonis filia natis, recepta ab eis *Hohenſteinia* arce Mauritius Elector reddidit. Dominiū Penick.

§. III. *Otto* Henrici II. filius in regionem Tranſalbinam, unde majores egreſſi (ob quod *Ionas ab Elverfeld* in dubio relinquit, *Ranzoviorum* an *Leiſnicenſium* nomen prius extiterit) rediit, ibique militum præfectus factus *Ranzovios* ſ. *Ranzovios* ab arce *Ranzovia* ita dictos, inter Holſatiæ nobiles primos, condidit, pater *Ioannis equitis aurati* & conſiliarii Adolfi C. Holſatiæ atque *Schackonis* ſ. *Schalckonis* militis, quo natus *Schalcko II.* qui pro comitibus Leiſnicenſibus gentilibus apud Rudolphum Imperatorem interceſſit. Ejus quoque filii *Otto II.* & *Bredo* ſ. *Breſtolfus* 1283. Leiſnicenſes in Miſnia agnatos inviſere. Ottone II. nati ſunt *Cajus* & *Otto III.* duorum ramorum autores. Ille iterum *Godſcalci* & *Caji II.* pater. A *Godſcalco* deſcenderunt Domini in *Nienhaven*, *Wammendorp*, & *Wilſtede*: ex qua linea inprimis claruit *Daniel* belli Dux in bello Suecico: A *Cajo II.* linea Dominorum in *Crummendyck*. Ipſius nepos *Henricus* novam lineam ſevit, *Breidenbergicam*, de qua deinceps. *Otto III. Ottonem IV.* genuit Dominum in *Salzou*, *Ranzou*, *Schlage* & *Pancker*: Patrem *Breidonis* & *Schackonis*, ex illo Domino de *Neversdorff* & de *Hogenfelde*; ex hoc (cui *Albertus II.* Imperator ordinis ſui inſignia draconem & crucem, æquè ac Adolfo Duci Sleſvici, 1439. beneficiorum & amoris ergò contulit) geniti, *Nicolaus*, *Cajus*, *Henricus*, *Hartvicus*: Ex primo dynaſtæ in *Quarenbeck* & in *Tuntern*, ex ſecundo Domini in *Pancker*, *Kletkamp*, *Helmſtorff*, *Putlos*, *Loersdorff*, *Prodau*, ex tertio Domini in *Nienhus*, *Schmolde*, *Ranzou*, *Eſchelsmarck*, *Satvviſch*, *Knope*, *Sehekamp*, *Bulcke*, *Borchorſt*, *Schinckel*, *Satvviſch* (ex hac linea *Balthaſar Epiſcopus Lubecenſis* 1547. mortuus eſt) ex quarto Domini in *Schonevverde* deſcenderunt. Otto Ranzoviorum ſator. Lineæ in Nienhaven. In Crummendyck, in Breidenberg, in Salzou, in Neversdorf, in Quarenbeck, in Pancker, in Nienhus, in Schonewerd.

§. IV. Gentis vetuſta dignitas ex eo etiam claret, quod apud *Ionam ab Elverfeld* legitur. Urbs *Sleſvicenſis*, cujus primarium templum DEO vero Ericus Rex Daniæ Anno Chr. 848. dicavit, ſuis inſignibus, turritæ nimium arci ſtellæ atque ſemilunulæ, *Ranzoviorum* inſignia adjunxit. Unde non obſcurè conjicitur, ſolum Sleſvicenſe vel olim ad Ranzovios ſpectaſſe, vel eorundem auſpiciis atque interceſſionibus privilegiis civilibus eſſe donatum. Confer etiam *Theod. Hæping. de jur. inſign. cap.* 13. *num.* 99. *pag.* 105. *Amplitudo* & *fœcunditas* familiæ ex hoc quoque apud eundem patet, quod memorat 1469. ex familia Ranzovia literis confœderationis, quam nobiles Holſati contra civitates inierant, 25. ſubſcripſiſſe. Anno ſeq. *Segeberga* fœderi contrario, quo illud fœdus infringebant Rex Daniæ, civitates Lübeca & Hamburgum, & primores provinciæ, 18. hujus ſtirpis ſubſcripſiſſe: Nec non quod idem perhibet, cum ſcriberet, maſculos ſuperſtites fuiſſe 116. Caſtella autem arces & prædia poſſediſſe 71. Familiæ decora amplitudo

§. V. Inter has lineas inprimis caput extulit *Bredebergica*, poſtquam *Ioannes* Henrici filius, qui remotiſſimarnm gentium provincias luſtraverat, & Hieroſolymis *equeſtris balthei* decus ſuſceperat, multo ſtudio de tribus regibus Friderico, Chriſtiano Tertio & Friderico Secundo, eorum conſiliis ſanctioribus adhibitus, atque Ducibus Holſatiæ Johanne & Adolpho, tota ætate, quam ad 73. annos perduxit, optimè meruiſſet: in ducatibus Sleſvici atque Holſatiæ regis nomine *Vicarius* & Præfectus in *Steinburg*: nec non ſummus militiæ Dux, qui *Diethmarſos* Dominis ſuis demum ſubjecit, & eodem tempore 1533. à *Carolo Quinto* & *Franciſco* Galliarum rege ad militare imperium petitus erat. (Confer de eo & aliis *Ranzoviis* heroibus, *Cyriac. Spangenb.* Adelſpieg. *P.* 2. *L.* 11. *cap.* 33. *pag.* 124. *ſeq.*) Hic *Bredebergam* & *Botkamp* condidit. Pater juxta alios *Henrici*, quem præter rariſſima literarum & eruditionis variæ decora, pariter inſignia de regibus merita exornarunt. Simili enim cum patre exemplo trium regum conſiliarius, in ducatibus *Vicarius* & *Segebergæ* præfectus fuit, & *Dithmarſiam* inter Regem Ducesque diviſit, atque ordine Elephanti regio ornatus eſt. Eo genitus ~~poſt~~ tres fratres *Gerhardus* eques auratus, non tantum variis itineribus Europam, Aſiam, Africam luſtravit, ſed paterno avitoque exemplo Ducatus *prorege* rexit, conſiliis regiis Linea Bredenbergica. Joannes. Henricus. Gerhardus

secretioribus interfuit, exercitum 1610. cum supremo imperio duxit & *Haderslebiam* administravit. Ejus filius *Christianus*, primus genti *Comitum* dignitatem gratia *Ferdinandi III.* 1650. intulit, seu potius antiquam postliminio reduxit; Apud reges non minus senatui sanctioris consilii interfuit, consilio verò status præfuit, supremus etiam regis Vicarius & *Steinburgæ* atque *Diethmarsiæ Australis* præfectus dictus est, & 1663. vivendi finem fecit, dignitatis paternæ herede *Illustrissimo Com. Dethlevo*, quem modernus Potentissimus Daniæ & Norvegiæ *Rex* novo in *Iutlandia* comitatu de *Lævvenholm* auxit, & militum suorum prætorianorum hactenus Chiliarcham, consiliis sanctioribus adscripsit, suum in Sleswicensi & Holsatiæ Ducatibus, nunc *Vicarium*, (s. Pro-regem) *Rendesburgo* præfecit. Cæterum non nudus comitum titulus his concessus est, sed tanquam talibus in *comitiis* locus etiam conceditur, & illi *Westfalico-Saxonico* scamno annumerantur: idque eo jure, quod Christianus à Duce Holsatiæ Friderico, *Pinnebergici* in Holsatia comitatus partem ære sibi comparaverit. Cum enim hanc solam particulam veteris sui patrimonii Holsatiæ, cum ea ad Oldenburgicam domum translata fuisset, retinuerit domus *Schauenburgica*, ultimo hujus nostra memoria extincto, ad regem & Holsatiæ ducem *Pinnebergica* illa ditio delapsa est. Quorum hic Ranzovio suam portionem vendidit, quo jure ei inter comites jus & suffragium in comitiis 1654. fuit: uti in subscriptione recessus videre licet. Præter hunc verò comitatum alia bona comitibus sunt, huic non connumerata, uti *Breitenberg*, *Ranzau* (pretio ab altera linea comparatum) *Drage*, *Schrevenborn* & alia. Comitatui autem *Lævvenholmio*, cujus causa nihil scuto insertum, annumerantur illa in Jutia bona, *Giessingholm*, *Demstrub*, *Sudderingen*, *Schaugarten*, *Eskier*.

Christianus Com. — *Dethlevus Com. modernus* — *Com. Pinnebergæ.* — *Com. Lævvenholm.*

§. VI. Scutum Ranzoviorum quod concernit, Wapenb. 1. p. 180. illud simplicissimum fuit ex *argento* & *minio* perpendiculariter distinctum, qualia etiam *cornua* fuerant *galeæ imposita*, alterum videlicet argento alterum cocco imbutum, nec non laciniæ inde dependentes pari modo tinctæ fuere. Simplicitatem hujus Ranzovii scuti ita commendat *Ioh. Lauterbachius* (præfixi versus Illustris Henrici Ranzovii diario s. Calendario:)

Scutum Ranzovium. Ejus simplicitas. Versibus ea descripta.

Quod candore animi, rebus quod fortiter actis
Ranzoviæ claret magna propago domus.
Illius meruit virtus insignia, vitæ
Quæ cum laude notas integritatis habent.
Candorem niveus, memorabile cornua robur,
Militiaque ruber dat monumenta color.
Vt fuit in prima simplex ætate vetustas;
Plurima sic docuit simplicitate brevi.

Iterum Elverfeld:

Est minius clypei Martis color, indicat artem
Candidus: hinc ingens Martis & artis honos.

Huc illa *Theod. Hæping. de jur. insign. c. 13. n. 43. pag. 755. & seq.* Ex *Albino* docet *Petrus* Lindeberg *in hypotypos. arc. Ranzov.* p. 250. *Ion. ab Elverfeld de Holsat. d. 2. rubr. famil. Ranzov.* Hodiernos Ranzovios eandem cum comitibus *Lignensibus* (alii *Lisnicensibus*) habere originem, ex insignibus & eorum colore patere, additque quamvis albus color in croceum s. aureum quandoque fuerit mutatus, factum tamen hoc esse ob dignitatis eminentiam & militiæ honores majores. Verumenimverò 1. σφάλμα fuerit typographicum, ubi Hæpingius *Lignenses* legit. 2. Argumentum deductionis à Lisnicensibus secundarium est, cum certiora familiæ suppetant.

Ex Lisnicensibus.

§. VII. Quod hodiernum *Illustrissimi Comitis* clypeum concernit, eum accuratius non delineare possumus, quam adducto diplomate Augustissimi *Ferdinandi III.* quo 1650. Christianum Ranzovium comitibus denuo asscripsit, & illud depinxit. Verba ipsa audiamus: Und zu mehrer Gezeugnüß / Glauben und Gedächtniß / solcher unser Gnaden und erhebung in den alten Grafenstand / haben wir ihme / Christian / Grafen zu Ranzau / Herrn auf Brentenburg / nachfolgendes Wapen und Kleinod / auch seinen ehelichen Leibeserben / und derselbē Erbens-Erben / Manns- und Frauen-Personen / Grafen uñ Gräfinnen / hinfüro in ewige Zeit / also zu haben / zu führen uñ zu gebrauchē / weilen solches von seinen Vorfahren den Burggrafen zu Leißnigk und Grafen zu Groitz / von denen er posteriret / auch also / wie

Scutum Comitis modernum. — *Diploma Ferdinandi III. Imp.*

wie uns darüber auß beschriebenen Genealogien beglaubte und sonsten beständige Nachricht unterthänigst erstattet/ geführet worden/ gnädiglich gegönnet und erlaubet/ nemlich ein Quartierter Schild/ dessen hinder-under-und vordere Oberfeldunge/ mit Farben der länge nach/ in zweene gleiche Theil/ also abgetheilet/ daß das undere innere an der Quartierung / und vordere obere halbe Theil weiß oder silberfarb; untere äussere und obere innere an der Quartierung roth oder rubinfarb/ vordere undere und hindere obere Feldung aber gelb oder goldfarb/ wodurch ein jeder vom undern/ vordern/ biß hindern obern Eck gehet/ der schreg nach ein schwartzer Balcken : in jeden diesen Feldungen und ihren Seitenwinckeln/ zwischen jetztgedachten schwartzen Balcken / sechs schwartze also gestellte Rauten/ daß allewegen an dem Balcken drey/ hernach zwey/ und letztens in undern und obern Ecken eine zu sehen ist. In mitte der Quartierung aber ein blau oder lasurfarbes Hertzschild / in welchem ein zum grimmen einwerts geschickter gelbe oder goldfarber gekrönter Löw/ mit offenem Rachen/ rothaußschlagender Zungen / und doppelt über sich gewundenen Schwantz/ auff dem Schild drey gegeneinander einwerts gekehrete frey offene/ Adelich gekrönete Turniers-Helmen/ beyderseits mit weiß/ gelb/ roth und blau Helmdecken gezieret: auß der hindersten Cron deß Helms/ erscheinet über sich etwas zu rück ein güldener Scepter/ worauf oben in seiner natürlichen Farb in die runde außgebreiteter Pfauenschwantz mit seinen zwölff Spiegeln/ in mitte aber im Schild beschriebene schwartze Balcken/ und zwölff Rauten im gelben runden Feld zu sehen: auß der vordern ersten Cron zwey mit den sachsen einwerts gekehrte außgebreitete schwartze Adlers Flüeg: dem mittern Helm/ und dessen Cron aber zwey mit den Mundlöchern außwerts gehende/ und jede mit Farben / als abgetheilte Püffelshörner/ daß das hindere roth/ vordere aber weiß oder silberfarb ist/ so beyderseits mit einer gelb oder goldfarben Königl. Cron aneinander gefasset seynd/ alsdann solch Gräflich Wapen und Kleinod auff vorhergehendem Blat erster Seiten dieses unsers Libells weiß geschriebenen Brieffes gemahlet/ und mit Farben eigentlich erkäntlicher außgestrichen ist.

§. VIII. Ita verò hæc, ut etiam qui nostri idiomatis imperiti sunt clypei figuram intelligant, Latino sermone sonant, quod in quadras divisum scutum sit; quadra prima & quarta non nisi sectionem perpendicularem ex *argento* & *minio* referat, tertia & quarta *aurea diagonalem baltheum sinistrum nigrum* , comitibus totidem *rhombulis atris* contineat: Parma verò *media cærulea leonem aureum coronatum duplici cum cauda* repræsentet. *Media* cassis coronata *cornua duo argenteum & rubeum* corona aurea connexa sustinet: *Anterior* itidē coronata jugum complicatum alarum nigrarum: *exterior* item coronata sceptrum ostentat aureum, quod sustinet caudam pavoninam in rotundam formam locatam 12. pennarum speculis, in medio orbe baltheo & rhombis scuti repetitis. Laciniæ verò argento, auro, cæruleo & rubeo coloribus tinguntur. Latinè descriptum. Galeæ.

§. IX. Hæc *Leisnicensium* fuisse insignia vetusta, ex Cæsareo diplomate intelligimus, cui indubia fides, unde ex eo, quæ aliter in Wapenb. 2. p. 21. habent, corrigenda fuerint. Sunt autem illa, quod *aurum* pro *argento* substituitur in quadrante primo & quarto, cornua mediæ cassidis tantum argento pinguntur, alæ prioris galeæ auro & cocco tinguntur, tertia cassis pro corona pileolum latum sustinet, & pro cauda pavonina orbem undecim plumis pavoninis exornatum. Sibmacheri errores circa Leisnicensium insignia.

§. X. Unicum hoc scrupulum movere posset, quod *auro* videmus pingi, quod in nostro *argento* candet. Nec diffiteor, ab *Albino* etiam *Leisnicensium* scutum auro pingi. Sed §. 6. nonnihil id tetigimus, & idem ex §. 11. porrò patescet: & forte posteriori ævo Leisnicenses argentum majorum altero metallo Imperiali gratia mutarunt, ut ab agnatis Ranzoviis distinguerentur. Sed vetustiorem morem præferre jam visum est. Aurum an argentum vetustius.

§. XI. Altioris indaginis est, quid singulæ areolæ *Lisnicensibus* notarint. Qua in re meam fateor ignorantiam. *Petrus Albinus Chron. Misn. p.* 383. *Leisnicio* Comitatui dat tesseram, parmulam ex *auro* & *minio* bipertitam. P. 396. recenset varios Burggraviorum sequentium usus: narrans 1334. *Alberonem* Burggravium usum esse scutulo, quod *Baltheus diagonalis inter rhombulos* transit: quod & 1360. *Otto* post eum fecerit. Pergit: *Albertum*, qui 1378. decesserit, *bipertito simplici clypeo* usum. Alium *Albertum*, Leisniciorum comitum varius usus.

qui 1411. mortuus est, ad prius scutum rediisse. Hujus successorem novo plane usum symbolo, videlicet in *argenteo* scuto *leone coronato* & *transversis fasciis aureis & rubeis exarato*. Hujus filium *Georgium*, qui 1472. in Ungaria occubuit, ad simplicem priscam parmam rediisse. Demum hoc natum *Hugonem* gentis ultimum conjunxisse in quadripertito scuto areolas *aureo-rubeas*, & alteras cum *baltheo diagonali* & *rhombulis*, *leone versicolori* in medium locato. Sed præterquam, quod hunc leonem versicolorem videmus fingi, qui nobis *aureus*, nondum ex hoc liquet laterculorum interpretatio. Ego si conjecturis locus sit, existimarim; Priorem gentilem fuisse tesseram ex Holsatia allatam, & ob hoc ab illis qui eodem rediere retentam, alteram propriè *Leisnicio* comitatui designando servire; *Leonem* medium, nisi conjecturæ meliores aliunde subministrentur, *Penicio* Dominio tribui, absurdum non esse existimarim.

Areolarum significatio.

§. XII. Præter hos Illustrissimos Comites Ranzovios ex Bredenbergica linea, etiam titulo Imperiali gratia 1654. & 1652. ornati sunt ex linea Dominorum in *Schmolde*, quæ ex Henrico Schackonis filio §. 3. descendit, *Christophorus* Consiliarius Aulico-Imperialis, qui cœlebs vivit, & ex *Ranzovio* surculo ejusdem rami *Petrus*, qui bellum secutus in Norvegia decessit, Ranzovio prædio Breidenbergicæ lineæ vendito. Tum in Dania *Otto Ranzovius* pariter Comitis dignitate à Rege potentissimo auctus est, sed ex stirpe *Danica*. Horum verò clypei cum ignoti mihi sint, eos depingere nequeo. De prioribus existimaverim, eodem cum Breidenbergicis scuto Leisnicensi ipsos etiam uti.

Alii comites ex linea Schmoldensi, Ranzovia. Danica.

Titulus. §. XIII. Titulo illo utuntur: *Comites in Ranzau, Domini in Breidenberg.*

CAPUT LXXVI.

Rheni & Sylvanum Comites s. Rhingravii.

ARGUMENTUM.

1. *Familia.*
2. *Scutum.*
3. *Wildgravii s. C. Sylvestres. Linea. Dauhn.*
4. *Com. Rhenani s. Rhingravii. Origo. Cancor. Lorsch. Linea. Merchingensis. Daunica. Princeps Salmensis.*
5. *Scutulum medium.*
6. *Kirburg s. Kirn ex Wildgraviis ad Rhingravios.*
7. *Salmensis Com.*
9. *Vinstingen s. Fenestrange.*
9. *Galea.*
10. *Principi Salmensi scutum perperam à Furstio assignatum.*
11. *Titulus.*

§. I.

Familia. ILlustrissima Comitum *Sylvestrium* & *Rhenanorum* familia in Palatinatus, Lotharingiæ & Trevirensis diœceseos confiniis à pluribus floret seculis, uno eorum ramo in *Principum* evecto gradum.

Scutum. §. II. Insignia repræsentantur in *Sibmacheri* Wapenb. P. 1. p. 14. Scutum verò quadripertitum in 1. & 4. area *nigra leopardum erectum argenteum*: in 2. & 3. *aurea leonem rubeum cyano coronatum* repræsentat. Coronam quod concernit, alii leoni demtam, leopardo imponunt.

§. III. Leopardus *Wildgravios* s. *Comites Sylvestres* notat: quos ex *Schirensibus* & *Wittelspachiis* deducit historia. Cum enim *Otto V. major* cognominatus, qui *Bavariæ Ducatum* Friderici Barbarossæ beneficio nactus est, & totam Serenissimam *Palatinorum* atque *Bavarorum* gentem ex se dedit, fratrem habuerit *Ottonem VI.* cognom. *Juniorem*, qui pater fuit *Ottonis VII.* Hic Philippo Cæsari in pretio fuerat, ut ei spem nuptiarum filiæ *Cunigundæ* faceret, cum verò ea differretur, & quia homicidio manus polluerat, negari videretur, Otto in vindictam herum Augustum in cubiculo 1208. trucidavit; Fugitivum Marescallus *Pappenheimius* persecutus est, & demum occidit. Filios habuisse dicitur *Theodoricum*, *Gerhardum*, & *Brunonem*, qui patria Bavaria cedere coacti in partibus Transrhenanis receptum habuere, & in *Austrasia* fixere sedem. Gerhardo *Conradus* natus est, reliquorum *Wildgraviorum* sator. Hic præter *Gerhardum Archiepiscopum Moguntinum* 1251. electum, & *Conradum* Episcopum electum *Frisingensem*, duos habuit filios *Emiconem* & *Godfredum*, quorum ille Wildgraviorum in *Kyrburg*, hic in *Dauhn* sator est. *Dauhnensium* inprimis leopardus ille tessera fuisse videtur.

Wildgravii s. Com. Sylvestres. Lineæ. Dauhn.

videtur. Horum ramus citius defecit, nam *Gotfredus* autor, præter *Hugonem* Templarium, qui cum de ordinis sui extinctione agi crederet, cum 20. fratribus in Synodum Provincialem Moguntiæ celebratam irrupit (confer *Serar.* & *Nauler. Vol. 3. gen. 44.*) genuit *Conradum*, patrem *Hartradi*, *Ioannis* & *Georgii*, in quibus mascula progenies defecit, soror autem eorum *Hedvvigis Ioanni I. Rheni* comiti Dauhnensem successionem attulit, quæ nunc quoque in eadem perseverat. Et quidem cum sub initium superioris seculi inter filios *Ioannis VI.* ditiones dividerentur, *Dauna Philippo* obtigit; cum hujus filius *Philippus Franciscus* denuò plures genuisset, *Dauniam* partem *Adolfus Henricus* sortitus est, & ad posteros transmisit. Lineæ Dauhn.

§. IV. *Leo rubeus* Comites *Rhenanos* ipsos s. *Rheingravios* designat. Horum gentem (ut de eo nihil dicam, quod aliqui originem inter Romanos quærunt, qui suis dederint officium *comitatus Rheni*, cum præsidia ibi haberent, in quem sensum *Lucanus L.* 1. allegatur, & constitutio *Imp. Valentiniani* anno 364. ad *Iovinum Mag. Equit.* in L. 9. *Cod. Theod. de re milit.* quam de *Rhingraviis* intelligere volunt. Confer *Christoph. Lehmann. Chron. Spir. L. 1. c. 9. Hub. Thom. Leod. Marq. Freher. Orig. L. 1. cap. 3. Ioh. Weber. Conc. aul. Daun. in geneal. Rhingrav.*) ad *Adelhelmum* quendam referunt, cujus 670. memoria extat. Ejus nepos *Cancor Rhingravius in Hagenheim* s. Comes in *Rinicgovve* cum uxore *Angila* 774. fundavit monasterium Benedictinum in *Laurisheim* s. *Lorsch.* vide *Lehmann. Chron. Spir.* L. 2. c. 39. (Paulo aliter *Christoph. Brovver. antiq. & annal. Trevir.* L. 7. pag. 374. *Chillismundis vidua Ruperti & Crangor filius Rhenensis pagi Comites in insula quadam, feraci regione loci, & famosissimi nominis olim futura, haud procul Wormatia Laurissam sedem religionis extruxerunt, auctamq; fundis & opibus obtulerunt Protomartyri Stephano.* In margine varia lectio notatur: *Crangro.*) Ex ejus posteris memoratur *Philippus Rhingravius in Reingravenstein*, Conradi Com. Palatini sub Henrico Aucupe 938. Marescallus. Post quem aliqui generationum gradus ignorantur, usque ad fratres *Walrabum*, qui 1160. vixit & comitissam *de Diessen* uxorem habuit, atque *Emericum* Friderici Barbarossæ in Italia militem; illo *Sigfridus* senior natus est, hoc *Gerhardus* (quem vidi *Trevirensem* Archiepiscopum nominari, sed invitis Trevirorum annalibus, in quibus nullus ei locus) *Sigfridus* junior & *Wernerus*, *Friderici* & alterius *Sigfridi* pater: Hoc *Conradus* & *Ioannes* natus est, cui ab uxore *Hedvige Dauniam* successionem oblatam diximus. Joannis filii fuere *Wilhelmus*, *Conradus* & *Ioannes II.* Hujus vero *Conradus* à 1419. ad 1434. Archiepiscopus *Moguntinus*, *Ioannes III.* & *Fridericus*: hujus linea intra primam generationem defecit, iste auctus successione *Kirburgia*, ex *Ioanne IV. Ioannem V.* nepotem habuit, ad quem hereditas *Salmensis* delata, atque ad hujus filium *Ioannem VI. Vinstingensis.* Sextus communis pater fuit linearum, quæ *Merchingensis* s. *Kirburgensis* (die Kirnische) & *Daunia* dicuntur. Illius autor *Ioannes VII.* accepit in diversione *Kirburg, Troneck, Wildenburg, Merchingen, Vinstingen, Almanz, Dimringen, Flohenheim, Wilstein*; Frater verò *Philippus Salmensia* aliqua bona, *Neuville, Grumbach, Dauhn, Bittlingen.* Illa consistit in *Ioanne* celeberrimi inter Svecos belli Ducis *Ottonis Ludovici* filio, penes quem est *Merchingen, Dimringen,* & alia, atque *Georgio Friderico* Joannis Casimiri filio, cui in *Kirburg* sedes. Philippi verò filius *Philippus Franciscus* ex 3. filiis lineas quatuor, quæ nunc superant, sevit. Nam *Fridericus* pater fuit *Philippi Ottonis*, qui in *Principum* ordinem evectus est, nomine *principis Salmensis*, ejus qui nunc dignitate illa cluit avus, atque *Friderici Magni*, qui Mosætrajecto Hollandicis auspiciis diu præfuit, pater *Caroli Florentini*, cui ab uxore *Lalania* bona plurima allata sunt, nuper verò Mosætrajecti obsidio feralis fuit: atque adeo à *Friderico* duæ ortæ lineæ: Ejus verò fratres *Ioannes Christophorus* & *Adolfus Henricus, Grumbachium* & *Dauhnensem* ramos emisere.

Margin notes: C. Rhenani s. Rhingravii. — Origo. — Cancor. — Lorsch. — Lineæ. — Merchingensis. — Daunia. — Princeps Salmensis.

§. V. Scuto huic quadripertito alia iterum imponitur parmula bipertita, cujus dextrum latus *rubeum tres leones aureos* continet, sinistrum *transverse sectum* superiori sui parte *coccinea cruciculis aureis* vel ut alii *argenteis* sparsa *duos Salmones aversos argenteos*, in inferiori cærulea *fasciam argenteam* defert. Scutulum medium.

§. VI. Tres leones *Kirnensem* s. *Kirburgensem* comitatum (in Wap. P. 2. p. 7. Kirberg vocatur.) designant. Hic ex *Wildgraviorum* patrimonio fuit, & eum inter Conradi filios *Emiconi* attributum §. 3. notavimus. Ejus filius *Emico* inter *Frisingenses* Episcopos à 1282. ad 1311. recensetur, alii verò Comitem de *Mosburg* vocant: Alii duo filii *Godfridus* & *Conradus* gentem propagarunt, ille *Kirburg*, hic *Schmidburg* sortitus. Kirburg à Wildgraviis ad Rhingravios.

Huic

Huic filii fuere, sed ex illis *Henricus*, qui 1314. decessit, Schmidburg ad Trevirenses transtulit; Ille *Godfridus* præter alios nepotem habuit *Ottonem*, qui ultimus gentis 1420. decessisse legitur. Hic patruus magnus fuit *Adelheidis* Gerhardi Wildgravii filiæ, quæ *Ioanni III. Rhingravio* nupta (cum soror *Elsa Henrici*, alii *Fridericum* vocant, *Vinstingæ* Domini uxor sorori jus cessisset) *Kirnensem* s. *Kirburgiam* successionem ei attulit: cum etiam Joannis mater *Margareta* Ottonis modo dicti soror ex Wildgraviis fuisset. Nunc Kirburg in altero Rhingraviorum ramo hæret.

Salmensis Com. §. VII. *Salmones* ipso nomine *Salmenses* comites designant. De his alibi actum est: Huc illud solum spectat, quod Joannes comes Salmensis, qui 1431. decessit, duos habuerit filios *Ioannem* & *Simonem*: ab illo reliqui prosati Salmenses, hic è conjuge *Ioanna de Rozlar*, *Ioannam* genuit, quæ marito Joanni V. qui 1491. mortuus est, *dimidium Comitatum Salmensem*, *Merchingen*, *Bittlingen*, *Rozlar* & alia attulit: qua ex causa insignibus etiam illa tessera inserta est.

Vinstingens. s. Fenestrange. §. VIII. Fascia *argentea* laterculi *cærulei Vinstingam* s. *Fenestrange*, dynastiam & opidum ad Saram inter Sarwerdam & Kaufmans-Sarbrucken in Austrasia, Lotharingiæ confinio, sita notat. Confer Wapenb. 2. p. 29. Habuit hæc peculiares suos Dominos, affinitatibus pluribus illustres. Ex illis *Ioannes Dominus Vinstingæ Marescallus Lotharingiæ* ex *Beatrice de Orguiller* s. *Ogiville*, genuit *Barbaram* & *Magdalenam*. Illa *Nicolao C. Sarwerdensi* nupta *Ioannam* genuit, quam uxorem obtinuit *Ioannes VI. Rhingravius*, atque ita partem *Dominii Vinstingensis*, *Ogiville* (Augweiler) *Neufville*, *Dimringen* & alia. Cum verò Magdalena soror *Ferdinando Novocastrensi* s. *de Neufchastel*, Dn. de *Montagu*, nupta genuerit *Annam* dein nuptam *Wilhelmo Dn. de Dammartin*, ejus verò neptis *Diana* Carolo Philippo Crojo M. de Havre nupserit, exin jus arcessendum autumo, quo *Croji* nunc quoque partem *Vinstingæ* possident.

Galeæ. §. IX. Galeæ tres scuto imponuntur, *media* rubea pileum nigrum rubeâ orâ reductâ sustinet cum duobus fascibus, foliis (an pennis) argenteis consertis. *Dextra* coronata, rubro alarum jugo impressos tres leunculos exhibet: *Sinistra* item coronata, caput vertagi cum collo cæruleum exhibet, fascia argentea exaratum; collo adjectis quatuor pennis pavoninis. Hunc *Vinstingensem* apicem, dextrum *Kirburgensem* esse dictum est: unde medius *Wildgraviis* vel *Rhingraviis* genuinus fuerit. Laciniæ galeam mediam circumvolitant nigræ & argenteæ, priorem aureæ & rubeæ, posteriorem argenteæ & cæruleæ.

Principi Salmensi scutum perperam à Fürstio assignatum. §. X. Tota familia communiter his utitur insignibus: nam quod *P. Furst.* P. 3. n. 6. *principi Salmensi* aliud scutum tribuit, per errorem factum est, & illud *Salmensium* comitum lineæ *Neuburgicæ* debetur.

Titulus. §. XI. Titulus à seculo & quod excurrit communis genti ille fuerat: *Sylvarum & Rheni Comes*, (Wild- und Rheingrave) *Comes in Salm, Dom. in Vinstingen*. Salmensis verò principis illum vidi: *S. Rom. Imp. Princeps in Salm, Comes Sylvestris* (Wildgravius) *in Daun & Kirburg*, *Rheni Comes* (s. Rhingravius) *in Stein*, *Baro in Vinstingen*, *Pulni*, *Bayon*, *Neufville & Ogiville* (Neu- und Augenweiler.)

CAPUT LXXVII.
Rochechovartii. Duc. de Mortemar.

ARGUMENTUM.

1. *Origo Gentis. Vicecomites Lemovicum. Vicecom. de Rochechouart. Linea.*
2. *Ducis scutum. Mauria.*
3. *Borbonia.*
4. *Rohan.*
5. *Rochefoucaut.*
6. *Mediolanum.*
7. *Navarra.*
8. *Escars.*
9. *Britannia.*
10. *Rochechouart.*
11. *Apex. Telamones.*
12. *Majores Luisæ C. de Maure. & Joannis de Rohan Dn. de Landal.*

§. I.

Origo gentis. Vicecom. Lemovicum. ILlustrissimus *Dux Mortemarius* & tota familia, quæ de *Rochechouart* (*Rupichoartia*) cognominatur, originem suam ducit ex antiquis *Lemovicum Vicecomitibus*, ex quibus sub R. Eude 890. memoratur *Fulco* s. *Fulgerius*, cujus nepos *Eldegarius* non nisi filiam

reliquit

reliquit R*othildem* 958. quæ nupta *Geraldo Dom. de Brosse* ei Vicecomitatum *Lemovicum* attulit, unde nova gens. Parentibus successit *Guido*, huic iterum filius *Aymarus* pater præter alios *Aymari II.* & *Bernardi* s. *Bertrandi*. Ab hoc Vicecomites *de Brosse*, quorum hereditas ad familiam *Chavigniam* translata est, & ex minori aliquo filio Domini de *S. Severe* atque de *Boussac*, qui defecere 1565. vel 1562. in *Ioanne Brossio D. Stamparum*, cujus heres *Carola Francisco Lucenburgio* nupsit. *Aymarus* verò *Aymarum III.* genuit, patrem *Vmbergæ* cognom. *Brunisendis*, quæ uxor *Erchenbaldi Vicecom. de Comborn* illi familiæ intulit Vicecomitatum *Lemovicum*. His parentibus natus *Aymarus IV.* vel alia numerandi serie III. Vicecomes *Lemovicum*, cujus abneptis fuit *Maria*, quæ *Arturo Britanno C. Richemontii* 1275. nupsit, & illam attulit hereditatem. Porrò præter *Guidonem* supradictum *Geraldi* & *Rothildis* Vicecomitis filium, illis etiam natus est *Aymericus* Vicecomes *de Rochechouart* (*Rupichoartii*) novæ hujus gentis amplissimæ sator. Hujus 12. numerant ramos. Nam ab *Aymerici VIII.* Vicecomitis, qui 1245. decessit, filiis, *Aymerico* quidem reliqui *Vicecomites de Rochechovart*, quorum he- Vicecom. de Rochechouart.
reditas per matrimonium ad *Pontvillios*, hoc vero seculo matrimonio *Mariæ Vicec. de Rochechouart* & *Ioannis M. de Pompadour* 1640. ad hanc stirpem transiit, Domini *du Bastiment*, C. de *S. Ouen*, Domini *du Bourdet*, Domini & Marchiones de *Chandenier*, qui nunc familiæ principes seu linea prima, Barones & Marchiones de *Faudoas*, Domini de Lineæ.
S. Clement d'Isalguier, Domini de *Iars*, Dom. *de la Brosse*, Domini de *Chastillon le Roy*, à *Guilelmo* vero (Aimerici fratre) descendunt præter Marchiones de *Montpipeau*, & Dominos de *Tonnay Charente* atque Marchiones de *Bonnivet*, præcipue Duces de *Mortemar*, hoc axiomate 1663. ornati, atque adeo reliquis suæ gentis prælati.

§. II. Ducis de Mortemar *Gabrielis* scutum ita pingitur, ut una transversa & tres Ducis scutum.
perpendiculares illud in octo areolas distinguant. Prima area *rubea crescentem lunam vario vellere pictam* exhibet, notandæ familiæ *Mauriæ*, *de Maure*. Hæc areola reliqua- Mauria.
rum fundamentum assumta est ob Ducis matrem, *Casparis B. de Mortemar* & Principis de *Tonnay Charente* uxorem *Luisam* s. *Ludovicam Caroli C. de Maure*, qui 1575. obierat, filiam & heredem. Porro hæc familia ab *Augustino du Pas* deducitur ex *Ioanne I. Dom. de Maure*, qui 1240. & 1246. claruerit. Et quidem ordine continuo successione à patre ad filium sex *Ioannes* numerantur, sexto successit ex fratre *Guilelmo* nepos *Petrus*, huic *Petrus II.* qui pater *Ioannis VII.* avus *octavi*, quo natus *Franciscus* 1553. primus *Comitis* dignitatem assecutus est, qua etiam gavisi filius *Claudius* ac nepos *Carolus*, *Luisæ* istius pater.

§. III. Areola secunda *Borboniam* tesseram complectitur, nempe tria lilia Franci- Borbonia.
ca rubeo scipione angustiori distincta: Hæc asciscitur ob *Isabellam de Bourbon* Dominam de *Carency*, *Caroli* filiam & heredem, matrem *Ioannis d'Escars* principis de *Carency*, qui genuit *Dianam*, ex *Carolo C. Maurio* Ludovicæ supradictæ matrem.

§. IV. Tertia quadra *rubea 9. maculas aureas Rohancorum* δεῖγμα ostentat, ob *He*- Rohan.
lenam Ioannis de Rohan Dn. de Landal filiam *Dominam de Lorgeril* 1513. ductam à *Francisco Dn. de Maure*, quæ Claudii mater, Caroli avia, Ludovicæ fuit proavia.

§. V. Laterculus quartus *quinis fasciolis argenteis* & *cæruleis* exaratus, *tres can*- Rochefoucaut.
therios rubeos illis inductos ostendit, quorum superioris extrema occultantur. Hic designat *Rupifulcaudiam* illustrissimam, & ipsam quoque Ducali dignitate insignem, familiam. Rationem puto repetendam ab *Anna Rupifulcaudia* s. *de la Rochefoucaut Godofredi Dn. de Pompadour* uxore, *Franciscæ*, quæ ex Claudio Carolum Comitem Mauræ genuit, matre.

§. VI. Area quinta, quæ inferioris partis prima est, *argento* tingitur, & *cæruleam* Mediola-
boam sinuosam & qui è faucibus apparet *puerulum*, *Mediolanensium* repræsentat. Hanc num.
puto deberi *Bonæ Mediolanensi*, Caroli Vicecomitis Dn. Parmæ filiæ, quæ ex *Guilelmo Dn. Montalbani Ioannem* genuit, patrem *Mariæ* uxoris *Ludovici Rohanei* Dn. de Guimené, qui Joannis avus fuit, cujus filia Helena Francisco C. Mauræ nupsit.

§. VII. Proxima quadra *Navarreno* symbolo regio superbit, si quid conjicio ob Navarra.
Ioannam Eburovicensem Philippi R. Navarræ filiam, quæ *Ioanni II. Vicecomiti Rohaneo* nupta *Carolum* genuit, *Ludovici*, cui *Mariam Montalbanensem* nupsisse diximus, patrem. Aliam quoque *Navarrenam* inter avias Joannis Rohanei mox spectabimus.

§. VIII. Area penultima *rubea palo* insignitur *varii velleris*, notandæ familiæ Escars.
Escars, ob *Dianam d'Escars*, *Ioannis principis de Carency* filiam, *Ludovicæ* matrem.

Britannia. §. IX. Octava claudit clypeum areola *Britannica hermionicis maculis*, seu muris Pontici vellere insignis. Hanc ex Rohaneorum matrimoniis deduco, quia *Alano Rohaneo Constantia* s. *Alis* soror Conani parvi D. Britanniæ, ejusque nepoti Godofredo *Maria* Britannica Alani C. Pentheurii filia nupsere. vid. c. 79. n. 8. 10. Nisi forte etiam respectus habetur ad M*argaretam Britannam*, quam mox in diagrammate aviarum Joannis Rohanei videbimus.

Roche-chouart. §. X. Toti demum imponitur *Rupichovartia* parmula, *fasciis undosis rubeis & argenteis ternis* exarata, ipsi stirpi designandæ.

Apex. Telamones. §. XI. Galea scuto insistit *coronata*, ex qua exsurgit *dimidius vir sylvestris*. Duo etiam viri ejusmodi scutum tenent. Cujus laciniæ dependentes argento & minio tinguntur.

Majores Luisæ C. de Maure. §. XII. Ut rationes areolarum allegatæ uno conspectu clarius pateant, majores Luisæ Com. de Maure, & ejus abavi Joannis Rohanei huc transscribam.

CAPUT LXXIIX.

Rochefoulcautii s. Rupifulcaudii Duc.

ARGUMENTUM

1. *Origo familiæ. Lineæ plures.*
2. *Scutum.*
3. *Apex.* 4. *Tunli.*
5. *Ducatus axioma & ditiones.*
6. *Marcillac. Vertueil.*
7. *Guercheville. Rocheguyon. Liencourt. Beaumont.*

§. I.

Familiæ origo. EX Illustrissimis Galliæ stirpibus ea est, quæ à Rochefoucaut s. Rupifulcaudia nuncupatur, cujus *Andreas du Chesne* genealogiam contexuit, mihi tamen non visam. Ea refertur ad *Fulconem* s. *Foucauld Dom. de la Roche* in Engolismensibus, à cujus nomine eadeinceps dicta *Rochefoucauld*. Vixit hic circa 1026. sub Roberto Rege, pater *Guidonis I.* & *Hugonis*, qui gener *Bosonis Vic. Castri H r ld:* s. *Chastellerault*, Vicecomit. novam dedit prosapiam, quorum hereditatem *Cl m nt a* Godofredo Lusiniano Dn. de Mouvent attulit, qui inde homagium præstitit Regi 1226. Ex illis descendit *Aimericus II.* pater

pater *Guidonis VI. Godofredi* & *Aimerici*, quorum hi dominorum de *Vertueil* & *Barbesieux* (ex quibus etiam lineæ de *Bayecs* & *d'Aunac*, nec non de *Neully* & *du Parc d'Archiac*, ac *de la Boissiere* autores. Ex *Guidonis VI.* posteritate *Franciscus I.* Francisci regis patrinus fuit, qui ejus Baroniam 1521. *Comitatus* dignitate auxit: *en memoire de grands, vertueux, tresbons & tresrecommendables services, qu'iceluy François, son trescher & amé cousin & parrain, avoit fait à ses predecesseurs, à la couronne & à luy.* Hic sator fuit ex *Antonio* dominorum de *Barbesieux*, *Chaumont* & *Langeac*, & ex *Ludovico* dominorum de *Montendre*. His major *Franciscus II.* iterum ex filiis *Francisco III.* & *Carolo*, hoc quidem comites de *Randan*, illo reliquos *Rupifulcaudios* & *Roncios*: nam eo *Franciscus IV.* genitus est, pater *Francisci V.* primi *Ducis* & *Benjamini* Baronis *d'Estissac* (à quo Marchiones de *Magné*) & *Carolus* Comes de *Roucy*, unde Comites de *Roucy* & de *Roye*. Lineæ plures.

§. II. Omnibus his commune scutum est, videlicet *quinis argenteis & caeruleis tæniis fasciatum*, incumbentibus *tribus rubeis cantheriis*, quorum superioris fastigium non comparet. Quod gentile symbolum est, nec quod sciam aliis accessionibus auctum. Sed & diversarum linearum discernicula in meam non venere notitiam. Scutum

§. III. Clypeo insistit galea coronata, cujus apex est *Melusina* s. *Siren nuda* ex labro argenteo exsurgens, altera manu speculum, altera pecten tenens. *Laciniæ* sunt argenteæ, cyaneæ & coccineæ. *Telamones* duo nativo colore sylvestres. Apex.

§. IV. Tituli sunt Francisci VI. *Dux de la Rochefoucault (Rupifulcaudii) par Franciæ, Princeps de Marcillac, Baro de Vertueil.* Filii autem Francisci VII. *Dux de la Rochefoucaut, Par Franciæ, Princ. de Marcillac, Marchio de Guercheville, C. de la Rocheguyon, de Liencourt & de Beaumont.* Tituli.

§. V. *Ducatus* & *Pariatus* titulus 1622. mense Aprili datus est à rege, & 1637. 24. Jul. à Parlamento confirmatus; continet verò ille Baroniam de *Vertueil*, Castellanias *d'Aunac* & du *Vivier Iousseaume*, Baronias de *Montignac*, *Charente* & *Tourriere*, Baroniam *Bellefroin*, Castellaniam de *S. Claude*, Dominia de *la Motte* & de *S. Augeau*. Ducatus axioma & ditiones.

§. VI. Reliquos titulos quod concernit, *Marcillac* ad familiam delatum est matrimonio *Guidonis Rupifulcaudii*, qui ex primis ad Carolum V. desertis Anglicis partibus transiit, atque *Margaretæ* filiæ Guilhelmi *Craonii*, quæ hæres dominiorum *Montbasonii*, *Sanmaurii*, *Marcillaci* & *Nouastrii* fuit. Ex his reliqua filio minori *Aymaro* concessa sunt, cujus filia *Ioanna* ea attulit marito *Ioanni du Fou*, horum iterum filia Renata conjugi suo *Ludovico Rohaneo*, penes cujus posteros adhuc illa Montbasonia bona supersunt. vid. c. 79. n. 17. *Marcillacum* autem majori filio Fulconi III. obtigit. *Principatus* verò titulum primum adscriptum video nomini Francisci I. Comitis, qui forte à rege Francisco pro filio suo illum nactus est. Baronia de *Vertueil* huic ramo illata à matre hujus Francisci *Margareta Rupifulcaudia*, unius lineæ herede, Domina de *Vertueil*, *Bleignac*, *Mucidan*, *Montendre*, *Montguyon*, *Coiron*, *Rossac*. Marcillac. Vertueil.

§. VII. In titulis Francisci VII. Marchionatus de *Guercheville* locum habet, jure uxoris *Ioannæ Carolæ du Plessis*, quæ heres patris fuit *Henrici du Plessis de Liencourt C. de la Rocheguyon*. Hujus verò avia *Antonia Pontia* (de Pons) matrem habuit *Mariam de Montchenu Dominam de Guercheville*, à qua hoc dominiũ ad filiam manavit cum Marchionatus titulo. Comitatus de *Rocheguyon* in Normannia s. Vexinio fuit sub nomine Dominii, in potestate familiæ inde denominatæ, in qua iterum *Ioanna* heres illud attulit agnato *Guidoni* Magno Franciæ panetario; Demum *Maria* heres suæ gentis nupta, post *Michaelem Estoutevillium*, *Bertino de Silly*, filium habuit *Carolum de Silly Dom. de Rochefort*: hujus nepos *Henricus Comes de la Rocheguyon* fuit maritus supradictæ Antoniæ, ad cujus deinceps liberos ex altero marito *Carolo Plessio* comitatus hic delatus, & in honorem filii ejus *Rogerii* 1663. *Ducali* titulo ornatus est. *Liencourt* ex veteri patrimonio est Plessiorum. Comitatum de *Beaumont* unde acquisiverit suo an uxoris jure Carolus Plessius, non didici. Guercheville. Rocheguyon. Liencourt. Beaumont

CAPUT LXXIX.

Domus Rohanea.

§. I.

Familiæ splendor & origo. POst regiam familiam in Francia ex indigenis vix alia *Rohaneæ* familiæ Illustrissimæ palmam dubiam faciet. In Comitiis Aremoricæ Britanniæ cum Lavallea componi eam autor est *M. Gilb. de Varenn.* R. *d'arm.* pag. 205. ut dicatur *Rohan Laval, Laval Rohan.* Vetus etiam jactatur de illis proverbium, *Duc je ne daigne, Roy je ne puis, Rohan je suis.* Dicitur verò ea gens ex antiquis *comitibus Britanniæ*, vel hereditariis comitibus *Venetorum Aremoricorum* (de Vannes) ortum traxisse.

à Macliano C. Britanniæ. §. II. A *Macliano* veteri *comite Britanniæ* deducit eam *Cl. Paradinus allianc. Geneal. in domo Engolism.* p. 269. Verba illa sunt: *Sur la mention de ceste maison de Rohan est chose digne de memoire pour l'antiquité d'icelle, ce qu'elle porte en armoiries certaines Lozenges percées à jour, que l'on nomme* macles, *mot veritablement provenant & descendu de ce* Maclianus C. de Bretagne *des premiers apres les Roys (peu auparavant supprimés du temps du grand Clouis) dont fait ample mention Gregoire Evesque de Tours, ancien Chroniqueur de Gaules sur le temps du regne des enfans dudit Clouis. Circa mentionem domus Rohaneæ memoratu dignum est antiquitati ejus notandæ, quod insignibus inserat certos rhombos perforatos,* macularum *appellatione: quod nomen certe descendit ac ortum habuit* à Macliano *ex primis post reges, paulo ante extinctos tempore Magni Clodovei, Britanniæ comitibus, cujus amplam mentionem facit Gregorius Episcopus Turonensis, vetus Galliarum scriptor, circa tempus regni liberorum Clodovei.*

Veteres affinitates. §. III. Notantur etiam veteres quædam affinitates, sed traditione dubia & solùm vetustis aliquibus Chronicis Britonum nixâ: quod *Hoel II. Rex Britanniæ Armoricæ* uxorem habuerit primogenitam filiam *Malguidi R. Angliæ*, quo conjugio nata sit *Alionora Samsoni de Rohan* nupta, quæ regia jura *Leonis* (in domus patrimonio illa dynastia est) attulerit: nec non quod *Mannesius rex Hiberniæ* uxorem duxerit filiam *Iustini II. Imperatoris*, ex qua inter alios liberos nata sit *Gratiana* conjux *Lormenii Vicecomitis Rohanei.*

Certior deductio. §. IV. Verum dubiis his traditionibus non eget Celeberrima familia, cujus certa decora eam satis illustrant. Certa deductio ab *Alano II.* cui circa 1184. *Constantia soror Conani D. Britanniæ* uxor fuit, ostendi potest. *Ioannes II. Vicecomes*, qui 1395. vivis excessit, duarum linearum autor fuit: nam ex filio majori *Alano IIX. Vicecomites reliqui Rohanei* descendunt, qui superiori seculo in *Claudio Episcopo Cornubiæ*, qui dein in Lineæ. Vicecomitatu fratri successit, 1540. defecerũt. Alter *Carolus* Dominus de *Gumené* istum propagavit titulum: ejus vero filius *Ludovicus* denuo duos genuit filios, *Ludovicum II.* & *Petrum Dn. de Gié*, & ab uxore Ducem *Nemorosii*, Marescallum Franciæ: Ab illo, qui nunc quoque superant, *Mombasonii* descendunt, hujus filius *Carolus Dn. de Gié* fuit, pater *Francisci*, ex quo non nisi filiæ natæ, alter autem *Petri* filius item *Petrus Dominus de Frontenay*, qui 1525. prælio Papiensi cecidit, ab uxore *Anna* hereditatem lineæ

primo-

primogenitæ & *Vicecomitatum Rohanensem* nactus est: sator reliquorum Vicecomitum & jam Ducum Rohaneorum.

§. v. Uti verò nunc quoque duæ lineæ superant, ita utriusque scutum nonnihil diversi habet. Quod *Mombasonium* ramum attinet, in eo *Carolus Rohaneus Dux de Montbason* ista dispositione utitur, ut scutum tres perpendiculares & una transversa secent, imposita toti nova parmula. **Scutum Ducis Mombasonii.**

§. vi. Laterculus primus *cyaneus Francica tria lilia* defert. Hujus symboli rationem quæro in *Ioanna* Joannis II. Vicecomitis uxore secunda, *filia Philippi III. Eburovicensis R. Navarræ*: cujus mater *Ioanna filia Ludovici X. regis Franciæ & Navarræ*, ipse quoque *Philippus* Philippi III. Regis Franciæ nepos ex filio Ludovico fuit. Hoc sufficere potuit ad lilia assumenda. Alia iterum cum regia domo contracta est affinitas, cum *Margareta Rohanea* à *Ioanne Aureliano Engolismæ comite* in thorum assumeretur, unde *Carolus* natus, pater *Francisci I.* regis. **Lilia Francica.**

§. vii. Qui proximus est huic laterculus *Navarrenum* (quod c. 24. n. 45. 46. descriptum extat) symbolum repræsentat. Ratio hujus quoque satis evidens est: cum *Ioanna* illa rege *Navarræ* nata sit, & regis soror fuerit atque amita. **Navarra.**

§. viii. Tertia area *Aragonium δεῖγμα* continet. Unde hoc accersam, fateor me fere dubium esse. Adducam tamen conjecturas non improbabiles. *Alis Alfonsi Casti R. Aragonum* filia *Alano C. de Triguier & Guingamp*, cui Pentheurium comitatum Godofredus agnatus donavit, sed vicissim Godofredus Andinus plurima eripuit, nupta memoratur. Hoc verò *Alano* (Avauguriorum satore) vel ejus filio *Henrico* nata est *Maria Godofredi Rohanei*, à quo moderni descendunt, uxor: Ex hujus *Alani* etiam posteris sunt *Agnes Avauguria Alani V. Vicecomitis* Rohanei, & *Margareta Hervei Vicecom. Leonensis* conjuges, quarum hæc Joannæ mater fuit *Ioanni II. Vicecom.* Rohaneo nuptæ. Ab his verò Godofredo, Alano V. & Joanne II. modernos Rohaneos descendere extra dubium est: unde videri potest ab illa *Alisa* s. *Aleide* deductum vel ascitum regium illud Aragoniæ symbolum. **Aragonia.**

§. ix. Quæ huic proxima est *Scoticum* leonem duplici peribolo liliato (vid. c. 3. num. 14.) conclusum exhibet. Ratio repetenda à *Ioannis III.* Rohanei conjuge *Maria f. Francisci I. Ducis Britanniæ* ex *Isabella Iacobi I. regis Scotiæ* filia, quam Franciscus 1441. cum spe successionis in regno duxerat: ea verò, cum mascula progenies non defecisset, effectum sortita non est. Dignum tamen visum est, proximum illum, quo à successione in regnum fuerunt majores, gradum tali symbolo exprimi. **Scotia.**

§. x. Quod areolas inferiores attinet, prima *pelle hermionica* atque adeo *Britannica tessera* exornatur. Hoc vel à *Margareta Ioannis V. Ducis Britanniæ* filia *Alano IX.* Rohaneo 1407. nupta repeto, vel ab *Alide Conani IV. vel parvi Com. Britanniæ* ex originariis comitibus sorore, *Alani II.* conjuge, vel alias quod familia ab illis proceribus, qui olim Britanniæ præfuerunt, originem suam derivari amat. **Britannia.**

§. xi. Proxima area *Mediolanensis* est, sive *argentea boam cæruleam, ternis gyris in palum circumplicatam & auro coronatam, erumpente ex faucibus infantulo cruento*, repræsentans. Hanc insertam non dubito ob *Mariam Montalbanensem Ludovici I. Rohanei Domini de Guimené*, qui duarum linearum communis pater est, uxorem. Ea enim Maria patrem habuit *Ioannem Dominum de Montauban* Marescallum Britanniæ, qui gentis ultimus 1467. decessit; Joannes autem *Guilelmo Montalbanensi* natus erat atque *Bonâ Caroli Mediolanensis Domini Parmensis* filia: cujus pater *Barnabo Mediolanensium* cum fratre Galeacio Ducum satore princeps fuit. **Mediolanum.**

§. xii. Tertiam aream constituit *δεῖγμα Lotharingicum* (vid. c. 58. n. 33.) cujus rationem repetimus à *Maria Lotharingica* Antonii Lotharingi Com. de Vauldemont filia, & *Alani X. Vicecomitis Rohanei* uxore, quæ avia fuit Annæ atque Mariæ, quarum utraque agnato, illa Petro, hæc Ludovico nupta est: à quibus duæ hodiernæ principes lineæ descendunt. **Lotharingia.**

§. xiii. Extremus laterculus *argenteus fasciam rubeam* continet, *limbo cæruleo* inclusus. Hoc symbolum est gentis *Sanseverinæ*, ut aliunde & ex *Chifflet. Eq. A. V.* n. 157. claret. Unde *Geliot* corrigendus est, qui *indic. armor.* p. 324. solius zonæ sine margine facit mentionem. Porro familia illa inter Neapolitanos illustrissima, à vetusto tempore fuit. Originem ejus ex Normannis derivant. *Henning. Theatr. geneal. T. IV.* p. 1319. ita: *Hugo vel Vgo & Rogerius vel Robertus de S. Sisvino inferioris Normandiæ loco exiere* **Sanseverino.**

in Neapolitanum regnum, ibique familiam Sanseverinorum constituerunt. Volaterr. de hujus familiæ origine sic inquit: *Initium gentis à Gallis fuit (Normandia vero pars regni Gallici existit) jam inde sub Carolo I. quo Beneventum obsidente, ac jam cum exercitu terga dante, procerum unus ex hoste forte intercepto, sublata sanguinolenta interula pro vexillo aciem firmavit, unde postea rubræ lineæ signa posteri assumserunt.* Ex eo varios hujus stirpis recenset Comites *Lauriæ, Marsici, Capacii, Torsi, Marassæ, S. Marci, Tricariæ, Potentiæ, Montisscalciosi, Sutriani, Terlizzi, Terranovæ, Mileti, Belcastri, Saponaræ*, nec non principes *Salerni*, Duces *Summæ, Scaleæ*; dein p. 1320. ex eadem *Materæ* & *Cortiliani* Comites, *Venusiæ, Amalphi, S. Marci* Duces, *Bisignani* principes. Seq. pag. Comites *Gajazzi. Ioh. Petr. Crescent. Coron. della Nobilt. d'Ital. P. 1. Narr. 3.* universum caput à p. 231. descriptioni domus *Sanseverinæ* tribuit. Memorat ex *Michaele Riccio* Historico Neapolitano quendam *Adeodatum Sanseverinum*, qui Regem Ungariæ *Stephanum* circa 989. ex fonte lustrico levaverit, atque hac causâ ab eo *Tata* (hoc est pater) cognominatus fuerit, quo cognomine idem in Ungaria cœnobium condiderit. Dein varias enumerat lineas. Iterum *P. 2. Narr. 8. c. 3. p. 371.* domum hanc deducit ex *Pipino Caroli M. filio*, cujus filius *Bernardus rex Italiæ* genuerit alium *Pipinum*, hic *Bernardum Franciscum*, quo natus *Pipinus* armorum Ecclesiæ Dux Generalis, autor *Comitum Marsicorum Sanseverinorum*: quo allegat versus Alfani Archiepiscopi Salernitani:

Præsulis Attonis tumulasti membra Casinus,
Origo. *Marsia cui tribuit justa priora tuis.*
Istius unde domo manarit origo parentum,
Regibus à Gallis linea ducta docet.

Affinitates cum regia Francica domo. Certe affinitates illustres satis testimonio sunt, domum ex præcipuis habitam: sed non nisi eas recensebo, quæ cum domo regia Francica contractæ. Ita *Carolo princ. Tarentino* fratri Ludovici II. Andini R. Neapolitani desponsata est *Polyxena Sanseverina* Wenceslai D. Venusini filia, nupta autem *Margarita* Roberti Sanseverini C. Curiliani filia *Ludovico Andino* Dyrrachio C. Gravinæ: ex quibus genitus *Carolus III. Rex Neapolitanus.* Sed prolixior in elogiis familiæ non ero. Ex ea autem *Ioanna* oriunda fuit *Bernardi principis Bisignani* filia, *Caroli Rohanei Dn. de Gié* uxor, unde genitus *Franciscus*, pater *Eleonoræ, Ludovico VI. Rohaneo Monbasonio* nuptæ, à quo hodierni Montbasonii descendunt.

Maculæ Rohaneæ. §. XIV. Toti scuto incumbit nova parmula bipertita, in cujus priori parte *coccinea maculæ novem* (seu rhombi πλινθότερνοι) ex *auro* conspiciuntur. Symbolum hoc Rohaneæ domus esse, & quæ de illius origine referantur *P. 1. c. 5. S. 1. m. 2. n. 22.* dixi: neque hic repeto. Id solum addo, *Petrum Rohaneum Giensem* Galliæ Marescallum tantum 7. ejusmodi gestasse maculas: alios denas. Cæterum hæc *Mombasonia* linea totius domus nunc primogenita est.

Britannia. §. XV. Altera pars parmulæ mediæ *muris pontici vellere, Britanniæ* symbolo, obducitur. Uti verò §. 10. aliquæ affinitates, quæ Rohanensibus cum Britanniæ comitibus atque Ducibus intercessere, recensitæ sunt, ita hoc principe loco idem δόγμα repetitum existimo: sive quod à veteribus *Britanniæ* Dominis stirps per masculos se de-
Prætensio in eam. scendere arbitratur: sive potius denotandæ *prætensioni*, quam semel in ducatum ea habuit. Nam 1461. *Ioanni III. Vicecomiti Rohaneo* nupta est *Maria* filia secunda *Francisci I. Ducis Britanniæ*, qui 1450. sine masculis decesserat, & Isabellæ Scoticæ, uti §. 9. vidimus. Cæterum Mariæ soror major natu *Margareta* Francisco II. patrueli, qui patruo successerat, nupta, ex eo sine prole decessit 1469. Unde Maria jus sibi ad Ducatum esse credidit, atque sibi eundem vindicare studuit. Verum causâ cecidit, Francisco & ejus ex altera conjuge filia in possessione Ducatus manente. Adjudicata tamen sunt *Mariæ* Comitatus *Montfort, Neausle, Chantocé* & alia. Ipse verò Ducatus per *Annam Francisci II.* filiam in regiam domum delapsus, atque coronæ unitus est. De prætensione Hispanorum in eum c. 38. n. 83. diximus.

Alia Mombasoniorum dispositio. §. XVI. Hæc dispositio Mombasonia est, & quod legi, ab *Anna Rohanea* Ludovici Rohanei Mombasonii patruelis uxore usurpata est. Aliam vero dispositionem observavi *Mombasoniam*, quæ *Ludovici* patri *Herculi* & ipsimet *Ludovico* deberi videtur, ut præter medium scutulum ex Rohaneis & Britannicis symbolis quadripertitum, in quadrantes quatuor divideretur clypeus: Primus quadrans continebat iterum quadripertita sectione *Eburovico-Navarrenam* (nova quadrifaria sectione) & *Francicam*

tesseram.

tesseram. Secundus ad perpendiculum sectus *Sanseveriniam* & *Aragoniam*. (unde quis in suspicionem adducatur, ex Sanseverinis quærendum esse Aragoniorum symbolum.) Tertius *Mediolanensem* & *Lotharingicam*; Quartus *Scoticam*. Quæ eadem mox dispositio §. 18. in altera linea etiam observabitur.

§. XVII. In hac linea Monbasonia, quæ ista scuti dispositione utitur, illos reperio titulos. *Principum de Guimené, Ducum de Montbason, Com. de Rochefort & de Montauban*, & nunc Ducum de *Soubize*. *Guimené* dynastia in Armorica in antiquo patrimonio fuit, sed 1570. *Principatus* titulo insignita est. *Montbasonum* Dominium olim *Rupisulcaudiorum* (vid. c. 78. n. 6.) familiæ attulit *Renata du Fou* filia *Ioannis Dn. de Rustenand* Magni regni cubicularii & pincernæ, vidua Guilelmi de Marca, Domini d'Ogismont, quæ *Ludovico III. Rohaneo Guimenio* nupta quarti mater fuit, & 1502. fatis concessit. Nepos Ludovicus V. Comes de *Montbason* dictus est: Hujus vero filio Ludovico datum 1589. ut *Ducatus* titulo dynastia illa in Turonibus sita exornaretur. *Rupifortium* comitatum credo allatum à *Ludovica* f. *Francisci Domini de Rieux & de Rochefort*. (cujus avia *Ioanna* filia Theobaldi Dn. de *Rochefort* fuerat.) *Ludovico II. Rohaneo Guimenio* nupta. Ex eo enim *Rupifortii* titulum in Riutiis non amplius lego: unde dotalem *Luisæ* fuisse conjicio. Cæterum comitatus hujus nomen inter Herculis Ducis liberos Francisco ex secundo thoro genito, qui nunc Subizii elogio utitur, attributum lego. *Montalbanum* Comitatum quod concernit, illius hereditas debetur matrimonio *Mariæ Montalbanensis* & *Ludovici Rohanei* (qui 1462. decessit.) de quo §. 11. aliquid diximus. Comitatum hunc titulis suis adscripsit Herculis frater *Petrus princeps Guimenius*, filia verò Anna Ludovico patrueli marito eum attulit, unde filius *Carolus* jam gerit, & nepos patri ὁμώνυμος. De *Subizio* dicemus §. 23. In eandem familiam intulerat Dominium *Lorgeril* Guionna heres, Joannis Rohanei uxor, sed non extantibus filiis filia *Helena* dynastiam marito *Francisco Dn. de Maure* attulit: ac ita diu in familia non mansit.

Margin notes to §. XVII: Tituli. Guimené. — Monbason. — Rochefort — Montauban. — Lorgeril.

§. XVIII. Ad alterum ramum accedimus, cujus istam dispositionem notat *Sammarth. l'est. de la Fr. L. 1. c. 5. p. 35.* ut scutum sit quadripertitum, in prima quadra, denuo quadripertita dispositione, *Eburovicio-Navarrea* (hæc quoque in quadras distincta) & *Francica*, in secunda bipertita *Sanseverinum* & *Aragonium*, in tertia denuo bipertita *Mediolanense* & *Lotharingicum*, in quarta *Scoticum* δεῦγμα repræsentans. His incumbit parmula bipertita ex *Rohaneis* & *Britannicis* symbolis. Talis dispositio si cui placuit, *Henrici Ducis* eam fuisse autumo.

Margin note to §. XVIII: Dispositio rami Rohanei.

§. XIX. De tertio & quarto quadrante nihil est quod illis addam, quæ superius dicta sunt. In secundo non capio, unde *Sanseverinia* tascia: cum Caroli Rohanei, cui Joanna Sanseverinia nupta fuit, posteritas mascula defecerit, à fæmellis autem ejus non ista Rohanensis sed Monbasonia linea descendat. Nisi dicas, more aliquo familiæ, quod uni ramo accessit, symbolum reliquis commune factum esse.

Margin note to §. XIX: Cur hic Sanseverinum symbolum?

§. XX Quod primum quadrantem attinet: iterum *Francicorum* liliorum ratio in aprico est. Solum *Eburovicium (Euvreux)* emblema hic occurrit, quod in priori clypeo non vidimus. Constat illud areola *Francicis liliis sparsa*, inducto *diagonali tænia*, *argenteis* & *rubeis* composita *segmentis*. *Francica* lilia originem gentis ex regio sanguine notant. conf. c. 34. n. 33. Tænia discerniculum est. An vero dicemus compositionis illam rationem, quod Eburovicensium veterum insigne fuerit *baltheus diagonalis rubeus parmæ argenteæ* inductus. Certe *Eburovicenses* in Anglia (qui ex Normannia originem videntur traxisse) tali utuntur scuto, additis tribus orbibus ejusdem coloris. Cur vero *Eburovicensis* laterculus insertus sit, ex §. 6. & 7. liquidum est. Ex quibus etiam constat, cur *Navarreum* hic conspiciatur δεῖγμα: videlicet ex *Ioannæ Eburovicensis* matrimonio. Quod tamen hanc lineam attinet, novo jure *Navarrenam* figuram inserere potuit, cum *Renato* Vicecomiti *Rohaneo* (qui Henrici Ducis avus 1552. defunctus est,) nupserit *Isabella Albretana Ioannis Albretani* & *Catharinæ Foxiæ regum Navarræ*, quos Hispani expulere, filia, regni futura heres si Henricus frater sine sobole decessisset. Quamvis verò casus non evenerit, Joanna ex eo genita, quæ regnum Antonio Borbonio atque ita regiæ familiæ attulit: res tamen memoriâ digna fuit, quod tam prope à regio throno Rohanei abfuerint, isto signo testari. Expendendum etiam relinquo aliis, an cum hic Francicus laterculus bis repetitus dicatur, forte alter solo

Margin notes to §. XX: Eurovicia tessera. — Navarra. — An Albretum.

minio

minio tingi debuerit: ut ita *Albretani* symboli esset vestigium. Secus, miror gentis illius affinitatem scuto non impressam.

Vicecom. Rohaneus §. XXI. Quod parmulam mediam attinet, iterum de *Britanniæ* nota nihil addo superius dictis: De *maculis* autem *Rohaneis*, id unum: *ipsum Vicecomitatum*, qui in primogenitis continuatus fuerat, morte *Claudii Vicecomitis* 1548. delapsum ad alterius rami lineam posteriorem, ob *Annam Claudii* sororem *Petri Rohanei Frontenæi*, qui 1525. ad Papiam ceciderat, uxorem: Atque ita Vicecomitatum hunc tenuit filius *Renatus* & eodem nomine nepos: *Hoc genitus Henricus, qui Dux creatus est*. Ita Thuanus ad ann. 1603. L. 129. p. 909. *VII. Eid. VIIil. Henricus Roanus Leonensis princeps, Dux è Vicecomite antiquo, & patricius regni creatus in Senatu sacramentum dixit. Id decori Illustrissimæ familiæ datum à rege, quem Roani proxima cognatione contingunt, quippe qui Elisabetham Labretanam Henrici Navarræ regis sororem aviam habuerint. Quod amplius diplomate ea de re à cognato rege concesso exprimitur. Est vero Rohanum castrum in meditullio fere Armoricæ Britanniæ situm.*

Scutum viduæ Rohaneæ. Ducis Rohanei. §. XXII. Aliis autoribus aliam vidi dispositionem *Rohaneæ viduæ*, ut quadripertitim *Navarrena* & *Scotica* symbola locarentur, imposita alia media parmula ex teßeris *Rohanea* & *Britannica*: *Duci Rohaneo* vidi tributum scutum, transversim sectum, capite in tres areolas distincto, & pede in totidem secto: Illæ sunt *Navarrena, Britannica, Scotica*. Hæ vero non æque mihi cognitæ. Prima impositum scuti *transversis argenteis & cyaneis* fasciis *leonem coronatum rubeum* refert, quem *Lusinianum* esse credo, ex *Parthenæorum* successione. Altera *cærulea crucem argenteam* defert; Tertia *aurea leonem nigrum*: quorum rationem vel explicationem non satis capio.

Tituli. §. XXIII. Porro in hac linea titulos legimus *Principum de Leon, Ducum de Soubize, & Dominorum de Frontenay, Comitum de Porhoet, Dom. & March. de Belain. Leonensium* (in Armoricæ littore Septentrionali) dynastia vel principatus illatus est genti Leon princip. matrimonio *Ioannæ* filiæ *Hervei Vicecom. Leonensis* ex Margareta Avauguria: Unde ad ramum priorem successio delata est, & demum cum *Vicecomitatu* ipso matrimonio Porhoet. Annæ & Petri ad hujus posteritatem: quod etiam de comitatu *Porhoet* intelligen-Soubizæ. dum, quem *Beatrix* filia primogenita *Oliverii Clissonii*, celeberrimi Franciæ Conestabilis, marito *Alano IIX.* attulerat. *Subiziam* (ad Carentonum, qui paulo post Santonico mari miscetur, in Santonibus sitam) debent *Catharinæ de Partenay* Joannis Dn. de Soubize filiæ & hæredi, quæ *Caroli du Quellenec* vidua *Renato Rohaneo* superiori seculo nupsit, *fæmina ut natalium splendore ac moribus, sic literis, quod in eo sexu rarum est*, (ut *Thuani* elogium huc transcribam ex L. 85. p. 207.) *ornatissima*. Inde *Ducatus* di-Frontenay. Ducatus. Belain. gnitas accessit, quam nunc *Franciscus* ex altera linea gestat, maritus *Annæ Chabotiæ Rohaneæ*. *Frontenay* & *Belain*, unde obtigerint genti, non habeo. Illi autem intellexi *Ducalem* accessisse dignitatem, sed in indice Ducum Franciæ vulgato non reperio expressum. Legi vero Epistolæ viduæ Rohanensis apographon Subiziæ scriptæ 23. Sept. 1626. quod ita sonat: *Ie vous envoye la copie de lettres d'erection de la terre de Frontenay en Duché, combien que ce soit chose, dont il ne se souciast gueres, comme n'estant point haussé de rang par là, si non en une seule ceremonie, qui est quand les Pairs se trouvent au Palais, car en toutes autres ceux de sa maison esgalent les Ducs & les aisnez mesmes les ont jusques icy precedez, si bien que tant que j'ay esté à la Cour, on m'a donné tousjours rang avant les Duchesses, encores que Monsieur mon Mary n'ait jamais esté Duc. &c.*

Rohan-Chabot. §. XXIV. Ista insignia fuere gentis Rohaneæ. Cæterum *Henricus Dux*, qui 1638. vivis excessit, filium heredem non reliquit (nam de *Tancredi*, qui à matre ostentabatur, natalibus dubitatum est) sed filiam *Margaretam*, quæ *Henrico Cabotio* nupsit, & ob hoc, quod in aliam gentem transiret dignitas, 1645. renovata est concessio regia. Hoc matrimonio præter filias natus est *Ludovicus de Rohan-Chabot* Dux de Rohan Hujus majorem clypeum, affinitatibus insignem non vidi. Compendiosior autem ille est, qui quadripertitus *Rohaneas maculas* primo & quarto loco, secundo autem & tertio *tres capitones* (pisces) *rubeos* in *auro* exhibet. Hoc gentile signum & paronoma-Chabotiorum origo. sticon est *Cabotiorum* (de *Chabot*.) Ex qua stirpe Henricus Margaretæ Rohaneæ maritus ortus erat. Cæterum hanc quod attinet gentem, eam qui fabularum appetentes sunt à quodam *Febrano* l. *Friderico*, qui *Adrianam* sororem *Friderici Barbarossæ* duxerit, qui vero historicam certitudinem sectantur (ita *Andr. du Chesne* Genealogorum

exactis-

exactissimus) à *Guilelmo Chabotio*, cujus circa 1040. memoria est, derivant. Hujus nepos *Theobaldus* Dominium *Vouvent* ab uxore habuit, ejus filius *Sebranus* iterum ab uxore dynastias *Rochecerviere* & *la Greve*. Ejus neptis fuit *Eustachia Godofredi Lusignani C. Iaphæ* & *Cæsareæ* uxor, quæ sub *Melusinæ* nomine à poëtis celebrari creditur. Eustachiæ frater *Theobaldus III.* genuit *Theobaldum IV. Gerhardum* & *Sebranum*, ab illo *Domini* de *Rochecerviere*, intra tertium gradum extincti, ab isto Domini de *Raiz* (quam dynastiam Gerhardo conjux *Eustachia* 1. *Alietta* attulerat, & demum *Ioanna Chabotia* heres *Lavallis* intulit) ab hoc descendunt Domini de *Chantemerle*, & qui ramus primarius, Domini *de la Greve*. In hoc *Ludovicus* ab uxore *Maria Craonia*, *Montcontour*, *Montsoreau* & alia obtinuit, pater *Theobaldi VII.* & *Renaldi*, istius filia hereditatem *Castillonis* attulit, *Cominco* tamen (celebri illo historico) socrus nomine istam iis dubiam reddente. Hic Dominus de *Iarnac*, *Iacobum* genuit, *Caroli* & *Philippi* patrem. *Philippus Comes de Buzançois* & demum dono principissæ Arausionensis, *Comes de Charny*, præterea *Admiralis Franciæ* & plurium provinciarum gubernator fuit, rebus gestis clarissimus: autor comitum de *Busançois* & de *Charny*, nec non Marchionum de *Mirebeau*. *Carolus* autem *Iarnacius* Dominus, avus *Leonori* fuit: quo geniti *Guido*, à quo nunc etiam *Barones Iarnacii* descendunt, & *Carolus Dom. de S. Aulaye* & de *Mucidan*, pater *Henrici*, cui *Margaretam Rohaneam* nuptam atque Ducatum allatum jam diximus. Inter moderni Ducis Rohanei titulos, etiam Marchionis de *S. Aulaye* legitur: quod Dominium marito Carolo Cabotio Jarnacio uxor *Ioanna de S. Gelais* attulit.

Deductio. Com. de Charny. B. de Jarnac. S. Aulaye.

§. XXV. Præter pisces gentiles aliquando Cabotiorum insignibus vidi insertum symbolum *Lucemburgicum* ob *Magdalenam* filiam Theobaldi Lucenburgii Dn. de Fiennes, *Iacobi Chabotii Iarnacii* conjugem: nec non *Balzium* s. de *Baux*, cometam videlicet s. *stellam* 16. radiorum ex *argento* in laterculo *rubeo*: quod δάγμα gestare potuerunt, ob præfati Theobaldi Lucenburgici matrem *Margaretam* filiam Francisci Balzii Duc. Andriani, Petri Lucenburgici Com. S. Pauli & Conversani ac Briennæ conjugem.

Lucenburg. Baux.

§. XXVI. Apicem Rohaneorum nunquam vidi, nec alia quæ circa scutum sunt. Nisi quod jam superius P. 1. c. 5. S. 1. m. 2. n. 22. symboli gentilitii ad figuram scutariam respicientis mentio facta est ex Labourerio: *Sine macula Macla.*

Apex.

Caput LXXX.

March. de Rosmadec.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ origo. Linea.*
2. *Scutum March. Rosmadec. Com. de Chappelle.*
3. *Tyvarlan.*
4. *Molac.*
5. *Pontecroix.*
6. *Rosmadec.*
7. *Apex. Telamones. Symbolum.*
8. *Dispositio alia.*
9. *Discerniculum lineæ du Plessis.*
10. *Clypeus affinitatum. Montmorency. Molac. Beaumanoir.*

§. I.

IN nobilitate Aremorica illustris est memoria familiæ de *Rosmadec*, à castro in Episcopatu *Cornualiæ* s. *Cornubiæ* vel *Curiosolitum* dictæ. Et quidem in vita S. Genolei Abbatis Landevenecensis, qui 448. decessit, memorantur duo Domini de Rosmadec, qui cœnobium ingressi sint. Aliquis hujus gentis 1057. in comitiis Eudonis Ducis Britanniæ recensetur. Nonnulli gentem derivant à comitibus de *Crozon*, qui ex principibus *inferioris Britanniæ* descenderunt: horum enim heredem *Onguen C. de Crozon* circa 960. sua ajunt attulisse comitibus *Cornubiæ*, à quibus eadem delapsa ad Leonenses. Aliqui ferunt *Guilelmi de Rostrenan* (qui 840. Conestabilis Franciæ fuit) filium minorem natu, *Rosmadeciæ* domus heredem duxisse, & nomen ac arma assumsisse. Certam deductionem à *M. Vulsonio Colombierio* & *Hozierio* concinnatam orditur *Revalon de Rosmadec* eques 1191. maritus *Eleonoræ de Leon*. Ab hoc non interrupta serie moderni descendunt; Et quidem *Ioannes III.* Dn. de Rosmadec ex filiis *Alano* & *Ioanne* duas sevit lineas, quarum hæc est *Dominorum du Plessis*, à Joannis uxore *Luisa*

Familiæ origo.

herede & filia *Petri de Rosmadec* (alterius lineæ) illa tum *Marchionum de Rosmadec & Molac, Comitum de Chappelle & de Crozon*, à majori *Alani* filio *Tanaquile*, tum Baronum de *S. Iovan*, de *Gael* & de *Comper*. Cæterum ditiones eorum 15. leucas ad mare patent, ubi tres portus celebres *Pontecroix, Audierne* & *Cameret*. Et inde fere 400. nobilia feuda dependent.

Scutum M. Rosmadec. §. II. *Marchionis Rosmadecii* scutum vidi quadripertitum, imposita media gentili parmula. Primus laterculus *rubeus fasciam hermionicam* continet, notando Dominio vel Comitatui *la Chapelle* s. *Capellano*, quæ accessio facta est in *Ioanne Tertio*, cum is 1505. duxisset *Ioannam* filiam *Alani Dn. de la Chapelle* & *Molac*; dein etiam sororis *Isabellæ*, quæ Joanni Rohaneo nupta sine liberis 1519. decessit, heredem. Titulum Dominorum & Comitum de la *Chapelle* minores natu filii aliquoties gessere.

Com. de la Chappelle.

Tyvarlan. §. III. Area secunda *cærulea aureum castellum* s. *Turrim* continet, quo symbolo notatur *Tyvarlan*. Hoc Dominium assecutus est Joannes I. Dn. de Rosmadec matrimonio Aleidis filiæ & heredis *Alani Dn. de Tyvarlan* & *Pontecroix ex Placentia Dn. de Pennault*. Ab illo tempore dynastia in titulis Rosmadeciorum fuit: & quidem Sebastianus I. 1576. *Marchio de Tyvarlan* creatus, dein 1608. ab Henrico ut axioma illud Rosmadecio tribueretur obtinuit.

Molac. §. IV. Area tertia *rubea septem maculas argenteas* (3. 3. 1.) repræsentat, notandæ *Baroniæ*, vel uti nunc quoque audit *Marchionatui* de *Molac*, ex bonis supra memoratæ Joannæ Capellanæ.

Pontecroix. §. V. Ultimus quadrans *cæruleus* continet *leonem argenteum, lingua dentibus & falculis* exarmatum (*morné*) designando Dominio *Pontecroix*, quod cum Tyvarlanio familiæ accessisse modo diximus.

Rosmadec §. VI. Media parmula *palis ternis argenteis & cæruleis* exaratur, quod ipsum *Rosmadecio* Dominio convenit: cui Marchionatus dignitatem Henricus concessit. Alterius verò *Rosmadecii* Domini gestare solebant in clypeo aureo tres gemellas tæniolas rubeas: Cum symbolo. *Primo avulso non deficit alter.*

Apex. Telamones. Symbolū. §. VII. Scuto imponitur *galea* diademate tortili & corona obtecta; cui apex imponitur *cygnus naturali facie exhibitus*. Clypeo vero *Atlantes* assistunt duo leones. Et symbolum gentile nonnunquam adscribitur: *En bon Espoir*.

Dispositio alia. §. VIII. Alibi ordinem areolarum vidi alium, ut areolæ repræsentarent Dominia *Rosmadec, Chapelle, Molac, Pontecroix*: medium scutulum *Tyvarlan*.

Discerniculum lineæ du Plessis. §. IX. Quod lineam *du Plessis* concernit, scuto inducit *fasciolam rubeam*, sed areolas etiam alia serie disponit.

Clypeus affinitatū. Montmorency. Molac. Beaumanoir. §. X. Quod *clypeum affinitatum* concernit, *Marchioni Sebastiano* talem vidi tribui, ut scuti quadrantes, primum tessera *Rosmadecia*, secundum *Montmorencia*, tertium *Molacensis*, quartum *Bellomaneria* (*Beaumanoir*) & mediam parmulam *Borbonio-Vindocinensis* implerent. *Montmorenciæ* aquilæ adsciscuntur à *Francisca Montmorencia* Sebastiani I. Marchionis conjuge: *Borbonio Vindocinensis* tessera arcessitur à Franciscæ illius proavia *Anna Aumontia* f. Friderici Aumontii & Franciscæ de Ferrieres Dn. de Thury. Cum enim *Iacobus Borbonius* Dn. de Thury & de Preaux sine liberis mortuus esset, heredes habuit liberos *Galvani (Gauvain)* Dn. de Ferrieres & promaterteræ *Ioannæ de Preaux*, à quibus illa *Francisca*. *Bellomaneriæ* plinthides undecim in area cærulea in scutum insertæ, ob *Margaretam Bellomaneriam* Sebastiani illius Rosmadecii matrem, Tanaquilis conjugem.

CAPUT LXXXI.

Com. & Domini Rutheni s. Reussii de Plavia.

ARGUMENTUM.

1. *Origo familiæ. Advocati. Voitlandia. Henricus dives.*
2. *Origo antiquior.*
3. *Lineæ. Senior. Media. Iunior.*
4. *Henrici commune omnibus nomen.*
5. *Appellatio Russorum s. Ruthenorum unde?*
6. *Scutum.*
7. *Diploma Ferdinandi I.*
8. *Cranichfeldia.*
9. *Galea & apex.*
10. *An molossi caput in scuto.*
11. *Titulus. Nobiles Domini. Advocati.*
12. *Nunc Comites ex prisco more.*
13. *Linea principum Burggraviorum.*
14. *Scutum Burggraviatus Misniæ. Dein ad Saxones.*
15. *Regalia. Engelsburg.*
16. *Versibus descripta scutula Burggraviorum.*

§. I. Illu-

§. I.

Illustrissima *Ruthenorum s. Reussiorum* familia Nariscorum s. Variscorum regioni à pluribus jam seculis imperat: initio *Advocatorum* nomine, qua dignitate illos provinciæ Imperatores præfecerant, unde *Voitlandia* adhuc nomen est. Ea verò dignitas, uti aliæ quoque Ducum, Comitum, &c. demum in patrimonialem dynastiam mutata est. Celebris ante alios in ea gente fuit teste *Paulo Lang. Chron. Citiz. ad ann.* 1193. *Henricus* cognomento *Dives* tempore Friderici Barbarossæ. Ita de eo Langius: *Henricus Senior dictus fuit, tanquam excellenti vocabulo advocatus, s. vulgariter Voit de Wyda, & ita posteri ejus per multa tempora. Nam totam terram Advocatorum, quæ & tunc sicut & nunc* das Voitland *dicebatur & dicitur, possedit. Uxorem habuit Berchtam Comitissam à Tyrol, quæ peperit ei quatuor filios, qui omnes Henrici dicti sunt, quorum primus post eum sedit in Wyda, secundus in Groit s. Gratz dictus* Henricus Reusse, *tertius in Plauen, quartus in Gera.* P. P. *Notandum est quod supradictus Henricus videlicet dictus est Henricus de Wyda, eò quod ipse & pater suus transtulerunt à monte S. Viti civitatem nunc trans-Elstreum positam, nam antea vocabantur Comites de Gisberg.*

Origo familiæ. Advocati. Voitlandia. Henricus dives.

§. II. Nec verò ab illo Henrico nobilitatis illustris in gente hac origo. Nam in diplomate *Friderici II.* ista leguntur: *Notum facimus omnibus Christi fidelibus, quod Nobiles Domini de Plauen, nostri & S. Rom. Imperii advocati, & tum temporis exercitus nostri summi Capitanei ex nobilissima & antiquissima prosapia Romanorum veteranorum orti & progeniti, &c.* Quæ verba Augusti repetierunt *Rudolphus I. Albertus I. Ludovicus IV. Sigismundus, Albertus II. Maximilianus.* Et quidem si fidem adhibere liceret *G. Fabric. orig. Sax. L. 7. f. 778.* & *Peccensteinio*, à *Druso Germanico* advocatia illa constituta fuerit, condito castro *Voigtsburg*. De quo tamen qui temporum illorum notitiā aliquam habent, dubitandi idoneas videntur habere rationes. Nec certius est, quando idem *Peccenstein*, à *Columniis* eos vult derivare, qui sub Justino minore circa 564. in Germaniam Roma concesserint, veteres suas à tempore Drusi familiarum reliquias renovaturi. Sed Columniis major honos est, ex Germania majores suos quod allegant, quam si nostri ad ipsos in Italiam stirpes suas referant. Alii etiam apud eundem eos à Babone Abenspergio Comite, alii à Guelfis deducunt. Sed circa antiquas origines plerumque in obscuro palpamus. Quicquid verò de hisce sit, M. Zeiller. itin. Germ. P. 2. p. 63. ita prodit: Das ist gewiß / daß es ein uralt ansehnlich Geschlecht / welches mit einem gar alten Brieff unterm dato 1143. zu erweisen / daß ihre Vorfahren die Zeit allbereit sich Voigte und Grafen zu Usterrode / auch Herrn zu Plauen / item Anno 1273. von GOttes Gnaden / als Fürsten / sich geschrieben.

Origo antiquior.

§. III. Ab illo *Henrico divite*, cujus pater *Henricus Comes Osterodius* dictus 1145. fatis concessisse perhibetur, & quatuor ejus filiis reliqua stirps descendit. *Rittershusius* tamen ei dat fratrem *Henricum*, à quo *Gerana* linea, quæ superiori demum seculo defecit: quam, si *Langio* fides, forte ex quarto istius filio æque deducere liceret. Qui ex filiorū primo descenderunt, advocati de Weida dicti, in duos demum ramos distincti seculo decimoquinto & superioris principio defecerunt. Quem alterum *Henrico diviti* Rittershusius dat filium *Henricum juniorem* advocatū de *Plavven*, idem videtur esse, qui *Langio* tertius. Ejus filio *Henrico* advocato de *Plavven*, qui 1232. vixerit, Ritterhusius tres filios tribuit, quorum medius cognomento *Bohemus* improlis manserit: à majori, judice Misnensi, descendit linea *Burggraviorum Misniæ*, quos septimus Henricus 1572. nulla ex Catharina Brunsvicensi & Anna Pomerana uxoribus prole relicta terminavit, de quibus deinceps: Minor verò *Henricus* advocatus *Plavensis* Rittershusio cognomen *Ruzzo* gessisse traditur: quod tamen ex Langio antiquius fuerit. Ex hujus posteris duo *Magistri Ordinis Teutonici* atque *Principes Borussiæ* fuere: quorum alter 1413. alter 1470. extincti. Qui hodie supersunt, omnes referunt originem suam ad *Henrici junioris* & *Æmiliæ Mansfeldiæ* filios *Henricum seniorem, medium & juniorem.* Unde tres lineæ, quarum media hoc seculo defecit, *Senior* & *Iunior* adhuc dum superant. Et qui ex illa sunt linearum ratione omnes *seniores*, ex hac *juniores* compellantur: addito ex ordine nativitatis numero.

Lineæ. Senior. Media. Junior.

§. IV. Singulare plane est, quod omnes *Henrici* nomen gerunt, quod ab illo *Henrico divite* arcessunt, cujus uxor Bertha Tyroiensis *Henrici* Imperatoris propinqua obtinuerit, ut in memoriam istius omnes quatuor filii Henrici nomen gestarent.

Henrici commune omnibus nomen.

ſtarent. (Unde nunc quoque omnibus hujus gentis maribus *Henrici* nomen ſervatur.) Sed ipſe pater,avus & patruus illud idem nomen jam geſſerant. Confer *Zeiler.de X.circ.p.297*.ex *Hammero*, ubi *Bertham Carinthiam* vocat.

Appellatio Ruſſorum ſ.Ruthenorum unde? §. V. De *Ruthenorum* vel *Ruſſorum* nomine non magis conſtat. §. 2. ex *Langio* intelleximus, id cognomen fuiſſe Henrici divitis ſecundi filii.1338.Fridericus Landgr. Thuringiæ tutorem ſuum vocat: *Nobilis Dominus Henricus de Plauen avunculus noſter dictus Ruzo*. Aliqui originem tribuunt cuidam hujus gentis, qui 1228. bello Friderici II.adverſus Saracenos interfuerit,atq; ab his captus & negotiatori *Ruſſo* venditus ſit. Aiunt inde *Ruſſis* adverſus Tataros pugnantibus denuo captum,& poſt multas ærumnas in libertatem aſſertum, veſtitu Ruſſico ad Fridericum Imperatorem rediiſſe, atque adeo veſtitus gratia ab illo & aulicis iſto cognomento appellatum eſſe. *Zeilerus l.c.* ait aliquem ex ipſis Ruſſiæ principatum vicario nomine geſſiſſe, atque adeo nomen hoc ſtirpi ſuæ intuliſſe.

Scutum §. VI. Quod ſcutum gentile attinet, illud videre eſt in Wapenb. P. 1. pag. 19. ut videlicet ſcutum quadripertitum primo & quarto quadrante *nigro leonem* repræſentet *aureum, rubeis corona, falculis & lingua*: ſecundo & tertio *argenteo* gruem ex *auro*. Hæc metalli ſuper metallum collocatio regulis quidem Heraldicis repugnat, ſed ſuo forte non caret myſterio, uti ſunt quæ dicuntur *armes pour enquerir*. Conf. P. 1. c. 4.

Diploma Ferdinandi I. §. VII. Sed audiamus ipſa in diplomate 1561. dato verba *Ferdinandi I. Imperatoris*, quibus *Henricis tribus*, ſeniori, medio & juniori fratribus, Cranichfeldiæ gruem leoni avito adjungi conceſſit. Ita verò ſonant ea verba: Wir Ferdinand von GOttes Gnaden erwählter Römiſcher Käyſer/ꝛc. bekennen offentlich mit dieſem Brieff/ und thuen kundt allermänniglich/ Daß wir in anſehung und betrachtung deß ehrlichen/ Adelichen/ löblichen uralten Herkommens und Geſchlechts/ Namens und Stammens der Reuſſen von Plauen/ꝛc. auch der unterthänigen/ gehorſamen/ getreuen und nützlichen Dienſte/ ſo der Edlen unſer und deß Reichs lieben getreuen/ Heinrichen deß Eltern/ Heinrichen deß Mittlern/ Heinrichen deß Jüngern der Reuſſen/ Herren von Plauen/ zu Graitz/ Kranichfeld und Gerau/ Gebrüdere/ Voráltern/ weyland unſeren Vorfahren am Reiche/ Römiſchen Käyſern und Königen/ auch unſerer Cron Böheim und löblichem Hauß Oeſterreich in mehrerley wege unverdroſſenlich erzeigt und bewieſen/ und gemeldte Gebrüder uns/ dem Heiligen Reiche/ und jetztgedachter Cron Böheim und Hauß Oeſterreich hinfür an nicht weniger zu thun ſich gehorſamlich erbieten/ auch wol thun mögen und ſollen/ bemeldten Reuſſen/ Herren von Plauen/ꝛc. Gebrüdern/ allen ihren ehelichen Leibes-erben und derſelben Erbens-Erben mit wolbedachtem Muth/ gutem Rath und rechter wiſſen/ dieſe beſondere Gnad gethan/ und Freyheit gegeben/ und ihnen hernach der Herrſchafft Crannichfeld/ (welche Herrſchafft ihre Voráltern und ſie vor unverdencklichen Jahren von unſern Vorfahren am Reiche/ und uns der hohen Regaliſchen Obrigkeit halben zu Lehen getragen) habend Wapen und Kleinod/ ſo mit Namen iſt ein weißer oder ſilber-farber Schild/ darinn erſcheinend für ſich auffrechts zum gang geſchickt/ ein gelber oder gold-farber Crannich/ auff dem Schild/ ein freyer offener Adelicher Thurniers-Helm mit rother oder rubin und gelber oder gold-farben Helmdecken gezieret/ darauff ſtehend für ſich auffrechts ein Crannich nach der ſchreeg von dem vordern untern gegen dem hindern obern Eck/ in acht gleiche Theile getheilet/ das hindere erſt/ vierdt und ſechſte roth/ das andere fünfft und ſiebende weiß/ und die andern zwey Theile gelb/ mit und zuſamt ihrem anererbten uralten Wapen und Kleinod/ ſo mit Namen iſt ein ſchwartzer Schild/ darinnen erſcheinend für ſich auffrechts zum grimmen geſchickt/ ein gelber oder gold-farber Löw/ mit offenem Maul/ rother außgeſchlagener Zungen und Klauen/ und zu rück auffgeworffenem Schwantz/ habend auff ſeinem Haupt eine rothe oder rubin-farbe Königliche Cron/ auff dem Schild ein freyer offener Adelicher Thurniers-Helm/ mit weiſſer oder ſilber-farber und ſchwartzer Helmdecken gezieret/ darauff erſcheinend für ſich auffrechts am Hals ſamt dem Kopff eines Bracken mit offenem Maul/ und rother gelffender Zungen/ in der mitte nach der länge in zween gleiche Theil abgetheilet/ das vordere weiß und hindere ſchwartz/ in

einem

einem quartierten Schild / nemlich in der hindern untern und vordern obern Feldungen jetzt angezeigt ihr anererbt Wapen mit dem Löwen/und in jeder der andern zweyen Feldungen den gelben Crannich / darauff vornen ihres anererbten Wapens und hindern das Crannichfeldische Helm Kleinod/beyde Helm ihre Visier gegeneinander gekehret / alles von farben und sonst allermassen geschickt / und gestallt / wie vor erzehlt / zu gebrauchen und zu führen gnädiglich verliehen/ gegonnet/ erlaubet und zugelassen / Alsdann solch Wapen und Kleinod in mitte jetzt gegenwärtigen unsers Käyserlichen Brieffs gemahlet / und mit Farben eigentlicher außgestrichen seyn ; Verleyhen / geben und vergönnen ermeldten Reussen/ Herrn von Plauen/ rc. zu Gräitz/ Crannichfeld und Gera / allen ihren ehelichen Leibes-erben und derselben Erbens-Erben/ solche jetztberührte der Herrschafft Crannichfeld Wapen und Kleinod/ neben ihrem erblichen uraltem und bißher geführten Schild/ Helm und Kleinoden obgehörter massen zu führen und zu gebrauchen/ auß Römischer Käyserlicher Macht vollkommenheit wissentlich in krafft dieses Brieffs/ rc.

§. VIII. Ex his intelligimus: vetus δόγμα Ruthenorum fuisse *leonem*: ei deinde *grus* accessit, ipso nomine indice tessera *Cranichfeldiæ* dynastiæ: quam Rittershusius putat ab Henrico juniore trium istorum fratrum avo acquisitam, sed verba diplomatis vix conveniunt, quibus perhibetur, eorum majores ab immemoriali tempore illud dominium feudo imperiali obtinuisse. Legi verò etiam alibi *Theodoricum Burggravium Kirchbergæ*, cujus patri Alberto *Margareta Cranichfeldia* istam attulerat hereditatem, Ruthenis *inferiorem Cranichfeldiæ dynastiam* 1469. vendidisse. Cranichfeldia.

§. IX. Galeæ & apices ipsum diploma nobis depinxit: ut vero Latino idiomate exprimam: Prior galea tecta laciniis *argenteis* & *nigris* superbit *capite* & *collo molossi* ad *perpendiculum sectis*, ut anterior pars *argento* fulgeat, posterior *nigricet*, lingua *rubeat*: Posterior cassis *Cranichfeldia*, ex qua dependent laciniæ *rubeæ* & *aureæ*, sustinet *gruem* octo *tæniis diagonalibus* distinctam: quarum *tres cocco*, totidem *argento*, duæ *auro* tinguntur. Galeæ & apex.

§. X. His laterculis aliquando vidi in sigillo addi mediam parmulam cum capite molossi, quod à nonnullis Græzensis lineæ usurpatum, sed non alia ratione, quam quia galeam, cujus apex illud est, addere spatium vetabat, unde visum est clypeo indi, quod tamen neutiquam ejus ornamentum est. An molossi caput in scuto?

§. XI. Titulus consvetus hactenus ille fuit: *Rutheni, Dn. de Plavia, Dn. in Graiz, Cranichfeld, Gera, Schleiz & Lobenstein.* Reussen/ Herrn von Plauen / Herrn zu Graitz / Cranichfeld / Gera / Schleitz und Lobenstein / rc. *Nobilium Dominorum* nomen in *Friderici* diplomate §. 2. illustri splendori horum Dominorum nihil derogat, nam & *Lippienses* hoc nomine usi, nec non *Querfurtii, Mansfeldii, Plessii*, comitibus non inferiores. *Advocatorum* nomen jam etiam antiquatum est, postquam in patrimonium abivere, quæ prius administrationis titulo possidebant. Ex his vero *Plaviam* cum Olsnicia, Adorff & aliis amisit familia, cum Ernestus Elector Dux Saxoniæ bello Ruthenos peteret 1466. huic genti satis infelici. Titulus. Nobiles Domini. Advocati.

§. XII. Nunc Cæsarea gratia toti familiæ *Comitum* attributa est appellatio, vel potius restituta. Nam *Henrici divitis* majores etiam *Comites Glisbergæ*, qui comitatus in Thuringia est, & *Weidensem* præfecturam complectitur, dicti fuere: *Langius* vero ait, eum appellationem *Advocati* tanquam excellentiorem titulum servasse: sed & ante ipsum & post eum reperiri exempla lego, quod comites *Osterodæ* & Com. *Plaviæ* dicti sint. Nunc Comites ex [illegible] comore. [illegible]

§. XIII. Altera linea à *Sigismundo* Imperatore 1426. in Principum dignitatem evecta, & prius quidem jam usurpatus titulus, *Sacri Romani Imperii Burggravii Misniæ* & *Com. Hartenstein* (zum Hartenstein) *Dn. Plaviæ & Geræ* attributus est. Quod & Albertus II. 1439. consensu Electorum, Principum & omnium statuum confirmavit. Unde in comitiis & eorum subscriptionibus tales sunt agniti. In diplomate Maximiliani I. 1490. illa verba leguntur: Daß nicht allein hochgedachte Burggraffen zu Meissen und dero leibliche Lehenserben vor Reichs-Fürsten erkläret / sondern auch nach abgang dererselben ihre Vettern ingesamt deß Stammes und Wapens für und für / und zu ewigen Zeiten davor erkannt und gehalten werden sollen: quæ verba Carolus V. & Ferdinandus I. repetiere. Linea Principum Burggraviorum.

Scutum Burggraviatus Misniæ. §. XIV. Hi triplici utebantur scuto; medium aureum decussim nigrum referebat, notando Burggraviatui *Misniæ*: eique imponebatur galea coronata sustinens tabulam cum scutario typo octangulam, singulis angulis pavoninis oculatis pennis superbientibus. De hoc *Burggraviatu ista M. Zeiller itiner. Germ. P. 2. p. 63.* ex *Laur. Peccensteinio*: Nach absterben deß letzten Herrn Heinrichs deß Jüngern Burggraffen zu Meissen / so keine leibliche Lehens-erben verlassen / die Regalien 1572. dem Römischen Reich / die Herrschafften aber zum theil der Cron Boheim / das meiste aber dem Churfürsten zu Sachsen heimgefallen / da allbereit zuvor Anno 1546. zwischen dem Hauß Sachsen und Reussen sondere transactiones erfolget / und durch Hertzog Moritzen von Sachsen damahls das Burglehen zu Meissen auffm Schloß gelegen / samt andern Adhærentiis und dem Schloß Frauenstein vor eine summa Gelds eingelößt / und der Herrschafft oder den Herrn Reussen der Titul / Fürstlicher Standt und Session damahls im Reich gelassen / auch darüber Revers-Brieff und sondere Pacta auffgericht / und also auffn Todtfall die nechsten Agnaten / als die Herren Reussen / auß sonderen Motiven præterirt worden / da solche zuvor jederzeit in gesamten Lehen gesessen / eines Stammens / Namens und Geblüts gewesen seyn.

Dein ad Saxones.

§. XV. Huic subjiciebantur duo scutula, alterum ad sinistram leone insignitum, quod Ruthenorum *gentile* est, cui insistit cassis coronata, cum πτερόμενη molossi bipertita ex nigro & argento: Dextra verò parmula tota *rubebat*, & ornabatur galea coronata, ex qua inter *duas alas rubeas* exurgebat *species virginea utraque manu alam apprehendens.* Ex quibus parmula repræsentat *regalia* principum s. vexillum prætorianum, quod principibus convenit, feuda imperii possidentibus: apex autem videtur respondisse dynastiæ *Engelsburg* in Bohemia, quam senior Burggravius utpote Cancellarius Bohemiæ ab Imp. Ferdinando I. obtinuit, post quem etiam filii possedere, sed morte ultimi ad coronam relapsa est.

Regalia.

Engelsburg.

Versibus descripta scutula Burggraviorum. † (Tabula octangula)

§. XVI. Hæc insignia Burggraviorum ita quidam descripsit M.C.W.F. 1573.

Imperii cervical † habet loca prima, venustè
Quod decoras pennis Pavo superbe tuis.
Crux hoc nigra secat: Cassis tenet altera: fulvus
Post nigra clypeus cum cruce tertia habet.
A dextra virgo rutila stat veste recincta,
E foliis Rutæ florida serta gerens:
Apprendens palma rutilantem qualibet alam,
Parma pedes vario picta colore tegit.
Occupat & dextrum latus haud ignobile scutum,
Quod tenebrosa suo clara rubore facit.
A læva sese canis acriter arduus effert,
Attollens binos fauce patente pedes.
Lingua cruenta procul cujus dependet ab ore,
Posterius pulcer corpus at umbo tegit.
Stat jubas quatiens fulvus Leo parte sinistra,
Cujus nigra truci sub pede pelta micat.
Occipiti diadema gerens regale: vetustæ
Hæc sunt Burggravicæ signa superba Domus.

CAPUT LXXXII.

De Rye March. de Varambon.

ARGUMENTUM.

1. *Scutum M. de Varambon.*
2. *Rye & Longvy.*
3. *Neufchastel. Montagu.*
4. *La Palu. Linea. C. de Bouligneux.*
5. *Varax. Geneve. Albret.*

§. I.

Scutum M de Varambon. CHristophoro de Rye de la Palu Marchioni de Varambon C. de Varax & de la Roche, Dn. de Neufchastel, inter equites aurei velleris *Ioh. Iac. Chiffl.* n. 376. illud assignat scutum;

ſcutum; ut ex majoribus quadris, in quas iſtud ſecatur, prima & quarta denuo quadripertita, prima & quarta in ſolo *rubeo baltheum argenteum*, ſecunda & tertia iterum in *rubeo aquilam argenteam*: ſecunda autem & III. porro quadripertita, 1. & 4. in *minio crucem argenteam quinque maculis nigris muris pontici* impreſſam, ſecunda & tertia *novem teſſellas, quinque aureas & quatuor cæruleas* continerent, impoſitâ quadræ huic alia parmula ex *vario vellere & minio* quadripertita. Toti autem ſcuto in media regione incumbit nova parma quadrifida, ex laterculis *cæruleis cum aquila aurea*, & *cæruleis baltheo aureo* ſignatis. Huic clypeo imponit *galeam* coronatam, quæ ſuſtineat *alas geminas aureas*, juncturis commiſſas: & lacinias appendit ex *auro & cyano*.

§. II. Ex his medium ſcutulum gentile eſt *Ryenſium*, cum *Lonviano* compoſitum, cum hoc ſit *baltheus*, illis in uſu *aquila*. Cæterum *Antonii* vel *Chriſtophori Lonviani* (de *Longuy*) Domini de Longepierre tres filiæ *Antonia, Ioanna, Ludovica* totidem fratribus *Ryenſibus* nupſere, *Ioachimo, Marco* & *Girardo*, ex quorum hoc deſcenderunt *Varambonii*. Rye & Longvy.

§. III. Quadra prima major baltheo Novum-Caſtrum ſ. *Neufchaſtel*, & aquilâ *Montacutium* Dominium deſignat. *Ioannes Novicaſtrius* Theobaldi Dom. Novicaſtri filius minor *dynaſtiam Montacutiam* tenuerat, & ad filium Ferdinandum tranſmiſit, hic *Annam* genuit, quæ *Antonio* ſeu *Chriſtophoro* Lonviano nupſit, & ex eo quod modo diximus tres filias totidem Rienſibus nuptas genuit. Neufchaſtel. Montagu.

§. IV. Quadra altera major *Paludanam* notat hereditatem. Ipſam familiam Paludanam crux argentea maculis muris Pontici notata deſignat, à *Petro Domino de Varambon*, equite, cujus 1158. memoria eſt, deductam. Hujus nepos *Guilhelmus Gerardum* & *Guidonem* genuit, duarum autores linearum. Illo natus *Amedeus* pater *Petri* & *Hugonis*, à quorum illo prior linea *Dominorum de Varambon* & *Comitum de la Roche* (quem comitatum Franciſco Varambonio uxor ſecunda *Margareta* heres ducta 1432. attulit) ab hoc prior linea Dominorum de *Bouligneux*; quæ per heredem *Annam* ad Varambonios delapſa. In priori illa Varambonia ultimus deceſſit 1533. *Ioannes*, relicto herede *Ioh. Philiberto* agnato. Hic à *Guidone* deſcendebat: cujus atnepos iterum *Guido* pater *Guidonis* & *Ioannis* fuit. Illo natus eſt *Hugo*, maritus *Gilbertæ* filiæ & heredis *Caſparis II. Com. Varaxii*, ductæ 1462. His genitus *Ioannes Philibertus*, Varamboniæ lineæ heres: qui tamen iterum ἄπαις hereditatem tranſmiſit ad agnatum, Joannis ſupra dicti pronepotem *Ioannem*, qui ex eo Comes *Varaxii* & *Rupis* (la Roche) Dominus *Varambonii* factus eſt, & *Mariam* atque *Franciſcam* genuit. Cum verò illa ex *Renato C. de Chalant*, hæc ex *Ferdinando* de *Lannoy* maritis non ſuſtuliſſent prolem, heredem habuere matrem *Claudiam* filiam *Simonis de Rye Dn. de Balançon*. Qua ratione ad Ryenſes tota hæc hereditas delapſa eſt. Superat tamen una adhuc Paludanorum linea, *Comitum de Bouligneux*, ex Stephano ultimi illius *Ioannis Com. Varaxii* patruo prognata. La Palu. Lineæ. C. de Bouligneux.

§. V. Quæ ſecundæ quadræ incumbit parmula, *Varaxiam* notat hereditatem: quæ quomodo Gilbertæ & Hugonis matrimonio ad Paludanos venerit, modo diximus. Ad eandem *Genevenſem* prætenſionem perveniſſe, indicio ſunt novem teſſellæ. Sed & aliquam Varaxiis cum *Albretanis* interceſſiſſe affinitatem, illud arguere poteſt, quod in media parmula duæ areæ totæ minio rubent, quod ſymbolum Albretanorum vetus fuit, antequam ex regia gratia accederent lilia Francica. Varax. Geneva. Albret.

CAPUT LXXXIII.

Domus Sabaudica.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ regii tituli & ornamenta.*
2. *Scutum Victoris Amedei Ducis.*
3. *Hieroſolymorum regnum. Reges. Luſiniani. R. Cypri. Inſula ad Venetos. Turcas. Jus ad Sabaudos.*
4. *Luſiniana familia.*
5. *Armenia.*
6. *Lucenburgum an Cyprus.*
7. *Saxoniæ ſymbolum vetus. Modernum. Angrivaria.*
8. *Ratio a deductione Saxonica. Ejus rationes.*
9. *Donum factum familiæ Bruiſet.*
10. *Ducatus Chablais. Auguſta.*
11. *Genevenſis Principatus. Comites. Marchiones de Lullins. Succeſſio ad Villarios. Sabaudos.*
12. *Prætenſio in civitatem Genevenſem ex Thuano.*

13. *Even-*

§. I.

Familiæ regii tituli & ornamenta. SErenissima familia *Sabaudiæ* Ducum (quam post alias luculentissime *Samuel Guichenonius*, ex quo pleraque hauriemus, descripsit) non affinitatibus solum verum etiam prætensionibus regii plerorumq; principum conditionem excedit. Unde *Celsitudinis* à 1545. qui eo tempore regum filiis peculiaris, & *Regiæ Celsitudinis* (*Altesse Royale*) titulus ab anno 1633. ab ea communiter usurpatur, quo tempore Dux *Victor Amedeus*, cum *Respublica Veneta* προεδρίαν ante eum affectaret, & illum assumsit, & *coronam* regum more istiusque exemplo clausit, & ea dispositione clypeum suum ordinavit, quam ex *Orontii Finei Brianvillii* libello (*jeu d'armoiries*) Duci dedicato pag. 65. repetimus.

Scutum Victoris Amedei Ducis. §. II. Scutum quadripertitum visitur: Prima quadra quadrifida iterum sectione totidem areolas exhibet *Hierosolymitanam*, argenteam cruce patibulata aurea, quam quatuor aliæ cruciculæ ejusdem metalli comitantur, insignitam, *Lusignanam* transversis decem tæniolis argenteis & cyaneis exaratam incumbente toti leone rubeo, falculis, lingua & corona aureis, (alii linguam cæruleam volunt) *Armeniam* auream leone rubeo, cujus lingua cærulea, corona & falculæ aureæ, ornatam, & quam *Lucenburgicam* dicunt, argenteam leone rubeo, cujus cauda bifida in decussim trajicitur impressam. Altera quadra bipertita est, hinc purpura (vel minio) tincta, in qua equinus pullus argenteus in lævam conversus effrenis ferocit, *Westfaliæ* notandæ, isthinc transversis fasciis aureis & nigris, quibus sertum rutaceum viride inducitur, exarata designandæ *Saxoniæ*, insitâ in imo areolâ triangulari argenteâ, tribus vaginarum cuspidibus rubeis pro *Angria* instructa. Quadrans tertius bipertitus hinc solo argenteo plinthidibus vel schedulis nigris consito leonem atrum falculis & lingua coccineis *Chablesio* indicando, isthinc nigro argenteum leonem, falculis & lingua item rubeis *Augustæ* signandæ inscribit. Ultima quadra denuo bipertita priori parte 4. cyaneis 5. aureas æquipollentes tessellas (symbolum *Genevense*) defert, altera argento candet, cephalo scutario rubeo, *Montisferrati* notæ. (quem *Geliot*. pag. 55. per errorem situ colorum opposito exprimit, qua ratione *Saluciæ* notarentur.) Toti incumbit parmula media rubea, impressa cruce argentea, *Sabaudiæ* δεῖγμα.

Hierosolymorum regnum. §. III. *Hierosolymitana* crux primam obtinet areolam. Ajunt eam, contra artis regulas metallica figura metallico solo inscripta, *Godofredo Bullioneo* datam esse procerum communi consensu, cum eum expugnata urbe Hierosolymitana ejus creassent **Reges.** regem. Fratri successit *Balduinus*, & huic nepos s. consobrinus *Balduinus de Burgo.* Inde successit *Fulco* gener ex *Andegavensibus*, huic filii *Balduinus III.* & *Almericus*, quo natus *Balduinus IV.* cui successit ex sorore nepos *Balduinus V.* & huic, quem veneno **Lusiniani.** credebatur sustulisse, vitricus *Guido Lusinianus*: Hunc captivum abduxit *Saladinus*, sed demum dimisit: tandem ei pro regni Hierosolymitani titulis, quos *Henrico Comiti Campaniæ* cederet, *Richardus Angliæ rex Cyprum* insulam, quam in itinere *Isaaco Comneno*

ejus

ejus tyranno, ob injuriose habitas Franciæ & Angliæ reginas, capto occupaverat, novumque *regnum* acquisierat, concessit 1191. qui successorem fratrē *Almericum* habuit. Inde *Ioannes de Brenna* Gallus ab uxore Violanta regnum *Palæstinæ* sibi vindicavit, ac demum cum filia *Violanta Friderico II.* dotale regnum vel ejus jus tradidit. In *Cypro* vero successit *Almerico* filius *Hugo*, huic iterum filius *Henricus I.* & nepos *Hugo II.* Cum hic 1267. *anno* decessisset, eum assumto *Lusiniano* nomine (quem tamen *Thuanus* L. 49. p. 910. ex eadem priori gente fuisse censet) excepit *Hugo III.* ipsius amitâ Isabellâ atque *Henrico Antiocheno* (ex Antiochiæ principibus, qui à Raymundo Aquitano descendunt) natus. Inde secuti sunt filii *Ioannes*, *Henricus*, *Amalricus*, & ex *Guidone* nepos *Hugo IV.* Patri & avo successere *Petri* duo; & *Petro* s. *Petrino secundo* 1381. patruelis (quem *Thuan. d. l.* patruum fuisse putat) *Iacobus* pridem *Cypri Seneschallus*; Jacobus filium habuit successorem *Ioannem* s. *Ianum*, hic alium *Ianum* s. *Ioannem Carolæ* parentem. *Carola* heres *Cypri* & *tituli Hierosolymitani* nupta primum *Iohanni Portugallico* Conimbricæ Duci, altera vice *Ludovico Sabaudo C. Genevensi* 1458. post patrem coronata quidem est, sed dein à fratre notho *Iacobo*, qui Episcopus *Nicosiensis* fuerat, auxilio *Soldani Ægyptii*, cui regnū hic tributarium reddidit, expulsa est. *Iacobus Catharinam* s. *Marci Cornari* s. *Cornelii* Veneti à Senatu Veneto adoptatam firmandæ novæ potentiæ duxit. *Postea* (verba Thuani sunt d.l.) *cum anno* 1470. *moreretur uxore gravida relicta, omnis administratio tradente regina in Senatus Veneti potestatem venit, qui & Catharinæ per* Marcum Cornelium *patrem &* Aloisium Bembum *avunculum persvasit, ut Venetias se conferret, quo & secum adduxit Ianum, Ioannem & Carlotum ex nobilibus Concubinis susceptos à Iacobo filios, qui inibi perierunt. Illa vero Iacobo posthumo filio paulo ante mortuo regnum Senatui donavit, ad cujus successionem nothi illi, quos dixi, ordine à marito vocati fuerant, & post eos proximus ex Lusiniana familia. Atq; hoc est jus, quod sibi Veneti in eo regno vindicant; quodq; 90. circiter annos, haud justiore fortasse titulo quam Romani olim, tenuerunt.* Demum eadem insula à *Turcis* eorum potestati 1570. erepta est. Cæterum *Carola*, cum 1487. moreretur, Sabaudiæ Duces, qui alioquin ex amita ejus Anna descendebant, heredes instituit: inprimis verò *Carolum* Ducem, qui 1488. *titulum* assumsit, & ea de causa *Soldano Babylonis* scripsit: post eum filius *Carolus Ioannes Amedæus* in prætensionem successit. Huic agnati, ex quibus *Carolus III.* frustra à Venetis insulam reposcit 1530. sed illud responsi nactus est: *Cæli cælorum Domino, terram autem dedit filiis hominum.* Hujus nepos *Carolus Emanuel* 1601. *Cyprios* tentavit, spe ductus, *Archiepiscopi* ope insulam recipiendi, sed 1608. cum tesante tempus expectantium impatientia emanasset, Archiepiscopus aufugere coactus est. Hæc fere Cypriæ successionis, qua ratione illa ad Sabaudos delata, series est. Porrò *Hierosolymitanum titulum* dicuntur à *Brianvillio Cyprii* resumsisse, *Conradino Svevo* extincto. De Hispaniæ regum & ducum Lotharingiæ atque aliorum in *Hierosolymitanum regnum* prætensione diximus cap. 38. n. 46. 48. c. 58. num. 6. 24.

R. Cypri. Insula ad Venetos. Turcas. Jus ad Sabaudos.

§. IV. Alter laterculus primæ quadræ *Lusinianam* familiam designare dicitur. Quamvis *Geliot. indic. armor.* p. 56. & *Chiffl. Eq. A. V. insi. n. 56. Cyprum* interpretentur. Cæterum *Lusiniana* familia à quodam *Hugone Venatore* dicto, cujus filius *Hugo II. Lesignem* s. *Lusignan* in Pictonibus condidisse legitur, deduci amat. Primogenita linea 13. ordine muneravit, quibus *Hugonis* nomen fuit, quorum posteriores *Comitatum Marchiæ* tenuerunt. Ultimi frater *Guido* comitatum Philippo Regi Franciæ donavit. Qui regnum *Hierosolymitanum* & *Cyprium* rexere *Guido* & *Almericus*, & qui *Iaphæ* ac *Cæsareæ* comes fuit *Godofredus*, *Hugonis VIII.* fratres fuere. De successoribus §. proximo actum. Cæterum *Lusinianum* nomen dein ab Aquitanis, qui in jus & regnum successere, assumtum est, cumque hoc arma.

Lusiniana familia.

§. V. *Armeniam* proximo leone notari diximus, quæ in Asia amplissime protenditur, & suos habuit reges: Ex quibus *Leonis* s. *Livonis* filiam *Isabellam* duxit *Amalricus Lusinianus R. Cypri*, unde avo successit *Hugo*, huic filius Joannes, qui Franciscano cucullo assumto fratris *Amalrici* filio *Leoni I.* regnum concessit: huic successit *Leo* s. *Livo II.* quo natus *Leo III.* quem Saraceni expulere, unde in Francia, quo se receperat, 1393. decessit. Eo mortuo *Iacobus* agnatus rex Cypri titulum adjecit suis, & posteris reliquit, ex quibus eum *Carola* etiam *Sabaudis* transscripsit: Armenia tamen jam diu sub Turcarum imperio gemente. Leonis *δάγμα Brianvillius* ei causæ ascribit, quod plerisque regibus *Leonis* fuerit nomen. *Varenn. R. d'arm. P. 2. p. 283.* Armeniæ regibus attribuit in parma rubea tres damas (Dains) ex argento, auro coronatos.

Armenia.

Lucenburgum an Cyprus. §. VI. Proxima areola leone rubeo insignis *Lucenburgia* esse à plerisque (in quibus etiam *Chifflet. Eq. A. V.* n. 56.) asseritur. Sed nec quid Lucenburgia gens in Cypro potestatis habuerit, vel ullam ejus cum istis Regibus reperio affinitatem: Tum Lucenburgi δῆγμα haudquaquam est leo in argenteo scuto, sed ipso *Brianvillio* (qui tamen hic quoque communem opinionem refert) teste p. 157. Leo talis parmæ fasciis quinis argenteis & cyaneis exaratæ inscriptus. An forte dicemus, hoc leone proprie notari *Cyprum?* Licet Brianvillius toto isto quadrante & symbolis una sumtis *regnum Cyprium* notari perhibeat. Cæterum primum hunc quadrantem assumsit Dux *Victor Amedæus* aliorum locorum, quæ non amplius possidebat, notis expunctis, teste *Menestr. ver. art. du blas. p.* 345.

Saxoniæ symbolum vetus. §. VII. Proximus quadrans symbola *Saxonica* defert: & primo quidem *equum effrenem*, qui *veterum Saxonum* symbolum fuit, quemque ex nigro Witikindus post baptismum candidum gestare cepit. Idem nunc quoque in *Brunsvicensium* Ducum galea, tum *Westphaliæ* designandæ in Coloniensis Electoris scuto salit. Fasciæ cum serto rutaceo *alterius Saxonicæ* ex *Ascaniis* gentis δῆγμα fuit, nunc pariter Misnicæ. Inde vocatur *Saxoniæ modernum symbolum*. **Modernum.** Errant vero, qui equum *superioris*, sertum *inferioris* Saxoniæ symbolū interpretantur. Nam superiori circulo Saxoniæ annumerantur, qui serto utuntur: Brunsvicenses, qui equo, inferiori. **Angrivariæ.** *Angrivariæ* (cui Witikindus imperavit) notas itidem in Saxonici Lauenburgici s. Saxoniæ inferioris Ducis scuto videre est: quas tamen alii non extremitates vaginarum sed scarabæi majoris cornua bisulcis dentata forcipibus existimant. Ita *Chiffl. Ins. Eq. A. V.* quem ob hoc *Ferrand. Epinic pro lil. p.* 108. reprehendit. Verum supra *c.* 5. *n.* 6. 7. ex Celeberrimi Viri sententia communis illa sententia de Angrivariæ hac nota in dubium revocata, & illa tessera comitatui Brenensi asserta est.

Ratio à deductione Saxonica. §. VIII. Hunc quadrantem assumsit Dux *Emanuel Philibertus* (qui tamen ap. *Chiffl. Ins. Eq. A. V. n.* 193. simplicem tantum crucem gestasse perhibetur) testandæ *origini Saxonicæ*. Nam perhibetur *Beraldus* s. *Bertoldus* primus *Sabaudiæ* & *Maurienna* comes à *Witikindo* descendisse. Gradus deductionis ab aliis alii recensentur. Hanc assumtionem improbat *le Labour. orig. des arm. n.* 52. inter alia hoc argumento, quia si à Witikindo descendant, areola cum serto rutaceo assumenda non fuerat, quæ non *Witikindeorum* sed *Ascaniorum*, & diu post Beraldum Bernardo Ascanio sertum illud concessum fuit. Imo si moderni Saxones dare voluissent, existimat in præjudicium Ascaniorum s. Anhaltinorum dari non potuisse. Præterea ipsa à Saxone Witikindo deductio haud adeo liquida est. Certe cum Celeberr. *Sam. Guichenonius* 1661. historiam domus auspiciis Ducis ediderit, vix ambigo, quicquid probandæ deductioni antiquæ in tabulario principis repertum fuerit, ei esse communicatum: nec tamen alias rationes vel fundamenta adducere potuit, quam istas: **Ejus rationes.** 1. Traditionem. 2. Suffragium plurium autorum non unius nationis. 3. Insignia veterum Mauriennæ comitum, quæ fuerint aquila, cujus usus etiam veteribus è Saxonica gente Imperatoribus fuerit. 4. Mauritium tutelarem sanctum & Saxonibus & Sabaudis esse. 5. Legem Salicam utrobique receptam. 6. Familiam utramque, ut se consanguineos invicem agnoscant, amice consentire. In examinandis his rationibus non laborabo, sed peritioribus illas examinandas relinquam; vereor autem, ut quod volunt solidorum fundamentorum avidis persvadeant. Sed in omni hoc argumento etiam apud alias stirpes forte frustra, ubi in antiquitatem plurium seculorum ascenditur, rationes exiguntur, quæ omni dubio vacent.

Donum factum familiæ Bruiset. §. IX. Hoc observaverim, antequam hinc abeam, *Carolum Emanuelem* Ducem familiæ *Bruiset* Dominorum *d'Onas* id gratiæ suæ dedisse documentum, ut gentilitio scuto cæruleo *cuspidibus tribus aureis* ex *latere sinistro in dextrum* ductis bipertito, *tribus byzantinis aureis* pedi ejus inscriptis imponerent *caput argenteum Angrivariæ triplici symbolo rubeo* impressum, teste Guichenonio.

Ducatus Chablais. §. X. In quadrante tertio primus palus *Caballiacum* s. *Chablesium* ducatum notat (uti etiam memorat *Chifflet. Ins. Eq. A. V. n.* 247.) quem (constantem ditione ad meridianum latus lacus Lemani, ubi olim Antuates, nunc Tononum, Aguianum) ab Imperatore, *Humberto Albimano* donatum perhibet *Guichenonius*: **Augusta.** alter *Augustæ* ducatum, ab *Augusta Prætoria* ad Duriam in Alpinis sita dictum. Hunc idem autor perhibet circa 1032. *Oddoni* comiti obtigisse, ab uxore *Adelaide Marchione Segusii* seu *Susiensi*

cum

cum Turino & aliis ejus tractus. Ducatus autem eos fecisse fertur in Amedei IV. gratiam *Fridericus II.* Imperator.

§. XI. In quadrante ultimo prima areola *Genevensem* aut *Gebennesium* potius comitatum, vel quo nunc axiomate est *Principatum*, designat, cujus metropolis *Annecium* s. *Nicy*. *Comites Genevæ* deducuntur à quodam *Ratberto*, qui circa 890. vixit. In ejus posteris *Guilelmus III.* Comes Genevæ ex primo cum *Agnete Sabauda* matrimonio *Amedeum III.* Comitem & ex secunda conjuge *Emeralda de la Frasse*, *Petrum* Dominum de Balaison genuit: Ex hoc prognati *Marchiones de Lullins*, ex quibus ultimus 1662. vivis excessit *Albertus Eugenius*. *Amedeus III.* autem præter *Robertum*, qui sub *Clementis VII.* nomine *Pontifex* & post fratres Comes fuit, genuit *Amonem III. Amedæum IV. Ioannem* & *Petrum* comites: quibus sine liberis extinctis successit ex sorore *Maria* nepos *Humbertus IIX.* Dn. de *Thoire* & de *Villars*: hic demum 1401. eundem comitatum 45000. aureis reliquit *Amedæo VIII. comiti Sabaudiæ*. Contradixit vero successioni Thoireæ *princeps Arausionensis* Joannes Cabillonius, maritus Mariæ natæ Raymundo Balcio & Joanna ultimorum Genevæ comitum sorore.

Genevensis principatus. Comites.

March. de Lullins.

Successio ad Villarios. Sabaudos.

§. XII. Cum autem non tantum Domus *Nassovio-Arausionensis* hodie etiam in insignibus Genevense δεῖγμα veteris prætensionis indicium gestet, verum etiam inter *Ducem* & *civitatem Genevensem* gravissima sit disputatio, illo sibi jus in ipsam Genevam urbem asserente, cui juri civitas contradicit, neque unquam in se verum *Gebennesium* comitatū, hoc est, tractum vicinum (*Genevois*) Ducum vel Comitum Sabaudiæ, sed in se *Episcopi* potestatem fuisse, hac autem excussa plenam libertatem esse contendens: operæ pretium est, integrum, qui de controversia hac agit, *Thuani* locum huc transferre, ex L. 125. ubi tota utriusque partis disputatio & ad argumenta responsiones fusius referuntur: Ita autem habent p. 725. seqq. Geneva, *quam ex veteri inscriptione equestrem civitatem olim dictam volunt, post eversum Imperium Romanum & novum à Francogallis nostris in Occidente fundatum*, sub ejus patrocinio diu libertatem servavit, aquilæ, cujus imago etiam nunc pro valvis majoris templi visitur, & ad Caroli Magni tempora refertur, aliis veluti defensa, quousque exortis in Imperio discordiis civilibus, cum à Cæsaribus desereretur, ad Episcopos, quorum tunc etiam in iis, quæ ad civilem jurisdictionem spectabant, magna auctoritas erat, confugit. *Dein nova inter Episcopos ipsos & vicinos Sabaudiæ comites suborta diffidia urbem miseram semel atque iterum incendio vastatam varia peste destruxerunt. Iuris autem quod Sabaudus sibi arrogat, hæc fere testimonia & argumenta ante triennium statim post pacificationem Vervinensem, cum VIIbr. mense Hermancæ ab utraque parte conventus indictus esset, ejus delegati in medium afferebant:* Petrum *videlicet ex antiquo* Genevensium *comitum stipite ultimum Anno* CIↃ CCCXCII. XXIV. *Mart. heredem universalem instituisse* Humbertum Villarii comitem *ex sorore nepotem, qui post avunculi mortem Genevensem comitatum crevit, & ejus investituram à Venceslao Cæsare tertio post anno exeunte obtinuit. Humbertum dein* CIↃ CCCC. *post anno mense Martio morientem, cum nullos ex se natos haberet, postumos instituisse, & iis deficientibus* Odonem Villarium patruum; *qui cum hæreditatem anno sequenti adiisset; V. Augusti mox comitatum Genevensem titulo venditionis in Amadæum Sabaudum transtulisse. Amadæum autem, ut emptionem à se factam novo jure confirmaret, ejusdem comitatus denuo investituram à Sigismundo Cæsare impetravisse anno* CIↃ CCCCXXII. X. *Kal. VIIbr. cum vero de comitatu Genevensi quasi morte Petri ad imperium devoluto ab Imperiali Syndico controversia Amadæo facta esset, & Arausionensis princeps eundem comitatum quasi Petri ab intestato heres vindicaret, Sigismundum apocha secreta Amadæo cavisse, si sententia secundum imperialem fiscum ferretur, fore, ut jus omne quod in comitatum Genevensem tanquam imperii beneficiarium ipsi competebat, ei successoribusque ejus bona fide attribueret. Quod cum contigisset, Sigismundum post sententiam latam novo instrumento apocham ratam habuisse, & anno sequenti* IX. *Kalend. IXbr. comitatum Genevensem Amadæo concessisse, &* Arausionensi interdixisse, ne comitis Genevensis titulos Sabaudo attributos sibi in posterum arrogaret. *Ex de republicum instrumentum confectum anno* CIↃ CCCCXXIV. IV. *Kal. Iun. Iam vero ante Sabaudiæ principes omne supremum dominium, jurisdictionem, ac jura regia, quæ imperio in eo competebant, à Cæsaribus habuisse; & vicarios imperii constitutos* Episcopo Genevensi *mandandum curavisse*, ut principes Sabaudiæ tanquam perpetuos imperii vicarios coleret. *Id à Carolo IV. anno* CIↃ CCCLVI. *decretum: cum jam ante ejusdem seculi* LVI. *idem Carolus*

Prætensio in civitatem Genevensem ex Thuano.

constituisset, ut appellationes à Genevensibus interposita coram Sabaudiæ Duce tanquam imperii vicario disceptarentur. Id jus à Maximiliano Cæsare in comitatum Genevensem, & nominatim in civitatem Genevam ejusque territorium Sabaudiæ Duci concessum esse, diplomate ea *de re condito* III. *eid. Maj. anno* cIↄ Iↄ XIX. *Secundum hæc anno decimo post pridie Non. Xbr. à Carolo V. mandatum Genevæ civitati ejusque Episcopo fuisse, ut omne obsequium Carolo Sabaudiæ Duci deferrent. Quod & idem Carolus anno sequenti cum vicarii titulo, a'iisque juribus plenius designatis confirmavit. Instrumento ea de re facto* III. *Eid. Mart. Idem juris sub Ferdinando & Rudolpho Cæsaribus fuisse, nec tantum Sabaudiæ principes jure ab antiquis Genevæ comitibus deducto & à Cæsaribus vicarii titulo confirmato niti, sed* etiam ad illud Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritatem accedere; *nam Leonem X. anno* cIↄ Iↄ XV. *diplomate idem jus Carolo Sabaudo tribuisse, & ab eo tempore Petrum Balmam urbis Episcopum ac ejus successores citra controversiam omnem fidei sacramentum dixisse.* Ita antiquorum comitum, Episcoporum, Sanctæ Sedis Apostolicæ, Imperii jura in Sabaudiæ Duces cumulata, totoque eo tempore, eos etiam ex Geneventium, ex ipsius Episcopi consensu omnia supremi Imperii jura in urbe exercuisse: *Gubernatores, Judices, lictores & apparitores cum Sabaudiæ insignibus instituisse; arcem & palatium in ea habuisse: monetam cudisse: delictorum gratiam fecisse: denique nullum non supremi principis munus obiisse usque ad annum* cIↄ Iↄ XXXV. *quo mutata religione & civili administratione Carolus simul & Episcopus & Imperator & Pontifex omni jure suo spoliati sunt. Contra Genevensium delegati disputabant, &* testamenta, hereditatum aditiones, repetitas altius Ducum origines, jurium cessiones, investituras missas facientes, ex iis nihil adversus civitatis libertatem colligi ajebant, aut sequi, comites Genevæ dictos seu potius Genevensis territorii quicquam juris in civitatem habuisse. *Quin potius eos semper Episcopis & Ecclesiæ fidei sacramentum dixisse, & utrinque beneficiarios per* CCCC. *amplius annos fuisse, civitatem vero ipsam semper liberam & imperialem fuisse. Id ex Friderici Ahenobarbi diplomate anno* cIↄ CLIII. *ad Arducium Episcopum directo, patere, quo confirmantur libertates illius Ecclesiæ, & contra earundem violatores bonorum proscriptio sancitur, parte Imperiali cameræ; parte ipsi Genevensi Ecclesiæ adjudicata. Eundem Fridericum nono post anno, cum* Bertoldus Zeringensis Dux *ab eo vicarii Imperii titulum impetrasset, quem in Gebennesii comitem transferre cogitabat, utrumque coram S. Imperii principibus increpitum, etiam jure suo,* quod subreptitia fraude quæsiverant, privasse, & supremum dominium denuo Episcopo ejusque successoribus attribuisse, ita ut ne de consensu quidem eorum auferri ab Ecclesia posset. *Id pragmatica sanctione in comitiis Imperii coram Zeringensi & Gebennesii comite consentientibus & deprecantibus decretum. Anno demum* cIↄ CLXXXVI. *Guilielmi tanquam Episcopi & Ecclesiæ Gebennensis beneficiarii omnem ditionem Nantelino Episcopo sententia in ipsum mense Septembri lata judicatam fuisse; post cessa dein Sabaudiæ comitibus à Gebennesii comitibus jura & actiones, semel atque iterū Sabaudos cum Episcopo anno* cIↄ CCXIX. *&* cIↄ CCXC. *transegisse, & se beneficiarios Episcopi & Ecclesiæ Genevensis professos esse; alia & fidei Episcopo à comitibus anno* cIↄ CCCXCVI. cIↄ CCCV. *jurata instrumenta extare. Et cum inter Blancam Gebennesii comitissam & Amedaum Sabaudiæ comitem de principatu Gebennesii, utrius esset, ambigeretur, & uterque Episcopo illius ergo fidei sacramentum dicere se paratum ostenderet, negatam eam ab Episcopo gratiam, quousque de jure ipsorum certo constaret; ex eo liquere diploma à Venceslao & Sigismundo Cæsaribus aliaque Imperiali subnixa instrumenta Sabaudiæ comitibus concessa annis* cIↄ CCCXV. cIↄ CCCCXXII. *& duobus sequentibus nullum præjudicium Ecclesiæ & civitati Genevensi facere potuisse;* neque plus eos juris in Ecclesiam & civitatem habere, quam à Gebennesii comitibus acceperint. Nam non Genevæ eos comites, sed Gebennesii dictos antiquorum documentorum fide constare, in quibus & plerumque nomen ab amanuensibus usu tunc inter eos recepto, contractum reperitur, ita ut eos non urbis, sed circumpositi territorii dominos fuisse appareat. *Nec obstare diplomata Caroli IV. anno* cIↄ CCCLV. *& undecim post annis concessa, quibus Celsitudinis Suæ decessoribus vicarii Imperialis titulus & jura regalia attribuuntur & confirmantur; nam ea alterius & multo antiquioris diplomatis & Friderico Ahenobarbo facti auctoritate subverti; quippe cum minime æquum sit, ut rescriptum non auditis partibus & à Cæsare obnoxio in gratiam cognatione conjuncti principis obreptitia fraude nec servato juris ordine concessum, tam solemni Friderici judicio partibus auditis & in*

publicis

publicis Imperii comitiis reddito prapolleat; id ipsum Carolum vidisse, qui se importunis cognati principis precibus victum ei vicarii Imperii dignitatem concessisse postea professus est, & cum rem eam Imperio summe detrimentosam agnosceret, contrario rescripto anno sequenti dignitatem illam Sabaudiæ comiti abrogasse, & jura pristina tam Episcopo quam civitati, quam nobile Imperii membrum vocat, competentia denuo confirmasse; *& anno demum* CIↃ CCCLXXVII. *cum Carolus IV. & Gregorius XII. P.R. urgerent apud comitem, ut declarationi, qua vicarii dignitas revocabatur, pareret, tandem eum acquievisse, eaque de re publicum instrumentum confectum fuisse: itaque cum eandem dignitatem postea anno* CIↃ CCCC. *Venceslaus in Amedæum VIII. qui primus Sabaudia Dux creatus fuit, contulisset, clausulam adjecisse, qua nullum Episcopo ejusve successoribus & civitatis libertatibus prajudicium propterea creatum iri significarat; postea Sigismundum eam rursus dignitatem Amedao abrogasse, eique enixe imperasse, ne quid contra jura regalia & libertates Ecclesia Genevensis, quam insigne Imperii membrum itidem appellat, attentare prasumeret: id anno* CIↃ CCCCXII. *&* CIↃ CCCCXX. *decretum. Itaque Ludovicum Sabaudia Ducem anno* CIↃ CCCCLV. *enixe officialibus suis mandasse, ne quid in Geneva civitatis libertates ac jura admitterent, & quaque adversus ea facta unquam fuissent, irrita esse voluisse. Idem Carolum II. Sabaudia Ducem anno* CIↃ CCCCXXXIX. *constituisse. Nec proinde in contrarium* Maximiliani, Caroli V. *&* Rodolfi *diplomata adduci*, quippe partibus non auditis & per errorem concessa, totque pragmaticis antiquioribus cum causæ cognitione factis repugnantia, & posteriotibus ab eodem Carolo conditis abrogata. *Nam eum à Gallis minime metuentem anno* CIↃ IↃ XXX. *publico instrumento monuisse Genevenseis, ne quid in perniciem Episcopi, Ecclesia, ac civitatis à Sabaudia Ducibus inducti facerent; atque anno decimo post, cum jam una cum religione civilis administratio mutasset, eos denuo monuisse, uti pristinam jurisdictionem & libertates à decessoribus suis Geneva tanquam civitati Imperiali concessas tuerentur. Nec pluris faciendam ea in re* Leonis X. *P.R. auctoritatem, quippe qui nec competens partium judex sit, nec auditis partibus de causa pronunciaverit. Nam Caroli astu, qui opima sacerdotia Petro Balma erepta vi majore retinebat, id Episcopo assentiente, ut suum recuperaret*, ab amico Pontifice & nihil principum gratiæ negante diploma hoc emendicatum fuisse; *nihilque juris per illud Sabaudia ducibus accessisse. Et aliunde constare*, quousque in generali & libero Concilio de potestate Romanæ Sedis in dubium merito à compluribus revocata decretum sit, plerasque civitates & provincias imperiales apud Helvetios, in Germania, Belgio; multa etiam regna ut Anglicanum, Scoticum, Danicum, Svecicum, LX. ab hinc annis à Pontifice defecisse, nihilque ejus auctoritati aut Episcopis præsulibusque Pontifici subditis deferre; *Idque ut facere possent, prudentissime in Imperii comitiis, ac pracipue Norimberga anno* CIↃ IↃ XXXII. *decretum esse. Et tamen si prisca repetantur tempora, Hadriani IV. anno* CIↃ CLVII. *& Sixti IV. anno* CIↃ CCCCLXXXIII. *rescriptis privilegia ac libertates à Friderico Ahenobarbo concessas revocationes memoratas vicarii Imperialis à Carolo IV. factas confirmari. Et Felicem V. antea Amedaum dictum & Sabaudia Ducem, insigni diplomate anno* CIↃ CCCCXLIV. *libertates & immunitates civitatis laudare, &* copias à Genevensibus submissas non ex officii necessitate, sed amice & pro jure fœderationis ac viciniæ concessas interpretari: *quod vero additur*, plures civitatis Episcopos Sabaudiæ principibus *fidei sacramentum dixisse, id nec documentis certis probari; nec verosimile fieri, cum tot contraria instrumenta in medium afferantur*; neque si qui fuerint, qui metu aliave de causa tam ignaviter peccaverint, in argumentum duci posse, aut quidquam juris id Sabaudiæ Ducibus tribuere, cum diserte *Friderici diplomate* cautum sit, ne Episcopi supremum illud dominium alienare possint; idque ipsi se religiose servaturos civitatis Syndici statim in inauguratione sua promittant; *Neque proinde nisi insigni perjurio ab ea veluti cum civitate inita pactione recedere valeant. Idem transactione inter Ioannem Patriarcham Constantinopolitanum Genevensis Episcopatus Administratorem & Syndicos civitatis temporibus Martini Pontificis anno* CIↃ CCCCXX. *prid. Kal. Mart. facta confirmari. Et multa in contrarium produci documenta, quibus de jure ac libertate civitatis, & de fide à comitibus Gebennesii & deinde à Sabaudia principibus jus ab illis habentibus prastita Ecclesia Genevensi constat: nam Thomam Maurienna comitem, à quo principes Sabaudia, qui hodie sunt, genus ducunt, anno* CIↃ CCXI. *instrumento publico profiteri, regalia jura ad Ecclesiam pertinere; Gulielmum deinde octavo post anno contractu cum Amedao Episcopo Genevensi inito, se tanquam hominem ligium sub*

ejus defensione subjecisse, & investituram ab eo cum annulo tanquam beneficiarium accepisse. Humbertum Episcopum quinto rursus post anno cum Amadæo Gebennesii comite ita transegisse, ut Episcopo omnem jurisdictionem, monetæ, portorii, pastionis, proscriptionis & hujusmodi jura competere agnoverit. Humbertum *denique Granmontanum Episcopum cum eodem Amadæo anno* cIↄ ccLV. *itidem transegisse, eaque pactione convenisse, ut nihil juris in civitatem comes haberet: secundum hæc sententia Imperiali Guilielmo Lornæo Episcopo tanquam supremum dominium habenti ob non præstitam fidem ab Humberto Villario Gebennesii comite & debita jura minime persoluta, præfecturam Terneriam adjudicatam anno* cIↄ cccxcVIII. *Kal. VIIIbr. Amedæum deinde VIII. de quo diximus, ratione Gebennesii comitatus Episcopo fidei juramentum solemni ritu ante majus altare S. Petri dixisse; ad jus itidem supremi dominii confirmandum non mediocriter facere, quod cum Syndici civitatis quasdam circa Pontem Auræ terras à Moncanuti regulo emissent, Ludovicus Sabaudiæ Dux Felicis P. filius non solum venditionem ratam habuit, sed omne jus in illas, quod habebat, supremi dominii ultro cessit, id proculdubio non facturus, si cum hominibus suis, hoc est, beneficiariis contraxisset. Idem & fœderationes cum Amedæo comite à Genevensibus anno* cIↄ ccLXXXV. *& postea cum Episcopo & Ecclesia ab Amedæo eodem &* Hugone Delfino *Fossiniaci regulo anno* cIↄ cccVII. *initas arguere. Demum temporibus Petri Balmæ Episcopi, de quo jam dictum est, & ex ejus consensu fœdus ictum cum Bernatibus & Friburgi pago. Et cum Sabaudus de* jure suo in Helvetiorum pagos & S. Galli fœderatos, & Valesiæ arbitros tam ab ipso quam à civitate delectos compromisisset, sententiam anno cIↄ IↄXXX. secundum Genevenseis Syndicos latam esse, *& inter belli à Francisco I. adversus Carolum Sabaudiæ Ducem conjunctim cum Bernatibus, Friburgi pago, & Valesianis suscepti causas numerari, quod ille Genevensium libertatem oppressum iret.* Itaque Henricum III. ejus nepotem anno cIↄ IↄLXXIX. renovato cum Bernatibus & Soloturnensibus fœdere, in eo Rempublicam Genevensem comprehendisse, ejusque patrocinium ab eo tempore reges Christianissimos suscepisse; postremo quod de ingressu, de arce, & in urbe principum Sabaudiæ habitatione, ac monetæ jure, *gubernatorum & apparitorum institutione, gratiarum beneficio, ab altera parte addebatur, sic Genevenses diluebant, ut dicerent, neque arcem unquam eos in urbe habuisse, & quæ vocatur ab illis arx, pro carcere publico olim fuisse. Idem quantum ad gubernatores & apparitores spectabat, dictum intelligebant: de monetæ autem jure distinguendum ajebant.* Nam jus monetæ nunquam in urbe, tantum in S. Gervasii suburbio, loco qui vulgo monetæ campus dicitur, comitibus fuisse, cum effigie & inscriptione S. Petri, cujus memoriæ majus templum consecratum est, ut vel ex eo appareat, comites Ecclesiæ beneficiarios esse; & conditione adjecta, ut puram monetam cuderent, & Episcopus dimidiam emolumenti partem caperet. *Quod ex fidei à Ludovico Sabaudo tanquam Vaatensis pagi regulo præstitæ instrumentis annorum* cIↄ cccVIII. *&* cIↄ cccXLIII. *patet, eodem pertinere protestationes ab Audomaro Episcopo anno* cIↄ cccXCVI. *interpositas, quod Amedæus VII. Sabaudiæ comes moneta Anicii cudendæ sibi jus sumeret: quo & patet, ipsum Amedæum amice rogatum, ne quid contra Ecclesiæ jura attentaret, benigne annuisse; neque item de gratiarum beneficio convenire; cum contra constet, anno* cIↄ ccccLIII. *reo à Syndicis civitatis ad mortem damnato Thomam Episcopum vitæ gratiam fecisse; & si quid tale Sabaudiæ principes fecisse comperiantur, id jure ad præsens honorifice ab Episcopis delato factum, non ut ex eo illi jus perpetuum sibi arrogare possent: quod* idem de habitatione in urbe dici possit; quod nunquam nisi precario & concessione ad tempus illis licuit, ut in ea tanquam in alieno territorio suburbicariæ regioni, quæ ipsorum erat, jus dicerent, *id ex actis compluribus ac libellis annorum* cIↄ ccccLX. cIↄ ccccLXIX. cIↄ Iↄ VIII. cIↄ Iↄ III. cIↄ Iↄ XVII. *probari, quibus Sabaudiæ principes ad jus subditis suis dicendum, statuta publicanda, sibi & ministris suis in urbem venire ut liceret, à Senatu & Syndicis petebant, minime id facturi, si ullam in ea jurisdictionem habuissent. Et hæc ita utrinque inter partes jactata,* possessionis commodo semper penes Senatum Genevensem pro juris certi titulo remanente; *adeo ut cum V. post anno Vtili mense ad Iuliani-fanum delegati de pace convenissent,* nulla jurium reservatione facta Sabaudus consenserit, ut pax cum Genevensibus facta Verviniensi pacificatione comprehensa intelligeretur. *Præter ea, quæ modo memoravi, scriptor ampullatus Equitis Sabaudi, qui Butetus Claudii Buteti à nostro Ronsardo ob doctrinam olim laudati F. esse perhibetur, multa instrumenta ac documenta cumulat,* quibus comi-

tes

tes Genevæ tanquam Sabaudiæ comitum beneficiarios fidei sacramentum iis dixisse confirmat; *ut Amedæo II. circa annum* cIↃ CXC. *Petro item Thomæ F. anno* cIↃ CCCLXVI. *ac Amedæo magno anno* cIↃ CCCLXXXVII. *ac sexto post anno in celebri non solum Franciæ sed Germaniæ procerum conventu, cum ambigeretur de comitatu Genevensi, cui ejus ratione fides deberetur, secundum Sabaudiæ principes pronuntiatum fuisse. Deinde cum Delfino Viennensi Amedæus Gebennæ comes fidem obstrinxisset, instrumento ea de re solemni confecto anno* cIↃ CCCXXIX. *fidem debitam Amedæo V. comiti Sabaudiæ denuo præstitisse, & XXVI. post anno Delfinum juri per contractum illum quæsito publica testatione, cui Ioannes Rex per Æmarum Valentiæ & Diæ comitem à se delegatum intervenit, renuntiasse; secundum hæc Amedæum à Carolo IV. Cæsare jura à Delfino cessa eodem anno impetrasse, quod vero postea anno* cIↃ CCCCI. *Amedæus VIII. ab Odone Humberti Villaregii F. Gebennæ comitatum comparaverit, & anno* XVI. *post à Mahaltide, id non eo factum, quod non antea supremum ejus dominium obtineret; sed quod complures adhuc essent in illo tractu reguli, qui quamvis fidem Sabaudiæ principibus deberent, & præstarent, tamen jus illud proprietatem & singularium rerum possessionem multifariam in dies imminuebant; quos proinde Genevensi ditione expelli, Sabaudiæ principum maxime intererat, verum hæc & alia scripto illo comprehensa inter alias personas acta absentibus Episcopis, neque consentientibus: & Butetus ipse, sive quis alius libri auctor est, ingenue fatetur*, jus supremi dominii in civitatem Genevæ Episcopos semper controversum Sabaudiæ principibus reddidisse, ac penes se retinuisse, donec mutata religione Syndici, qui sub Episcopali auctoritate libertatem antea tuebantur, proprium illud sibi fecere, & ejectis Episcopis sub Imperii patrocinio, cujus insignia monetæ suæ ab eo tempore imprimunt, rempublicam administraverunt. *Tantum Thuanus.* Confer *Limn. jur. publ.* 5, 14, 13.

§. XIII. Ex his prolixius adductis patet, quæ utrinque allegata sint. Inde 1602. impetus noctu in urbem factus, & parum abfuit, cum ducenti scalis conscensam jam intrassent, ut in potestatem eam redegissent: sed caruit tamen consilium eventu, & regis Francici interpositione inter partes conventum est. Conf. *Thuan.* L. 129. p. 884. seq. Ita hactenus urbs libertatem, Dux juris sui prætensionem servavit. **Eventus.**

§. XIV. Ultimus laterculus *Montisferrati* principatum denotat Lombardia, Pedemontio, Mediolanensibus, Genuensibus & Parmensibus cinctum. Quod ejus *Principes* attinet, primum notatum lego gentis autorem Comitem *Guilelmum I.* cognomine *Archisium*, quem si communem sequimur traditionem è *Saxonibus Witikindeis* derivare esset necesse: hoc genitus est *Alramus*, quem Otto Imp. 967. Marchionem *Montisferrati* crearit: quo inprimis geniti *Guilelmus* & *Antelmus.* Hic Marchio *Vasti* dicitur ex se dedisse *Cevæ, CraveZanæ, Saluciarum, Carretti, Savonæ, &c.* Marchiones. *Guilelmo* autem editi sunt reliqui Montisferrati Marchiones. In his *Guilelmus V.* cognomine *Longa Spata* Comes *Iaphæ* & pater *Balduini V. regis Hierosolytani* fuit (vid. §. 2.) fratres quoque habuit *Bonifacium* ac *Rainerium* Reges *Thessaliæ*, necnon *Conradum*, qui *Isabellam Hierosolymitanam* uxorem habuit, matrem *Mariæ*, quæ *Ioanni Brennensi* regni Hierosolymitani jus attulit. *Bonifacio* editi sunt *Demetrius Rex Thessaliæ*, qui 1227. moriens jus suum *Friderico II. Imper.* reliquit, & *Guilelmus VI. Marchio*, pater *Bonifacii IV.* cognomine *Gigantis*, titulo quoque *Thessaliæ* regis: hic *Guilelmi VII.* pater fuit, avus *Ioannis*, qui 1305. moriens *Alberanorum*, ut vocant, gentem clausit, herede Marchionatus sorore *Violanta Andronico Palæologo Imperatori Constantinopolitano* nupta. Hic pater fuit *Michaelis* Imperatoris (à quo reliqui Augusti, qui Constantinopolim rexerunt, donec ea urbe capta Imperium orientis 1453. Muhammed Turcicus Imperator everteret. In ea expugnatione Constantinus XV. ultimus Imperator interiit) & *Theodori*, qui ex successione materna *Montisferrati* Marchio fuit, & reliquorum Marchionum sator: qui defecere in *Bonifacio* 1530. & ejus patruo *Ioanne Georgio* 1533. extinctis. **Montisferratum.** **Marchiones ex Alramidis.** **Ex Palæologis.**

§. XV. Jus Sabaudorum in hunc principatum quod concernit, non uno illud fundamento nititur, primum tamen *Victorem Amedæum* titulis hunc suis adscripsisse observo. Rationes successionis quæsitæ sunt illæ: 1. *Violanta* s. *Iolanda* Theodori Palæologi Marchionis Montisferratensis filia *Aymoni Comiti Sabaudiæ* 1330. ea lege nupta est, ut succederet, ubi masculi defecissent (*con espressa conventione, che mancando in qualunque tempo la sua linea mascolina nel Monferrato la detta Violante sua figliuola o* **Controversia cum Mantuanis de Montisferrato.**

morta

mortalei i descendenti, ut verba sunt *Ioh. Bapt. Capriat. histor. L. 1. p. 15.*) Casus autem hic, licet serius, evenit morte Joannis Georgii. Unde Theodoro, non ultimo defuncto, Sabaudi succedi volebant. 2. *Ioannes IV. Marchio* ab *Amedæo Sabaudiæ* Duce dicitur principatum suum feudo recepisse. Unde ejus posteris & successoribus masculis deficientibus ad feudi Dominum reverti debebat. 3. *Caroli Ducis* uxor *Blanca* fuit Guilelmi M. Montisferrati filia, ob cujus dotem & testamentum novæ controversiæ. 4. Mortuo 1612. *Francisco Gonzaga Mantuano* Duce Sabaudi genero, cum exclusa nepte, filia Francisci, *Ferdinandus Cardinalis* frater ejus succederet, novæ turbæ, ac avus Dux Sabaudiæ neptis causam tutari, tum antiquas revocare prætensiones cæpit. Confer *Capriat. d. l.* Quis successus causæ & eventus fuerit, videlicet ut Mantuanus Dux principatum teneret, certis tamen ex eo locis (in quibus præcipua *Tridinum* s. *Trino, Alba Pompeja*, &c.) Sabaudo etiam concessis, retulimus c. 29. n. 5.6.7. Ubi etiam ex Capriata controversiæ rationes & historiam fusius adduximus. Nec hic repetimus.

Crux Sabaudiæ an à Rhodiis? §. XVI. Ipsam *Sabaudiam* notat scutulum medium *rubeum* cum *cruce argentea*. Traditio communis hactenus fuit, *Amedeum III.* vel *IV.* cognomine *Magnum* Sabaudiæ comitem 1310. adversus Turcas asseruisse Christianis *Rhodum*: quam ob causam ei equites Rhodii vel Hierosolymitani concesserint crucem suam cum dictione F. E. R. T. quæ juxta singulas literas denotet: *Fortitudo Ejus Rhodum Tenuit*. Vel apud Geliot. p. 54. *Fauce, enfonce, romps, tout.* Hac autem cruce assumta dimissum fuisse vetus δεῖγμα, quod fuerit *nigra aquila rostro* & *membris rubeis* in *auro*, demonstrandæ ex Imperatoribus Saxonicis origini. Verum Celeberr. *Sam. Guichenon.* commentum refutavit: cui *Brianvillius* p. 70. acquiescit. Conf. *Cl. Franc. Menestr. l'art du blas. justif. c. 11. p. 293. c. 13. p.* 320. qui ex *Monodo* historico Sabaudo ostendit, patrem Amedei *Thomam* cruce hac jam fuisse insignitum, quæ in ejus sepulchro *Augustæ Pratoriæ* conspiciatur, cum ipso symbolo FERT. Idem Monod existimat, hunc Thomam tanquam è fratribus minorem, more seculi, quo non fratribus semper eadem insignia, crucem assumsisse, quam potiores *Pedemontii*, quod ei hereditate obtigerat, civitates gestabant. Symbolum *FERT* à comite *Amedeo viridi* non tantum retentum, ut symbolum Domus suæ vetus, sed in memoriam torquis ignominiosi, ad quem gestandum *Saluciarum* Marchionem coëgerat.

Unde? FERT.

Sabaudica successio & lineæ. §. XVII. Hæc *Sabaudia* Provincia, Delfinatu, Pedemontio, Vallesia, Genevensi & Lugdunensi tractu cincta, ἀπόσπασμα *regni Burgundici*, dicitur à *Rudolfo rege V.* Eid. Maji. 1000. *Aquis Sextiis Beraldo* gentis hujus auctori donata esse, quem à Witikindeis deduci, supra monui. Ejus filius *Humbertus Albimanus* iterum se *Rudolpho*, Conrado Imperatore mortuo, cum pluribus ordinibus Burgundici regni 1033. submisit. Ab Imperatore vero *Chablesia* & *Valesia* donatus est. (alii *Maurtennam* donatam cum dicunt, errant.) Hoc genitus est post alios *Oddo*, cui ab uxore *Pedemontium* & *Susa*: pater *Petri*, qui materna bona tenuit, & *Amedei II.* Huic ab Henrico Imperatore, ut transitum in Italiam concederet, provinciam, (probabiliter *Bugey*) concessam memorant. Hujus ex filio *Humberto II.* nepos *Amedeus III. Imperii Comes* ab Imper. Henrico 1110. creatus est. Hujus iterum ex filio *Humberto* nepos *Thomas Amedei IV.* (cujus filius *Bonifacius* heredes non sorores sed patruum *Philippum* habuit) frater, alterius Thomæ, Amedei Magni & Ludovici pater fuit: Ex quibus hic patruo *Philippo* successit in comitatu, excluso *Thomæ* filio *Philippo*, ob ætatem & propinquitatem, & quia jus repræsentationis nondum introductum fuerat. A Thoma autem & *Philippo* linea exorta est Comitum *Pedemontii* & *Principum Achajæ* & *Moreæ*, quæ in Ludovico 1418. defecit, *Amedeo* Duce herede. *Ludovicus* Thomæ tertius filius *Barones de Vaud* sevit, quorum posteritas defecit in *Catharina* Ludovici nepte, sed sterili. *Amedeus Magnus*, cum 1310. Imperatorem Henricum in Italiam euntem excepisset, & fideli juvisset consilio, ab eo *Princeps imperii* creatus, & tanquam *Imperii vicarius* in Mediolanum aliasque urbes relictus est. Eo nati sunt *Edoardus* & *Aymon*. Ille filiam reliquit *Ioannam* Joanni Britanniæ Duci nuptam, quæ successionem patris prætendit, cumque patruus prævaluisset, jus suum *Philippo D. Aurelicnsi* transscripsit. Hic (*Aymon*) fratris successor fuit nepte exclusa: pater *Amedei VI.* cognomine *Viridis*, hic *Amedei VII.* cognomine *rubri*: Isto natus est *Amedeus*, qui 1416. 19. Febr. diplomate Cameriaci dato *ducali axiomate* ornatus est: & paulo post 1433. in *Concilio Basileensi* primum locum præ Burgundo Duce

ambivit

ambivit, eo argumento quod ante novum hunc Sabaudiæ Ducalem titulum ante tria secula majores sui *Duces Chablesii* & *Augustæ*, atque *supremi Principes* fuissent. Excidit tamen illo petito. Demum 1439. in eodem Concilio ipse Pontifex electus nomen *Felicis* sumsit, sed 1449. iterum abdicavit, *Cardinalis* & *Legati* dignitate servata. Patrem hunc habuit *Ludovicus Annæ Cypriæ* maritus, & præter alios *Amedei IX. Ludovici, Iani, Iacobi, Philippi* pater. Primus Ducatum rexit, & filiis reliquit *Philiberto* & *Carolo*, hic *Carolo Ioanni Amedeo*, qui 1496. moriens prole caruit. *Ludovicus*, ut §. 3. diximus, ab uxore *Carola Cypri* rex fuit, 1459. Nicosiæ coronatus, sed improlis, *Ianus* & *Iacobus* singuli singulas filias reliquere, quæ dote data aliis elocati. *Philippus* demum, prius *sine terra* dictus, *Comitatum Baugé* tenuit. A rege Franciæ, qui prius ipsi bellum in Bressia intulerat, 1468. donatur *Valentino* & *Diensi* tractu: inde cum regi in expeditione Neapolitana astitisset, comitatus *Alifii, Terræ novæ*, &c. nanciscitur: Demum pronepoti in Ducatu succedit. Reliquit *Carolum* & *Philippum*, quorum hic 1528. à rege Francisco donatus est Ducatu *Nemorosio*, lineæ *Nemorosiæ* in Francia autor, quæ 1659. in *Henrico*, prius Rhemensium Archiepiscopo, defecit: (supersunt tamen alterius sexûs, filiæ Caroli Amedæi, Henrici fratris, *Maria Ioanna Baptista* & *Maria Francisca Elisabetha*, illa hodie vidua Caroli Emanuelis Ducis Sabaudiæ, hæc *Alfonsi Portugalliæ regis*, quodque hic impotentiæ argueretur, postea *Petri Regentis* fratris ejus, uxor) *Carolus* autem ditionibus suis à Galliæ rege & Helvetiis exutus ad Carolum V. receptum habuit. Filius *Emanuel Philibertus* Ducatum pace *Castelli Cameracensis* 1559. certis conditionibus recepit, & filio *Carolo Emanueli* reliquit: hic ex *Victore Amedeo Caroli Emanuelis II.* qui 1675. mortem oppetiit, & ex *Thoma Francisco Cariniani* principe *Emanuelis Philiberti Amedæi principis Cariniani*, atque *Eugenii Mauritii Com. Suessionensis* (à quo liberi) avus fuit, adeoque communis eorum, qui hodie ex gente masculi restant, pater.

§. XVIII. Scuto huic *corona* imponitur *clausa*, qua ad morem aliorum Regum, cum *Veneti* idem fecissent, primus uti cepit *Victor Amedæus*: Ultra coronam insistunt tres galeæ; quarum *media* directa & sine clathris aperta est ad *regum morem*, *corona* denuo *regia* tecta, sustinens apicem proprium *Sabaudorum*, qui est *leonis aureum adversum inter duas ex eodē metallo expansas alas caput*: *Dextra* coronata tegitur duobus *pileis Orientalibus turbinatis*, coronatis & pavoninarum pennarum ornamento fastigiatis: *Læva* item coronata ornatur pileo simili, nisi quod Saxonicis trabibus & serto exaratur. Corona regia. Galeæ.

§. XIX. Medium apicem *Chifflet. Inf. Eq. A. V.* n. 68. aliter describit, quod sit *aureum caput bubonis (Oiseauduc) auro alatum*. Iterum n. 247. *bubo erumpens* & *volans aureus*. Ob quod à *Ioh. Ferrand. Epinic. pro lil. pag.* 108. ignorantiæ postulatur: hic vero capiti leonino addit pavoninam caudam, quam nec à *Brianvillio* nec aliis adjectam memini. Porro apicem hunc sunt, qui ex amicitia fœderatorum *Venetorum* assumtum existimant. Uti ex *Honorio Hæping. de jur. insign. cap. 6. P. 5. p.* 366. *S. Marci* enim δῆγμα esse videtur. De apice anteriori disceptatio *Labonreurio* & *Menestrierio* fuit, *columnæ* an *pilei Orientales* sint, illo prius asserente, hoc (*verit. art du blas. justif. cap. 8. pag.* 198. *seq.*) ne Herculis quidem capiti columnas imponi ferente. Sinister apex *Saxonicus* esse nulli non patet. Eosdem apices etiam in *Sibm.* Wapenb. P. I. pag. 6. conspicimus. Ubi tamen columnæ etiam dicuntur galeæ primæ ornamenta, atque argento, bases vero & coronulæ altero metallo tinguntur: mediæ cassidi præter leoninum caput tres monticuli rubei imponuntur, & post illos facies ista leonina aurea: alæ expansæ feruntur argenteæ. Alterum etiam apicem Sibmacherus columnæ nomine insignit. *Lacinias* ait circumfundi mediæ galeæ & anteriori coccineas & argenteas, tertiæ aureas & nigras. Apices. Leo alatus an bubo? Columnæ an pileus Orientalis? Laciniæ.

§. XX. *Telamones* scuto huic tribuunt *duos leones aureos*: sed & *papilionem regium* super illud expandunt amarantini coloris, consitum crucibus trifoliatis S. Lazari, atque rosis & flammis Ordinis Annunciationis, oris munitis laqueis amoris, & fimbriis aureis. Adjicitur etiam *vexillum* Sabaudica cruce insigne. Telamones. Papilio. Vexillum.

§. XXI. Clypeo etiam circumdatur *torques Ordinis Annunciationis*, de quo P. I. cap. 7. num. 38. dependente cruce argentea trifoliata ordinis *S. Mauritii*, suspensa ex tæniola, lateri adjectis lineolis crucis viridis *S. Lazari*; de quibus ordinibus l. c. n. 15. Torques ordinum.

 Pallium

Pallium Ducale. *Pallium Ducale* circumponendum esse scuto, ex Chiffletio audivimus, cum de Lotharingico pallio ageret, c. 58. n. 15.

Examinata scuta vetustis Sabaudis attribui solita. §. XXII. Hæc gentis, quæ nunc gestant, sunt insignia. Varias mutationes eorum recenset *Geliot. indic. armor. p. 54. seq.* Sed examinemus eas. Primum scutum *equo nigro*, alterum *candido* ornat, hæc vero *Saxonum* fuere δέγματα, Sabaudis nunquam propria. In tertio addit *trabes & sertum rutaceum Saxonum:* hic vero laterculus nunquam illorum Saxonum, à quo Sabaudi deduci amant, sed Ascaniorum fuit. Quartus ex *Paradino aquilæ imperiali* imponit scutulum *equo candido* insigne. Hoc δέγμα si convenire potuit Imperatoribus Saxonicis, non etiam agnatis eorum, qui feruntur, *Sabaudis*. Nec certius est gestamen ex *Paradino* quintæ parmæ, ubi *aquilæ Maurianæ trabes & sertum Saxonica* imponuntur. Ubi de aquila non repugnavero autoribus pluribus, sertum rutaceum autem ex dicta ratione tribui non potuit, inprimis *Adeleidi*, quæ 1115. *Ludovico Crasso* Regi Franciæ nupsit, cum *Bernardus Ascanius*, cui primo illud ab Imperatore ornamentum concessum est, necdum esset natus. Unde colligi potest, qua fide *Paradinus Batildi* Clodovei II. uxori circa 645. vel *Hermengardi* Ludovici pii conjugi priori, similem parmam tribuat. Septimum scutum pingit *Edoardi* quadripertitum ex *Saxonicis & Chablesio* atque *Augustano* symbolis, cum cruce toti incumbente. Verum Saxonica δέγματα demum à *Philiberto Emanuele* ascita esse, §. 8. occupavimus dicere. Nonum scutum est *Philippi* Comitis, qui ob uxorem *Alisam* Othonis Com. Palatini Burgundiæ filiam 1267. ductam, dicitur secundum & tertium majoris crucis, cujus primum & quartum eadem iterum crux implebat, angulum tinxisse cæruleo colore, inspersis aureis plinthidibus & inscripto leone ejusdem metalli, quod emblema est *Burgundiæ comitatus*. Decimi διαγράμματος explicationem jam vidimus, cum hodiernum clypeum repræsentet.

Scutum majus ex Bara. §. XXIII. Superest majus scutum, quod ex *Bara* allegat, quod licet non usu receptum nihilominus intuebimur, quod Provincias subjectas majori ex parte exprimat. In eo ergo præter parmulam Sabaudicam mediam tres perpendiculares, & totidem transversæ constituunt laterculos 16. Ex his complectuntur primus *Saxonico-Angrivaria*, tertius *Chablesium*, quintus *Cypria*, sextus *Augustanum* symbola, de quibus jam dictum est.

Sabaudiæ vetus tessera. §. XXIV. Reliqua ista sunt. Ut laterculum secundum *aureum* impleat *aquila nigra*, pectore scutum *trabibus & serto rutaceo* exaratum deferens, quod *veteris Sabaudiæ* gestamen fuisse volunt. Quartam aream *rubeam* exornat *crux argentea*, imposita *fasciola trifida cærulea*. *Pedemontium* ita notari credunt: nec adeo repugnaverim, cum §. 16. jam visum sit, Pedemontio quam Sabaudiæ crucem illam prius fuisse propriam. Quod *lambellam* concernit, dubito an Pedemontio aliter conveniat, quam quod discerniculum fuerit principis, cui Pedemontium parebat: potuit tamen hac causa sumtum principatui postea adhærere. De cætero quod primum in familiam delatus sit Pedemontium matrimonio *Adelheidis & Oddonis* §. 17. diximus. Inde vero plura Pedemontio accessere variis titulis. Inprimis *Amedeus V*, cognomine *viridis* multa occupavit, cum & alii vicini occasione impotentiæ Joannæ reginæ Neapolitanæ uterentur, & ditiones invaderent.

Pedemontium.

Segusium s. Susa M. §. XXV. Laterculus septimus *argento & minio* bipertitus est, duabus insignis *turribus*, *rubea* in argento, *candida* in rubeo latere. Hoc δέγμα est Marchionatus *Segusini* s. *Suziensis à Segusio* in valle Salassa ad Duriam sita. Hunc Marchionatum peculiaris familia tenuit, quam *Samuel Guichenonius* à *Manfredo Comite Palatino* Pipini deducit, cujus filius *Theobaldus* uxorem habuerit *Honoriam* filiam & heredem *Abbonis* patricii Romani, cui extincto Longobardorum regno Carolus Magnus Marchionatum Susæ dederat. *Theobaldi* enim & *Honoriæ* trinepos fuit *Ulricus* cognomine *Manfridus* ultimus Susæ Marchio, qui ex *Bertha Adelberti Eporediæ* s. *Invreæ Marchionis* filia *Adelheidem* genuit *Oddonis Sabaudiæ* comitis conjugem, & Segusiii heredem.

Bressia. §. XXVI. Laterculus proximus, secundi nempe ordinis extremus, *argenteus baltheum continet cæruleum adjectis duobus ejusdem coloris leonibus*. Notatur ita *Bressia* s.

Sebusiano-

Sebusianorum provincia inter Ararim & Rhodanum sita atque Lugdunensibus, Bellijocensibus, Matisconensibus, Cabillonensibus, Burgundiæ comitatu, Genevensibus & Sabaudia cincta. Hanc ditionem Amedeus Magnus Comes familiæ acquisivit matrimonio *Sibyllæ* filiæ & heredis *Guidonis Domini de Baugé & Bresse*, quæ 1272. ducta & 1294. defuncta Edoardi & Aymonis Comitum, à quorum hoc reliqui, mater fuit. Cæterum familia illa descendit à *Wigone* s. *Hugone Dn. de Baugé M. Bressæ* 830. sub Ludovico pio Imper. quem putant filium cujusdam *Moringi Com. Bressæ*, qui circa 823. Ludovico pio inserviit. Ex posteris *Rudelphus* 1015. primus dicitur sumsisse nomen *Domini Bressiæ*. Ea *Philippo* Amedæi octavi fratri, *sine terra* cognominato, data, nomine comitatus *Baugé*. Tandem regionem hanc Sabaudiæ Dux *Carolus Emanuel* ipso seculari anno 1600. *pace Lugdunensi Regi Franciæ* cedere coactus est. Ita sonant verba Thuani L. 125. p. 741. *Vt omnis intra Rhodanum à Geneva urbe tractus ipso fluvio comprehenso ad ditionem Francicam cum omni jure supremi Dominii deinceps pertineat.* P. P. *Trans Rhodanum præterea Seissellium, Datra, Chaussium, Arlapons, Chava, Castellum cum omni jurisdictione sua Regi cedant. Præterea Gexensis præfectura cum omni territorio, ac pleno jure, sicuti iis Sabaudi decessores usi ac fruiti sunt. Quæ omnia regio patrimonio ita lege regni uniantur, ut ab eo alienari non possint, eandemque naturam quam habebant bona cum iis permutata sortiantur.* Nam vicissim Saluciarum principatus Duci cedebatur, de quo controversia fuerat. Ejus veteres Domini. Tandem ad Francos.

§. XXVII. Tertii ordinis area prima *rubea leonem coronatum hermionicum* defert. Quo notari dicunt *Baugé* s. *Beugey* s. *Beugesiam* s. *Baugiacum*, ad Rhodanum, ubi *Seissellium, Bellajum, Rochefort*, alia: quæ ditio cum Bressia, quod modo audivimus à *Sibylla* herede ad Sabaudos, & seculari anno permutatione in Gallorum potestatem devenit. Baugé s. Baugiacum.

§. XXVIII. Proxima area, quæ numero decima est *argentea nigrum montem* exhibet. Hunc p. 56. Geliot. *Vaux* interpretatur, sed p. 464. 465. illud huic ditioni δόγμα datur, quod hic duodecimum locum occupat. Quicquid sit; *Valdia* hæc ditio, *(pais de Vaud)* olim Latobrigum sedes ad boreale lacus Lemani latus, Lausanna, Morgesio, Rollio, Noviduno, Copetio opidis frequens, vetus fuit Sabaudorum patrimonium. Unde *Ludovicus* Thomæ & Amedæi Magni Sabaudiæ comitis frater hanc provinciam cum Beugesia obtinuit regendam, & ad posteros transmisit: Neptis verò *Catharina* Azonis Vicecom. Mediolanensis, Rudolphi Briennii C. Eusii, Wilhelmi Flandri C. Namurcensis uxor, quod sterilis fuisset, 1359. quæ in hac provincia, nec non in Baugiaco s. Beugesia & Valromia possidebat, *Comiti viridi* vendidit. In posteris ejus *Iacobus Rotundi montis* s. *Romontii* Comes, cum Caroli Burgundi studio bellum 1475. cum Helvetiis haberet, magnam ejus partem ab hostibus vidit occupari: qua causa Carolus Burgundus hos aperto Marte aggressus est, sed sibi ferali. Demum 1536. *Bernates* & *Valesii* ob concives suos Genevenses bello petitos Carolo III. Duci *Valdiam* hanc, *Gexenses, Genevensem* & *Chablasiam* ditionem ademerunt. Unde nunc quoq; ista in *Bernensium* potestate est. Aliquando *Vaatensis* pagus vocatur, vid. supra ex *Thuan.* n. 12. p. 334. Vauld s. Valdium. Linea peculiaris. Ditio iterum ad Sabaudos. ad Helvetios.

§. XXIX. Areola undecima *cærulea tribus argenteis palis* distinguitur, incumbente toti areæ *leone rubeo*. Hoc *Valromey* designatur, quam ditionem etiam à *Catharina* agnato Viridi comiti venditam audivimus. Valromey.

§. XXX. Ultima quadra hujus tertiæ seriei *argentea* denuo *montem nigrum* & supra hunc *aquilam rubeam* exhibet. §. 28. diximus, alibi à Gelioto hoc δόγμα *Valdiæ* dari. Sed p. 56. *Niceam* interpretatur. Hæc urbs ad littus maris Ligustici & castrum validum, quod 1543. Turcicum sprevit exercitum, caput est comitatus, cui alia Villamfrancam, Tendam, Barcelonettam annumerant. Hæc ditio Provinciæ prius connumerata, 1388. se dedidit, cum à Ladislao R. Neapolitano desereretur, factaque esset potestas sibi consulendi, *Amedæo VII.* cognomine *Rubeo*, cujus dein filius Amedæus Dux 1419. cum Joanna Regina ea de re transegit. Nicea Comitatus. Quomodo ad Sabaudos?

§. XXXI. Ultimi ordinis prima area *aurea tres baltheos* defert *coccineos*. *Achajam* notari volunt, Græciæ celeberrimam regionem. In eam jus familiæ acquisitum matrimonio *Philippi* Thomæ filii, & *Isabellæ de Villehardouin*, quæ filia & heres Guilelmi principis Achajæ atque Moreæ fuit, & cum Philippo nuberet, jam vidua Philippi Andini, & Florentii Hannonii fuerat. Philippum autem 1306. Carolus Andinus bello vexavit, ut promitteret, principatus *Achajæ* & *Moreæ* vendere velle, quod factum. Sed Achajæ principatus. Ad Sabaudos.

Philippi nepos *Amedeus* recuperandis avitis principatibus, Moreæ & Achajæ, ad quod à Pontifice bullam impetravit 1387. cum Venetis fœdus pepigit. Sed conatus successu caruere: ejus frater *Ludovicus*, cum prole careret, Amedeum Ducem reliquit heredem. Confer *Limn. Iur. publ.* 5, 14, 17. ex *Lipomanno*, ubi *Giambo* pro Guilelmo vocatur Achajæ princeps.

Antiochiæ principatus. §. XXXII. Laterculus decimusquartus *aureus* insignitur *cruce rubea*. Hoc signo *Antiochiæ* in Syria principatum designari volunt. Ille initio *Boemundo* in expeditione sacra concessus erat. Boemundi autem II. filia & heres *Constantia* nupsit *Raymundo Aquitano* Guilelmi IIX. Ducis filio, noni fratri. Unde genitus *Boemundus III.* à quo reliqui. *Lucia* Boemundi V. filia *Ioanni de Ibelin* nupta principatu excidit. Inde titulum etiam gessit *Fridericus Scopus Friderici II. Imp.* filius ab uxore *Maria* filia *Raymundi principis*: cujus filius *Conradus Caputus* eodem usus est, sed cum è partibus Conradini staret, in Sicilia captus, exoculatus & demum suspensus est. **Ad Sabaudos.** Qua ratione vero jus ad Sabaudos venerit, non video, nisi cum *Cypria* successione conjunctum hunc titulum dicamus, nam Lusiniani posteriores ex Antiochiæ principibus prognati fuere.

Fossignia. §. XXXIII. Penultimum locum occupat area *ternis aureis & rubeis palis* exarata. Ita *Fossignia* dynastia s. *Focunatium* ad Arvam designatur. Hanc Petro Sabaudo C. Romontio & dein Sabaudiæ attulit uxor *Agnes* filia & heres *Aymonis Domini de Foucigny*, cui pater 1252. 13. Sept. pleraque bona donavit. Inde genita *Beatrix*, quæ **Ad Sabaudos.** Guidoni Delfino Viennensi, iterumque Gastoni Vicecomiti Bearnensi nupsit: sed 1293. ob dissensiones cum genero Alberto multa *Comiti Sabaudiæ* donavit: imo 1294. omnia à Seyssello Friburgum usque. Sed & præter Agnetem Margareta ejus patruelis Agnetis socero *Thomæ Com. Sabaudiæ* nupserat, & hereditatem patris *Guilelmi Dn. de Foucigny* attulerat, unde ad posteros duplici jure dynastia illa delata est. **Vetus familia.** Cæterum familia *Fucignia* s. *Fossignia* derivatur ab *Emerando Fucignio*, qui seculo undecimo vixit, & filium *Ludovicum* habuit, maritum *Thietbergæ* viduæ Geroldi II. C. Genevensis. Ex illis derivari amant *Alemanni Domini de Valbonnois & d'Aubonne*, nec non *Domini de Thoire* & de *Brussy* in Genevensi tractu. Hereditas vero quod dixi ad Sabaudos delata est.

Gesium s. Gex. §. XXXIV. Extremus laterculus *cyaneus* continet *tria paria forcipum dentatorum*, qualibus nasum equi ut coerceant fabri comprimere solent *(morrailles) aurea, argenteis tæniolis* colligata, imposito *cephalo aureo*, in quo *leo nascens rubeus* exurgit. Ita designatur *pagus Gexius* l. *Gesius*, à Jura Genevam versus vergens. Hæc ditio ἀπόσπασμα videtur *Genevensis comitatus*, unde *Amedei I.* comitis filius, Guilelmi frater, *Amedeus* **A Genevensibus ad Joinville.** Dominium hoc tenuit circa 1189. Ejus vero neptis *Lionetta* dotale id attulit *Simoni de Ioinville, Dom. de Marnay* 1270. Horum neptis *Eleonora Hugoni Genevensi* Dn. d'Anthon nupsit. Qua ratione dein dynastia ad *Sabaudos* pervenerit, non satis mihi liquet. Nisi quod *Comes viridis* primum eam tenuit. Dotalis data est ad dies vitæ Philibertæ Philippi filiæ, cum 1515. Juliano Mediceo nuberet. Quomodo deinceps ad Franciæ regem pervenerit, n. 26. diximus.

M. Saluciarum. §. XXXV. Præter scutulum medium Sabaudicum, aliam parmulam infimi ordinis laterculis mediis impositam videmus *rubeam*, *capite argenteo* tectam. Montferratum dicere possumus, sed Geliot interpretatur *Salucium* principatum. Et forte Saluciis cum Montferratensibus tantum opposito situ ἀνάλογον δεῖγμα est, quia eadem creditur origo. Nam *Alramus* ex Guilelmo filio Montferratenses, ex alio *Antelmo Marchiones Vasti, Cevæ, Cravezanæ*, &c, & *Saluciarum* genuisse perhibetur. Ex his Saluciis ultimus 1548. *Gabriel* directam marium stirpem clausit. Cæterum in hunc principatum ab antiquo aliquod sibi jus vindicabant *Sabaudi*. Inprimis quia 1375. Comiti Viridi jus illud in Marchionatum Imperator concesserit, quod Marchio Regi Franciæ se submisisset. Unde *Carolus Dux* 1486. Marchionem, quod homagium præstare negaret, pepulit. **Jus Sabaudorum & Prætensio Gallorum.** Aliæ *Gallorum* prætensiones fuere, quas apud Thuanum L. 92. p. 532. legere est: *Saluciarum principatum semper Delfinatus beneficiarium fuisse, jam ab eo tempore, quo Adelasia Olderici F. Pedemontanæ provinciæ princeps bellis vexata se suaque Gigoni Delfino Viennensi avunculo suo solemni ritu subjecit circa annum* cIↃ ccx. *deinde annis circiter* xxc. *post inter Humbertum Delfinum & Thomam Saluciarum principem instrumento novo facto transactionem illam confirmatam, posteaque Humbertum II. novas leges Saluciarum principibus imposuisse, ut bello ardente se sequi cogeretur, loca munita in Delfini manus consignarentur, appellationes Saluciarum ad Delfinatus curiam devolverentur. Hæc*

acta anno CIↃ CCCXLIII. *& juxta pacta Fridericum Saluciarum principem Carolo Bellovillæ, qui præsidis titulo Delfinatum Rege Carolo V. administrabat, fidem præstitisse: idem fecisse dein Thomam Friderici F.* LVIII. *post, hoc est,* CIↃ CCCC. *Ludovicum item Carolo VIII. & Ludovico XII. & postremo Michaelem Antonium Ludovici F. Francisco I. anno* CIↃ IↃ XV. *cui strenuam juxta & fidelem operam navavit in pugna Ticinensi, & post fatalem illam cladem Odetum Foxium Lautrecum, cum ad regni Neapolitani expeditionem proficisceretur, secutus est. Et defuncto Lautreco Gallici exercitus reliquias delato omnium consensu imperio magna cum virtutis laude rexit, & postea Neapoli ex vulneribus acceptis decessit. Verum ejus fratres longe dispares fato ac fide fuisse. Nam Ioannem Ludovicum, quod defectionem meditaretur, accusatum, ac regni Curiæ decreto damnatum adjudicato etiam regi Saluciarum principatu, tamen vitæ gratiam obtinuisse Francisci beneficio, qui eam gratiam longe majore cumulavit, principatu sibi adjudicato in Franciscum Ludovici fratrem translato; qui tanti beneficii immemor teterrima ingratitudine illud rependit, ab aulicis deceptus & ab Antonio Leva male persuasus, facta spe de Montisferrati, in quo jus sibi esse contendebat, principatu in ipsum à Cæsare transferendo, & anno* CIↃ IↃ XXXVII. *ad ipsum defecit. Neque tamen heic Regis benignitatem stetisse. Nam Ioannem Ludovicum, qui Lutetiæ captivus attinebatur, carcere eductum, & in possessionem avitæ ditionis, à qua ob violatam fidem tanquam indignus exciderat, missum, qui rursus fratris Francisci speciosis verbis illectus, cum se ad Valveneriam turpi prævaricatione capi passus esset, Regem, ne quid solitæ benignitatis omitteret, Gabrielem utriusque fratrem, ante à se Atiræ Episcopum in Novempopulonia creatum, eodem principatu donasse; sed illum ducta Magdalena Claudii Annebaldi E. T. filia in uxorem nullis ex ea sublatis liberis decessisse. Ab eo tempore Reges principatus tot juribus cumulatis quæsiti nusquam controversam possessionem retinuisse, pacificatione inter Henricum II. & Philippum II. qua Philibertus Emanuel Sabaudus Caroli, qui nunc est, parens comprehendi voluit, facta, & aliis initis postea cum ipso Philiberto fœderibus confirmatam.*

§. XXXVI. Marchionatum hunc in Italiæ ingressu circa Padi fontes situm *Carolus Emanuel* Dux occasione bellorum civilium in Francia armis occupavit 1588. ut tamen initio nullam juris, quod in eo sibi tribueret, rationem allegaret, sed quod provinciarum securitati prospiciendum fuerit. Ast demum *Henricus IV. Bressia* & aliis receptis eum plane Duci permisit, id omni ope agentibus Hispanis, ne quid in Italia Rex possideret, neu portam hanc quoties vellet ingrediendi haberet apertam. Quomodo ad Sabaudos?

§. XXXVII. Ita majus hoc etiam scutum explanavimus. In *Sibmacheri* Wapenb. P. I. p. 6. scutum quoque Sabaudicum intueri licet, sed non nisi quadripertitum, quod prima & quarta quadra *Saxonica* δείγματα tria, secunda & tertia *cærulea plinthidibus aureis* strata *leonem argenteum* defert: imposita toti parmula Sabaudica. Leo ille inter plinthides quid notet ignoro, nisi *Chablasius* sit; quo tamen casu circa tincturam erratum fuerit. Ex Sibmachero scutum Recentium.

§. XXXVIII. Quod discernicula attinet: *Cl. Fr. Menestr. verit. art du blas.* inter pag. 432. & 433. exhibet scutula ex monumento *Com. Beatricis* octo fratrum filiorum *Thomæ* primi, ex quibus *Amedeus, Aymo, Petrus* & *Philippus* cruce insigniuntur, *Hubertus* & *Wilhelmus* Electus Valentiæ aquilam gestant, *Thomas* Leonem, *Bonifacius* Archiepiscopus pedum Episcopale: ex quo colligas, eo tempore fratrum omnino diversa fuisse δείγματα. Quod verò propria discernicula attinet, non nisi pauca exprimemus. *Philippus Sabaudiæ Dn. Bressiæ*, communis pater omnium, qui ex utroque sexu superant, apud *Chifflet. Insf. Eq. A. V. n.* 68. cruci Sabaudicæ circumdedit limbum aureis & cæruleis segmentis compositum. Præcipuæ duæ lineæ, quæ nostra memoria durarunt, fuere *Nemorosia* & *Cariniana*. Ex his illa usa est *limbo striato cæruleo*. Ex Carinianis princeps *Thomas* circumdedit limbum cæruleum (juxta *Varen.* aureum) ex filiis *Emanuel Philibertus Amedeus* Cariniani princeps limbo utitur *denticulato*, ex minio & argento, *Eugenius Mauritius* Svessionum Comes ob matrem *Mariam Borbonio-Svessioniam* scutulum medium bipertitur, in priori parte relicta *Sabaudica* cruce: alteri verò cæruleæ inscribit *lilia Francica*, rubeo bacillo breviori in angulos converso, & limbo ejusdem coloris adjecto. Discernicula vetera ex monumento Beatricis Com. Recentiora. Nemorosiorum. Cariniarorum.

§. XXXIX. Titulus superest, qui hunc in modum formari solet: *Dux Sabaudiæ, Chablasii, Augustæ, Gebennesii (Genevois) & Montisferrati, princeps Pedemontii, Marchio Saluciarum, Comes Genevæ, Romontii, Niceæ, Astæ, Tendæ, Baro Valdiæ s. Vallium* (Vaux) Tituli.

& Fucignii, Dominus Vercellæ, Marchionatus Cevæ, Oneliæ & Marro, Marchio Italiæ, Princeps & vicarius perpetuus Sancti Imperii, Rex Cypri. Uti eum exhibet Sammarthanus. Sam. Guichenonius ita: *Dux Sabaudiæ, Chablasii, Augustæ, Gebennesii & Montisferrati, Princeps Pedemontii, Achajæ, Moreæ & Oneglia, Marchio Salluciarum, Susæ & Italiæ, Comes Astæ, Genevæ, Niceæ, Tendæ & Romontii, Baro Valdiæ, Dominus Vercellæ, Friburgi, Marri, Prellæ, Novelli, Marchionatus Cevæ & Comit. Coconas, Princeps & vicarius perpetuus Imperii, Rex Cypri.*

§. XL. Titulorum ratio ex superioribus facile colligitur: Quæ in illis non tacta,
Asta. paucis hic expediam. *Astam* 1313. Imperator Amedeo magno donasse perhibetur,
Ceva. quæ donatio 1531. repetita à Carolo V. qui etiam Marchionatum *Cevæ* dono dedit. Ei-
Vercellæ. dem quoque *Vercellas* se submisisse existimo, vel filio potius Aymoni, in cujus titulo
Marchion. Italiæ. primum lego. *Marchionatus Italiæ* jam inter elogia est Oddonis ab uxore Adelheide, qui cum Vicariatu Imperii illis locis coincidere quibusdam videtur: porro Vicariatus ille à pluribus concessus. Ita Humbertus II. invocatus ab Heraclio Archiepiscopo Tarentasiensi contra Aimericum Dn. Brianſonii & alios, qui populum miserè opprimebant, hos castigavit, & memorat Guichenonius, id eum fecisse tanquam
Romontium. Friburgum. *Marchionem Italiæ*, hoc est, *Vicarium Imperii*. *Romontium* in Helvetiorum potestatem venit, Jacobo 1475. ereptum. *Friburgum* Uchtlandiæ ex numero Cantonum nunc est.

CAPUT LXXXIV.

Com. Salmenses.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ origo. Salmo ex Regibus Tungrorum. Albana & Symetrius. Brovveri de traditione judicium.*
2. *Salmæ reliqui comites. Salma nova in Lotharingia. Vetus ad Mosellanicos. Duo rami familiæ.*
3. *Quo fundamento nitatur traditio.*
4. *Comites Salmæ Vogasiuæ. Pars ditionum ad Rheni comites. Alia ad Lotharingos.*
5. *Horum insignia.*
6. *Pisces s. Salmones resurrectionis & resuscitati Simetrii tessera ex Gelenio.*
7. *Neoburgensium Salmensium linea. Nicolai com. elogia.*
8. *Scutum hujus lineæ.*
9. *Scherding & Vormbach. Error à Furstio tributum Principi Salmensi scutum.*
10. *Com. Rixingensis ex Salmensibus.*
11. *Comites Salmæ Ardennatis. Ex iis Limburgi Duces. Com. Salmæ. Domini Reifferscheidæ.*
12. *Comitum scutum modernum.*
13. *Salma. Reifferscheid.*
14. *Dyck. Alfter. Bedbur. Hackenbroich.*
15. *Scutum Reiferscheidium ex Sibmachero.*
16. *Galea.*
17. *Titulus.*

§. I.

Familiæ origo. 1. MAnuscripta familiæ documenta, quæ ad *Henningesium, Reusnerum, Rosierium, Christophorum de Chernichamp* (dans la declaration Chronologique de la Vie de S. Symmetre martyr) atque historiam Ecclesiæ *Landernacensis* in territorio Stabulensi
Salmo ex Regibus Tungrorum. provocant, Illustrissimam *Salmensium* gentem ad quendam *Salmonem* referunt, qui frater *Colongi IX.* Regis *Tungrorum*, circa ann. 85. ante Christi nativitatem arcem cum amplo districtu in sylva Ardenna acceperit, quæ ab ipso *Salm* dicta sit. (de situ confer *Brovver. antiq. & annal. Trevir.* L. 1. p. 121. qui illo loco curiam Arduennæ extitisse putat. Sed L. 2. p. 147. fabulis annumerat traditionem eorum, qui Comitum Salmensium hos stirpi inserunt.) Hunc Salmonem primum *Salmæ Comitem* & ex *Clothilda* Ariovisti R. Germaniæ filia secundi comitis *Richardi* patrem faciunt. Salmonis abnepos
Albana & Symetrius. *Iulianus* quintus Comes pater constituitur *Albanæ* & *Symetrii*; illa *Lucio Senatori Romano* & *regulo Trevirensi* nupta dicitur genuisse *Symetrium* martyrem, de quo *Ioan. Chapeauvill. in gestis Pontif. Tungr. Traject. & Leod. Cæs. Baron. in Martyrolog. Rom. ad 26. Maji.* Hic martyrio affectus est sub M. Antonino, atque ejus reliquiæ dicuntur in abbatia *Stabulensi* servari. *Symetrius* autem Salmensis comes hujus avunculus perhibetur primus è comitibus Franciæ à *Materno conversus*, illud nomen suum nepoti,
Brovveri de traditione judicium. quem *Maternus* ex mortuis resuscitaverit, indidisse. Ita quod dixi traditio gentis habet: eam vero in dubium vocat prædictus Jesuita *Christoph. Brovverus antiq. & Annal. Trevir.* L. 2. pag. 147. *Commenti simile videtur, quod Simetrium Romanum presbyterum & mar-*

& martyrem, qui in veterum fastis sub Antonino Imp. Romæ passus legitur, Albanæ filium faciunt à B. Materno in Arduenna resuscitatum: & inserunt quoque, si Superis placet, alii, Comitum Salmensium stirpi, aliubi à Materno initiaretur, filio volunt in baptismo obvenisse nomen à Simetrio VI. Salm. Comite, utque res est, frivolis omissis, exponam. Babolenum conspicua sanctimonia & morum principatu cœnobitam sub annum Chr. DCLIII. *magistro & institutore S. Remaclo in Arduenna floruisse constat: qui primum Malmundarii, inde Stabulai magistri successor, pro gratia & autoritate, qua apud Honorium Pontificem valuit, S Simetrii corpus Roma exportans Stabulaum transtulit; & inde Landernaco non obscuro ejus monasterii vico condidit, ut acta translationis antiqua docent. Crescente igitur hic & martyris & religionis fama, proclive creditu, honoris causa vicinorum* Salmæ comitum *quempiam à martyre potius nomen adscivisse, quam à comitibus obvenisse martyri. Certe ut majorum constanti fide literisque testatum habemus, ita nomen luce redonati adolescentis nulla majorum exprimunt literæ.* Sed hac de re viderint alii. Aliter certe Gelenius vir etiam doctissimus, quem n. 6. audiemus.

§. II. Post Symetrium I. quinque alii ejus nominis, & totidem *Martiales* à patre ad filium perpetua successione *Comites Salmenses* enumerantur. *Martialis VI. & Hardevicæ* f. Caroli pulchri principis Tungrorum, qui Valentiniani Imp. affinis fuerit, filius *Carolus I.* Comes Salmensis, à Marcomiro filio Pharamundi R. Franciæ perhibetur constitutus *Gubernator Austrasiæ* & exercitus Dux: ejus filius *Carolus II.* itidem Gubernator Austrasiæ dicitur Clodii Criniti filiis inprimis Raichario adversus Meroveum astitisse, & arcem *Salm* in *Ardenna*, bello fere vastatam, *restaurasse*, ac prælio 510. cecidisse. Hujus etiam posteri enumerantur inter duces bellicos regum Francorum, duo *Caroli* & tres *Raimbaldi*. Tertius *Carolus Henrici* pater fuit, qui *Magnus* dictus Pipino & Carolo Martello militavit, pater *Henrici II.* qui *novam Salmensem arcem in Lotharingia superiori* condidit. Hic genuit *Henricum III.* Comitem *Salmæ novæ* & *Felicitatem Com. Salmæ Ardennatis.* Ille qui 810. vel 812. prælio Caroli M. adversus Lechum Bohemum cecidit, *Hedvigem* heredem reliquit, cognato Henrico nuptam, ut duæ iterum Salmæ unirentur. *Felicitas* enim *Friderico Mosellanicæ* principi uxor datur, quem aliqui agnatum Caroli M. faciunt. His natus *Sadigerus princeps Mosellaniæ* & *Ardennæ* atque *Comes Salmæ veteris*, miles Ludovici atque Lotharii Imperatorum. Hic pater *Ragineri Ducis Lotharingiæ* constituitur & *Henrici Comitis Salmensis*, qui ducta cognata *Hedvige utramque Salmam* denuo possederit. Huic filios dant *Stephanum* Episcopum Leodiensem, qui *Marchionatum Franchimont* emit, & *Henricum V. utriusque Salmæ comitem*, patrem *Raimboldi IV.* avum *Sigeri*, proavum *Theodorici*: qui omnes utriusque Salmæ fuere Comites, quorum memoria in historiis extat. Theodoricus hic duos filios habuisse legitur *Henricum* & *Carolum*, quorum ille *Salmam Vogasi* in Lotharingiæ confinibus, hic alteram in *Ardenna* sylva obtinuit: duorum ramorum autores, qui diversis usi sunt insignibus: uti mox videbimus.

Salmæ reliqui comites. Salma nova in Lotharingia. Vetus ad Mosellanicos. Duo rami familiæ.

§. III. Ea deductio gentis Salmensis est, ad separationem usque linearum, quam partim ex aliis autoribus partim traditione concinnatam existimo: neque vero de veritate omnium me fidejussorem ego præstiterim, potius non dubito, si addantur conjuges, quæ singulis assignari solent, multa dubia oritura esse illis, qui historiæ superiorum seculorum gnari sunt, & mirabuntur, regnorum vel dignitatum fieri mentionem, antequam ea exorta è certis historiis constat. Verum quantum in omnibus veri subsit, arbitrari meum non est. Hoc solum addo, *Blondellum* videri eam deducere ex *Ardennate*, ex qua etiam *Brabantini*, & per hos *Hassi*, atque *Lucenburgenses* Duces oriuntur. Nam *Giselbertum Salmensem* vocat, qui *Friderici Lucenburgii* filius, Conradi, Henrici, & *Hermanni Salmensis*, in Romani regem 1081. electi, pater fuerit.

Quo fundamento nitatur traditio.

§. IV. Quod attinet *Henrici* ramum, qui *Salmam* in *Vogaso*, cum *Blancomonte*, à matre Bertha tenuit, successione continua à patre ad filium propagatus est ad *Ioannem V.* qui 1431. extinctus pater fuit *Ioannis* & *Simonis*. Hic *Ioannam* filiam habuit, quæ elocata *Ioanni Com. Sylvarum & Rheni* comitatus Salmensis partem attulit, unde in *Rhingraviorum* scuto nunc quoque Salmones conspiciuntur. (confer c. 76. n. 7.) Inde etiam *Principis Salmensis* nomen. *Ioannes* vero *Ioannis septimi* pater fuit. Hic *Ioannem IIX.* genuit & *Nicolaum*, duarum denuo linearum autores. *Ioannes* in Lotharingia substitit, & avitas ditiones tenuit, *Ioannis*, qui 1600. ἄγαμος decessit, atque *Pauli* pater, quo

Comites Salmæ Vogasinæ. Pars ditionum ad Rheni C. Alia ad Lotharingos.

quo *Christina* nata est *Francisci Lotharingi Comitis Valdimontii*, uxor, cui *Salmensia bona* omnia in Lotharingia in dotem attulit. *Nicolaò Salmenses in Austria* ortum debent.

Horum insignia. §. v. Comitum horum *Salmensium* in Lotharingia scutum fuit *coccineum crucibus aureis, cruciculis iterum brachiatis & spiculatis, sparsum*, in quo *gemini Salmones aversi argentei* conspiciuntur. In salmonibus allusionem ad nomen esse liquet. Ob cruciculas istas ad familiam *Bullioneam* Salmenses reducere vult cum Reusn. *Theod. Hœping. de jur. insign. c.* 13. §. 2. *n.* 42. Alii saltem testes expeditionis sacræ has cruciculas allegant. Apex vero fuit *rubro petaso demisso*, cujus *argentea ora reducitur, impositi duo salmones argentei dorsis obversis, caudis sursum erectis.* Laciniæ autem argento & minio tinguntur.

Pisces s. Salmones resurrectionis & resuscitati Simetrii tessera ex Gelenio. §. vi. Symbolum hoc piscium ad resuscitationem *Albani* juvenis refert *Ægid. Gelen. de Colon. Agripp. magn. L.* 2. *s.* 34. *pag.* 197. cujus verba non indigna reor, quæ hic apponantur: *Constanter traditur* S. Maternus *in has partes adveniens, Senatoriæ viduæ* Albanum *filium miraculose vitæ restituisse, in quam igitur gentem Consularis stirps* Albana *abierit inquirenti, occurrit omnium ferè consensu credi, ex* Salmensium *prosapia fuisse illustrem* Albanum *juvenem à morte prodigioso beneficio revocatum: itaque secundum Fæcialium curiosam trutinam arma Salmensium examinans statuo ipsos resuscitationis argumentum gentilitiis tesseris intulisse & reliquisse cæteris posteris. Gerunt enim in miniato clypeo aureis cruciculis seminato, fulgentes argenteo jubare duos pisces. Si quis autem Romæ subterranea aliaque primorum Christianorum monumenta pervolvat, nihil frequentius reperiet, quam resurrectionem piscis emblemate significari, sicut Ionam piscis evomens Christi resurrectionem denotat, vita incolumi fruentes* (gesund / wie ein Fisch /) *sani instar piscis dicimur, & quantum à piscibus somnus, tantum à resuscitatis ad vitam meliorem mortis abest indormitio: demum piscis morem habet in adversas eundi undas, sicut resuscitatio est contra naturæ cursum. Hinc Christianis adeò familiare fuit pisciũ insigne, ut à gentilibus contemtim* pisciculi *dicerentur, & inveniuntur veteres gemmæ, ostendentes crucem cum pisciculis insculptam. Itaque duos pisces Albanus juvenis à Materno resuscitatus parmulæ suæ inscripsit, ut altero recuperatam vitam præsentem, altero acquirendam æternam beneficio Christianæ fidei innueret, ac proinde cruculis campum inspersit; ab hoc posteà clypeo* Salmiorum *nomen promanavit, & à posteris* Salmia *arx, ubi Arduennatum curia steterat, ædificata est, atque hoc modo Albanæ gentis nomine in Salmiorum stemma evanescente & transmigrante, facillimè conciliantur traditiones veterum, quod ex Albana gente Comes Salmensis fuerit à Divo Materno resuscitatus. Quæ vero de* Salmone *Franco Trojano stirpis conditore dicuntur, aliud non puto nobis suggerere, quam nobiliores Francos in has olim partes effusos, connubia cum Salmensibus inivisse. Hæc verò antiquitatis causa profero, non tamen damno opinionem, quæ genus à Francis deducendum vult.* Hic ut cum Browero §. 1. adducto transigat, ipse viderit.

Neoburgensium Salmensium linea. Nicolai C. elogia. §. vii. *Neoburgicæ lineæ* autor fuit *Nicolaus*, qui fortunæ sedem in Austria fixit: Virtutes ejus in Epitaphio, quod Viennæ in æde Dorotheæ legitur, recensentur: *DIs manibus Sacrum. Incomparabilis Heros Nicolaus Com. à Salm, Trium Imperatorum ac D. Ferdinandi Rom. Vngar. Bohemiæ R. ab arcanis consiliis, supremus provinciarum Austriæ capitaneus, cum quatuor Cæsarum auspiciis Reip. annis* 45. *fortem atque strenuam operam domi militiæque navasset, anno* 1529. *Solymanno Turc. Tyranno Viennam atrociter oppugnante, dum dirutis mœnibus, invictum generosi animi robur se murum hostium minis opponit (saxo percussus) letale vulnus accepit, ex quo paulo post obiit. D. Ferdinandus patriæ pater virtutis rerumque gestarum gloriæ monumentum curavit.* 4. *Maj.* 1530. *Virtutem posteri imitantor.* P. Fürst. Chron. Ungar. p. 5.

Scutum hujus lineæ. §. viii. Linea hæc scuto quadripertito usa est, ut in prima & quarta area *Salmensis* gentilis tessera viseretur; in secunda vero & tertia *argentea* repræsentaretur *gryphus coccineus lingua & falculis aureis, leporem nativi coloris villis, unguibus anticis abreptum tenens.* Vide *Chifflet. Eq. A. V. n.* 175. & Wapenb. 1. pag. 15. Galeæ scuto insistunt duæ, prior *Salmensis* §. 5. descripta, ex altera vero coronata *gryphus scutarius* prorumpit. Laciniæ hujus cocco & auro pinguntur.

Scherding & Vormbach. §. ix. Area quæ gryphum cum lepore continet, notat Dominium *Scherding* & *Vormbach* s. *Varnbach.* confer Wapenb. P. 2 pag. 8. Genealogiam Comitum deducunt (confer *Henning. Theatr. Geneal. T.* 3. *P.* 1. *pag.* 520. 251.) ab *Henrico Com. de Varnpach,*

qui

qui 935. ludis equestribus Magdeburgicis interfuit. Ultimus vero *Eckprechtus III.* 1158. in velitatione aliqua periit. Inde cum contentio orta esset inter Odoacrum C. Styriæ & M. Carinthiæ atque Bertholdum M. Istriæ; ille *Varnpach*, *Lampach*, *Schardingen* & comitatum *Buttensem* obtinuit, filius autem item Ottocarus sine liberis moriens Austriæ duci omnia sua legavit. Ex quo intelligitur, errore factum, quod *Furst.* P. 3. Wapenb. p. 6. hoc scutum tribuit *Principi Salmensi*, qui cum ex *Rhingraviis* sit, nihil cum istius Dominii tesseris commune habet, sed gentili comitum Sylvestrium & Rhenanorum clypeo utitur. Errore à Furstio tributum Principi Salmensi scutum.

§. x. Ex hac linea comitum superioris Salmæ s. Lotharingicæ oriundi etiam fuere comites de *Richecourt* s. de *Rixingen*, & quidem nominatim referuntur ad fratrem aliquem Nicolai I. comitis, filium Joannis I. qui 1324. vita excessit. Quorum deinceps successio ad Leiningenses comites, ab his ad Falckensteinios, mox Bipontinos, demum Leiningio-Westerburgios matrimoniis delata est. Comitatum superioribus annis emit Illustrissimus Alefeldius comes, & suo scuto symbolum inseruit, quod c. 1. vidimus. C. Rixingensis ex Salmensibus.

§. xi. Ista de Salma Vogasi: Quod vero *Salmam* in *Ardenna* sylva attinet, eam *Carolus* alter Theodorici filius (vide §. 2.) obtinuit, & ad posteros transmisit. Hic Carolus fuit, qui Ottone ultimo ex Carolinis Lotharingiæ Duce mortuo ab Imperatore Henrico II. *Inferiorem Lotharingiam* nactus est, dein etiam *superiorem* occupavit. Verum à *Gotilone* s. *Gozelone* iterum possessione dejectus, & *Limburgensi ditione* contentus manere coactus est. Filius *Walramus Limburgo axioma ducale* obtinuit. Quem ducatum cum Salmæ comitatu ejusdem filius *Henricus*, hocque natus *Walramus II.* cognomine *Paganus* (cui aliqui fratrem dant *Henricum* Portugallicorum regum satorem) tenuere. Hic *Henricum* genuit & *Fridericum*. Ille *Dux Limburgi* fuit, hic *Salmæ in Ardennatibus* comes, & reliquorum comitum sator, qui in septimam generatioem duravere. Ultimus vero comes *Henricus*, cum *Henricum* filium in bello Leodiensi ex adversa parte stantem 1408. amisisset, & *Maria* filia, *Ottoni Raugravio* nupta, itidem ante ipsum sine liberis decessisset, *Ioannem Dominum Reiferscheidii* agnatum, qui ipso cum ex Episcopi partibus militabat, testamento militari heredem scripsit, & 1412. s. 1413. fatis concessit. Dubiam quidem successionem Joanni facere conati sunt *Otto* defuncti gener & *Engelbertus* hujus filius, sed sententia curiæ Lucenburgiæ 1455. condemnati, & comitatum Salmensem cum fructibus & expensis, *Reiferscheidiis* restituere jussi sunt. Hi ex *Henrico Duce Limburgi* orti erant: cum enim ille tres habuisset filios *Henricus III. Limburgi Dux* & sator totius stirpis Limburgicæ & Lucenburgicæ, *Philippus Wildenburgi* dynasta & *Gerlacus* s. *Gerhardus Dominus de Reiferscheid* fuit. Hujus filius *Ioannes I.* nepos *Ioannes II.* pronepos *Henricus I.* abnepos *Ioannes III.* atnepos *Henricus II.* fuit, *Richardæ* maritus, quæ *Conradi Dn.* von der Dyck filia & heres fuit. His natus est *Ioannes*, quem agnati Henrici in comitatu Salmensi heredem fuisse diximus. Hic 1414. prælio ad Azincourt cecidit, & reliquos Salmæ ac Reiferscheidii comites ad nostram usque ætatem prolevit. Com. Salmæ Ardennatis. Ex iis Limburgi Duces. C. Salmæ. Dn. Reiferscheidii.

§. xii. Hujus lineæ insignia repræsentantur Wapenb. P. 1. p. 17. sed nostro tempore novis areolis aucta gestantur, istum in modum. Scutum quadripertitum est, & prima ejus area, denuo bipertita. Latus dextrum *argenteum salmones duos rubeos* complectitur: sinistrum *ejusdem metalli scutulum rubeum imminenti desuper fascia segmentorum quinq; cæruleo:* Quadra secunda *rubea conseritur plinthidibus argenteis* inscripto *leone itidem argenteo*. Tertius laterculus *aureus, quatuor fasciis rubeis* exaratur, imposito *leone argenteo, sanguineam linguam protendente*; quarta *aurea leonem argenteum* defert, lingua *rubea*. Toti imponitur parmula media *argentea tribus rhombis miniatis* insignis. Comitum scutum modernum.

§. xiii. *Salmones* haud dubie notant *Salmensem comitatum in Ardenna*: & quidem figuræ & areæ tinctura permutata: nam qui notandæ Salmæ Vogasinæ erant argentei in minio, hic rubei sunt in argento. Qui discerniculi inter diversas lineas modus P. 1. c. 8. notatus est. *Parmula rubea* laterculo *argenteo* inserta *Reifferscheidium* (hoc nomen à *Ripuariorum* limite derivat *Æg. Gelen. de Colon. Agripp. Magn. L. 2. s. 2. p. 132.*) *Dominium* vel *Comitatum* notat Wap. P. 2. p. 29. vetus patrimonium hujus familiæ, quod in illa linea mansisse diximus, quæ dein hereditate etiam Salmensem comitatum crevit. An forte exinde, quod *Malbergii* s. *Molbergii* Domini simili usi sint tessera, Salma. Reifferscheid.

colligere liceat, aliquam antiquis seculis sanguinis inter utramque gentem communionem fuisse, alii viderint (conf. insignia *Molbergiorum* equitum Wap. P. 1. p. 130.) Quomodo parmulam hanc Solis imaginem idem Gelenius credat, vidimus P. 1. c. 5. f. 1. §. 151.

Dyck. §. XIV. Reliquas areolas quod concernit, *tres rhombi* Dominium *Dyck* notant. (Ista enim *Gelen. de Colon. Agripp. L. 3. f. 1. p. 250.* arma gestasse scribit ex archivis *Ludolfum de Dycka* 1297.) quod Henrico II. conjunx *Richardis* illius heres attulit: reliquas non satis intelligo, nisi quod *Alfter* notari credo *leone* in *fasciato scuto*, ex Wap. P. 2. p. 108. (ubi Alfteriis ex nobilitate Rhenana hoc δῆγμα clypei quinis aureis & rubeis fasciis exarati, incumbente leone argenteo tribuitur) & *Gelen. de Colon. Agr.* L. 2. f. 39. p. 207. ubi *Alveterani* reguli vocantur, & *Marescalli Ubiorum*: additurque de *Metternichiis in Metternich*, ex Alveteranis per secundas nuptias propagatis & parte fundi dotatis, quod illis idem in parmula tæniata leo, qui Alveterensibus comitibus sit. Porro hæc dynastia cum officio *Marescalli hereditarii diœcef. Coloniensis* (*Gelen.* d. l. L. 3. f. 1. p. 227.) ab ultimi Dn *Ioannis ab Alfter* filia ad *Wevelinghofios* translata, nam *Irmgardis à Wevelinghofen Ioanni Quarti Comiti Salmensi* nupta illam attulit. Cæterum si titulum familiæ consulamus, in illis mentio porro fit Dominiorum de *Bedbur* & *Hackenbroich*, quæ propterea si reliquis areis designari dixerim, non errare videor. Ipsa vero quod concernit Dominia, *Bedbur* & *Hackenbroich*, *Mechtildis* filia *Ioannis III.* marito *Wilhelmo Limburgio Dn. de Broich*, ea attulerat, sed eadem dein jure feudorum Coloniensium retracta atque Salmensibus iterum asserta sunt.

Alfter. Bedbur. Hackenbroich.

Scutum Reiferscheidium ex Sibmachero. §. XV. In Wapenb. 1. pag. 17. itidem scutum *Salmo-Reiferscheidium* conspicitur quadripertitum; Prima areola Salmenses salmones sed per errorem additis cruciculis & minio cum argento permutato continet: secunda parmulam *Reiferscheidiam*: tertia tres rhombos, quos Dominio *Dyck* deberi dixi: Quarta exaratur rubeis & argenteis fasciis imposito leone aureo. An hæc area eadem sit cum tertia §. 12. explicata, atque ita error aliquis subsit, aut quid designetur, ignorare me fateor.

Galeæ. §. XVI. Galeæ imponuntur tres: prima *Salmensis*, duos salmones scutarios sustinet: altera *Reiferscheidia* aures duas asininas, cocco alteram, alteram argento tinctas refert: ex tertia coronata crus capreoli nativi coloris protenditur. Quem apicem laterculo rhombos deferenti respondere existimo. Quæ circumvolitant omnes laciniæ argenteæ & rubeæ sunt.

Titulus. §. XVII. Titulum hujus lineæ illum vidi: ***Comites Salmæ & Reiferscheidii, Dom. in Bedbur, Dyck, Alfter & Hackenbroich,*** &c.

CAPUT LXXXV.

Dux de Sainct Simon.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ origo & lineæ.*
2. *Ducis scutum. Rouvroy S. Simon. Haveskerke Rasse.*
3. *Veromandui.*
4. *Apex. Telamones.*

§. I.

Familiæ origo & lineæ. OGerius quidam, qui ex antiquis *Dominis de Rouvroy Heribertam* duxerat, familiæ autor constituitur, quæ, postquam illorum abnepos *Matthæus II. Margaretam* f. *Iacobi Dom. de S. Simon* in conjugio habuit, *Sansimoniæ* cognomen assumsit. Matthæi autem I. nepos fuit *Matthæus II.* qui ex *Maria de Havesquerque de Rasse* genuit *Gauchertum* & *Ægidium*: *Gauchertus Dom. de S. Simon*, avus fuit *Ludovici*, quo nati *Franciscus* comitum de *Vaux* & *Ioannes Marchionum de Sandricourt* autores. *Ægidius* vero *Gulielmum Dominum de Rasse* & *Antonium Dominorum de Grumenil* satorem suscepit. *Gulielmus* abavus fuit *Claudii de S. Simon*, qui 1635. Ducis & Paris Franciæ axioma à Rege meruit.

Ducis scutum. Rouvroy S. Simon. §. II. Ducis hujus scutum quadripertitum est. Inque eo prima & quarta areola symbolum familiæ de *Rouvroy S. Simon* continet, nimirum, in *nigro crucem argenteam quinque conchyliis coccineis* impressam. Secunda & tertia areola *aurea* fasciam continet

rubentem,

rubentem, tesseram familiæ de *Havesquerque Rasse*, ob *Mariam* Matthæo II. Sansimonio nuptam.

§. III. Toti imponitur parmula ex *cæruleo* & *auro* tessellata, cum capite *Frantico* f. liliis sparso. Hoc δεῖγμα est *Veromanduorum* comitum, qui ex *Caroli M.* progenie descendunt. Cum enim hic filium habuerit *Pipinum* Italiæ regem 810. ante patris fata extinctum, eo *Bernardus* genitus est, hoc vero *Pipinus*, quem alii *Lengenfeldiorum* Comitum & ex his *Palatino-Bavarorum* satorem constituunt, alii *Veromanduorum* Comitum autorem nominant. Eo enim natus est *Heribertus I.* comes Veromanduus, 902. jussu Arnoldi Com. Flandriæ occisus. Duravit in ejus posteris *Veromanduorum* comitum series ad *Heribertum V.* qui licet filium haberet *Odonem*, successionem tamen transmisit ad *Alisam* filiam, *Hugoni Magno* de Francia nuptam, quod Odo ob animi imbecillitatem successionis haberetur incapax. Pater tamen *Odo* f. *Eudes* hic fuit alterius *Eudis* f. *Odonis* cognomine *Facini*, quo natus *Ioannes* cognomine *de S. Simon*, ex quo illa stirps, cujus heres *Margareta*, quod diximus, Matthæo I. de Rouvroy nupsit, & cognomen simul atque hujus gestaminis gentilis jus attulit. Veromandui.

§. IV. Clypeo insistit *galea* coronata, & super eam *vir sylvestris*, dextra *clavum elevatam*, sinistra *clypeum* tenens. *Laciniæ* sunt argenteæ, rubeæ & nigræ. *Atlantes* vero sunt vir & fœmina sylvestris, quorum ille vexillum Veromanduis insignibus, hæc Havesquerquiis insignitum gestant. Apex. Telamones.

Caput LXXXVI.

Princeps & Com. Schauenburgi.

ARGUMENTUM.

1. *Familiæ origo. Comitatus Holsatiæ. Lineæ Chiloniensis. Rendesburgia. Ducatus Slesvic.*
2. *Lineæ Rendesburgia. Stormaria. Schauenburgia. Ernestus princeps. Ultimi.*
3. *Sternberg Com.*
4. *Gehmen Domin. Ad Schauenburgios. Ad Limburgios.*
5. *Urtica. Clavi, non ocelli flores.*
6. *Schauenburgi & Holsatiæ tessera. Utrius prius?*
7. *Holsatia ad Oldeburgios delata. Controversia cum Ernesto principe.*
8. *Schauenburg ad Hassos & Lippienses.*
9. *Galea.*

§. I.

ILlustrissima hæc familia refertur ad *Adolfum de Sandersleben* (al. *Salingleven*) qui favore fratris *Brunonis Episcopi Mindensis*, 1032. vel 1030. à *Conrado II. Imperatore* Comes *Schauenburgi* constitutus est. Hujus nepos *Adolfus II.* post extinctos Saxoniæ ex Bilingiis Duces 1106. (al. 1114.) à *Lothario II. Imperatore Holsatiæ Comes* est constitutus. Hujus iterum nepos *Adolfus IV.* qui 1164. bello in Obotritos cecidit, *Lubecam* 1143. condere cæpit, & combustam Henrico Leoni concessit. Contra eum vero Albertus M. Brandeburgicus comitem Holsatiæ constituit & vasallum fecit *Henricum Comitem de Badevvide*. Filius ejus fuit *Adolfus V.* pro quo vitricus *Henricus Comes Orlamundæ* Holsatiam rexit, nec non ejus filius *Albertus*. Adolfum ipsum *Henricus Leo* 1172. expulit: hoc proscripto ipse sua recepit 1182. sed cum in Palæstinam profectus esset, Leo denuo Holsatiam occupat. Sed & à Woldemaro Daniæ Rege Adolfus captus, atque Holsatiæ renunciare coactus est. Filius vero *Adolfus VI.* à subditis contra Woldemarum revocatus, eum 1226. vicit, & Holsatiam recuperavit. In ejus autem filiis *Ioanne* & *Gerhardo* duo exiere rami. Ab illo *Wagriæ* & *Kilonii* Domini, ab hoc *Rendesburgii* orti. *Gerhardus* vero *Henricum* & *Gerhardum* genuit: Ab isto reliqui *Rendesburgii*, ex quibus *Gerhardus* Henrici abnepos *Slesvici primus Dux* creatus est, quam dignitatem post eum etiam gessit filius *Adolfus*: Hoc verò 1459. extincto, Holsatiam adivit ex sorore Hedvige nepos *Christianus* ex Oldenburgi Comite Rex Daniæ, & ad posteros transmisit. Familiæ origo. Comitatus Holsatiæ. Lineæ Chiloniensis. Rendesburgia. Ducat. Slesvic.

§. II. *Gerhardus* Gerhardi filius & Henrici Rensburgii frater *Schauenburgium* comitatum retinuit, & in Holsatia *Pinnebergiam* ditionem. Eo nati sunt *Gerhardus* & *Adolfus*, illi iterum cessit *Stormaria*, ad filium & nepotem transmissa. Hic pater fuit *Erici* Episcopi Hildesheimii, *Gerhardi* Episcopi Mindensis atque *Adolfi*; *Adolfus* iterum Linea Rendesburgia. Stormaria. Schauenburgia.

iterum *Gerhardi* Episcopi Mindensis atque *Ottonis*. Hujus nepos fuit *Otto*, qui Holsatiæ successionem extinctis agnatis frustra quæsivit, & præter alios, *Ernestum* Episcopum Hildesiensem, *Henricum* Episcopum Mindensem atque *Ioannem* genuit, *Iodoci* patrem, quo nati *Adolfus* & *Antonius* Archiepiscopi & Electores Colonienses, *Otto* prius Episcopus Hildesheimius, dein maritus, *Ioannes*, *Wilhelmus*, *Iodocus*, *Ericus*, *Ernestus*, qui à Wilhelmo Com. Nassoviæ Comitatum *Diezium* antichreseos titulo possedit. (pro 40000. floren. quos frater, Wilhelmi autoritate, ipsi solvere adactus erat, ipse autem Nassovio concesserat.) Ex illis à duobus lineæ. *Otto* enim præter *Hermannum* atque *Antonium* Episcopos Mindenses genuit *Adolfum*, qui amisso filio mortuus est, atque *Ernestum*, cui *Principis* titulum Ferdinandi II. gratia contulit. *Iodocus Henricum* atque *Georgium Hermannum* filios habuit; illo natus *Iodocus Hermannus* 1635. hoc *Otto* 1640. masculorum gentem terminavere.

Ernestus princeps. Ultimi.

§. III. Comitum scutum exhibet *Sibmacheri* Wapenb. P. 1. pag. 18. quadripertitum. Prima areola, quæ eadem etiam quarta est, *aurea* continet *stellam rubeam*, notando Comitatui *Sternbergio*. Hujus primos Dominos lego ex *Waldeccia* & *Svalenbergia* gente duci. Inde inter se *Lippiæ* & *Schauenburgi* Comites de eo comitatu contendere. Demum Ottonis Schauenburgii filia Anna, cum Bernardo Com. Lippiæ nuberet, ut lites terminarentur, dotalem comitatum marito attulit. Confer supra c. 54. n. 5.

Sternberg Com.

§. IV. Areola secunda & tertia *argento* tingitur, inducta *fascia rubea tribus palis aureis* interstincta. Hæc tessera est *Gehmensis* dynastiæ in territorio Monasteriensi. Gehmenses *Teschenmacherus Annal. Iul. Cliv. P. 2. pag.* 348. deducit à *Gedofredo* & *Goswino* patre & filio, qui investiti leguntur de *Gehmensi* ditione 1280. Alius *Henricus* Dn. Gehmæ vixit 1389 pater *Ioannis*, avus *Henrici*, qui duas genuit filias, quarum altera *Wevelinghofiam* dynastiam marito *Eberwino Com. Benthemio*, altera *Corda Dominium Gehmen* conjugi *Ioanni Schauenburgio* attulit, & quinquagenaria filium Jodocum peperit. Cæterum quia ex Schauenburgiis *Maria* Comiti *Limburgio Iodoco* nupserat, ista familia extincta, Gehma ad Limburgios delata, & nunc quoque penes illos est.

Gehmen Dom. Ad Schauenburgios. Ad Limburgios.

§. V. Parmula media *coccinea* est, & *urticam candentem trium foliorum* cum *totidem clavis* exhibet. Aliis terminis enunciare voluit Chifflet Eq. A. V. n. 160. *Tres ocelli flores, totidemque urticæ folia argentea triangulariter coeuntia, in corde laterculi coccinei scutulo argenteo impresso.* Verum circa ocelli flores, quos etiam *Paillot* exprimit, haud dubie fallitur Chifflet: quos enim ille flores vellet, *clavi* sunt, quos ex historia passionis derivant, & forte aliquis adjecit, qui Palæstinam inviserat.

Urtica. Clavi, non ocelli flores.

§. VI. Urtica hac designatur Comitatus *Schauenburgius*. vide Wapenb. P. 2. p. 18. quamvis etiam *Holsatia* eodem symbolo pariter notetur. Imo *Danckwerth in Holsat. L. 3. c. 2. p.* 182. non audet plane definire, Schauenburgici an Holsatici comitatus tessera prius hæc fuerit. Allegat vero ista ex *Spangenbergio*, quod Adolfus I. Com. Schauenburgi antea gestarit in *argenteo* scuto *leonem cæruleum*, cum vero arcem Schauenburg condidisset in monte *Nettelberg* s. *Nesselberg*, à Conrado II. Imper. urticam accepisse. Suam istam subjungit sententiam: Meine muthmassung ist/ daß Graf Adolff der Dritte/ nachdem er gantz Holstein / Dietmarsen mitgerechnet/ eubekommen / hatte von der Figur deß Landes Holstein / die einem auff der spitze stehenden Nesselblatt ähnlich / (also / daß die zwey Häupter in Wagern und Dietmarsen die andere und dritte spitze machen /) das Wapen eines Nesselblats/ und bald darauff die drey Nägel/ vielleicht von Käyser Friederich dem Ersten/ mit dem er in das gelobte Land gezogen / oder auch von den Bischoffen kurtz vor dem andern Zug in Palæstinam erlanget.

Schauenburgi & Holsatiæ tessera. Utrius prius?

§. VII. Quod *Holsatiam* concernit, dixi §. 1. Christianum Regem Daniæ Theodorici Oldenburgici & Hedvigis Holsatæ filium successisse avunculo. Cum agnationis jure *Otto* successionem sibi vindicaret, acceptis 43000. florenis & Pinnebergia ditione, 1460. contentus esse debuit, Holsatia in potestate alterius familiæ relicta, in qua nunc etiam est. Christiano IV. Regi cum *Ernesto* nova hoc seculo lis orta, cum huic ab Imperatore *Principis & Com. Holsatiæ* titulus tributus esset. Ille enim hoc in sui præjudicium fieri asserebat, hic illud negans titulum illis ditionibus imputabat,

Holsatia ad Oldeburgios delata. Controversia cum Ernesto principe.

putabat, quæ sine controversia ad se spectarent. (confer *Lundorp. Acta Publ. P. 3. c. 38. 41.* &c.) Et quidem Regis armis Ernestus cedere necesse habuit. Familia extincta *Pinnebergias* ditiones, quas solas in Holsatia possederat, Rex & Holsatiæ Dux crevere, hic vero partem suam Ranzoviis vendidit.

§. VIII. *Schauenburgium* comitatum, qua ratione Osnabrugiæ & Monasteriensis pacis beneficio *Hassi* adiverint, alibi vidimus. Unde in illorum quoque clypeo tessera hæc visitur. Quoniam vero *Lippiæ* Comes Philippus Buckeburgum tenet, supra c. 54. n. 7. vidimus, urticam in illius etiam scuti medio comparere. Schauenburg ad Hassos & Lippienses.

§. IX. *Galeæ* tres imponuntur: *Prior* coronata dependentibus laciniis aureis & rubeis, tegitur ejusdem coloris diademate tortili, & sustinet inter cornua ex cocco & auro media sectione distincta stellam rubeam. *Mediæ* insistunt inter duos bacillos aureos (Wedel) plumis pavoninis ornatos octo vexilla *Holsatica* seu Schauenburgica. Phaleræ sunt ex minio & argento. Alicubi galeam vidi diademate tortili tegi, alibi corona spinea, cujus forte eadem quæ clavorum origo est. *Extrema* galea coronata est, laciniis argenteis & rubeis, cum jugo alarum complicato, in quibus fascia *Gehmensis* conspicitur. Galeæ.

Caput LXXXVII.
Baron. Stubenbergii.

ARGUMENTUM.

1. *Gentis origo. Lineæ Wurmbergia. Kapfenbergia.*
2. *Aliorum circa familiæ insignia lapsus.*
3. *Originaria tessera.*
4. *Wurmberg Dom. Pettau.*
5. *Anckenstein Dominium.*
6. *Modernum scutum. Apex.*
7. *Tituli.*
8. *Gentis possessiones ex Lazio.*
9. *Aliæ ejusdem in Austria.*
10. *Elogium Jacobi Stubenbergii & totius gentis ex Sambuco.*

§. I.

Generosissimam stirpem *Stubenbergiam* jam à septem fere seculis *Styria* inter proceres primos numeravit, virtutibus, affinitatibus & possessionibus illustrissimam. Primum allegari vidi *Wulfingum Stubenbergium*, qui circa 1000. vixerit, & ex *Agnete Habspurgia* s. *Habspergia Ottocarum* atque *Wulfingum* jun. genuerit, cui nupta *Margareta Carinthia* Ducissa; Ex hoc descendit *Wolfgangus* s. apud *Henning. Theatr. geneal. T. 3. P. 1. p. 553.* *Wulfingus II.* qui circa 1237. vixit, & ex *Elisabetha Hermanni Com. Ortenburgici Carinthii* filia suscepit, præter *Wulfingum Episcopum Bambergensem* à 1304. ad 1319. *Ulricum* atque *Fridericum*, duarum linearum *Wurmbergicæ* & *Kapfenbergicæ* autores; quæ utraque hodie quoque superant. Gentis origo. Lineæ Wurmbergia. Kapfenbergia.

§. II. Quod attinet insignia, opido fallitur *Henninges*, qui l. c. illis *calicem* cum *duplici operculo* tribuit, qui etiam in galea pectus hermæ, cui loco brachiorum pisces admoti, ornat: Forte ex eo quod *supremis Styriæ pincernis* officii tesseram competere existimaret. Fallitur etiam *Cyr. Spangenb.* Adelsp. P. 2. L. 12. c. 36. p. 324. b. qui tribuit *draconem anchoræ circumvolutum*. Sed nec quod in *Sibm.* Wapenb. 1. p. 30. conspicitur, & ex eo forte ascivit *Gabr. Bucelin. P. 3. Germ.* p. 229. a familia agnoscitur scutum. Aliorum circa familiæ insignia lapsus.

§. III. Originarium *σῆμα* fuit in scuto *nigro anchora argentea inversa*, per *annulum* inferius trajecto *fune aureo* s. *crine contorto* (mit einem gelben durchzogenen Zopff. In *Sibmach.* Wap. mit einem gelben zurissenen Seyl.) in Oesterr. Spiegel der Ehren. L. 2. c. 5. p. 205. paulo aliter comparet hæc tessera, adjecto *cephaloscutario argenteo*, *anchoræ* figura minus expressa, & fune s. crine contorto in serpentis speciem commutato. Quali specie *Salisburgi* scutum hoc etiam pictum extare Perillustris Dn. *Rudolphus Wilhelmus* literis ad agnatum Perillustrem Dn. *Georgium Augustinum* testatur. Originaria tessera.

§. IV. Primus auxit hanc parmam gentilitiam Ulrici abnepos *Joannes*, eamque in quatuor secuit quadras, *ancora* in primam & quartam locata; his adjiciuntur secunda & tertia *aurea* inscripto *verme nigro*: Hoc notatur Dominium *Wurmberg*, quod patri ejus *Leutholdo*, qui 1452. vixit, uxor *Agnes* f. *Bernardi à Pettau* attulerat, unde deinceps linea dicta est. Wurmberg Dom. Pettau.

Anckenstein dominium.

§. v. Joannis filius *Caspar*, qui 1524. vivis excessit, scuto huic quadripertito imposuit mediam parmulam *rubeam* inscripta *anchora inversa*, cujus *trabs tribus transversis lineolis* (mit drey Strichen) insignitur, & per annulum *funis aureus* trajicitur. Hæc accessio ob dynastiam *Anckenstein* facta.

Modernum scutum. Apex.

§. VI. Unde hodierna quoque scuti dispositio eadem servatur (uti etiam conspicitur in *Sibmach.* Wapenb. I. p. 23.) ex symbolis *Stubenbergiis*, *Wurmbergiis* atque *Anckensteinio*. Galeæ vero imponuntur tres: *anterior* vetus *Stubenbergia* coronata, & sex plumis struthionicis erectis ornata, quarum dextræ nigricant, ex læva argento candent. *Mediam* cassidem diademate tortili ex cocco & argento tectam premit anchora *Anckensteinia* cum fune per annulum transmisso, imposita corona exigua & argenteis atque coccineis pennis. *Extrema* galea *Wurmbergia*, coronata sustinet basiliscum nigrum aureis pedibus & expansis alis, quarum extremitates viridibus pennis exornantur. *Basiliscum* tunc Caspar assumsit, cum ejus loco *Wurmbergiam* cassidem pater Joannes ornaret complicato jugo alarum aureo, quarum anteriorem vermis ornabat niger. *Laciniæ* circumvolant has cassides, primam nigræ & argenteæ, secundam ex eodem metallo & rubeæ, tertiam aureæ & nigræ.

Tituli.

§. VII. Titulum *Wurmbergiæ* lineæ illum observavi: *Domini de Stubenberg, in Wurmberg, Ebensfeld, S. Iohann, Haußampacher, Glech & Halbenrain. Pincernæ hereditarii Styriæ.* Herr zu Stubenberg/ in Wurmberg / Ebensfeld / S. Johanns/ Haußampacher/ Glech und Halbenrein / Erbschencken in Steyer. Rationem horum omnium explicare non possum, nisi quod *Kleck* (Glech) & *Halbenrein* attulit *Ursula* Dietvigi Domini ab Emerberg s. Eimerberg filia, *Leutholdi Stubenbergii* uxor. confer *Laz.* L. 6. migr. p. 193. *Cyr. Spangenb.* Adelsp. P. 1. L. 8. c. 18. p. 206. 207. ubi de illius gentis *Eimerbergiæ* & nominis origine quædam lectu jucunda. *Kapfenbergiorum* an idem sit titulus, ignoro.

Gentis possessiones ex Lazio.

§. VIII. *Wolfg. Laz. migr. Gent.* L. 6. pag. 192. ita dynastias eorum recenset: *Pincernæ à Stubenberg, qui postea cognatis suis Dominis à Capenberg & Petauu Marescalcis extinctis, feudo a ducibus Austriæ impetrarunt Kapfenberg, Mureck, Ehrenhausen, Wurmberg, Stubeck. Iidem Artenburgensibus comitibus deficientibus in Carinthia, Ducum Austriæ beneficio impetrarunt Frauenburg, Holenburg, Gutenburg, Piograd, Kestnyckh, Hesbach, Kacz & Treffen. Quorum vasalli leguntur fuisse apud Styros, Stadauer, Moßkyrcher, Prodlecker, Mayssen & Iudeln.* Ex quo de familiæ amplitudine judices

Aliæ ejusdem in Austria.

§. IX. In Austria etiam varia bona nactisunt, ex quibus illa legi. *Steyersberg* dynastia prope Neustatt, quam 1419. jam possessam ad seculi hujus initium retinuere. *Höflein* 1446. feudum Brandeburgicum in Austria: *Mittergrabern, Sitzendorf, Obergrabern, Groß, Schœngrabern, Schallaburg, Siechtenberg.*

Elogium Jacobi Stubenbergii & totius gentis ex Sambuco.

§. X. Cum *Iacobus Stubenbergius* annos natus 17. Patavii 1559. 27. Febr. excessit, in ejus laudem *Ioannes Sambucus* orationem habuit, quæ ibidem typis impressa est. Cum vero in paucorum manibus sit, huc transferam aliqua, gentis honorem illustrantia: *Iacobus hic noster amplissimo loco & familia perveteri oriundus* Stubenbergia *fuit. Patrem habuit* Wolfgangum, *& ipsum hominem prudentia, usu, consiliis, auctoritate præstantem ac varietate negotiorum spectatum: quem ab honestate nulla causa, nullumq; periculum dejecisset: ideoque filiis justitiæ, frugalitatis, diligentiæ, innocentiæ atque continentiæ exemplis primum relictis, à luce optima fide semigravit. Matrem verò cujusmodi? Pari vetustate generis, à* Teuffenbach: *in qua omnes virtutes elucent, honestissimam fœminam, quæ pudicitia & constantia præ cæteris in hodiernum diem claritatem summam sibi peperit, ac obtinet. Quum autem nominari* Stubenbergios *auditis, velim sic habeatis, quod intelligetis, antiquitatem ejus, de illustribus auctoribus profectam, totiusque Striæ ditissimos omnique laude ornatissimos* Barones, *ex ea prodiisse. Quam illam non modò Germaniæ, arduis & insignibus belli ac pacis exemplis perspectam: sed verò exteris quoque, & longissimè remotis nationibus, jam à sexcentis & amplius annis, cognitam floruisse, nemo dubitat. Is enim splendor & amplitudo & opes huic genti perpetuæ fuere, ut sive domi, sive foris, terra marique rebus gestis, de universa Germania paucas ei reperiamus æquales, superiorem profectò neminem. Tantumque hujus majores constituendæ pacis, & cum usus tulit, belli ducendi arte præstiterunt: ut illis referendis, historia texenda necessariò veniret, vosque audiendo, ego minus dicendo, sufficerem: indeque factum, quod hujus atavi* Austriæ & Carrariorum domus affinitate, *suam*

ornatam,

ornatam & amplificatam reliquerunt. Ex his Petavionis *Dominos olim* Mareschalcos *fuisse, proditum est, ante vero annos tercentos, à Rodolpho Imperatore* Styriæ Præfecti *fuere: Hi ipsi adhuc ejusdem provinciæ* Barones summi ac Pincernæ, *de jure heredum observantur.*

Caput LXXXVIII.

Toletana Domus.

ARGUMENTUM.

1. *Familia ex Palæologis.*
2. *Scutum Toletanum.*
3. *Symbolum Navarrenum & Bellomontium.*
4. *Familia Bellomontia.*
5. *Apex.*
6. *Tituli & rationes.*

§. I.

T*Oletanam* familiam *Albanorum Ducum* nomine cumprimis celebrem, ex *Palæologis Græcis* derivant, & Toletanum nomen a prædiis, quæ in agro Toletano ab Alfonso sapiente rege Castiliæ acceperint, nomen obtinuisse referunt. Familia ex Palæologis.

§. II. Tres ejus familiæ *Equites aurei velleris* enumerat *Chifflet. n.* 150. 190. & 285. Primus & secundus *Fridericus* & *Ferdinandus Alvarez Albæ* Duces symbolo gentili tantum utebantur, quod est scutum *quinis transversis tessellarum ductibus* & *ternis perpendicularibus ex argento & cyano* descriptum. Scutum Toletanum.

§. III. *Antonius Alvarez de Toledo* Fernandi nepos clypeum auxit, quadram primam & quartam *Toletanis* tessellis tribuens; secundam vero & tertiam nova quadripertita sectione *Navarreno* symbolo & *Bellomontio* repetitis complens. *Bellomontium* δόγμα est laterculus *rhombis aureis* & *cæruleis* stratus. Symbolum Navarrenum & Bellomontium.

§. IV. Ratio hujus incrementi est à matre *Antonii Brianda de Bellomonte*, *s. de Belmonte* s. *de Biamonte* s. *de Beaumont* (pro linguarum diversitate) quæ atneptis fuit *Carloti* s. *Caroli de Navarra* s. *Beaumont*, qui patre *Ludovico Eburovicensi* s. *Navarreno* *C. Bellomontii* Rogerii ex concubina Maria de Lissarassu natus, magnus aquilifer Navarræ 1387. fuit, & illam Bellomontiorum gentem in regno Navarreno orsus est, quæ dein *Comitatum Lerinensem* & *Conestabilis Navarræ* dignitatem gessit, cum Carloti filius Ludovicus Caroli III. regis Navarreni (unde Navarrenum symbolum ascitum videtur) filiam ex Catharina Lissarassu naturalem Joannam duxisset. Sed & Ludovici filius Ludovicus II. naturalem Joannis regis filiam Leonoram 1468. duxit, ut ita affinitas cum *Navarrenis* regibus non una esset. Eadem familia *Bellomontia* alterius factionis in Navarra caput & *Grammontiis* adversa fuit: In hac vero Brianda defecit, quæ marito jus *Comitatus Lerinensis* & ut *Conestabilis Navarræ* fieret attulit. Familia Bellomontia.

§. V. Ex galea coronata exsurgit *angelus auro coronatus, veste & alis scuti modo alveolatis, tenens crucem auream longiore petiolo.* Laciniæ vero dependent argenteæ & cæruleæ. Apex.

§. VI. Titulum Ducis Antonii illum vidi: *Antonius Alvarez de Toledo, Henriquez* (agnomen hoc assumtum credo à matre *Antonia Manrique* f. Ferdinandi Henriquez de Ribera) *de Beaumont* (ratio ex §. 4. patet) *Benavides* (hujus rationem non capio) *VII. Dux Albæ de Tormes* (hic titulus genti diu consvetus, ex quo Ferdinandus primum *Albæ comes* creari meruit) *& de Guesca* s. *Huesca* (hoc etiam axioma aliquandiu in stirpe fuit) *bis grandis Hispaniæ*, *Conestabilis Regni Navarreni* (vide §. 4.) *Marchio de Coria* (hic titulus Garsiæ primo Duci Albæ concessus) *& de Villanova del Rio* (hoc Antonius à matre habuit, herede *Henriquezia* Riberanæ domus) *Comes de Lerin* (vide §. 4.) *de Salvaterra*, (hunc etiam primo Duci Albæ tributum lego) *de Piedrahita* & *de Barco Davila, Vicecomes de Urbejo* (horum rationes non allegare possum) *Dominus de Valcorncias* (vetustissimum istud familiæ patrimonium, quod rex Henricus Garsiæ Alvarez M. Magistro S. Jacobi pro illo magistratu una cum Oropesa concessit, ab eo frater Ferdinandus nactus est, & ad posteros transmisit.) *& de Erçazada.* Tituli & rationes.

Caput

Caput XXCIX.
Com. Trautsonii.

ARGUMENTUM

1. *Familiæ origo. Lineæ. Comitum dignitas.*
2. *Trautson.*
3. *Rudolfi II. gratiosa concessio.*
4. *Falckenstein Com.*
5. *Sprechenstein Domin.*
6. *Schrofenstein.*
7. *Apex.*
8. *Scutum monetæ impressum.*
9. *Tituli.*

§. I.

Familiæ origo. ILlustrissimi *Trautsonii Comites*, qui ex *Tiroli* in *Austriam* propagati sunt, ad quendam *Conradum Trautsonium de Matray* circa 1160. originem referunt: Cæterum Lineæ. aliquoties in diversas lineas distincti sunt. Inprimis gentem exornavit *Ioannes* eques & *Baro* atque trium Imperatorum intimus Consiliarius, supremus aulæ præfectus at- Comitum dignitas. que Tirolensis Burggravius; tum ejus filius *Paulus Sixtus*, qui, nec non fratris Baltasaris filii, *Comitum* dignitatem stirpi intulere: ille etiam *Aurei velleris eques* & Austriæ gubernator fuit.

Trautson. §. II. *Pauli Sixti* scutum ita exhibet *Ioh. Iacob. Chifflet. insi. Eq. A.V. n.* 321. (sicuti & *Sibmach.* Wapenb. P. 2 pag. 23.) ut quadripertitum totidem areolas exhibeat, illisque mediam gentilem parmulam imponat, quæ *cærulea* est *solea equina argentea* impressa; quo symbolo *Trautsonia* ipsa designatur familia.

§. III. Ex quatuor primus laterculus *aureus* defert *aquilam imperialem corona Au-* Rudolfi II. gratiosa concessio. *gustali* opertam, in pectore litera *R aurea* notatam. Hunc non explicat Chiffletius: credo vero esse concessionem & gratiæ imperialis à *Rudolfo II. Augusto* (quem R notat, & cui comitum dignitatem aliaque axiomata debent) acceptæ mnemosynon. Unde reliquis etiam præponitur.

§. IV. Altera area *rubea argentea fascia* secatur, cum *falcone nativi coloris pennis* Falckenstein Com. *superappicto vertici rupis prasinæ tricipitis* insidente. Notatur hac tessera *Falckensteinius* comitatus, à quo comitibus titulus. Quem in Austria cum Dominiis *Kaya*, *Labæ* & aliis sub Ferdinando I. & postea, acquisierunt.

§. V. Tertia quadra *argentea* (aliquando aurea) defert *gallum gallinaceum nigrum* Sprechenstein Dom. *in lævam conversum* (more nostro) *crista, rostro* & *cruribus coccineis*, *dextro pede culmini rupis nigræ tricipitis* imposito. Hoc symbolo designatur Dominium *Sprechenstein*, quod jam in titulis Joannis, quo Joannes primus Baro natus est, legitur.

§. VI. Ultima quadra *aurea* repræsentat *capricornum nigrum è flammis miniatis* Schrofenstein. *prorumpentem* à sinistro latere pedis scutarii (halber Steinbock mit rothen Feuerflammen auß dem abgetheilten Leib) designandæ dynastiæ *Schrofenstein*. Ita enim legendum, quod Chifflet. *Schronenstein* legit. Hujus Dominii jus *Sixto Trautsonio* equiti & Colonello seculo decimoquinto uxor *Dorothea de Schrofenstein* attulisse videtur.

Apex. §. VII. Scuto huic quinque imponuntur galeæ, duabus ad latera ob spatii angustiam dispositis. *Media* galea coronata gratiæ imperialis index imperialem aquilam sustinet, dependentibus phaleris aureis & nigris. *Proxima* ad *dextram* coronata gallum gallinaceum ostentat triplici monticulo insistentem pro *Sprechenstein*, inter lacinias argenteas & nigras. Quæ ad *sinistram* mediæ apponitur falcone ornatur, qui triplici rupi insistit, ut designetur *Falckensteinius* comitatus, plumario ornatu rubeo & argenteo. *Dextro* lateri adjecta cassis pulvillo impositas struthionicas plumas argenteo petiolo exhibet. *Trautsoniam* hanc dicere nec dubitarem, nisi obstaret locus gentili apici minus conveniens, cum vero laciniæ item pinguntur argento & cyaneo colore, quæ tinctura est mediæ parmulæ, conjecturam non plane deserendam censeo. *Sinistro* lateri galea adponitur *Schrofensteinia*, cum erumpente nigro capricorno & tegumento laciniosо aureo & nigro. Ex his tantum quæ hic media est *Chiffletius* recenset, ex more ordinis.

Scutum monetæ impressum §. VIII. *Pauli Sixti* comitis idem scutum impressum 1620. monetæ vidi, corona scuto imposita, & super hanc eminente *aquila imperiali* additoque aurei velleris torque.

Tituli. §. IX. Titulus est: *De Trautson, Com. in Falckenstein, Baro in Sprechenstein & Schrofenstein, Marescallus Hereditarius Tirolis.*

CAPUT

CAPUT XC.

Domus Tremollia.

ARGUMENTUM.

1. *Scutum Ducis Thoarſii.*
2. *Familia. Linea de Ioigny, de Dours, de Thouars, de Royan, de Noirmouſtier.*
3. *Ludovici, Georgii & Claudii Tremolliorum progonologica tabula.*
4. *Francica lilia unde?*
5. *Laval. Ad Montmorencios. Montfortios. Rufios. Colinios. Tremollios.*
6. *Aragonio-Sicula teſſera. Succeſſio regum. Pratenſio Tremolliorum. Principum dignitas.*
7. *Borbonia.*
8. *Apex. Telamones.*
9. *Alia diſpoſitio. Sabaudia.*
10. *Ludovici D. Thoarſii diſpoſitio. Thoarſ. (Vicecom.*
11. *Aurelianum. Mediolanum.*
12. *Amboſia. Coitivy.*
13. *Craon.*
14. *Scutum progonologicum: Pennon genealogi-(que.*
15. *Tituli Thoarſiorum.*
16. *Linea de Royan. Dux de Montmirail ſ. de Noirmouſtier.*
17. *Ludovicæ de Coitivy majores.*
18. *Areolarum ex illa tabula ratio.*

§. I.

PRincipibus in Francia annumerari illuſtri ſuo ſplendore & ex affinitatibus tracto jure meruit familia *Tremollia.* Ejus caput eſt Dux *Thoarſius*, cujus iſta ſunt inſignia in *L'eſt. de la Fr. L.* 1. *P.* 3. *cap.* 6. *p.* 535. Ut clypeo quadripertito alia media parmula incumbat *auro* tincta, in qua *cantherium coccineum* ſtipant *tres cæruleæ aquilulæ*, *roſtris & cruribus rubeis*, quod eſt δᾶγμα gentilitium *Tremolliorum*. Ipſe major clypeus in primo laterculo refert ſymbolum *Francicum*, in ſecundo *Lavalleum*, in tertio *Aragonium & Neapolitanum*, in quarto *Borbonium*. — Scutum D. Thoarſii.

§. II. Quod ipſam *gentem* concernit, cantherio & aquilulis inſignem, eam derivari vidi à *Petro Dn. Tremolliæ*, cujus circa annum 1046. memoria eſt. Undecimo gradu ab eo diſtat *Guido V.* 1350. extinctus, pater *Guidonis VI. Petri* & *Gulielmi*. *Hic comitum de Ioigny* (Joviniaci) pater fuit, quem comitatum filio ejus *Guidoni* uxor attulit, ſed iterum filia *Ioanna Cabillonis* intulit: *Iſte Dominos de Dours* ſevit: *Ille* à *Maria Sulliaca* uxore, *Sully* & *Craon* genti ſuæ aſſeruit. Eo natus eſt *Georgius Magnus Franciæ cubicularius*, qui ob uxorem *Ioannam* filiam *Ioannis C. Arverniæ* & *Boloniæ* comitatuum horum ſucceſſionem prætendit. Filius autem ipſius ex alia conjuge *Ludovicus Comes Guineſii* & *Benaonii* fuit, atque à *Margareta* f. *Ludovici Dn. Amboſiæ* Vicecomitatum *Thoarſii* atque principatum *Talemontii* nactus eſt. Hos titulos etiam geſſit filius *Ludovicus*, miles fortiſſimus, & elogium meritus, ut diceretur *le Chevalier ſans reproche*: qui demum ſeptuageſimo quinto ætatis anno ad *Papiam* pro rege ſanguinem profudit. Filius ejus *Carolus*, qui 1515. prælio ad *Marinianum* cecidit, ab uxore *Luiſa* f. *Caroli de Coitivy* Comitatum de *Taillebourg* familiæ intulit. Hoc natus eſt *Franciſcus*, cui ab uxore *Lavallei* hereditas. Pater is fuit trium linearum: nimirum ex *Ludovico Thoarſiæ*, ex *Georgio Royaniæ*, & ex *Claudio Nigromonaſterienſis* (de Noirmonſtier.) In *Thoarſia* idem ille Ludovicus obtinuit à Carolo IX. 1563. ut Vicecomitatus *Thoarſius* in *Ducatum* erigeretur, cui deinceps *Pariatus* dignitatem 1595. Henricus IV. adjecit. In tertia linea itidem *Ducatus* dignitas collata & 1657. Baronatui *Montmirail* in Bria ſub nomine Nigrimonaſterii affixa eſt. — Familia. Lineæ de Ioigny. De Dours. De Thouars. De Royan. De Noirmonſtier.

§. III. Ut reliquorum laterculorum pateat ratio, huc transferre neceſſe eſt ſchema proavorum *Ludovici Tremollii* atque fratrum, quod ita habet — Ludovici, Georgii & Claudii Tremolliorum progonologica tabula.

Ludovicus Dux Thoarſii, Georgius Dn. Rojani, Claudius Dn. Nigrimonaſterii. cum fratrib. & ſororibus.	Franciſcus Tremoll. pr. Talemontii. † 1541.	Carolus Tremoll. pr. Talemontii. † 1515.	Ludovicus Dn. *Tremollii*, Vicec. Thoarſii, princ. Talemontii. † 1525.
			Gabrielis *Borbonia* Montpenſeria † 1516.
		Luiſa de Coitivy	Carolus de *Coitivy*, C. de Taillebourg.
			Joanna Duciſſa *Valeſiæ* f. Joannis D. Engoliſmæ.
	Anna heres Lavallea.	Guido. XVI. C. de Laval. † 1531.	Joannes de *Laval*, Com. de Caſerta. † 1476.
			Joanna du *Perier*, Dn. de Quentin.
		Carola Aragonia. †	Fridericus *Aragonius Rex Neapolis & Siciliæ.*
			Anna f. Amedæi Ducis *Sabaudiæ*.

Francica lilia unde. §. IV. Ex his liquere opinor, Francica lilia ortum habere à *Ioanna* Caroli de Coitivy uxore, quæ Francisci I. Regis amita, eique inprimis chara fuit, ut ei etiam 1515. *Ducatum Valesium* concederet. Unde tanto minus dubitandum, quod etiam regium hoc δῆγμα scuto inseri passus sit. Licet *Le Labourcur.* de l'orig. des arm. n. 38. sculptoris ignorantiæ hanc areolam adscribat, & familiam modestiorem credat, quam ut hunc affectet honorem.

Laval. §. V. Area secunda aurea continet *crucem rubeam quinque conchis argenteis* impressam; singulos scuti angulos vero implent *quaternæ aquilulæ cæruleæ rostro & cruribus mutilæ. Lavalleam* successionem notari, jam monui. Dynastiam hanc in Cenomanis sitam Armoricæ Britanniæ vicinam peculiaris familia tenuit. A *Guidone I.* decimo gradu descendit *Guido VI.* vel aliorum numeratione *VIII.* Dominus *Lavalli*, qui filiam *Emmam* habuit, quæ initio *Roberto Com. Alensonio*, exin *Matthæo II.* cognomine *Ma-*
Ad Montmorencios *gno, Montmorencio, Conestabili regni*, qui reginæ contutor datus est, & summa autoritate floruit, atque 1230. vivis excessit, demum *Ioanni Dn. de Choisy* Equiti nupsit. Ex Montmorencio natus est *Guido*, qui ab uxore Philippa Dominium de *Vitré* genti intulit, atque nomen *Lavallæum* pro Montmorencio assumsit & posteris reliquit: Ex eo natus præter *Burchardum*, Dominorum de *Attichy* satorem, *Guido VIII.* post patrem Dominus Lavalli, pater præter alios *Guidonis* & *Andreæ*. Hic rami amplissimi origo est, qui Dominos de *Chastillon*, de *Loue*, de *S. Aubin*, de *Lezay*, de *la Faigne*, de *Bois dauphin*, Marchiones de *Neelle*, de *Sablé*, Comites de *Ioigny*, de *Bresteau*, omnes nominis de Laval, ex se dedit, quorum aliqui nunc quoque superant. Ille autem *(Guido)* Dominus Lavalli nominis ejus nonus, & Comes *Casertæ* fuit. In hujus liberis *Ioannes* Dominos de *Pacy*, Fulco Dominos de *Chalouzau* & de *Raiz* genuerunt: Natu maximus *Guido X.* Dominium avitum filiis reliquit, qui duo ordine sibi succesſere *Guido XI.* &
Montfortios. *XII.* quorum hic filiam reliquit heredem *Annam*, quæ 1404. *Ioanni de Montfort*, Domino de Kergorlay nupsit, cum conditione nominis & insignium Lavalleorum assumendorum: unde *Guido XIII.* (quod jam nomen fereunicum Lavalleis placuerat) dictus est. His parentibus natus est *Guido XIV.* Lavalli comes 1429. a Carolo VII. Rege creatus. Pater *Guidonis XV.* & *Ioannis* Dn. de *Rochebernard*: hoc natus est *Nicolaus*, qui cum patruo successisset *Guidonis XVI.* Com. de Laval nomen sumsit: ex tribus conjugibus plurium liberorum pater. Successit patri filius *Claudius*, dein *Guido XVII.* sed ἄπαις 1547. mortuus,
Riusios. heredem habuit ex sorore majori *Catharina* Claudio Dn. de Rieux, de Harcourt & d'Aumale nupta, neptem *Renatam*, uxorem Ludovici de S. Maure, M. de Neelle. Quæ ob hanc causam *Guionna XIIX.* dicta est: cum verò hæc etiam careret sobole, successio
Colinios. Tremollios. transiit ad sororis *Claudiæ* ex Francisco Colinio Andeloto liberos: In his, qui *Paulus* prius fuerat, *Guido XIX.* comes Lavalli dein dictus est, nam *relicto avito nomine gentile & adoptivum Illustrissimæ familiæ assumsit*, ut ait *Thuan.* L. 45. p. 723. sed cum tribus fratribus 1586. ad Mediolanum Santonum interiit (conf. *Thuan.* L. 85. p. 206.) relicto filio *Guidone XX.* qui 1605. bello Ungarico extinctus est, heredibus in *Lavallea* successione *Tremollüs*, in *Riusia Ellebovio* ex Lotharingis Duce. *Thuan.* L. 134. p. 1092. Nam *Catharinæ Lavalleæ, Claudio Riusio* nuptæ *soror Anna Francisco Tremollio* nupserat, unde hereditatis jus derivatum est. Ex eo *Fridericus Tremollius*, Henrici Ducis Thoarsii frater *Comes Lavalli* dictus est, & hoc sine liberis mortuo *Henrici* filius secundus *Ludovicus Mauritius*. Hoc tamen observatu dignum, cum Lavallea successio in reliquis familiis Montmorencia, Montfortia, Colinia, nominis mutationem mox post se traxerit, Tremollios suum cum alio nomen mutare noluisse. Quod vero δῆγμα superius descriptum attinet, nemo non videt, ipsum esse Montmorencium, conchis discerniculo servientibus. Conf. c. 65. n. 36.

Aragonio-Siculatessera. §. VI. Laterculus tertius oblique dextrorsus & sinistrorsus secatur: in summo & imo *aureo palus quater geminus miniatus*: in *argenteis lateribus aquilæ singulæ nigræ, auro coronatæ, cruribus coccineis* conspiciuntur. Aragonum, qui Siciliæ reges fuere, hoc symbolum
Successio regum. erat. Uti c. 38. n. 16. vidimus. Porro primus ex Aragoniis Siciliam sibi vindicavit *Petrus III. Aragoniæ* rex Manfredi Svevi Regis Siciliæ gener. Ejusque posteri regnum tenuere usque ad *Martinum II.* ob uxorem agnatam *Mariam regem Siciliæ* coronatum 1409. Dein à Joanna ex Andegavensibus regina utriusque Siciliæ adoptatus est 1423. *Alfonsus* ex Castellanis Ferdinandi regis Aragoniæ filius. Quamvis vero Joanna arctius habita adoptionem revocasset, & *Ludovicum III.* & *Renatum* Andinos adoptasset, Alfonsus tamen gravissimis periculis discussis regno demum potitus est. Ejus filius naturalis *Ferdinandus* Neapoli-

Neapolitanum regnum post patrem tenuit, sed graves hostes Gallos expertus: Successit huic *Alfonsus II.* filius, quem Carolus IIX. R. Franciæ expulit, & post hunc *Ferdinandus* filius, qui vix recuperata Neapoli mox mortuus est: herede *Friderico* patruo. Cum vero hunc etiam Galli impeterent, patruelis Ferdinandus Catholicus Hispaniarum Rex subsidium ei mittere visus est, sed cum quas auxiliares credebat copias Duce *Consalvo Cordubensi* missas, benigne in Sicilia & Calabria admisisset, Fridericus se deceptum sensit, & facile à duobus potentissimis regibus Franciæ & Hispaniæ oppressus est. Indignitate rei motus Fridericus ad Gallos pridem hostes applicuit animũ, & cum in Gallias abiisset, filio *Ferdinando* Calabriæ Duci, si Italiam relinquere cogeretur, ut sequeretur, imperaverat. Sed cum Tarenti hic se Consalvo dedidisset, contra fidem juratam sub custodia in Hispaniam missus est, ubi ἄπαις decessit. Friderici autem filia & Ferdinandi hujus soror *Carola* fuit, quæ *Guidoni XVI.* Lavalleo Comiti nupsit, atque adeo *prætensionem in regnum Neapolitanum* vel *Siciliæ* genti isti attulit, ex qua jus ad Tremollios cum reliqua successione Lavallea transiit. Ob hanc causam juris conservandi gratia non solum Tremollii δεῖγμα hoc in scuto servant, & Principum *Tarentinorum* titulo utuntur, verum etiam cum Monasterii major Magnatum Europæorum pars pacis causa per legatos convenissent, juris vel prætensionis suæ rationes exhibuerunt. Hac quoque causa inter *Principes* Tremolliis in Gallia locus concessus est à regibus, & adhuc servatur. Prætensio Tremolliorum. Principum dignitas.

§. VII. De quarto laterculo quod dicam non habeo, nisi *Borbonium* cum continere symbolum, quod Francicis liliis inscripto scipione breviori coccineo constat. Haud dubie insertus est ob *Gabrielidem Borboniam Montpenseriam*, quæ opuscula quædam devotionis pia conscripsit. Borbonia.

§. VIII. Scuto imponitur cassis coronata, sustinens *caput aquilæ cæruleum rostro aurato*. Phaleræ dependentes rubeo & cæruleo colore tingi dicuntur. *Telamones* vero assistere solebant olim leones, nunc ex regia concessione angeli aurei. Apex. Telamones.

§. IX. Aliam scuti dispositionem vidi in *Geliot. indic. armor. voce enté. p.* 282. ut videlicet primam aream *Aragonio-Sicula*, secundam *Francica*, tertiam *Borbonia*, quartam *Lavallea* δείγματα occupent: scutulo medio *Tremollius* symbolis exarato: tum areola triquetra in scuti pede inter tertium & quartum laterculum inserta rubea, & argentea cruce insignita. Hoc symbolum *Sabaudiæ* est, quod inserere potuere ob Annam Sabaudam Carolæ Aragoniæ matrem. Ead. pag. memorat *Henricum Carolum princ. Tarentinum*, discerniculi forte causa, cum parens viveret, scutulum toti impositum perpendiculari linea in duas distinxisse partes, ut Tremollio cantherio, in altero latere *Turrio-Bullionium* signum adderet. Alia dispositio. Sabaudia.

§. X. Alibi p. 304. 305. istam dispositionem qua usus sit *Ludovicus D. Thoarsius* recenset, ut videlicet tres perpendiculares, & una transversa in octo areolas clypeum distinguerent. Inter has primam *Tremollia* symbola, & tertiam *Lavallea* implent. Reliquarum nondum vidimus figuras. Secunda ergo areola aurea spargitur liliis cæruleis, angulo superiori dextro miniato. *Thoarsium* hoc signum est, quod teste Favino *Arnoldus Vicecomes Thoarsius* filius Ebali D. Aquitaniæ & Pictavii assumsit. Porro hic Vicecomitatus ex familia originaria ad *Ambosios* delatus est, matrimonio Johannis III. Dn. Ambosii & Joannæ filiæ Ludovici Vicecomitis Thoarsii: horum proneptis fuit *Margareta* heres, & uxor Ludovici Tremollii, qui 1483. extinctus est. Ludovici D. Thoarsii dispositio. Thoarf. Viceco m.

§. XI. Quartam aream *Aurelianense* symbolum complet: nam *Ioanna Ducissa Valesia*, quæ in tabula §. 3. legitur, avum habuit *Ludovicum Ducem Aurelianensem*, & aviam ejus uxorem *Valentinam ex Vicecomitibus Mediolanensibus*: unde ratio quinti laterculi apparet, in quo visitur *Mediolanensis* boa, cum infante ex faucibus prorumpente. Aurelianum. Mediolanum.

§. XII. Quintus laterculis *ternis aureis & coccineis palis* exornatur, *Ambosiæ* familiæ notâ: ex qua diximus Ludovico fuisse uxorem *Margaretam*. Proximam aream complent *ternæ fasciæ ex auro & nigro colore*, quod insigne est familiæ de *Coitivy*, ex qua Luisam Carolus uxorem habuit. Ambosia. Coitivy.

§. XIII. Extrema areola rhombis aureis & coccineis completur, familiæ *Craoniæ* gentilitio signo. Hanc familiam quod concernit, *Bertha filia Guerini de Craon* Roberto Burgundo nupsit, & istam attulit hereditatem: Successere longa serie posteri ad *Amalricum III.* patrem *Mauritii VI. Petri* & *Wilhelmi*: Ex quibus hic Dominorum Craon.

 de *Cha-*

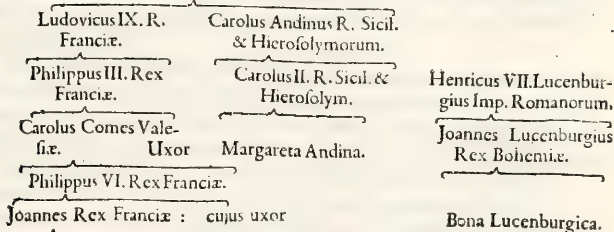
de *Chasteaudun*, de *Dompmart* & aliorum, iste Dominorum *de la Suse* progenitores fuere, illo autem nata est præter *Amalricum*, qui 1373. mortuus est, *Isabella* heres, uxor *Ludovici Dn. de Sully*, quibus parentibus genita *Maria*, quæ vidua Caroli de Berry Comitis Montpenserii, nupsit *Guidoni Tremollio*, qui 1398. mortuus est. Inde cum hereditate jus etiam Craonia insignia gestandi. Porro Craonium hoc symbolum jam diu in usu fuit: Nam vetus Tremolliorum scutum quadripertitum primo & quarto laterculo *gentile*, secundo *Thoarsium*, tertio loco *Craonium* hoc δεῖγμα referebat.

Scutum progonologicum. Pennon genealogique. §. XIV. Alibi præfatus *Geliot*. pag. 536. 537. exhibet scutum, non quale gestari soleret, sed concinnari posset pro *Tremolliis*, & nominatim *Henrico Carolo* Duce, exprimendis omnibus ejus avis, quod scutorum genus *pennon genealogique* (progonologicum scutum dicerem) nuncupare solent. In eo 32. laterculis, totidem tritavos & tritavias ejus principis videre licet. In prima serie ex parte avi paterni illa sunt symbola *Tremollium, Coitivium, Lavalleum, Aragonium, Montmorencium, Potium* (Pot gestat fasciam cæruleam in laterculo aureo) *Sabaudicum, Lascarium*. (Lascaris utitur aquila bicipiti aurea in solo rubeo, quod domus ex Imperatoribus Orientis descendat.) In secunda serie conspiciuntur ex parte aviæ paternæ *Nassovium, Hassiacum, Stolbergium, Eppsteinio-Kœnigsteinium, Borbonium, Montpenserium, Lonvianum, Engolismense*. In tertia serie ob avum maternum, *Turrium, Pontium, Turrium, Polignacum, Montmorencium, Potium, Sabaudicum, Lascarium*. In quarta serie ob aviam maternam ex *Nassoviis*, prorsus eadem quæ seriem secundam constituebant. Sorores enim fuere aviæ paterna & materna. Ut vero hæc rectius intelligas, consulas ipsam tabulam progonologicam Tremolliorum in nostro *Theatr. Nob. Europ. P.* 1. p. 93. Si quis etiam altius repetere cupiat, reperiet 64. majores ex omni latere æqualiter ascendendo Henrici Caroli Tremollii apud eundem autorem p. 534. ubi tamen *Henricum Carolum Turrium* vocat proprio aut typothetæ lapsu. Sed necesse non est, omnia illa huc transferre: Repeti enim nullo negotio ex eadem mea διαπυπώσει progonologica possunt: quæ cum Gelioto plane convenit, nisi quod pro *Isabella Foxia*, quam Guidoni de Pons uxorem assignavi, ille vult fuisse *Ioannam* f. *Menotonis de Chasteauneuf Dn. de Ciré*. De quo non contendam.

Tituli Thoarsiorum. §. XV. Hæc de Thoarsia linea. Titulum Ducis illum legi: *Dux de Thouars, Par Franciæ, Princeps de Talmont, Comes de Laval, de Montfort, de Gumes, de Benon, de Ionvelles & de Taillebourg, M. d'Espinay, Vicecomes de Rennes & de Bays, Baro de Vitré, de Mauleon, de Berrie & de Didonne, Dn. de la Tremoille, de Loudun*, &c. Rationes ex superioribus de plerisque colligi possunt.

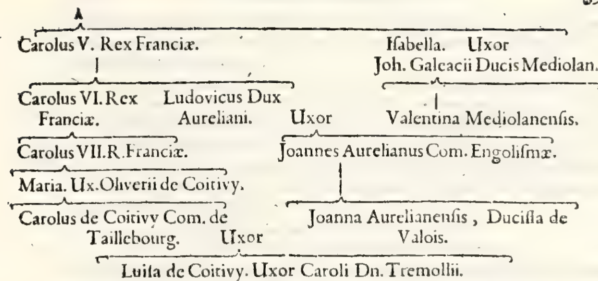
Linea de Royan. Dux de Montmirail f. de Noirmoustier. §. XVI. De linea *Royanea* nihil peculiare observavi, nec vidi quo illa discerniculo vel qua dispositione à primogenita separetur, quod vero tertiam Nigrimonasterii f. Montmirailii concernit: illam Ducis de *Montmirail* f. *Noirmoustier* parmam exhibet *Sanmarth. l'est. de Fr. l.* 3. *cap.* 5. *p.* 334. ut ea appareat tribus perpendicularibus & una transversa in octo areolas distincta, quæ symbola contineant *Francicum, Hierosolymitanum, Aurelianense, Imperiale*: in secundo ordine *Lucenburgium, Mediolanense, Lavalleum, Craonium*: *Tremollio* gentili, qua mediæ coeunt areolæ, incumbente.

Ludovicæ de Coitivy majores. §. XVII. Rationes symbolorum non nisi progonologico aliquo schemate exhibito intelligentur: quod exhibeo.

A

Carolus

§. XVIII. Ex hoc schemate non difficile puto areolas illas explicare: *Francica* lilia pluribus debentur Franciæ Regibus: *Hierosolymitana* crux Margaretæ Andinæ patri & avo: *Aurelianensis* liliis regiis inductâ lambellâ Ludovico Aureliani Duci: aquila *Imperialis* dignitati Henrici VII. Augusti: *Lucenburgius* leo ejusdem familiæ gentili: *Mediolanensis* boa Valentinæ Mediolanensi: quos omnes in majoribus suis numerat *Ludovica Coitivia* Caroli Tremollii uxor. Rationes reliquarum areolarum, utpote Lavalleæ & Craoniæ ex superioribus colligere facile est. Areolarum ex illa tabula ratio.

Caput XCI.

Archiepiscopus & Elector Trevirensis.

ARGUMENTUM

1. *Scutum Electoris Lotharii.*
2. *Crux Trevirensis. Urbis antiquitas. Archidiœceseos limites. Officiales.*
3. *Episcopus primus Eucharius. Archiepiscopus Agricius.*
4. *Electoralis dignitas.*
5. *Per quam Galliam sit Archicancellarius? Freherus. Limneus. Conringius. Mallinckrot.*
6. *Archancellariatus regni Arelatensis. Sententia Mallinckrotii. Conringii. Brovveri.*
7. *Primatus jus.*
8. *Metternichia tessera.*
9. *Galea & Apex.*
10. *Scutum Electoris Caroli Caspari.*
11. *Prumiensis Abbatia. Ad Trevericos Archiepiscopos.*
12. *Galea & apex.*
13. *Scutum moderni Electoris.*
14. *Spirens. Episcopatus. Weissenburgia prapositura.*
15. *Orsbeckia familia.*
16. *Galea & apex.*

§. I.

EMinentissimi Electoris & Archiepiscopi *Trevirensis*, qui hujus seculi initio Archidiœcesin rexit, *Lotharii* scutum Sibmacherus depinxit Wapenb. P. 1. p. 3. quadripertita sectione, prima & quarta area δῆγμα *Trevericum*, reliquis duabus gentilem tesseram referentibus. Scutum Electoris Lotharii.

§. II. Hieroglyphicon *Archidiœcesi* proprium est laterculo *argenteo* inscripta *crux rubra*. De antiquitate *Trevirensis* urbis dicere hic nihil attinet, quam ad *Trebetam* Nini Assyriorum regis filium Abrahami coætaneum referunt, huncque cum novercæ Semiramidis libidinem & iram fugeret, originem ei dedisse perhibent; Unde in omnium ore versus: Crux Trevirensis. Urbis antiquitas.

Ante Romam Treviris stetit annis mille trecentis.

Diœcesin quod attinet, Lotharingia, Lucenburgio, Coloniensi Archidiœcesi & Palatinatu concluditur, ultra Rhenum verò Hassis & Nassoviæ contermina est. In 33. præfecturas seu Satrapias eam dividit *Christoph. Brovver. annal. Trevir. proparasc. cap. 26. p. 72.* Item *p. 73.* illos officiales enumerat illustres: *Apparebant familiæ illustres principi suo ad honorata ministeria, unde & ministerialium nomen profluxit.* Lützelburgii *Duces*, Marschalli *frei equestris*; Isenburgii *Dynastæ* aulæ præfecti; Brandenburgii, *qui Clervei Domini pro* architriclinis *agniti*: Dapiferatum *gesserunt* Helfensteinii. *Supremi* Camerarii *in gente* Orleya, *Hereditarii* in Ascha vel Eschia *vixerunt*. Defensorum *munus in* Alckiorum *stirpe viguit*. Hodie Archidiœceseos officiales sunt: Archidiœceseos limites. Officiales.

Marescalli hereditarii Domini Generosi de *Elz*; Dapiferi ex illustri *Leyana* stirpe; Camerarii nobiles de *Sötern*, pincernæ *Schenckii f.* Pincernæ *de Schmidberg*: omnes ex illustri Rhenana nobilitate.

Episc. primus Eucharius. §. III. Episcoporum primum ajunt fuisse *Eucharium*, quem è numero LXXII. Christi discipulorum cum *Valerio* & *Materno* Apostolus *Petrus* ad Augustam Trevirorum jusserit proficisci, & à quo fides Christiana primum Treviris illata sit, qui demum 73. successori *Valerio* morte sua munus reliquerit. Primus *Archiepiscopus* numeratur *Agricius*, quem ex Oriente *Helena* gloriosi Imperatoris Constantini mater destinaverit Romam, à Sylvestro Romano Pontifice missus: de quo illud vulgatum distichon *Masen.* refert *epit. annal. Trevir.* L. 4. p. 75.

Archiepisc. Agricius.

Accipe primatum post Alpes Trevir ubique,
Quem tibi Roma novâ lege dat & veteri.

Unde cum *Limn.* jur. publ. 3. 5. 8. *S. Martialem* allegat ex LXX. discipulorum ordine, memoriâ lapsum fuisse oportet, cum *Maternum* dicere vellet. *Martialem* verò utriusque Aquitaniæ Apostolum produnt. vide *Andr. Saussay de myst. Gall. script. pag.* 302. *seq.*

Electoralis dignitas. §. IV. *Electoralem* dignitatem quod concernit, quis primum eam gesserit, ex ea nondum inter Politicos decisâ controversia dependet, quando ad septenarium principum eligentium restrictus sit numerus. Qui communem sententiam de *Ottonis III.* tempore amplectuntur, *Ludolphum Saxonem* primum eâ dignitate ornatum allegant. Ad hanc dignitatem spectat, quod primus in electione Augusti ex sanctione Caroli IV. A. B. c. 4. §. 3. suffragium dicit. Ita Coloniensem præcedit hic Elector, de cujus prærogativæ rationibus *Limn Iur. publ.* 3. 5. 7. seq. agit, cum judicio legendus.

Per quam Galliam sit Archicancellarius? §. V. In solemnibus titulis Electoris ille etiam legitur: *S. Romani Imperii Archi-Cancellarius per Galliam & regnum Arelatense.* Non parum difficultatis illud elogium habere videtur scriptoribus juris publici, inprimis quod *regnum Galliæ* concernit.

Freherus. *Marq. Freherus ad P. de Andlo* ita intelligendum arbitratur, ut ἐπεξήγησις sit mentio *regni Arelatensis* ejus, quod Galliæ nomine prius designatum fuerat.

Limneus. *Ioh. Limn. Iur. publ.* 3. 5. 2. durissimam credit eam explicationem, & eo potius respici putat, quod olim Gallia tota ad Imperii corpus pertinuerit: ad quod allegat illa *Guntheri in Ligurino*:

At simul à nostro secessit Gallia regno,
Nos priscum regni morem servamus: at illa
jure suo gaudet, nostræ jam nescia legis.

Nec hoc absurdum autumat, quando & alii veterum dignitatum retinent emblemata, re licet mutata utplurimum. Quam eandem sententiam pluribus roborat idem ad *Capitul. Carol. V. p.* 121. 122. Ut tamen ad extremum eandem deserere videatur, cum ista demum subjungat: *Verumenimvero cùm persvasio non sit modus acquirendi rerum Dominii, consultius erit affirmare, nomine Galliæ, quæ ad Archicancellariatum Trevirensis pertinet, venire illam partem trans Rhenum, quæ Galliæ olim à nonnullis adscripta, cæterum Imperii Romano-Germanici pars fuit, & partim adhuc est. Quo sensu ipsa quoque Trevirensis civitatis urbs Galliæ, Belgicæ scilicet, nonnullis audit (vide Kyriandrum in annal. Trevir. P. 1. p. 8.) Et imperium Germanicum habuit subditos, qui Galliæ finibus continentur; res nota est. (vid. Bodin. L. 1 d. rep. c. 9.)*

Conringius. *H. Conring.* diligens assertor jurium Rom. Imp. *de Finibus c.* 8. *pag.* 75. Franciæ regnum brevi quidem temporis momento fuisse in obsequio Germanicorum Regum, solidum autem aliquod jus hinc imperio haud accrevisse, sed quasi suæ spontis rempublicam tantum non semper à Germania regnum illud agnitum esse, credit. Quo sensu verò Galliæ Archicancellarius dicatur Trevirensis, non explicat, nisi forte cum Frehero sentit. Posteriori Limnei

Mallinckrot. sententiæ de Gallia Belgica opponi illa etiam possunt Nobilissimi *Bernh. à Mallinckrot. d. Archicancell. Imp.* 38. 39. quando in trans Rhenanis provinciis, quæ antiquitus latissima *Lotharingiæ* appellatione comprehendebantur, Moguntinos Archiepiscopos jus & facultatem recognitionis retinuisse arbitratur. Unde cum *Frehero* videtur facere, ut posteriori nomine prioris amplitudo restringatur.

Archicancellariatus regni Arelatensis. §. VI. De *Arelatensis Archicancellariatus* elogio circa sensum minus ambigi potest. Origo verò, ut alia historiæ nostræ, in obscuro est. *Mallinckrot. d. l. p.* 43. d. Archicancellariatum Galliæ & R. Arelatensis, certum esse credit, non extitisse ante

Frideri-

Fridericum I. sed ab hoc (vide p.37.) constitutum, cum ducta Beatrice Burgunda 1157. *regnum Arelatense* Imperio recuperasset. Verum sub eo, nec non *Henrico VI.* & *Friderico II.* Archiepiscopum *Viennensem* ad Rhodanum Burgundici regni fuisse *Archicancellarium*. Unde à quo successorum Friderici II. Trevirensis Archiepiscopus illud axioma acceperit, aliis indagandum relinquit, qui antiquiorem subscriptionem hujus tituli non viderit, quam sub *Carolo IV. Boëmundi.* Unde laudatus *H. Conring. d. finib. Imp. Germ. c. 24. p. 599.* ubi Arelatensia jura imperio vindicavit, ait, Carolum IV. pronunciasse *Trevirensem Archicancellarium Imperii per R. Arelatense*, quod nondum erat factum. Idem *p. 607.* quod Archiepiscopis Trevirensibus, nullo Gallicorum regum adversante, Archicancellarii per regnum Arelatense titulus solennis fuerit, colligit, quod ita saltim *perpetua ac solennis memoria manserit jurium imperii*, imò quod illa tantùm non semper renovata sit. De *finibus* hujus Archicancellariatus confer memorabilem locum in prædicto *Mallinckrot. pag. 239.* *Brovver. annal. Trevir. L. 16. num. 152. p. 177.* cum communem sententiam eorum, qui sub Ottone Magno hunc & aliorum Electorum Ecclesiasticorum *Archicancellariatus* institutos perhibent, recensuisset, subnectit: *Id sane necdum assequi rerum temporumque diligenti quoque notatione mihi contigit, hosne titulos ante* Boëmundi *pontificatum quisquam Archiepiscopus gesserit, cum pro Archicancellarii nomine, Galliæ potius Germaniæque semper primas sibi vendicasse testatissimum sit*, &c. Iterum n. 156. p. 178. *Atque mihi quidem Germaniæ hic idem evenisse videtur, quod olim Græciæ Imperatoribus, qui ut amissa Româ & Imperio Occidentis, vel maximè Rom. nominis fasces titulosque jactarunt, ita proceres nostri Arelatensis regni pene collapsi imaginem & umbram, tunc denique consectati sunt, tum jam pridem ea sceptra & provinciæ diffluxissent. Quocirca cum Boemundi scriptor, ejus temporis æqualis, quicquid alii demum de Arelatensis regni progressu & interitu statueret, apertè clareque testetur, id à Franciæ regibus jam inde à Friderici II. Ahenobarbi Nepotis ætate occupari, ac sensim imperio cœpisse diminui, idemque primus omnium, quem equidem legerim, Archicancellarii Arelatensis regni titulum* Boëmundo *tribuat, non absque ratione censuero, Arelatensis regni procurationem in* Archicancellarii Galliarum *nomen eo potissimum tempore adscitum, quo illud maximè regnum à Franco distrahi, & Septemvirum electio strictiori jure in Germania celebrari cœpit; atque ita quidem ab* Arnoldo *ejus nominis II. Archiepiscopo videri hoc munus primùm susceptum, attribui autem cum ipsis titulis* Boëmundo, *ob controversiam eo de regno nuper exortam; confirmatum verò posteris, quod illud deinde regnum, etsi non ea, qua solet, finium amplitudine, hinc tamen ad Caroli IV. etiam tempora palam sit, perstitisse in fide atque societate Rom. Imperii.* Hæc scriptor Trevericus: post quem an alii certiora suppeditare potuerint dubito.

Sententia Mallinckrot. — Conringii. — Brovverii.

§. VII. *Primatum* Trevirensem quod concernit, qui etiam ex axiomatibus Electoris hujus est, *Tangvvaldum*, qui *Thietgaudus* vel *Teutgaudus* dicitur, Jus Canonicum *causa 11. q. 3. c. 10. Primatem Belgicæ provinciæ* vocat. Ille verò Archiepiscopus 863. dignitate sua privatus est. Fridericus I. in quadam constitutione eum vocat, *Primicerium Apes*, quod cum restrictione intelligendum (confer tamen supra §. 3.) Merlæus *Agricium* vocat totius *Germaniæ primum Patriarcham*, latius quàm oportet extensa dignitate, nisi cis-Rhenanam, hoc est, *primam & secundam Germaniam* intelligat, confer *Mallinckrot. d. Archicanc. S. R. Imp.* adject. c. 4. p. 193. Confirmationem hujus *primatus à Victore Pontifice Eberhardo* Archiepiscopo anno 1057. factam, vide apud *Limn. Iur. publ. T. V. addit. ad 3. 3. p. 153. 154.* Primatum hunc *Masenius Epit. annal. Trevir. l. 2. p. 41.* ei causæ adscribere apparet, quod ab *Euchario* primo præsule per totam late Galliam fides Christiana explicata, Ecclesias ipso moderante. Ubi etiam *Rhemenses* olim paruisse huic primati docet.

Primatus jus.

§. VIII. Hæc de ipsa Trevirensi dignitate: duo reliqui laterculi *argento* candentes *ternas conchas marinas nigras* continent,: *Metternichiam* tesseram (vide Wapenb. P. 1. pag. 187.) ita enim designabatur Lotharius ex Generosa illa familia editus, 1600. electus & 1623. extinctus. De ipsa gente peculiari agemus capite.

Metternichia tessera.

§. IX. Huic scuto *galeæ* tres imponuntur: Primæ ad dexteram incumbit pileus ducalis rubeus ora hermionica reducta, & super hunc in orbem figuratum ventilabrum s. tabula *argentei* coloris *cruce rubea* pictum, pennis pavoninis oculatis tribus exterius ornatum, cruci impressa tessera *Metternichia*. Mediæ verò incumbit culcitra

Galeæ & Apex.

viridis imposita mitra Archiepiscopali. Demum sinistra coronata exornatur capite *cygni candido*, qui *Metternichiorum* apex est. Tum scuto subjiciuntur *gladius* & *pedum* pastorale, utrique potestati designandæ.

Scutum Electoris Caroli Caspari. §. x. In *Fürstii* Wapenb. P. 3. pag. 3. *Caroli Casparis* Archiepiscopi repræsentatur scutum, quod prima & quarta areola *crucem Trevirensem*, secunda & tertia *cærulea argenteum palum* defert, notandæ genti *Leyanæ*, ex qua ille. vide Wapenb. P. 1. p. 126. Toti demum imponitur scutulum rubeum, in quo humo viridi insistit agnus argenteus cum vexillo ejusdem metalli, cruce impresso.

Prumiensis abbatia §. xi. Agnus hic symbolum est *Prumiensis monasterii* atque *Abbatiæ* in Ardenna sylva. Hoc cœnobium ad regulam Benedicti Illustrissimum & potentissimum rogatu *Berthæ Pipinus* rex fundavit, sed filius *Carolus M.* absolvit. Ita vero à Carolo & successoribus ditatum est, ut inter Europæ præcipua numeretur monasteria. Inter alios illud nobilitavit Imperator *Lotharius*, qui imperio abdicato in eo se abdidit, & decennium exegit, & qui scriptis claret *Regino Prumiensis Abbas*, historicus celebris, 950. extinctus. Cæterum monasterium hoc Rhenano superiori circulo ascriptum est, & Abbas inter *Principes Imperii* in hujus circuli & imperii comitiis locum semper habuit. Primus Archiepiscoporum Trevirensium *Wernerus* à Bonifacio IX. Pontifice obtinuit, ut mensæ Episcopali Abbatia addiceretur, sed *Theodoricus à Kerpen* abbas Bonifacium ad sententiam abrogandam 1397. induxit. Iterum *Ioannes* Archiepiscopus incorporationem Abbatiæ à Sixto IV. impetraverat, sed Abbas *Rupertus C. Virnenburgius* denuo mutationem ejus obtinuit. Tandem *Christophoro C. Manderscheidio* abbate 1576. extincto *Iacobus* Archiepiscopus pervicit, ut *Administrator* hujus abbatiæ esset, jure ad successores transmisso, quo nunc etiam Archiepiscopi fruuntur, & hujus abbatiæ jure in *Principum Collegio* suffragium suum habent. Cæterum *Prumiæ* aliud δεῖγμα adscribit *Sibmach.* Wapenb. P. 1. pag. 13. videlicet scutum transversè sectum, cujus pes rubet, caput cæruleum tria inscripta lilia aurea ostentat. Quam verè, non discerno.

Ad Trevericos Archiepisc. (margin note)

Galeæ & Apex. §. xii. *Galeas* scuto *Carolus Caspar* eodem autore Fürstio imponebat tres: *Media* Archiepiscopalis mitram culcitræ impositam sustinebat. Prima cum ea conveniebat, quæ §. 8. descripta est, nisi quod parmulæ Metternichiæ locum *Leyana*, palo insignis, occupat, crucis Trevirensis medio imposita. Extrema coronata inter alas expansas cæruleas foliolis argenteis sparsas referebat prospicientem *canem argenteum*. Laciniæ hinc *argento* & *minio* tingebantur, isthinc *argenteæ* & *cælestinæ* fulgebant.

Scutum moderni Electoris. §. xiii. Qui nunc feliciter Trevirenses moderatur *Eminentissimus Dom. Ioannes Hugo* ex *Orsbeckiis*, illa utitur dispositione scuti: Ut in quadras distincti prima *crucem Trevirensem*, extrema *Spirensem*, secunda *agnum Prumiensem*, tertia *castrum cum corona & pedo Weissenburgiorum* tesseram referat: toti incumbat parmula *Orsbeckia*.

Spirens. Episcopat. Weissenburgia præpositura. §. xv. Ratio Spirensis & Weissenburgii symboli ex eo est, quod ante Electoralem dignitatem illum Episcopatum, cui præpositura ista jam diu incorporata, gessisset, Lothario Friderico Moguntino Electori in illo suffectus. De utraque dignitate diximus eo capite, quod Moguntinas tesseras exposuit.

Orsbeckia familia. §. xv. *Orsbeckium* ex Rhenana nobilitate symbolum *Sibmach.* Wap. P. 1. p. 124. (vitiosa tamen inscriptione *Orsberg*) describit, parmam *auream*, insignem *decussi rubeo*, cui comites *quatuor foliola viridia*.

Galeæ & Apex. §. xvi. Galeæ clypeum quinque premunt, quarum *media* Archiepiscopalem tiaram sustinet, huic à *dextris* & *sinistris* proximæ apicem *Trevirensem* & *Spirensem* referunt, nempe mitræ Ducali impositam tabellam octangulam pennis pavoninis ornatam cum cruce Trevirensi, tum culcitræ innitentem similem tabellam cum pennarum pavoninarum exteriori ornamento & cruce Spirensi. *Prima* autem coronata alarum complicatum jugum ostentat, inscripto castro & agno: ex *ultima* emergit cum collo *caput equinum argentatum* cum *freno rubeo*, qui *Orsbeckiorum* apex est. Scuto demum subjiciuntur *pedum Episcopale* & *gladius* potestatis politicæ index.

CAPUT

Caput XCIII.

Domini de Tſchernembel.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Pincerna Carniolæ & M. Vinidor. Dynaſtia in Auſtria. Titulus Dominorum.*
2. *Scutum.*
3. *Teſſera gentilis. Neuhuſii. Eckenſteinii. Hoppenbach ſ. Hopfenbach.*
4. *Galea & apex.*

§. I.

PErilluſtris Dominorum de *Tſchernembel*, qui *hæreditarii* ſunt *Carniolæ & Marchiæ Vinidorum pincernæ*, familia à caſtro & opido Carniolæ *Tſchernembl* haud procul Culpa ſitis nomen accepit, ea tamen circa 1652. *Frangepaniis*, qui nunc Terſchazii, vendidere, *Pincernatus* ſervata dignitate. In *Auſtriam* cum conceſſiſſent, ſub Ferdinando I. *Windeck* & *Schwerdperg* in provincia ſupra Anaſum obtinuere. Porro refertur gens ad quendam *Ambroſium de Tſchernembel*, qui 1165. ludis equeſtribus Tigurinis interfuit, ſed poſt eum generationis gradus incerti ſunt. Certior deductio eſt ab *Ottone*, qui cum fratribus *Henrico* atque *Wulzl* (an Vladiſlao vel Wenceslao) medio ſeculo decimo quarto floruit, & ad nos usque poſteritatem habuit. In qua fratres *Georgius* & *Caſpar*, à quorum hoc moderni deſcendunt, 1464. à *Friderico IV. Dominorum* honorificum accepere titulum. Familia. Pincernæ Carniolæ & M. Vinidor. Dynaſtiæ in Auſtria. Titulus Dominorum.

§. II. Scutum in Wapenb. P. 1. p. 21. quadripertitum pingitur: Prima & extrema areola *rubea*, *aquilam* continet *argenteam*, *aureis corona*, *roſtro & cruribus*, quam *baltheus ſiniſter nigris & rubeis teſſellis alveolatus* percurrit. Secunda vero & tertia *argentea* complectitur *caput* cum *collo equinum nigrum*, *frenatum minio*: media vero parmula *argentea baltheum diagonalem ſiniſtrum* defert, *triplici* (vel *quadruplici*) *ductu teſſellis atris & coccineis* compoſitum. Mit drey oder vier roth und ſchwartz geſchachten Strichen nach der ſchrembs. Scutum

§. III. Media parmula gentilis eſt, & ob hoc eandem teſſeram *Neuhuſii* in Carſtia (am Karſt) qui ejusdem originis creduntur fuiſſe, ut & qui extincti defecere *Eckenſteinii*, ſolam ſervant. *Aquila* videtur *gratiæ* eſſe ſymbolum. Sed equinum caput ab extincta familia de *Hopfenbah* ſ. *Hoppenbach* derivatur. Quo jure vero ad hos devenerit, mihi non liquet. Teſſera gentilis. Neuhuſii. Eckenſteinii. Hoppenbach ſ. Hopfenbach.

§. IV. Galeæ tres inſiſtunt ſcuto, omnes coronatæ: Primæ inſiſtit aquila expanſa baltheo teſſellato inſignita argentea; è media protenditur jugum alarum complicatum, cum baltheo ſimili teſſellato: ex ultima exſurgit caput equi frenatum. Laciniæ circumvolitant primam argenteæ & atræ, ſecundam argenteæ, rubeæ & nigræ, tertiam iterum nigræ & argenteæ. Galeæ & Apex.

Caput XCIIII.

Domus Turria.

ARGUMENTUM

1. *Familia. Chriſtoph. Juſtellus.*
2. *Bullionii Ducis ſcutum.*
3. *Turria gens. Origo. Lineæ. La Tour Vinay. Delfinorum Viennæ. Comitum Arverniæ & Bononiæ. Conceſſio liliorum Francicorum.*
4. *Bononiæ comitatus. Per varias familias vagatus. Ad Turrios. Ad regem Franciæ.*
5. *Vicecomitatus Turennius. Ex Thuano. Marcellus pro Martiali. Comites Cadurcorum & Turennæ Vicecomites. Fam. de Comborn. Succeſſio ad Cenvenenſes. Ad Belloforteos. Ad Turrios.*
6. *Arverniæ comitatus. Ex gente Biturigum. Delfinatus Arverniæ. Ad Borbonios aliquot ramos. Inſigne. Terra comitatus. Ducatus fit. Succeſſio comitatus ad Turrios. Catharinam Mediceam. Regem.*
7. *Bullionium penes Bononienſes. Ad Leodienſes Epiſc. Ad Marcanos. Sedanum. Ad Marcanos. Ad Turrios. Controverſia cum Mauleuvrio & Mompenſerio. Sedanum ad regem. Quæ permutationi data.*
8. *Ob Bullionium & Sedanum Ducalis prima dignitas & jus Principum. Deductio plenior. Jus principum unde. Bullioniorum vetus dignitas & locus in tractatu Atrebatenſi. Comitiis Ratiſponæ. In protectionem Franciæ ſe dedere. Comprehenſi pactis regum. Pares aliis principibus ex familiis exteris. Titulus principis exteri. Ducatus cum principali dignitate. Differentia aliorum Ducum. Controverſia de proedria. An à Bullionis neglectum jus. Hodiernus uſus.*
9. *Galea. Apex. Telamones.*
10. *Turennii Mareſcalli ſcutum.*
11. *Titulus Bullionii Ducis.*
12. *Scutum progonologicum.*

§. I.

QUam merita ſua illuſtrem diu reddidere, *Turria* Domus, calamo Celeberrimi Familia.

Chriſto-

Bullionii Ducis scutum. *Christophori Iustelli*, qui ejus natales & totam seriem diligentissime explicavit, porro illustrata est. Vobis jam curæ est, ejus insignia describere.

§. II. Celsissimus Bullionii Dux *Godofredus Mauritius* scuto utitur bipertito: Primus & quartus laterculus *cæruleus* sed *liliis aureis stratus turrem* repræsentat *argenteam opere cementario nigro*. Secundus *aureus tres orbes rubeos* continet: Tertius *senis aureis* & *rubeis tæniis dextris obliquis* exaratur. Toti scuto alia incumbit *parmula bipertita*: cujus pars dextra *aurea vexillum Ecclesiasticum* refert *rubeum, ter pinnatum, fimbriis viridibus*: sinistram *rubeam fascia argentea* percurrit.

Turria gens. Origo, §. III. Turris in alveolo liliato *Turriam* ipsam gentem notat; quam à quodam *Wifredo Com. Biturigum*, qui circa 828. *prosapiæ regalis vir* nuncupatur, deducere amant: Lineæ Ejus enim pronepos *Acfredi* Biturigum Comitis & Aquitaniæ Ducis filius, alterius *Acfredi* & *Gulielmi II.* Comitum Arverniæ & Ducum Aquitaniæ frater *Bernardus* ex demonstratione *Faucheti* & *Gueslii*, nec non chartulario fundationis monasterii de *Saucillanges* gentem hanc profevisse creditur. Ejus trinepos *Giraldus Albertum II.* genuit La Tour Vinay. patrem *Alberti* Domini *de la Tour du Pin*, & *Berlionem de la Tour Vinay*, à quibus duæ lineæ. Delfinorum Viennæ. Albertus iterum genuit *Bernardum IV.* & *Albertum*, patrem *Humberti*, qui ab uxore *Anna* f. Guidonis Burgundi, ducta 1281. *Delfinus Viennæ* factus est: avus *Humberti ultimi Delfini*, qui 1343. & 1349. Regi Franciæ Delfinatum ea conditione donavit, ut Comitum Arverniæ & Bononiæ. filius primogenitus, coronæ candidatus, nomen Delfini gestaret. *Bernardus* supra memoratus *Bertrandi I.* avus fuit, qui *Bernardum VI. Dominum de la Tour* & *Bertrandum*, à matre, *Dominum d'Olicrgues* genuit. Ille posteriorum *Comitum Arverniæ* & *Bononiæ* sator fuit, hic omnium eorum, qui isto tempore ex gente hac superant. Porro Concessio liliorũ Francicorum. cum antea turris gentis in scuto rubeo gestaretur, *Alberti II.* supra memorati fidei hoc dedit *Philippus* Franciæ rex, quem 1190. in Palæstinam comitatus est, ut clypeum liliis Francicis conferreret. *Iustell.* l. 5. c. 9. Alii recentius illud & *Philippi Valesii* donum faciunt, *Gulielmo* Domino de la Tour Alberti istius trinepoti concessum.

Bononiæ comitatus Per varias familias vagatus. §. IV. Tres orbes rubei laterculi secundi Comitatum *Bononiæ* notant, cujus metropolis *Bononia in Morinis* ad mare sita est. Comitatus hic per varias familias vagatus est. Primo *Flandris* paruisse videtur. Inde Bononiæ, Pauli fani & Pontivi comes legitur quidam *Gulielmus*, à cujus filiis *Ernaldo* s. *Erniculo*, Hilduino & Hugone, totidem familiæ Comitum *Bononiæ*, *Pontivi* s. Abbatisvillæ, *Paulifani* s. Teroanæ. *Ernaldus* proavus fuit *Eustachii III.* comitis, *Godofredi Bullionei* & *Balduini Regum Hierosolymitanorum*. Eustachio tertio nata est *Mathildis* Stephano *Campaniæ* comiti & *Angliæ regi* nupta. Hujus filia fratribus *Eustachio* & *Gulielmo* extinctis heres *Bononiæ*, religiosam prius vitam sectata, dein *Matthæo* ex Alsatis *Flandriæ* comiti nupsit, sed excommunicata & in monasterium redire coacta 1183. decessit, relictis tamen filiabus *Ida* & *Mathilde*. Illa initio heres comitatum *Renaldo* Com. *Danmartinio* attulit, mater *Mathildis*, quæ *Philippo* Philippi II. Regis filio, dein *Alfonso* regi Lusitaniæ nupsit, & ex isto *Ioannam* heredem genuit, uxorem *Gaucheri Dom. de Chastillon sur Marne* (Castilionis ad Matronam) quæ 1251. vita excessit, nulla relicta sobole. Inde ad *Brabantinos* ex *Mathilde* jus successionis transiit: & quidem adjudicatus est comitatus *Mariæ* Mathildis filiæ, quæ ut & soror *Aleidis* jus transtulere in nepotem *Henricum III.* Brabantiæ ducem: verum Aleidis filius *Robertus VI. Arverniæ Comes* istum etiam comitatum 1260. Henrici cessione & mediante pecuniæ summa nactus est: quo primum tempore iste familiæ huic illatus, permansit in ea usque ad *Ioannam* Guilelmi X. filiam, quæ *Philippo Burgundo* & dein *Ioanni regi Franciæ* nupta filium ex illo habuit *Philippum* Burgundicæ prioris familiæ ultimum, sed ἄπαιδα & ante matrem extinctum, unde hæc habuit patruum *Ioannem* heredem: Hujus denuo neptis Joanna II. heres nupta fuit *Ioanni Duci Bituricensi*, & post hunc *Georgio* ad Turrios *Domino Tremollio*, verum ex neutro prolem suscepit. Cum vero Burgundi comitatum hunc occupassent, prætensio tamen ad *Turrios* delapsa est: *Maria Godofredi* ad Regem Franciæ. *Montgasconi*, Joannæ propatrui, filia *Bertrando III. Domino de la Tour* agnato nupserat, & Joannæ hereditatem, non tamen sine controversia cum Georgio Tremollio, sibi vindicabat. Nepoti ejus *Bertrando V.* 1477. *Ludovicus XI.* Rex Franciæ *Bononiam* Mariæ Burgundicæ ereptam reddidit: sed deinceps commutatam cum comitatu *Laureacensi* s. *Lauragais* recepit, atque (ut *Fourn. geogr. orb. not. P. I. L. 6. c. 9. p. 262.* loquitur) *coronæ adjunxit, & à clientelari officio, quod profiteri tenebatur Comitatus Artesiæ, liberatũ*

B. Vir-

B. Virgini solenni ritu oppigneravit, corde auri obryzi oblato ponderis bis mille aureorum, sancita lege, ut consequentes reges tantundem præstarent, Mariamque ejus tractus Dominam solam agnoscerent, cujus signum angelico navigio jam olim eos excepisse, antiqua est traditio, &c. Servatus tamen in commutatione illa titulus, & insignium, quæ hic videre est, jus.

§. v. Areola duodecim tæniis aureis coccineis exarata symbolum est *Vicecomitatus Turennii.* De hac ditione *Thuanum* audire lubet: Qui L. 85. p. 199. ista: *Ea in finibus Arvernorum, Cadurcorum, Petrocoriorum & Lemovicum posita quatuor his provinciis participat, & Turenam primariam arcem, à qua ditioni nomen, in Lemovicibus habet, duabus à Brivato leucis. Principes ab initio Vicecomitatus titulo cum tractum tenuerunt cum pleno ac supremo dominio, ita ut neminem superiorem'ne Regem quidem agnoscerent, quam prærogativam inter Francorum & Anglorum arma facile tuebantur. Itaq; Raimundus, qui Ludovici VII. jun. vulgo dicti temporibus fuit, & ejus successores supremo illo jure usi sunt, quasi à Deo solo & B. Marcelli corpore, quod in sacello Turenæ arcis colitur, neque præterea superiore ullo dominio illud obtinentes. Inde immunitatis privilegium, quod hodie Turenæ reguli retinent, originem habuit, quo ditionis illius populares à vectigali annuo seu tributo, quod rustici & cæteri infimi ordinis homines per totum regnum ærario pendunt, liberi sunt.* Observare hic lubet, quem *B. Marcellum* Thuanus dicit, *Martialem* intelligendum esse, quem *utriusque Aquitaniæ* vocare solent *Apostolum.* vide *Andr. Saussay de myst. Gall. script. p. 302. seq.* Cæterum habuit ea ditio peculiares suos comites, quos à *Rodulfo C. Cadurcorum & Turennæ*, qui 841. seu 842. vivis excesserit, derivant. Pronepos hujus fuit *Bernardus*, qui ut se contra Comites Tholosanos defenderet, qui avo Roberto Comitatum Cadurcorum jam eripuerant, Regi Franciæ in protectionem se dedit, ut tamen vasallus non fieret, simplici fidelitatis non subjectionis præstito juramento. Unde *Vicecomitatum* suum summo jure, uti Germaniæ principes solent, successores retinuere. Filia ejus *Sulpitia* hereditatem attulit marito *Arcimbaldo* Vicecomiti de *Comborn* cognomine *La jambe pourrie* s. *Iamba putrida*, quod in oppugnatione arcis Turennæ crure vulneratus esset. Hoc genitus *Ebalus*, pater *Archenbaldi*, à quo Vicecomites reliqui de *Comborn* & de *Ventadour*, atque *Gulielmi* qui *Turennam* tenuit atque ad posteros transmisit. Terminata demum est familia in *Margareta Raimundi VII.* filia, quæ *Bernardo VI. C. Convenarum* s. *Comingu* nupsit, atque filiam genuit; hac autem tenella extincta, ea nihilominus maritum heredem scripsit, vel potius ut *Thuanus l. c.* perhibet, pater filiæ, quæ triduo matri superstes fuerat, hereditatem nactus est: ob successionem quidem ei cum *Godofredo Pontio* disceptatio fuit, sed prævaluit Bernardus: ei successit filius ex tertia conjuge *Mathea* s. *Mathi' de Insulana Ioannes:* Huic soror *Cæcilia* Jacobi C. Urgelitani uxor: quæ demum 1350. sororis suæ *Eleonoræ* marito *Gulielmo Rogerio II Comiti Bellofortio* s. de *Beaufort* Turenam 1450000. aureis vendidit. Guilelmus ille patruum *Clementem VI.* Pontificem, patrem vero habuit *Gulielmum Rogerium I.* qui à Rege in fratris gratiam Bellofortium in Andibus acceperat: à quo deinceps genti cognomen. Guilelmi Rogerii & Eleonoræ neptis fuit *Antonia* heres, uxor *Iohannis Meingret Bucicaudi* Marescali Franciæ, multis præclaris gestis incluti: sed sterile fuit matrimonium, & ea 1416. vivis excessit, relicto marito usufructu Vicecomitatus: Heredem tamen Antonia habuit *Eleonoram* amitam, Edoardi Dn. Bellijoci *(de Beaujeu)* conjugem. Ab hac heres institutus est *Petrus Bellofortius Limolii* Dominus patruelis, ob id ab Aliis Balcia vexatus. Hujus demum filia *Anna* nupta *Agneo* s. *Anneto Turrio Domino Olicrgii*, Turenniam genti isti attulit, in qua nunc quoque hæret.

[Margin: Vicecomitatus Turennius. Ex Thuano. — Marcellus pro Martiali. — Comites Cadurcorum & Turennæ. — Vicecom. — Famil. de Comborn. — Successio ad Convenenses. — Ad Bellofortios. — Ad Turrios.]

§. vi. *Ecclesiasticum vexillum*, mediæ ornamentum parmulæ quod concernit, sunt qui rationem allegent, quod *Eustachius* Comes *Boloniæ* Godofredi Bullionei frater in expeditione Palæstina *majus vexillum* gestaverit: sed potius *Arverniam* notat, potentissimæ olim gentis sedem, Lemovicio, Cadurcio, Rhutenis, Lugdunensibus & Borbonis cinctam. Comitatum hunc primum à Rege Carolo Simplici *Acfredo* Com. Bituricensi, cum *Adelindem* s. *Adelaim Bernardi Pictaviensis* filiam duceret, donatum legi. His geniti parentibus *Acfredus* & *Gulielmus* atque *Bernardus*, quem §. 3. Turriæ gentis dixi propagatorem. Illi Comites *Arverniæ* & *Aquitaniæ Duces* post patrem fuerunt. Guilelmus autem *Raimundum II.* Comitem denuo Arverniæ atque Aquitaniæ genuit, juxta aliquos *Roberti I. Arverni* patrem. Quem tamen *David Blondellus* Acfredi I.

[Margin: Arverniæ comitatus. — Ex gente Biturigum.]

Bituricensis & Arverni Comitis ex *Engelberga* filia generum fuisse mavult. Quicquid vero de ejus natalibus sit, certe in posteris Arvernia constanter hæsit: Atnepos ejus *Guilelmus IV.* quem perperam ab uxore Guilelmi Aquitaniæ Ducis filia *Arverniam* dotalem accepisse alii perhibent, *Robertum IV.* & *Guilelmum VI.* genuit. Isto ante patrem mortuo, hic *Guilelmus senior* cognominatus ejus filium *Guilelmum V. juniorem* dictum hereditate exclusit, quia filius patri, non nepos avo succederet. A Guilelmo juniore, qui cum posteris titulum servavit & prætensionem, descenderunt, qui *Delfini Arverniæ* dicti sunt. In his *Anna* Beraldi II. filia materna bona, comitatum *Forestensem*, marito *Ludovico II. Duci Borbonio* attulit: Beraldi III. vero Annæ fratris consanguinei filia *Ioanna Ludovico Borbonio Montpenserio* 1426. nupsit, atque hereditatem attulit, quæ etiam ad liberos ejus, licet altero matrimonio editos, delata, masculis extinctis matrimonio *Luisæ* Caroli Ducis Borbonii sororis atque *Ludovici Borbonii Rupisurionii* ad istum Borbonium ramum transiit. In hoc continuatus est titulus *Delfinorum Arverniæ* ad *Mariam* usque heredem, *Gastoni Ioanni Baptistæ Duci Aureliano* nuptam, à qua eum nunc quoque habet filia unica *Anna Maria Luisa Aurelianensis*. Cæterum hujus Delfinatus Arverniæ non idem δεῖγμα est quod comitatus, verum *Delfinus exspirans* s. *hiante ore (pasmé) cæruleus* in laterculo *aureo*. Quod vero *Guilelmum VI. seniorem* attinet, ille comitatum *Arverniæ* ad posteros transmisit. Nepoti ejus *Guidoni II.* Rex Philippus Augustus partem comitatus ademit, & coronæ addixit, quæ deinceps *terra comitatus* dicta, & demum *Ducatus* nomen sortita est. Cæterum ipse *comitatus Arverniæ* à *Ioanna* prima ad Philippum Burgundum, & dein Joannem regem Franciæ (confer n. 4.) à *Ioanna* secunda ad *Ioannem Ducem Bituricensem* & *Georgium Tremollium* maritos delatus est. Joanni filio suo pater *Ioannes Rex* Arverniam (partem videlicet eam, quæ coronæ pridem unita erat) *Ducatus* titulo una cum Biturigibus attribuit: sed ab uxore reliquus comitatus allatus est. Illum videlicet Ducatum à socero accepit cum uxore Maria *Ioannes Dux Borbonius*: atque ad posteros transmisit. *Comitatus* vero jus, quia Joanna sine liberis decesserat, *Godofredi Bononiensis Montgasconii*, qui propatruus Joannæ, filia *Maria* gentili *Bertrando III. Domino de la Tour* attulit, atque posteris reliquit. Heres ejus lineæ fuit *Magdalena Laurentii Medicei Vrbini Ducis* uxor, quæ *Catharinam* genuit *Franciæ reginam*, cui filia *Margareta* successit, & *Arverniam* 1606. *Delfino* donavit. Titulus idem concessus fuit *Carolo Valesio* Engolismensium postea Duci Caroli IX. Regis per naturam filio, qui posteris eundem reliquit. Cæterum Bononiensi ac Arvernico ramo familiæ suæ extincto, hunc quoque & Bononiensem laterculum *Henricus Vicecomes Turennæ & Bullionii Dux* moderni avus, agnationis jure insignibus suis inseruit. Cæterum apud *Ren. Franc. essay de merveill. c.* 42. *p.* 370. in veteri scuto Arverniæ aureo gryphum coccineum, corona, unguibus & lingua viridibus gestatum lego. Fides sit penes autorem.

[Margin: Delfinatus Arverniæ. — Ad Borbonios aliquod ramos. — Insigne. — Terra comitatus. — Ducatus fit. — Successio comitatus ad Turrios — Catharinam Mediceam. — Regiam domum.]

§. VII. Superest fascia in *rubente* areola *argentea*, quæ *Bullionium Ducatum* notat. Bullionii castri in Ardenna nomen inprimis celebre reddidit *Godofredus*, qui expeditionis in Palæstinam princeps *Hierosolymorum Rex* eligi meruit. Quo vero jure Bullionium ille tenuerit, non cognitum mihi est, nisi forte dicamus, à matre *Ida* filia *Godofredi Ducis Lotharingiæ*, quæ latissime tum patebat, hanc possessionem obtigisse filio secundo. Quod etiam probat autor discursus, *du Duché de Buillon & du rang des Ducs de Buillon en France ed.* 1633. Ubi ita p. 29. *L'Histoire nous apprend, que le Duché de Buillon passa en la maison de Bologne par le mariage d'Ide d'Ardenne ou de Lorraine fille de Godefroy III. surnommé le Barbu, Duc de Lorraine & de Buillon, avec Eustache III. du nom C. de Boulogne pere de Godefroy de Bologne, qui fust Roy de Ierusalem: à qui ceste Seigneurie souveraine escheut à cause de sa mere.* Qua ratione vero ad Capitulum & Episcopum Leodiensem Ducatus hic delapsus sit, oppignoratione Godofredi illius Bullionii, expeditionem Orientalem suscepturi, diximus in insignibus Coloniensibus. Quo jure vero delatum sit Bullionium ad *Marcanos*, non æque expressum ullibi legi. Nam hoc solum memorat autor ille p. 39. *Robertum I. Marcanum* acquisivisse eum circa 1480. Utrum autē emtione, vel quovis alio contractu illud sit factū, non planè exprimit. Quod vero *Sedanum* concernit, ad Marcanos venit *Eberhardi Marcani & Mariæ f. Guilelmi de Braquemont, Dn. de Sedan* (Ad Braquemontios autem dynastia illa delata ex *Barbansoniis*, in quibus eam Hugo Barbansonius Dn. de Bossu etiam accepit dotalem ab uxore *Maria de Iausse*) conjugio. Quamvis enim Sedanum spectaverit ad Mariæ fratrem

[Margin: Bullioniū penes Bononienses. — Ad Leodienses Episc. — Ad Marcanos. — Sedanum. Ad Marcanos.]

Ludovi-

Ludovicum, hic tamen affini suo eam 1424. vendidit. Illo matrimonio (non vero altero cum *Agnete Rupifortia*, ut existimavit *Victor. Siri. T. I. L. 2. p.* 381.) natus est *Ioannes Arenbergæ Dominus*, qui *Sedani* titulum gessit, pater *Roberti*, quem *Bullionium* acquisivisse dixi, hic genuit *Robertum II.* iterum *Bullionii Ducem*, iste alium *Robertum Franciæ Marescallum*: cujus quoque filius *Robertus* eandem gessit dignitatem: hic *Henrici Roberti* & *Caroli Roberti* Com. Mauleuvriæ s. Malleporii comitis pater fuit, ille iterum *Bullionii* Dux *Guilelmum Robertum* atque *Carolum Robertum* s. *Ioannem* filios & successores habuit. (confer de ejus testamento *Thuan. L.* 59. p. 86.) His fine liberis extinctis soror *Carola* testamento fratris (vide *Thuan.* L. 90. p. 411.) successit, atque *Ducatum Bullionium* & *Sedanum* marito *Henrico Turrio Turenæ Vicecomiti* attulit. Quamvis vero ex hac Carola nulli editi sint liberi, marito tamen moriens 1594. omne jus suum transscripsit: Contradicente equidem patruo *Carolo Roberto Mauleuvrio*, & Duce *Montpenserio*. Hic vero jure, quod ex testamento *Guilelmi Roberti* habebat, eodem an. 1594 in gratiam matrimonii Turrii & Arausionensis principis cessit & transegit, quod Rex confirmavit. Ille, *Maulevrius*, ad se spectare successionem prætendebat, qui solus illius Marcanæ lineæ superesset, verum hic etiam 1601. cum Henrico transegit, & 150000. librarum ac ad vitæ dies pensione 6000. libr. acceptis jure cessit. Ejus vero filius patre mortuo transactione paterna gravari noluit, sed jus sibi integrum superesse credidit in patruelis suæ successionem, unde *titulum Ducis* etiam sumsit: ex eo quod cum de lite pacto transactum sit, ab herede fides non præstetur. Nihil tamen adversus Turriū obtinuit. Cujus favori memoratus autor solvit *Maulevrii* argumenta, & ostendit Dominia, etiam quæ summo jure tenentur, ad fœmellas transire, exemplis aliis & ex ipsa *Marcana* gente adductis (in quam *Montium* comitatus, *Clivia, Iulia, Arenberga, Castrum Reginaldi, Raucuria, Rupifortium* fœminina successione illapsa, vel iterum pari jure ex ea in alias familias translata sint) tum illis qui supremo jure aliquid teneant, licitum esse, sua ad alios transferre, nec *Carolam*, quo minus illud faceret, familiari aliqua lege prohibitam fuisse, cum potius Bullionii semper libera voluntate de suis bonis disponere soliti sint. Ita Bullionia jura ad liberos ex *Elisabetha Nassovia Arausionensi*, moderni Ducis avia, genitos & posteros transiere. Cæterum cum *Fridericus Mauritius* Dux *Bullionii* 1642. participasset consiliis *Effiati* adversus regem, custodiæ datus, nec prius dimissus & supplicii metu liberatus est, quam pleno jure *Sedanum* regi cederet, ut tamen ipse confirmaretur in eundem statum, titulos, dignitatem & qualitatem, quas tenuit in regno, & quæ ipsi possent competere, adeo ut nulla adhiberetur alteratio & diminutio, ut habent literæ regiæ aboliti criminis mens. Septembri 1642. datæ. Inde 1651. alius secutus contractus, quo Rex Duci loco supremi Dominii *Sedanensis*, quo cesserat, commutationis nomine concessit *Ducatus Albretanum* & *Castelli Theodorici*, comitatus item *Arverniæ* & *Eburovicii*, ut tamen Rex nihil sibi arrogaret in supremum jus in *Bullionium Ducatum*, quod domui integrum manere debeat.

Ad Turrios. Controversia cum Mauleuvrio & Montpenserio. Sedanum ad regem. Quæ permutationi data.

§. VIII. Cæterum ratione hujus *Ducatus Bullionii* & *Principatus Sedanensis* domus hæc non tantum in Gallia 1552. ab Henrico II. *Ducum* prærogativam, licet ducatus extra regnum situs esset, & quidem ante *Vicensem Ducem* (qui præferri quærebat, sed causa cecidit, & prior locus inter Duces, *Bullionio* à Carolo IX. 1572. Henrico IV. 1607. & Ludovico XIII. 1612. assignatus est) verum etiam in eodem Franciæ regno in *Principum* censu est. Rationes ex illa deductione apparent, quam integram hic inserere operæ pretium judico, ex cap. 63. *pactorum Galliæ*, quæ historiæ *ministerii Cardinal. Mazarini* subjiciuntur. Ita vero sonant: *Quoniam Regi placuit promittere Domino Duci Bullioneo, definita controversiâ de* Principatu Sedani *&* Raucurtii, *datum iri declarationem ad Curiam Parisiensem, ut ipsius personæ & descendentibus afferantur iidem honores, prærogativæ & ordines, quibus ipse & prædecessores fruiti sunt in hunc usque diem, tum veluti Duces Bullionii, tum veluti principes Sedani, juxta declarationes Majestatis Christianissimæ, tametsi coronæ tradat terras Sedani & Raucurtii, possessione illarum in posterum derelictâ & abdicata. Reliquum est, ut pateat, quo ordine sit habendus propter Ducatum Bullionii, & Principatum Sedani, itaque lubeat Regiæ Majestati eum determinare, ut in posterum relinquatur certus & definitus, & ipsi, & familiæ. Extra dubium utique versatur, dignitatem* Ducis supremi *inferre secum ex natura rei* titulum Principis, *qui inseparabiliter affixus est Dominatui supremo: adeò ut quicunque fruatur omnibus*

Ob Bullionium & Sedanum Ducalis prima dignitas & jus Principum. Deductio plenior. Jus principum unde?

 juribus

juribus supremitatis, & exerceat potentiam ac authoritatem supremam in suo statu & in suos subditos, idem reputetur Princeps. Ex quâ ratione omnes omninò Duces, tum Germaniæ, tum Italiæ, etiam illi, qui feuda tenent, aut ab Ecclesia, aut Imperio, qui ultra memoriam mortalium, aut per investituram, ad determinatum tempus, aut in perpetuum, per acquisitionem, aut alio modo, gaudent juribus supremitatis, in quorum familia residet supremitas, quales sunt Duces Sabaudiæ, Lotharingiæ, Mantuæ, omnes adeo Duces & Principes, qui tenent supremitatem & eandem dignitatem fruuntur insuper paribus juribus, sine contradictione reputantur Principes, titulo & ordine Principum ipsis competente. Ea propter Domini principes Regii sanguinis nuncupantur Principes, quod per Galliam soli sint capaces Principatus & supremitatis, adeoq. successionis Regiæ, quæ sine eminentissima est supremitas in orbe Christiano. Cum igitur Dux Bullioneus istius sit conditionis, & ducatus ille paris dignitatis, talis habitus a regibus nostris & ab Imperatoribus, tum etiam ab aliis regibus & principibus, vel propter Principatum Sedani, ex regula ista infallibili, ut quicunque audiat Dux supremus, aut prognatus ex familia suprema, idem perinde sit princeps, existimat ille, sese firmo inniti fundamento, non tantum ut possideret illum titulum, sed etiam ordinem Principis; titulo etiam non controverso, exinde ordinem, veluti illustriorem notam Principatus, ex ratii & functionis illius, sibi conservandum esse, cùm hoc ex illo pendeat. Hoc jure sic constituto, reliquum est, ut ex usu demonstretur, Duces Bullionios, pro more cæterorum principum supremorum & eorum, qui natales referunt ad familias supremas, esse in possessione publica Ordinis Principalis, eos tenuisse & asseruisse cum cæteris principibus, conservatos & assertos fuisse in eo ordine: cujus rei aliquot exempla, ad decisionem controversiæ ventura, producemus.

Bullioniorum vetus dignitas & locus in tractatu Atrebatensi.

Historia annotat, inter Principes, qui comitabantur Philippum Ducem Burgundiæ & interfuerunt transactioni Atrebatensi, anno 1435. recenseri Ducem Bullionii, hoc ordine, Dux Geldriæ, Dux Bullionii, Iohannes Clivensis, primogenitus Ducis Clivensis, Comes Valdimontii, secundogenitus Ducis Lotharingici, Carolus Burgundus, Comes Nivernii, Ludovicus Comes Sancti Pauli, Iohannes Burgundus Comes Stamparum, Iohannes Lucemburgicus Comes Lignii, Episcopus Cameracensis & Leodiensis.

Comitiis Ratisponæ.

In Comitiis Imperialibus, quæ habita fuere Ratisbonæ anno 1471. tempore Friderici III. Imperatoris, Dux Bullioneus & Princeps Sedani, qui tum erant, ordinem & sessionem tenuere cum ducibus Lotharingiæ, Sabaudiæ, veluti paris dignitatis, & cum reliquis omnibus Ducibus supremis, & Principibus liberis, dependentibus ab Imperio, & ad titulum feudi aut protectionis, id quod patet in collectaneis legum & Constitutionum Imperialium, quæ dedicatæ fuerunt Imperatori Matthiæ.

In protectionem Franciæ se dedere.

Rex Carolus VII. suscepit per transactionem anni 1486. in suam protectionem Rupertum Marchiæ, Ducum Bullionii & Dominum Sedani, cum filio & omnibus ipsorum locis ac domiciliis adversus Ducem Austriæ & alios, qui ipsis bellum veniebant inferre aut damnum aliquod, ob officia Galliæ reddita, ubi ipsis promisit opem, suppetias & favorem, tanquam dynastis sui sanguinis & progeniei, ut nec transactionem, nec pactum ullum cum duce Austriæ aliisque esset facturus, quin eos comprehenderet.

Comprehensi pactis regum.

In executione cujus transactionis anno 1493. idem Dux Bullioneus comprehensus fuit in transactione pacis Sylvanectensis; inter regem Carolum VIII. ex una, & Maximilianum I. regem Romanorum, postea Imperatorem, & Philippum Archiducem Austriæ, ex altera parte; ex cujus serie per transactionem particularem, quæ anno 1496. die 26. Dec. inter illos Archiduces & eundem ducem Bullioneum intercessit, inter cætera jubebatur, ut Bullionium, quod fervente bello erat captum, per executionis tenorem redderetur. Anno 1497. ex virtute istius protectionis idem Rex præstitit sese arbitrum, ut litem componeret, inter ducem Bullioneum, tanquam Dominum Sedani & Renatum Ducem Lotharingiæ ortam, cui bellum inferebat ob aliquot dynastias, præter fas & æquum detentas, misso in eum solum finem Baudricurtio, Marescalco Galliæ; qui post plura acta hostilitatis pacem inter ipsos composuit, per quam transactionem, ex illorum consensu, & in gratiam regis conventum fuit, ut Dominus Sedani, propinquus Ducis Iuliacensis, neque ipsi, neque Archiducibus Austriæ inserviret, sua persona aut Sedano, adversus Ducem Lotharingiæ. In transactione inita Cameraci, decimo Decembris, anno 1508. inter regem Ludovicum XII. & Carolum ducem Geldriæ, Imperatorem Maximilianum I. & Carolum Archiducem Austriæ, Dominus Sedani comprehenditur inter socios & fœderatos coronæ Gallicanæ. Et in Londinensi, quæ incidit in 7. Augusti, anno 1514. inter eundem regem Ludovicum XII. & Henricum VII. regem Angliæ, nominatur cum ducibus Sabaudiæ & Lotharingiæ, Geldriæ,

Republi-

Republica Venetorum, Dynastia Florentiæ, Marchionibus Mantuæ , Montferrati & Salussiarum, quemadmodum & in illa Noviodunensi, 13. Augusti, anno 1516. inter regem Franciscum I. & Carolum regem Hispaniæ, postmodum Imperatorem; tum in illa, quæ sanciebat ligam offensivam & defensivam, cum Henrico VIII. rege Angliæ, anno 1527. conventum fuit; ut procuraretur bellum ex parte regis Navarræi, ducis Geldriæ, & dynastæ Sedanensis, *qui terras Imperatoris invaderent suo quisque loco. In transactione* Castello-Cameracensi *rex Henricus II. & Philippus II. rex Hispaniæ, anno 1559. comprehendunt* dynastam Sedanensem *cum ducibus Lotharingiæ, Sabaudiæ & Mantuæ , aliisque sociis coronæ Gallicanæ, quemadmodum & in illa Verviniana, anno 1598. Præter transactiones istas publicas patent etiam particulares, tum societatis tum protectionis, inter reges & duces* Bullionii & dynastas Sedanenses, *unde in diversis titulis illos nuncupant socios suos & confœderatos. Anno 1518. die 27. Aprilis* dynasta Sedanensis, *qui rerum tum potiebatur, & Episcopus Leodiensis, ipsius frater, tum sancivere pacta quædam societatis & confœderationis ad fanum Ivronis, pro emolumento suo & suarum provinciarum cum Carolo Austriaco, rege Hispaniæ, propter Belgium , ad quæ pacta accessere tunc status Leodienses. Illa pacta attraxere alia, sancita Bruxellis, die 7. Decembr. anno 1549. ratihabita Saragossæ, à rege Hispaniæ, die 22. Ianuarii secuto. Cum autem Rex impegisset in illa pacta, inhians juribus* supremitatis Bullioneæ, *in præjudicium sententiæ ultimæ & sine appellatione datæ per Pares Ducatus istius, qui ab omni ævo nullum Regem, neminem in superiorem agnoscunt, præter suum Ducem, id quod notavit* Bellæus *in historiæ illius temporis, Dux igitur Bullioneus, ut vindicaret hanc injuriam , deserit illius societatem, & transit ad illam Galliæ, quemadmodum & rex Franciscus I. eum in suum suscepit patrocinium, per transactionem anni 1520. quæ promittit ipsi opitulari, ipsum defendere adversus quosvis & contra omnes, etiam contra Imperatorem , cui ad instigationem regis cepit facere bellum in agro Luxemburgico, quod tamen postmodum incendium corripuit Galliam, quemadmodum videre est in historia. Cum defunctus* Dux Bullioneus *adipisceretur Ducatum Bullioneum & Dynastiam Sedanensem, acquisitis sibi omnibus juribus familiæ Sedanensis, apud omnes omninò, qui aliquid juris & nominis ibi habere poterant, Rex Henricus IV. ipsi patrocinium prorogavit , & per seriem illius comprehensum voluit in transactione* Verviniana *inter socios coronæ; agnovit etiam ipsum diversis titulis & tabulis publicis Ducem & Principem supremum, quemadmodum Reges prædecessores fecerant erga duces illius prædecessores. Etiam in* transactione *anno 1606. renovavit illud patrocinium, quod postmodum confirmatum voluit rex Ludovicus XIII. anno 1616. & 1641. quod patrocinium nullam prorsus infert subjectionem aut dependentiam, præter honorem & reverentiam, uti principes minores, & inprimis patrocinio gaudentes, debent majoribus, & principaliter Dominus Bullioneus regi. Quamvis autem Dominus dux Bullioneus non sit prognatus ex iis , qui possedere hos principatus supremos & dynastias ante ipsum, quæ dominia transierunt per diversas familias, nempe domum* Arduennæ, Boloniæ & Marchiæ, *& tandem inciderunt in ipsius domum per acquisitionem, quam defunctus ejus parens obtinuit titulo legitimo; id verò nihil impedit, quin illæ dignitates supremæ, quæ ad ipsum sunt transmissæ per successionem, ipsi competant , cum omnibus suis prærogativis, jure natalium ab authoribus. Supremitas enim metienda est ex supremo dominio, in quo residet dignitas, & per idem communicatur personæ Domini, qui illud possidet, cùm nihil necesse sit ex domo suprema prodiisse supremum, adeoque satis sit, ipsum possidere dominium supremum. Quapropter videtur abunde comprobatum, duces Bullioneos semper tenuisse ordinem principum, tales fuisse agnitos & per Imperatores, & per Reges, aliosque Principes supremos, qui ipsis hunc ordinem dedere cum omnibus reliquis principibus, cum paris essent dignitatis secum, vel cum ducibus* Sabaudiæ, Lotharingiæ & Mantuæ, *qui capita constituunt familiarum illustrium, unde prodiere duces Guisiæ, Nemursii & Niversii, ad quorum exempla Dux Bullioneus postulat easdem prærogativas & proedrias, quibus illi gaudent, ex censu principum exterorum.* Pares aliis Principib. ex familiis exteris. *Vt autem res luce meridiana fiat clarior, dici præterea potest, duces Bullioneos esse itidem in* possessione istius Ordinis *per Galliam, æque ac in aliis statibus & provinciis exteris : si verò aliquoties non sunt fruiti eo propter tumultus, aut impubertatem suam, aut alia impedimenta legitima & necessaria, conservarunt utique id jus & eam facultatem. Id ipsum potest colligi ex* declarationibus *Regum*, Caroli IX. *anno* 1572. Henrici IV. *anno* 1607. Ludovici XIII. *anno* 1612 *quæ sane confirmatæ fuerunt per transactiones de protectione Sedani institutas*

anno

anno 1616. & 1641. *per quas Reges promittunt ipsis conservare ordinem & procedriam, Ducatui competentem, & à rege Henrico II. ipsis datam, quapropter habent sine ulla controversia titulum* Principis exteri, *quoniam & Ducatus est situs extra regni limitem, ideoque consequitur necessariò, ut eundem obtineat ordinem. Animadvertendum itaque est, Duces & Principes supremos, etiam* secundogenitos *ipsorum, insistere exemplis, ut tueantur ordinum suorum Ducatuum & Principatuum, aut domorum supremarum, ex quibus sunt prognati; certum nihilominus manet, eum honorem dependere ex voluntate & benevolentia Principum, qui illum in suis statibus concedunt pro arbitrio, & conferunt iis, quos tales agnoscunt. Ibi vero Reges nostri exhibuere sese facillimos erga* Principes exteros, *socios suos & Amicos, tum supremos, tum ex familiis supremis ortos, quibus dedere ordinem principum, secundum dignitatem natalium, quotiescunque in Aulis & comitatu regio, sive ad aliquod tempus duntaxat, sive in perpetuum conspicerentur: cujus rei exempla adeò nota sunt & communia, particulariter autem in gratiam eorum, qui literas obtinuere* naturalitatis *seu* insitionis, *etiam matrimonia contraxerunt in regno, incolatumque constituere. Cum* Dux Albaniæ, Princeps Scotiæ, *domicilium fixit in Gallia, ordinem tenuit Principis exteri, duxitque Annam Turrensem, Comitem Arverniæ & Boloniæ, sororem maximam Magdalenæ Turrensis, quæ & Dux erat Urbini, & mater reginæ Catharinæ Mediceæ. Sic* Claudius I. *Dux Guisiæ, utpote Princeps* Lotharingiæ, *duxit anno* 1513. *Antoniam Borboniam; Et Philippus Nemursius, utpote princeps domus* Sabaudicæ, *duxit anno* 1528. *Carolam Aurelianensem; & Ludovicus* Gonzaga, *filius Friderici I. ducis Mantuani, utpote princeps domus Mantuanæ, duxit Henricam Clivensem, comitem Niversii, anno* 1565. *Qui Principes utique originem dedere tribus familiis principalibus, & obtinent hac tempestate ordinem in hoc regno Principum exterorum. Ad horum exemplum rex Henricus II. quamprimum est rerum potitus an.* 1547. *dedit* Duci Bullioneo, *qui tum imperitabat, ordinem Ducatui illi competentem, qui sane principalis sit oportet. In eo enim duntaxat consistunt prærogativæ, dignitates & procedriæ, competentes illi Ducatui, quas juxta declarationem regis Henrici II. Reges successores usque ad hæc tempora promisere conservandas. Neque verò id in aliam partem cum ratione potest rapi. Cùm igitur tunc temporis is fuerit usus practicus per Galliam, & ordo dignitatibus in regno conservatus, ut qui Dux audiret, perinde* Princeps *nuncuparetur, eò quod major dignitas Ducali non esset, nec quisquam alius, præter Principes sanguinis regii & principes ex familiis supremis Exterorum prognatos, Ducis nomine designaretur; hinc ad eundem titulum Duces Bullionei, & omnes ipsorum liberi nunquam non honorem tulere à Regibus & titulum cognatorum; conjuges etiam, & omnes omninò filiæ, cognatarum, adeo ut sedem quælibet haberet apud Reginam, curru pensili frequentaret aulam Luparæ; quam possessionem produxerunt adhunc usque diem, cum id honoris nihil magis controvertatur, quam titulus Principis. Quoniam autem videtur esse restringendus ordo ipsorum ad aliquam differentiam quoad* alios Duces, *oportet ut demonstremus, eos non versari in pari dignitate; magnum adeo discrimen esse inter hos & illos. Per* Imperium, *ubi ordo dignitatum religiosè custoditur,* Duces *obtinent ordinem Principum, post eos veniunt* Principes, *ducali dignitate vacui; deinde sequuntur* Comites *iidemque Principes, & tandem Comites, simplicis illius dignitatis. Idem ordo servabatur antiquitus per* Galliam, *& observari potest in ordine & sessione Equitum, qui Spiritui Sancto militant, quorum statuta articulo VII. postulant, ut post Principes sanguinis Regii procedant Principes prognati ex familiis supremis, scilicet ducalibus; exinde principes, ducali dignitate non fulgidi, deinceps Duces & Nobiles. Unde colligi potest differentia, quæ patet inter* priscos Duces, *prognatos ex familiis supremis, sc. Duces Guisiæ, Nemursii & Neversii & Bullionii, qui præterea hanc habent prærogativam, ut ipsius sit supremus; & inter Duces, qui* non sint Principes, *& postmodum fuere creati, ex quibus* Dux Momorantii *primus numeratur, cujus Ducatus erigebatur anno* 1551. *ab Henrico II. rege; & cæteri deinceps abs rege Carolo IX. & ipsius successoribus, quibus placuit multiplicare gemina feudalia Ducatuum usque ad numerum, quem hodie habemus.* Novi *igitur* Ducatus *isti fuerint tantummodo* dignitates honorariæ, *à benevolentia Regum profectæ, & terris feudalibus attributæ, de quibus homagium præstant, ut fruantur nomine duntaxat & honorario titulo Ducis, id quod ratificationes Curiarum Parlamentorum pleno ore loquuntur, & perinde longe diversæ à Ducatu Bullioneo, cujus dignitas est* suprema, *quæ utique infert secum qualitatem Principis, adeo ut Dominus Bullioneus semper præcedere debeat reliquos Duces, sine controversia,*

Titulus principis exteri.

Ducatûs cum principali dignitate.

Differentia aliorum Ducum.

versia, tum Ducatum possideat longe antiquissimum quoad ipsos. Illæ tamen nunquam poterunt postulare titulum & qualitatem Principis, sicut ille, cum dynastiam possideant nentiquam supremam, quæ sola confert isthanc qualitatem & proedriam, quemadmodum superius demonstravimus. Imò illæ dignitates, sicuti & Paritates, pure sunt precariæ, & recidivæ ad coronam, tanquam feuda ab eadem dependentia, deficientibus hæredibus masculis, juxta consuetudinem regni, quam scitum Caroli IX. ann. 1566. confirmavit. Unde is per declarationem ejusdem anni in eum finem constituit, ut Ministri coronæ præcedant Duces nuperæ creationis. Sic anno 1572. cum Dux Ucetiensis præsumeret Ducem Bullioneum præcedere, eo quod Dux esset & Par simul, idem Rex conservavit proedriam, Duci Bullioneo competentem, tanquam antiquioris dignitatis, nulla habita ratione prærogativæ ex Paritate quæsitæ; quæ utique dignitas distincta & differens ab illa ducali, ordinem tantummodo largitur in loco exercitii & functionis, quæ est conspicua in Parlamento frequenti, non vero alibi, adeo ut nullum pondus hic inveniret. Sic an. 1566. Lud. Gonzaga, Princeps Mantuæ, duxerat Ducem Niversianam, adeo ut propter conjugem evaserit Dux & Par Galliæ; ibi Dux Momorantii, qui creatus fuerat Dux & Par anno 1551. intercessit ejus receptioni apud Parlamentum, quoad ea quæ dignitatem Paritatis spectant, cùm argueret, eandem extinctam fuisse cum masculis deficientibus; hinc ex qualitate Paris Gallicani postulavit sibi proedriam in cæteris actibus Paritatis, Ducali dignitate intacta, eo quod Ducatus Niversianus esset antiquior, erectus utiq; an. 1538. Lite pendente concurrebant in dignitate Paritatis, sed antiquitas Ducatus, de qua nemo ambigebat, Duci Niversiano semper dabat priorem locum, quod Dux antiquior audiret in omnibus omnino ceremoniis, ubi Duces ordinem suum tenent, propter Ducatus suos. An. 1597. Dux Aumaliæ, princeps Lotharingiæ postulabat ex nomine Ducis & Paris proedriam adversus eundem hunc Ducem Niversianum, tametsi antiquior esset Dux præ illo, cum Ducatus Aumaliæ fuerit sublimatus ann. 1547. diceretq; adversarium non suo, sed conjugis nomine Ducem esse, quæ dignitatem illam non potuerit transferre, cum ipsus natus esset Dux; addito etiam splendore suæ familiæ. Statuit autem Curia per sententiam die 5. Sept. eodem anno, nulla habita ratione natalium illustriorum, intacta penitus prærogativa & jure Paritatis, ut Dux Niversianus, tanquam Dux Niversii, præcederet in omnibus locis regni, Ducem Aumaliæ, tanquam Ducem Aumaliæ. Sic deniq; Dux Lucemburgicus, idem Dux & Par Galliæ, postulabat proedriam præ Duce Espernonio, tum apud Ordinem Equestrem Spiritus Sancti, tum in aliis omnibus locis, actibus, consultationibus & Conventibus, ubi Duces obtinent ordinem Ducalem, tanquam Dux ipso antiquior, cum Ducatum possideret, erectum an. 1576. ille autem Espernonii cepisset ann. 1581. intacta Paritate, quod Dux Espernonius præstitisset prior sacramentum Paritatis. Cum autem adminiculum quæreret in eo, quod Rex Henricus III. locum ipsi fecisset ante Duces & Pares, antiquioris creationis, præter Principes, Dux Luxemburgicus itidem confugit ad nomen Principis, veluti prognatus ex familia suprema, adeo ut differentiam constitueret inter hæc tria nomina, Principis, Ducis & Paris. Istæ verò differentiæ inter Principes & Duces ingruebant solummodo propter dignitatem suorum Ducatuum & Paritatum, tum propter ordinem & proedriam, quam inde deducebant; neque tamen momenti sunt, nisi in loco usus & exercitii, cum sint munia plane distincta, nec dignitatis, nec natalium, quapropter Duces Niversii, Aumaliæ & Luxemburgi postulabant sibi nomen principum, quod prognati essent ex familiis supremis. Idem licet animadvertere in illa controversia, quæ mota fuit anno 1576. inter Ducem Bullioneum & Ducem Ucetiensem, qui quod Dux & Par esset Galliæ, conabatur priores sibi vendicare ex geminata dignitate, Dux autem Bullioneus Paritate non fulgeret: Ibi rex Carolus IX. sancivit per sententiam, 4. die Augusti latam, eodem anno, Quoniam rex defunctus Henricus II. parens suus dilectus, superstes declarasset, voluissetque, defunctum Ducem Bullioneum, parentem illius, qui tum rerum potiebatur, tenere locum & ordinem Ducis in suo regno, tametsi Ducatus ipsius non esset situs intra limitem regni, quo etiam superstes fruitus esset, & post ipsum filius deinceps, in omnibus Actibus & Conventibus, in quibus ordines Ducum custodiuntur & observantur, præcessurum ipsum tanquam antiquiorem, præ Duce Ucetiensi; ubi vero locorum & Conventuum Pares Galliæ ordinem tenent & consident, veluti in Parlamento, Ducem Ucetiensem, munere paritatis præcessurum præ Duce Bullioneo. Quoniam autem controvertebatur de ordine dato, propter Ducatum, quem jure supremo tenebat extra regni limitem, ubi Dux Bullioneus non tenebatur agnoscere Curiam Parlamenti, ad quam Dux Ucetiensis conabatur deducere litem, quemadmodum fieri solet, ubi igitur de ordine Ducatuum

Controversiæ de proedria.

ituum feudalium, quos reges nostri creaverint, & quorum tituli sublimati comprobantur à Curia illa, Rex eorum cognitionem sibi reservat & suæ personæ, ut ex sententia principum regiorum, cæterorum principum, Ducum & principalium Ministrorum, qui coronæ præsunt, pronunciat & definit, uti hic proxime factum fuit. Verumenimverò illa sanctio tantummodo attingebat paratum, quem Dux Bullioneus neutiquam carpebat, utpote rem alienam, unde rex non cogitavit ullum detrimentum adferre dignitati natalium, ex qua audiebat princeps ipsius cum successoribus, eo nomine noti, quod nunquam non exercuerint jura supremi Dominii per universum suum Ducatum, & alias dynastias istius generis. Id vero reges Henricus IV. & Ludovicus XIII. ipsis dilucide explicaverunt, quando declarare voluerunt, sese velle & intelligere conservationem Ducatus Bullionei, *qui relinquatur Duci Bullioneo & successoribus ipsius, cum prærogativis, præeminentiis, dignitatibus & proedriis, competentibus illi Ducatui, & quæ ipsi acquisitæ sint per Declarationes Henrici II. & Caroli IX. Sic enim non solum comprehenditur ordo Ducis, in Gallia datus prædecessoribus ipsius, adeoque ipsimet, sed etiam dignitatem & prærogativam natalium, tanquam* Principis Supremi, *propter Ducatum Bullioneum & principatum Sedanensem, propter quem ultra ordinem Ducis, id quod superius fuit adnotatum, reges hucusque dedere titulum & nomen Cognatorum omnibus filiis Principalibus, omnibus adeoque filiabus Principalibus nomen Cognatarum, præter sedile apud reginam, quæ curru pensili inveherentur Luparæ aulam, tanquam soboles Principum supremorum, quemadmodum id fas est liberis cæterorum Principum, qui ex familiis supremis prodiere, non vero ex ducibus simpliciter sic dictis; quorum liberi, uti notum est in vulgus, eo honore non fruuntur, ob dispares natales. Quemadmodum vero Principes prognati ex familiis supremis, ut per Galliam ordinem Ducis aut Paris obtineant, non minus ideo sunt principes, cùm eam dignitatem trahant à natalium splendore; Ita Dux Bullioneus, quod ad morem cæterorum obtineat suum ordinem Ducis per regnum Galliæ, nihil minus fuerit* Princeps, *cùm ille titulus vindicetur à natalibus, & diversa hæc nomina ac tituli honoris queant in eandem personam congruere; sine alterutrius detrimento, tametsi diversos effectus ferant, & diversas prærogativas atque proedrias, secundum loca exercitii & functionis singularis.*

An à Bullionis neglectum jus.

Objicitur, defunctum Dominium Bullioneum, *primum Galliæ Mareschalcum, non exercuisse eum ordinem, quem in præsentiarum efflagitat filius ipsius; ubi responsum est in proclivi. Cum defunctus Dominus Bullioneus acquireret jura* Domus Sedanensis, *tum à defuncto Domino* Monpenserio, *anno* 1594. *tum à defuncto Comite* Maulevreo, *ann.* 1601. *conventum fuit per transactionem, cum illo Comite Maulevreo perfecta, ut conjunctim ferrent nomen Ducum Bullioneorum; Maulevreus etiam ad dies vitæ obtineret ordinem & proedriam, competentem Ducatui Bullioneo. Hinc factum, ut ad mortem usque illius, quæ incidit in finem anni* 1622. *defunctus Dominus Bullioneus nunquam quæsiverit ordinem illum in actibus solemnibus & Conventibus, qui postmodum obtigere; neque etiam ad Ordinum aperturam, anno* 1616. *ubi interfuit, tanquam* primus Galliæ Mareschalcus, *per absentiam Conestabilis, quemadmodum fecerat prius in solemnibus anni* 1594. *ut auscultaret querelas reginæ viduæ, quam Henricus III. reliquerat moriens; cùm ex illis causis non posset frui præeminentiis, dignitatibus & proedriis, suo Ducatui competentibus. Vt autem illa conservarentur, & ipsi & successoribus reges defuncti Henricus IV. & Ludovicus XIII. anno* 1594. & 1616. *dederunt declarationes ad id necessarias, ut intertracta fruitio jurium ipsi neutiquam præjudicaret, aut successoribus, adeo ut ab illo tempore semper delituerit Sedani, Galliam non ulterius calcaverit, & diem suum extremum clauserit non diu post Comitem Maulevreum, ineunte nempe anno* 1623. *Sic impedimentum illud viguit usque ad mortem ipsius, legitimum utique.*

Hodiernus usus.

Neque vero ipsi imputari poterit, ex rationibus superius adductis, quasi jura sua neglexerit, cum dignitate & proedria, Ducatui suo competentia, quæ tamen Rex defunctus per confirmationes transactionum de patrocinio Sedani anno 1616. & 1641. *initarum, promittit ipsi conservare. Vnde Dominus Dux Bullioneus filius ipsius credit, sese ea juste quærere, cum nunc occasio rei gerendæ fulgeat, ut jura sua exponat & illustret, in quibus prædecessores, tametsi ea neglexisse arguantur, quod utique non fecere, nihil potuerunt præjudicare, quod per impubertatem permanserit in possessione eorum hucusque, per declarationes superiores, in quibus ipse suum jus sibi conservatum videt. Quamobrem cum per rationes*

& exempla

& exempla superius deducta compertum maneat, Duces Bullioneos, tanquam supremos propter Ducatum Bullioneum, *&* Principatum Sedanensem, *haberi pro* Principibus exteris, *qui etiam agniti fuerint tales à nostris regibus, qui in more habuere, eos nuncupare suos Socios & Confœderatos, tum Principes & Dominos supremos Sedani, quibus etiam promiserint conservare eum ordinem & proedriam, Ducatui illi competentem, ipsi adeo Imperatores, & alii principes supremi itidem dederint in comitiis Imperialibus & aliis locis ordinem Principum, tum cum principibus supremis tum cum ducibus Sabaudiæ, Lotharingiæ & Mantuæ, tum cum iis, qui prognati sunt ex familiis supremis. Hinc consequitur ex æqua interpretatione declarationum, quæ subinde in eum finem fuere datæ à regibus successoribus regis Henrici II. Dominum Bullioneum, qui possidet easdem dignitates supremas, quas prædecessores ipsius, Duces Bullionii, & Principes Sedani possederunt, asserendum & conservandum esse in eodem titulo & ordine Principis, quem illi obtinuerunt, in omnibus etiam prærogativis, dignitatibus & proedriis, quibus fruuntur cæteri principes exteri per Galliam.* Non dubitavi hanc etiam prolixiorem deductionem lectori exhibere, quia non ubivis obvia, in ea vero prærogativæ Bullioniorum fuse deductæ extant. Cæterum nunc quoque dignitas illa domui in regno servatur, ut principibus annumeretur, qui principibus sanguinis proximi & ante alios Galliæ Duces sunt.

§. IX. Scuto huic descripto Dux imponit *galeam coronatam* inter *duo cornua turrim argenteam* sustinentem. Utrinque vero dependent phaleræ utroque metallo & cæruleo colore insignes. Tenent autem scutum *Telamones* leones duo. Galeæ. Apex. Telamones.

§. X. Moderni Ducis patruus fuit *Henricus Turrius Turennæ* Vicecomes, & *Marescallus generalis* exercituum regiorum, multis fortibus gestis inclutus, qui 1675. mortem oppetiit. Huic illam lego dispositionem clypei placuisse, ut primam aream quadripertiti *Turrium*, secundam *Bononiense*, tertiam *Turennium*, quartam *Bullionium*, parmulam autem illis incumbentem *Arverniæ* symbola implerent. Quo vero discrimine à fratre Duce Arverniæ Comes, Cardinalis, Eques Melitensis & Dux Castelli Theodorici, clypeos suos disponant, mihi non cognitum est. Turennii Marescalli scutum.

§. XI. Titulus Ducis ita formatur: *Supremus Dux Bullionii, Dux Albreti & Castelli Theodorici, Comes Arverniæ & Eburovicii, Vicecomes Turennæ & Laureaci, Vice-Dominus Tulli, Baro Limolii & Montgasconii, Par & Magnus cubicularius Franciæ, gubernator utriusque Arverniæ.* Rationes tituli in aprico: *Bullionium* à Carola Marcana obtinuit Henricus, *Albretum, Castellum Theodorici, Arverniam & Eburovicios* à Rege permutationis titulo Fridericus Mauritius, *Turennam* Annetus à conjuge Anna, ab eadem *Limolium*, quod Annæ avia Margareta de Gallard marito Nicolao Bellofortio attulerat, *Montgasconium* ab Anna Turria conjuge Franciscus. De *Laureaco*, quod Bertrandus Turrius à Ludovico XI. pro Bononia accepit, & demum à matre Catharina Medicea regina obtinuit, nec non Vice-Dominio *Tullensi* quod dicam non habeo. Titulus Bullionii Ducis.

§. XII. Antequam finiam, operæ pretium est videre *scutum progonologicum*, quod *Turennio Vicecomiti*, atque ita pari ratione fratri ejus *Bullionio* concinnatum describit *Geliot. indic. armor.* voce *pennon genealogique* p. 531. 532. & exhibet p. 536. Quod præter parmulam toti impositam, Turrio emblemate insignem, octo laterculos exhibet, in quibus matrimoniorum, quæ octo in directa linea paterna majores Turrii contraxerant, notæ designantur. Primus ergo exhibet *Nassovia* insignia à matre, proximus *Montmorencia* abavia, tertius *Turrio-Arverna* à proavia Anna Francisci II. Vicecom. Turennii conjuge, quartus *Pontia* (nimirum *argenteus fasciam baltheis rubeis & aureis* exaratam) ab abavia Antonia Antonii Vicecom. Turennii compare, quintus *Bellofortia-Turennia* (quæ sunt in *argentea* areola *baltheus cyaneus sex rosis rubeis* comitibus, cum adjecto symbolo *Turenniarum tæniarum* in dispositione quadripertita) ab atavia Anna Bellofortia herede Turennia uxore Anneti Turrii, sextus *Bellofortia* (baltheus cum rosis) à Margareta tritavia Bertrandi II. Turrii Dn. d'Oliergues conthorali, septimus *Chalencona* (laterculus quadripertitus *auro & minio*, cum *limbo nigro octo floribus lilii aureis* impresso) à tritavi matre Beatrice Agneto II. Turrio Dn. d'Oliergues nupta, & ab hujus matre Catharina Narbonensi *Narbonensia*, quæ sunt area quadrifida, tota tamen *minio* tincta, in cujus quadra secunda & tertia *leo argenteus* apparet. Iterum p. 537. docet scutum progonologicum 64. majorum ex utroq; latere, æqualiter ascendendo componere: sed nescio quo errore factum sit seu typographi seu autoris, Scutum progonologicum.

 ut qui

ut qui Turria promiserat, Tremollia Henrici Caroli Tremollii D. Thoarsii exhibuerit. Si vero quis scire cupiat, quæ δείγματα exhibenda sint, nullo negotio ex nostro Theatr. Nob. Europ. P. I. p. 17. concinnare noverit.

CAPUT XCIV.
Bar. & Com. Turzonii.

ARGUMENTUM. 1. *Familia.* 2. *Scutum.*

§. I.

Familia. PErillustris familia *Turzonia, Baronum* & *Comitum*, dicitur ex *Tartaria* in *Poloniam* & *Hungariam* venisse, unde linea una in Germaniam transiit, sede *Augustæ Vindelicorum* sumta: sed in *Hungariam* rediere & in *Austriam*, ubi sub Ferdinando I. à comitibus Hardecciis emere dynastiam *Graveneck* infra Crembsium ad Danubium. Vixit ex ea gente 1446. *Georgius Turzo de Bethlem Falva*, pater *Ioannis*, quo nati *Ioannes* Episcopus Vratislaviensis, *Stanislaus* Episcopus Olomucensis, *Sigismundus* (an *Franciscus*) 1504. Episcopus Nitriensis & Vratislaviensis. Quorum frater *Georgius* Banus Ungariæ gentem propagavit.

Scutum. §. II. Scuto usi sunt quadripertito in hunc modum, ut prima & extrema quadra transversè secaretur, & in superiori parte *rubea* exsurgeret πτόλομη *leonis coronati aurei*, in inferiori *aurea tres rosæ rubeæ*. 2. 1. In secunda vero & tertia regione *cærulea expandebantur tres alaudæ aureæ*. Illud cum symbolum gentile sit, semper omnes eo usi: Hanc tesseram Ferdinandus I. gratiose concessit, eâque linea Austriaca usa est, sed demum ut servaretur cum Hungarica linea similitudo, iterum omisit. De apice mihi non constat.

CAPUT XCV.
Domus Velasca.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Linea.*
2. *Scutum.*
3. *Apex.*
4. *Ducis Maquedæ scutum.*
5. *Cardenenses.*
6. *Manricia tessera ex Larensibus & Aguilariis.*
7. *Mendoza-Vega.*
8. *Apex.*

§. I.

Familia. Lineæ. VElascorum inter Castellæ proceres illustrissimum nomen est, in *Harensem*, *Sirvelensem* & *Ribillensem* ramum distincta stirpe. *Harensis* ramus axioma nactus est, ut ex eo sint *Conestabiles Castiliæ* & *Legionis*.

Scutum. §. II. Equites aurei Velleris Chiffletius tres hujus rami recenset, iisdem usos insignibus n. 153. 167. 346. Et quidem scutum *quindenis tessellis ex auro & vellere vario impressum* conspicitur, atque *circumdatur limbo octonis laterculis Castellæ & Legionis angularibus composito.* Illud *Velascorum* proprium est insigne: limbus *dignitatem hereditariam* notare videtur.

Apex. §. III. *Apex* è galea tecta diademate tortili ex auro & cyano, quæ etiam tinctura est *laciniarum* dependentium, prorumpit *leo aureus lingua & falculis cæruleis.*

Ducis Maquedæ scutum. §. IV. Ex *Ribillæ* comitibus descendit *Antonius de Velasco D. Maquedæ*, cujus scutum repræsentat *Sammarth. L'est. de l'Esp.* p. 57. illa serie.

Cardenenses. §. V. In clypeo quadripertito primam aream *tessella Velascorum* replent: secundam constituit symbolum *Cardenense*, nimirum in *alveo aureo duo lupi gradientes nigri, circumducto limbo rubeo*, inscriptis *octo conchyliis*, & inter ea totidem literis *S* capitalibus ex auro. Cæterum Cardenensium in Castilia celebre fuit nomen, & ex illis non unus ortus est ramus; primarius vero floruit Ducum Maquedæ, à Didaco prosatus. Sed successio demum ad Velascos Ribillæ comites delata est.

Manricia tessera ex Larensib. & Aguilariis. §. VI. Tertia area quadripertita, hinc *Larense*, istinc *Aquilarium* symbolum repetit. Illud in quadra rubea repræsentat *ollas duas aureas*, *triplici ductu nigro incurvo transversim striatas*, cum *septem anguiculis* ad *singula ansarum retinacula*, *tribus*

introrsum

introrsum, quatuor extrorsum erumpentibus: hoc constat *novem* alveolis, quorum quinque symbolum *Legionense*, quatuor *Castellanum* referunt. vide *Chifflet*. Eq. Aur. V. n. 155. Hæc junctim dicuntur symbolum constituere *Manriciæ gentis*, quæ in *Castannedensi* & *Trebinnensi* ramis diu in Hispania floruit: ex hoc fuit Petrus primus *Najeræ* s. *Naxaræ* Dux, reliquorum sator. Sed ejus abneptis Luisa Ducatum & successionem marito *Bernardo de Cardenas* Duci Maquedensi attulit. Inde uniti illi Ducatus ad Velascios delati sunt.

§. VII. Quarta quadra in decussim secta *Mendozium* & *Vegense* symbola conjungit (de quibus c. 63. n. 3.) Ratio petenda videtur à matre Antonii Nicolaa Hurtado de Mendoza. Mendozia. Vega.

§. VIII. *Apex* apud *Chifflet*. Eq. A. V. n. 155. est ex galea diademate tortili tecta erumpens *leo aureus*, lingua & falculis coccineis, dextra tenens strictum pugionem aureo capulo, mucrone deorsum converso. *Laciniæ* vero dependent aureæ & coccineæ. Apex.

CAPUT XCVI.

Bar. Vintler de Platsch.

ARGUMENTUM.

1. *Familia. Sedes Bolzanum. Runckelstein. Platsch. Tres lineæ.*
2. *Gentilis Vintlerorum tessera.*
3. *Fam. vom Thurn. Diploma Alberti D. Austriæ.*
4. *Platschium symbolum. L. Leopoldi Imp. gratia.*
5. *Galea.*
6. *Ex communicatione Bar. Joh. Adami.*

§. I.

INter Equestres Tyrolenses familias diu *Vintleria* è præcipuis fuit. Possidebat olim castrum antiquum, nunc totum collapsum an der Vintl / non longe Mülbacho *vallis Pusteriæ* sito. Unde etiam cognomen traxit: de quo inde *Bolzanum* se contulit, ubi suam nobilem sedem seu turrim prope *Portam Vintlerianam* ab hac dictam à longo tempore habuit. Jam mentio fit in antiquo quodam instrumento de *Porta Vintlerorum* 1147. Item anno 1292. emit *Matthias Vintler de Bozano* à nobilibus de Wangen *Plateam* ab his nominatam cum omnibus pertinentiis à Franciscanis usque ad portam Vintlerorum. *Nicolaus Vintler* de castro *Runckelstein* Eques, Hypothecarius Dominus *Gris*, *Stein*, *Rutten*, *Sarenthein*, &c. Alberti, Wilhelmi & Leopoldi Ducum Austriæ Consiliarius, locumtenens & supremus officialis Athesinæ, castrum *Runckelstein* vetustate collapsum à ruinis reparavit & restauravit 1386. & obiit 1413. Ejus fratres fuere *Franciscus de Runckelstein* & *Rendelstein* Eques & Capitaneus Vallis Sarenthinæ, qui obiit 1424. relictis liberis pluribus (ex quibus *Ioannes*, qui arcem *Gercut* emit 1446. decessit) & *Ioannes* 1392. extinctus, pater *Christophori*, *Ioachimi*, *Ioannis* (qui Friderici Ducis Austriæ thesaurarius Meraniensis, Præses Provincialis ad Athesin & Legatus ad Venetos) atque *Leopoldi*, à quo ex *Catharina de Platsch* herede genitus *Conradus II.* Capitaneus Vallis Sarentinæ, supremus præfectus ad Athesin atque Oenum, Sigismundi Archiducis Consiliarius ejusque uxoris Eleonoræ Reg. Scoticæ aulæ præfectus, qui 1485. vivendi finem fecit. Pater ex secunda conjuge *Agnete Anichin* præter alios liberos trium filiorum, *Nicolai*, *Georgii* & *Christophori*. A quibus totidem lineæ superant. Equestri dignitati gratia Imperiali *Baronum* accessit titulus, quo jam quoque familia insignis est.

Familia. Sedes Bolzanum. Runckelstein. Platsch. Tres lineæ.

§. II. Scutum quo utuntur quadripertitum est, & in prima atque quarta area *rubeis binos pedes ursinos abscissos argenteos*, in secunda & tertia *aurea ternos nigros abscissos vulnere cruento transversim locatos* repræsentat. Prior tessera genuina veterum *Vintlerorum* est. De cujus origine illi versus: Gentilis Vintlerorum tessera.

Was die begraute Zeit / zwar dencket zu vernichten /
Das pfleg ich meinem Gschlecht zum Ruhm diß auffzurichten.
Das Kindes-Kindes-Kind hierauß ersehen kan /
Was Namens und Geschlechts seynd gwesen seine Ahn /
Der Ursprung hätte zwar / soll gsetzet seyn mit bey /
So weiß der liebe GOtt / wer der gewesen sey.

Von etlich hundert Jahrn / in Widerwertigkeit
(Wodurch die Brieff verlohrn) diß Gschlecht groß anstoß leid.
Doch hält man vor gewiß / daß einen Beren wild
Ein Vintler hab erlegt / die Pratzen gführt im Schild
Ihr alten Adels-Sitz / ein Thurn bey Bozen hervor /
Die gantze Wanger-Gaß / biß hin zum Vintler-Thor.
Runckel- und Rendelstein; Stein / Kütten / Grieß und Graben /
Samt noch der Orten mehr / diß Gschlecht thut innen haben.
Groß Stifftung sie fundiertn / ich wil vom Reichthum schweigen /
Wer sie gewesen seyn / kan die Statt Bozen zeigen.

Fam. vom Thurn. Diploma Alberti D. Auſtriæ.

§. III. *Terni urſini pedes* familiam notarunt *vom Thurn* in Bozen, cujus ultimo *Reinperto* mortuo, Vintleris petentibus eam 1393. *Albertus* Dux Auſtriæ conceſſit. Verba diplomatis ita ſonant: Wir Albrecht von GOttes Gnaden / Hertzog zu Oesterreich / zu Steyer / zu Kärndten und zu Krayn / Grafe zu Tyrol / &c. bekennen offentlich mit dem Brieff / daß für uns kommt unser lieber getreuer Niclas der Vintler von Bozen / unser obrister Amtmann bey der Etsch / und legt uns für / wie uns die Wappen von weyland seines Vettern Reimbrecht seel. vom Thurn zu Bozen abgestorben / und ledig worden wären / und bath uns / daß wir ihm / und Frantzen seinem Bruder / und mit samt ihm / weyland Hansen seel. deß Vintler / ihres Brudern Söhnen / die verleihen geruheten / daß haben wir gethan / und haben als Landsfürst und Herr unsers Fürstenthums zu Tyrol / den genannten Niclasen und Frantzen Gebrüdern den Vintlern / und mit sämt ihnen weyland Hansen seel. ihres Bruders Söhnen / auch ihr aller Erben / dieselben Wappen von Gnaden verliehen / und leihen auch mit dem Brieff / was wir ihn zu recht daran leihen sollen oder mögen / auff daß sie zu allen ritterlichen Spielen / Schimpff und Ernst die führen und nutzen sollen oder mögen / als Wappen und Landsrecht ist / und seynd das die Wappen / ein Schild von Gold / und darinnen drey schwartze Perntatzen ohn Zeckel in Ph. . . . gestratzet / item / auff den Helm zwey Perntatzen mit Zeckel / gekrönt von Gold / gerocket auff . . . . haben. Mit Urkundt dieses Brieffs / Geben zu Wien / an der H. drey König Abend / Anno 1393.

Plåtſchiũ ſymbolum. L. Leopoldi Imp. gratia.

§. IV. His quadris imponitur *media parmula*, lineis duabus ex inferioribus angulis ſcuti in medium ſuperioris marginis ductis in tres partes diſtincta; ita ut latera hinc *cocco*, iſthinc *argento* tingantur, *medio triangulo nigro* intercepto. Hoc δεῖγμα fuit veteris gentis de *Platſch*, cujus heredem *Leopoldus Vintler* duxit, & veterem ſedem *Platſch* 1402. ab Ulrico Epiſcopo Brixinenſi feudo accepit, unde poſteri clypeo ſuo inſeruerunt. Hoc ſcutulum *Leopoldus Auguſtus* impoſita corona, & nigro cuſpidi litera *L.* aurea inſerta ornavit, quæ Leopoldum vel gratiæ autorem Auguſtum, vel Platſchiæ Catharinæ conjugem notat.

Galeæ.

§. V. Hanc parmam ornant tres impoſitæ caſſides: media *coronata, alam tricolorem medii ſcutuli ſectione & tinctura* inſignem ſuſtinet, pennis hinc rubeis, iſthinc argenteis, medio triangulo nigro litera *L* aurea inſigni. Laciniæ dependent rubeæ & aureæ. *Prima* etiam *coronata* eſt, & *Vintlerorum* antiquos duos pedes urſinos ſuſtinet. Porro coronam illam *Ioannes Vintler* Friderici D. Auſtriæ Theſaurarius & ſupremus officialis Atheſis, cum quo in concilio Conſtantienſi fuit, à Sigismundo Imperatore 1415. accepit. *Laciniæ* minio & argento pinguntur. *Tertia* galea non minus *coronata* duos pedes urſinos nigros averſos ſuſtinet, auro & nigro colore intectis laciniis.

Ex communicatione Bar. Joh. Adami.

§. VI. Quæ hic conſignata, debeo humanitati Perilluſtris Dn. *Ioannis Adami Vintleri Baronis*, de gente ſua optime meriti, qui virtutis militaris cauſa ab Imperatore *Reinfeldæ* præſidio præpoſitus, & cui ob hoc lector mecum ad gratias agendas obſtrictus eſt.

CAPUT XCVII.

Domini de Volckersdorff.

ARGUMENTUM.

1. *Familia.* 2. *Scutum.* 3. *Auctius.* 4. *Ratio.* 5. *Apex.*

§. I.

Familia.

ILluſtris *Volckerſtorfiorum* Dominorum familia, nomen ſortita à caſtro *Volckersdorf* in Auſtria